SŁOWNIK POLSKICH TEOLOGÓW KATOLICKICH

ag1

SŁOWNIK
POLSKICH TEOLOGÓW KATOLICKICH

pod redakcją Ks. Hieronima Eug. Wyczawskiego OFM

ag1

Akademia Teologii Katolickiej
Warszawa 1981

LEXICON THEOLOGORUM CATHOLICORUM POLONIAE

Vol. 1 ag

Cura et directione
Hieronymi Eug. Wyczawski OFM editum

ACADEMIA THEOLOGIAE CATHOLICAE
Varsaviae 1981

ZESPÓŁ AUTORÓW

Ks. Doc. Dr hab. MARIAN BANASZAK, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr BOGDAN BRZUSZEK OFM, Instytut Teol. XX. Misjonarzy w Krakowie
Ks. Dr STANISŁAW DOBRZANOWSKI, Myślenice
Ks. Dr KAZIMIERZ GABRYEL, Seminarium Duchowne w Łodzi
Ks. Dr hab. LUDWIK GRZEBIEŃ SJ, Biblioteka Prow. Małopolskiej XX. Jezuitów w Krakowie
Ks. Dr MICHAŁ GRZYBOWSKI, Seminarium Duchowne w Płocku
Ks. Dr STANISŁAW JANACZEK CM, Instytut Teol. XX. Misjonarzy w Krakowie
Ks. Dr MARIAN KANIOR OSB, Biblioteka Opactwa OO. Benedyktynów w Tyńcu
Ks. Dr JAN KRACIK, Pap. Wydział Teologiczny w Krakowie
Ks. Prof. Dr hab. BOLESŁAW KUMOR, Katolicki Uniwersytet Lubelski
Ks. Dr JÓZEF MANDZIUK, Pap. Wydział Teologiczny we Wrocławiu
Ks. Dr BOLESŁAW MICEWSKI CR, Warszawa
Ks. Dr WIESŁAW MURAWIEC OFM, Seminarium Duchowne OO. Bernardynów w Krakowie
Ks. Dr WINCENTY MYSZOR, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr BRONISŁAW NATOŃSKI SJ, Wydział Filozoficzny XX. Jezuitów w Krakowie
Bp Doc. Dr hab. EDWARD OZOROWSKI, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr LUDWIK PIECHNIK SJ, Wydział Filozoficzny XX. Jezuitów w Krakowie
Ks. Doc. Dr hab. FRANCISZEK STOPNIAK, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr DAMIAN SYNOWIEC OFMConv., Seminarium Duchowne OO. Franciszkanów Konw. w Krakowie
Ks. Mgr ANZELM SZTEINKE OFM, Archiwum Prowincji OO. Franciszkanów-Reformatów w Krakowie
Ks. Dr TADEUSZ ŚLIWA, Seminarium Duchowne w Przemyślu
Ks. Mgr GRZEGORZ WIŚNIOWSKI OFM, Niższe Seminarium OO. Franciszkanów-Reformatów w Wieliczce
Ks. Prof. Dr hab HIERONIM EUG. WYCZAWSKI OFM, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr JAN WYSOCKI, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr JANUSZ ZBUDNIEWEK ZP, Seminarium Duchowne OO. Paulinów w Krakowie
Dr RYSZARD ŻMUDA, Uniwersytet Łódzki

Okładkę projektował

STANISŁAW STOSIEK

Cum permissione auctoritatis ecclesiasticae

AKADEMIA TEOLOGII KATOLICKIEJ — „COLLECTANEA THEOLOGICA"

01-653 WARSZAWA, UL. DEWAJTIS 3

DRUKARNIA NARODOWA, Z-1, KRAKÓW, UL. MANIFESTU LIPCOWEGO 19
Zam. 83/81. Nakład 2.300 egz. L-27

Cena t. I zł 1.000,—

SKRÓTY

CZASOPISM, WYDAWNICTW CIĄGŁYCH I SERYJNYCH ORAZ CZĘŚCIEJ CYTOWANYCH OPRACOWAŃ

I, II	— Cyframi tymi oznaczono bibliografię podmiotową (twórczość teologów), I — teologiczną, II — nieteologiczną
III	— Cyfra oznacza bibliografię przedmiotową
Acad. Eccl. Petrop.	— Academia Caesarea Romano-Catholica Ecclesiastica Petropolitana
Acta hist.	— Acta historica res gestas Poloniae illustrantia ab anno 1507 usque ad annum 1795. T. 1-13. Kraków 1878-1908
Acta Ord. Min.	— Acta Ordinis Minorum
Acta rectoralia Univ. Crac.	— Acta rectoralia almae Universitatis Studii Cracoviensis inde ab anno 1469. T. 1-2. Ed. W. Wisłocki, S. Estreicher. Cracoviae 1893-1909
Acta Tom.	— Acta Tomiciana, epistolae, legationes, responsa, actiones, res gestae... Sigismundi eius nominis primi regis Poloniae... scripta per Stanislaum Górski... collecta. Wyd. T. Działyński, Z. Celichowski, W. Dworzaczek, H. Chłopocka, B. Kürbisówna, W. Pociecha. T. 1-16. Poznań, Wrocław, Kraków 1852-1960
Acta Univ. Wratisl.	— Acta Universitatis Wratislaviensis
AGAD	— Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
Alb. stud. Univ. Crac.	— Album studiosorum Universitatis Cracoviensis. T. 1. Ed. Ż. Pauli. Cracoviae 1887; T. 2-3. Ed. A. Chmiel. Cracoviae 1892-1904; T. 4. Ed. G. Zathey. Cracoviae 1950; T. 5. Ed. C. Lewicki. Cracoviae 1956
Acta Boll.	— Acta Bollandiana
Anal. Crac.	— Analecta Cracoviensia
Anal. Eccl.	— Analecta Ecclesiastica
Anal. Ord. Praed.	— Analecta Sacri Ordinis Fratrum Praedicatorum
Anal. Ord. Carm. Discalc.	— Analecta Ordinis Carmelitarum Discalceatorum
Annal. OSBM	— Analecta Ordinis Sancti Basilii Magni
Annal. Congr. a. Resurr. DNJChr.	— Annales Congregationis a Resurrectione D. N. Jesu Christi
Arch. Bibl. Muz.	— Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne
Arch. do Dziej. Liter. Ośw.	— Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce. T. 1: 1878 — T. 9: 1937
Arch. f. kath. KRecht	— Archiv für Katholisches Kirchenrecht
Arch. f. Oester. Gesch.	— Archiv für Oesterreichische Geschichte
Arch. f. Slav. Philol.	— Archiv für Slavische Philologie
Arch. Franc. Hist.	— Archiwum Franciscanum Historicum
Arch. Fr. Praed.	— Archivum Fratrum Praedicatorum
Arch. Hist. Filoz. Myśli Społ.	— Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej
Arch. Hist. S. J.	— Archivum Historicum Societatis Jesu
AJG	— Archiwum Jasnogórskie OO. Paulinów
Arch. Jugo-Zapad. Ros.	— Archiv Jugo-Zapadnoj Rosiji
Arch. Ord. S. Pauli Er.	— Archiwum Ordinis S. Pauli Primi Eremitae
Arch. Prow. Bern. Kr.	— Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie

Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.	— Archiwum Prowincji OO. Franciszkanów-Reformatów w Krakowie
Arch. Teol.	— Archiwum Teologiczne
Arch. Wat.	— Archiwum Watykańskie
ARSJ	— Archiwum Romanum Societatis Jesu
ASk.	— Archiwum OO. Paulinów w Krakowie na Skałce
Aten. Kapł.	— Ateneum Kapłańskie
Aten. Wil.	— Ateneum Wileńskie
ATJKr.	— Archiwum Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie
Backer A., Sommervogel C.: Bibl. Compagnie de Jésus	— Backer A.: Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Nouvelle ed par C. Sommervogel. T. 1-11. Bruxelles 1890-1932
Barącz S.: Rys Dziejów zakonu kaznodziejskiego	— Barącz S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce. T. 1-2. Lwów 1860-1861
Barycz H.: Historia Uniw. Jag.	— Barycz H.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu. Kraków 1935
Bibl. Czart.	— Biblioteka Czartoryskich w Krakowie
Bibl. Fr.-Ref. w Krak.	— Biblioteka Główna Prowincji OO. Franciszkanów-Reformatów w Krakowie
Bibl. Kazn.	— Biblioteka Kaznodziejska
Bibl. Krak.	— Biblioteka Krakowska
Bibl. Ossol.	— Biblioteka im. Ossolińskich we Wrocławiu
Bibl. PANKórn.	— Biblioteka Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Kórniku
Bibl. PANKrak.	— Biblioteka Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Krakowie
Bibl. Rodz.	— Biblioteka Rodzinna
Bibl. TPN w Poznaniu	— Biblioteka Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu
Bibl. Warsz.	— Biblioteka Warszawska
Bieliński J.: Król. Uniw. Warsz.	— Bieliński J.: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 1-3. Warszawa 1907-1912
Bieliński J.: Uniw. Wil.	— Bieliński J.: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 1-3. Kraków 1899-1900
Bies. Liter.	— Biesiada Literacka
Biul. Bibl. Jag.	— Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej
Biul. Bibl. Ossol.	— Biuletyn Biblioteki im. Ossolińskich
Biul. Hist. Szt.	— Biuletyn Historii Sztuki
BN	— Biblioteka Narodowa w Warszawie
Boniecki A.: Herbarz	— Boniecki A.: Herbarz Polski. T. 1-17. Warszawa 1899-1913
Bracha F.: Zarys hist. mariologii pol.	— Bracha F.: Zarys historii mariologii polskiej. W: Gratia plena. Studia teologiczne o Bogurodzicy. Poznań 1965
Brown J.: Bibl. pisarzów T. J.	— Brown J.: Biblioteka pisarzów asystencji polskiej Towarzystwa Jezusowego. Poznań 1862
Chodynicki I.: Dykcjonarz	— Chodynicki I.: Dykcjonarz uczonych Polaków zawierający krótkie rysy ich życia... T. 1-3. Lwów 1833
Chrzanowski I., Kot S.: Humanizm i reformacja	— Chrzanowski I., Kot S.: Humanizm i reformacja w Polsce. Lwów 1927
Collect. Theol.	— Collectanea Theologica
Colloq. Salutis	— Colloqium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne
Conclusiones Univ. Crac.	— Conclusiones Universitatis Cracoviensis ab anno 1441 ad annum 1589. Wyd. H. Barycz. Kraków 1933. Archiwum Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce. Nr 2
Czasop. Nauk. Ossol.	— Czasopism Naukowy Publicznego Księgozbioru im. Ossolińskich
Częst. Stud. Teol.	— Częstochowskie Studia Teologiczne
Czas. Praw.-Hist.	— Czasopismo Prawno-Historyczne
Czyt. Niedz.	— Czytelnia Niedzielna

Der Kath. Seelsorg.	— Der Katholische Seelsorger
Dict. d'hist. et de géogr. eccl.	— Dictionnaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastique. T. 1-3. Wyd. A. Baudrillart i in. Paris 1912-1924
Dwutyg. Diec. Wil.	— Dwutygodnik Diecezji Wileńskiej
Dwutyg. Katech.	— Dwutygodnik Katechetyczny
Dwutyg. Katech. i Duszp.	— Dwutygodnik Katechetyczny i Duszpasterski
Dwutyg. Nauk.	— Dwutygodnik Naukowy poświęcony archeologii, historii i lingwistyce
Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.	— Dzieje Dobroczynności Krajowej i Zagranicznej
Dzieje Filoz. Średn. w Pol.	— Dzieje Filozofii Średniowiecznej w Polsce
Dzieje teologii.	— Dzieje teologii katolickiej w Polsce. T. 1-3. Pod red. M. Rechowicza. Lublin 1974-1977
Dzieje Uniw. Jag.	— Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364-1764. T. 1-2 cz. 1. Praca zbior. pod red. K. Lepszego, K. Opałka. Kraków 1964-1965
Dz. Chic.	— Dziennik Chicagowski
Dz. Kuj.	— Dziennik Kujawski
Dz. Liter.	— Dziennik Literacki
Dz. Nar.	— Dziennik Narodowy
Dz. Pozn.	— Dziennik Poznański
Dz. Warsz.	— Dziennik Warszawski
Dz. Wil.	— Dziennik Wileński
Echa Płoc. Łomż.	— Echa Płockie i Łomżyńskie
Echo Przemys.	— Echo Przemyskie
Echo Trzeciego Zakonu	— Echo Trzeciego Zakonu św. O. Franciszka
Elementa ad Fontium Editiones	— Elementa ad Fontium Editiones. Ed. Institutum Historicum Polonicum Romae. Vol. 1-32. Romae 1960-1974
Enc. katol.	— Encyklopedia katolicka. T. 1-2. Lublin 1973-1976
Enc. kośc.	— Encyklopedia kościelna. T. 1-32. Wyd. M. Nowodworski, A. Zaremba, S. Biskupski. Warszawa Włocławek 1873-1933
Enc. powsz. (Orgel.).	— Encyklopedia powszechna. Nakł. S. Orgelbranda. T. 1-28. Warszawa 1859-1868
Estreicher K.	— Estreicher K.: Bibliografia polska. T. 1-34. Kraków 1872-1951
Filozof. w Pol. Słown.	— Filozofia w Polsce. Słownik pisarzy. Wrocław 1971
Fol. Hist. Artium	— Folia Historiae Artium
Gaz. Codz.	— Gazeta Codzienna
Gaz. Kiel.	— Gazeta Kielecka
Gaz. Koresp. Warsz. i Zagr.	— Gazeta Korespondenta Warszawskiego i Zagranicznego
Gaz. Kośc.	— Gazeta Kościelna (Lwów)
Gaz. Krak.	— Gazeta Krakowska
Gaz. Kuj.	— Gazeta Kujawska
Gaz. Lud.	— Gazeta Ludowa
Gaz. Lwow.	— Gazeta Lwowska
Gaz. Nar.	— Gazeta Narodowa (Lwów)
Gaz. Opol.	— Gazeta Opolska
Gaz. Pol.	— Gazeta Polska
Gaz. Robotn.	— Gazeta Robotnicza
Gaz. Świąt.	— Gazeta Świąteczna
Gaz. Warsz.	— Gazeta Warszawska
Gaz. WKP	— Gazeta Wielkiego Księstwa Poznańskiego
Geod. i Kartogr.	— Geodezja i Kartografia
Glemma T.: Wydział Teol. U.J.	— Glemna T.: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1795-1847. Kraków 1949
Hagiografia pol.	— Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny. T. 1-2. Dzieło zbior. pod red. R. Gustawa. Poznań 1971-1972
Hajdukiewicz L.: Dokumentacja bio-bibl.	— Hajdukiewicz L.: Dokumentacja bio-bibliograficzna. Indeks biograficzny t. 1 i 2. (Historii nauki pol-

	skiej). W: Historia nauki polskiej. T. 6. Wrocław 1974
Hist. Bibl. Jag.	— Zathey J., Lewicka-Kamińska A., Hajdukiewicz L.: Historia Biblioteki Jagiellońskiej. T. 1: 1364-1775. Kraków 1966
Hist. Kośc. w Pol.	— Historia Kościoła w Polsce. T. 1 cz. 1-2. Pod red. B. Kumora i Z. Obertyńskiego. Warszawa 1974
Hist. nauki pol.	— Historia nauki polskiej. T. 1-3, 6-7. Pod red. B. Suchodolskiego. Wrocław 1970-1977
Hurter H.: Nomenclator	— Hurter H.: Nomenclator literarius theologiae catholicae... T. 2-5. Oeniponte 1906-1913
Jahresbericht d. Schles. Gesell. f. Vaterl. Cultur	— Jahresbericht der Schles. Gesellschaft für Vaterländische Cultur
Janociana	— Janocki J. D.: Janociana sive clarorum atque illustrium Poloniae auctorum mecenatumque memoriae miscellae. Vol. 1-3. Varsaviae et Lipsiae 1776-1819
Janocki J. D.: Lexicon	— Janocki J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1-2. Breslau 1755
Janowski L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil.	— Janowski L.: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wilno 1939
Jocher A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol.	— Jocher A.: Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce od wprowadzenia do niej druku po rok 1830 włącznie. T. 1-3. Wilno 1840-1857
Juszyński M. H.: Dykcjonarz	— Juszyński M. H.: Dycjonarz poetów polskich T. 1-2. Kraków 1820
Kantak K.: Bernardyni	— Kantak K.: Bernardyni polscy. T. 1-2. Lwów 1933
Kiel. Prz. Diec.	— Kielecki Przegląd Diecezjalny
Koresp. Płoc.	— Korespondent Płocki
Korytkowski J.: Arcybiskupi gnieźn.	— Korytkowski J.: Arcybiskupi gnieźnieńscy, prymasi i metropolici polscy od roku 1000 aż do roku 1821. T. 1-5. Poznań 1888-1892
Korytkowski J.: Prałaci gnieźn.	— Korytkowski J.: Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych. T. 1-4. Gniezno 1883
Kościół w Polsce	— Kościół w Polsce. T. 1. Średniowiecze; T. 2: Wieki XVI-XVIII. Studia nad historią Kościoła Katolickiego w Polsce. Pod red. J. Kłoczowskiego. [Kraków 1966-1970]
Kr.	— Kraków
Krak. Mies. Art.	— Krakowski Miesięcznik Artystyczny
Kron. Diec. Kuj.-Kal.	— Kronika Diecezji Kujawsko-Kaliskiej
Kron. Diec. Przem.	— Kronika Diecezji Przemyskiej
Kron. Diec. Sandom.	— Kronika Diecezji Sandomierskiej
Kron. Diec. Włocł.	— Kronika Diecezji Włocławskiej
Kron. Emigr. Pol.	— Kronika Emigracji Polskiej
Kron. M. Pozn.	— Kronika Miasta Poznania
Kron. Rodz.	— Kronika Rodzinna
Księga pam. Księży Misjonarzy	— Księga pamiątkowa trzechsetlecia zgromadzenia Księży Misjonarzy (1625-17 IV-1925). Kraków 1925
Księga tysiąclecia	— Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce. T. 1-3. Lublin 1969
Kubicki P.: Bojownicy kapłani	— Kubicki P.: Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i ojczyzny w latach 1861-1915. Cz. 1-3. Sandomierz 1933-1939
Kur. Górnośl.	— Kurier Górnośląski
Kur. Płoc.	— Kurier Płocki
Kur. Pol.	— Kurier Polski
Kur. Pozn.	— Kurier Poznański
Kur. Warsz.	— Kurier Warszawski
Kwart. Hist.	— Kwartalnik Historyczny
Kwart. Hist. Nauki Techn.	— Kwartalnik Historyczny Nauki i Techniki
Kwart. Muzycz.	— Kwartalnik Muzyczny

Kwart. Opol.	— Kwartalnik Opolski
Kwart. Teol.	— Kwartalnik Teologiczny
Kwart. Teol. Wil.	— Kwartalnik Teologiczny Wileński
Lexikon f. Th. u. K.	— Lexikon für Theologie und Kirche. Bd 1-10. Hrsgg. von M. Buchberger. 2 Aufl. Freiburg i. Br. 1957-1965
Liber diligentiarum Univ. Crac.	— Liber diligentiarum Facultatis Artisticae Universitatis Cracoviensis. Pars 1: 1487-1563. Ed. W. Wisłocki. Cracoviae 1886. Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce. T. 4
Lubl.	— Lublin
Lw.	— Lwów
Łętowski L.: Katalog biskupów	— Łętowski L.: Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich. T. 1-4. Kraków 1852-1853
Łukaszewicz J.: Historia szkół	— Łukaszewicz J.: Historia szkół w Koronie i w Wielkim Księstwie Litewskim od najdawniejszych czasów aż do roku 1794. T. 1-4. Poznań 1849-1851
Maciejowski W. A.: Piśmiennictwo pol.	— Maciejowski W. A.: Piśmiennictwo polskie od czasów najdawniejszych aż do roku 1830 .T. 1-3. Warszawa 1851-1852
Małop Stud. Hist.	— Małopolskie Studia Historyczne
Markowski M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr.	— Markowski M.: Spis osób dopuszczonych do wykładów i do katedry na Wydziale Teologii Uniwersytetu Krakowskiego w XV w. W: Materiały i studia Zakładu Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej. T. 4. Ser. A. Wrocław 1965
Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.	— Materiały do Historii Filozofii Średniowiecznej w Polsce
Mater. do hist. Zgromadz. Zak.	— Materiały do historii Zgromadzeń Zakonnych na ziemiach polskich w XIX i na początku XX wieku. Lublin 1976
Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.	— Materiały i studia Zakładu Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej
Mediaev. Philos. Pol.	— Mediaevalia Philosophica Polonorum
Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim	— Metryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim (1592-1745). W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1-2. Wyd. H. Barycz. Wrocław 1971-1972
Mies. Herald.	— Miesięcznik Heraldyczny
Mies. Katech. Wychow.	— Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy
Mies. Kośc. (Unitas)	— Miesięcznik Kościelny (Unitas)
Mies. Past. Płoc.	— Miesięcznik Pasterski Płocki
Mies. Połoc.	— Miesięcznik Połocki
Miłos. Chrześc.	— Miłosierdzie Chrześcijańskie
Misje Katol.	— Misje Katolickie
MPH	— Monumenta Poloniae Historica. Wyd. A. Bielowski i in. T. 1-6. Lwów 1864-1893
MPV	— Monumenta Poloniae Vaticana. T. 1-8. Kraków 1913-1946
Mon. M. Aevi	— Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae illustrantia. T. 1-19. Kraków 1874-1927
MUH	— Monumenta Ucrainae Historica. T. 1-13. Romae 1964-1974
Muzyka Kośc.	— Muzyka Kościelna
Myśl Muzycz.	— Myśl Muzyczna
Nasza Przeszł.	— Nasza Przeszłość
Nasze Wiad.	— Nasze Wiadomości (Jezuici Kraków)
Niesiecki K.: Herbarz	— Niesiecki K.: Herbarz Polski. T. 1-10. Wyd. J. N. Bobrowicz. Lipsk 1839-1845
Not. Bibl.	— Notatki Bibliograficzne
Notif. e Curia Crac.	— Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi
Nowa Bibl. Kazn.	— Nowa Biblioteka Kaznodziejska
Noworocz. Liter.	— Noworocznik Literacki

Nowy Korbut	— Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut". T. 1-9, 12-14. (Warszawa) 1963-1973
Obertyński Z.: Zmartwychwstańcy a niepokalanki	— Obertyński Z.: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. Próba dokumentacji wzajemnej zależności. T. 1-2. Warszawa 1949. Studia Historico-Ecclesiastica. 6 i 7
Odrodz. Refor.	— Odrodzenie i Reformacja w Polsce
Ognisko Dom.	— Ognisko Domowe
Oracki T.: Słow. biogr. Warmii	— Oracki T.: Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla od połowy XV w. do 1945. Warszawa 1963
Oręd. Nauk.	— Orędownik Naukowy
Orient. Christ. Per.	— Orientalia Christiana Periodica
P.	— Poznań
Pam. Emigr. Pol.	— Pamiętnik Emigracji Polskiej
Pam. Kiel.	— Pamiętnik Kielecki
Pam. Liter.	— Pamiętnik Literacki
Pam. Lubel.	— Pamiętnik Lubelski
Pam. Rel.-Mor.	— Pamiętnik Religijno-Moralny
Pam. Sandom.	— Pamiętnik Sandomierski
Pam. Warsz.	— Pamiętnik Warszawski
Pam. Warsz. Inst. Głuch. i Ociem.	— Pamiętnik Warszawskiego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych
Pelczar J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa	— Pelczar J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce. Wyd. 2. Kraków 1917
Petrani A.: Nauka prawa kan.	— Petrani A.: Nauka prawa kanonicznego w Polsce w XVIII i XIX wieku. Lublin 1961
Pielgrzym Pol.	— Pielgrzym Polski
Pleszczyński J.: Dzieje Akademii Duchownej	— Pleszczyński J.: Dzieje Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej warszawskiej. Warszawa 1907
Podr. enc. kośc.	— Podręczna encyklopedia kościelna. Red. Z. Chełmicki. T. 1-44. Warszawa 1904-1916
Pol. Sacra	— Polonia Sacra
Pol. słow. biogr.	— Polski słownik biograficzny. T. 1-22. Kraków-Wrocław 1935-1977
Powśc. i Pr.	— Powściągliwość i Praca
Pr. Filol.	— Prace Filologiczne
Pr. Wrocł. TN	— Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego
Prz. Archeol.	— Przegląd Archeologiczny
Prz. Bibl.	— Przegląd Biblioteczny
Prz. Bibl.-Archeol.	— Przegląd Bibliograficzno-Archeologiczny
Prz. Chyr.	— Przegląd Chyrowski
Prz Filoz.	— Przegląd Filozoficzny
Prz. Hist.	— Przegląd Historyczny
Prz. Hom.	— Przegląd Homiletyczny
Prz. Hum.	— Przegląd Humanistyczny
Prz. Katol.	— Przegląd Katolicki
Prz. Kośc.	— Przegląd Kościelny
Prz. Lek.	— Przegląd Lekarski
Prz. Liter.	— Przegląd Literacki. Dodatek do „Kraju"
Prz. Lwow.	— Przegląd Lwowski
Prz. Pol.	— Przegląd Polski
Prz. Polit. Społ. Lit.	— Przegląd Polityczny, Społeczny i Literacki
Prz. Powsz.	— Przegląd Powszechny
Prz. Pozn.	— Przegląd Poznański
Prz. Socjol.	— Przegląd Socjologiczny
Prz. Teol.	— Przegląd Teologiczny
Prz. Warsz.	— Przegląd Warszawski
Prz. Wielkop.	— Przegląd Wielkopolski
Prz. Zach.-Pom.	— Przegląd Zachodnio-Pomorski
Przew. Nauk. Liter.	— Przewodnik Naukowy i Literacki. Dodatek do „Gazety Lwowskiej"
Przyj. Chrześc. Prawdy	— Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy

Przyj. Ludu — Przyjaciel Ludu
Przyj. Szt. Kośc. — Przyjaciel Sztuki Kościelnej
Refor. w Pol. — Reformacja w Polsce
Revue Encycl. — Revue Encyclopedique
Rocz. Bibl. — Roczniki Biblioteczne
Rocz. Bibl. PAN Kr. — Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
Rocz. Dzieła św. Dziec. — Roczniki Dzieła św. Dziecięctwa P. J.
Rocz. Emigr. Pol. — Rocznik Emigracji Polskiej
Rocz. Filoz. — Roczniki Filozoficzne
Rocz. Hist. Czas. Pol. — Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego
Rocz. Katol. — Roczniki Katolickie
Rocz. Krak. — Rocznik Krakowski
Rocz. Koleg. Pol. — Rocznik Kolegium Polskiego w Rzymie
Rocz. Kr. Tow. Dobr. — Rocznik Krakowskiego Towarzystwa Dobroczynności
Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Kr. — Rocznik Naukowo-Dydaktyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie
Rocz. Obydwóch Zgrom. — Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego à Paulo
Rocz. Olszt. — Rocznik Olsztyński
Rocz. Orient. — Rocznik Orientalistyczny
Rocz. Pol. — Roczniki Polskie
Rocz. Pol. Tow. Herald. — Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego
Rocz. Pol. TN na Obcz. — Roczniki Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie
Rocz. Przemys. — Rocznik Przemyski
Rocz. Rozkrz. Wiary — Roczniki Rozkrzewiania Wiary
Rocz. Sądec. — Rocznik Sądecki
Rocz. Slaw. — Rocznik Slawistyczny
Rocz. Teol.-Kanon. — Roczniki Teologiczno-Kanoniczne
Rocz. TN Krak. z Uniw. Jag. Połącz. — Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z Uniwersytetem Jagiellońskim Połączonego
Rocz. TN Tor. — Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu
Rocz. Tow. Hist.-Liter. w Paryżu — Rocznik Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu
Rocz Tow. Przyj. Nauk Pozn. — Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu
Rocz. Tow. Przyj. Nauk Śl. — Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku
Rocz. Tow. Przyj. Nauk Wil. — Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie
Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk — Rocznik Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk
Rozm. Hist. Bibliogr. — Rozmaitości Historyczne i Bibliograficzne
Rozpr. AU (od 1919 r. PAU) Wydz. Filol. — Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności (od 1919 r. Polskiej Akademii Umiejętności). T. 1-68. Kraków 1874-1949
Rozpr. AU (od 1919 r. PAU) Wydz. Hist.-Filoz. — Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności (od 1919 r. Polskiej Akademii Umiejętności). T. 1-71. Kraków 1874-1947
Rozpr. Hist. TN Warsz. — Rozprawy Historyczne Towarzystwa Naukowego Warszawskiego
Ruch Biblij. — Ruch Biblijny i Liturgiczny
Ruch Chrześc.-Społ. — Ruch Chrześcijańsko-Społeczny
Ruch Filoz. — Ruch Filozoficzny
Ruch Katol. — Ruch Katolicki
Sacr. Pol. Mill. — Sacrum Poloniae Millenium
Schemat. Diec. N. na rok N. — Skrótem tym oznaczono wszelkie spisy duchowieństwa, niezależnie od tytułu (Elenchus, Rocznik, Schematismus, Spis), języka i formy wydania (samoistnie lub przy Rubryceli)
Script. Rer. Pol. — Scriptores Rerum Polonicarum. T. 1-22. Kraków 1872-1917

Siarczyński F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III	— Siarczyński F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III... zawierający opis osób żyjących pod jego panowaniem. Cz. 1-2. Lwów 1828
Słow. muzyków pol.	— Słownik muzyków polskich. Red. J. Chomiński. T. 1-2 (Kraków 1964-1967)
Słow. prac. książki pol.	— Słownik pracowników książki polskiej. Warszawa-Łódź 1972
Słowo Pol.	— Słowo Polskie
Smolikowski P.: Hist. Zgrom. Zmartwych.	— Smolikowski P.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Wyd. nowe i uzup. Kraków 1892-1896
Sod. Mar.	— Sodalis Marianus
Spraw. Komis. Hist. Szt. w Pol.	— Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce (AU). T. 1-9. Kraków 1879-1914
Spraw. TN we Lwowie	— Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie
Spraw. z Czyn. Pos. PAU	— Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności
Spraw. z Czyn. Wyd. TN KUL	— Sprawozdania z Czynności Wydawniczej i Posiedzeń Naukowych oraz Kronika Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Spraw. z Pos. Komis. PAN Krak.	— Sprawozdanie z Posiedzeń Komisji. Polska Akademia Nauk. Oddział w Krakowie
Starowolski S.: Monumenta Sarmatarum	— Starowolski S.: Monumenta Sarmatarum viam universae carnis ingressorum. Cracoviae 1655
Starowolski S.: Setnik	— Starowolski S.: Setnik pisarzów polskich. Przekł. J. Starnawski. Wstęp F. Bielak, J. Starnawski. [Kraków] 1970. (Wyd. 1 1655)
Statuta nec non liber promotionum	— Statuta nec non liber promotionum Philosophorum Ordinis in Universitate Studiorum Jagellonica ab anno 1402 ad annum 1849. Ed. J. Muczkowski. Kraków 1849
Studia nad historią dominikanów	— Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222-1972. Pod red. J. Kłoczowskiego. T. 1-2. Warszawa 1975
Stud. Filoz.	— Studia Filozoficzne
Stud. Gnesn.	— Studia Gnesnensia
Stud. Hist.	— Studia Historyczne
Stud. Mater. Dziej. Nauki Pol.	— Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej
Stud. Mediew.	— Studia Mediewistyczne
Stud. Pelpl.	— Studia Pelplińskie
Stud. Philos. Christ.	— Studia Philosophiae Christianae
Stud. Płoc.	— Studia Płockie
Stud. Teol.-Hist. Śl. Opol.	— Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego
Stud. Theol. Vars.	— Studia Theologica Varsaviensia
Stud. Warm.	— Studia Warmińskie
Stud. Źródłozn.	— Studia Źródłoznawcze
Szelińska W: Biblioteki profesorów Uniw. Krak.	— Szelińska W: Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI w. Wrocław 1966
Śl. Kwart. Hist. Sobótka	— Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka
Śl. Stud. Hist.-Teol.	— Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne
Śpiew Kośc.	— Śpiew Kościelny
Theol. Monatschr.	— Theologische Monatschrift
Theol.-Prakt. Qschr.	— Theologisch-Praktische Quartalschrift
TN Tor. Fontes	— Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Fontes
Tyg. Ilustr.	— Tygodnik Ilustrowany
Tyg. Katol.	— Tygodnik Katolicki
Tyg. Petersb.	— Tygodnik Petersburski
Tyg. Powsz.	— Tygodnik Powszechny
Tyg. Sob.	— Tygodnik Soborowy
Tyg. Wielkop.	— Tygodnik Wielkopolski
Tyg. Wil.	— Tygodnik Wileński

Uchańsciana	— Uchańsciana czyli zbiór dokumentów wyjaśniających życie i działalność Jakuba Uchańskiego. Wyd. T. Wierzbowski. T. 1-5. Warszawa 1884-1895
Uruski S.: Rodzina	— Uruski S., Kosiński A., Włodarski A.: Rodzina. Herbarz szlachty polskiej. T. 1-15. Warszawa 1904-1931
W.	— Warszawa
WAPKr.	— Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Krakowie
Wiad. Archidiec. Warsz.	— Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie
Wiad. Diec. Lub.	— Wiadomości Diecezji Lubelskiej
Wiad. Diec. Podl.	— Wiadomości Diecezji Podlaskiej
Wiad. Katol.	— Wiadomości Katolickie (Lwów)
Wiad. Num.	— Wiadomości Numizmatyczne
Wiad. Num.-Archeol.	— Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne
Wiad. Past.	— Wiadomości Pasterskie
Wiad. Pol.	— Wiadomości Polskie
Wil.	— Wilno
Wiszniewski M.: Hist. liter. pol.	— Wiszniewski M.: Historia literatury polskiej. T. 1-10. Kraków 1840-1857
Wiśniewski J.: Katalog prałatów sandom.	— Wiśniewski J.: Katalog prałatów i kanoników sandomierskich od 1186-1926 r. Radom 1926
Wiz. i Roztrz. Nauk.	— Wizerunki i Roztrząsania Naukowe
Wr.	— Wrocław
Wydz. Teol. UJK	— Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918-1933. Lwów 1934
Zabawy Przyj. i Pożyt.	— Zabawy Przyjemne i Pożyteczne
Załęski S.: Jezuici	— Załęski S.: Jezuici w Polsce. T. 1-5. Lwów 1900-1906
Zap. Num.	— Zapiski Numizmatyczne
Zap. TN Tor.	— Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu
Zapyski ČSVV	— Zapyski Čyna Sviatoho Vasilija Velykoho
Zapyski NT Šev.	— Zapyski Naukovoho Tovarystva im. Ševčenka
Zar. Śl.	— Zaranie Śląskie
Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.	— Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej
Zesz. Nauk. KUL	— Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Zesz. Nauk. UJ	— Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
Zesz. Nauk. UWr.	— Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego
Ziem. Czerw.	— Ziemia Czerwieńska
Ztschr. d. Westpr. Gesch.	— Zeitschrift der Westpreussischen Geschichte
Ztschr. f. Gesch. u. Altertumskunde Erml.	— Zeitschrift für Geschichte und Altertumskunde Ermlans
Ztschr. f. Gesch. Schles.	— Zeitschrift für Geschichte Schlesiens
Ztschr. f. Kathol. Theol.	— Zeitschrift für Katholische Theologie
Źródła Dziej.	— Źródła Dziejowe. Wyd. A. Pawiński, A. Jabłonowski i in. T. 1-24. Warszawa 1876-1915

WSTĘP

1. Potrzeba informacji biobibliograficznych o teologach

Wydanie „Słownika polskich teologów katolickich" nie wymaga szerszego uzasadnienia. Potrzebę informacji biograficznej i bibliograficznej o ludziach, którzy na przestrzeni 1000 lat istnienia państwa polskiego pracowali na polu nauki teologicznej, odczuwa każdy, kto tę naukę i dzisiaj uprawia. Wprawdzie pewien zasób krytycznych informacji w tym względzie posiadamy już dzięki „Polskiemu Słownikowi Biograficznemu", „Encyklopedii Katolickiej" KUL czy „Nowemu Korbutowi", ale jest to — podkreślam — ograniczony zakres wiadomości. „Polski Słownik Biograficzny" bowiem daleki jest jeszcze od ukończenia i stosuje na ogół surowe kryteria przy selekcji teologów, a „Encyklopedia Katolicka" zaledwie zaczęła się ukazywać i też nie uwzględnia wszystkich teologów. „Nowy Korbut" zaś, choć objął cały interesujący nas okres (brakujące tomy 10 i 11 obejmą twórczość A. Mickiewicza i J. Słowackiego), to jednak, podobnie jak „Polski Słownik Biograficzny" uwzględnia tylko teologów głośniejszych. Poza tym w życiorysach w „Polskim Słowniku Biograficznym" i w „Encyklopedii Katolickiej" jest przytaczana tylko ważniejsza bibliografia podmiotowa. W daleko mniejszym stopniu oddają tu usługi inne, drobniejsze, wydawnictwa z ostatniej doby, jak „Słownik biograficzny pracowników książki polskiej" (pod red. I. Treichel. Warszawa-Łódź 1972), „Historia nauki polskiej" (T. 6: Dokumentacja bio-bibliograficzna. Opr. L. Hajdukiewicz. Wrocław 1974), „Hagiografia polska" (pod red. R. Gustawa. T. 1-2. Poznań 1971-1972), „Słownik muzyków polskich" (T. 1-2. Kraków 1964-1967), „Filozofia w Polsce. Słownik pisarzy" (Wrocław 1971) itp. „Słownik polskich teologów katolickich" wydaje się potrzebny nawet po wydaniu 5-tomowych, opracowanych siłami zbiorowymi, „Dziejów teologii polskiej" (pod red. M. Rechowicza. Lublin 1974-1977). W dziele tym bowiem, zawierającym historię nauki teologicznej w Polsce, w minimalnym tylko stopniu uwzględniono elementy biograficzne, w przeciwieństwie do podobnych wydawnictw zagranicznych. W niektórych rozprawach mamy tylko suche nazwiska teologów, bez podania zajmowanych przez nich stanowisk kościelnych, dydaktyczno-naukowych, często nawet bez ramowych dat ich życia. Stało się tak prawdopodobnie właśnie z braku gotowych w tym zakresie informacji słownikowych, względnie — co na jedno wychodzi — z niechęci szeregu autorów do uciążliwej kwerendy za biograficznymi o nich wiadomościami w rozległej literaturze.

„Słownik polskich teologów katolickich" powinien dostarczać wstępnych informacji przy podejmowaniu szczegółowych badań w jakiejkolwiek dziedzinie historii teologii w Polsce oraz naprowadzać na właściwe tory kwerendę wszędzie tam, gdzie będzie chodzić o zagadnienia bio-bibliograficzne. „Słownik" powinien służyć również tym badaczom, którzy, nie zajmując się zawodowo teologią, odczuwają niekiedy potrzebę zwięzłej informacji o polskich teologach.

2. Okoliczności powstania „Słownika"

O projekcie opracowania „Słownika polskich teologów katolickich" zacząłem konkretnie myśleć w lipcu 1974 r. Plan, aby utworzyć w tym celu osobne biuro redakcyjne i zaangażować odpowiednio ukwalifikowanych pracowników do przygotowania haseł i prowadzenia adiustacji nadsyłanych opracowań wydał się nierealny tak ze względu na słabe widoki uzyskania specjalnych dotacji, jak i znalezienia wspomnianych pracowników. Nie do przyjęcia też okazał się pierwotny pomysł, aby biografie teologów opracować w oparciu o źródła archiwalne. Realizacja bowiem takiego, acz najbardziej trafnego, założenia trwałaby co najmniej kilkanaście lat. Toteż konkretną już koncepcję „Słownika" oparłem na istniejących realiach, zarówno na odcinku prac redakcyjnych, jak i autorskich. Przygotowany w tym przedmiocie referat przedstawiłem 9 XI 1974 r. na posiedzeniu pierwszych pozyskanych współpracowników (XX. M. Banaszak, E. Ozorowski, M. Murawiec i w charakterze konsultanta R. Paciorkowski). Referat został przyjęty i z tym momentem rozpoczęliśmy prace nad „Słownikiem" według zreferowanego przeze mnie planu. Projekt „Słownika polskich teologów katolickich" ogłosiłem następnie w „Collectanea Theologica" (R. 45: 1975 z. 3 s. 195-198) i w jego wersji francuskiej (R. 45: 1945 fasc. spec., s. 169-173). Opracowałem także szczegółową instrukcję dla autorów — których w sumie pozyskaliśmy 26 — uzupełnioną w pewnych punktach na roboczym posiedzeniu autorów 29 V 1976 r.

Wykaz teologów, jacy powinni wejść do „Słownika" sporządziliśmy siłami zbiorowymi. Listę teologów średniowiecznych (do 1500 r.) zestawił ks. Stanisław Dobrzanowski, z XVI w. ks. Hieronim Eug. Wyczawski, z XVII w. bp Edward Ozorowski, z XVIII w. do litery K ks. Wiesław Murawiec, na litery L-M ks. Bogdan Brzuszek, na litery N-S ks. Bronisław Natoński, na litery T-Ż ks. Jan Wysocki, z XIX i z XX w. do 1918 r. ks. Marian Banaszak do litery J, ks. Franciszek Stopniak na literę K, ks. Bolesław Kumor na litery L-P, ks. Wyczawski na litery R-S, ks. Kazimierz Gabryel na litery T-Ż. Poza tym teologów z zakonu bernardynów ustalili: ks. Wyczawski i ks. Murawiec, z zakonu jezuitów ks. Ludwik Grzebień i ks. Ludwik Piechnik, z zakonu paulinów ks. Janusz Zbudniewek, z zakonu reformatów ks. Anzelm Szteinke, ze zgromadzenia misjonarzy ks. Stanisław Janaczek, ze zgromadzenia zmartwychwstańców ks. Bolesław Micewski, z innych zakonów księża, zestawiający teologów z poszczególnych okresów. Trzeba dodać, że pod koniec prac nad „Słownikiem" ks. Robert Świętochowski dostarczył wykaz teologów dominikańskich dla ich sprawdzenia w dokonanych przez nas zestawieniach. Koordynację ustalonych nazwisk, gromadzenie nadsyła-

nych biografii i ich adiustację oraz wiążącą się z tymi sprawami korespondencję z autorami przyjąłem na siebie jako redaktor dzieła.

Opracowania biografii podjęło się przede wszystkim wymienionych wyżej 16-tu autorów, którzy teologów wytypowali — każdy w zasadzie w zakresie zestawionej przez siebie grupy — oraz 10 innych autorów, których poproszono o przygotowanie wskazanych życiorysów z grup teologów poprzednich autorów. I tak ks. Banaszak opracował biografii 102 oraz 1 wspólnie z drugim autorem, ks. Brzuszek 65, ks. Dobrzanowski 123, ks. Gabryel 36, ks. Grzebień 335 i 1 razem z drugim autorem, ks. Janaczek 26, ks. Kumor 88, ks. Micewski 15, ks. Murawiec 148 i 2 wspólnie z innymi autorami, ks. Natoński 31, bp Ozorowski 299 i 1 wspólnie z drugim autorem, ks. Stopniak 48 i 1 wspólnie z drugim autorem, ks. Szteinke 30, ks. Wyczawski 301 i 3 wspólnie z innymi autorami, ks. Wysocki 47, ks. Zbudniewek 67 oraz 1 wspólnie z innym autorem. Wkład autorów dobranych jest następujący: ks. Michał Grzybowski przygotował 36 biografii, ks. Marian Kanior 7, ks. Jan Kracik 10 i 1 wspólnie z drugim autorem, ks. Józef Mandziuk 83 oraz 4 wspólnie z innymi autorami, ks. Wincenty Myszor 14, ks. Ludwik Piechnik 33, ks. Damian Synowiec 10, ks. Tadeusz Śliwa 13, ks. Grzegorz Wiśniowski 18, Ryszard Żmuda 27 oraz 1 wspólnie z drugim autorem. Wszystkich biografii znalazło się w „Słowniku" 2020.

Trzeba dodać, że mgr Piotr Latawiec (Biblioteka ATK) przeprowadził dla kilku autorów kwerendę za artykułami w szeregu trudno dostępnych czasopism oraz uzupełnił niepełne i bardzo niedokładne zestawy bibliograficzne w dostarczonych przez jednego autora biografiach.

3. Zasięg personalny, chronologiczny, terytorialny

Za podstawę zaliczenia autora do rzędu teologów, a tym samym do niniejszego „Słownika", brano opublikowaną przezeń przynajmniej jedną naukową pracę z dziedziny teologii, bez względu na to, czy ukazała się ona współcześnie, czy wydano ją dopiero później, i niezależnie od tego, czy ogłoszono ją w kraju czy za granicą. Brano również pod uwagę prace pozostawione w rękopisie, o ile istnieje już o nich drukowana informacja. Umieszczenie w „Słowniku" także autorów krótkich szkolnych dysertacji teologicznych, pisanych podczas odbywanych studiów, uzasadnia się pożytkiem ich rejestracji dla historii teologicznego nauczania w Polsce [1]. Z drugiej strony zastosowana zasada nie pozwoliła wprowadzić do „Słownika" głośnych pisarzy jak prymasa I. Krasickiego, bpa A. Naruszewicza, ks. S. Staszica, szeregu uczonych pijarów i misjonarzy, ponieważ w ich spuściźnie pisarskiej brakło pracy teologicznej. Do „Słownika" weszli nie tylko teologowie Polacy, ale również teologowie obcy, w Polsce działający. Stąd pominięto niektórych dawnych teologów Ślązaków, którzy przy bliższym zbadaniu okazali się Niemcami i nigdy w Polsce nie działali ani nie byli związani

[1] Szkolne dysertacje teologiczne powstawały w różny sposób. Były pisane pod kierunkiem profesora przez studentów, np. u bernardynów i reformatów, i wówczas uważa się je za [illegible] odnośnych studentów, lub pisał je profesor np. u jezuitów, a studenci brali tylko udział w dyspucie wokół zawartych w nich tez i wtedy — rzecz zrozumiała — ich autorstwo nie można przypisać studentowi.

z polską kulturą, choć wymienia ich polska literatura leksykograficzna. Teologów rodzimych uwzględniono bez różnicy ich obrządku. Przy wprowadzaniu do „Słownika" teologów obrz. grecko- i ormiańsko-katolickich przyjęto zasady, stosowane przez „Polski Słownik Biograficzny".

Kryterium wyboru teologów spośród pisarzy, zajmujących się sprawami religii i Kościoła, wiąże się z samym pojęciem i zakresem teologii oraz ze stosowaną przez pisarzy metodą. Pojęcie teologii zmieniało się w ciągu wieków i dziś jeszcze ulega ewolucji. W „Słowniku" za teologię uważa się wszystkie dyscypliny, wykładane obecnie w zakładach teologicznych z wyjątkiem filozofii, ponieważ w ich zakresie teologowie z różnych okresów pisali opracowania naukowe, choć nie było dawniej dzisiejszej specyfikacji nauk teologicznych. A zatem uwzględnia się nie tylko teologię dogmatyczną, moralną, pastoralną wraz z homiletyką i katechetyką, ale także apologetykę, nauki biblijne, historię Kościoła, patrologię, archeologię starochrześcijańską, historię sztuki kościelnej, muzykologię kościelną, katolicką naukę społeczną, prawo kanoniczne. Weszli przeto do „Słownika" autorowie, którzy w swych drukowanych dziełach zawarli problematykę z wymienionych wyżej dziedzin, o ile oczywiście stosowali w nich metodę naukową we współczesnym im rozumieniu tego terminu. Właśnie metoda naukowa, choć inna w średniowieczu, w okresie kontrreformacji potrydenckiej, oświecenia czy w XIX w., odróżnia teologów od pisarzy religijnych. W wypadku wątpliwości, czy autor jest teologiem czy tylko pisarzem religijnym, stosowaliśmy zasadę raczej liberalną, kwalifikując go jako teologa.

W „Słowniku" pominięto autorów kazań. Wyjątek uczyniono tylko dla tych autorów, którzy swym traktatom teologicznym dawali formę kazań (sermones), co w dawnych wiekach bynajmniej nie należało do rzadkości, względnie w nowszych już czasach zawarli w kazaniu nie mniej nie więcej tylko formalny wykład teologiczny. Nie uwzględniono również autorów rozmyślań, lecz jedynie teoretyków teologii ascetyczno-mistycznej. Jeżeli jednak pisarz zawarł obok tekstów ogłoszonych rozmyślań także część teoretyczną (metoda rozmyślania, sposoby dążenia do doskonałości chrześcijańskiej), wówczas potraktowano go jako teologa. Z zakresu muzykologii kościelnej nie rejestrowaliśmy kompozytorów, ale tylko twórców, którzy obok kompozycji pozostawili prace z zakresu teorii śpiewu czy muzyki kościelnej. Gdy chodzi o historię kościelną, uwzględniono także tych pisarzy, którzy wprawdzie nie w sposób naukowy, ale za to po raz pierwszy pisali o tej czy innej instytucji kościelnej, albo pozostawili pamiętniki, przedstawiające wartość źródła historyczno-kościelnego. Z zakresu kanonistyki nie wprowadzaliśmy do „Słownika" twórców statutów synodalnych i ich promulgatorów, twórców statutów kapitulnych, autorów konstytucji zgromadzeń zakonnych, autorów ustaw brackich itp. uważając tego rodzaju działalność raczej za administracyjną i organizacyjną, a nie naukową.

Wprowadzono do „Słownika" nie tylko autorów teologicznych prac naukowych, ale także tłumaczy dzieł teologów obcych oraz wydawców prac innych teologów. Pominięto kopistów dzieł obcych oraz tych teo-

logów, którzy w polskiej literaturze uważani są za autorów tych czy innych prac, gdy po dokładnym zbadaniu okazało się, że ich nie napisali, względnie byli tylko ich posiadaczami.

Rozesłana współpracownikom „Słownika" instrukcja oraz dalsze wskazówki redakcyjne miały na celu utrzymać przy kwalifikowaniu teologów do „Słownika" jak najdalej posuniętą jednolitość. Pomimo wszakże tych zabiegów nie udało się w pełni tego przeprowadzić. Listę teologów ustalało 16-tu ludzi, stąd przy najlepszej nawet ich woli ścisłego egzekwowania instrukcji dawała znać o sobie przy selekcji teologów indywidualna skłonność poszczególnych współpracowników do bardziej radykalnego względnie liberalniejszego interpretowania obowiązujących założeń. Na skutek tego mógł zostać pominięty ten czy inny drobniejszy teolog lub zostać uwzględniony niekwalifikujący się do „Słownika" pisarz religijny.

„Słownik" obejmuje teologów, którzy żyli do 1918 r. W wypadkach wyjątkowych datę te przesunięto do 1925 r., gdy mianowicie cała działalność naukowo-pisarska teologa miała miejsce przed 1919 r., a tylko jego śmierć nastąpiła nieco później (do 1925 r.). Gdy chodzi o autorów świeckich, zwłaszcza historyków Kościoła i kanonistów, pominięto tych, którzy zmarli po 1815 r. Wprowadzenie bowiem z XIX w. świeckich historyków Kościoła i kanonistów do „Słownika", skoro według przyjętej przez nas zasady kwalifikuje doń nawet jedna praca naukowa, powiększyłoby „Słownik" o kilkaset osób. Zresztą pisarze ci ani sami nie uważali się za teologów, ani nikt ich za takich nie uważał. Jeżeli do 1815 r. nie czyniło się zastrzeżeń odnośnie do teologów świeckich, to po prostu dlatego, że było ich niewielu.

Pod względem terytorialnym objęto obszar Polski historycznej. Gdy chodzi o teologów Polaków, działających na obczyźnie w XIX i XX w., współpracownicy „Słownika" natrafili na ogromne trudności w dotarciu do zagranicznych czasopism, zawierających ich prace, stąd nie wciągnięto do „Słownika" pełnej ich liczby. O ile dla któregoś z nich udało się zestawić bibliografię podmiotową, wówczas włączyło się go do „Słownika".

Być może za dużo wprowadza się tu restrykcji, gdy idzie o zestaw teologów w „Słowniku", ale czyni się tak dla podkreślenia, że nie tworzyliśmy zbioru przypadkowego, lecz dzieło, które z jednej strony powinno się zmieścić w historiografii polskiej teologii, z drugiej ma teologii służyć. Jeżeli zaś przyszło niekiedy odstąpić od przyjętych założeń, to stało się to z przyczyn obiektywnych.

4. Założenia treściowe

Opracowanie każdego teologa składa się z 3 części: z biografii, z zestawienia jego twórczości pisarskiej czyli z jego bibliografii podmiotowej oraz z literatury, jaka o nim powstała czyli z bibliografii przedmiotowej.

Biografie zostały oparte na źródłach drukowanych i na opracowaniach. Do źródeł archiwalnych w zasadzie nie sięgaliśmy z powodów, wymienionych w punkcie 2-gim niniejszego Wstępu. Wyjątkowo uwzględniono je przy teologach z niektórych zakonów, gdy autoro-

wie biografii — zwykle z tego samego zakonu co opracowywani teologowie — mieli pod ręką zwarty zasób archiwalny. Rzecz zrozumiała, że życiorysy te dużo na tym zyskały. Twórcy „Słownika" zdają sobie sprawę, że przez pominięcie źródeł archiwalnych otrzymało wielu teologów zamiast zarysu biografii zaledwie fragmenty informacji o ich życiu, względnie nie zdołano skorygować istniejących w literaturze tych czy innych błędnych o nich informacji. Jednakże trzeba zaznaczyć, że dzięki narosłej w ostatnich latach obszernej literaturze naukowej można było poprawić znaczną ilość błędów w dawniejszych przekazach biograficznych S. Barącza, S. Bielskiego, J. Chodynickiego, J. D. Janockiego, M. H. Juszyńskiego, W. A. Maciejowskiego, J. S. Pelczara, F. Siarczyńskiego, M. Wiszniewskiego, w artykułach w „Encyklopedii Powszechnej" Orgelbranda, „Encyklopedii Kościelnej", „Podręcznej Encyklopedii Kościelnej". I to jeszcze należy powiedzieć, że o niektórych teologach nie udało się w literaturze niczego znaleźć. Pomimo jednak tych niedomogów zgromadzenie na jednym miejscu rozsianych po literaturze wiadomości o teologu stanowi pewne osiągnięcie. Użytkownik naszego „Słownika" zamiast podejmować uciążliwą i rozległą kwerendę za informacjami o interesującym go teologu znajdzie je już zebrane, opracowane i ze wskazaniem dzieł, skąd je zaczerpnięto.

Według rozdanej współpracownikom instrukcji rozmiary biografii (bez bibliografii) miały się kształtować od 3½ strony maszynopisu dla teologów najwybitniejszych do ½ dla teologów o 1 drukowanej pozycji teologicznej. Objętość życiorysów innych teologów mieli autorowie regulować w granicach od ½-3½ strony maszynopisu w zależności od ich produkcji naukowej, zestawionej w grupie I ich bibliografii podmiotowej. Toteż teolog, który był wybitną osobistością na polu administracyjno- względnie pasterkokościelnym lub państwowym, ale teologiem o skąpej produkcji pisarsko-naukowej, nie mógł otrzymać biografii zbyt obszernej. W takich wypadkach należało postępować konkretnie następująco: W oparciu o niewielką teologiczną działalność pisarską miał otrzymać biografię na ½ strony maszynopisu, ale ze względu na jego skądinąd głośne nazwisko można było ją rozszerzyć o drugie ½ strony. Tę samą zasadę miano stosować wobec teologów, którzy niewiele napisali, ale za to położyli duże zasługi na polu organizacji nauki teologicznej.

W prezentowanym „Słowniku" nie wszystkie biografie odpowiadają powyższym założeniom. Stało się tak dlatego, że do jednych życiorysów brak było materiału nawet na ½ strony maszynopisu, do innych był on zbyt obfity, choć sam teolog nie zasługiwał na biografię obszerniejszą. Co do biografii pierwszych sprawa jest prosta, niedostatek materiału automatycznie zadecydował o rozmiarach informacji biograficznych, podanych do „Słownika". Problem powstaje dopiero przy biografiach za obszernych. Po skonsultowaniu się ze współpracownikami zdecydowałem się ich nie skracać, lecz pozostawić w tej postaci, w jakiej je napisano. Zaznaczyć trzeba, że wystąpiło i przeciwne zjawisko, mianowicie zbyt rygorystycznie zastosowano instrukcję do niektórych teologów, którzy według ich dorobku naukowego i obfitości materiału biograficznego mogliby otrzymać życiorysy nieco dłuż-

sze, gdy faktycznie mają je za zwięzłe. I w tych wypadkach nie wprowadzaliśmy korektur.

W nagłówku każdej biografii zaznaczono obok nazwiska teologa inne jego odmiany, używane przezeń kryptonimy i pseudonimy, daty ramowe życia, stanowisko kościelne (przy wielu tylko główne) lub przynależność do zakonu, stanowisko dydaktyczno-naukowe, z tym że w czasach staropolskich uwzględniano tylko szkoły akademickie, później — gdy zaczął się podnosić poziom seminariów duchownych — i te ostatnie, wreszcie specjalizację naukową, określaną na podstawie prac zestawionych w grupie I jego bibliografii podmiotowej. Przy szlachcie podano herby tylko w okresie staropolskim. Przy zakonnikach imię pierwsze jest imieniem zakonnym (używanym), drugie chrzestnym.

Twórczość teologów została podzielona na 2 grupy: na prace teologiczne według wyżej wyjaśnionego rozumienia teologii, co w bibliografii podmiotowej oznaczono cyfrą I, oraz wszystkie inne, tzn. naukowe, lecz nie z zakresu teologii, następnie z dziedziny literatury religijnej, publicystyki itd., oznaczone cyfrą II. W każdej grupie poszczególne pozycje ułożono według chronologii ukazywania się ich w druku. Dalsze wydania zestawiono przy wydaniu 1-szym. Przy pozycjach wydawanych po śmierci teologów wzięto za podstawę nie datę ich powstania, bo ta niejednokrotnie jest niemożliwą do ustalenia, lecz rok ich wydania. Pisanych przez teologów artykułów w encyklopediach nie wyliczaliśmy szczegółowo, lecz dawaliśmy tylko ogólną informację o ich istnieniu w tej czy innej encyklopedii, ponieważ niektórzy teologowie napisali ich ogromne ilości, np. w „Encyklopedii kościelnej" M. Nowodworskiego ks. Władysław Knapiński posiada 1010 artykułów, bp Henryk Kossowski 239, bp Michał Nowodworski 815, bp Antoni Sotkiewicz 101. Dla jednolitej zasady nie wymienialiśmy ich i przy teologach, którzy mało ich napisali.

Na końcu jednej i drugiej grupy umieszczono także prace rękopiśmienne, o ile istnieje już gdzieś o nich drukowana informacja. Po rękopisach w grupie II podano również listy teologów, drukowane oraz rękopiśmienne, gdy są one rejestrowane przez drukowane katalogi. Nie uwzględnialiśmy jednak listów pisanych do teologów, ponieważ „Słownik" przedstawia zasadniczo tylko twórczość teologów, a nie zbiór źródeł.

Nie trzeba podkreślać, że w wielu wypadkach autorowie mieli niemałe trudności z dokonaniem podziału twórczości teologów na prace teologiczne i nieteologiczne. Rzecz zrozumiała, że mogły nastąpić tu pewne pomyłki. Przy szczegółowych studiach nad twórczością tego czy innego teologa podział ten może ulec korekturze. Z tym się liczymy. Ostatecznie podaliśmy przy każdym teologu nie wyselekcjonowane prace teologiczne, ale (łącznie z grupą II) pełną jego spuściznę pisarską.

Opisów bibliograficznych druków zwartych dokonano na podstawie „Bibliografii polskiej" Estreicherów" (t. 1-34) wraz z nowym wydaniem części „Bibliografii XIX wieku" i uzupełnieniami, dalej na podstawie „Przewodnika Bibliograficznego" (R. 1: 1878 - 37: 1914), wydawanego przez W. Wisłockiego, „Bibliografii polskiej" (1914-1919), wydawanej co miesiąc przez J. Czubka, miesięcznika „Książka" (R. 1: 1901-

-15: 1922), artykułów i recenzji, czerpanych z poszczególnych czasopism. W wypadku niepełnych opisów w „Bibliografii" Estreicherów sprawdzano druki w zbiorach Biblioteki Narodowej, Biblioteki Uniw. Warszawskiego i Biblioteki Jagiellońskiej oraz w Centralnym katalogu druków polskich. Jeśli nie udało się tą drogą uzupełnić opisu, pozostawiano w tym stanie jak w wykorzystywanych bibliografiach. Przy opisie starodruków nie skracano nazw miejscowości ich druku.

W bibliografii przedmiotowej, oznaczonej cyfrą III, dążyliśmy do podania kompletu informacji w zakresie literatury i źródeł drukowanych. Jednakże gdy teolog posiada już biografię w „Nowym Korbucie", w „Polskim słowniku Biograficznym", w „Encyklopedii Katolickiej" KUL, w „Hagiografii polskiej" czy osobną monografię, wprowadziliśmy dla uniknięcia powtórzeń pewną restrykcję. Po przytoczeniu tych pozycji zaznaczano, że istnieje tam zebrana literatura, a ponadto wymieniano jedynie pozycje pominięte przez wyżej przytoczone wydawnictwa oraz prace nowsze, które ukazały się po napisaniu biografii w tych wydawnictwach. „Bibliografię" Estreicherów cytowaliśmy tylko wówczas, gdy przy tytułach druków znajdowano uwagi o autorze lub druku. Skróty tytułów cytowanych czasopism wprowadzono według obowiązującej w Polsce normy. Tytuły czasopism starszych utworzono na ich wzór. Przy skrótach częściej cytowanych opracowań i wydawnictw źródłowych starano się, aby nie były zbyt radykalne, lecz łatwe do rozwiązania, nawet bez zaglądania do ich wykazu na s. 5-13.

„Słownik polskich teologów katolickich" wychodzi jako wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie dzięki staraniom Przewodniczącego Komisji Wydawniczej ATK ks. prof. dr hab. Henryka Bogackiego SJ, który od początku śledził życzliwie postęp prac nad jego przygotowaniem i wziął na siebie trud jego wydania w ramach serii książkowej kwartalnika „Collectanea Theologica".

Warszawa, 30 grudnia 1978 r.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Introduction

1. Nécessité de l'information biographique et bibliographique sur les théologiens

La publication du „Słownik polskich teologów katolickich" (Dictionnaire des théologiens catholiques polonais) n'exige pas d'exposé de motifs étendu. Tous ceux qui actuellement s'occupent de théologie ressentent le besoin de l'information biographique et bibliograhpique sur ceux qui y ont travaillé durant le millénaire de l'existence de l'Etat polonais. Sans doute possédons-nous des matériaux d'information critique dans le „Polski Słownik Biograficzny" (Dictionnaire biographique polonais), dans „Encyklopedia Katolicka" (Encyclopédie catholique) de l'Université Catholique de Lublin ou dans le „Nowy Korbut" (Nouveau Korbut), mais ce sont des matériaux limités. Le „Polski Słownik Biograficzny" (Dictionnaire biographique polonais), en effet, est loin d'être terminé; en outre il applique un critère sévère à la sélection des théologiens; et „Encyklopedia Katolicka" (Encyclopédie Catholique) commence à peine à paraître et ne tient non plus compte de tous les théologiens. Bien qu'il embrasse toute la période qui nous intéresse, le „Nowy Korbut" (Nouveau Korbut) (les tomes 10 et 11 comprendront les oeuvres de A. Mickiewicz et de J. Słowacki), tout comme le „Polski Słownik Biograficzny" (Dictionnaire biographique polonais) ne tient compte que des théologiens les plus célèbres. En outre, les biographies contenues dans le „Polski Słownik Biograficzny") Dictionnaire biographique polonais) et dans „Encyklopedia Katolicka" (Encyclopédie Catholique) ne signalent que les bibliographies les plus importantes. Les ouvrages plus modestes comme le „Słownik biograficzny pracowników książki polskiej" (Dictionnaire biographique des travailleurs du livre polonais), sous la direction de I. Treichel, Warszawa-Łódź 1972, „Historia nauki polskiej" (Histoire de la science polonaise) t. 6: documentation biographique et bibliographique par L. Hajdukiewicz, Wrocław 1974, „Hagiografia polska" (Hagiographie polonaise), réd. R. Gustaw, t. 1-2, Poznań 1971-1972), „Słownik muzyków polskich" (Dictionnaire des musiciens polonais) t. 1-2, Kraków 1964-1967; „Filozofia w Polsce. Słownik pisarzy" (La philosophie en Pologne. Dictionnaire des écrivains), Wrocław 1971, et autres, peuvent rendre des services importants. Le „Słownik polskich teologów katolickich" (Dictionnaire des théologiens catholiques polonais) semble nécessaire même après la publication de „Dzieje teologii polskiej" (Histoire de la théologie polonaise) en cinq tomes, sous la direction de M. Rechowicz, Lublin 1974-1977. Contrairement à ce qui se passe dans les publications

étrangères, dans cet ouvrage sur l'histoire de la science théologique en Pologne ce n'est qu'à un degré minime qu'on tient compte des éléments biographiques. Certains articles ne contiennent que des noms de théologiens sans indication des charges occupées, ecclésiastiques ou didactiques et scientifiques, souvent même sans les dates de leur vie. Il en est ainsi sans doute par suite de l'absence d'informations toutes prêtes, ou bien, ce qui revient au même, de l'aversion des auteurs pour une recherche pénible et fastidieuse d'informations biographiques dans une littérature immense.

Le „Dictionnaire des théologiens polonais" devrait fournir les informations préliminaires aux recherches qui sont entreprises dans n'importe quel domaine de l'histoire de la théologie en Pologne et conduire à la recherche requise aux endroits où il sera question des problèmes biographiques et bibliographiques. Le Dictionnaire devrait également servir aux chercheurs qui ressentent parfois le besoin d'une information repide sur les théologiens polonais, sans s'intéresser professionnellement à la théologie.

2. Circonstances de l'origine du Dictionnaire

C'est en juin 1974 que j'ai commencé à réfléchir sur le projet. Créer dans ce but un bureau de rédaction spécial et engager des collaborateurs qualifiés à préparer les articles et à vérifier les articles envoyés semblait irréel par suite de perspectives peu encourageantes d'obtenir les ressources nécessaires et de trouver les collaborateurs. Ne pouvait non plus être retenu le projet primitif d'élaborer les biographies à partir des archives. La réalisation de ce postulat, par ailleurs très justifié, aurait exigé plusieurs années. C'est pourquoi, pour aborder le problème avec réalisme, j'ai pris appui sur les réaliés existantes, tant dans le domaine de la rédaction que dans celui des auteurs. J'ai présenté ma conception le 9. XI. 1974 à la réunion des premiers collaborateurs recrutés (M. Banaszak, E. Ozorowski, M. Murawiec, R. Paciorkowski étant consulteur). Le rapport a été accepté et c'est à ce moment que nous avons commencé à travailler d'après le plan présenté. Le projet a ensuite été présenté dans „Collectanea Theologica" 1975, fasc. 3, p. 195-198, et en français 1975, fasc. spéc., p. 169-173. J'ai également rédigé les instructions destinées aux auteurs qui étaient au nombre de 26; ces instructions ont êté complées au cours de la réunion de travail le 29. V. 1976.

La liste des auteurs devant figurer dans le Dictionnaire a été arrêtée grâce au travail de l'équipe. Ainsi la liste des théologiens du Moyen Age (jusqu'a 1500) a été faite par Stanisław Dobrzanowski, celle du XVI e s. par Hieronim Eug. Wyczawski, celle du XVIIe s. par Edward Ozorowski, celle du XVIIIe s. jusqu'à la lettre K par Wiesław Murawiec, des lettres L-M par Bogdan Brzuszek, des lettres N-S par Bronisław Natoński, des lettres T-Ż par Jan Wysocki, des XIXe et XXe ss. (jusqu'à 1918) par Marian Banaszak jusqu'à la lettre J, par Franciszek Stopniak pour la lettre K, par Bolesław Kumor pour les lettres L-P, par Wyczawski pour les lettres R-S, par Kazimierz Gabryel pour les lettres T-Ż. En outre, les listes ont été dressées, pour ce qui est des franciscains obser-

vantes par Wyczawski et Murawiec, des jésuites par Ludwik Grzebień et Ludwik Piechnik, des paulins par Janusz Zbudniewek, des réformés par Anselm Szteinke, des missionnaires par Stanisław Janaczek, des pères de la Résurrection par Bolesław Micewski, et d'autres congrégations par les abbés qui ont fait la liste des théologiens suivant les époques. Il faut ajouter que vers la fin Robert Swiętochowski a fourni la liste des théologiens dominicains pour les confronter avec nos listes. En tant que rédacteur en chef j'ai pris sur moi la coordination des noms, la réunion des biographies envoyées, leur répartition et la correspondance avec les auteurs.

La composition des biographies est le fait avant tout des 16 auteurs cités qui ont choisi les théologiens, en principe chacun dans le groupe qu'il avait fourni et de 10 autres à qui on a demandé de préparer des biographies concernant les théologiens choisis dans les groupes précédents. Ainsi Banaszak a travaillé à 102 biographies, plus une en collaboration avec un autre auteur, Brzuszek à 65, Dobrzanowski à 123, Gabryel à 36, Grzebień à 335 plus une en collaboration, Janaczek à 26, Kumor à 88, Micewski à 15, Murawiec à 148 et deux en collaboration, Natoński à 31, Ozorowski à 299 et une en collaboration, Stopniak 48 et une en collaboration, Szteinke 30, Wyczawski à 301 et trois en collaboration, Wysocki 47, Zbudniewek 67 plus une en collaboration. La contribution des auteurs associés est la suivante: Grzybowski 36 biographies, Marian Kanior 7, Jan Kracik 10 plus une en collaboration, Mandziuk 83 plus 4 en collaboration, Wincenty Myszor 14, Ludwik Piechnik 33, Damian Synowiec 10, Tadeusz Śliwa 13, Grzegorz Wiśniowski 18, Ryszard Żmuda 27 plus une en collaboration. En tout le Dictionnaire contient 2019 biographies.

Il faut ajouter que M. Piotr Latawiec (Bibliothèque de l'Académie de Théologie Catholique) a fait des recherches dans des revues difficilement accessibles, à l'intention de quelques auteurs et a completé les listes bibliographiques incomplètes et imprécises d'un auteur.

3. Qualification des théologiens, extension chronologique et territoriale

Pour compter un auteur parmi les théologiens et donc pour l'inclure dans le Dictionnaire on a pris pour critère le fait qu'il a publié au moins un ouvrage scientifique du domaine théologique, indépendamment du fait qu'il a fait de son temps ou que le livre a paru plus tard et du fait de sa publication dans le pays ou à l'etranger. On a aussi tenu compte d'un ouvrage resté en manuscrit, s'il y a sur ce manuscrit une information écrite, L'insertion dans le Dictionnaire d'auteurs de courtes dissertations scolaires, écrites durant les études théologiques est justifiée par le fait qu'elles sont enregistrées dans l'histoire de la science théologique en Pologne [1]. D'autre part, le principe adopté n'a pas permis

[1] Les dissertations théologiques scolaires voyaient le jour de diverses manières. Elles étaient écrites par les étudiants sous la direction du professeur, p. ex. chez les franciscains observantes formès et chez les réformés, et dans ce cas, elles sont attribuées aux étudiants; ou bien chez les jésuites, où l'étudiant prenait uniquement part à la discussion sur les thèses qu'elles contenait et dans ce cas, on le comprend, on ne peut pas considérer l'étudiant comme étant leur auteur.

d'inclure dand le Dictionnaire des auteurs célèbres comme le primat de Pologne I. Krasicki, Mgr A. Naruszewicz, l'abbé S. Staszic et nombre de pères piaristes et de savants missionnaires, du moment que leur héritage littéraire ne comporte pas d'ouvrage théologique. Ont trouvé place dans le Dictionnaire non seulement les théologiens polonais mais aussi les étrangers qui ont exercé une activité en Pologne. C'est la raison pour laquelle on a omis d'anciens thóeologiens silésiens qui, après une étude approfondie, ont paru être des Allemands, n'ont jamais travaillé en Pologne et n'ont été aucunement liés à la culture polonaise, bien qu'ils soient cités par la biographie lexicographique polonaise. Quant aux théologiens autochtones, on n'a pas tenu compte du rite. Par rapport aux théologiens de rite gréco-catholique et arménien-catholique, on a suivi le „Polski Słownik Biograficzny" (Dictionnaire biographique polonais).

Le critère du choix des écrivains qui se sont occupés de la religion et de l'Eglise est lié à la conception même et au domaine de la théologie et à la méthode employée par les écrivains. La conception de la théologie a évolué au cours des siècles et évolue même actuellement. Dans le Dictionnaire on considère comme théologie toutes les disciplines enseignées actuellement dans les écoles de théologie à l'exception de la philosophie, car les théologiens de toute époque ont produit dans ce domaine des rédactions scientifiques, alors qu'il n'y avait pas les spécificités théologiques actuelles. Et donc on tient compte non seulement de la théologie dogmatique, morale, pastorale, homilétique et catéchétique, mais aussi de l'apologétique, des sciences bibliques, de l'histoire de l'Eglise, de la patrologie, de l'archéologie de l'antiquité chrétienne, de l'histoire de l'art religieux, de la musique ecclésiastique, de l'enseignement social catholique, du droit canonique. Ont donc trouvé place dans le Dictionnaire les auteurs qui dans leurs écrits imprimés ont situé leur problème dans ces domaines, s'ils ont appliqué la méthode scientifique telle qu'elle était comprise de leur temps. C'est précisément la méthode scientifique, différente sans doute au Moyen Age, pendant la Contre-Réforme tridentine, la Renaissance ou au XIX s., qui distingue les théologiens des autres auteurs religieux. Si on doute sur un auteur, qu'il est théologien ou auteur religieux, nous avons adopté le principe libéral de le considérer comme théologien.

Le Dictionnaire ne cite pas les auteurs de sermons. On n'a fait d'exception que pour les auteurs qui ont donné à leurs traités théologiques la forme de sermons (sermones) ce qui n'etait pas rare autrefois, ou ceux qui plus récemment se sont servis du sermon pour faire un exposé théologique formel. On n'a non plus tenu compte des auteurs de méditations ou réflexions, mais uniquement des théoriciens de la théologie ascétique et mystique. Pourtant, si l'auteur, à côté des méditations, a une partie théorique (méthode de méditation, moyens de tendre à la perfection chrétienne) il a été retenu comme théologien. Du domaine de la musicologie religieuse nous n'avons pas retenu les compositeurs, mais les créateurs qui, outre la composition, ont laissé des travaux du domaine de la théorie du chant ou de la musique religieuse. Quant à l'histoire de l'Eglise, on a aussi pris en considération des écrivains qui sans doute, ont écrit d'une manière non scientifique, mais ont été les premiers

à écrire sur une institution ecclésiastique ou qui ont laissé des mémoires pouvant servir de source à l'histoire de l'Eglise. Quant au droit canonique, nous n'avons pas introduit dans le Dictionnaire les auteurs de statuts synodaux ni ceux qui les ont promulgués, ni les auteurs de statuts capitulaires, ni les auteurs de constitutions religieuses, ni les auteurs de constitutions de confréries; nous pensons que le travail de ce genre est un travail d'administration et d'organisation et non un travail scientifique.

Nous avons introduit dans le Dictionnaire non seulement les auteurs d'ouvrages théologiques scientifiques, mais aussi les traductions d'ouvrages d'autres théologiens. On a omis les copistes d'oeuvres étrangères et ceux des théologiens qui sont considérés dans la littérature polonaise comme auteurs d'ouvrages que de sérieuses recherches ont prouvés n'en être que des possesseurs et non les auteurs.

L'instruction envoyée aux collaborateurs et les autres indications pour la rédaction ont pour but de maintenir la plus grande homogénéité possible dans l'attribution de la qualité de théologien. Malgré tout la réussite n'est pas parfaite. La liste des théologiens a été établie par 16 personnes; avec la meilleure volonté il y a eu des interprétations trop radicales, d'autres trop libérales. En conséquence on a pu omettre l'un ou l'autre théologien de moindre importance ou inclure un auteur de spiritualité.

Le Dictionnaire embrasse les théologiens qui ont vécu jusqu'à 1918. Dans quelques cas on a reculé la date à 1925; c'est le cas des théologiens dont l'activité principale se situe avant 1919 alors que leur mort se situe aux environs de 1925. S'il s'agit d'auteurs laïcs, surtout des historiens de l'Eglise et des canonistes, on a omis ceux qui sont morts après 1815. Le fait d'introduire dans le Dictionnaire des historiens de l'Eglise et des canonistes, du moment qu'on devait tenir compte d'un seul ouvrage d'après le principe que nous avons accepté aurait prolongé la liste de quelques centaines. D'ailleurs ces écrivains ne se considéraient pas comme des théologiens et personne ne les considérait comme tels. Si on n'a pas fait de réserve à leur égard jusqu'à 1815, c'est qu'il y en avait peu.

Quant au territoire, on a considéré celui de la Pologne historique. En ce qui concerne les Polonais dont l'activité se situe à l'étranger aux XIXe et XXe ss les collaborateurs ont rencontré de grandes difficultés à consulter les revues étrangères contenant leurs travaux; d'où une liste incomplète. On les a inclus dans le Dictionnaire dans la mesure où il a été possible d'établir la bibliographie du sujet.

Il se peut qu'on introduise ici trop de restrictions concernant la liste des théologiens; mais nous avons voulu souligner de cette manière que nous ne faisons pas un recueil accidentel mais un ouvrage qui, d'une part, peut trouver place dans l'historiographie de la théologie polonaise, d'autre part, doit servir la théologie. S'il nous est arrivé de nous éloigner des postulats admis, c'est uniquement pour des raisons objectives.

4. Le postulat du contenu

L'article sur chaque théologien se compose de trois parties: la biographie, la présentation de sa création littéraire, c.à.d. la bibliographie subjective et la littérature qui le concerne.

Les biographies s'appuient sur les sources imprimées et sur les articles relatifs à elles. En principe nous n'avons pas eu recours aux sources archivales pour les raisons énumérées au point 2 de notre introduction. Exceptionnellement on en a tenu compte pour des théologiens de certains ordres, quand les auteurs de la biographie, appartenant en général à ces ordres, avaient sous la main un ensemble archival. Il est clair que les biographies en ont amplement bénéficié. Les auteurs du Dictionnaire se rendent compte que par cette omission des sources archivales nombre de théologiens, au lieu d'une biographie, ne possèdent que quelques fragments d'information sur leur vie, ou encore qu'on n'a pas réussi à corriger les informations erronées existant dans la littérature. Il faut cependant reconnaître que, grâce à l'immense littérature scientifique développée ces dernières années on a pu corriger un grand nombre d'erreurs transmises par les biographies de S. Barącz, S. Bielski, Chodynicki, Janocki, Juszyński, W. A. Maciejowski, J. S. Pelczar, F. Siarczyński, M. Wiszniewski, les articles dans l'Encyclopédie d'Orgelbrand, dans Encyclopédie Ecclésiastique, et dans l'Encyclopédie manuelle de l'Eglise. Il faut en outre avouer qu'il n'a été possible de rien trouver concernánt certains théologiens. En dépit de tous ces défauts, le fait de réunir un recueil de renseignements dispersés à travers toute la littérature concernant un théologien constitue un résultat sérieux. Au lieu d'entreprendre une longue et difficile recherche des informations concernant le théologien qui l'intéresse, l'usager de notre Dictionnaire les trouvera déjà ressemblées, élaborées, avec l'indication des ouvrages où elles ont été puisées.

D'après l'instruction donnée aux collaborateurs la longueur de la biographie (sans bibliographie) devait se situer entre $3^1/_2$ pages de texte dactylographié pour les théologiens éminents et $^1/_2$ page pour les théologiens n'ayant qu'une oeuvre théologique imprimée. La longueur des biographies des autres théologiens davait être réglée par les auteurs des articles eux-mêmes, à prévoir entre $^1/_2$ page et $3^1/_2$ pages selon l'importance de la production. C'est pourquoi, un théologien, éminent administrateur ou pasteur d'âmes ou personnage public dont la production théologique soientifique est maigre ne peut obtenir une biographie trop importante. Dans ces cas il fallait faire comme suit: par suite de son activité théologique minime il obtenait $^1/_2$ page, par suite de sa renommée, on pouvait ajouter une autre $^1/_2$ page. Ce principe a été appliqué aux théologiens qui n'ont pas beau coup écrit, mais ont des mérites certains dans l'organisation de la science théologique.

Dans notre Dictionnaire toutes les biographies ne répondent pas au postulat présenté plus haut. Il en est ainsi parce que pour certaines biographies on manquait de matériaux au point de ne pas pouvoir fournir une $^1/_2$ page dactylographiée, alors que pour d'autres, ils étaient trop nombreux pour un théologien qui n'en méritait pas tant. Quant aux premiers, l, affaire est simple; le manque d'informations décida de lui-même de la longueur de la biographie. Mais le problème devient plus important pour les biographies trop vastes. Après consultation, je me suis décidé à ne pas les raccourcir, mais de les laisser telles qu'elles ont été écrites. Il faut signaler que le cas inverse se présente également: des théologiens à l'activité et à la production importantes

devraient avoir des biographies plus longues. Dans ce cas également nous n'avons apporté aucune correction.

En tête de chaque biographie, à côté du nom du théologien, figurent les autres formes de ce nom, les cryptonymes et les pseudonymes, les dates importantes de la vie, les charges ecclésiastiques (les plus importantes pour la plupart) ou l'appartenance religieuse, les postes didactiques et scientifiques — les écoles académiques aux premiers siècles, et plus tard, quand le niveau des séminaires s'est élevé, les séminaires eux-mêmes — enfin, la spécialité scientifique, définie en vertu des travaux énumérés dans le premier groupe de sa bibliographie. A côté de la noblesse figurent les blasons. Pour les religieux, figurent le prénom religieux, ensuite le prénom de baptême.

L'oeuvre des théologiens a été divisée en deux groupes: travaux théologiques au sens exposé plus haut, ce qui dans la bibliographie subjective est indiqué par le chiffre I, et tous les autres, scientifiques mais du domaine non théologique, ensuite du domaine de la littérature religieuse, de la publicité, etc. ... figure sous le chiffre II. Dans chaque groupe on suit l'ordre chronologique de leur publication. Les autres éditions figurent à la suite de la première. Pour les ouvrages publiés après la mort des théologiens, on a tenu compte non de l'année de la composition, souvent difficille à établir, mais celle de la publication. Nous n'avons pas énuméré en détail les articles écrits dans les encyclopédies, mais nous avons donné l' information générale sur leur existence dans telle ou telle encyclopédie, parce que certains en ont écrit un grand nombre, p. ex. dans „Encyklopedia Kościelna" (Encyclopédie ecclésiastique) de M. Nowodworski l'abbé Knapiński (Władysław) a signé 1010 articles, Mgr Henryk Kossowski 239, Mgr Michał Nowodworski 815, Mgr Sotkiewicz 101. Conformément à ce principe nous ne les avons non plus signalés quand il s'agit de théologiens qui en ont écrit quelques-uns seulement.

A la fin de l'un et de l'autre groupe nous avons signalé les travaux manuscrits, s'il en déjà été question dans un imprimé.

Après les manuscrits du groupe II on a également donné les listes des théologiens, imprimées ou manuscrites, quand elles figurent dans les catalogues imprimés. Cependant nous n'avons pas tenu compte des lettres écrites aux théologiens, car le Dictionnaire présente en principe la création des théologiens et non une collection de sources.

Il est inutile de signaler que dans beaucoup de cas les auteurs ont eu d'énormes difficultés à faire le partage de l'oeuvre des théologiens en travaux théologiques et non théologiques. Naturellement, des erreurs ont pu se glisser. Dans le détail des études sur l'oeuvre d'un théologien cette division peut être corrigée. Nous y comptons. Finalement, nous avons cité, pour chaque théologien, non les travaux théologiques sélectionnés, mais tout son héritage littéraire (y compris le groupe II).

La description des imprimés bibliographiques denses a été faite sur la base de la „Bibliografia polska" (Bibliographie polonaise des Estreicher) t. 1-34, y compris la nouvelle édition de la „Bibliografia XIX wieku" (Bibliographie du XIXe s.) et compléments, ensuite sur la base du „Przewodnik Bibliograficzny" (Guide bibliographique) An. 1: 1878--37: 1914) publié par W. Wisłocki, de la „Bibliografia polska" (Biblio-

graphie polonaise) (1914-1919), publiée par J. Czubek, du mensuel „Książka" (Le livre) An. 1: 1901 - 15: 1922), d'articles et de recensions puisés dans différentes revues. Dans le cas de description incomplète de la Bibliographie des Estreicher on a vérifié les imprimés de la Bibliothèque Nationale, de la Bibliothèque de l'Université de Varsovie et de la Bibliothèque Jagellone de Cracovie et dans le Catalogue Central des imprimés polonais. S'il n'a pas été possible de compléter la description par ce moyen, on l'a laissée à l'état où elle était dans les bibliographies employées. Dans la description des imprimés anciens on n'a pas abrégé les noms des lieux d'imprimerie.

Dans la bibliographie objective, indiquée par le chiffre III, nous avons visé à donner l'information complète dans le domaine de la littérature et des sources imprimées. Cependant, quand le théologien possède déjà une biographie dans le „Nouveau Korbut", dans le „Dictionnaire biographique polonais", dans „l'Encyclopédie" de l'Université Catholique de Lublin, dans „L'hagiographie polonaise" ou une monographie spéciale, nous avons apporté une limitation pour éviter la répétition. Après avoir cité les ouvrages, on a signalé qu'il existait une littérature d'ensemble, et en outre, on n'a énuméré que les ouvrages omis ou nouveaux qui ont été publiés après la parution de cette édition. Nous n'avons cité la Bibliographie des Estreicher que lorsqu'il s'est trouvé des remarques à côté du titre de l'ouvrage.

Quant aux abréviations des titres des imprimés cités, on a suivi la règle en usage en Pologne. Pour les titres des imprimés anciens, on les a créés sur leur modèle. Pour les abréviations plus souvent citées des travaux et des éditions de sources, on a essayé de ne pas adopter une solution trop radicale, mais on a veillé à en faciliter l'interprétation, même sans qu'il soit nécessaire de consulter leur liste à la page 5-13.

Le Dictionnaire est publié comme une édition de l'Académie de Théologie Catholique à Varsovie grâce au dévouement du président de la Commission d'Edition, le Père Henryk Bogacki SJ, qui a suivi avec beaucoup de sympathie les progrès dans la préparation et a bien voulu publier l'ouvrage dans la série du trimestriel „Collectanea Theologica".

Varsovie, le 30 décembre 1978

Hieronim Eug. Wyczawski

Abrek Andrzej († 1656), profesor Akademii Zamojskiej, autor kwestii z prawa kanoniczego.

Pochodził ze Lwowa. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1627 r. uzyskał bakalaureat, a w dwa lata później — mistrzostwo sztuk wyzwolonych, upamiętnionę panegirykami przez A. F. Liznie wicza („Aquila academica") i T. Sixtusa („Sertum academicum"). W tym samym roku objął katedrę wymowy w Akademii Zamojskiej. Był żonaty z Dorotą, córką Wilhelma Mora i Elżbiety Wicht, z którego to małżeństwa miał dwóch synów, Andrzeja i Jana, też profesorów Akademii Zamojskiej, oraz córkę Mariannę. W latach 1641-1642 piastował godność rektora Akademii Zamojskiej. W 1644 r. otrzymał stopień doktora obojga praw. Z tej okazji wyszły drukiem 2 zbiorki wierszy różnych autorów pt. „Symbolum amoris" i „Throphaeum Palladis". Po raz drugi wybrano go rektorem w 1654 r., który to fakt uczcił S. Tutkowski w utworze „Virtuti et labori". Abrek cieszył się dużą powagą wśród mieszkańców Zamościa, należał też do rady miejskiej. Zmarł 19 II 1656 r.

I.

Quaestio de sponsalibus et matrimonio... pro solenni inauguratione in doctorem J. U. publice ad disputandum proposita... Zamoscii 1644 in Off. Typogr. Acad. excudebat Paulus Radicius 4° k. 6.

II.

1. Civitas Dei manentis cum hominibus postridie dedicationis Basilicae Collegiatae Zamosciensis... ab... Thoma Zamoyski Supremo Regni Poloniae cancellario... religiosissime instauratae exhibita per... Zamosci 1638 in Off. Typogr. Acad. Zamosc. 2' ark. A-H.

2. Epicrotesis... Joanni Sasin canonico, vicario in spiritualibus et officiali generali Chełmensi... cum amplissima iuris utriusque doctoris laurea in Alma Academia Zamoscensi... publice insigniretur facta. Zamosci 1638 exprimebat Andreas Jastrzębski 4° k. nlb. 7.

3. Panegyricus funebris... Thomae in Zamoscie Zamoyski supremo Regni Poloniae cancellerio... dicatus... Zamosci 1638 excudebat Andreas Jastrzębski 2° ark. A-K_2.

4. Pietas Academiae Zamoscenis erga... Thomam Zamoyski supremum Regni Poloniae cancellarium exhibita in exequiis axademicis... Zamosci 1638 in Officina Typogr. Academ. Zamosc. imprimebat Andreas Jastrzębski 2° k. nlb. 17.

5. Echo charitum academicarum immortalis memoriae heroibus Joanni et Thomae Zamosciis ob singularia erga Academiam Zamoscensem per eosdem fundatam at auctam beneficia ad primarium lapidem quem... Catharina Zamoscia ducissa Ostrogii... solenni ritu imponebat, excitata... Zamosci 1639 in Offic. Typogr. Acad. Zamosc. imprimebat Alexander Pawłowicz 2° k. nlb. 21.

6. Fasces nuptiales... Hieremiae Michaeli Korybutt ducis in Wiśniowiec... et... Griseldis Constantiae... accensae... [Zamosci] 1639 2° k. 15.

7. Virtuti et honori magnifici... Martini Foltinowicz philosophiae doctoris... dum in eadem Academia rector renunciaretur... [Zamosci] 1639 in Officina Typogr. Academiae Zamoscen. 4° k. nlb. 4.

8. Wyd.: Jan URSINUS: Metodicae grammaticae libri quatuor... Zamosci 1640 in Officina Typogr. Academ. Zamosc. imprimebat Andreas Jastrzębski 8° k. nlb. 10, s. 444.

9. Mulier sapiens... Catharina Zamoscia ducissa ab Ostrog... ad imitandum orbi exhibita Zamosci in exequiis academicis... Cracoviae 1642 in Officina Francisci Caesarii 2° ark. A-E_2.

10. Phoebus post nubila auspicatissimo hymenaeo... D. Alexandri a Koniecpole Koniecpolski Regni Poloniae vexilliferi... et... sponsae Joannae... excitatus... Cracoviae 1642 in Officina Andr. Petricovii 2° k. nlb. 10.

11. Epicedion in obitum... Joannis Abrahami Sladkowski... episcopi Citrensis... in eccl. cathedrali... tumulatum... concinnatum... In Typogr. Academ. Zamosc. 1643 4° k. nlb. 4.

12. Luctus Academiae Zamoscensis ex obitu... Catharinae Zamosciae ducissae ab Ostrog... conceptus... in anniversario obitus eiusdem... expositus... In Officina Typogr. Academ. Zamosc. 1643 4° ark. A-B_2.

13. Mulier virtutis... Catharina Zamoscia ducissa ab Ostrog anniversario obitus eiusdem... in exequiis academicis... ad imitandum orbi exhibita. In Officina Typogr. Acad. Zamosc. 1643 2° k. nlb. 2.

14. Clavis honorum virtus et labor Andreae Kłopocki S. Th. et U. J. doctori... faustissimis bonorum omnium plausibus potuit reserata, Andreas Abrek... affectus et observantiae suae symbolon obtulit. Zamosci 1644 Typis Acad. excudebat Paulus Radicius 4° k. nlb. 6.

15. X Octobris anni MDCXXI seu monumentum virtutis et gloriae Polonae dextera Dei Sabaoth fortissima subsidio SS. Deiparae Virginis praesentissimo... in expeditione Chocimensi contra Osmanum Turcarum imperatorem partae. Ad aeternam posteritatis memoriam... excitatum... Ex Offic. Typogr. Acad. Zamosc. 1644 2° k. nlb. 19.

16. Palestria intelligendi... in qua... Joannes in Zamoscie Zamoyski comes in Tarnow... generosam iuvenilium annorum indolem per triennalem exterarum gentium perlustrationem pro publico patriae bono candabiliter exercuit... in lucem edita... Zamosci 1646 Typogr. Acad. exprimebat Paulus Radicius 2° k. 23.

17. Polymia. Zamość 1646 4°. Panegiryk na pochwałę starosty Jana Zamoyskiego.

18. Vir dolorum Christus anniversaria crudelissimae mortis suae die. In ecclesia collegiata Zamoscensi... exhibitus. [Zamosci] 1649 impressit typis Acad. Andr. Jastrzębski 2° ark. $4^1/_2$.

19. Navis Christi, una, sancta, catholica, apostolica Ecclesia, quam in solenni templi **Turobinensis dedicatione**... exhibuit... Zamosci 1650 in Offic. Typogr. Zamosc. imprimebat Andr. Jastrzębski 2° k. nlb. 10.

20. Pilawa familiae Potocciorum tessera in Stanislao Potocki Kijov. Palatino luci exposita a... B. m. 1655 2°.

21. Drobne wiersze znajdują się w: Apollo lucifer virtuti et eruditioni... Zamosci 1644; Applausus... Zamosci 1638; Laurea juris utriusque... Zamosci 1644; Lyra Apollinis virtuti... B. m. 1640; Ramus laurae eximiae indolis... Zamosci 1639; Templum laboris et honoris... Zamosci 1644.

22. In dialogum Ciceronis de partitione oratoria notae in anno 1620, 1630. Rkps zaginiony.

23. List do NN. B. d. Rkps zaginiony.

III.

KNOT A.: Abrek Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 18, tamże literatura. — Ponadto: Statuta nec non liber promotionum, s. 292.

Bp Edward Ozorowski

Adam z Opatowa (Opatovius, Opatowczyk, Opatowski, Pantini) (1574-1647), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, komentator pism św. Tomasza z Akwinu, hagiograf.

Urodził się w 1574 r. w Opatowie jako syn Macieja. Początkowe nauki pobierał w miejscowej szkole. W półr. zimowym 1592/1593 wpisał się do Akademii Krakowskiej, gdzie w 1594 r. uzyskał bakalaureat, a w 1598 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Następnie objął wykłady na Wydziale Artium, będąc tu m. in. nauczycielem Jakuba Sobieskiego (ojca króla Jana III) i Jana Żółkiewskiego (syna hetmana). W 1606 r. wybrano go dziekanem Wydziału. W 1619 r. zdobył doktorat teologii w rzymskiej Sapienzy. Dyplom nostryfikował w 1628 r. Z tej okazji Jakub Witeliusz napisał panegiryk „Hermes Trismegistus". Wtedy też otrzymał Adam członkowstwo Wydziału Teologicznego.

W latach 1624-1634 i 1637-1639 pełnił Opatowczyk obowiązki prowizora Szkół Nowodworskich. W 1630 r. został wybrany rektorem Akademii, którą to funkcję pełnił potem jeszcze siedem razy. Na tym

stanowisku przyczynił się znacznie do pomyślnego dla uczelni zakończenia sporu z jezuitami. Podczas jego rządów Adam Strzałka z Rudzy ufundował katedrę geometrii praktycznej, a Akademia rozpoczęła budowę pomieszczeń dla Szkół Władysławowskich. W 1638 r. wszedł Opatowczyk do kapituły katedralnej krakowskiej, które to wydarzenie uczcił Joachim Speronowic w utworze „Sospes votum".

Opatowczyk był nadto kustoszem i prowizorem biblioteki akademickiej, przyczyniając się do powiększenia i zabezpieczenia jej zbiorów, poza tym dziekanem kolegiaty św. Anny, kiedy to przeniósł do nowo zbudowanego tam sarkofagu relikwie Jana Kantego, oraz ojcem duchownym i spowiednikiem sióstr klarysek, którym poświęcił specjalne dziełko „Fascykuł nabożeństwa różnego".

Wśród współczesnych uchodził Opatowczyk za wybitnego uczonego, odznaczającego się niezwykłą pracowitością i świątobliwością życia. Na zakup jego „Tractatus de sacramentis" dla biednych studentów ustanowił Marcin Radymiński odrębną fundację, która była aktualna jeszcze w 1765 r. Napisany przez Opatowczyka żywot Jana Kantego był pierwszą po Skardze obszerniejszą i opartą na źródłach monografią słynnego ze świętości krakowskiego profesora. Zmarł Opatowczyk 4 XI 1647 r. i został pogrzebany w kościele św. Anny. Kazanie na pogrzebie wygłosił jego uczeń Szymon Stanisław Makowski („Posthuma laus").

I.

1. Quaestio theologica de satisfactione Christi... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1620 in Officina Matth. Andreoviensis 4° k. nlb. 4.

2. Quaestio theologica de distinctione iustitiae originalis a gratia gratum faciente... Cracoviae 1623 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 4.

3. Quaestio theologica de possibilitate incarnationis divinarum personarum ex 3 D. 1 desumpta... ad disputandum proposita... a... Cracoviae 1624 ex Officina Francisci Caesarii 4° k. 4.

4. Quaestio theologica de praedestinatione ex Angelici Doctoris I. p. q. 23 pro loco inter S. Th. doctores in Academia Crac. obtinendo... ad disputandum proposita... Cracoviae 1628 in Officina Francisci Caesarii 4° ark. A-C_4.

5. Vita eximii viri Joannis Cantii S. Th. doctoris... tum ex m. s. Collegii Maioris et ecclesiae S. Annae... tum ex Mathia de Miechovia rerum Polonicarum historiographo et ex aliis recentioribus fide dignis, qui gesta vitae eius celebrarunt... collecta et descripta... Cracoviae 1628 ex Officina Francisci Caesarii 4° s. 48. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Żywot i cudu wielebnego Jana Kantego... z m[illegible] Wielkiego Collegium i k[illegible] św. A[illegible] które to pisma w [illegible] tegoż kos[illegible] są w schowaniu, [illegible] Macieja Miechowity polskiego historiografa i z inszych poważnych i wiary godnych autorów, którzy dzieje jego opisywali, wybrany i wypisany... W Krakowie 1632 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 5, s. 166. — Toż w j. łac. Cracoviae 1648 apud Lucam Kupisz. — Toż w j. pol. pt. Krótkie zebranie życia... Jana Kantego w Akademii Krakowskiej Pisma św. doktora i profesora... wyjęte z opisania szerokiego żywota jego... W Krakowie 1667 w Druk. Dziedziców Franciszka Cezarego 2° k. 2. — Toż. W Krakowie 1692. — Toż. Cracoviae 1712 Typis Universitatis 8° s. 22. — Toż. w: Acta Sanctorum. Oct. VIII s. 1073-1100. — Toż we fragm. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI: w: MPH. T. 6 Kr. 1893 s. 481-533.

6. Tractatus de sacramentis in genere et specie quibus circa sacramentum poenitentiae adiuncti sunt duo unus de censuris alter de indulgentiis... Cracoviae 1642 in Officina Christ. Schedelii 4° k. 13, s. 1004, k. 17. — Toż wykorzystał Paweł CELEJOWICZ w: Quaestio theologica de sacramentis in genere ex cursu sacramentali iuxta mentem D. Thomae et commentatorum eius praecipue eximii theologi Adami Opatovii... Cracoviae 1694 Typis Universitatis 2° k. nlb. 4. — Toż wykorzystał Jakub Wojciech SARNECKI w: Quaestio theologica de sacramentis in genere ex primo tractatu cursus sacramentalis correspondente 3

partis Summae Theologicae D. Thomae... iuxta interpretationem commentatorum eiusdem s. Doctoris praecipue eximi theologi M. Adami Opatovii... Cracoviae 1699 Typis Universitatis 2° k. nlb. 4.

7. Tractatuum theologicorum ex I p. Doct. Angelici... pars prima. Cracoviae 1644 in Officina Typogr. Christophori Schedelii 4° k. 13, s. 716, k. 11.

8. Tractatuum theologicorum ex 1. 1. et ex 2. 2. Summae D. Thomae... pars secunda. Cracoviae 1645 in Officina Christophori Schedelii 4° k. nlb. 15, s. 723, k. nlb. 10.

9. Tractatus in diversis materiis theologicis conscripti sub Adamo Opatovio. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2157 BB XII 16 k. 817.

10. Varii tractatus theologici. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2160 BB XIII I k. 493.

II.

1. Multiscius Ullisses M. Andreas Schoneus Philosophiae, Theologiae et Juris Utriusque doctor inter Academiae Cracoviensis theologos doctores publica disputatione cooptatus... Cracoviae 1602 in Offic. Jacobi Sibeneycher 4° k. nlb. 8.

2. Triumpus livonicus illustrissimi D. Joannis Zamoscii. Cracoviae 1603 4°.

3. Urania sacra sive laureae doctoralis theologicae quae... conferentur R. D. Basilio Golinio praeposito S. Floriani, Stanislao Bątkovio canonico, Adamo Falecio decano S. Floriani gratulante M. Adamo Opatovio. Cracoviae 1603 in Officina Typogr. Lazari 4° k. nlb. 4.

4. Ad... Joannem Zamoyski archiepiscopum Leopoliensem in primum sui archiepiscopatus ingressum gratulatio... Cracoviae 1607 Typis Joannis Szeliga 4° k. nlb. 16.

6. Lacrymae in funere... Nicolai Dobrocieski J. U. doctoris... Cracoviae 1608 4° ark. 1.

7. Quaestio de natura materiae primae... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1621 apud Haeredes Jac. Sibeneycher 4° k. 6.

8. Tarcza obrony profesorów Akademii Krakowskiej przeciwko procy Dawidowej X. Stanisława Zakrzewskiego zakonnika Canonicorum Regularium... B. m. 1623 4° k. nlb. 16. Autorstwo niepewne.

9. Oratio de vitae puritate in proximis supplicationibus Academicis quattuor temporum S. Luciae... habita... Cracoviae 1627 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 11.

10. Oratio de praestantia ac dignitate theologiae quae ex duplici laurea efflorescit ipso die responsionis... pro loco inter doctores S. Theologiae in celeberrima Academia Cracoviensi consequendo habita... Cracoviae 1628 in Off. Fr. Caesarii 4° k. nlb. 10.

11. Appelatio ad SS. D. D. N. Urbanum VIII in causa legendi inter Almam Jageloniam Universitatem sive Academiam Studii Cracoviensis... Cracoviae 1630 Typis Matth. Andreov. 2° k. 5. — Stolica Apost. odpowiedziała na to pismem: Litterae executoriales S. Rotae Romanae de iure publice legendi ad favorem Collegii Cracoviensis Soc. Jesu contra Universitatem Studii Generalis Cracoviensis... Romae 1630 ex Typographia R. Camerae Apost. 2° k. 10.

12. Fascykuł nabożeństwa różnego panien zakonu św. Klary... przy kościele św. Andrzeja w Krakowie... W Krakowie 1633 w Druk. Franciszka Cezarego 8° k. 17, s. 1277.

13. Żywot i cuda bł. Salomei królowej galickiej... z manuskryptów żywota i cudów... które w klasztorach S. Jędrzeja, u Starego Sącza są w schowaniu i z przywilejów klasztorowi S. Jędrzeja nadanych i z wielu pism od Stolicy Apostolskiej zesłanych także i historiographów polskich zebrany i wypisany... W Krakowie 1633 w Druk. Macieja Jędrzejowczyka 4° ark. 1, s. 364.

14. Życie S. Jacka zakonu kaznodziejskiego. Kraków 1634 4°.

15. Poseł zbawienia panien zakonnych klasztoru św. Andrzeja adwentowe nabożeństwa podawający... W Krakowie 1644 w Druk. Stanisława Bertutowica 4° k. 8, s. 431.

III.

PRUSZCZ J.: Forteca duchowna Królestwa Polskiego. Kr. 1737 s. 278; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 6 s. 302; T. 8 s. 180; T. 9 s. 187; ŁUKASZEWICZ J.: Historia szkół. T. 1 s. 197; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 2 s. 33; FRANKE J.: Jan Brożek (J. Broscius) akademik krakowski. Kr. 1884 s. 29, 130, 136; LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. LXXXVII; BUKOWSKI J.: Adam Opatovius dawny akademik krakowski. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 s. 273-275, 294-297, 310-313, 324-325; *Enc. powsz.* (Orgel.) T. 11 s. 101; WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926 27, 28, 102, 138, 139, 144, 145, 150, 169, 189; BARYCZ H.: Szkice z dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr. 1933 s. 143, 149, 154-155; TENŻE: Historia Uniw., Jag. s. 548, 732, 737; TENŻE: Historia Szkół No-

wodworskich od założenia do reformy H. Kołłątaja. Kr. 1939 s. 67, 79-85, 116--117; TENŻE: Lata szkolne Marka i Jana Sobieskich w Krakowie. Kr. 1939 s. 8, 14, 16, 17; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 351-2; BRACHA F.: Adam Opatowski (1574-1647). W 300-letnią rocznicę śmierci. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 121-144; WYCZAWSKI E.: Studia nad wewnętrznymi dziejami kościelnymi w Małopolsce na schyłku XVI wieku. *Prawo Kan.* R. 7: 1964 s. 100-101; URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 273, 281, 291; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. Tamże, s. 323, 328, 344; BRACHA F.: Zarys hist. mariologii pol., s. 468; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 141, 167, 168, 184, 193, 218, 219, 222, 223, 225; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. Tamże, s. 280, 306, 308, 314, 335, 339, 345, 364, 408; OZOROWSKI E.: Nauka Adama Opatowczyka o sakramentach w ogólności. *Stud. Theol. Vars.* R. 10: 1972 nr 1 s. 55-90; GRENIUK F.: Tomasz Młodzianowski teolog moralista. Lubl. 1974 s. 16, 131, 132, 157, 167, 168, 172, 182, 201, 231; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 16-18, 20-22, 24, 25. — Statuta nec non liber promotionum, s. 245, 251, 265, 268--272, 312; BROŻEK J.: Wybór pism. T. 1. Oprac. H. BARYCZ. W. 1956 s. 426, 604, 619; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 345.

Bp Edward Ozorowski

Adamowicz (Adamovicius) Jan Chryzostom (1606-1652), paulin, pisarz ascetyczny.

Urodził się w Krzyżownikach k. Kępna (?). Do zakonu paulinów wstąpił w 1626 r. Studiował filozofię i teologię na Jasnej Górze w Częstochowie i w Krakowie na Skałce. Był najpierw kaznodzieją w Beszowie, w 1643 r. dyrektorem braci laików na Jasnej Górze, magistrem nowicjuszy do 1649 r., gdzie dał się poznać jako dobry znawca życia wewnętrznego; nadto był płomiennym kaznodzieją, cieszącym się uznaniem nuncjusza Jana de Torres. Odznaczał się przy tym świątobliwym życiem. Jego egzorty dla nowicjuszy oraz medytacje cieszyły się dużą poczytnością, iż do dzisiaj nieuchwytne są pierwsze wydania, tak nawet, że najstarszy tekst „Abecedarium" znamy tylko z kopii Damascena Grodkowskiego z 1694 r. (AJG I 139). Adamowicz pełnił w latach 1650-1651 obowiązki definitora prowincji oraz przeora domu nowicjackiego św. Barbary w Częstochowie, nadto lektora casuum conscientiae. Przez kilka lat był również wykładowcą teologii w studium zakonnym w Krakowie. W tym czasie skopiował duży traktat filozoficzny Wojciecha Papenkowicza profesora Akademii Krakowskiej. Ok. 1650 r. został przeorem w Pińczowie, gdzie zasłynął wyjątkowym poświęceniem w czasie panującej tam zarazy. Sam zaopatrzył na śmierć 876 chorych. Dotknięty w końcu epidemią zmarł 24 IX 1652 r.

I.

1. Abecedarium vitae spiritualis explicans, causas, gradus, media, impedimenta et instrumenta religiosae perfectionis... collectum anno 1648 nunc vero in usum commodiorem religiosae iuventutis praelocatum anno 1720. Częstochoviae 1720 Typis Clari Montis 4° nlb. 8, 160. Wyd. Eleutery BIERNACKI. — Toż. [Tytuł dodrukowany]. Częstochoviae [1720] 4° k. 2, s. 160. — Toż pod zm. tyt.: Abecadarium perfectionis religiosae. Divinissimus presbyter et Martyr Valentinus per assertiones theologicas studii Varsaviensis Ord. S. Pauli primi Eremitae a R.P. Clemente Żukowski... propositum sub ascetico opusculo abecedarii. Opera. R. P. olim a. 1648 compilati nunc vero 1767 in conventu Varsaviensi explicatum [tyt. dodrukowany]. Częstochoviae 1720 [dodrukowany] 4° k. 4, s. 160. — Toż pod pierwotnym tytułem. Częstochoviae [1772] Typis Clari Montis 4° s. nlb. 4, 160.

II.

1. Pabulum animae christianae, seu meditationes triplici perfectionis viae servientes... conscriptae. Auctae vero...

a. R. P. Bartholomeo Sotarevio... luci datae a. D. 1706. Częstochoviae 1706 Typis Clari Montis 8° s. nlb. 8, 756, nlb. 28.

III.

SMOLEŃSKI S.: Adamovius Chryzostom. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 76, tamże literatura. — Ponadto: Adamowicz Chryzostom. W: *Enc. kośc.* T. 1 s. 35; Adamovius Chryzostom: W: *Wiel. enc. pow. il.* T. 1 s. 139; SIENNICKI S.: Dawna drukarnia Jasnej Góry Częstochowskiej. Wyd. 2. W. 1887 s. 74-80; STUCZEŃ S.: Gawędy o klasztorze OO. Paulinów w Pińczowie. *Kron. Rodz.* Dz. obr. T. 37: 1904 nr 16 s. 378; GÓRSKI S.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Lubl. 1962 s. 170; SZAFRANIEC S.: Konwent Paulinów Jasnogórskich. 1382-1864. *Arch. Ord. S. Pauli P. Er. Dissertationes.* T. 1: 1966 s. 77; W. ŁANOWY: Słuchacze Słowa Bożego w świetle Abecedarium o. Chryzostoma Adamowicza. W. 1970 maszynopis AJG., sygn. III 133. — Rkps AJG., sygn. 77; Catalogus patrum, s. 12-13, 379-380; Rkps AJG., sygn. 1417: Acta personalne, s. 1-15.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Adamski Jan od Krzyża, w zakonie Celestyn, pseud.: Prawdosław (1841-1918), karmelita bosy, potem kapłan świecki, pisarz ascetyczny.

Urodził się 4 XII 1841 r. w Śremie Wlkp., syn kupca Tomasza i Serafiny z Frankowskich, młodość przeżywał w Poznaniu, gdzie uczęszczał do gimnazjum św. Marii Magdaleny i należał do tajnej organizacji narodowej. W 1869 r. wstąpił do zakonu jezuitów w Krakowie, tam nawiązał kontakty z ks. Stojałowskim i pisał anonimowo artykuły do jego czasopism „Pszczółki" i „Wieńca". Zły stan zdrowia skłonił go do opuszczenia zakonu. Po wyzdrowieniu wstąpił do zakonu karmelitów bosych, gdzie w 1878 r. przyjął święcenia kapłańskie, lecz ponowne niedomagania w zdrowiu spowodowały opuszczenie klasztoru i przeniesienie się w 1893 r. do Poznania, gdzie zamieszkał jako świecki kapłan rezydent przy kościele sukursalnym św. Dominika. Zmarł 1 II 1918 r. w Poznaniu.

Zainteresowany problemami życia wewnętrznego, widział istotę chrześcijaństwa w mistyce. Swoje poglądy rozwinął w artykule analizującym dziełko Celiny Działyńskiej i w dyskusji z wydawcą tego dziełka, ks. Antonim Brzezińskim.

I.

1. Siedmioraki dualizm w stworzeniu. *Warta.* R. 10: 1883 s. 4689-4690, 4697-4698, 4706-4708, 4713-4714, 4721-4722, 4737-4738, 4745-4746, 4761-4762, 4769-4770, 4780-4781, 4786-4787, 4793-4794.

2. Kartki z życia modlitwy ocenił i rozebrał jeden z kapłanów zakonnych. *Prz. Kośc.* T. 12: 1890 s. 525-542. — Toż. w osob. odb. P. 1890 Druk. J. Leitgebra 8° s. 19, nlb. 1. — Polemika: Odpowiedź na odpowiedź. *Prz. Kośc.* T. 13: 1891 s. 729-737.

II.

1. Dwanaście ogólnych praw wszechświata. *Warta.* R. 3: 1876 s. 1296-1297. — Toż w osob. odb. P. 1876 Druk. T. H. Daszkiewicza 8° s. 23, nlb. 1.

2. Mowa na nabożeństwie żałobnym za poległych w 1863 r. u Karmelitów we Lwowie. *Warta.* R. 4: 1877 s. 1465-1467.

3. Znaczenie formy u scholastyków. P. 1877 Druk. W. Simona 8° s. 32, nlb. 2.

4. Mowa na nabożeństwie żałobnym za duszę śp. Piusa IX. *Warta.* R. 5: 1878 s. 2097-2100. — Toż. Mowa na nabożeństwie żałobnym za duszę śp. Piusa IX przez... miana w Bołszowcu (pod Haliczem) P. b. r. [1878] Druk. W. Simona 8° s. 8.

5. Kazanie na uroczystość ośmsetnej rocznicy śmierci świętego Stanisława Biskupa. *Warta.* R. 5: 1879 s. 2737-2739, 2744-2745. — Toż. B. m. r. [P. 1879] Druk. W. Simona 8° s. 11, nlb. 1.

6. Bronisława Trentowskiego Panteon wiedzy ludzkiej lub pantologia, encyklopedia wszech nauk i umiejętności, propedeutyka powszechna i wielki system filozofii, rozebrany i oceniony przez J. A. P. 1883 Druk. W. Simona 8° s. 35, nlb. 1.

7. Natchnienie Bohdana Zaleskiego. Studium. *Warta.* R. 13: 1886 s. 5441-5443,

5459-5460, 5467-5469, 5508-5509, 5515-5517, 5525-5526, 5531-5533, 5541-5543, 5548-5550, 5557-5559, 5563-5564, 5579-5580, 5587-5589, 5591-5592, 5599-5601. — Toż pod zm. tyt.: Bohdan Zaleski w Poezji. Przez... P. 1887 Druk. W. Simona 8° s. nlb. 4, 75, nlb. 1.

8. Dziesięć refleksji na czas rekolekcji dla kapłanów i sposobiących się do kapłaństwa. *Warta*. R. 14: 1887 s. 5999-6000, 6007-6008, 6015-6016, 6023-6024, 6031-6032, 6038-6040, 6047-6048. — Toż w osob. odb. P. 1887 Druk. W. Simona 8° s. 31.

9. Romantycyzm i filozofia w Dziadach. Przez Prawdosława. Kr. 1890 Druk. W. Kornecki 8° s. 74.

III.

WOJTKOWSKI A.: Adamski Jan od Krzyża. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 27; tamże literatura; BAZYDŁO J.: Adamski Jan od Krzyża. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 76, tamże literatura. — Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1895, 1917, 1919.

Ks. Marian Banaszak

Agnelli (Agneli, Agnelius, Barankowic) Ludwik († 1674), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Nie znamy daty i miejsca urodzenia Agnellego, ani imion jego rodziców. Śluby zakonne złożył 22 XI 1615 r. w Krakowie, będąc wychowankiem o. Bernarda Paxilla. Studiował w Paryżu, skąd przeniósł się w 1623 r. ze względu na stan zdrowia do konwentu św. Dominika w Neapolu. Po powrocie do kraju pełnił funkcje przeora w Samborze, Klimontowie i w Bochni. W latach 1632-1633, 1645-1647 i 1657-1659 był profesorem teologii w studium generalnym dominikanów w Krakowie, a w 2 ostatnich latach jego regensem. W 1659 r. jako definitor kapituły płockiej i w 1661 r. jako członek rady prowincjalnej walczył o utrzymanie śląskich klasztorów dominikańskich pod zarządem prowincji polskiej. W 1635 r. zdobył bakalaureat, a w 1651 r. doktorat teologii. Zmarł 15 I 1674 r. w Krakowie.

I.

1. Theatrum mundi sive decisiones praecipuarum difficultatum in theologia et philosophia occurentium. Ex doctrina... S. Thomae Aquinatis desumptae publico certamini... per... expositae. Zamosci 1619 in Typographia Academiae 4° k. nlb. 8.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Angeli Ludwik. W: *Enc. kat.* T. 1 kol. 177-178, tamże źródła. — Ponadto: Agneli Ludwik. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 1 s. 47; Agneli Ludwik. W: *Enc. kośc.* T. 1 s. 78; KOCHANOWSKI J. K.: Dzieje Akademii Zamojskiej. Kr. 1899-1900 s. 10; Agneli Ludwik. W: *Podr. enc. kośc.* T. 1/2 s. 69; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 257-258; TENŻE, CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów*, T. 2 s. 484.

Ks. Józef Mandziuk

Ageison Gorgoniusz (1604-1665), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, kanonista, polonista.

Urodził się w 1604 r. w Kopenhadze w Danii. Od sierpnia 1618 r. uczył się w Papieskim Seminarium w Braniewie. 17 VII 1622 r. wstąpił do nowicjatu jezuickiego w Wilnie. W Akademii Wileńskiej studiował filozofię (1625-1628) i teologię (1631-1635). Tamże otrzymał stopień doktora filozofii (1641) i teologii (1645). W latach 1640-1643 nauczał w Wilnie filozofii, od r. 1643-1649 w Braniewie teologii polemicznej, później (1651-1655) w Wilnie prawa kanonicznego. Uważany był za jednego z lepszych profesorów. Wykładów nie udało się jednak dotąd odszukać, znamy tylko jego tezy z prawa i filozofii.

W 1658 r. (2 VI) został rektorem kolegium braniewskiego, w którym po zniszczeniach wojennych organizował na nowo studia oraz brał

osobisty udział w pracy apostolskiej wśród protestantów. Po ustąpieniu z rektorstwa (6 XII 1661), przebywał w Wilnie i Braniewie. Zmarł w Braniewie 9 I 1665 r.

I.

1. Conclusiones canonicae de constitutionibus ecclesiasticis et praelatorum ecclesiasticorum legislativa potestate. Ex lib. I Decretalium. Tit. 2... Praesidente patre Gorgonio Ageison SJ... in Alma Universitate Vilnensi SJ... ad disputandum proposuit et defendendas suscepit Matthaeus Joannes Szenrath Prutenus... 1652. [Vilnae] 1652 Typis Academicis Soc. Jesu 2° k. nlb. 16.

II.

1. Mundus philosophicus... defensus ab Andrea Venceslao Borzecki Bohemo, Summi Pontificis alumno... in Academia auditore... Anno 1643. Vilnae 1643 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 13.

III.

BEDNARSKI S.: Ageison Gorgonius. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 30, tamże literatura; DRZYMAŁA K.: Ageison Gorgoniusz. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 172, tamże literatura. — Ponadto: PATRIGNANI G. A.: Menologio di pie memorie d'alcuni religiosi della Campagnia di Gesù... continuate per G. Boero. Vol. 1. Roma 1859 s. 171-172; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 65, 70, 71; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum, libri decem. Recognoscente Joanne Martinov. Parisiis 1877 s. 433, 434; GUILHERMY E. de: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistence de Germanie. Serie 2, P. 1. Paris 1899 s. 35-36; LÜHR G.: Die Matrikel des päpstlichen Seminars zu Braunsberg, 1578-1798. Königsberg 1925 s. 73; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 2; PLEČKAITIS R.: Feodalismo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lictuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 406. — ARSJ Lituanica 6-12 (Katalogi trzyletnie z lat 1622-1660); Lituanica 6-56 (Katalogi roczne z lat 1622--1665); Lituanica 61 fol. 287 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Agoes (a Goes) Ernest (1643—1692), jezuita, polemista.

Urodził się w 1643 r. w Kurlandii. Do zakonu jezuitów wstąpił 18 VIII 1663. Filozofię studiował w Kaliszu (1665-1668), teologię w Poznaniu (1668-1672). Był profesorem filozofii we Lwowie (1675-1677) i Kaliszu (1678-1683), teologii w Krakowie (1683-1684), Lwowie (1684-1685) i w Poznaniu (1686-1687). Od 1687 r. przebywał w Gdańsku i tam też zmarł 13 I 1692 r.

I.

1. [Controversiae de Ssma Trinitate] sub Rndo Patre Agoes in Collegio Cracoviensi Soc. Jesu ad s. Petrum. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 451 k. 360-283 (po. k. 368 zaczyna się znowu od k. 269).

III.

WOJTYSKA H. D.: Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 30: 1975 s. 155-156. — ARSJ Pol. 14-20 (Katalogi trzyletnie z lat 1665-1690); Pol. 44-45 (Katalogi roczne z lat 1663-1692); Pol. 68 f. 920 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Ambroży z Radoszyc (Radoszycensis) (XVII w.), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Pochodził z Radoszyc w woj. sandomierskim. Kształcił się w studium dominikańskim w Poznaniu, gdzie 21 IX 1643 r. odbył dysputę o wcieleniu, zadośćuczynieniu, łaskach i cnotach Chrystusa. Złożył profesję w zakonie dominikanów. W późniejszym życiu niczym chyba się nie zaznaczył, skoro w historiografii dominikańskiej o nim głucho. Zmarł przed 1655 r.

I.

1. Assertiones de satisfactione Christi et de gratia et virtutibus Christi. Lesnae Polonorum 1643 ex Officina Danielis Vetteri 4°. — Toż pt. Delicioso Divinissimae Triadis Augustissimae Universi Creati Reginae... Virgini Mariae... Fr. Ambrosius Radoszycensis... studens theologiae maternis supplex sternit vestigiis. Lasnae Polonorum 1643 ex Officina Danielis Vetteri 4° k. 4.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 256; KAWECKA-GRYCZOWA A.: Z dziejów polskiej książki w okresie Renesansu. Wr. 1975 s. 392.

Bp Edward Ozorowski

Ambroży z Wojnicza († 1648), dominikanin, autor dysertacji teologicznych.

W 1619 r. złożył śluby zakonne w klasztorze dominikańskim Bożego Ciała we Lwowie. Tam też uczył się filozofii. W 1626 r. był już diakonem. W 1628 r. uzyskał stopień lektora teologii w studium przy klasztorze św. Magdaleny we Lwowie. Uczył następnie filozofii w Kijowie. W 1632 r. przeniósł się do Czarnobyla. W latach 1640 i 1644 wykładał w zakonnym studium generalnym we Lwowie. Występował przeciw nauce Moliny. Zmarł w 1648 r. w Czarnobylu, zamordowany przez Kozaków.

I.

1. Theotheliterminia seu Divinae voluntatis, Divini interpretis Divina interpretatio.. publicae disputationi exposita. Jaroslaviae 1626 4° k. nlb. 7.

2. Conclusiones. 1628. Druk bliżej nie znany. Wiadomość podał R. Świętochowski.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 77; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 225, 235, 256.

Bp Edward Ozorowski

Alabiano Garcia (1549-1624), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk.

Urodził się w 1549 r. w Taracona w prowincji Aragonia. Do zakonu jezuitów wstąpił w sierpniu 1567 r. w Alcala de Henares. Studiował filozofię w Saragossie (1569-1572), teologię w Walencji (1573-1575) Barcelonie (1576) i w Rzymie (1577). Z początkiem listopada 1577 r. przybył do Poznania. W październiku 1578 r. objął katedrę teologii scholastycznej w Wilnie. W 1583 r. otrzymał stopień doktora teologii. Był następnie rektorem Akademii Wileńskiej (1585-1592), dbając o poziom studiów teologicznych i rozbudowę uczelni. W 1592 r. przybył z kard. Jerzym Radziwiłłem do Krakowa i tu już pozostał. Był pierwszym i najgorętszym zwolennikiem otwarcia w Krakowie kolegium i szkół jezuickich. Pełnił też urząd prepozyta domu profesów przy kościele św. Barbary (1592-1599). W 1599 r. wyjechał z Radziwiłłem do Rzymu, a po śmierci kardynała w styczniu 1600 r. do Polski już nie powrócił. Przeznaczony do prowincji aragońskiej był rektorem kolegium w Saragossie i tam zmarł 24 VII 1624 r.

I.

1. Istnieje kilka zbiorów tez teologicznych z okresu profesury w Wilnie (1578-1585). Ponieważ Alabiano wykładał teologię scholastyczną razem z Antonim Ariasem trudno jest wyodrębnić i ustalić kto jest ich autorem. Por. Arias Antoni.

II.

1. Memoriale pro Illmo card. Georgio Radziwiłł. Cracoviae 4 VI 1595. Rkps

ARSJ.; Germ. 174 f. 243. Wyd. F. MACHAY w: Działalność duszpasterska kardynała Radziwiłła, biskupa krakowskiego (1591-1600). Kr. 1936 s. 108-110.

2. Listy: 22 listy do generała zakonu Kl. Aquavivy z 1584-1597. Rkps ARSJ: Germ. 162, 163, 167, 172-175, 177. — 1 list do Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła z 1595. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów, dział V, teka 2 nr 74.

III.

BEDNARSKI S.: Alabiano Garcia. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 40, tamże literatura; POPLATEK J.: Alabiano Garcia. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 288, tamże literatura. — Ponadto: BIELIŃSKI J.: Uniw. wil. T. 3 s. 23; BEDNARSKI S.: Jezuici polscy wobec projektu ordynacji studiów. *Prz. Powsz.* R. 52: 1935 t. 205 s. 70-71, 78; MACHAY F.: Działalność duszpasterska kardynała Radziwiłła, biskupa krakowskiego (1591-1600). Kr. 1936 s. 8-9, 14-15, 116, 118; PIECHNIK L.: Działalność jezuitów na polu szkolnictwa w Poznaniu w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 30: 1969 s. 197-193; [RABIKAUSKAS] Rbk P.: Alabiano Garcia. W: *Encyclopedia Lituanica* T. 1. Boston 1970 s. 48; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej (1569-1600). *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 25, 32, 39-45, 48-49, 111-115, 122-125. — ARSJ.: Pol. 6-7 (katalogi trzyletnie z lat 1584-1599); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1599).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Aland (Alandus) Jan, pseud.: Piotr Kazimierz Tryzna (1559-1641), jezuita, pisarz ascetyczny, tłumacz.

Urodzony we Lwowie 1559 r. jako syn Stanisława studiował po ukończeniu szkoły we Lwowie nauki humanistyczne w Akademii Krakowskiej od 1578 r. Po uzyskaniu stopnia magistra opuścił Akademię i ok. 1586 r. objął kierownictwo szkoły katedralnej w Gnieźnie. Tamże przyjął święcenia kapłańskie. Do zakonu jezuitów wstąpił 8 IV 1590 i tu uzupełnił studia teologiczne. Od 1591 r. był profesorem retoryki dla kleryków jezuickich (w tzw. seminarium lub academia nostrorum) oraz dla eksternów w Jarosławiu. Większość życia spędził w Nieświeżu, kierując edukacją młodych Radziwiłłów, synów Mikołaja Krzysztofa Sierotki; był też spowiednikiem Mikołaja. W kolegium nieświeskim był ojcem współbraci, opiekunem bractw kościelnych oraz rektorem (1620-1623). Zmarł w Nieświeżu po przeszło 40 latach pobytu 13 III 1641 r.

Największy rozgłos i miejsce wśród wybitnych stylistów polskich XVII w. przyniosło Alandowi wydane pod pseud. Tryzny tłumaczenie 5 traktatów średniowiecznych, przypisywanych mylnie św. Augustynowi.

I.

1. Przekł.: S. AUGUSTINUS Aurelius: Ksiąg pięcioro: Rozmyślania, mowy tajemne, broń duchowna, o skrusze serca, o marności świata. Tłum. z łac. Piotr Kazimierz Tryzna. Wilno 1617 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 5, 136, nlb. 4. — Toż. Kraków 1629 Andrzej Piotrkowczyk 8° k. 7 nlb., s. 384, k. nlb. 2. — Toż. Kraków 1644 Andrzej Piotrkowczyk 4° s. 386, k. nlb. 7, k. nlb. 7, k. nlb. 3. — Toż. Lublin 1697 Druk. Soc. Jesu 8° k. nlb. 16, s. 257, s. 101 (Manuale albo broń duchowna), k. nlb. 4. — Toż. Staraniem i kosztem X. Mateusza KRASZEWSKIEGO. Warszawa 1759 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 13, s. 405, k. nlb. 5. — Toż. Nieśwież 1759 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 5, s. 335, k. nlb. 5. — Toż. Wilno 1760 Druk. XX Bazylianów 12° ark. G_4. — Toż. Poznań 1770. — Toż. Poczajów 1777 Druk. XX Bazylianów 8° s. IV, 408. — Wilno 1788 Druk. Akademicka 8° s. 326. — Toż. Połock 1788 Druk. Soc. Jesu 8°. — Toż. Warszawa 1798 Druk. Rogoczego 8° s. 12, 401, 7.

II.

1. Pamiątka... Mikołajowi Chrzysztofowi Radziwiłłowi księciu na Ołyce... uczyniona przy exequiach rocznych w Nieświeżu 28 lutego 1617... Wilno 1617 Druk. L. Mamonicza 4° k. nlb. 21.

2. O cudach SS. Aniołów Bożych w kościele S. Michała Archanioła blisko Nieświeża dziejących się. Wilno 1630 8°. Wyszło po polsku i po łacinie. — Toż. Wilno 1639 Druk. Coll. SJ 8°. Wyszło również po polsku i po łacinie.

Fragm. wydania polskiego w Bibliotece PITN (XVII 73 adl.).

3. Nabożeństwo tygodniowe do S. Michała. Wilno 1630. Wyszło po polsku i po łacinie. Tytuł nie jest pewny, podaję go za: J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae. (ATJ Kr. sygn. 1536) s. 2, za BROWNEM i ESTREICHEREM.

III.

MAJKOWSKI J.: Aland Jan. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 289, tamże literatura. — Ponadto: SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 7; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 603; T. 3 s. 114; N[IEDZIELSKI] J.: Alandus Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 1/2 s. 101; G[IŻYCKI] J.: Materiały do dziejów Akademii połockiej i szkół od niej zależnych. Kr. 1905 s. 9, 12; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 436, 438, 439, 1600; POPLATEK J.: Błogosławiony Andrzej Bobola. Kr. s. 61, 64, 78, 122; BOBER A.: Pseudo-augustyńskie dzieła ascetyczne w Polsce. *Rocz. Teol.-Kanon.* T. 4. 1957 z 2 s. 39-77; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 190; PIECHNIK L.: Początki seminariów nauczycielskich w Polsce w wieku XVI. *Nasza Przeszł.* T. 10:1959 s. 169-170; POPLATEK J.: Studia jezuitów polskich w Akademii Krakowskiej w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 109; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 182. — ARSJ Lith. 6-8 (katalogi roczne z lat 1604-1638; Katalogi trzyletnie z lat 1611-1636); Lith. 39 f. 267 (nekrolog); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1640-1642); ATJKr. rkps 1536 (POSZAKOWSKI J.: De viris illustribus...) s. 1-2.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Albert z Opoczna († 1650), bernardyn, autor dysertacji teologicznej. Nie znamy daty jego urodzenia, ani wstąpienia do zakonu bernardynów i przyjęcia święceń kapłańskich. Jako student teologii odbył w 1636 lub 1637 r. w konwencie krakowskim dysputę teologiczną. Poza tym wiadomo o nim jedynie, że w 1649 r. został przełożonym świeżo założonego klasztoru w Krakowie „na Żłóbku" (przy ul. św. Jana) i że 29 V 1650 r. zmarł w Piotrkowicach w tamtejszym konwencie.

I.

1. De Spiritu Sancto theologicae assertiones ad mentem Doctoris subtilis... publicae disputationi... propositae... Cracoviae 1637 typis Martini Philipowski 4° k. 8.

III.

SOKOŁOWSKI E.: Dzieje klasztoru oo. bernardynów pod nazwą „Żłóbek" w Krakowie. Kr. 1949 s. 81.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Albertrandi Jan Chrzciciel (1731-1808), jezuita, biskup sufragan warszawski, historyk Kościoła, kerygmatyk.

Urodził się 7 XII 1731 r. w Warszawie, był synem mieszczanina Franciszka (?) rodem z Piemontu, a bratem malarza Antoniego. Uczęszczał do szkół jezuickich w Warszawie, gdzie po ukończeniu retoryki wstąpił 14 VIII 1748 r. do zakonu jezuitów. Nowicjat odbył w Wilnie (1748-1750), studia filozoficzne w Nieświeżu (1750-1753), a teologiczne w Pińsku (1757-1760) i w Warszawie (1760-1761). W latach 1753-1757 nauczał w szkołach jezuickich w Płocku, Wilnie i w Pińsku. Od 1762-1765 r. był profesorem j. hebrajskiego w kolegium jezuitów w Warszawie oraz sporządzał katalogi książek w Bibliotece Załuskich. W latach 1765-1770 pracował w warszawskim Collegium Nobilium jako pedagog Feliksa Łubieńskiego, a równocześnie wykładał w tymże zakładzie filozofię i współpracował z F. Bohomolcem w przygotowaniu wydania „Dziejopisów polskich" i z redakcją „Monitora".

Pod koniec 1770 r. wyjechał z Łubieńskim do Rzymu, gdzie w połowie 1771 r. wystąpił prawdopodobnie z zakonu. Po powrocie do kraju został w 1774 r. lektorem królewskim, a następnie kustoszem gabinetu

rycin. Prócz tego pracował w kancelarii kanclerza Młodziejowskiego. Od 1775-1787 r. uczestniczył w pracach Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych z przerwą lat 1777-1784, w czasie której przebywał za granicą. Nobilitowany na sejmie w 1776 r. uzyskał dostęp do wyższych godności kościelnych. W tymże roku otrzymał beneficjum w Stawiszynie, a w 1785 r. koadiutorię kanonii kolegiaty warszawskiej, w 1787 r. kanonię gnieźnieńską. W latach 1787-1789 porządkował w Gnieźnie archiwum kapitulne. W 1789 r. wyjechał do Szwecji, skąd w 1790 r. przywiózł 70 tomów odpisów i streszczeń archiwalnych. W 1790 r. został bibliotekarzem królewskim, a w 1794 r. również archiwistą. Wobec insurekcji kościuszkowskiej był wrogo nastawiony. Pod koniec 1795 r. mianowany oficjałem warszawskim, pod koniec tegoż roku otrzymał godność biskupa zenopolitańskiego (konsekracja odbyła się w Warszawie 26 I 1796). Był także kanonikiem warmińskim. W 1799 r. został oficjałem gnieźnieńskim, a następnie generalnym wikariuszem i sufraganem warszawskim. Od władz pruskich otrzymał urząd wizytatora szkół warszawskich i cenzora książek polskich. Był jednym z założycieli i dwukrotnie wybieranym prezesem Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1800, 1805). Zmarł w Warszawie 10 VIII 1808 r. Pochłonięty gromadzeniem źródeł historycznych, w życiu politycznym u schyłku Rzeczypospolitej nie brał udziału, nie zajmował się też gorliwiej obowiązkami kościelnymi. Po upadku państwa dążył do rozszerzenia znajomości naszych dziejów i pielęgnowania oraz udoskonalania języka ojczystego.

I.

1. De potestate episcoporum circa Verbi Divini praedicationem commentatio. M. m. [1794] 4° s. 22.

2. Katechizm mniejszy i większy. Dzieło... na wszystkie szkoły, pensje i dla sposobnych do świetlejszego wychowania i ćwiczenia, z rękopisu należącego do Biblioteki Uniwersyt. Wileńskiego pierwszy raz na jaw ogłoszony. Wilno 1817 u Józefa Zawadzkiego 8° s. 188, k. nlb. 2. — Toż. Wilno 1825 u Józ. Zawadzkiego 8° s. 188, k. nlb. 2. — Toż Berdyczów 1825 8°. — Toż. Wilno 1830. Nakł. i Druk. T. Glücksberga 8° s. 188, k. nlb. 2. — Toż. Wilno 1851 J. Zawadzki 8° s. 188. — Toż. Wilno 1856 J. Zawadzki 8°. — Toż. pt. Katechizm czyli nauka chrześcijańska... Dla użytku młodzi. Berdyczów 1824 16° s. 123.

3. Oprac.: COMMENDONE G. F.: Pamiątki o dawnej Polsce z czasów Zygmunta Augusta, obejmujące listy J. F. Commendonego do Karola Boromeusza. Z Biblioteki Barberinich zebrał... Z rękopisów włoskich i łacińskich wytłumaczył J. KRZECZKOWSKI. T. 1-2. Wil. 1847-1851. Nakł. Rubena Rafałowicza, Druk. Józ. Zawadzkiego 8° s. LVIII, 268; k. nlb. 2, s. 328.

4. Oprac.: Relacje nuncjuszów apostolskich i innych osób o Polsce od roku 1548 do 1690. Zebrał..., wydał Erazm RYKACZEWSKI. Berlin 1864 Behr 8° s. XVI, 1080.

5. Uwagi nad rozprawą: jaki był wpływ reformacji do stanu politycznego w Polsce i do postępku w niej oświecenia narodowego. Powst. 1805 r. Rkps BN. Bibl. Ordynacji Zamoyskich, sygn. 1120.

6. Wypisy z archiwów watykańskich. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 1310-1312.

II.

1. Felix, faustus, fortunatusque ut dies hic eveniat natalis... Dno Jos. Andr. in Załuskie Załuski... votis omnibus regium collegium Varsaviense adprecatur etc. [Varsaviae] 1762 4° k. nlb. 4.

2. Refertissimam beatitatis diem qua... Princeps Josephus Jabłonowski Palatinus Novogrodensis celeberrimae Parisiensis Academiae socius, datus est atque primum in lucem editus, Collegium Varsav. celebrat. [Varsaviae] 1762 4° ark. 1.

3. Ad celsissimum principem Stanislaum Lubomirium, magnum Regni Poloniae mareschalcum recens inauguratum, Collegium Varsaviense Soc. Jesu. B. m. r. (1766-1767) 4° ark. 1.

4. Przekł.: F. A. SCHMIDT: Dzieje Królestwa Polskiego krótko lat porządkiem opisane, na język polski przełożone, po-

prawione i przydatkiem panowania Augusta III pomnożone. Warszawa 1766 Mich. Grel 8° k. nlb. 6, s. 368, k. nlb. 2. — Wyd. 2 rozsz. Lw. 1846.

5. Przekł.: Ph. MACQUER: Dzieje Rzeczypospolitej Rzymskiej, od założenia Rzymu aż do cesarzów, krótko porządkiem lat opisane. Z francuskiego języka na polski przełożone... Warszawa 1768 M. Grel 8°. — Toż. W. 1806.

6. Assertiones selectiores logicae et metaphysicae quas... Vincentius Bohomolec... publice probandas defendasque suscepit in Coll. Nobilium Soc. J. Varsaviensi, Anno 1768. [Varsaviae 1768] 4° k. nlb. 5. Albertrandi był w tym czasie profesorem filozofii

7. Przekł. D. DEFOE: Przypadki Robinsona Kruzoe. Z angielskiego języka na francuski przełożone i skrócone od pana Feutry, teraz ojczystym językiem wydane. W Warszawie 1769 Nakł. Mich. Grela T. 1-2 8° s. XIV, 208; 137. — Toż. W Warszawie 1775 Nakł. Mich. Groella 8° s. VI, 10, 221; k. nlb. 1, s. 164. — Toż. Nakł. Ł. Szlichtina w Lwowie 1774 T. 1-2 8° s. 10, 221; 164. Jest to ta sama edycja co poprzednia ze zmianą k. tyt. i przedmowy.

8. Przekł.: M. K. SARBIEWSKI: O przezacnej Łubieńskich rodowitości [oraz] Votum ad Virginem Claramontanam. Przekład polski w: SARBIEWSKI M. K. Opera posthuma. Varsaviae 1769 s 300-307.

9. Exercitationes litterariae ex physica generali et particulari, geometria, trigonometria, algebra, mythologia, rhetorica, grammatica etc. habitae in Collegio Nobilium Varsaviensi SJ, 1769. [Varsaviae] 1769 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 1, s. 2, 16, 57.

10. Uwagi nad wolnością drukowania i sprzedaży ksiąg publicznej. B. m. r. [ok. 1792] 2° k. nlb. 2.

11. Varsavia cum circumjacentibus regionibus in clientelam... regis Friderici Wilhelmi concedentibus et sacramenti religione sese obstringentibus ordinis ecclesiastici universi mentem sequentibus, expressit. B. m. 1796 2° s. 3.

12. Z Bożej i św. Stolicy Apost. łaski biskup zenopolitański, wikariusz i oficjał generalny warszawski. Proces zalecający ogłoszenie listu Ojca św. Dan w Warszawie 31 marca 1796 r. 2° ark. 1.

13. Biskup zenopolitański, wikariusz i oficjał generalny warszawski. List z obwieszczeniem... o nastąpić mianym administrowaniu sakramentu św. bierzmowania. Dan w Warszawie 4 maja 1796. B. m. dr. 2° ark. 1.

14 List pasterski z powodu śmierci Szembeka, biskupa płockiego. 1797. B. m. 1797 2° k. nlb. 1.

15. Z Bożej i Stolicy Apostolskiej łaski biskup zenopolitański, wikariusz i oficjał generalny warszawski w diecezji poznańskiej. Dan w Warszawie 22 lutego 1798. B. m. dr. 2° k. nlb. 1. Jest to list pasterski o zasilanie szpitali.

16. Musaei nummorum ex remotiore antiquitate superstitum quod venale prostat Varsaviae, compendiaria descriptio unde in eius notitiam empturi deveniant. Addita est Mantissa nummorum recentioris aevi. Varsaviae 1799 8° s. 245.

17. De musis, dissertatio lecta in publico consessu Societatis Literariae Varsaviensis.. Varsaviae 1801 Typis J. C. G. Rogoczii 8° k. nlb. 1, s. 56. — Toż. W. 1801 Druk. Pijarów 8° s. 40. — Toż w przekł. pol.: O muzach, rzecz czytana na publicznym posiedzeniu Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk... W. [1801] 8° k. nlb. 1, s. 68.

18. Oratio paraenetica in primo consessu Societatis Litterariae Varsaviensis... Varsaviae 1801 8° k. nlb. 1, s. 24. — Toż w j. pol.: Mowa na pierwszym posiedzeniu Towarzystwa Warszawskiego Przyj. Nauk miana... 23 listopada 1800. Warszawa 1801 8° s. 30. — Toż w przekł. franc.: Discours prononće à Varsovie à la première séance des Amateurs des Sciences... Varsovie 1801 8° k. nlb. 1, s. 30.

19. Mowa na publicznym posiedzeniu Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk miana... 9 maja 1801. Warszawa b. r. 8° k. nlb. 8.

20. Mowa przy odnowieniu zwykłych posiedzeń Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk miana... 18 października 1801. W. [1801] 8° k. nlb. 10.

21. Mowa na trzecim posiedzeniu Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk miana... 15 maja 1802. Warszawa 1802 8° k. nlb. 7.

22. Zabytki starożytności rzymskich w pieniądzach, pospolicie medalami zwanych, czasów Rzeczypospolitej i szesnastu pierwszych cesarzów, zbioru śp. Stanisława Augusta króla polskiego... Ksiąg dwoje. W. 1805-1808 Druk. Pijarów 8° k. nlb. 3, s. 422; s. 457, 520. Księga druga ma tytuł: Świadectwa starożytnej historii mianowicie rzymskiej z medalów familii rzymskich cesarzów aż do Kommodusa. Wychodziło również fragmentami w *Roczn. Tow. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 3: 1805 — T. 5: 1808.

23. Mowa na obchód uroczystości ustalenia Towarz. Przyjac. Nauk, czytana na posiedzeniu Tow. P. N. 10 listopada. W. 1808 8° s. 16.

24. Panowanie Henryka Walezjusza i Stefana Batorego królów polskich... T. 1-2. W. 1823 Druk. Zawadzkiego i Węckiego 8° t. 1 k. nlb. 1, s. VII, 319; T. 2 k. nlb. 1, s. 272, XLVII, k. nlb, 10. — Toż. Kr. 1849 Nakł. i druk. J. Czecha 4° k. nlb. 4, s. 428, k. nlb. 4. — Toż. Kr. 1860 Nakł. i druk. J. Czecha 8° s. VIII, 461, k. nlb. 6. — Toż. Kr. 1861 Nakł. Czasu 8° s. 513. Biblioteka polska, seria V.

25. Panowanie Kazimierza, Jana Alberta i Aleksandra Jagiellończyków, królów polskich i w. książąt litewskich... Wyd. Żegota ONACEWICZ... T. 1-2. W. 1827 Nakł. i Druk. A. Brzeziny 8° s. XXI, 266; s. 307. Część nakładu tomu 1-go ukazała się w 1826 pt.: Panowanie Kazimierza Jagiellończyka, króla polskiego... W. 1826.

26. Gabinet medalów polskich... T. 1-3. P. 1841, t. 4. Wr. 1843. Autorstwo tomu trzeciego przypisują niektórzy (Estreicher, Finkel) Albertrandiemu, inni Łukaszowi Gołębiowskiemu, który jest autorem pozostałych tomów.

27. Dwadzieścia sześć lat panowania Władysława Jagiełły, króla polskiego... Wydane przez E. RACZYŃSKIEGO. Wr. 1844 (na okł. 1845) Druk. H. Richtera 8° s. VI, 276, k. nlb. 1.

28. Kazania i nauki z rękopismów pośmiertnych... W. 1858 Druk. J. Ungera 8° s. V, 422.

29. Myśli o sposobach wydoskonalenia i zbogacenia ojczystego języka. Ogł. A. KRAUSHAR w: *Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk (1800-1832).* T. 1. Kr. 1900 s. 365-375.

30. Inwentarz Archivi de Varsovie. Rkps z 1794-1795 Bibl. PAU Kr., sygn. 3A zaginął w 1939 r. w Warszawie, kopia T. Wierzbowskiego w AGAD spłonęła w 1944 r. Zrekonstruował go P. BAŃKOWSKI: Zrekonstruowany inwentarz Archiwum Stanisława Augusta z 1. 1794/95. W książce: *Archiwum Stanisława Augusta.* Cz. 2. 1958 s. 147-306.

31. Red.: Wybór ekonomicznych wiadomości z ksiąg najprzedniejszych zagranicznych. T. 1. W. 1770; *Zabawy Przyjemne i Pożyteczne.* T. 1-2. W. 1-70; Zbiór Wiadomości Gospodarskich. T. 1. W. 1770.

32. Katalog Biblioteki Królewskiej. T. 1-11. Powst. w latach 1790-1791. Rkps Bibl. Uniw. w Kijowie.

33. Opisy medalów królów polskich wraz z wykładem okoliczności, które stały się powodem ich wybicia. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2 (A).

34. Stanislai Augusti regis nummi Regni Poloniae. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 258.

35. Bibliotheca Polona Stanislai Augusti. Inwentarz sporządzony w 1796 r. Rkps AGAD, Archiwum Wilanowskie, sygn. 139.

36. Panowanie Mieczysława I i jego następców do r. 1296. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3561.

37. Drobne artykuły, rozprawy i tłumaczenia w czasopismach i wydawnictwach zbiorowych podaje *Nowy Korbut.* T. 4 s. 206-208.

38. Listy: Najważniejsze listy Albertrandiego (kilkadziesiąt) oraz skierowane do niego (ponad 100) zachowane w bibliotekach oraz ogłoszone drukiem podaje *Nowy Korbut.* T. 4 s. 208-209.

III.

CHODYNICKI K.: Albertrandy Jan Chrzciciel. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 45-46, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 4 s. 205-210, tamże literatura. — Ponadto: GOŁĘBIOWSKI Ł.: O dziejopisach polskich. W. 1826 s. 229-230; WÓJCICKI K. W.: Cmentarz powązkowski pod Warszawą. T. 2. W. 1856 s. 162-165; WÓJCICKI K. W.: Z rodzinnej zagrody. Życiorysy z XVIII i XIX wieku. T. 2. W. 1881 s. 19-21; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 1 s. 132-134; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1123-1126; STRASZEWSKI M.: Dzieje filozoficznej myśli polskiej w okresie porozbiorowym. T. 1 Kr. 1912 s. 64-70; Sprawozdanie z poszukiwań w Szwecji. Kr. 1914 s. XIII-XIV; MAŃKOWSKI T.: Do dziejów biblioteki Stanisława Augusta. *Prz. Bibl.* R. 4: 1930 s. 197-209; KOCH L.: Jesuiten-Lexikon. Paderborn 1934 s. 31-32; SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrz. łac. przedrozbiorowej Polski. *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 401; Ludzie Oświecenia o języku i stylu. Oprac. Z. FLORCZAK i L. PSZCZOŁOWSKA. T. 2. W. 1958 s. 387-392; STUMMER W.: Biblioteka Sądu Apelacyjnego w Warszawie, 1810-1865. *Rocz. Bibl.* R. 2: 1958 s. 431-526; WĄSIK W.: Historia filozofii w Polsce. T. 1. W. 1958 s. 224-226; GRZYBOWSKI S.: Teki Naruszewicza. Wr. 1960 s. 47-50; KUPŚĆ B. S.: Korespondencja Załuskich jako źródła historyczne do dziejów kultury polskiej wieku Oświecenia. *Rocz. Bibl.* R. 5: 1961 z. 1/4 s. 241, 246; KLEINER J.: Studia inedita. Oprac. J. STARNAWSKI. Lubl. 1964 s. 93-94, 97-99; PIWOWARCZYK R.: Zapomniany rękopis Jana Albertrandiego o reformacji i piśmiennictwie staropolskim. *Zesz. Nauk. WSP w Katowicach. Prace historyczno-literackie Katedry Hist. Liter. Pol.* Nr 3: 1965 s. 325-349; CIESIELSKI Z.: Jana Albertrandiego

opis Szwecji. Litery. (Gdańsk). R. 10: 1971 nr 12 s. 18-19; STASIEWICZ J.: Albertrandi Jan Chrzciciel. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 9; PLATT J.: Adam Naruszewicz w kręgu Biblioteki Załuskich... W: *Miscellanea z doby Oświecenia 4. Archiwum Literackie.* T. 18: 1973 s. 195, 209, 211-212; Pisma i projekty doby Komisji Edukacji Narodowej. Oprac. K. MROZOWSKA. Wr. 1973 s. LXXII, LXXVIII, 180, 188, 198, 254; Poplatek J.: Komisja Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 75-77; WEHNER R.: Jesuiten in Norden. Zur Geschichte des Ordens in Schweden. T. 1. Paderborn 1974 s. 133-134; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 6-7. — ARSJ., Lit. 28-32 (katalogi trzyletnie z lat 1749-1766); Lit. 58, 60 (katalogi roczne z lat 1749-1770).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Alembek (Alembeg, Alempech, Alempeck, Alempek, Allembege, Allembek, Alnpech, Alnpeck, Alnpecht) Fryderyk (1598-1672), kanonik przemyski, autor dysertacji teologicznej i prac z zakresu historii diecezji przemyskiej.

Urodził się 13 X 1598 r. we Lwowie jako syn Jana. W 1616 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1622 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych, a w 1634 r. doktorat z filozofii i teologii, upamiętniony przez J. Radziechowskiego w utworze „Applausus terris". Podczas studiów w 1620 r. przyjął święcenia niższe, a w 1624 r. — święcenia kapłańskie, objąwszy przedtem w posiadanie probostwo w Żurawicy. W 1634 r. został dziekanem dekanatu przemyskiego i honorowym kanonikiem miejscowej kapituły katedralnej. Z polecenia synodów przemyskich z 1636 i 1641 r. przeprowadził generalną wizytację diecezji. Ustalił wówczas stan prawny beneficjów, sporządził dokładny opis kościołów i uporządkował archiwum diecezjalne. W 1643 r. otrzymał z woli króla Władysława IV kanonię fundacji Pnikut w kapitule przemyskiej, w 1653 r. — protonotariat apostolski, a w 1657 r. — od króla Jana Kazimierza honorowy tytuł sekretarza królewskiego. W latach 1646-1649 był oficjałem i wikariuszem gen. bpa P. Piaseckiego, a w 1655-1658 — bpa A. Trzebickiego. W międzyczasie, w 1650 r. pełnił obowiązki generalnego kolektora ofiar z diecezji na potrzeby Rzeczypospolitej. Posiadał bogaty księgozbiór, który po jego śmierci rozproszył się po bibliotekach w Drohobyczu, Przemyślu, Lwowie i w Warszawie. Pozostawił wiele prac w rękopisach, stanowiących znakomite źródło do poznania dziejów diecezji przemyskiej. Zmarł w 1672 r. w Przemyślu.

I.

1. Quaestio de authoritate infallibili Ecclesiae Catholicae... pro solenni inauguratione in doctorem s. theologiae ad disputanda proponenda. Cracoviae 1634 in Officina Typogr Matthiae Andreoviensis 4° ark. A-B_4.

2. Status ecclesiarum Dioecesis Premisliensis. Rkps zaginiony. Znany jest z licznych wypisów.

3. Annulus canonicalis z 1644-1649; Collectanea librorum consistorialium Premisliensium z 1647-1649 Gemma czyli Series Episcoporum et Canonicorum [Premisliensium] z 1647 Privilegia, iuria et decreta canonicatus fundi Pnikut z 1645; Procuratoria Venerabilis Capituli et fabricae ecclesiae cathedralis z 1650-1651; Status ecclesiae parochialis Żóravicensis z 1662; Trzebiniana seu privilegiorum episcopatus et capituli consignatio z 1647. Rkpsy Arch. Diec. w Przemyślu; Rkps Status ecclesiarum Dioecesis Premisliensis z czasu wizytacji 1636-1642 zaginął ok. 1830 r.

II.

1. Xeniolum inclytae civitati Leopoliensi bonarum artium singulari propagatrici, patriae suae charissimae bono omine a... oblatum... Cracoviae 1619 chalcographo Basilio Skalski 4° ark. A-C_3.

2. Dissertatio de cometa contra Hunterum de Argola 1652. Druk bliżej nie znany.

III.

KWOLEK J.: Alembek Fryderyk. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 73-74, tamże literatura. — Ponadto: WYCZAWSKI H. E.: Biskup Piotr Gembicki. Kr. 1957 s. 13, 129, 131, 134-135, 135-138, 140, 143, 147, 150, 153-154, 156; KOSIŃSKI J. A.: Alembek Fryderyk. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 5; *KUMOR B.*: Alembek Fryderyk. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 354; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2. cz. 1 s. 177-178.

Bp Edward Ozorowski

Alscher (Alschen) Augustyn Józef (1693-1749), jezuita, dogmatyk. Urodził się 14 II 1693 w Osoblaha na Morawach.

Po uzyskaniu stopnia magistra filozofii w Akademii Ołomunieckiej wstąpił 27 IX 1715 do jezuitów prowincji polskiej. Teologię studiował w Poznaniu (1717-1721). Filozofię wykładał we Lwowie (1729-1731) i Lublinie (1731-1734), teologię zaś w Poznaniu (1734-1735), Toruniu (1735--1740) i Lublinie (1740-1743). Ostatnie lata (1745-1749) spędził w Toruniu, gdzie był rektorem kolegium. W 1749 przybył do Kalisza i tu zmarł 7 IV 1749 r.

I.

1. Tractatus de Incarnatione Verbi Dei... in Coll. Lublinensi S. J. 1740-1741 a... traditus. Rkps Bibl. Bobolanum w Warszawie, sygn. 78, k. 60.

2. Tractatus de Incarnatione Verbi Dei... In Collegio Lublinensi S. J. 1740--1741. Rkps Bibl. Bobolanum w Warszawie, sygn. 60.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 536, 739. — ARSJ Pol. 24-30 (katalog trzyletni z lat 1717-1746), Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1715-1749); Rkps Bibl. Ossol., sygn. 100 f. 14v (metryka).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Alzog Jan (1808-1878), kanonik w Hildesheim, profesor Seminarium Duch. w Poznaniu i Uniw. we Fryburgu, historyk Kościoła i patrolog.

Urodził się 29 VI 1808 r. w Oławie na Śląsku, do gimnazjum uczęszczał w Brzegu, studia teologiczne odbył we Wrocławiu i w Bonn, święcenia kapłańskie przyjął 4 VII 1834 r. w Kolonii. Po uzyskaniu doktoratu na Uniwersytecie w Monasterze w 1835 r. za rozprawę o katolickich systemach wyjaśnienia Pisma św. został powołany przez arcybpa M. Dunina do Seminarium Duchownego w Poznaniu na wykładowcę historii Kościoła i prawa kościelnego; od 1841 r. wykładał egzegezę biblijną zamiast prawa. Arcybpowi Duninowi pomagał w teologicznej obronie stanowiska Kościoła w kwestii małżeństw mieszanych. W 1844 r. opuścił Poznań i udał się do Hildesheimu, gdzie został kanonikiem i pełnił obowiązki rektora i profesora w tamtejszym Seminarium Duchownym. Znany z swoich publikacji, stał się w 1848 r. oficjalnym teologiem-doradcą episkopatu niemieckiego. Od 1854 r. wykładał na Uniwersytecie w Fryburgu i był tam czynny do śmierci. W 1869 r. powołano go na konsultora komisji przygotowawczej Soboru Watykańskiego I. Współpracował z „Theologische Monatschrift" i „Aschbachs Kirchenlexikon" oraz „Kirchenlexikon von Wetzer und Welte". Zmarł nagle w Fryburgu 1 III 1878 r.

W swoich badaniach i publikacjach umiejętnie łączył patrologię z historią Kościoła. Jego podręcznik historii, wydany po raz pierwszy w 1841 r., doczekał się wielu wydań w różnych językach: angielskim, czeskim, francuskim, hiszpańskim, polskim, portugalskim i włoskim.

I.

1. Explicatio catholicorum systematis de interpretatione litterarum sacrarum. Commentatio theologico-polemica. Monasterii 1835.

2. Universalgeschichte der christlichen Kirche vom katholischen Standpunkte. Lehrbuch für theologische Vorlesungen. Mainz 1841. — Toż. [Wyd. 2]. Lehrbuch für akademische Vorlesungen. Mainz 1843. — Toż. [Wyd. 3]. Mainz 1844 — Toż. [Wyd. 3]. Mainz 1844. — Toż. [Wyd. 4]. Mainz 1846. — Toż. [Wyd. 5]. Mainz 1850. — Toż w j. pol.: Historia powszechna Kościoła przez... przełożona na język polski według piątego wydania niemieckiego przez J[oannę] z P[omianowskich] B[ELEJOWSKĄ]. T. 1-6. W. 1855 Druk. J. Kaczanowskiego 8° t. 1 s. 361; T. 2 s. 215; T. 3 s. 324; T. 4 s. 424; T. 5 s. 360; T. 6 s. 367. — Toż w j. pol. [Wyd. popr. i uzup.]: Historia powszechna Kościoła... profesora poznańskiego r. k. seminarium, z 5-tego wydania tłumaczenie przejrzane, poprawione i uzupełnione przez X. Stanisława KRASIŃSKIEGO... T. 1-3. Petersburg i Mohilew 1855 Nakł. B. M. Wolffa, Druk. J. Jaworskiego 8° t. 1 s. 423, VII; T. 2 s. 717, X; T. 3 s. 666, nlb. 1, VII. — Toż. Wyd. 2. T. 1-3. Petersburg 1860 Druk. B. M. Wolffa 8° t. 1 s. nlb. 4, 442, VIII; T. 2 s. 717, X; T. 3 s. 666, VII. — Toż w j. niem. [Wyd. 6]. Mainz 1854. — Toż. [Wyd. 7]. Mainz 1859. — Toż. [Wyd. 8]: Handbuch der Universalkirchengeschichte. Achte vermehrte und umgearbeitete Auflage. 2 Bde. Mainz 1866/67 Druck von Florian Kupferberg 8°. — Toż. [Wyd. 9]. Mainz 1872. — Toż. [Wyd. 10]: Handbuch der allgemeinen Kirchengeschichte, neubearbeitete Auflage von F. X. KRAUS. 2 Bde. Mainz 1882.

3. Grundriss der Patrologie oder der alten christlichen Literaturgeschichte. Freiburg i Br. 1866. — Toż. Wyd. 2. Freiburg i Br. 1869. — Toż. Wyd. 3. Freiburg i Br. 1876. — Toż. Wyd. 4. Freiburg i Br. 1888.

4. Über die Reformbewegungen unserer Zeit auf dem Gebiete der Kirche. *Theol. Monatschr.* Jg 1: 1850 s. 77-81, 588-611, 861-881.

5. Der römische Katechismus und seine Beziehungen zur Pastoraltheologie. *Theol. Monatschr.* Jg 2: 1851 s. 175-187.

6. Sancti Patris nostri Gregorii Theologi vulgo Nazianzeni Oratio apologetica de fuga sua. Textum cum selectis annotationibus ad editionem monachorum Ord. S. Benedicti e congr. Mauri edidit... Freiburg 1858. — Toż. Wyd. 2. Freiburg 1869.

7. Über Nicolaus Weislinger „Pfarrherrn zu Capell unter Rodeck im Breysgau". Zur Verständigung über seine Person und seine literarische Tätigkeit. Freiburg. *Diöcesan-Archiv.* Bd 1: 1865 s. 405-436.

8. Itinerarium oder Reisbüchlein des P. Conrad Burger, Conventual des Cisterzienser-Klosters Thennenbach und Beichtiger im Frauen-Kloster Wonnenthal vom J. 1641 bis 1678. Freiburg. *Diöcesan-Archiv.* Bd 5: 1870 s. 247-258; Bd 6: 1871 s. 73-157.

9. Die deutsche Plenarien (Handpostillen) im 15. und zu Anfang des 16. Jahrhunderts (1470-1522). Ein Beitrag zur Geschichte der religiösen Volksbildung in jener Zeit, besonders in Süddeutschland. Freiburg. *Diöcesan-Archiv.* Bd 8: 1847 s. 255-330.

10. Commentatio de litterarum Graecarum atque Romanarum studiis cum theologia christiana conjugendis. Freiburg 1857.

II.

1. Katholisches Gebet- Gesang- und Betrachtungsbuch. Mainz 1849.

2. Antrittsrede, gehalten am 4. März 1854 an der Albert-Ludwigs- Universität zu Freiburg. Freiburg 1854.

3. Współautor: Des P. ILDEPHONS von Arx Geschichte der Herrschaft Ebringen im J. 1792 aus alten Urkunden gezogen, dem Druck übergeben von Joseph BOOZ. Freiburg 1860.

III.

ŻYWCZYŃSKI M.: Alzog Jan W: *Enc. katol.* T. 1 s. 397-398, tamże literatura. — Ponadto: Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1835-1844.

Ks. Marian Banaszak

Ancuta Jerzy Kazimierz h. własnego (ok. 1697-1737), biskup sufragan wileński, kanonista i polemista.

O jego pochodzeniu i początkowych naukach nic nie wiadomo. Filozofię i teologię studiował w Akademii Wileńskiej i w 1708 r. otrzymał tam doktorat teologii. W międzyczasie uzupełnił studia prawnicze i w tym samym roku był promowany w Rzymie na doktora obojga praw.

Wkrótce potem za poparciem brata Macieja, późniejszego biskupa wileńskiego, otrzymał kanonię wileńską, a w 1712 r. został administratorem majątku Seminarium Diecezjalnego. W dalszym rozwoju kariery kościelnej został Ancuta oficjałem wileńskim i prepozytem kaplicy św. Kazimierza w Wilnie (1714), sędzią synodalnym i egzaminatorem kleryków przed święceniami (1717). Brał czynny udział w synodzie diecezjalnym w 1717 r., na którym wygłosił mowę w j. łacińskim, wydaną potem wraz z uchwałami synodu. Od brata Macieja otrzymał jego księgozbiór pod warunkiem przekazania go po śmierci Akademii Wileńskiej. Faktycznie otrzymała go wileńska kapituła.

W 1719 r. wyszła pod nazwiskiem Ancuty polemiczna rozprawa przeciw dysydentom pt. „Jus plenum..." jako replika na pismo dysydentów: „Libellus supplex...", ogłoszone na sejmie grodzieńskim w 1718 r., w której autor odmówił dysydentom wszelkich praw do obejmowania urzędów w Rzeczypospolitej. Reakcją na „Jus plenum..." było, opublikowane w Królewcu, pismo nieznanego autora pt. „Prodromus Poloniae...", które z kolei doczekało się odpowiedzi ze strony katolickiej pt. „Stadiodromus orthodoxus...", opublikowanej w 1721 r. też pod nazwiskiem Ancuty. Autorstwo Ancuty odnośnie obu wymienionych rozpraw zostało zakwestionowane przez C. Falkowskiego w oparciu o archiwalne przekazy jezuickie.

Wspomniany brat Maciej scedował mu za wiedzą króla referendarstwo litewskie, a w 1723 r. też przy jego poparciu został Ancuta sufraganem wileńskim. Poza tym otrzymał w 1724 r. probostwo nowogrodzkie, następnie w Lachowiczach i Korkozach. Z upoważnienia kapituły należał w 1727 r. do komisji reformującej seminarium duchowne, a w roku następnym był delegatem na sejm jako rzecznik duchowieństwa katolickiego. W tymże roku został scholastykiem, a w 1731 r. archidiakonem wileńskim, na którą to prałaturę instalował się dopiero w 1735 roku, po uzyskaniu prowizji apostolskiej. Zmarł w Wilnie 16 V 1737 r. i został pochowany w podziemiach katedry.

I.

1. Jus plenum religionis catholicae in Regno Poloniae et M. D. L. ... a Georgio Casimiro Ancuta concinnatum. Vilnae 1719 Typis Universitatis 8° k. 21 s. 306 k. 16. (Autorstwo wątpliwe). Toż w j. polskim pt. Prawo zupełne wiary katolickiej w Koronie i W[ielkim] K[sięstwie] L[itewskim]... na ojczysty język przełożone przez Leona PRUSZANOWSKIEGO... B. m. 1767 8° k. 15 s. 360 k. 19.

2. Stadiodromus orthodoxus, Erratici Heterodoxo... seu manifesta deprehensio errorum... anonymi dissidentis... ab authore Juris pleni Georgio Casimiro Ancuta... Vilnae 1721 Typis Academicis Societatis Jesu 8° s. 68. Autorstwo wątpliwe.

II.

1. Mowa synodalna. Przy: Decreta, santiones et universa acta synodi dioecesanae 1717. B. m. r. 8° s. 115-125.

III.

FALKOWSKI C: Ancuta Jerzy Kazimierz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 90, tamże literatura. — Ponadto: SCHULTE J. F.: Die Geschichte der Quellen und Literatur des canonischen Rechts von Gratian bis auf die Gegenwart. Bd 3 Teil 1 Stuttgart 1880 s. 773 nr 41; CHODYNICKI I.: Dykcjonarz. T. 1. Lw. 1833 s. 7-8; RITZLER., SEFRIN P.: Hierarchia catholica medii et recentioris aevi. T. 5. Patavii 1952 s. 90; ŚWIĘCICKI B. W.: Ancuta Maciej Józef. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 9-10. — Bibl. Czart., rkps 520: Collectionis Szembekianae T. 67 s. 1703-1726. Ad J. Szembek epistula... Ancuta Georgii...; — Bibl. Ossol., rkps 13000/ /II, 1541-1722, poz. 32, 33.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Andersz Wojciech Stanisław (1850-1907), proboszcz w Słupi, potem w Skarboszewie, moralista.

Urodził się 20 IV 1850 r. w Ostrowie Wlkp. w rodzinie rzemieślniczej. W Poznaniu ukończył gimnazjum św. Marii Magdaleny i odbył studia seminaryjne, wyświęcony w 1873 r. Podczas kulturkampfu prowadził tajne duszpasterstwo i ściągnął na siebie represje władz pruskich. Powołany w 1886 r. na mansjonariat w Środzie Wlkp., działał także w Kasie Oszczędności i Pożyczki. W latach 1888-1897 był proboszczem w Słupi pod Poznaniem, gdzie wszedł w konflikt z znanym hakatystą Tiedemannem, przeniósł się więc do Skarboszewa w Archidiec. Gnieźnieńskiej, wybudował tam kościół, a w pobliskim Strzałkowie założył Bank Ludowy. Za popieranie strajku dzieci wrzesińskich został uwięziony. Na swoim probostwie gościł studentów górnośląskich, by oddziaływać na nich w duchu patriotycznym, pomagał także młodzieży kształcącej się. Zmarł w Skarboszewie 12 II 1907 r.

Za życia zasłynął kazaniami, które głosił z uwzględnieniem dziejów ojczystych. Kazania pasyjne sam opublikował, kazania zaś katechizmowe wydano po jego śmierci, potem stały się materiałem do opracowania przez ks. J. Kłosa jego kazań katechizmowych. Opublikował także kilka drobnych artykułów historycznoprawnych oraz rozprawę moralną o miłości Ojczyzny.

I.

1. Rec.: W. MICKIEWICZ: Współudział Adama Mickiewicza w sprawie A. Towiańskiego. Listy i przemówienia. T. 1-2. Paryż 1877. *Kur. Pozn.* R. 1878 nr 103 — nr 126.

2. O miłości Ojczyzny ze stanowiska katolickiego przez ... Poznań 1902 Druk. i Księg. św. Wojciecha 16° s. 67, nlb. 1.

3. Dekreta św. Kongregacji Obrzędów i Rytuał Rzymski a praktyki w naszych archidiecezjach. (Z powodu wydania: Decreta authentica Congregationis Sacrorum Rituum 5 vol. Romae 1898-1901 i Rituale Romanum). *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 3 s. 59-64, 125-130, 197-209, 281-292.

4. Kilka uwag odnoszących się do Grobu Pańskiego. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 10 s. 466-470. Są to uwagi historyczno-liturgiczne.

II.

1. Rec.: W. KURNATOWSKI: Mapa Wielkiego Księstwa Poznańskiego. P. 1880 *Kur. Pozn.* R. 1880 nr 201.

2. Dwadzieścia pięć lat istnienia Kasy Oszczędności i Pożyczki w Środzie. P. 1891, 4° s. 29.

3. Kazania o Męce i śmierci Pana Naszego Jezusa Chrystusa. Ułożone po siedem na każdy rok z przydaniem siedmiu kazań o współboleściach NMP. T. 1-6. P. 1904 Druk. i Księg. św. Wojciecha 8° t. 1 s. 235, nlb. 3; T. 2. P. 1905 s. 244, nlb. 4; T. 3. P. 1906 s. 293, nlb. 3; T. 4-6. P. 1907, t. 4 s. 266, nlb. 2; T. 5 s. 290, nlb. 2; T. 6. s. 338, nlb. 2. — Toż. Wyd. 2. T. 1-3. P. 1913-1914, 1916 8° s. X, 245, nlb. 3: T. T s. VIII, 235, nlb. 3; T. 3 s. nlb. 4, 289, nlb. 3.

4. Nauki katechizmowe ułożone na podstawie nauk różnych autorów przez... autora dzieła: Kazania o Męce i Śmierci Pana Naszego Jezusa Chrystusa. T. 1: Wstęp — O wierze — O Składzie Apostolskim. (Art. 1-4). T. 2: O Składzie Apostolskim (dokończenie oraz dodatek nauki o czyścu i ratowaniu dusz czyścowych). P. 1908 Druk. i Księg. św. Wojciecha 8° t. 1 s. 534, nlb. 2; T. 2 s. 641, nlb. 3; T. 3: O przykazaniach — Najprzedniejsze przykazania — Przykazania Boże 1-4. P. 1909 s. 601, nlb. 3; T. 4: O przykazaniach — Przykazania Boże 5-10 — Przykazania kościelne; T. 5: O przykazaniach — O przestąpieniu przykazań — O cnocie doskonałości chrześcijańskiej. P. 1910 s. 458, nlb. 2; 765, nlb. 3; T. 6: O łasce Bożej i środkach do jej osiągnięcia (O łasce Bożej — O Mszy św. — O sakramentach św. 1-4). P. 1911 s. 654; T. 7: O Łasce Bożej i środkach do jej osiągnięcia. (O sakramentach św. 5-7 — O sakramentaliach — O obrzędach — O modlitwie). P. 1912 s. 440.

III.

WOJTKOWSKI A.: Andersz Wojciech Stanisław. W: *Pol. słow.* biogr. T. 1 s. 95; WITKOWSKI W.: Andersz Wojciech

Stanisław. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 525. — Ponadto: KLUCZYŃSKI J.: Księża i ich działalność w parafii pod wezw. Wszystkich Świętych w Słupi w latach 1811-1939. P. 1970 s. 68 (maszynopis).

Ks. Marian Banaszak

Andruszkiewicz Eliasz (1799-1884), bazylianin, historyk Cerkwi Unickiej, pamiętnikarz.

Urodził się w 1799 r. w rodzinie wyznania rzymsko-katolickiego. Szkołę średnią ukończył w 1817 r. u bazylianów w Lubarze, a w 1820 r. wstąpił do ich zakonu. Skierowany na Uniwersytet Wileński, studiował w latach 1822-1825. Wyświęcony na kapłana przez bpa J. Matuszewicza, wykładał w Seminarium Duchownym w Poczajowie teologię dogmatyczną i moralną oraz historię Kościoła, w miejscowej zaś szkole uczył fizyki i historii naturalnej. Po 2 latach przeniósł się do szkoły w Humaniu, gdzie był prefektem i uczył mineralogii, botaniki, chemii, języka i literatury rosyjskiej. Po zniesieniu Unii prosił konsystorz w 1834 r. o pozwolenie na powrót do obrządku łacińskiego. Prośby nie uwzględniono, a jego internowano w pałacu Siemiaszki, następnie przewożono z klasztoru do klasztoru, aż go zamknięto w monasterze czerńców prawosławnych w Siewiersku. W 1846 r. został skazany na wygnanie do Białogrodu w gubernii kurskiej. Po kilkunastu latach pozwolono mu powrócić do kraju. Zmarł w 1884 r. w bernardyńskim klasztorze w Zasławiu.

W rękopisie pozostawił obszerny 6-tomowy pamiętnik. Napisał też historię Kościoła na Rusi, wydaną krótko przed jego śmiercią.

I.

1. Krótki rys historii Kościoła na Rusi przez Eliasza A. zakonnika OO. Bazylianów. Lw. 1883 Druk. K. Pillera 8° s. nlb. 4, 64.

2. Pamiętnik. T. 1-6. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5916. — Fragm. opubl. [Eustachy IWANOWSKI] HELENIUSZ w: Wspomnienia polskich czasów dawnych i późniejszych przez Eu... Heleniusza. T. 1. Lw. 1894 s. 218-248.

III.

ANDRZEJOWSKI A.: Ramoty starego Detiuka o Wołyniu. T. 4. Wil. 1861 s. 136; [IWANOWSKI] HELENIUSZ E.: Wspomnienia polskich czasów dawnych i późniejszych. Lw. 1894 T. 1 s. 218-248; [GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: O Bazylianach w Humaniu. *Przew. Nauk i Liter.* R. 27: 1899 s. 1156-1159; JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 7.

Ks. Marian Banaszak

Andrychiewicz (Andrychowicz) Serafin Sebastian († 1773), kameduła, historyk swego zakonu.

Pochodził z Warszawy. W latach 1759-1761 był przełożonym eremu kamedułów na Bielanach k. Krakowa, a w latach 1761-1765 wikariuszem generalnym zakonu w Polsce. Dla uczczenia pobytu w Polsce majora (generała) kamedułów Parisiusa T...siniego opracował i wydał we Wiedniu katalog zakonników bielańskiego eremu za lata 1606-1760 oraz eremu kowieńskiego za lata 1671-1759 poprzedzając go zwięzłymi informacjami o powstaniu wszystkich 7-miu eremów kamedulskich w Polsce. Według opinii L. Zarewicza opracowanie obfituje w pomyłki w datach fundacji eremów i śmierci zakonników. Po raz wtóry był Andrychiewicz przeorem na Bielanach pod Krakowem w latach 1772-1773. Nadane mu przez wikariusza generalnego A. Błońskiego określenie „pater observantissimus" świadczyłoby, że był wzorowym zakonnikiem. Zmarł prawdopodobnie w 1773 r.

I.

1. Series reverendorum patrum et fratrum Eremitarum Camaldulensium Congregationis Montis Coronae tam Eremi Montis Argentini supra Cracoviam... quam Eremi Montis Pacis supra Caunam in Lithuania professorum vivorum et vita defunctorum conscripta. Viennae b. r. [ok. 1760] Ex Typogr. Gheleniana 8° s. nlb. 51.

III.

ZAREWICZ L.: Zakon kamedułów, jego fundacje i dziejowe wspomnienia w Polsce i Litwie. Kr. 1871 s. 101, 115, 117; ESTREICHER K. T. 12 s. 150.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Andrzej († 1435), kanonik regularny laterański, komentator pism św. Augustyna.

Ok. 1406-1408 r. został wybrany prepozytem klasztoru kanoników regularnych lateraneńskich w Trzemesznie. Zaznaczył się jako opiekun szkoły trzemeszneńskiej, skryptorium i biblioteki klasztornej, dla której nabył szereg ksiąg, w tym cenną kolekcję ważniejszych kronik polskich. W kodeksie, powstałym staraniem Andrzeja, zachował się jego komentarz do „Liber regulae" św. Augustyna. Zmarł Andrzej po 19 III 1435 r. Bliższe szczegóły życia nieznane.

I.

1. Glossa regulae S. Augustini. Powst. ok. 1419 r. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. I F 88, f. 12-69v. Autorstwo prawdopodobne.

III.

ŁUKOWSKI J.: Archiwum trzemeszneńskie. *Roczn. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T. 9: 1881 s. 51, 70, 73; FIJAŁEK J.: Jakub z Paradyża i Uniwersytet Krakowski w okresie soboru bazylejskiego. Kr. 1900 T. 1, s. 150, T. 2, s. 30; HORNOWSKA M., ZDZITOWIECKA-JASIEŃSKA H.: Zbiory rękopiśmienne w średniowiecznej Polsce. W. 1947 s 235-236. ZATHEY J.: Katalog rękopisów średniowiecznych Biblioteki Kórnickiej. Wr. 1963 s. 230-231; WIESIOŁOWSKI J.: Urząd konserwatora Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Munera Poznaniensia.* Księga Pamiątkowa Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu... P. 1965 s. 169-170; TENŻE: Andrzej, prepozyt trzemeszneński. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 13. — Compilatoris veteris Trzemesznensis fragmenta. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI w: *MPH.* T. 5 s. 826-827, 971, 973.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Andrzej Łaskarz h. Godziemba (1362-1426), biskup poznański, kanonista.

Urodził się w 1362 r. w Gosławicach k. Konina, z ojca Łaskarza, późniejszego kasztelana konińskiego i Doroty. Nauki początkowe odebrał w Brodnicy. Swemu ciotecznemu bratu, Piotrowi Wyszowi, bpowi krakowskiemu, zawdzięczał bliższe stosunki z dworem królewskim i wiele w karierze kościelnej, lecz do znaczenia doszedł także dzięki swym zdolnościom, wiedzy i zaletom charakteru. Od 1379 r. studiował prawo w Pradze. Będąc bakałarzem dekretów, został w 1392 r. prepozytem włocławskim i wystąpił na szerszej widowni jako poseł stanów polskich do w. mistrza krzyżackiego. W 1397 r. był krótko, po Wyszu, kanclerzem królowej Jadwigi. Około tegoż roku otrzymał kanonię płocką, którą w 1407 r. zamienił na poznańską. W 1398 r. kapituła włocławska wybrała go biskupem, ustąpił jednak kandydatowi króla. W latach 1402-1405 odbył w Padwie dalsze studia prawnicze, uwieńczone 22 II 1405 r. doktoratem. Następnie przez krótki czas był kapelanem króla niemieckiego Ruprechta, a w kurii papieskiej otrzymał nominację na notariusza i referendarza. W 1409 r. pełnił funkcję kolektora Kamery papieskiej, w 1413 r. otrzymał godność protonotariusza apostolskiego.

Uczestniczył w synodzie pizańskim w 1409 r. i wraz z bpem Wyszem pielgrzymował do Ziemi Św. Wróciwszy do kraju, rozwinął w latach 1411-1414 ożywioną działalność dyplomatyczną z ramienia króla Jagiełły związaną ze sporem polsko-krzyżackim, a także posłując do antypapieża Jana XXIII i dwukrotnie na Węgry. Wreszcie w 1414 r. został wybrany biskupem poznańskim, ale z przyjęciem sakry wstrzymał się do ustania schizmy kościelnej. Jako biskup elekt uczestniczył w soborze w Konstancji, występując z głośnymi mowami w sporach nad reformą Kościoła. Zaliczany był do najwybitniejszych koncyliarystów. Po powrocie z Konstancji podjął w diecezji reformę życia kościelnego, zwołał 3 synody (1420, 1421, 1424) i zwalczał wpływy husytyzmu. Brał udział w soborze w Pawii w 1423 r. i w paru misjach dyplomatycznych. Zmarł 24 VIII 1426 r. w Gosławicach, w opinii świątobliwości.

I.

1. Oratio ad Sigismundum Imper... de pace et unione Ecclesiae... (Wygłoszona w Konstancji 11 I 1415). Wyd. H. v. der HARDT: Magnum Oecumenicum Constantiense Concilium. T. 2. *Rerum Concilii oecumenici Constantiensis.* Francofurti-Lipsiae 1967 s. 170-176. — Przekł. pol. ogł. M. FRONTCZYK: Andrzej Łaskarz... *Nasza Przeszł.* T. 30: 1969 s. 160--165.

2 Oratio parentica in Constantia... ad papam Joannem XXIII habita de humilitate Papam decente spontaneave Papatus abdicatione. Wyd. H. v. HARDT i. poz. 1 s. 177-183. — Przekł. pol. ogł. M. FRONTCZYK j. poz. 1 s. 165-169.

3. Sermo in solempni presentacione d. ambassiatorum s. principum d. regis Polonie et Vitoldi M. D. Lith. de terminis Lithuanie, Samagitarum et Russie nobilium militum transmissorum A. 1415 die mercurii XIII Decembris. Wyd. H. FINKE: *Acta Concilii Constantiensis.* T. 2. Münster 1896 s. 266-268.

4. Kazanie soborowe w Konstancji, 6 I 1416 r. (Inc.: Viri fratres et patres... Venient ad te..). Rkps Stiftsbibliothek w Schägl, sygn. 69 Cpl (816b) 167, f. 111--114.

5. Kazanie soborowe w Konstancji, 12 I 1416 r. (Inc.: Post triduum...). Rkps Stiftsbibliothek w Schägl, sygn. 69 Cpl (816b), f. 114-116.

II.

1. List do kard. Z. Oleśnickiego, Aqua Prudenti, 26 VIII (b.r.) Wyd. M. FRONTCZYK: Andrzej Łaskarz..., *Nasza przeszł.* T 30: 1969 s. 169-170.

III.

PIOTROWICZ K.: Andrzej Łaskarz: *Pol. Słow. biogr.* T. 1. s. 103-106, tamże literatura; BANASZAK M.: Andrzej Łaskarz. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 541-542, tamże literatura. — Ponadto: FIJAŁEK J.: Mistrz Jakób z Paradyża... T. 1 Kr. 1900 s. 138-147, 159; T. 2 s. 79-80; ZACHOROWSKI S.: Studia z historii prawa kościelnego i polskiego. Kr. 1917 s. 101-128; SAWICKI J.: Concilia Poloniae. T. 7. Synody diecezji poznańskiej. P. 1952 s. 7-38; JARRA E.: Twórczość prawna duchowieństwa polskiego 966-1800. *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 272-273; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 1. P. 1939 s. 47, 104, 108, 112, 247; T. 2. P. 1964 s. 80-81, 248-250; SILNICKI T.: Idea reformy polskich klasztorów benedyktyńskich a Sobór w Konstancji. W: TENŻE: Z dziejów Kościoła w Polsce. W. 1960 s. 467-481; PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 95-98, 101-102; WOJTKOWSKI A.: Tezy i argumenty polskie w sporach terytorialnych z Krzyżakami. Olsztyn 1968 s. 41-59; FRONTCZYK M.: Andrzej Łaskarz z Gosławic, herbu Godziemba, biskup poznański. *Nasza Przeszł.* T. 30: 1969 s. 125-170; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 373; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 288-289; — Polonica ex libris „Obligationum et solutionum Camerae Apostolicae ab anno 13/3. Ed. J. LISOWSKI. Romae 1960 Elementa ad fontium editiones 1. nr 155, 267.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Andrzej z Bochni (Lubelczyk) (XVI w.), kanonik lwowski, profesor Akademii Krakowskiej, polemista, historyk liturgii ormiańskiej.

Urodził się w Bochni na początku XVI w. w rodzinie wywodzącej się

z Lublina (Lubelczyk). Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1529 r. uzyskał bakalaureat artium. Po studiach jął się prawdopodobnie pracy nauczycielskiej w bliżej nieznanej szkole. W 1533 r. wrócił do Akademii i podjął wykłady na Wydziale Filozoficznym jako docent extraneus. W 1533 r. otrzymał stopień magistra, w 1537 wszedł do Kolegium Mniejszego i w 1538 do Większego.

W 1538 r. przerwał Andrzej wykłady, zostawiając do nich zastępcę w osobie magistra Andrzeja z Działoszyc i oświadczenie, że jeżeli nie wróci w przeciągu pół roku, należy uważać jego katedrę za opróżnioną. Dokąd i w jakim celu wyjeżdżał, nie wiadomo. Jakoż do Akademii nie wrócił, a w 1540 r. występował już jako kanonik kaznodzieja w kapitule lwowskiej. We Lwowie zasłynął ze świetnych kazań. Rozwijał też propagandę za unią monofizyckich Ormian z Kościołem Rzymskim, opierając się w swej argumentacji na minimalnych tylko odchyleniach liturgii ormiańskiej od łacińskiej. Wobec grożącego stale na wschodzie niebezpieczeństwa tatarskiego sugerował biskupom, aby wspierali materialnie wojny z Tatarami. Zmarł Andrzej prawdopodobnie ok. 1556 r., skoro jego kanonię w tym roku zajmował już Jan z Trzciany.

I.

1. Tumultuaria responsio in libellum Philippi Melanctonis. Cracoviae 1540 per Joannem Haeliz 8° k. nlb. 17. W formie listu do Mikołaja Odnowskiego, kasztelana przemyskiego, od którego otrzymał dziełko Melanchtona.

2. Baptismus Armenorum. [Cracoviae] 1544 in Officina Viduae Floriani Unglerii 8° k. nlb. 20.

3. Liturgia seu Missa Armenorum ritu. Cracoviae b. r. [1549]. Toż przy: F. GUTKOWSKI: Religionis Armenicae in Polonia origo et progressus.

II.

1. Oratio paraenetica ad... archiepiscopum Leopoliensem [Petrum Starzechowski]. Epistola nuncupatoria ad Comitem de Jarosław [Stanislaum Odrowąż] Cracoviae 1541 Florianus Ungler 8° k. 7.

2. Bellum theologicum ex armamentario Omnipotentis adversum Turcas instructum ac ordinatum. Cracoviae 1545 apud Viduam Floriani Unglerii 8° k. nlb. 47. — Toż. Cracoviae 1597 in Officina Lazari 4° s. 82. — Przedr. fragm. z wyd. 1545 r. J. NOSOWSKI: Polska literatura polemiczno-antyislamistyczna XVI, XVII i XVIII w. Z. 1. W. 1974 s. 379-391.

III.

OSSOLIŃSKI J. M.: Wiadomości historyczno-krytyczne do dziejów literatury polskiej. T. 3 cz. 2 Kr. 1822 s. 13; GROMNICKI T.: Ormianie w Polsce, ich historia, prawa i przywileje. W. 1889 s. 22. Odb. z *Enc. kośc.* T. 17; FIJAŁEK J.: Moderniści kościoła lwowskiego w wieku XVI. *Pam. liter.* R. 9: 1910 s. 410; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 49. — PIRAWSKI T.: Relatio status almae Archidioecesis Leopoliensis. Ed. C. J. HECK. Leopoli 1893 s. 63; Statuta nec non liber promotionum, s. 182, 189; Liber diligentiarum Univ. Crac. Pars 1, s. 213, 218-224, 226-229, 231, 233-235, 237; Acta rectoralia Univ. Crac. T. 2 s. 47.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Andrzej z Buku (ok. 1393-1493), kustosz kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, pisarz teologiczny.

Wie'kopolanin plebejskiego pochodzenia wpisał się w poczet studentów Akademii Krakowskiej w 2 półroczu 1411/12, przechodząc następnie wszystkie szczeble uniwersyteckiej kariery. Stopień bakałarza sztuk wyzwolonych uzyskał w 1416 r., a mistrzostwo w 1419 r. Dwukrotnie był dziekanem Wydziału Artium w r. 1423/24 i 1425/26. Na Wydziale Teologicznym tytuł bakałarza otrzymał w r. 1427/28, a promowany na doktora został 8 XI 1436 r. Urząd rektora pełnił w semestrze zimowym

1431/32 i letnim w 1436 r. Z godności kościelnych miał tylko kustodię w kolegiacie Św. Floriana na Kleparzu jako uposażenie profesorskie. Otrzymał ją przed 1432 r. Zmarł w Krakowie, w sile wieku, w 1439 r. O jego działalności dydaktycznej i twórczości naukowej źródła mówią niewiele. Zachował się jego komentarz do listu Św. Jakuba (rozdz. 1-5), kazanie do kleru, wykład doktorski i kilka nieprzebadanych jeszcze drobnych kwestii teologicznych.

I.

1. Wykład doktorski z 1436 r. Rkps Arch. klasztoru na Jasnej Górze, sygn. II 22, f. 288-298.

2. Sermo ad clerum (Inc.: Miserere mei Domine...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2372, f. 131-137.

3. Komentarz do listu Św. Jakuba. (Inc.: Missae sunt epistolae...). Rkps Bibl. Miejskiej w Zittau, sygn. A3, f. 147-286. Powst. w 1439 r.

4. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2151, zawiera nieprzebadane różne kwestie Andrzeja z Buku.

III.

BARYCZ H.: Andrzej z Buku. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1. s. 106-107. — Ponadto: STEGMÜLLER F.: Repertorium biblicum medii aevi. T. 2. Matriti 1950 s. 98; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Krak. w XV wieku. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* T. 4: 1965 s. 167, 172, 185-186, 226; KRZYŻANIAKOWA J.: Wielopolanie na Uniwersytecie Krakowskim w pierwszej połowie XV wieku. W: *Munera Poznaniensia.* Księga Pamiątkowa Uniwersytetu... P. 1965 s. 86; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 25, 26, 30, 41, 42; MARKOWSKI M.: Andrzej z Buku. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 10. — Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis. Pars 1. Cracoviae 1870 s. 175; Alb. stud. Univ. Crac. T. 1. s. 75, 86; Catalogus diplomatum pergameneorum Universitatis Jagellonicae Cracoviensis. Ed. C. KACZMARCZYK. Cracoviae 1953 s. 32-33.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Andrzej z Jaszowic (XV w.), tłumacz Biblii.

Kapelan królowej Zofii, czwartej żony Władysława Jagiełły. Był pierwszym znanym z imienia tłumaczem Biblii na język polski. Jego tłumaczenie ksiąg Starego Testamentu, dokonane z języka czeskiego w połowie XV w., a zwane Biblią królowej Zofii (na której zlecenie zostało dokonane) lub Biblią szarospatacką (od ostatniego miejsca przechowywania rękopisu — Száros-Patak na Węgrzech) stanowi najobszerniejszy zabytek średniowiecznej polszczyzny. Andrzej był najprawdopodobniej tłumaczem tylko części V kodeksu. Innych danych o nim brak.

I.

1. Biblia królowej Zofii, żony Jagiełły. Wyd. A. MAŁECKI. Lw. 1871. — Toż wyd. L. BERNACKI: Biblia szarospatacka. Kr. 1930. (Wydanie fototypiczne). — Fragmenty drobne ogłoszone w szeregu opracowań, wykaz podaje *Nowy Korbut.* T. 1. s. 180. — Toż wyd. S. URBAŃCZYK, V. KYAS: Biblia Królowej Zofii (Szarospatacka)... Cz. 3. W. 1971 s. 453-672.

III.

Nowy Korbut. T. 1 s. 180; tamże literatura; BRAJERSKI T.: Andrzej z Jaszowic. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 540, tamże literatura. — Ponadto: LIBELT K.: Psałterz floriański, Biblia królowej Zofii — dwa najdawniejsze pomniki piśmienne starożytnej polszczyzny. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* R. 7: 1872 s. 34-85; SOBIESZCZAŃSKI F.: Przyczynek mogący posłużyć do objaśnienia sprawy tyczącej się wydania Biblii królowej Zofii. *Bibl. Warsz.* R. 32: 1872 T. 3 s. 129-143; OGONOWSKI E.: Einige Bemerkungen über die Sprache der altpolnischen Sophienbibel. *Arch. f. slav. Philol.* Bd 4: 1880 s. 243-272, 353-381; NEHRING W.: Ein Nachtrag zur vorbergehenden Abhandlung. Tamże, s. 382-386; SEMANOWIC A.: Kritische Bemerkungen zu altpolnischen Texten. *Arch. f. slav. Philol.* Bd 7: 1884 s. 419-443, Bd. 9: 1886 s. 113-128, 529-579; POLKOWSKI I.: Rękopis

Biblii czeskiej z r. 1474. Kr. 1884. *Rozpr. AU Wydz. Filol.* T. 10 s. 94-133; MALINOWSKI L.: Porównanie kilku ustępów z Biblii Szaroszpatackiej z tekstem staroczeskim Zablackiego. *Pr. Filol.* T. 4: 1892--93 s. 153-172; WIERZBOWSKI T.: Nieznany fragment Biblii królowej Zofii. Tamże, s. 293-303; HANISCH E.: Zwei Kleinigkeiten zur polnischen Sophienbibel. *Arch. slav. Philol.* Bd 33: 1912 s. 614--615; TENŻE: Zur Geschichte der sarospataker altpolnischen Bibelhandschrift. Halle a/S. 1913; TENŻE: Zum Verständnis einiger Lesearten der Sarospataker altpolnischen (sog. „Sophien"-Bibel) in Breslauer Stadtbibliothek. *Arch. f. slav. Philol.* Bd 34: 1913 s. 402-421; TENŻE: Die Sarospataker altpolnische Bibelhandschrift (sogennante „Sophienbibel") und die Lemberger Ausgabe vom Jahre 1871. Tamże Bd 35: 1914 s. 179-201, 477-500, Bd 36: 1916 s. 223-255; JANÓW J.: Stosunek Biblii królowej Zofii do Kodeksu Zablackiego... *Spraw. TN we Lwowie.* T. 6: 1926 s. 102-108; ZAJCHOWSKA M.: Przyczynki do badań nad tekstem Biblii królowej Zofii. *Pr. Filol.* T. 11: 1927 s. 278-283; BIRKENMAJER A.: Biblia szaroszpatacka. *Prz. Bibl.* R. 4: 1930 s. 221--230; URBAŃCZYK S.: Niejednolitość języka Biblii Szaroszpatackiej. *Spraw. z Czyn. Pos. PAU.* T. 39: 1934 nr 9 s. 10--14; ZDZICHOWSKI M.: Przyczynki do badań nad tekstem Biblii królowej Zofii. *Pr. filol.* T. 11: 1937 s. 278-283; BRAJERSKI T.: Uwagi o pisarzach Biblii królowej Zofii. W: *Księga pamiątkowa ku czci bpa M. Fulmana.* Cz. 3 Lubl. 1939 s. 216--223; URBAŃCZYK S.: Z dawnych stosunków językowych polsko-czeskich. Cz. 1. Biblia królowej Zofii a staroczeskie przekłady pisma św. Kr. 1946. *Rozpr. PAU Wydz. Filol.* T. 67 nr 2; KOSSOWSKA M.: Biblia w języku polskim. T. 1. P. 1968 s. 62-86.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Andrzej z Kokorzyna (1379-1435), archidiakon krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, autor traktatów teologicznych.

Syn Wisława, urodził się w Kokorzynie pod Kościanem. Studia filozoficzne przeszedł w Uniwersytecie Praskim, uzyskując w 1399 r. stopień bakałarza, a w 1402 r. magistra. Następnie przeniósł się do Akademii Krakowskiej i przez dłuższy czas wykładał na Wydziale Filozoficznym, pełniąc w r. szk. 1406/7 urząd jego dziekana. W 1408 r. przyjął święcenia kapłańskie. Studia teologiczne, podjęte w 1409 r. (bakalaureat w 1411 r.), ukończył ze stopniem doktora w 1425 r., a w następnym został profesorem teologii. Trzykrotnie był rektorem Akademii (1408/9, 1426, 1429).

Z prezenty Elżbiety Granowskiej otrzymał w 1410 r. probostwo w Łańcucie. W 1417 r. udał się na sobór w Konstancji z misją od Władysława Jagiełły celem uzyskania dyspensy na małżeństwo króla z Granowską. Jako kustosz sandomierski został obrany w 1429 r. biskupem przemyskim, ale godności tej nie przyjął. Miał także kanonię w kolegiacie Św. Floriana na Kleparzu. W 1424 r. występował jako kanclerz królowej Zofii. Od 1428 r. był archidiakonem krakowskim.

Z jego szczupłego dorobku naukowego najbardziej znany jest wykład kanonu Mszy św., będący częścią niedokończonego dzieła pt. Speculum sacerdotum, przeznaczonego dla duchowieństwa diecezji krakowskiej.

I.

1. Speculum sacerdotum (vel Expositio canonis Missae). Powstało ok. 1428. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2600 f. 285-358; nast. egzemplarz: sygn. 2213. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 380/II. — Fragm. wyd. M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 5 s. 14-15. — Fragm. wyd. B. ULANOWSKI: W: *Script. Rer. Pol.* T. 13 s. 218. — Fragm. wyd. J. FIJAŁEK. W: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego... Kr. 1898 s. 126-128. — Fragm. przeł.: R. HECK i E. MALFCZYŃSKA: Ruch husycki w Polsce. Wr. 1953 s. 100-101.

2. Wykład wstępny do I Księgi Sentencji Piotra Lombarda. Wyd.: M. MARKOWSKI w: *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* Seria A. T. 2: 1962 s. 3-51.

3. Tractatus de communione sub utraque specie. Rkps Bibl. Jag. sygn. 425, f. 191-268; inny egz. Bibl. Watyk., sygn. Ottob. lat. 348.

4. Traktat o wartości moralnej czynów ludzkich. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 2906, f. 149-152v.

5. Traktat o wymiarze kary za przewinienia. Rkps Publ. Bibl. Naukowej we Lwowie, sygn. 3297, f. 264v-265; inny egz. w Bibl. Watyk. sygn. Ottob. lat. 348, f. 185-257.

6. Traktat o dobrach materialnych księży. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2014, f. 236v-266v.

7. Sermo ad clerum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2372.

8. Akt oskarżenia przeciwko Andrzejowi Czechowi. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2014, f. 129v-141; inny egz. sygn. 2513, f. 270-278.

9. Historia ecclesiastica sui temporis. Dzieło zaginione, wspomniane przez J.D.A. JANOCKIEGO: Janociana. T. 3 s. 182.

II.

1. Qaestiones super octo libros Physicorum Aristotelis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1946, f. 89v-121v.

III.

BARYCZ H.: Andrzej z Kokorzyna. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1. s. 107, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 380-381, tamże literatura; RYBUS H.: Andrzej z Kokorzyna. W.: *Enc. katol.* T. 1 kol. 540--541, tamże literatura. — Ponadto: MARKOWSKI M.: La réplique d'André de Kokorzyn au „Principium" de Jean de Kluczbork du ms de la Bibl. de l'Univ. de Wrocław I Q 376. *Mediaevalia Philosophica Polonorum.* Fasc. 10: 1961 s. 50--54; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. P. 1962 s. 115; 221; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Odnowienie jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 64 i passim; MARKOWSKI M.: Poglądy filozoficzne Andrzeja z Kokorzyna. *Stud. Mediew.* T. 6: 1964 s. 55-136; TENŻE: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Krak. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* Seria A. T. 4: 1965 s. 167, 172, 178, 222; KRZYŻANIAKOWA J.: Wielkopolanie na Uniwersytecie Krakowskim w pierwszej połowie XV wieku. W: *Munera Poznaniensia.* P. 1965 s. 67-68; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak., s. 35, 45, 54, 288; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 43, 47, 77; MARKOWSKI M.: Teoria impetu w polskich średniowiecznych komentarzach do „Fizyki" Arystotelesa. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* Seria A. T. 9: 1968 s. 88-89; ZAHAJKIEWICZ M.: Polskie traktaty teologiczno-duszpasterskie okresu przedtrydenckiego. *Arch. Bibl. Muz.* T. 21: 1970 s. 205-206; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 25, 26, 30, 41, 42; ZAHAJKIEWICZ M., Msza św. w Polsce przed soborem trydenckim w świetle rodzimych komentarzy (Expositiones Missae) W: *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* W. 1971 s. 178-179, 202-203; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971 s. 121-122 i passim; TENŻE: Andrzej z Kokorzyna. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 11, PALACZ R.: Filozofia polska XV wieku. W. 1972 s. 202, 225, 236, 349, 351; ZAHAJKIEWICZ M.: Teologia Mszy św. i udział wiernych w nauce polskiej okresu przedtrydenckiego. *Acta Mediaevalia.* T. 1: 1973 s. 68; TENŻE: Teoria duszpasterstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 231-232; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. Tamże, s. 259; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 12-13; MARKOWSKI M.: Filozofia przyrody w pierwszej połowie XV wieku. W: *Dzieje filoz. średn. w Pol.* T. 4 s. 21, 46, 55, 140, 171, 182; TENŻE: Metodologia nauk. Tamże. T. 2 passim.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Andrzej z Mławy (Mławensis) (1589-?), bernardyn, autor dysertacji teologicznych.

Profesję w zakonie bernardynów złożył w Wilnie w 1608 r. w wieku lat 19-tu. Poza tym nieznany zupełnie historiografii zakonnej pozostawił po sobie jedyny ślad w postaci dwóch rozprawek teologicznych, napisanych podczas studiów w konwencie krakowskim między 1614-1617 r. jako materiał do dysput podczas kapituł bernardyńskich w Wilnie i w Krakowie. Studiował pod kierunkiem lektora Bernardyna z Bydgoszczy.

I.

1. Assertiones theologicae ex primo tomo Sententiarum Joannis Duns Scoti... publice in disputandum propositae... Vilnae b. r. [1614] in Officina Josephi Karcan 4° k. nlb. 12.

2. Pancarpia ex totius theologiae conclusionibus Fratris Joannis Duns Scoti... desumpta et... tempore capituli provincialis publice ad disputandum proposita... Cracoviae b. r. [1617] in Officina Francisci Caesarii 4° ark. 3.

III.

KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 299; Przedmowy do ogłoszonych dysertacji. — APBern. Kr., sygn. RGP — k — 19, k. 41.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Andrzejowicz Józef (1665-1739) jezuita, kanonista. Urodził się 27 II 1665 r. w Małopolsce, do zakonu jezuitów wstąpił 7 XIII 1681 r. Po nowicjacie odbytym w Krakowie (1681-1683), studiował retorykę w Lublinie (1683-1684), filozofię w Kaliszu (1684-1687), a teologię w Krakowie (1690-1694) i tamże w 1693 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Filozofii nauczał w Kaliszu (1696-1702), a teologii kontrowersyjnej i prawa kanonicznego w Sandomierzu (1703-1705) i Poznaniu (1706-1711). W latach 1718-1724 był rektorem domu nowicjatu w Krakowie, w latach 1725-1729 rektorem w Lublinie, w latach 1729-1732 rektorem w Gdańsku, a w końcu w latach 1735-1739 prepozytem domu profesów w Krakowie i tamże zmarł 28 XI 1739 r.

I.

1. Praelectiones in librum I Decretalium. Jasiński Martinus notavit dictante P. Josepho Andrzejowicz. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 1487 k. 109--206.

2. Theologia de sacramentis. In Collegio Sandomiriensi SJ, 1705-1706. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 583 k. 117-207.

II.

1. Dissertatio philosophica de connotatis et constitutivis denominationum tribus disputationibus comprehensa, authore quodam e SJ theologo Polono. Leopoli 1727 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 4, sygn. A-Z_8, Aa-Ff. Autorstwo wątpliwe, druk wydany anonimowo, ESTREICHER (t. 15 s. 235) podaje egzemplarze, na których dopisano nazwisko Andrzejowicza.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 322, 325, 371, 376, 473, 476; WÓJCIK W.: Cenniejsze rękopisy Biblioteki Seminarium Duchownego w Sandomierzu. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4 1962 s. 307. — ARSJ Polonica 18-26 (katalogi trzyletnie z lat 1681-1737); Polonica 44-46 (katalogi roczne 1681--1741); Rkps Bibl. Jag., sygn. 2692 (Catalogus Jesuitarum in domo Sanctae Barbarae Cracoviae mortuorum, 1584-1771) s. 98-100.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Andrzejowski Karol (1718-1775) benedyktyn, hagiograf.

Urodzony 2 II 1718 r. był zakonnikiem w Lubiniu k. Kościana. W latach 60-tych XVIII w. przebywał w Wilnie jako spowiednik tamtejszych benedyktynek przy kościele św. Katarzyny, gdzie w 1768 r. opublikował hagiografię swojego zakonu pt. „Kalendarz benedyktyński", którą opracował przy wykorzystaniu literatury hagiograficznej XVI i XVII w., a zwłaszcza Suriusa i autorów swojego zakonu: A. Jepesa, N. H. Menarda i G. Buzelina; z polskich cytuje najczęściej A. Bzowskiego. W przejmowaniu materiału biograficznego Andrzejowski wzorem bollandystów zamieścił szereg budujących fabuł i legend. Ponadto pisał i tłumaczył ascetyki na zapotrzebowania męskich i żeńskich klasztorów benedyktyńskich w Polsce. Zmarł 5 V 1775 r.

I.

1. Kalendarz benedyktyński na każdy dzień całego roku życiem świętych zakonu św. ojca Benedykta... zapisany... Wilno 1768 Druk. Księży Bazylianów, Drukarnia Księży Piarów 2° s. 10, 638 i 12, 554.

II.

1. Zwierciadło dla ustanowienia dobrych obyczajów... damom dla nabycia chwalebnych cnót... wystawione... Wilno 1762 4° s. 97 k. 8.

2. Przekł.: Góra Tabor dla bawiących się przez dni X bogomyślnością... pracą

pewnego Benedykta R. C. 168. w Einsiedzie... usypana, a teraz polskim językiem z łacińskiego przeniesiona... Wilno 1764 W Druk. Księży Scholarum Piarum 4° s. 330.

3. Duch św. Ojca naszego i Patryjarchy Benedykta. Cz. 1-2. Wilno 4° cz. 1 s. 783; Cz. 2 s. 662.

III.

SCHWARTZ I.: Congregatio benedictino-polona... B. m. 1774 k. nlb. 32; JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 3 s. 18 poz. 5706, s. 107 poz. 6595, s. 419 poz. 8276; KRASZEWSKI J. I.: Wilno. T. 4 Wil. 1842 s. 308; Andrzejowski Karol: W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 1 s. 795; BIELIŃSKI J.: Stan nauk matematyczno-fizycznych za czasów wszechnicy wileńskiej. W. 1890 s. 109; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 487, 488.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Angełłowicz Andrzej (XVIII/XIX w.) członek konsystorza lwowskiego obrz. gr.-kat., profesor Uniwersytetu Lwowskiego, kanonista.

Był w latach 1797-1800 profesorem nadzwyczajnym prawa kanonicznego w Uniwersytecie Lwowskim oraz w miejscowym konsystorzu ob. gr.-kat. egzaminatorem kleryków przed święceniami. Lekcje wygłaszał w j. ruskim. W 1796 r. wydał znaną tylko z tytułu rozprawkę z zakresu prawa kanonicznego. Inne dane o jego życiu i działalności nie są nam znane.

I.

1. Positiones ex iure canonico. B. m. 1796. Opis z ESTREICHERA K.: Bibl. pol. T. 12 s. 155.

II.

1. Tentamen ex phisica quod... m. Julii 1784 subiverunt... Leopoli 1784 Typis Viduae Josephi Piller 4° k. 7. Wspólnie z A. Balińskim i P. Berezowskim.

III.

Schematismus für Königreich Ostgalizie 1799. Lemberg b. r. s. 291; FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. Lw. 1894 s. 94, 139.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Angiolini Józef (1747-1814) jezuita, profesor Akademii Połockiej, dogmatyk.

Urodził się w Placencji we Włoszech 14 X 1747, do zakonu jezuitów wstąpił 14 X 1762 w Wenecji. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1773 r. Po kasacie zakonu (1773 r.) pracował kilka lat w duszpasterstwie we Włoszech. W 1783 lub 1784 r. przybył ze swymi braćmi Alojzym, Franciszkiem i Kajetanem do Połocka i na Białej Rusi pracował w kilku kolegiach. Nauczył się wystarczająco dobrze języka polskiego, pracował więc w duszpasterstwie, a w czasie wyprawy moskiewskiej Napoleona opiekował się rannymi żołnierzami. Od 1885 nauczał matematyki i filozofii w Połocku, a od 1794 r. teologii scholastycznej i prawa kanonicznego. W latach 1806-1809 był rektorem kolegium w Petersburgu, a następnie (od 1809) wicerektorem kolegium w Połocku. Dnia 10 VI 1812, czyli w chwili otwarcia Akademii Połockiej, został promowany na doktora teologii i prawa kanonicznego, był też kanclerzem Akademii. Zmarł 28 III 1814 r. w Połocku.

I.

1. Theologia naturalis sive de Deo tradita a P. Josepho Angiolini SJ. Rkps ATJKr., sygn. 600.

2. Teodycea. Rkps ATJKr., sygn. 405.

II.

1. Institutiones philosophicae ad usum studiosorum Academiae Polocensis. Polociae 1819 Typ. Acad. SJ 8° k. nlb. 3, s. przynajmniej 408. — Toż Torino 1849.

2. Brevis introductio ad philosophiam. Rkps ATJKr., sygn. 201. Autorstwo niepewne.

3. Institutiones philosophicae ad usum studiosorum Academiae Polocensis. Rkps

ATJKr., sygn. 159. — Toż. pt. Institutiones philosophicae. Auth. Jos. Angiolini, conscriptae a Clemente Baudiss scholastico SJ. Rkps ATJKr., sygn. 198.

III.

KONOPKA K.: Angiolini Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 113, tamże literatura; DRZYMAŁA K.: Angiolini Józef W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 556-557, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J. P. 1862 s. 15; Nomina patrum ac fratrum qui Societatem Jesu ingressi Albam Russiam incoluerunt, ab anno 1773 ad 1820. Rollarii Flandrorum 1914 s. 24. — ATJKr., DRZYMAŁA K.: Pięciu braci Angiolinich w zakonie. *Wiadom. z Prow. Małop.* R. 1957 nr 3 (20) s. 94-95; rkps 350 s. 123-125 (nekrolog); rkps 210 (listy T. Brzozowskiego do J. Angioliniego); rkps 196 i 934 (wiersze A. Rusnatiego na cześć J. Angioliniego).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Antoni z Napachania (de Appachanie) (1494-1561), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Urodzony w 1494 r. był synem sołtysa Marcina we wsi Napachanie k. Poznania. W 1511 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1513 bakalaureat, a w 1519 r. stopień magistra sztuk wyzwolonych. W latach 1519-1526 był rektorem szkoły katedralnej na Wawelu, a równocześnie prowadził jako docent extraneus wykłady w Akademii. W 1526 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1528 do Kolegium Większego. Komentował klasyków i humanistów. Przypuszczalnie po 1526 r. przyjął święcenia kapłańskie i otrzymał probostwo w Bieżanowie k. Krakowa, a potem w Starym Korczynie. W 1539 r. przeszedł na Wydział Teologiczny, na którym ok. 1543 r. promował się na doktora teologii. Został kanonikiem katedry krakowskiej i w 1553 r. dziekanem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu. Przez pewien okres czasu był kapelanem Zygmunta Augusta. Trzykrotnie pełnił urząd rektora Akademii w latach 1552-1554. Wydał po polsku pozytywny wykład nauki katolickiej, w którym starał się bronić prawd, atakowanych przez protestantów. Zmarł 1 IX 1561 r. Po jego śmierci długo utrzymywała się pamięć jego świątobliwego życia.

I.

1. Enchiridion to jest książki ręczne o nauce chrześcijańskiej. W Krakowie 1558 u Dziedziców Marka Szarffenbergera 8° k. nlb. 4, 151, nlb. 4.

II.

1. Wyd.: DONATI Grammatici... Barbarismus et ANTHONII Nebrissensis de nominibus numeralibus punctis clausurarum ac ordine partium orationis documenta... [Cracoviae] 1523 per Florianum Unglerium 4° k. nlb. 10.

III.

BARYCZ H.: Antoni z Napachania. W: *Pol. słow biogr.* T. 1 s. 136, tamże literatura; RECHOWICZ M.: Antoni z Napachania. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 665, tamże literatura. — Ponadto: JOUGAN A.: Homilie polskie od czasów najdawniejszych po dobę obecną. Lw. 1902 s. 56; FIJAŁEK J.: Przekłady pism św. Grzegorza z Nazjanzu w Polsce. *Pol. Sacra.* T. 1: 1918 s. 137-138; HAJDUKIEWICZ L.: Krakowska szkoła zamkowa 1510-1801. Odb. ze *Studia do dziejów Wawelu.* T. 1: 1954 s. 84; TENŻE: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 15; SCHENK W.: Z dziejów liturgii. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 266; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. Tamże. T. 2 cz. 1 s. 38, 51, 67, 70, 230, 244, 277, 385.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Antonin z Przemyśla (Kasprowicz) († 1619), dominikanin, kanonista, historyk, liturgista.

Nie wiadomo kiedy się urodził. Nowicjat odbył u dominikanów we Lwowie. W latach 1574-1578 studiował w Forlivium we Włoszech. Po powrocie do kraju uczył przez jakiś czas w klasztorze dominikańskim

we Lwowie. Przed 1583 r. uzyskał stopień lektora, a w 1592 r. — doktorat teologii. Przygotował odłączenie klasztorów dominikańskich na Rusi od prowincji polskiej. Od 1594 r. zarządzał prowincją ruską jako wikariusz, a w 1596 r. został jej pierwszym prowincjałem. Godności tej dostąpił raz jeszcze w 1614 r. Wcześniej, na kapitule w Rzymie w 1601 r. został wybrany wicegenerałem zakonu.

Antonin z Przemyśla cieszył się sławą dobrego organizatora i kaznodziei. Wywierał duży wpływ na miejscowe rycerstwo. Był spowiednikiem poety Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, pozostawał w przyjaźni z filozofem, tłumaczem i lekarzem Petrycym Sebastianem z Pilzna. Zmarł 1 I 1619 r. we Lwowie.

I.

1. Przekł.: Różaniec pospolicie Rożany Wianek Najświętszej Panny Mariej Matki Bożej. Z ksiąg Ludwika z Granady... z włoskiego na polskie wyłożony. W Krakowie 1583 w Druk. Łazarza 8° k. 12, s. 383, ark. 1. Do tego przydano: Missae Sacratissimi Rosarii de B.V. Mariae; Kazanie o zwycięstwie nad Turkami. — Toż. W Krakowie 1590 8° k. nlb. 10, s. 432.

2. Rosarium seu libellus in quo S. Rosarii fraternitatis B. Mariae Virg. nuncupatae rationes, progressus, mysteria et commoda breviter explicantur. Leopoli 1591 16° k. nlb. 3, k. 164.

3. Sprawa dobra o zakonnej prowinciej Jacka świętego w kościele u Dominikanów stanowionej... podana. We Lwowie 1599 drukował Maciej Bernat 4° k. nlb. 36.

4. Traktaty historyczno-prawne. Wyd. R. LOENERTZ w: *Arch. Fr. Praed.* R. 8: 1938 s. 134-162.

II.

1. Epistola ad F. Paulum Servitam perfidem [Tyrol 1606]. Rkps w Arch. Dominik. w Krakowie.

III.

KWOLEK J.: Antonin z Przemyśla. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 140-141, tamże literatura; TENŻE: Antonin z Przemyśla. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 671, tamże literatura; KŁOCZOWSKI J.: Wielki zakon XVII-wiecznej Rzeczypospolitej u progu swego rozwoju. *Nasza Przesz.* T. 39: 1973 s. 103-180; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 256-257.

Bp Edward Ozorowski

Antonowicz Julian (ok. 1750-1824), bazylianin, po sekularyzacji kanonik kapituły łuckiej obrz. gr.-kat., pamiętnikarz.

Urodzony ok. 1750 r., był bazylianinem w prowincji litewskiej. Przez władzę zakonną wysłany do Rzymu, studiował w Kolegium Propagandy Wiary. Wróciwszy po 3 latach do kraju, był nauczycielem kilku przedmiotów, szczególnie języków nowożytnych, w szkole bazyliańskiej we Włodzimierzu. Popierał reformy Komisji Edukacji Narodowej, co spowodowało konflikty z jego władzą zakonną. Opuścił Włodzimierz i przebywał w dobrach T. Czackiego. Po sekularyzacji zajmował się prywatnym nauczaniem w domu hr. Tarnowskiego w Krzemieńcu. Otrzymał godność kanonika łuckiego. Zmarł w 1824 r. w Horochowie.

Tylko część swoich pism opublikował, zwłaszcza mowy i kazania. Inne pozostały w rękopisie, a wśród nich pamiętnik z lat 1814-1821 o szczególnej wartości ze względu na znajomość autora z T. Czackim.

I.

1. Dziennik... nauczyciela domowego Jana Bogdanowicza Tarnowskiego, z lat 1814-1823. Z 1-4. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12822/1.

II.

1. Mowa z okoliczności uroczystego obchodu stuletniej pamiątki zwycięstwa Jana Sobieskiego króla polskiego nad Turkami pod Wiedniem, miana przez...nauczyciela wymowy w szkołach włodzimierzowskich r. 1783 d. 12 października. B. m. r. [1783] 4° k. A-B_4.

2. [Mowa angielska do Karola Whitworth, ministra pełnomocnego W. Bry-

tanii przy dworze warszawskim]. W: Powitanie Najjaśniejszego Stanisława Augusta Króla i Pana naszego, przejeżdżającego przez Włodzimierz do Kaniowa, od szkół tamtejszych pod dozorem bazylianów prowincji litewskiej. R.P. 1787 dnia 8 marca. Z aktów szkół wyjęte. Warszawa [1787] Druk. P. Dufour 4° s. 16.

3. Gramatyka dla Polaków chcących się uczyć angielskiego języka, krótko zebrana przez... Bazyliana prowincji litewskiej za pozwoleniem zwierzchności pierwszy raz pod prasę oddana. Warszawa 1788 Druk. Nadworna J.K. Mci i P.K. Edukacji 12° k. nlb. 6, s. 144, k. nlb. 6.

4. Starzec pobożny, wiersz naśladowany z prozy. B. m. r. 4°.

5. Kazanie w dzień otworzenia pierwszego nabożeństwa w nowo wybudowanym kościele w mieście Horochowie, dobrach dziedzicznych J. W. Waleriana Stroynowskiego Kawalera Orderów Orła białego i S. Stanisława, przez... teologii i filozofii doktora. Dnia 8 grudnia 1807 roku miane. B. m. r. [1807] 8° s. nlb. 12.

6. Praefatio die 29 Septembris reasumptionis scholae in Scholis Vladimiriensibus habita per... a. 1783. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1181.

7. Marsz studentów Szkół Włodzimierzowskich. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1078/ /II.

8. Wypisy do historii Henryka Walezego i Stefana Batorego. Rkps nieznany.

9. Przekł.: P.A. METASTASIO: Łaskawość Tytusa. Rkps Bibl. Jag., sygn. Przyb. 120/51.

10. Przekł.: P.A. METASTASIO: Józef poznany. Rkps nieznany.

11. Listy: Do W. i J.F. Tarnowskich. Zbiór listów z Włoch 1802-1803. Rkps Bibl. Jag., sygn. Przyb. 129/51.

III.

SKRUTEŃ J.: Antonowicz Julian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 142, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 6 cz. 1 s. 361-362, tamże literatura; BARTOSZEWSKI K.: Antonowicz Julian ks. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 672-673.

Ks. Marian Banaszak

Anzelm Polak (Hierosolymita, Jerozolimczyk) († między 1519-1522), bernardyn, autor pierwszego w Polsce opisu Ziemi Św.

Nic nie wiadomo o młodości Anzelma oraz o roku i miejscu jego wstąpienia do zakonu bernardynów. W źródłach jawi się w latach 1507-1508 już jako spowiednik przy kościele Grobu Chrystusa w Jerozolimie. Po powrocie do kraju pełnił w latach 1512—1513 urząd kaznodziei w konwencie krakowskim. W 1517 r. został gwardianem w Poznaniu, gdzie też po długiej chorobie zmarł między 1519-1522 r. Rezultatem pobytu Anzelma w Jerozolimie jest jego opis Palestyny, pomyślany jako przewodnik dla polskich pielgrzymów, a opracowany na podstawie autopsji i istniejących opisów Ziemi św. W pracy swej wykazał Anzelm mało krytycyzmu.

I.

1. Terrae sanctae et urbis Hierusalem descriptio. Wyd. przy: JAN ze Stobnicy: Introductio in Ptolomei Cosmographiam... Cracoviae 1512. — Toż. Cracoviae b. r. — Toż. Cracoviae 1517 (wyd. wątpliwe). — Toż Cracoviae 1519. — Toż w j. pol.: Chorographia albo topographia to jest osobliwe a okolne opisanie Ziemi świętej... teraz niedawno z łacińskiego języka na polski przetłumaczona przez Andrzeja RYMSZĘ... Wilno 1595 Jan Karcan 8° s. 85 k. nlb. 4. — Toż pod zm. tyt.: Chorographia to jest opisanie Ziemi świętej, w której Pan Jezus przebywał i nauczał, będąc tu na tym świecie. W Lubczu 1617 Piotr Blastus 8° k. 3 s. 81. — Toż pod zm. tyt.: Peregrinacja prawdziwego opisania Ziemi świętej, Betleem i Jerozolimy... Warszawa 1696 Druk. OO. Scholarum Piarum 8° k. nlb. 6 s. 100, k. nlb. 3. — Toż. Supraśl 1698; — Toż. Supraśl 1725 Druk. OO. Zakonu św. Bazylego Wielkiego 8° s. 160 k. nlb. 4. — Toż w j. łac. w: H. CANISIUS: Thesaurus monumentorum ecclesiasticorum et historicorum. T. 4. Amstelodami 1725 s. 776-794.

III.

BUCZEK K.: Anzelm zwany Jerozolimczykiem. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 145, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 7, tamże literatura; RECHOWICZ M.: Anzelm Polak. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 736, tamże najnowsza literatura.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Arakiełowicz Symforian Kazimerz (ok. 1678-1742), reformat, teolog ascet.

Pochodził z rodziny ormiańskiej. Do zakonu reformatów prowincji Małopolskiej wstąpił w 1697 r. Studia odbywał w klasztorach swojej prowincji, filozoficzne (1698-1702) w Pińczowie, Bieczu i w Lublinie, teologiczne (1702-1706) w Lublinie, Lwowie i w Krakowie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1703 r. we Lwowie. Od 1707 r. wykładał filozofię, od 1712 r. zaś teologię w Seminarium swojej prowincji. Przez rok (1721/ /22) sprawował obowiązki gwardiana we Lwowie. W latach 1722-1725 był zastępcą prowincjała i równocześnie mistrzem nowicjatu w Sandomierzu. W 1723 r. brał udział w kapitule generalnej zakonu w Rzymie. Kierował budową kościoła klasztornego w Rawie Ruskiej (1726-1728). Następnie był gwardianem kolejno: w Lublinie, Przemyślu, Rzeszowie i w Zamościu. Zmarł 1 IX 1742 r. w Chełmie, gdzie rozpoczął budowę kościoła.

I.

1. Fabryki duchownej materia albo punkta do medytacji według starodawnego zwyczaju prowincji naszej służące. Lwów 1729 Druk. Bracka Św. Trójcy 12° 1 ark. s. 343. Na s. 253-343 podał autor sposób odprawiania modlitwy myślnej.

2. Itinerarium Romanum continens descriptionem locorum, per quam eundum ad capitulum generalem cum omnibus circumstantiis tam in via quam in loco capituli scitu dignis ac itinerantibus utilibus conscriptum anno 1723... Rkps Bibl. Fr.-Ref. w Krak., dział rękopisów, 16° k. 1-71.

II.

1. Krzywda całego królestwa polskiego przez śmierć... Stanisława Mateusza... Rzewuskiego, hetmana wielkiego koronnego, lubomskiego, drohickiego starosty, przy wyprowadzeniu ciała z pałacu. Lwów 1728 Druk. Bracka Św. Trójcy 4°, 1 ark. (wydane anonimowo).

III.

WIŚNIOWSKI G.: Arakiełowicz Kazimierz, Symforian. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 857, tamże literatura. — Ponadto: ESTREICHER K. T. 12 s. 198; T. 16 s. 561 (wśród anonimów); BAR J.: Udział Polski w literaturze franciszkańskiej. *Stud. Theol. Vars.* R. 7: 1969 nr 1 s. 208 poz. 5214. —Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Annales Provinciae S. M. Angelorum in Minori Polonia. T. 6 s. 39; Rkps Archivum conventus Raviensis, s. 20-21, 104; Rkps Akta prowincjałów małopolskich z lat 1703-1742.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Arciszewski Bazyli (1795-1856), jezuita, liturgista.

Urodził się 1 I 1795 r. w Niszkowcach na Białej Rusi. Do zakonu jezuitów wstąpił 12 VIII 1811 r. Po ukończeniu nowicjatu w Puszy (1811- -1813), uczył się tamże retoryki (1813-1814) i j. francuskiego w Połocku (1814—1815), oraz tamże filozofii (1815-1817). Do chwili wypędzenia jezuitów z Rosji (1820) nauczał w szkołach w Połocku, Witebsku i Mścisławiu. W 1820 r. wyjechał do Francji i tam studiował teologię; święcenia kapłańskie otrzymał w Paryżu 12 VI 1824 r. Od 1824 r. nauczał w kolegiach francuskich w Dole (1824-1825), Bordeaux (1825-1827), Montrouge (1827-1828) i Chambery (1828-1831). Powróciwszy do kraju w 1832 r., pracował w Tarnopolu, Nowym Sączu, Starej Wsi i we Lwowie, nauczając w kolegiach jezuickich. W czasie rozproszenia jezuitów w Galicji (1848-1852) przebywał jako kapelan i nauczyciel we dworze państwa Vivien w Wysocku pod Brodami. Od 1854 r. pracował w Staniątkach i tam zmarł 13 I 1856 r.

I.

1. Wykład historyczny i moralny świąt, obrzędów, zwyczajów Kościoła katolickiego. Lw. 1852 Druk. Zakł. Nar. Ossolińskich 8° s. VIII, X, 11, 360.

II.

1. Brevis narratio solemnitatis qua annum saecularem Societatis Jesu memoriamque canonisationis sancti Francisci de Hieronymo Societatis professi... Leopoli in ecclesia Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli anno 1840... B. m. r. [1840] 4° s. 4 (litografia).

2. Nabożeństwo wieczorne dla użytku po pracy dniowej dziękując Bogu za udzielone dobrodziejstwa. Bochnia 1845 Nakł. i Druk. W. Pisza 8° s. 8. Wydanie anonimowe.

3. Prawidła gramatyki francuskiej, ułożone nową metodą dla pilnych uczniów, którzy w siedmiu lekcjach dostatecznie gramatykę francuzką chcą poznać przez... Lw. 1849 Druk. F.M. Poremby 8° s. 24.

4. Matko potężna na niebie i ziemi... (pieśń maryjna). Por. SIEDLECKI J.: Śpiewnik kościelny. Wyd. 35 Opole 1975 s. 209.

5. Różne rękopiśmienne utwory literackie znajdują się w ATJKr., sygn. 195, 909 B, 916, 979 A.

6. Listy: Do B. Łuczkosińskiego, opata mogilskiego z 1854. Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 53 s. 9-10.

III.

Krótki wykład świąt katolickich wedle dzieła X. B. Arciszewskiego T. J. W: *Kalendarz dla rodzin katolickich.* Kr. 1854 s. 9-24; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 105; G[IŻYCKI] J.: Materiały do dziejów Akademii Połockiej i szkół od niej zależnych. Kr. 1905 s. 119, 208; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5. s. 720, 754, 993, 1151, 1206; [BZOWSKI T].: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od r. 1820. Kr. 1932 s. 23; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o Mszy św. Seria 1. P. 1962 s. 228. — ATJKr. Catalogus personarum et officiorum Soc. Jesu in Alba Russia... 1811 (-1820); Catalogus personarum provinciae Galicianae 1820 [-1857]. Tu też dokumenty osobiste, rękopisy i nekrologi.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Arent (Arendt) Tobiasz (1646-1724), jezuita, polemista, prawnik.

Urodził się 10 VI 1646 r. w Reszlu, do zakonu jezuitów wstąpił 14 V 1662 r. W Akademii Wileńskiej odbył studia filozoficzne (1665-1668) i teologiczne (1670-1674). Sam nauczał tylko przejściowo filozofii w Połocku (1678-1681) i teologii w Braniewie (1681-1682), (1684-1685). Wiele lat pracował jako misjonarz w Królewcu, nawracając na katolicyzm wielu protestantów. Metodę swej pracy wyłożył w „Studium polemicum pro doctrina catholica susceptum" (Wilno 1716). Pełnił też wiele odpowiedzialnych funkcji w zakonie: był rektorem w Braniewie (1690-1693), tamże regensem seminarium papieskiego (1710-1713), rektorem kolegiów w Warszawie (1697-1701), i Wilnie (1705-1710, 1717-1720, 1721-1724) oraz prowincjałem litewskim (1701-1705). Jako prowincjał pragnął zrealizować myśl kard. Leopolda K. Kollonicsa o wprowadzeniu do zakonów (zwł. jezuitów) obrządku wschodniego, do czego jednak nie doszło. Starając się o podniesienie poziomu szkolnictwa jezuickiego, opracował praktyczny podręcznik pedagogiczny „Praxis de natura, motivis et mediis magisterii grammatices" (znany z wydania z 1744 r.). Zmarł w Wilnie 8 IV 1724. Był jednym z najczynniejszych jezuitów polskich z przełomu XVII i XVIII w.

I.

1. Studium polemicum pro doctrina catholica susceptum in gratiam studiosae juventutis catholicae... per interrogationes et responsiones digestum... Cz. 1-3. Vilnae 1716 Typ. Acad. SJ 8° cz. 1: k. 10, s. 197; cz. 2: s. 325; cz. 3: s. 247, Appendix pro Graecis catholicis s. 104, regestrów k. 5. — Toż. prawie dosłownie przepisał i wydał J. ŻELECHOWSKI: Scutum fidei orthodoxae. Leopoli 1749 Typ. Confr. SS. Trinit. 2°. Druk dziś nieznany. Przekł. pol.: A.L. KIERŚNICKI: Firmament prawdy według Apostoła 1, 3.

Timoth. v. 14. gruntownej prawdy szukającym ofiarowany... do druku roku 1738 podany. Cz. 1-3. W Warszawie w Druk. Collegium Soc. Jesu 4° k. nlb. 10, s. 531, nlb. 5. Błędnie zatem podał J. OBŁĄK w *Enc. katol.* (T. 1 kol. 901), że Arent przełożył książkę A. Kierśnickiego nie znaną z oryginału.

II.

1. Praxis de natura, motivis et mediis magisterii grammatices ad usum professorum classium SJ. Denuo impressa Ad 1744. Vilnae 1744 Typ. Acad. SJ 4° s. 46 nlb. Wydanie pierwsze tej książki wyszło wiele lat wcześniej, zapewne za życia Arenta, dziś nieznane.

2. Listy: Do generała zakonu T. Gonzaleza z 1703. Rkps ATJKr., sygn. 2490 s. 127-129). — 2 listy do prowincji z 1704-1705. Rkps ATJKr., sygn. 1795 s. 361-363, 365-366). — 2 listy do generała M. A. Tamburini z 1706-1707. ARSJKr., sygn. Lituanica 45 f. 154 Lituanica 36 f. 371). — 2 listy do Radziwiłłów z 1703 i 1708. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów, dział V, teka 6.

III.

BEDNARSKI S.: Arent Tobiasz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 156, tamże literatura; OBŁĄK J.: Arent Tobiasz. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 901-902, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 106; BACKER A., SOMMERVOGEL C.; Bibliothèque de la Com. pagnie de Jésus. T. 1 kol. 530; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 36-37; LÜHR G.: Die Schüler des Rösseler Gymnasiums nach dem Album der marianischen Kongregation (1631-1748). Cz. 1 Braunsberg 1904 s. 59-60; Arent Tobiasz W: *Podr. enc. kośc.* T. 1/2 s. 327; *Altpreussische Biographie.* Z. 1. Königsberg 1936 s. 17; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 208-209. — ARSJ Lituanica 12-23 (katalogi trzyletnie z lat 1665-1723); Lituanica 56-57 (katalogi roczne z lat 1662-1725); Lituanica 63 f. 337 (nekrolog). Rkps Bibl. Kat. Univ. Lubel., sygn. 335 (Vitae mortuorum in coll. Acad. Vilnensi) s. 118-122.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Argenti Jan (ok. 1561-1626), jezuita, historyk, polemista. Urodził się w Modenie we Włoszech, do zakonu jezuitów wstąpił w 1583 r. Kierował kolegiami zakonnymi we Włoszech, następnie w Kolozsvar (obecnie Kluż w Rumunii), a w latach 1605-1607 był wiceprowincjałem w Siedmiogrodzie. Do Polski przybył po raz pierwszy w 1603 r. W latach 1608-1613 był prowincjałem austriackim. Dnia 14 IV 1612 został też mianowany wizytatorem prowincji polskiej i litewskiej, zajął się sprawami karności zakonnej, obroną jezuitów wobec rokoszan i różnowierców, wydał rozporządzenia w zakresie pracy duszpasterskiej, szczególnie katechizacji i pracy wśród unitów, podał normy administracji majątkami zakonnymi. W latach 1618-1622 był prowincjałem prowincji polskiej, 1622-1623 wizytatorem prowincji austriackiej, 1623-1625 prowincjałem austriackim. W 1626 r. powrócił do Modeny i tam umarł 26 XI 1626 r.

I.

1. Copia d' una lettera al Molto Rev. D. Claud. Aquaviva... Delle insolenze delli heretici arriani, fatte nella chiesa et collegio di detti padri in Claudiopoli di Transilvania. Brescia 1603 V. Sabbio 8° s. 14.

2. Actio pro restituenda Societate Jesu in Transilvania... B. m. 1607 8° s. 38. — Toż. B. m. 4°. — Toż. Coloniae b. r. 12°. — Toż dodano do: De rebus Societatis Jesu in Regno Poloniae. Cracoviae 1620 8° s. 38. Por. poz. 5.

3. Ad Sigismundum III Poloniae et Sveciae regem... Epistola de statu ejusdem Societatis in iisdem provinciis. Cracoviae 1615 In Offic. A. Petricovii 4° k. nlb. 3, s. 150. — Toż. Editio altera. Ingolstadii 1616 Per Elis. Angermarium 4° k. nlb. 3, s. 244.

4. Apologeticus pro Societate Jesu. Coloniae Agr. 1616 Apud Joannem Kinckium 4° s. 134.

5. De rebus Societatis Jesu in Regno Poloniae. Cracoviae 1620 In Offic. Franc. Cesarii 8° k. nlb. 4, s. 415, k. nlb. 4 (index), k. nlb. 24 (Defensio Societatis Jesu adversus Mathaei Turoscai Arianorum et Michaelis Tasnadi Calvinistarum superintendentium accusationes), s. 38

(Actio pro restituenda Societate Jesu). Druk ten posiada różne warianty wydawnicze.

6. Historia Societatis Jesu in Transilvania. Rkps ARSJ Austr. 235.

II.

1. Pie docendi pieque studendi ratio. Cum R. P. Joannis Argenti SJ sermone de septem B. V. excellentiis habitus ad Sodales Vilnae, quorum leges et indulgentiae subiciuntur. Brunsbergae 1614 G. Schönfels 12° ark. A.O.

2. Septem excellentiae Beatissimae Virginis et modus quotidie eandem salutandi... in gratiam Sodalitatis B. V. Annunciatae. Vilnae 1614 In Offic. Josephi Karcani 4° ark. 4.

3. Kilkanaście listów do generała zakonu z lat 1603-1610. Rkps ARSJ Austr., Germ., Lit., Pol.

III.

POPLATEK J.: Argenti Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 156-157, tamże literatura; ZAHAJKIEWICZ M.: Argenti Giovanni. W: *Enc. kat.* T. 1 kol. 905, tamże literatura. — Ponadto: SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 11-12; KRASZEWSKI J.: Wilno od początków jego do roku 1750. Wil. 1840-1841. T. 2 s. 427, 454; [IWANOWSKI] HELLENIUSZ E.: Wspomnienia polskich czasów dawnych i późniejszych. Lw. 1894 T. 1 s. 33; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Nowy Sącz 1896 s. 191-192; CH[EŁMICKI] Z.: Argentus Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 1/2 s. 329; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 37, 68, 69, 71; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1:966-1795. Lubl. 1962 s. 94; LEBEDYS J.: Lietuviu kalba XVII-XVIII a. viešajame gyvenime. Vilnius 1976 s. 13, 199, 215, 220. — Rkps Bibl. Czart., sygn. 1266 s. 44 (biogram).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Arias Antoni (1546-1591), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk.

Urodził się w 1646 r. w Béjar de el Castanar w Hiszpanii. Po ukończeniu klas gramatyki studiował filozofię w Alcalá de Henares. Do zakonu jezuitów wstąpił 24 IV 1566 r. Studia teologiczne odbył w Oriambre (1 rok), w Plasencii (3 lata) i Collegium Romanum (1 rok). Do Poznania przybył 8 IX 1573 r. Wykładał teologię moralną i polemiczną w Braniewie (1573-1575). W 1576 r. objął wykłady Pisma św. i teologii moralnej w Wilnie, a od października 1578 teologii scholastycznej w utworzonej Akademii Wileńskiej. Stopień doktora teologii otrzymał 16 XI 1583 r. Z początkiem r. 1586 objął obowiązki kapelana Stefana Batorego. Na przełomie r. 1586/1587 pracował w komisji redagującej jezuickie „Ratio studiorum". W 1589 r. brał udział w synodzie w Piotrkowie, gdzie wygłosił kazanie o obowiązkach pasterskich duchowieństwa parafialnego. Zmarł w czasie zarazy w Wilnie 2 III 1591 r.

I.

1. Assertiones theologicae de charitate, ex secunda secundae divi Thomae, in Collegio Vilnensi Societatis Jesu disputandae... Vilnae 1579 Typ. Nic. Chr. Radziuili 4° k. nlb. 4.

2. Assertiones theologicae, de vera Christi Ecclesia, ubi sit et quomodo cognoscenda. Disputandae in Vilnensi Societatis Jesu collegio, sub vernam studiorum instaurationem die 11 Maji Anno Domini 1579. Vilnae 1579 Typ. Nic. Chr. Radiuili 4° ark. 1. Autorstwo niepewne, obok Ariasa teologię dogmatyczną wykładał w tym czasie również Garsias Alabiano.

3. Theses ex sacra scientia deprompta de simplicissima Dei natura et eius perfectionibus, de subsistentibus in ea personis, et creaturarum, praesertim spiritualium, emanatione et perfectione. Disputandae in Academia Vilnensi Societatis Jesu, sub autumnalem studiorum renovationem... Anno Domini 1581. Vilnae 1581 Typ. Nic. Chr. Radivili 4° k. nlb. 12. Autorstwo niepewne, zob. uwagę poz. 2.

4. Conclusiones ex universa theologia decerptae. In Academia Vilnensi Societatis Jesu propugnandae a Rev. Domino Nicolao Dicio... Anni 1584. B. m. 4° k. nlb. 8. Autorstwo nieznane, zob. uwagę poz. 2.

5. Assertiones theologicae propugnan-

dae a doctissimis artium liberalium magistris DD. Andrea Jurgevicio et Stanislao Kliczevio, praesidibus ordinariis S. Theologiae professoribus. Disputanbuntur in Academia Vilnensi Societatis Jesu, ante vernam studiorum instaurationem die 29 et 30 Aprilis Anno Domini 1585. (Vilnae 1585) 4° k. nlb. 17. Zob. uwagę poz. 2.

6. Thomae de Aquino Tractatus de charitate... A. D. 1580... In Collegio Vilnensi Societatis Jesu... Rkps Bibl. Jag., sygn. 2047.

II.

1. Concio... in Synodo Provin. Petricoviensi. W: Constitutiones et decreta condita in Provinciali Synodo Gnesnensi, quam... D. Stanislaus Karnkowski... Petricoviae habuit Anno 1589. Pragae 1590 Typ. Jo. Othmarus 4°. Każanie Ariasa s. 108-117.

2. Autobiografia. Rkps ARSJ.: Fondo Gesuitico 2 f. 12-13. Wyd. J. WARSZAWSKI W: Unicus universae Societatis Jesu *Vocationum liber autobiographicus* Poloniae provinciae proprius (1575-1580). Romae 1966 s. 25-27.

3. Listy: 2 listy do generała zakonu Kl. Aquavivy z 1587. Rkps ARSJ.: Germ. 167 k. 303, 313.

III.

POPLATEK J.: Arias Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 157, tamże literatura; TENŻE.: Arias Antoni. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 915-916, tamże literatura. — Ponadto: BEDNARSKI S.: Jezuici polscy wobec projektu ordynacji studiów. *Prz. powsz.* R. 52: 1935 t. 205 s. 71, 78; *TERLAGA J.*: Działalność ks. Jakuba Wujka T. J. jako rektora kolegium poznańskiego. Kr. 1936 s. 39-41; DRZYMAŁA K.: Lata szkolne i profesorskie ks. Śmigleckiego Marcina T. J. W: *XLIV Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szk. 1937/38.* Bąkowice 1938 s. 35, 40, 41; Unicus universae Societatis Jesu Vocationum liber autobiographicus Poloniae provinciae proprius (1574-1580). Ed. J. WARSZAWSKI. Romae 1966 s. 25-27, 207-212, 335; PIECHNIK L.: Działalność jezuitów na polu szkolnictwa w Poznaniu w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 30: 1969 s. 180, 193; [RABIKAUSKAS] P. Rbk: Arias Antonio. W: *Encyclopedia Lituanica.* T. 1. Boston 1970 s. 156-157; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej (1569-1600). *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 24, 25, 48, 49, 114, 115, 122, 125, 126.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Arkudiusz (Arcudius, Arkudij, Arkadiusz, Corcyraeus, Corcyrensis, Cyrensis) Piotr (ok. 1562-1633), archimandryta, polemista.

Urodził się ok. 1562 r. na wyspie Korfu (Corcyra, stąd Corcyraeus) z ojca Teodora. Rodzina Arkudiusza wywodziła się z wyspy Arcudi (stąd Arcudius) na Adriatyku. W 1577 r. udał się Arkudiusz na studia do Greckiego Kolegium św. Atanazego w Rzymie, gdzie w 1580 r. złożył wyznanie wiary według formuły trydenckiej. Trwające 14 lat studia uwieńczył w 1591 r. doktoratem summa cum laude z filozofii i teologii. W tym też czasie otrzymał święcenia kapłańskie w rycie grecko-katolickim.

Na prośbę bpa łuckiego Bernarda Maciejowskiego i z polecenia pap. Grzegorza XIV wyjechał Arkudiusz na polską Ruś dla propagowania wśród prawosławnych unii z Rzymem. W sprawie tej jeździł także do Moskwy. W 1594 r. wrócił do Rzymu. Otrzymawszy od pap. Klemensa VIII polecenie dalszego działania na rzecz unii i przygotowania gruntu pod założenie seminarium duchownego w ruskiej metropolii kijowskiej, przyjechał znowu na Ruś w poselstwie wracających po zawarciu unii do kraju Hipacego Pocieja i Cyryla Terleckiego. Był obecny na unijnym synodzie w Brześciu w 1596 r., z którego dokładną relację przesłał kard. Akwawiwie.

Na Rusi stał się Arkudiusz prawą ręką metropolity Pocieja, z którego inicjatywy jeździł w 1600 r. w sprawach unii po raz wtóry do Moskwy.

W 1603 r. wysłał go Pociej do Rzymu dla złożenia w jego imieniu obediencji papieżowi (po wyborze na metropolitę) i uzyskania odpustu ju-

bileuszowego dla Cerkwi na Litwie. W latach 1601-1603 był Arkudiusz przełożonym alumnów i wykładowcą w wileńskim Seminarium Papieskim. W uznaniu zasług król Zygmunt III nadał Arkudiuszowi w 1599 r. wieś Torokanie k. Brześcia, w 1601 r. — archimandrię w Ławryszewie i w 1603 r. — archimandrię w Kobryniu.

W 1609 r. wyruszył Arkudiusz w imieniu Pocieja do Rzymu ad limina Apostolorum. Po spełnieniu funkcji objął w Rzymie urząd cenzora ksiąg i teologa kard. Borghese. Po utworzeniu w 1622 r. Kongregacji Rozkrzewiania Wiary został jej konsultorem do spraw greckich i ruskich. Zmarł w 1633 r. i został pogrzebany w kościele św. Atanazego w Rzymie.

I.

1. Antirrhesis albo apologia przeciwko Krzysztofowi Philaletowi, który niedawno wydał książki... przeciw książkom o Synodzie Brzeskim... Wilno 1600 przez Daniela Lanczyckiego 4° s. 230. — Toż po polsku i po rusku w: *Russkaja Istoričeskaja Biblioteka.* T. 19: 1903 kol. 477--982.

2. Przekł.: BESSARIONIS Cardinalis... Opusculum de processione Spiritus S. ad Alescium Lascarium... Cracoviae 1602 in typogr. Lazari 4° s. 102. (Przekł. z j. greckiego). — Toż pt. Bessariona Cardinała... Rzecz o pochodzeniu ducha św. do Aleksego Laszkarego Philantropina przez... z greckiego na łacińskie, potem przez X. Jana JANUSZOWSKIEGO... z łacińskiego na polski przełożona... W Krakowie 1605 w Druk. Łazarzowej 4° k. nlb. 10 s. 172. — Toż w: Opuscula aurea theologorum quorundam clarissimorum virorum Graecorum circa processionem Spiritus Sancti. Romae 1630 Typis S. Congr de Prop. Fide 4° s. 701. — Toż. Romae 1670 Typis S. Congr. de Prop. Fide 4° k. nlb. 10 s. 701.

3. Przekł.: Joannis BECCI Constantinopolitani Patriarchae Inscriptiones in sententias sanctorum patrum quas de processione Spiritus Sancti collegit... Cracoviae 1603 in Officina Typogr. Lazari 4° s. 57. (Przekł. z j. greckiego). — Toż w: Opuscula aurea j. w poz. 2.

4. Libri VII de concordia Ecclesiae Occidentalis et Orientalis in septem sacramentorum administratione. Lutetiae Parisiorum 1626 apud Sebastianum Cramoisy 2° k. nlb. 10 s. 617 k. nlb. 18. — Toż. Parisiis 1629 2°. — Toż. (Po grecku i łacinie). Parisiis 1672 Joh. Depuis 4° k. nlb. 12 s. 710. — Toż. Lutetiae Parisiorum 1679 sumptibus Antonii Dezallier 4° k. nlb. 12 s. 710. — Toż. Hamburg 1739. — Toż we fragm. przedr. E. LEGRAND: Bibliographie hellénique... au XVIIe s. T. 1 Paris 1894 s. 205-216.

5. Utrum detur purgatorium et an illud sit per ignem... Romae 1632 Typis et impensis S. Congr. de Prop. Fide 4° s. nlb. 2 s. 84. — Toż. Romae 1717.

6. De purgatorio igne adversus Barlaam... Romae 1637 Typis et impensis S. Congr. de Prop. Fide 4° k. nlb. 4 s. 411 s. 411 s. nlb. 3.

7. Przekł.: Menologium Graecorum jussu Basilii junioris Imperatoris Constantinopolitani ante annum sal. 984 conscriptum. Wyd F. UNGHELLI w: *Italia Sacra.* T. 6. Romae 1659 kol. 1049-1230; T. 10 kol. 243-348.

8. Breviarium rituum et caeremoniarum Graecorum. Romae b r. 8°. Autorstwo niepewne.

9. Collegii Graecorum de Urbe primordia. Wyd. E. LEGRAND w: Bibliographie hellénique... au XVIIIe s. T. 3. Paris 1895 s. 481-493.

10. Summa doctrinae christianae. Rkps zaginął.

11. Historia de Ruthenorum cum Romana Sede unione. Rkps Arch. Kol. Grec. w Rzymie.

12. Enkomion eis Gregoriou triskaidekatou papam Romes, Petrou Arkoudou Kerkyraiou. (Elogium papae Gregorii XIII). Rkps w Codice Parigino 1100 2° s. 56-60.

13. Responsio ad librum Gabrielis Severi Philadelphiensis de Sacramentis. Rkps w Bibl. Wat.

14. Responsio ad Catumsyritum. Rkps w Bibl. Wat.

III.

CHODYNICKI K.: Arkudius Piotr. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1. s. 158-159, tamże literatura. — Ponadto: WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 303-308; GOLUBIEV S.. Lithos, polemičeskoje sočinenie. *Arch. jugo-zap. Ros.* T. 9: 1893 s. 16, 32, 34, 61, 65, 81, 110, 130, 141, 155, 185, 194, 208; LIKOWSKI E.: Unia brzeska. P. 1896 s. 53, 304, 318, 335; LEGRAND E.: Bibliographie hellénique... au XVIIe s. T. 1. Paris 1894 s. 205-346; T. 3.

Paris 1895 s. 220-232; CHARLAMPOVIČ K.: Zapadnorusskija pravoslavnyja školy XVI i načala XVII v. Kazań 1898 s. 491--494; JABŁONOWSKI A.: Akademia kijowsko-mohilańska. Zarys historyczny na tle rozwoju ogólnego cywilizacji zachodniej na Rusi. Kr. 1899-1900 s. 42, 60; STUDYNSKYJ K.: Chto buv avtorom Antirrhezisa. *Zapyski NT Ševč.* T. 35-36: 1900 nr 3 s. 8-9, 33; Arkudiusz Piotr. W: *Podr. enc. kośc.* T. 1/2 s. 335; STUDZIŃSKI C.: Ze studiów nad literaturą polemiczną. Kr. 1905; VOZNJAK M.: Try stattejky z polemičnoho pysmenstva. 2. Do roli Petra Arkudija v polemičnomu pysmenstvi. *Zapyski NT Ševč.* T. 99: 1906 nr 2 s. 30-39; HRUŠEVSKYJ M.: Istorija Ukrainy-Rusy. T. 6. Lviv 1907 s. 558-559; STUDYNSKYJ K.: Polemične pysmenstvo v r. 1608. U Lvovi 1911; TRETIAK J.: Piotr Skarga w dziejach i literaturze unii brzeskiej. Kr. 1912 s. 212, 213, 221; GRABOWSKI T.: Piotr Skarga na tle katolickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI. 1536-1612. Kr. 1913 s. 590, 592; VOZNJAK M.: Istorija ukrainskoj literatury. T. 2. Leopoli 1921 s. 218; GRABOWSKI T.: Z dziejów literatury unickoprawosławnej w Polsce 1630-1700. P. 1922; JUGIE M.: Theologia dogmatica Christianorum Orientalium ab Ecclesia Catholica dissidentium T. 1. Parisiis 1926 s. 11, 419, 427, 472, 478, 522, 560; T. 2. Parisiis 1933 s. 351, 370; HRUŠEVSKYJ M.: Istorija ukrainskoj literatury. T. 5. Kiev 1927 s. 392; CHODYNICKI K.: Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska. Zarys historyczny 1370-1632. W. 1934 s. 256-7, 272; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce odrodzenia (1440-1600). Kr. 1938 s. 190-191; AMMANN A. M.: Der Aufenthalt der ruthenischen Bischöfe Hypatius Pociej und Cyrillus Terlecki in Rom im Dezember und Januar 1595-1596. *Orient. Christ. Per.* R: 11: 1945 s. 103-140; RECHOWICZ M.: Sprawa Wielkiego Seminarium Misyjnego dla unitów na ziemiach dawnej Polski (1595-1819). Kr. 1948 s. 9-10; HALECKI O.: From Florence to Brest. *Sacr. Pol. Mill.* T. 5: 1958 s. 246, 247, 277, 314, 315, 341, 361, 362, 365, 372, 381, 389, 390, 393, 397, 399, 404, 406, 408; LEGRAND E.: Bibliographie hellénique des XVe et XVIe s. T. 1. Paris 1962 s. 34; T. 2. Paris 1962 s. 205; T. 5. Paris 1962 s. 150; MYKOLIV S. G.: Petrus Arcudius — auctor „Antirrhesis". Anal. *OSBM.* T. 4: 1963 s. 79-94, tamże literatura; KRAJCAR J.: The Ruthenian Patriarchate. Some remarks on the project for its establishement in the 17th century. *Orient. Christ.* Per. T. 30: 1964 s. 65-84; ZAHAJKIEWICZ M.: Arkadiusz Piotr W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 924-925; PIDRUTCHNYJ P. B.: Pietro Arcudio — promotore dell'unione. *Anal. OSBM.* T. 8: 1973 nr 1-4 s. 254-277, tamże literatura; JOBERT A.: De Luther à Mohila. La Pologne dans la crise de la chrétienté 1517-1648. Paris 1974. s. 330, 340-342, 358. — S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 1. Romae 1952 s. 175; T. 2. Romae 1955 s. 222, 223, 322; Documenta pontificium romanorum historiam Ucrainae illustrantia. T. 1. Romae 1953 s. 274; Acta S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 44, 47, 88, 166; Epistolae metropolitarum Kioviensium catholicorum. T. 1. Romae 1955 s. 95, 133, 134, 158; T. 2. Romae 1956 s. 24, 40, 48, 55; Congregationes particulares Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarussiae spectantes. T. 1. Romae 1956 s. 145, 265; Litterae Nuntiorum Apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 2. Romae 1959 s. 176, 177, 178, 179, 180, 181-183, 188, 192, 199, 217 ,218; T. 3. Romae 1959 s. 24, 35--36, 118; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusjae. T. 1. Romae 1960 s. 6-7, 46, 175, 278, 279; MUH. T. 1 Romae 1964 s. 324, 326; T. 2. Romae 1965 s. 27, 53, 55; T. 9-10. Romae 1971 s. 398, 507, 523, 557, 569, 579, 586, 774; Documenta Unionis Berestensis eiusque auctorum (1590-1600) Romae 1970. Litterae episcoporum historiam Ucraine illustrantes. T. 1. Romae 1972 s. 26, 45, 46, 72, 149, 151; T. 3. Romae 1974 s. 219.

Bp Edward Ozorowski

Arndt Augustyn (1851-1925), jezuita, kanonista, moralista, egzegeta, redaktor.

Urodził się 22 VI 1851 r. w Berlinie w rodzinie protestanckiej. Teologię protestancką studiował na Uniwersytecie Berlińskim. W wyniku badań nad dziejami reformacji przeszedł na katolicyzm. Przyjęcia na łono Kościoła Katolickiego dokonał 29 VIII 1874 r. ks. Robert Herzog. Z Berlina udał się Arndt do Wrocławia, gdzie został przyjęty na drugi rok teologii w seminarium duchownym. Kiedy rząd pruski złożył z urzędu bpa H. Förstera i zamknął konwikt seminaryjny, Arndt wyjechał

do Starej Wsi k. Brzozowa i wstąpił 31 VIII 1875 r. do zakonu jezuitów. Ukończywszy nowicjat, wyjechał w 1877 r. dla uniknięcia służby wojskowej do Francji. W Amiens przeszedł kurs retoryki a w Vals dwuletnie studia filozoficzne. Po wydaleniu jezuitów z Francji wrócił w 1880 r. do Galicji i w Krakowie odbył czteroletnie studia teologii (1880-1884). Na kapłana został wyświęcony 28 VI 1883 r. przez bpa R. Herzoga. Od 1884 r. był w Krakowie profesorem historii Kościoła (1884-1885), j. hebrajskiego (1884-1886), Pisma św. (1885-1886, 1889-1890), dogmatyki (1886-1888), i prawa kanonicznego (1889-1890). W latach 1890-1892 jako papieski komisarz do spraw reformy zakonnej wykładał całość teologii dla kleryków bazyliańskich w Krystynopolu (pow. Sokal). Wróciwszy do Krakowa, wykładał ponownie historię Kościoła (1892-1893) oraz teologię dogmatyczną, moralną i prawo kanoniczne (1893-1895).

W 1899 r. przeniósł się do Opawy, a następnie do Cieszyna i Wrocławia. W l. 1909-1923 wykładał teologię moralną w seminarium duchownym dla kleryków śląskich w Widnawie i rozwijał aktywną działalność pisarską i redakcyjną. Ostatnie lata życia spędził na pracy duszpasterskiej w Czerniowcach (1923-1924) i Bukareszcie, gdzie 27 XI 1924 r. został wicesuperiorem domu zakonnego. Zmarł tamże 21 VII 1925 r.

Arndt należał do najwybitniejszych pisarzy jezuickich przełomu XIX i XX w. Opublikował kilkaset książek i artykułów. Główną dziedziną zainteresowań Arndta była kanonistyka. Komentował dotychczasowe ustawodawstwo kościelne, publikował na łamach czasopism wychodzące dokumenty papieskie i komentował je, opracował dla kilkunastu zgromadzeń zakonnych konstytucje i reguły. Prace z dziedziny prawa ukazywały się jako samodzielne książki oraz jako artykuły zamieszczane w *Theologische-praktische Quartalschrift, Archiv für katholische Kirchenrecht, Pastor Bonus* (Trier), *Der katholische Seelsorger, Gazeta Kościelna* (Lwów), *Przegląd Kościelny* (Poznań).

Jako egzegeta przysłużył się Niemcom katolikom nowym wydaniem Wulgaty (Regensburg 1899 [1], 1912 [6]) oraz oddzielnie Nowego Testamentu, Ewangelii, Listów Apostolskich i Psalmów. Miały one aprobatę Stolicy Apostolskiej i osobiste zalecenie pap. Piusa X.

Wiele książek i artykułów wydawał Arndt równocześnie po niemiecku i po polsku, chociaż ten ostatni język znał dość pobieżnie. Przez szereg lat redagował niemiecki i polski „Posłaniec Niedzielny" dla diecezji wrocławskiej (od 1895) oraz pismo „Wstrzemięźliwość" (od 1900). Był też konsultorem Kongregacji de Propaganda Fide.

I.

1. Hilfsbuch für den Religionsunterricht in der Volksschule. Leipzig 1874 A. Mentzel 16° s. 24.

2. Wyd.: Blüthenstraus aus Luthers Werken enthaltend seine Ansichten über 36 Punkte des christlichen Glaubens in mehr als 300 citaten. Berlin 1874 Germania 8° s. 44. — Toż. Berlin 1894 Germania 8° s. 44. — Toż. Berlin 1895 Germania 8° s. 37. — Toż. Berlin 1899 Germania 8° s. 52. — Toż Berlin 1907 Germania 8° s. 52.

3. Jus ecclesiasticum circa correlationes utriusque ritus in Galicia. B. m. r. [ok. 1880] 16° s. 32.

4. Rec.: A. LEHMKUHL: Theologia moralis. Vol. 1 Friburgi Brisgoviae 1883. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 3 s. 437-441.

5. Rec.: J. JANSSEN: Friedrich Leopold Graf zu Stolberg. Freiburg in Breisgau 1884. *Prz. Powsz.*. R. 1: 1884 t. 4 s. 131-133.

6. Wyd.: Geistliche Schriften der Erzbischofs Franz von Salignac de la Mothe (Fenelon). Geordnet und durch-

gesehen... Regensburg T. 1-3: 1885-1887 Georg. Joseph Manz 8° t. 1 s. XXVIII, 409; T. 2 s. VIII, 483; T. 3 s. XVI, 496.

7. Rec.: J. PELCZAR: Prawo małżeńskie katolickie. Wyd. 2 Kr. 1885 *Prz. Powsz.*. R. 2: 1885 t. 6 s. 405-410.

8. Rec.: R. CORNELY, J. KNABENBAUER, F. de HUMMELAUER i in.: Cursus Scripturae Sacrae. Parisiis 1885. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. 277-285, 441--449.

9. Wyd.: Joannes POLANCO: Directorium breve. Ad confessarii et confitentis munus rite obeundum juxta modo vigentes censuras correxit... Cracoviae 1886 W. L. Anczyc 16° s. 148.

10. Rec.: S. SPIS: O objawieniu św. Jana Apostoła. Warszawa 1885. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 9 s. 270-271.

11. Rec.: *Stimmen aus Maria-Laach. Katholische Blätter.* Jahrgang 1885. Zweite Hälfte. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 9 s. 289-293.

12. Rec.: Z piśmiennictwa zagranicznego. Z dziedziny historii kościelnej w r. 1885. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 10 s. 112--123.

13. Rec.: J. KNABENBAUER: Cursus Scripturae Sacrae. Parisiis 1886. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 10 s. 464-466.

14. Rec.: *Theologisch-praktische Quartalschrift.* 38 Jahrg. Linz 1885. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 10 s. 469-474.

15. Nowożytny racjonalizm biblijny. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 12 s. 262-281, 418-431.

16. Rec.: R. CORNELY, J. KNABENBAUER, F. de HUMMELAUER i in.: Cursus Scripturae Sacrae. Parisiis 1886. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 12 s. 289-306.

17. Rec.: *Stimmen aus Maria Laach.* 1886. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 12 s. 309--313.

18. Rec.: P. SCHEGG: Biblische Archeologie. Freiburg im Br. 1887. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 13 s. 441-445.

19. Rec.: *Stimmen aus Maria Laach.* Jahrgang 1886 2 Band. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 14 s. 143-148.

20. Rec.: N. GIHR: Sequenzen des römischen Messbuchs dogmatisch und ascetisch erklärt. Freiburg im Br. 1887. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 15 s. 288-289.

21. Rec.: Ostatnie wydawnictwa niemieckie z dziedziny historii kościelnej. *Prz. Powsz.* R. 4. 4: 1887 t. 15 s. 451-456.

22. Rec.: *Stimmen aus Maria Laach.* Band 32. 1887. *Prz. powsz.* R. 4: 1887 t. 16 s. 130-135.

23. Rec.: C. PESCH: Die christliche Staatslehre, nach den Grundsätzen der Encyklika vom 1 Nov. 1885. 1887. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 16 s. 305.

24. Stosunek państwa pruskiego do Kościoła. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 16 s. 81-96, 217-232, 413-422, R. 5: 1888 t. 17 s. 21-34.

25. Der heilige Stanislaus Kostka, Patron der Jugend. Regensburg 1888 Fr. Pustet 8° s. 255. — Toż. Regensburg 1905 Fr. Pustet 16° s. 255. — Toż w przekł. węgierskim: Kostka Szent Staniszlo az ifjusag partfogoja. Tłum.: Ignatius BANYIK. Budapest 1892 16° s. 177. — Toż w przekł. czeskim: Svaty Stanislav Kostka, patron mladaže. Tłum.: Alois STEP. Brno 1898. Nakl. Knihtiskarny Benediktinu Rajhradských 8° s. 170. Życiorys ten jest przeróbką książki J. BADENIEGO: Święty Stanisław Koska. Kr. 1887.

26. Rec.: F. KAULEN: Einleitung in die heiligen Schriften Alten und Neuen Testaments. Freiburg im Br. 1887. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 17 s. 390-391.

27. Rec.: *STOEHR* dr: Handbuch der Pastoralmedicin mit besonderer Berücksichtigung der Hygiene. Freiburg 1887. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 20 s. 418-419.

28. De loco et anno nativitatis, nec non de anno obitus et de reliquis s. Joannis Kant. *Anal. Boll.* T. 8:1889 s. 382--388. Toż w osob. odb. Bruxellis 1889 Typ. Polleunis 8° s. 7.

29. Rec.: F. KNABENBAUER: Commentarius in Isajam Prophetam. Parisiis 1887. *Prz. Powsz.* R. 6:1889 t. 21 s. 261-265.

30. Rec.: SCHULZE von: Der Unterschied zwischen der katholischen und evangelischen Sittlichkeit. Halle 1888. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 22 s. 104-107.

31. Rec.: Rzut oka na najnowszą niemiecką literaturę„ 1888-1889. *Prz. Powsz.* R. 6:1889 t. 24 s. 425-436.

32. Die ältesten polnischen Bisthümer. *Ztschr. f. kathol. Theol.* R. 1:1890 s. 44-63.

33. Die ersten Beziehungen des „falschen" Demetrius zum heiligen Stuhle. *Stimmen aus Maria Laach* T. 39: 1890 s. 241-257.

34. Odpusty. Podręcznik dla duchowieństwa i wiernych. Oprac. na podstawie niemieckiego dzieła ks. Fr. Beringera SJ. Kr. 1890 Nakł. ks. Michała Mycielskiego 16° s. XXVI, 729, nlb. 1.

35. Wyd.: LANCICIUS Nicolaus: De praestantia Instituti Societatis Jesu. Editio recens emendata opera... Cracoviae 1890 Sumpt. Ordinis SJ, w. L. Anczyc 16° s. nlb. 8, 331.

36. Wyd.: Urbanus UBALDINI: Vita et miracula s. Stanislai Kostkae. Auxit et edidit... *Anal. Boll.* T. 9: 1890 s. 360-378, T. 11: 1892 s. 416-467, T. 13: 1894 s. 122--156, T. 14: 1895 s. 295-318, T. 16: 1897 s. 253-296. Toż w osob. odb. Bruxellis

1897 Typ. Polleunis et Ceuterick 8° s. 204.

37. Rec.: F. de HUMMELAUER: Commentarius in libros Judicum et Ruth. Parisiis 1888. *Prz. Powsz.* R. 7:1890 t. 25 s. 118-120.

38. Rec.: F. WOYNAROWSKI: O tworzeniu się stosunku filialności między kościołami. Lw. 1887; TENŻE: O konkursie parochialnym. Lw. 1889. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 26 s. 424-425.

39. Rec.: J. KNABENBAUER: Commentarius in Jeremiam Prophetam. Parisiis 1889. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 27 s. 125--126.

40. Rec.: L. ATZBERGER: Die christliche Eschatologie in den Studien ihrer Offenbarung im Alten und Neuen Testament. Freiburg 1890. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 28 s. 136-137.

41. Rec.: Rzut oka na najnowszą niemiecką literaturę. III. Filozofia. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 28 s. 270-275.

42. Rec.: J. KNABENBAUER: Commentarius in Ezechielem Prophetam. Parisiis 1890. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 28 s. 454--455.

43. Die Auslassung von Messen seitens eines Beneficiaten. *Theol.-Prakt. Qschr.* R. 44: 1891 s. 378-384.

44. Rec.: G. GIETMANN: Commentarius in Ecclesiasten et Canticum Canticorum. Parisiis 1890. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 32 s. 419-425.

45. Die Parteiverhältnisse bei den galizischen Ruthenen und die ruthenische Geistlichkeit. *Teol.-Prakt. Qschr.* R. 45: 1892 s. 21-27, 297-305.

46. Eine instruktive sanatio in radice. *Theol.-Prakt. Qschr.* R. 45: 1892 s. 388--391.

47. Rec.: F. KAULEN: Einleitung in die heilige Schrift. Dritte Aufl. 2 Theil. Freiburg 1892. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 35 s. 268-270.

48. Das Begräbnis von Selbstmördern. *Theol.-Prakt. Qschr.* R. 46: 1893 s. 898--902.

49. Die kirchlichen Bestimmungen über die Herausgabe von Büchern. *Arch. f. kath. Recht.* R. 1893 t. 70 s. 53-66.

50. Die kirchlichen Strafbestimmungen über das Lesen und Bewahren verbotener Bücher und die Leselicenzen. *Arch. f. kath. KRecht.* R. 1893 t. 70 s. 33-52.

51. Die Pflicht der Messapplication pro populo. *Arch. f. kath. KRecht.* R. 1893 t. 69 s. 3-43.

52. Die Verbote des Index librorum prohibitorum. *Arch. f. kath. KRecht.* R. 1893 t. 70 s. 3-32.

53. Ignacy Doellinger. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 37 s. 380-392, t. 38 s. 26-46.

54. O dekrecie św. Kongregacji Soboru w sprawie stypendiów mszalnych. *Gaz. Kośc.* (Lwów). R. 1: 1893 s. 329. — Toż w osob. odb. Lw. 1893 8° s. 3.

55. Russland and Konstantinopel im fünfzehnten Jahrhundert. *Stimmen aus Maria Laach* T. 45: 1893 s. 58-71, 130-148.

56. Rec.: B. ŁOZIŃSKI: Iuris ignorantia. Lw. 1893. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 37 s. 418-427.

57. Absolution von der Strafe der Haeresie wegen Eheschliessung vor einen akatolischen Cultusdiener. *Theol.-Prakt.* Qschr. R. 47: 1894 s. 489-490.

58. Civil- und kirchliche Trauung in ihren strafrechtlichen Beziehungen. *Arch. f. kath. KRecht.* R. 1894 t. 71 s. 45-53.

59. Decreta octavae congregationis utriusque archidioecesis Gnesnensis et Posnaniensis. *Arch. f. kath. KRecht.* R. 1894 t. 71 s. 111-113.

60. Dekret św. Kongregacji Soboru o stypendiach mszalnych „Vigilanti studio". *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 s. 300-301. Jest to uzupełnienie do poz. 54.

61. Der Recurs des Pönitentes an die heilige Pönitentiarie. *Theol.-Prakt. Qschr.* R. 47: 1894 s. 138 - 140.

61. Die Bücherverbote des Index. *Bonus Pastor.* (Trier). R. 6: 1894 s. 356--369.

63. Die gegenseitigen Rechtsverhältnisse der Ritten im der katholischen Kirche. *Arch. f. kath. KRecht.* R. 1894 t. 71 s. 193-238.

64. Die heilige Communion in Frauenklöstern und nicht durch Priester geleiteten Laienorden. *Kathol.-Prakt. Qschr.* R. 47: 1894 s. 879-882.

65. Die Rechtsbeziehungen des lateinischen und griechischkatholischen Ritus in der Lemberger Kirchenprovinz. *Kathol.--Prakt. Qschr.* R. 47: 1894 s. 795-805.

66. Die Rechtsverhältnisse der Oratorien. *Arch. f. kathol. KRecht.* R. 1894 t. 72 s. 63-110, 335-374, 434-463. — Toż w osob. odb. 1894 8° s. 118.

67. Die Reform der russischen Kirche durch Zar Peter I d. Gr. *Zschr. f. kathol. Theol.* R. 18:1894 s. 417-456.

68. Rec.: J. BRZEZIŃSKI: O konkordatach Stolicy Apostolskiej z Polską w XVI wieku. Kr. 1893. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 41 s. 261-262.

69. Rec.: T. GRANDERATH: Constitutiones dogmaticae SS Oecumenici Concilii Vaticani ex ipsis ejus actis explicatae atque illustratae. Friburgi 1892. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 42 s. 115-117.

70. Rec.: J. FIJAŁEK: Średniowieczne ustawodawstwo synodalne biskupów polskich. I. Życie i obyczaje kleru w Polsce średniowiecznej na tle ustawodawstwa

synodalnego. Kr. 1893. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 43 s. 264-266.

71. Rec.: Dr FRIEDRICH, H. VERING: Lehrbuch des katholischen, orientalischen und protestantischen Kirchenrechts mit besonderer Rücksicht auf Deutschland, Oesterreich and die Schweiz. 3 Aufl. 1893. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 43 s. 275-279.

72. De libris prohibitis commentarii. Ratisbonae 1895 Frid. Pustet 8° s. VI, 316.

73. De rituum relatione ad invicem. *Pastor Bonus.* (Trier). R. 6. 1894 i następne, *Anal. Eccl.* R. 2: 1894 i następny. — Toż w osob. odb. Rome 1895 8° s. 96. Bibliothèque des Analecta Ecclesiastica — Revue Romaine. Nr 5. —Przekł. pol.: Wzajemne stosunki prawne obrządków w Kościele katolickim. *Prz. Kośc.* R. 17:1895 s. 717-536, 591-609.

74. Wyd.: Neuere Entscheidungen des heiligen Stuhles. *Pastor Bonus.* R. 6: 1894--23: 1910/1911, *Der kath. Seelsorg.* R. 13: 1901-21: 1909. W obu czasopismach prowadził Arndt stałą rubrykę, publikując najnowsze dekrety kongregacji rzymskich. Niektóre z nich ukazały się też w języku polskim: Nowsze dekreta (decyzje) św. Kongregacji Rzymskich. *Prz. Kośc.* R. 16: 1894 s. 715-723, R. 17: 1895 s. 137-143, 205-211, 284-289.

75. Die Suspension „ex informata conscientia". *Arch. f. kathol. KRecht.* R. 1895 t. 73 s. 141-170. — Toż w osob. odb. 8° s. 30.

76. O formi sw. liturghij w trech peršich vikach. *Dušpastyr.* R. 1895 s. 7, 39, 103, 156, 268, 301.

77. O jednosti bohestvennoj liturghij w peršich trech vikach kristianstva. *Dušpastyr.* R. 1895 s. 485, 511.

78. O reformij liturghij w četvertem stoleti. *Dušpastyr.* R. 1895 s. 532, 578, 609.

79. Ueber das Dekret der Koncilskongregation Sanatio in radice. *Pastor Bonus.* (Trier). R. 7:1895 s. 202-203.

80. Das Dekret „Quemadmodum" für Ordensfrauen und Laiengenossenschaften. *Arch. f. kathol. KRecht.* R. 1896 t. 76 s. 227-250.

81. Die Gelübde der deutschen Ursulinerinnen. *Arch. f. kathol. KRecht.* R. 1896 t. 75 s. 209-211.

82. Rec.: L. SOBKOWSKI: Episkopat und Presbyterat in den ersten christlichen Jahrhunderten. Würzburg 1893. *Prz. Powsz.* T. 13: 1896 t. 52 s. 117-119.

83. Rec.: N. NILLES: Kalendarium manuale utriusque Ecclesiae orientalis et occidentalis. Oeniponte 1896. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 52 s. 443-446.

84. Allgemeine Dekrete über das Verbot und die Censur der Bücher. *Pastor Bonus.* (Trier). R. 9: 1897 s. 230-237.

85. Die Frauen-Congregationen. Zwei Entscheidungen des hl. Stuhles über die rechtliche Stellung derselben. *Arch. f. kathol. KRecht.* R. 1897 t. 77 s. 116-123.

86. Konferenzen über die Constitutionen der geistlichen Jungfrauen der heiligen Ursula nach dem Institute von Bordeaux. Regensburg 1897 Frid. Pustet 16° s. XVI, 212.

87. Rec.: J. N. OPIELIŃSKI: O Cenzurach kościelnych. P. 1894; J. N. OPIELIŃSKI: Komentarz do cenzur kościelnych. P. 1896. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 53 s. 250-253.

88. Decreta Synódi provincialis Ruthenae Leopoli anno 1891 habitae. *Arch. f. kathol. KRecht.* R. 1898 t. 78 s. 65-90.

89. Anwesenheit und Theilnahme am akatolischen Gottesdienste nach den Entscheidungen der römischen Congregationen. *Theol.-Prakt. Qschr.* R. 52: 1899 s. 291-304.

90. Treue gegen des eigenen Ritus. *Theol.-Prakt. Qschr.* R. 52: 1899 s. 856--860.

91. Wyd.: Biblia sacra vulgatae editionis. Die Heilige Schrift des Alten und Neuen Testamentes. Regensburg Frid. Pustet 8° T. 1: 1899 s. XX, 1332; t. 2: 1900 s. 1343; t. 3: 1901 s. XII, 1019. — Toż. Regensburg 1902 Frid. Pustet T. 1-3 8° s. XX, 1332, XII, 1344; 1020. — Toż. Regensburg 1907 Frid. Pustet 8° T. 1-3 s. XLV, 22[x], 1486; nlb. 8, 1475; XI, 1019. — Toż. Regensburg 1907-1909 Frid. Pustet 8° s. XXXI, 950, nlb. 4; 1026; XXXIV, 3, 459. Toż. — Regensburg 1910 Frid. Pustet 8° T. 1-3 s. XLV, 22, 1487; VIII, 1487; XI, 1019. — Toż. Regensburg 1912 Frid. Pustet 8° T. 1-3 s. 1478; 1476; 1020.

92. Die Kirchlichen Vorschriften über die Behandlung der Freimaurer. *Theol.--Prakt. Qschr.* R. 53: 1900 s. 26-33.

93. Die Vorschriften über das Verbot und die Censur der Bücher. Trier 1900 Druck und Verlag der Paulinus 8° s. 32.

94. Höhere Zinsen wegen der Gefahr, das Capital zu verlieren. *Theol.-Prakt. Qschr.* R. 53: 1900 s. 357-362.

95. Kilka kwestii w sprawie udzielania dyspens i absolucji podczas jubileuszu r. 1900. *Gaz. Kośc.* (Lwów). R. 8: 1900 s. 85-87.

96. Darf eine Frau zur hl. Messe ministrieren? *Arch. f. kath. KRecht.* R. 1901 t. 81 s. 162-167.

97. Das Jurisdiktion Verhältnis der Bischöfe zu den Kongregationen. *Pastor Bonus. (Trier).* R. 13: 1901 s. 565-571.

98. Die kirchlichen Rechtsbestimmun-

gen für die Frauen Congregationen. Mainz 1901 Franz Kirchheim 8° s. VIII, 360.

99. Die Stella Johannes, 2, 3. Katholische Kirchenzeitung. Salsburg 1901 s. 195-196.

100. Luther contra Luther. W: Apostolat der christlichen Töchter. Wien 1901 s. 131-133.

101. Sind Ordensleute in Preussen erbberechtigt? *Der kath. Seelsorg.* R. 13: 1901 s. 509-515.

102. Vollmachten der Beichtväter während des Jubiläums. *Pastor Bonus.* (Trier). R. 13: 1901 s. 227-229, 322-323.

103. Was ist Wahrheit? Beantwortet von Dr Martin Luther. Wien 1901 H. Kirsch 8° s. 16.

104. Darf ein Protestant in articulo mortis absolviert werden? *Der kath. Seelsorg.* R. 14: 1902 s. 343-348.

105. Der Ritus der Aufnahme von Protestanten in die katholische Kirche. *Der kath. Seelsorg.* R. 14: 1902 s. 291-299.

106. Wahrung des Amtsgeheimnisses. *Theol.-Prakt. Qschr.* R. 55: 1902 s. 120--122.

107. Wyd. Das Neue Testament unseres Herrn Jesus Christus. Übersetzt und erklärt von... Regensburg 1902 Fird. Pustet 12° s. 764. — Toż. Regensburg 1903 Frid. Pustet 16° s. nlb. 6, 760. — Toż. Regensburg 1906 Frid. Pustet 16° s. X, 619. — Toż. Regensburg 1907 Frid. Pustet 16° s. L, 619. — Toż. Regensburg 1911 Frid. Pustet 16° s. L, 620. — Toż. Regensburg 1917 Frid. Pustet 16° s. L, 619.

108. Wyd.: Die vier heiligen Evangelien. Aus dem vom hl. Stuhle approbierten Bibelwerke. Regensburg 1903 Frid. Pustet 16° s. 363. — Toż. Regensburg 1915 Frid. Pustet 16° s. VIII, 378.

109. Die kirchlichen und weltlichen Rechtsbestimmungen für Orden und Kongregationen. Paderborn 1904 Fred. Schöningh 16° s. VIII, 113. — Toż. Paderborn 1919 Fred. Schöningh 16° s. IX, nlb. 3, 211.

110. Denifle i jego dzieło o Lutrze. *Prz. Powsz.* R. 21: 1904 t. 84 s. 41-49.

111. Przywileje dla spowiedników podczas jubileuszu. W. 1904. Nakł. Prz. Katol. 8° s. 22.

112. Wyd.: Facultates ex Compendio privilegiorum Societatis Jesu excerptae. Ad usum patrum provinciae Galicianae. [Wratislaviae] 1904 Typ. Ephem. Schles. Volkszeitung 16° s. 48, nlb. 4. — Toż. Wratislaviae 1908 Typ. Schles. Volkszeitung 16° s. 32.

113. Wo ist Wahrheit? Grunde, die mich bewogen haben, zur katholischen Kirche zurückzutreten. Freiburg im Breisgau 1905 Herder 16° s. nlb. 8, 127.

114. Wyd.: Grosses Epistel und Evangelienbuch nach der vom Apostol. Stuhle approbierten Bibelübersetzung. Regensburg 1905 Frid Pustet 8° s. 400. — Toż. — Regensburg 1913 Frid. Pustet 8° s. VIII, 300, 88. — Toż w tłum. J. SKVIRECKASA na j. litewski: Šventasis Raštas senojo ir naujojo istaiymo su vulgatos tekstu. Kaunas 1910 Banaičio spaustuve 8° fasc. 1 s. 166. Obejmuje list do Rzymian. Planowane dzieło miało objąć 28 fascykułów w 6 tomach.

115. Messtipendien. *Der. kath. Seelsorg.* R. 19: 1906/1907 s. 401-408, 455-466, 499-503, 560-565.

116. Die Eheschliessung nach neuesten Recht. Trier 1908 Paulinius Druckerei 8° s. 36.

117. Die Form der Eheschliessung nach neuesten Recht. *Der kath. Seelsorg.* R. 20: 1907/1908 s. 264-269, 307-311.

118. Die Ordensschwestern und die tägliche Kommunion. W: *Verhandlungen des XVIII internationalen Eucharistischen Kongresses in Metz vom 6 bis 11 August 1907.* [Metz 1908 s. 739] s. 677-682.

119. Die Patriarchen von Konstantinopel. *Der kathol. Seelsorg.* R. 20: 1907/1908 s. 502-508.

120. Rechtsbestimmungen für Orden und Kongregationen. Paderborn 1908 Ferd. Schöningh 8° s. 114.

121. Aus der griechisch-orthodoxen Kirche. *Theologie und Glaube.* R. 1: 1909 s. 331-332.

122. Die griechischorthodoxe Kirche. *Theologie und Glaube.* R. 1: 1909 s. 243--245.

123. Przekł. i wyd.: Am Tische des Herrn. Biblische Betrachtung vor und nach heil. Kommunion. Paderborn 1910 Bonifacius Verlag 16° s. 240. Tłumaczone z angielskiego. Autor niezidentyfikowany.

124. Kannten die Theologen des XVI Jahrhunderts den amor initialis? *Weidenauer Studien* T. 4: 1911 s. 229-270.

125. Wyd.: Das Buch der Psalmen. Lateinisch und deutsch mit erklärenden Anmerkungen herausgegeben. Regensburg [1911] Frid. Pustet 16° s. VIII, 480.

126. Die unvollkommene Reue nach den Lehrbestimmungen des Tridentiner Konzils. Paderborn 1912 Bonifacius 8° s. 188.

127. Wyd.: Regulae communes Societatis Jesu. Commentariis asceticis illustratae a Julio NIGRONIO SJ. Opus revisum ac denuo editum cura A. ARNDT SJ. Cracoviae 1913-1917. Ed. Soc. Jesu 16° T. 1:

1913 s. 371, t. 2: 1913 s. 699, t. 3: 1915 s. 488, t. 4: 1917 s. 594.

128. Georg kardinal Kopp Fürstbischof von Breslau (1887-1914). Breslau 1914 Schlesische Volkszeitung 8° s. 32. — Toż w j. pol. Jerzy kardynał Kopp, książe-biskup wrocławski (1887-1914). Wr. Schlesische Volkszeitung 8° s. 32.

129 Die Sekten der russischen Kirche. *Ztschr. f. kathol. Theol.* T. 38: 1914 s. 446-493, 723-778, t. 39: 1915 s. 65-97. Innsbruck 1918 Felician Rauch 8° s. 38.

II.

1. Rosenkranz der Bruderschaft von den heiligen Schutzengeln von Papst Urban VIII. Krakau 1884 Florian Kudryś 16° s. 41.

2. Oprac: Perła cnót. Uwagi i przykłady dla młodzieży katolickiej. Wedle O. v. DOSSA opracował... Kr. 1888 G. Gebethner i Sp. 8° s. nlb. 1, 168. — Toż. Kr. W. 1900 G. Gebethner 8° s. 161. — Toż. Kr. 1912 Gebethner i Sp. 16° s. nlb. 4, 161.

3. Demetrius in Russland. *Stimmen aus Maria Laach* 1890 t. 39 s. 479-508.

4. Betstunden zur des Allerheiligsten Altarssakramentes. Breslau 1897 Katholische Sonntagsblattes 16° s. 341. — Toż. Breslau 1898 Kath. Sonntagsblattes 12° s. 341. — Toż. Breslau 1901 Kath. Sonntagsblatt 16° s. 360. — Toż. Breslau 1902 Schles. Volkszeitung 8° s. 362. — Toż. Breslau 1903. — Toż. Breslau 1907 Kath. Sonntagsblattes 16° s. XXXVIII, 359, nlb. 2. — Toż. Breslau 1916 Kath. Sonntagsblattes 16° s. XXXVIII, 376. — Toż. Breslau 1919 Kath. Sonntagsblattes 16° s. XXXVIII, 376. W niektórych latach było po kilka edycji w ciągu roku, w sumie wydanie z 1919 r. ma być z kolei 51. — Toż w j. pol. Godzinki adoracji Najświętszego Sakramentu. Do odmawiania podczas wiecznej adoracji dla Diecezji Wrocławskiej. Królewska Huta 1897 Druk. św. Jacka 8° s. 444. — Toż. Wr. 1898 Nakł. Posłańca Niedzielnego 8° s. 376 (wyd. 8-12). Toż. Wr. 1903. — Toż. Wr. 1997 8° s. 376 (wyd. 29-32). — Toż. Wr. 1909 Nakł. Posłańca Niedzielnego 16° s. 404 (wyd. 33). — Toż. Wr. 1919 16° s. 420 (wyd. 44). — Toż. w przekładzie czeskim: Hodinky ke cti Nejsvětější Svátosti oltářni. Tłum. Jan TAGLIAFERRO. Ve Frýdku 1901. Nakł. Katol. Nedělniho listu ve Vratislavi 16° s. XXXIII, 2-317.

5. Gebräuche der Congregationen der Grauen Schwestern von der heiligen Elisabeth aus dem Mutterhause in Breslau 1899 Als Handschrift gedruck 12° s. 120.

6. Wyd.: Litanei vom heiligsten Herzen Jesu. Breslau 1899 Verlag des Sonntagsblattes 16° s. 4. — Toż. w j. pol.: Litania o Najświętszym Sercu Jezusa. Królewska Huta [1900] Druk. św. Jacka 16° s. 4.

7. Gelöbnis Schein der Mässigkeits-Bruderschaft, Breslau 1900 Verlag des Kathol. Sonntagsblattes 16° s. 12. — Toż. w j. pol.: Wykaz przyjęcia do Bractwa Wstrzemięźliwości. Wr. 1900 Druk. Śląskiej Gazety Ludowej 16° s. 11, nlb. 1. — Toż. Wr. 1902 Druck. der Schles. Volkszeitung 16° s. 16 (wyd. 3-13). Toż. Wr. 1903 Druck. der Schles. Volkszeitung 16° s. 16 (wyd. 14-23). — Toż w przekładzie czeskim: Listek přijimaci... Ve Vratislavi 1902 16° s. 8.

8. Handbüchlein der Mässigkeits-Bruderschaft. Breslau 1900 Verlag des kath. Sonntagsblattes 16° s. 116. — Toż w j. pol. Bractwo Wstrzemięźliwości. Wr. 1900 Nakł. Posłańca Niedzielnego 16° s. 124. — Toż w przekładzie czeskim: Bractvo Střidmosti. Ve Frydku 1903 16° s. 48.

9. Andenken an die heiligen Exercitien gehalten zu Liebenthal. Breslau 1901 Schles. Volkszeitung 16° s. 8. — Toż. Breslau [1906] Schles. Volkszeitung 16° s. 8.

10. Caeremoniale Congregationis Sororum Ravarum a S.Elisabeth nuncupatarum e domo materna Wratislaviae existente pro vestitione novitiarum et votorum emissione. Ratisbonae 1901 Frid Pustet 4° s. 48.

11. Dem Bonifaciusverein vom heiligen Stuhle verliehene Gnaden. *Der kath. Seelsorg.* R. 13: 1901 s. 301-309; *Bonifaciusblatt.* R. 2: 1901 s. 107-110, 123-126. — Wychodziło też jako odrębna pozycja: Paderborn 1902 Bonifacius 16° s. 96. — Toż. Paderborn 1903 Bonifacius 16° s. 64.

12. Der Jubiläums Beichtvater. Regensburg 1901 Frid. Pustet 16° s. 31. — Toż. Regensburg 1904 Frid. Pustet 16° s. 28.

13. Jubiläumsbüchlein. Breslau 1901 Schles. Volkszeitung 16° s. 48 (9 wydań). — Toż. Breslau 1904 Schless. Volkszeitung 16° s. 48 (również 9 wydań). — Toż w j. pol.: Książeczka jubileuszowa. Wr. 1901 Czcionkami Śląskiej Gazety Ludowej 16° s. 48 (wydań 11). — Toż. Wr. 1904 Czcionkami Śląskiej Gazety Ludowej 16° s. 48 (wydań 7). — Toż w przekładzie czeskim: Jubilejni knižečka. Ratzbor 1901 J. Schimitzka 16° s. 16.

14. Skarbnica odpustów modlitewnych i uczynkowych. Królewska Huta 1901 Druk. św. Jacka 16° s. 231, VIII.

15. Der Obere nach dem Herzen Gottes. Regensburg 1902 Frid. Pustet 32°

s. 40. — Toż dla niewiast: Die Oberin nach dem Herzen Gottes. Regensburg 1902 Frid. Pustet 32° s. 40. Książka autorstwa A. ARNDTA i Józefa PERGMAYERA.

16. Kandidatenbüchlein der Kongregation der Grauen Schwestern von der heiligen Elisabeth. Breslau 1902 Mutterhaus 16° s. 44.

17. Novizenbüchlein für die Kongregation der Grauen Schwestern von der heiligen Elisabeth. Breslau 1902 Schles. Volkszeitung 16° s. 327.

18. Constitutiones Sororum Tertii Ordinis s. Francisci domus matricis Mallersdorf. Ratisbonae 1903 Frid. Pustet 8° s. 48.

19. Constitutiones Congregationis Sororum Pauperum a S. Francisco nuncupatarum, domus matricis Mallersdorf dioecesis Ratisbonensis. Ratisbonae 1905 Frid. Pustet 8° s. 82.

20. Rady i nauki dla naszych Górnoślązaków wychodzących na robotę w strony zachodnie Niemiec. Wr. 1905 Nakł. Posłańca 8° s. 24.

21. Regel und Satzungen der Genoffenschaft der Schwestern vom hl. Geist zu Marienhof in Koblenz. Steyl 1906 Missionsdruckerei 16° s. 103.

22. Kreuzwegandacht. Breslau 1907 Kathol. Sontagsblattes 16° s. 32. — Toż. w j. pol.: Droga krzyżowa. Wr. 1907 Nakł. Posłańca Niedzielnego 16° s. 32.

23. Constitutiones Congregationis ab Infante Jesu nuncupatae. Romae 1907 Typ. Propag. 8° s. 30.

24. Ustawy czyli konstytucje Zgromadzenia SS. Służebniczek. Cz. 1. Tłum. J. ŚWIĘCICKI. Przemyśl 1907 Druk. Łazora 16° s. 70.

25. Constitutiones Fratrum Misericordiae domus Matricis Trevirensis. Vratislaviae 1909 Schlesische Volkszeitung 8° s. 61.

26. Regel des hl. Augustinus und Konstitutionen der deutschen Kongregation der Schwestern der hl. Katharina von Siena. Trier 1909 Paulinus Druckerei 16° s. XIX s. XIX, 94, 54.

27. Regel und Satzungen der Barmherzigen Brüder von Trier. Trier 1909 Paulinus Druckerei 16° s. 102.

28. Constitutiones Filiarum Divini Redemptoris Domus Matricis Sopronensis. Wratislaviae [1910] Schlesischen Volkszeitung 8° s. 48.

29. Constitutiones Sororum S. Catharinae Senensis tertii ordinis S. Dominici, Domus Matricis Arenberg. Wratislaviae [1910] Schlesische Volkszeitung 8° s. 58.

30. Konstitutionen der Schwestern vom Göttlichen Erlöser Mutterhaus Oedenburg (Sopron), Dioecese Raab (Györ). Breslau [1910] Schlesische Volkszeitung 16° s. 81, 58. — Przekł. węg.: Az Isteni Melváltó léanyai kongregációjanak Szabályai. Sopron 1911 Török Kálmán 16° s. 80, 60.

31. Constitutiones Pauperum Sororum a Beatissima et Immaculata Virgine Maria nuncupatarum Domus Matricis Wratislaviensis. Wratislaviae [1911] Schlesische Volkszeitung 8° s. 47.

32. Gebräuche der Kongregation der Töchter der Göttlichen Erlösers aus dem Mutterhause Ödenburg (Sopron). Breslau 1912 Schlesische Volkszeitung 16° s. 275.

33. Constitutiones Sororum a Divina Providentia nuncupatarum. Domus Matricis Leopoliensis. B. m. r. [ok. 1913] 8° s. 49.

34. Der polnische Beichtvater. Regensburg 1915 Frid. Pustet 16° s. 71.

35. Die Fakultäten der Priester der Breslauer Diözese. Breslau 1917 Schlesische Volkszeitung 16° s. V, 73, nlb. 4.

36. Ehebüchlein für katholische Brautlente. Innsbruck 1919 Fel. Rauch. 16° s. 50.

37. Wyd.: Kalendarz Posłańca Niedzielnego na rok Pański 1904. Wr. [1903] Druk. Śląskiej Gazety Ludowej 16° s. 64.

38. Red.: *Katholisches Sontagsblatt für die Dioecese Breslau.* R. 1: 1895 i następne. — Toż w wersji polskiej: *Posłaniec Niedzielny dla Diecezji Wrocławskiej.* R. 1: 1895 i następne. Arndt redagował obie wersje od stycznia 1895 r. przez 20 następnych lat. Od 1 IV 1895 r. redagował także specjalną wersję powyższego pisma dla Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej: *Der katholische Wegweiser.*

39. Red.: *Die Mässigkeit.* Breslau R. 1: 1900 i następne. Toż w wersji polskiej: *Wstrzemięźliwość.* Obie wersje redagował Arndt od 1 IV 1900 r. Pismo wychodziło co miesiąc.

III.

ROTH J.: Arndt Augustyn. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 160, tamże literatura; NATOŃSKI B.: Arndt Augustyn. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 939-940, tamże literatura. — Ponadto: T. W.: Arndt Augustyn. W: *Podr. enc. kośc.* T. 1/2 s. 346-347; List pochwalny Ojca św. Piusa X do ks. Augustyna Arndta. *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 234-235; ARNDT A.: Wyznania konwertyty. *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 197-203; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 191-192; KOCH L.: Jesuiter-Lexikon. Padeborn 1934 s. 100; Die Bibel in Deutschland. Oprac. J. SCHILDENBERGER i inni. Stuttgart 1965 s.

290; Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1872-1972. Kr. 1972 s. 199. — ATJKr. Catalogus provinciae Galicianae Soc. Jesu, (1875-1918); Catalogus provinciae Poloniae Soc. Jesu (1918-26); rkps 1081 (autobiografia k. 98-99, bibliografia podmiotowa k. 100-143).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Arteński Rafał Kazimierz († 1699), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Pochodził z Łowicza. Kształcił się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1667 r. zdobył bakalaureat, a w 1672 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Uczył początkowo w Szkołach Nowodworskich, potem w 1680 r. wszedł do Kolegium Mniejszego i objął katedrę wymowy z fundacji bpa P. Tylickiego. W roku następnym był dziekanem Wydziału Filozoficznego. W 1682 r. został przyjęty do Collegium Maius i rozpoczął studia teologiczne, które uwieńczył doktoratem w 1698 r. Fakt ten uczcili panegirykami Jan Albert Łopuszyński („Praemiatrix virtutum"), Jan Antoni Lukini („Fastigium theologici honoris"), Samuel Podgórski („Definitio essentialis viri") i Szymon Wosiński („Celsitudo triumviralis").

Arteński pełnił w latach 1683-1686 i 1696-1698 obowiązki prowizora biblioteki Kolegium Większego, kładąc duże zasługi przy porządkowaniu jej zbiorów. Był kanonikiem przy kościele św. Floriana i proboszczem w Pajęcznie. Zmarł 2 VII 1699 r. w Krakowie i został pogrzebany w kościele św. Anny. Śmierć jego uczcił Jan Lukini w wierszu „Fatalis arctoi sideris".

I.

1. Quaestio theologica de sacramentis in genere ex cursu sacramentali iuxta mentem D. Thomae et commentatorum eius publicae disputationi... exposita. Cracoviae 1694. Autorstwo niepewne.

2. Quaestio theologica de voluntate Dei pro licentia doctoratus in Sacra Theologia obtinenda... publicae disputationi proposita. Cracoviae 1698 Typis Francisci Caesarii 2° k. nlb. 2.

3. Quaestio theologica de visione Dei ex M. Sententiarum L. IV. Dist. 49... pro doctoratu in Sacrae Theologiae Facultate... obtinendo... proposita. Cracoviae 1698 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

II.

1. Emerita togatae Palladis munera... adolescentibus, primam in artibus et philosophia lauream prensantibus... praesentata. Cracoviae 1667 in Officina Schedeliana 4° k. 8.

2. Triumphans herculea virtus XXXVI V.V.DD. secundae laureae candidatorum dum... magisterii in Artibus et in Philosophia doctoratus licentiam consequerentur... concentu lyrico celebrata lucique publicae consecrata... Cracoviae 1672 Typis Stanislai Piotrkowczyk 2° ark. 10.

3. Vindex elegus piissimis manibus... Francisci Roliński Philosophiae et Medicinae doctoris... dum in ecclesia collegiata SS. Omnium iusta ei funebri apparatu, magno cum dolore omnium persolverentur ad conservandam nominis et meritorum eius memoriam... luci publicae consecratus... Cracoviae 1674 Typis Universitatis 2° k. nlb. 3.

4. Clypeus Sarmatiae... Joannis III. regis Poloniae... ad solennem augustissimae regalis inaugurationis actum... luci publicae praesentatus... Cracoviae 1676 ex Officina Francisci Caesarii 2° k. nlb. 12.

5. Lumen vitae virtutum... ad iusta funebria... Adami Sztameth U. J. doctoris... posteritati expositum... Cracoviae 1680 in Officina Francisci Cezary 2° k. 5.

6. Quaestio physica de coelo quam... Raphael Casimirus Arteński... pro Collegio Minori in lectorio DD. Theologorum publice ad disputandum proposuit... Cracoviae 1680 in Officina Francisci Caezari 2° k. 2.

7. Arae Themidis incenso virtutum... Joannes Stancewicz, protonotarius apostolicus .. et... Jacobus Żelazowski, protonotarius apostolicus... gratulatorio calamo, serae posteritati dedicatae... Cracoviae 1681 Typis Francisci Cezary 2° ark. 2.

8. Fastigium senatus Poloni in... Stanislao a Warszyce comite in Pilca et Ogrodzieniec... dum... funeralium honore prosequeretur... lugubri carmine adumbratum... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° ark. A-C_2.

9. Sceptra regni praenuntia... Alberti Papenkowicz Ustiensis S. Th. doctoris... dum... mortalitatis aius exuviae... tumularentur... ad seram posteritatem transmissa... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° k. 4.

10. Unio theologicus pretio... Stanislao Makowski S. Th. doctori... dum Sacrae Theologiae doctoratus insignia... prensaret... gratulatorio affectu oblatus... Cracoviae 1681 Typis Francisci Cezary 2° k. 7.

11. Pretiosus lapis e corona capitis Almae Universitatis Crac. avulsus... Joannis Radzki S. Th. doctoris et professoris... sepulti... lugubri carmine serae posteritati dedicatus... Cracoviae 1682 Typis Universitatis 2° k. 4.

12. Quaestio physica de intellectu ex libro tertio Aristotelis de anima... pro loco in Collegio Maiori obtinendo publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1682 Typis Francisci Cezary 2° k. 2.

13. Divae Themidis insignia... Sebastiano Piskorski U. J. doctori et professoris dum pro loco inter U.J. doctores... responderet... applausu gratulatorio dedicata... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° k. 3.

14. Encyclopedia theologica... Martino Winkler S. Th. doctori... dum pro loco inter S. Theologiae doctores et professores Almae Universitatis... responderet... consecrata... Cracoviae 1683 ex Officina Francisci Cezary 2° ark. A-B_2.

15. Arbor vitae... Jacobo Baltazarovic Collegii Maioris seniori patri... Joanni Michalski ecclesiarum collegiatarum S. Floriani praeposito... Francisco Josepho Przeworski ecclesiarum collegiatarum Cracov. S. Annae decano... dum eiusdem S. Theologicae Facultatis doctoratum... ritu solenni... praensarent... in vim officiosissimi cultus... actus... Cracoviae 1684 Typis Universitatis 2° ark. 3.

16. Paradisus terrestris... nuptialibus festis... Martiani de Kozielsko Ogiński cancellarii M. D. Lithuaniae... ac... Constantiae Christianae Wielopolsciae... consecratus... Cracoviae 1685 Typis Universitatis 2° k. nlb. 10.

17. Thronus Regni Poloniae... orbi christiano affulgens... Augusto II regi Poloniae... ad primam... suae coronationis... diem... dedicatus... Cracoviae 1697 ex Officina Francisci Cezary 2° k. nlb. 9.

III.

BARYCZ H.: Arteński Rafał Kazimierz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 167-168, tamże literatura; ZAHAJKIEWICZ M.; Arteński Rafał Kazimierz. W: *Enc. katol.* T. 1 s. 955-956, tamże literatura; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol. T.* 6 s. 19. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 328, 330, 333, 334, 335, 364, 367 ,403, 426; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1783. W. 1975 s. 200.

Bp Edward Ozorowski

Aucepius Teodor (1691-1773), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk.

Urodził się 3 V 1691 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 25 VIII 1711 r. Filozofię studiował w Grodnie (1715-1718), a teologię w Pińsku (1720-1724), gdzie w 1723 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył filozofii w Reszlu (1726-1728), Nieświeżu (1729-1732) i w Akademii Wileńskiej (1732-1735), prawa kanonicznego w Braniewie (1728-1729), teologii scholastycznej, pozytywnej i polemicznej w Braniewie (1736-1742) i w Akademii Wileńskiej (1742-1744). Posiadał doktorat z filozofii (1732) i teologii (1742). Był rektorem kolegium w Braniewie (1744-1748) i Reszlu (1752-1758). Zmarł w Reszlu 8 VIII 1773 r.

I.

1. Tractatus theologicus... In Academia Vilnensi SJ 1742-1743. Rkps Bibl. Lit. Akademii Nauk w Wilnie, sygn. F41-573, F41-575.

II.

1. Ver aureae aetatis Astraea aureum quondam terris librante saeculum Saturni concessum imperio nunc sub geminis Phosphoro et Hespero scenicas inter umbras reflorescens atque ab iuventute Coll. Brunopolitani SJ declamatum 1720. [Braniewo] 1720 2° k. nlb. 1.

2. Wykłady z fizyki w Akademii Wileńskiej. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F1-D 1376.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1358; Fontes historiae Lataviae Societatis Jesu. Coll. J. KLEIJNTJENS. T. 1. Riga 1940

s. 3, 13, 13; T. 2. Riga 1941 s. 385, 406; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarapio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mykyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 407-408. Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia. T. 2 cz. 1. Programy teatru jezuickiego. Wr. 1976 s. 15-16. — ARSJ.: Lit. 23-32 (katalogi trzyletnie z lat 1717-1770); Lit. 57-59 (katalogi roczne z lat 1712-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Augustajtys Franciszek, krypt.: X. F. A., (1848-1915), kanonik sejneński, autor artykułów kościelno-historycznych.

Kapłan Diecezji Sejneńskiej urodził się 5 II 1848 r., studiował w Seminarium Duchownym w Sejnach oraz w Akademii Duchownej w Petersburgu i 23 VII 1871 r. przyjął święcenia kapłańskie. Posiadał stopień magistra teologii. Przez wiele lat był profesorem w Seminarium sejneńskim. Należał do kapituły katedralnej w Sejnach. Pod koniec życia został proboszczem w Mariampolu i tam zmarł w 1915 r.

Napisał kilka artykułów historycznych z dziejów Diecezji Sejneńskiej i umieścił je w „Podręcznej encyklopedii kościelnej".

I.

1. Augustowska diecezja. W: *Podr. enc. kośc.* T. 1/2 s. 420-423.
2. Baranowski Antoni bp sejneński. W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 103-104.
3. Czyżewski Ignacy Stanisław bp sejneński. W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s. 306.
4. Hollak Józef bp arateński, sufragan sejneński. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 332-333.
5. Łubieński Konstanty Ireneusz bp sejneński. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 109.

III.

Augustajtys Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. IV. — Schemat. Diec. Sejneńskiej na lata 1883, 1885.

Ks. Marian Banaszak

Aulich Manswet Henryk (1793-1861), reformat, historyk misji.

Urodził się 21 VIII 1793 r. w Komornikach na Opolszczyźnie, jako syn Kaspra i Karoliny. Dnia 7 IX 1814 r. wstąpił do zakonu reformatów w Prowincji Małopolskiej. Nowicjat odbywał w Solcu, studia filozoficzne i teologiczne w klasztorach własnej prowincji. W 1820 r. przyjął święcenia kapłańskie z rąk reformata bpa A. P. Burzyńskiego. Dość szybko dał się poznać jako kaznodzieja i misjonarz ludowy. W latach 1828-1830 był gwardianem w Stopnicy i zarazem mistrzem nowicjuszy.

W 1831 r. wyjechał na misje zagraniczne. Najpierw przebywał na przedmieściu Stambułu (Pera), gdzie pracował wśród Polaków i Dalmatyńczyków. W 1833 r. udał się do Izmiry (dawna Smyrna) i tu również objął opiekę duchową nad Polakami i Dalmatyńczykami. W 1835 r. Kongregacja Rozkrzewienia Wiary poleciła mu objęcie duszpasterstwa wśród Polaków na Kaukazie. Nie otrzymawszy paszportu z Petersburga, powrócił do Izmiry. W 1838 r. udał się do Persji, by pracować tam wśród Polaków. Przybywszy wkrótce do Stambułu, przebywał tam do 1842 r. Przez rok następny działał w Izmirze jako „misjonarz ludów słowiańskich". W 1843 r. powrócił do Polski. Został mistrzem nowicjatu, działał też jako kaznodzieja ludowy. W latach 1856-1859 ponownie przebywał w Stambule. W 1859 r. powrócił na stałe do kraju. Zmarł w Krakowie 21 II 1861 r.

Aulich prowadził dziennik swoich podróży i pracy apostolskiej. Pamiętniki te zawierają ciekawe szczegóły, dotyczące życia ludności tubylczej, pracy misyjnej oraz polskiej emigracji na Bliskim Wschodzie.

I.

1. Dziennik dwunastoletniej misji na Wschodzie. T. 1-3. Kr. 1850 Zakład Wyd. Dzieł Katolickich 8° t. s. 215; T. 2 s. 240; *T. 3 s. 255.*

2. [Dziennik misji apostolskiej... 1856--1859]. Rkps Bibl. Fr.-Ref. w Krakowie, dział rkpsów 8° s. 1-224.

II.

1. Listy: 7 listów do zakoników Prowincji Małopolskiej z 1833, 1834 i 1838 r. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Akta personalne M. Aulicha. — 2 listy do przełożonych Prowincji Małopolskiej z 1832 i 1833. Tamże: Acta orig. P. Stephani de Medem *(1830-1833) II* nr *56, III* nr 34. — Do przełożonych Prowincji Małopolskiej z 1834. Tamże: Acta orig. trienni P. Pauli Jędrzejewicz (1833-1836) nr 33. — Do przełożonych Prowincji Małopolskiej z 1836. Tamże: Acta orig. P. Joachim Majewski (1836-1839). — Do Stefana Brzozowskiego z 1850. Tamże: Akta personalne S. Brzozowskiego. — Do prowincjała reformatów galicyjskich z 1850. Tamże: Acta orig. Apolinaris Cichowski (1849-1853) nr 55. — 3 listy do Tyburcego Kneży paulina, z 1857. Rkps Arch. Paulinów w Krak., sygn. 114 s. 145-152.

III.

WIŚNIOWSKI G.: Aulich Henryk Manswet. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 1132, tamże literatura. — Ponadto: REYCHMAN J.: Dzieje duszpasterstwa polskiego nad Bosforem. *Nasza Przeszł.* T. 33: 1970 s. 181--182; TENŻE: Podróżnicy polscy na Bliskim Wschodzie. W. 1972 według indeksu; RUCZCZYC M.: Peregrynacje polskiego misjonarza (ks. Manswet Henryk Aulich 1793-1861). *Myśl Społ.* R. [11]: 1975 nr 2 s. 18.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Awedyk Konstanty (1708-1711), jezuita, autor pracy o tzw. frankistach.

Urodził się 11 III 1708. Do zakonu jezuitów wstąpił 24 VIII 1724. Nowicjat odbył w Krakowie (1724-1726), studia filozoficzne w Lublinie (1726-1729), a teologiczne w Krakowie (1732-1736), gdzie w 1735 został wyświęcony na księdza. W latach 1729-1732 nauczał w szkołach jezuickich w Barze, Przemyślu i Samborze, a w latach 1736-1738 w Owruczu. Był przejściowo profesorem filozofii we Lwowie (1741-1743 oraz 1760--1762). Większość życia poświęcił kaznodziejstwu we Lwowie, Lublinie, Piotrkowie, Poznaniu, Kaliszu i Gdańsku. Pozostawił dwa duże tomy kazań przygodnych (1757) i niedzielnych (1766) oraz szereg drobniejszych publikacji. Tematem kazań są przede wszystkim potrzeby życia codziennego, a więc wiara praktyczna, stosunek do Kościoła i duchownych, życie małżeńskie, obowiązki rodziców, życie nad stan itd. W czasie pobytu we Lwowie brał udział w kwestii żydowskiej, wywołanej wystąpieniem frankistów. Opublikował „Kazanie po zakończonych dysputach Contra Talmudystów" (Lwów 1759) i dodał do niego „Opisanie okoliczności nawrócenia do wiary św. Contra Talmudystów". Umarł 30 III 1771 w Białej Cerkwi, gdzie pracował jako misjonarz.

I.

1. *Kazanie po dysputach Contra* Talmudystów we Lwowie w kościele katedralnym lwowskim miane. Przy tym historia o Contra Talmudystach wszystkie dworniejsze okoliczności nawrócenia ich do wiary św. i dalszych postępków opisująca... We Lwowie 1760 Druk. Akademicka S. J. 8° nlb. 8, kazania k. nlb. 18, Opisanie s. 121, rejestr s. 3. — Toż pod zm. tyt.: Opisanie wszystkich dworniejszych okoliczności nawrócenia do wiary św. Contra Talmudystów... (Adres wydawniczy rok i objętość jak wyżej). W Bibl. Ossol. znajduje się rękopis powyższego kazania (sygn. 614 k. 93-104). Zostało ono wygłoszone 10 IX 1759 r.

II.

1. Kazanie na pogrzebie P. Michała... Czackiego, kasztelana wołyńskiego, wojsk JKM i Rzeczpospolitej znaku pancernego rotmistrza miane przez... dnia pierwszego pogrzebu w kościele łuckim OO. Jezuitów roku Pańskiego 1745 dnia 17 maja. Lublin 1745 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 13.

2. Nagroda długo umartwionych wie-

ków, w prześwietnym województwie sieradzkim wybór tak godnego ziemstwa... przy nowo ufundowanej sądów swoich jurysdykcji publicznym kazaniem na solennej wotywie w kościele księży Jezuitów mianej, powitani przez... kaznodzieję kościoła farnego Piotrkowskiego roku 1747 dnia 24 kwietnia. Kalisz 1747 Druk. Collegium Soc. Jesu 2° k. nlb. 10.

3. Kazanie na powitaniu... Trybunału Koronnego deputatów, po ufundowanej... głównych sądów jurysdykcji. Miane w kościele farnym Piotrkowskim roku 1747 dnia 15 października. Kalisz 1747 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 11.

4. Mądrość każdego kondycji proporcjonalna JO. Trybunałowi koronnemu i innym stanom na kolendę dana, to jest kazanie kolendowe na dzień św. Agnieszki miane wielkim i dystyngowanym imionom Palestry Piotrkowskiej Trybunalskiej przypisane... roku 1748 dnia 21 stycznia. Kalisz 1748 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. 14.

5. Kazania w niektórych materiach tego polityczniejszego i uczeńszego wieku wielce potrzebnych. Lwów 1757 Druk. Colleg. Soc. Jesu 4° k. nlb. 12 s. 424.

6. Kazanie na zaczęcie Trybunału Koronnego miane... roku 1758. Lublin 1758 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 32. W Bibl. Ossol. znajduje się rękopis (syng. 325, k. 20-31) tegoż kazania. Zostało ono wygłoszone 3 IV 1758.

7. Kazanie gdy pierwsza wiadomość przyszła o nominacji JWX Wacława Hieronima Sierakowskiego... miane w archikatedrze lwowskiej na wotywie publicznej... Lwów [759] Druk. Colleg. Soc. Jesu 8° s. 8, 31.

8. Kazanie miane w katedrze lwowskiej dnia 10 maja 1759. Tak podaje ESTREICHER (t. 12 s. 311). BROWN (s. 107) podaje datę 10 września. Jest to zapewne pozycja identyczna z drukiem podanym w grupie I.

9. Kazania na niedziele całego roku... Lwów 1766 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° s. 16, 621, 8.

10. Philosophia moralis praecepta et dogmata ad vitam recte et beate instituendam praescribens seu ethica et ius naturae auditoribus philosophiae explanata in Universitate Academica SJ Anno 1760 die 26 8bris. Rkps Blbl. OO. Kapucynów w Kr., sygn. 122 k. 103-110. Są to wykłady etyki w kolegium lwowskim.

11. Listy: Do bpa J.A. Załuskiego z 1754. (Rkps BN, sygn. 3254 k. 3-4) i z 1760 (Rkps BN, sygn. 3260 k. 34). — Listy, cenzury książek do druku, różna dokumentacja w. WAP Kr., Teki Schneidra nr 670, 703, 706.

III.

BEDNARSKI S.: Awedyk Konstanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 189-190, tamże literatura; OLESZCZAK E.: Awedyk Konstanty. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 1179-1180, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 106-107; N[IEDZIELSKI] J.: Awedyk Konstanty. W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 31; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Comp. de Jésus. T. 1 kol. 707-709.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Awedyk Michał Jan Nepomucen (ok. 1700-1760), kanonik gnieźnieński, kanonista.

Urodził się ok. 1700 r. w Krakowie. Jego ojciec Michał był ławnikiem i aprowizatorem krakowskiego lazaretu, a później autorem relacji o tymże lazarecie pt. „Memoriał potomności"... (Kr. 1751). Imiennik Awedyka Jan Nepomucen, z pewnością jego bliski krewny, był profesorem medycyny i dziekanem Wydziału Medycznego w Akademii Zamojskiej.

Michał Awedyk (syn) studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1728 r. otrzymał bakalaureat filozofii, a w roku następnym doktorat. Kilka lat później udał się na studia do Włoch i w 1741 r. zdobył w Rzymie doktorat obojga praw. Po powrocie do Krakowa doktoryzował się z teologii w 1744 r. Niebawem powtórnie wyjechał do Rzymu dla podjęcia studiów medycyny i zdobycia praktyki prawniczej w kurii papieskiej. Doktorat medycyny uzyskał w 1749 r. a za pracę w kurii papieskiej otrzymał tytuł protonotariusza ap.

Równocześnie postępował Awedyk w godnościach kościelnych. Przed pierwszym wyjazdem za granicę otrzymał kanonię łowicką i sądecką, probostwo w Grocholicach i Spytkowicach oraz prebendę w Tenczynku.

Po powrocie z Rzymu został w 1744 r. kanonikiem gnieźnieńskim fundi Zamoście, a w 1749 r. fundi Sieradz; ostatnia kanonia była przeznaczona dla medyka kapitulnego. Znany dobrze w kurii rzymskiej był Awedyk kilkakrotnie wykonawcą jej pism, skierowanych do różnych członków kapituły. Przez dłuższy czas był audytorem generalnym arcybpa Adama Ignacego Komorowskiego oraz wykonawcą jego testamentu. Dwukrotnie reprezentował kapitułę gnieźnieńską na sejmach warszawskich.

Pomimo posiadania kanonii doktora medycyny, nie prowadził Awedyk praktyki lekarskiej wobec kapituły, w związku z czym ta ostatnia zwróciła mu uwagę w 1760 r. żeby pokrył koszty utrzymania zastępczego medyka świeckiego za kilka ubiegłych lat i sam łożył nań w przyszłości. Awedyk uznał słuszność pretensji kapituły i zobowiązał się wypłacić po 200 złp rocznie za kilka lat ubiegłych oraz na bieżąco po 300 złp rocznie. Jednakże do wykonania tych zobowiązań nie doszło, gdyż Awedyk zmarł w Łowiczu w tym samym roku (1760) i został pochowany w tamtejszej kolegiacie. Pomimo gruntownego wykształcenia opublikował jedynie (nie licząc panegiryków) ułożony przez siebie dla arcybpa Komorowskiego list pasterski, w którym określił szczegółowo obowiązki dziekanów.

I.

1. De mandato... A. M. Komorowski archiepiscopi Gnesnensis. obligationes de decanorum foraneorum respectu officiorum eisdem iniunctae... B. m. 1751 2° k. 2.

II.

1. Conchylium... in praemium primae laureae candidatis... a eiusdem laureae candidato... Cracoviae 1728 Typis Haeredum Francisci Cezary 2° k. nlb. 11.

2. Epaminondas... Joannes Nepomucenus... dum ad canonizationis suae pompam... ad ecclesiam s. Adalberti introduceretur. Cracoviae 1729 Typis Jacobi Matyaszkiewicz 2° k. 15.

3. Pantheon veri numinis... sub titulo ss. Theresiae et Joannis a Cruce... Joannis Szembek Regni Poloniae cancellarii... inter solemnia consecrationis encaenia... celebratum. Cracoviae 1730 Typis Jacobi Matyaszkiewicz 2° k. tyt. 1 k. nlb. 23.

4. Praesidium universi... Joannes Nepomucenus... dum eius reliquiae ad ecclesiam s. Adalberti... introduceretur. Cracoviae 1731 Typis Jacobi Matyaszkiewicz 2° ark. 15.

5. Hospes in urbe Cracoviensi P. Onufrius anachoreta... circa reliquiarum introductionem... ad ecclesiam s. Adalberti... per archiconfraternitetem literatorum... Cracoviae 1741 2° k. nlb. 12.

III.

KOTLARSKI T. Prawdziwa lista życia i cudów b. Józefa z Kopertynu... Warszawa 1754 s. 14; KORYTKOWSKI J.: Prałaci gnieźn. T. 1 s. 82, 87 i w dodatku do tegoż s. 22-23; KOŚMIŃSKI S.: Słownik lekarzów polskich. W. 1888 s. 13; KOCHANOWSKI J. K.: Dzieje Akademii Zamojskiej (1594-1784). Kr. 1899-1900 s. 275, 297, 302, 313, 314; ESTREICHER K. T. 12 (miesza go z ojcem Michałem i Janem Nepomucenem profesorem zamojskim); WIŚNIEWSKI J.: Dekanat opatowski. Radom 1907 s. 183; GIEDROYĆ F.: Źródła bio-bibliograficzne do dziejów medycyny w dawnej Polsce. W. 1911 s. 26-27.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bachmiński Bonawentura († 1808), reformat, potem bernardyn, polemista.

Brak danych biograficznych o jego pochodzeniu i wykształceniu. W latach trzydziestych XVIII w. wstąpił do zakonu reformatów i był lektorem filozofii w ich klasztorze w Rawie Ruskiej. W 1740 r. przeszedł do bernardynów Prowincji Ruskiej i przez dłuższy czas był lektorem teologii na studium zakonnym. Pierwsze swoje dzieło o charakterze ascetycznym wydał w 1764 r. pt. „Colloquia Mariana", poświęcając je wychwalaniu wszystkich przywilejów NMP. W następnym dziele z 1783 r. „Poznanie Boga..." dał przegląd i uzasadnienie rozumowe istnienia Boga i duszy nieśmiertelnej oraz Bożej opatrzności. Na uzasadnienie istnienia Boga posłużył się dowodem z celowości w przyrodzie oraz praw rządzących wszechświatem, które nie mogły być wynikami ślepej gry sił. W drugim tomie tegoż dzieła, ogłoszonym jako osobna pozycja „Dowody różne wiary świętej..." omówił zagadnienia wiary, łaski, sakramentu pokuty, Eucharystii i eschatologii, broniąc ich przed atakami ateistów i deistów doby Oświecenia. Bachmiński zmarł w Warkowiczach 9 I 1809 r.

I.

1. Poznanie Boga i religii z przeświadczenia rozumu... a na libertynów, ateistów zarzuty odpowiedź... T. 1. Berdyczów 1783 Druk. Fortecy N. M. Panny 8° k. 11, s. 440.

2. Dowody różne wiary św. spowiedzi, Sakramentu ołtarza... T. 2. Berdyczów 1783 Druk. Fortecy N. M. Panny 8° k. 4, s. 331.

II.

1. Colloquia Mariana... Leopoli b. r. [1764] Typis Joannis Filipowicz 12° k. nlb. 13, s. 189.

III.

KOWALCZYK S.: Bachmiński Bonawentura. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 1245-1246 (błędna informacja o lektorstwie Bachmińskiego w Berdyczowie). — Ponadto: GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 247; AUGUSTYN W.: Bachmiński Bonawentura. W: *Filoz. w Pol. Słown.* s. 14 (błędna informacja o lektorstwie B-ego w Berdyczowie); NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 206 (błędna data śmierci); BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 332. — Arch. Prow. Bern. w Kr., rkps (bez sygn.): GOLICHOWSKI N.: Poczet wybitnych bernardynów od XV do XIX wieku. Cz. 1 s. 141.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bachowski Feliks (XVII w.), kustosz ołycki, popularyzator teologii.

Bliższe szczegóły życia Bachowskiego nie są znane. Wiadomo jedynie, że z ramienia kapituły ołyckiej przed 1652 r. został proboszczem w miasteczku Kazimierzowie (późniejsza Kazimierka), nękanym napadami kozacko-tatarskimi. W 1665 r. Kozacy zniszczyli miejscowy kościół. Staraniem Bachowskiego — 5 lat później — wzniesiono murowaną kaplicę. W 1671 r. malarz z Łucka Antoni Samołowic skopiował z sugestii Bachowskiego obraz Matki Bożej, znajdujący się w skarbcu Radziwiłłów w Ołyce, przewieziony według tradycji z Palestyny przez Ra-

dziwiła Sierotkę. Obraz zasłynął wkrótce jako cudowny wizerunek Matki Bożej Kazimierzowskiej, ściągając liczne rzesze pielgrzymów.

I.

1. Divi amoris suavitates seu theologia mystica. Cracoviae 1682 Officina Schedeliana 8° k. nlb. 4, s. 283, s. nlb. 5.

2. Przeł. i opracował: Mąż doskonały z Platonowych reguł od Epikteta zebrany, a teraz różnymi do życia pospolitego należącymi sentencjami, przykładami pilnie objaśniony przez... Kraków 1652 Druk. Łukasza Kupisza 4° k. nlb. 36. — Toż pod zm. tyt.: Różne dialogi pobudzające do cnotliwych powinności. B. m. r. 4°. — Toż. Kraków 1682 8° k. nlb. 25. W dziele tym zamieścił dużo przykładów polskich.

II.

1. Miłość Boża na dzień św. Marii Magdaleny w kościele kolegiaty ołyckiej kazaniem przez... wystawiona... Zamość 1676 Druk. Akademicka 4° k. 59; na końcu umieszczony jest życiorys św. Marii Magdaleny.

III.

SZCZOTKA S.: Bachowski Feliks. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 201, tamże literatura. — Ponadto: BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej. T. 1. W. 1814 s. 340; JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz T. 1 s. 11; [NOWAKOWSKI] Wacław z Sulgostowa: O cudownych obrazach w Polsce Przenajśw. Matki Bożej wiadomości historyczne, bibliograficzne i ikonograficzne. Kr. 1902 s. 252; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 467.

Ks. Józef Mandziuk

Baczyński Ludwik († 1792), franciszkanin konw., autor dysertacji teologicznej.

Po raz pierwszy spotykamy go już jako magistra teologii 2 II 1764 w Krakowie, gdzie był regensem studium teologicznego, a zarazem od 1765 r. kaznodzieją katedralnym. Oskarżony przez współbraci o przestępstwa moralne uciekł w 1766 r. do Włoch. Tam tyle uzyskał, że generał zakonu nie zatwierdził wyroku wydanego nań przez prowincjała. Wróciwszy do Polski, wprawdzie nie został uwięziony, ale nie potrafił wykazać swojej niewinności. Do 1768 r. mieszkał w Poznaniu pozbawiony możliwości pracy. W 1768 r. ustanowiono go profesorem teologii moralnej w Poznaniu z zaznaczeniem że chodzi o czynienie w ten sposób pokuty. W 1770 r. został już prefektem studium poznańskiego, a w 1783 r. przyznano mu godność wieczystego definitora. Życie Baczyńskiego związało się z konwentem poznańskim, do którego był zresztą afiliowany. Umarł w Poznaniu 8 IX 1792 r.

I.

1. Propositiones theologicae, juxta mentem Doctoris Subtilis et Mariani. Defendentur sub assitentia P. Ludovici Baczyński. B. m. 1764 2° k. nlb. 2.

III.

KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 449, 461. — Arch. Gen. Br. Mn. Konw. w Rzymie: Reg. R. Barbarigo 1783-1789, k. 2; Arch. Prow. Franc. w Krak.: Liber professionum Conventus Cracoviae 1743, s. 1764; Acta Provinciae Polonae a 1764 a., k., 17, 17 v, 28 v, 29, 45, 65, 68, 99, 111, 111 v, 134, 168 v, 172 v, 173; Nekrolog krakowski stary, 8 IX.

O. Damian Synowiec OFMConv.

Baczyński Tomasz (1690-1756), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 19 XII 1690 r. na Rusi. Do zakonu jezuitów wstąpił 9 VIII 1705 r. Filozofię studiował w Lublinie (1707-1710), a teologię w Krakowie (1715-1717) i Poznaniu (1717-1719), gdzie w 1718 r. przyjął święcenia kapłańskie. Wykładał w szkołach jezuickich retorykę w Rawie Mazowieckiej i w Brześciu (1713-1715), a później w Jarosławiu (1719-1720, 1721-1722) i Kaliszu (1722-1725), filozofię w Sandomierzu (1725-1727) i Kaliszu (1727-1730) oraz teologię scholastyczną w Kaliszu (1730-1739). Był następnie rektorem kolegium w Sandomierzu (1740-1743), w Kra-

kowie u św. Szczepana (1743-1748), prepozytem domu profesów w Krakowie (1748-1752), rektorem kolegium w Jarosławiu (1752-1753) i od 28 X 1753 r. prowincjałem polskim. Zmarł 12 X 1756 r. w Krakowie.

I.

1. Tractatus de gratia et peccatis... In Collegio Calissiensi SJ, 1733-1734. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 571 k. 88-168.

2. Tractatus de sacramento poenitentiae... In Collegio Calissiensi SJ, 1738-1739. Rkps Bibl Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 1101.

II.

1. 11 utworów dramatycznych napisanych w Kaliszu w latach 1722-1725. Rkps Bibl. Jag., sygn. 182 k. 304-322, 336-367.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1044, 1183; T 4 s. 962, 1051; WINDAKIEWICZ S.: Teatr kolegiów jezuickich w dawnej Polsce. Kr. 1922 s. 30, 34, 41, 43, 44; ATAMAN J.: W. H. Sierakowski i jego rządy w diecèzji przemyskiej. W. 1936 s. 121; OKOŃ J.: Rękopiśmienne teatralia staropolskie w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej. *Biul. Bibl. Jag.* R. 20: 1970 s. 121-122; PIECHNIK L.: Akademie i uczelnie jezuickie. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 92-93. — ARSJ.: Pol. 23-32 (katalogi trzyletnie z lat 1711-1754); Pol. 45-46 (1706-1755); Pol. 86 f. 24 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Badeni Jan (1858-1899), jezuita, historyk Kościoła.

Urodził się 21 VI 1858 r. w Charbówce na Podlasiu. Do zakonu jezuitów wstąpił 19 VII 1873 r. Filozofię studiował w Starej Wsi (1879-1881), teologię zaś w Krakowie (1883-1886), święcenia kapłańskie przyjął w 1885 r. Był współpracownikiem „Przeglądu Powszechnego" i ogłaszał liczne artykuły, sprawozdania i recenzje. Wiele uwagi poświęcił szczególnie zagadnieniom emigracji polskiej. Mianowany w 1896 r. superiorem domu jezuickiego we Lwowie, a w 1897 prowincjałem prowincji galicyjskiej, postarał się o utworzenie stałej placówki jezuitów polskich w Stanach Zjednoczonych. Otaczał też stałą opieką robotników polskich w Budapeszcie, w Niemczech i Szwecji. Wszechstronna znajomość problematyki społecznej pozwoliła mu zasygnalizować lekceważone dotąd ruchy radykalne i uczulić na nie uprzywilejowane warstwy społeczne. Wydał z tej dziedziny szereg broszur. Nieco słabsze są jego prace hagiograficzne („Święty Stanisław Kostka", Kr. 1887, 1921 [5]; „Ksiądz Stanisław Chołoniewski", Kr. 1888; „Życie św. Ignacego Loyoli", Nr 1893, 1923 [2]; „Ksiądz Karol Antoniewicz", Kr. 1896). Jako prowincjał kierował księży do pracy w organizacjach katolickich społecznych (Przyjaźń, Jedność) oraz zabiegał o współpracowników i fundusze dla pism robotniczych i ludowych („Pochodnia", „Słowo Prawdy", „Grzmot"). Badeni należał do głównych inicjatorów zainteresowania się Kościoła w Galicji kwestiami społecznymi. Umarł w młodym wieku 5 I 1899 r. w Krakowie.

I.

1. Historia koronacji cudownego obrazu Matki Boskiej Starowiejskiej. Pelplin 1878 Nakł. J. N. Romana 8° s. 64.

2. Albert Wielki. *Prz. Lwow.* R. 1880 t. 19 s. 569-573, 617-622; R. 1881 T. 21 s. 9-12, 80-82.

3. Misja mołdawska za Zygmunta III. *Misje Katol.* R. 1: 1882 s. 145-155; R. 2: 1883 s. 281-290, 309-322. — Toż w: *Studia i szkice.* T. 2. Kr. 1898 s. 169-198.

4. Misje szwedzkie. *Misje Katol.* R. 3: 1884 s. 3-7, 29-35, 62-66, 125-130, 157-163, 189-194, 221-223, 249-255, 281-287. — Toż w: *Studia i szkice.* T. 2. Kr. 1898 s. 261-390.

5. O. Jan Bosco i misje OO. Salezjanów w Południowej Ameryce. *Misje Katol.* R. 3: 1884 s. 270-271, 291-295. — Toż w: *Studia i szkice* T. 1. Kr. 1898 s. 245-267.

6. Walka o bóstwo Chrystusowe w V

wieku. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. 163--185, 349-371.

7. Święty Cyprian Kartagiński i karność Kościoła w III wieku. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 10 s. 211-232, 405-424. — Toż w: *Studia i szkice* T. 1. Kr. 1898 s. 70-128.

8. Filozof chrześcijański w II wieku, św. Justyn męczennik. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 12 s. 1-20, 195-208. Toż w: *Studia i szkice.* T. 1. Kr. 1898 s. 129-177.

9. Asceta polski z XVII wieku, ksiądz Mikołaj Łęczycki. *Prz. Katol.* R. 23: 1887 nr 6-12. — Toż w: *Studia i szkice* T. 1. Kr. 1898 s. 268-326.

10. Święty Stanisław Kostka. Kr. 1887 Nakł. M. Morawskiego, Druk. Czasu 8° s. 296 (oraz odmienna edycja s. 280). — Toż. Kr. 1888, Nakł. Żupańskiego i Heumanna, Druk. W. L. Anczyca 8° s. 298.— Toż. Kr. 1890, Druk. Czasu 16° s. 304. — Toż. Kr. 1890 Nakł. M. Mycielskiego, Druk. Czasu 16° s. 278. Książek pobożnych dla wiernych każdego stanu, T. 29. — Toż. Kr. 1900 Nakł. P. Kutyby, Druk. A. Koziańskiego 16° s. 280. Książek pobożnych... T. 29. — Toż. Kr. 1911. Wyd. Ks. Jez. 16° s. 270. — Toż. Kr. [1921], Wyd. Ks. Jez., Druk. W. Poturalskiego 16° s. 268.

11. Bł. męczennicy angielscy Tow. Jezusowego: Edmund Campion, Aleksander Briant, Tomasz Cottam. Kr. 1888 Druk. Czasu 16° s. VIII, 159. Książek pobożnych. T. 31. — Toż. W. 1901 M. Szczepkowski 16° s. 153.

12. Ksiądz Stanisław Chołoniewski. Kr. 1888 8° s. 380. Wychodziło też rozdziałami w *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 14 — R. 6: 1889 t. 21.

13. Zasady życia doskonałego z listów świętego Ignacego Loyoli. Kr. 1892 Nakł. M. Mycielskiego Druk. Czasu 16° s. 147. Pobożnych książek... T. 51.

14. Korespondencja św. Ignacego Loyoli. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 37 s. 1-22, 321-348. — Toż w: *Studia i szkice.* T. 1. Kr. 1898 s. 178-244.

15. O święceniu niedzieli. Referat. *Przegląd.* (Lwów). R. 1893 nr 162-163 (18-19 VII). — Toż w: *Księga pamiątkowa wiecu katolickiego w Krakowie odbytego w dniach 4, 5 i 6 lipca 1893.* Wyd. W. CHOTKOWSKI. Kr. 1893 s. 480-485.

16. Welehradzkie zjazdy. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 39 s. 388-401. — Toż w osob. odb. Kr. 1893 Nakł. autora, Druk. W. L. Anczyca 8° s. 16.

17. Żywot św. Ignacego Loyoli założyciela zakonu Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1893 Nakł. M. Mycielskiego, Druk. W. L. Anczyca 16° s. 370. Pobożnych książek... T. 39. — Toż. Kr. 1893 Nakł. M. Mycielskiego Druk. W. L. Anczyca 16° s. 506. — Toż. Kr. 1923 Wyd. Ks. Jez. Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 345.

18. Ksiądz Karol Antoniewicz Tow. Jez. Kr. 1896 8° s. nlb. 2, 417. Wychodziło też rozdziałami w *Prz. Pow.* R. 10: 1893 t. 40 — R. 13: 1896 t. 51.

19. Oprac. i wyd.: CZEŻOWSKI I.: Żywot św. Jana Berchmansa T. J. Patrona młodzieży. Kr. 1890 Nakł. M. Mycielski Druk. W. L. Anczyca 16° s. 157. Pobożnych książek... T. 45.

20. Traktaty teologiczne o prymacie św. Piotra i o Łasce Bożej. Rkps ATJKr., sygn. 903 k. 115.

II.

1. Kazimierz Maciej Sarbiewski. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 4 s. 208-232, 376--395. — Toż w: *Studia i szkice* T. 2. Kr. 1898 s. 1—62.

2. Dwa ostatnie pamiętniki Renana. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 9 s. 343-353. — Toż w: *Studia i szkice* T. 2. Kr. 1898 s. 63-79.

3. Z współczesnej poezji prowansalskiej. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 11 s. 71-85.

4. Indyjska teozofia w Europie. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 13 s. 208-223.

5. Nabożeństwo dziesięcioniedzielne i nowenna do św. Stanisława Kostki SJ. Zebrał i ułożył... Kr. 1887 Druk. Czasu 16° s. 53, nlb. 3. — Toż. Kr. 1902 Nakł. P. Kutyby Druk. A. Koziańskiego 16° s. 53. — Toż. Kr. 1909 Wyd. Apost. Modl. Druk. A. Koziańskiego 16° s. 53. — Toż. Kr. 1917 Wyd. Apost. Modl. Druk. Czasu 16° s. 63. — Toż. Kr. 1926 Wyd. Ks. Jez. 16° s. 65. — Kr. 1928 Wyd. Ks. Jez. Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 66.

6. Błędny rycerz monarchii i katolicyzmu w XIX wieku. Cretineau-Joly. *Prz. Katol.* R. 23: 1887 nr 26-29. — Toż w: *Studia i szkice* T. 1. Kr. 1898 s. 327-370.

7. Armia Zbawienia. *Kron. Rodz.* R. 16: 1888 s. 10-13 ,43-45, 79-82. — Toż w: *Studia i szkice* T. 3. Kr. 1898 s. 87-107.— Toż. Czas. R. 1887 nr 158-159.

8. Obchód jubileuszu papieskiego. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 17 s. 257-270.

9. Emigracja ludu polskiego do Niemiec. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 T. 24 s. 309--343. — Toż w osob. odb. Kr. 1889 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 37.

10. Chrześcijański powieściopisarz, Paweł Feval. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 23 s. 305-323, 467-488, 686-708. — Toż. w: *Studia i szkice.* T. 2. K. 1898 s. 80-168.

11. Harce przed bitwą o szkołę wyznaniową. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 22 s. 227-254.

12. Walka przeciw niewolnictwu. *Gaz. Lwow.* R. 79: 1889 nr 42-44. — Toż w

osob. odb.: Lw. 1889 Nakł. autora Druk. Wł. Łozińskiego 8° s. 30.

13. Z wycieczki na Górny Śląsk. Napisał ksiądz z Krakowa. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 24 s. 71-102. — Toż w osob. odb. Kr. 1889 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 31.

14. Polacy w Anglii. (Losy polskich uchodźców w Anglii, 1831-1890). *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 26 s. 1-20, 213-229, 357-379. — Toż w osob. odb. Kr. 1890 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 67.

15. Prawda o kwestii rzymskiej. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 25 s. 2-23. Toż w: *Studia i szkice* T. 3. Kr. 1898 s. 1-30.

16. Robotnicy polscy w Saksonii. (Streszczenie niemieckiego dzieła Kaergera). *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 27 s. 313-326. — Toż w osob. odb. Kr. 1890 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 16.

17. Wrażenia z drugiego zjazdu historyków polskich we Lwowie. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 27 s. 305-312.

18. Maria-Zell, wrażenia z podróży. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 32 s. 33-52 — Toż w osob. odb. Kr. 1891 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 20.

19. Mowa żałobna o ś. p. Emilii z Sołtyków Popielowej, wypowiedziana na nabożeństwie odprawionym za spokój jej duszy w kościele św. Barbary dnia 17 września 1891. Kr. 1891 Nakł. Rodziny Druk. Czasu 8° s. 11.

20. Pierwszy polski wiec katolicki w Toruniu. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 32 s. 307-316.

21. Pokój św. Stanisława Kostki w Wiedniu. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 31 s. 291-294.

22. Prawdziwy Syn Marii święty Alojzy Gonzaga. Na pamiątkę 300-letniej rocznicy śmierci świętego. Kr. 1891 Nakł. Konwiktu chyrowskiego Druk. Czasu 16° s. 47.

23. Skąd nas znać mają? *Kur. Pozn.* R. 20: 1891 z 25 XII. — Toż w: *Studia i szkice* T. 3. Kr. 1898 s. 172-176.

24. U Słoweńców: I. Celowiec. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 32 s. 317-336; II. Lublana. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 33 s. 26-44.

25. Maria. Upominek majowy czyli zbiór modlitw odpustowych z nowenną do Matki Boskiej. Kr. 1892 Nakł. M. Mycielskiego 16° s. 94.

26. Nad serbskim Dunajem. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 34 s. 236-260.

27. Nowenna ku czci błogosławionej Kunegundy. W: *Nabożeństwo ku czci błogosławionej Kunegundy.* Kr. 1892 s. 29-64.

28. Na Słowaczyźnie. Wrażenia z podróży. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 36 s. 33-54, 184-207, 336-351.

29. Pamiątka 600-letniej rocznicy zgonu bł. Kunegundy królowej polskiej, założycielski klasztoru PP. Klarysek w Starym Sączu. Kr. 1892 Druk. Czasu 8° s. 82.

30. Prawdziwe tajemnice Krakowa. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 33 s. 195-228.

31. W Czerniowcach. Wrażenia z kilkudniowej wycieczki. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 35 s. 56-85. — Toż w osob. odb. Kr. 1892 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 32.

32. W Zagrzebiu. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 33 s. 317-345.

33. Między Słowianami. Zeszyt 1. Kr. 1893 Druk. W. L. Anczyca 8° s. IV, 153; Zeszyt 2. Kr. 1896 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 171. Jest to zbiór różnych opracowań, drukowanych wcześniej w *Prz. Powsz.* na tematy Słowiańszczyzny.

34. Niedziela w Krakowie. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 38 s. 215-255. — Toż w osob. odb. Kr. 1893 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 76. — Toż w: *Studia i szkice* T. 3. Kr. 1898 s. 31-86.

35. Powszechne modlitwy za Polskę. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 37 s. 145-152.

36. Socjalistyczna prasa w Galicji. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 38 s. 313-328 — Toż w osob. odb. Kr. 1893 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 16.

37. W huculskich górach. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 40 s. 1-36.

38. Wrażenia z wiecu katolickiego w Krakowie. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 39 s. 1^{x}-14^{x} (po s. 152).

39. Gawęda polskiego pielgrzyma. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 44 s. 469-472. Toż w: *Studia i szkice.* T. 3. Kr. 1898 s. 179-184.

40. Katolicki zjazd w Bernie. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 43 s. 359-375.

41. Morawska Częstochowa. *Prz. Powsz* R. 11: 1894 t. 42 s. 354-362.

42. Noc na Adriatyku. Posmak po Wenecji. *Gaz. Lwow.* R. 84: 1894 nr 153. — Toż w: *Studia i szkice* T. 3. Kr. 1898 s. 161-167.

43. O informowaniu prasy zagranicznej. Lw. 1894 Druk. Dziennika Polskiego 8° s. 10. — Toż w: *Studia i szkice* T. 3. Kr. 1898 s. 134-146.

44. Socjalizm galicyjski na kongresie austriackich socjalistów w Wiedniu. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 42 s. 302-304.

45. Wrażenia z drugiego zjazdu literatów i dziennikarzy polskich. *Przy. Powsz.* R. 11: 1894 t. 43 s. 305-311.

46. Z życia kościelnego w Poznańskiem. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 41 s. 464-469.

47. Dalmackim brzegiem. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 336-373.

48. Etnograficzna wystawa w Pradze. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 248-261.

49. Łużyce. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 48 s. 251-271, 379-398.

50. Robotnicze zebranie w Lignicy. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 460-464.

51. Ruch ludowy w Galicji. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 45 s. 1-36. — Toż w osob. odb. Kr. 1895 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 38.

52. Sternicy opinii. W: *„Dla Śląska". Książka zbiorowa na rzecz gimnazjum polskiego w Cieszynie.* Lw. 1895. — Toż w: *Studia i szkice* T. 3. Kr. 1898 s. 177-178.

53. W czarnogórskiej stolicy. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 48 s. 86-102.

54. Z krakowskiego wiecu katechetów. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 48 s. 153-160.

55. Kurs socjalny w Schwaebisch-Gmünd. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 52 s. 471-480. — Toż w: *Studia i szkice.* T. 3. Kr. 1898 s. 188-204.

56. Obrazki z krakowskiej nędzy. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 52-54. — Toż w osob. odb. Kr. 1897 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 134.

57. Radykali ruscy. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 49 s. 221-281. — Toż w osob. odb. Kr. 1896 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 63. — Toż w: *Studia i szkice.* T. 3. Kr. 1898 s. 205-289.

58. Ruch socjalny w Tarnowie. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 50 s. 464-469.

59. Wiece i wiecyki. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 52 s. 145-155.

60. Czytelnia katolicka we Lwowie. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 55 s. 475-476.

61. Kraków a Lwów. Rocznik Koła Literacko-artystycznego we Lwowie, 1897, — Toż w: *Studia i szkice.* T. 3. Kr. 1898 s. 168-171.

62. Nasza prasa robotnicza i ludowa. *Ruch Katol.* R. 1: 1897 nr 15 i 21 (17, 24 X). — Toż w: *Studia i szkice.* T. 3. Kr. 1898 s. 147-160.

63. Notatki o Śląsku Cieszyńskim. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 55 s. 169-192.

64. Z obecnych dziejów galicyjskiego misz-maszu społecznego. *Kur. Pozn.* R. 26: 1897 nr 1. — Toż w: *Studia i szkice.* T. 3. Kr. 1898 s. 185-187.

65. Socjalizm a stronnictwa galicyjskie. *Ruch Katol.* R. 2: 1898 nr 173.

66. Po krzyżu niebo. *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 61 s. 157-158. — Toż. w: Kolenda dla sług na rok 1899. (Kraków) s. 11-12. — Toż. *Ruch Katol.* R. 3: 1899 nr 7. — Toż. w: *Dzień Święty* R. 1899. (Chicago) nr 8.

67. Kazania publikował w dziełach zbiorowych: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 1-2 Kr. 1898; T. 4-9 Kr. 1900-1905; *Serce Jezusa. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* Kr. 1910. — Toż. Kr. 1928; *Najświętszy Sakrament. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* Kr. 1911; *Kazania o Najświętszej Marii Pannie księży Towarzystwa Jezusowego* T. 1-2 Kr. 1921. Sprawy Kościoła w: *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 — R. 13: 1896.

69. Recenzje: *Prz. powsz.* R. 1: 1884 — R. 15: 1898.

70. Wyd.: CHOŁONIEWSKI S.: Kazania. Kr. 1888 J. Żupański, K. Heumann T. 1-2 8° s. XII, 418; nlb. 4, 523. — Toż. Kr. 1902 T. 1-2 8° s. 418; 523.

71. Wyd.: CHOŁONIEWSKI S.: Obrazy z galerii życia mego. Lw. 1890 Nakł. Gubrynowicza i Schmidta, Druk. W. L. Anczyca w Krakowie 8° s. VI, 202. Przedmowa wydawcy.

72. Wyd.: ANTONIEWICZ K.: Kazania. Oprac. i wstępem zaopatrzył... Kr. 1890 Druk. W. L. Anczyca 8° s. VIII, 486, 371. — Toż. Kr. 1893 Druk. W. L. Anczyca 8° T. 1-4 s. V, 401; 256; 447; 356 (T. 1: Kazania misyjne, T. 2: Kazania o Matce Boskiej, T. 3: Kazania świąteczne. T. 4: Kazania przygodne). — Toż. Kr. 1906 Wyd. Tow. Jez. 8° T. 1-4 s. VII, 368; 210; 326; 304.

73. Wyd.: ANTONIEWICZ K.: Poezje. T. 1: Poezje religijne. Kr. 1895 Nakł. Księg. Spółki Wydawn. Polskiej, Druk. Czasu 8° s. 159. — Toż. Kr. 1898 s. 159. — Toż. T. 2: Poezje różne. Kr. 1895 (na okł. 1896) 8° s. 191. — Toż. Poezje. Kr. 1899 8° s. 343.

74. Liczne dzieła dramatyczne, wiersze, notatki. Rkpsy ATJKr., sygn. 62, 81, 425, 430, 725, 909, 1162.

III.

POPLATEK J.: Badeni Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 205, tamże literatura; GRZEBIEŃ L.: Badeni Jan. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 1253-1254, tamże literatura. — Ponadto: Śp. ks. Jan Badeni. *Gaz. Nar.* R. 39: 1899 nr 8 (9 I); Pierwszy. (wspomnienie pośmiertne). *Jedność.* Dwutyg. społeczno-polityczny. (Lwów). R. 2: 1899 nr 2 s. 1 (15 I); nr 3 s. 1 (1 II); [DĘBICKI L.]: Ks. Jan Badeni, prowincjał Towarzystwa Jezusowego. *Czas.* R. 1899 nr 6 (8 I). Toż w osob. odb. Kr. 1899 Druk. Czasu 16° s. 14; JOUGAN A.: Śp. O. Jan Badeni. *Gaz. kośc.* R. 7: 1899 nr 2; s. 13-14 M[ORAWSKI] F. v.: Pater Johann Badeni SJ. *Das Vaterland.* Wien 5 Februar 1899; MORAWSKI M.: Ks. Jan Badeni. *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 61 s. 305-316; POPIEL P.: Śp. ks. Jan Badeni. *Prz. Pol.* T. 131: 1899 s. 385-388; Ks. RODAK: Ks. Jan Badeni. *Światło.* Pismo dla katolickich rodzin polskich. Bytom R. 13: 1899 nr 11 s. 81-82; ROLLE M.: Ks. Jan Badeni *Gaz. Lwow.* R. 89: 1899 nr 5 (8 I) s. 4; ROLLE M.: Ksiądz Jan Badeni. *Iris.*

Pismo Literackie i Artystyczne. R. 1: 1899 z. 2 s. 98-102; SOPUCH S.: Śp. ks. Jan Badeni. *Przyjaciel Sług.* (Kraków). R. 1899 s. 27-33; CH[EŁMICKI Z.] Badeni Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 61-63; *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 — T. 3: 1910-1912; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 13-14; TUSZOWSKI J.: O. Marian Morawski T. J. (1845-1901). Kr. 1932 s. 306, 311, 312; ŚWIĄTEK F.: Z dziejów polskiego żywotopisarstwa świętych. Lubl. 1937 s. 146; *Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1872-1972.* Kr. 1972 s. 214. — ATJKr. Catalogus provinciae Galicianae Societatis Jesu, 1873-1899; Rkps 878-I (dokumenty osobiste); 281, 980 (korespondencja); 103, 1081 s. 146-198 (w miarę kompletne spisy artykułów przez niego napisanych); 1161 (zbiór artykułów w różnych językach).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bagieński Adolf (1811-1873), prałat kapituły mohylewskiej, profesor Akademii Duchownej w Wilnie i Petersburgu, biblista.

Nieznane jest jego pochodzenie i lata młodości. Studiował w Wileńskiej Akademii Duchownej w latach 1833-1836 i uzyskał stopień kandydata teologii. Powołany tamże w 1837 r. na zastępcę profesora Pisma św., w dwa lata później zdobył stopień magistra teologii na podstawie rozprawy „De legitima ratione interpretandi Sacram Scripturam", której jednak nie wydał drukiem. Wykładając w Wilnie do przeniesienia Akademii Duchownej w 1842 r. do Petersburga, opracował dla studentów biblistyki podręcznik, który odznaczał się jasnością wykładu. Uzyskał też tytuł doktora teologii w 1841 r. W przeniesionej do Petersburga Akademii otrzymał stanowisko profesora zwyczajnego i wykładał w niej do 1869 r. Napisał wówczas nowy podręcznik dla studentów Pisma św., różniący się od poprzedniego zastosowaniem w większym stopniu metody historyczno-krytycznej. Mniej interesowała go praca pedagogiczna, od studentów trzymał się z dala, natomiast włączył się w kościelną działalność administracyjną jako prałat kapituły mohylewskiej. Po przejściu na emeryturę należał do Kolegium Duchownego w Petersburgu i pełnił obowiązki kapelana przy kościele maltańskim św. Jana Chrzciciela. W rękopisie pozostawił pamiętnik. Zmarł w Petersburgu 7 XII 1873 r.

I.

1. Hermeneutica biblica seu ars interpretandi Scripturam Sacram, Vulgatae latinae accomodata, quam... in usum studiosae juventutis ecclesiasticae adornavit. Vilnae 1841 Typ. J. Zawadzki 8° s. 108, X.

2. Introductio historico-critica in libros sacros N. T. quam... in usum studiosae juventutis ecclesiasticae adornavit. Vilnae 1844 Typ. J. Zawadzki 8° s. VIII, 216.

III.

FALKOWSKI C.: Bagieński Adolf. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 215-216, tamże literatura; GRYGLEWICZ F.: Bagieński Adolf. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 1258, tamże literatura; — Ponadto: JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 11; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 43.

Ks. Marian Banaszak

Bagiński Wojciech Wincenty Kanty, przydom.: Ojczyc, (1726-1785), dominikanin, kronikarz.

Urodził się 4 IV 1726 r. w Baginkach w pow. briańskim jako syn Kazimierza i Anny Rutkowskiej. Do zakonu dominikanów wstąpił w Grodnie w 1747 r., zapisując swoją część Baginek klasztorowi w Choroszczy. Po złożeniu ślubów w roku następnym uczył się na studium zakonnym w Dereczynie. Na studium generalnym zakonnej prowincji litewskiej uzyskał ok. 1765 r. lektorat, potem bakalaureat i przed 1784 r. doktorat teologii. Wykładał filozofię w Zabiałach i teologię w Wilnie. W 1773 r. był krótko przeorem w Zabiałach. Zmarł w 1785 r.

W „Księdze dziejów..." opisał m. in. sprawy dominikanów na Litwie.

I.

1. Księga dziejów, w której... od wstąpienia swego do zakonu ś. Dominika w 1747.. tak domowe jak i publiczne godne pamięci ciekawości umieszczają się... Wyd. E. TYSZKIEWICZ pt. Rękopism X. Dominikana Prowincji Litewskiej. Wil 1854 8° s. 166. — Przedr. fragm. *Przyj. Dom.* R. 1885 t. 5.

II.

1. Chorografia czyli opisanie Żmudzi świętej około r. 1780 sporządzone. Wyd. J. I. KRASZEWSKI w: *Atheneum.* R. [5]: 1845 t. 4 s. 135-141.

2. Zabawka duchowna przez dziesięć dni w zbawiennej nietęskliwie trwająca myśli. Rkps Bibl. Nar. Wileńskiego Uniw., nr 1703.

III.

BAR A.: Bagiński Wojciech Wincenty Kanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 216; tamże literatura. — Ponadto: [GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Wiadomości o dominikanach prowincji litewskiej. Cz. 1. Kr. 1917 s. 307; KŁOCZOWSKI J.: Zakon braci kaznodziejów w Polsce 1222-1972. Zarys dziejów. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 99, 101; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 257.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Bajer Jan Czesław († 1670) dominikanin, autor rozprawy z historii swego zakonu.

Urodził się ok. 1590 r. Profesję zakonną złożył w 1614 r. w klasztorze dominikańskim w Lublinie. W latach 1618-1622 kształcił się w zakonnym studium generalnym w Krakowie, potem za granicą. W 1633 r. uzyskał bakalaureat w Krakowie, a w 1644 r. doktorat teologii w Wilnie. Za wydanie „Congregatio Lithuaniae", w której opowiedział się za utworzeniem odrębnej prowincji litewskiej wbrew stanowisku prowincji polskiej, został w 1645 r. usunięty z prowincji polskiej i wrócił do niej dopiero w 1648 r. na interwencję generała M. Ridolfiego. Był przeorem w Głogowie, Lublinie, Gdańsku, w Mereczu na Litwie, w Janowie Podlaskim, Piotrkowie i w Łowiczu. W latach 1656-1670 sprawował urząd komisarza generalnego prowincji litewskiej. Zmarł 17 VIII 1670 r. w Lublinie.

I.

1. Congregatio Lithuaniae Praedicatorum Ordinis ab... Hieronymo Verospio tit. S. Agnetis in Agone presbytero cardinali comprotectore praedicti Ordinis... ex speciali ordinatione SS. D.N. Urbani divina providentia papae ultimum conclusa, et feliciter inchoata, ad generalissimum capitulum anno 1644 in Urbe habendum pro sui in provinciam institutione R. P. F Joannis Ceslai Baier prioris Merecensis negotii in Urbe apud ordinem et sanctam Sedem Apostolicam procuratoris calamo, fratrum et conventuum Lithuaniae nomine cursim in procinctu in Urbem expedita. Merecii 1644 4° s. 58.

II.

1. Kazanie na pogrzebie... Abrahama ze Zbąszyna Zbąskiego... przez... w kościele kurowskim miane. W Lublinie 1635 w Druk. Pawła Konrada 4° k. 18.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Bajer Jan Czesław. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 1265. — Ponadto: MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo. T. 3 s. 784; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 81; [GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Wiadomości o dominikanach prowincji litewskiej. Cz. 1. Kr. 1917 s. 129-130; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s s. 230, 257; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 484.

Bp Edward Ozorowski

Bakanowski Adolf Sykstus, krypt.: X.A.B., (1840-1916), zmartwychwstaniec, pamiętnikarz.

Urodził się 10 IV 1840 r. w Dunajówce na Podolu w rodzinie umysłowego pracownika dworskiego Antoniego i Olimpii ze Strzeżewskich. Gimnazjum ukończył w Niemirowie, studia teologiczne odbył w Kamieńcu Podolskim (1856-1861) i w Petersburgu. W Kamieńcu otrzymał

święcenia kapłańskie 24 V 1863 r. W czasie powstania styczniowego był kapelanem oddziału w rodzinnych stronach, za co został uwięziony we Lwowie. Jako emigrant wstąpił do zmartwychwstańców (śluby 8 XII 1865 r.). Prowadził pionierskie duszpasterstwo polonijne w Texas (1866-1870), gdzie był pierwszym stałym proboszczem w Panna Maria. W 1870 r. został proboszczem parafii św. Stanisława Kostki w Chicago i zorganizował nową parafię Św. Trójcy.

Resztę życia spędził w Europie: w Rzymie (1873/4), w Jazłowcu, w Paryżu (1874-1878), w Londynie (rektor Misji Polskiej 1878-1880), w Dźwiniaczce i we Lwowie (1880-1888). Następnie był przełożonym domu zakonnego w Krakowie (1888-1893 i 1897-1899) i mistrzem nowicjatu (1893-1897 i 1899-1901) oraz przez pewien czas wykładał etykę i historię Kościoła na Kursach Wyższych dla Kobiet. W 1897 r. został pierwszym prowincjałem krakowskim, od 1902 r. przełożonym w Wiedniu, od 1908 we Lwowie. Zmarł w Krakowie 22 V 1916 r. i został pochowany na Cmentarzu Rakowickim. Bakanowskiego „Moje wspomnienia" są cennym źródłem do dziejów duszpasterstwa polonijnego i zmartwychwstańców w USA, Paryżu, Londynie i Galicji.

I.

1. Moje wspomnienia 1840-1863-1913. Lw. 1913. Nak. Księży Zmartwychwstańców 4° s. 226.

II.

1. Nauki rekolekcyjne dla zakonnic. Kr. 1906. Nakł. Józefa Angrabajtisa Druk. W. J. Korneckiego 8° s. 84, nlb. 1. — Toż. Kr. 1909 Nakł. J. Angrabajtisa 8° s. 83. nlb. 1.

2. A sermon delivered at the polish chapel in commemoration of the polish Martyrs and Patriots who fell or were assassinated while defending their Religion and their Fatherland. By... Rector of the Polish Mission in London 29 November 1879. (Translated from the Polish with the approval of the...). London 1879 Lindsey i Spół. 16° s. 19.

3. Pobyt w Teksas. [Chicago po 1881]. Druk nieosiągalny. Brak opisu bibliogr. u ESTREICHERA.

4. Siedmioletni pobyt w Ameryce. B. m. r. Brak opisu bibliogr. u ESTREICHERA.

5. W imię Marii ku Jej chwale. (Kazanie okolicznościowe w rocznicę odsieczy Wiednia). Wiedeń 1906. Brak bliższych danych bibliograficznych.

6. Pamiątka św. misji dla ludu katolickiego. Kr. 1908. (Brak bliższych danych bibliogr.). — Toż. Kr. 1928. — Toż. Kr. [1933] Nakł. J. Angrabajtisa. Druk. Głosu Narodu 8° s. 127.

7. Kazania pasyjne. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Krakowie, b. sygn.

8. Konferencje — Osiem błogosławieństw. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Krakowie, b. sygn.

9. Kazanie na uroczystość św. Rodziny. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Krakowie, b. sygn.

10. Trzynaście kazań z 1885 r. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Krakowie, b. sygn.

11. Dwie nauki z 1898/9 r. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Krakowie, b. sygn.

12. Trzy kazania z 1889 r. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Krakowie, b. sygn.

13. Konferencje rekolekcyjne przed Bożym Narodzeniem. 1899 s. 122. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Krakowie, b. sygn.

14. Konferencje. 1900/3 s. 368. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Krakowie b. sygn.

15. Desiderosus (przeróbka mnicha hiszpańskiego) s. 262. Rkps Arch. Zmartwychwstanek w Poznaniu, b. sygn.

16. Niewiasta Salomonowa. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

17. Konferencje dla Felicjanek. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

18. Statut Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

19. Notatki nauk rekolecyjnych ks. Bakanowskiego. Kęty 1905 s. 136. Rkps Arch. Zmartwychwstanek w Kętach, b. sygn.

20. Dwie nauki na Dzień Zaduszny. (1900/1). Rkps Arch. Zmartwychwst. w Chicago, b. sygn.

21. Cztery nauki: O Krzyżu, Mądrości zakonnej, Zaparciu się siebie i O śmierci. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Chicago, b. sygn.

22. Kazanie na zakończ. Czterdziestogodzinnego Nabożeństwa w katedrze we

Lwowie 26 V 1885. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Chicago, b. sygn.

23. Medytacje. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Chicago, b. sygn.

24. Konferencja u Siostr Nazaretanek na Uroczystości św. Rodziny. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Chicago, b. sygn.

25. Listy: Dwa oświadczenia wobec policji austriackiej z 1864 r. W: A. BAKANOWSKI: Moje wspomnienia. Lw. 1913 [Cz. 2]. Objaśnienia i uzupełnienia podał ks. T. OLEJNICZAK, s. 122-123, 128. — Do H. Kajsiewicza z 1866 r. (fragm.), do A. Jełowickiego b. d. (fragm.) i do P. Semenenki z 1866 (fragm.). *Tyg. Katol.* R. [8]: 1867 t. 8 nr 15 s. 161-165. — 9 listów do P. Semenenki z 1867-1880. (fragm.) W: A. BAKANOWSKI: Moje wspomnienia. Lw. 1913. [Cz. 2]: Objaśnienie i uzupełnienie podał ks. T. OLEJNICZAK, s. 159-161, 176-177, 181-183, 198--199, 199-200, 200-201, 201-202. — 8 listów do H. Kajsiewicza z 1867-1870. Tamże s. 159, 177, 178-179, 179-180, 180-181, 181-183, 183-184, 185-186. — Do H. Kajsiewicza z 1870. Wyd. KRUSZKA: Historia polska w Ameryce. T. 6 s. 67. — Do W. Przewłockiego z 1873. Wyd. Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy a Niepokalanki T. 1 s. 125. — Do P. Semeneki z 1880 r. Wyd. w: Zbrodniczy zamach. *Kur. Pozn.* R. 9: 1880 nr 16. — 995 listów do zmartwychwstańców z 1886--1914. Rkps. Arch. Zmartwychwst. w Rzymie ,sygn. 9320-10314. — 24 listy do M. Darowskiej z 1874-1884. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 11, 5, I, 9 1-24. — 31 listów do J. Zamoyskiej z 1877-1897. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 202 (7646) k. 1-71. — Do P. Semenenki z 1878. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 208 (7643) k. 78-80. — 2 listy do W. Zamoyskiego z 1878. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 208 (7643) k. 72-77. — Do Władysława [Witkowskiego?] z 1880. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 208 (7643) k. 81-82. — Do N. z 1880. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 208 (7643) k. 83--84. — 11 listów do współbraci w USA z 1883-1901 (9 do M. Baszyńskiego). Rkps Arch. Zmartwychwst. w Chicago, b. sygn. — Do S. Pawlickiego z 1903. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8697-III t. 1 k. 169.

III.

UMIŃSKI J.: Bakanowski Adolf Sykstus. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 226, tamże literatura; MICEWSKI B.: Bakanowski Adolf Sykstus. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 1268, tamże bibliografia. — Ponadto: PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 363; MRÓWCZYŃSKI J.: Ks. Walerian Kalinka. Życie i działalność. P. 1972 s. 357, 362, 385, 432, 520, 533-535, 537, 567, 590, 592-594, 648, 650; SZABLEWSKI M.: Kardynał Albin Dunajewski i zmartwychwstańcy. Roma 1974 passim. — Sprawozdanie Dyrekcji Kursów Wyższych dla Kobiet im. A. Baranieckiego za rok szk. 1899/1900, s. 3; Toż za rok szk. 1900/1 s. 3; Toż za rok szk. 1901/2 s. 3; Toż za rok szk. 1902/3 s. 3.

Ks. Bolesław Micewski CR

Bal Michał († 1496), bernardyn, autor „Admonitiones".

Stolnikowicz sanocki już jako dworzanin wstąpił przed 1460 r. do zakonu bernardynów pod wpływem krakowskich kazań św. Jana Kapistrana. Najpierw pracował w Pradze, gdzie w 1465 r. był gwardianem i zaznaczył się jako kaznodzieja. Wrócił do kraju w 1467 r. po utworzeniu wikarii polskiej zakonnej i piastował w niej różne godności. Jako prowincjał w latach 1472-1476, 1482-1486, 1490-1493 zabiegał o rozwój klasztorów, ale osłabił obserwę zakonną. Korzystał z wpływów na dworze Kazimierza Jagiellończyka dla umocnienia swej prowincji i oddał królowi usługi, posłując w różnych sprawach. Zmarł w Krakowie 2 II 1496 r. Oprócz mowy, wygłoszonej na synodzie w Łęczycy w 1475 r. w sprawie ustanowienia dnia św. Franciszka świętem kościelnym w Polsce, zachowały się jego „Admonitiones" nauki dane na kapitule zakonnej w Krakowie w 1483 r.

I.

1. Admonitiones. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 97, f. 152-153.

2. Oratio facta in synodo... pro celebratione s. Francisci. Rkps Bibl. Czart. sygn. 3631, f. 213.

III.

KANTAK K.: Bal Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 228, tamże literatura.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Balicki Franciszek Klemens († 1708), kanonik kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, autor rękopiśmiennych kazań-traktatów mariologicznych.

W 1681 r. uzyskał doktorat filozofii w Akademii Krakowskiej. W 1690 r. przyjął święcenia kapłańskie, a następnie wszedł do kapituły kolegiackiej WW. Świętych w Krakowie. Od 1691 r. pełnił obowiązki kaznodziei sobotniego w kościele Mariackim w Krakowie, owocem której to pracy są m. in. 2 tomy jego kazań-traktatów, stanowiących źródło do poznania nauki mariologicznej w Polsce w XVII w. W 1692 r. został tamże penitencjarzem. Zmarł w 1708 r. w Krakowie.

I

1. Kazania sobotnie. T. 1-2. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2344 s. 1288; sygn. 2345 k. nlb. 622.

II.

1. Laureae autumnales variorum fructuum symbolis intertextae, virtuti et honori VII, VV. DD. primae laureae candidatorum, dum in celeberrima Universitate Cracoviensi... primo in Artibus et in Philosophia laureati honoris decore, ritu solemni insignirentur... consecratae... Cracoviae 1677 Typis Universitatis 2° k. nlb. 8.

2. Cornucopiae sanguinis... in felicissimo ad peragustam Cathedram Cracoviensem ingressu .. Joanni de Małachowice Małachowski... episcopo Cracoviensi... calamo elegiastico consecratum... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° ark. 6.

3. Trophaeum victoriosis triumphis palmisque insigne, virtuti, doctrinae et honori VV. DD. XXVII, secundae laureae candidatorum dum in Alma Universitate Cracoviensi... in Philosophia doctoratus, licentiam ritu solemni consequerentur... concentu panegyrico dedicatum... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° ark. 9.

4. Panegiryk Morsztynom. Druk bliżej nie znany. Autorstwo niepewne.

III.

RUMIŃSKI S.: Balicki Franciszek Klemens. W: *Enc. katol. T.* 1 kol. 1282, tamże literatura.

Bp Edward Ozorowski

Baliński Hieronim h. Jastrzębiec (XVI w.), polemista.

Urodził się ok. 1540 r. w Balinie w woj. sieradzkim w protestanckiej rodzinie Marcina i Anny Bużeńskiej-Ptaszkowej. Początkowe nauki pobierał na dworze wuja Jerzego Szomana. W latach 1557-1558 studiował na Uniwersytecie w Lipsku, w 1558 r. kształcił się nadto w Wittenberdze. Przebywał następnie w Bolonii, Padwie i w Rzymie. Zdobył wykształcenie teologiczne. W latach 1569-1578 był urzędnikiem salin wielickich, a następnie prowadził gospodarstwo we własnej wsi Siedlec w woj. sandomierskim. Ok. 1580 r. przeszedł na katolicyzm i rozpoczął polemikę wyznaniową, zwłaszcza z arianami. Po 1586 r. uzyskał urząd wojskiego sandomierskiego. Ożenił się z Anną Otocką, z którą miał syna Damiana. Przyjaźnił się z Łukaszem Górnickim i Janem Łączyńskim.

Baliński, poza dziełkiem pedagogicznym, pozostawił w rękopisie kilka traktatów polemicznych o treści teologicznej, które rewindykowane z Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu i złożone w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego zaginęły w czasie ostatniej wojny. Obszerne informacje o nich oraz ich streszczenie podał S. Bodniak. Baliński zmarł po 1600 r.

I.

1. Contra cavillationes calumniosas Bartholomaei Pithneri [!] verbi Ministri assertionum catholicarum... de cultu et veneratione Sanctorum et de imaginibus sacris ad contradictiones Ministri Pobiedzensis scriptarum. Apologiae pro iisdem assertionibus ab eodem... coscriptae. Wyd. w streszcz. S. BODNIAK w: Hieronim Baliński nieznany polemista katolicki ze schyłku XVI wieku. *Refor. w Pol.* R. 5: 1928 nr 20 s. 107-108.

2. Symfonia albo wjednobrzęk nauki nowokrzczeńskiej samoszatańskiej [!] z Alkoranem Mahometowym o Panu Chrystusie i o inszych częściach wiary. Wyd. w streszcz. S. BODNIAK w: Hieronim Baliński nieznany polemista katolicki, s. 108-109.

3. Declaratio iuramenti regii et confoederationis, ex qua clare constat et evincitur, quod non patrocinentur licentiae Evangelicorum, ut ipsi temere iactant, qua in loca religionis catholicae et in fundationes ecclesiasticas sibi usurpant et violenter exercent, quinimo evidenter adversantur. Wyd. w streszcz. S. BODNIAK w: Hieronim Baliński nieznany polemista katolicki, s. 110-111.

4. Apologia pro legibus Statutorum Regni contra haereticos sanctis, in qua demonstratur, quod verbo Dei conformes e Sacraque Scriptura petitae sint. Simul et consilium, qua ratione blasphemiae contumeliosorum in nomen Dei nostri Jesu coerceri sistique sine sanguinis effusione possint. Sequitur tractatus contra impugnatores et praeditores decimarum. Wyd. w streszcz. S. BODNIAK w: Hieronim Baliński nieznany polemista katolicki, s. 111.

5. Pro adoratione Christi in sacramento. Wyd. w streszcz. S. BODNIAK w: Hieronim Baliński nieznany polemista katolicki, s. 112.

6. Manifestatio crudelitatis horrendae gentis perfidae et sanguinariae Iudeorum. Wyd. w streszcz. S. BODNIAK w: Hieronim Baliński nieznany polemista katolicki, s. 112.

II.

1. De educatione pueri nobilis ad generosum dominum Lanczynski Sacrae R. Mtis secretarium... pro iure mutuae inter nos amicitiae exigente. Wyd. Z. BUJAKOWSKI w: Dwa pedagogiczne traktaty polskie XVI-XVII wieku. *Arch. do Dziejów Liter.* T 14: 1914 s. 339-342. — Toż. Wyd. J. SKOCZEK w: Wybór pism pedagogicznych Polski doby odrodzenia. Wr. 1956 s. 362-388.

2. De cincturae honestate et utilitate ad generosum dominum Christophorum Kochanowski vexilliferum Sandomiriensem et Malogostensem capitaneum. Wyd. w streszcz. S. BODNIAK w: Hieronim Baliński nieznany polemista katolicki, s. 112.

III.

BODNIAK S.: Baliński Hieronim. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 237, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 12, tamże literatura; PENKALLA A.: Baliński Hieronim. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 1283. — Ponadto: TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w Metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1 Wr. 1971 s. 223; KOROLKO M.: Klejnot swobodnego sumienia. W. 1974 s. 100, 149, 161; BACKVIS C.: Szkice o kulturze staropolskiej. W. 1975 s. 546, 609, 610, 689, 765; BYSTROŃ J. S.: Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. T. 1. W. 1976 s. 91, 93.

Bp Edward Ozorowski

Balsam Kasper (1715-1759), jezuita, autor kazań-traktatów teologicznych.

Pochodził z rodziny ormiańskiej, urodził się we Lwowie 5 I 1715 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1731 roku. Studia filozoficzne odbył w Lublinie (1733-1736), a teologiczne w Poznaniu (1739-1743). W latach 1736-1739 nauczał w jezuickich szkołach średnich, a w latach 1746-1748 filozofii w Stanisławowie. Większość życia spędził w Krakowie jako kaznodzieja (1744-1746, 1748-1759). Za życia wydał tylko dwa polskie kazania przed sejmami r. 1754 i 1758, resztę wydano po jego śmierci, która nastąpiła w Krakowie 8 XII 1759 (nie 1760 jak powszechnie przyjmowano). Kazania wykazują głęboką wiedzę teologiczną; skupiał główne prawdy i ukazywał zastosowania praktyczne płynące z podstawowych dogmatów Kościoła: Trójcy św., Wcielenia, Mistycznego Ciała Chrystusa i Eucharystii.

I.

1. Oratio in Isaiae XLVIII, anno 1748 Cracoviae habita et impressa. Druk ten podaje ESTREICHER (t. 12, 348), nie został on jednak dotąd bliżej zidentyfikowany

2. Kazania przygodne. Poznań 1764-1772 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° T. 1-7. T. 1: O cnotach: wiary, nadziei i miłości i obowiązkach z nich wynikających, k. nlb. 3, s. 304; T. 2 1765 s. 351; T. 3 1767 s. 400; T. 4 1767: O czwartej cnocie kardynal-

nej, s. 555; T. 5 1768 s. 534, nlb. 2; T. 6 1769 s. 761, nlb. 3; T. 7 1772 s. nlb. 2, 646, nlb. 2. — Toż. Poznań 1765-1778 Druk. JKM Rzeczp. in Coll. Soc. Jesu. 8° T. 1-7. s. 785; 402; 400; 555; 534; 761; 646. Prawdopodobnie tylko T. 1-2 zostały ponownie wydrukowane. — Toż. Poznań 1778 Druk. JKM Rzeczp. 8° T. 2 k. nlb. 1, s. 570.

II.

1. Kazania pobudzające do modlitwy na uproszenie szczęśliwego powodzenia sejmowi walnemu w r. 1754 d. 30 września poczynającemu się w Warszawie. Kraków [1754] Druk. Biskupia 2° k. nlb. 15.

2. Kazania o troiakiej jedności do publicznych obrad potrzebnej, pobudzające ku zjednaniu przez modlitwy sejmowi walnemu na rok pański 1758, przypadającemu w Warszawie. Kraków [1758] Druk. Biskupia 4° k. nlb. 24.

3. Kazania na niedziele całego roku na dwa tomy podzielone. T. 1-2. Poznań 1761 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° t. 1 s. nlb. 6, 507; T. 2 s. nlb. 4, 564.

4. Kazania na święta całego roku. T. 1-2. Poznań 1762-1764 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° t. 1 s. nlb. 2, 447, nlb. 4; T. 2 s. 753, nlb. 9. — Niektóre kazania przedrukowano w: *Bibl. Kazn.* T. 3: 1883 s. 51-57, 103-109, 115-120, 125-131, 164-171, 178-193, 658-668, 675-708, 746-756; T. 4: 1884 s. 435-443, 665-670, 677-694; T. 5: 1885 s. 54-65, 105-129, 136-149, 176-188, 416-425; T. 6: 1886 s. 233-247, 424-443.

5. Philosophia peripatetica ad veram Aristotelis mentem digesta et disputata... In Collegio Stanislaopoliensi Soc. Jesu anno... 1746 in annum 1747. k. 294. Obejmuje wykłady logiki, fizyki i metafizyki z lat 1746-1748. Rkps Bibl. Kapucynów w Kr., sygn. 118.

III.

BEDNARSKI S.: Balsam Kasper. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 242-243, tamże bibliografia; BAZYDŁO J.: Balsam Kasper. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 1288, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 108; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 1 kol. 851-852; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1097; N[iedzielski] J: Balsam Kasper. W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 83; GADACZ K.: Katalog rękopisów bibliotecznych prowincji krakowskiej zakonu oo. kapucynów, 1600-1900. *Arch. Bibl. Muz.* T. 7: 1963 s. 172-173; HRABEC S., PEPŁOWSKI F.: Wiadomości o autorach i dziełach cytowanych w Słowniku Lindego. W. 1963 s. 28-29. — ARSJ Polonica 26-33 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1758); Polonica 46 (katalogi roczne z lat 1731-1755); Polonica 48 (katalogi roczne z lat 1756-1760); Polonica 86 f. 88 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Baltazarowic (Baltazarowicz) Jakub (1624-1687), kanonik katedry krakowskiej, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Urodził się w 1624 r. w rodzinie mieszczańskiej w Krakowie. Kształcił się w miejscowej Akademii, gdzie w 1648 r. zdobył magisterium sztuk wyzwolonych i doktorat filozofii. Przez szereg lat uczył w szkołach Nowodworskich. W 1658 r. wszedł do Collegium Minus, a w 1661 r. do Collegium Maius. W latach 1673-1674 pełnił wraz z Franciszkiem Przewoskim obowiązki bibliotekarza uczelni, a od 1679 r. aż do śmierci prowadził administrację drukarni uniwersyteckiej. W latach 1683-1684 był przez 3 semestry rektorem Akademii. Uroczystą promocję na doktora teologii odbył w 1684 r. w obecności króla Jana Sobieskiego. Wydarzenie to uczcili panegirykami Rafał Arteński („Arbor vitae"), Stanisław Bieżanowski („Splendor et magnificentia"), Marcin Ośliński („Sacrarium theologicum"), Andrzej Zygmunt Paschacy („Laurea theologica"), Andrzej Warzyński („Palma immortalis") i Marcin Winkler („In sollenni actu").

Baltazarowic był w Krakowie kanonikiem katedralnym, prepozytem kolegiaty Wszystkich Świętych, kanonikiem świętofloriańskim oraz proboszczem w Proszowicach. Zmarł 5 V 1687 r. w Krakowie i został pogrzebany w kościele św. Anny. Śmierć jego uczcili w panegirykach Stanisław Bieżanowski („Effigies sapientis animae") oraz Tomasz Franciszek Ormiński („Niobe academica").

I.

1. Quaestio theologica de gratia Dei... pro licentia in Sacra Theologia obtinenda publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° k. 2.

2. Quaestio theologica de gratia Dei... pro gradu doctoratus in Sacra Theologia obtinendo publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1684 Typis Universitatis 2° k. 2.

3. Rationum Universitatis liber ab a. 1677 ad 1722. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3826 (38) 2° k. 1, s. 726, k. 2. Zawiera sprawozdania J. Baltazarowica z jego działalności jako prokuratora Akademii Krakowskiej.

II.

1. Quaestio logica de accidente communi... publicae disputationi... proposita. Cracoviae 1658 4° k. 5.

2. Tabulae expositorum V. Capituli ecclesiae collegiatae S. Floriani Clepardiae a. D. 1677... confectae per M. Jacobum Baltazarowic, eiusdem capituli ab a. 1675 procuratorem, continuatae ad a. 1756. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3980 (189).

III.

BARYCZ H.: Baltazarowic Jakub. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 244, tamże literatura. — Ponadto: DOBRZYNIECKA J.: Baltazarowic Jakub. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 27-28; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 330; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1783. W. 1975 s. 26, 27, 31, 43, 199, 200, 265.

Bp Edward Ozorowski

Bałtruszyc Ignacy (1864-1919), prałat kapituły mohylewskiej, profesor Akademii Duchownej w Petersburgu, autor podręcznika teologii fundamentalnej.

Urodził się w 1864 r. w Retowie na Żmudzi w rodzinie chłopskiej. Po ukończeniu gimnazjum w Libawie studiował teologię w petersburskim Seminarium Duchownym w latach 1882-1885, a potem tamże w Akademii Duchownej w latach 1885-1889. Po święceniach kapłańskich był profesorem w petersburskim Seminarium Duchownym w latach 1889-1902 i 1908-1918 oraz kierował katedrą prawa kanonicznego w miejscowej Akademii Duchownej w latach 1902-1910. Od 1910-1918 r. był rektorem Seminarium Duchownego. W 1903 r. uzyskał doktorat prawa kanonicznego. Wykładał prócz prawa kanonicznego także teologię moralną. Od 1909 r. był członkiem kapituły mohylewskiej, a od 1911 r. jej kustoszem. Pod koniec życia został proboszczem kościoła prokatedralnego w Petersburgu. Zmarł tamże 24 IV 1919 r. W teologii moralnej był probabiblistą.

I.

1. Teologia fundamentalna w zakresie kursu seminariów duchownych. Petersburg 1904 Druk. Trenke i Fusnot 8° s. 346.

2. De potestate jurisdictionis ecclesiasticae. Rkps nieznany.

III.

FALKOWSKI C.: Bałtruszyc Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 252, tamże literatura; PETRANI A.: Bałtruszyc Ignacy. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 1295, tamże literatura. — Ponadto: „Profesor". *Prz. Katol.* R. 42: 1904 s. 480.

Ks. Wincenty Myszor

Banaczkowski (Bonaczkowski) Szymon Bartłomiej h. Bożawola († 1784), scholastyk kolegiaty wojnickiej, profesor Akademii Krakowskiej i Szkoły Lubrańskiego w Poznaniu, autor dysertacji teologicznych.

Urodzony w Krakowie zapisał się w 1750 r. na studia w Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1752 r. bakalaureat, w 1757 mistrzostwo artium, a doktorat filozofii w 1760 r. Pracę dydaktyczną rozpoczął w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu, gdzie zarazem pełnił obowiązki od 1762 r. wiceprefekta, a następnie prefekta miejscowego Seminarium

Duchownego. W 1766 r. został scholastykiem kolegiaty w Wojniczu. Wróciwszy w 1768 r. do Krakowa, wszedł do Kolegium Mniejszego na podstawie dysertacji polemicznej o prawie natury, w której bronił priorytetu prawa Bożego, nieśmiertelności duszy ludzkiej oraz istnienia wiecznej kary za popełnione zło przed atakami deistów, a w szczególności T. Hobbes'a.

W tymże 1768 r. wyjechał ponownie do Poznania, gdzie prowadził dalej wykłady teologii i egzaminował kleryków przed święceniami. W 1771 r. znowu powrócił do Krakowa, gdzie po uzyskaniu doktoratu obojga praw został powołany do Kalegium Jurystów. W 1770 r. otrzymał probostwo w Mikluszowicach, które objął faktycznie dopiero w 1773 r. W kapitule pełnił obowiązki notariusza, a następnie prokuratora oraz próbował porządkować jej archiwum. Od 1769 r. był egzaminatorem prosynodalnym w diecezji, a po rozbiorze kraju w jej części galicyjskiej. Od 1773 r. był także dziekanem dekanatu wojnickiego.

Wśród dorobku piśmienniczego z teologii polemiczno-kontrowersyjnej pozostawił opublikowane w 1764 r. tezy scholastyczne o sakramentach jako środkach zbawienia oraz nieokreślone bliżej konkluzje teologiczne. Zmarł 24 IX 1784 r. na gruźlicę płuc. W 1826 r. jego zwłoki złożono w grobowcu w kościele mikluszowickim.

I.

1. Media ad salutem humanam utilissima septem Ecclesiae sacramenta... ad disputandum proposita. B. m. 1764 4°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

2. Conclusiones theologiace. Posnaniae 1765 4°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

3. Dissertatio philosophica ex ethica de jure naturae... Cracoviae 1768 4° k. 22.

II.

1. Aetas ab origine conditae generalis regni scholae Universitatis Cracoviensis prope novies, quinquagenaria, IX primae laureae candidatis... enumerata. Cracoviae 1757 Typis Academicis Collegii Maioris 2° k. nlb. 21.

2. Honor philosophicus... XVIII secundae laureae candidatis... poetico calamo declaratus. Cracoviae 1760 Typis Universitatis 2° k. nlb. 10.

3. Kazanie w dzień św. Anny w kościele książkim miane... r. P. 1769 d. 15 października. Poznań b. r. Druk Akademii 4° k. A-D_2.

4. Kazanie na pogrzebie ks. Łukasza Lubaszowskiego... w kościele Czerleńskim miane r. P. 1769 24 kwietnia. Poznań 1769 Druk. Akademicka 4° s. 38.

5. Kazanie na pogrzebie Stanisława Scibora Kotkowskiego, ziemskiego województwa krakowskiego sędziego w kościele zakliczyńskim u OO. Reformatów miane... Kraków 1776 Druk. Akademicka 4° k. 22.

III.

ESTREICHER K.: T. 12 s. 350-352; SZYMAŃSKI J.: Kapituła kolegiacka w Wojniczu 1465-1786. Lubl. 1962 s. 11, 148-149; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej w granicach historycznych i jej ustrój. T. 2. P. 1964 s. 694 przyp. 39, 701; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 392 — Korespondencja J. ŚNIADECKIEGO. Wyd. L. KAMYKOWSKI. T. 1. Kr. 1932 s. 308. — Bibl. Jag., Teki J. Muczkowskiego i Ż. Paulego, t. 1 k. 67, 68; Rkps Arch. Uniw. Jag., sygn. 91: Liber diligentiatiarum baccalaureorum, s. 333-348.

Ks. Wiesław Murawiec OFM
Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Bańkowski Emil (1827-ok. 1890), kanonik kapituły chełmskiej ob. gr.-kat. i profesor Seminarium Duchownego w Chełmie, autor wspomnień.

Urodził się w 1827 r. w obwodzie białostockim, do gimnazjum uczę-

szczał w Łomży. Jako chłopiec pośredniczył w przewożeniu tajnej korespondencji z Litwy do bpa podlaskiego J. M. Gutkowskiego. O bpie sejneńskim Konstantym Ireneuszu Łubieńskim pisał sam, że był jego dobroczyńcą i przyjacielem rodziny. Studia seminaryjne rozpoczął w 1849 r., stopień naukowy uzyskał w 1852 r., następnie został profesorem prawa kościelnego w chełmskim Seminarium Duchownym ob. gr.-kat., uczył też historii, geografii i j. ruskiego w szkole nauczycieli parafialnych i śpiewaków, był proboszczem parafii Rogów i administratorem parafii Sawice i Szkopy. Przez bpa J. Kalińskiego został powołany do pracy w konsystorzu i na osobistego sekretarza. Z jego polecenia w 1865 r., po zniesieniu klasztorów unickich, pilnował, by nie rozgrabiono przedmiotów kościelnych, z nim został aresztowany w 1866 r., lecz na krótko. Witał w Tomaszowie nowo mianowanego biskupa M. Kuziemskiego i towarzyszył mu w podróży po parafiach unickich, został też przez niego mianowany kanclerzem konsystorza i kanonikiem chełmskiej kapituły. Po rezygnacji Kuziemskiego, wrogo nastawiony do bpa Marcelego Popiela, którego proces kanoniczny przeprowadził przed nominacją na polecenie poprzednika i stwierdził występki w jego życiu, starał się wyjechać do Galicji. Zesłanie ojca i dwóch sióstr z mężami, uwięzienie kuzyna, unickiego księdza Jana Welinowicza, zadecydowało o opuszczeniu w 1871 r. diecezji chełmskiej i przeniesieniu się do Lwowa. Stamtąd wyjechał do Wiednia, by nuncjuszowi papieskiemu i ministrom polskiego pochodzenia przedstawić prześladowanie unii i prosić o pomoc i ratunek. Po powrocie został kapelanem bazylianek w Słowicie k. Przemyśla, postarał się o obywatelstwo austriackie, zdał egzamin państwowy na nauczyciela i był nauczycielem ludowym kolejno w Birczy i w Rymanowie. Data jego śmierci nie jest znana.

W Birczy i Rymanowie napisał swoje wspomnienia o unii w diecezji chełmskiej, sięgając jednak do czasów nieco wcześniejszych, od rozbiorów Polski. W przedmowie zaznaczył, że ten wcześniejszy okres poznał dobrze, bo żył z ludźmi, którzy tamte czasy pamiętali, sam zaś od 1838 r. brał czynny udział — już jako chłopiec — w różnych wydarzeniach kościelnych.

I.

1. Ruś Chełmska od czasu rozbioru Polski. Napisał. Lw. 1887 Druk. Narodowa W. Manieckiego 8° s. 248, nlb. 2, tabl. 1. Zawartość: 1. Ruś Chełmska od czasu rozbioru Polski s. 5-97; 2. Duchowieństwo grecko-unickie w Królestwie Polskim w roku 1866 (mylnie: 1886) tudzież parafie i ludność, z dodatkiem krótkich monografii historycznych miejscowości, s. 99-167; 3. Spis alfabetyczny duchowieństwa grecko-unickiego diecezji chełmskiej i jakie każdy w roku 1866 zajmował posady, z krótkim dopiskiem, s. 167-210; 4. Dodatek: a) Ustawa grecko-unickiej szkoły żeńskiej w Chełmie; b) Ukaz Najwyższy o urządzeniu duchowieństwa świeckiego grekо-unickiego w Królestwie Polskim, s. 236-245; c) Etat duchowieństwa świeckiego greko-unickiego w Królestwie Polskim, s. 245-248.

II.

1. Jenerał Kruk Michał Jan Heidenreich, wspomnienie pośmiertelne. Paryż 1886 Druk. Ludowa we Lwowie 16° s. 47 (anonimowo).

III.

BAŃKOWSKI E.: Ruś Chełmska od czasu rozbioru Polski. Lw. 1887 passim; [MARYAŃSKI A.] J.P.B.: Czasy Nerona w XIX wieku Lw. 1878 s. 188. — Schemat. Diec. Chełmskiej ob. gr.-kat. na r. 1866.

Ks. Marian Banaszak

Barankowic (Agnelius) Ludwik († 1674), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Nowicjat odbywał w klasztorze dominikańskim w Krakowie pod okiem B. Kołka. Tam też w 1615 r. złożył profesję zakonną. Teologii uczył się w Paryżu i od 1623 r. w Neapolu. W latach 1632-1633, 1645--1647 i 1657-1659 był wykładowcą teologii w dominikańskim studium generalnym w Krakowie, gdzie przez 2 ostatnie lata pełnił nadto urząd regensa. Bakalaureat uzyskał w 1635 r., doktorat teologii w 1651 r. Zmarł 15 I 1674 r. w Krakowie.

I.

1. Theatrum mundi, sive decisiones praecipuarum difficultatum in theologia et philosophia occurrentium ex doctrina theologorum principis Ecclesiaeque doctoris S. Thomae Aquinatis desumptae publico certamini in congregatione generali Warszowiensi... expositae. Zamosci 1619 in Typogr. Academiae 4° k. nlb. 8.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 257-258; ŚWIĘTOCHOWSKI A., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 484.

Bp Edward Ozorowski

Baranowicz Bartłomiej (1655-1707), jezuita, autor studium dogmatycznego.

Urodził się 15 VIII 1655 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 5 VIII 1671 r. Filozofię studiował w kolegium jarosławskim (1676-1679), a teologię w kolegium krakowskim (1682-1686). Nauczał retoryki w Krośnie i w Łucku (1687-1689), filozofii w Przemyślu, Lwowie i w Lublinie (1690-1693, 1694-1697), a teologii w Krakowie (1693-1694), Lwowie (1698-1700), Lublinie (1701-1703) i w Sandomierzu (1703-1707). Zmarł w Sandomierzu 7 V 1707 r.

I.

1. Conflictus gratiae et peccatis... Sandomiriae 1705-1706. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 583.

II.

1. Listy: List do W. Quecka z 1696 (De iuvanda Ecclesia Graecorum). Rkps ARSJ., Lit. 44 f. 5-6. — List do generała zakonu T. Gonzaleza z 1697 (De studio metropolitae Kijoviensis vindicandi Orientem a schismate). Rkps ARSJ.: Lit. 44 f. 10.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 983. — ARSJ.: Pol. 15-22 (katalogi trzyletnie z lat 1672-1705); Pol. 44-45 (katalogi roczne z lat 1672-1707); Pol. 69 f. 207 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Baranowski Stanisław h. Rawicz (XVI/XVII w.), historyk Kościoła, heraldyk.

Urodził się 9 VIII 1589 r. w Rzeplinie jako syn Stanisława i Elżbiety Stradomskiej, w rodzinie, która w 1552 r. uzyskała od Zygmunta Augusta szlachectwo i została przypuszczona przez Dembińskich i Trzcińskich do herbu Rawicz. Kształcił się w Akademii Krakowskiej, wszakże nazwisko jego nie figuruje w „Album studiosorum". W 1610 r. wyjechał na dalsze studia do Włoch. Po powrocie do kraju ożenił się w 1621 r. z Agnieszką Zbylitowską, z którą miał syna Piotra oraz córki Zofię i Barbarę. W 1635 r. ukończył swoją olbrzymią pracę nad uzupełnieniem herbarza B. Paprockiego. Rękopis tego dzieła, wykorzystany przez K. Niesieckiego w „Koronie polskiej", zaginął podczas powstania warszawskiego. W „Compendium" omówił fundacje klasztorów, kościo-

łów i innych miejsc świętych w Królestwie Polskim oraz sporządził katalog arcybiskupów gnieźnieńskich i biskupów krakowskich. Wykorzystał w nim głównie dzieła M. Miechowity i B. Paprockiego. Rkps tej pracy również zaginął. Jego dokładne omówienie znajduje się w „Katalogu rękopisów staropolskich Biblioteki Kórnickiej XV-XVIII w." Dalsze koleje życia Baranowskiego pozostają dotąd nieznane.

I.

1. Compendium fundationum, ecclesiarum et aliorum locorum piorum Regni Poloniae tum et cathalogus Archiepiscoporum Gneznensium et Episcoporum Cracoviensium per nobilem... accurate conscriptus. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 61, k. 64. Zaginiony.

II.

1. Herbarz nowy Bartosza Paprockiego. Rkps BN., sygn. Lat. F. IV 20 2°, k. nlb. 9, k. 888, k nlb. 10. Zaginął podczas powstania warszawskiego.

III.

WDOWISZEWSKI Z.: Baranowski z Rzeplina Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 284, tamże literatura. — Ponadto: DWORZACZEK W.: Genealogia. Wr. 1959 s. 110; WIESIOŁOWSKI J.: (Opis rękopisu i biografia Baranowskiego) W: Katalog rękopisów staropolskich Biblioteki Kórnickiej XVI-XVIII w. T. 1. Wr. 1971 s. 181-186.

Bp Edward Ozorowski

Baranowski Walenty (1805-1879), pijar, biskup lubelski, pamiętnikarz, popularyzator teologii.

Urodzony 12 II 1805 r. w Sławkowie pow. olkuskiego, syn młynarza, pierwsze nauki pobierał w miejscowej szkole. Dalszą jego edukacją zajął się proboszcz w Wolborzu a stryj Walentego, kanonik W. Baranowski. W 1816 r. zaczął naukę w Liceum św. Anny w Krakowie, gdzie w 1822 r. uzyskał maturę. Zapisany na Wydział Filozoficzny Uniw. Jagiellońskiego, studiował także na Wydziale Prawa. W 1825 r. przybył na Wydział Prawa i Administracji Uniw. Warszawskiego. Studiował też historię. W 1828 r. wdział suknię zakonną w warszawskim kolegium pijarów, po czym w 1829 r. złożył śluby zakonne po nowicjacie w Łukowie. Jako nauczyciel szkolny we Włocławku wziął w 1830 r. czynny udział w powstaniu listopadowym, emigrował do Prus, po paru miesiącach wrócił do Warszawy. Po 1831 r. był nauczycielem domowym w Dziubałtowie pod Końskimi, od 1833 r. w Uhrze w Lubelskiem uczył w domu rodziny Bielskich.

W 1834 r. wyświęcony na kapłana w Zakroczymiu, w roku następnym sekularyzował się i w 1835 r. bp lubelski J. M. Dzięcielski mianował go wikariuszem w Fajsławicach. W 1838 r. nie przyjął profesury w Seminarium Duchownym siedleckim. Od 1840 r. przez 20 lat był administratorem parafii Bychawka. W 1842 r. uzyskał tytuł kanonika hon. kolegiaty kaliskiej. Bp Pieńkowski mianował go w 1850 r. dziekanem w Chodlu, a w 1853 r. sędzią surogatem konsystorza lubelskiego. Mianowany w 1855 r. prałatem kapituły katedralnej lubelskiej, został w 1857 r. prekonizowany biskupem Lorymy i sufraganem lubelskim. W r. 1859 został infułatem kapituły zamojskiej a 22 XII 1871 r. został mianowany bullą papieską z 22 XII ordynariuszem diecezji lubelskiej.

Baranowski był wybitnym nauczycielem i wychowawcą, co w pieśniach i wierszach zaznaczył Kajetan Koźmian. Czynny społecznie, okazał się dość ustępliwym w kwestii unickiej, wydając zarządzenia,

utrudniające szafowanie sakramentów unitom przez duchownych łacińskich, ale był to jeden z najtrudniejszych okresów dla Kościoła po powstaniu styczniowym. Za jego rządów doszło do kasaty chełmskiej diecezji unickiej w r. 1875, znajdującej się w obrębie granic łacińskich diecezji lubelskiej i podlaskiej, zarządzanych przez Baranowskiego. Wiele czasu poświęcił pracom piśmienniczym. Obok bliżej nieznanych, jak „Pamiętnik własnoręcznie skreślony", „Notaty pośmiertne", umieszczał swe prace w czasopismach, wychodzących w Królestwie. Przemówienia zawierające dane do historii regionalnej Kościoła i wiele podobnych prac pozostało w rękopisie. Dotknięty 1 III 1879 paraliżem po śmierci swego brata Jana astronoma, Baranowski zmarł w Lublinie 12 VIII 1879 r.

I.

1. Pierwszy uroczysty wstęp Jaśnie Wielmożnego Wincentego Pieńkowskiego biskupa diecezji lubelskiej na stolicę biskupią w Lublinie dnia 8 października 1853 roku odbyty. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 25 s. 506-513. — Toż z rękopisu i komentarzem F. STOPNIAKA pt.: Ingres biskupa lubelskiego Wincentego Pieńkowskiego. *Wiad. Diec. Lub.* R. 33: 1859 nr 7-9 s. 202-205.

2. List pasterski... z 17 lutego 1858 r. (Inc.: Duchowieństwu świeckiemu zakonnemu oraz wszystkim wiernym Diecezji naszej...). *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1858 (ser. nowa) t. 1 s. 445-456.

3. List pasterski po objęciu rządów diecezji wydany. Lubl. 1873 w Druk. Wł. Kossakowskiego 8° s. 36. — Toż. List pasterski (Inc.: Całemu duchowieństwu oraz wszystkim wiernym Diecezji naszej pozdrowienie i błogosławieństwo). *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 50 s. 785-793; nr 51 s. 801-805.

4. Z nad Kamy d. 13 listopada 1875 r. (Kościół w Permie). *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 51 s. 809-810.

5. Odezwa do parafii Bychawki o mojej konsekracji na biskupa sufragana d. 8 grudnia [1857]. W: Pisma W. BARANOWSKIEGO. Rkps Bibl. Kapituły Zamojskiej w Zamościu, k. 124-126.

II.

1. Żałobne nabożeństwo na pogrzebie śp. Tekli z Żaboklickich Radomyskiej dnia 19 sierpnia 1839 r. w Gorzkowie. Szanownej rodzinie J.J.W. Bielskich opłakującej zgon ciotki ofiarował... B. m. r. 4° s. 9.

2. Przemówienie d. 28 czerwca 1838 r. przy obrządku złożenia do pomnika obok kościoła parafialnego Fajsławice w obwodzie kransnostawskim zwłok Emmy ze Szturmów de Hirschfeld żony Bajera inżyniera drog. i spław., zmarłej 22 września 1835 r. B. m. 1838 4° s. 9.

3. Żałobne przemówienie w czasie pogrzebu śp. Marii z Karskich Łabęckiej, zmarłej w Polanówce d. 21 czerwca 1847, pochowanej d. 26 t. m. i r. w grobie rodzinnym Korabitów z Łabęcina Łabęckich w Kazimierzu Dolnym kościele XX. Reformatów miane przez... W. 1848 Druk. St. Strąbskiego 8° s. 14.

4. Przemówienie na pogrzebie Koźmianowej ze Skrzyńskich żony And. Edw. Koźmiana w r. 1851. B. m. r.

5. Przemówienie... na jubileuszu 50-letniego kapłaństwa ks. Jana Ewangelisty Dymowskiego kanonika penitencjarza katedry lubelskiej, proboszcza w Kumowie... 15 lipca 1871 r. *Prz. Katol.* R. 9: 1871 nr 51 s. 803-804.

6. Szczególne zalecenie co do kolportażu Żywotów Świętych O. Prokopa Kapucyna. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 42 s. 672.

7. Opis sypania Kopca Kościuszki r. 1820 na górze św. Bronisławy. Kr. 1880 Nakł. i Druk. W. L. Anczyca 8° s. 27.

8. Pogrzeb Tadeusza Kościuszki w grobach królów w katedrze krakowskiej w 1881 r. dnia 23 czerwca. Kr. 1880 Nakł. i Druk. W. L. Anczyca 8° s. 22.

9. Mowa na pogrzebie śp. Jana Wejssenhoffa generała dywizji jazdy b. Wojska Polskiego dziedzica dóbr Samoklęsk miana w Kamionce d. 23 maja 1848 roku. W: Pisma ks. W. BARANOWSKIEGO Rkps Bibl. Kapituły Zamojskiej w Zamościu, k. 42-52.

10. Kazanie na uroczystość św. Wincentego á Paulo miane w Lublinie w kościele księży Misjonarzy d. 19 lipca 1849 r. W: Pisma ks. W. BARANOWSKIEGO. Rkps Bibl. Kapituły Zamojskiej w Zamościu, k. 53-70.

11. Przemówienie przy wyprowadzeniu ciała śp. Marcina Radlińskiego d. 15 marca 1851 r. W: Pisma ks. W. BARANOWSKIEGO. Rkps Bibl. Kapituły Zamojskiej w Zamościu, k. 71-75.

12. Zalecenie dzieła ks. Gaume: Za-

sady i całość wiary katolickiej Catechisme de Perseverence w imieniu ks. biskupa Pieńkowskiego w Lublinie 1 grudnia 1851 r. W: Pisma ks. W. BARANOWSKIEGO. Rkps Bibl. Kapituły Zamojskiej w Zamościu, k. 77-78.

13. Mowa w czasie żałobnego nabożeństwa w katedrze lubelskiej z powodu przeniesienia kości z grobów zburzonego kościoła św. Michała na wspólny cmentarz miana d. 26 maja 1852 r. W: Pisma ks. W. BARANOWSKIEGO. Rkps Bibl. Kapituły Zamojskiej w Zamościu, k. 95--107.

14. Kilka słów proboszcza do swych parafian o Towarzystwie Rolniczym 1859. W: Pisma ks. W. BARANOWSKIEGO. Rkps Bibl. Kapituły Zamojskiej w Zamościu, k. 141-144.

15. Zdanie o dziele O. Prokopa Leszczyńskiego kapucyna pod tyt.: Życie św. Klary r. 1860. W: Pisma ks. W. BARANOWSKIEGO. Rkps Bibl. Kapituły Zamojskiej w Zamościu, k. 146-148.

16. Nauka krzyża w dziesięciu obrazach. W: Pisma ks. W. BARANOWSKIEGO. Rkps Bibl. Kapituły Zamojskiej, k. 150-159.

17. Wspomnienie względem Postu i Wielkanocnej Spowiedzi, w Zamościu d. 22 Marca 1860 r. W: Pisma ks. W. BARANOWSKIEGO. Rkps Bibl. Kapituły Zamojskiej w Zamościu, k. 160-162.

18. Kilka słów zachęcających do obmurowania Cmentarza w Zamościu 13 IX 1868. W: Pisma ks. W. BARANOWSKIEGO. Rkps Bibl. Kapituły Zamojskiej w Zamościu, k. 163-166.

19. Kilka słów do alumnów Seminarium Lubelskiego przy rozpoczęciu kursu nauk dnia... 1870. W: Pisma ks. W. BARANOWSKIEGO. Rkps Bibl. Kapituły Zamojskiej w Zamościu, k. 167-170.

III.

Ukaz Cesarski datowany w Warszawie 28/10 (IX/X) 1857 r. o nominacji Baranowskiego sufraganem lubelskim. *Pam. Rel.-Mor.* T. 33: 1857 nr 12 s. 689; [Protektor Tow. Lubelskiego Dobroczynnego]. *Prz. Katol.* R. 2: 1864 s. 523; X...: Wizyta Baranowskiego W. w Czemiernikach. *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 42 s. 668-669; Księża biskupi Baranowski i Kuliński. *Prz. Lwow.* R. 1874 t. 8 z. 16 s. 366-367; Konsekracja kościoła w Samogoszczu. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 43 s. 683-684; Walenty Baranowski. Nekrolog. *Prz. Lwow.* R. 9: 1879 t. 18 s. 186; Walenty Baranowski. Nekrolog. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 35 s. 554; W[ADOWSKI] A.: Walenty Baranowski biskup diecezji lubelskiej. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 7 s. 97-102; nr 8 s. 113-120; nr 9 s. 133-139; nr 10 s. 151-156; nr 14 s. 225--228; nr 16 s. 259-262; Baranowski Walenty. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 2 s. 123-124; Baranowski Walenty. W: W. *Enc. powsz. ilustr.* T. 6 s. 921; STARNAWSKI Z.: Biskup Walenty Baranowski na tle dziejów diecezji lubelskiej. Lubl. 1954. Maszynopis w Arch. Diec. Lubel. — Arch. Diec. Lubel.: Acta osobiste, II B/20; Materiały do życia W. Baranowskiego, Rep. 60 XI 4 vol. 1.

Ks. Franciszek Stopniak

Barański Stanisław (ok. 1716-1772), kanonik kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii eschatologicznej.

Na Wydziale Filozofii w Akademii Krakowskiej rozpoczął studia z początkiem lat 30-tych XVIII w. W 1738 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych i po kilku latach doktorat filozofii, a w 1746 r. występował jako wykładowca w Szkołach Nowodworskich i autor utworu scenicznego, wystawionego przez młodzież akademicką w celu spopularyzowania chrystocentrycznej interpretacji St. Testamentu. W 1748 r. otrzymał seniorat Bursy Filozofów, a w 1751 r. został jednogłośnie powołany do Kolegium Mniejszego, co stanowiło podstawę uzyskania kanonii w kolegiacie Wszystkich Świętych w Krakowie. Wydał w tym czasie króciutką rozprawkę z tytułu filozoficzną wprawdzie (Quaestio phisica"), ale w treści zawierającą omówienie kwestii eschatologicznych.

W jesieni 1751 r. został Barański dyrektorem kolonii akademickiej w Chełmnie, dokąd udał się na wyraźną prośbę tamtejszego magistratu, skierowaną do rektora Akademii. Po kilku latach pracy otrzymał pochwałę magistratu za sumienność w pełnieniu obowiązków, co wpły-

nęło na dalsze ukierunkowanie jego kariery akademickiej w tym sensie, że po roku pobytu w Krakowie w charakterze docenta na Wydziale Filozofii (1756/7 r.) został ponownie wytypowany do pracy w kolonii akademickiej — tym razem w Pińczowie. Po odbyciu tego turnusu został zaangażowany na stanowisko nauczyciela domowego Czernych w Poznaniu, w związku z czym otrzymał pisemną gwarancję senatu, że w dalszym ciągu jest członkiem Kolegium Mniejszego i nadal ma prawo do awansu. Niestety z tego prawa już nie skorzystał, gdyż zmarł przedwcześnie 27 III 1772 r.

I.

1. Quaestio physica de coelo... Cracoviae 1750 Typis Univ. Cracoviensis 2° k. nlb. 2. Omawia kwestie eschatologiczne.

II.

1. David gentis Israeliticae... liberator sub alegoria Christus Dominus... scenico apparatu demonstratus. Cracoviae 1746 Typis Univ. Cracoviensis 2° k. 6.

III.

JANOCKI J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 2. Breslau 1755 s. 63; JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 1 s. 338; ŻEBROWSKI T.: Bibliografia piśmiennictwa polskiego z działu matematyki i fizyki. Kr. 1873 s. 391; ESTREICHER K.: T. 12 s. 364; T. 23 s. 155 (miesza go z jego imiennikiem, profesorem Akademii Zamojskiej); ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 391. — Bibl. Jag., rkps 6359 t. 1 k. 75, 75v, 76; Arch. Uniw. Jag., rkps 90 s. 589, rkps 91 s. 313-315.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Barącz Sadok Wincenty Fereriusz (1814-1892), dominikanin, historyk Kościoła.

Syn mieszczanina Grzegorza, pochodził z rodziny ormiańskiej, urodzony 29 IV 1814 r. w Stanisławowie. Po ukończeniu miejscowych szkół czynił w 1830 r. starania o przyjęcie do łacińskiego Seminarium Duchownego we Lwowie, lecz ze względu na swój obrządek ormiański spotkał się z odmową. Podjął więc pracę prywatnego nauczyciela w Ottyni. Po roku zgłosił się do dominikanów lwowskich, musiał jednak przez dłuższy czas czekać na załatwienie w Rzymie dyspensy do przejścia na obrządek łaciński, odbył więc w latach 1831-1833 studia na Wydziale Filozoficznym Uniw. Lwowskiego i studiował następnie przez 2 lata teologię. Po uzyskaniu dyspensy w 1835 r. odbył nowicjat u dominikanów w Podkamieniu i ukończył teologię w zakonnym Studium Teologicznym we Lwowie. W 1838 r. złożył śluby zakonne i przyjął święcenia kapłańskie.

Podjął pracę we Lwowie jako bibliotekarz klasztoru, pomagał też w duszpasterstwie w dominikańskiej parafii Bożego Ciała i wykładał nauki biblijne w zakonnym Studium Teologicznym. Od 1842 r. był przez 3 lata katechetą w szkole normalnej w Żółkwi i przez krótki czas subprzeorem tamtejszego klasztoru. W 1845 r. wrócił do Lwowa i objął poprzednie swe funkcje, lecz już w następnym roku został wysłany do Borek Dominikańskich k. Lwowa i wkrótce do Tyśmienicy na przeora i proboszcza miejscowej parafii. Wciągnął się tam do pracy społecznej, był od 1848 r. prezesem Rady Narodowej i sędzią pokoju. Gdy w 1851 r. wrócił do Lwowa, ponownie wykładał nauki biblijne w zakonnym studium teologicznym, w latach 1853-1857 pełnił nadto obowiązki definitora, uzyskał w zakonie dożywotni tytuł kaznodziei generalnego. W 1855 r. wyjechał do Podkamienia, gdzie był krótko przeo-

rem, a przez kilka lat bursariuszem i prokuratorem klasztoru, oddawał się także pracy społecznej. W 1858 r. został członkiem Towarzystwa Naukowego w Krakowie, a w 1863 r. uzyskał zakonny stopień magistra teologii. Pod koniec życia upodobał sobie samotność, przywiązany do zakonu, nie rozumiał reform i zmian w nim się dokonujących. Zmarł w Podkamieniu 2 IV 1892 r.

Wiele pisał, przede wszystkim z dziedziny historii, lecz nie wypracował sobie metody naukowej, z tego też powodu spotykał się z surową krytyką. Pozostawał w korespondencji z uczonymi i literatami, szczególnie z Augustem Bielowskim, który jako dyrektor Ossolineum pożyczał mu rękopisy i służył informacjami naukowymi. Współpracował z Encyklopedią Orgelbranda, sam zaczął redagować czasopismo „Towarzysz duchowieństwa katolickiego", lecz wydał tylko jeden rocznik. W rękopisach pozostało wiele jego prac, zniszczonych jednak podczas pierwszej wojny światowej, podobnie jak wiele z około 800 zebranych listów.

I.

1. Wzmianka o ks. Klemensie Chodykiewiczu. *Dz. Liter.* R. 2: 1853 nr 18 s. 137-140.

2. O rękopismach kapituły ormiańskiej lwowskiej. *Dz. Liter.* R. 2: 1853 nr 34 s. 265-267; nr 35 s. 274-275; nr 36 s. 283-284; nr 37 s. 290; nr 40 s. 314-315.

3. Obraz Najśw. Marii Panny w Jazłowcu. Dod. do Gaz. Lw. R. 1853. Informacja L. FINKLA (Bibliografia historii polskiej. T 1 nr 1358). W tym i w następnym roczniku brak tej pozycji.

4. Żywoty sławnych Ormian w Polsce, napisał... z portretem X. Stefanowicza arcybiskupa. Lw. 1856 Druk. Zakł. Ossolińskich 8° s. VIII, 485, nlb. 1.

5. Wiadomość o klasztorze WW. OO. Dominikanów w Podkamieniu Lw. 1858 Druk. Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8° s. 32, tabl. 1. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1861. — Toż. Wyd. 3. Tarnopol 1864 Druk. J. Pawłowskiego 8° s. 32. — Toż. Wyd. 4 (wg L. FINKLA pod zm. tyt.:) Dzieje klasztoru Dominikanów w Podkamieniu. Tarnopol 1870. — Toż. Wyd. 5. Lw. 1887 Druk. Anny Wajdowiczowej 8° s. 36, karta 1 (dolepiona, przedstawiająca cudowny obraz Matki Boskiej w kościele w Podkamieniu, na odwrocie modlitwa do M.B.).

6. Żywot Samuela Cyryla Stefanowicza arcybiskupa lwowskiego ormiańskiego. Dod. do *Gaz. Lwow.* R. 1859 nr 27 s. 115-116; nr 28 s. 119-120; nr 29 s. 123--124; nr 32 s. 138-140; nr 37 s. 158-160.

7. Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce. T. 1-2. Lw. 1861 Druk. Narod. im. Ossolińskich 8° t. 1 s. 402, nlb. 2; T. 2 s. 526, nlb. 4.

8. Żywot X. Mikołaja Ignacego Wyżyckiego arcybiskupa lwowskiego. *Tyg. Katol.* R. 3: 1862 s. 105-109, 117-121.

9. Red.: Towarzysz Duchowieństwa Katolickiego. (Tarnopol). R. 1: 1864 Druk. J. Pawłowskiego 8° s. 504, nlb. 5.

10. Żywot i przegląd dzieł świętego Ambrożego biskupa Mediolanu i Doktora Kościoła Katolickiego. W: *Towarzysz duchowieństwa katolickiego.* [R. 1]. (Tarnopol) 1864 s. 7-183.

11. Cyprian Damirski. *Prz. Lwow.* R 1: 1871 t. 2 s. 1-6.

12. Pamiętnik Zakonu WW. OO. Bernardynów w Polsce ułożył... Lw. 1874 Druk. Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8° s. 388, nlb. 1.

13. Klasztor WW. OO. Dominikanów w Starym Borku, skreślił... Lw. 1878 Druk. Gaz. Narod. J. Dobrzańskiego i K. Gromana 8° s. 116.

14. Monastyr OO. Bazylianów w Podhorcach. *Prz. Bibl.-Archeol.* T. 1: 1881 s. 188-197.

15. Wiadomości o malarzach bazyliańskich. *Prz. Bibl.-Archeol.* T. 3: 1882 s. 106-118.

16. Archiwum WW. OO. Dominikanów w Jarosławiu. *Prz. Bibl.-Archeol.* R. 1883 t. 2 s. 15-42; T. 3: 1883 s. 50--66. — Toż w osob. odb. Lw. 1884 Druk. J. Dobrzańskiego i W. Gromana 8° s. 270, nlb. 2.

17. Rzecz o pustelni św. Katarzyny. *Warta.* R. 12: 1886 nr 623 s. 5493-5494.

18. Klasztor i kościół Dominikanów w Krakowie. *Warta.* R. 14: 1888 nr 728 s. 6271-6273; nr 730 s. 6287-6288; nr 731 s 6295-6296; nr 734 s. 6319-6320; nr 735 s. 6327-6329; nr 736 s. 6335-6336; nr 737 s. 6343; nr 740 s. 6368-6369; nr 741 s. 6376-6378; nr 742 s. 6386-6387; nr 743 s.

6392-6393; nr 744 s. 6400-6402. — Toż w osob. odb. P. 1888 Druk. W. Simona 8° s. 67.

19. Smotrycki Melecy. Szkic bibliograficzny. *Warta.* R. 15: 1889 nr 755 s. 6493-6464; nr 756/757 s. 6471-6472; nr 758/759 s. 6479-6480; nr 762/763 s. 6495-6496. — Toż w osob. odb. P. 1889 (na okładce mylnie: 1886) Druk. W. Simona 8° s. 20.

20. Gawath Jakób. Szkic bibliograficzny. *Warta.* R. 15: 1889 nr 803/804 s. 6743-6745; R. 16: 1890 nr 807/808 s. 6759-6761. — Toż w osob. odb. P. 190 Druk. W. Simona 8° s. 1-11 (s. 12-36; Tartaków. Zapiski historyczne).

21. Cudowne obrazy Matki Najświętszej w Polsce, zebrał i wydał... Lw. 1891 Druk. S. Bednarski 8° s. nlb. 4, 307, nlb. 2.

22. Autobiografia. *Prz. Kośc.* R. 1893 t. 15 s. 69-73.

23. Artykuły w *Encyklopedii Powszechnej* (S. Orgelbranda).

II.

1. Pamiątki miasta Żółkwi, zebrał... Lw. 1852 Druk. P. Pillera 8° s. 139. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1877 Druk. Narod. J. Dobrzańskiego i K. Gromana 8° s. 247, nlb. 1.

2. Sobieski a Ormianie. *Dz. Liter.* R. 3: 1854 nr 21 s. 161-162; nr 22 s. 169-173.

3. Biedny Jaś. Powieść z wieku XVII. *Dz. Liter.* R. 3: 1854 nr 7 s. 52-55.

4. Pamiętnik dziejów polskich. Z aktów urzędowych lwowskich i rękopismów zebrał... (od 1383-1799). Lw. 1855 Druk. Ossolińskich 8° s. 310.

5. Pamiątki miasta Stanisławowa. *Rozmaitości.* (Lwów). R. 1858 nr 1-52. — Toż. Lw. 1858 Druk. Zakł. Narod. Ossolińskich 8° s. 191, nlb. 1.

6. Wolne miasto Brody. *Kółko Rodzinne.* R. 1860 nr 35-37. — Toż. Wolne miasto handlowe Brody, skreślił... Lw. 1865 Druk. Zakł. im. Ossolińskich 8° s. 197, nlb. 3.

7. Pamiątki jazłowieckie. Lw. 1862 Druk. Zakł. im. Ossolińskich 8° s. 230, VIII.

8. Kronika Oleska. *Towarzysz Duchowieństwa Katolickiego.* R. 1: 1864 s. 396-486.

9. Archiwum domowe. *Towarzysz Duchowieństwa Katolickiego.* R. 1: 1864 s. 486-504.

10. Bajki, fraszki, podania, przysłowia i pieśni na Rusi, zebrał i wydał... Tarnopol 1866 Druk. J. Pawłowskiego 8° s. 248. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1886 Druk. A. Wajdowiczowej 8° s. 271, nlb. 3.

11. Rys dziejów ormiańskich, napisał... Tarnopol 1869 Druk. J. Pawłowskiego 8° s. nlb. 4, 317, nlb. 3.

12. Podania ludowe. *Mrówka.* (Lwów). R. 1869 s. 451-452.

13. Przygody Sławosza Sulimy. *Mrówka.* (Lwów). R. 1870 s. 37-39, 71-72, 104-105.

14. Badacz. Studium obyczajowe. Brody 1875 Druk. J. Rosenheima 8° s. 231.

15. Pamiętnik szlachetnego Ledóchowskich domu, napisał i wydał... Lw. 1879 Druk. Gazety Narodowej 8° s. nlb. 2, 220.

16. Wiadomości o Alembekach. *Prz. Bibl.-Archeol.* T. 1: 1881 nr 8 s. 369-376.

17. Ruiny zamku na Podzamczu. *Prz. Bibl.-Archeol.* T. 2: 1881 nr 17 s. 226-227.

18. Wyd. W. PLEBANKIEWICZ: Nauki religijne. T. 1-2. Lw. 1881, 1884 Druk. Gazety Narodowej 8° t. 1 s. 334, nlb. 1; T. 2 s. 334, nlb. 1.

19. Pamiątki buczackie, zebrał i wydał na korzyść szpitala w Buczaczu... Lw. 1882 Druk. Gazety Narodowej 8° s. 168.

20. Gołogóry. B. m. r. [1886?] 8° s. 36. Niekiedy łączono egzemplarze z tegoż autora: Smotrycki Melecy.

21. Wiadomości z Ponikowiny Małej. *Warta.* R. 12: 1886 nr 616 s. 5439-5441; nr 617 s. 5446-5448; nr 618 s. 5453-5455; nr 619 s. 5460-5462; nr 620 s. 5469-5471; nr 621 s. 5478-5479. — Toż w osob. odb. P. 1886 Druk. W. Simona 8° s. 34.

22. Kasjan Sakowicz. Szkic bibliograficzny. *Warta.* R. 13: 1887 nr 678 s. 5911-5913; nr 679 s. 5920-5921. — Toż w osob. odb. P. Druk. W. Simona 8° s. 8.

23. Jan Tarnowski. Szkic bibliograficzny. *Warta.* R. 13: 1887 nr 696 s. 6042-6043; nr 697 s. 6050-6051; nr 698 s. 6055-6056; nr 699/700 s. 6063-6064; nr 701 s. 6071-6073.

24. Recz o prawdzie historycznej. Wydawnictwo na cele dobroczynne samborskie. *Rocz. Samborski.* R. 1887/1888 s. 287-307.

25. Kościół w Otyni. *Prz. Archeol.* T. 4: 1888 s. 146-156.

26. Gołogóry. Zapiski historyczne. *Warta.* R. 15: 1889 nr 768/769 s. 6522-6523; nr 771 s. 6537-6538; nr 772 s. 6545-6547; nr 773 s. 6552-6554; nr 774 s. 6561-6562; nr 775 s. 6570-6571. — Toż w osob. odb. [P.] 1889 Druk. W. Simona 8° s. 36.

27. Założce. *Warta.* R. 15: 1888 nr 794 s. 6686-6688; nr 795/796 s. 6695-6697; nr 797 s. 6703-6705; nr 798 s. 6711-6712; nr 799 s. 6720-6721; nr 800/801 s. 6727-6728; nr 802 s. 6735-6736. — Toż w osob. odb. P. 1889 Druk. W. Simona 8° s. 36.

28. Szarada. *Prz. Polit., Społ. i Liter.* 1889 nr 32.

29. Tartaków. *Warta*. R. 16: 1890 nr 813/814 s. 6791-6793; nr 815/816 s. 6799--6801; nr 817/1818 s. 6807-6809; nr 819/820 s. 6815-1619. — Toż w osob. odb. P. 1890 Druk. W. Simona 8° s. 12-36 (s. 1-11: Gawath Jakób).

30. Hyżne. *Warta*. R. 16: 1890 nr 829/ /830 s. 6857-6859.

31. Pies. Z teki ks. Sadoka Barącza. *Mies Galicyjskiego Tow. Ochrony Zwierząt*. R. 14: 1890 nr 1/2 s. 8-11.

III.

KNOT A.: Barącz Sadok Wincenty Fererjusz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 290-292; tamże literatura; *Nowy Korbut*. T. 7 s. 128-129, tamże literatura: KŁOCZOWSKI J.: Barącz Sadok. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 13, tamże literatura. — Ponadto: Śp. Sadok Barącz. *Ateneum* R. 17: 1892 t. 66 s. 399-400; KŁOCZOWSKI J.: Zakon braci kaznodziejów w Polsce 1222-1972. Zarys dziejów. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 1 s. 105, 106, 119-123; K. GÓRSKI: Teologia ascetycznomistyczna. W: Dzieje teologii. T. 3 cz. 1 s. 319.

Ks. Marian Banaszak

Bardziński Ignacy (1750-1813), biskup sufragan gnieźnieński, tłumacz. Syn Józefa, podczaszego łęczyckiego i Marii z Morzyckich, urodził się 31 VII 1750 r. Po przyjęciu święceń kapłańskich w 1776 r. został koadiutorem kanclerza kapituły katedralnej gnieźnieńskiej, a w 1780 r. rzeczywistym prałatem kanclerzem. Często występował w sprawach kapituły, a w 1783 r. został przez nią wybrany administratorem archidiecezji. Pełniąc tę funkcję do 1785 r., zarządził dokładny opis majątków arcybiskupich i pozostawił sporządzony na ich podstawie inwentarz dóbr. Podczas nieobecności arcbpa M. Poniatowskiego był ponownie administratorem archidiecezji i odbył wizytację generalną w kilku dekanatach. Mimo rozlicznych zajęć oddawał się studiom teologicznym, w 1802 r. uzyskał na Uniw. Wrocławskim doktorat teologii i prawa. Z jego prac znane są tylko tłumaczenia dzieł teologicznych. Wybrany przez kapitułę na sufraganię gnieźnieńską, otrzymał prekonizację w 1809 r. Jako uposażenie posiadał prepozyturę łęczycką i beneficjum parafialne w Borysławicach. Pozostawiając hojne legaty dla kościołów na swój anniwersarz, zmarł 15 XII 1813 r. w Gnieźnie.

I.

1. Przekł.: Piotr HUMBERT: Uwagi o najważniejszych prawdach wiary i najpierwszych obowiązkach chrześcijaństwa ku przekładaniu ich ludowi chrześcijańskiemu w dni święte i niedzielne użyteczne, a tym samym pasterzom dusz ludzkich dogodne, z francuskiego na polski język dla pomnożenia chwały Boskiej przez... przełożone. Łowicz 1805 8° s. nlb. 2, IV, 586, nlb. 10, dodatek s. 21. — Toż pod zm. tyt.: Główne prawdy wiary oraz obowiązki chrześcijanina napisane przez... przełożył... W. 1842 Druk. XX. Misjonarzy 8° s. VIII, 512, nlb. 8. — Toż. [Popr. stylistycznie i dodatki Józefa PAWLICKIEGO]. W. 1859 Druk. XX. Misjonarzy 8° s. VIII, 406, nlb. 2.

II.

1. Przekł.: A. PARWILIERS: Nabożeństwo ludzi przeznaczonych do nieba czyli stacje o męce Jezusa Chrystusa ukrzyżowanego, które obchodzą w Jerozolimie, po francusku napisane, a z francuskiego na chwałę Bożą i pomoc duchowną dusz pobożnych przez... przetłumaczone. Łowicz 1812 12° k. nlb. 5, s. 158.

III.

Bardziński Ignacy. W: *Wiel. enc. powsz.* T. 5/6 s. 964; KORYTKOWSKI J.: Prałaci gnieźń. T. 1 s. 31-33; — [RACZYŃSKI I.]: Duchowieństwu świeckiemu i zakonnemu... Ciążeń 17 XII 1813.

Ks. Marian Banaszak

Bardziński Jan Alan h. Habdank (1657-1708), dominikanin, dogmatyk i popularyzator teologii.

Urodził się w ziemi łęczyckiej w zamożnej rodzinie szlacheckiej z ojca Jana Wincentego, pisarza ziemskiego i matki Anny Milewskiej

stolnikówny łęczyckiej. W 1674 r. wstąpił do zakonu dominikanów w Warszawie, gdzie odbył nowicjat i studia filozoficzno-teologiczne, które później kontynuował w zakonnym studium generalnym w Krakowie. Stopień lektora zdobył tamże w 1682 r. oraz bakalaureat w 1698 r. Doktorem teologii został w 1705 r. Po uzyskaniu lektoratu wykładał filozofię w Warszawie (1683, 1686-1687), a następnie teologę w Lublinie (1688-1690) i w Warszawie (1700-1701). Poza tym dał się poznać jako poeta i kaznodzieja. Zwiedził wiele krajów Europy. Przez pewien czas przebywał na dworze Władysława Łosia wojewody pomorskiego w charakterze kapelana. W swoich wystąpieniach kaznodziejskich starał się oczyszczać język polski z naleciałości francuszczyzny. Popularyzatorem teologii okazał się zarówno w kaznodziejstwie jak i w twórczości rymotwórczej, streszczając w j. łacińskim „Summę" św. Tomasza z Akwinu. Przetłumaczył też wiele utworów autorów starożytnych — Lucjana z Samosaty, Lukana i Boecjusza. Ostatnim dziełem Bardzińskiego była krótka kronika papieży od św. Piotra do Klemensa XI pt. „Ordo ac series Summorum Pontificum Romanorum".

Od 1691 r. powoływano go na stanowisko przeora w klasztorach: w Płocku (1691), Łęczycy (1694), Elblągu (1704) i w Warszawie (1705-1708). Zmarł w Warszawie podczas zarazy 29 VIII 1708 r.

I.

1. *Profunda inscrutabilium... circa electos et reprobos decretorum arcana, oppositis adversae sententiae...* Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° k. nlb. 6.

2. Breve compendium Summae Angelicae... divi Thomae... Varsoviae 1705 Typis Collegii Scholarum Piarum 4° s. 14, 284, 2. Wierszowane streszczenie. — Toż. Dedicatum Adalberto Bardziński... canonico, fratri suo germano. Varsoviae 1705 Typis Collegii Scholarum Piarum 4° s. 12, 284.

3. Ordo ac series Summorum Pontificum Romanorum. A s. Petro ad Clementem XI... Cracoviae 1707 Typis Nicolai Alexandri Schedel 4° s. 116.

II.

1. Przekł.: LUCIANUS Samosatensis: Tragedia o podagrze... na łaciński język od Erazma Smida Wittemberczyka wytłumaczona, a z tego na polski... B. m. 1680 4° k. nlb. 8.

2. Przekł.: Marcus Anneus LUCANUS: Odrodzona w ojczystym języku Farsalia..., to jest wojna domowa rzymska. Oliwa 1691 Druk. Jan Jakub Textor 2° k. 3 s. 190, suplem. s. 72, k. 1.

3. Przekł.: Anicius Manlius Torquatus Severinus BOETHIUS: Skuteczny na wszelkie przygody nieszczęśliwe sposób... to jest pociecha filozofii... Toruń 1694 Nakł. Jana Chrystiana Laurera 8° k. 8 s. 181 k. 1.

4. Przekł.: Lucjusz Anneusz SENEKA (Młodszy): Smutne starożytności teatrum. Toruń 1696 Druk. Jana Chrystiana Laurera 8° k. nlb. 6 s. 582 k. nlb. 2. (Przekład kilku tragedii, m. in.: Herkules szalony; Medea; Hipolit; Troas; Agamemnon; Oktawia).

III.

SIWEK A.: Bardziński Jan Alan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 303 (błędna informacja w sprawie rzekomego przetłumaczenia „Sumny" św. Tomasza), tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 14-15; T. 3 s. 463, (błędna informacja w sprawie studiów w Akademii Krakowskiej), tamże literatura. — Ponadto: CHODYNICKI I.: Dykcjonarz. T. 1 s. 10-12; Przewodnik po zbiorze rękopisów wilanowskich. Red. P. BAŃKOWSKI. W. 1961 s. 152 (Rkps 193 Miscelanea, sygn. 6); ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 222, 258. — Bibl. Ossol., rkps 12636/II BEŁCIKOWSKI Adam: Notaty do wykładów z literatury polskiej XVII-XVIII w., s. 245-246.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Baroniusz (Barański) Marcin (XVI/XVII w.), bernardyn, hagiograf. Pochodził z Jarosławia i nazywał się Barański. Kiedy ok. 1600 r. przybył jako kleryk do Rzymu — zapewne na studia — pod urokiem

Cezara Baroniusza zlatynizował swe nazwisko. W Rzymie rozpoczął opracowywać żywoty świętych polskich, którą to pracę ukończył po powrocie do Polski między 1602 a 1603 r. Nie mogąc znaleźć środków na druk — zabiegi o poparcie króla Zygmunta III i kard. B. Maciejowskiego zawiodły — zdołał jedynie wydać żywoty Izajasza Bonera, Stanisława Kazimierczyka, Pięciu Braci Polaków i Czterech Kamedułów. Przygotowywał również żywoty świętych franciszkańskich. Według E. Rastawieckiego był Baroniusz także malarzem lub rysownikiem, co ostatnio zakwestionowała M. Macherska. Dalsze losy Baroniusza nie są znane.

I.

1. Życie i cuda bł. Izajasza. W Krakowie 1600 u Baz. Skalskiego 4°. — Toż w j. łac.: Vita, gesta et miracula b. Essaiae Poloni Cracoviensis... Cracoviae 1610 Basilius Skalski impressit 4° s. 24. — Przedr. w: A. SUTOR: Vita et miracula b. Isaiae Boneri. Cracoviae 1885 s. 3-19.

2. Icones ac miracula Sanctorum Poloniae. Romae 1602. (Zbiór rycin, wykonanych przez Jakuba Lauro, pod którymi teksty ułożył Baroniusz). — Toż. Cracoviae 1604. — Toż. Coloniae 1605 sumptibus Petri Overradii 2°. (Egzempl. znany jeszcze F. Siarczyńskiemu). — Toż. Cracoviae 1608. (Egzempl. znany J. D. Janockiemu). — Toż. Cracoviae 1610 apud Joannem Skalski. (Egzempl. znany F. Siarczyńskiemu).

3. Beati Joannis Prandotae Poloni episcopi vita. Cracoviae 1606. Druk dziś nieznany.

4. Vita, gesta et miracula b. Stanislai Poloni Casimiria ad Cracoviam oriundi Canonicorum Regularium Lateranensium S. Salvatoris... confessoris. Cracoviae 1609 in Officina Basilii Skalski 4° s. 56. — Toż pt. Vita b. Stanislai Casimiriae ad Cracoviam.. recognita a F. SZEMBEK. W: *Acta Sanctorum*, Maji I (1680) s. 776-781.

5. Sanctorum et beatorum virorum Stanislai nomine vocatorum Polonorum. Dołącz. do: Vita... b. Stanislai... (Zob. poz. 4).

6. Vita sanctorum Quattuor Fratrum Polonorum Eremitarum Camaldulensium confessorum.. Cracoviae 1609 Basilius Skalski impressit. Egzempl. znany jeszcze J. Załuskiemu.

7. Vitae, gesta et miracula Sanctorum Quinque Fratrum Polonorum Eremitarum Casimiriensium... Pars 1. Cracoviae 1610 Basilius Skalski impressit 4° s. 40.

8. Catalogus Sanctorum Patronorum Poloniae. (Autorstwo niepewne). — Rozrzesz. Catalogus przez M. UBISZEWSKIEGO wyd. P. H. PRUSZCZ pt. Monstra świętych i błogosławionych i świętobliwych a pobożnie żyjących Patronów polskich. Kraków 1645. — Toż. Wyd. 2. Nieznane. — Toż. Wyd. 3 pod zm. tyt.: Widoki Świętych... Wilno 1760.

9 Vita b. Jolentae a Martino Baronio c. 1600 composita. Rkps BN., sygn. Lat. Q I 919, dziś zaginiony.

III.

KANTAK K., KOMORNICKI S.: Baroniusz Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 307, tamże literatura i źródła; DANILUK M.: Baroniusz Marcin. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 62, tamże literatura. — Ponadto: ŚWIĄTEK F.: Z dziejów polskiego żywotopisarstwa świętych. Lubl. 1937 s. 90-99; MACHERSKA M.: Seria rycin Icones et miracula Sanctorum Poloniae. Próba wyjaśnienia genezy. *Rocz. Bibl.* PANKr. R. 13: 1967 s 5-19; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 474, 478, 485, 490, 494, 497.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Barry Antoni (1 poł. XVIII w.), psałterzysta kolegiaty warszawskiej, wydawca.

Pojawia się w literaturze drukowanej ok. 1726 r. jako wydawca biografii papieża Benedykta XIII w wersji łacińskiej. Podobne dziełko wydali w 1725 r. dominikanie krakowscy, dlatego autorstwo Barry'ego jest raczej wątpliwe, podobnie jak Jozafata Hoffmana, który wydał je w 1734 r. w polskim tłumaczeniu. W każdym razie w wydaniu warszawskim z ok. 1726 r., znacznie poszerzonym, zamieścił Barry oprócz życiorysu 4 brewia tego papieża oraz tabelę pióra J. J. Załuskiego z wy-

liczeniem wszystkich papieży i kardynałów z rodu Orsinich, dedykując całość aktualnemu nuncjuszowi w Polsce Wincentemu Santiniemu. Barry był psałterzystą w kolegiacie warszawskiej.

I.

1. Wyd.: Icon exemplaris vitae.. summi pontificis Benedicti XIII de Ordine Praedicatorum.. item quatuor brevia eiusdem; unum de salutatione angelica, alterum de ss. rosario, tertium de doctrinae s. Thomae Aquinatis in materia de gratia divina ex se ab intrinseco efficaci, et de praedestinatione electrorum gratuita; quartum de liberatione animarum e poenis purgatorii... Varsaviae B. r. ok. 1726 Typis Scholarum Piarum 4° k. nlb 3 s. 63 tabl. 1.

III.

JOCHER A.: Obraz bibl.-hist literatury i nauk w Pol. T. 3 poz. 8340; ESTREICHER K.: T. 12 s. 380.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Barszczewski Michał Franciszek (1719-1802), misjonarz, tłumacz.

Urodził się w parafii Stary Targ w Diec. Chełmińskiej. Do misjonarzy wstąpił w 1738 r. w Warszawie. Po ukończeniu Seminarium Duchownego i przyjęciu święceń kapłańskich w 1744 r. pracował najpierw w prowadzonym przez misjonarzy Seminarium przy kościele św. Krzyża w Warszawie, a od 1756 r. w Chełmnie, gdzie był profesorem Seminarium diecezjalnego, jego rektorem i proboszczem parafii Wniebowzięcia NMP w latach 1771-1800. W tym czasie wyjeżdżał też na misje ludowe. Jako rektor Seminarium sprawował również nadzór nad tzw. Akademią Chełmińską i w dużej mierze przyczynił się do jej odnowienia. Przyczynił się także do powstania misjonarskiej drukarni w Chełmnie.

Według niektórych przekazów tłumaczył i wydał anonimowo kilka dzieł teologicznych, trudno jest jednak ustalić jakie. Niesłusznie przypisywano mu przekład „Manua'e Caeremoniarum Romanorum", które ukazało się w Chełmnie w 1764 r. Barszczewski zmarł 9 IX 1802 r. w Chełmnie.

I.

1. Przekł.: Wywód gruntownej i niewzruszonej ufności w Miłosierdziu Boskim na pociechę dusz, których zbytnia bojaźń do utraty serca doprowadza. Chełmno 1772 [Druk XX. Misjonarzy] 16° s 247, nlb. 1. Przekł. z j. franc.

II.

1. Przekł.: [A.T.] de LAMBERT: Zdania i myśli... Chełmno 1768 [Druk. XX. Misjonarzy] 8°. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

III.

KOWALCZYK J.: Barszczewski Michał Franciszek. W: *Enc. katol.* T 2 kol. 66, tamże literatura.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Barteczko (Bartetschko) Andrzej (ok. 1670-1739), reformat, autor historii sanktuarium MB na Górze Świętej.

Urodził się ok. 1670 r. w Raciborzu. W tym też mieście wstąpił do czeskiej prowincji reformatów św. Wacława. Był tu również gwardianem w latach 1707-1710 i 1713. Ten sam urząd spełniał w Namysłowie (1715) i we Wrocławiu (1718). Dwukrotnie (1719-1722 i 1732-1735) był definitorem. Pozostawał w bliskich stosunkach z klasztorem polskich reformatów na Górze św. Anny. W 1722 r. był wizytatorem generalnym wielkopolskiej prowincji reformatów. Zasłynął głównie jako kaznodzieja i poeta. Za działalność literacką otrzymał tytuł „Sacrae Caesareae et Regiae Maiestatis Poeta Laureatus". Zmarł 11 IV 1739 we Wrocławiu.

I.

1. Sanctum saeculare... Marianorum. Olomuci 1732 2° s. 156. Historia (częściowo wierszem) sanktuarium maryjnego na Górze Świętej pod Ołomuńcem.

II.

1. Chronographica prosaica sensu significatur historiae vel rei gestae et litteris numeric.. annus iste currens 1699. B. m. r. 2° k. nlb. 31. Egz. BN i Bibl. Kap. we Wr. zdef. Jest to zbiór chronogramów i obliczeń kabalistycznych na cześć pokoju karłowickiego z 1699 r.

2. Castrum doloris... Rudolpho... de Gaschin... die 24 Julii anno 1715 pietissime vita functo, in templo parochali Hultschinensi instructum, ibidemque sub solemnibus parentalibus die 18 Febr. anni 1716 spectatum... Nissae [1716] Ios. Schlögel 2° s. 20.

3. Eugenia adorea anno 1716 nonis Augusti pugna decretoria cum Othomanis ad Petri Varadinum ter fauste inita nec non obsidione tum 4 idus Octobris secuta deditione Temeswarini a.. principe... Eugenio Francisco duce... epigrammatis... offert. Nissae 1716 Ios. Schlögel 2° s. nlb. 48.

4. Ex filio accrescente pater completae perfectionis et ascensionis seu... Iosephus a Strachwitz sacri et exempti Ordinis Cisterciensis ex priore emerito in.. monasterii Raudensis abbatem et praelatum ... electus atque a... publicatus laudatusque. Nissae [1716] Typis Iosephi Schlögel Civitatis Typographi 2° k. nlb. 4.

5. Vesper genethliacus felicissimus incunabulis... archiducis Austriae... Leopoldi, Ioannis, Iosephi, Antoni, Francisci de Paula, Hermenegildi, Rudolphi, Ignatii, Batthasaris.. Caroli VI... regis proto-porphyrogeniti... chronosticis auguris illustratus... Nissae 1716 Ios. Schlögel 2° s. nlb. 28.

6. Erotema versu Ovidii in laudem Augusti caes. scripto et cabalem anni 1718 continente resolutum, quod... Romanorum imperatori Carolo VI... dedicat... B. M. r. 2° k. nlb. 1.

7. Labores Herculis Austriaci seu praecipua gesta... imperatoris Caroli VI, Germaniae, Hispaniae, Bohemiae... regis.. lauro poetica donato... Nissae 1718 Typ. Ios. Schlögel 2° s. nlb. 31.

8. Virtutis imago... aeternitati picta seu.. Georgius Adamus Franciscus... de Gaschin... a. 1719 6 Octob... defunctus et in mortali pegmate iusta inter parentalia Rattiboriae in ecclesia s. Iacobi Ap... die Ianuar. a. 1720... persoluta.. adumbratus, cuius ectypon... eiusdem... haeredibus... dedicat.. Nissae 1720 Typ. Ios. Schlögel 2° k. nlb. 10.

9. Listy: 2 listy do klasztorów Prow. Wielkopolskiej Reformatów z 1722. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Protocolla Conv. Wladislaviensis (1680-1734), s 575-580.

III.

SZTEINKE J.: Barteczko Andrzej. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 67, tamże literatura. — Ponadto: PIETSCH J.: Kurze Geschichte der Franziskaner in Ratibor. *Seraphische Warte.* R. 10: 1931 s. 84.

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Barthel Karol (1802-1861), proboszcz, dyrektor Seminarium Naucz., pedagog, metodolog.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej, urodzony 2 XII 1802 r. we Wrocławiu, gdzie ukończył gimnazjum Leopolda w 1822 r. i studiował na Uniwersytecie filologię i historię. Po uzyskaniu absolutorium w 1825 r. zajmował się przez 3 lata pracą nauczycielską, potem zdecydował się na studia teologiczne też w Uniw. Wrocławskim. Święcenia kapłańskie przyjął 4 IV 1829 r. we Wrocławiu i pracował jako wikariusz w Nysie, a w 1832 r. został tam proboszczem i był inspektorem nauki religii. W 1837 r. otrzymał nominację na dyrektora seminarium nauczycielskiego w Paradyżu i wtedy przeniósł się do Archidiec. Poznańskiej. W 1846 r. wrócił do Wrocławia i był radcą szkolnym i regencyjnym. Zmarł 26 I 1861 r. we Wrocławiu.

Jako pedagog z wykształcenia i zamiłowania zajmował się metodami nauczania religii w szkołach. Swoje bogate doświadczenie pedagogiczne wykorzystał do opracowania dzieła metodologicznego. Według jego metody ułożył A. Kiszewski podręcznik dla klasy I i II p. t. Nauka o świecie, który doczekał się 9-ciu wydań.

I.

1. Schul-Pädagogik. Ein Handbuch zur Orientierung für angehenden Lehrer und zur Beachtung für jungen Theologen als künftigen Schulrevisoren, zusammengestellt von... Seminär-Direktor zu Paradies bei Meseritz im Grossherzogtum Posen. Lissa und Leipzig 1839 Ernst Günthers Buchhandlung 8° s. 13, nlb. 3, 327. — Toż. Zweite ungearbeitete Aufl. Nebst Anhang für deutsch polonische Lehrer. Lissa und Gnesen 1845 Druck und Verlag von Ernst Günther 8° s. nlb. 2, X, 339. — Toż Dritte ungearbeitete, mit dem betreffenden Stellen aus den preussischen Regulativen und mit einer Geschichte des Schul- und Erziehungswesens vermehrte Auflage. Lissa 1856 Druck von E. Günther 8° s. 450.

II.

1. Nauka chrześcijańsko-katolickiej religii, historycznym sposobem przez... ułożona. Przekład z niemieckiego. Leszno 1838 Druk. E. Günther 8°. (W j. niemieckim nie dostępne). — Toż Wyd. 2. Leszno 1839 Druk. E. Günther 8°.

2. Historia święta dla katolickich szkół elementarnych, zawierająca oraz wszystkie roku kościelnego ewangelie niedzielne i świąteczne; jako podstawa nauki religijnej według przyjętego od Kościoła katolickiego tłumaczenia Starego i Nowego Testamentu ułożona. Przekł. z j. niemiec. (W j. niemieckim niedostępne). Wr. 1846 Druk. F.E.C. Leuckhardt i H. Rychter 8° s VII, 232. — Toż. Wyd. 2 popr. i pomn. Wr. 1857 Druk Leuckhardta 8° s. XII, 259.

III.

WARMIŃSKI T.: Das K. Schullehrer-Säminar zu Paradies... Międzyrzecz 1886 s. 57-59; Schemat Archidiec. Poznańskiej na rok 1838.

Ks. Marian Banaszak

Bartilius Wawrzyniec (1569-1635), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, moralista.

Urodził się 19 VIII 1569 r. w Tarnowie. Od 1582 uczęszczał do szkół w Jarosławiu. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1585 r. Filozofię studiował w Braniewie (1591-1594), teologię w Akademii Wileńskiej (1597--1601) i tamże otrzymał 11 IV 1601 r. święcenia kapłańskie. Nauczał w szkołach jezuickich przedmiotów humanistycznych (1588-1591, 1594--1597), filozofii w Wilnie (1605-1608), teologii moralnej w Nieświeżu (1610-1611) oraz teologii pozytywnej i j. hebrajskiego w Wilnie (1617--1619). Był rektorem domu nowicjatu w Wilnie (1611-1617), rektorem kolegium w Pułtusku (1620-1623), instruktorem trzeciej probacji w Nieświeżu (1624-1631), znowu rektorem pułtuskim (1632-1635) i w końcu został w 1635 r. prowincjałem litewskim. Zmarł jeszcze w tym samym roku, 28 VIII w Smoleńsku. Pozostawił kilka nie zidentyfikowanych książek treści ascetycznej, układał modlitwy i pieśni religijne. Miał opinię świątobliwego zakonnika.

I

1. Theologia moralis. Tradita Nesvisii... A. D. 1610-1611. Scripsit Mathias Leski SJ. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. 2100.

II.

1. Wydał nie znane obecnie książki: Alfabet duchowny; Obowiązki dobrego młodziana; Officia de S Michaele et Angelo Custode et aliis angelicis spiritibus 16°; Praxes extirpandorum vitiorum; Sposób odmawiania koronki do Najśw. Marii Panny; Sposób dobrej spowiedzi i Komunii św.; Środki przeciwko nieczystości.

2. Wykłady z logiki w Akademii Wileńskiej, 1605-1606. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F 3 — 2067.

III.

FALKOWSKI Cz.: Bartilius Wawrzyniec. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 313, tamże literatura; GRZEBIEŃ L.: Bartilius Wawrzyniec. W: *Enc. katol.* T. 2 s. 74--75, tamże literatura. — Ponadto: NADASI J.: Annus dierum memorabilium Societatis Jesu. Antverpiae 1665 Cz. 2 s. 129; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagine de Jésus Assistance de Germanie. Serie 2. Paris 1899 T. 2 s. 174--175; POPLATEK J.: Błogosławiony Andrzeja Bobola Towarzystwa Jezusowego: Kr. 1936 s. 41-46, 52, 54; Bartilius Lauren-

tius. W: *Encyclopedia Lituanica*. T. 1 Boston 1970 s. 303; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 408. — Rkps Bibl Czart., sygn. 1266 s. 20 (biogram); Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. 1735 (Compendium vitae ac mortis V.P. Laurentii Bartilii).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bartkiewicz Zdzisław (1852-1890), jezuita, historyk Kościoła. Urodził się 21 II 1852 w Miłkowie. Do zakonu jezuitów wstąpił 12 VII 1866 r. Filozofię studiował w Śremie (1870-1871) i Starej Wsi (1874-1876), teologię w Krakowie (1880-1883) i tu w 1882 został wyświęcony na księdza. Od 1885 r. współpracował z „Przeglądem Powszechnym" i opublikował w nim szereg recenzji, sprawozdań z życia katolickiego oraz kilka obszerniejszych prac. Prace Bartkiewicza cechuje głęboka treść, jasny wykład i piękne słownictwo. Zmarł w Krakowie 17 IV 1890 r.

I.

1. Rec.: J. PELCZAR: Konferencje apologetyczne o przyczynach niedowiarstwa w naszych czasach i o potrzebie religii miane w roku 1884. Kr. 1885. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 7 s 282-283.

2. Rec.: W. BARTOSZEWSKI: Pojedynek, jego reguły i przykłady. Kr. 1885. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 10 s. 98-108. Zarazem jest tu ocena moralna pojedynku.

3. Dzisiejszy ustrój Kościoła w Ameryce. Z okazji ostatniego plenarnego synodu Baltimorskiego *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 13 s. 321-340; T. 14 s. 39-55, 295-312.

4. Św. Alfons Maria Liguori, doktor Kościoła. W stuletnią rocznicę jego śmierci. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 15 s. 181-195.

5. OO. Redemptoryści w Polsce *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 17 s. 129-144, 315--330; T. 18 s. 73-82, 378-392; T. 19 s. 221--241. Toż w osob. odb. Kr. 1888 Druk. W. L. Anczyca 8° s 78.

6. Przyczynek do historii kościoła Panny Marii w Krakowie. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 29 s. 16-31, 398-406.

II.

1. Rec. W. M. DĘBICKI: Postęp i szczęście i przewroty społeczne. W. 1885 *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. 99-106.

2. Ogólny wiec katolików w Gliwicach. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. 144--148.

3. Rec.: P CHMIELOWSKI: Autorki polskie XIX wieku. Studium literacko--obyczajowe. W. 1885. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 9 s. 263-269.

4. Rec.: *Przewodnik Naukowy i Literacki*. R. 14: 1886. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 11 s. 118-121.

5. Jan III w Piekarach. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 11 s. 387-397.

6. Rec.: A. WALICKI: Błędy nasze w mowie i piśmie ku szkodzie języka polskiego popełniane oraz prowincjonalizmy W. 1886. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 12 s. 293-295.

7. Rec.: *Kronika Rodzinna*. Pismo dwutygodniowe poświęcone literaturze, sprawom społecznym i domowym. R. 14: 1886. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 13 s. 448--450.

8. Rec.: S. STOJAŁOWSKI: Rozmyślania o gorzkiej męce Pana naszego Jezusa Chrystusa. Lw 1887. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 14 s. 326-327.

9. Krótki rys życia śp. ks. Zygmunta Goliana prałata i proboszcza wielickiego. Kr. 1888 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 35 — Toż przy: Zygmunt GOLIAN: Kazania niedzielne i świąteczne. T. 1 Kr 1888. Zob. poz. 10.

10. Wyd.: Zygmunt GOLIAN: Kazania niedzielne i świąteczne. T. 1. Kr. 1888 Druk. W. L. Anczyca 8° s. XLI, 483, IV — Toż. Kr. 1897 Spółka Wydawnicza Polska 8° s. XLI, 483, IV. Kazania poprzedza życiorys ks. Z. Goliana wydany też oddzielnie (por. poz. 9).

11. Z Malty. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 22 s. 293-304; T. 23 s. 445-456, 594-608; T. 24 s 140-147. — Toż. *Kron. Rodz.* R. 19: 1891 s. 39-46, 79-84, 145-149, 180-183.

12. Rec.: Listy Narcyzy ŻMICHOWSKIEJ do rodziny i przyjaciół opatrzone wstępem. Wyd. wznowione. Kr. 1889. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 24 s. 272-274.

13. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego T. 6. Kr. 1902 s. 117-124 (Nauka majowa); T. 8. Kr. 1904 s. 444-452 (2 przedmowy ślubne); T. 9. Kr. 1905 s. 52-90 (Kazania na 8, 10, 11, 14 Niedzielę po Świątkach); T. 10. Kr. 1906 s. 120-130. — Bartkiewicz był współautorem.

14. Na święta Pańskie. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego. Zebrał ks J. M. ZATŁOKIEWICZ. Kr. 1913, t. 1 s. 203-213. — Bartkiewicz był współautorem.

15. Kazania o Najświętszej Marii Pannie księży Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1921. T. 2 s. 210-215 (Nauka majowa). — Bartkiewicz był współautorem.

III.

GRZEBIEŃ L.: Bartkiewicz Zdzisław. W: *Enc. katol.* T 2 kol. 75, tamże literatura. — Ponadto: BADENI J.: [Nekrolog Z. Bartkiewicza]. *Czas.* R. 1890 nr 116; Śp. ks. Zdzisław Bartkiewicz. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 26 s. nlb. 4 (po s. 152); 1932 s. 109 — ATJKr. Catalogus provinciae Galicianae Societatis Jesu 1867-[1890].

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bartłomiej (Bartosław) z Bydgoszczy (ok. 1480-1548), bernardyn, kanonista, leksykograf.

Urodził się ok. 1480 r. w Bydgoszczy i na chrzcie otrzymał imię Stanisław. Przed 1500 r. wstąpił do zakonu bernardynów pod imieniem Bartłomieja, względnie Bartosława. W Akademii Krakowskiej otrzymał w 1505 r. stopień bakałarza sztuk wyzwolonych. Czy studiował jeszcze w innej uczelni, nie wiadomo. Posiadał wszakże gruntowne wykształcenie. Koleje jego życia w zakonie nie są znane. Wiadomo tylko, że przez długie lata przebywał w klasztorze bydgoskim. Być może, że występujący pod 1524 r. gwardian w Bydgoszczy Bartłomiej jest identyczny z naszym Bartłomiejem. Prawdopodobnie przez krótkie okresy czasu mieszkał w konwentach w Poznaniu, Kole i w Samborze.

W latach 1500-1502 opracował Bartłomiej obszerny kopiarz, obejmujący „Konstytucje, przywileje i inne pisma dotyczące zakonu św. Franciszka". W 1510 r. napisał objaśnienie reguły zakonu, w 1520 „Exhortationes", a w 1522 r. polski przekład reguły III zakonu św. Franciszka. Wreszcie w 1532 r. ukończył pierwszą redakcję słownika łacińsko-polskiego, opracowanego na podstawie starszych słowników, drukowanych i rękopiśmiennych, zawierającego 4.272 wyrazów polskich, a w 1544 r. redakcję drugą, znacznie obszerniejszą, obejmującą ok. 11.000 wyrazów. W zebraniu znacznej liczby polskich słów, współczesnych i archaicznych tkwi znaczenie słownika Bartłomieja dla historii j. polskiego. Bartłomiej zmarł w Poznaniu 1548 r.

I.

1. Konstytucje, przywileje i inne pisma dotyczące zakonu św. Franciszka. Powst. między 1500-1502 r. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 97. Rkps opisał J. ZATHEY: Katalog rękopisów średniowiecznych Biblioteki Kórnickiej. Wr. 1963 s. 232-268.

2 Expositio regulae Fratrum Minorum. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IV Q 196 s. 1-95v. Karty od 96 zapisał inny autor.

3. Exhortationes et formulae Ordinis Fratrum Minorum de Observantia. Powst. w 1520 r. Rkps Bibl. Czart. w Kr., sygn. 3795.

4. Polski przekład Reguły III Zakonu św. Franciszka, modlitwy, wskazania ascetyczne. Powst. w 1522. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. BK 98. Opis rkpsu znajduje sie w: R. MARCINIAK, M. MUSZYŃSKI, J. WIESIOŁOWSKI: Katalog rękopisów staropolskich Biblioteki Kórnickiej XVI-XVIII w. T. 1. Wr 1971 s. 259-265.

II.

1. Vocabularius ex Calepino, breviloque et mamotrecto recollectus... Wyd. B. ERZEPKI pt. Słownik łacińsko-polski Bartłomieja z Bydgoszczy podług rękopisu z 1532 r. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk* Pozn T. 24: 1898 s. 1-134; T. 25: 1898 s. 1-48; T. 27: 1900 s. 253-301. — Toż w osob. odb. P. 1900 8° s. XIII (wstęp, którego brak w poprz. wydaniu), 304. — Rkps Arch. Archidiec, w Pozn., sygn. MS 97.

2. [Słownik Bartłomieja z Bydgoszczy z 1544 r.]. Polskie odpowiedniki na marginesach inkunabułu: J. REUCHLIN: Vocabularius breviloquus Argentinae 1488. Bibl. Uniw. w Pozn., sygn. Inc. 169.

III.

WIERCZYŃSKI S.: Bartłomiej z Bydgo-

szczy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 315, tamże literatura; MIGDAŁ B.: Bartłomiej z Bydgoszczy. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 78, tamże literatura; KWILECKA I., POPOWSKA-TABORSKA H.: Bartłomiej z Bydgoszczy leksykograf polski pierwszej połowy XVI w. Wr. 1977, tamże pełna literatura.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Bartłomiej z Jasła (ok. 1360- ok. 1407), altarzysta, profesor uniwersytetów w Pradze i w Krakowie, autor traktatów teologicznych i kazań.

Pochodził z Jasła, gdzie urodził się ok. 1360 r. zapewne w rodzinie plebejskiej. Na Uniwersytecie w Pradze studiował artes liberales i otrzymał stopień bakałarza (1382) oraz magistra (1384). Następnie, nauczając tamże filozofii, rozpoczął w 1385 r. studia na Wydziale Prawa, nie dochodząc jednak do żadnego stopnia. Ok. 1390 r. wrócił do kraju i wziął nader czynny udział w reaktywowaniu Akademii Krakowskiej. W 1394 r. występował jako rektor szkoły kolegiackiej w Sandomierzu. Po kilku latach udał się znowu do Pragi prawdopodobnie celem podjęcia studiów teologicznych. W 1400 r. przybył do Krakowa i jako jeden z pierwszych organizatorów odnowionej Akademii wszedł do komisji pracującej pod przewodnictwem rektora Stanisława ze Skalbmierza nad ułożeniem jej statutów. W Krakowie ukończył następnie studia teologiczne, dochodząc ok. 1406 r. do doktoratu. Zmarł przed 8 IV 1407 r., nie doczekawszy, jak się zdaje, uroczystej promocji. Nie wiadomo, czy posiadał jakieś godności kościelne. Występował tylko jako altarysta św. Marii Magdaleny w katedrze krakowskiej.

Pozostawił kilka krótkich traktatów i kwestii teologicznych i filozoficznych oraz szereg kazań i mów uniwersyteckich, będących cennym źródłem do początkowych dziejów Akademii Krakowskiej.

I.

1. Ad celebrantes missam. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2192, f. 71-73v. nast. egz.; sygn. 2210, f. 102-104; inne egz. w: Bibl. Kapit. w Gnieźnie, sygn. Ms 60; w BN., sygn. Lat Q I 119, f. 37-44; inny egz. Lat. Q I 132, f. 132v-139. Powst. pocz. XV w.
2. O Kościele. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2215, f. 218-220.
3. Kwestie teologiczne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2215.
4. Orzeczenia teologiczne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2192, f. 85-92v i 95-98.
5. Kazania i mowy uniwersyteckie. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2192 i 2215.
6. Glosa marginalna do Sentencji P. Lombarda. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1752 i 2215.

II.

1. De ignorantia. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2192, f. 48-49v; inny egz. sygn. 2319, f. 13v-16.
2. Kwestie filozoficzne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2192, f. 1-?v, 76-76v.
3. 4 pieśni kościelne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2192.

III.

WÓJCIK K.: Bartłomiej z Jasła. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 78, tamże literatura. — Ponadto: FIJAŁEK J.: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego... Kr. 1898 s. 73-78; MORAWSKI K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. T. 1 Kr. 1900 s. 88; KARBOWIAK A.: Dzieje wychowania i szkół w Polsce. T. 2. Petersburg 1904 s. 88-161, 207; HORNOWSKA M., ZDZITOWIECKA-JASIEŃSKA H.: Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej. W. 1947 s. 108 i passim; KOWALCZYK M.: Mowy i kazania uniwersyteckie Łukasza z Wielkiego Koźmina. *Biul. Bibl. Jag.* R. 12: 1960 nr 2 s. 7-20; TAŻ.: Bartłomiej z Jasła a próba odnowienia Uniwersytetu Krakowskiego. *Spraw z Pos. Komis. PAN Krak.* R. 1963 s. 130-135; TAŻ: Mowy uniwersyteckie Bartłomieja z Jasła. *Biul. Bibl. Jag.* R. 15: 1964 nr 1-2 s. 23-32; TRIŠKA J.: Literární činnosti předhusitské University. Praha 1967 s. 125; TENŻE: Přispevky k středovéké literarni Université. *Acta Universitatis Carolinae.* Historia Universitatis Carolinae Pragensis. T. 9: 1968 fasc. 1 s. 20-21; ZAHAJKIEWICZ M.: Polskie traktaty teologiczno-duszpasterskie okresu przedtrydenckiego. *Arch. Bibl. Muz.* T. 21: 1970 s. 200-201; TENŻE: Msza św. w Polsce przed Soborem Trydenckim w

świetle rodzimych komentarzy (Expositiones missae). W: *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia*. Vol. 1. W. 1971 s. 147, 167-169, 193; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. *Studia Copernicana*. T. 2. Wr. 1971 s. 391, 446, 495, 520; TENŻE: Bartłomiej z Jasła. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 15-16; TŘIŠKA J.: Studia a prameny k rétorice a k Universitni literature. Praha 1972 s. 118, 223; HAJDUKIEWICZ Ł.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 23; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: *Dzieje teologii*. T. 1 s. 293-294; ZAHAJKIEWICZ M.: Teoria duszpasterstwa. Tamże, s. 225-226; — Liber decanorum facultatis filosophicae Universitatis Pragensis. T. 1 cz. 1, Praga 1830 s. 209, 219, 239, 342; Album seu matricula facultatis iuridicae Universitatis Pragensis. Praga 1834 s. 97; Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis. T. 1. Cracoviae 1870 s. 47; Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 5, 9; Rachunki dworu króla Władysława Jagiełły i królowej Jadwigi. Wyd. F. PIEKOSIŃSKI. *Mon. M. Aevi Hist.* T. 15: 1896 s. 563.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Bartłomiej z Przemyśla (Marcinkowicz) († po 1618), dominikanin, autor uczonych kazań.

Nic nie wiemy o młodości Bartłomieja i pierwszych latach jego pobytu w zakonie dominikanów poza tym, że był uczniem Bartłomieja Mediny, a więc studiował za granicą. W źródłach pojawia się po raz pierwszy w 1586 r. już jako bakałarz teologii, z czego można wnioskować, że był lektorem na którymś ze studiów dominikańskich. 31 VIII 1586 r. uzyskał w Akademii Krakowskiej mistrzostwo teologii. Na kapitule zakonnej w 1590 r. występował jako przeor konwentu krakowskiego. Ta sama kapituła wybrała go zwierzchnikiem dominikańskiej kontraty małopolskiej. Przez pewien okres był Bartłomiej kaznodzieją katedry krakowskiej, na którym to stanowisku zasłynął z wymowy. Pozostawił uczone kazania, podobno drukowane (Bzowski), dziś zaginione, pisane w j. polskim.

I.

1. Postillae Polonico idiomate super Evangelia totius anni de tempore et de Sanctis. Tytuł oryginału nieznany, tytuł łaciński sformułował Bzowski (Progago, s. 90).

2. Conciones integrae super Evangelia Latino sermone. Nieznane.

3. Postylla albo kazania o Najświętszej Panne. Nieznana

II.

BZOWSKI A.: Propago divi Hyacinthi thaumaturgi Poloni...Venetiis 1606 s. 90; STAROWOLSKI S.: Setnik, s. 119, 201, 227; CHODYKIEWICZ C.: De rebus gestis in Provincia Russiae Ordinis Praedicatorum commentarius libris XI digestus. Berdyczów 1780 s. 315; KRASZEWSKI J. I.: Okruszyny. T. 1. W. 1856 s. 199; BARACZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 86; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 167; KOLBUSZEWSKI K.: Postyllografia polska XVI i XVII wieku. Kr. 1921 s. 28; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 20. — Scriptores Ordinis Praedicatorum. Vol. 2. Ed. J. QUETIF, J. ECHARD. Parisiis 1718 s. 327; Acta capitulorum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum. Vol. 1. Ed. R. F. MADURA. Roma 1972 s. 461, 467, 478, 479, 681.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Bartłomiej z Radomia (ok. 1401-1450), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Był synem mieszczanina Pawła z Radomia. W 1419 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej. W 1421 r. został bakałarzem, a w 1427 r. magistrem filozofii. W 1427 r. i 1436/37 był dziekanem Wydziału Artium. Uzyskał doktorat teologii w 1444 r. i równocześnie otrzymał kanonię w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu. W r. 1444/45 pełnił obowiązki

rektora. Od młodości stale związany z wszechnicą krakowską, nie wybił się ponad przeciętność większości mistrzów uniwersyteckich. Ślady jego działalności naukowej zachowały się w postaci skryptów wykładów teologicznych i filozoficznych. Zmarł w 1450 r.

I.

1. Commentum super Compendium theologicae veritatis Hugoni Ripelini de Argentina. Powst. w 1428 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1686, f 2-105. Autorstwo niepewne.

2. Kazanie na śmierć Macieja z Koła w 1441 r. (Inc.: Resedit, qui fuerat mortuus...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 381, f. 50-55.

II.

1. Puncta super Analytica Priora Aristotelis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1878, f. 1-77.

III.

PIOTROWICZ K.: Bartłomiej z Radomia. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1. s. 316-317, tamże literatura: WÓJCIK K.: Bartłomiej z Radomia. W: *Enc. katol.* T. 2 s. 82, tamże literatura. — Ponadto: FIJAŁEK J.: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego Wydziału Teologicznego w XV wieku. Kr. 1898 s. 76-77; MARKOWSKI M.: Wpływ burydanizmu na Uniwersytet Krakowski w pierwszej połowie XV wieku. W: *Z dziejów filozofii na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku.* Wr. 1965 s. 128; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 23, 127, 185, 206; JAKUBOWSKA J.: Bartłomiej z Radomia. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 16; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971 s. 358 i passim; WOLNY J.: Z dziejów katechezy. W: *Dzieje teologii* T. 1 s. 199-200; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 24; MARKOWSKI M.: Logika. W: *Dzieje filozofii średniowiecznej w Polsce* T. 1. Wr. 1975 s. 119, 122, 151; TENŻE: Metodologia. Tamże. T. 2. Wr. 1976 s. 35-36, 55.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Bartochowski Maciej h. Rola (1722-po 1789), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 22 II 1722 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 11 VIII 1738. Po odbyciu nowicjatu w Krakowie (1738-1740), studiował filozofię w Kaliszu (1740-1743), nauczał w klasach gimnazjalnych szkół jezuickich w Kaliszu (1743-1745) i Poznaniu (1745-1747), a następnie studiował teologię w Krakowie (1747-1751) i tamże otrzymał w 1750 r. święcenia kapłańskie. W latach 1752-1754 był profesorem retoryki w Gdańsku, w latach 1754-1756 filozofii w Sandomierzu, a w latach 1756-1760 filozofii w Kaliszu. Od 1760 r. nauczał teologii polemicznej, prawa kościelnego i liturgii w Krakowie, od 1763 r. teologii dogmatycznej tamże. Kasata zakonu (1773) zastała go w Poznaniu. Jako emeryt o słabym zdrowiu, otrzymał 17 IV 1776 r. pensję z kasy Komisji Edukacji Narodowej. Mieszkał po części na dworze Starzęckiego, byłego kasztelana gnieźnieńskiego, a częściowo u krewnych. Zmarł po 1789 r.

I.

1. Tractatus theologicus de divina gratia propositus in collegio Cracoviensi SJ, 1765-1766. s. 242. Rkps ATJKr., sygn. 220-I. Autorstwo niepewne.

2. Tractatus theologicus de sacramentis propositus a... in collegio Cracoviensi SJ. s. 124, Rkps ATJKr., sygn. 220-II.

III.

CHŁAPOWSKI F.: Życie i prace księdza Józefa Rogalińskiego. Cz. 2 P. 1905 s. 78; WIERZBOWSKI T.: Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoły w Koronie. Z. 7 W. 1905 s. 204; Z. 25 W. 1907 s. 72; Z. 37 W. 1910 s. 95. — ARSJ. Polonica 27-37 (katalogi trzyletnie z lat 1743-1770); Polonica 46, 48 (katalogi roczne z lat 1738-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bartold (Bartułt) Jakub (1670-1753), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, moralista.

Urodził się 16 IV 1670. Do zakonu jezuitów wstąpił 22 VIII 1687 r. Po ukończeniu nowicjatu w Wilnie (1687-1689), studiował w Pińsku retorykę (1689-1690) i filozofię (1692-1695), a w Braniewie teologię (1697-1701). Do 1724 r. nauczał w szkołach jezuickich w klasach gimnazjalnych (Grodno, Drohiczyn, Łomża, Płock) oraz filozofii (Drohiczyn, 1713-1714) i teologii moralnej (Pułtusk 1708-1709, Warszawa 1712-1713, 1714-1715, Wilno 1715-1716, Pułtusk 1716-1718, Wilno 1718-1720, Nieśwież 1720-1721, Pułtusk 1723-1724). Od 1724 r. spełniał obowiązki ojca duchownego w różnych domach jezuickich, najdłużej (od 1734 do 1751) w Połocku i tam też zmarł 13 II 1753 r.

I.

1. Corona decennii explanationis theol. moralis utriusque lectionis impensi, seu practica ratio agendi in arcano colloquio confessarii docti et doctoris cum poenitente praesertim rudi; opus conscientiae arbitris et poenitentibus perutile, propositum per varia confessionum paradigmata, operose collectum ex generalibus principiis recentiorum theologorum. [Varsaviae] 1726 Typis Coll. Varsaviensis SJ 8° k. nlb. 6, s. 321, k. nlb. 8. — Toż. [Sandomiriae] 1728 Typis Coll. Sandomiriensis SJ 8° k. nlb. 3, s. 307, k. nlb. 7. — Toż. [Varsaviae] 1731 Typis Collegii Varsaviensis SJ 1731 8° k. nlb. 4, s. 321, k. nlb. 8. — Tożł 1748 Typis Collegii Calisiensis SJ 8° (wydanie wątpliwe). — Toż. Sandomiriae 1752 in Coll. 8° k. nlb. 3, s. 316, k. nlb. 6. — Toż. Calissii 1758 8° (wydanie wątpliwe). — Toż pod tyt.: Compendiosa totius theologiae moralis explanatio eeu practica ratio agendi confessarii cum poenitente... Calissii 1784 Typ. Primatialis Archiepisc. 1784 8° s. 345 i rejestr.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 110; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 1 kol. 988; Bartold Jakub. W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 137; BAJDA J.: Teologia moralna w XVII-XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 291. — ARSJ. Lituanica 56-58 (katalogi roczne w z lat 1687-1753); Lituanica 18-28 (katalogi trzyletnie z lat 1690-1749); Lituanica 65 f. 210 (nekrolog); ATJKr. rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI; De viris illustribus) s. 26, 969.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bartold Karol (1680-1745), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk.

Urodził się 28 X 1680 na Mazowszu, do zakonu jezuitów wstąpił 19 VII 1698. Filozofię studiował w Krożach (1701-1703), teologię w Warszawie (1707-1711). Nauczał w kolegiach jezuickich filozofii w Nowogródku (1714-1716) i Wilnie (1716-1719), a teologii dogmatycznej i polemicznej w Pińsku (1719-1721) i Warszawie (1721-1729). Był też prowincjałem jezuitów litewskich (1738-1741), rektorem Akademii Wileńskiej (1735-1738) i przełożonym kilku kolegiów jezuickich. Jako prowincjał zabiegał o poprawę szkolnictwa jezuickiego i w tym celu wprowadzał nowe przedmioty, np. obowiązkowe wykłady historii i geografii. Zmarł w Wilnie 24 V 1745 r.

I.

1. De fide, spe et caritate... In collegio Varsaviensi SJ AD 1727-1728. Rkps. (I. POLKOWSKI: Katalog rękopisów kapitulnych katedry krakowskiej. Kr. 1889, nr 138).

II.

1. Festum ecce primae classis, imaginibus principum regumque Poloniae solemnissimum... politicis dogmatibus, philosophicis assertionibus adumbratum, propugnandis ab.. Antonio Kostromski... praeside Carolo Bartold Soc. Jesu... in Academia Vilnensi professore. Vilnae 1719 Typ. Acad. Soc. Jesu 4° k. 9 nlb., s. 147. — Toż pt.: Imagines principum, regumque Poloniae politicis dogmatibus, phalerisque poetarum adumbratae... Typ. Coll. Brunsbergensis SJ 1721 8° k. 4, s. 194. — Toż. Typ. Coll. Brunsbergensis SJ 1727 8° k. 4, s. 194. — Toż. Typ. Coll.

Varsaviensis SJ 1740 12° k. 2, s. 221, k. 2. — Toż w rkpsie (Bibl. Pawlikowskich) w Bibl. Ossol. (odpis z druku?), sygn. 8. 155-158, 183-192.

2. Listy: 2 listy do Radziwiłłów z lat 1738-1739. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów, Dział V, tom. 10. — 4 listy w sprawach zakonnych, m. in. szkolnych z 1739-1741 w kopiariuszu listów. ATJKr., sygn. 553.

III.

BEDNARSKI S.: Bartold Karol. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 321, tamże literatura. — Ponadto: GOŁĘBIOWSKI Ł.: O dziejopisach polskich. W. 1826 s. 220-221; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 1 kol. 987-988; S[okołowski] C.: Bartold Karol. W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 134; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 94; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 24. — ARSJ. Lituanica 22-26 (katalogi trzyletnie z lat 1700-1743); Lituanica 57-58 (katalogi roczne z lat 1698-1746); Lituanica 64 f. 414 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bartoszewski Jan (1852-1920), kanonik hon. kapituły lwowskiej obrz. gr.-kat., profesor Uniw. Lwowskiego, pastoralista, homileta.

Urodził się 18 I 1852 r. we Lwowie. Po studiach teologii w Uniw. Wiedeńskim został wyświęcony na kapłana ob. gr.-kat. w 1875 r. Osiągnąwszy doktorat teologii w 1878 r. wykładał na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego teologię pastoralną — od 1885 r. jako profesor zwycz., a później nadto pedagogikę i homiletykę w ruskim języku wykładowym. W r. szk. 1888/89 i 1893/94 był dziekanem Wydziału. W 1891 roku został radcą gr.-kat. konsystorza, następnie od 1897 r. wchodził w skład sądu arcybiskupiego, w 1897 r. synod powołał go na egzaminatora diecezjalnego.

Bartoszewski publikował w j. ruskim rozprawy teologiczne oraz artykuły w czasopismach „Ruskyj Syjon", „Halickyj Syjon" i „Dušpastyr". Zmarł we Lwowie 15 XII 1920 r. Do Polaków był przyjaźnie ustosunkowany.

I.

1. O dostoinstvi čyna dušpastyrs'koho. *Dušpastyr.* R. 4: 1890 s. 84-88, 125-127, 155-158 ,188-192.

2. O neobchodymosty s'viaščennyčeskoho zvanja. *Dušpastyr.* R. 4: 1890 s. 310-314, 347-349, 375-379, 398-401, 507-510, 602-606, 668-672, 691-698, 726-760.

3. Pedagogia ruska abo nauka o vospytanju. Lviv [1891] iz Typografii Stavropigijskoho Instituta 8° s. VIII, 392. — Toż powiększ. Lviv 1909 8° s. 425.

4. Dušpastyrstvo nad dorastajučoju molodeženju. *Dušpastyr.* R. 10: 1896 s. 6-14, 36-41, 57-62, 82-87, 108-113, 139-144, 172-176, 208-211, 226-233.

5. Jak postupaty z nalogovymy hrišnykamy? *Dušpastyr.* R. 10: 1896 s. 6-14, 36-41, 57-62, 82-87, 108-113, 139-144, 172-176, 208-211, 226-233.

5. Jak postupaty z nalogovmy hrišnykamy? *Dušpastyr.* R. 12: 1898 s. 15-20, 170-176.

6. Poiasnenia sv. Pvs'ma St. Zav. vraz s tekstom staroslovians'kim. T. 1-7. Lviv 1900-1908 Nakladom A. Bačvns'koho 8° t. 1 s. 1050; T. 2 s. 953; T. 3 s. 1082; T. 4 s. 724; T. 5 s. 1100; T. 6 s. 1118; T. 7 s. 804.

7. Bohoslovie pastyrs'kie. (Przy współudziale ks. A. Baczyńskiego). Lviv 1902 8° s. 1040.

II.

1. Na Roždestvo Hospoda našoho Isusa Chrysta *Ruskij Syjon.* R. 4: 1874 nr 23.

2. Propovid' v den' s'viatloho Voskresnja Christova. *Ruskij Syjon.* R. 5: 1875 nr 6.

3. Propovid' na nedilu XXIV po Soš. sv. Ducha. *Halyc'kyj Syjon.* R. 1: 1880 nr 1.

4. Omilia na prazdnyk Roždestva Isusa Christa. *Halyc'kyj* Syjon. R. 1: 1880 nr 2.

5. Propovidy o strastiach, smerty i voskreseniu našoho Hospoda i Boha i Spasa Isusa Christa. Lviv 1881 iz Stavropigijskoho Intituta 8° s. 56. — Toż. Wyd. 2. Lviv 1898 Nakladom „Dušpastyra" 8° s. 90. — Toż. Wyd. 3. Lviv 1904 8° s. 79.

6. Przekł.: Ivan HUŠALEVYČ: Stich v pamiat'toržestva sv. Kirylla i Metodia prazdnovannoho w Rime 5 lipca 1881

goda posveštennyj Halyc'koju Rusju. Carmen in memoriam festivitatis SS. Cyrilli et Methodii celebratae Romae die quinta Julii 1881 anni a Ruthenis Galiciae Austriacae dedicatum e lingua Ruthena in Latinam translatum. [Lviv] 1881 e Typographia Instituti Stauropigiani 2° s. nlb. 4.

7. Propovid' na nedilu po Posveščeniju. *Halyc'kyj Syjon.* R. 2: 1881 nr 1.

8. Propovid' na den' Trech S'viatitelej. *Halyc'kyj Syjon.* R. 2: 1881 nr 2.

9. Homilia na nedilu Miasopustnu. *Halyc'kyj Syjon.* R. 2: 1881 nr 3.

10. Propovid' strastna. *Halyc'kyj Syjon.* R. 2: 1881 nr 3-7.

11. V den' s'viatloho Voskresenja. *Halyc'kyj Syjon.* R. 2: 1881 nr 8.

12. O otpustach. *Ruskij Syjon.* R. 12: 1884 nr 1-24.

13. Naši časopysy v religijnom vzhliade. *Ruskij Syjon.* R. 13: 1885 nr 3, nr. 4.

14. Propovidy nedelni dla sielskoho naroda. Č. 1-2. Lviv 1892-1893 Nakladom Redakciji „Dušpastyria", iz Tipografii Stavropigijskoho Instituta 8° č. 1 s. 6, 184; Č. 2 s. 7, 184. — Toż. Wyd. 2. Lviv 1900 8° s. 415.

15. V jakij sposib maje sia udelaty nauki bat'kivščyny rodinnoho sele abo mesta rodinnoho kraju? *Bukowiner Paedagogische Blaetter.* (Czernowitz). R. 1892 nr 22.

16. Propovidy prazdynyči dla sels'koho naroda. Lviv 1897 Nakladom „Dušpastyria" 8° s. 268. — Toż. Lviv 1901 8° s. 264.

17. Propovidy pochoronii. Č. 1. Lviv 1899 8° s. 120. — Toż powiększ. Č. 1-2. Lviv 1904 8° s. 375.

18. Slovo praščalnie pry pochoroni b. p. dra Josifa Levic'koho krylošanyna i profesora religii w c. k. nim. gimn. Lviv 1899 8° s. 11.

19. Nauky na misiac' maj. Lviv 1905 8° s. 140.

20. Novi propovidy prazdnični. Lviv 1906 8° s. 189.

III.

BARWIŃSKI B.: Bartoszewski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 328-329, tamże literatura. — Ponadto: Kronika Uniwersytetu Lwowskiego za lat 1898/9 - 1909/10. Lw. 1912 s. 287-288; Toż za rok 1920/21 s. 20-21; *Gaz. Kośc.* R. 28: 1921 s. 23; STACH P.: Wydział Teologiczny w latach 1918-1933 W: *Wydz. Teol. UJK.*, s. 104.

Ks. Jan Kracik

Bartsch (Barscius, Barszcz) Fryderyk (1552-1609), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Syn mieszczan braniewskich Jana i Urszuli z Kirstenów urodził się w 1552 r. w Braniewie. Po ukończeniu studiów filozoficznych w Collegium Romanum (1569-1572) wstąpił do zakonu jezuitów w Rzymie 29 VIII 1572 r. Po nowicjacie studiował przez dwa lata teologię we Wiedniu. Po powrocie do Polski w 1576 r. przebywał głównie w Braniewie, gdzie kierował pracą apostolską, szkołami, seminarium diecezjalnym, alumnatem papieskim i konwiktem szlacheckim. W latach 1582-1592 był rektorem kolegium braniewskiego. W 1586 r. brał udział w obradach polskiej komisji nad projektem jezuickiego ratio studiorum i zredagował protokół w formie memoriału. W 1587 r. otrzymał w Akademii Wileńskiej tytuł doktora teologii. W latach 1592-1595 pełnił urząd rektora Akademii Wileńskiej, później kaznodziei w Gdańsku, a od wiosny 1598 r. wiceprowincjała dla litewskiej części prowincji polskiej. W 1600 roku król Zygmunt III powołał go na swojego spowiednika. W czasie wyprawy moskiewskiej, opiekując się pod Smoleńskiem chorymi na tyfus żołnierzami, zaraził się i zmarł 26 XI 1609 r.

I.

1. Andreae Volani Lwowcoviensis Zwinglianorum Vilnensium archiministri nuncupati, Orationi, qua homines omnium ordinum in Magno Ducatu Lithuaniae his annis ab illa secta conversos, ad pristinos errores revocare conatur, benevola et christiana responsio... Cracoviae 1589 Typ. Andr. Petricovii 4° ark. A-0_4. — Toż pt. Brevis ac solida responsio R. P. Friderici Bartschii... Non esse quod quendam poeniteant, a Zwinglianorum coetu ad Catholicam Ecclesiam rediisse... Coloniae 1610 Sumpt. Ant.

Boetzeri et Franc. Jac. Mertzenich 8°.

2. Jesuiter Spiegel: Darinn augenscheinlich zu sehen, was seltsame Abenthewerliche Sachen die Jesuiter treiben... Brunsbergae 1603 Typ. Schönfelsianis 4° k. nlb. 6, s. 297.

3. Controversiarum huius saeculi practica ad populum tractatio, ad Evangelia occurentium Dominicarum accomodata, atque ad eos potissimum iuvandos qui inter haereticos degunt, ordinata. Tomus 1: Dominicas sex comprehendens, quatuor Adventus, eam quae est infra octavam Nativitatis, et Dominicam Quinquagesimae... Cracoviae 1607 in Offic. Nic. Lobii 8° k. nlb. 8, s. 793, k. nlb. 19. — Toż pod zm. tyt. In Evangelia Adventus et quae sequuntur dominicarum Commentationes... Cracoviae 1607 In Offic. Nic. Lobii 8° k. nlb. 8, s. 793, k. nlb. 19. — Toż pt.: Concionum controversarum sive demonstratio catholica contra nostri saeculi haereses... Tomus 1: In Evangelia Dominicarum Adventus, duae item aliae in Domnicam infra Octavam Nativitatis et in Dominicam Quinquagesimae... Coloniae 1610 apud Ant. Boetzerum et Franc. Jacobi Mertzenich 8° k. nlb. 38, s. 624; Tomus 2: Evangelia sex Dominicarum, quae infra Epiphaniam D. et Septuagesimam intercurrunt complectens... Coloniae 1610 Sumpt. Ant. Boetzeri et Franc. Jac. Mertzenich 8° k. nlb. 28, s. 1012, k. nlb. 24.

II.

1. Thesaurus precum ac variarum exercitationum spiritualium, ex probatis authoribus collectus... In usum omnis quidem conditionis hominum, sed maxime studiosae iuventutis. Cracoviae 1607 in Offic. Nic. Lob 16° k. nlb. 4, s. 542; Pars altera s. 384, k. nlb. 5. — Toż. Moguntiae 1608 16° s. 879, k. nlb. 5. — Toż. Cracoviae 1609 in Offic. Nic. Lobii 12° s. 920, k. nlb. 7. — Toż. Cracoviae 1610 in Offic. Nic. Lobii 16° s. 920, k. nlb. 6. — Toż Cracoviae 1612 in Offic. Nic. Lobii 12°. — Toż Moguntiae 1612 16° s. 1033 i index. — Toż Coloniae 1616 apud Joan. Crithium 16° s. 914

2. Thesaurus spiritualis rerum ac documentorum variorum ad Societatem Jesu pertinentium... Cracoviae 1607 in Offic. Nic. Lob. 24° k. 12, s. 428, k. nlb. 4, s. 197, 136. k. nlb. 20, 18. Obejmuje: Pars prima: Regulas communiores SJ continens, s. 1-78; Secunda pars: Epistolas communiores complectens s. 79-260; Tertia pars· Exercitia spiritualia Ignatii de Lovola, s. 261-428; Quarta pars: Documenta varia spiritualia s. 1-197; Directorium exercitionum spiritualium s. 1-136; Catalogus quorundam e Societate Jesu qui pro fide vel pietate sunt interfecti (z datą wydania 1606) k. nlb. 18. — Toż. Lublini 1765 8° k. nlb. 5, s. 388, 118, k. nlb. 12, s. 19.

3. De expeditione Smolenscensi sub ipso Serenissimo Principe Domino Sigismundo III Polonorum et Svecorum Rege. Rkps Bibl. Kap. w Lidzbarku Warm., dziś nie jest znany. Podaje o nim wiadomość *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 128.

4. De studiis Alumnorum Pontificiorum rite instituendis. Rkps ARSJ. Opera Nostrorum 326 f. 52-62v.

5. Listy: 11 listów do generała zakonu z 1583-1595. Rkps ARSJ. Germanica 161-163, 169, 171-174; Polonica 81. — 2 listy do Marcina Kromera z 1583. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1631. — 5 listów do Sz. Rudnickiego z 1605. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1631. — 10 listów do Radziwiłłów z 1594-1604. Rkps AGAD. Arch. Radziwiłłów nr 403.

III.

BEDNARSKI S.: Bartsch Fryderyk. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 329-330, tamże literatura; GRZEBIEŃ L.: Bartsch Fryderyk. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 89, tamże literatura. — Ponadto: [DZIEDUSZYCKI M.] RYCHCICKI M. J. A.: Piotr Skarga i jego wiek. Kr. 1850 T. 2 s 420-421; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 52, 54, 56, 58, 103; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 1 kol. 957-960; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 151; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 575; T. 3 s. 23, 509; S[ZLAGOWSKI] A.: Bartsch Fryderyk. W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 127-128; GRABOWSKI T.: Piotr Skarga na tle katolickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI, 1536-1612. Kr. 1913 s. 254-256, 515, 536, 630; WUJEK J.: Korespondencja księdza Jakuba Wujka z Wągrówca z lat 1569-1596. Wyd. J. SYGAŃSKI. Kr. 1917 s. 56, 64, 80, 81, 163; LECHICKI Cz.: Mecenat Zygmunta III i życie umysłowe na jego dworze. W. 1932 s. 106-107, 115, 122, 125, 223; NOWAK E.: Rys dziejów duszpasterstwa wojskowego w Polsce. 968-1831. W. 1932 s. 193; POSCHMANN A.: Das Jesuitenkolleg in Rössel. Braunsberg 1932 s. 48; TERLAGA J.: Działalność ks. Jakuba Wujka T.J. jako redaktora kolegium poznańskiego. Kr. 1926 s. 82, 89; DRZYMAŁA K.: Lata szkolne i profesorskie ks. Śmigleckiego Marcina T. J. W: *XLIV Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Je-*

zuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1937/38. Bąkowice 1938 s. 41, 44, 48, 49; PIECHNIK L.: Gimnazjum w Braniewie w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 7: 1958 s. 51, 55-57, 61, 68; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o mszy św. P. 1962 s. 227; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 13; DRZYMAŁA K.: Praca jezuitów polskich nad ludnością wiejską w pierwszym stuleciu osiedlenia się zakonu w Rzeczypospolitej. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 59, 70-71; WARSZAWSKI J.: Unicus universae Societatis Jesu Vocationum Liber autobiographicus, Poloniae provinciae proprius, 1574-1580. Romae 1966 s. 116-118, 336; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej (1569-1600). *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 45, 46, 48, 50, 51, 57; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 451; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII w. Tamże, s. 96, 97.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Baseus (Basaj, Bassaeus) Wojciech ze Szczebrzeszyna († po 1570), duchak, wykładowca Akademii Krakowskiej, historyk swego zakonu.

Pochodził z szczebrzeszyńskiej rodziny mieszczańskiej, był synem Andrzeja. W 1554 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1562 r. uzyskał magisterium sztuk wyzwolonych. W latach 1562-1564 prowadził jako docent wykłady na Wydziale Artium. W 1564 r. przyjął święcenia kapłańskie i przed 1567 r. wstąpił do zakonu kanoników regularnych szpitalników de Saxia w Krakowie, tzw. duchaków. W 1568 r. kapituła zakonna wybrała Baseusa generalnym administratorem zakonu w Polsce, na którym to stanowisku zainicjował jego reformę. Był też Baseus prepozytem klasztoru w Sandomierzu i podobno w Krakowie. Po 1570 r. brak o nim wiadomości.

Napisał kilka utworów wierszem i prozą. „Epitome Xenodochii" jest zarysem dziejów i struktury zakonu duchaków.

I.

1. Epitome Xenodochii... Ordinis S. Spiritus sive capita quaedam ex Xenodochio seu libro de officio erga hospites, peregrinos, pauperes variasque miserabiles personas propter reformandum hospitalia edita. Cracoviae 1570 Math. Siebeneycher 8° k. A-Q_4.

II.

1. De vera Christi Ecclesia, ritu ac ceremoniis eiusdem usitatis... Carmen. B. m. 1561 8° k. 28.

2. Nowe latho albo prośba do Pana Boga o rzeczy potrzebne na każdy nowy rok. Kraków 1566 Mateusz Siebeneycher 8° k. nlb. 4.

3. Wyprawa niewinnego człowieka, gdy go niesprawiedliwie w czym kto obwinia albo mu czci uwłacza... Przydatna jest rozmowa o krzyżu, którym człowiek chrześcijański rozmaicie bywa trapion. Kraków 1566 Mateusz Siebeneycher 8° k. 4, 35, 11.

4. Wiersz w: Gregorii VIGILANTII Sambor.: Alexis sive ecloge... Cracoviae 1566.

5. Observationum grammaticarum libri quinque, quorum I de orthographia; II de etimologia, III de syntaxi, IV de figuris, V de prosodia. Authores varios, ex quibus congestum est hoc opus, sequens columna continet. Cracoviae 1567 Matthaeus Siebeneycher 8° k. 192.

6. Libri criminum. (Powst. przed 1567 r.). Utwór nieznany, wspomniany przez autora w przedmowie do: Observationum grammaticarum libri quinque.

7. Carmen conditi opusculi, quo in suscipiendis sacris ordinibus me meae fidei confessionem... complexisse asserui. (Powst. przed 1567 r.). Utwór nieznany, wspomniany przez autora w przedmowie do: Observationes grammaticorum libri quinque.

III.

BARYCZ H.: Basaeus Wojciech ze Szczebrzeszyna. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 348-349, tamże literatura; DANIELSKI W.: Bazeusz Wojciech. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 126-127. — Ponadto: WACHHOLZ L.: Szpitale krakowskie 1220-1920. T. 1. Kr. 1921 Bibl. Krak. Nr 59 s. 8, 11, 60, 74; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 25.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Basiński Tomasz (1816-1896), proboszcz w Tursku, autor monografii historyczno-kościelnej.

Kapłan Archidiecezji Gnieźnieńskiej, urodzony w 1816 r., studiował w Seminarium Duchownym w Poznaniu i Gnieźnie, święcenia kapłańskie przyjął w 1844 r. Od roku następnego był komendarzem w Brzeziu, w latach 1849/1850 komendarzem w Pleszewie, a od 1857 r. do końca życia proboszczem parafii Tursko w dek. pleszewskim i przez kilkanaście lat dziekanem pleszewskim. Był jednym z inicjatorów i organizatorów w 1865 r. unikalnego w skali ogólnopolskiej Towarzystwa Naukowego Kapłanów Dekanatu Pleszewskiego, które m. in. zamierzało kupić całe wydawnictwo Patrologii Migne'a i zebrało już znaczny fundusz na ten cel, lecz ze względu na konieczność zmian w statucie nie otrzymało zatwierdzenia arcybpa M. Ledóchowskiego, a gdy te zmiany wprowadziło, upadło z powodu Kulturkampf'u. Ks. Basiński zmarł w Tursku 28 IV 1896 r.

Znana jest tylko jedna jego praca historyczna o kościele parafialnym w Tursku, pierwsza na ten temat i dotąd jedyna.

I.

1. Dzieje cudownego obrazu N. Marii P. i kościoła w Tursku, z dodatkiem modlitw i pieśni. Gniezno 1882 Druk. J. B. Langego 8° s. nlb. 2, 71.

III.

ESTREICHER K. T. 2 s. 118; BANASZAK M.: Towarzystwo naukowe księży dekanatu pleszewskiego. W: *Stud. Gnesn.* T. 3: 1978 (w druku). — Schemat. Archidiec. Gnieźnieńskiej na lata 1849, 1850, 1858, 1897.

Ks. Marian Banaszak

Bączkowicz (Bąk) Franciszek (1877-1923), misjonarz, kanonista.

Urodził się w Radzionkowie na Górnym Śląsku. Jego rodzicami byli Maciej i Zuzanna z domu Żurek. W 1890 r. rozpoczął naukę w Niższym Seminarium Księży Misjonarzy w Krakowie na Kleparzu. Do zgromadzenia misjonarzy natomiast wstąpił w 1894 r. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w Seminarium Duchownym zgromadzenia w Krakowie. W czasie ich trwania, zdał w 1900 r. maturę państwową jako ekstern. Święcenia kapłańskie przyjął 30 VI 1901 r. Wkrótce potem został skierowany na wyższe studia do Rzymu. Ukończył je w 1903 r. uzyskując na Gregorianum doktorat z prawa kanonicznego.

Po powrocie do Krakowa uczył prawa kanonicznego i teologii moralnej w misjonarskim Seminarium Duchownym na Stradomiu. W latach 1908-1909 studiował w Wiedniu na Rudolphianum, gdzie otrzymał doktorat z teologii. Od 1910 r. uczył ponownie prawa kanonicznego i teologii moralnej w Seminarium misjonarskim, które w tym właśnie roku, m. in. dzięki Bączkowiczowi, uzyskało prawa państwowe i zostało przekształcone w Instytut Teologiczny.

Od 1912 r. do śmierci był Bączkowicz sędzią prosynodalnym w krakowskiej kurii biskupiej. W roku akad. 1918/1919 prowadził wykłady zlecone z prawa kanonicznego na Uniw. Warszawskim. W zgromadzeniu swoim zaś był przez wiele lat asystentem domu stradomskiego, a w 1919 r. został mianowany superiorem w Krakowie na Kleparzu. Na tym stanowisku zmarł nagle 25 VII 1923 r. Opracowany przez niego, a uzupełniony przez innych misjonarzy podręcznik prawa kanonicznego był używany przez wiele lat w polskich seminariach duchownych.

I.

1. Księża Misjonarze we Wiedniu. *Rocz. Obydwóch Zgromadzeń.* R. 15: 1909 s. 263-271.

2. Z dziejów domu stradomskiego. *Rocz. Obydwoch Zgromadzeń.* R. 17: 1911 s. 104-119, 284-298; R. 18: 1912 s. 130--147; R. 12: 1913 s. 22-36, 209-225; R. 20: 1914 s. 43-52, 204-222; R. 21: 1915 s. 121--145, 281-313; R. 23: 1921 s. 30-44; R. 25: 1923 s. 10-16; R. 27: 1925 s. 24-37. — Odcinek pierwszy z r. 1911 w przekł. francuskim: Renseignement historiques sur la maison du fauburg Stradom, a Cracoviae. *Annales de la Congregation de la Mission.* T. 76: 1911 s. 347-355.

3. Stypendia mszalne. Komentarz prawno-historyczny do dekretu „Ut debita" wydanego przez Św. Kongregację Soboru dnia 11-go maja 1904 r. *Mies. Kośc. (Unitas).* T. 7: 1912 s. 28-39; 106-122, 193--208. — Toż w osob. odb. uzup. tekstami dekretów rzym. P. 1912. Wyd. Miesięcznika Kościelnego, Druk. „Pracy" 8° s. 64, nlb. 1.

5. Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa. T. 1-2. Kr. 1923-1924 Druk „Czasu" 8° t. 1 s. XIV, 607; T. 2 s. XVII, 602, 4, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. Przejrzał i uzupełnił ks. J. BARON CM. Kr. 1932-1933 T. 1 Druk. Polska Franciszka Zemanka w Krakowie. 8° s. XIII, nlb. 1, 589; T. 2. Druk. XX. Misjonarzy s. XIII, nlb. 2, 728. — Toż. T. 1-3. [Wyd. 3]. Przygotowali do druku i uzupełnili ks. J. BARON CM i ks. W. STAWINOGA CM. Opole 1957-1958. Wyd. Diecezjalne św. Krzyża, Druk. Związkowa w Krakowie 8° t. 1 s. XIV, nlb. 1, 784; T. 2 s. IX, nlb. 2, 659; T. 3 s. XI, nlb. 1, 758.

II.

1. Pod koniec grudnia... Zapiski kronikarskie z misjonarskiego domu w Krakowie na Kleparzu. *Rocz. Obydwóch Zgromadzeń.* R. 23: 1921 s. 51-53.

2. Chwała Boża. Książeczka do nabożeństwa zebrał... Kr. 1921 Druk „Czasu". 16° s. 265.

III.

ŚMIDODA F.: Bączkowicz Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1, s. 379; BARON J.: Bączkowicz Franciszek. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 155, tamże literatura.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Becanus (Bekan) Michał Otto (1550-1622), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się w Beek (Belgia) 1550 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w Trewirze 20 XI 1570. Filozofię studiował 3 lata, teologię lat 3 w Moguncji. Do Polski przybył w 1589 r. z przeznaczeniem na misję mołdawską, na którą nie wyjechał. Do 1590 r. uczył w Lublinie j. greckiego. W jesieni tegoż roku objął w Akademii Wileńskiej nauczanie teologii polemicznej, a równocześnie był regensem Seminarium Papieskiego. Od 1502 r. (IX) był przełożonym misji jezuickiej w Gdańsku, w latach 1594-1597 rektorem w Braniewie, a później w Rydze. W czasie pobytu w Rydze miał na dworze książęcym w Mitawie dysputę z superintendentem kurlandzkim, Pawłem Oderbornem. W latach 1604-1610 przebywał w Wilnie. Zygmunt III powołał go w 1610 na swego kapelana i odtąd przebywał w Warszawie. Zmarł w Warszawie 6 VII 1622 r.

I.

1. Ein Gesprech von der Religion, auff dem fürstlichen Hausse zur Mittaw, zwischen Michaele Ottonio Becano Societatis Jesu, und Paulo Oderbornio superintendenten in Curlandt, in Gegenwertigkeit beider Durchleuchtigen Frawen und Fürstinnen, mit ihrem Hoffgesind, neben vilen anderen ehrlichen Leutten, und Burgeren gehalten. Anno D. 1599. Gedruck zur Wilda 1605 durch G. Nigellium 4° k. nlb. 44.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 25; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 114; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 205, 222; WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. Kr. 1881-1899 t. 1 s. 270. *Script. Rer. Pol.* T. 7; T. 3 s. 286. *Script. Rer. Pol.* T. 14; T. 4 s. 99, 260. *Script. Rer. Pol.* T. 17; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Campagnie de Jésus. T. 1 kol. 1111; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 508; T. 4 s. 918, 920, 921; LECHICKI Cz.: Mecenat Zygmunta III i życie umysłowe na jego dworze. W. 1932

s. 107; NOWAK E.: Rys dziejów duszpasterstwa wojskowego w Polsce, 968--1831. W. 1932 s. 193, 194; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej (1569-1600). *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 132-ARSJ. Polonica 7-II; Germanica 169; 170; Opera Nostrorum 339 f. 177 (list Becanusa do generała zakonu, Gedanii 23 Sept. 1594).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Behm Jakub (XVII/XIX w.), proboszcz parafii św. Marii Magdaleny we Lwowie, autor dysertacji kanonistycznej.

Pochodził z rodziny szlacheckiej, zamieszkałej we Lwowie. O jego wykształceniu, działalności i kolejach życia wiemy bardzo niewiele. W 1781 r. był promotorem dysputy prawnej z zakresu prawa kanonicznego, której opublikowane podsumowanie opisuje tylko K. Estreicher. W 1799 r. pełnił Behm obowiązki proboszcza kościoła św. Marii Magdaleny we Lwowie.

I.

1. Assertiones ex universo iure ecclesiastico, tam publico quam privato... quas publice propugnandas suscepit... Leopoli 1781 Typis Viduae Piller 4° ark. 2.

III.

ESTREICHER K.: T. 12 s. 434. — Schematismus für das Königreich Ostgalizien 1799. Lemberg b. r., s. 289.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Behm (Bheni) Marcin (1649-1683), karmelista trzewiczkowy, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się 29 X 1649 r. w ziemi krakowskiej jako syn Michała i Jadwigi oraz brat Michała i Jana. W 1665 r. wstąpił do zakonu karmelitów trzewiczkowych w Krakowie na Piasku, gdzie w dwa lata później złożył śluby zakonne. Przebywał jakiś czas w Rzymie. Po powrocie do kraju pełnił w macierzystym klasztorze obowiązki lektora, a potem regensa studium, sekretarza i kronikarza klasztornego. Pozostawiony przezeń w rękopisie „Liber provinciae" stanowi źródło do poznania dziejów karmelitów w Polsce. W 1680 r. uzyskał w Akademii Krakowskiej licencjat i doktorat teologii, upamiętniony przez Jana Behma w wierszu „Acroama gratulatorium". Zmarł 19 VII 1683 r. w Krakowie. Śmierć jego uczcił Sylwester Koncess Rodkiewicz utworem „Professor eximius".

I.

1. Quaestio theologica de Sanctissima Trinitate ex I parte Summae Th. D. Thomae... dum... in Sacra Theologia doctor crearetur et renunciaretur publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1680 Typis Universitatis 2° k. 2.

2. Liber Provinciae et relatio venerabilis ac reverendi admodum P. Vladislai Plemieński de patribus antiquioribus Provinciae Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae facta. Rkps w Centr. Arch. Karmelitów w Rzymie.

II.

1. Eucharisticon animorum praeclaris virtutibus... Martini Charzewicz Sacrae Theologiae doctoris... ad metam triennalis in pastorali officio... consecratum... Cracoviae 1670 in Officina Stanislai Piotrkowczyk 2° k. 4.

2. Wdzięczna harmonia. W: M. GRODZIŃSKI: Ogród fiołkowy... W Krakowie 1673 2°.

3. Aestus philosophici ardoris ignibus debitae gratitudinis efferuescens et honori... Martini Charzewicz in Alma Universitate Crac. S. Th. doctoris... accensus et sub beatum divinae in orbe amoris incendium seu sub sacram Pentecostes festivitatem in Carmelo Crac. Arenario publicae concertationi propositus... Cracoviae 1677 apud Albert. Gorecki 2° k. 6.

4. Apex theologicae scientiae. Kraków 1681. Druk bliżej nie znany.

5. Senticetum stagiriticum philosophicarum spinis difficultatum succrescens sub candido Lilieti Praemonstratensis auspicio... productum per... Martinum Behm... respondente Fr. Anastasio Hermanowski, subdiacono eiusdem Ordinis

philosophiae alumno... Cracoviae b. r. apud Albertum Gorecki 2° k. nlb. 6.

6. Miracula et gratiae ad Miraculosam Imaginem B. V. Mariae in Arenis. Rkps Arch. Karmelitów w Krakowie na Pia-

III.

URBAŃSKI A. M.: Behm Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 399, tamże literatura; PANEK B.: Behm Marcin. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 184. — BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 192.

Bp Edward Ozorowski

Bekanowski (Bakanowski) Aleksander (1682-1755), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, moralista, kanonista.

Urodził się na Litwie 10 III 1682, do zakonu jezuitów wstąpił 18 IX 1704. Filozofię studiował w Akademii Wileńskiej (1706-1709), teologię tamże (1712-1716). Najdłużej, bo lat 19 nauczał teologii dogmatycznej, moralnej i prawa kanonicznego w kolegiach jezuickich w Wilnie (1721--1730, 1731-1732, 1742-1743) i Pińsku (1733-1741). Ostatnie lata życia (od 1746 r.) spędził w Nowogródku i tamże zmarł 13 II 1755 r.

I.

1. Quaestiones theologicae canonico-morales de septem sacramentis, SS. canonum, conciliorum, et SS. patrum authoritate firmatae per casus factos non fictos explanatae... Vilnae 1732. Typ. Acad. SJ 4° k. 12 nlb., s. 280, 72, k. 12 nlb.

III.

ZAHAJKIEWICZ M.: Bakanowski Aleksander. W: *Enc. katol.* T. 1 kol. 1268, tamże literatura. — Ponadto: BACKER 9., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 1 kol. 1131; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 651; T. 3 s. 118; Bekanowski Aleksander. W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 191. — ARSJ. Lituanica 22-29 (katalogi trzyletnie z lat 1705--1754); Lituanica 57-58 (katalogi roczne z lat 1705-1755); Lituanica 65 f. 402 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bembus Mateusz (1567-1645), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk, polemista.

Urodził się w Poznaniu w 1567 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1587 r. Uczył w ciągu 4 lat syntaksy, poetyki i retoryki (m. in. w Poznaniu). Teologię studiował w Akademii Wileńskiej (1592-1596). Wykładał filozofię w Poznaniu (1598-1602), a teologię scholastyczną w Akademii Wileńskiej i w Poznaniu (1602-1610). Po ustąpieniu Skargi został kaznodzieją królewskim, rozwijając działalność duszpasterską i pisarską. Od jesieni 1618 do listopada 1619 r. przebywał w Rzymie. Po powrocie do kraju był w latach 1621-1623 rektorem kolegium w Poznaniu, potem do 1627 r. prepozytem domu profesów w Krakowie. W 1625 r. zarządzał jako wiceprowincjał prowincją polską, a w następnych latach był stałym doradcą prowincjałów, uczestnicząc we wszystkich sprawach zakonu. W 1629 r. brał udział w synodzie unickim we Lwowie oraz w akcji unijnej Kościoła ormiańskiego. Ostatnie lata życia poświęcił ascezie i przygotowaniu swych prac do druku, czego z braku sił nie potrafił ukończyć. Zmarł w Krakowie w domu profesów św. Barbary 30 VII 1645 r.

I.

1. Pax non pax seu rationes aliquot, quibus confoederationis Evangelicorum cum Catholicis pacem, nullo modo veram esse pacem, breviter ostenditur... Anno Domini 1615. B. m. 4° k. nlb. 9.

2. Pacatus impacatus ad examen vocatus seu examen responsionum, quibus ad rationes contra pacem Confoederationis in libello Pax non Pax inscripto factas, Anonymus quidam in suis vindiciis pacis, respondere frustra est cona-

tus... Crac. 1616 in Officina Andr. Petr. SRM typogr. 4° s. 248.

3. Bellator christianus hoc est ratio christiane, pie feliciterque bella et apparandi et gerendi, summorum imperatorum, regum, et aliorum christianorum ducum exemplis expressa et notis brevibus illustrata. Accesserunt SS. Ambrosii et Augustini militaria monita... Coloniae Agrippinae 1617 in Offic. Birckmannien., sumpt. Herm. Mylii 8° k. nlb. 3, s. 120. — Toż. Cracoviae 1617 Typ. Franc. Cesarii 4° k. nlb. 4, s. 120. — Cracoviae 1618 Typ. Franc. Cesarii 8° s. 126. — Toż. Olivae 1688 per Joannem Jacobum Textor factorem 8° s. 175.

4. Pastor vigilans sive ars regendi animas, ex epistolis potissimum D. Gregorii Magni excerpta, et in eiusdem exemplo pastoribus omnibus ecclesiasticis proposita. Cracoviae 1618 in Offic. Andr. Petricovii 4° k. nlb. 9, s. 281, k. nlb. 8. — Toż. Coloniae 1618 Offic. Birkmannica, sumpt. Her. Mylii 4° s. 24, 393, 23.

5. Wzywanie do jedności katolickiej narodu ruskiego, religii greckiej z Kościołem rzymskim. Uczynione na kazaniu w kościele metropolitańskim lwowskim... W Krakowie 1629 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 13. — Toż. We Lwowie 1630 Druk. Jana Szeligi 4° sygn. C_3.

6. Ormiańskie nabożeństwo i wzywanie ludzi narodu tego zacnego do jedności w wierze i miłości Kościoła św. rzymskiego. W Krakowie 1630 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 8, s. 162, k. nlb. 5.

7. Komentarze do ksiąg królewskich. Druk obecnie nie znany. Podaje go STAROWOLSKI: Setnik, s. 178.

8. De praedestinatione... De reprobatione... In Collegio Posnaniensi SJ, 1609. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 532.

9. Disputationes de sacramentis... In Collegio Posnaniensi SJ. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 589.

10. Disputationes theologicae de sacramentis... In Collegio Posnaniensi SJ, 1607. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 639.

II.

1. Assertiones ex universa logica... In Collegio Posnaniensi Societatis Jesu praeside R. P. Matthaeo Bembo. Posnaniae 1599 Typ. Joan. Wolrabi.

2. Monita salutaria data anonymo authori scripti nuper editi, cui titulus falso inditus, Monita privata Societatis Jesu... Anno Domini 1615. B. m. 4° k. nlb. 10. Jest to odpowiedź na druk H. ZAHOROWSKIEGO: Monita privata Societatis Jesu. Notibergae 1615.

3. Epos in nupturientes Evangelicos verbi ministros, occasione epithalamiorum in nuptias... Andreae Lucae... Anno Domini 1618. B. m. 4° k. sygn. A_3.

4. Kometa to jest pogróżka z nieba na postrach, przestrogę i upomnienie ludzkie. W Krakowie 1619 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 2, s. 54. — Toż pt. Trąba gniewu Bożego gromiąca grzeszników na przestrogę i upamiętanie narodu ludzkiego... W Krakowie 1648 Druk. Łukasza Kupisza 4° k. nlb. 1, s. 35. — Toż pt. Trąba... przedr. roku 1747. B. m. 8° k. nlb. 32. — Toż pt. Trąba... Berdyczów 1764 Druk. Fortecy NP Marii 8°.

5. Żałoba albo kazanie, które na pogrzebie sławnej pamięci... Andrzeja ze Bnina Opalińskiego, biskupa poznańskiego... miał w Radlinie dnia 30 stycznia roku 1624. W Krakowie 1624 Druk. Franc. Cezarego 4° k. nlb. 18.

6. Krótka sprawa o nowym collegium ojców Societatis Jesu u św. Piotra w Krakowie, dla niewiadomych wydana... W Krakowie 1625 Druk. Ant. Wosińskiego 4° k. nlb. 13.

7. Obrona collegium krakowskiego patrum Societatis Jesu stanom koronnym na sejmie walnym warszawskim A. D. 1627 zgromadzonym do uważania podana. W Warszawie 1627 Druk. Jana Rossowskiego 4° k. nlb. 14.

8. Pochwała pogrzebna sławnej pamięci... Pana Adama Sędziwoja z Czarnkowa Czarnkowskiego, wojewody łęczyckiego... Anno Domini 1628. W Krakowie 1628 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° s. 38.

9. Wizerunek szlachcica prawdziwego w kazaniu na pogrzebie... Pana Andrzeja Bobole... podkomorzego koronnego... W Wilnie 1629 4° k. nlb. 19.

10. Declaratia albo zniesienie pretensjej stanu rycerskiego przeciw duchowieństwu wznieconej około łanowego żołnierza z dóbr duchownych. [Kraków] b. r. 4° k. nlb. 26.

11. Antithemius seu mors peccatoris. Dramat w pięciu aktach. Rkps Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. R 380 k. 332-365. Wyd. J. DÜRR-DURSKI: Antitemiusz. Jezuicki dramat szkolny. 1957 8° s. 234. Autorstwo nie jest pewne.

12. In quatuor libros... de arte rhetorica commentationes sub mag. Matheo Bembo... in Collegio Posnaniensi SJ, AD 1592. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 107.

13. Prolegomena in universam Aristo-

telis logicam tradita in Collegio Posnaniensi... 1598-1599. Rkps BN., sygn. 6963/I.

14. Summulae logicae... Posnaniae 1602. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 51.

15. In Aristotelis libros commentaria. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 163.

16. Disputationes in Organon Aristotelis, Posnaniae 1602. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 717.

III.

BEDNARSKI S.: Bembus Mateusz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 419-420, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 19-20, tamże literatura. — Ponadto: ALEGAMBE F.: Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu. Antverpiae 1643 s. 332; MUCZKOWSKI J.: Rękopisma Marcina Radymińskiego. Kr. 1840 s. 124, 127; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 250, 432; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jesus. T. 1 s. 1279-1284; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 159, 160; LECHICKI Cz.: Jezuici i Skarga na dworze Zygmunta III. Lw. 1929 s. 12-13, 36, 41; TENŻE: Mecenat Zygmunta III i życie umysłowe na jego dworze. W. 1932 s. 108-109; DRZYMAŁA K.: Praca jezuitów polskich nad ludnością wiejską w pierwszym stuleciu osiedlenia się zakonu w Rzeczpospolitej. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 67, 71-72; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr 1967 s. 185-186; STAROWOLSKI Sz.: Sennik, s. 178, 313; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 30; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 318-319. — ARSJ.: Pol. 7-11 (katalogi trzyletnie z lat 1603-1645); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1590-1645); Pol. 68 f. 405 (nekrolog); Bibl. Jag., rkps 2692 s. 111-114 (Catalogus Jesuitarum in Domo S. Barbarae mortuorum); Bibl. Czart., rkps 1266 s. 53 (biogram).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Benedykt z Poznania († między 1522-1527), kanonik reg. laterański, hagiograf.

Nie wiemy, kiedy się urodził, gdzie się uczył i kiedy wstąpił do zakonu kanoników reg. laterańskich. Przez okres 10 lat na początku XVI w. był prepozytem w Kotłowie k. Ostrzeszowa, a potem proboszczem parafii św. Ducha we Wrocławiu. Zajmując się pracą literacką, dopuścił na ostatnim stanowisku do ruiny dzwonnicy, szpitala i browaru. Po raz ostatni występuje 17 I 1522 r. Niedługo potem zmarł, ponieważ w 1527 r. probostwo św. Ducha zajmował już Augustyn Klein.

W oparciu o dawniejsze żywoty napisał Benedykt krótkie hagiografie św. Wojciecha i św. Stanisława. Jest też autorem „Chronica ducum Silesiae", opartej na dawniejszej „Chronica Principum Poloniae" na Historii Długosza i innych, zaginionych dziś, źródłach. Przyjąwszy za Długoszem wersję o istnieniu nie jednego, ale 2 Piotrów komesów, poświęcił każdemu z nich osobny utwór. W pracach swych reprezentował stanowisko antyniemieckie.

I.

1. Vita sancti Adalberti. Powst. 1518. Rkps Bibl. Uniw. Wr., Sygn. IV Fol. 188 k. 19r-30r.

2. Vita sancti Stanislai. Powst. 1520. Rkps Bibl. Uniw. Wr., sygn. IV Fol. 188 k. 1r-18r.

II.

1. Chronica ducum Silesiae corrogata ex quodam libro monasterii Ca[nonicorum] Reg[ularium] S. Mariae in Glotz Pragensis Dioecesis A. D. 1518. Wyd. Z. WĘCLEWSKI w przypisach do: Kronika Książąt Polskich w: *MPH.* T. 3 s. 489-576.

2. Cronica Silesiae abbreviata. (Wyciąg z Kroniki poprzedniej). Wyd. A. SEMKOWICZ w: *MPH.* T. 3 s. 718-731.

3. Historia sive Cronica Petri comitis ex Dacia septuaginta septem ecclesiarum fundatoris. Rkps Bibl. Uniw. Wr., sygn. IV Fol. 188 k. 31r-36r. — Fragm. wyd. M. PLEZIA w: *MPH.* Nova ser. T. 2 s. 34. — Kopia z XIX w. w Bibl. Ossol., sygn. 2939 I.

4. Historia sive Cronica Petri Wlascidis aut Wlaszczyk sive ut alii Wlast

comitis de Ksansch... Rkps Bibl. Uniw. Wr., sygn. IV Fol. 188 k. 37-39.

III.

OGRODZIŃSKI W.: Benedykt z Poznania. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 427, tamże literatura: LUTYŃSKI K.: Benedykt z Poznania. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 232, tamże literatura. — Ponadto: NOWACKI J.: Dzieje archidiecezji poznańskiej. T. 2. P. 1964 s. 497; GRABOWSKA Z.: Benedykt z Poznania — szesnastowieczny badacz polskiej przeszłości Śląska. W: *Z dziejów postępowej ideologii na Śląsku w XIV-XVI w.* W. 1956 s. 125-150.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Benisławski Jan h. Pobóg (1736-1812), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, bp sufragan mohylewski, tłumacz.

Urodził się 16 VII 1736 r. w Inflantach. Do zakonu jezuitów wstąpił 20 X 1757 r. Studiował w Akademii Wileńskiej filozofię (1759-61), matematykę i teologię (1765-1769). Święcenia kapłańskie przyjął w 1768 r. W konwikcie szlacheckim w Wilnie nauczał filozofii (1767-1769), w Połocku architektury (1769-1770), w Nowogródku filozofii (1771-1773). Po kasacie zakonu pracował w Akademii Wileńskiej (1773-1775), następnie sprawował urząd rektora szkoły wojewódzkiej w Brześciu Litewskim (1775-1778). Od 1778 r. przebywał na Białej Rusi, służąc pomocą bpowi S. Siestrzencewiczowi w organizowaniu archidiecezji mohylewskiej i tworzeniu seminarium diecezjalnego. W 1783 r. odbył półoficjalną misję do Rzymu w celu uzyskania kanonicznej erekcji arcybiskupstwa mohylewskiego i poparcia dla istniejących w Rosji jezuitów. W 1784 r. został sufraganem mohylewskim. W latach 1800-1801 zastępował Siestrzeńcewicza, którego rząd odsunął od władzy w archidiecezji. Dokonał w tym czasie szeregu zmian w archidiecezji i w konsystorzu. Po powrocie Siestrzencewicza usunął się do Inflant i tam zmarł 25 III 1812 r., nie zaś w 1806, jak dotąd przyjmowano.

I

1. Przekł.: Rozmyślania dla księży świeckich o powinnościach chrześcijańskich. Z listów i Ewangelii, które się każdej niedzieli we mszy św. czytają... T. 1-3. Połock 1799-1802. Druk. Coll. Soc. Jesu 4° s. 723, 812, k. nlb. 3, 769, k. nlb. 5. — Toż T. 1-3. W. 1859-1860 Nakł. XX. Misjonarzy 8° s. 616, 596, 268.

II.

1. Materia tentaminis publici ex universa philosophia subeundi a... Joanne Konarski... convictore Collegii Nobil. Vilnensis SJ. [Vilnae] 1769 4° k. nlb. 26.

2. Institutiones logicae, seu brevis tractatus de cultura ingenii. Vilnae 1774 Typ. Acad. 8° s. 37.

III.

GODLEWSKI M.: Benisławski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 434-435, tamże literatura: ŻAK A.: Benisławski Jan: *Enc. katol.* T. 2 kol. 273, tamże literatura. — Ponadto: THEINER A.: Geschichte des Pontificats Clemens XIV. T. 2. Leipzig 1853 s. 504-506; [GAGARIN J.] La Compagnie de Jésus conservée en Russie après la suppression. Paris 1872; Benisławski Jan. W: *Enc. kośc.* T. 2 s. 178-179; ZAŁĘSKI S.: Historia zniesienia jezuitów w Polsce i ich zachowanie na Białej Rusi. Lw. 1875; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 397; T. 3 s. 122-123; N[IEDZIELSKI] J.: Benisławski Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 227; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 184-186, 197-203; MOŚCICKI H.: Dzieje porozbiorowe Litwy i Rusi. Wil. 1910-1914 s. 65-68, 438; STRUVE H.: Historia logiki jako teoria poznania w Polsce. W. 1911 s. 196-197; ROUËT de JOURNEL M. J.: Un collège de Jésuites à Saint-Pétersbourg, 1800-1816. Paris 1922; KOCH L.: Jesuiten Lexikon. Paderborn 1934 s. 192; POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 283; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975. — ARSJ. Lit. 31-32 (katalogi trzyletnie z lat 1761-1770); Lit. 59 (katalogi roczne z lat 1758-1774).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Berkowski Pawłowicz Jan (XVII w.), autor dziełka o Mszy św. w obrządku wschodnim.

Prawodopodobnie był unitą i pochodził z rodziny Pawłowiczów, którzy pisali się również Lukiańscy. W poł. XVII w. żył inny Jan Pawłowicz, syn Mikołaja oraz brat Andrzeja, Stanisława i Adama, rotmistrza Krzysztofa i Janusza Radziwiłłów. Kim innym był też Jan Pawłowicz, który w 1642 r. otrzymał magisterium sztuk wyzwolonych w Akademii Krakowskiej. Który z nich napisał dziełko „Objaśnienie", trudno orzec. Stanowi ono źródło do poznania dziejów liturgii wschodniej w Polsce.

I.

1. Objaśnienie, albo wykład liturgii świętej, to jest służby Bożej Cerkwi S. Wschodniej Katolickiej, do tego objaśnienie wyznania wiary Cerkwi S. wschodniej apostolskiej katolickiej według Doktorów S. położone jest. Do tego przydany jest kalendarz dni przez rok idących. W Wilnie 12° k. 8, 112, 21. — Toż. B. m. 1605 12° k. 112.

III.

MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 66-67. — Statuta nec non liber promotionum, s. 314.

Bp Edward Ozorowski

Bernacki Jan (1856-1920), wykładowca Seminarium Duch. w Tarnowie, biblista.

Pochodził z mieszczańskiej rodziny, urodzony 4 VI 1856 r. w Tarnowie. Do gimnazjum uczęszczał w Tarnowie i tam odbył studia teologiczne w Seminarium Duchownym. Święcenia kapłańskie przyjął w 1880 r. i udał się do Wiednia na studia specjalistyczne, uwieńczone w 1883 r. doktoratem teologii. W Seminarium Duchownym w Tarnowie wykładał Pismo św., pracował także w kurii diecezjalnej i udzielał się w duszpasterstwie. Zmarł 14 X 1920 r. w Tarnowie.

Swoje zainteresowania naukowe koncentrował na Starym Testamencie, a szczególnie na Pięcioksięgu. Artykuły biblijno-apologetyczne publikował przeważnie w tarnowskim „Dwutygodniku Katechetyczno-Duszpasterskim".

I.

1. Czy w Biblii mogą się znajdować fałsze i czy między Biblią a naukami z dziedziny przyrodoznawstwa może zachodzić sprzeczność prawdziwa? *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 4: 1900 nr 5 s. 205-208. — Toż w osob. odb. pt. O stworzeniu świata w świetle badań najnowszych (łącznie z poz. 2-7). Tarnów 1900 Druk. J. Styrny 8° s. 46.

2. Co w Hexaemeronie jest spornego, a co pewnego. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 4: 1900 nr 6 s. 130-137; nr 7 s. 153-158. — Toż. w osob. odb. Zob. poz. 1.

3. Jak pogodzić Hexaemeron z kosmologią i geogonią. *Dwutyg. Katol i Duszp.* R. 4: 1900 nr 9 s. 202-206; nr 10 s. 226-232. — Toż w osob. odb. Zob. poz. 1.

4. Hexaemeron a teoria ewolucji. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 4: 1900 nr 11 s. 249-254; nr 12 s. 273-279. — Toż w osob. odb. Zob. poz. 1.

5. Hexaemeron a teoria polygenizmu. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 4: 1900 nr 13 s. 297-306. — Toż w osob. odb. Zob. poz. 1.

6. Jak wyglądał i gdzie był raj? *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 4: 1900 nr 15 s. 341-344; nr 16 s. 365-367. — Toż w osob. odb. Zob. poz. 1.

7. Jak rozumieć historię upadku Adama i Ewy? *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 4: 1900 nr 18 s. 433-435; nr 20 s. 462-465. — Toż w osob. odb. Zob. poz. 1.

8. Jak długo żyli pierwsi ludzie? *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 5: 1901 nr 1 s. 4-6; nr 3 s. 54-60.

9. Jak dawno istnieje rodzaj ludzki? *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 5: 1901 nr 7 s. 169-171; nr 9 s. 224-226; nr 10 s. 245-248; nr 11 s. 283-285; nr 12 s. 294-297.

10. O potopie. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 5: 1901 nr 15 s. 359-362; nr 17 s. 405-411; nr 18 s. 425-432; nr 19 s. 456-463; nr 20 s. 481-493.

11. Kain i Abel. *Dwutyg. Katech.-*

-*Duszp.* R. 6: 1902 nr 2 s. 32-35; nr 3 s. 58-60.

12. Ofiara Kaina i Abla. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 6 1902 nr 6 s. 135-139; nr 7 s. 192-197; nr 9 s. 219-222; nr 10 s. 244-246.

13. Piętno Kaina. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 6: 1902 nr 11 s. 268-270.

14. Pieśń Lamecha. (Gen. 4, 23-24). *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 6: 1902 nr 12 s. 297-300.

15. O naszych podręcznikach do historii biblijnej. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 6: 1902 nr 14 s. 357-360.

16. O Mojżeszowych „Synach Bożych" i „córkach ludzkich" (Gen. 6, 5). *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 6: 1902 nr 19 s. 532-535; nr 19 s. 552-557.

17. Opowiadanie Mojżeszowe o Patriarchach przed potopem wobec dzisiejszego stanu nauki. *Prz. Kośc.* T. 2: 1902 s. 161-174.

18. O pauperyźmie w Starym Zakonie. *Prz. Kośc.* T. 1: 1902 s. 443-451.

19. O olbrzymach biblijnych. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 7: 1903 nr 2 s. 49-53; nr 3 s. 69-72; nr 4 s. 102-106.

20. Enos-Henoch-Noe. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 7: 1903 nr 7 s. 217-221; nr 8 s. 229-232.

21. Stanowisko Noego w dziejach Objawienia. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 7: 1903 nr 10 s. 292-297.

22. Noe i jego najbliższe potomstwo. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 7: 1903 nr 12/14 s. 365-371.

23. Tajemnica Trójcy św. w Starym Zakonie. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 7: 1903 nr 15/17 s. 472-479.

24. Od potopu do Abrahama. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 8: 1904 nr 4 s. 96-102; nr 5 s. 129-134.

25. Abraham i jego pierwsze powołanie. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 8: 1904 nr 10 s. 292-295; nr 11 s. 321-324.

26. Mojżesz jako etnograf. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 8: 1904 nr 12/14 s. 353-363.

27. Król-Kapłan Melchizedech. *Dwutyg. Katech.-Duszp.* R. 8: 1904 nr 22 s. 655-658; nr 23 s. 689-692.

II.

1. Przekł.: Jan BONA: Pisma ascetyczne przełożył z języka łacińskiego na polski... T. 1-3. Tarnów 1891 Druk. J. Pisza 16° t. 1 s. 208, nlb. 1; T. 2 s. 160, nlb. 2; T. 3 s 186. — Toż. T. 4: Przewodnik do nieba. Tarnów 1900 Druk. J. Styrny 8° s. 186. — Toż. T. 5: O Mszy św. Tarnów 1913 8° s. 151.

2. Poradnik dla duchownych. Z upoważnienia Ordynariatu Biskupiego w Tarnowie na podstawie Kurend diecezjalnych (1878-1903) zestawił... Tarnów 1904 Druk A. Koziańskiego 8° s. XXXIX, nlb. 1, 356.

III.

NOWAK A.: Bernacki Jan. W: *Enc. katol.* T. 1 k. 294-295, tamże literatura. — Ponadto: STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 58, 60.

Ks. Marian Banaszak

Bernard z Nysy († 1490), członek kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, autor „Sermones".

Pochodził ze śląskiej rodziny mieszczańskiej w Nysie. Był synem Bernarda zwanego Mykosz (Mikisz) lub Krotinphul. W 1455 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej. Stopień bakałarza uzyskał w 1458 r., a magistra w 1462 r. poczym był do 1480 r. profesorem na Wydziale Sztuk Wyzwolonych, a w 1470/71 także jego dziekanem. Równocześnie częstym zwyczajem studiował teologię, otrzymując ok. 1473 r. tytuł bakałarza, a między 1482-1484 doktora i profesora. Interesował się żywo prądami humanizmu. Przez pewien czas pełnił funkcję seniora Bursy Ubogich. Od 1478 r. wymieniany był jako kanonik, potem kustosz kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, a od 1481 także jako kanonik katedry wrocławskiej, a miał też we Wrocławiu kanonię u Św. Krzyża. Król Kazimierz Jagiellończyk powołał go w 1489 r. na wychowawcę swego kuzyna ks. Janusza Holszańskiego. Zmarł 2 II 1490 r. w Krakowie jako rektor uczelni. Księgozbiór swój zostawił bibliotece Wydziału Teologicznego.

I.

1. Sermones. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2332. Nie w pełni zidentyfikowane.

II.

1. Komentarz do Metafizyki Arystotelesa. Rkps Bibl. Jag., sygn. 508. Autorstwo prawdopodobne.

III.

BARYCZ H.: Bernard z Nissy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 460, tamże literatura; REBETA J.: Bernard z Nysy. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 308-309, tamże literatura. — Ponadto: WISZNIEWSKI M.: *Hist. liter. pol.* T. 5 s. 19, 54; LIGACZ R.: Uczeni Śląska Opolskiego na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku. Opole 1964 s. 28-30; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* T. 4: 1965 s. 170, 204, 240; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak., s. 132-139; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 35; MARKOWSKI M.: Logika. W: *Dzieje filoz. średn. w Pol.* T. 1 s. 124, 129, 217; DOLA K.: Kanonicy wrocławskiej kapituły katedralnej w latach 1418-1500. *Stud. Teol.-Hist. Sl. Opol.* T. 5: 1976 s. 275-276; WŁODEK Z.: Filozofia bytu. W: *Dzieje filoz. średn. w Pol.* T. 3 s. 26. — Statuta nec non liber promotionum, s. 50, 56; Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa. Cz. 4. Wyd. F. PIEKOSIŃSKI. Cracoviae 1882 s. 705 *Mon. M. Aevi.* T. 7; Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 145; Acta rectoralia Univ. Crac. T. 1 s. 174.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Bernardyn z Bydgoszczy (Bidgostinus) († 1630), bernardyn, autor dysertacji teologicznej.

Nie znamy daty jego urodzenia i wstąpienia do zakonu bernardynów. W 1608 r. uczył się teologii w konwencie krakowskim pod kierunkiem słynnego teologa Piotra z Poznania i napisał wtedy rozprawkę teologiczną do dysputy podczas kapituły zakonnej w Krakowie. Następnie wyjechał na studia do Rzymu. W latach 1614-1617 był lektorem na studium wileńskim. W 1617 i 1622 jest notowany jako członek zarządu zakonnej prowincji. Po jej podziale w 1628 r. optował za prowincją wielkopolską, w której również wybrano go do jej zarządu. Zmarł w Skępem w 1630 r.

I.

1. Assertiones theologicae ex toto quarto libro Sententiarum F. Joannis Duns Scoti... publice ad disputamdum propositae. Cracoviae 1608 in Officina n. Lobii 4° k. 2 s. 40.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 205; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 73, 82, 299. — APBern. Kr., sygn. RGP-k-21, k. 116.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Bernardyn z Radzynia (Radzinius) (XVII w), bernardyn, autor dysertacji teologicznej.

Wiadomo o nim jedynie, że w 1613 r. złożył profesję w zakonie bernardynów i w 1620 r. studiował teologię w lwoskim klasztorze pod kierunkiem lektora Bernardyna Koczanowskiego i w tym roku przygotował teologiczną rozprawkę do dysputy podczas kapituły zakonnej w Kaliszu. Dalsze koleje jego życia nie odbiły się w historiografii zakonu.

I.

1. Politia divina, in qua leges, statuta, decreta, sententiae scholasticae theologiae ex archivio... Joannis Duns Scoti extractae publicae disputationi appetuntur... Posnaniae 1620 in Officina Joannis Wolrabii 4° s. 22.

III.

Radzynus Bernard. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 148; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 299. — APBern. Kr., sygn. RGP-k-21, k. 149.

Ks. Hieronim E. Wyczawski

Bessler Józefat (1809 — 2 poł. XIX w.), ojciec duchowny Akademii Duchownej w Warszawie, moralista.

Nie wiemy skąd pochodził. Urodził się w 1809 r., uczył się w gimnazjum w Trzemesznie i w liceum warszawskim. Potem do 1837 r. służył w wojsku pruskim. Wstąpiwszy do Seminarium Duchownego we Włocławku, otrzymał święcenia kapłańskie w 1839 r. Ojcem duchownym alumnów warszawskiej Akademii Duchownej został zastępczo w 1847 r., a na stałe w 1848 r. i pozostawał na tym stanowisku do 1850 r., ciesząc się wśród nich dużą popularnością. Kiedy i gdzie zmarł, nie wiadomo.

I.

1. O naturze wartości pobudek wiodących do cnoty i doskonałości uważanych ze stanowiska religijno-moralnego. Pam. rel.-mor. R. [7]: 1847 t. 12 s. 234-250, 309-329, 405-422.

2. Stosunek człowieka do innych stworzeń i stąd wyprowadzony dlań obowiązek. Pam. rel.-mor. R. [7]: 1847 t. 13 s. 22-49.

3. Czyn jednania się z Bogiem czyli o usprawiedliwieniu. Pam. rel.-mor. R. [8]: 1848 t. 14 s. 93-106, 237-258, 293-306.

III.

PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 100; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 247. — Schemat. Archidiec. Warsz. na r. 1949 s. 9. — AGAD, Centr. Wł. Wyzn. Kr. Pol., sygn. 377 s. 506, 530-531, 663-664.

Ryszard Żmuda

Bethman (Bethman) Jakub (1661-1717), jezuita, moralista, kanonista. Urodził się 1 V 1661 na terenie Prus. Do zakonu jezuitów wstąpił 5 X 1679. Nowicjat odbył w Krakowie (1679-1681), filozofię studiował w Kaliszu (1682-1685), teologię w Poznaniu (1688-1692). W kolegiach jezuickich nauczał filozofii we Lwowie (1695-1697), w Poznaniu (1697-1698) i w Lublinie (1698-1701), teologii moralnej zaś w Kaliszu (1701-1702, 1704-1705), teologii dogmatycznej w Toruniu (1702-1704), prawa kanonicznego w Krakowie (1706-1707) oraz w Sandomierzu (1709-1711), w końcu teologii dogmatycznej w Gdańsku (1712-1714). Zmarł w Toruniu 13 III 1717 r.

I.

1. Admodum Reverendus Pater Thyrsus Gonzalez Soc. Jesu aureo libello de recto usu opinionum probabilium orbem reseravit... sic ad numerum cecinit... Soc. Jesu metaphysices professor in collegio Posnaniensi 1697. W: D. NUNEZ: Synopsis triplex tractatus theologici. Lyon 1698 P. 3 s. 33-34.

2. Summulae casuum... Liber V Decretalium. Jasiński Martinus sub Jacobo Bethman... Sandomiriae 1710-1711. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandom., sygn. 1487 k. 1-107.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 1 kol. 1413-1414; WÓJCIK W.: Cenniejsze rękopisy Biblioteki Seminarium Duchownego w Sandomierzu. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 306. — ARSJ. Polonica 18-23 (katalogi trzyletnie z lat 1681-1711); Polonica 44-45 (katalogi roczne z lat 1680-1717).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Białobrzeski Marcin h. Awdaniec (ok. 1530-1586), cysters, biskup kamieniecki, polemista.

Urodził się ok. 1530 r. w Białobrzegach k. Radomia jako syn Janusza i Anny z Janikowskich. Wstąpił do zakonu cystersów w Sulejowie, skąd jego krewny Andrzej Szpot, opat wąchocki i mogilski, sprowadził go do klasztoru w Mogile i na koszt tego konwentu kształcił w Akademii Krakowskiej. Po śmierci Szpota cystersi mogilscy wybrali Białobrzeskiego w 1559 r. swym opatem. W 1565 r. na wniosek bpa Filipa

Padniewskiego został Białobrzeski sufraganem krakowskim, a w 1571 r. otrzymał kanonię w krakowskiej kapitule. Jako sufragan rozpoczął działalność pisarsko-polemiczną, wymierzoną głównie przeciw arianom.

W 1573 r. jeździł Białobrzeski z ramienia kapituły krakowskiej na sejm konwokacyjny i elekcyjny. Po ucieczce Henryka Walezego był stronnikiem Habsburgów. Wziął udział w zjeździe w Stężycy w 1575 i w 1576 r. w Jędrzejowie. Ten ostatni zjazd wysłał Białobrzeskiego wraz z Krzysztofem Lanckorońskim w poselstwie do cesarza Maksymiliana II. W tymże roku gościł w Mogile króla Stefana Batorego, który niebawem zamianował go biskupem kamienieckim. Z wdzięczności przeprowadził Białobrzeski na synodzie piotrkowskim 1577 r. skuteczną agitację za zwiększeniem subisidum charitativum na wojnę z Gdańskiem. W 1580 r. jeździł do Rzymu, a po drodze odwiedził Osjak w Karyntii, skąd przywiózł do Polski legendy o królu Bolesławie Śmiałym, rozpowszechnione następnie przez Bartosza Paprockiego. Należąc do zaufanych króla Stefana, był posłem monarchy na pogrzebie jego brata Krzysztofa, wojewody siedmiogrodzkiego. Z Siedmiogrodu przywiózł do Polski córkę Krzysztofa Gryzeldę Batorównę, której w 1583 r. udzielił ślubu z Janem Zamojskim w katedrze krakowskiej. Na sejmie warszawskim 1585 r. występował przeciw Zborowskim.

Białobrzeski utrzymywał żywy kontakt z krakowskim kołem humanistów. Wielkiej kultury i wiedzy zgromadził pokaźny księgozbiór. Na opactwie mogilskim i biskupstwie kamienieckim był dobrym administratorem majątków stołowych, choć o inne sprawy konwentu i dyscyplinę zakonników zbytnio się nie troszczył. Narażone na najazdy tatarskie dobra biskupstwa kamienieckiego przenosił drogą zamiany w głąb kraju. Dbał o zaopatrzenie materialne swej rodziny. Pochwały Paprockiego i Łętowskiego, że gorliwie wizytował diecezję kamieniecką, głosząc wszędzie kazania, należy tak rozumieć, iż powinności te wykonywał przez zastępców. W diecezji bowiem nie rezydował, a przebywał najczęściej w klasztorze mogilskim, którego opactwo kumulował do śmierci. Zmarł w Mogile z 18 na 19 IV 1586 r. i został tam pochowany w przygotowanym za życia grobowcu.

I.

1. Katechizm albo wizerunek prawej wiary chrześcijańskiej... przeciwko wszystkim obłądliwościom tych czasów bardzo pożyteczny... [Kraków] 1567 [Mikołaj Scharffenberger] 4° k. 16, s. 386, k. 2.

2. Ortodoxa confessio de uno Deo... ex S. Literis descripta. Adversus omnes... haereses et blasphemias hoc extremo infelici saeculo ab inferis revocatas... Cracoviae 1577 Andreas Petricovius 8° k. 4, A-T_8. — Toż. Coloniae 1579 Maternus Cholinus 8° s. 226.

3. Sacrosancti sacrificii missae assertio ex Sacris Literis sanctorumque et vetustissimorum Patrum scriptis breviter collecta. Contra eos, qui... criminantur ipsum sacrae missae sacrificium. Cracoviae 1580 in Officina Lazari 8° k. nlb. 46.

II.

1. Kazanie na pogrzebie świętej pamięci zacnego Sigmunta Augusta z domu Jagiełów ostatniego króla polskiego i wielkiego książęcia litewskiego... Kraków 1574 Stanisław Szarffenberk 8° k. nlb. 49.

2. Censura de raptu in coelum cum corpore cuiusdam puellae Cracoviae confícto a. 1577. Druk. przy: Teofil PRAWDZICKI: Brevis refutatio impudentis cuiusdam fabulae. B. m. Autorstwo niepewne. Autor poddaje krytyce bajkę o porwaniu dziewczyny do nieba.

3. Kazanie o przyjmowaniu Ciała i Krwie P. Jezusa Chrystusa pod jedną postacią. Kraków 1579 Andrzej Piotrkowczyk 8°.

4. Postilla orthodoxa to jest wykład świętych Ewangelii niedzielnych i świąt

uroczystych przez cały rok. Cz. 1-2. Kraków 1581 Drukarnia Łazarzowa 2° k. 3, s. 514, k. 1; s. 4, 816, 2. — Toż pod zm. tyt. nieco zmienione i skrócone: Wykład świętych ewangelii... teraz skrócony przez I. S. KRZYSZKOWSKIEGO. T. 1-4. Wil. 1838-1839 J. Zawadzki 8° s. 328, XXIV; T. 2 s. 392; T. 3 s. 412; T. 4 s. 432. — Toż. T. 1-4. Wil. 1854 J. Zawadzki 8° s. XVIII, 290; T. 2 s. 355; T. 3 s. 379; T. 4 s. 398.

III.

BUDKA W.: Białobrzeski Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 14-15, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 23-24, tamże literatura; BRZOZOWSKI M.: Białobrzeski Marcin. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 365-366, tamże literatura. — Ponadto: ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 2 s. 23-28; JOUGAN A.: Homilie polskie od czasów najdawniejszych po dobę obecną. Lw. 1902 s. 112-134; MAZURKIEWICZ K.: Najstarszy katolicki katechizm polski. *Prz. Teol.* T. 4: 1925 s. 187-220; LESZCZYŃSKI H.: Z dziejów kolegium prowincjalnego w Mogile. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 417, 418; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. Tamże. T. 2 cz. 1 s. 67, 76, 79-81; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 373, 381, 284-386, 388, 389.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Białuski (Białucki) Jan Józef (XVI/XVII w.), polemista.

Daty z jego życia nie są znane. Wiadomo tylko, że był uczniem Akademii Wileńskiej, otrzymał w 1596 r. tytuł magistra filozofii, a w 1599 r. był uczniem Śmigleckiego, studiując teologię. Dotychczasowe biogramy Białuskiego czerpią swoje o nim wiadomości z rkpsu „Laureae Academicae Vilnenses" powstałym w połowie XVII w. (Archiwum Kuratorii Wileńskiej, sygn. 3, obecnie w Wilnie). B. nie był jezuitą.

I.

1. Łupieże martwe skryptu Marcina Gratiana ministra, teraz świeżo nazwanego Protestacya, gdzie szczypie dysputacją wydaną X. Marcina Śmigleckiego. W Wilnie 1599 Druk. Daniel Łęczycki 4° k. nlb. 27.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 29; BROWN J.: Bibl. pisarzow T.J., s. 118; ROSTOWSKI S.: Lituanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 435; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 1 s. 1435-1436; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 124; Białuski Jan Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 304; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 146.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bieda (Beda) Stanisław z Łowicza († 1574), bożogrobiec, dogmatyk.

Urodził się w Łowiczu w ubogiej rodzinie mieszczańskiej, w 1524 r. zapisał się na Wydział Artium Akademii Krakowskiej. Podczas studiów wstąpił do zakonu bożogrobców, lecz po odbytym nowicjacie i złożeniu profesji podjął na nowo przerwaną naukę. W 1533 r. został bakałarzem, a w 1535 r. mistrzem sztuk wyzwolonych. Następnie jako docent extraneus wykładał przez 3 semestry na Wydziale Artystów. Jakie obowiązki wykonywał po powrocie do zakonu, nie wiadomo. W latach 1538-1539 ogłosił drukiem swe prace. W 1553 r. nadano mu doktorat teologii wobec króla Zygmunta Augusta i bpa Andrzeja Zebrzydowskiego. Od 1554 aż do śmierci w 1574 r. był prepozytem klasztoru bożogrobców w Gnieźnie. W 1557 r. prymas M. Dzierzgowski wezwał go jako teologa na synod w Piotrkowie, na którym wygłosił mowę. Zmarł w Gnieźnie w 1574 r.

I.

1. De gloriosae Virginis Mariae Dei Genitricis immaculata conceptione... assertio. Conciones item tres de eadem conceptione ad populum habitae. In calce adiecta sunt quaedam religiosorum...

instituta. Cracoviae 1538 ex Officina Ungleriana 8° k. nlb. 41. — Toż pod zm. tyt.: Enchiridion... de immaculata conceptione Beatissimae Virginis Mariae propositum... modo cura M. Jacobi Pauli Radlinski... reimpressum. Cracoviae 1747 typis Michaelis Dyaszewski 8° k. nlb. 9 s. 173.

2. Regulae vitae monasticae. Cracoviae 1539 in Officina Vietoris 4° Druk znany tylko z opisu A. JOCHERA (Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 3 nr 6159).

III.

BARYCZ H.: Bieda Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 23, tamże literatura; PĘCKOWSKI Z.: Bieda Stanisław. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 523, tamże literatura. — Ponadto: JOUGAN A.: Homilie polskie od czasów najdawniejszych po dobę obecną. Lw. 1902 s. 55-56; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce. Wyd. 2. Kr. 1917 s. 108--109, (pomieszał go ze Stanisławem z Łowicza, prof. Aakademii Krak.). — Alb. stud. Univ. Crac. T. 2 s. 224; WISŁOCKI W.: Incunabula typographica Bibliothecae Universitatis Jagellonicae Cracoviensis... ad a. 1500. Cracoviae 1900 s. 74, 294, 351.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Biedrzykowski Kacper (1598-1630), paulin, dogmatyk.

Miejsce jego urodzenia jest nieznane. Po ukończeniu nowicjatu w zakonie paulinów w 1616 r., studiował u jezuitów w Poznaniu oraz w Rzymie, gdzie uzyskał doktorrat. Przywiózł z Rzymu relikwie św. Filipa Nereusza, Euzebiusza kapłana i Donata diakona, które dały następnie okazję do powstania na Jasnej Górze osobnej kaplicy św. Relikwii. Po powrocie do kraju objął stanowisko magistra nowicjatu, a następnie lektora teologii. Na kapitule w 1627 r. (?) powierzono mu urząd wikariusza prowincji, a w 1629 r. prowincjała. Wykazał wiele troski o sprawy prowincji w duchu reform trydenckich i w tym celu udał się powtórnie do Rzymu. W drodze powrotnej zmarł w śląskim klasztorze w Mochowie k. Głogówka 10 V 1630 r. Pochowany został na Jasnej Górze.

Cieszył się opinią wielkiego jałmużnika, opiekuna ubogich, świątobliwego spowiednika i kaznodziei. Odznaczał się także zapobiegliwością o dobra klasztorne i sprawiedliwością. Oprócz dzieł wydanych drukiem, pozostawił w rękopisie wykłady filozoficzne, które współczesny Justus Rendak uzupełnił w okresie wykładów na Jasnej Górze.

I.

1. Conclusiones ex prima parte D. Thomae sub auspiciis... D. Henrici Firlej, episcopi Plocensis, publice propugnandae a... professo. Cracoviae 1621 ex Typogr. Mathiae Andreoviensis 4° k. nlb. 10.

2. Officia Angelorum erga homines et hominum erga Angelos. In gratiam Sodalitatis Angelici... conscripta a... Cracoviae 1628 in Officina Andreae Petricovii 8° s. nlb. 24, 278, nlb. 1.

II.

1. Jubileusz walny roku świętego na instancję J. K. M. Pana naszego miłościwego wszystkiej Korony Polskiej pozwolony. W Krakowie 1628 u Piotrowczyka 4° s. 26, 138. — Toż pod zm. tyt.: Jubileusz Wielki Roku Świętego od Ojca Ś. Klemensa z Opatrzności Bożej papieża XI na instancję Pana naszego miłościwego wszystkiej Korony Polskiej dla informacji wiernych Chrystusowych ten traktat o jubileuszu wydany roku 1626 na rozkazanie... Marcina Szyszkowskiego... biskupa krakowskiego... przez..., a teraz przedrukowany... W Krakowie 1701 Druk. Krzysztofa Domańskiego 8° k. nlb. 3, s. 133.

2. Kazanie o św. Pawle Pustelniku. Bliższych danych brak.

3. In universam Aristotelis logicam commentarius. Powst. w 1632 r. Rkps AJG., sygn. I 17 s. 47-299.

III.

EGGERER A: Fragmen panis corvi proto-eremitici. Viennae 1663 s. 334-335; Biedrzychowski Kacper. W: *Enc. kośc.* T. 1 s. 343; CHMIELOWSKI P.: Biedrzychowski Kacper. W: *W. enc. pow. il.* T. 7 s. 747; ADAMCZYK J.: Wizerunki dostojników duchownych w Sali Rycerskiej na Jasnej Górze. W. 1901 s. 23-24, por-

tret; JĘDRZEJEWSKI A.: Historia Zakonu Paulinów w obrazach na Jasnej Górze. Częstochowa 1939 s. 84-85; portret; SZAFRANIEC S.: Konwent Paulinów Jasnogórskich 1382-1964. *Arch. Ord. S. Pauli P. Er.* Dissertationes. T. 1: 1966 s. 77-78. — Rkps AJG., sygn. 77: Catalogus patrum, s. 350-351; Rkps AJG., sygn. 413: Descriptiones bonorum Wiewiec 1525-1629, s. 184-186, 294-298; Rkps AJG., sygn. 414: Continuatio processus in Wiewiec 1578--1640, s. 5-9, 18-23; Rkps AJG., sygn. 2996: Miraculorum B. V. monasterii Częstochoviensis tomus primus, s. 164; Rkps AJG., sygn. II 7: In universam... logicam commentarius, s. 299 (o pracy dydaktycznej Biedrzychowskiego); Rkps ASk., sygn.. B 36: Fabrika Kościoła, s. 185 (o śmierci i pogrzebie Biedrzychowskiego).

Ks. Józef Mandziuk
O. Janusz Zbudniewek ZP

Biegaczewicz (Biegaczewski) Wojciech Jan Kanty († 1767), prałat kolegiaty św. Anny w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

O jego pochodzeniu i początkowych naukach nic nie wiadomo. Studiował w Akademii Krakowskiej w latach dwudziestych XVIII w., stopień bakałarza zdobył w 1725 r., w dwa lata potem — doktorat filozofii, a ok. 1747 r. został przyjęty do Kolegium Większego na podstawie rozprawy pt.: „Quaestio physica de anima in communi" i otrzymał katedrę wymowy jako tzw. profesor Tylicianus, z obowiązkiem przeprowadzania ćwiczeń w j. polskim i łacińskim. W tym samym roku (1747) został kanonikiem kolegiaty św. Anny i otrzymał probostwo w Chrzanowie. W 1750 r. przyjął urząd chronologa Akademii oraz wiążącą się z tym prepozyturę w Przemykowie k. Pińczowa, ale nie wiadomo, czy rzeczywiście spisywał kronikę Akademii podczas 6 lat sprawowania tego urzędu. Był czterokrotnie dziekanem Wydziału Artium w latach 1744-1751, a od 1752 r. tytułował się w wydawanych przez siebie panegirykach, profesorem teologii kursu sakramentalnego.

Dzięki poparciu bpa Andrzeja Stanisława Załuskiego wyjechał jako stypendysta do Rrzymu, gdzie pogłębiał studia teologiczne i znajomość języków obcych oraz nawiązał różne naukowe kontakty. Równocześnie pełnił w Rzymie obowiązki postulatora do sprawy kanonizacji Jana Kantego. Po powrocie do Krakowa zdobył w 1762 r. doktorat teologii i awansował w kapitule św. Anny do godności dziekana, przyjmując nowe uposażenie w postaci parafii w Zielonkach. W latach 1763/1764 był przez 3 kolejne półrocza rektorem Akademii Krakowskiej. Na tym stanowisku oraz z tytułu już wcześniej pełnionych obowiązków prowizora Kolegium Nowodworskiego popierał rozwój badań astronomicznych, o czym świadczy jego list otwarty do szlachty i duchowieństwa z prośbą o zasiłki pieniężne na ten cel. Dbał również o poziom moralny młodzieży akademickiej, wydając w 1765 r. specjalne instrukcje dla wizytatorów pt. „Methodus introspiciendi in mores iuventutis academicae" napisane jeszcze przez poprzedniego rektora K. F. Stęplowskiego w 1763 r. Poza tym za jego rektoratu została opublikowana dwukrotnie „ordinatio studiorów" Wydziału Filozofii (1764, 1765). Zmarł 6 III 1767 r.

I.

1. Quaestio physica de anima in communi... pro loco in collegio maiori obtinendo... proposita. A. D. 1747 die 28 mensis Januarii. Cracoviae [1747] Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

2. Quaestio theologica de beatitudine... pro doctoratu in s. theologia publicae disputationi proposita. Cracoviae 1762 Typis Universitatis 2° ark. 1.

II.

1. Leonides sub allegoria... Christus... montem Crucis subiens, scenico appara-

tu... in oratorio class. Novodvorsciano praesentatus A. D. 1731, die 20 Martii. Cracoviae [1731] Typis Universitatis 4° k. 6.

2. Applauz poetyczny na zakończenie chęci przyjacielskich... Jakuba Bartscha ławnika krak.... i Wiktorii Awedykówny radczanki krak. Przy weselnym akcie... Kraków 1736 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 12.

3. Jedność imion dożywotnią ligą... w Romanie Sierakowskim, pisarzu grodzkim krakowskim... i Teresie na Żabcu Sierakowskiej, strażnikównie wielkiej koronnej... stwierdzona... Lwów 1737 Druk. Bracka św. Trójcy 2° k. nlb. 18.

4. Sidus musis... Joannes Cantius recurrente annua suae festivatatis die in Leopoliensi archicathedra... observatus. Leopoli 1737 Typis ss. Trinitatis 2°. (Opis niekompletny według A. JOCHERA, nr 5456).

5. Non plus ultra gentilitii alitis... J. M. Jastrzębski capitanei Kozinensis etc. dum... Johannae in Żabce Sierakowska supremae excubiarum regni praefectidis, connubialibus sociaretur votis. Leopoli 1739 Typis Confraternitatis ss. Trinitatis 2° k. nlb. 8.

6. Sagitta gentilitia... Venceslai Hieronimi de Bogusławice Sierakowski episcopi Premisliensis... ad solennem in suam cathedram ingressum... adorata. A. D. 1742, die 30 Septembris. Cracoviae [1742] Typis Universitatis 2°.

7. Remigium... ad immortalitatis infulas absolutum, dum Petro Constantino Stadnicki, castellano Vojnicensi, in collegiata divae Annae ecclesia... persolverentur exequiae... a. D. 1745, die 4 Junii. Cracoviae [1745] 2°.

8. Eminentia castrorum fatis superior... Joannis Alexandri Lipski S.R.E. Cardinalis Presbiteri, episcopi Crac.... e montibus gentilitis et Cracio Vavello inter astra relata, ac dum, mortales Principis exuviae, in cathedrali Cracoviensi ecclesia... tumularentur... Cracoviae 1746 Typis Universitatis 2°.

9. Thronus praesulei honoris... Andreae Stanislai Kostka Załuski... episcopi Crac... ad solennem in cathedram suam ingressum... consecratus, A. D. 1747, die 7 Maii. Cracoviae [1747] Typis Collegii Maioris Universitatis 2°.

10. Honor theologicus... sub protectione A. S. Załuski episcopi Cracoviensis Universitatis cancellarii... in Stanislao J. Filipowicz... rectore... [s. Theologiae licentiatis et professoribus] P.A. Szymakowski... C. S. Pałaszowski... Adalb. A. Grzymała... dum a Mathia Ziętkiewicz... Facultatis [s. Theologiae] decano..., s. Theologiae doctores... in aedibus collegiatae s. Annae ritu solenni renuntiarentur... Cracoviae 1748 Typis Collegii Maioris 2° k. nlb. 12.

11. Senium vitae... in L. Deriakubowicz, urbis metropolitanae consule et magistratus Crac. seniore patre, dum iusta parentalia in ecclesia B. Mariae Virginis... exhiberentur... Cracoviae 1748 Typis Collegii Maioris 2° k. 6.

12. Ascensus gentilitiorum fluminum... in celsissimo Adamo Ignatio Komorowski archiepiscopo Gnesnensi... primate primoque principe, abbate Tynecensi... circa eius in aedibus B. V. Mariae in Circulo Crac. consecrationis diem, a voto Universitatis Crac.... Cracoviae 1747 Typis Collegii Maioris 2° k. 23.

13. Dolores publici... Josephi ducis in Klewań, Korzec et Olexieniec Czartoryski, Magni Ducatus Lithuaniae vexilliferi, dum ei iusta parentalia... exsolverentur, nomine obligatae celsissimae domui Universitatis Cracoviensis... Cracoviae 1750 Typis Universitatis 2° k. 13.

14. Sors immortalis vitae... Mathiae Ziętkiewicz s. Theologiae doctoris et professoris... dum in ecclesia collegiata divae Annae... funebria persolverentur... Cracoviae 1750 2°.

15. Auspicia Sandomiriensis Palatinae... a meritissimo ad eam ascensu... Joannis Wielopolski palatini Sandomiriensis... ducta e voto et plausu Universitatis Cracoviensis... A. D. 1752, die 21 Augusti. Cracoviae [1752] Typis Collegii Maioris Universitatis 2° k. 21.

16. Vertices... dum sub protectione A. S. Załuski episcopi Crac.... sub regimine Alberti Miciński... Collegii Iuridici senioris, eiusdemque Facultatis decani... Universitatis rectoris — [S. Theologiae licentiati et professores] Adalb. Goszkowski..., J. Popiołek..., a P. Szymakowski eiusdemque s. Theologiae decano... s. Theologiae doctores... renuntiarentur... A. D. 1752, die 20 Novembris... Cracoviae [1752] Typis Universitatis 2° k. nlb. 9.

17. Maestas Niobae mater... dolendo super obitu P. A. Szymakowski s. Theologiae doctoris et professoris... dum in collegiata s. Floriani ecclesia... iusta ei funebria persolverentur... A. D. 1754, die 31 octobris. Cracoviae [1754] Typis Universitatis 2° k. nlb. 8.

18. Nexus felicitatis... S. Małachowski, capitanei Sandecensis... dum ad prefecturam suam... ingrederetur, e voto et plausu Studii Generalis Universitatis Crac.... descriptus... Cracoviae 1755 Typis Collegii Maioris Universitatis 2°

19. Jactura orbis literarii... ex obitu Josephi Popiołek... Studii Generalis Uni-

versitatis Crac. immediate rectoris... dum ei in s. Floriani ecclesia iusta funebria... persolverentur... Cracoviae 1758 Typis Collegii Maioris 2° k. nlb. 8.

20. Via aquilae... dum Cajetanus Sołtyk episcopus Crac.... suam cathedram... ingrederetur... Cracoviae b. r. [1758 vel 1759] 2° k. nlb. 38.

21. Janua immortalis gloriae... Casimiri Pałaszowski s. Theologiae doctoris et professoris, cathedralis Crac. canonici... dum ei in collegiata divae Annae ecclesia, iusta funebria... persolverentur... A. D. 1758, die 7 Ianuarii adaperta. Cracoviae 1758 Typis Academicis Collegii Maioris 2° k. nlb. 8.

22. Sermo ad... Stanislaum Augustum Poloniarum regem... Varsaviae anno 1764, die 9 Decembris. — Mowa do... Stanisława Augusta króla polskiego... W Warszawie 1764, dnia 9 grudnia. Warszawa 1764 2° k. 4. (Mowa w j. łacińskim i polskim). — Toż w j. łac. W: J. D. JANOCKI: Excerptum Poloniae litteraturae huius atque superioris aetatis. Vratislaviae 1764 s. 296-300.

23. Wyd.: Ordinatio studiorum Facultatis Philosophicae sub regimine D. M. Adalberti Biegaczewicz... Universitatis Crac. rectoris A. D. 1764, die 12 Martii facta et subsequenter per Universitatem approbata. Cracoviae 1764 4° ark. 2½. Opis na podstawie A. JOCHERA, nr 1328). Wyd.: Toż. Cracoviae 1765 Typis Universitatis 4° k. nlb. 10.

24. Wyd: K. F. STĘPLOWSKI: Methodus introspiciendi in mores... iuventutis academicae... Cracoviae 1765 Typis Universitatis 8° k. nlb. 1.

III.

SZABEL J. T.: Lanimentum doloris... circa obitum Adalberti Joannis Cantii Biegaczewicz... Cracoviae 1767; JANOCKI J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1. Breslau 1795 s. 9, 10; TENŻE: Excerptum Poloniae litteraturae huius atque superioris aetatis. T. 1. Vratislaviae 1764 s. 296-300; MUCZKOWSKI J.: Rękopisma M Radymińskiego. Kr. 1840 s. 76, 77; MECHERZYŃSKI K., O wizycie Akademii Krakowskiej w 1766 r. W: *Rozpr. AU Wydz. Hist. Filoz.* T. 1. Kr. 1874 s. 7, 13, 19; BIERNACKI C.: Biegaczewicz Wojciech. W: *Enc. powsz.* (Org.) T. 3 s. 495-496; KARBOWIAK A.: O rektorach Uniwersytetu Kazimierzowskiego i Jagiellońskiego w Krakowie. Kr. 1887 s. LVI; SMOLEŃSKI Władysław: Przewrót umysłowy w Polsce wieku XVIII. Kr. 1891 s. 106; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1707-1764). W: *Dzieje Uniw.* T. 1. s. 409; ESTREICHER K.: Collegium Maius. Dzieje gmachu. Kr. 1968 s. 146. — Statuta nec non liber promotionum, 386, 389, 404, 407; Alb. stud. Univ. Jag. T. 5 s. 8.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Biegański Paweł Stanisław (1860-1913), pijar, historyk Kościoła.

Urodzony w Krakowie 25 I 1860 r., studiował teologię na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1881 r. wstąpił do zakonu pijarów, święcenia kapłańskie przyjął w 1886 r. Powierzono mu w 1887 r. kierownictwo konwiktu pijarskiego, następnie nauczał w zakonnym kolegium i był kierownikiem Szkoły przygotowawczej przy tymże kolegium. Zmarł w Krakowie 3 IV 1913 r.

Zajmował się historią szkół pijarskich i działalnością literacką Stanisława Konarskiego, opracował także kilka żywotów świętych i modlitewników.

I.

1. Żywot bł. Pompiliusza Pirotti z zakonu OO. Pijarów, beatyfikowanego dnia 26 stycznia 1890 r. przez Jego Świątobliwość Leona XIII. Skreślił... Kr. 1890 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 22, nlb. 1.

2. Matka Boska łaskami słynąca w Bogucicach i krótka historia tejże parafii. Bogucice [1893] Druk. K. Miarki w Mikołowie 8° s. 16, z rycinami.

3. Żywot św. O. Franciszka z Asyżu. Bogucice 1893 Druk. K. Miarki w Mikołowie 16° s. 123, nlb. 1, ryc. 8. Biblioteczka Tercjarska T. 1.

4. Żywot św. Jana Bożego, założyciela zakonu Braci Miłosierdzia. Bogucice [1893] Druk. K. Miarki w Mikołowie 16° s. 100, z rycinami.

5. Poczet prac ks. Stanisława Konarskiego S.P. B. m. r. [1896] 16° s. XIX, nlb. 1, portret Konarskiego.

6. Konarsciana. Zbiór dokumentów odnoszących się do życia i działalności ks. Stan. Konarskiego S. P. Zeszyt 1. Mikołów [1897] Druk. K. Miarki 8° mała, s. XXVII.

7. Przekł.: Żywot św. Piotra Fourier, kanonika regularnego laterańskiego, ka-

nonizowanego dnia 27 maja 1897 r. podług włoskiego oryginału przerobił i spolszczył... Kr. 1897 Druk. W. Korneckiego 16° s. 31.

8. Wiadomość o Polakach, którzy kształcili się w kolegium Nazareńskim. Pijarów w Rzymie. *Kwart. Hist.* R. 11: 1897 s. 551-554.

9. Szkoły pijarskie w Polsce. *Muzeum.* R. 13: 1897 s. 749-754, 826-835. — Toż w osob. odb. Na pamiątkę 300 letniej rocznicy istnienia Zgromadzenia ks. Pijarów. Lw. 1898 Druk. I Związkowa 8° s. 16.

10. Poczet autorów, którzy o St. Konarskim pisali. Zebrał... Na uczczenie dwusetnej rocznicy urodzin Ks. Stanisława Konarskiego S. P. Kr. 1900 Druk. Związkowa 8° s. nlb. 2, 19.

II.

1. Przekł.: A. M. Durini: Wybrane poezje... arcybiskupa ancyrańskiego nuncjusza w Polsce o Stanisławie Konarskim. Spolszczył jeden ze Zgromadzenia Ks. Pijarów. Kr. 1885 Druk. Związkowa 8° s. 29.

2. Weź w Twą opiekę° Zbiorek z modlitw do opieki N. Marii P. Kr. 1888 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 30.

3. Przekł.: Pogrzebany żywcem. Powieść dla ludu katolickiego z życia biednych murzynów w Afryce, przełożył z niemieckiego... Mikołów [1893] Druk. K. Miarki 16° s. 61, nlb. 3.

4. Pobożny katolik w modlitwie i śpiewie. Książka do nabożeństwa i śpiewnik. Mikołów 1895 Druk. K. Miarki 16° s. 231, V, ilustr. Autorstwo prawdopodobne.

5. Jezus, Maria, Józef. Książka modlitewna, osobliwie ku czci Przenajświętszej Rodziny, z dodatkiem pieśni kościelnych. Mikołów [1896] Druk. K. Miarki 16° s. 496, 192, XVI. — Toż. Wyd. 2. Mikołów — W. 1900 12°. Autorstwo prawdopodobne.

6. Katolicki rok kościelny, czyli objaśnienie świąt, obrządków i ceremonii kościelnych. Mikołów [1897] Druk. K. Miarki 16° s. 231, V, ilustr. Autorstwo prawdopodobne.

7. Modlitewnik katolicki. Zbiór modlitw najpotrzebniejszych przeważnie odpustami obdarowanych. [Kr.] 1899 Nakł. Księgarni Katolickiej 8° s. 406. Autorstwo prawdopodobne.

8. Anioł Stróż prawowiernego katolika. Zbiór najlepszych modlitw i pieśni dla dusz pobożnych przez księdza St. B. Wydanie nowe, poprawione i pomnożone. Mikołów [1900] Druk. K. Miarki 12° s. nlb. 2, 512, 192 dodatku pieśni kościelnych, XVI.

III.

BUBA J.: Biegański Paweł. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 525, tamże literatura.

Ks. Marian Banaszak

Bielak Jukundyn Antoni (1834-1900), reformat, popularyzator wiedzy biblijno-historycznej o Ziemi św.

Urodził się 8 VI 1834 r. w Pilicy jako syn Franciszka i Zofii z Banachiewiczów. W 1850 r. wstąpił do zakonu reformatów w Prowincji Małopolskiej. Po odbyciu nowicjatu w Stopnicy złożył 20 VII 1851 r. śluby czasowe a 17 V 1853 r. profesję uroczystą w Pilicy, gdzie w latach 1851-1853 odbywał studia średnie. Filozofii uczył się w Kazimierzu Dolnym (1853-1856), a teologii w Sandomierzu (1856-1859). Święcenia kapłańskie otrzymał 28 VI 1857 r. w Lublinie. W latach 1859-1861 był lektorem humianiorów w Chełmie Lubelskim. Zagrożony wywiezieniem za udział w manifestacjach religijno-patriotycznych 1861 r. zmuszony był emigrować za granicę.

W Rzymie złożył w 1862 r. w Kongregacji Rozkrzewiania Wiary egzamin i otrzymał tytuł misjonarza apostolskiego. Mianowany penitencjarzem ap. dla Polaków przy Balice Najśw. Zbawiciela w Jerozolimie 15 VII 1862 r. przybył do Palestyny. W ciągu 34 lat swego tam pobytu (1862-1895) pracował w sekretariacie Kustodii Ziemi Świętej jako archiwista i pisarz. Gorliwie zajmował się polskimi pielgrzymami oraz emigrantami, zakładając dla nich w Jerozolimie w 1876 r. Dom Polski. Częściowo sparaliżowany został w 1895 r. przewieziony do Krakowa, gdzie zakończył życie 20 X 1900 r.

Korespondencje Bielaka z Ziemi świętej, przesyłane do czasopism,

zaledwie część zdołaliśmy zarejestrować, i upowszechniające w społeczeństwie polskim 2 połowy XIX w. znajomość spraw Ziemi świętej, zachowały jewną wartość jako źródła dla historii Kościoła tego okresu, zwłaszcza zaś dziejów ruchu pielgrzymkowego do Palestyny. Szkoda tylko, że nie ujrzał światła dziennego opracowany przezeń w oparciu o literaturę przedmiotu oraz długoletnie własne doświadczenie w pracy nad pątnikami „Przewodnik do Ziemi świętej". Na pewno spełniłby pozytywną rolę w ubogim w tego rodzaju publikacje gruncie polskim.

I.

1. Korespondencja. *Wiek.* R. 1: 1873 nr 19, nr 29. — Toż. *Pielgrzym.* R. 5: 1873 s. 246, 263.

2. Odezwa do katolików na Górnym Śląsku. *Towarzystwo Bożego Grobu.* R. 8: 1875 s. 321-333. — Toż. Druk. ulotny. Jerozolima, dnia 30 października 1875. Gliwice 1875 Druk Teodora Zalewskiego 4° s. nlb. 4.

3. Przekł.: Codzienna procesja, którą odprawiają zakonnicy św. Franciszka w kościele... Grobu Pana naszego Jezusa Chrystusa. Z łacińskiego na polskie przerobione w Jerozolimie roku Jubileuszu Wielkiego 1875. We Lw. 1875 Nakł. ks. A. Azbiewicza z Druk. Ludowej 8° s. 56. Toż W: GOLICHOWSKI N.: Ziemia święta. Przewodnik po Palestynie. Lw. 1896 s. 95-155, gdzie też podano, że tłumaczenia na j. polski dokonał ks. J. AZBIEWICZ. Podobnie utrzymuje K. ESTREICHER, (wyd. 2) t. 1 s. 239-240 oraz J. BAR: Udział Polski w literaturze franciszkańskiej. *Stud. Theol. Vars.* T. 1: 1963 nr 1 s. 269 nr 668.

4. Przekł.: [WINCENTY z Bernu: List do Kustosza Ziemi świętej]. *Kron. Rodz.* T. 4: 1876 s. 343.

5. Korespondencja. *Kron Rodz.* R. 5: 1877 s. 73-74. — Toż. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 s. 189-190.

6. Korespondencja. *Kron. Rodz.* T. 5: 1877 s. 137-138, 159, 200-201, 235-236.

7. Ziemia święta. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 s. 447, 557.

8. (Korespondencja). *Kron. Rodz.* T. 6: 1878 s. 63-64.

9. Korespondencja. *Kron. Rodz.* T. 6: 1878 s. 433-435. — Fragm. przedr. *Pielgrzym.* R. 10: 1878 nr 92.

10. Korespondencja. *Kron. Rodz.* T. 6: 1878 s. 600-601; R. 7: 1879 s. 55-56.

11. Opis obchodu ostatnich świąt Bożego Narodzenia w Betlejemie. *Kron. Rodz.* R. 7: 1879 s. 102-106.

12. Korespondencja. *Kron. Rodz.* R. 7: 1879 s. 245-247.

13. Pielgrzymka do Betanii w roku 1879. *Kron. Rodz.* R. 7: 1879 s. 399-401.

14. Korespondencja. *Kron. Rodz.* R. 7: 1879 s. 500-505.

15. Korespondencja. *Kron. Rodz.* R. 7: 1879 s. 598. — Toż. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 s. 605, 706.

16. [Korespondencja]. *Kron. Rodz.* T. 8: 1880 s. 31, 81, 179-180, 312-313, 469, 511-512, 768; T. 9: 1881 s. 113, 191, 279, 667-668, 759-760; R. 10: 1882 s. 214-215, 372-373, 416, 542, 703-704; T. 11: 1883 s. 62, 286; T. 12: 1885 s. 536-537, 669, 701.

17. Ziemia święta. *Wiad. Katol.* R. 2: 1884 s. 143.

18. Ziemia święta. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 s. 108 — Toż. *Echo Trzeciego Zakonu św. O. Franciszka.* R. 3: 1885/86 s. 666-667.

19. Ziemia święta. *Echo Trzeciego Zakonu św. O. Franciszka.* R. 3: 1885/86 s. 731-732. — Toż. Prz. Katol. R. 24: 1886 s. 333.

20. Ziemia święta. *Wiad. Katol.* R. 4: 1886 s. 24, 75.

21. Kustodia O. Franciszkanów w Ziemi świętej. *Wiad. Katol* R. 4: 1886 s. 188-189. — Toż. *Echo Trzeciego Zakonu św. O. Franciszka.* R. 4: 1886/87 s. 566-567.

22. Krótka wiadomość o zakonie OO. Franciszkanów zwanych Minorytami, stróżami miejsc świętych, stróżami Ziemi świętej. *Echo Trzeciego Zakonu św. O. Franciszka.* R. 5: 1887/88 s. 142-148. Autorsto niepewne.

23. [Jubileusz Leona XIII w Jerozolimie]. *Bonus Pastor.* R. 10: 1888 s. 15. — Toż. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 s. 94.

24. (Korespondencja). *Wiek.* R. 22: 1895 nr 157. — Toż. *Kron. Rodz.* T. 23: 1895 s. 511. — Toż. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 s. 573.

25. Przewodnik do Ziemi świętej ułożony przez... Rkps Bibl. Gł. Prow. Franc.-Ref. w Krakowie.

II.

1. Listy: 7 listów do Tyburcego Knieży z 1862-1870 r. Rkps Arch. Paulinów w Kr., sygn. 114 s. 279-306. — Do Jana Działyńskiego z 1863 r. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 7356 k. 21. — Do Celestyny Działyńskiej z 1868 r. Tamże, sygn. 7354 k. 186-187. — Do Marianny Grzygułkowskiej z 1873 r. Wyd. w: *Wiek.* R. 1: 1873 nr 104; Toż w: *Prz. Katol.* R. 11:

1873 s. 734-735. — Do Dominika Koczura z 1879 r. W: Tegoż: Pielgrzymka misyjna do Ziemi świętej, Syrii, Samarii, Galilei i Egiptu. Frydek 1880 s. 336.

III.

SZTEINKE A.: O. Jukundyn Antoni Bielak OFM (1834-1900) i jego działalność w Ziemi świętej. *Nasza Przeszł.* T. 38: 1972 s. 179-215, tamże literatura; TENŻE: Bielak J. A. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 530, tamże literatura. — Wiadomości z „Przewodnika do Ziemi świętej".

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Bielczyc (Bilschitz) Piotr († 1440), cysters, autor „Sermones".

Pochodził z Pucka i najpierw był księdzem świeckim. W 1415 r. pełnił funkcję kapelana w Frydlandzie, a w 1424 r. występował jako kaznodzieja przy kościele św. Jana w Toruniu. W 1426 r. wstąpił do zakonu cystersów w Pelplinie, a od 1437 r. był tam opatem. Napisał dzieła, które kiedyś przechowywane były w bibliotece pelplińskiego opactwa, ale zachował się tylko jego zbiór kazań. Zmarł 1 VIII 1440 r.

I.

1. Sermones. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie. Bez sygn.

III.

CZAPLEWSKI P.: Bielczyc Piotr. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 40, tamże literatura.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Bielecki Adam (1811-1859), wykładowca w Seminarium Duchownym w Przemyślu, tłumacz.

Urodził się 19 XII 1811 r. w Górzance k. Leska w rodzinie ziemiańskiej jako syn Kajetana i Ludwiki. Teologię studiował we Wiedniu, święcenia kapłańskie przyjął w 1834 r. W tymże roku został ojcem duchownym w Seminarium Duchownym w Przemyślu oraz tamże wykładowcą historii Kościoła i prawa kanonicznego. Usunięty w 1836 r. z Seminarium przez władze rządowe za działalność konspiracyjną został ojcem duchownym w domu poprawczym dla księży w Przeworsku. W 1837 r. przeszedł na wikariat do Stobiernej, w 1839 r. został komendarzem w Borku Starym, w 1840 w Chłopicach, wreszcie w 1841 r. proboszczem w Haczowie. Za udział w konspiracji niedługo został aresztowany i po 4 latach więzienia skazany na śmierć. W 1845 r. ułaskawiony, został wysłany na przymusowy pobyt u reformatów w Bieczu, a w 1847 r. u kapucynów w Rozwadowie. Po amnestii w 1848 r. otrzymał Bielecki probostwo w Rymanowie. Był delegatem na zjazd słowiański w Pradze i posłował do Wiednia i Kromieryża. Zmarł w Rymanowie 18 IV 1859 r.

Zachęcony do pracy naukowej przez bpa M. Korczyńskiego dokonał przekładu „Apologii" św. Justyna.

I.

1. Przekł. Apologia czyli obrona pierwsza chrześcijań przez ś. Justyna filozofa i męczennika. *Przyj. Chrześc. Prawdy.* R. 7: 1839 z. 1 s. 83-90; z. 2 s. 69-78; z. 3 s. 59-66; z. 4 s. 79-87. Praca nie dokończona.

III.

ŁOPUSZAŃSKI B.: Udział księży diecezji przemyskiej w konspiracjach galicyjskich w latach 1831-1846. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1875 s. 191; KWOLEK J.: „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy". Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. D. BIALIC. Tamże s. 216.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Bielecki Andrzej (XVIII/XIX), ksiądz grecko-katolicki, profesor Uniw. Lwowskiego, autor „Positiones".

Studiował filozofię i teologię w grecko-katolickim Seminarium Generalnym we Lwowie, założonym w 1784 r. przy tamtejszym Uniwersytecie. Ok. 1787 r. zdobył bakalaureat teologii, a w 1789 r. doktorat na podstawie opublikowanych w tym czasie wybranych zagadnień z wszystkich dyscyplin teologicznych. Od tej pory już na stałe związał się z Wydziałem Teologicznym Uniw. Lwowskiego i w 1799 r. był zwyczajnym profesorem historii Kościoła, prowadząc wykłady w j. łacińskim i ruskim. Zmarł po 1810 r.

I.

1. Positiones selectae ex universis disciplinis theologicis... Leopoli 1789 Typis Pillerianis 4°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

III.

ESTREICHER K. T. 13 s. 66; Bielecki Andrzej. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 3 s. 510; FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. Lw. 1894 s. 90, 95; DŁUGOSZ T.: Rzut oka na dzieje lwowskiego Wydziału Teologicznego. W: *Wydz. Teol. UJK.*, s. 19; RECHOWICZ M.: Studia alumnów w galicyjskim Seminarium Generalnym (1790--1819). *Rocz. Teol.-Kanon.* R. 2: 1955 s. 90. — Schematismus für das Königreich Ostgalizien 1799. Lemberg b. r., s. 160, 169.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bielicki Jan Kanty (1694-1769), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 19 VIII 1694. Do zakonu jezuitów wstąpił 28 VII 1711. Nowicjat odbył w Krakowie (1711-1713), filozofię studiował w Kaliszu (1714-1717), teologię zaś w Krakowie (1720-1724). Filozofii nauczał w Łucku (1726-1728) i Ostrogu (1733-1735), teologii polemicznej i Pisma św. w Poznaniu (1728-1739) i Lwowie (1732-1733), teologii dogmatycznej zaś we Lwowie (1736-1738) i w Poznaniu (1738-1744). Od 1744 r. był rektorem kolegium w Rawie, od 1747 w Kaliszu (do 1750), a od 1761--1762 r. w Bydgoszczy. Zmarł 8 X 1769 w kolegium krakowskim.

I.

1. Tractatus theologicus de gratia divina... disputationibus scholasticis in scholis Collegii Leopoliensis illustratus. Ex anno 1737 in annum 1738, Rkps Bibl. Kapucynów w Kr., sygn. 9 k. 1-84.

2. Tractatus theologicus de angelis, beatitudine et visione Dei ac actibus humanis speculationis scholasticae expositus... ab anno 1736 in annum 1737. Rkps tamże, sygn. 9 k. 85-207.

3. Theologia scholastica de sacramentis... ab anno 1737 in annum 1738. Rkps tamże, sygn. 9 k. 208-274.

4. Theologia scholastica... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 793, 795, 811, 1074, 1137, 1138.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 421, 1113, 1175; GADACZ K.: Katalog rękopisów bibliotecznych Prowincji Krakowskiej zakonu OO Kapucynów. *Arch. Bibl. Muz.* T. 7: 1963 s. 112-113. — ARSJ. Polonica 23-36 (katalogi trzyletnie z lat 1711-1767); Polonica 45-48 (katalogi roczne z lat 1711-1770).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bielski (Bilski) Remigiusz Tomasz (1703-1741), paulin, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się w Częstochowie w 1703 r. Do zakonu paulinów wstąpił w 1723 r. Studia filozoficzne i teologiczne ukończył na Skałce w Krakowie z najwyższym uznaniem, a obronę swych tez z dziedziny teologii scholastycznej wydał drukiem. Święcenia kapłańskie przyjął 23 XII 1730 r., po czym pracował przez pewien czas w charakterze kaznodziei w Leśniej na Podlasiu, później był doradcą generała. Wiele lat wykładał filozofię na Jasnej Górze i na tym stanowisku zastała go śmierć 24 IV 1741 r.

I.

1. Caelestis synosura divinarum scientiarum virtutum ac meritorum radiis... Paulus Thebaeus in sacro ac augusto Monte praeeminens theologico argumento... celebrata... Praeside R. P. T. Dytryński... defendente... 1729 diebus Novembris. Częstochoviae 1729 Typis Clari Montis 2° s. nlb. 12.

III.

KRACIK J.: Paulini XVI-XVIII w. w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Kr. 1977. Maszynopis AJG, bez sygn. poz. 618. — Rkps AJG., sygn. 77: Catalogus patrum, s. 149, 617.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Bielski Szymon od św. Mateusza (1745-1826), pijar, biograf, bibiograf. Urodził się 15 IX 1745 r. w Jazowsku k. Nowego Sącza. Uczył się u pijarów w Podolińcu na Spiszu. Do zakonu pijarów wstąpił w 1766 r., śluby złożył 1768 r., święcenia kapłańskie przyjął w Krakowie w 1772 r. Przez 20 lat uczył wymowy w szkołach pijarskich w Łowiczu, Łukowie, Międzyrzeczu i w Szczuczynie. Oprócz retoryki wykładał także historię i geografię. W 1792 r. został dyrektorem drukarni i biblioteki pijarów w Warszawie. Uporządkował wtedy księgozbiór i wydał jego katalog. W 1817 r. wrócił do szkolnictwa i został profesorem w kolegium pijarskim w Warszawie na Żoliborzu. Od 1825 r. przebywał w głównym kolegium pijarskim w Warszawie. Był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Uporządkował również biblioteki pijarów w Drohiczynie i w Szczuczynie. Wykorzystując materiały, zebrane przez pijara A. J. Pomorzkanta, wydał bio-bibliografię pisarzy pijarskich w Polsce, gdzie umieścił także swoją biografię. Dzieło to obejmuje piśmiennictwo pijarskie do 1812 r. Zmarł Bielski 4 I 1826 r. w Warszawie.

I.

1. Catalogus librorum Bibliothecae Collegii Regii Varsaviensis Clericorum Regularium Scholarum Piarum. Warszawa 1796. (Wyd. znane z opisu wydania późniejszego). — Toż... renovatus. Varsaviae 1822 ed. Scholarum Piarum 16° s. nlb. 3, 497. ESTREICHER podaje w wątpliwość autorstwo Bielskiego, przypisując je Jakubowi Ciastkowskiemu.

2. Wiadomość o życiu i pismach ks. Krzysztofa Kluka proboszcza ciechanowskiego. B. m. r. [ok. 1804] 12° s. 10. — Przedruk.: K. KLUK: Roślin potrzebnych utrzymanie. T. 1. W. 1808 s. 296-307.

3. Vita et scripta quorundam e Congregatione Clericorum Regularium Scholarum Piarum in Provincia Polona professorum qui operibus editis patriae et Ecclesiae proficuis nomen suum memorabile fecerunt. Varsoviae 1812 ed. Scholarum Piarum 8° s. 232, nlb. 6.

II.

1. Arytmetyka praktyczna krótkim i łatwym sposobem przez pytania dla wygody i używania szkolnej młodzi zebrana. Warszawa 1775 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 4, 207. — Toż. Warszawa 1793 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 4, 207. — Toż. 1793. — Toż. Edycja nowa i popr. W. 1806 Wyd. Księży Pijarów 8° s. 207, tabl. 3. — Toż. Edycja nowa i popr. W. 1822 Wyd. Księży Pijarów 8° s. 233, nlb. 6. — Toż. W. — Wil. 1813 Wyd. J. Zawadzki 8° s. 232, nlb. 2, tabl. 3. — Toż. W. 1815 Wyd. Księży Pijarów 8° s. 232, nlb. 2, tab. 3.

2. Przekł.: Projekt wieczystego pokoju. Rozwaga filozoficzna przez Emmanuela Kanta. Z języka francuskiego przełożona i nowemi Autora dodatkami drukowana. W Królewcu w 1796. Warszawa 1797 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 1, 88.

3. Wybór różnych gatunków poezji z rymotwórców polskich dla użytku młodzieży. Cz. 1-3 W. 1806 Wyd. Księży Pijarów 8° cz 1 s. nlb. 16, 142, nlb. 4; Cz. 2 s. nlb. 24, 179, nlb. 1; Cz. 3 s. nlb. 4, XLIII, nlb. 1, 194, nlb. 2. (Do dzieła tego Szymon BIELSKI dobierał autorów, O. GÓRSKI napisał teorię, a ocenił F. DMOCHOWSKI). — Toż. Cz. 1. W. 1807 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 20, 172, nlb. 4. — Toż. Cz. 1. Ed. druga pomn. W 1811 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 20, 168, nlb. 4. — Toż. Cz. 2. W. 1812 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 24, 184.

(Dwa wydania w tym roku). — Toż. Cz. 1. Ed. druga pomn. W. 1814 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 20, 172, nlb. 4. — Toż. Cz. 3. W. 1814 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 2, XLIV, 194, nlb. 2. — Toż. Cz. 1. W. 1818 Wyd. Księży Pijarów 8° s nlb. 2, 163. (Przy współpracy P. CHRZANOWSKIEGO). — Toż. Cz. 1. W. 1820 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 2, 163. — Toż. Cz. 2. W. 1820 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 8, 153. — Toż. Cz. 3. W. 1820 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 2, XXVIII, 381.

4. Przekł.: Claude FLEURY: Historia Starego Testamentu zamykająca dzieje i obyczaje Izraelitów z Xiąg Pisma świętego wyjęta. Przez... Edycja nowa pomnożona. Drugi tytuł: Historia święta. T. 1. W. 1806 8° s. 315, nlb. 5. (Do wyd. 1 nie udało się dotrzeć). — Toż. Na klasę 1-wszą i 2-gą. (Drugi tytuł): Historia święta. T. 1. W. 1812 z Druk. Księży Pijarów 8° s. nlb. 8, 315, nlb. 5. — Toż. Kr. 1821 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 2, 338, nlb. 6.

5. Przekł.: Historia Kościoła Powszechnego z dzieła francuskiego pod tytułem Les éléments de l'histoire ecclesiastique zebrana i do czasów naszych doprowadzona przez... W. 1809 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 10, 423, nlb. 9. Jest to tom 3 Historii świętej. — Toż. Na klassę piątą i szóstą. W. 1811 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 9, 423. — Toż. W. 1812 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 8, 445, nlb. 9. — Toż pomn. i przedr. W. 1819 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 8, 445, nlb. 9. — Toż... dawniej wydana teraz pomnożona i do naszych czasów doprowadzona, na nowo przedrukowana. W. 1839 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 8, 663, k. nlb. 4. — Toż. W. 1844 z Wyd. Księży Pijarów 8°.

6. Przekł.: Le TOURNEAUX i FLEURY: Historia święta Nowego Testamentu na dwie części podzielona. Cz. 1: Życie Jezusa i Apostołów, przełożona po większej części jest z francuskiego dzieła p. TURBEAUX. Cz. 2: Obyczaje dawnych chrześcijan z Fleury tłumaczona przez... W. 1811 8° k. 3, s. 244. — Toż. Edycja 2. W. 1811 Wyd. Księży Pijarów 8° s. 244, nlb. 2. — Toż. Na klassę 3-cią. W. 1815 Wyd. Księży Pijarów 8° s. 246, k. 2. — Toż pod zm. tyt.: Historia Nowego Testamentu z ksiąg Pisma świętego zamykająca życie i nauki Jezusa Chrystusa zebrana przez... na klassę 3-cią dla szkół wydana. W. 1820 Wyd. Księży Pijarów 8° s. 291. — Toż. W. 182 8° s. IX, 271. — Toż. Kr. 1821 Wyd. Księży Pijarów 8° s. 228. — Toż. Wyd. stereotyp. W. 1830 Wyd. Księży Pijarów.

7. Przekł.: Obyczaje dawnych chrześcijan z francuskiego na polski język przełożona przez... Na klassę czwartą. Edycja 2. W. 1811 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 8, 246. (Jest to tom 2 Historii świętej. Wyd. 1 nie udało się znaleźć). — Toż. W. 1812 Wyd. Księży Pijarów 8° s. 240. — Toż. W. 1815 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 2; 240.

8. Przekł.: Katechizm historyczny większy z francuskiego przez... przełożony. Na klassę trzecią i czwartą. W. 1812 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 4, 277, nlb. 7. — Toż. W. 1812 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 12, 258. — Toż pod zm. tyt.: Katechizm niższy historyczny, tłómaczony przez.. W. 1816 8° Wyd. Księży Pijarów. — Toż. W. 1819 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 12, 287. — Toż. Kr. 1821 Wyd. Księży Pijarów. — Toż. W. 1830 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 12, 287 — Toż. W. 1830 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 12, 287. — Toż. W. 1831 Wyd. Księży Pijarów 12° s. nlb. 8, 275. — Toż. W. 1834. — Toż. Wyd. nowe podług edycji stereotyp. z roku 1834. W. 1847 Wyd. Księży Pijarów 16° s. nlb. 10, 194.

9. Pieśni narodowe z różnych autorów polskich zebrane. W. 1812 Wyd. Księży Pijarów 8° s. nlb. 1, 70. — Toż. 1818.

10. Wyd.: Kazania... miane przez PRZECZYTAŃSKIEGO Patrycego. T. 1-5. W. 1815-1822 Wyd. Księży Pijarów 8° t. 1: Kazania adwentowe i dwoistne postne miane dawniej a teraz do druku podane..., s. nlb. 4, 264; T. 2: Kazania niedzielne i postne..., s. 272; T. 3: Kazania na uroczystości Pańskie i Najświętszej Marii Panny, s. 322; T. 4: Kazania na uroczystości Świętych Pańskich w różnych kościołach miane, s. 333, nlb. 3; T. 5: Kazania przygodne i pogrzebowe... na różnych miejscach miane, s. 274, nlb. 2.

III.

SZCZOTKA S.: Bielski Szymon od św. Mateusza. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 67, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 4 s. 246-247, tamże literatura; BUBA J.: Bielski Szymon. W: *Enc. katol.* T. 2 s. 528, tamże literatura. — Ponadto: KOZANECKI T.: Bielski Szymon. W: *Filoz. w Pol. Słown.* s. 23; Słownik literatury polskiego Oświecenia. Praca zbior. pod red. T. KOSTRZEWICZOWEJ. Wr.-W. 1977 s. 38, 222, 381, 534, 600, 603, 784.

Ks. Wincenty Myszor

Bieńkowski Franciszek, krypt.: F. B., (1730- po 1786), jezuita, popularyzator teologii.

Urodził się na Mazowszu 3 XII 1730 r. i po ukończeniu pełnej szkoły średniej wstąpił do zakonu jezuitów 11 VIII 1747 r. W zakonie studiował filozofię w Połocku (1749-1752), matematykę w Akademii Wileńskiej (1754-1756), teologię w Warszawie (1757-1761). Od 1764 r. uczył filozofii w Warszawie i pełnił obowiązki zastępcy rektora konwiktu szlacheckiego. Przejściowo nauczał prawa cywilnego i wydał z tej dziedziny podręcznik „Exerciese". Po kasacie zakonu pracował nadal w jezuickim Collegium Nobilium w Warszawie i po rezygnacji rektora K. Wyrwicza, był jego następcą aż do chwili jego likwidacji przez Komisję Edukacji Narodowej. W l. 1778-1786 pełnił obowiązki wizytatora szkół z ramienia KEN, wizytował szkoły w Koronie i na Litwie. Współpracował też z „Zabawami Przyjemnymi i Pożytecznymi". Umarł po 1786 r.

I.

1. Myśli o niedowiarstwie deistów. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 3: 1771 cz. 2 s. 303-314. (Edycja 2 w 1780).

II.

1. Exerciese sur les principes du droit naturel dedié a Sa Majesté Stanislaus Auguste Roi de Pologne... [Warszawa 1765] 4° s. 54. Podręcznik wydany pod nazwiskiem Tadeusza Młockiego.

2. Historia z angielskiego tłumaczona. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 3: 1771 cz. 1 s. 108-112 (Edycja 2 w 1779).

3. Przekł.: Przypadek ciekawy, który się niedawno w Anglii przytrafił. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 3: 1771 cz. 1 s. 129-148. (Edycja 2 w 1779). Jest to tłumaczenie z angielskiego.

4. Uwagi nad życiem długoletnim. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 3: 1771 cz. 1 s. 156-160. (Edycja 2 w 1779).

5. Prawdziwy filozof. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 3: 1771 cz. 1 s. 177-189. (Edycja 2 w 1779).

6. Myśli o rozmowach w posiedzeniu. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 3: 1771 cz. 2 s. 239-250. (Edycja 2 w 1780).

7. Myśli o darach mówienia i pisania dobrze. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 3: 1771 cz. 2 s. 250-262. (Edycja 2 w 1780 s. 250-261).

8. Myśli o przymiotach do uczciwego z ludźmi obcowania potrzebnych. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 3: 1771 cz. 2 s. 262-267. (Edycja 2 w 1780).

9. Myśli, czemu nam nie miło patrzeć na tych, których uraziliśmy. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 3: 1771 cz. 2 s. 268-270. (Edycja 2 w 1780); T. 4: 1771 cz. 1 s. 172-176. (Edycja 2 w 1793).

10. Myśli o grzeczności. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 4: 1771 cz. 1 s. 145-158. (Edycja 2 w 1793).

11. Myśli o dowcipie. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 4: 1771 cz. 1 s. 159-171. (Edycja 2 w 1793).

III.

RZEWUSKI A.: Do Wielmożnego Księdza Ksawiera Bieńkowskiego rektora Coll. Nob. w dzień Jego imienin Oda. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 14: 1776 cz. 2 s. 366-367; ZAŁĘSKI S.: Jezuici T. 3 s. 1047; Bieńkowski Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 379; Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoły w Koronie. Wyd. T. WIERZBOWSKI. Z. 37. W. 1910 s. 64, 147; 38 W. 1913 s. 42, 46, Z. 39. W. 1915 s. 104; WIERZBOWSKI T.: Szkoły parafialne w Polsce i na Litwie za czasów Komisji Edukacji Narodowej, 1773-1794 W. 1911 s. 202-209; JUNDZIŁŁ S.: Pamiętniki. Wyd. M. KURPIEL. Kr. 1914 s. 44-45; HULEWICZ J.: Opinia publiczna wobec Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1949 s. 8-11; Ludzie Oświecenia o języku i stylu. Oprac. Z. FLORCZAK i L PSZCZOŁOWSKA. W. 1958 T 2 s. 392-393; ALEKSANDROWSKA E.: Zabawy Przyjemne i Pożyteczne, 1770-1777. Monografia bibliograficzna. Wr. 1959 s. XXVI, 40-41; NARUSZEWICZ A.: Korespondencja. Wydał J. PILATT. Wr. 1959 s. 61, 89-91; Protokoły posiedzeń Komisji Edukacji Narodowej, 1786-1794. Oprac. T. MIZIA. Wr. 1969 s. 13, 63; POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej Kr. 1973; Raporty generalnych wizytatorów szkół Komisji Edukacji Narodowej w Wielkim Księstwie Litewskim (1782-1792). Oprac. K. BARTNICKA i I. SZYBIAK. Wr. 1974. — ARSJ. Lituanica 30 (katalog trzyletni z 1757); 32 (katalog trzyletni z 1767 prow. Mazowieckiej); 58-59 (katalogi roczne z lat 1748-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Biernacki Kazimierz Jan h. Pomian (1629-1725), franciszkanin konw., historyk swego zakonu.

Urodził się 8 XII 1629 r. jako syn Aleksandra i Katarzyny z Wierzchlejskich, właścicieli wsi Biernacice w pow. tureckim. W 1645 r. wstąpił do zakonu franciszkanów konw. w Kaliszu i jako kleryk wyjechał na studia do Włoch. Po ukończeniu tychże i otrzymaniu święceń kapłańskich w Peruggi (ok. 1655) udał się do Pragi na dalsze studia teologiczne w tamtejszym Uniwersytecie. Doktorat teologii zdobył w 1659 roku i przez 2 lata był wykładowcą na Wydziale Teologii w Pradze, a następnie powrócił do kraju i przez 5 lat był lektorem zakonnym w Kaliszu, przez następne 2 lata lektorem teologii w studium generalnym franciszkanów w Krakowie. W latach 1666-1669 był prowincjałem. Potem zamieszkał w Kaliszu, gdzie przez 16 lat był gwardianem i zasłużył się dla tamtejszego klasztoru, wykańczając rozpoczętą przez poprzedników budowę konwentu, restaurując kościół i wzbogacając bibliotekę klasztorną. W 1688 r. przebywał w Gnieźnie w charakterze kustosza. W tym też roku opublikował w Krakowie dzieło o początkach i rozwoju zakonu franciszkanów konwentualnych, poświęcając 80 stron franciszkanom polskim i wspominając 67 kolejno rządzących prowincjałów. Z pomocą argumentów historycznych usiłował autor udowodnić pierwszeństwo chronologiczne i prawne franciszkanów konwentualnych w stosunku do innych zakonów franciszkańskich. Zmarł w Kaliszu 1 VI 1725 r. jako zasłużony dla prowincji zakonnik i chronolog generalny zakonu. Jego nagrobek znajduje się w kościele franciszkanów w Kaliszu, portret olejny — w klasztorze krakowskim.

I.

1. Speculum minorum... in quo primigenia seligio Ordinis Minorum.. provinciae Sarmatiae et vicariae Russiae descriptio exprimitur. Cracoviae 1688 Typis Universitatis 4° k. 5 s. 617, index. — Toż. Calissii 1701. Wydanie dziś nieznane.

2. Propugnaculum antiquitatis Ordinis Minorum... Cracoviae 1692 Typis Universitatis 4° s. 30, 270, 22.

III.

ROSENBAIGER K.: Biernacki Kazimierz W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 81, tamże literatura. — Ponadto: HALIGOWSKI F. Informacja o początkach cudownego miejsca łagiewnickiego. Warszawa 1734 s. 15; JABŁONOWSKI A.: Musaeum Polonum. Leopoli 1752 s. 25; BANDTKIE J. S.: Historia drukarń w Królestwie Polskim. T. 1. Kr. 1826 s. 206-207; PIASECKI J.: Opisanie kościołów i klasztorów księży franciszkanów prowincji polskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 3: 1843 t. 4 s. 351, 352; ZAŁUSKI J.A.: Pisma autorów polskich. W: *Pamiątka katolicka.* Pod red. L. ROGULSKIEGO. W. 1856 s. 258; Biernacki Jan Kazimierz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T 3 s. 538; Biernacki Jan Kazimierz. W: *Enc. kośc.* T. 2 s. 347. — Arch. Franciszkanów w Krak. rkps b. sygn. (mikrof.): Brevis descriptio conventuum Provinciae Poloniae Ordinis Minorum Conventualium, facta a. D. 1762.. P. M. Bonaventurae Makowski s. 28, 33, 125, 180.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bieroński Nestor Hygin Soter, krypt.: X.N.B., (1816-1899), prałat kapituły kieleckiej, wykładowca Seminarium Duch. w Kielcach, liturgista.

W Krakowie urodzony 11 I 1816 r., uczęszczał do szkoły pijarskiej w Podolińcu na Spiszu, teologię studiował w krakowskim Seminarium Duchownym i przyjął w 1839 r. święcenia kapłańskie. Swe studia pogłębiał w Akademii Duchownej w Warszawie. W latach 1841-1848 był plebanem w Wojkowicach Kościelnych, a od 1841-1882 r. z przerwami

wykładał teologię w Seminarium Duchownym w Kielcach, od 1855 r. łącząc je z obowiązkami proboszcza w Małogoszczy. Był nadto cenzorem ksiąg religijnych i egzaminatorem prosynodalnym, kanonikiem honorowym podlaskim i prałatem kapituły kieleckiej. Zmarł 26 III 1899 r. w Małogoszczy.

Interesowały go zagadnienia liturgiczne, przetłumaczył obszerne dzieło G. Rippel'a o kościelnych uroczystościach, obrzędach i zwyczajach, pisał także o aktualnych problemach życia kapłańskiego.

I.

1. Przekł.: A. GUILLOIS: Obrona dogmatu spowiedzi przeciw zarzutom niedowiarstwa, przez... autora wielu dzieł teologicznych, z francuskiego trzeciego poprawnego i znacznie powiększonego wydania przełożył, przypisami i objaśnieniami powiększył ks. Nestor H. S. Bieroński... W. 1854 Druk. J. Glücksberga 8° s. nlb. 14, XXII, 288, nlb. 2, IV.

2. Odpowiedź... na relację ks. Wincentego Piksy co do dnia obchodu uroczystości św. Jana Kantego. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 s. 783-784, 797-798. — Polemika: Ks. S. J.: W sprawie rubrycystowskiego sporu pomiędzy Księdzem Piksą a Księdzem Bierońskim. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 s. 118-119, 131-132.

3. Chrzest dorosłych. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 s. 392-393.

4. Odpowiedź na artykuły „Gazety Kieleckiej" co do ustanowienia parafii przy kościele św. Wojciecha w Kielcach. W. [1880] Druk. J. Noskowskiego 8° s. 15.

5. Odpowiedz na artykuł o zmianach w pacierzu w nr 46 Przeglądu Katolickiego z r. z. pomieszczony. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 s. 7-8.

6. Przekł.: G. RIPPEL, H. HIMJOBEN: Piękności Kościoła katolickiego, przedstawione w zewnętrznych uroczystościach, obrzędach i zwyczajach, opracowali po niemiecku w 21 wydaniu... a we francuskim przekładzie pomnożył ks. N. J. Cornet, dla polskich czytelników z obu języków przełożył, zastosował i pomnożył... T. 1-3. W. 1889-1890 Druk. St. Niemiery 8° t. 1 s. 260; T. 2 s. 263; T. 3 s. 261.

7. Reforma śpiewu kościelnego. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 s. 645-647, 663-665

II.

1. Pacierz domowy codzienny rzymsko-katolicki z dodaniem upowszechnionych formułek katechizmowych, zawierających w sobie główne zasady wiary i moralności, rozłożonych na cały tydzień: dla dokładniejszego nauczania i zapamiętania. Kielce 1875 Nakł. X. N. Bierońskiego 12° s. nlb. 5, 18. — Toż. Wyd. 2 (z katechizmem mniejszym i większym). Częstochowa 1883 Druk. M. Stochelskiego 16° s 75, nlb. 3.

2. Mowa na pogrzebie śp. Edwarda Oraczewskiego... poprzedzona przemową ks. kan. N. Bierońskiego, powiedzianą w Kaplicy Morawieckiej dnia 25 lipca 1871 przed eksportacją. Kr. 1871 Druk. Czasu 8° s. 22. Sama Mowa autorstwa K. WNOROWSKIEGO.

3. Korespondencja. Z Małogoszcza. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 s. 200-202, 218-221.

4. Korespondencja. Z nad Kamy. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 s. 809-810.

5. Korespondencja. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 s. 809-812.

6. Nie emerytura, lecz kasa zabezpieczenia dla duchowieństwa. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 s. 149-151.

7. Projekt ustawy zasy zabezpieczenia dla duchowienstwa diecezji kieleckiej. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 s. 170-171

8. Droga święta do miejsc cudownych, pomnożona modłami i pieśniami najużywańszymi przez St. Czerniejewskiego. W. 1888, 16° s. 140.

9. Pielgrzymka do miejsc świętych, czyli sposób odprawienia takowej w kompanii w Bogu miłym, a pątnikom dogodnym porządku. Napisał... z dodaniem modlitw i pieśni najwięcej w pielgrzymce używanych. W. 1888 Druk W. Thiella 12° s. 140, II.

10. Przekł.: Szkic kazania o Duchu św. według Panorama des Prédicateurs Martin'a przełożył... *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. 3 s. 91-95.

III.

WRÓBEL T.: Bieroński Nestor W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 546, tamże literatura. — Ponadto: Śp. ks. Nestor Bieroński. *Bies. Liter.* R. 47: 1899 nr 18 s. 356; Śp. ks. prałat Bieroński. *Homiletyka.* R 2: 1899 t. 3 s. 123; GIEBARTOWSKI T.: Mowa miana nad zwłokami śp. ks. Bierońskiego przez... *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. 3 s. 216-224; Śp. ksiądz Nestor Bieroński. *Rola.* R. 17: 1899 nr 15 s. 248;

WRÓBEL T.: Katalog rektorów, wicerektorów, profesorów... W: Księga jubileuszowa 1727-1977. 250 lat Seminarium Duchownego w Kielcach. [P. 1977] s. 457.

Ks. Marian Banaszak

Biesiekierski Jan Augustyn (1567-1635), jezuita, później kanonik reg. lateraneński, polemista.

Biesiekierski urodził się w Wielkopolsce w 1567 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 3 III 1587 r. w Wilnie. Filozofię i teologię studiował w Poznaniu. Profesję czterech ślubów złożył 24 VI 1611 r. w Lublinie. Święcenia kapłańskie przyjął ok. 1600 r. Uczył w szkołach jezuickich: retoryki w Lublinie (1597-1598) i Jarosławiu (1602-1603) oraz teologii polemicznej w Kaliszu (1604-1605). Od 1607 r. był kaznodzieją w Poznaniu. W latach 1616-1620 był przełożonym rezydencji w Przemyślu. W 1621 r. przeszedł do zakonu kanoników regularnych lateraneńskich. Objął wykłady teologii w studium kanoników u Bożego Ciała w Krakowie. Był autorem życiorysu Stanisława Kazimierczyka, kandydata na ołtarze; rękopis zaginął. W piśmie pt.: „Krótka nauka o czci i poszanowaniu obrazów świętych..." zamieścił zwięzłe wiadomości o kanonikach regularnych i słynącym łaskami obrazie NMP w kościele Bożego Ciała w Krakowie. Umarł w Kraśniku w 1635 r. i tam został pochowany.

I.

1. Kościół nowotny prawdziwym Kościołem być nie może. Kazanie na św. Andrzeja w kościele św. Marii Magdaleny w Poznaniu od... miane. Poznań 1615 Druk. Jana Wolraba 4° k. nlb 8.

2. Krótka nauka o czci i poszanowaniu obrazów świętych... Kraków 1624 Druk. Macieja Andrzejowczyka 4° k. nlb. 26.

3. Żywot Stanisława Kazimierczyka. Rkps zaginiony.

II.

1. Szlachcic polski starożytny, na pogrzebie.. Wojciecha Wybranowskiego z Wybranowa... wystawiony w kościele kraśnickim farnym od... Lublin 1632 Paweł Konrad 4° s. 40.

III.

JAKUBOWSKI Z.: Biesiekierski Jan Augustyn. W: *Enc. kat.* T. 2 kol. 553, tamże literatura — Ponadto: CHŁĘDOWSKI A. T.: Spis dzieł. Lw. 1818 s. 23; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 32; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 186, 268; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo T. 1 s. 226; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 122; WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 2. Kr. 1886 s. 44, 61, *Script. Rer. Pol.* T. 10. T 3. Kr. 1889 s. 52, 159, *Script. Rer. Pol.* T. 14. BŁACHUT A.: W pięćsetną rocznicę założenia klasztoru Bożego Ciała na Kazimierzu w Krakowie (1405-1905). Kr. 1905 s. 54; ČERNIK B. O.: Die Schriftsteller der noch besthenden Augustiner-Chorherrenstifte Österreichs vom 1600 bis auf den heutigen Tag. Wien 1905 s. 338-339; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s 161; Biesiekierski Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 380; WOJTYSKA H. D.: Nauka i nauczanie u kanoników regularnych. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 467, 468. — ARSJ. Pol. 6-8 (katalogi trzyletnie z lat 1587-1622); Pol 43 (katalogi roczne z lat 1590-1621).

Ks. Ludwik Grzebień SJ
Ks. Józef Mandziuk

Bieżanowski Jan (1620-1658), jezuita, biograf.

Urodził się 1 X 1620 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 17 VIII 1638 r. po ukończeniu dwuletnich studiów filozoficznych w Lublinie. Po nowicjacie w Krakowie (1638-1640), studiował przez rok 1640-1641 retorykę i przygotowywał się do pracy nauczycielskiej. Następnie nauczał w szkołach jezuickich poetyki w Sandomierzu (1641-1642), również poetyki w Gdańsku (1642-1643) oraz retoryki w Gdańsku (1643-1644).

Studia teologiczne odbył w Poznaniu (1644-1648) i nauczał równocześnie w latach 1647-1648 retoryki. Retoryki uczył również w Kaliszu od 1650 r. Przynajmniej od 1652 r. przebywał na dworach biskupów poznańskiego, a później kujawskiego. Zmarł 20 VI 1658 r. w Smardzewicach k. Ojcowa.

I.

1. Vita Petri Skargae SJ, concionatoris regum Poloniae. B. m. r. [1661] 8° k. nlb. 45. — Toż. Cracoviae 1669 12°. — Toż. Cracoviae 1672 12°. — Toż. 1699 12°, wydanie wątpliwe.

2. Vita et mors gloriose suscepta R. P. Adalberti Męciński, Poloni SJ in odium fidei catholicae apud Japones, una cum sociis ex eadem SJ interempti A. D. 1643 die 23 Martii. Druk obecnie nie znany. Powołuje się na niego Kasper DRUŻBICKI w żywocie Męcińskiego o powyższym tytule. Por. ESTREICHER, t. 15 s. 341-342.

II.

1. Biennis philosophiae quinquaginta philosophicis assertionibus explicata et... publice defensa Lublini in Collegio Soc. Jesu Anno 1638 mense Julio die 22. B. m. 1638 4° k. nlb. 7.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 122; Bieżanowski Jan. W: *Enc. kośc.* T. 2 s. 353; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 1 s. 1470-1471; N[IEDZIELSKI] J.: Bieżanowski Jan: W: *Podr. enc. kośc.* T. 3/4 s. 380-381; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 491. — ARSJ. Pol. 10-13 (katalogi trzyletnie z lat 1639-1658); Pol. 44 (katalogi roczne z lat 1638-1658).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bieżanowski Stanisław Józef (1628-1693), profesor Akademii Krakowskiej, kronikarz tejże Akademii.

Urodził się w 1628 r. we Lwowie w rodzinie mieszczańskiej. Naukę wymowy i poezji pobierał w Akademii Krakowskiej pod kierunkiem J. Cynerskiego-Rachtamowicza. W 1646 r. uzyskał bakalaureat. W cztery lata później z powodu nadmiernej pracy stracił wzrok, mimo to zdołał w 1655 r. zdobyć mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Przebywał w Krakowie podczas najazdu szwedzkiego. W 1665 r. przyjął stanowisko seniora Bursy Starnigielskiej, a niedługo potem wszedł do Kolegium Mniejszego bez odbycia wymaganej dysputy. W 1666 r. otrzymał katedrę poetyki. W 1678 r. uzyskał katedrę z fundacji Jakuba ze Zborowa oraz zwolnienie z obowiązujących wykładów i dysput. W zamian miał na żądanie rektora uświetniać wierszami ważniejsze wydarzenia w Akademii. W 1689 r. został urzędowym historiografem uczelni z fundacji Sebastiana Petrycego z Pilzna.

Bieżanowski należał do najbardziej płodnych panegirystów polskich w XVII w. W wierszach o napuszonym i pompatycznym stylu utrwalił wiele wydarzeń z życia Akademii i kraju. Pozostawił w rękopisie roczniki z lat 1666-1688, które stanowią źródło do dziejów Kościoła w Polsce za czasów Jana III Sobieskiego. Uprawiał także poezję religijną. Zmarł 10 XI 1693 r. w Krakowie i został pogrzebany w kościele św. Anny. Śmierć jego uczcił Marcin Bielecki w utworze „Cordolium gementium".

I.

1. Annalium fundationis Petricianae ab anno Christi 1666 usque ad a. 1688 synoptice collecta, et deinceps iuxta consequentiam temporum et rerum ordinem... historiographo Petriciano continuata series. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 119/II. Kopia w Bibl. Jag., sygn. 2267 AA VII 45 s. 585. — Fragm. pt. Historia anni 1683 ex Annalibus St. J. BIEŻANOWSKI excerpta wyd. F. MAJCHROWICZ w: Jahresbericht d. II Gymnasiums in Lemberg f. d. Schuljahr 1884. Lwów 1884.

II.

1. Amor in igne triumphans... pro solenni natalitiorum die... Laurentii Smieszkowic Philosophiae et Medicinae doctoris... poetico modulamine exhibitus... B. m. 1646 4° k. 6.

2. Debita virtuti praemia VV. XV adolescentibus artium et philosophiae candidatis dum... publice ritu solenni Artium et Philosophiae bacalaurei renunciarentur... officiosae gratulationis ergo exhibita... Cracoviae 1646 in Officina Typogr. Martini Filipowski 4° k. 14.

3. Cygnus academicus... ad feralem urnam... Mathiae Brużyński Blosii Coll. Maioris... lugubri elegio... adumbratus... B. m. 1646 4° k. 4.

4. Orpheus sarmaticus... in funere... Laurentii Śmieszkowic Philosophiae et Medicinae doctoris... debito cum dolore posthumae memoriae d. cq. B. m. 1646 4° k. nlb. 8.

5. Diana z orszakiem panien nadobnych... na wesele J. M. Jakuba Laniera i J. M. panny Anny Cezarównej... Franciszka Cezarego mieszczanina i typografa córki... wystawiona... B. m. 1647 4° k. nlb. 8.

6. Epicitharisma... Joanni Cynerski Rachtamovio collegae maiori... primam theologicae professionis cathedram ingredienti... decantatum... Cracoviae 1647 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° ark. 2.

7. Phiala aurea... Paulo Hercio collegae maiori... quaestionem theologicam de visione Dei publico certamine exponenti... oblata... Cracoviae 1647 Typis Valeriani Piątkowski 4° k. 6.

8. Augustum suadae sacrarium... Andreae Lipnicio collegae maiori... primum nobilissimae huius professionis... initium auspicanti... oblatum... Cracoviae 1648 in Officina Francisci Caesarii 4° ark. 1.

9. Ambrosia theologica... Stanislao Jurkowski S. Th. doctori et professori... locum inter S. Th. doctores in Alma Universitate Crac. feliciter capessenti... dicata... B. m. 1649 4° k. 6.

10. Ara Lubomirsciana pretiosis heroicarum virtutum insigniis... Stanislai Lubomirski comitis in Wiśnicz... summo cum omnium dolore extincti, deducta... Cracoviae 1649 apud Lucam Kupisz 2° ark. 5.

11. Arcus triumphalis... Joanni Casimiro... regi Poloniae... dum in summo omnium Regni Poloniae ordinum applausu regali diademate coronaretur... humillime dedicatus... Cracoviae 1649 apud Franciscum Caesarium 2° ark. 4.

12. Dolor lugentis Minervae... in funere... Isidori Januscii ducis in Ostrog et Zaslav... expressus... Cracoviae 1649 apud Lucam Kupisz 2° k. nlb. 8.

13. Zrzodło obfitej żałości piącią strumieni płynące... na pogrzebie... Leonory Konstancji z Stanisławic Bełżeckiej starościny bełskiej... oświadczone... W Krakowie 1649 w Druk. Łukasza Kupisza 2° k. 2, s. 13.

14. Lilium aestatis delicium... Joanni Cynerski Rachtamovio collegae maiori... dum... quaestionem de fide et operibus publico certamini proponeret... donatum... Cracoviae 1650 in Officina Stanislai Lenczewski Bertutowicz 4° ark. 2.

15. Pericles sarmaticus... Georgius dux in Ossolin... pompa funebrali... deductus... celebratus... Cracoviae 1650 Typis Christ. Schedelii 2° k. nlb. 10.

16. Annulus perfectae charitatis... Joanni Cynerski Rachtamovio collegae maiori... cum in celeberrima academici senatus corona quaestionem de charitate... publicae disputationi proponeret... oblatus... Cracoviae 1653 in Officina Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 4° k. 12.

17. Annus gratiae magni iubilei... Joanni Cynerski Rachtamovio S. Th. sententiario... dum publicae luci de poenitentia ad disputationem porigeret quaestionem, oblatus... Cracoviae 1653 in Officina Viduae et Haeredum Fr. Cezary 4° k. 3.

18. Sacrum fasciae Gembicianae vinculum... Joanni Gembicki... episcopo Culmensi... ad solennem actum consecrationis... dedicatum... Cracoviae 1653 in Officina Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 2° k. 12.

19. Tres panes... Joanni Cynerski Rachtamovio collegae maiori... ad SS. OO. praeposito cum amplissima canonicatus Cracoviensis dignitate concordibus omnium Academiae ordinum suffragiis delati... celebrati... B. m. 1653 2°.

20. Aeternus lucidae virtutis splendor... ad feralem urnam... Andreae Gembicki episcopi Luceoriensis... magno omnium dolore extincti... dum Cracoviae ad aedes S. Michaelis Archangeli PP. FF. Carmelitarum Discalceatorum... honorifice tumularetur... serae posteritati monstratus... Cracoviae 1654 apud Lucam Kupisz 2° k. 9.

21. Rozkoszny związek małżeński przy przezacnym akcie weselnym... Wojciecha Szleszkowskiego filozofii i medycyny doktora i... Anny Mucharskiej... ofiarowany... W Krakowie 1654 w Druk. Łukasza Kupisza 4° k. 10.

22. Trophaeum materiale... Joanni Casimirio Poloniae et Sueciae regi... post triplicis pro Deo et patria adversus im-

manem rebellium et Scytharum potentiam expeditionis fortissime axantlatos labores... erectum... Cracoviae 1654 apud Lucam Kupisz 2° k. nlb. 12.

23. Olympias academica... a V.V. XVIII viris secundae laureae in Artibus et in Philosophia doctoratus licentiam consequerentur celebrata... decantata... Cracoviae 1655 apud Lucam Kupisz 2° k. nlb. 14.

24. Panegyris lyrica... Simoni Starowolski ecclesiae cathedralis Cracoviensis canonico... dum in vivis felicissime ageret praeparata nunc ad feralem urnam... ad perpetuam memoriam... dedicata... Cracoviae 1656 in Officina Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 2° k. 6. — Toż. Cracoviae 1656.

25. Augustum immortalis gloriae mausoleum... in funere... Stephani comitis de Pilca Koryciński supremi Regni Poloniae cancellarii.. dum Cracoviae ad ecclesiam S. Stephani in avito maiorum suorum monumento... uberes inter lachrymas minima sui parte conderetur ad conservandam virtutum... memoriam... praesentatum... Cracoviae 1658 in Officina Viduae Lucae Kupisz 2° k. 12

26. Doctoralis apex... Andreae Grabianowski J. U. doctoris... dum inter J. U. doctores... cooptaretur, honorificentissime delatus... celebratus... Cracoviae 1658 in Officina Viduae Lucae Kupisz 4° k. nlb. 6.

27. Fascia lachrymarum in funere... Petri Gembicki episcopi Cracoviensis... collecta et ad... memoriam... ludi publicae consecrata... Cracoviae 1658 in Officina Viduae Lucae Kupisz 2° k. nlb. 13.

28. Favus theologicus... quem in ore... Nicolai Sulikowski collegae maioris... dum... magistri sententiarum tractatum de Incarnatione agressurus, quaestionem theologicam de merito effectu gratiae cooperantis publicae disputationi proponeret... luci publicae consecravit... Cracoviae 1658 apud Viduam Lucae Kupisz 2° k. nlb. 2.

29. Felix augurium... Andreae Trzebicki... episcopo Cracoviensi dum felici ingressu Cracoviam... ingrederetur... parnassi academici nomine dicatum... Cracoviae 1658 in Officina Viduae Lucae Kupisz 2° k. 2.

30. Florida suadae Tylicianae corona... Joanni Radzki collegae maiori... dum... felicissimum Tylicianae professionis facundo eloquio auspicaretur exordium... oblata... Cracoviae 1658 apud Viduam Lucae Kupisz 2° k. 2.

31. Fons signatus... Alberto Papenkowicz Ustiense collega maiore... dum in primo suo accessu librum primum Magistri Sententiarum de Sanctissima Trinitate inchoaturus arduam de processione divinarum personarum quaestionem... exponeret, reseratus... celebratus... Cracoviae 1658 apud Viduam Lucae Kupisz 2° k. 2.

32. Hyacinth... przy solennym akcie weselnym... Hyacintha Gołeckiego i... Anny Kłosowiczówny... Sebastiana Kłosowicza rajcy i kupca krakowskiego... córki... ofiarowany... W Krakowie 1658 w Druk. Łukasza Kupisza 4° ark. 3.

33. Wieczna pamięć... Stefana z Pilce Korycińskiego wielkiego kanclerza koronnego... B. m. r. [1658] 2° k. 1.

34. Acroama panegyricum... urbis Leopoliensis... dum... Jacobus Mościcki, Philosophiae in Alma Universitate Cracoviensi... J. U. doctoratu sollenni renunti Lycaei auspicaretur primordia... officiosissimo affectu dicatum... Cracoviae 1659 in Officina Viduae Lucae Kupisz 2° k. 6.

35. Altus honos perillustris... Nicolai Grzebiński almae ecclesiae metropolitanae Gnesnensis et collegiatae Łovicensis canonici... dum in... Universitate Cracoviensi... J. U. doctorratu sollenni renunciaretur... luci publicae consecratus. Cracoviae 1659 in Officina Viduae Lucae Kupisz 2° k. nlb. 4. — Toż. Cracoviae 1659 2° k. 4.

36. Decus eruditum... Matthiae Casimiri Treteri Philosophiae doctoris... dum in Alma Universitate Cracoviensi... nobilissima J. U. doctoratus laurea... ritu solenni insigniretur.. appolinea panegyri celebratum... Cracoviae 1659 apud Viduam Lucae Kupisz 2° nlb. 2.

37. Hymnodia sacra in honorem B. Joannis Cantii Sacrae Theologiae doctoris Almae Academiae Cracoviensis totiusque Regni Poloniae eximii patronis. Cracoviae 1659. Druk nie znany ESTREICHEROWI. Egzemplarz w Bibl. Uniwersytetu Padewskiego nr 901.

38. Uberes lachrymae... Joannis Dziedzic Philosophiae doctoris... ob desideratissimi viri obitum profusae... servatae... Cracoviae 1660 in Officina Typogr. Viduae et Haeredum Franc. Cezary 2° ark. 1

39. Unica maximi doloris gutta... Joannis Rezner Philosophiae et Medicinae doctoris... magno onmium dolore extincti... servata... Cracoviae 1660 in Offic. Viduae Lucae Kupisz 2° ark. 1.

40. Utraque cives... Michael et Joannes de Hoczew Bal... Stephani de Hoczew Bal... filii... in archigymnasio Jagelloniano pro militari et literata pubis sarmaticae disciplina... decertantes... excepti... Cracoviae 1660 apud Viduam Lucae Kupisz 4° k. 6.

41. Vectigal gratitudinis... Joanni Casimiro IV regi Poloniae... ad urbem Crac. serenissimae suae maiestatus adventus... consecratum... Cracoviae 1660 in Officina Viduae Lucae Kupisz 2° k. 5.

42. Laurus parnassia. W: Ciżemski Andrzej Remigiusz: Laurus triumphalis. Cracoviae 1660.

43. Fama posthuma... Joannis Visemberk haeredis in Czajowice et Czechowice burgrabi... dum... mortales eius exuviae... deponerentur... lugubri calamo adumbrata... Cracoviae 1661 in Officina apud Viduam Lucae Kupisz 2° k. nlb. 12.

44. Faustum omen... ad festum nuptiale... Francisci Esterhazi de Galantha perpetui de Frak. S. Caesareae Regiaeque Maiest. Praesidii Pap. Supr. capitanei et... Helenae Illeshazye... Georgii Illeshazy... filiae... presentatum... Cracoviae 1661 in Officina Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 2° k. nlb. 5. Autorstwo niepewne. Druk wydany pod nazwiskiem Stanisława Frankowicza DŁUGOWSKIEGO.

45. Oraculum Themidis... Matthiae Kuczankowic Philosophiae doctoris... dum... iuris utriusque doctor ritu solenni renuntiaretur... consecratum... Cracoviae 1661 Typis Viduae Lucae Kupisz 2° k. 4.

46. Epithalamium na przezacny akt weselny... Macieja Kuczankowica Filozofii i Prawa obojga doktora... i... Agnieszki Attelmajerówny... wieszczym życzliwego affektu piórem ogłoszone... W Krakowie 1662 w Druk. u Wdowy Łukasza Kupisza 4° k. 8.

47. Divi Thomae de Villa Nova... in sanctorum numerum relati vita sanctissima septem elogiis... appensis... celebrata lucique publicae ad propagandum viri sanctissimi cultum... consecrata... Cracoviae 1663 in Officina apud Haeredes Stanislai Lenczewski Bertut. 2° k. 10.

48. Festa Nałęciana... neosponsorum... Andreae comitis in Łabiszyn Gembicki praefecti Tygienhofensis... et... Catharinae de Czarnkow Czarnkowska... Thorunii inter splendissimos pompae nuptialis apparatus... panegyrico applausu celebrata... Cracoviae 1663 apud Haeredes Stanislai Lenczewski Bertut. 2° ark. 7.

49. Ascia Paczeniana nobilissimo philosophicae laurus honore coronata et ad solennem magisterii in Artibus et in Philosophia doctoratus... Absolon Venceslai Paczewski de Maiori Paczen domini ni in Halbendorf... celebrata. Cracoviae 1664 2° k. 2.

50. Fausta acclamatio virtuti... Mathiae Gładysz Philosophiae doctoris... dum... J. U. doctor... renunciaretur... dedicata... Cracoviae 1664 apud Haeredes Stanislai Bartutowicz 2° ark. 1.

51. Lachrymae aesculapii in obitum... Joannis Tonski Philosophiae, Iuris Utriusque et Medicinae doctoris... dum mortatitatis eius exuviae... tumularentur... dicatae... Cracoviae 1664 apud Haerdes et Successores Lucae Kupisz 2° k. 4.

52. Posthuma inextinctae virtutis claritas... Martini Radymiński Philosophiae doctoris... inter luctuosas iustorum funebrium exequias... eidem persolutas... servata... Cracoviae 1664 apud Haeredes et Successores Lucae Kupisz 2° k. 5.

53. Mnemosynon panegyricum... Alberti Nowieyski Philosophiae et J. U. doctoris... in argumentum debitae gratitudinis posthumaeque memoriae... consecratum... Cracoviae 1665 Haeredes et Successores Lucae Kupisz 2° ark. 5.

54. Pegasus Wielopolscianus.. ad festa nuptialia... Joannis de Pieskowa Skała Wielopolski Regni Poloniae dapiferi... et Christinae de Komorow comitissae in Liptow... celebratus... Cracoviae 1665 apud Viduam et Haeredes Francisci Caesarii 2° k. 8.

55. Corona sepulchralis... Floriani Lepiecki collegae maioris... ad iusta funeralia pio lugubrique affectu conservata... Cracoviae 1666 apud Haeredes et Succesores Lucae Kupisz 2° k. 2.

56. Laureatus Carmeli decor in laurea doctorali... Martini Charzewicz Sacrae Theologiae magistri prioris... dum... Sacrae Theologiae doctor ritu solenni renunciaretur... exhibitus... Cracoviae 1666 apud Haeredes et Succesores Lucae Kupisz 2° k. 6.

57. Prezent liliowy... przezacny akt weselny... Augustyna Manziego kupca i obywatela krakowskiego i... Zofii Delpacówny... ofiarowany... W Krakowie 1666 w Druk. Dziedziców Łukasza Kupisza 4° k. nlb. 10.

58. Sacrae os aureum eloquentiae doctorali theologicae laurus adorea coronatum dum... Martinus Mroszkowski ordinis carmelitarum Sacrae Theologiae magister... doctoratus in Sacra Theologia honore... insigniretur... celebratum... Cracoviae 1666 apud Haerdes et Successores Lucae Kupisz 2° k. 3.

59. Sacrum theologici honoris fastigium... Alberti Papenkowicz Ustiensis Sac. Theologiae doctoris... dum pro loco inter Sacrae Theologiae doctores... responderet... exhibitum... Cracoviae 1666 apud Haeredes et Successores Lucae Kupisz 2° k. 5.

60. Mausoleum reginale... Ludovicae Mariae Gonzagae Poloniarum et Sueciae reginae... ad augusti funeris... obsequium... dolenti affectu eructum... Cracoviae 1667 Typis Stan. Piotrkowczyk 2° k. nlb. 17.

61. Vexillum immortalis gloriae... Michaelis de Zebrzydowice Zebrzydowski palatini Cracoviensis... dum... iusta funeralia... persolverentur... appensum... Cracoviae 1667 in Officina Haeredum Francisci Cezarii 2° k. nlb. 11.

62. Auspicatus coronamenti doctoralis nexus... Martini Poddemski ecclesiae cathedralis Posnaniensis canonici... dum in Alma Universitate Cracoviensi... Iuris Utriusque doctor... ritu solenni renuntiaretur... applausu gratulatorio dedicatus... Cracoviae 1668 apud Haeredes Christophori Schedel 2° k. nlb. 5.

63. Insigne theologicum reverendis patribus Ordinis Sancti Spiritus de Saxia Lamberto Pieszczyński... et... Martino Hanuszewicz.. dum... Sacra Theologici doctoratus laurea... insigneretur... celebratum... Cracoviae 1668 apud Haeredes Christophori Schedel 2° k. 6.

64. Messis liliorum quinaria... ad honorem... SS. Virginis absque macula originali conceptae... panegyrico applausu coronata... Cracoviae 1668 Typis Universitatis 4° ark. nlb. L. C. 5.

65. Oraculum parthenium augustissimae caelorum Reginae Virginis Deiparae... ab eximio viro J. Baptista Agnesi... centum puris anagrammatis ex priori editione selectis devote pariter ac ingeniose revelatum et a... totidem epigrammatum centuria illustratum... Cracoviae 1668 apud Haeredes Christophori Schedel 2° k. nlb. 21. — Toż Cracoviae 1682 Typis Universitatis 12° k. nlb. 58. — Toż... nunc tertium recusum. Cracoviae 1684 Typis Universitatis.

66. Elogium funebre... Nicolai Sreniavii de Trzebinice Trzebiński praepositi Krzceninensis... dum... iusta ei funebria... persolverentur... luci publicae consecratum... Casimiriae ad Cracoviam 1669 in Officina Typogr. Balthasari Śmieszkowic 2° k. 2.

67. Felix de marinis in patriae continentem transitus... Joannis Baptistae de Marinis... Ordinis Praedicatorum... magistri generalis... dum ei... conventus Cracoviensis... lugubri exequiarum ritu, communibusque lacrymis parentaret... dolenti calamo et obsequio adumbratus... Cracoviae 1669 apud Haeredes Christophori Schedel 2° k. nlb. 4.

68. Filius decrescens... sive inclyta Confraternitas S. Joseph cum primum Cracoviae ad aedes SS. Michaelis et Joseph Patrum Carmelitarum Dicalceatorum ritu sollenni... introduceretur... devotae gratulationis affectu excepta... Cracoviae 1669 in Officina Stanislai Piotrkowczyk 2° k. 2.

69. Sepulchralis memoria... Stanislai Jurkowski S. Th. doctoris et professoris... dum... iusta ei funebria persolverentur... perennitati consecrata... Cracoviae 1669 apud Haeredes Christophori Schedel 2° k. nlb. 5.

70. Pharus benedictina vitam S. P. Benedicti et Ordinis ab eo instituti... complectens... votivo iambici applausus honore... excipitur... Cracoviae 1669 Typis Universitatis 4°.

71. Septizonium triumphale ad augustam inaugurationem... Michaelis Korybuth... regis Poloniae... inter maximos publicorum operum apparatus... opere literato erectum... Cracoviae 1669 in Officina Typogr. Stanislai Piotrkowczyk 2° k. nlb. 3, 16.

72. Augusta solii reginalis maiestas ad... coronationem... Eleonorae... Poloniarum reginae... Varsaviae in magno omnium Regni ordinum concursu applausque sub tempus generalium Regni comitiorum regali magnificentia celebratam... panegyrico cultu et obsequio in orbis faciem deducta... Cracoviae 1670 ex Officina Schedeliana 2° k. 14.

73. Echo e Polonia Romanum tendens in qua centum anagrammatis super salutatione angelica per... Joannem Baptistam Agnensem formatis et ab... carmine epigrammatico illustratis... Cracoviae 1670 apud Haeredes Christophori Schedel 2° nlb. 29.

74. Wiecznotrwała starożytnej ozdoby róża... Wojciecha Kazimierza z Kurozwęk Męczyńskiego podkomorzego wieluńskiego... żałosnym trenem podana... W Krakowie 1670 u Dziedziców Krzysztofa Schedla 2° k. 8.

75. Auforidina sapientiae... ab Andrea de Olszowa Olszowski... episcopo Culmensi... usui publico munificentissime apperto et in solenni sua apertione... publico nomine celebrata... Cracoviae 1671 in Officina Schedeliana 2° k. 6.

76. Jambi lugubres in obitum... Dionisii Politowicz Iuris Utriusque proffessoris... dum ei... justa funebria persolverentur... consecrati... Cracoviae 1671 ex Officina Schedeliana 2° k. nlb. 2.

77. Monumentum victurae gloriae... Stanislao Cezari J. U. D. prothonotario apostolico... dum ei... funebribus exequiis parentaret... dolenti calamo et affectu erectum... Cracoviae 1671 ex Officina Schedeliana 2° k. 5.

78. Wieczna pamięć cnót i zasług... Marianny z Żmigroda Zebrzydowskiej wojewodziny krakowskiej... przy akcie pogrzebowym... ogłoszona... W Krakowie 1671 w Druk. Dziedziców Krzysztofa Schedla 4° ark. 1.

79. Lampades seraphicae magno incly-

tae Leopoleos antemurali Servo Dei Joanni Duclano sacr. Ord. Seraph. FF. Min. de Observ. in conventu Leopoliensi votivo cultu accensae. W: Cyprian DAMIRSKI: Thaumaturgus Russiae. Leopoli 1672 in Typographia Jacobi Mościcki 4° s. 120-145.

80. Deliciae veris... auspicatissima... in priorem celeberrimi Conventus Arenensis... Martini Charzewicz S. Th. doctoris... post exactum honorifice prioratus sui triennium pro altero iterum triennio confirmatio... excepta... Cracoviae 1673 ex Officina Schedeliana 2° k. nlb. 4.

81. Sapiens magni animi umbra... Gabrielis Ochocki Philosophiae et Medicinae doctoris... dum... sepulchrales eius exuviae... tumularentur... expressa... Cracoviae 1673 ex Officina Schedeliana 2° ark. 2.

82. Szczęśliwy kres... przy żałosnym akcie pogrzebowym... Stanisława Kłosowicza... jego królewskiej mości sekretarza... ku wiecznej pamięci wystawiony... B. m. 1673 4° k. 8.

83. Coronae epitalamicae ad festum nuptiale... Stanislai Słowakowic Philosophiae et Medicinae doctoris... et... Elisabethae Domżałoviae... Joannis Domżał et Sophiae coniugum dilectae filiae... luci publicae consecratae... B. m. 1674 4° k. 4.

84. Marmor sepulchrale... Francisci Roliński Philosophiae et Medicinae doctoris... dum... exuviae mortalitatis tumularentur... dicatum... Cracoviae 1674 ex Officina Schedeliana 2° k. 4.

85. Immaculatum Virginis Deiparae lilietum honori Immaculatae eius Conceptionis centum quinquaginta quinque anagrammatis a... Joanne Baptista Agnesi... eleboratum et... a... dispositum... Cracoviae 1675 Typis Universitatis impensis Novodvorscianis 2° k. nlb. 25.

86. Scazon amicus... Stanislai Słowakowicz Philosophiae et Medicinae doctoris... dum pro loco inter clarissimos Medicinae doctores... obtinendo... responderet... dicatus... Cracoviae 1675 Typis Universitatis 2° k. 2.

87. Heroicum Martis sarmatici decus... Alexandro comite in Wiśnicz et Jarosław Lubomirski... dum iusta ei funebria... persolverentur... conservatum... Cracoviae 1675 Typis Universitatis 2° k. nlb. 10. Autorstwo niepewne. Druk wydany pod nazwiskiem Macieja Kazimierza TRETERA.

88. Cineres... Joannis Casimiri Poloniae et Sueciae regis... in basilica cathedrali Cracoviensi iustorum sepulchralium regali magnificientia illati... funebris encomii parentali cultu excepti... Cracoviae 1676 Typis Universitatis 2° k. nlb. 14.

89. Coronamentum doctorale... Stanislao Wosiński Philosophiae et Medicinae doctori... dum in Alma Universitate Cracoviensi... inter clarissimos Medicinae Facultatis doctores et professores cooptaretur... officiosi cultus applausu celebratum... Cracoviae 1676 Typis Universitatis 2° ark A-B_2.

90. Gratiae decumanae... Martino Vinkler collegae maiori... prima theologicae professionis auspicia solenni ritu inchoanti... iambis plaudentibus habitae... Cracoviae 1676 in Officina Schedeliana 2° k. 2.

91. Hecatombea scuto regali sacra... ad... coronationem... Joannis III... Poloniarum regis... panegyrico applausu deducta... Cracoviae 1676 Typis Universitatis 2° ark. A-N.

92. Lew przyjemny... przy wesołych applauzach aktu nuptialnego... Jakuba Chambersa barona de Cultis... i... Zofii Mansi... Franciszka Delpacego... córy... rytmem ojczystym wystawiony... B. m. 1676 4° k. 7.

93. Panegyris gratulatoria... Joanni Jarczyński Philosophiae et Medicinae doctori... dum pro loco inter clarissimos Medicinae Facultatis doctores et professores... obtinendo... responderet... dedicata. Cracoviae 1676 Typis Universitatis 2° k. 3.

94. Amazon Przyiemsciana... ad festa nuptialia... Alexandri a Przyjma Przyjemski vexilliferi Calissiensis et... Sophiae Corvinae Gąsiowska... inter solennes Varsaviae hymenaeos... panegyrico applausu celebrata. Cracoviae 1677 Typis Universitatis 2° k. nlb. 13.

95. Monumentum aurea bipenni exasciatum... Alberti de Pilca Koriciński archiep. Leopolien... dum... iusta ei funebria persolverentur... consecratum... Cracoviae 1677 Typis Universitatis 2° ark. 5.

96. Vinculum augusti sanguinis ad festa nuptialia... Joannis de Pieskowa Skała Wielopolski... et... Mariae Annae marchionissae de Arquin... celebratum... Cracoviae 1678 Typis Universitatis 2° ark. 5.

97. Cathedra doctoralis... Joanni Radzki S. Th. doctori Romano... dum pro loco inter S. Th. doctores in Alma Universitate Crac. obtinendo ritu solenni responderet... affectu panegyrico coronata... Cracoviae 1679 Typis Universitatis 2° ark. 1.

98. Columen theologici honoris... Sebastiano Stryiewicz collegae maiori... dum pro loco inter Sacrae Theologiae doctores in Alma Universitate Crac. obtinendo responderet... applausu gratulatorio celebratum... Cracoviae 1679 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

99. Fasces academici... quos in fune-

re... Andreae Kucharski S. Th. doctoris... Stanislaus Josephus Bieżanowski... aeternae memoriae consecravit. Cracoviae 1679 Universitatis 2° k. 2.

100. Panegyris epithalamica Martino Anczowski Medicinae doctori... ac... Mariannae Tauseniae inter solennes nuptialium festorum... dedicata. Cracoviae 1679 ex Officina Alberti Górecki 4° k. nlb. 7.

101. Pharus immortalis gloriae... supra tumulum... Lucae Piotrowski collegae maioris... dum... iusta illi funebria persolverentur... consecrata... Cracoviae 1679 Typis Universitatis 2° k. 2.

102. Sceptra rectoralia... Alberto Papenkowicz S. Th doctori... dum... in rectorem Universitatis ritu solenni inauguraretur .. celebrata... Cracoviae 1679 Typis Universitatis 2° ark. 1.

103. Carmen votivum in solenni gratiarum actione... ob sacros nuper honores Missae Officii et festi sub ritu duplici per totum Regnum Poloniae celebrandi eximio servo Dei B. Joanni Cantio... a... Innocentio XI pontifice maximo... concessos . luci publicae consecratum... Cracoviae 1680 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

104. Charites Roxolanae... Jacobo Stanislao Długosz ecclesiae collegiatae Zółkoviensis concionatori, dum in Alma Universitate Crac... Sacrae Theologiae doctor ritu solenni renunciaretur . panegyri officiosa productae... Cracoviae 1680 Typis Universitatis 2° k. 2.

105. Epithalamium na przezacny akt weselny... Andrzeja Węgrzynowicza rajcy stołecznego miasta Krakowa i... Elżbiety Krauzówny... Stanisława Krauza burmistrza i rajcy krakowskiego córy... rytmem ojczystym do wiecznej pamięci podane... W Krakowie 1680 w Druk. Akademickiej 2° ark. 4.

106. Pyramis coronatae gloriae... Samueli Formankowicz Iuris Utriusque doctori... dum... pro loco inter clarissimos Iuris Utriusque doctores obtinendo... responderet... panegyrico opere erecta... Cracoviae 1680 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

107. Zelus heroicae... virtutis... Marthino Joanne Pathun ecclesiae collegiatae Vilnensis praeposito dum... sacra doctoratus theologici laurea... insigniretur... celebratus... Cracoviae 1680 Typis Universitatis 2° k. 3.

108. Coronae doctorales... Joanni Stancewicz Phil. doctori... et Jacobo Żelazowski Philosophiae doctori... dum in Alma Universitate Cracoviensi... Iuris Utriusque doctores... renuntiarentur... panegyri gratulatoria celebratae... Cracoviae 1681 2° k. 3.

109. Justa parentalia... Michaeli Casimiro Radziwiłł S. R. I. principi duci in Ołyka... maximo omnium dolore Bononiae in Italia vita functo... et posthumae gratitudinis affectu a Generali Studio Almae Universitatis Cracoviensis in ecclesia collegiata S. Annae persoluta... lugubri elogio consecrata... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° k. 6.

110. Justus dolor... Stanislai Szczygielski abbatis Tinecensis... adiunctus. W: S. SZCZYGIELSKI: Liber penthicus. Cracoviae 1681.

111. Lessus publici doloris... Alberti Papenkowicz Ustiensis S. Th. doctoris... dum... mortales eius exuviae conderentur... sepulchrali obsequio dedicatus... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° k. 2.

112. Nowa zakwitającego Karmelu w Księstwie Siewierskim ozdoba bractwo szkaplerza świętego... Matki Bożej Najświętszej... przy kościele farnym siewierskim... przez W. X. Szymona Stankiewicza plebana sączowskiego fundowane... rythmem nabożnym ogłoszone... W Krakowie 1681 w Druk. Akademickiej 4° ark. 2.

113. Primitiae solennes... festivitatis S Joannis Cantii... in diem 19 mensis Octobris nuper translatae et in ecclesia collegiata S. Annae... primum celebratae... decantatae... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

114. Purpura senatoria... Stanislai a Warszyce Warszycki comitis in Pilca... dum... funebribus exequiis parentaret... producta... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° k. nlb. 12.

115. Trabea sapientiae... Simoni Makowski S. Th. licentiato... dum... Sacrae Theologiae doctor renuntiaretur... celebrata... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° ark. 1.

116. Triumphus animorum... Joanni Małachowski... episcopo Cracoviensi... dum... sedem suam episcopalem... ingrederetur.. consecratus... Cracoviae 1681 Typis Univer. 2° k. nlb. 16.

117. Augustale Korybutheum... Demetrio Korybuth duci in Wiśniowiec... dum Cracoviae in basilica SS. Trinitatis PP. Ord. Praed. in avito ducum in Zbaraż mausoleo, sepulchrali apparatu et dolore Reipublicae maximo mortales eius exuviae tumularentur... ad immortalem memoriam erectum lucique publicae consecratum. Cracoviae 1682 Typis Universitatis 2° k. 16.

118. Gemitus amici cordis... Hyacinthi Thomaszewicz Iuris Utriusque doctoris... dum... mortales eius exuviae iustis funeribus tumularentur... alto dolore consig-

natus... Cracoviae 1682 Typis Universitatis 2° ark. 3.

119. Lucerna splendoris inextincti... Joannis Radzki S. Th. doctoris... dum iusta ei funebria... persolverentur... coronata... Cracoviae 1682 Typis Universitatis 2° ark. 2.

120. Monile Habdank... Feliciano in Raduny Raduński ecclesiae cathedralis Vladislaviensis canonico... dum... Iuris Utriusque doctor ritu solenni renuntiaretur... celebratum... Cracoviae 1882 Typis Universitatis 2° k. 2.

121. Columen academicum... Simoni Stanislao Makowski... Almae Universitatis Cracoviensis procancellario, dum in ecclesia collegiata S. Annae iusta ei funebria... persolverentur... monumento sepulchrali erectum... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° k. nlb. t. 7.

122. Medulla animi elegantis... Martino Winkler S. Th. doctore... dum... pro loco inter Theologiae doctores... responderet... celebrata... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° k. nlb. 4.

123. Oriens Byzantinus in Austria et Pannonia triumphatus... Joanni III... regi Poloniarum... ob res pro orbe christiano fortiter et feliciter gestas augustissimi magnificentia triumphi in trophaeum immortale... erectus... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° k. nlb. 24.

124. Parnassus sacer mons Koniusza ad festa Hyacinthina... Hyacinthi Thomaszewicz J. Utriusque doctoris... coronatus nunc posthumo parentali obsequio ad perennem tanti viri memoriam donatus... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° k. nlb. 15.

125. Senatus musarum... Stanislao Piskorski Iuris Utriusque doctori... dum... pro loco inter... Iuridicae Facultatis doctores... responderet... dedicatus... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° ark. 1.

126. Sidus aureum... Adami Nicolai a Granow Sieniawski comitis in Szkłow et Mysz... ad auspicatissimam studiorum in Collegio Vladislaviano... innovationem in peraugusta illustrissimorum hospitum corona perorantis lucisissime coruscans... coronatum... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° k. 9.

127. Deliciae octiduanae... celeberrimi festi Immaculatae Conceptionis... ad propagandum eiusdem SS. Virginis... honorem, allusionibus epigrammaticis... consecratae... Cracoviae 1684 Typis Universitatis 4° k. nlb. 151. — Toż pt. Zabawa duchowna... na solenną oktawę Niepokalanego Poczęcia Królowej Niebieskiej... z pieśni Salomonowych z ich wykładem wzięta i rythmem łacińskim... przysposobiona..., przez Andrzeja BRZEZIŃSKIEGO... na polski język przełożona... W Krakowie 1693 w Drukarni Akademickiej 8° k. nlb. 8, s. 130.

128. Fasciculus myrrhae... aeternae memoriae... Gabrielis Węgrzynowicz J. U. doctoris... dum... mortales eius exuviae... tumularentur... funebri obsequio consignatus... Cracoviae 1684 Typis Universitatis 2° k. nlb. 3.

129. Jubar virtutis perenne... Joannis Kopciowicz Iuris Utriusque doctoris Romani... dum illi iustorum funebrium obsequium... persolverentur... consecratum... Cracoviae 1684 Typis Universitatis 2° k. nlb. 3.

130. Splendor et magnificentia... dum... Jacobus Baltazarowic Sacr. Theol. licentiatus... Joannes Michalski S. Th. licentiatus... Franciscus Przewoski S. Th. licentiatus... Sacrae Theologiae doctores renuntiarentur... celebrata... Cracoviae 1684 Typis Universitatis 2° k. 7.

131. Flos rosarum purpureus... in... Andrea de Lubliniec Niemojewski ecclesiae cathedralis Płocensis canonico dum in Alma Universitate Cracoviensi... doctorali laure philosophica... ritu solenni insigniretur coronatus... applausu panegyrico celebratus... Cracoviae 1685 Typis Universitatis 2° ark. 2.

132. Annus regalis sacerdotii quinquagesimus... inter secundas sacrosancti altaris sacrificii primitias ab... Nicolao Oborski... episcopo Laodicensi... cum maximo publicae laetitiae applausu in cathedrali basilica Cracoviensi solenni ritu celebratas... opere panegyrico coronatus... Cracoviae 1686 Typis Universitatis 2° k. nlb. 12.

132. Hymenaeusz wesoły... na przezacnym akcie nupcjalnym... Mikołaja Królika rajcy stołecznego miasta Krakowa i... Christiny Atelmajerówny... melodią panegiryczną ogłoszony... W Krakowie 1686 w Druk. Akademickiej 4° k. 1, ark. A-B_4.

134. Effigies sapientis animi venerandа... Jacobi Baltazarovic S. Th. doctoris... dum in ecclesia collegiata S. Annae... iusta ei funebria persolverentur... consecrata... Cracoviae 1687 Typis Universitatis 2° k. 4.

135. Fasciculus myrrhae ex acerbissimi doloris messe collectus... aeternaeque memoriae... patris f. Martini Charzewic... consecratus. Cracoviae 1687 Typis Universitatis 2°.

136. Divinae contra gentes sagittae Deiparae Mariae. W: D. FRYDRYCHOWICZ: Hyacinthus Odrovasius. Cracoviae 1687.

137. Fastigium panegiryci operis... Stanislai Szczuka regentis cancellariae reg-

ni... dum... praefecturae suae auspicia Lublini felicissime ordiretur... erectum lucique publicae consecratum... Cracoviae 1688 Typis Universitatis 2° ark. 10.

138. Celsitudo liliatae Oborsciorum columnae... Nicolai Oborski... episcopi Laodicensis... dum iusta ei funebria in ecclesia cathedrali Cracoviensi... persolverentur... luci punblicae consecrata... Cracoviae 1689 Typis Universitatis 2° k. nlb. 7.

139. Fundamentum civitatis Dei... ad sacros D. Joannis Cantii cineres felicem primi lapidis iactum a... Joanne de Małachowice Małachowski... episcopo Cracoviensi... inter auspicia novi operis ecclesiae collegiatae S. Annae actu solenni institutum... celebratum... Cracoviae 1689 Typis Universitatis 2° k. nlb. 5.

140. Trophaeum victoriosae crucis... Vladislao de Mińsko Opacki J. Utriusque doctore... dum... Sacrae Theologiae doctor... renunciaretur... celebratum... Cracoviae 1689 Typis Universitatis 2° k. nlb. 6.

141. Oraculum panegyrici applausus triumphale... Petro Stanislao Orłowski protonotario apostolico... dum... doctoralem Juris Utriusque lauream solenni ritu consequeretur... dedicatum... Romae 1690 ex Typogr. J. Francisci de Buagnis 2° k. nlb. 10.

142. Rosae tiaratae... Stanislai a Słupow Szembek... episcopi Dionysiae... dum... in episcopum consecraretur... productae... Cracoviae 1690 Typis Universitatis 2° k. nlb. 13.

143. Trabea purpurata... Michaelis Stephani comitis in Radziejowice... Radziejowski... senatus ecclesiae habita et summis ubique honoribus excepta... applausu panegyrico celebrata... Cracoviae 1690 Typis Universitatis 2° k. 25.

144. Tripos divae Themidis aureus... Joannis Michtarowski ecclesiae cathedralis Vladislaviensis canonici... Christophori Stanislai Dembicki canonici et officialis Sandomiriensis... Christophori Myszczyński protonotarii apostolici... Joanni Floriani Machowicz Philosophiae doctoris... dum... Iuris Utriusque doctores renuntiarentur... dedicatus... Cracoviae 1690 Typis Universitatis 2° k. nlb. 6.

145. Astraea sarmatica... in clarissimis... dominis in amplissimo DD. Jure consultorum Collegio Iuris Utriusque professoribus... Andrea Krupecki... Joanne Ekart... Adamo Strykowski... dum in Alma Universitate Cracoviensi... Iuris Utriusque licentiati ritu solenni renunciarentur... celebrata... Cracoviae 1692 Typis Universitatis 2° k. nlb. 8.

146. Colossus solis... Samuelis Formankowic Iuris Utriusque doctoris... dum in ecclesia cathedrali Cracoviensi iusta funebria... persolverentur posthumae memoriae... lugubri calamo erectus... Cracoviae 1692 Typis Universitatis 2° k. 3.

147. Clava Martis sarmatici... ad summam in senatu Polono castellanatus Cracoviensis celsitudinem erecta... Stanislao Joanni in Jabłonow Jabłonowski castellano Cracoviensi... panegyrice dedicata... Cracoviae 1693 Typis Universitatis 2° k. 25.

148. Lampas sepulchralis... Pauli Joannis Wojewódzki Sacrae Theologiae doctoris... dum ei... iusta funebria persolverentur... in capitulio sapientis gloriae appensa... Cracoviae 1693 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

149. Manus tornatiles aureae... Stanislai Bużenski decani et officialis generalis Varmiensis... inter lugubres exequias... eidem persolutas... posthumo elogio coronatae. Cracoviae 1693 Typis Universitatis 2° k. nlb. 6.

150. Drobne wiersze znajdują się w: J. DAMASCEN: Królewic indyjski. W Krakowie 1688; W. KOCHOWSKI: Hypomnema reginarium Poloniae. Cracoviae 1672; S. NAKIELSKI: Miechovia sive promptuarium antiquitatum. Cracoviae 1634; W. ODYMALSKI: Świata naprawionego... ksiąg dziesięć. W Krakowie 1671; J. PUTANOWICZ: Życie, cuda i dzieje kanonizacji S. Jana Kantego. W Krakowie 1780; S. STAROWOLSKI; Musices practica erotemata. Cracoviae 1650; TENŻE: Vitae antistitum Cracoviensium. Cracoviae 1655, 1658; S. SZCZYGIELSKI: Liber penthicus. Vilnae 1681; TENŻE: Pharus benedictina. Cracoviae 1669.

151. Gratitudo lyrica virtuti et meritis Cl. Academiae Crac. maiorum primorumque parentum. W: M. RADYMINSKI: Fascia. Rkps Bibl Jag., sygn. 225 k. 15-77.

152. Wykłady poetyki. Rkps Arch. Uniw. Jag., sygn. 90.

153. Testament. Rkps Arch. Uniw. Jag., sygn. 20 k. 677-684.

III.

BARYCZ H.: Bieżanowski Stanisław Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 91-93; tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 32, tamże literatura. — Ponadto: PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w XVII w. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 318; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 42; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego

1674-1783. W. 1975 s. 23, 25, 26, 268, 200; TARGOSZ K.: Uczony dwór Ludwiki Marii Gonzagi (1646-1667). Wr. 1975 s. 56, 63, 68. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim, t. 1 s. 165, 166.

Bp Edward Ozorowski

Bilczewski Józef (1860-1923), profesor Uniw. Lwowskiego, arcybiskup lwowski ob. łac., archeolog, dogmatyk.

Urodził się 26 IV 1860 r. w Wilamowicach w rodzinie chłopskiej jako syn Franciszka Biby i Anny z Fajkiszów. Po ukończeniu 4 klas szkoły ludowej w Wilamowicach i Kętach uczęszczał do gimnazjum w Wadowicach, które ukończył w 1880 r. Studia teologiczne odbył na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego w latach 1880-1884 jako alumn krakowskiego Seminarium Duchownego. Święcenia kapłańskie przyjął w lipcu 1884 r. i niedługo zmienił swe rodowe nazwisko Biba na Bilczewski. Na posadzie wikariusza w Mogile przygotowywał się do doktoratu w zakresie teologii dogmatycznej i do 1885 r. zdał na krakowskim Wydziale 3 rygoroza doktorskie. Dyplom uzyskał w 1886 r. na Wydziale Teologicznym Uniw. Wiedeńskiego, dokąd skierowała go na studia jego władza diecezjalna. Z Wiednia udał się do Rzymu, gdzie na Uniw. Gregoriańskim studiował przez 2 lata pod kierunkiem Jana Rossiego i Józefa Wilperta archeologię starochrześcijańską, a następnie przez 1 semestr dogmatykę w Instytucie Katolickim w Paryżu.

Wróciwszy do kraju, został Bilczewski wikariuszem i katechetą w Kętach, następnie w Krakowie przy kościele śś. Piotra i Pawła i suplentem katechety w Gimnazjum św. Anny. Veniam legendi w zakresie teologii fundamentalnej uzyskał na Wydziale krakowskim w 1890 r. na podstawie rozprawy pt. „Archeologia chrześcijańska wobec historii Kościoła i dogmatu" (Kr. 1890). W 1891 r. powołano Bilczewskiego na katedrę dogmatyki szczegółowej na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego w charakterze profesora nadzwyczajnego. Profesorem zwyczajnym został w 1893 r. W r. szk. 1896/7 był dziekanem Wydziału, a na r. szk. 1900/1 wybrano go rektorem Uniwersytetu. Rządził uczelnią zaledwie kilka tygodni, ponieważ na wniosek namiestnika Galicji Leona Pinińskiego cesarz Franciszek Józef mianował go arcybiskupem lwowskim, a 17 XII pap. Leon XIII go prekonizował.

W okresie swej profesury został Bilczewski w 1895 r. członkiem korespondentem papieskiej Akademii Archeologicznej w Rzymie, w 1898 r. członkiem Krajowej Rady Szkolnej we Lwowie, w tymże roku referentem i egzaminatorem kurii metropolitalnej lwowskiej, w 1899 r. konserwatorem zabytków z ramienia wiedeńskiej Komisji Centralnej, w 1900 r. członkiem korespondentem Akademii Umiejętności w Krakowie i szambelanem papieskim. Jako arcybiskup został Bilczewski asystentem tronu papieskiego i hrabią rzymskim, w 1904 r. członkiem czynnym Akademii Umiejętności, w 1911 r. honorowym doktorem filozofii Uniw. Lwowskiego, w 1921 r. członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego we Lwowie.

Konsekrowany 20 I 1901 r. przez księcia bpa krakowskiego Jana Puzynę w asystencji arcybpa lwowskiego ob. grecko-katolickiego Andrzeja Szeptyckiego i bpa przemyskiego Józefa Pelczara skierował Bilczewski odtąd główną swoją działalność na sprawy pasterskie w swej archidiecezji. Wykładnią szerokich horyzontów, metod pasterskich i wielkiej gorliwości Bilczewskiego są jego liczne i piękne w for-

mie listy pasterskie do duchowieństwa i wiernych. Dzięki jego zabiegom liczba księży w archidiecezji podniosła się do 1914 r. o 200 osób, przybyło 7 klasztorów męskich i 135 żeńskich domów zakonnych, w okresie zaś całego pontyfikatu powstało w archidiecezji 177 nowych placówek duszpasterskich i zbudowano 328 kościołów i kaplic, przy czym wiele dzięki zabiegom i pomocy materialnej Bilczewskiego. Często wizytował parafie i podejmował najrozmaitsze inicjatywy duszpasterskie, społeczne i oświatowe wśród swoich diecezjan.

Politycznej orientacji austriackiej jeszcze na początku wybuchłej w 1914 r. wojny światowej zmienił Bilczewski pod koniec działań wojennych swe polityczne stanowisko i począł przygotowywać kler i społeczeństwo świeckie swej archidiecezji na przyjęcie rysującej się coraz wyraźniej państwowości polskiej, a po odzyskaniu niepodległości często nawoływał do miłości odrodzonej ojczyzny. Prowadząc stale wysoce ascetyczny tryb życia, zmarł po krótkiej chorobie 20 III 1923 r. w opinii świętości. Pochowany został według życzenia w zwykłym grobie na lwowskim Cmentarzu Janowskim. W 1959 r. rozpoczęto w Kurii Metropolitalnej w Krakowie proces informacyjny w sprawie jego życia i cnót.

I.

1. Rec.: J. ROSSI: Inscriptiones christianae Urbis Romae saeculo septimo antiquiores. T. 2. Romae 1888. *Prz. Pol.* R. 23: 1888 t. 1 s. 595-599.

2. Archeologia chrześcijańska wobec historii Kościoła i dogmatu. Kr. 1890 G. Gebethner i Sp. 8° s. XIX, 337, nlb. 1. — Toż w przekł. na j. czeski: J. TUMPACH: Archeologia křestanska ve službach dějin cerkevnich a věrouky... W Praze 1898 Nakladem Cvrillomethodejske Knihtiskarny V. Kotra 8° s. XXVI, 447.

3. Rec.: J. WILPERT: Principienfragen der christlichen Archäologie... Freiburg i. Br. 1889. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 25 s. 115-118.

4. Położenie prawne chrześcijan w państwie rzymskim w trzech pierwszych wiekach. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 25 s. 346-361; T. 26 s. 59-74, 178-192.

5. Sztuka w pierwotnym Kościele. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 27 s. 153-173, 327-362.

6. Rec.: J. FICKER: Die altchristlichen Bildwerke im christlichen Museum des Laterans. Leipzig 1890. *Prz. Pol.* R. 25: 1891 t. 3 s. 396-397.

7. Rec.: J. WILPERT: Die Katakombengemälde und ihre alten Copien. Freiburg i. Br. 1891. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 32 s. 273-277.

8. Maniusz Acyliusz Glabryo. Studium archeologiczne z pierwszych czasów chrześcijaństwa. *Kwart. Hist.* R. 4: 1892 s. 465-497.

9. Rec.: J. WILPERT: Ein Cyclus christologischer Gemälde aus der Katakombe der heiligen Petrus und Marcellinus. Freiburg i. Br. 1891. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 33 s. 432-440.

10. Rec.: J. WILPERT: Die Gottgeweihten Jungfrauen in den ersten Jahrhunderten der Kirche. Freiburg i. Br. 1892. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 34 s. 438-440.

11. Dziewice Bogu poświęcone w pierwszych wiekach Kościoła. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 35 s. 1-37.

12. Giovanni Battista de Rossi. *Prz. Pol.* R. 27: 1893 t. 3 s. 587-600.

13. Jubileusz Rossiego i album na jego uczczenie wydane. (Rec.: Albo dei sotto scrittori per busto marmoreo del comm. G. B. de Rossi. Roma 1892). *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 38 s. 146-151.

14. Znaczenie badań katakumbowych dla historii sztuki i religii. *Bibl. Warsz.* R. 53: 1893 t. 4 s. 496-509.

15. Rec.: S. BÄUMER: Das apostolische Glaubensbekenntniss. Seine Geschichte und sein Inhalt. Mainz 1893; C. BLUME: Das apostolische Glaubensbekenntniss. Eine apologetischgeschichtliche Studie... Freiburg i. Br. 1893. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 41 s. 131-133.

16. Obecny rozkład protestantyzmu w Niemczech. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 41 s. 321-342.

17. Geneza i historia symbolu apostolskiego. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 42 s. 153-173, 363-378.

18. Rec.: J. J. BERTHIER: L'études de la Somme théologique de Saint Thomas d'Aquin. Freiburg (Suisse) 1893. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 15 s. 149-150.

19. Rec.: J. J. BERTHIER: Tabulae sy-

nopticae totius Summae theologicae S. Thomae Aquinatis. Friburgi Helv. 1893. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 15 s. 150.

20. Rec.: Revue Thomiste. Questions du temps présent. Paris 1893. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 15 s. 150.

21. Nowe odkrycia w katakumbie św. Pryscylli. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 45 s. 226-243, 378-400. — Toż w osob. odb. rozsz. i pod zm. tyt.: Katakumba św. Pryscylli i jej najważniejsze pomniki. Lw. 1895 8° s. 52.

22. Dorobek naukowy Rossiego. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 73-85, 220--247.

23. Rec.: H. GRISAR: Un prétendu trésor sacré des premièrs siècles. Rome 1895. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 48 s. 449--455.

24. O. Apolinary Garguliński. (Wspomnienie pośmiertne). *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 s. 185-186.

25. Św. Józef patron Kościoła powszechnego. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 s. 427--429, 441-443, 447-449, 458-461, 467-470.

26. Rec.: J. WILPERT: Fractio panis. Die älteste Darstellung des eucharistischen Opfers in der „Capella Greca". Freiburg i. Br. 1892. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 49 s. 455-459.

27. Rec.: L. ATZBERGER: Geschichte der christlichen Eschatologie innerhalb der vornicäischen Zeit... Freiburg 1896. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 55 s. 140-142.

28. O chlebie i winie do Eucharystii używanym. (Studium archeologiczno-historyczne). *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 54 s. 325-343; T. 55 s. 38-52.

29. Rec.: F. X. KRAUS: Geschichte der christlichen Kunst. Bd 1. Freiburg 1896. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 54 s. 440-444.

30. Część Najśw. Sakramentu w ciągu wieków. *Gaz. Kośc.* R. 5: 1897 s. 277-279, 295-298, 308-309, 315-316, 329-331, 338-340, 347-348.

31. Eucharystia w świetle najdawniejszych pomników piśmiennych, ikonograficznych, epigraficznych. Kr. 1898 Spółka Wydawnicza Polska 8° s. XIV, nlb. 2, 328. — Toż w przekł. na j. czeski: J. TUMPACH: Eucharistia ve sěte najstarších pamatek literarnich, ikonografických a epistografických. Praha 1910 8° s. 528.

32. Rec.: J. WILPERT: Die Malereien der Sacramentcapellen in der Katakombe des hl. Callistus. Freiburg i. Br. 1897. *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 58 s. 267-271.

33. Małżeństwo w dawnych chrześcijańskich pomnikach. Studium dogmatyczno-historyczne. *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 62 s. 1-19. — Toż w osob. odb. Kr. 1899 8° s. 21.

34. Rec.: G. WILPERT: Un capitolo di storia del vestiario. Roma 1898. *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 62 s. 115-119.

35. Nowe akta do historii prześladowań i praktyk pokutnych. W: *Księga pamiątkowa Uniwersytetu Lwowskiego ku uczczeniu pięćsetnej rocznicy fundacji jagiellońskiej Uniwersytetu Krakowskiego.* Lw. 1900 E. Winiarz 4° s. 46 n. — Toż w osob. odb. Lw. 1900.

36. Der Religionslehrer an Mittelschulen als Studentenseelsorger. W: *Bericht über den II Pädagogisch-katechetischen Kurs in Wien.* Wien 1908. — Toż w j. pol. pt. Katecheta szkoły średniej jako duszpasterz uczniów. *Gaz. Kośc.* R. 16: 1908 nr 24 s. 281-282; nr 25 s. 293-294; nr 26 s. 305-307; nr 27 s. 317-319; nr 28 s. 329-330. — Toż w osob. odb. Lw. 1908.

37. Obrazy eucharystyczne w katakumbach rzymskich. Przekł. referatu wygłoszonego w j. niem. na Kongresie Eucharystycznym we Wiedniu 12 IX 1912 r. Lw. 1913. — Toż w: J. BILCZEWSKI: Bóg-Miłość. Lw. 1913 s. 141-162. — Toż w: J. BILCZEWSKI: Listy pasterskie. T. 2. Lw. 1922 s. 295-312.

38. Przedmowa w: Ks. W. SZCZEPAŃSKI: Bóg Człowiek w opisie ewangelistów. Rzym 1914. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1924. — Toż. Wyd 3. Kr. [1937]. — Toż. Wyd. 4. Kr. 1950.

II.

1. Rec.: *Głos św. Antoniego z Padwy.* R. 1: 1896. *Gaz. Kośc.* R. 5: 1897 nr 10 s. 85.

2. Przemówienie rektora Uniwersytetu Lwowskiego przy otwarciu nowego roku szk. 1900/1 dnia 11 X 1900. Lw. 1901.

3. List pasterski do duchowieństwa Archidiecezji Lwowskiej ob. łac. w dzień konsekracji biskupiej i intronizacji 20 I 1901 r. *Kurenda.* R. 1901 nr 1 s. 1-8. — Toż w osob odb. Lw. 1901. — Toż. Lwów 1908.

4. List pasterski do wiernych archidiecezji w dniu konsekracji i intronizacji 20 I 1901 r. *Kurenda.* R. 1901 nr 2 s. 1-10.

5. List pasterski w sprawie nauczania katechizmu. *Kurenda.* R. 1901 s. 103-117. — Toż w osob. odb. Lw. 1901. — Toż Lw. 1902. — Toż w przekł. na j. niem. Lemberg 1901. — Fragmenty. *Powściągl. i Praca.* R. 4: 1901 s. 89-92.

6. List pasterski o Najśw. Sakramencie. *Kurenda.* R. 1902 s. 1-15. — Toż w osob. odb. Lw. 1092. — Toż. *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 97-112, 203-212. — Toż w przekł. na j. niem. Czernowitz 1902.

7. Instrukcja dla duchowieństwa w sprawie zaprowadzenia adoracji Najśw. Sakramentu. *Kurenda.* R. 1902 s. 15-21.

8. List pasterski o pielgrzymce polskiej do Rzymu z okazji 25-letniego papiestwa Leona XIII. *Kurenda.* R. 1902 nr 5 s. 39-43. — Toż w osob. odb. Lw. 1902. — Mowa [do papieża w imieniu pielgrzymów 30 IV]. *Rola.* R. 20: 1902 nr 20 s. 311-312. — Toż. *Bies. Liter.* T. 53: 1902 nr 19 s. 366.

9. List do kleru w sprawie kazań katechniżmowych. *Kurenda.* R. 1902 nr 7 s. 57-60.

10. List pasterski w sprawie społecznej. *Kurenda.* R. 1903 s. 1-38. — Toż w osob. odb. Lw. 1903. — Toż. *Głosy Katol.* R. 1903 nr 32 i 33. — Toż w przekł. na j. niem. Czernowitz 1903. — Fragm. pt. O sprawie socjalnej. W. 1904.

11. Słowo do duchowieństwa w sprawie listu pasterskiego [w sprawie społecznej]. *Kurenda.* R. 1903 s. 39.

12. Odezwa arcypasterza do rodziców katolickich we Lwowie. *Gaz. kośc.* R. 11: 1903 s. 335.

13. Jubileusz ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu NMP. *Gaz. Kośc.* R. 11: 1903 s. 445-446.

14. List pasterski w sprawie pielgrzymki mariańskiej do Piusa X. *Kurenda.* R. 1904 s. 21-28. — Toż w osob. odb. Lw. 1904.

15. Królowa Korony Polskiej. List pasterski z okazji odnowienia ślubów Jana Kazimierza na Kongresie Mariańskim we Lwowie. *Kurenda.* R. 1904 s. 65-74. — Toż w osob. odb. Lw. 1904.

16. List pasterski w sprawie uroczystości ku czci Matki Bożej r. 1904 zwołujący Kongres Mariański do Lwowa. *Kurenda.* R. 1904 s. 79-88. — Toż. *Sod. Mar.* R. 3: 1903/4 s. 107-124. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: O czci Najśw. Marii Panny. Lw. 1903. — Toż. Lw. 1904. — Toż w: *Księga pamiątkowa Mariańska.* Lw. 1905 s. 17-35.

17. Posłannictwo i godność Bogarodzicy. *Homiletyka.* R. 7: 1904 t. 12 s. 1-11.

18. W sprawie szkół pod zarządem braci szkolnych i sióstr de Notre Dame. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 40 s. 639-640.

19. Najśw. Maria Panna Pani i Opiekunka nasza. *Homiletyka.* R. 8: 1905 t. 14 s. 508-521. — Toż w: *Księga pamiątkowa Mariańska* Lw. 1905 s. 72-76.

20. Młodości! Ty nad poziomy wylatuj! List pasterski do młodzieży szkół średnich. *Kurenda.* R. 1905 s. 9-27. — Toż w osob. odb. Lw. 1905. — Toż. *Homiletyka.* R. 8: 1905 t. 15 s. 152-161, 236-248, 461-470, 607-612. — Toż. *Prz. Katol.* R. 32: 1905 nr 13 s. 181-183; nr 14 s. 204-205; nr 15 s. 222-223. — Przedr. fragm. *Czas.* R. 58: 1905 nr 61 s. 2. — Toż. w przekł. na j. niem. Czerniowitz 1905. — Toż w przekł. na j. czeski. Wrašlil. Praha 1910.

21. Odezwa w sprawie koronacji obrazu Matki Boskiej Pocieszenia w kościele ks. ks. jezuitów we Lwowie. *Kurenda.* R. 1905 nr 4 s. 37-39.

22. Sprawozdanie o pielgrzymce uczniów szkół średnich do Rzymu. *Kurenda.* R. 1905 nr 6 s 49-53.

23. Kazanie na rynku lwowskim: „Odnowienie ślubów króla Jana Kazimierza". W: *Księga pamiątkowa Mariańska.* Lw. 1905 s. 176-195.

24. Mowa... przy poświęceniu kamienia węgielnego pod budowę kościoła ś. Elżbiety we Lwowie. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 45 s. 697-701.

25. Instrukcja do duchowieństwa w sprawie organizacji Związku Katolicko-Społecznego. *Kurenda.* R. 1906 nr 3 s. 27-32.

26. List pasterski o potrzebie ofiarności na cele społeczne i organizacji katolickiej. *Kurenda.* R. 1906 s. 13-24. — Toż w osob. odb. Lw. 1906. — Toż. W. 1906.

27 Statuta „Związku Katolicko-Społecznego" Archidiecezji Lwowskiej obrz. łac. *Kurenda.* R. 1906 s. 24-26.

28. Pierwsza Komunia dzieci. List pasterski i instrukcja dla duchowieństwa. *Kurenda.* R. 1906 s. 41-49. — Toż w osob. odb. Lw. 1906.

29. Odpowiedź na ankietę „Przeglądu Powszechnego" o zadaniach katolicyzmu w Polsce. *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 89 nr 1 s. 1-3.

30. Pismo... do Jego Arcypasterskiej Mości... Metropolity Warszawskiego. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 18 (okładka).

31. List pasterski o Kościele Chrystusowym. *Kurenda.* R. 1907 s. 9-44, 65-81. — Toż w osob. odb. Lw. 1907. — Toż. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 21 s. 322-323; nr 22 s. 338-342; nr 23 s. 356-359; nr 24 s. 378-381; nr 25 s. 397-398; nr 26 s. 406-408; nr 27 s. 424-425; nr 28 s. 444-445; nr 29 s. 458-459; nr 30 s. 473-476; nr 31 s. 489-490; nr 32 s. 508-509; nr 33 s. 522; nr 34 s. 537-539; nr 35 s. 554-556; nr 36 s. 568-571; nr 37 s. 586; nr 38 s. 602-604; nr 39 s. 615-616; nr 40 s. 632-633; nr 41 s. 651-652; nr 42 s. 663-664. — Toż Cieszyn 1908. — Toż w przekł. na j. niem. Lemberg 1907. — Fragm. pt. Poza Kościołem Katolickim nie ma zbawienia. Wyd. I. KŁOPOTOWSKI. W. 1922. — Toż. W. 1927. — Toż. W. 1934.

32. Przemówienie... przy rozpoczęciu kursu katechetycznego we Lwowie dnia 4 lutego br. [1907]. *Gaz. Kośc.* R. 15: 1907 nr 8 s. 75-76.

33. Mowa... wypowiedziana w sejmie

dnia 14 marca br [1907]. *Gaz. kośc.* R. 15: 1907 nr 12 s. 119-121.

34. Chrystus i Kościół. *Prz. Powsz.* R. 24: 1907 t. 93 s. 1-11.

35. Wyd. zbior.: Listy pasterskie i mowy okolicznościowe. T. 1. Mikołów 1908 Karol Miarka 8° s. 601, nlb. 1; T. 2. Lw. 1922 Nakł. Tow. „Biblioteka Religijna" 8° s. 315, nlb. 3; T. 3. Lw. 1924 Nakł. Tow. „Biblioteka Religijna" 8° s. CCX, 538. T. 3 poprzedza: M. TARNAWSKIEGO: Arcybiskup Józef Bilczewski. Krótki rys życia i prac. S. I-CCX.

36. Pielgrzymka jubileuszowa u Piusa X. *Kurenda.* R. 1908 nr 7 s. 57-62. — Toż w osob. odb. Lw. 1908.

37. O encyklice potępiającej modernistów. *Gaz. Kośc.* R. 16: 1908 s. 13-14, 28-29.

38. Głos z powodu jubileuszu Przeglądu Powszechnego. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 100 z. jubil. s. 58.

39. List pasterski w 500-setną rocznicę bł. Jakuba Strepy. *Kurenda.* R. 1909 nr 3 s. 19-30. — Toż w osob. odb. Lw. 1909. — *Gaz. Kośc.* R. 17: 1909 s. 145-146, 157-158, 169-171, 185-186. — Toż. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 11 s. 161-164; nr 12 s. 179-181; nr 13 s. 195-198; nr 14 s. 211-212. — Toż. *Głos Katol.* (Kijów). R. 2: 1909 nr 6-10.

40. U Ojca św. korony jasnogórskie. (List pasterski). *Kurenda.* R. 1910 s. 49-52. — Toż w osob. odb. Lw. 1910.

41. Życie święte — święta śmierć. List pasterski. *Kurenda.* R. 1910 s. 1-13. — Toż w osob. odb. Lw. 1910. — Toż. *Gaz. Kośc.* R. 18: 1910 s. 13-14, 65-67, 81-82, 93, 105-107, 121-122, 133-134. — Toż w przekł. na j. niem. Lemberg 1910.

42. Zbrodnia na Jasnej Górze. Odezwa do duchowieństwa archidiecezji 21 X 1910. *Kurenda.* R. 1910 dodatek.

43. Przemówienie przy poświęceniu sztandaru lwowskiego cechu stolarskiego. *Gaz. Kośc.* R. 18: 1910 s. 489-490.

44. Zasługi Świętych dla narodu. Kazanie wstępne wygłoszone w kościele OO. Franciszkanów we Lwowie w pięćsetną rocznicę śmierci bł. Jakuba Strepy. Lw. 1910.

45. Chleb żywota. List pasterski. *Kurenda.* R. 1911 nr 2 s. 7-23. — Toż w osob. odb. Lw. 1911. — Toż. W. 1911. — Toż w przekł. na j. niem. Lemberg 1911.

46. Instrukcja dla duchowieństwa archidiecezji do dekretu „Sacra Tridentina" z 20 XII 1905 o czętej i codziennej Komunii św i do dekretu „Quam singulari Christus amore" z 8 VIII 1910 o wieku, w którym dzieci należy przypuszczać do pierwszej Komunii św. *Kurenda* R. 1911 s. 24-29.

47. Przemówienie przy poświęceniu kościoła św. Elżbiety w dniu 22 X 1911. Lw. 1911. — Toż. *Gaz. Kośc.* R. 19: 1911 s. 545-547.

48. Maria a Przenajśw. Sakrament. Przemowa wygłoszona w katedrze przemyskiej ob. łac. w czasie Kongresu Mariańskiego. Przemyśl 1911.

49. List pasterski. Uczyć, uczyć, uczyć. (Jeszcze w sprawie nauczania katechizmu). Lw. 1912. — Toż. *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 s. 73-74, 85-86, 101-102, 113-114, 125-126. — Toż. *Powściągl. i Praca.* R. 15: 1912 s. 44-48, 53-56. — Toż w przekł. na j. niem. Lemberg 1912.

50. Przemówienie na nabożeństwie w katedrze lwowskiej odprawionym 29 V 1912 r. *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 s. 277-278.

51. Wyd. zbiorowe: Bóg-Miłość. Listy i przemówienia eucharystyczne. Lw. 1913. — Przekł. czeski: J. TUMPACH: Eucharistické listy. Pastýřske listy Josefa Bilčevského. Praga 1912.

52. Eucharystia jako ofiara. Mowa wygłoszona na XXIII Międzynarodowym Kongresie Eucharystycznym we Wiedniu 13 IX 1912 r. P. 1913. — Toż w: *Pamiętnik eucharystyczny.* Sprawozdanie z obrad Sekcji Polskiej XXIII Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego we Wiedniu od 12-15 IX 1912 r. P. 1913 s. 170-191.

53. Jezus Król, Maria Królowa. Kazanie w dniu koronacji obrazu Najśw. Panny w Kochawinie. Lw. 1913.

54. Sprawozdanie z podróży do Rzymu w rocznicę edyktu Konstantyna. *Kurenda.* R. 1913 nr 6 s. 42-44.

55. Odnowienie przymierza chrztu w uroczystość Trójcy św. List pasterski. *Kurenda.* R. 1914 nr 4 s. 21-24. — Toż w osob. odb. Lw. 1914. — Toż w przekł. na j. niem. pt. Erneuerung der Taufgelübde. Hirtenbrief. Lember 1914.

56. Przemówienie z okazji jubileuszu Uniwersytetu Lwowskiego. W: W. HAHN: Pamiętnik obchodu jubileuszowego w 250 rocznicę założenia Uniwersytetu we Lwowie przez króla Jana Kazimierza. Lw. 1914 s. 19-21.

57. Sumienie. List pasterski w latach wojny 1914-1915. *Kurenda.* R. 1915 s. 1-11. — Toż w osob. odb. Lw. 1915.

58. Miłość mocna jako śmierć. Odezwa do duchowieństwa archidiecezji z okazji wojny. *Kurenda.* R. 1915 s. 57-60. — Toż w osob. odb. Lw. 1915. — Toż. *Gaz. Kośc.* R. 22: 1914/15 s. 427-439.

59. List polowy do bojowników naszych żyjących i umarłych w roku wojny 1916. *Kurenda.* R. 1916 s. 3-7. — Toż w osob. odb. Lw. 1916. — Toż. W. 1916. — Toż. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 s. 25-27,

37-38. — Toż w przekł. na j. niem. pt. Hirtenbrief erlassen in Kriegsjahre 1916. Lemberg 1916.

60. Okólnik do duchowieństwa. Z powodu zbliżającej się chwili zmartwychwstania Ojczyzny. *Gaz. Kośc.* R. 23: 1916 s. 541.

61. Męstwo chrześcijańskie. List pasterski w roku wojny 1917. Lw. 1917. — Toż. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 s. 73-75, 85-86, 97-99.

62. Charakter. List pasterski do uczniów szkół średnich i seminariów nauczycielskich. Cz. 1: Charakter czysto ludzki. Lw. 1917; Cz. 2: Charakter chrześcijański. Lw. 1918; Cz. 3: Chrystus wzorem charakteru. P. 1920. — Całość. P. 1920. — Fragm. *Polak-katolik.* R. 13: 1918 nr 133 s. 1-2, nr 150 s. 1-2, nr 151 s. 1-2.

63. Obowiązki powojenne. List pasterski roku wojny 1919. *Kurenda.* R. 1919 s. 8-11. — Toż w osob. odb. Lw. 1919. — Toż. — *Gaz. kośc.* R. 26: 1919 s. 1-2, 13-14, 25-26.

64. Przemowa przy poświęceniu sztandaru Pierwszego Pułku Strzelców Lwowskich w dniu 2 II 1919 r. Lw. [1919].

65. Przemowa na uroczystej akademii w rocznicę Konstytucji 3 Maja. Lw. 1919.

66. Przemówienie przy pożegnaniu wojsk wielkopolskich w dniu 4 VI 1919 r. na błoniu cytadeli lwowskiej. Lw. 1919. — Toż. P. 1919. — Toż. *Gaz. kośc.* R. 26: 1919 s. 157-158.

67. Kazanie wypowiedziane z okazji zjazdu biskupów w katedrze gnieźnieńskiej u grobu św. Wojciecha w dniu 26 VIII 1919 r. P. 1919. — Toż. *Gaz. kośc.* R. 26: 1919 s. 189-191.

68. O pracy. List pasterski roku wojny 1920. Lw. 1920.

69. Pokłosie z czasu wojny 1920 r. I. List pasterski do duchowieństwa i wiernych. II. Przemowa przy poświęceniu sztandaru I Małopolskiej Armii Ochotniczej. Lw. 1920.

70. Mądry Polak po szkodzie. Z listu pasterskiego. Wyd. ks. I. KŁOPOTOWSKI. W. 1921. Czytelnia Polaka-katolika nr 1.

71. Praca dla matki ojczyzny. Z listu pasterskiego. Wyd. ks. I. KŁOPOTOWSKI. W. 1921. Czytelnia Polaka-katolika nr 3.

72. Św. Józef patron Kościoła powszechnego. List pasterski w 50 rocznicę ogłoszenia św. Józefa opiekunem Kościoła. Kr. 1921.

73. Pierwsza pielgrzymka do Rzymu z wolnej Polski z okazji Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego. *Kurenda.* R. 1922 s. 23-31. — Fragm. *Wiad. Diec. Podl.* R. 4: 1922 s. 115-118.

74. Przemowa do Ojca św. Piusa XI w dniu 22 V [1922 r.] podczas przyjęcia pielgrzymki polskiej na audiencji publicznej. *Kurenda.* R. 1922 s. 24-25. — Toż. *Wiad. Diec. Podl.* R. 4: 1922 s. 115-118.

75. O miłości ojczyzny. List pasterski na Wielki Post. Lw. 1923.

76. Na ścieżkach modlącego się arcypasterza. Wyjątki z pism Sługi Bożego [J. Bilczewskiego] wzięte ze zbiorowego wydania Listów pasterskich. Lw. 1944.

77. Listy: 7 listów do S. Pawlickiego z 1887-1913. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8697 III k. 200-208. — 9 listów do O. Balzera z 1892-1922. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 7662 II t. 4. — 28 listów do M. Bobrzyńskiego z 1894-1919. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8080 II k. 208-209; 8081 III k. 146-147; 8087 III k. 327-332; 8088 III k. 237-238, 284-285; 8090 III k. 146-147, 647-648; 8091 III k. 243-244, 323-324, 484-485; 8092 III k. 33-34; 8093 III k. 89-92, 373-374, 395-396, 426-427, 439-440; 8095 III k. 37-38, 55-56, 198-199, 8096 III k. 41-42, 49-50, 83-94; 8097 III k. 15-16, 45-46, 163-164. — 3 listy do W. Kętrzyńskiego z 1905 i b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6205 II t. 2, — 5 listów do T. Rutowskiego z 1905-1917. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 13433 II s. 361-386. — Do L. Cieńskiego z 1907. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6769 I t. 5. — 6 listów do W. Bełzy z 1907-1911. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12647 II Bi-Bu. — Do Z. Bobrzyńskiej z 1910. Rkps Bibl. Jag., sygn 8093 III k. 445-446. — Do J. Rozwadowskiego z 1910. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 7948 II t. 1. — 7 listów do A. Zippera z 1912-1922. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8944 III k. 119-130. — Do J. Kasprowicza z 1913. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6439 I t. 1. — Do M. Bełzowej z 1913. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12666 III 7. — 3 listy do B. Wysłoucha z 1916-1918. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 7175 II t. 1. — 2 listy do arcybpa A. Szeptyckiego z 1918 Rkps Bibl. Ossol., sygn. 7195 II t. 21 cz. 2. — Do J. Twardowskiego z 1918. Tamże. — 2 listy do Nacz. Komendy Armii Austr. z 1918. Tamże. — Do Komend. Wojsk. polskiego i ukraiń. (podpisany także przez arcybpa A. Szeptyckiego) b. d. Tamże. — Do T Romanowicza b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6825 I t. 4. — Do W. Szetkiewiczowej z 1920. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 13350 II s. 567-570. — Do S. Sozańskiego z 1920. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2782 t. 1 k. 54-54v. — Do B. Ulanowskiego b. d. Tamże, sygn. 2681 k. 3-4.

III.

SZUREK S.: Bilczewski Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 94-95; URBAN Win-

centy: Bilczewski Józef. W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 133-146, tamże literatura, zestawiona przez R. GUSTAWA; TENŻE: Sługa Boży Józef Bilczewski arcybiskup metropolita lwowski 1860-1923. Wr. 1977; DZWONKOWSKI R.: Bilczewski Józef: W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 558-559, tamże literatura.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Birkowski Fabian Adam (1566-1636), dominikanin, hagiograf, patrolog.

Urodził się w 1566 r. we Lwowie z Tomasza, majstra kuśnierskiego, i Elżbiety, córki ławnika Macieja Sochy. Był starszym bratem Szymona, filozofa, tłumacza i wydawcy. W 1585 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je w 1593 r. doktoratem filozofii. W latach 1595-1597 wykładał jako docent-extraneus na Wydziale Artium tejże Uczelni literaturę antyczną, potem jednak zrezygnował z kariery uniwersyteckiej i wstąpił do zakonu dominikanów w Krakowie, gdzie 14 X 1598 r. złożył śluby zakonne. Teologię studiował w Bolonii, uzyskując w 1602 r. stopień lektora. Po powrocie do kraju, nauczał teologii w dominikańskim Studium Generale w Krakowie. W 1611 r. zdobył bakaleureat teologii, a w rok później objął po Skardze stanowisko kaznodziei nadwornego królewicza Władysława, któremu towarzyszył w jego wyprawach wojennych przeciw Moskwie i pod Chocim. Ok. 1618 r. otrzymał stopień doktora teologii. W 1634 r. wrócił do Krakowa i pełnił obowiązki przeora w miejscowym klasztorze.

Birkowski znał język grecki i hebrajski. Odznaczał się niepospolitym talentem krasomówczym. Swymi kazaniami pogrzebowymi żegnał wielu wybitnych osobistości polskich, jak kanclerza w. kor. Jana Zamojskiego, jezuitę Piotra Skargę, księcia Krzysztofa Zbarskiego, wojewodę Jana Weyhera, hetmana Jana Karola Chodkiewicza, króla Zygmunta III i jego drugą żonę Konstancję i innych. Zmarł 9 XII 1636 r. w Krakowie. Kazanie na pogrzebie wygłosił jezuita Adam Makowski (Obraz wielebnego Ojca Fabiana Birkowskiego. W Krakowie 1636).

I.

1. Wyd.: Tou hagiou hieromartyros IGNATIOU, archiepiskopu theopoleos Antiocheias, epistolai... Samosci 1597 in Typogr. Academiae Martinus Lenscius excudebat 8° k. 88.

2. Orationes ecclesiasticae in quibus eiusdem Ordinis, tum et alii viri sancti memorantur. Cracoviae 1622 sumptibus Burchardi Quikii 4! k. 9, s. 496.

3. Przekł.: Żywot wyznawcy świętego Dominika... przez W.O. Mikołaja JANSENIUSZA łacińskim językiem napisany a przez... na polskie przełożony... W Krakowie 1626 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 166, k. 6.

II.

1. Jozue za kolędę dany... Jan Zamoyski na mszy zadusznej u św. Stanisława na zamku krakowskim wspomniany. Kazania dwoje... W Krakowie 1613 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 3, s. 36. — Toż. Wyd. A. SZLAGOWSKI w: Mowy pogrzebowe i przygodne Ks. Fabiana Birkowskiego. Cz. 1. W. 1901. Biblioteka dzieł chrześcijańskich. Z. 10 s. 133-154.

2. Na pogrzebie... Piotra Skargi... kazanie... W Krakowie 1612 z Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 2, s. 30. — Toż. W Krakowie 1612. — Toż. W Krakowie 1613 z Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k 2, s. 34. — Toż w: P. SKARGA: Żywoty świętych. W Krakowie 1626. — Toż w: Kazań (dziewięć) z okoliczności publicznych, do których przydane kazanie na pogrzebie X. P. Skargi. P. 1849. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Sześć kazań ks. F. Birkowskiego. Sanok 1856 s. 60-94. — Toż. Wyd A. SZLAGOWSKI w: Mowy pogrzebowe. Cz. 1 s. 75-106.

3. Syn korony, albo na pogrzebie... Joachima Ocieskiego kasztelana sandeckiego... kazanie... W Krakowie 1613 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 2, s. 16. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Kazania przygodne i pogrzebowe. Kr. 1859 s. 1-23. — Toż. Wyd. A. SZLA-

GOWSKI w: Mowy pogrzebowe i przygodne ks. Fabiana Birkowskiego. Cz. 2. W. 1901. Biblioteka dzieł chrześcijańskich. Z. 11 s. 176-195.

4. Kazania na niedziele i święta doroczne... W Krakowie 1620 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 2° k. 8, s. 843. — Toż... Tom pierwszy teraz powtóre wydany z przydatkiem niektórych kazań... W Krakowie 1623 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 2° k. nlb. 7, s. 842, k. 6. — Toż... Tom wtóry, w którym środy i piątki przez Post Wielki i wiele świętych w metryce Kościoła Katolickiego Rzymskiego regestrowanych nowym kazaniem wspomniano. W Krakowie 1628 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 2° k. 9, s. 782, k. 5; Kazania na święta doroczne... W Krakowie 1620 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 2° k. 4, s. 592. — Toż... teraz powtore wydane z przydatkiem niektórych kazań i regestru dostatecznego... w Krakowie 1623 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 2° k. 2, s. 621. — Toż... wtóra część tomu wtórego. Teraz nowo wydana... W Krakowie 1628 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 2° k. 3, s. 914, k. 7.

5. Panu Bogu... podziękowanie za uspokojenie Korony... W Krakowie 1621 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 1, s. 16, k. 1. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Kazania przygodne, s. 1-19. — Toż. Wyd. A. SZLAGOWSKI w: Mowy pogrzebowe. Cz. 2 s. 245-260.

6. Pamięć świętych Wyznawców czyniona w Warszawie u św. Ignacego. B. m. 1622 2°. Druk bliżej nie znany.

7. Kawaler maltański na pogrzebie... Zygmunta Śrzedzińskiego kawalera maltańskiego... wspomniany... w Krakowie 1623 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 20. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Kazania przygodne, s. 1-20. — Toż. Wyd. A. SZLAGOWSKI w: Mowy pogrzebowe. Cz. 1 s. 221-239.

8. Kazania obozowe o Bogarodzicy... i insze kazania o S. Jacku i B. Kantym... W Krakowie 1623 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka sumptem Akademii Krakowskiej 4°, s 86. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Kazania przygodne, s. 1-85. — Toż. Wyd. A. SZLAGOWSKI w: Mowy pogrzebowe. Cz. 2 s. 3-88.

9. Kantymir Basza porażony, albo o zwycięstwie z Tatar Stanisława Koniecpolskiego hetmana... kazanie... W Warszawie 1624 w Druk. Jana Rossowskiego 4° k. A-C_2. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI: Sześć kazań, s. 34-59. — Toż. Wyd. A. SZLAGOWSKI: Mowy pogrzebowe. Cz. 1 s. 109-131. — Toż. fragm. wyd. J. NOSOWSKI: Polska literatura polemiczno-antyislamistyczna XVI, XVII i XVIII w. Z. 1 W. 1974 s. 325-337.

10. Krzyż kawalerski, albo pamięć... Bartłomieja Nowodworskiego kawalera maltańskiego... W Warszawie 1625 w Druk. Jana Rossowskiego 4° s. 39. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Kazania obozowe o Bogarodzicy. Kr. 1858 s. 145-175. — Toż. Wyd. A. SZLAGOWSKI w: Mowy pogrzebowe. Cz. 2 s. 145-174.

11. Jan Karol Chodkiewicz i Jan Weyher wojewodowie... pamięcią pogrzebną wspomnieni... W Krakowie 1627 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 3, s. 40. — Toż. Wyd. K.J TUROWSKI w: Sześć kazań, s. 94-140. — Toż. Wyd. A. SZLAGOWSKI w: Mowy pogrzebowe. Cz. 1 s. 175-197.

12. Książę Krzysztof Zbaraski koniuszy... na pogrzebie wspomniany... W Krakowie 1627 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 3, s. 23. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Kazania przygodne, s. 23-52. Toż. Wyd. A. SZLAGOWSKI w: Mowy pogrzebowe Cz. 1 s. 241-268.

13. Głos krwie B. Jozaphata Kuncewicza archiepiskopa połockiego, także B. Jana Sarkandra męczennika morawskiego... i obrazu Bransbergskiego, przy tym o śś. obrazach, jako mają być szanowane, kazania czworo... W Krakowie 1629 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 2, s. 79. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Kazania przygodne, s. 1-85. — Fragm. pt. O świętych obrazach jako mają być szanowane kazania. Wyd. W. TOMKIEWICZ w: Pisarze polskiego Odrodzenia o sztuce. *Teksty źródłowe do dziejów teorii sztuki.* T. 4. Wr. 1955 s. 243-251.

14. O exorbitancjach kazania dwoje. Przeciwko niewiernym, heretykom, odszczepieńcom i nowym politykom, wierze św. katolickiej rzymskiej i duchowieństwa nieprzyjaciołom... W Krakowie 1632 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 1, s. 33. — Toż. Wyd. Melchior STEPHANIDES w: Opuscula tam ecclesiastici quam equestri ordinis. Cracoviae 1632. Toż. Wyd. K. TUROWSKI w: Kazania przygodne s. 1-33. — Toż fragm. Wyd. J. NOSOWSKI: Polska literatura polemiczno-antyislamistyczna XVI, XVII i XVIII w. Z. 1. W. 1974 s. 348.

15. Exorbitancje ruskie z Greków odszczepieńców, heretyckie z konfederatów, kazania dwoje. W: M. STEPHANIDES: Opuscula tam ecclesiastici quam equestri ordinis. Cracoviae 1632. — Toż. W Krakowie 1633 w Druk Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 4, s. 55. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Kazania obozowe, s. 177-215.

16. Kwiat opadający, albo nagrobek

Gustawa Adolpha... napisany W: M. STEPHANIDES: Opuscula tam ecclesiastici quam equestri ordinis. Cracoviae 1632. — Toż. W Krakowie 1633 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 55. — Toż przy Exorbitancje ruskie. W Krakowie 1633. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Kazania obozowe, s. 217-237. — Toż. Wyd. A. SZLAGOWSKI w: Mowy pogrzebowe. Cz. 2 s. 219-239.

17. Stephan Chmielecki wojewoda kijowski... pamięcią pogrzebaną wspomniany... W Warszawie 1632 w Druk. Jana Rossowskiego 4° k. 4, s. 16. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Kazania przygodne, s. 1-21. — Toż. Wyd. A. SZLAGOWSKI w: Mowy pogrzebowe. Cz. 2 s. 177-217. — Pieśń o Chmieleckim. Wyd. Z. ANDRZEJOWSKI w: Wojenna pieśń polska. T. 1. W. 1939 s. 109-111.

18. Kwiaty koron królewskich nieśmiertelne, albo pamięć ... Zygmunta III i Konstancji królowej... W Krakowie 1633 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 1, s. 62. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Kazania obozowe, s. 87-144. — Toż. Wyd. A. SZLAGOWSKI w: Mowy pogrzebowe. Cz. 2 s. 89-143. Dwa kazania.

19. Wydanie zbiorowe: Sześć kazań ks. F. Birkowskiego. Wyd. K. J. TUROWSKI. W Sanoku 1856; Kazania obozowe o Bogarodzicy. Wyd. K.J. TUROWSKI. W Krakowie 1858; Kazania przygodne i pogrzebowe. Wyd. K.J. TUROWSKI. W Krakowie 1859; Mowy pogrzebowe i przygodne ks. Fabiana Birkowskiego. Cz. 1-2. Wyd. A. SZLAGOWSKI. W W. 1901. Biblioteka dzieł chrześcijańskich. Z. 10-11.

20. Wiersze: Lachrymae in funere Annae Jagiellonicae reginae Poloniae et Lithuaniae ducis. Cracoviae 1596 apud Lazarum 4° k. 10. Luźne wiersze w j. greckim i łacińskim znajdują się w: A. GRUTINIUS: Melancoliae. Cracoviae 1597; JAN ze Lwowa Ursinus: Metodicae grammaticae libri quatuor. Leopoli 1592; J. Oktawian WACŁAWOWICZ: Assertiones philosophicae de meteoris in communi. Cracoviae 1597; TENŻE: Pyrotheoria sive de igneis meteoris speculatio. Cracoviae 1597; Pisma Wawrzyńca TELEŻYŃSKIEGO. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. Łac. XVIII nr 93.

21. Listy: Do J. Lipsjusza z 1597. Wyd. P. BURMANN w: Sylloges epistolarum. T. 2. Lejda 1727, s. 15-25.

III.

DYNOWSKA M.: Birkowski Fabian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 104-105, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 33-35, tamże literatura. — Ponadto: RYBAK T.: Nauka Kościoła według biskupa M. Białobrzeskiego. Lubl. 1962; BRACHA F.: Zarys hist. mariologii pol., s. 468; KOROLKO M.: O prozie kazań sejmowych Piotra Skargi. W. 1972 s. 20-21, 56, 65; TENŻE: Klejnot swobodnego sumienia. W. 1974 s. 131-132, 154; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 42-43; *ŻELAZKO R.*: Kaznodzieja według Fabiana Birkowskiego. W: *Chrześcijańska odpowiedź na pytanie człowieka.* [W. 1975] s. 449-463; SWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 258; BYSTROŃ J. S.: Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. T. 1. W. 1976 s. 125, 126, 261, 321-322, 342, 343-345, 373, 389; T. 2. W. 1976 s. 61, 286, 373, 408-409, 493-509; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 157, 159, 162, 348-354, 579, 622; BRZOZOWSKI M., DĄBROWSKI J.: Birkowski Fabian. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 584-585.

Bp Edward Ozorowski

Biskupiec (Biskupek, Episcopellus) Jan (ok. 1376-1452), dominikanin, biskup chełmski, autor statutów synodalnych.

Syn polskiej rzemieślniczej rodziny mieszczańskiej Biskupów, osiadłej w Krakowie. Urodził się ok. 1376 r., a profesję w zakonie dominikanów złożył w końcu XIV w. w Opatowcu nad Wisłą. Został najpierw lektorem teologii, a na szerszej widowni pojawił się w 1405 r. jako przeor konwentu krakowskiego. Wpisał się w 1407 r. do metryki Akademii Krakowskiej, ale studiów nie przedsięwziął. W latach 1409-1417 był regensem studium generalnego w klasztorze krakowskim. Był gorącym rzecznikiem polskości i jedności prowincji polskiej, zagrożonej przez separatyzm niemieckich zakonników. Będąc jako przeor na soborze w Pizie w 1409 r., skutecznie przeciwstawił się usamodzielnieniu niemieckich konwentów Śląska i Prus. Na kapitule generalnej zakonu 24 X 1410 r. w Bolonii otrzymał tytuł mistrza teologii.

Po powrocie do kraju został wikariuszem prowincji polskiej, a w

1411 r. otrzymał urząd prowincjała. Był długoletnim spowiednikiem króla Władysława Jagiełły, a z czasem najbliższym jego doradcą i powiernikiem. Odznaczał się wybitnymi zdolnościami i erudycją w zakresie teologii i kanonistyki. Dla ratowania prowincji przed rozłamem zrezygnował w 1417 r. z prowincjalstwa, a został mianowany biskupem podupadłej Diecezji Chełmskiej. Okazał się energicznym rządcą. Rezydował w diecezji (poza bywaniem na dworze królewskim), utworzył jej zarząd i kapitułę, rozwinął działalność misyjną i organizacyjną, rozbudowując sieć parafii. W latach 1434-1440, 1440/41, 1445 i 1449 zwołał 4 synody diecezjalne i sam był jedynym i wyłącznym twórcą ich statutów, jak świadczą o tym osobiste akcenty. Wykorzystując współczesne wzory, dał przy tym swemu klerowi dobre kompendium pastoralne. Zmarł w Chełmie 22 IV 1452 r.

I.

1. Statuty synodalne diecezji chełmskiej. Powst. w 1. 1434-1449. Wyd. J. SAWICKI: Concilia Poloniae. T. 4: Najdawniejsze statuty synodalne diecezji chełmskiej z XV w. Lubl. 1948 s. 129-216.

2. Rekomendacja teologii. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1525, f. 54 rb-64va.

III.

PIOTROWICZ K.: Biskupiec Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 110-111, tamże literatura; BAZYDŁO J.: Biskupiec Jan. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 617; tamże literatura. — Ponadto: SAWICKI J.: Najdawniejsze statuty synodalne Diecezji Chełmskiej z XV w. W: *Spraw. z Czyn. Wyd. TN KUL.* Nr 2: 1949 s. 9-10; TENŻE: Nowe materiały do działalności biskupa chełmskiego Jana Biskupca. Tamże. Nr 17: 1969 s. 152-156; WÓJCIK K.: Wykład wstępny Mikołaja Kozłowskiego do I księgi Sentencji Piotra Lombarda w rkpsie Bibl. Jagiell., 1525. *Mater. Hist. Filoz. w Pol.* T. 1 (12): 1970 s. 119, 122-123; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 44-45; ZAHAJKIEWICZ M.: Teoria duszpasterstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 222-223, 242-244; PETRANI A.: Kanonistyka. Tamże, s. 391-392; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 355, 374-376, 430, 493.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Biskupski (Wierzbięta) Piotr h. Niesobia (†1620), kanonik kilku kapituł, autor dziełka polemicznego.

Pochodził z rodziny protestanckiej, osiadłej w woj. kaliskim. Jego matka pochodziła z Budzińskich. W latach 1603-1604 uczył się w Zgorzelcu, a następnie przez 2 lata we Frankfurcie n. Odrą. W 1607 r. studiował w Wittenberdze, a w rok później w akademii jezuickiej w Moguncji. Zachwiany w swojej dotychczasowej wierze udał się w poszukiwaniu prawdy na studia do Marburga. Przebywał też na Uniwersytecie w Würzburgu i w Lejdzie. W 1610 r. przeszedł na katolicyzm. W rok później zapisał się na studia w Rzymie, gdzie m. in. wobec papieża i kardynałów wygłosił mowę o wniebowstąpieniu Chrystusa. W 1612 r. immatrykulował się na Uniwersytecie w Padwie. W 1613 r. wrócił do kraju i przyjął święcenia kapłańskie. W 1614 r. uzyskał doktorat obojga praw. Był kolejno kanonikiem kruszwickim, katedralnym gnieźnieńskim (1616 r.) i warmińskim. Uchodził za znakomitego mówcę, odznaczał się gorliwością deligijną neofity i kulturą prowadzenia sporów. Zmarł w 1620 r.

I.

1. Conflictus in quo brevissime fons totius haereticae pravitatis, ex quo manant omnes errores... recluditum ex ipsorum haereticorum concessis inconcussa veritas Ecclesiae Catholicae Romanae evidentissime firmatur... Venetiis 1613 apud Nicolaum Polum 8° s. 48.

II.

1. Carmen Hieronimo Bużeński castellano Sirad, maecenati et patrono suo... consecratum... Gorlicii 1604 Joh. Rhamba 4°. Druk bliżej nie znany.

2. Caput Isaiae quinquagesimum tertium, quod de Christi excessu et in vitam glorioso reditu concionatur, Graeco et Latino idiomate pro virili... reditum... Francofurti cis Oderam 1605 Fridericus Hartman Typographus 4° ark. 1.

3. Eufemia in obitum Petri Kozmiński equitis Poloni... scripta... Francofurti 1605 Frid. Hartman 4°. Druk bliżej nie znany.

4. Oratiuncula de secundis nuptiis... Sigismundi III Dei gratia regis Poloniae... Francofurti ad Oderam 1605 8° k. 2.

5. Oratiuncula de Christi Domini excessu recitata ipsa die Soteriorum in aedibus... Christophori Neandri P. Ethices professoris dignissimi. Additum praeterea caput quinquagesimum tertium Isaiae idiomate graeco et latino prafrasticos redditum... Francofurti ad Oderam 1605 Frider. Hartmann Typ. 4° s. 32.

6. Oratiuncula de laude scriptorum Demosthenis habita in Illustri Academia Francofordana.. Francofurti 1605 Typis Friderici Hartmanni 4° k. nlb. 9.

7. Oratio de luctuosissimo obitu... Andreae Comitis de Leschno palatini Brestensis... scripta... Francofuturi ad Oderam 1606 Imprimebat Fridericus Hartmann 4° k. A_2-C_3.

8. Oratio de praes. statu Regni Poloniae ad eiusdem amplissimum et honestissimum equestrem ordinem scripta... Witebergae 1607 Typis Kratonianis per Gorman 8° s. 28, k. 1.

9. Oratio ad... Sigismundum III Dei gratia regem Poloniae... scripta... Moguntiae 1608 8° k. nlb. 14.

10. Oratio coram Paulo V Pont. Max et Illustr. Cardinales in festo Ascensionis Domini habita. Romae 1611 2° s. 10. — Toż. Rkps w Bibl. Czart. sygn. 1644 2° s. 270-274.

11. Votum na sejmiku wieluńskim. Wyd. J. S. Pisarski w: Mówca polski. T. 2. W Kaliszu 1676 s. 80-94. — Toż w przekł. na j. niem.: Votum... welches er auf dem Landtage zu Wielun... gegeben... Aus d. polnischen Original zur mehrer Ausübung in der polnischen Sprache ins Deutsch übersetzet. Wyd. J. W. BEWERTA w Berlinie 1689 4° s. 26.

12. Disputationum ethicarum duodecim de virtute heroica... quam... in... Academia Francofurti cis ventilandam et discutiendam liberalis evercitii gratia proponit et exhibet... Francofurti ad Oderam b. r. Typis Nicolai Voltii 4°. Druk bliżej nie znany.

13. Epigramat. W: J. ORTMANN: Oratio valedictoria... Francofurti 1605 excudebat Fridericus Hartmannus 4°.

III.

SIPAYŁŁÓWNA M.: Biskupski Piotr. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 113, tamże literatura; ŚMIGIEL K.: Biskupski Piotr. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 619. — Ponadto: TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w Metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 228; NATONSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1, s. 172-174. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 48.

Bp Edward Ozorowski

Bitczyn Konrad z Łukowa (Bitschin, Konrad z Byczyny) (ok. 1395-ok. 1470), autor traktatu pedagogicznego i pism antyhusyckich.

Urodził się ok. 1395 r. w Łukowie (Lukau) na Dolnych Łużycach w rodzinie mieszczańskiej. Od 1415 r. kształcił się na Uniwersytecie Lipskim, uzyskując w 1416 r. stopień bakałarza, a w 1418 r. magistra artium. W 1420 r. podjął pracę w kancelarii miejskiej w Gdańsku, a w 1424 r. został jej kierownikiem. Ok. 1430 r. przeniósł się do Chełmna, gdzie przyjął święcenia kapłańskie, otrzymał altarię św. Michała w miejscowej farze i został notariuszem miejskim. Rozwinął w tym czasie działalność pisarską. Najważniejszym jego dziełem jest traktat pedagogiczny „De vita coniugali" w 9 księgach, z których księga 4 „De prole et regimine filiorum" jest pedagogiką teologiczną, pierwszą z dotąd znanych, powstałą na ziemiach polskich. Napisał też 2 krótkie traktaty antyhusyckie, kontynuację kroniki Piotra z Duisburga i opracował zbiór dokumentów do dziejów Chełmna. Był jednym z głównych rzeczników założenia uniwersytetu w Chełmie. Po uzyskaniu paru pre-

bend zrezygnował ok. 1454 r. z notariatu, zamieszkując nadal w Chełmnie. Jako proboszcz w Nebrowie i wikariusz kościoła Św. Ducha w Kwidzynie był w 1454 r. subkolektorem świętopietrza na ziemię chełmińską i Pomorze Gdańskie. Posiadał także probostwa w Prabutach i Świeciu. W 1457 r. opuścił Chełmno i powrócił do rodzinnego Łukowa. Dokładny rok jego zgonu nie jest znany.

I.

1. De vita coniugali. Powst. 1433. Rkps Bibl. Uniw. w Królewcu, sygn. 1310 (Yy 85) f. 1-262 r. Księga IV: De prole et regimine filiorum wyd. R. GALLE: Konrad Bitschins Pädagogik. Gotha 1905. — Fragm. wyd. S. KOT: Źródła do historii wychowania. T. 1. Lw. 1934 s. 133-138.

2. Epistola ecclesiae deplanctoria... [przeciw husytom]. Powst. 1433. Wyd. M. TÖPPEN. W: *Scriptores rerum Prussicarum.* T. 3. Lipsk 1866 s. 513-518.

3. Exhortatio ad universos praelatos... [przeciw husytom]. Rkps Bibl. Uniw. w Królewcu, sygn. 1310 (Yy 85) f. 269v-277v.

II.

1. Die Fortsetzung der berühmten Chronik des Pater Duisburg. Rkps Bibl. Miejskiej w Toruniu, sygn. 111.

2. Manuale notarii Civitatis Culmensis. Rkps Państw. Arch. Woj. w Gdańsku, b. sygn.

III.

ZALEWSKA Z.: Bitczyn Konrad. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 622, tamże literatura; WARDĘSKA Z.: Konrad Bitschin z Łukowa zwany Konradem z Byczyny, pedagog chełmiński. *Kwart. Hist. Nauki Tech.* R. 12: 1967 s. 253-265, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 45-46.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Blosius (Bruziński, Brużyński) Maciej († 1646), kanonik kolegiaty świętofloriańskiej, na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, polemista.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej w Krakowie. Studia odbywał w miejscowej Akademii, gdzie w 1595 r. uzyskał bakalaureat, a w 1599 roku mistrzostwo sztuk wyzwolonych, uczczone przez Wojciecha Deoyena w utworze „Apollo laudi". W 1601 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w rok później do Większego. W międzyczasie został prebendarzem kościoła św. Piotra i Pawła. W latach 1604-1605 i 1609-1610 pełnił funkcje dziekana Wydziału Filozoficznego. W 1606 r. wyjechał do Rzymu, gdzie w Sapienzy zdobył doktorat teologii. Po powrocie do kraju wykładał na Wydziale Filozoficznym, a od 1615 r. nadto jako nadzwyczajny lektor na Wydziale Teologicznym. Inkorporował się do tegoż Wydziału w 1628 r. po uprzedniej nostryfikacji dyplomu doktorskiego, co uczcił Grzegorz Goliński panegirykiem „Epaenesis theologica". W tym też czasie został dziekanem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu. W 1634 r. był podkanclerzym Akademii. Zmarł 12 XII 1646 r. Śmierć jego uczcił Stanisław Bieżanowski w „Cygnus academicus".

I.

1. Academica deifica trias arianorum, Graecorum et sectariorum variorum conversioni, catholicorum ac orthodoxorum perfectioni inserviens, in conventu solenni Academiae Crac... habita... Cracoviae 1619 in Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° ark. A—G_4.

2. Quaestio theologica de Christi Domini... habituali gratia ac humanitatis eius salutiferae vera efficientia, pro loco inter S. Th. doctores... obtinendo... ad disputandum proposita... Cracoviae 1628 in Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 10.

II.

1. Jonas sarmaticus universam gentem oramque Polonam ad veram... poenitentiam... exhortans... Cracoviae 1617 in Typogr. Lazari apud Matth. Andreov. 4° ark. A-G_5.

III.

BARYCZ H.: Blosius Maciej. W: *Pol. słow. biog.* T. 2 s. 127, tamże literatura; SWASTEK J.: Blosius Maciej. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 665. Ponadto: NATONSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 168.

Bp Edward Ozorowski

Błachowicz Piotr Andrzej, krypt. X. P. B., (1789-1853), bernardyn, dogmatyk.

Urodził się 30 XI 1789 r. w Kole n. Wartą w mieszczańskiej rodzinie z ojca Tomasza i matki Justyny z Boniewskich. Wykształcenie elementarne zdobył w domu rodzinnym i w miejscowej szkole. W latach 1803-1808 uczył się w szkole publicznej w Skępem, utrzymywanej przez bernardynów. Tu w 1808 r. wstąpił do zakonu bernardynów i po odbytym nowicjacie studiował teologię na zakonnym studium w Warszawie. Przyjąwszy w 1812 r. święcenia kapłańskie, uczył się jeszcze przez 3 lata teologii dogmatycznej i w 1815 r. zdał egzamin konkursowy na lektorat filozofii. Wykładał ją przez 6 lat w klasztorze w Piotrkowie Trybunalskim. W 1821 r. złożył egzamin konkursowy na lektora teologii dogmatycznej i przez 11 lat wykładał ją w Warszawie na studium zakonnym. Równocześnie uczył religii na żeńskich pensjach warszawskich, „bardzo do tego zajęcia poszukiwany" i oddawał się kaznodziejstwu jako „kaznodzieja misji apostolskiej".

Uzyskawszy w 1832 r. jubilację lektorską, został Błachowicz kustoszem warszawskiego konwentu św. Anny, a w 1833 r. prowincjałem. Obronił zanoszonymi do władz petycjami warszawski kościół zakonny przed jego zamianą na cerkiew prawosławną. Nieprzywykły do administracji zrzekł się urzędu prowincjała przed upływem trzechlecia i zamieszkał w klasztorze skępskim. Tu czuwał nad prowadzoną przez zakon szkołą, choć nie był jej kierownikiem. Cieszył się opinią „uczonego teologa, wielce zasłużonego w zakonie i Kościele naszym" i „był znany i wielbiony powszechnie w kraju dla rzadkich swoich cnót i przymiotów". Sławy przysporzyły mu nie tylko wydawane przezeń zbiory kazań, ale wielokrotnie wznawiany podręcznik religii, przeznaczony dla „wyższych instytutów płci żeńskiej", a oparty na solidnych podstawach teologicznych. Zmarł Błachowicz 2 III 1853 r.

I.

1. Historia obrazu [Matki Boskiej] w Skępem. 1827. — Dalsze wydania 1837, 1843, 1849, 1858. Druk znany z przekazu WACŁAWA z Sulgostowa [NOWAKOWSKIEGO] O cudownych obrazach w Polsce... Matki Bożej. Kr. 1902 s. 602.

2. Nauka chrześcijańska dla użytku instytutów płci żeńskiej przez... zebrana. W W. 1830 Druk. Kom. WRiOP 8° s. 310. — Toż. Wyd. 2 do uwag przez Radę Wychowania Publicznego przyjętych zastosowane. W. 1835 S. H. Merzbach, Druk. Józefa Wędzkiego 8° s. 357, k. nlb. 4. — Toż. Wyd. 3. W. 1840. — Toż. Wyd. 4. W. 1846 S.H. Merzbach 8° s. 357 k. nlb. 4. — Toż. Wyd. 5. W. 1854 S. H. Merzbach, Druk. J. Ungra 8° s. 326, nlb. VI. — Toż. Wyd. 6. W. 1865 S.H. Merzbach, Druk. I. Krokoszyńskiego 8° s. 314, nlb. VI.

3. Opis klasztoru skępskiego i koronacji odbytej w r. 1755. Druk. znany z informacji S. BARĄCZA: Pamiętnik zakonu oo. Bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 35.

II.

1. Kazania. T. 1-3. W. 1822 Druk. XX. Misjonarzy 8° t. 1: Kazania adwentowe i pasjonalne, s. 107; T. 2: Kazania adwentowe i pasjonalne, s. 122; T. 3: Kazania świąteczne, s. 125. — Toż. Wyd. 2. W. 1826 8° s. 390.

2. Kazanie na uroczyste wprowadzenie statuty Najśw. Marii Panny Loretańskiej do nowej kaplicy przez... W. 1822 8° s. 16.

3. Kazania na wszystkie niedziele całego roku przez. T. 1-2. W. 1833 Druk. Józefa Wędzkiego 8° t. 1 s. 374; T. 2 s. 356.

4. Dla wygody duchownej... którzy w obrazie w kościele skempskim... czczą N. Marię Pannę. 1837 12°. — Dalsze wyd. 1849, 1858. Druk znany z przekazu WACŁAWA z Sulgostowa, zob. poz. I, 1.

5. Nauki niedzielne z poprzedzającym krótkim wykładem Ewangelii świętej przez... T. 1-2. W. 1850 Druk. Jana Jaworskiego 8° t. 1 k. nlb. 4, s. 316; T. 2 k. nlb. 3, s. 310.

III.

KANTAK K.: Błachowicz Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 129, tamże literatura; MIGDAŁ B.: Błachowicz Andrzej. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 673, tamże literatura. — Ponadto: Ks. Piotr Andrzej Błachowicz. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1853 t. 24 s. 414-420; SMOLEŃSKI M.: Cztery kościoły w Ziemi Dobrzyńskiej. Lw. 1869 s. 40; JOUGAN A.: Homilie polskie od czasów najdawniejszych po dobę obecną. Lw. 1902 s. 390-393.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Błażowski Stanisław Kostka Marcin (2 poł. XVIII w.), wicerektor józefińskiego Seminarium Generalnego we Lwowie, autor rozprawy dogmatycznej.

O jego pochodzeniu i wykształceniu nie posiadamy bliższych danych. W 1781 r. opublikował we Lwowie tezy teologiczne o sakramentach, uzasadniając liczbę sakramentów, ustanowienie przez Chrystusa i wymieniając łaski z nimi związane. W cz. 2-giej omówił sprawy dotyczące materii, formy i szafarza poszczególnych sakramentów, powołując się na autorytet świętych Ambrożego i Bernarda z Clairvaux oraz na uchwały Soboru Trydenckiego. W tej samej publikacji zamieścił po s. 10 zestaw artykułów wiary obowiązujących „de fide" i „non de fide" pod osobnym tytułem „Secretio", przyjmując za podstawę podziału zarówno gallikańską regułę wiary F. Verona, jak i uchwały Soboru Trydenckiego. W wyrażaniu poglądów teologicznych w kwestiach spornych z protestantami, przebija w tej rozprawie ton pojednawczy.

W grudniu 1796 r. został Błażowski powołany na urząd wicerektora Seminarium Generalnego we Lwowie do pomocy rektorowi I. Juchnowskiemu podczas trwającego już od pewnego czasu formalnego buntu alumnów przeciw niesprawiedliwemu traktowaniu przez rektora. W zastępstwie rektora, załamanego kryzysową sytuacją, był zmuszony w imieniu kierownictwa Seminarium, redagować repliki i skargi na zbuntowanych, wysyłając je wraz z protokółami dochodzeniowymi zarówno do władz kościelnych, jak i do lwowskiego Gubernium. Skutkiem jego starań doszło do rozpatrzenia całej sprawy w konsystorzu i do powolnego załagodzenia kryzysowej sytuacji. Wiadomo jeszcze o nim to, że w 1799 r. był proboszczem w Milatynie i tytułował się kanonikiem honorowym.

I.

1. Assertiones ex theologia dogmatica de sacramentis quas in Academia Leopoliensi... publice propugnandas suscepit... sub praesidio P. Vincentii Dihanicz OP. Leopoli 1781 Typis Viduae Piller 8° k. nlb. 11 s. 119.

Na s. nlb. 10 rozpoczyna się tytuł nowego dzieła: Secretio eorum, quae sunt de fide catholica, ab iis, quae non sunt de fide...

III.

ESTREICHER K.: T. 13 s. 163, 164; Schematismus für das Königreich Ostgalizien 1799. Lemberg b. r. s. 288; HURTER H.: Nomenclator. T. 3 kol. 984; RECHOWICZ M.: Karność alumnów w Galicyjskim Seminarium Generalnym (1790-1819). *Rocz. Teol.-Kanon.* R. 3: 1956 z. 1 s. 135, 138.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Błędowski Andrzej de Comitibus Józef (1708-1777), franciszkanin konw., autor rozprawy dogmatycznej.

Syn Stanisława i Teresy. Urodził się 18 XII 1708 r. Jako student retoryki wstąpił do zakonu franciszkanów konw. w Krakowie 8 IX 1724 r. Nowicjat odbył w Krakowie. Tam też złożył śluby zakonne 14 IX 1725 r. Święcenia kapłańskie otrzymał w r. 1731. Był w Krakowie magistrem nowicjatu (1741) i regensem studium (1749-1750), w Warszawie gwardianem i regensem studium (przed 1749), w Nowym Korczynie gwardianem (1750-1752, po 1755-1777 z przerwą ok. 1770-1772) i regensem studium. W 1752 r. wybrano go prowincjałem polskiej prowincji. Po prowincjalstwie został znowu gwardianem nowokorczyńskim. Generałowie zakonu mianowali go prezesem kapituł prowincjalnych w 1757 i 1774 r., prawdopodobnie z powodu choroby nie przyjął tego obowiązku w 1774 r. Przed 1772 r. był Błędowski asystentem generalnym zakonu dla polskich prowincji w Rzymie, zrezygnował jednak z tego stanowiska w 1772 r. Za zasługi dla zakonu Kongregacja Zakonników i Biskupów mianowała go 10 XII 1771 r. definitorem generalnym. Od 1741 r. miał tytuł magistra zakonu, a od 1749 r. definitora wieczystego polskiej prowincji. Zmarł 4 II 1777 r. w Nowym Korczynie, do którego to klasztoru był afiliowany przy wstąpieniu do zakonu.

I.

1. Propositiones ex universa theologia positivo dogmatico polemico critico scholastice juxta mentem Sacrarum Literarum SS. Patrum, conciliorum, ac Venerabilis Joannis Duns Scoti Doctoris Subtilis et Mariani... Varsaviae 1761 Typis S.R.M. et Republicae in Collegio Regio Scholarum Piarum. 8° k. nlb. 107.

III.

PIASECKI J.: Opisanie kościołów i klasztorów franciszkanów z dawnej prowincji Polskiej... po utworzeniu w r. 1815 Królestwa Polskiego pozostałych. W. 1845 s. 44-45; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 385, 425, 465; SYNOWIEC D.: Nowy Korczyn. (Maszynopis w posiadaniu autora). — Arch. Gen. Braci Mn. w Rzymie: Regestum Rmi Minucci ab. A. 1741 ad 1747, k. 27; Reg. secundi trienni Rmi Pris Magistri Calvi. ab. A. 1750 ad 1753, k. 43 v; Reg. sub regimine Rmi P.M.J. B. Constantii de Assisio ministri generalis 1753-1759, s. 50; Reg. Rmi-P. Mag. A. Marzoni 1771-1771, k. 12, 15, 32, 41, 56. — Arch. Prow. Franc. w Krakowie: Cathalogus Fratrum Novitiorum Professorum Conv. Cracoviensis ab. a. 1608 (do 1799), r. 1724, 1741; Liber professorum Conv. Cracoviensis ab. 1716 a., k. 18, 49v, 50; Liber professorum Conv. Crac. ab 1743, k. 8; Acta Provinciae Polonae ab 1764, k. 1, 15, 31, 46, 64, 68, 109 n. 146, 172, 201, 214, 233; A. KARWACKI: Materiały do historii Polskiej i Ruskiej Prowincji OO. Franciszkanów, s. 548, 551-553; — Arch. Franc. w Warsz.: B. MAKOWSKI: Thesaurus Provinciae Poloniae... compertus A. D. 1764, s. 47 n, 57, 121, 113 n.

O. Damian Synowiec OFMConv.

Bober Ludwik (1834-1891), infułat mariacki, autor rozprawy biblijnej.

Pochodził z Jaćmierza k. Sanoka, gimnazjum i teologię ukończył w Krakowie. Po wyświęceniu w 1858 r. został wikariuszem w krakowskiej parafii św. Anny i katechetą gimnazjum św. Anny, w 1872 r. proboszczem w Chrzanowie, a w 1880 r. archiprezbiterem kościoła Mariackiego, którego restaurację rozpoczął (polichromia matejkowska w prezbiterium). Zmarł w 1891 r.

I.

1. De arte hermeneutica S. Isidori Palusiotae scripsit... Curatus in Chrzanów. Cracoviae 1878, sumptibus auctoris, ex typographia ephemeridum Czas 8° s. VIII, 112.

II.

1. Koronka o Wniebowzięciu P.M. Matki Pana naszego Jezusa Chrystusa. [Kraków] 1887 8° k. 2.

III.

RYCHLICKI J.: Bober Ludwik. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 148-149, tamże literatura.

Ks. Jan Kracik

Bobrowski Hilary Grzegorz (1755-1822), paulin ,autor traktatów teologicznych.

Urodził się przed 10 III 1755 r. w Parzymiechach k. Częstochowy jako syn Marcina i Anny. Do zakonu paulinów wstąpił w 1772 r. Studia odbył w Częstochowie i w Krakowie na Skałce, a także w Akademii Krakowskiej (1783-1785), gdzie uzyskał doktorat teologii. Następnie uczył w studium zakonnym na Jasnej Górze (1785-1788) i w Krakowie (1789-1795). Po raz pierwszy wprowadził do programu filozofii matematykę, a w teologii zastąpił dysputy egzaminami ustnymi. Należał do postępowych wykładowców, przez co wzbudził zastrzeżenia przełożonych i konserwatywnych współbraci. Duże zasługi położył Bobrowski na przeoracie krakowskim w latach 1795-1810. Z jego inicjatywy doszło do utworzenia z 4 klasztorów na terenie zaboru austriackiego nowej prowincji, dla której prowincjałem został Jacek Wyszyński. Po jego śmierci w 1799 r. przejął Bobrowski to stanowisko i pozostawał na nim do 1807 r. Gdy w 1810 r. doszło do zjednoczenia wszystkich domów polskich, obrano go ponownie prowincjałem (1810-1822). Ostatnie lata spędził na Jasnej Górze, gdzie zmarł 12 IV 1822 r. W dowód zasług obdarzono go tytułem „ojca prowincji".

I.

1. Conclusiones ex universa theologia iuxta mentem s. Thomae Angelici quinti Ecclesiae doctoris, quas in monasterio Rupellano ad s. Stanislaum... publice defendendas suscepit... praesidentibus RR. PP. Raphaele Psarski et Damiano Smoniewski... W: MERESS B. Holocaustoma medulatum. Cracoviae 1774 k. 4 na początku dzieła.

2. Tractatus theologicus scholastico dogmaticus de peccatis, gratia, merito et iustificatione... per... 1789. Rkps AJG., sygn. II 160 s. 3-94.

3. Tractatus theologicus scholasticodogmaticus de admirabili incarnationis mysterio... traditus paulinae iuventuti ad aedes SS. Michalis anno 1792 per... Rkps AJG., sygn. II 162 s. 80.

II.

1. Institutiones mathematicae in usum religiosae iuventutis... breviter collectae ac in monasterio Clari Montis... anno 1785... vergente in annum 1786 traditae per... mathematices professorem. Rkps AJG., sygn. II 157 s. 5-70.

2. Philosophia rationalis menti recentiorum authorum accomodata ac... religiosae iuventuti ordinis s. Pauli... tradita anno 1786 in annum 1787 per... Rkps AJG., sygn. II 158 s. 5-83.

3. Methaphisica sive scientia generalis aut prima philosophia anno Domini 1787 diebus Aprilis tradita. Rkps AJG., sygn. II 158 s. 87-141.

4. Institutiones phisicae pars prima seu physica generalis... tradita anno Domini 1787 vergente in annum 1788. Rkps AJG., sygn. II 158 s. 145-198.

5. Institutiones physicae pars altera seu physica particularis... tradita anno 1788... Rkps AJG., sygn. II 158 s. 200-211.

III.

CZERWIEŃ H.: Bobrowski Grzegorz Hilary. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 691-692, tamże literatura. — Ponadto: CHODYŃSKI S.: Paulini. W: *Enc. kośc.* T. 18 s. 438 i nn.; CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 533-534.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Bobrowski Michał, krypt.: Ks. M. B. K. K. B. U. P. N. P. S., (1784-1848), ksiądz grecko-katolicki, profesor Uniw. Wileńskiego i wileńskiego Seminarium Głównego, biblista.

Urodził się 8 XI 1784 r. w Wólce na Podlasiu jako syn księdza unickiego Cyryla i Anny Krupskiej. Studiował w Wilnie od 1809 r. w Seminarium Głównym oraz na Uniw. Wileńskim, obok teologii językoznawstwo, filologię klasyczną i hebrajską. Doktorat nauk wyzwolonych otrzymał w 1812 r. Od 1814 r. prowadził wykłady z Pisma św. na Uniw. Wileńskim. Święcenia kapłańskie przyjął w 1815 r. jako ksiądz grecko-katolicki. W latach 1817-1822 odbywał podróże naukowe do Rzymu. W 1822 r. powrócił do stałych zajęć uniwersyteckich, wykładając oprócz Pisma św. archeologię biblijną i j. arabski. W 1823 r. uzyskał doktorat teologii. W 1824 r. został zesłany do klasztoru w Żyrowicach. Po amnestii wykładał od 1826 r. Pismo św. i archeologię na Uniwersytecie oraz j. starocerkiewnosłowiański w Seminarium Głównym. Po zamknięciu Uniwersytetu oraz Seminarium Głównego został proboszczem parafii unickiej w Szereszowie. Jeszcze przed ostateczną likwidacją Kościoła Unickiego przeszedł w 1837 r. na prawosławie, a w 1839 r. został protojerejem sobornym oraz dziekanem prużańskim.

Wielkim osiągnięciem naukowym Bobrowskiego było odkrycie Kodeksu supraślskiego z XI w. z przekładem Biblii na j. starocerkiewno-słowiański. Bobrowski był członkiem Rzymskiej Akademii Starożytności, Moskiewskiego Towarzystwa Historii i Starożytności Rosyjskich oraz innych zagranicznych Towarzystw naukowych. Wiele jego prac zaginęło w rękopisach. Zmarł w Szereszowie 21 IX 1848 r.

I.

Wyobrażenie nauki Pisma św., jej części i literatury. Rzecz przy rozpoczęciu publicznej lekcji Pisma św. przez... dnia 3 grudnia 1822 roku czytania. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 4: 1823 t. 1 s. 104-111.

2. Wyobrażenie Boga w pierwszej z porządku księdze Moyżesza podane. Rzecz na posiedzeniu publicznym w Imperatorskim Uniwersytecie Wileńskim przez... czytana dnia 30 czerwca 1823 roku. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 4: 1823 t. 2 s. 224-240. — Toż w osob. odb. Wil. 1823 8° s. 16.

3. Wyd.: Wizyta Kościoła i Domu Narodowego Polskiego w Rzymie pod tytułem św. Stanisława, z polecenia Ojca św. za wiadomością najjaśniejszego Augusta III króla polskiego 1737 i 1758 roku odprawiona. Z rękopisów Dogiela do kodexu dyplomatycznego przygotowanych i w bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego będących. Wyjątek z t. 3 przeł. z łacińskiego X. Tadeusz MAJEWSKI, bazylianin. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 5: 1824 t. 3 s. 1215-1244. Od s. 1244-1263 przypisy opracował M. Bobrowski.

4. Nekrolog Platona Sosnowskiego. *Dz. Wil.* R. 1828 t. 3 s. 311-317. — Toż w osob. odb. Wil. 1828 8° s. 10.

5. Przekł.: Archeologia biblica Joannis Jahn post D. Fourer Ackermani conamina primum edidit... Vilnae 1829 Typ. Zawadzki 8° s. 356. — Toż. T. 2 Partem II et III continens. Vilnae 1836.

6. Raporty jako profesora Uniwersytetu Wileńskiego. Rkps BN., sygn. BOZ 872.

7. Gramatyka hebrajskiego języka krótko zebrana w r. 1828/29. Fragm. rkpsu w BN., sygn. BOZ 924.

8. O wpływie Kościoła Rzymskiego na język i literaturę słowiańską. Rkps BN., sygn. BOZ 1659.

II.

1. Mowa na uroczystym obchodzie żałobnego nabożeństwa za duszę śp. Piusa VII miana w kościele katedr. wileńskim dnia 8 października 1823. Wil. 1823 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 22.

2. Krótki opis historyczny piśmiennej mowy i literatury arabskiej z dołączeniem pożytków z jej znajomości wypływających. Odczyt na posiedzeniu literackim Uniwersytetu Wileńskiego 15 XII 1823. *Dz. Wil.* R.: 1824 t. 1 s. 1-33.

3. Wiadomość o rękopiśmie dawnej kroniki dalmackiej. *Rozmaitości.* R. 1823 nr 68 s. 537-543.

4. Kazanie w dzień pogrzebu śp. ks. J. K. Chodaniego dnia 21 lipca 1823 miane. W: Jan Kanty CHODANI: Nauka chrześcijańskiej katolickiej religii... Wil. 1823 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. IX-XXVI.

5. Literatura słowiańska. (Wyjątek z Dziennika podróży do Wyższej Luzacji przez... w roku 1822 odprawionej). *Roz-*

maitości. R. 1824 nr 37 s. 289-293; nr 38 s. 297-300.

6. Przemowa przy końcu pogrzebu śp. ks. Filipa Neriusza Golańskiego przez... W: Zbiór mów żałobnych na pogrzebie śp. X. Filipa Neriusza Golańskiego... Połock 1824 Druk. XX. Pijarów 8° s. 41-49.

7. Przekł.: M. SOWICZ: Uwagi nad nieumiejętnością języka słowiańskiego literalnego w Dalmacji. *Dz. Wil.* R.: 1826 t. 1 s. 203-222, 341-354, 391-407.

8. Wzmianka o życiu i pismach Raguzanina Gondola czyli Gundulicza, a w szczególności o jego poemie pod tytułem Osman. Czytał na literackim posiedzeniu w Cesarskim Wileń. Uniwersytecie... *Dz. Wil.* R. 1827 t. 3 s. 194-203.

9. Krótki katechizm dla młodzi rzymsko-katolickiego wyznania uczącej się w naukowych zakładach w Rossyi... Wil. 1834 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 79. — Toż. 1845. — Toż. 1846. —. Toż. Znow izdan po rasporiażeniju načalstva bieorusskogo učebnego okruga. Wil. 1845 Druk. T. Glüdksberga 8° s. 79.

10. Rzeczy większej wagi w podróży z Wilna do Austrii i Włoch nadarzające się. W: DOBRIANSKI: Opisanije rukopisnogo otdielenija Vilenskogo Publ. Bibl. Vypusk 5. Wil. 1906.

11. Kazanie na dzień opieki św. Józefa dnia 27 kwietnia 1824. Rkps Bibl. Czart., teka 45.

12. Gramatyka języka słowiańskiego. Powst. 1826/28. Rkps znajdował się w Bibl. Zamoyskich, zniszczony w 1944.

13. Materiały do historii drukarń słowiańskich na Litwie zebrał... 1846. Rkps według K. ESTREICHERA (T. 1 s. 121) nie był wydany drukiem.

14. Mowy i rozprawy. Rkps BN., sygn. BOZ 1735.

15. Listy: 2 listy do V. Hanki z 1819. Opubl. W. A. FRANCEW: Pisma k' W. Gaukie. Praga 1905 s. 102-104. — Do J. Dobrowskiego, A. J. Czartoryskiego, S. Malewskiego; A. Dobrowolskiego, J. Lelewela, I. Daniłowicza, P. I. Köppenia i innych adresatów oraz dokumenty. Wyd. W. A. FRANCEW: Polskoje slavianoviedinije konca XVIII i piervoj cetvierti XIX st. Praga 1906. (Tu również wiadomości o innych wydaniach listów). — 3 listy do A. Jochera z 1839-1841. Wyd. T. TUROWSKI: Materiały z dziejów literatury i oświaty na Litwie i Rusi. T. 2. Wil. 1937 s. 262, 277, 279. Zródła i materiały Historycznego Wydziału III Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie 3. — 11 listów do Lelewela. Rkps Bibl. Jag., nr 4435. Fragm. listu z 28 II 1824 wyd. w: *Pam. Tow. Lit. A. Mickiewicza.* R. 1: 1887 s. 148-149.

III.

CHARKIEWICZ W.: Bobrowski Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 160-161; tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 4 s. 248-250; T. 6 s. 38-39, tamże literatura; GRYGLEWICZ F.: Bobrowski Michał. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 692, tamże literatura. — Ponadto: Michail Kirillovič Bobrowskij (1785-1848) učonyj slavist orientalist, s. portrietom, avtografami, sobstviennoručnymi spiskami i snimkami drievniejšych slavienskich rukopisiej i faksimile očerka znamienitoj Supras'lskoj rukopisc. Istoriko-biografičeskij očerk. S. Pietierburg 1889 8° s. VIII, 105; STANKIEVIC A.: Mahnuseuski, Pauluk, Bachrym, Bobrouski. Wilnae 1937; ZLATKO V.: M. Bobrowski i A. Kucharski, svjedoči i suradniči reforme hrvatske latinicke grafije u 19 stoljecu. *Rocz. Slaw.* R. 33: 1972 cz. 1 s. 47-59.

Ks. Wincenty Myszor

Boczar Józef (1861-1921), katecheta, wykładowca Uniwersytetu Lwowskiego, teoretyk katechetyki.

Urodził się w 1861 r. w Jabłonicy k. Stanisławowa. Studia teologiczne odbył na Uniwersytecie Lwowskim. W 1883 r. otrzymał święcenia kapłańskie i rozpoczął pracę jako wikariusz i katecheta w Płazowie, następnie w Cieszanowie i w gimnazjach lwowskich. Od 1893 r. był redaktorem „Gazety Niedzielnej" we Lwowie. W 1891 r. został sekretarzem Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Kapłanów, a w latach 1918-1921 pełnił funkcję jego prezesa. Był również członkiem Wydziału Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Organistów oraz Wydziału Katechetów w Galicji. Będąc wytrawnym katechetą, sprawował w latach 1902-1921 w lwowskiej kurii arcybiskupiej funkcję egzaminatora katechetów, a w latach 1911-1921 był radcą szkolnym. W 1908 r. został wykładowcą katechetyki na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego. Zmarł 12 III 1921 r. we Lwowie.

I.

1. Metodyka w nauczaniu religii katolickiej dla użytku seminariów nauczycielskich. P. 1908. — Toż. P. 1923 Nakł. Księg. św. Wojciecha 16° s. nlb. 4, 110. — Toż. Wyd. 7. P. 1930. Do innych wydań nie udało się dotrzeć.

2. Katechetyka. Lw. 1914 Druk. Józefa Chęcińskiego 8° s. 237, VII. — Toż. Lw. 1919.

II.

1. Śpiewajcie panu, pieśni nabożne na cały rok kościelny z dodatkiem litanii, przygotowania do spowiedzi i komunii św. Lw. 1900 Druk. Katolicka 16° s. 164. — Toż. Wyd. 6. Lw. 1904. Do innych wydań nie udało się dotrzeć.

2. Dzieje biblijne opowiedziane w krótkości przez... Lw. 1903 Nakł. Księg. Stanisława Köhlera 16° s. nlb. 2, 91, nlb. 1. — Toż. Lw. 1921 8°. Toż. Wyd. nowe uzup. i dostosowane do programów nauki religii rzymsko-katolickiej... przez ks. Gerarda SZMYDA. Lw. 1926 8°. — Toż. Lw. 1930 Wyd. Zakł. Narod. im. Ossolińskich 16° s. 133, nlb. 1. — Toż. Wyd. nowe uzup. ks. Adam HAUSNER i ks. Franciszek WÓJCIK. W. 1936 8° s. 96. — Toż. Lw. 1937. — Toż. Lw. 1938.

3. Red.: *Gazeta Niedzielna*. Od. 1893 r.

4. Dzieje Kościoła Katolickiego. Lw. 1905. — Toż. Lw. 1906 Nakł. Komitetu Wyd. Dziełek Ludowych 8° s. nlb. 4, 132. — Toż. Lw. 1911 Nakł. Komitetu Wyd. Dziełek Ludowych. 8° s. nlb. 4, 138, nlb. 2. — Toż. Lw. 1917 Nakł. Komitetu Wyd. Dziełek Ludowych 8° s. 108, nlb. 2. — Toż. Lw. 1920 Wyd. Książek Szkolnych Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8 s. 112, nlb. 2. — Toż. Lw. 1925 Wyd. Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8° s. 106, nlb. 2. — Toż. Lw. 1928. — Toż. Wyd. 27. Lw. 1937. Do innych wydań nie udało się dotrzeć.

5. Katechizm dla III i IV klasy szkół ludowych. Lw. 1916 Nakł. Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8° s. 63. — Toż. Lw. 1917 Nakł. Zakł. Narod. im. Ossolińskich 8° s. 64. — Toż. Wyd. 5. Lw. 1930. Do innych wydań nie udało się dotrzeć.

6. Z wycieczki do Worochty. *Gaz. kośc.* R. 24: 1917 nr 51 s. 395-396.

III.

PAWLINA S.: Boczar Józef. W: *Enc. kat.* T. 2 kol. 698-699, tamże literatura. — Ponadto: STACH P.: Wydział Teologiczny w latach 1918-1933. W: *Wydz. Teol. UJK.*, s. 81, 84, 90, 136; Sprawozdanie Wydziału Tow. Wzajemnej Pomocy Kapłanów o. ł. we Lwowie. Lw. 1936 s. 4, 7-8; PORĘBA P.: Dzieje katechetyki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 111, 143.

Ks. Józef Mandziuk

Boecler Johann Wolfgang († 1717), konwertyta, kanonik koloński, polemista.

O jego pochodzeniu nic nie wiadomo. W 2 poł. XVII w. był pastorem protestanckim w miejscowości Rusal w polskich Inflantach. Z inicjatywy gubernatora Klaudiusza Totta został asesorem protestanckiego konsystorza w Rewlu i rozpoczął pracę nad ujednoliceniem liturgii protestanckiej dla Inflant, Estonii i Ingermanlandii, jednakże z nieznanych powodów dzieła nie dokończył. Zapewne przeraziła go wielość grup wyznaniowych w łonie protestantyzmu i zasadnicze różnice w sprawach wiary, co udało mu się ustalić już w czasie wstępnych badań. W broszurze „Fax veritatis" wyliczył 13 tego rodzaju ugrupowań (s. nlb. 2). Wkrótce po 1670 r. wyjechał do Niemiec, gdzie przyjął katolicyzm i został kanonikiem kapituły kolońskiej. Jego nawrócenie odbiło się głośnym echem w świecie katolickim. M. in. jezuicka Akademia Wileńska wydała w 1672 r. broszurę, podającą główne przyczyny konwersji Boeclera i zapowiadającą obszerne dzieło na ten temat. Wśród przyczyn autor broszury podał odejście współczesnych protestantów od nauki założycieli, zamęt w sprawach wiary i daleko idącą niezgodność założeń protestantów z nauką apostołów i ich bezpośrednich następców. W ostatnim dziesiątku lat wieku XVII napisał Boecler kilka rozpraw, traktujących o życiu wewnętrznym w oparciu o niewzruszoną jedność nauki Kościoła katolickiego, oraz kilka innych o obyczajach i wierzeniach pogańskich w Estonii, Finlandii i Laponii. Powodowany zapewne gorli-

wością neofity zrzekł się w 1697 r. godności kanonika i związanego z nią uposażenia. Zmarł w Kolonii 1717 r. w przytułku św. Aleksego.

I.

1. Fax veritatis praemonstrans omnibus haeresum, schismatum et sectarum patronis... unam tantum esse fidem, unam Ecclesiam... Vilnae 1672 Typis Academicis Societatis Jesu 2° ark. 1.

II.

1. Lustgarten einer glaubigen Seele bestehend in 400 Lebensregeln. Köln 1687 12°. Opis wg CH. J. ADELUNG: Forsetzung u. Erganzungen zu Ch. G. Jöchers Allgemeinem Gelehrten Lexicon. T. 1. Leipzig 1784 s. 1959.

2. Der Kindergottes in der heil. catholisque flagrantissimis, sub initio et in fine Erden. B. m. r. [ok. 1690] 12° Opis j. poz. 1.

3. Der wohlversorgten Seele heilige Ruhe in dem Schoos der christcatholischen Römischen Kirchen. B. m. r. [ok. 1690-1693]. Opis j. poz. 1.

4. Oratorium gymnasticum ex precibus iisque flagrantissimis, sub initio et in fine studiorum usurpandis. B. m. r. [ok. 1693]. Opis j. poz. 1.

5. Mitternächtige Seltsamkeiten bei curiöser Beschreibung derer in denen ausserten mitternächtigen Vertern wohnenden Lappen u. Finen u. ersten Ursprungs Ankunst in selbige Länder. B. m. r. [ok. 1694] 4°. Opis j. poz. 1.

6. Auserlesener Kraftikern der Römisch-Catholischen Lehre. B. m. r. [ok. 1693] 12°. Opis wg J. Ch. ADELUNG'A jak wyżej.

7. Die einfältigen esther abergläubische Gebrauche, Weisen, Gewohnheiten u. s. f. B. m. r. Opis j. poz. 1.

8. Der rechtglaubigen u. gottseelig lebenden römische catholischen Christen, bei dessen Grundrichtigen Abriss der heil. Römisch-Catholischen eigentlich Glaubens. Lehre zur Seeligkeit. B. m. r. Opis j. poz. 1.

III.

ADELUNG J. Ch.: Forsetzung u. Erganzungen zu Ch. G. Jöchers Allgemeinen Gelehrten Lexicon. T. 1. Leipzig s. 1959; RECKE J. F. u. NAPIERSKI K. E.: Allgemeines Schriftsteller u Gelehrten Lexicon der Provinzen Lieveland, Esthland. u. Kureland. T. 1. Mittau 1827 204-207; ESTREICHER K. T. 13 s. 198.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bogdanowicz Bernard (ok. 1640-1722), cysters, apologetyk.

Urodził się w Koprzywnicy k. Sandomierza ok. 1640 r. O jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nic nie wiadomo. W młodym wieku wstąpił do zakonu cystersów w Jędrzejowie, gdzie uczył się filozofii i teologii, został wyróżniony przez władze zakonne tytułem doktora teologii i otrzymał święcenia kapłańskie. W 1686 r. wyjechał do Rzymu, gdzie przez 30 lat był prokuratorem polskich cystersów, a od 1716 r. ich rzymskim rezydentem z honorowym tytułem generalnego prokuratora zakonu. W 1703 r. był Bogdanowicz w kontakcie z Andrzejem Grzegorzem Krupeckim, prokuratorem kanonizacji św. Jana Kantego i profesorem w Akademii Krakowskiej, i załatwiał sprawy związane z procesem kanonizacyjnym z upoważnienia tegoż prokuratora. Na stanowisku prokuratora własnego zakonu bronił skutecznie klasztory polskich cystersów przed oddawaniem ich w zarząd opatom komendataryjnym, toteż pisano o nim pośmiertnie (1738) jako o zakonniku „bene merito in ordine". Zmarł w Rzymie 23 XI 1722 r.

Z dorobku piśmienniczego Bogdanowicza na szczególną uwagę zasługuje dzieło treści apologetycznej pt. „Philosophia christiana dogmaticarum veritatum...", dzięki któremu stał się znanym na Zachodzie teologiem, notowanym m. in. przez H. Hurtera.

I.

1. Magnalia Dei ostensa in Maria... comprehensa XXIV elogiis de prerogativis B. Mariae Virginis... ex sententiis s. Bernardi... Romae 1693 Typis J. Jacobi Komarek Boemi apud s. Angelum Custodem 4° s. 62.

2. Philosophia christiana de creatione

et recreatione hominis. Ex... operibus s. Bernardi... desumpta... T. 1-3. Romae 1697 Typis J.J. Komarek 8° t. 1 k. 22 s. 432 i 455 w tym: Praefatio ad lectorem oraz indeks; T. 2 s. 928+indeks; T. 3 s. 922+indeks. — Toż. Romae 1697 2° k. 20, s. CIV i 578+indeks s. 66. To drugie wydanie było dedykowane królowi Augustowi II, podczas gdy pierwsze — Marii Kazimierze.

II.

1. Corona virginalis de laudibus Deiparae Virginis... omnibus Mariae cultoribus... in ecclesia s. Stephani super Cacumen in Urbe... dedicata... Romae 1691 Typis Camerae Apostolicae 4° k. 8 s. 282.

2. Gratiarum actio pro redemptione generis humani... Romae 1697 Typis J. J. Komarek Bohemi apud ss. Vincentium et Anastasium 8° s. 256.

3. Brevis notitia de misteriis sacrae domus Nazarenae nunc Lauretanae... Romae 1693 Typis Joannis Jacobi Komarek Bohemi apud s. Angelum Custodem 8° k. nlb. 6.

4. Thesaurus divitiarum caelestium... in Annuntiatione B. M. V. et Incarnatione Verbi Dei... Romae 1693 Typis J. J. Komarek apud s. Angelum Custodem 2° k. nlb. 33 s. 455. Na początku znajduje się poz. poprzednia „Brevis notitia de misteriis sacrae domus Nazarenae...".

III.

OSTROWSKI J.: Bogdanowicz Bernard. W: *Pol. słow. bigr.* T. 2 s. 189, tamże literatura, — Ponadto: CIAMPI S.: Bibliografia critica delle antiche reciproche corrispondenze dell'Italia colla Russia, Polonia etc. T. 1. Firenze 1834 s. 25-26; BANDTKIE J. S.: Historia drukarń w Królestwie Polskim i W. Księstwie Litewskim. T. 3. Kr. 1826 s. 179; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 38; HURTER H.: Nomenclator. T. 2 kol. 389. — Bibl. Ossol., rkps 5803/II; Bibl. Jag., rkps 5787.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bogdanowicz Roszko Stefan (poł. XVIII w), kapłan obrz. orm.-katol., kanonik kolegiaty w Stanisławowie ob. łac., kanonista.

Był imiennikiem i zapewne bliskim krewnym Stefana Roszki Bogdanowicza, absolwenta rzymskiego Kolegium Propagandy, autora słownika łacińsko-ormiańskiego i rytuału, używanego przez Ormian w Siedmiogrodzie od ok. 1729 r., który zmarł w 1739 r. na stanowisku proboszcza w Stanisławowie. Bogdanowicz Roszko Stefan junior studiował w 50-tych latach XVIII w. na Wydziale Prawa w Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1758 r. doktorat praw na podstawie wydanych tegoż roku i obronionych w publicznej dyspucie kwestii prawnych na temat przywilejów księży zakonnych w świetle prawa kanonicznego. Po studiach został kanonikiem kapituły kolegiackiej obrz. łac. w Stanisławowie. Dalsze koleje jego życi i twórczości nie są znane.

I.

1. Conclusiones iuridicae de privilegiis clericorum tum de regularibus et monachis ex 1mo Institutionem iuris canonici... desumptae. B. m. 1758 k. 2 4°.

III.

ZACHARIASIEWICZ F. K.: Wiadomości o Ormianach w Polsce. W: *Bibl. Nauk. Zakł. im. Ossolińskich.* T. 1: 1842 s. 95-97; BARĄCZ S.: Żywoty sławnych Ormian w Polsce. Lw. 1856 s. 84; TENŻE: Rys dziejów ormiańskich. Tarnopol 1869 s. 136, 168, 169; OBERTYŃSKI Z.: Kościół ormiański. Kryzysy XVIII w. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 479. — Rkps Arch. Uniw. Jag., sygn. 91: Liber diligentiarum baccalaureorum Philosophicae Facultatis, s. 56-64.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bogneyzer Wiktor († 1790), bernardyn, dogmatyk.

Do zakonu bernardynów wstąpił w 1735 r. w Leżajsku. Po rocznym nowicjacie uczył się filozofii w studium zakonnym w Przeworsku, a potem teologii. Egzamin konkursowy na lektora filozofii zdał znakomicie wraz ze swym bratem Godfrydem w 1740 r. i przez 6 lat był lektorem filozofii w studium prowincjalnym w Rzeszowie. Awansował w 1747 r. na lektora teologii i przez 10 następnych lat wykładał w studium za-

konnym przedmioty teologiczne, będąc równocześnie cenzorem prowincjalnym. Oceniał w 1750 r. m. in. przygotowane do druku dzieło G. Pikulskiego „Panis quotidianus". Wkrótce potem (1754) opublikował nieznane bliżej podsumowanie dysputy teologicznej, które dedykował stolnikowi kor. Moszyńskiemu. Po osiągnięciu jubilacji lektorskiej w 1757 roku ukończył pracę dydaktyczną i został gwardianem w Zbarażu, a w 1781 r. kustoszem prowincji. Zmarł w Cudnowie k. Żytomierza 5 V 1790 r.

I.

1. Conclusiones theologicae. [B. m. r.] Niepełny opis wg GOLICHOWSKIEGO N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 244. Pozycji tej K. ESTREICHER nie zna.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 144. — Arch. Prow. Bernardynów w Krak. Rkps (bez sygn.): GOLICHOWSKI N.: Poczet wybitnych bernardynów od XV do XIX w. Leżajsk 1918 s. 143.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bogucicki Józef Jan Kanty (1747-1798), kanonik kolegiat krakowskich, profesor Akademii Krakowskiej, historyk Kościoła.

Urodził się w Bogucicach k. Buska w rodzinie żydowskiej karczmarza Kazimierza Berka Lewkowicza. W styczniu 1758 r. przyjął w Krakowie chrzest wraz z ojcem i starszym bratem Wolfem, zmieniając nazwisko na Bogucicki. W rok potem zapisał się na Wydział Filozoficzny Akademii Krakowskiej i w 1764 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych wraz z senioratem szkoły św. Szczepana w Krakowie, a w 1767 r. doktorat filozofii. Od tego czasu, będąc wykładowcą Wydziału Filozofii, studiował równocześnie teologię i prawo kanoniczne w Akademii Krakowskiej oraz uczył wymowy jako profesor extraneus w Akademickim Seminarium Duchownym. W 1767 r. odbył dwie dysputy teologiczne. Owocem jego zainteresowań wymową kościelną był jego udział w dyspucie na temat: „Exercitatio scholastica... de genere contionandi" (1769). Studia prawnicze uwieńczył bakalaureatem obojga praw w 1771 r. W tym też czasie otrzymał seniorat bursy prawniczej oraz probostwo w Mucharzu.

W 1773 r. wyjechał Bogucicki do Rzymu w celu pogłębienia studiów teologicznych i j. greckiego. Zapisał się do rzymskiego kolegium dominikanów i zaprzyjaźnił z przebywającym w tym czasie na studiach w Rzymie Hugonem Kołłątajem. W 1775 r. zdobył doktorat teologii, a następnie odbył podróż po Włoszech, Francji i Anglii.

Po powrocie do kraju przebywał przez pewien czas w Warszawie, gdzie został członkiem Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych. Dalsza jego działalność była już ściśle związana z reformą Akademii Krakowskiej u boku H. Kołłątaja, a zwłaszcza z reformą Wydziału Teologicznego. Wszedł w skład komisji, powołanej do przeorganizowania tego Wydziału, a po wprowadzeniu w życie reformy w 1780 r. otrzymał katedrę historii Kościoła, kierownictwo Szkoły Wydziałowej krakowskiej i został sekretarzem Szkoły Głównej. W roku następnym był jednym z głównych kandydatów na stanowisko rektora, którym jednak nie został z powodu silnej opozycji ze strony starszyzny uniwersyteckiej. W tym czasie Bogucki naraził się szczególnie bpowi K. Sołtykowi i kapitule katedralnej krakowskiej, gdyż w zatargu Sołtyka i kapituły z H. Kołłątajem stanął po stronie tego ostatniego i zdecydowanie opowiedział

się za pozostawieniem go na stanowisku wizytatora, a potem rektora Akademii. Utracił na pewien czas probostwa w Mucharzu i Igołomii, ale po przejęciu administracji diecezji krakowskiej przez bpa Michała Poniatowskiego otrzymał je z powrotem i został mianowany członkiem ośmioosobowej rady przybocznej wizytatora, a następnie generalnym wizytatorem szkół koronnych w myśl uchwał KEN o reformie szkolnictwa średniego. Przeprowadził w 1783 r. wizytację szkół w Wielkopolsce, a następnie w Małopolsce w 1785 r. Władze Szkoły Głównej proponowały mu w 1784 r. przejęcie nowoutworzonej katedry literatury, której jednak nie przyjął, tłumacząc się nadmiarem innych prac.

Owocna działalność Bogucickiego w organizowaniu oświaty oraz jego działalność piśmiennicza i dydaktyczna zostały zahamowane na skutek nagonki, jaką rozpętali w 1787 r. przeciw jego osobie przeciwnicy reform, wykorzystując niektóre jego śmiałe sformułowania na temat XV-wiecznych stosunków panujących w Kościele, które Bogucicki przedstawił w publicznym odczycie 19 VI t. r. w obecności króla Stanisława Augusta i licznie zebranych świeckich i duchownych. Przed utratą katedry oraz innymi szykanami uratowało go taktowne postępowanie rektora F. Oraczewskiego i opieka prymasa Michała Poniatowskiego. Cała ta sprawa, jak również późniejsze wypadki łącznie z przymusowym zawieszeniem wykładów w 1794 r. i ucieczką do Galicji Wschodniej przed Prusakami tak nadszarpnęły zdrowie Bogucickiego, że po upadku insurekcji poprosił o zwolnienie z katedry. Władze Akademii nie przychyliły się na razie do tej jego prośby, ale w 1796 r. wysłały go wraz z Janem Śniadeckim do Wiednia w celu rozpoczęcia starań o zachowanie dotychczasowych praw Akademii Krakowskiej. Zabiegi te zostały uwieńczone sukcesem i z końcem kwietnia 1797 r. Bogucicki mógł już bez przeszkód przejść na emeryturę. Osiadł na swoim probostwie w Igołomii, gdzie też zmarł 26 XII 1798 r. Swoją bibliotekę liczącą 2283 tomy dzieł w j. greckim, łacińskim, angielskim, francuskim, niemieckim, polskim i włoskim zapisał Szkole Głównej Koronnej, a majątek Związkowi Filantropów w Krakowie.

Obok wybitnej działalności oświatowej Bogucicki dał się poznać jako sumienny i krytyczny badacz dziejów kościelnych. Jego główne dzieło „Historia Kościoła" nie dochowało się, gdyż jego jedyny rękopis został zniszczony przez nieznanego z nazwiska fanatyka w Igołomii zaraz po śmierci autora. Bardzo wysoko ocenił to dzieło H. Kołłątaj, pisząc, że jego autor „łączył niewątpliwą chronologię z rozsądną krytyką" i że należy je uważać za „wzór literatury w rodzaju narracji". Zachowanym w rękopisie fragmentem tej rozprawy są „Uwagi nad niektórymi znakomitszymi dziejami trzeciej epoki religii chrześcijańskiej w XV w." (Rkps B. Jag. 1102).

I.

1. Conclusiones theologicae de Scriptura Sacra et traditionibus... B. m. 1766 4° k. 2.

2. Conclusiones theologicae ex cursu morali, menti D. Thomae... conformes... Cracoviae [1767] Typis Academicis Collegii Maioris 4° k. nlb. 4.

3. Cultus duliae b. Isaiae Bonerio... exhibitus. Cracoviae 1767 4° ark. 2½.

4. Exercitatio scholastica ex praeceptis sacrae rhetoricae et praecipue de genere contionandi morali concinnata... sub assistentia J. C. Bogucicki... Cracoviae [1769] 16° k. 4. Jest to zbiór kwestii „ex sacra rhetorica", na które odpowiadało ośmiu profesorów.

5. Assertiones ex historiae ecclesiasticae saeculo primo selectae... Cracoviae 1781 Typis Universitatis 8° k. nlb. 17.

6. Uwagi nad niektórymi znakomitszymi dziejami trzeciej epoki religii chrześcijańskiej w XV w. (Powst. ok. 1780). Rkps Bibl. Jag., sygn. 5609. Wyd. ze skreśleniami cenzury austriackiej J. MUCZKOWSKI. *Dwutyg. Liter.* R. 1842.

7. Methodus tradendae historiae ecclesiasticae. — Prospectus tradendae theologiae dogmaticae. Rkps AGAD Metryka Litewska, dz. VII, k. 121 nn. Wyd. M. CHAMCÓWNA: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu H. Kołłątaja 1777--1786. Wr. 1957 Monogr. z Dziej. Nauki i Tech. T. 2 s. 347-354.

II.

1. Laudatio funebris... Jacobi M. Marciszowski, utriusque iuris doctoris et professoris... Cracoviae 1773 Typis Seminarii Academico-dioececani 4° k. 13.

2. Kazanie o niektórych chrześcijańskiej religii prawdach... w kolegiacie warszawskiej św. Jana w czasie postu... roku 1778 powiedziane... Warszawa 1779 Druk. Piotra Dafoura 8° s. 168.

3. Oratio... cum in Regni schola, Universitate Cracoviensi... studiorum reformatio introduceretur... Cracoviae 1780 4° k. nlb. 6.

4. Listy: 3 listy do H. Kołłątaja z 1780, 1781 i 1784 [?]. Rkpsy AGAD Metryka Litewska, dz. IX t. 76, 96, 78. — Do I. Potockiego z 1780. Rkps AGAD Arch. Wilanowskie, sygn. 279a, 14. — Do J. Przybylskiego z 1786. Rkps Bibl. Jag., sygn. 143/I. — Do F. Oraczewskiego z 1787. Rkps AGAD Metryka Litewska, dz. IX t. 98.

III.

BARYCZ H.: Bogucicki Józef Jan Kanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 195-196, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 4 s. 253-254, tamże literatura. — *Ponadto:* Elenchus doctorum et professorum Universitatis Jagellonicae anno celebrato canonisationis [s. Joannis Cantii — 1780]. W: J. A PUTANOWICZ: Życie, cuda i dzieje kanonizacji... św. Jana Kantego. Kraków 1780 k. 201v; Bogucicki Józef. W: *Enc. kośc.* T. 2 s. 441; OPAŁEK K.: Myśl Oświecenia w Krakowie. Kr. 1955 s. 204, 225-226, 233-234; TENŻE: Oświecenie. W: *Hist. nauki pol.* T. 2 s. 454; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. Tamże. T. 6 s. 50-51.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bogucki Ambroży Ignacy h. Krzywda (1712-1774), paulin, autor tezy teologicznej.

Urodził się w Bogucji k. Ostrowi Maz. z rodziców Kacpra i Zofii. Do zakonu paulinów wstąpił w 1728 r. studia filozoficzne odbył w latach 1729-1731, na teologię zaś został wysłany do Trnawy, a potem do Ołomuńca. Po powrocie był krótko kaznodzieją w Wielgomłynach, a następnie uczył teologii moralnej w Pińczowie, filozofii na Jasnej Górze i teologii w Krakowie. Doprowadził do skutku szereg publicznych dysput. Przez pewien czas był kapelanem wojewody rawskiego Antoniego Jabłonowskiego. Na kapitule generalnej w 1774 r. otrzymał tytuł doktora filozofii, po czym został przeorem konwentu św. Zygmunta w Częstochowie oraz chwilowo kapelanem we wsi Białka k. Częstochowy. Dwukrotnie był definitorem prowincji i przez wiele lat komisarzem generalnym dóbr jasnogórskich. Zmarł 22 II 1774 r. na Jasnej Górze po długiej chorobie.

I.

1. Portentum naturae saeculorum prodigium, in carne Angelus Divus Thomas de Aquino... Stephano Demsich... priori generali... Ad auspicatissimum eius sarmaticum in orbe adventum, devoto obsequi, et filialis subiectionis cultu, una cum philosophicis, applaudentis angelicae scholae thesibus ad instuendum propositum... a... defendente. Praeside Rev. in Christo P. Brunone Josepho Chojnacki... professore actuali. Oratorio argumento demonstratum... 1731 die 7 Martii. Częstochoviae 1731 Typis Clari Montis 2° k. nlb. 9.

III.

ESTREICHER K.: T. 18 s. 212-213. — Rkps AJG., sygn. 77: Catalogus patrum, s. 163, 711; Rkps AJG., sygn. 532 s. 8.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Bogucki Henryk (1728-1782), dominikanin, dogmatyk i polemista.

O jego pochodzeniu i początkowych naukach nic nie wiadomo. W 18-tym roku życia wstąpił do zakonu dominikanów w Podkamieniu, gdzie w 1747 r. złożył śluby zakonne, uczył się filozofii i teologii i przyjął święcenia kapłańskie. Studia teologiczne kontynuował następnie w Rzymie, gdzie też bronił i opublikował w 1752 r. tezy teologiczne na temat Wcielenia, pokuty i rzymskiego biskupstwa. Po powrocie do kraju był przed 1760 r. lektorem filozofii w Podkamieniu, potem awansował na lektora teologii spekulatywnej, którą wykładał przez 2 lata we Lwowie i przez 3 w Żółkwi. Zakonny bakalaureat teologii uzyskał przed 1777 r.

W twórczości teologicznej Bogucki nie wykazał większej oryginalności, posiada jednak pewne zasługi w przyswajaniu polskiej literaturze teologicznej XVIII w. dorobku naukowego autorów obcych. Na szczególną uwagę zasługuje jego tłumaczenie apologetycznego dzieła włoskiego dominikanina A. Walsekkiego pt. „O gruncie religii...", skierowanego przeciw deistom. Tłumaczenie to uczyniło go znanym w XVIII w. polemistą.

I.

1. Adamo Czartoryski... palatini Russiae... se suasque theologicas theses de Incarnatione, de Poenitentia et de Romano Pontifice D.C. 2. Romae 1754 Typogr. Nicolai et Marci Palearini 2° ark. 4.

2. Ilustrissimo D. Antonio Potocki palatino Bełzensi... se suasque theologicas theses D.C.O. Leopoli 1759 4° k. nlb. 9.

3. Przekł.: A. WALSEKKI: O gruncie religii... Berdyczów 1777 Druk. Fortecy N. P. M. 8° k. 10 s. 279; T. 2 księga 1 k. nlb. 3 s. 255; Księga 2: O gruncie religii objawionej. T. 1 8° k. nlb. 4 s. 259; T. 2 k. nlb. 2 s. 429; Księga 3: O źródłach niezbożności. T. 1 8° k. nlb. 2 s. 331; T. 2 k. nlb. 1 s. 364 k. nlb. 3.

4. Theologia dogmatica critica et speculativa menti divi Thomae accomodata. T. 1-3. Poczajoviae 1780 Typogr. PP. Basilianorum 4° (t. 3 s. 374) Opis według: ESTREICHER. T. 13 s. 213.

III.

DYNOWSKA M.: Bogucki Henryk. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 197, tamże literatura. — Ponadto: ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 224, 235, 238.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Boguski Ludwik († 1618), bernardyn, kronikarz.

Urodził się w Boguszycach w woj. rawsko-mazowieckim pod koniec XVI w. prawdopodobnie w rodzinie szlacheckiej. Do zakonu bernardynów wstąpił w Krakowie 12 VII 1603 r. i po odbyciu nowicjatu tam też zapewne przeszedł kurs filozofii i teologii. Po przyjęciu święceń kapłańskich był kapelanem w Lanckoronie u wojewody krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego. Po założeniu w budowanej przez Zebrzydowskiego „kalwarii" klasztoru bernardynów został Boguski po 1609 r. kaznodzieją w nowym konwencie. Na zaproszenie księcia cieszyńskiego Adama Wacława głosił kazania wśród protestantów w Księstwie Cieszyńskim. W Kalwarii założył kronikę klasztoru, w której w sposób inteligentny opisał w j. łacińskim dzieje fundacji Zebrzydowskiego. W styczniu 1618 r. udał się Boguski z sugestii i przy finansowym poparciu Zebrzydowskiego w pielgrzymce przez Rzym do Ziemi św. W czasie podróży zmarł w Kairze 25 IX 1618 r. na febrę.

I.

1. Historia Calvariae seu diligens et accurata descriptio situs, fundationis, privilegiorum devotissimi conventus Zebrzydovicensis S. Mariae Angelorum ad Calvariam... collecta anno Domini 1613.

Rkps Arch. Prow. Bernardynów w Kr., sygn. IV-a-1 został podzielony przez Boguskiego na szereg części. Sam Boguski opisał początkowe dzieje fundacji klasztoru i „kalwarii" (s. 1-138) oraz podał początkowe informacje o różnych sprawach w dalszych częściach, m. in. wpisał w 1617 r. ułożony przez siebie inwentarz klasztornej biblioteki. — Rozdz. 2 księgi 1-szej pt. De conventu universali omnium Regni ordinum qui postea bello cum S. Regia Majestate terminatus et dissolutus est rokosz vulgariter dicto (s. 9-17) wyd. J. BUKOWSKI pt. Przyczynek do dziejów rokoszu Zebrzydowskiego. *Kwart. Hist.* R. 8: 1894 s. 230-238.

III.

KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 269, 337; WYCZAWSKI H. E.: Dzieje Kalwarii Zebrzydowskiej. Kr. 1947 s. 18, 34, 35, 150, 156, 176, 216-218; PABIN W.: Inwentarz Biblioteki Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej z 1617 roku. W: *Z badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi.* Z. 1. W. 1975 s. 78-81, 91.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Bogusławski Józef Konstanty (1754-1819), pijar, po sekularyzacji kanonik inflancki i wileński, profesor Uniw. Wileńskiego, moralista.

Urodził się 9 II 1754 r. Od 1764 r. kształcił się u pijarów w Złoczowie, Podolińcu, Rzeszowie, Warszawie i w Krakowie. Po ślubach zakonnych w 1771 r. uczył wymowy w Międzyrzeczu Koreckim, a następnie w ll. 1778-1780 studiował teologię w Krakowie. W 1780 r. przyjął święcenia kapłańskie. Poza wymową uczył także prawa natury i narodów w konwikcie warszawskim pijarów oraz ekonomię polityczną w Collegium Nobilium. Doktoryzował się w Wilnie z teologii 19 V 1788 r. i w następnym roku otrzymał profesurę w Szkole Głównej Wielkiego Księstwa Litewskiego, gdzie wykładał teologię moralną i historię Kościoła. W 1796 r. zaczął wykładać teologię dogmatyczną w Uniw. Wileńskim. W okresie Sejmu Wielkiego wydawał w Warszawie ręcznie pisaną gazetkę oraz pisał mowy dla posłów.

W Wilnie sekularyzował się i otrzymał probostwo w Podbrzeziu k. Wilna oraz kanonię inflancką. W 1808 wszedł do kapituły Wileńskiej. Według opinii współczesnych był miernym profesorem i w 1803 r. za namową rektora Stroynowskiego przeszedł na emeryturę. Od 1805 r. był kapelanem przy Uniwersytecie i zajmował się duszpasterstwem studentów. Będąc jeszcze pijarem wstąpił w 1785 r. w Warszawie do loży masońskiej. Od 1813 r. był członkiem loży w Wilnie. Zajmował się w nauce przede wszystkim zagadnieniami prawa oraz organizacją nauczania. Był kilkakrotnie dziekanem Wydziału Nauk Moralnych i Politycznych, wizytatorem szkół i cenzorem książek religijnych. Napisał także kilka drobnych utworów poetyckich. Zmarł w Wilnie 14 III 1819 r.

I.

1. O doskonałym prawodawstwie przez... Warszawa 1786 Wyd. Komisji Edukacji Narodowej 8° k. 2, s. 121.

2. Oratio de utilitate atque praestantia studii theologici adversus quosdam illius vituperatos pro restauratione praelectionum in principe schola Magni Ducatus Lithuaniae habita a... in eadem principe Schola M.D.L. V Nonas Octobris 1789 b. m. 8° s. 28.

3. De *studio theologiae sacrae aeque* laicis ac ecclesiasticis viris necessario dissertatio auctore... S. Theologiae Doctore Canonico Cathedrali Vilnensi. Vilnae 1814 Typ. Dioec. in Monte Salvatoris 8° s. 14.

II.

1. Życia sławnych Polaków krótko zebrane. Warszawa 1788 Wyd. Komisji Edukacji Narodowej 8° k. 4 s. 205, k. 1 — Toż. T. 1-2. Wil. 1814 Wyd. Księży Misjonarzy 16° t. 1 s. nlb. 12, 314, nlb. 2; T. 2 s. nlb. 2, 236, nlb. 8.

2. Wyd. Mowy i wiersze moralne autorów klassycznych przez... zebrane i podane do druku na fundusz ubogich. T. 1-2. Wil. 1801 Wyd. Księży Pijarów 8° t. 1 s. nlb. 28, 360, t. 2 s. nlb. 14, 276.

(Zawiera przekład dokonany przez Bogusławskiego: Mowa o religii, t. 1 s. 80--137; Mowa o chwale, t. 2 s. 116-145). — Toż. Wil. 1806-1807.

3. Przekł.: Jan Chrzciciel Ludwik GRESSET: Wiersz o osobności... z francuskiego przystosowany przez... Wil. 1802 Wyd. Księży Pijarów 8° s. 34.

4. Przekł.: Decimus Iunius IUVENALIS: Wiersz o żądzach ludzkich Juvenalisa poety z łać. przetł. przez... Wil. 1802 Wyd. Księży Misjonarzy 16° s. 22.

5. Wiersz... na odjazd Najjaśniejszego i Najłaskawszego Imperatora Wszech Rossji Alexandra I z miasta gubernskiego Wilna. Wil. 1802 2° k. 1/2 ark. nlb. 1.

6. Wiersz... na portret Najjaśnieyszego i Najłaskawszego Imperatora Wszech Rossyi Alexandra I w sali ratusza miasta guberńskiego Wilna oraz Na Ołtarz pod portretem, Wil. 1802 2° k. nlb. 1. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

7. Do Jaśnie Wielmożnego Jegomości X. Jana Nepomucena Korwina Kossakowskiego biskupa wileńskiego... w dzień imienin 1802. Wil. 1802 4° s. 24 nlb. (Wiersz). Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

8. Pieśni w dzień nabożeństwa rolniczego. Wil. 1802 8°.

9. Do J.O.X-cia Imci Adama Czartoryskiego taynego konsyliarza... od Muz Słowiańskich z okoliczności pisanego listu od tego J. O Xiążęcia Kuratora do Uniwersytetu Wileńskiego d. 14 lutego 1803 4° ark. 1. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

10. Kazanie na pogrzebie J.W.J.X. Jana z Korwinów Kossakowskiego biskupa wileńskiego... w kościele katedralnym wileńskim przez... miane dnia 26 listopada 1808 r Wil. b. r. Wyd. J. Zawadzki 8° s. 30.

11. Pour la fête de Sa Majesté L'Imperatrice et la Reine Luise Marie le 25 Aout 1812 au Public de Vilna. Wil. 1812 4° s. 4 nlb. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

12. Prospectus de l'ouvrage intitule: Les vies des Polonais ilustres. Vilna 1814 8°. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

13. Ad nobiles adolescentes. De conjungendis cum nobilitate literis, dissertatio auctore... Wil. 1814 Wyd. Księży Misjonarzy 4° s. 19.

14 Mowa o konstytucji rządu miana na publicznym Zgromadzeniu w Szkole Głównej W. Księstwa Litewskiego d. 17 stycznia 1792 przez... Rkps Bibl. Akad. Nauk USRR w Kijowie, Arch. Chreptowiczów, sygn. I 6062.

15. Mowa o obowiązkach obywatela względem Ustawy Rządu miana na zgromadzeniu publicznym w Szkole Głównej W. Księstwa Litewskiego przez... d. 3 maja 1792. Rkps Bibl. Akad. Nauk USRR w Kijowie, Arch. Chreptowiczów, sygn. I 6063.

16. Oda do obywatela. Rkps Bibl. Uniw. Pozn., sygn. 69, t. 2.

17. Oda czyli marsz wdzięczności. Rkps Lw. Państw. Nauk. Bibl., Arch. Baworowskich, sygn. 313/III k. 228 r.

18. Listy: Listy i dokumenty wolnomularskie. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 144. Fragmenty z lat 1787-1788. Wyd. Stanisław MAŁACHOWSKI-ŁEMPICKI: Dzieje wolnego mularstwa w Krakowie 1755--1822. Kr. 1929 s. 21-28. — List do Stanisława Augusta z 1792. Rkps Bibl. Czart., sygn. 919 s. 281-283. — List do I. Potockiego. Rkps AGAD, sygn. 279 b III.

III.

FALKOWSKI Cz.; Bogusławski Józef Konstanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 208-209, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 4 s. 254-256; T. 6 s. 39-40, tamże literatura; ŚRUTWA J.: Bogusławski Józef. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 729. — Ponadto: OPAŁEK K.: Bogusławski Józef. W: *Filozof. w Pol. Słow.*, s. 27; *Słownik literatury polskiego Oświecenia.* Praca zbior. pod red. T. KOSTRZEWICZOWEJ. Wr. 1977 s. 314, 807, 812.

Ks. Wincenty Myszor

Bohdanowicz Józef (ok. 1787—1846), misjonarz, wykładowca Seminariów Diecezjalnych, autor dysertacji biblijnej.

Pochodził z Podlasia. Początkowe nauki pobierał w Mariampolu i w Kownie. Do zgromadzenia misji wstąpił w Wilnie w 1804 r. Święcenia kapłańskie przyjął w 1810 r., lecz już od 1808 r. wykładał teologię w Iłłukszcie, gdzie misjonarze prowadzili Seminarium Duchowne diecezji wileńskiej. W latach 1810-1812 był profesorem w żmudzkim Seminarium w Worniach, a następnie uczył w Seminarium zgromadzenia w Wilnie. W 1822 r. został superiorem domu wileńskiego i proboszczem parafii

Zbawiciela. Był tam egzaminatorem i wizytatorem diecezjalnym oraz cenzorem ksiąg religijnych.

Studia wyższe odbył na Uniw. Wileńskim, uzyskując w 1830 r. doktorat teologii. W tym samym roku został wybrany wizytatorem misjonarskiej prowincji litewskiej i dyrektorem SS. Miłosierdzia na ziemiach polskich włączonych do Rosji. Jako wizytator troszczył się o podniesienie karności w domach zgromadzenia i bronił je przed władzami carskimi. Kasacie prowincji, która nastąpiła w 1842 r., jednak nie zdołał zapobiec. W latach 1842-1844 pracował nadal przy kościele Zbawiciela, a następnie przy kościele św. Jana. Równocześnie wykładał teologię w wileńskim Seminarium Duchownym. Zmarł w Wilnie 31 V 1846 r.

I.

1. Dissertatio de antiquis Bibliorum versionibus Latinis et praecipue de Vulgata, quam in Cesarea Litterarum Universitate Vilnensi... defendet... Vilnae 1830 Typis Dioecesanis ad Ecclesiam S. Casimiri. 8° s. 50.

II.

1. List okólny do prowincji. [Wil. 1831 Druk. XX. Misjonarzy] 8° k. nlb. 4.

2. Dekrety konwentu prowincjalnego Zgromadzenia XX. Świeckich ś. Wincentego à Paulo, w domu wileńskim Góry Zbawiciela 1836 roku w miesiącu lipcu odprawionego. [Wil. 1836 Druk. XX. Misjonarzy] 8° k. nlb. 4.

3. List okólny do prowincji. Wil. 1838 Druk. XX. Misjonarzy 4° k. nlb. 4.

4. Dekrety konwentu prowincjalnego Zgromadzenia XX. Świeckich Ś. Wincentego à Paulo, w domu wileńskim Góry Zbawiciela 1839 roku w miesiącu lipcu odprawionego. [Wil. 1839 Druk. XX. Misjonarzy]. 8° k. nlb. 4.

III.

ŚMIDODA F.: Bohdanowicz Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2, s. 221-222, tamże literatura; JANACZEK S.: Bohdanowicz Józef. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 731, tamże literatura.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Bohomolec Jan Chrzciciel h. Bogoria (1724-1795), jezuita, po kasacie proboszcz na Pradze, polemista, popularyzator teologii.

Urodził się 27 I 1724 r. w woj. witebskim jako syn Pawła Józefa, starosty dworzyskiego, i Franciszki z Cedrowskich, brat Franciszka. Do zakonu jezuitów wstąpił 21 VIII 1739 r. Studiował filozofię w Akademii Wileńskiej (1742-1745), teologię w Warszawie (1748-1752) i tam otrzymał w 1751 r. święcenia kapłańskie. W latach 1753-1754 był wiceregensem Collegium Nobilium w Wilnie, następnie odbył dwuletnie studia matematyczne i fizyczne na Uniw. Praskim. Od 1757 r. był przez 8 lat profesorem filozofii w kolegium jezuitów warszawskich, a od 1767 r. profesorem teologii i prawa kanonicznego. Po zniesieniu jezuitów w 1773 r. pełnił obowiązki pedagoga syna F. Bielińskiego. Po dwóch latach został proboszczem na Pradze, gdzie pozyskał sobie szacunek, zakładając szkołę parafialną i czyniąc zapisy na cele charytatywne. Dbał o rozwój nauk, ale pragnął, aby był on zgodny z zasadami Kościoła. Uprzedził się zarówno do rewolucji francuskiej jak i do powstania kościuszkowskiego. Wielką sławę przyniosła mu walka z ciemnotą, zabobonami i przesądami. Upadek ojczyzny upatrywał w obniżeniu moralności i to też przyprawiło go o obłąkanie. Umarł w szpitalu bonifratów 17 II 1795 r. Pochowany na Powązkach, gdzie przyjaciele wystawili mu pomnik.

I.

1. Odpowiedź na zarzuty względem przeznaczenia Boskiego. Warszawa 1766 Druk. Collegium Soc. Jesu 8° s. 234, k. nlb. 3. — *Toż Teraz przejrzane i na nowo do druku podane przez ks. Ma-*

ximiliana MAŁOPOLSKIEGO. W. 1861 Druk. Ad. Krethlow 8° s. 180, k. nlb. 2.

2. Diabeł w swojej postaci z okazji pytania „Jeśli są upiory", ukazany przez... Warszawa 1772 Druk. in Coll. Soc Jesu 8° k. nlb. 7 s. 374. — Toż. Warszawa 1775 Nakł. Mich. Grölla 8° k. nlb. 7, s. 374 (dwa wyd. tyt.: jedno z datą na karcie tyt., drugie b. d.). Jest to cz. 1 poz. 4.

3. Responsio ad censuram libri de natura et potestate daemonis. Data anno 1773. Varsaviae [1775] Impensis Mich. Gröll 8° s. 223. Odpowiedź na pismo polemiczne dominikanów ruskich [?] pt. Diabeł przeciwko diabłu.

4. Diabeł w swojej postaci albo o upiorach, gusłach, wróżkach, losach, czarach. Z przydatkiem o ukazywaniu się duchów i odpowiedzią na zarzuty przeciwko pierwszej części czynione... W Warszawie 1777 Nakł. Mich. Grölla 8° s. 317, 250. (Przydatek do książki Diabeł...), k nlb. 7 (omyłki), 8 (rejestr). — Toż pt. Upiór ukraiński. Warszawa 1789. — Toż pt. Półdiable weneckie albo Czarownica poleska. Brzeg 1789. Przydatek do książki Diabeł... który jest cz. 3 ogólnego zbioru (poz. 2 i 4) ukazał się też oddzielnie. Warszawa 1777 Nakł. Mich. Grölla 8° s 250 k. nlb. 5.

II.

1. Materia tentaminis publici quod ex geometria et trigonometria theoretico-practicis quovis etiam periclitante subibit Adalbertus Wawrowski... praeside P. Joanne Bohomolec SJ anno 1758 in Atheneo regio Collegii Varsaviensis SJ. [Varsaviae] 1758 4° k. nlb. 4.

2. Materia tentaminis, quod ex geometria et trigonometria theoretico-practicis quovis etiam periclitante subibit Mathias Garnisz, praeside P. Joanne Bohomolec SJ anno 1758 in Atheneo regio Collegii Varsaviensis SJ. [Varsaviae] 1758 k. nlb. 10.

3. Quaestiones et assertiones philosophicae ex physica particulari. De corporibus solidis et imprimis de globis caelestibus. Respondebit Mathias Garnysz, praeside P. Joanne Bohomolec in Atheneo Collegii Varsaviensis SJ, mense Junio [1759]. [Varsaviae 1759] 4° k. nlb. 6.

4. Conclusiones ex metaphysica. Propugnabuntur publice in Collegio Regio Varsaviensi Soc. Jesu, praeside P. Joanne Bohomolec SJ, mense Martio die 21 anno 1763. [Varsaviae 1763] 12° k. nlb. 2.

5. Assertiones ex psychologia, quas sustinebit Henricus Loelhoeffel de Loevenspring, praeside P. Joanne Bohomolec SJ, die 1 Junii 1763, in Gymnasio publico Varsaviensi SJ. [Varsaviae] 1763 4° k nlb. 2.

6. Conclusiones methaphysicae ex theologia naturali et cosmologia. Propugnabuntur publice in Gymnasio Varsaviensi Societatis Jesu. Praeside P. Joanne Bohomolec, anno 1763 die [14] Novembris. [Varsaviae] 1763 4° k. nlb. 2.

7. Conclusiones ex universa logica et metaphysica. Propugnabuntur publice in Gymnasio Collegii Varsaviensis Soc. Jesu. Praeside P. Joanne Bohomolec, anno 1763 die [21] Novembris. [Varsaviae] 1763 4° k. nlb. 2.

8 Conclusiones ex physica generali. De principiis et attributis corporum. Propugnabuntur publice in Gymnasio Collegii Varsaviensis SJ, praeside P. Joanne Bohomolec, anno 1764 mense Aprili. [Varsaviae] 1764 4° k. nlb. 2.

9. Conclusiones philosophicae ex physica generali de corporum qualitatibus, quas sustinebit Henricus Hoelhoeffel de Loevensprung, praeside P. Joanne Bohomolec SJ, die 22 Junii 1764 in Gymnasio Varsaviensi SJ. [Varsaviae] 1764 4° k. nlb. 4.

10. Conclusiones ex physica generali, de principiis corporum. Propugnabuntur publice in Gymnasio Collegii Varsaviensis Societatis Jesu, praeside P. Joanne Bohomolec, anno 1764 die 15 Decembris. [Varsaviae] 1764 4° k. nlb 6.

11. Conclusiones philosophicae ex mechanica. Propugnabuntur publice in Gymnasio Collegii Varsaviensis Societatis Jesu, praeside P. Joanne Bohomolec, anno 1765 die 26 Martii. [Varsaviae] 1765 4° k. nlb. 4.

12. Concluciones philosophicae ex physica particulari de circulatione sanguinis, chylosi, chaematosi, siti, fame, origine animalium, igne, electricitate... respondebit Joannes Wróblewski, praeside P. Joanne Bohomolec in Atheneo Varsaviensi Soc. Jesu, die 5 Junii 1765. [Varsaviae] 1765 4° k. nlb. 2

13. Assertiones ex universa philosophia, Propugnabuntur publice in Collegio Regio Varsaviensi Soc. Jesu, praeside Joanne Bohomolec, anno 1765 die 19 Junii. [Varsaviae] 1765 4° k. nlb. 12.

14. Prognostyk zły czy dobry komety roku 1769 i 1770. Albo natura i koniec komet z przydatkiem opisania krótkiego obrotów niebios i rejestru tak komet, jako i przypadków znaczniejszych od potopu świata aż do tego roku. W Warszawie 1770 Druk. JKM i Rzeczp. Kollegium Soc. Jesu 8° k. nlb. 4, s 46, 304, 260. (Rejestr chronologiczny komet i przypadków...), k. nlb. 5.

15. Prośba X. Jana Chryzost. Boho-

molca pleb. praskiego do króla i Najjaśn. Skonf. Rzplitej Stanów. B m. r. k. nlb. 2.

16. List do przyjaciela, „który był plebanem praskim" b. d. Wyd. w: *Tyg. Ilustr.* R. 6: 1862 s. 199-200.

III.

BEDNARSKI S.: Bohomolec Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 225-226, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 4 s. 282-283, Tamże literatura; GRZEBIEŃ L.: Bohomolec Jan. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 734, tamże literatura. — Ponadto: Clar. et Mag. viri Josephi Stepling titterarum commercium. Wratislaviae 1783 (tamże list do J. Bohomolca); OSTROWSKI T.: Dzieje i prawa Kościoła polskiego. Warszawa 1793 T. 1 s 39; KRZYŻANOWSKI A.: Dawna Polska ze stanowiska jej udziału w dziejach postępującej ludzkości. W. 1844 s. 39, 537, 546, 547; O zapiskach posagowych dla ubogich panien w Warszawie. *Pam. Rel.-Mor.* R.: 1856 t. 31 s. 627-628; WÓJCICKI K. W.: Cmentarz powązkowski pod Warszawą. T. 2. W 1858 s. 162; TENŻE: Z rodzinnej zagrody. T. 2. W. 1881 s. 48-49; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 1 s. 1596-1597; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1107; Bohomolec Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 25; Studia nad arianizmem. Pod red. L. CHMAJA. W. 1959 s. 413; KLEINER J.: Studia inedita. Oprac. J. STARNAWSKI. Lubl. 1964 s. 66; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio.-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 53; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 410. — ARSJ. Lituanica 58-59 (katalogi roczne z lat 1739-1773); AGAD Ekonomiczne, sygn. 1223. Testament z 1 I 1788 r i inne papiery; ATJKr. Rkps L. GRZEBIEŃ: Poglądy filozoficzne Jana Bohomolca. Kr. 1964.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bohusz Franciszek Ksawery Michał, pseud.: Weteran Światły, Dawniejszy Dygnitarz W. X. L., (1746-1820), jezuita, polemista.

Urodził się 1 I 1746 r. w pow. wiłkomirskim, był synem Józefa, miecznika wileńskiego i Wiktorii ze Świętorzeckich. Kształcił się w Akademii Wileńskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 26 IX 1761 r. Po nowicjacie studiował filozofię w Akademii Wileńskiej (1763-1766), następnie nauczał przez 3 lata w szkołach jezuickich. Teologię rozpoczął w 1769 r. w Akademii Wileńskiej i kontynuował ją w Grodnie (1770-1773), gdzie od 1771 r. nauczał dodatkowo j. francuskiego. Po kasacie zakonu (1773) był proboszczem w Jeznie i Wiłkomierzu. W latach 1777-1778 podróżował po krajach Europy z A. Tyzenhauzem. W 1784 r. był wizytatorem generalnym szkół KEN. Za wrogie stanowisko wobec Targowicy został w 1792 r. aresztowany, ponownie był aresztowany w 1794 r. za czynny udział w akcji Jasińskiego i spędził w więzieniu 15 miesięcy. W 1803 r. był wizytatorem generalnym szkół litewskich. W 1804 r. przeniósł się do Warszawy, gdzie sprawował urząd sędziego pokoju („III cyrkułu"); poświęcił się pracy naukowej i filantropii. Od 1804 r. był przybranym, a od 1807 r. czynnym członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Zmarł 4 IV 1820 r. w Warszawie.

I.

1. Przekł. J. VERNET: Fiolozof bez religii uważany w Towarzystwie. T. 1-2. Wilno 1786 8° t. 1 k. nlb. 20, s. 238; T. 2 s. 268.

2. Sumaryjny spis akt kapituły katedralnej wileńskiej od r. 1501 do r. 1783 października 22.

II.

1. Memoriał W.J X. Bohusza proboszcza jaźnieńskiego do JWW. Delegatów na wysłuchanie rachunków kommissyi skarbu litewskiego. [Warszawa 1782] 2° pół ark.

2. O początkach narodu i języka litewskiego, rozprawa.. W. 1808 Druk. Gazety Warsz. 8° k. nlb. 1, s. 207. — Toż w: *Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 6: 1810.

3. Dodatek.. do książki pt. Poprawa błędów w ustnej i pisanej mowie polskiej, przez Onufrego Kopczyńskiego napisanej. W. 1808 Druk. Gazety Warsz. 12° s. 63.

4. Przekł.: Kodeks Napoleona Księ-

stwu Warszawskiemu artykułem 69-tym ustawy konstytucyjnej roku 1807 dnia 22 lipca za prawo cywilne podany.. W. 1810 2° s. 268.

5. O budowli włościańskiej trwałej, ciepłej, taniej, od ognia bezpiecznej i do kraju naszego przystosowanej. W. 1811 Druk. Sukces. Zawadzkich 2° s. 63. — Toż w: *Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 9: 1816 s 50-97.

6. Zdanie sprawy... o próbie uczynionej w Wilanowie co do nowego sposobu budowania (z cegły surowej)... *Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 9: 1816 s. 256-262. — Toż w osob. odb W. 1816 8° s. 16.

7. Prośba za ubogimi do żebractwa przywiedzionymi, aby ich nie zamykano. W. 1817 Druk. Gazety Warsz. 8° s. 56.

8. Spominka o Antonim Tyzenhauzie napisana dla J. U. Niemcewicza w miesiącu wrześniu 1819. *Tyg. Wil.* T 9: 1820 s. 225-255. — Toż w osob. odb. B. m. [1820] 8° s. 31.

9. Plan do historii narodowej. Wyd. A. KRAUSHAR: *Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk.* T. 3. W. 1902.

10. Dziennik podróży. Fragm. wyd. pt. Diariusz wojażu ks. K. Bohusza. *Kron. Rodz.* R. 13: 1885 s. 37-43, 69-73, 97-105, 130-135, 175-181, 204-212, 279-283, 342-347, 378-381, 408-412, 428-435. — Toż wyd. A. KRAUSHAR: Dziennik podróży (1777-1791). T. 1-2. W. 1903 E. Wende i Sp. 8° t. 1 s. 292; T. 2 s. 281. Autorstwo przypisane błędnie S. Staszicowi. Kopia dziennika w Bibl. Jag. rkps sygn. 3562.

11. Testament. Wyd. w: *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 1820 t. 1 s. 452.

12. Listy: Do Stanisława Augusta z 1778 i 1792. Wyd. I. TUROWSKA-BAROWA. *Rocz. Bibl.* R. 5: 1961 z 1/4 s. 349-352. — Do A. J. Czartoryskiego z 1808. Wyd. L. DĘBICKI: Puławy. T. 3. Lw. 1888 s. 38-39. — 3 listy z 1779. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów, dział V, t. 25.

III.

MOŚCICKI H.: Bohusz Franciszek Ksawery. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 229-230, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 4 s. 284-285, tamże literatura; GRZEBIEŃ L.: Bohusz Franciszek Ksawery. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 736, tamże literatura. — Ponadto: KUCIANKA J.: O jeszcze jednym spotkaniu wrocławskim. (Dziennik podróży Ksawerego Michała Bohusza). *Śl. Kwart. Hist. Sobótka.* R. 24: 1969 nr 1 s. 103-117; Bohusz Francis Xavier. W: *Encyclopedia Lituanica.* T. 1 Boston 1970 s. 377-378; JUCEVIČIUS L.: Mokyti Žemaičiai. Vilnius 1975 s. 34-39, 196-198.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bojański Kazimierz (2 poł. XVIII w.), kanonik kolegiaty w Wieluniu, wydawca i popularyzator teologii moralnej.

O jego pochodzeniu i początkowych naukach nic nie wiadomo. Ok. 1774 r. zakończył studia teologii publiczną dysputą „ex universa theologia", której podsumowanie w formie tez wydał jako dodatek do dzieła głośnego wówczas włoskiego moralisty J. D. Mansiego († 1769) pt. „Epitome theologiae moralis". Publikacja włoskiego autora, posiadająca charakter słownika encyklopedycznego, została przezeń wydana jako pomoc duszpasterska i dedykowana plebanom dekanatu kaliskiego. W dalszym rozwoju kariery kościelnej otrzymał Bojański miejsce w kapitule kolegiackiej w Wieluniu i w 1789 r. był sędzią surogatem tamtejszego konsystorza foralnego oraz plebanem w Mokrsku k. Wielunia. Na marginesie prac w kancelarii oficjała foralnego dokonał streszczenia w j. łacińskim 4-tomowego dzieła sycylijskiego kanonika z Palermo Francesco Conglamila, zawierającego rozstrzygnięcia problemów duszpasterskich i moralnych, dotyczących ratowania przy pomocy operacji chirurgicznej („partus caesareus") życia nienarodzonych. Dalsze losy jego kariery i działalności nie są znane.

I.

1. Theses ex universa theologia. W: Mansi J. D.: Epitome doctrinae moralis et canonicae ex constitutionibus aliisque operibus Benedicti XIV... Calisii 1774 Typis S. R. M. et Reipublicae 8° k. 4-8.

2. Epitome sacrae embriologiae sive de officio sacerdotum et aliorum circa aeternam parvulorum in utero existentium salutem... ex libris quatuor F. Conglamila... collectum. Calissi 1789 8° k. 8 s. 185.

3. Wyd.: J.D. MANSI: Epitome doctrinae moralis et canonicae ex constitutionibus Benedicti XIV... Calisii 1774 Typis S. R. M. et Reipublicae 8° s. 233.

III.

JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 2. poz. 4303; ESTREICHER K. T. 13 s. 236, t. 22 s. 128, 129; BÄUMER R.: Mansi Giovanni Dominico. W: *Lexicon f. Th. u. K.* T. 6 kol. 1365 Dotyczy wyłącznie Mansiego.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bojarski Józef (1822- po 1897), unicki proboszcz w Husiatynie, historyk unii.

Urodzony w 1822 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1844 r. jako ksiądz diec. chełmskiej obrz. gr.-kat., był proboszczem w Zapłociu i administratorem parafii Radzyń, pełnił obowiązki dziekana kodeńskiego. Ze względu na zniesławienie rodziny awanturniczym trybem życia jego zięcia, ks. Jana Zypowskiego, odjęto mu dziekaństwo. W okresie prześladowania unii w diecezji chełmskiej wyjechał legalnie do Galicji i otrzymał od hr. A. Gołuchowskiego prezentę na unickie probostwo w Husiatynie, na którym pozostał ponad 20 lat. Jego brat, proboszcz z Dobratycza przebywał na wygnaniu w Krakowie. Po opuszczeniu diecezji chełmskiej ks. J. Bojarski udał się do Rzymu w towarzystwie ks. P. Semeneńki i został przyjęty na audiencji przez Piusa IX w 1874 r. Przedstawił wówczas memoriał o losach unii i jej kapłanów, który miał stać się przyczyną wydania encykliki do biskupów unickich w Galicji, by otoczyli opieką kapłanów unickich, uchodźców z Chełmszczyzny. Zmarł po 1897 r. prawdopodobnie w Husiatynie.

Jako naoczny świadek losu unitów w decezji chełmskiej opisał ich dzieje. Zajmował się także historią schizmy Focjusza.

I.

1. Recenzja rozporządzenia księdza Popiela pseudo-administratora diecezji chełmskiej, wydanego w zamiarze zburzenia religii katolickiej w obrządku unickim. Lw. 1874 Druk. Ludowa 8° s. 112, k. nlb. 3. Jest to wypis z memoriału ks. Pawła Szymańskiego do biskupa chełmskiego.

2. Przekł.: P. MARTYNOW: O wprowadzeniu języka rosyjskiego do obrzędów religii katolickiej w Litwie i Polsce zamierzonym... z francuskiego spolszczył... Lw. 1874 Druk. Ludowa 8° s. nlb. 2, 82, tabl. 4.

3. Historia Focjusza, apostoła schizmy... oparta na świadectwach współczesnych pisarzy greckich, czerpana z dzieł francuskich i innych. Wydał... Lw. 1895 Druk. Jana Czaińskiego w Gródku 8° s. 441, nlb. 2.

4. Przekł.: J. FLAWIUSZ: Spełnienie ostatniego proroctwa w narodzie izraelskim o zburzeniu Jerozolimy i rozproszeniu ludu po świecie. Z niemieckiego tłumaczył i wydał własnym nakładem... T. 1-2. Gródek 1897 Druk. J. Czaińskiego 8° s. 256; 206.

II.

1. Wraz z Iwanem NAUMOWICZEM: Mowa... proboszcza r. g. parafii w Skałacie czytana w obronie swojej złej sprawy, publicznie w Sądzie na dniu 23 czerwca 1832 r. we Lwowie i odpowiedź na nią X. Bojarskiego. Lw. 1882 Druk. Gazety Narod. w Krakowie 8° s. 46.

III.

[MARYAŃSKI A.] J. P. B.: Czasy Nerona w XIX wieku... Lw. 1878 s. 85-87; BAŃKOWSKI E.: Ruś chełmska od czasu rozbioru Polski. Lw. 1887 s. 170-171; Gaz. Kośc. R. 4: 1896 s. 38; — Schem. Diec. Chełmskiej obrz. gr.-kat. na rok 1866.

Ks. Marian Banaszak

Boleslavius Tomasz (1580-1654), jezuita, egzegeta.

Urodził się 12 XII 1580 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 25 VIII 1601 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1601-1603), filolozofię studiował w kolegium kaliskim (1604-1607), następnie nauczał poetyki w Kaliszu (1607-

-1609) i retoryki w Poznaniu (1609-1610). Teologię studiował w kolegium poznańskim (1610-1614). Przynajmniej w latach 1622-1624 nauczał Pisma św. i teologii polemicznej w kolegium poznańskim. Był kaznodzieją w Lublinie (1616-1619), Brześciu (1619-1621) i w Kaliszu (1626-1627), superiorem rezydencji w Brześciu (1618-1622), intruktorem trzeciej probacji w Jarosławiu (1628-1632), tamże rektorem (1632-1634), superiorem w Przemyślu (1637-1639), oraz rektorem we Lwowie (1643-1646). Od 1647 r. przebywał w domu profesów w Krakowie, gdzie zmarł 17 VIII 1654 r.

I.

1. Commentarius in Ecclesiasticum... In II ad Corinthios... In Collegio Posnaniensi SJ, 1623-1624. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 612.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 657; T. 4 s. 615, 651, 1133. — ARSJ: 8 — Pol. 8-12 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1651); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1602-1651).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bolesławiusz (Bolexlavius, Bolesławski, Bolesławczyk) Klemens (ok. 1625-1689), reformat, teolog ascet., tłumacz.

Urodził się prawdopodobnie w Bolesławiu k. Wieruszowa. W 1643 r. wstąpił do zakonu reformatów w Prowincji Wielkopolskiej. Ok. 1650 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1652-53 był lektorem filozofii w Warszawie, a 1653-1654 w Miejskiej Górce. Od 1667-1671 r. uczył teologii w Seminarium własnego zakonu w Warszawie. Jednocześnie sprawował inne urzędy: ok. 1664 gwardiana w Miejskiej Górce, w latach 1667-1671 definitora prowincji, 1683 był kaznodzieją w Toruniu Podgórzu. Zmarł 2 II 1689 w Kaliszu.

I.

1. Gemmeum monile animae christianae seu vita et passio utriusque vitae nostrae scilicet Iesu et Mariae coelitus sanctae Brigitae ducissae Sueciae revelata atque ex libris revelationum eiusdem sanctae deprompta. Nec non ipsa passio Christi Domini... ad meditandum proposita... [Oliwa] 1683 Typis monasterii Olivensis 12° k. 9, s. 386.

2. Homo bene moriens seu christiani aegroti ad bonam et felicem mortem dispositio... [Oliwa] 1685 Typis monast. Oliven. 12° 1/2 ark., s. 284. — Fragm. przekł. tegoż pt. Człowiek dobrze umierający albo chorego człowieka chrześcijańskiego na dobrą i szczęśliwą śmierć przygotowanie albo dyspozycja... na polski język przetłumaczona 1708. Rkps Bibl. Gł. Uniw. w Poznaniu, sygn. 463 I.

3. Liber primus Magistri Sententiarum, seu prima pars Theologiae Scholasticae de Deo Uno et Trino, in Via et principiis Doctoris Subtilis... Anno Domini 1667 die 28 Novembris inceptus. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 430.

II.

1. Przekł.: Jan HONDEMIUSZ: Rzewnosłodki głos łabędzia umierającego albo pienie przewdzięczne... o żywocie i męce Chrystusowej z łacińskiego na polski język świeżo przetłumaczony i do uszu nabożnych przywrócony... W Poznaniu 1665 w Druk. Wdowy i Dziedziców Regulusa 2° k. nlb. 6, s. 87. Toż pod zm. tyt.: Rzewno-słodki głos łabędzia umierającego o męce Jezusa Pana rytmem przewdzięcznym... w Krakowie 1668 w Druk. Dziedziców Krzysztofa Schedla J.K.M. typog. k. 10, s. 355. Tekst w j. łacińskim i polskim.

2. Przeraźliwe echo trąby ostatecznej albo cztery rzeczy ostatnie człowieka czekające... Poznań 1670 u Dziedziców Andrzeja [sic!] Regulusa 8° s. 180. — Toż. Kraków 1674 w Druk. Dziedziców Krzysztofa Schedla 8° k. 4, s. 197, k. nlb. 9. — Toż. Kraków 1685 w Druk. Dziedziców Krzysztofa Schedla 8°. — Toż. Kraków 1695 w Druk. Mikołaja Aleksandra Schedla 8° s. 213. — Toż. Kraków 1700 8° s. 211. — Toż. Kraków 1726 w Druk. Jakuba Matyśkiewicza 8° s. 211, nlb. 4. — Toż. Kraków 1740 w Druk. Dominika Sierakowskiego 8° k. 4, s. 211 i 1 nlb. — Toż. Kraków 1750 w Druk. Michała Dyaszewskiego 8° k. 3, s. 210. — Toż. Kraków 1777 Druk. Stan. Stachowicza 8°. — Toż. B. m. 1799 12°

k. 3, s. 215. — Toż. B. m. 1799 8° k. nlb. 3, s. 200. — Toż. B. m. 1808 8° s. 200, k. 3. — Toż. Wadowice 1874 Nakł. i czcionkami Franciszka Foltyna 12° k. 1, s. 165. — Toż. Wadowice 1878 16° s. 165, 1 nlb. — Toż. P. 1878 Druk. Handke i Chocieszyński 12° k. nlb. 2, s. 4, 138. — Toż. Wil. i Białystok 1881 Druk. J. Blumowicza 16° s. 175, 1 nlb. — Toż. Wadowice 1883 Nakł. i Druk. F. Foltyna 16° s. 165, 1 nlb. — Toż. W. 1883 Druk. M. Dębskiej 16° s. 142, 2 nlb. — Toż. P. 1884 Druk. J. Schmaedickiego 16° s. 4, 138. — Toż. P. 1886 8° s. 136. — Toż. W. 1889 Druk. St. Niemiry 8° s. 144. — Toż. W. 1895 Druk. Kohna i Oderfelda w Częstochowie 8° s. 144. — Toż. P. 1897 Druk. E. Schmaedicke 8° s. 6, 130. — Toż. Chełmno ok. 1900 W. Fiałek 8° s. 128. — Przedr. fragm. w: Poeci polskiego baroku. T. 2. W. 1965 s. 144-151.

3. Korwin dla wdzięcznego i Bogu przyjemnego głosu pierścieniem złotoszczęśliwej wieczności nasycony w osobie świętej pamięci... Jana Kazimierza... Krasińskiego podskarbiego w. koronnego... pogrzebowym kazaniem... pokazany... w Poznaniu [1670] w Druk. Wdowy i Dziedziców Wojciecha Regulusa 4° 5 ark.

4. Lament i żal grzesznego człowieka. W: SARNOWSKI A.: Wirydarzyk serafickiego nabożeństwa. Kalisz 1716 s. 62-66.

III.

WALECKI W.: Bolesławiusz Klemens. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 754, tamże literatura. — Ponadto: WOJTYSKA D. H.: Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 30: 1975 s. 148 bez podania autorstwa.

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Bolesławski Bartłomiej (1596-1638), paulin, autor komentarza prawa zakonnego paulinów.

Do zakonu paulinów wstąpił ok. 1615 r. Studia rozpoczął w 1617 r. w Akademii Krakowskiej i zakończył je doktoratem teologii. Był kaznodzieją jasnogórskim, potem przeorem w Mochowie k. Głogówka (ok. 1628-1630), wikariuszem prowincji (1630-1632) i wreszcie prowincjałem (1632-1635). Zapewniwszy sobie poparcie króla Władysława IV i prymasa J. Wężyka, dążył do oderwania polskiej prowincji od macierzystej na Węgrzech. Toteż utrudniał wprowadzenie do polskich konwentów reform ogólnozakonnych i prowadził politykę, kolidującą z zarządzeniami generała M. Gruszkowicza i obcą licznym paulinom polskim. Choć uzyskał w 1632 r. aprobatę Stolicy Ap. na wprowadzenie pewnych zmian, podobno objęcia przezeń dożywotniego przełożeństwa i uczynienia z Jasnej Góry siedziby opackiej lub nawet biskupiej, celu nie osiągnął, ponieważ generał Gruszkowicz zdemaskował w porę próbę schizmy i pozbawił Bolesławskiego urzędu prowincjała oraz obłożył go karami.

Zajęty powyższymi zabiegami przerwał kontynuowanie fundamentalnego dzieła historyczno-prawnego „Paulina Eremus". Mimo zachęty kapituły generalnej z 1632 r. urwał swe studium na relacjach z 1375 r. Niechęć do Bolesławskiego sprawiła, że mimo bezsprzecznej wartości dzieła, pozostaje ono do dzisiaj w rękopisie. Zmarł w Wieluniu 16 IX 1638 r.

I.

1. Paulina Eremus seu comentarius historicus, in quo Ordinis Fratrum Eremitarum s. Pauli Primi Eremitae primordia, progressus, fundationes, privilegia, viri illustres referuntur, authore... Rkps AJG., sygn. 752 s. 264.

III.

ZBUDNIEWEK J.: Bolesławski Bartłomiej. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 754, tamże literatura. — Ponadto: TENŻE: Kopiarz dokumentów Paulinów w Wieruszowie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 26: 1973 s. 220-229.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Bolski (Sebastian od Wszystkich Świętych, Sebastianus ab Omnibus Sanctis) Sebastian Maciej (1610-1684), karmelita bosy, pisarz ascetyczny.

Urodził się w 1610 r. w Bolimowie na Mazowszu. W 1642 r. wstąpił do zakonu karmelitów bosych. W latach 1670-1673 i 1679-1682 pełnił urząd prowincjała. Napisał traktat z ascetyki, którego rękopis niestety zaginął. W podręczniku dla nowicjuszów „Exemplar vitae spiritualis" omówił wyczerpująco zasady życia wewnętrznego. Zmarł 22 XI 1684 r. w Krakowie.

I.

1. Exemplar vitae spiritualis et perfectionis seu exercitia huius vitae practice... conscripta i duas partes distincta. Cracoviae 1678 Schedel 12° k. 6, s. 581, k. 8, s. 511. — Toż... olim per P.F. Sebastianum ab Omnibus Sanctis carmelitam discalceatum, nunc vero sumptibus Provinciae Lithuaniae reimpressa. Vilnae 1741 Typis S.R.M. Academicis Soc. Jesu 8° cz. 1, k. 8, s. 516, k. 9, 1; cz. 2, k. 6, s. 469, k. 2. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Exemplarz życia duchownego... niegdyś przez X. Sebastiana od Wszystkich Świętych... w języku łacińskim napisany a teraz w krótszym zbiorze na ojczysty język przetłumaczony przez X. CHERUBINA od Wniebowzięcia N. Marii Panny... W Berdyczowie 1769 w Drukarni XX. Karmelitów Bosych 8° s. 430, 394.

2. Tractatus de virtutibus et praesentia Dei. Rkps zaginiony.

III.

GIL C.: Bolski Maciej. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 770. — Ponadto: Cosmas de VILLIERS: Biblioteca Carmelitana notis criticis et dissertationibus illustrata. T. 2. Aurelianis 1752 kol. 719; FILEK O.: La literatura espiritual entre los carmelitas descalzos de Polonia (1606-1684). *El Monte Carmelo.* R. 70: 1962 s. 406-408; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 459; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 382.

Bp Edward Ozorowski

Bonawentura z Kościana (Costenus) († 1636), bernardyn, autor dysertacji teologicznej.

Z literatury zakonu wiadomo tylko, że studiował teologię na studium zakonnym we Lwowie pod swym ziomkiem, lektorem Marianem z Kościana i w 1625 r. odbył tam publiczną obronę swej dysertacji, potem był kaznodzieją w Radomiu i 18 VII 1636 r. zmarł w Krakowie.

I.

1. Assertiones theologicae. De Deo Trino et Uno ad mentem fratris Joannis Duns Scoti doctoris subtilis. Jaroslaviae 1625 4° k. 10.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 206, 377; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 299.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Boniewski Karol Boromeusz, krypt.: X.L.T., (1800-1870), kanonik kapituły lubelskiej, historyk Kościoła lokalnego.

Ksiądz Diecezji Lubelskiej, święcenia kapłańskie uzyskał w 1824 r., prawdopodobnie z rąk bpa lubelskiego W. Skarszewskiego (1805-1825). Działalność Boniewskiego przypada na rządy ordynariuszów: W. Pieńkowskiego i W. Baranowskiego. W schematyzmach Diecezji Lubelskiej Boniewski pojawia się jako kanonik katedralny płocki i proboszcz parafii Fajsławice Diecezji Lubelskiej. Zapewne był tu dużo wcześniej, gdyż w życiorysie bpa W. Baranowskiego, napisanym przez A. Wadowskiego, jest wzmianka, że w latach 1836-1837 pomagał Boniewskiemu w pracy parafialnej w Fajsławicach wikariusz W. Baranowski. W 1849 r. Boniewski został dziekanem krasnostawskim, 16 VII 1862 instalowany na kanonika w kapitule katedralnej lubelskiej, a w 1862 r. objął stanowisko sędziego prosynodalnego. Zajmował się historią lokalnego Kościoła. Najważniejsza jego praca „Opis historyczny Die-

cezji Lubelskiej" pozostała w rękopisie, ale znalazła pozytywną ocenę M. Nowodworskiego, J. Bartoszewicza i A. Wadowskiego. Pisał ją w latach czterdziestych XIX w., a na jej podstawie inne prace. Rękopis wraz z biblioteką Cypriana Walewskiego znalazł się w zbiorach Akademii Umiejętności w Krakowie. Boniewski zmarł 28 III 1870 r.

I.

1. Krasnobród. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 419-423.

2. Wspomnienie o życiu śp. Dzięcielskiego biskupa Diecezji Lubelskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 3 s. 279-290.

3. Rys życia biskupów lubelskich. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 4 s. 525-543; T. 5 s. 97-119.

4. Noty historyczne do opisu Diecezji Lubelskiej. Rkps Bibl. PAN w Krak., sygn. 757. — Toż pod zm. tyt.: Opis historyczny Diecezji Lubelskiej. Rkps Arch. Diec. Lubel. sygn. 259, s. nlb. 6, 1012, nlb. 4.

III.

[Opinia ks. A. WADOWSKIEGO] w: BONIEWSKI: Opis historyczny Diecezji Lubelskiej Rkps, s. 2 nlb.; [Notatka ks. J. Olszańskiego] w: Schemat. Diec. Lubelskiej na rok 1862 s. 2; W[ADOWSKI] A.: Walenty Baranowski biskup Diecezji Lubelskiej. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 8 s. 113-120; GROTNIK K.: Józef Marcelin Dzięcielski (bp lubelski). Lubl. 1957 s. 7 maszynopis w Bibl. Sem. Duch. w Lublinie. — Schemat. Diec. Lubelskiej na lata 1846-1871.

Ks. Franciszek Stopniak

Bończyk (Bontzek) Norbert (1837-1893), proboszcz w Bytomiu, tłumacz, wydawca.

Urodził się 6 VI 1837 r. w Miechowicach k. Bytomia w rodzinie górniczej. Uczył się w Gliwicach, a następnie studiował teologię i językoznawstwo na Uniw. Wrocławskim w latach 1858-1861. Należał do Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego. Święcenia kapłańskie przyjął 4 VII 1862 r., poczym pracował jako wikariusz w Piekarach w latach 1862-1864 i w Bytomiu w latach 1865-1873, gdzie po śmierci ks. Szafranka długo był administratorem parafii. Na skutek trwającego kulturkampfu uzyskał bytomskie probostwo dopiero w 1886 r. Założył tam w 1864 r., jeszcze jako wikariusz, Towarzystwo Polsko-Katolickie, a w 1871 r. młodzieżowe stowarzyszenie św. Alojzego. W 1872 r. został na krótko uwięziony za przekład utworu K. de Bolandena „Stary Bóg żyje". Opiekował się Towarzystwem Górnośląskich Przemysłowców oraz Związkiem Wzajemnej Pomocy Robotników Górnośląskich. Politycznie był zaangażowany po stronie centrum w parlamencie niemieckim, sympatyzując z ruchem polskim na Śląsku. Zmarł 19 II 1893 r. w Bytomiu.

I.

1. Przekł.: H. Foerster książę-biskup wrocławski. Życiorys... w celu uroczystego obchodu 50-tej rocznicy kapłaństwa... arcypasterza z niemieckiego na język polski przełożył... Nysa 1875 Wyd. F. Huch. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

2. Die Armen Schulschwestern D.N.D. an der Elementarschule zu Beuthen O/S. Bilder aus den Leben aund Wirken dieser Ordensfrauen, für die dankschuldigen Schülerinnen, nach pfarramtlichen Quellen zusammengestelt von... Beuthen O/S 1879 O. Waeldner 8° s. 78.

3. Wyd.: Biskup-sufragan X. Dr H. Gleich kapłan jubilat. Według niemieckiego opracował... Wr. 1888 F. Goerlich i Koch 8° s. 32, portret 1.

II.

1. Wielki piątek. (Wiersz). *Zwiastun Górnośląski.* R. 1868 nr 15. — Toż. W: J. KAJTOCH: Norbert BOŃCZYK: Poezje. Katowice 1967 s. 69-71.

2. Do nauczycieli katolickich. (Wiersz). *Zwiastun Górnośląski.* R. 1868 nr 52. — Toż. W: J. KAJTOCH: Norbert BOŃCZYK: Poezje. Katowice 1967 s. 98.

3. Do papieża. (Wiersz). *Zwiastun Górnośląski.* R. 1869 nr 16. — Toż. W. KAJTOCH: Norbert BOŃCZYK: Poezje. Katowice 1967 s. 77.

4. Opoka Piotrowa. (Wiersz). *Zwiastun*

Górnośląski. R. 1870 nr 44. — Toż. W: J. KAJTOCH: Norbert BOŃCZYK: Poezje. Katowice 1967 s. 72-74.

5. Kazanie stołowe na uroczystość złotego wesela pana obersztajgra Jana Maja i Jadwigi Fietzek w Miechowicach. Napisał bergmański synek. Piekary 1871 Druk. Teodora Heneczka. — Toż. przedr. J. KAJTOCH: Norbert BOŃCZYK: Poezje. Katowice 1967 s. 84-91.

6. Przekł.: K. BOLANDEN: Stary Bóg żyje. Opowiadanie historyczne dla ludu katolickiego przez... za pozwoleniem autora i wydawców na język polski przetłumaczył... Bytom 1872 Wyd. T. B. Garus 8° s. 55.

7. Pamiętniki szkolarza miechowskiego odczytane na uroczystości pięćdziesięcioletniego jubileuszu nauczycielskiego Pana Rektora P. Bienik, kawalera Orderu Czerwonego Orła, itd. odbytej dnia 20 sierpnia 1872 r. w Miechowicach. Bytom 1872 Wyd. B. Wyleżoł. — Toż w: *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Śl.* T. 2: 1930 s. 43-46. — Toż. W: J. KAJTOCH: Norbert BOŃCZYK: Poezje. Katowice 1967 s. 91-97.

8. Wykład Godzinek o Niepokalanym Poczęciu N. Marii czyli Nowy Miesiąc Maj w trzydzieści i dwóch rozmyślaniach... napisany przez... Wr. 1873 Wyd. F. Goerlich 8° s. 351, nlb. 1.

9. Książeczka jubileuszowa czyli nauka o odpustach, szczególnie o odpuście jubileuszowym w roku 1879. Napisał... Wr. 1879 Wyd. F. Goerlich 8° s. 36. — Toż. P. i Wr. 1879 Druk Gazety Śląskiej 8° s. 36. — Toż pomn. i rozszerz. tyt.: Książeczka jubileuszowa czyli nauka o odpustach, szczególnie o odpuście jubileuszowym razem z modlitwy przy odwiedzaniu kościołów w celu zyskania odpustu odmawiać się mające w r. 1879 napisał... Wr. 1879 Druk Gazety Śląskiej Ludowej 8° s. 39, nlb. 1.

10. Stary kościół miechowski, obrazek obyczajów wiejskich w narzeczu górnoszląskiem, napisał... Bytom 1879 Druk. Gazety Górnośląskiej 16° s. 200. — Toż. Wyd. 2 popr. z dodatkiem. Bytom 1883 Wyd. R. Reid 16° s. 259, 1 nlb. — Toż. Wyd. 3. Opole 1918 „Nowiny" 16° s. 192, ilust. — Toż. Wyd. 4 kryt. oprac. W. OGRODZIŃSKI. Katowice 1936 Bibl. Pisarzy Śląskich 8° s. LXXX, 266. — Toż. Wyd. ks. Józefa MADEJA. Przedm. Arcybp Józef GAWLINA. Misbourne 1964 Drive Great Missenden Bucks 8° s. 176. XVI. — Toż. W przekł. na j. niem. Ludwika CHROBOKA w: Beitrage zur Heimatkunde von Miechowitz. Z. 1, 4, 6, 11. (Ks. I—IV). Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

11. Przekł.: Nabożeństwo do N. P. Marii Nieustającej Pomocy. Tłum. z j. niem... Wr. 1881 Wyd. F. Goerlich 16° s. 80.

12. Książeczka św. Jadwigi, mieszcząca w sobie krótki życiorys św. Patronki naszej oraz Litanię, Godzinki i Modlitwy... napisane przez... Wr. 1881 Wyd. F. Goerlich 16° s. 143, nlb. 1.

13. Przekł.: Nabożeństwo do Najświętszego Serca Jezusa i do Najświętszej Krwi Jego, według j. niem. opracował... Wr. 1882 Wyd. F. Goerlich 16° s. 104, ryc. 1.

14. Książeczka jubileuszowa czyli nauka o odpustach, szczególnie jubileuszowym w r. 1881. Napisał... Wr. 1881 Wyd. F. W. Jungfer 8° s. 36. — Toż. Chicago 1881 Wyd. Ryniewicz 8° s. 36.

15. Eines alten Studentem Ferien-Geklimper seiner utraquistischen Tafelrude gewidmet. Breslau 1882 Wyd. R. Reid 16° s. 244. (Druk znany tylko z opisu J. KAJTOCHA: Norbert BOŃCZYK: Poezje. Katowice 1967 s. XLI). — Toż. fragm. J. KAJTOCH: Norbert BOŃCZYK: Poezje. Katowice 1967 s. 3-69, 101-255. — Toż pod zm. tyt.: Karpathen-Märchen. Breslau b. r. [przed 1883] G. P. Aderholz. Druk znany tylko z opisu J. KAJTOCHA.

16. Przekł.: Nauka o świętym bierzmowaniu oraz modlitwy dla gotujących się do przyjęcia tegoż św. Sakramentu z tekstu niemieckiego przez Najprzewielebniejszy Urząd Biskupi uchwalonego na język polski przełożył... W r. 1882 Wyd. F. Goerlich. Według informacji K. ESTREICHERA były co najmniej 4 wydania.

17. Góra Chełmska, czyli święta Anna z klasztorem OO. Franciszkanów. (Poemat). Wspomnienia z roku 1875 napisał... Wr. 1886 Druk Gazety Górnośląskiej 8° s. 131. — Toż. Wyd. 2 kryt. oprac. W. OGRODZIŃSKI. Katowice 1938 Bibl. Pisarzy Śląskich 8° s. CXLII, 189, nlb. 4.

18. Nowy brewiarz tercjarski podług nowej konstytucji Ojca św. Papieża Leona XIII z dnia 30 maja 1883 dla braci i sióstr III zakonu św. Franciszka z dodatkiem różnych stosownych nabożeństw wydał... Bytom 1892 Nakł. i Druk. „Katolika" 8° s. XVI, 477, nlb. 3.

19. Św. Józef wzór dla rodziców chrześcijańskich opracował... W: *Rodzina* (dod. do *Katolika*). R. 1892 lipiec; R. 1902 czerwiec.

20. Młody Bończyk swemu ojcu na imieniny. *Głosy znad Odry.* R. 1:1918 nr 3 s. 130-132.

21. Poezje. Oprac. wstępem i przypisami opatrzył, przygotował do druku Jacek KAJTOCH w: Pisarze Śląscy XIX i XX wieku. T. 2. Wr. 1967 Ossolineum 16° s. XLIII, 260.

22. Listy: List do ks. Weltzla z 25 V 1886. Opubl. ks. E. DROBNY W: *Zar. Śl.* R. 1937 z. 4 s. 235.

III.

OGRODZIŃSKI W.: Bończyk Norbert. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 294-295, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 13 s. 259-262, tamże literatura; FITA S.: Bończyk Norbert. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. s. 788-789, tamże literatura. — Ponadto: DUBIEL L.: Realia ludoznawcze w pracach Norberta Bonczyka. *Kwart. Opol.* R. 1958 s. 33-54; KAJTOCH J.: Norbert Bonczyk: Poezje. Katowice 1967 s. I-XLIII.

Ks. Wincenty Myszor

Borhard (Burhard) Jakub (1661-1705), jezuita, biblista, dogmatyk.

Urodził się 30 IV 1661 r. w Gdańsku. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 IX 1676 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1676-1678), seminarium nauczycielskie przeszedł w Lublinie (1678-1679), filozofię studiował w Kaliszu (1679-1682), teologię w Poznaniu (1685-1689) i tam w 1688 r. przyjął święcenia kapłańskie. W szkołach jezuickich nauczał poetyki, retoryki, filozofii we Lwowie (1693-1695), Poznaniu (1696-1697) i Lublinie (1697-1700), a teologii dogmatycznej we Lwowie (1700-1705). Zmarł 1 XI 1705 r. we Lwowie.

I.

1. Komentarz do Pisma św. Komentarz nie ukazał się drukiem, chociaż wymieniają go bibliografie, m. in. Estreicher t. 12 s. 270. Jak podaje nekrolog Borharda (ARSJ. Pol. 69 f. 173), został on napisany, ale zaginął, lub też autor go ukrył.

2. Tractatus theologicus... in collegio Leopoliensi SJ AD 1701... Rkps w Bibl. Sem. Duch. w Sandom., sygn. 289.

II.

1. Comitatus virtutum et honorum illustrissimae dominae Barbarae de Szczekarzewice, comitissae in Wiśnicz et Jarosław Lubomirska... inter iusta solennia ad basilicam SS. Apostolorum Petri et Pauli luctu Coll. Crac. Soc. Jesu ad *funeris pompam deductus anno 1689.* Kraków 1689 Mik. Al. Schedel 2° k. nlb. 15. Druk anonimowy.

2. Sidus primae magnitudinis seu Agnus Załuscianus in infulati honoris zodiaco cum Andreas Załuski episcopus Plocensis sacrae reginalis majestatis cancellarius secundam adiret infulam a ducalibus Jaroslaviae Collegiis Societatis Jesu panegyrico cultu adoratus Anno 1693. Lublin 1693 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 34. Druk anonimowy.

3. Arma, heroes, duces, genus, virtus, honor, omnia in... Stanislao Joanne in Jabłonow Jabłonowski castellano Cracoviensi... a devinctissima Societate Jesu Polona ‚omni saeculorum memoriae inculcata, Anno 1695. Leopoli 1695 Typ. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 44. Druk anonimowy.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 129, 450; GRZEBIEŃ L.: Uzupełnienia do Bibliografii Estreicherów z Biblioteki Teologicznej Bobolanum w Warszawie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 19: 1969 s. 48. — ARSJ. Pol. 15-22 (katalogi trzyletnie z lat 1678-1700); Pol. 44-45 (katalogi roczne z lat 1676-1706); Pol. 69 f. 173 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Borkowski Antoni, pseud.: Filograf, (1848-1905), proboszcz kilku kolejno parafii, autor artykułu o Kancjonale Surzyńskiego.

Urodził się w Drohiczynie w 1848 r. jako syn organisty, pochodzącego z drobnej szlachty podlaskiej. W rodzinnym miasteczku ukończył szkołę elementarną i średnią. W 1864 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Janowie Podlaskim, skąd po kasacie Seminarium i Diecezji przez rząd carski przeniósł się w 1866 r. do Seminarium Duchownego w Płocku i tu otrzymał święcenia kapłańskie 15 X 1871 r. jako kapłan Diecezji Płockiej. Wysłany do Akademii Duchownej w Petersburgu zrezygnował ze studiów ze względu na zły stan zdrowia. W latach 1871-1878 pełnił w katedrze płockiej obowiązki wikariusza i równocześnie kapelana Szpitala Szarytek.

Od 1868 r. jeszcze jako subdiakon był wykładowcą śpiewu i łaciny w Seminarium Duchownym. Obowiązki te spełniał do 1872 r. W 1878 r. otrzymał probostwo w Rokiciu pod Płockiem, na którym pozostawał do 1883 r. i znowu wykładał równocześnie w płockim Seminarium Duchownym śpiew, łacinę i Pismo św. W 1900 r. został mianowany egzaminatorem prosynodalnym. W latach 1883-1887 był proboszczem w Trębinie, następnie w latach 1887-1889 w Czernikowie, wreszcie od 1889--1891 r. w Blichowie, pełniąc przez parę tygodni w 1891 r. urząd dziekana w Sierpcu. W 1891 r. przeszedł na probostwo w Wyszogrodzie. Tam na plebanii urządził małe obserwatorium astronomiczne. Głęboką wiedzę zawdzięczał niezwykłym zdolnościom i samouctwu. Miał bobatą bibliotekę językoznawczą. Władał doskonale j. łacińskim tak prozą jak i wierszem, mówił po grecku, francusku, niemiecku, włosku, i angielsku, znał dobrze sanskrypt. Oprócz nauk teologicznych oddawał się z zapałem naukom przyrodniczym, historii, językoznawstwu, muzyce, poezji i to zarówno jako teoretyk, jak i praktyk. W latach 1887-1890 brał udział w dyskusji o pisownię polską, pozostawiając po sobie 4 broszury pod pseudonimem Filograf. Zmarł 27 IV 1905 r. w Wyszogrodzie i tam został pochowany.

I.

1. Śp. ksiądz Piotr Niesiobędzki. (Nekrolog). *Koresp. Płoc.* R. 8: 1883 nr 25 s. 3.

2. Jeszcze o nowym kancjonale ks. dr Surzyńskiego. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 29 s. 463-464; nr 30 s. 479-480; nr 31 s. 494-496.

II.

1. Praktyczny sposób ustalenia pisowni polskiej. W. 1887 Druk. J. Bergera 8° s. 65.

2. Teoretyczna poprawa grafiki polskiej oraz praktyczne rozwiązanie niektórych trudności naszej ortografii. W. 1888 Druk. W. Ratyńskiego 8° s. 30 4 nlb. tablic 2.

3. Racjonalne słówko o „racjonalnej" grafice polskiej. W. 1891. Druk. J. Filipowicza 8° s. 20 nlb. 4.

4. Jeszcze o praktycznym sposobie ustalenia pisowni polskiej. Wyjaśnienia, zestawienia, replika. W. 1891. Druk. J. Filipowicza 8° s. 32 nlb. 4.

5. Bez krzyżyków i bemoli czyli nowy uproszczony i ulepszony system muzykografii, obmyślił i w głównych zasadach opracował... W. 1903. Druk. Tow. Akc. Artystyczne 4° z. 1. Wykład i dodatki nutowe s. 37 nlb. 3 tab. 5; z. 2 Przypisy, tablice, rysunki s. 42-94.

6. Nowy system w opałach czyli uwagi autora nowego systemu grafiki muzycznej „Bez krzyżyków i bemoli" nad pierwszą recenzją nieprzychylną temuż systemowi. *Śpiew Kość.* R. 8: 1903 nr 8 s. 104-6; nr 9 s. 115-116.

7. Nowy system w opałach czyli uwagi autora nowego systemu grafiki muzycznej „Bez krzyżyków i bemoli" nad drugą recenzją nieprzychylną temuż systemowi. *Śpiew Kość.* R. 8: 1903 nr 11 s. 138-141.

8. Z listów do Redakcji. *Śpiew Kość.* R. 10: 1905 nr 3 s. 35-36.

III.

MĄKOWSKI W.: Borkowski Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 330-331, tamże literatura. — Ponadto: CHARSZEWSKI I.: Ks. Antoni Borkowski. (Nekrolog). *Śpiew Kość.* R. 10: 1905 nr 12 s. 141-144; Wyszogród. Śp. Ks. Antoni Borkowski. (Nekrolog). *Echa Płockie i Włocławskie.* R. 8: 1905 nr 35 s. 2-3; Śp. Ks. Antoni Borkowski. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 24 s. 371-374; nr 25 s. 388-390; BRYKCZYŃSKI A.: Jeszcze słów parę o śp. ks. Antonim Borkowskim. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 40 s. 629-630; NYCEK J.: Borkowski Antoni. W: *Ludzie i książki.* Płock 1977 s. 15.

Ks. Michał Grzybowski

Borkowski Pius (1 poł. XVIII w.), dominikanin, autor konkluzji teologicznych.

O jego pochodzeniu nic nam nie wiadomo. W zakonie dominikanów, do którego wstąpił ok. 1713 r., uczył się filozofii i teologii w stu-

dium zakonnym w kraju, a następnie we Włoszech, dokąd udał się w 1719 r. wraz z 3 innymi neopresbiterami, po uprzednim wytypowaniu przez kapitułę prowincjalną i uzyskaniu zgody generała zakonu. Po ukończeniu studiów teologicznych w Bolonii i zdaniu egzaminu lektorskiego (18 V 1725) powrócił do własnej prowincji i rozpoczął zwyczajną karierę lektorską najpierw w studium filozofii, a następnie teologii. W 1729 r. był lektorem teologii w Lublinie i opublikował tamże podsumowanie dysputy teologicznej w postaci zwięzłych konkluzji teologicznych o Bożym Wcieleniu według myśli św. Tomasza z Akwinu. W tym też czasie był promotorem bractwa św. Krzyża przy tamtejszym kościele dominikanów, a w latach 1731-1735 przeorem w Lublinie. W dalszym rozwoju kariery został regensem studium generalnego dominikanów w Warszawie (1742-1743). Innych informacji o jego życiu i działalności nie posiadamy.

I.

1. Admodum Reverendo Patri... Floriano Siewierski provinciali utriusque Poloniae... Conclusiones theologicae ex tractatu de incarnatione iuxta mentem angelici doctoris. Lublini 1729 Typis Collegii Sicietatis Jesu 4° w ark. A-A_4.

III.

ESTREICHER K.: T. 13 s. 274; WADOWSKI J. A.: Kościoły lubelskie. Kr. 1907 s. 251, 331; ŚWIĘTOCHOWSKI R.; CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2 s. 507. — ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. Kr. 1975 nr 133. Maszynopis w posiadaniu autora.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Borlikowski Aleksander (2 poł. XVIII w.), bakałarz Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Pochodził z Brzeźnicy k. Radomska (?). W 50-tych latach XVIII w. rozpoczął studia na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1763 r. bakalaureat sztuk wyzwolonych. Na upamiętnienie tego wydarzenia napisał panegiryk, wymieniając i sławiąc w nim egzaminatorów i 17 promowanych bakałarzy. W roku akademickim 1763/64 prowadził wykłady i odbywał dysputy. O dalszych jego studiach w Akademii świadczą opublikowane przezeń w 1766 r. konkluzje teologiczne. Poza tym nie posiadamy wiadomości o jego życiu i działalności.

I.

1. Coclusiones theologicae. Cracoviae 1766 4°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

II.

1. Firmitas ab heroica virtute... XVII primae laureae candidatorum... Cracoviae 1763 Typis Seminarii Academico-Dioecesani 2° k. 20.

III.

JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 1 poz. 1579; Borlikowski Aleksander. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 4 s. 203; ESTREICHER K. T. 13 s. 278. — Arch. Uniw. Jag., rkps 91 s. 363-367.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bornik Franciszek (1870-1906), proboszcz, muzyk kościelny.

Urodził się 24 VIII 1870 r. w Ozorkowie k. Łodzi jako syn Karola i Katarzyny z Cybartów. W 1886 r. wstąpił do Seminarium Nauczycielskiego w Łęczycy, które ukończył w 1889 r. W 1890 r. został przyjęty do Seminarium Duchownego w Płocku, po ukończeniu którego przyjął święcenia kapłańskie 29 VI 1895 r. W czasie studiów odznaczał się

niezwykłą pilnością i pracowitością. W latach 1895-1905 pełnił obowiązki wikariusza w Płocku. Z własnej woli i za własne fundusze wyjechał w 1902 r. do Ratyzbony, aby studiować tam muzykologię. Od tej pory datuje się jego praca literacko-wydawnicza. Był wielkim miłośnikiem muzyki, świetnym organizatorem chórów śpiewaczych w Płocku, współpracownikiem dwutygodnika płockiego „Śpiew Kościelny". Jako kompozytor zwracał szczególną uwagę na polską pieśń religijną. W latach 1903-1904 był wykładowcą śpiewu w płockim Seminarium Duchownym oraz katechetą w przywatnym gimnazjum żeńskim. Słabe zdrowie nie pozwoliło mu na ciągłą pracę. W grudniu 1905 r. otrzymał probostwo w Osieku nad Wisłą, a w maju 1906 r. przeniósł się na probostwo do Borkowa pod Sierpcem. Zmarł w Płocku 8 VII 1906 r. na gruźlicę płuc.

I.

1. Rec.: Kirchenmusikalischen Jahrbuch für das Jahr 1903. Śpiew Kośc. R. 9: 1904 nr 7 s. 82.

2. Jakimi być powinny chóry katolickie czyli najistotniejsze obowiązki dyrygenta chóru, organisty i śpiewaka. *Śpiew Kość.* R. 10: 1905 nr 3 s. 26-27; nr 4 s. 37-39; nr 5 s. 53-54.

II.

1. Z dekanatu łęczyckiego. *Śpiew Kośc.* R. 1: 1896 nr 6 s. 93-94; nr 8 s. 128.

2. W drogę do Skępego czyli śpiewniczek zawierający pieśni w drodze do Skępego. Płock 1901 Druk. K. Miecznikowski 12° s. 63.

3. Psalmodia kościelna. Płock 1903 Druk. K. Miecznikowskiego 12° s. 30.

4. Rok temu... Luźne notatki z pielgrzymki jubileuszowej do Rzymu. *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 10 s. 117-118; nr 11 s. 128-130; nr 12 s. 142-143; nr 19 s. 217-218; nr 21 s. 244-247; nr 22 s. 264-265; nr 23 s. 279-281; nr 24 s. 299-300.

5. Sześć pieśni na uroczystość jubileuszową Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny wydał... Płock 1904 Druk. K. Miecznikowskiego 12° s. 13 nlb. 3.

6. Z Ratyzbony. *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 4 s. 45-46.

7. Nowy wynalazek organowy „Organda". *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 6 s. 70-71.

8. Z Brańszczyka. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 33 s. 518-519.

9. Z podróży do Grodu wiecznego. Luźne notatki z pielgrzymki jubileuszowej do Rzymu odbytej w r. 1903. Płock 1905 Druk. K. Miecznikowskiego 16° s. 45 nlb. 4.

10. 60 kolęd i pieśni na Boże Narodzenie z melodiami zebrał i opracował... W. 1905 druk. P. Laskauera 16° s. 114.

III.

MĄKOWSKI W.: Bornik Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 341; tamże literatura. — Ponadto: GRUBERSKI E.: Śp. ks. Franciszek Bornik. (Nekrolog). *Śpiew Kośc.* R. 11: 1906 nr 15-16 s. 183-185; Śp. ks. Franciszek Bornik. (Nekrolog). *Mies. Past. Płoc.* R. 1: 1906 nr 6 s. 177-179; Śpiew kościelny w Płocku. *Śpiew Kośc.* R. 1: 1896 nr 7 s. 105-106; Z Płocka. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 39 s. 587-588; R. 40: 1902 nr 36 s. 571-572; NYCEK J.: Ludzie i książki. Płock 1977 s. 15-16.

Ks. Michał Grzybowski

Borowicz Teodor (1742-1794), reformat, moralista.

Brak wiadomości o miejscu urodzenia, rodzicach i wykształceniu. W 1759 r. wstąpił do zakonu reformatów w Wielkopolskiej Prowincji, a 27 VIII 1760 złożył profesję. Studia teologiczne odbywał w Warszawie w latach 1765-1768, gdzie też 1 XI 1766 otrzymał święcenia kapłańskie oraz w Pakości (1768-1769). Był lektorem filozofii w Wieluniu (1769-1773) i Kaliszu (1773-1775). Uczył kontrowersji w Choczu (1777-1778), a teologii w Warszawie (1778-1781). Następnie był prefektem studiów w Choczu (1782-1787) i gwardianem w tymże klasztorze (1791-1792). Równocześnie spełniał funkcję archiwisty i bibliotekarza, egzaminatora spowiedników oraz egzaminatora Archidiecezji Gnieźnień-

skiej (1783-1784). Od 1792 r. był magistrem nowicjatu w Osiecznej, gdzie też zakończył życie 2 II 1794 r.

I.

1. Sposób krótki jak kapłani z chorymi lub na śmierć skazanymi albo też w błędach przeciw prawdom religii katolickiej zostającymi, mają sobie postępować, onych ratować i do szczęśliwej wieczności wyprawiać... W Kaliszu 1785 w Druk J. O. Książęcia Imci Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 8° k. nlb. 8, s. 405, k. nlb. 1.

2. Theologia moralis contracta sacris canonibus, pontificiis decretis et declarationibus ss. Congregationum solidata nec non moralium dubiorum resolutionibus... ac pro praxi... presbyteris porrecta... T. 1-2. Vratislaviae 1789 impensis Ioannis Friderici Kornii Senioris Bibliopolae Vratislaviensis et Hïsschbergensis 8° t. 1 k. nlb. 8, s. 540, k. nlb. 2; T. 2 k. 7, s. 482.

II.

1. [Conclusiones] Ex physica generali et particulari. Ex animastica. Defendentur publicae in Conventu ad B. V. Mariam ab Angelo salutatam PP. Ord. Minorum Reformatorum Vielunensi anno Domini 1772 mense Maio. B. m. r. 4° k. nlb. 2. ESTREICHER nie opisuje. Druk wszyty do rękopisu wymienionego pod nr 3.

2. Introductio in universam philosophiam seu dialectica religiosae iuventuti Ordinis Minorum S.P.N. Francisci Reformatorum in Conventu Vielunensi... breviter tradita... explanata anno Domini... 1769. Rkps Bibl. Sem. Duch. we Włocławku, sygn. 357.

3. Institutiones dialecticae ad universam philosophiam introducentes... religiosae iuventuti Ordinis Minorum S.P.N. Francisci Reformatorum in Conventu... Vielunensi (1769-1772) et Calissiensi 1773). Rkps Bibl. Sem. Duch. we Włocławku, sygn. 372.

III.

KUROWSKI B.: Borowicz Teodor W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 822, tamże literatura. — Ponadto: CHODYŃSKI S.: Biblioteka Kapituły Włocławskiej. Uzupełnił rozdziałem o katalogach i wydał S. LIBROWSKI. Włocławek 1949 s. 128 (bez podania autora). — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Scrutinium Conventus Calissiensis. T. 2 s. 25; Scrutinium Conventus Chocensis. T. 2 s. 47, 52-57, 64; Scrutinium Conventus Pacostensis. T. 2 (mikrofilm); Scrutinium Conventus Vielunensis. T. 2 (mikrofilm); Cathalogus Antonianae in Maiori Polonia Provinciae Reformatae 1788 (mikrofilm); Księga profesji wieczystych Prowincji Wielkopolskiej (1747-1797), nr 113; Liber mortuorum pro Conventu Coninensi (1624-1800), k. 77.

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Borowik Teodozy (†1652), bazylianin, historyk kultu M. B. Żyrowickiej.

Data i miejsce jego urodzenia są nieznane. Pochodził prawdopodobnie ze szlachty białoruskiej. Zanim wstąpił do bazylianów, odbywał służbę wojskową. W 1620 r. został przełożonym klasztoru św. Trójcy w Wilnie, gdzie zasłynął jako kaznodzieja. Brał udział w zwołanych przez metrop. J. W. Rutskiego kapitułach generalnych bazylianów: w 1621 r. — w Ławryszewie i w 1623 r. — w Rucie. W 1637 r. był ihumenem klasztoru w Zbarażu, a w 1644 r. podejmował w Żyrowicach Władysława IV i Cecylię Renatę. W 1648 r. występował jako kaznodzieja w Mińsku na Białorusi. W 1652 r. objął powtórnie urząd przełożonego w Żyrowicach i tam tegoż roku zmarł. Napisana przezeń „Historia abo powieść zgodliwa" jest pierwszym opracowaniem dziejów kultu NMP. w obrazie w Żyrowicach.

I.

1. Historia albo powieść zgodliwa przez pewne podanie ludzi wiary godnych o obrazie przeczystey Panny Mariey Żyrowickim cudotwornym. B. m. r. [Wilno 1622] 4°. — Toż Wilno 1624 4°. — Toż. W Wilnie 1628 w Druk. Ojców Basilianów 4° ark. 16. — Toż. W Wilnie 1629 w Druk Ojców Basilianów 4° k. nlb. 63. — Toż. W Supraślu

1653. — Toż. Wilno 1653. — Toż w j. pol. i łac. W Supraślu 1714. — Toż. w j. białorus. W Petersburgu 1912.

III.

SKRUTEŃ J.: Borowik Teodozy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 344, tamże literatura. — Ponadto: S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 2. Romae 1955 s. 224.

Bp Edward Ozorowski

Borowski Franciszek, senior (1712-ok. 1790), jezuita po kasacie kanonik warmiński, homileta.

Urodził się 17 VII 1712 w Prusach. Do zakonu jezuitów wstąpił w Krakowie 9 II 1730 r. Po nowicjacie krakowskim (1730-1731) studiował fiolozofię w Lublinie (1731-1734), nauczał kolejno w Sandomierzu, Lublinie i znowu w Sandomierzu przedmiotów humanistycznych; teologię rozpoczął w Krakowie (1738-1739) i kontynuował w Poznaniu (1739-1742). Święcenia kapłańskie przyjął w Poznaniu 16 VI 1742 r. Oddawał się głównie kaznodziejstwu w Krakowie (1743-1745), Sandomierzu (1745-1747), Krasnymstawie (1747-1749), Łucku (1749-1751), Lublinie (1751-1757, 1758-1765). Zajmował się także teorią głoszenia kazań. Po kasacie zakonu został proboszczem we Freudenbergu (Radostawie, pow. reszelski), potem kanonikiem koadiutorem warmińskim. Przebywał często w Warszawie, pośrednicząc w załatwianiu spraw między kapitułą warmińską a nuncjaturą. Uchodził za jednego z „kształcicieli naszego kaznodziejstwa". Zmarł po r. 1790.

I.

1. Kazania na niedziele. T. 1. Lwów [1769] Druk. JKM Akademii Soc. Jesu 8° k. nlb. 2, 392, k. nlb. 15. W przedmowie wykład stosowanego przez autora sposobu głoszenia kazań i ich wydawania. — Toż pt. Kazania o czterech ostatecznych rzeczach człowieka miewane w Adwencie. Lwów [1769] Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. 392.

2. Dyssertacja o prawdzie moralnej. *Zabawy Przyjemne i Pożyteczne* T. 11: 1775 cz. 1 s. 126-146. — Toż w: *Pisma i projekty pedagogiczne doby Komisji Edukacji Narodowej.* Wybrała... K. MROZOWSKA. Wr. 1973 s. 285-291. Autorstwo niepewne. Por. Borowski F. junior.

3. Dyssertacja o nieśmiertelności duszy. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 11: 1775 cz. 1 s. 195-206. Autorstwo niepewne. Por. Borowski F. junior.

4. Mowy za prawem Chrystusowym zawierające w sobie zebrane główniejsze dowody i fundamenta religii objawionej przeciwko niewiernym wieku teraźniejszego. Wilno 1776 Druk. JKM Akad. 8° s. 115. Autorstwo wątpliwe. Por. Borowski F. junior.

II.

1. Kazanie przy powitaniu J. O. Trybunału Koronnego w kościele lubelskim dnia 19 kwietnia 1755 r. B. m. r.

2. Kazanie przy podziękowaniu Panu Bogu za wybór Augusta III na króla polskiego miane w kolegiacie lubelskiej dnia 8 sierpnia 1756. B. m. r.

3. Kazanie na koronacyi cudownej Matki Boskiej w Rzeszowie roku Pańskiego 1763 dnia 9 września. Lublin [1769] Druk. JKM Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 22.

4. Kazanie przy dokończeniu uroczystej kanonizacji świętego Józefa z Kopertynu zakonu św. Franciszka Conventualium dnia 19 września 1768 r. w Przemyślu. B. m. 1769 4° k. nlb. 45. — Toż przedrukował G. OSTROWSKI w: Znakomitości nowej ozdoby Kościoła katolickiego rzymskiego, osobliwego zaszczytu Zakonu Franciszkańskiego... w pochwałach świętego z Kopertynu Józefa kapłana... B. m. 1769 4° k. nlb. 127. (Kazanie X zbioru, autorstwa Borowskiego jest także kazanie VIII).

5. O wzajemnych obowiązkach panów i pospólstwa. Kazanie miane na uroczystość orderową s. Stanisława biskupa, patrona Korony Polskiej. Warszawa 1787 Druk. Kom. Eduk. 8° s. 28. Autorstwo niepewne ,mógł nim być Borowski Franciszek junior.

6. List do K. Ghigiotti z 1794 r. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2676 t. 1 k. 159-160.

III.

BEDNARSKI S.: Borowski Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 345-346; tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 4 s. 298-290, tamże literatura. — Ponadto:

BACKER A.; SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 1 s. 1819; ROGALSKI A.: Kościół katolicki na Warmii i Mazurach. W. 1956 s. 204-205; Pisma i projekty pedagogiczne doby Komisji Edukacji Narodowej. Wybrała, wstępem i przypisami opatrzyła K. MROZOWSKA. Wr. 1973 s. LXIX, LXXII, LXXVIII, 285.— ARSJ. Pol. 42 (katalog trzyletni z 1770); Pol. 46 (katalogi roczne z lat 1730-1756); Pol. 49 (katalogi roczne z lat 1757-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Borowski Franciszek, junior (1743-1817), jezuita, apologeta, kerygmatyk.

Urodził się 1 XI 1743 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 27 XII 1759 r. Nowicjat odbył w Witebsku i Połocku (1759-1761), filozofię studiował w Słucku (1763-1765) i Połocku (1765-1766), teologię w Połocku (1768-1770?) i Warszawie (1770?-1772). W czasie studium teologii w Warszawie i tzw. trzeciej probacji w Pińsku (1772-1773) przyjaźnił się z Janem Kocem, Jowinem Bystrzyckim i Fabianem Sakowiczem. Wiele racji przemawia za tym, że Borowski Franciszek (młodszy) był autorem artykułów w „Zabawach Przyjemnych i Pożytecznych" oraz książki „Mowy za prawem Chrystusowym", a nie (jak dotąd podawał Estreicher, Nowy Korbut i inni) Borowski Franciszek (starszy), działający prawie wyłącznie jako kaznodzieja na terenie Małopolski, a potem Warmii. Losy Borowskiego młodszego w okresie od 1773-1801 r. nie są znane. W 1801 r. przybył do Połocka i 2 II 1803 złożył śluby zakonne. Pełnił wśród jezuitów białoruskich szereg funkcji szkolnych: regensa konwiktu w Połocku (1801-1802) i Witebsku (1802-1803), sekretarza Akademii Połockiej (1814-1817), oraz zakonnych: przełożonego domu w Chalczu (1803-1806) i pomocnika mistrza nowicjatu w Puszy (1811-1812). Zmarł w Połocku 15 III 1817 r.

I.

1. Dyssertacja o prawdzie moralnej. *Zabawy Przyjemne i pożyteczne*. T. 11: 1775 cz. 1 s. 126-146. — Toż w: *Pisma i projekty pedagogiczne doby Komisji Edukacji Narodowej*. Wybrała... K. MROZOWSKA. Wr. 1973 s. 285-291.

2. Dyssertacja o nieśmiertelności duszy. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* T. 11: 1775 cz. 1 s. 195-206.

3. Mowy za prawem Chrystusowym zawierające w sobie zebrane główniejsze dowody i fundamenta religii objawionej przeciwko niewiernym wieku teraźniejszego. Wilno 1776 Druk. JKM Akad. 8° s. 115.

4. Zebranie historii świętej w księgach Starego Testamentu na kl. 1. Połock 1799 Druk. Coll. Soc. Jesu. — Toż pt. Historia święta dla młodzi uczącej się wydana na kl. 1. Połock 1819 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 53. Druk anonimowy. *Miesięcznik Połocki*. R. 1820 t. 4 podaje w ogłoszeniach, że autorem jest X. Borowski SJ.

II.

1. O wzajemnych obowiązkach panów i pospólstwa. Kazanie na uroczystość orderową S. Stanisława biskupa patrona Korony Polskiej. Warszawa 1787 Druk. Kom. Eduk. 8° s. 28. Autorem mógł być Borowski Franciszek starszy.

2. Przekł.: P. METASTASIO: Dobra żona, Temistokles, Antygona tragedia, Sennacheryb tragedia. Rkps ATJKr., sygn. 443.

III.

Zob. Borowski Franciszek starszy. — Ponadto ARSJ. Lit. 60 (katalogi roczne z lat 1760-1773); ATJKr. Catalogus personarum et officiorum Societatis Jesu in Alba Russia in annum 1802 [in annum 1818].

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Borowski Ignacy (1709-1786), jezuita, po kasacie kustosz kolegiaty tarnowskiej, dogmatyk.

Syn Beniamina i Heleny urodził się w Borowie 6 I 1709 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 VIII 1724 r. Nowicjat odbył w Krakowie

(1724-1726), filozofię studiował w Kaliszu (1726-1729), teologię w Poznaniu (1732-1736). W szeregu kolegiów nauczał przedmiotów humanistycznych (gramatyki, poetyki, retoryki). Filozofię wykładał w Poznaniu (1739-1741) i Ostrogu (1742-1745), teologię scholastyczną w Lublinie (1745-1753). Był też rektorem jezuickich kolegiów w Jarosławiu u Marii Panny (1757-1760), w Lublinie (1760-1764), Lwowie (1764-1767). Po kasacie zakonu (1773) był kustoszem kolegiaty tarnowskiej i prepozytem soleckim. Kościół w Solcu znacznie upiększył, wybudował nową kaplicę i dzwonnicę. Zmarł w Solcu 5 III 1786 jako rezydent przy miejscowym kościele i tam został pochowany.

I.

1. Militia caelestis cuius... beatitudo... theologicis disputationibus proposita Lublini, 1748-1749. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 282.

2. Initium salutis, seu Incarnatio... propugnata in Collegio Lublinensi SJ Anno 1752 in 1753. Professore R. P. Ignatio Borowski SJ. Rkps Bibl. Bobolanum w Warszawie, sygn. 34.

3. De Verbo Incarnato... in Collegio Lublinensi SJ anno 1752-1753. Sub P. Ignatio Borowski SJ. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 590.

II.

1. Tribunal Regni se ipso celsissimum... domini judices deputati sibi elogium et laus maxima. Oratorio... a Collegio Petricoviensi Soc. Jesu AD 1736. Calissii 1736 Typ. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 9.

2. List do Radziwiłłów z 1771 r. Rkps AGAD, Arch. Radziwiłłów V, teka 27. — 3 listy do A. Saganowskiego z 1762-1766. Rkps WAP Kr. Teki Schneidra 1424. — 4 listy do A. Monasterskiego z 1757-1759. Rkps WAP Kr., Teki Schneidra 1424.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 374, 1343; WIŚNIEWSKI J.: Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Stopnickiem. Mariówka 1929 s. 254. — ARSJ. Pol. 25-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1727-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1724-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Borowski Ignacy (ok. 1786-1852), prałat kapituły wileńskiej, wykładowca Uniw. Wileńskiego, wileńskiego Seminarium Głównego i Akademii Medyko-Chirurgicznej, autor rozprawy kanonistycznej.

Urodził się ok. 1786 r. na Polesiu. Studiował w latach 1801-1803 na Uniw. Wileńskim i w misjonarskim Seminarium Duchownym w Wilnie. W latach 1803-1807 pracował jako nauczyciel w Łyskowie. Po święceniach kapłańskich w 1811 r. został prefektem i kapelanem gimnazjum w Świsłoczy, a od 1819 r. zastępcą kaznodziei uniwersyteckiego w Wilnie. Od 1822 r. był proboszczem w Wysokiem Litewskim, od 1825 r. kaznodzieją akademickim i wykładowcą katechetyki na Uniw. Wileńskim, gdzie w 1827 r. otrzymał magisterium teologii. Doktorat z prawa kanonicznego uzyskał w 1828 r. Homiletykę wykładał w Seminarium Głównym. W latach 1834-1840 prowadził wykłady z etyki w Akademii Medyko-Chirurgicznej. Od 1829 r. należał do kapituły wileńskiej, której od 1843 r. był dziekanem. Od 1843 r. pełnił również funkcje asesora w konsystorzu wileńskim. Większość jego kazań (według Brzozowskiego) pozostała w rękopisie. Zmarł 25 V 1852 r. w Wilnie.

I.

1. In canones vulgo Apostolorum dissertatio inauguralis exhibens conspectum iurisprudentiae ecclesiasticae in hisce canonibus contentae. Vilnae 1828 Typis Dioecesanis Congregationis Missionis 8° s. 26.

II.

1. Kazanie na pogrzebie śp. Zachariasza Niemczewskiego radcy kollegialnego dr fil., profesora wyższej matematyki w Ces. Wileńskim Uniwersyteckim, miane w kościele akademickim św. Jana roku 1820 grudnia 12 dnia w Wilnie przez...

Wil. 1821 Druk. R. Marcinkowskiego 8° s. 16.

2. Kazanie o jubileuszu. W: *Zbiór niektórych kazań mianych w czasie wielkiego jubileuszu roku 1826 miesiąca stycznia w mieście gubernskim Wilnie odbytego.* Wil. 1826 s. 3-31.

3. Kazanie o wytrwaniu w dobrem aż do końca miane na zamknięcie nabożeństwa jubileuszowego. W: *Zbiór niektórych kazań...* s. 143-166.

4. Kazanie o pewności, doskonałości religii Chrystusowej. W: *Kazania w czasie jubileuszu w kościele św. Jana uniwersyteckim parafialnym wileńskim miane na nieszporach i kompletach od dnia 28 marca do 13 kwietnia 1826 roku.* Wil. 1826 s. 285-306.

5. Kazanie o wielkości zepsucia między ludźmi. W: *Kazania w czasie jubileuszu...*, s. 307-332.

6. Kazania w czasie pogrzebu śp. Wiktorii Wołłowiczówny starościanki ugijskiej w kościele JJ. XX. Misjonarzy Góry Zbawiciela w Wilnie miane przez... roku 1838 miesiąca kwietnia 27 dnia. Wil. 1838 Druk. A. Marcinkowskiego 4° s. nlb. 4, 24.

7. Kazania pogrzebowe miane w Wilnie. Rkps przekazany misjonarzom. (Janowski, s. 40).

8. Zbiór 652 kazań. Rkps dziś nieznany.

III.

FALKOWSKI C.: Borowski Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 346-347, tamże literatura; BRZOZOWSKI M.: Borowski Ignacy. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 824, tamże literatura.

Ks. Wincenty Myszor

Borowski Kasper (1707- po 1773), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 7 I lub 15 II 1707 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 13 VIII 1724 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1726-1729), teologię zaczął w Kaliszu (1732-1733) i kontynuował w Lublinie (1733-1736), gdzie też 25 VII 1735 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Sandomierzu (1739-1741), a teologii scholastycznej pozytywnej i polemicznej w Sandomierzu (1742-1747) i w Lublinie (1747-1750). Był następnie sekretarzem prowincjała polskiego (1751-1754), rektorem kolegiów w Gdańsku (1754-1757), Sandomierzu (1758-1762) i w Łucku (1765-1768). Od 1769 r. przebywał w kolegium jarosławskim, gdzie zastała go kasata zakonu w 1773 r. Dalsze jego losy nie są znane.

I.

1. Tractatus de sacramentis... in Collegio Lublinensi SJ, 1749-1750. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 272.

2. Tractatus de Incarnatione... In Collegio Lublinensi SJ, ok. 1750. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 275.

II.

1. Listy: Do A. Monasterskiego z 1759. Rkps w Woj. Arch. Państw. w Krakowie, Teki Schneidra 1424. — Do A. Saganowskiego z 1761 r. Rkps tamże, Teki Schneidra 1424. — 3 listy do A. Niewęgłowskiego z 1764-1766. Rkps tamże, Teki Schneidra, 1424.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 695; T. 4. s. 554. — ARSJ.: Pol. 25-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1727-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1725-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Borowski Kasper, pseud.: X. Chwalibóg, (1802-1885), biskup łucko-żytomierski, potem płocki, profesor Akademii Duchownej w Wilnie i Petersburgu, patrolog.

Pochodził z rodziny Borowskich, która nosiła przydomek Codzonowskich i w XVII w. przybyła z Ziemi Dobrzyńskiej na Wileńszczyznę. Tam w Polinowszczyźnie urodził się Kasper 6 I 1802 r. Uczył się w szkołach dominikańskich, jezuickich i misjonarskich, studia odbył w latach 1823-1827 w wyższej szkole połockiej pijarów, w której nabył dobrej znajomości j. greckiego i łacińskiego. W 1827 r. wstąpił do Seminarium Głównego w Wilnie, święcenia kapłańskie przyjął w 1831 r. i pracował jako wikariusz w Rzeżycy, następnie jako pro-

boszcz w Josephstahlu, kolonii niemieckiej k. Odessy. W 1835 r. podjął w Wileńskiej Akademii wykłady z Pisma św., zdobył doktorat teologii i prawa, objął w 1839 r. katedrę prawa i historii Kościoła, na której działał nadal po przeniesieniu Akademii do Petersburga. Za sprawą swego seminaryjnego kolegi, I. Hołowińskiego, został w 1848 r. biskupem łucko-żytomierskim, lecz w latach 1869-1882 znalazł się na wygnaniu w Permie za opór przeciw wprowadzeniu języka rosyjskiego do nabożeństw. Ułaskawiony, nie mógł wrócić do swojej diecezji, wyjechał więc do Płocka i tam uzyskał w 1883 r. nominację na miejscowego ordynariusza. Po półtora roku zmarł w Płocku 15 I 1885 r.

Nie posiadał wybitnego talentu pisarskiego, opublikował wszakże własne tłumaczenie pism najstarszych Ojców Kościoła, wydał też katechizm pod pseud. X. Chwaliboga.

I.

1. Rec.: [A. Bagieński: Hermeneutica biblica seu ars interpretandi Scripturam Sacram... Vilnae 1841]. *Wiz. i Roztrz. Nauk.* T. 27: 1841 s. 149-152.

2. Rec.: [A. Bagieński: Introductio historico-critica in libros sacros N. T.... Vilnae 1844]. *Tyg. Petersb.* R. 1845.

3. Przekł.: **Pisma mężów** apostolskich, Klemensa Rzymskiego, Ignacego, Polikarpa, biskupów i innych. Wil. 1848 Druk. J. Zawadzkiego 8° T. 1-2. — Toż. Wyd. 2. Opr. A. REMBIELIŃSKI. W. 1897.

4. Nauka o Sakramencie Bierzmowania. B. m. 8° s. 4.

II.

1. Mowa na obchodzie pogrzebowym JW. Justyny z Hołyńskich Czudowskiej b. marszałkowej powiatu czerkawskiego, guberni mohylewskiej... Wil. 1841 Druk. Diecezjalna 8° s. 15.

2. List pasterski... przy objęciu rządów swej diecezji 1849 r. Petersburg 1849 Druk. G. Fiszera 8° s. 32.

3. [List pasterski o spowiedzi wielkanocnej]. Żytomierz 1850 8° s. 9, nlb. 1.

4. Syn marnotrawny, jedna z nauk mianych do alumnów Akademii Duchownej przez byłego jej kapelana... *Pam. Rel.-Mor.* T. 23: 1852 s. 329-357, 489-509.

5. [List pasterski o obowiązkach, życiu, godności człowieka i jego stosunku do Boga]. Wil. 1854 16° s. 14. — Toż. *Pam. Rel.-Mor.* T. 29: 1855 s. 5-25.

6. List pasterski... [O sakramencie pokuty]. *Pam. Rel.-Mor.* T. 28: 1855 s. 527-542.

7. List pasterski... [Instrukcja pastoralna o spowiedzi]. *Pam. Rel.-Mor.* T. 28: 1855 s. 626-635.

8. Katechizm mniejszy przez X. Chwaliboga. Wil. 1860 Druk. J. Hussarowski 8° s. 46, nlb. 2. — Toż. Żytomierz 1860.

9. Katechizm rzymsko-katolicki, czyli nauka chrześcijańska przez X. Chwaliboga. Żytomierz 1860 Druk. A. Kwiatkowski i J. Chrząszcz 8° s. VII, 208.

10. [List pasterski o fałszywych naukach wypaczających prawdziwą wiarę]. Żytomierz 1864 Druk. Uniwersytecka 8° s. 12.

III.

CHARKIEWICZ W.: Borowski Kasper. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 348-349, tamże literatura; BENDER R.: Borowski Kasper. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 824-825, tamże literatura. — Ponadto: Śp. ks. Kasper Borowski, biskup płocki. *Dobry Pasterz.* R. 3: 1885 s. 15-16; Śp. ks. biskup Borowski. *Rola.* R. 3: 1885 nr 4 s. 44; SZYMUSIAK J. M.: Zarys dziejów patrystyki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 81; PETRANI A.: Prawo kanoniczne w okresie oświecenia oraz w XIX i XX wieku. Tamże, s. 411.

Ks. Marian Banaszak

Borowski (Borecki, Borovius, Borowius) Wojciech (1572-1646), prepozyt kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Urodził się w 1572 r. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1594 r. zdobył bakalaureat sztuk wyzwolonych. W 1604 r. wykładał tamże arytmetykę, potem nadto objaśniał pisma Arystotelesa i Cycerona. W 1608 r. pełnił obowiązki dziekana Wydziału Filozoficznego. W 1627 r. został doktorem teologii, a w 1632 r. piastował godność

dziekana Wydziału Teologicznego. Był kilkakrotnie wybierany na rektora uczelni. W 1627 r. jako rektor należał do delegacji, która udała się na sejm warszawski, aby bronić interesów Akademii przeciw jezuitom. Wybór na rektora w 1638 r. uczcił Jan Cynerski wierszem „Castor et Pollux". Zmarł 13 VII 1646 r. na prepozyturze św. Floriana.

I.

1. Quaestio de peccato originali... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1620 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 4.

2. Quaestio theologica de formali causa iustificationis... pro loco inter doctores S. Th in Acad. Crac. obtinendo... ad disputandum publice proposita... Cracoviae 1628 in Officina Francisci Caesarii 4° k. 5.

III.

FRANKE J.: Jan Brożek (J. Broscius) akademik krakowski 1585-1652. Kr. 1884 s. 17, 21, 22, 29, 122, 125, 130, 131, 288; WYCZAWSKI E.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 197. — Statuta nec non liber promotionum, s. 245. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 226 IV s. 211.

Bp Edward Ozorowski

Borysławski Tyburcy Aleksander h. Szreniawa (1720-1780), paulin, dogmatyk.

Urodził się we wsi Grzymaczowie k. Sieradza jako syn Aleksandra i Konstancji. Do zakonu paulinów wstąpił w 1735 r., profesję złożył 29 V 1736, święcenia kapłańskie otrzymał 19 V 1745 r. Doktorat teologii uzyskał prawdopodobnie mocą przywileju generała za zasługi w dziedzinie naukowej. Był wykładowcą teologii moralnej w Pińczowie i przez krótki czas przebywał w Starej Wsi k. Brzozowa, od 1752 r. był wykładowcą teologii dogmatycznej na Skałce w Krakowie, gdzie przeprowadził w kościele kilka publicznych dysput w obecności różnych zakonów i świeckich słuchaczy. Obok zainteresowań teologicznych cieszył się opinią dobrego administratora. Był między innymi przeorem w Pińczowie (1757-1760, 1769-1771), sześciokrotnie definitorem prowincji (od 1762), 3 lata wikariuszem prowincji, dwukrotnie delegatem na kapitułę generalną, przeorem i prefektem studiów w Krakowie (1762-1765) i wreszcie przeorem w Wielgomłynach. Wszędzie położył duże zasługi zarówno na polu administracyjnym, jak również dla rozwoju życia zakonnego. Pod koniec życia przebywał chwilowo w Wieluniu i we Lwowie. Zmarł wskutek „podagry" na Jasnej Górze 28 III 1780 r.

I.

1. Angelus, esentiae praeminentia, officii dignitate, proprietatum pulchritudine admirabilis, seu tractatus de Angelis dictionibus theologicis per varias sectiones cum adiunctis thesibus elucidatus, de beatitudine consequenda, ut corona et actibus humanis, quibus accedimus vel recedimus ab ultimo fine nostro... candidissimus ordinis... fratribus in Angelicis Rupellanis aedibus... per... expositus. Anno... 1752. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 335 s. 69-121.

2. Argumentum difficile, Ingenitus Pater, Unigenitus Filius ab utraque procedens Spiritus et hi Tres Unum sunt... tractatus theologicus de Deo Uno et Trino... a... propositus... 1755 in annum 1765. Rkps AJG., sygn. II 120 s. 3-239; drugi egzemplarz z niewielkimi zmianami: ASk., sygn. B 46 s. 246.

3. Ara theologica Deo Ter Optimo Maximo erecta seu tractatus de sacramentis... per... professorem... 1753 in annum 1754. Rkps AJG., sygn. I 291 s. 237-366.

III.

STUCZEŃ S.: Gawędy o klasztorze OO. Paulinów w Pińczowie. *Kron. Rodz. Dz. obraz.* T. 37: 1904 nr 24 s. 570, 25 s. 594-595; WOJTYSKA D.: Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 29: 1974 s. 204. — Rkps AJG., sygn. 77: Ca-

talogus patrum, s. 190, 733-734; rkps AJG., sygn. 1421; Profesje składane w konwencie św. Barbary 1731-1743, s. 203; Rkps ASk., sygn. 9: Liber rerum variarum, s. 281, 388.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Borzykowski Franciszek h. Łodzia (1652-1735), bernardyn, dogmatyk. Pochodził z Małopolski. W 1672 r. wstąpił do zakonu bernardynów w Krakowie, gdzie uczył się filozofii i teologii. Naukę teologii kontynuował następnie w rzymskim klasztorze Aracoeli i opublikował tam w 1692 r. w j. łacińskim panegiryk na cześć św. Kazimierza. Po powrocie do kraju był przez wiele lat lektorem teologii w studium bernardynów w Krakowie. W 1701 r. odbył podczas kapituły zakonnej w Nieświeżu publiczną dysputę w duchu teologii skotystycznej na temat Wcielenia. Na kapitule tej został wybrany definitorem Prowincji Małopolskiej. Był następnie w 1708 r. wizytatorem Ruskiej Prowincji zakonnej, a wkrótce potem wizytował Prowincję Wielkopolską. Od 1714 r. był krakowskim kustoszem, następnie prowincjałem (1720-1723) i wikariuszem prowincji (1729-1730) po śmierci prowincjała M. Paszkiewicza. Jako prowincjał starał się o podniesienie poziomu moralnego i intelektualnego prowincji po trudnym okresie wojny północnej, a dla ułatwienia administracji rozległej prowincji poparł swoim autorytetem dążenia separastyczne Litwinów do wydzielenia własnej prowincji (1731). W międzyczasie zajął się porządkowaniem archiwum swojej prowincji, pełniąc od 1726 r. obowiązki chronologa. Z tego czasu pochodzi także jego komentarz biblijny pt. „Index rerum memorabilium".

W twórczości teologicznej Borzykowski nie wykazał większej oryginalności. Przejmował myśli obcych teologów zwłaszcza z XVII w. Pod koniec życia opracował i wydał ceniony przez współczesnych zbiór kazań pt. „Centiloquium seu centum et quindecim sermones de sanctis" oparty na pismach Korneliusza a Lapide i licznie przeplatany cytatami z dzieł Ojców Kościoła. Zmarł w Krakowie 2 IV 1735 r. w 83 roku życia.

I.

1. Gratus animus... de Verbo Incarnato, theoremata menti Joannis Duns Scoti conformia... in comitiis provincialibus Niesvisii... propugnata. Cracoviae 1701 Officina Francisci Cesary 2° k. 17.

2. Rosae gratae seu conclusiones theologicae... propugnatae... Cracoviae 1726 Typis academicis Collegii Maioris 2° k. 29.

3. Index memorabilium rerum seu commentatio in prophetas. Druk. znany z opisu J. A. JABŁONOWSKIEGO: Museum Polonum. Rkps Bibl. Czart., sygn. 3715.

II.

1. Herculeus catholicus... confessor D. Casimirus annua solennitatis suae 4 Martii... publica oratione demonstratus. Romae 1692 Apud Mascardum 4° s. 20.

2. Centiloquium seu centum et quindecim sermones de sanctis... Cracoviae 1732 Typis Jacobi Matyaszkiewicz 2° k. 7 s. 336 k. 7 k. 2 nlb.

III.

KANTAK K.: Borzykowski Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 368, tamże literatura. — Ponadto: JABŁONOWSKI J. A.: Museum Polonum. Leopoli 1752 s. 30; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 2. — Arch. Prow. Bern. Kr., rkps bez sygn.: GOLICHOWSKI N.: Poczet wybitnych bernardynów od XV do XIX w., s. 143-144.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Boszkowski Filip Jan Stanisław, pseud.: Veredarius, (1685-1746), cysters, historyk swojego zakonu.

Urodził się w rodzinie szlacheckiej w Poznaniu, wszakże o jego po-

czątkowych naukach nic nie wiadomo. W 1701 r. wstąpił do klasztoru cystersów w Lądzie nad Wartą. Filozofii i teologii uczył się u jezuitów w Kaliszu. Mianowany lektorem filozofii w zakonnym studium cystersów w Mogile w 1718 r., stał się jego reformatorem. Jako regens tegoż studium (1718-1728) awansował w 1725 r. na lektora teologii i był jednym z pierwszych cystersów, którzy otrzymali w Mogile uprzywilejowany tytuł doktora teologii. Brał udział w kapitule generalnej cystersów we Francji, a następnie przewodniczył w Wągrowcu obradom kapitulnym polskiej kongregacji, na której zatwierdzono nowe statuty. Napisał dzieło w obronie wolnej elekcji opatów, zawierające m. in. zestaw przywilejów polskiej kongregacji cysterskiej z wykazem wybitniejszych pisarzy tejże kongregacji. Do końca życia pozostawał na stanowisku opata w Lądzie, gdzie też zmarł 11 V 1746 r.

I.

1. Nova et vetera liberas electiones regularium abbatum Poloniae concernentia... Olivae 1728 4° ark. 36 k. 3 s. 234, s. 34 i nlb. 4. ESTREICHER K. (T. 13 s. 291) przypisuje to dzieło Andrzejowi Olszowskiemu.

III.

CIESIELSKI A.: **Boszkowski** Jan Stanisław: W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 842, tamże literatura. — Ponadto: JANOCKI J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1. Breslau 1755 s. 13; LESZCZYŃSKI H. Z.: Z dziejów kolegium prowincjalnego cystersów w Mogile. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 422, 430, 446.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bowkiewicz Józef (1794-1866), profesor Seminarium Duchownego w Wilnie, prepozyt Kapituły Wileńskiej, kanonista.

Urodził się w 1794 r. w powiecie upickim. Po studiach był do 1815 r. nauczycielem w Poniewieżu. Teologię studiował w latach 1816-1820 w Seminarium Duchownym, a następnie w Seminarium Głównym w Wilnie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1818 r. i pracował do 1830 jako wykładowca w Seminarium Duchownym, ucząc początkowo j. rosyjskiego, od 1820 r. także historii Kościoła oraz od 1826 r. teologii moralnej i pastoralnej. Stopień doktora uzyskał 15 I 1832 r. na Uniw. Wileńskim. W 1831 r. został kanonikiem katedralnym, a w 1843 osiągnął w kapitule prepozyturę. Od 1832 r. pracował w konsystorzu, w 1839 r. został wiceoficjałem, a w 1842 r. oficjałem. Opublikował jedynie dysertację doktorską. Zmarł 23 V 1866 r. w Wilnie.

I.

1. Dissertatio inauguralis de processus iudiciarii moralitate quam in Caesarea Litterarum Universitate Vilnensi... ad consequenda doctoris Theologiae iura defendet Josephus Bowkiewicz Littuanus Theologiae magister, anno 1832 die 16 Januarii Vilnae 1832 Typis J. Zawadzki 8° s. 29.

III.

FALKOWSKI C.: Bowkiewicz Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 378-380, tamże literatura.

Ks. Wincenty Myszor

Boym Benedykt Paweł (1629-1670), jezuita, polemista, dogmatyk.

Urodził się w 1629 r. we Lwowie, był synem Pawła. Do zakonu jezuitów wstąpił 31 VII 1646 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1646-1648), retorykę studiował tamże (1648-1649), filozofię w Połocku (1649-1652); nauczał następnie w szkołach jezuickich w Nowogródku i Nieświeżu. W czasie wojen szwedzkich i rosyjskich wyjechał do Lowanium, gdzie ukończył teologię. W Belgii zaprzyjaźnił się z D. Papenbrochem (van

Papenbroeck) i przetłumaczył w 1661 r. dla „Acta Sanctorum" „Żywot i cuda wielebnego Jana Kantego". Po powrocie do Polski ok. 1661 r. nauczał poetyki w Pułtusku (1661-1662), a następnie osiadł jako kaznodzieja w domu profesów przy kościele św. Kazimierza w Wilnie. Zmarł tamże 28 II 1670 r.

I.

1. Przekł.: A. Opatovius: Miracula Venerabilis Joannis Cantii. Acta Sanctorum. Oct. VIII s. 1073-1100. Tłum. książki Opatoviusa pt. Żywot i cuda wielebnego Jana Kantego. Kraków 1632.

2. Stara wiara abo jasne pokazanie, iż ci co w dizuniej trwają starej wiary nie mają, na dwie części rozłożona, to jest o władzy s. Piotra i papieżów rzymskich i o pochodzeniu Ducha św. Vilnae 1668 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 6, s. 114. Książka spotkała się z repliką J. GALATOWSKIEGO: Stary Kościół zachodni... Nowogródek Siewierski 1678.

3. Wóz do nieba na duchową przejażdżkę od X. Benedykta Pawła BOYMA Soc. Jesu. Dodane do: MALINES: Theologia chrześcijańska albo nauka o tajemnicach wiary chrześcijańskiej. Wilno 1670 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 8, s. 398. (Być może Boym był tłumaczem całego dzieła). — Toż pt. Wóz do nieba o czterech kołach na przejażdżkę duchowną dla pamięci na cztery ostateczne rzeczy sporządzony. Warszawa 1727 Druk JKM Soc. Jesu. — Toż. Leopoli 1740 Typ. Coll. Soc. Jesu 12° k. nlb. 72. — Toż. Leopoli 1746 Typ. Coll. Soc. Jesu 12° k. nlb. 72. Wydanie niepewne.

III.

BEDNARSKI S.: Boym Benedykt Paweł. W: *Pol. słown. biogr.* T. 2 s. 380, tamże literatura; ŻAK A.: Boym Benedykt Paweł. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 858-859, tamże literatura. — Ponadto: [POSZAKOWSKI J.]: Kalendarz jezuicki większy. Vilnae 1740 pod datą 28 II; CHODYNICKI I.: Historia miasta Lwowa. Lw. 1829 s. 429-430; ZAKRZEWSKI: Wspomnienie życia i pism Michała Boyma, uczonego wieku siedemnastego. *Czasop. Nauk. Ossol.* R. 3: 1830 z. 2 s. 67; PATRIGNANI G. A.: Menologio di pie memorie d'alcuni religiosi della Compagnia di Gesù... continuate per G. Boero. Vol. 2. Roma 1859 s. 520-521; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 131; BOYM Benedykt Paweł. W: *Enc. kośc.* T. 2 s. 528-529; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 420; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. *Compagnie de Jésus.* T. 2 s. 68-69; GUILHERMY E.: *Ménologe de la Compagnie de Jésus.* Assistence de Germanie. Serie 2 Paris 1899 s. 244-245; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 548; T. 3 s. 135; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 121; Boym Paweł Benedykt. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 101; DE BIL A.: Boym Benoit Paul. W: *Dictionnaire d'histoire et geographie ecclesiastique.* T. 10 Paris 1938 s. 316. — ARSJ. Lit. 10-13 (katalogi trzyletnie z lat 1649-1669); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1646-1670); Lit. 61 f. 461-462 (nekrolog); ATJKr. rkps 1536 s. 74.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Boym Michał Piotr (1612?-1659), jezuita, kerygmatyk.

Urodził się prawdopodobnie w 1612 r. we Lwowie, był synem Pawła. Do zakonu jezuitów wstąpił w Krakowie 16 VIII 1631 r. Tamże odbył nowicjat, trzyletnie studia filozoficzne w Kaliszu, a czteroletnie teologiczne w Krakowie, gdzie w 1641 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1643 r. wyruszył przez Rzym i Lizbonę na misje do Chin. W Chinach występował jako Pu Mi-ko Cze-jüen. Uczył w kolegium w Makao, a równocześnie poznawał metody misyjne, uczył się j. chińskiego i studiował medycynę. W 1649 r. został wysłany na dwór Jong'liego, ostatniego z dynastii Mingów pretendenta do korony, rezydującego w południowych Chinach. W początkach 1651 r. wyjechał jako poseł do Rzymu w celu uzyskania poparcia papieża i dworów zachodnich dla Jongli'ego. Z Wenecji, gdzie dotarł w końcu 1652 r., rozesłał do różnych uniwersytetów apologię jezuickiej metody misyjnej w Chinach. W Rzymie przez okres 3 lat oczekiwał na audiencję u pap. Aleksandra VII i przygotowywał w tym czasie swoje prace do druku. Otrzy-

mawszy listy papieskie w końcu 1655 r. wyruszył w marcu 1656 r. z Lizbony do Goa. Do Tonkinu dotarł w sierpniu 1658 r. Zmarł 22 VIII 1659 r. w Kwangsi. Z bogatej spuścizny naukowej wydano tylko pewne fragmenty, inne nie są dziś znane.

I.

1. La grande nouvelle de la conversion de jeune roy de la Chine et de l'ambassade du Père Michel Bouyn jesuite polonnais qu'il envoye à Sa Sainteté pour reconnoistre son authorité. Liége 1653 B. Bronckhart 8°. — Toż pt. Briefve relation de la notable conversion des personnes royales et de l'etat de la religion chrétienne en la Chine... Paris 1654 Chez Seb. Cramoisy 8° s. VI, 75. — Toż pt. Briefve relation... wyd. M. THEVENOT w: Relations de divers voyages. T. 2. 1663 2° s. 14. — Toż w przekł. włoskim: Breve relazione della China... Roma 1652 8°. — Toż w przekł. niemieckim: Sehr wehrte und angeneme newe Zeitung von der Bekehrung zum catholischen Glauben dess jungen Königs in China... München 1653 L. Straub 4° s. 7.

2. Sinicus catechismus seu methodus praedicandae sanctae fidei usitata a PP. Societatis Jesu in imperio Sinarum. Prawdopodobnie był to tylko rękopis, którego losy nie są znane.

3. Une lettre sue le fameux monument découvert en Chine l'an 1625, et dans laquelle le P. Boym prouve contre le sentiment du P. Trigault que S. Thomas n'a pas prêché l'Evangile aux Chinois. W: KIRCHER A.: China illustrata. Amsterdam 1667 s. 7-10.

4. Listy: 2 listy z 1652 r., w których poddał pod dyskusję metody pracy misyjnej w Chinach. Rkps Bibl. Nar. w Brukseli, sygn. 6825.

II.

1. Flora Sinensis. Viennae Austriae 1656 Typ. M. Richter 2° k. 37. — Toż w przekł. franc.: M. THEVENOT w: Relations de divers voyages. T. 2. 1663 2° s. 15-30.

2. Specimen medicinae sinicae, sive opuscula medica ad mentem Sinensium. Francofurti 1682 4° k. nlb. 4, s. 48, 99, 54 ,16. — Toż w zm. układzie pt. Clavis medica... B. m. 1686 4° k. nlb. 8, s. 144. — Toż dodane do: *Miscellanea curiosa Academiae Naturae Curiosorum.* Decas 11. R. 4. Norimbergae 1686 s. 144.

3. China Ferdinando III imperatori semper augusto... occassione Oedipi Aegiptiaci Sinica lingua erectus colossus. Wyd. A. KIRCHER w: Oedipus Aegiptiacus. Romae 1652-1655. Elogium 25 i 26.

4. Listy: List z 1644 z Mozambiku. Wyd. J. KRZYSZKOWSKI: Polacy siedemnastego wieku na wybrzeżach Wschodniej Afryki. *Misje Katol.* R. 52: 1933 s. 52-54, 114-115. — Do księcia Toskanii z 1658. Wyd. G. TARGIONI: Notizie degli aggrandimenti delle scienze fisiche in Toscania. T. 2 cz. 1. Firenze 1780 s. 244; Przedr. S. CIAMPI: Bibliografia critica... Firenze 1834 s. 41-42.

III.

KRZYSZKOWSKI J.: Boym Michał Piotr. W: *Pol. słow. biogr. T.* 2 s. 380-381, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 44-45, tamże literatura. — Ponadto: ZAKRZEWSKI: Wspomnienie życia i pism Michała Boyma, uczonego wieku siedemnastego. *Czasop. Nauk. Ossol.* R. 3: 1830 z. 2 s. 63-79; RIALLE de G.: une mission chinoise à Venise au XVIIe siècle. Teoung Pao. Ser. 1 t. 1 z. 2: 1890 s. 99-117; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 s. 69-73; NAMYSŁOWSKI B.: Michał Boim i jego Flora Sinensis. *Kosmos.* R. 45: 1920 s. 198-214; RICHTER B.: Michał Boim (1612-1659). *Rocz. Orient.* T. 2: 1919- 1924 s. 10-20; SZCZEŚNIAK B.: Note on the spelling of the family name of Michael Boym (1612-1659), missionary in China. *Rocz. Orient.* T. 15: 1939-1949 s. 235-238; SZCZEŚNIAK B.: The writings of Michael Boym. *Monumenta Serica.* (Tokyo). Vol. 14: 1949-1955 s. 481-538; PERTEK J.: Polacy na szlakach morskich świata. Gdańsk 1957 s. 259-261; CYRZYK L.: Polski badacz chińskiej flory. *Chiny.* R. 1961 z. 1 s. 4-5, z. 2 s. 6-7; SZCZEŚNIAK B.: The Mappa Imperii Sinarum of Michael Boym. *Imago Mundi.* (Amsterdam). Vol. 19: 1965 s. 113-115; SZCZESNIAK B.: The First Chinese Dictionary published in Europe. Asian Studies Research Institute Oriental. Series 3. Indianopolis 1969 s. 217-227; SZCZEŚNIAK B.: Maps of China by Michael Boym. W: *Studia z dziejów geografii i kartografii,* pod red. J. BABICZA. Wr. 1973 s. 141-146; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 60-61; SZENIC S.: Ongiś. W. 1975 s. 115-118 (rozdz. Polak ambasadorem chińskim); KRZYSZKOWSKI J.: Michał Piotr Boym SJ. W: PLATTNER F. A.: Gdy Europa szukała Azji. Kr. 1975 s. 346-363. — ATJKr.: Fotokopie z archiwów zagranicznych.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Brandowski Aleksander, krypt.: Ksiądz B., (1837-1903), proboszcz w Borku Wlkp., historyk Kościoła.

Przez całe życie kapłańskie duszpasterz w Borku Wlkp., urodził się w niedalekim Lisewie k. Żerkowa 27 XII 1837 r. jako syn nauczyciela. Do gimnazjum uczęszczał w Poznaniu, tam też odbył studia teologiczne w Seminarium Duchownym i został wyświęcony na kapłana w 1864 r. Bezpośrednio po święceniach rozpoczął pracę duszpasterską w Borku, najpierw jako wikariusz, a od 1868 r. jako proboszcz. Działalność tę umiejętnie łączył z swoimi zainteresowaniami historycznymi. W szczególniejszy sposób dbał o zabytkowy kościół na Zdzieżu, który jako sanktuarium maryjne ściągał od stuleci pielgrzymów. Zmarł w Borku 29 XII 1903 r.

Historycznymi zainteresowaniami objął dzieje kościoła na Zdzieżu i mieszczącego się w nim cudownego obrazu NMP., rozwojem kultu maryjnego, życiem i działalnością świątobliwego proboszcza boreckiego z XVII w., ks. Feliksa Durewicza, a także reformacją i odrodzeniem trydenckim w Polsce. Do swoich opracowań korzystał z bogatego archiwum parafialnego i zasobnej biblioteki parafialnej, w której znajdowały się liczne starodruki, sięgał też do innych archiwów, kościelnych i miejskich. W pracach umieszczał wypisy z materiałów archiwalnych, które dzisiaj są nieraz jedynym źródłem informacji historycznej z powodu zaginięcia archiwaliów.

I.

1. Encyklopedyzm w dwóch kościołach parafii boreckiej. Ustęp z kroniki tejże parafii. *Warta*. R. 4: 1877 s. 1792-1794. — Toż w osob. odb. P. 1877 Druk. T. H. Daszkiewicza 8° s. 10.

2. Świątobliwy kapłan Feliks Durewicz. *Warta*. R 4: 1877 s. 1808-1809, 1829-1830, 1876-1877, 1901-1902, 1948-1949, 1972-1973, 1991-1992, 2041-2042, 2239-2240, 2279-2281, 2287-2288, 2306-2307, 2315-2317, 2347-2349, 2358-2359, 2370-2372, 2403-2405, 3316-3317, 3330-3332, 3346-3348, 3389-3390, 3412-3414, 3476-3477, 3507-3508, 3533-3534, 3556-3557, 3604, 3613-3614, 3734-3735, 3741-3742, 3749-3750, 3765-3766, 3772-3773, 3799-3800, 3805-3806, 3854-3855, 3877-3879, 3896, 3943-3944, 4159-4160, 4247-4248, 4279-4280, 4365-4367, 4397-4399, 4446-4447, 4469-4470, 4501-4502, 4517-4518, 4523-4525, 4532-4534, 4450, 4557-4559, 4564-4566, 4571-4574, 4580-4582, 4598-4599, 4607-4608, 4615-4616, 4621-4623, 4630-4631, 4638-4640, 4646-4648, 4654-4656, 4663-4664, 4670. — Toż w osob. odb. 1880 (na okładce: 1881) Druk. W. Simona 8° s. 215.

3. Maciej Kazimierz Treter nieznany a wzorowy stylista polski XVII wieku. *Warta*. R. 4: 1877 s. 1803-1805, 1816-1819, 1827-1829, 1836-1838, 1847-1850, 1857-1859, 1874-1876, 1886-1888, 1899-1901, 1911-1913. — Toż w osob. odb. P. 1877 Druk. W. Simona 8° s. 68.

4. Parafia borecka podczas napadu szwedzkiego od roku 1655 do roku 1657. *Warta*. R. 5: 1878 s. 2171-2173, 2180-2183, 2195-2196, 2200-2202, 2212-2214, 2223-2225, 2237-2239, 2248-2250, 2261-2263, 2271-2273, 2286-2287, 2304-2305, 2326-2327, 2346-2347. — Toż w osob. odb. P. 1878 Druk. W. Simona 8° s. 76.

5. Trzy obrazy w kościele zdzieskim pod Borkiem. *Warta*. R. 5: 1878 s. 2490-2491, 2505-2507.

6. Hrabia Jan Bniński, nieprzyjaciel wiary świętej w parafii boreckiej od roku 1579 do roku 1591. *Warta*. R. 6: 1879 s. 2804-2805, 2826-2828, 2843-2844, 2887-2889, 2894-2896, 2905-2906. — Toż w osob. odb. P. 1879 Druk. W. Simona 8° s. 32.

7. Kościół zdzieski w parafii boreckiej. *Warta*. R. 7: 1880 s. 3059-3061, 3129-3131, 3172, 3176-3177, 3195-3196, 3240-3241, 3248-3250, 3260. — Toż w osob. odb. P. 1880 Druk. W. Simona 8° s. 38, nlb. 1.

8. Historia kościołów zdzieskich i cudownych wizerunków Matki Boskiej Boreckiej na Zdzieżu. *Warta*. R. 16: 1889 s. 6527-6529, 6535-6537, 6543-6545, 6556-6557, 6563-6565, 6568-6570, 6577-6579, 6585-6588, 6592-6594, 6601-6603, 6608-6609, 6617-6619, 6627-6629, 6634-6636, 6641-6643, 6648-6650, 6657-6659, 6666-6668, 6672-6674, 6680-6682, 6689-6690, 6706-6707, 6722-6724, 6729-6731, 6738-6740, 6745-6746, 6751-6752, 6761-6763, 6767-6769, 6775-6777, 6783-6784, 6793-6795, 6801-6802, 6809-6811, 6817-6818,

6823-6826, 6830-6833, 6847-6850, 6855-6857. — Toż w osob. odb. P. 1889 (na okładce: 1891) Druk. W. Simona 8° s. XIII, 255, nlb. 1.

II.

1. Baron Maciej Borowicz, umorzony w roku 1358 **wojewoda poznański**. *Warta*. R. 5: 1878 s. 2523-2524, 2528-2529, 2538-2539, 2545-2546, 2554-2556, 2570-2572, 2596-2598, 2614-2617, 2625, 2640-2642, 2678-2680, 2715-2718. — Toż w osob. odb. P. 1879 Druk. W. Simona 8° s. 67, nlb. 3.

2. [Korespondencja]. *Warta*. R. 8: 1881 s. 3704.

3. Warszawski Słownik Geograficzny w Borku w powiecie krotoszyńskim. *Warta*. R. 8: 1881 s. 3757-3758.

4. Nieco o Borkowiczach. *Warta*. R. 8: 1881 s. 3818-3819, 3826-3827, 3828-3840.

5. Łupy wiedeńskie w Zdzieżu pod Borkiem. P. [1883] Druk. J. Leitgebra 8° s. 4. Pod krypt.: Ksiądz B.

III.

WOJTKOWSKI A.: Brandowski Aleksander. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 385-386, tamże literatura; RAK R.: Brandowski A. W: *Enc. katol.* T. 2 k. 1039-1040, tamże literatura.

Ks. Marian Banaszak

Brant (Brand) Jan (1554-1602), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk.

Był synem Marcina, kupca poznańskiego i Doroty. Urodził się najprawdopodobniej w 1554 r. Uczył się humaniorów w Poznaniu i Wągrowcu, retoryki pół roku w Braniewie, gdzie w styczniu 1571 r. wstąpił do zakonu jezuitów. Filozofię studiował w Wilnie (1571-1574), nauczał następnie w szkołach poznańskich przedmiotów humanistycznych. W 1580 r. wystawił w szkolnym teatrze poznańskim sztukę „De convivio Balthasaris regis". Święcenia kapłańskie otrzymał w Poznaniu 4 I 1579 r. W sierpniu 1581 r. brał udział z Janem Konarskim w dyspucie z Jakubem Niemojewskim w Bydgoszczy. W 1582 r. wyjechał do Rzymu, gdzie w Collegium Romanum studiował 4 lata teologię i 2 lata był penitencjarzem w bazylice św. Piotra. Do Poznania powrócił prawdopodobnie w 1589 r. i w czerwcu 1590 r. brał udział w dyspucie z ministrami innowierczymi na temat Eucharystii. Od 1592 r. nauczał w Wilnie Pisma św. i teologii polemicznej. W 1598 przybył do Poznania, gdzie był jednym z rewizorów tłumaczenia Biblii Jakuba Wujka. Dnia 10 IX 1598 r. został rektorem kolegium w Pułtusku, przebywał tam jednak zaledwie kilka miesięcy. Zapewne z początkiem 1599 r. wyjechał do Rzymu, skąd wrócił w 1601 r., mianowany superiorem rezydencji lwowskiej. Umarł na tym stanowisku 27 V 1602 r.

I.

1. Disputatio theologica de iustificatione peccatoris contra novum, vanum ac perniciosum iustitiae figmentum, in thesis distributa. In collegio Posnaniensi Societatis Jesu anno 1591 instituenda. Praeside Joanne Branto, respondente Joanne Costensi. Posnaniae 1591 J. Wolrab 4° k. nlb. 10.

II.

1. Epigrammat. W: J. HERBEST: Rhetoricae compendium ex M. Tullio Cicerone. B. m. 1567 8° k. nlb. 48. — Toż. Połock 1817 Typ. Soc. Jesu 8°.

2. Kazanie pogrzebne na one słowa psalmu 142: Nie wstępuj Panie w sąd z sługą twoim etc. miane przy pogrzebie... Jerzego Chodkiewicza starosty żmudzkiego... w Brzostowicy 30 Octobra roku Pańskiego 1595. W Wilnie 1596 Druk. Stan. Gołdy 4° k. nlb. 21.

3. Pieśni różne pospolite o różnych pobożnych potrzebach roku 1601. 4° s. 160. Opis z powodu zdefektowanych egzemplarzy nie jest pełny.

4. 4ta tabulatura collegii Rigensis. Anno 1620. Rkps Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. 88.

5. Invitatorium in festo Nativitatis a R. P. Branti. Rkps Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. Utl. Voc. Mus. i tr. 394-399.

6. Listy: 2 listy do generała zakonu C. Aquavivy z 1595-1597. Rkps ARSJ. Germ. 174 f. 177; Germ. 177 f. 60.

III.

ŻAK A.: Brant Jan. W: *Enc. katol.*

T. 2 kol. 1043, tamże literatura. — Ponadto: OLOF E.: Polnische Liedergeschichte vom polnischen Kirchen-Gesängen. Danzig 1744 s. 33-34; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 43-44; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 348; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 133; Brant Jan. W: *Enc. kośc.* T. 2 s. 580; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 420, 432; WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego oo. jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 1 Kr. 1881 s. 238, *Script. Rev. Pol.* T. 7; T. 3 Kr. 1889 s. 64, *Script. Rev. Pol.* T. 14; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 s. 88; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele Katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 150; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 143; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 256; T. 2 s. 642; Brant Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 133-134; WUJEK J.: Korespondencja z lat 1569-1596. Wydał J. SYGAŃSKI. P. 1917 s. 72, 73, 151, 154, 160, 163; DRZYMAŁA K.: Lata szkolne i profesorskie ks. Śmigleckiego Marcina TJ. *XLIV Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu Naukowo-Wychowaczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok szkolny 1937/1938.* Bąkowice 1938 s. 45, 47; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 161-162; WARSZAWSKI J.: Unicus universae Societatis Jesu Vocationum liber autobiographicus. Romae 1966 s. 44-45, 275-276, 338; OKOŃ J.: Dramat i teatr szkolny. Sceny jezuickie XVII wieku. Wr. 1970 s. 261; RABIKAUSKAS P.: Pirmieji jezuitai Vilniuje ir pirmieji Lietuviai jezuitai (1569-1573). *Metraščio.* T. 5 (Roma) 1970 s. 317, 335; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej (1569-1600). *Nasza Przeszł.* T. 40 1973 s. 132, 133; SZWEYKOWSKI M. Z.: Jan Brant (1554-1602) i jego nowo odkryta twórczość muzyczna. *Muzyka.* R. 1973 nr 2 s. 43-72, tamże bogata dokumentacja. — ARSJ. Pol. 7 I-II; Rkps Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. H-167 f. 80 v (egzamin do nowicjatu).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bratkowic (Bratkowicz) Adrian († 1639), franciszkanin konw., komentator dzieł Szkota.

Urodził się ok. 1580 r. w Iłży w rodzinie mieszczańskiej. Początkowe nauki pobierał w kraju, studia teologiczne, uwieńczone w 1614 r. doktoratem, odbywał w kolegium franciszkańskim w Asyżu. W latach 1617-1620 był regensem studium zakonnego we Wiedniu. Po powrocie do kraju został gwardianem w Krakowie i pierwszym rektorem ufundowanego przez bpa M. Szyszkowskiego dla franciszkanów studium teologicznego. W latach 1624-1625 był regensem studium zakonnego we Lwowie. Po rezygnacji z prowincjalstwa W. Dembołęckiego był Bratkowic przez jakiś czas komisarzem generalnym, a w 1626 r. na zakonnej kapitule w Krakowie został wybrany prowincjałem. Nosił się z zamiarem przejścia do reformatów, opowiadał się za podziałem franciszkanów konwentualnych na prowincję polską i ruską. Podczas kapituły zakonnej w Kaliszu w 1629 r. spotkał się z bliżej nieznanymi zarzutami ojców i musiał tłumaczyć się aż przed generałem zakonu. Pełnił obowiązki prefekta Arcybractwa Męki Pańskiej w Krakowie. W 1636 r. przewodniczył obradom kapituły franciszkańskiej w Chełmnie.

Bratkowic uchodzi za dobrego teologa, poważnego egzegetę i wytrawnego dialektyka . Obok dzieł drukowanych pozostawił w rękopisie, który potem zaginął, obszerny komentarz do metafizyki Szkota. Zmarł w opinii świętości 14 III 1639 r. w Kaliszu.

I.

1. Assertiones theologicae ad aures Doctoris Subtilis... Joannis Duns Scoti Zamosciae publico certamine propositae... Cracoviae 1620 in Officina Typ. Franc. Caesarii 4° ark. 2.

2. Conclusiones ex doctrina Scoti collectae. De sacramentis in genere, et tribus in specie. De baptismo, de Eucharistia, de poenitentia. Cracoviae 1620 in Officina Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 18.

3. Przekł.: Jacobus BAGNACABALLENSIS: Exercitia spiritualia omnium religiosorum usibus accomodata... Cracoviae 1622 ex Officina Typogr. Franc. Caesarii

12° k. 5, s. 1589, 21. Przekł. z j. włoskiego.

4. Wyd.: Jan PAYTOWIC: Controversia albo sporka o dwu artykułach wiary katolickiej, to jest o wzywaniu świętych i o pożywaniu Eucharystii S. pod jedną osobą naprzeciwko wszystkim Utraquistom... podana... W Krakowie 1630 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 10, s. 283. Bratkowic jest autorem części 2-ej tego dzieła.

II.

1. Rozmowa duchowna i nabożne uważanie o siedmi słowach Jana Jezusowych na krzyżu wyrzeczonych... W Krakowie 1633 w Druk. Fr. Cezarego 4° s. 120, k. 2.

III.

KANTAK K.: Bratkowic Adrian. W: Pol. słow. biogr. T. 2 s. 413-414, tamże literatura; ZWIERCAN A.: Bratkowic Adrian. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1044-1045. — Ponadto: NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 178-180; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 305.

Bp Edward Ozorowski

Brictius (Briccius) Jan (1654-1710), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk, biograf.

Urodził się 4 IV 1654 r. na Warmii. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1675 r. Po nowicjacie wileńskim (1675-1677), nauczał infimy w Braniewie (1678-1680), następnie studiował w Wilnie filozofię (1680-1683) i teologię w Braniewie (1684-1688). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1688 r. W latach 1689-1691 był misjonarzem wśród protestantów w Królewcu. Nauczał następnie filozofii w Pułtusku (1693-1695) i Wilnie (1695-1698) oraz teologii scholastycznej w Wilnie (1699-1701, 1702-1703, 1707-1708), Braniewie (1701-1702), Warszawie (1703-1704) i Pińsku (1705-1707) oraz prawa kanonicznego w Warszawie (1703-1705), Wilnie (1707-1708) i Braniewie (1708-1710). Zmarł w Braniewie 9 X 1710, usługując chorym w czasie zarazy.

I.

1. Tłum.: Mathias NENNICHEN: Odpowiedź na częste owo pytanie: gdzie to napisano jest? Katolicka prawdziwa i gruntowna, dyssidencka fałszywa, albo płocha... polskim językiem dana. Wilno 1700 Druk. Akad Soc. Jesu 12° k. nlb. 3, s. 268, k. nlb. 1.

2. Vita venerabilis patris Thomae de Rupniew Ujeyski primum episcopi Chijoviensis et Czernichoviensis in Regno Poloniae, dein religiosi Societatis Jesu... Brumsbergae 1706 Typ. Soc. Jesu 8° k. nlb. 4, s. 315, k. nlb. 3. — Toż. Brunsbergae 1708 8° s. 345.

3. Tractatus theologicus de poenitentia. Rkps Bibl. Uniw. Wil., dawna sygn. 1103.

II.

1. Filii Mariae eorumque obligatio in gratiam eorum, qui se Beatissimae Virgini in aliqua eius Sodalitate dicarunt, compendio descripta... Vilnae 1697 Typ. Acad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 5, s. 370, k. nlb. 9. — Toż. Viennae b. r. 16° s. 72.

2. Imago filiationis Mariae, exhibens prerogativas et obligationem filiorum Mariae, totamque rationem amandi matrem suam dilectissimam concinnata... Viennae 1743 8° k. nlb. 10, s. 335. Być może jest to pozycja 1 z odmiennym tytułem.

3. Servus peccati in Christo pro nobis patiente repraesentatus. Brunsbergae 1710 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 314 i regestr.

4. Arcanum perfidiae Judaicae revelatum de excessibus Judeorum in Polonia. Varsaviae 1727 12°. — Toż. Vilnae 1727. — Toż. Vilnae 1730. Autorstwo wątpliwe. Przypisuje się je również Stefanowi Puzynie.

5. Inne druki: Christianus pie moriens, Vita eximia, nie są dziś znane. Podaje je J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lituanae SJ. Rkps ATJKr., sygn. 1536 s. 970.

6. Elementa totius philosophiae et reliquarum scientiarum seu dialectica tradita Vilnae in Academia, Anno 1695 [-1697]. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, dawna sygn. 2131.

7. Disputationes in universam Aristotelis Physicam traditae a patre Joanne BRICTIO SJ in Alma Universitate Vilnensi, Anno 1697. Rkps BN., sygn. akc. 8853.

III.

FALKOWSKI C., Nowicki P.: Brictius Marcin. W: *Pol. słow.* biogr. T. 2 s. 436, tamże literatura; GRZEBIEŃ L.: Brictius Jan. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1073, tamże literatura. — Ponadto: SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 49; KRASZEWSKI J. J.: Wilno od początków jego do roku 1750. T. 2. Wil. 1840 s. 145; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 133; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 105; Brictius Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 153; ORACKI T.: Słownik biogr. Warmii, s. 33; PLAČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 28, 127-128, 153, 183, 192, 395, 411. — ARSJ., Lit. 15-22 (katalogi trzyletnie z lat 1678-1705); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1675-1710); Lit. 62 f. 549-550 (nekrolog); ATJKr. rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lituaniae SJ) s. 85-86, 970.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Brictius Marcin (1665-1727), jezuita, egzegeta.

Urodził się w Reszlu na Warmii 11 XI 1665 r. Wstąpił do zakonu jezuitów 22 VIII 1686 r., zapewne po skończeniu filozofii. Nowicjat odbył w Wilnie (1686-1688), nauczał następnie w szkołach jezuickich w Reszlu (1688-1691), teologię studiował w Braniewie (1691-1695). W szkołach jezuickich nauczał przedmiotów humanistycznych tylko przejściowo (1696-1700, 1701-1702), większość życia pełnił obowiązki kaznodziei w Królewcu, Reszlu i Braniewie. W latach 1708-1713 i 1720-1723 był prefektem drukarni jezuickiej w Braniewie. Rektorem kolegiów jezuickich był w Reszlu (1717-1720) i Braniewie (od 1723). Zmarł w Braniewie 25 V 1727 r.

I.

1. Quaestiones exegeticae in Sacram Scripturam Veteris et Novi Testamenti et earum elucidationes collectae ex variis authoribus in gratiam eorum quibus deest copia interpretum. Pars I: A Genesi usque ad Isaiae Prophetiam. Pars II: A Prophetia Isaiae usque ad finem Sacrae Scripturae. Brunsbergae 1727 Typ. Coll. Soc. Jesu 2° cz. 1 s. nlb. 6, s. 756, nlb. 22; Cz. 2 s. 491, nlb. 14.

III.

FALKOWSKI C., Nowicki P.: Brictius Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 435-436, tamże literatura. — Ponadto: BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 94, 103, 105; ORACKI T.: Słownik biogr. Warmii, s. 33; SMEREKA W.: Biblistyka polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 257-258, 261. — ARSJ. Lit. 18-23 (katalogi trzyletnie z lat 1690-1723); Lit. 56-58 (katalogi roczne z lat 1686-1727); Lit. 63 f. 183 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Brodowicz Teodozy († 1803), prałat kapituły łuckiej ob. gr.-kat., pamiętnikarz.

Mało zachowało się o nim wiadomości. W 1775 r. był eklezjarchą katedralnym w Łucku, a od 1777 r. proboszczem unickiej cerkwi św. Dymitra i kustoszem grecko-katolickiej kapituły katedralnej. Następnie został oficjałem i archiprezbiterem w tejże kapitule. Brał czynny udział w rozruchach wołyńskich podczas Sejmu Wielkiego w 1789 r. Pozbawiony z tego powodu urzędu oficjała, dopiero w 1797 r. został mianowany przez abpa H. Lisowskiego delegatem do spraw księży unickich na Wołyniu, pozbawiony beneficjów. Zmarł 22 V 1803 r.

Opis doznanych represji za wypadki wołyńskie pozostawił w rękopisie, wydanym drukiem po polsku i po rosyjsku w połowie XIX w.

I.

1. Widok przemocy na słabą niewinność srogo wywartej. Istoričeski zapiski... o sobytijach na Volynie i Podolu w 1789 g. Lvov 1891 Wyd. J. Hołowackiego 8° s. VII, 125. — Toż w j. ros.: Izobra-

ženije nasilija, žestogo obraščonnogo na slabuju nievinnist'. Zapiski o sobytijach na Volyni i Podolu w 1789 godu... Moskva 1869 (na okładce 1870) Univ. Tipografija 8° s. nlb. 2, VIII, nlb. 4, IX, nlb. 1, 109, nlb. 1. Po tym nowa karta tytułowa: Widok przemocy na słabą niewinność srogo wywartej. Istoričeskije zapiski o sobytijach na Volyni i Podolu w 1789 godu. Polskij tiekst i priloženija. Moskva 1869 Uniw. Tipogr. 8° s. nlb. 6, VIII, 362, nlb. 2, IV. — Toż. Wyd. 2. Čast' 1. Izdanije vtoroje. Lvov 1861 Tip Instituta Stavropigijskogo 8° s. VII, nlb. 1, 125, nlb. 3. — Toż. Čast' 2. Lvov 1862, 8° s. nlb. 2, 246.

III.

ESTREICHER K.: T. 2 s. 523-524; SKRUTEŃ J.: Brodowicz Teodozy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 444, tamże literatura.

Ks. Marian Banaszak

Brodowski Aleksander (1716-1782), jezuita, dogmatyk, tłumacz.

Urodził się 12 I 1716 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 10 VIII 1732 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1732-1734), filozofię studiował w Lublinie (1734-1737), następnie nauczał w klasach gimnazjalnych w Przemyślu, Lwowie i Krośnie, teologię studiował w Lublinie (1740-1744) i tam w 1743 otrzymał święcenia kapłańskie. Pracował głównie jako nauczyciel przedmiotów humanistycznych, filozofii w Ostrogu (1744-1745, 1746-1748), we Lwowie (1748-1750) oraz Kaliszu (1750-1753) i teologii scholastycznej we Lwowie (1753-1761). Po kasacie jezuitów (1773) przebywał we Lwowie i tam zmarł 17 VIII 1782 r.

I.

1. Przekł.: Listy pewnego doktora Akademii Strasburskiej Katolickiej do jednego szlachcica protestanta. O sześciu przeszkodach do zbawienia znajdujących się w religii luterskiej, z francuskiego na polski język przetłumaczone... Lwów 1761 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. 310, 315, 380.

2. Theologia scholastica tractatum de virtutibus complectens. In scholis collegii Leopoliensis Soc. Jesu explanata. Anno Domini 1754 in 1755. Rkps Bibl. Kapucynów w Kr., sygn. 15.

3. Theologia scholastica tractatum de incarnatione Verbi Divini complectens. In scholis collegii Leopoliensis Soc. Jesu anno 1756-1757 explanata. Rkps Bibl. Kapucynów w Kr., sygn. 16.

4. Tractatus theologicus de gratia, merito et demerito... in collegio Leopoliensi Soc. Jesu anno Domini 1757. Rkps Bibl. Kapucynów w Kr., sygn. 17.

5. Tractatus de gratia... In Collegio Leopoliensi SJ, 1757-1758. Rkps BN., sygn. akc. 6134.

6. Tractatus de poenitentia... In Collegio Leopoliensi SJ, 1758. Rkps BN., sygn. akc. 6137.

7. Tractatus theologicus de virtutibus in collegio Leopoliensi explanatus anno Domini 1758. Rkps BN., sygn. akc. 6138.

8. Tractatus theologicus de sanctissimis ecclesiae sacramentis ex anno 1761 in annum 1762 expositus. Rkps Bibl. Kapucynów Kr., sygn. 18.

II.

1. Przekł.: K. LA RUE: Kazania. Lwów 1759 8° T. 1 s. 708, t. 2 s. 717, t. 3 s. 792, t. 4 s. 702.

2. Przekł.: K. F. NEUXILLE: Kazanie pogrzebowe na pochwałę przenajdostojniejszego kardynała Fleurego... powiedziane na exequiach z rozkazu królewskiego sprawionych w kościele paryskim dnia 25 maja roku 1743. Lwów 1760 Druk. JKM Akademii SJ 8° s. 85.

3. Przekł.: B. GRACYAN: Maxymy... z ksiąg jego wybrane... Sandomierz 1764 Druk. JKM Coll. SJ 8° s. 293, k. nlb. 2.

4. Psysica in collegio Calisiensi sub P. Alexandro Brodowski. Rkps BN., sygn. akc. 5482.

III.

ŁUKASZEWICZ L.: Rys dziejów piśmiennictwa polskiego. Wyd. 2. P. 1860 s. 251; BROWN J.: Bibl. pisarzów TJ. s. 134; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 s. 195-196; N[IEDZIELSKI] J.: Brodowski Aleksander. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 159; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896. T. 2 s. 312. — ARSJ. Pol. 26-42 (katalogi trzyletnie); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1732-1773); WAP Kr. Teki Schneidra, 703, 953.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Brown Józef (1801-1879), jezuita, bibliograf.

Urodził się 1 VI 1801 w czasie podróży na Bałtyku, był synem Anglika i Włoszki. Do zakonu jezuitów wstąpił 6 VIII 1817 r. na Białej Rusi. Po wypędzeniu jezuitów z Rosji (1820) przebywał chwilowo w Ferrarze, a powróciwszy do Galicji, studiował filozofię w Tarnopolu (1822-1824), a teologię w Starej Wsi (1824-1826) i Tyńcu (1826-1828). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1828 r. w Przemyślu. Od 1828 r. pracował przeważnie w Tarnopolu, był tamże profesorem, prefektem nauk i rektorem (1838-1843). W latach 1843-1844 był profesorem teologii w Nowym Sączu, a następnie prefektem nauk konwiktu lwowskiego (od 1846) i jego rektorem (od 1848). W czasie rozproszenia jezuitów galicyjskich (1848--1852) mieszkał u sióstr Serca Jezusowego we Lwowie i pracował nad bibliografią zakonu jezuitów. W 1853 r. wyjechał do Rzymu na kongregację generalną zakonu i przy okazji uzupełnił tam swoje zbiory bibliograficzne. Wydał je drukiem w „Przeglądzie Poznańskim" (1861 t. 32), a w roku następnym w osobnym odbiciu. W 1854 r. został prowincjałem prowincji galicyjskiej i urząd ten sprawował lat 12, rozwijając placówki zakonne po okresie zniesienia. W 1866 r. został superiorem domu lwowskiego, a od 1870 r. przebywał w Krakowie, gdzie zmarł 31 XII 1879 r.

I.

1. Biblioteka pisarzów assystencji polskiej Towarzystwa Jezusowego... Przekład z łac. X. Władysława KIEJNOWSKIEGO. *Prz. Pozn.* R. 1861 t. 32 s. 253--404; R. 1862 t. 33 s. 164-457; T. 34 s. 325-370. — Toż w osob. odb. P. 1862 w komisie i czcionkami L. Merzbacha 8° s. 501. W ATJKr., sygn. 146, 274, 883 I-III znajdują się bogate zbiory materiałów do powyższej bibliografii. Tu też, sygn. 123, 247, 273-I, znajdują się materiały do biogramów zamieszczonych w bibliografii.

2. Rozbiór katechizmu ks. Stacewicza w Petersburgu. *Tyg. Katol.* (Grodzisk). T. 10: 1869 s. 660-662, 677-678.

3. Sobór powszechny... *Tyg. Katol.* T. 10: 1869 s. 824-825.

4. Sobór Watykański, X. Augustyn Theiner i Sobór Trydencki. *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 9 s. 149-157. Artykuł na temat 2 tomowej książki A. THEINERA: Acta genuina SS. Oecumenici Concilii Tridentini. Zagrabiae 1874.

5. Przekł.: Opis życia św. Stanisława Kostki. 8° s. 314. Jest to prawdopodobnie tłumaczenie żywotu Kostki napisanego przez J. BOERO SJ. Rkps ATJKr., sygn. 172.

II.

1. Ok. 100 krótkich publicystycznych artykułów w *Czasie*, w *Przeglądzie Lwowskim* i w *Tygodniku Katolickim* (Grodzisk). Ich wykaz znajduje się w Rkpsie ATJKr., sygn. 1081 s. 232-244.

III.

BEDNARSKI S.: Brown Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 477, tamże literatura; GRZEBIEŃ L.: Brown Józef. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1094-1095, tamże literatura. — Ponadto: (Wstęp do): BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 3-5; Wspomnienie pośmiertne o śp. ks. Józefie Brownie z Tow. Jez. przez x. *Wiad. Kośc.* R. 1880 s. 11-12; ZAŁĘSKI S.: Śp. o. Józef Brown. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 19 s. 267-270; N[IEDZIELSKI] J.: Brown Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 163; *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906; t. 3: 1910--1912; KOCH L.: Jesuiten-Lexikon. Paderborn 1934 szp. 268. — ATJKr. Catalogus sociorum et officiorum Societatis Jesu in Imperio Rossiaco 1817-1818-1819/ /1920; Catalogus provinciae Galicianae 1821 [-1880]; sygn. 172, 274, 980, 982 (dokumenty i korespondencja do niego).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Brożek (Broch, Broscius, Curzeloviensis) Jan (1585-1652), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, polemista.

Urodził się 1 XI 1585 r. w Kurzelowie w woj. sieradzkim jako syn Jakuba. Kształcił się w Akademii Krakowskiej, gdzie był uczniem m. in. Stanisława Jakobejusza i Walentego Fontany. W 1605 r. uzyskał baka-

laureat, w rok później uczył w szkole katedralnej we Włocławku, a potem w szkole przy kościele św. Jana w Krakowie. W 1610 r. zdobył mistrzostwo sztuk wyzwolonych i objął wykłady jako docent-extraneus na Wydziale Artium. W międzyczasie został nauczycielem i wkrótce seniorem szkoły przy kolegiacie Wszystkich Świętych. W 1614 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1619 r. do Kolegium Większego.

W 1620 r. udał się Brożek przez Insbruck do Padwy, gdzie w 1623 r. zdobył doktorat medycyny. W 1625 r. wrócił do zajęć w Akademii Krakowskiej i włączył się czynnie w jej spory z jezuitami. W 1629 r. przyjął święcenia kapłańskie i oddał się studiom teologicznym, zostając jednocześnie profesorem na tymże Wydziale. W latach 1631-1638 pełnił obowiązki bibliotekarza Kolegium Większego oraz zajmował się organizacją katedry geometrii praktycznej z fundacji A. Strzałki z Rudzy. W 1639 r. przeniósł się na probostwo w Międzyrzeczu, skąd wrócił do Krakowa w 1648 r. W tym samym roku otrzymał licencjat, a w dwa lata później doktorat teologii. Piastował także godność rektora Akademii.

Brożek był od 1625 r. kanonikiem kolegiaty św. Anny, od 1629 proboszczem w Jangrocinie, od 1630 r. kanonikiem kolegiaty św. Floriana, od 1639 r. proboszczem w Międzyrzeczu i Staszowie i od 1649 r. kanonikiem katedralnym krakowskim. Utrzymywał kontakty z wieloma wybitnymi uczonymi, m. in. z A. von Roomenem, K. Scheinerem, A. Freytagiem, P. Krügerem i A. Bzowskim. Jego „Gratis" stanowi źródło do poznania polemiki Akademii Krakowskiej z jezuitami. Angażował się również w spory wyznaniowe między Prawosławiem a Kościołem Katolickim. Należał do najwybitniejszych matematyków polskich w XVII w. Zmarł 21 XI 1652 r. w Bronowicach pod Krakowem i został pogrzebany w kościele św. Anny.

I.

1. Gratis albo Discurs I ziemianina z plebanem... przywilej albo Discurs II... consensus albo Discurs III... Kraków 1625 Druk. Andrz. Piotrkow. 4° k. nlb. 50, 27; Przywilej albo discurs II ziemianina z plebanem. B. m. r. 4° ark. 3; Consens albo Discurs III ziemianina z plebanem. Kraków b. r. Druk. A. Piotrkow.; Diskurs IV varietas. Wyd. J. POZNAŃSKI pt. Nieznana część IV „Gratisa" J. BROŻKA. *Pam. Lit.* R. 25: 1928. — Toż w Bibl. Ossol., sygn. 719/I k. 60-94. — Toż w rkpsie Bibl. PAN Kórn., sygn. 211 i w rkpsie Bibl. Dzieduszyckich we Lwowie, sygn. 18.— Całość wyd. kryt. H. BARYCZ pt. Jana BROŻKA Gratis 1625. Kr. 1929. Bibl. Pisarzy Polskich, Nr 82. — Toż we fragm. wyd. S. KOT pt. Krytyka szkoły jezuickiej w: *Źródła do historii wychowania.* Cz. 1. Od starożytnej Grecji do końca w. XVII. Kr. 1929 s. 275-280. — Toż we fragm. w: B. BARANOWSKI, W. LEWANDOWSKI, J. PIĄTKOWSKI: Upadek kultury w Polsce w dobie reakcji katolickiej XVII-XVIII w. Wypisy źródłowe. W. 1950 s. 80-84. — Toż. Wyd. H. BARYCZ w: Jan BROŻEK: Wybór pism. T. 1. W. 1956 s. 239-392. — Nowy Gratis plebański zawierający odpowiedź na Gratisa wyćwiczonego przydanego przez Józefa Pięknorzeckiego. B. m. r. Druk bliżej nie znany.

2. Apologia pierwsza kalendarza rzymskiego powszechnego... do zacnego Narodu Ruskiego na pokazanie słuszności wywodów o kalendarza starego błędach, podanych od... Kasjana Sakowicza... W Krakowie 1641 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 12. — Toż pt. Apologia wtóra kalendarza rzymskiego... W Warszawie 1641 u Jana Trelpińskiego 4° k. nlb. 8.

3. Quaestio theologica... proposita pro licentia ad doctoratum Sacrae Theologiae obtinenda... Cracoviae 1648 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 4.

II.

1. Gaeodesia distantiarum sine instrumento et Polybii locus obscurior geometrice explicatus. Cracoviae 1610 in Offi-

cina Andreae Petricovii 4° k. 7. — Toż pt. Geodezja odległości bez przyrządów i wyjaśnienie geometryczne niejasnego miejsca u Polibiusza. Wyd. J. DIANNI w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 2. W. 1956 s. 37-51.

2. Problema geometricum in quo ex geometriae fundamentis vera et propria causa redditur, quare apes hexagona figura favos construat... Cracoviae 1611 in Officina Andreae Petricovii 4° k. 7. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Dlaczego pszczoły budują plastry w formie komórek sześciokątnych. Wyd. J. DIANNI w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 2 s. 52--63.

3. Wyd.: Mikołaj KOPERNIK: Septem sidera. Cracoviae b. r. in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 12. — Toż pt. Septem sidera Urbano VIII Pontifici O. M. Joannes Broscius... Mikołaja Kopernika siedem gwiazd. W Krakowie 1629 4° k. 10.

4. Kalendarz świąt rocznych i biegów niebieskich z wyborem czasów na rok Pański 1615... napisany. W Krakowie 1615 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 16° k. nlb 44; Kalendarz na rok 1618. Druk bliżej nie znany.

5. Dissertatio. Rebus publicis plus astronomi quam geometrae prosint. Cracoviae 1616 Andr. Petric. 8° k. 4. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Czy astronomowie mają do spraw publicznych większe znaczenie niż znawcy geometrii. Wyd. J. DIANNI w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 2 s. 73-81. Rozprawa napisana przez Brożka dla jego ucznia P. Herki, błędnie przypisywana temu ostatniemu.

6. Joannes Broscius... lectori. Ark. 1;... lectori, ark. 1;... lectori salutem, ark. 1 Plakatowe tablice astronomiczne z lat 1616-1626.

7. In duos synchronos, cosmographiae ocellos, Nicolaum Copernicum Torunensem astrologiae, Christophorum Columbum Genuensem geographiae, Joanni Broscii... epigramma... B. m. 1618 2° s. 1.

8. Dissertatio de cometa Astrophilii... Cracoviae 1619 in Officina Andreae Petricovii 8° k. nlb. 18. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Rozprawa o komecie Astrofila. Wyd. J. DIANNI w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 2 s. 87-108.

9. Quaestio de dierum inaequalitate... publice ad disputadum proposita... Cracoviae 1619 ex Officina Andreae Petricovii 4° k. 6.

10. Arithmetica integrorum... Cracoviae 1620 ex Typographia Matthiae Andreoviensis 8° k. 8, s. 252, k. 2. — Toż we fragm. w przekł. na j. pol. pt. Z zainteresowań i zamierzeń naukowych Brożka w r. 1620. Wyd. H. BARYCZ w: Jan BROŻEK: Wybór pism. T. 1. W. 1956 s. 167-168. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Arytmetyka liczb całkowitych wyd. J. DIANNI w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 2 s. 109-200.

11. Carmen in honorem... Adriani Spigelli Bruxellensis Divi Marci equitis... Patavii 1623 Typis Martineanis 4° ark. 1.

12. Magnifico... Danieli Sigonio S. Th. licenciato... rectori Academiae... Joannes Broscius... omnia fausta precatur... B. m. 1626 2° k. 1.

13. Nouthetikon... ad Thomam Gębecium Posnaniensem primam lauream in Acad. Crac. sumentem... Cracoviae 1626 Typis Caesarianis 4° k. nlb. 4.

14. Przedmowa do dzieła GRZEGORZA z Sambora pt. Terpsichore seu fiscaria Samboriani. Cracoviae 1626.

15. Curzeloviensis doctor medicinae... Christophoro Naymanowic... rectori Acad. Crac. carmine fausta precatur... B. m. 1627 2° k. 1.

16. Illustr. et magnifici... Hieronymi Miloński... dilectis filiis Laurentio et Vladislao... Joannes Broscius... B. m. 1627 plakat. Tablice astronomiczne.

17. Wyd.: Melchior GESNER: Tabula eĘcitandorum munimentorum a... edita. Cracoviae 1627 2° s. 1.

18. Żywot Kopernika. W: Simonis STAROVOLSCI Scriptorum Polonicorum hekatontas. Venetiis 1627 s. 158-161. — Toż. Wyd. H. BARYCZ w: Jan Brożek: Wybór pism. T. 1. W. 1956 s. 538-541.

19. Acrostichis votiva die S. Joannis Evang. quo 41 regis Poloni annus... Sigismundo tertio... incipit feliciter... B. m. 1628 2° s. 1.

20. De numeris perfectis disceptatio... Cracoviae 1637 in Officina Antoni Wosiński 4° k. nlb. 6. — Toż. Amsterdami 1638 apud Gulielmum Blaev 4° k. 8. — De numeris perfectis disceptationes duae... B. m. r — Toż w: Apologia pro Aristotele et Euclide contra Petrum Ramum et alios. Dantisci 1652 Sumptibus Georgii Försteri 4°. — Toż. Amsterdam 1699 in Bibliopolo Valckerniano 4° s. 174. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Rozprawy o liczbach doskonałych. Wyd. J. DIANNI w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 2 s. 211-224.

21. Aristoteles et Euclides defensus contra Petrum Ramum et alios. Amstelodami 1638. — Toż pt. Apologia pro Aristotele et Euclide contra Petrum Ramum et alios. Dantisci 1652 sumptibus Georgi Försteri 4° k. 4, s. 174.

22. Sermo... habitus in synodo provinciali Luceoriensi.. Cracoviae 1641 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb.

9. — Toż w: Constitutiones synodi Dioecesis Luceoriensis. Cracoviae 1651 in Officina Andreae Petricovii 4°.

23. Dedykacja Władysławowi IV i przedmowa do czytelnika w: De salinis Cracovianis observatio authore Jodoco WILLICHIO Reselliano. Edita Cracoviae a. 1543 nunc vero iterum recusa. Dantisci 1645 apud Georgium Foersterum. — Toż w przekł. na j. pol. pt. O początkach górnictwa w Polsce. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 177--185.

24. Peripateticus Cracoviensis a Joanne Broscio... productus. Cracoviae 1647 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 8° k. nlb. 20, tabl. 2.

25. Musica choralis in Alma Universitate Cracoviensi... reexporecta. Cracoviae 1748 Typis Collegii Maioris Univ. Crac. 4° k. nlb. 16. Autorstwo niepewne.

26. De literarum in Polonia vetustate. Cracoviae 1780 ark. A_6-B_a. — Toż pt. Hugoni A. Kołłątaj Sacrae Theologiae doctorii... De litterarum in Polonia vetustate. B. m. 1786 8°. — Toż w przekł. na j. pol. pt. O starożytności nauk w Polsce. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 173-176.

27. Żywot Stanisława Grzepskiego. Wyd. L. E. JANISZOWSKI w: *Gaz. Krak.* R. 1802 nr 51-53. — Toż. Wyd. A. GRABOWSKI w: Starożytności historyczne. T. 1. Kr. 1840 s. 457-469. — Toż. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 195-213. Rkps w Bibl. Jag., sygn. 59 k. 367-382.

28. Rozważania nad nauką Kopernika. Wyd. L. A. BIRKENMAJER w: Mikołaj Kopernik. Kr. 1900 s. 554. — Toż. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 157-160. Rękopiśmienny raptularz Brożka wszyty do dzieła M. KOPERNIKA pt. Astronomia instaurata (Amsterdam 1617), zakupionego przez Brożka. Egz. Bibl. Jag., sygn. 311204/II.

29. O nieskończoności świata. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 147-149. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3341.

30. Znaczenie przyrody. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 150. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3341.

31. Z myśli o poznaniu naukowym. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 151-152. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3441 nlb.

32. Czy papież może rozstrzygać zagadnienia przyrodnicze. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 153. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3341 nlb.

33. O przejawach bóstwa w przyrodzie. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 154-155. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3047 k. 110a.

34. Powiedzenie Adriana Romana wyrzeczone w Krakowie w r. 1611. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 156. Rkps Bibl. Jag., sygn. 544 nlb.

35. Stosunek do Jana Keplera. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 161. Uwagi rękopiśmienne na wklejce książki L. EICHSTADTA. Pars I (1636-1640). Szczecin 1634. Egz. Bibl. Jagiel., sygn. Math. 513.

36. O błędach dowodzenia. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 162. Notatka w luźnym poszycie dołączonym do dziełka: Musices poeticae a Joanne NUCIO. Nysa 1613.

37. O nauczaniu. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 164. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3047 nlb.

38. O konieczności zwięzłego ujmowania myśli. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 165. Zapiska na książce jezuity Krzysztofa KLAWIUSZA pt. Gnomices libri octo. Rzym 1581. Egz. Bibl. Jag., sygn. Cim. 8404.

39. Z myśli o życiu akademickim. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 169-172. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3048 nlb

40. Z katalogu znakomitych Polaków. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 186. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2020 s. 9.

41. Z poszukiwań kopernikowskich. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 187-192. Fragmenty wypowiedzi z notatnika Brożka, wszytego do amsterdamskiej edycji dzieł Kopernika z 1617 r.

42. O Jerzym Joachimie Retyku i Janie Kochanowskim. Wyd. H. BARYCZ w: Wybór pism. T. 1 s. 193-194. Fragm. z: Tractatus de cometa. Observatio Joannis BROSCII de cometa a. 1618. Rkps Bibl. Jag.. sygn. 2390 DD XVIII 17 s. 857-876, 882-908.

43. Apoftegmata. Wyd. H. BARYCZ w J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 393-399. Zbiór aforyzmów wydobytych z pism J. Brożka.

44. Z dziennika osobistego (1605-1645). Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 407-424.

45. Z urywków pamiętnikarskich. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1 s. 425-434.

46. Magnifico... Alberto Borovio canonico S. Floriani... Joannes BROSCIUS... omnia fausta precatur... B. m. r. 2° s. 1.

47. Wyd.: Joannis RIOLANI AMBIANI medici Parisiensis... ad studiosos verae medicinae. B. m. r. 8° k. 4.

48. Nicolai Copernici epitaphium Früburgi in marmorea tabula. B. m. r. 4° s. 1.

49. Księdza Jana Brosciusa przydatek pierwszy do geometrii polskiej Stanisława Grzebskiego. B. m. r. 4° k. 2. — Toż pt. Rozprawka J. Brożka o deklinacji igły magnesowej. *Geod. i Kartogr.* R. 1957 z. 3 s. 209-212.

50. Studiosae iuventuti in Academia Cracoviensi Joannes BROSCIUS doctor medicinae ordinarius astrologus. B. m. r. 8° k. 2. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Zadanie nieznanego autora przedstawione do rozwiązania młodzieży uczącej się w Akademii Krakowskiej. Wyd. J. DIANNI w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 2 s. 201-210.

51. In turrim quam Copernicus incolatu suo et opere Revolutionum ibi confecto illustrem reddidit... epigramma. B. m. r. 2° s. 1.

52. Illustr. et reverendiss. domino D. Martino Szyszkowski etc. Joannes BROSCIUS... profesor... B. m. r. 2°.

53. Wyd.: Listy Tidemana Giesego z l. 1542-1543 do Jerzego Donnera i Joachima Retyka. B. m. r. — Toż wyd. J. DIANNI w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 2 s. 82-86.

54. Colloquia mathematica. Rkps Bibl. Jag. sygn. 3205 CC IX 26 8° s. 45.

55. Notata medica secundum ordinem alphabeti. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3221 DD XI 16 8° k. 86.

56. Nativitates et erectiones figurarum, o horoskopach, księga treści astrologicznej. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3254 DD XII 58 8° s. 92.

57. Varia collectanea minoris momenti. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2040 BB XXVII 13 4° s. 543. Autorstwo niepewne.

58. Arithmetica per casus et exempla ad mercaturam servientia disposita. Rkps Bibl Jag., sygn. 2523 G X 77 4° k. 68. Autorstwo niepewne.

59. Miscellanea mathematica. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2665 4° k. 33.

60. Tabulae mediorum motuum, 1638 ex clave universi Frobenii calculatae cum adnotationibus J. Broscii. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3043 DD XVIII 29 4° k. 25.

61. Kopie przywilejów i innych akt Uniwersytetu Krakowskiego, sporządzone przez J. Brożka. Rkps Bibl. Jag., sygn. 41 CC IX I 2° k. 80-187.

62. Stanislai PUDŁOWSKI... opuscula posthuma mathematica... cum adnotationibus Joannis BROSCII. Rkps Bibl. Jag., sygn. 495 DD III 40 2° k. 51, s. 177.

63. Diophanti Alexandrini opus arithmeticum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 544 FF I 5 (DD IV 56) 2° k. 223.

64. De practica Italica et legistica sexagenaria, quibus praemissa sunt alia mathematica et philosophica notata. Rkps Bibl. Jag., sygn. 559 DD III 43 2° k. 32.

65. Tabulae astronomicae, passim cum *adnotationibus*. Rkps Bibl. Jag., sygn. 560 DD III 64 2° s. 100.

66. Figurae astronomicae, passim cum adnotationibus Joannis BROSCII. Rkps Bibl. Jag., sygn. 561 DD I 55 2° k. 61.

67. Petrus Ramus professor regius Parisiensis Georgio Retico... cum adnotationibus J. BROSCII. Rkps Bibl. Jag., sygn. 925 2° s. 10.

68. Brulion listu z 1630 r. do Józefa Salomona Delmediego. W: Akta, listy i drobne autografy profesorów. Materiały do dziejów Uniwersytetu. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7914 IV k. 14-15.

69. Wiersze: Cazimiria. B. m. r. 4° k. 1; Krótki wiersz znajduje się w: Jan BARCLAI: Paraenesis to jest napomnienie i przestrogi nowowiernych ksiąg dwoje. W Krakowie 1628.

70. Listy: Epistolae ad naturam ordinatarum figurarum plenius intelligendam pertinentes. Cracoviae 1615 in Officina Andreae Petricovii 8° ark. A-D_4. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Listy dotyczące pełniejszego zrozumienia własności figur foremnych. Wyd. J. DIANNI w: Jan BROŻEK: Wybór pism. T. 2. W. 1956 s. 64-72. — Fragm. listu do B. Golińskiego. Wyd. H. BARYCZ w: Polski udział w historii badań nad tekstem „De revolutionibus". *Kwart. Hist. Nauki* Tech. R. 1: 1956 nr 2 s. 235. — List do T. Turnera z 1624. Wyd. J. DIANNI w: Zagadnienie kwadratury koła w polskiej literaturze matematycznej. *Kwart. Hist. Nauki* Tech. R. 1: 1956 nr 4 s. 733-736. — List do A. Hermana z 1625. Wyd. F. SZEMBEK w: *Gratis plebański, Gratis wyćwiczony...* Kraków 1627 s. 427. — Toż. Wyd. W. CHOTKOWSKI w: *Script. Rer. Pol.* T. 17 s. 225. — 3 listy do J. S. Pudłowskiego z 1641-1644. Wyd. A. GRABOWSKI w: Starożytności historyczne polskie. T. 2. Kr. 1840 s. 486-495. — Listy do B. Goliniusza, Galileusza, J. Gembickiego, W. Gembickiego, J. Najmanowica, A. Spigela, M. Paca, W. Śmieszkowica, M. Szyszkowskiego, Kosmy de Torres, A. Hermana, pap. Urbana VIII, J. S. Dalmediego, K. Działyńskiego, S. Pudłowskiego, Ł. Opalińskiego, Jakuba z Uścia oraz do anonimowych adresatów z 1618-1651. Wyd. H. BARYCZ w: Jan BROŻEK: Wybór pism. T. 1. W. 1956 s. 435-531. — List do nieznanego adresata z 1639. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3755 nr 31. — Listy do S. Pudłowskiego z 1641-1644. W: Litterae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1141

Bbb II 21 2° ark. 4-8; List do kard. Kosmy Torres z 1625 i inne pomniejsze pisma. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2363 AA XIII 20 4° s. 48-49, 261-273, 867-898. — Litterae originales Joannis Broscii S. Th. doctoris canonici Cracoviensis. Dat. in Collegio Maiori 1651. Rkps zaginiony; List do D. Sigoniusa, rektora Ak. Kr. z 1626. Rkps zaginiony.

71. Testament oraz inne drobne materiały do życia i twórczości. Wyd. J. N. FRANKE w: Jan BROŻEK (J. Broscius) akademik krakowski. Kr. 1884 s. 263-275.

III.

FRANKE J. N.: Jan Brożek (J. Broscius) akademik krakowski 1585-1652. Jego życie i dzieła ze szczególnym uwzględnieniem prac matematycznych.. Kr. 1884, tamże literatura; BIRKENMAJER A.: Brożek (Broscius) Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 1-3, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 49-53, tamże literatura; *Czerkawski J.*: Brożek Jan. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1096-1097. — Ponadto: BARYCZ H.: Alma Mater Jagellonica. Studia i szkice z przeszłości Uniwersytetu Krakowskiego. Kr. 1958 s. 80, 83, 87, 132, 163, 164, 336, 370, 371, 191; URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontreformacji (1549-1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 253, 256, 272, 273, 275, 276, 278, 281-284, 293, 294, 297, 298, 301-308; PRZYBOS A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. Tamże, s. 313, 316, 327, 332, 333, 351; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Historia Bibl. Jag.* T. 1 s. 141, 142, 144, 145, 150, 154, 160, 166, 167, 170, 172, 173, 174, 175, 176, 195, 196-197, 204-208, 220, 222, 224, 227-228, 231, 237-238, 248, 271; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. Tamże, s. 277, 280, 293, 294, 298, 300, 308, 330, 334, 336, 340, 341, 348, 364, 369, 377, 384, 386, 390, 399; Katalog rękopisów staropolskich Biblioteki Kórnickiej XVI-XVIII w. T. 1. Wr. 1971 s. 3, wiad. biograf. podał M. MUSZYŃSKI; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 234; DIANNI J.: BROŻEK Jan. W: *Filoz. w Pol. Słown.* s. 31-32; BARYCZ H.: Z epoki renesansu, reformacji i baroku. W. 1971 s. 208, 414, 490, 530, 535, 573, 575, 578, 579, 586, 623; TATAROWICZ K.: Brożek Jan. W: *Słow. prac. książki pol.* s. 90-91; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 63-64; BACKVIS C.: Szkice o kulturze staropolskiej. W. 1975 s. 738-739; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 24, 30; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1783. W. 1975 s. 20, 119; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 217, 356, 605; BYSTROŃ J. S.: Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. T. 1. W. 1976 s. 331-332, 375 — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim, t. 1 s. 61; t. 2 s. 42, 43, 167, 168.

Bp Edward Ozorowski

Bruchman Andrzej (1575-1643), jezuita, moralista.

Urodził się w 1575 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 8 I 1596. Nowicjat odbył w Dorpacie, filozofię studiował w Braniewie (1598-1600), Teologię w Wilnie (1604-1608). Był profesorem teologii moralnej w Pułtusku (1617-1618, 1424-1626) i Nieświeżu (1617-1620); rektorem kolegiów jezuickich w Braniewie (1620-1623) i Połocku (1641-1643) oraz prefektem seminarium diecezjalnego w Pułtusku (1628-1629). Zmarł w 1643 r.

I.

1. Tractatus de Sacramentis. 1617-1618. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., dawna sygn. 2142.

III.

ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Pariisiis 1877 s. 293, 337; POSCHMANN A.: Das Jesuitenkolleg in Rössel. Braunsberg 1932 s. 15. — ARSJ. Lit. 6-9 (katalogi trzyletnie z lat 1611-1642); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1604-1642); Lit. 61 f. 97-98 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bruno z Kwerfurtu (ok. 974-1009), święty, benedyktyn, arcybiskup misyjny, hagiograf.

Urodził się na zamku Querfurt k. Merseburga w rodzinie grafów niemieckich. W 986 r. rozpoczął naukę w szkole katedralnej w Magdeburgu pod kierunkiem magistra Geddona. Tam zetknął się z atmosferą

zainteresowania centralnymi problemami ówczesnego Kościoła, w tym także ze sprawami misyjnymi. Już w 995 r. został kanonikiem katedralnym w Magdeburgu, a nieco później wstąpił do kapeli cesarskiej. W 997 r. został kapelanem cesarza Ottona III i w tymże roku towarzyszył mu w podróży do Rzymu. W lutym 998 r. porzucił dwór cesarski i wstąpił do zakonu benedyktynów, przyjmując habit wraz z imieniem Bonifacy w klasztorze św. Bonifacego i Aleksego w Rzymie na Awentynie. W tymże klasztorze studiował teologię, a na wiosnę 999 r. złożył śluby zakonne. Z kolei związał się z opatem św. Romualdem i z jego planami reformy zakonnej oraz pracy misyjnej. Wraz z nim przebywał w 1001 r. w eremie Pereum k. Rawenny, podtrzymując nadal związki z cesarzem i jego dworem. Był propagatorem iniwersalistycznych idei Ottona III. Jesienią 1001 r. z Pereum, na życzenie Bolesława Chrobrego, udała się pierwsza grupa misjonarzy do Polski, do której miał dołączyć również Bruno. Wpierw jednak udał się do pap. Sylwestra II po zezwolenie na podjęcie misji i otrzymał odeń godność arcybiskupa misyjnego i pozwolenie na sakrę. Zmiana sytuacji po śmierci Ottona III i zatrzymania się Brunona na dworze Henryka II spowodowały zwłokę w jego przybyciu do Polski. Sakrę biskupią otrzymał Bruno z rąk Taginona, arcybpa Magdeburga, w 1004 r.

Na widowni życia polskiego pojawił się Bruno w 1004 r., uzyskując protektorat Chrobrego dla swej działalności. Pozostałe prawie 5 lat życia wypełniły mu podróże misyjne, przedsiębrane z terenu Polski, których itinerarium trudno dokładnie wytyczyć. Udawał się dwa razy na Węgry (1005 i 1007), prawdopodobnie do Rusinów i Pieczyngów, próbował dotrzeć sam lub przez uczniów do Szwecji i wreszcie w czasie wyprawy misyjnej na pogranicze prusko-jaćwiesko-litewskie poniósł śmierć męczeńską wraz z towarzyszami wśród Jadźwingów, w nieznanym miejscu 9 II 1009 r. Podobno Bolesław wykupił jego ciało i pochował je, nie wiadomo jednak gdzie. W XVI w. został wpisany do Martyrologium Romanum jako święty.

Bruno zajął w historiografii polskiej poczesne miejsce jako autor Żywotu św. Wojciecha, Żywotu 5 braci męczenników i listu otwartego do króla Henryka II, uzasadniającego cele polityki Bolesława Chrobrego. Są to dzieła o wielkich walorach historycznych i literackich.

I.

1. Św. Wojciecha Biskupa i Męczennika żywot drugi. Wyd. J. KARWASIŃSKA. W: *MPH.* Ser. 2. T. 4 cz. 2. W. 1969 s. 3-69. Listę poprzednich wydań podaje *Nowy Korbut.* T. 2 s. 433.

2. Żywot Pięciu Braci Pustelników. Wyd. J. KARWASIŃSKA. W: *MPH.* Ser. 2. T. 4 cz. 3. W. 1973 s. 27-84. Listę poprzednich wydań podaje *Nowy Korbut.* T. 2 s. 432.

3. Liber de passione sancti Adalberti. Utwór zaginiony. Wyciąg z niego podał GALL Anonim w rozdz. 6 księgi 1 swej Kroniki.

II.

1. List Brunona do króla Henryka II. Wyd. J. KARWASIŃSKA. W: *MPH.* Ser. 2. T. 4 cz. 3. W. 1973 s. 97-106. Listę poprzednich wydań podaje *Nowy Korbut.* T. 2 s. 432-433.

III.

WIDAJEWICZ J.: Bruno z Kwerfurtu. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 24-26, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 432-434, tamże literatura; SZYMAŃSKI J.: Bruno W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 219-222, tamże literatura w opr. R. GUSTAWA, s. 223-227; KAROLEWICZ G.: Brunon z Kwerfurtu. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1110, tamże literatura. — Ponadto: PALUMBO P. F.: Bruno di Querfurt. W: *Enciclopedia Cattolica* T. 3 kol. 155-156; SOMIGLI C.: Bruno Bonifacio di Querfurt. W: *Bi-*

bliotheca Sanctorum. T. 3 kol. 583-584; SCHENK W.: Z dziejów liturgii w Polsce. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 181, 182, 190; RECHOWICZ M.: Polska myśl teologiczna w średniowieczu. Tamże, s. 222, 224; URBAN W.: Akcja misyjna Kościoła katolickiego w Polsce. Tamże, s. 593-594; KARWASIŃKA J.: Św. Wojciecha Bpa i Męcz. Żywot drugi. Wstęp W: *MPH.* Ser. 2 T. 4 cz. 2 s. V-XXXVI; TAŻ: Świadek czasów Chrobrego — Bruno z Kwerfurtu. W: *Polska w świecie.* W. 1972 s. 91-105; TAŻ: Żywot pięciu braci pustelników. Wstęp. W: *MPH.* Ser. 2. T. 4 cz. 3 s. 9-26; TAŻ: List Brunona do króla Henryka II. Wstęp. Tamże, s. 87-93; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 65; WOLNY J.: Z dziejów katechezy. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 166-175; WITKOWSKA A.: Hagiografia. Tamże, s. 342-343; FROS H., SOWA F.: Twoje imię. Kr. 1976 s. 114-115.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Brykczyński Antoni, pseud. Gwiaździc (1843-1913), prałat papieski, kanonik pułtuski, profesor Seminarium Duchownego w Płocku, historyk sztuki sakralnej.

W Ossie k. Opoczna urodził się 24 V 1843 r. jako syn Stanisława i Wandy z Zamoyskich. Początkowe nauki pobierał w domu rodzicielskim, potem w latach 1853-1855 uczęszczał do szkoły powiatowej w Białej Podlaskiej, a w latach 1855-1860 do gimnazjum w Warszawie. Przez rok przebywał w Szańcu u ks. Wnorowskiego, by pogłębić znajomość łaciny i przygotować się do nauki w seminarium duchownym. W 1861 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Kielcach, w 1863 r. przerwał studia teologiczne i wziął z dwoma braćmi udział w powstaniu styczniowym, a po jego upadku zgłosił się do Seminarium Duchownego w Płocku i został wysłany do Warszawy, by w Akademii Duchownej ukończyć teologię. Święcenia kapłańskie przyjął 15 VIII 1866 r. w Płocku. Wykładów w Akademii słuchał jeszcze w roku studiów 1866/67 i uzyskał dyplom kandydata teologii. Powołany na profesora płockiego Seminarium Duchownego, wykładał w latach 1868-1880 historię, j. polski i wymowę, krótko był wiceregensem, a do 1870 r. przez 4 lata pełnił także obowiązki proboszcza podmiejskiej parafii Trzepowo.

W 1880 r. przeszedł całkowicie do pracy duszpasterskiej jako proboszcz w Pałukach, gdzie zajął się również wykończeniem nowego kościoła i jego wystrojem wewnętrznym. W uznaniu zasług otrzymał w 1888 r. godność kanonika kolegiaty w Pułtusku. Od 1887 r. do końca życia był proboszczem w Goworowie k. Ostrołęki, gdzie także musiał zajmować się dokończeniem budowy kościoła i jego wystrojem. W 1902 roku został członkiem komitetu odbudowy katedry płockiej i jednocześnie otrzymał godność papieskiego prałata domowego. Mimo licznych zajęć duszpasterskich znalazł czas na podróże do Belgii, Francji, Włoch i Austrii, a także na pracę społeczną i działalność pisarską. Zmarł 7 I 1913 r. w Goworowie.

Jego zainteresowania obejmowały przede wszystkim sztukę sakralną i znajomość praktycznych zasad budownictwa kościelnego. Chętnie pisał też religijne broszury dla ludu. Najwięcej publikował w „Przeglądzie Katolickim", w „Biesiadzie Literackiej" i w „Mazurze". Należał do Komisji Historii Sztuki i Komisji Archeologicznej Akademii Umiejętności w Krakowie.

I.

1. Ornaty gobelinowe w Płocku. *Koresp. Płoc.* R. 1: 1876 nr 47 s. 1-2; R. 2: 1877 nr 35 s. 2.

2. Elzewiry biblioteki seminarium płockiego. *Bibl. Warsz.* R. 37: 1877 t. 1 s. 313-314.

3. Korespondencja o parafii Cygów

Diecezji Płockiej. *Bibl. Warsz.* R. 38: 1878 t. 1 s. 349.

4. Przekonania religijne Jana Kochanowskiego. *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 10 s. 1-3; nr 11 s. 1-2; nr 19 s. 3.

5. Ks. Zygmunt Golian kanonik honorowy płocki. (Wspomnienia pośmiertelne). *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 19 s. 2.

6. Ojcowie Wincenty i Adam reformaci. (Wspomnienia pośmiertelne). *Koresp. Płoc.* R. 11: 1886 nr 88 s. 3.

7. Kilka słów z powodu artykułu Dra KĘTRZYŃSKIEGO „Założenie i wyposażenie biskupstwa płockiego". *Koresp. Płoc.* R. 11: 1886 nr 89 s. 2.

8. O oknach w kościele. *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 72 s. 1-2.

9. Dom boży tj. praktyczne wskazówki budowania, naprawiania i utrzymywania kościołów, na wzór dzieła ks. Montault z różnych autorów zebrał... W. 1888 Druk. St. Niemiery 8° s. IX, 320, tabl. rysowane przez W. Gersona. — Toż. Wyd. 2 przejrz. i popr. W. 1897 Druk. Artyst. 8° s. 311, nlb. 1, tabl. rys. przez W. Gersona. — Toż. Wyd. 3. W. 1904.

10. Le maitre-autel de l'église de Notre-Dame à Cracovie, sculpture de Wit Stroosz (sic!). *Revue de l'Arte Chrétien.* Z. 3: 1888 (Bruges) s. 287-295, ilustr. 2.

11. Rec.: Revue de l'Arte Chretien. Z. 3: 1888. *Prz. Katol.* 27: 1889 nr 14 s. 208.

12. Porte d'airain de la cathedrale de Gniezno. *Revue de l'Arte Chrétien.* Z. 5: 1890 s. 5-7. — Toż w osob. odb. Bruges 1890 impr. par la Société Sain-Augustin 4° s. 12.

13. Krzyż goworowski. W. 1891 Druk. St. Niemiery 16° s. 62. Opowiadania pana Jacentego zebrał Gwiaździc. III.

14. Sztuka chrześcijańska w muzeum Cluny. Wspomnienia z podróży. *Bies. Liter.* R. 16: 1891 t. 31 nr 4 s. 54-55; nr 5 s. 70-71 ,nr 6 s. 86.

15. Rec.: Traité d'Iconographie chretienne p. Mr Barbier de Montault. T. 2. Paris 1890. *Niwa.* R. 20: 1891 nr 16 s. 261-262.

16. Jak należy robić krucyfiksy i przedstawiać Pana Jezusa na krzyżu. *Bies. Liter.* R. 17: 1892 t. 34 nr 24 s. 374.

17. Ikonografia Drogi Krzyżowej. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 12 s. 182-184; nr 13 s. 200-201.

18. Kilka słów o parafii goworowskiej. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 17 s. 261-263; nr 18 s. 277-279; nr 19 s. 292-295; nr 20 s. 310-313.

19. Kilka uwag o nastawach ołtarzowych. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 27 s. 423-425; nr 28 s. 438-439.

20. Przekł.: Julian CORBLET: Ołtarz chrześcijański, studium archeologiczno-liturgiczne, przerobił i wiadomościami swojskimi uzupełnił... W. 1892 Druk. St. Niemiery 8° s. 173, nlb. 3, rys. 3.

21. Przekł.: Julian CORBLET: O naczyniach i sprzętach eucharystycznych, studium archeologiczno-liturgiczne, spolszczył i wiadomościami swojskimi uzupełnił... W. 1893 Druk. St. Niemiery 8° s. nlb. 2, 125, nlb. 1, ryc. 3.

22. Ze skarbca częstochowskiego. Monstrancja w Częstochowie. *Bies. Liter.* R. 18: 1893 t. 36 nr 49 s. 360. — Toż w j. franc.: Une monstrance à Częstochowa. *Revue de l'Arte Chretien.* T. 5: 1894 s. 5.

23. Sztuka religijna. *Bies. Liter.* R. 18: 1893 t. 35 nr 13 s. 196-198.

24. Jak należy przedstawiać Bogarodzicę. *Bies. Liter.* R. 18: 1893 t. 35 nr 21 s. 325-326.

25. Krzyż św. Tomasza z Akwinu. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 51 s. 815.

26. W jakim stylu najwłaściwiej u nas kościoły budować? *Prz. Katol.* R. 31:1893 nr 46 s. 726-728.

27. Description du Retable de Saint-Jean. Oeuvre de Vit-Stvosz à l'église de Saint-Florien à Cracovie. *Revue de l'Arte Chrétien.* T. 5: 1894 s. 213-215. — Toż w osob. odb. Bruges 1894 4° s. 4, fototyp. 1.

28. Nieco o witrażach i szybach różnokolorowych. *Przy. Katol.* R. 32: 1894 nr 19 s. 297.

29. Rec.: Revue de l'Arte Chrétien. T. 5: 1894. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 35 s. 575-576.

30. W sprawie sztuki kościelnej. *Kur. Warsz.* R. 1894 nr 186 s. 1-2.

31. Podręcznik praktyczny ikonografii chrześcijańskiej, skreślił... W. 1894 Druk. St. Niemiery 8° s. 124, nlb. 2, VII, tabl. 4.

32. Kilka uwag praktycznych o polichromii kościołów ze studiów obcych i własnych. *Prz. Katol.* R. 35: 1895 nr 20 s. 305-307; nr 21 s. 321-323; nr 22 s. 341-343; nr 23 s. 355-357; nr 24 s. 369-371. — Toż w osob. odb. W. 1895 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 46.

33. Kilka słów o przedmiotach kościelnych na wystawie metalowej. *Prz. Katol.* R. 35: 1895 nr 31 s. 481-483.

34. Kościół św. Augustyna. *Kur. Warsz.* R. 1894 nr 249 s. 1-2.

35. Kościół na placu Wareckim. *Niwa.* R. 24: 1895 nr 24 s. 481.

36. Co to jest nimbus i jak ma być wyobrażony? *Bies. Liter.* R. 20: 1895 t. 40 nr 31 s. 71-72.

37. Czy powinniśmy budować kościo-

ły w stylu romańskim. *Bies. Liter.* R. 20: 1895 t. 40 nr 49 s. 357-358.

38. Rzekoma rzeźba Wita Stwosza. *Bies. Liter.* R. 21: 1896 nr 12 s. 180-181.

39. Konkurs na obraz Madonny. Nowość z dziedziny haftu. *Bies. Liter.* R. 21: 1896 t. 42 nr 41 s. 227.

40. Śp. ks. kanonik Gracjan Rzewuski. *Bies. Liter.* R. 22: 1897 t. 43 nr 12 s. 195; nr 15 s. 244. — Toż. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 12 s. 188.

41. Kilka słów z powodu wydania zeszytu 3-go, tomu 1-go „Wykładu liturgiki" przez ks. kanonika Nowowiejskiego. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 9 s. 129-131; nr 10 s. 147-150.

42. Kilka słów o sztuce kościelnej we Włoszech. Skreślił w listach... *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 9 s. 131-133; nr 10 s. 148-150; nr 11 s. 167-169; nr 12 s. 181--183; nr 13 s. 199-200; nr 14 s. 215-216, nr 15 s. 232-233; nr 16 s. 244-245; nr 17 s. 263; nr 18 s. 279-280; nr 20 s. 307-308; nr 21 s. 325-326; nr 22 s. 343; nr 23 s. 359-360; nr 24 s. 378-379; nr 26 s. 406-407; nr 27 s. 424-425; nr 28 s. 439-440; nr 30 s. 471; nr 31 s. 485-486; nr 32 s. 503-504; nr 33 s. 515-516; nr 34 s. 534-535; nr 35 s. 553-554; nr 36 s. 568-569; nr 37 s. 581--582; nr 38 s. 601-602; nr 39 s. 613-615; R. 36: 1898 nr 37 s. 581-582; nr 38 s. 599-600; nr 39 s. 613-615; nr 40 s. 629-630; nr 41 s. 647-648; nr 42 s. 661-662; nr 43 s. 678-680; nr 44 s. 696-697; nr 45 s. 712--713; nr 46 s. 728-729; nr 47 s. 743-744; nr 48 s. 758-759; nr 49 s. 774-776; nr 50 s. 790-792. — Toż w osob. odb. Przedmowa Juliana OCHOROWICZA. W. 1899 Druk. Granowskiego i Sikorskiego 8° s. 144, tabl. 15. Biblioteka Dzieł Wyborowych. Nr 95.

43. Wspomnienia o śp. ks. Gracjanie Rzewuskim. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 25 s. 388-390; nr 26 s. 404-405; nr 27 s. 421-423.

44. Kilka uwag po przeczytaniu 4-go zeszytu liturgiki ks. Nowowiejskiego. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 33 s. 513-514; nr 34 s. 533-534.

45. Praktyczny sposób zabezpieczenia kantów murów od okruszenia się po kościołach naszych. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 13 s. 202.

46. Czy św. Cyryl Aleksandryjski był fanatykiem i przyczyną śmierci „Hypatji"? *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 29 s. 455--456. Notatki z prasy periodycznej.

47. Zwyczaje kościelne włoskie, różniące się od naszych. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 51 s. 821-822.

48. Granit jako materiał budowlany kościołów naszych. *Bies. Liter.* R. 23: 1898 t. 46 nr 37 s. 170.

49 Flora świątyń gotyckich. *Bies. Liter.* R. 23: 1898 t. 46 nr 43 s. 286.

50. Kapłan — książę. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 15 s. 226-228.

51. Napis w kościele kleczkowskim. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 47 s. 747.

52. W katakombach. *Bies. Liter.* R. 24: 1899 t. 47 nr 5 s. 85-86; nr 6 s. 106-107.

53. Kilka słów o klasztorze pp. Bernardynek w Warszawie. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 5 s. 67-71.

54. Śp. ksiądz A. Jarnutowski. Wspomnienie posmiertelne. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 18 s. 277-280.

55. Czy św. Jan Kanty był w Olkuszu? *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 22 s. 342--343.

56. Nieco o naszych zakrystiach. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 33 s. 520-521.

57. Kilka słów z powodu artykułu „Cenny zabytek przeszłości w n-rze 20 „Tygodnika Ilustrowanego". *Tyg. Ilustr.* R. 1900 s. 485.

58. Kościół polski Niepokalanego Serca Najśw. Marii Panny w Marche, stanie Arkanzas Ameryki Południowej i jego fundator. *Tyg. Ilustr.* R. 1900 s. 590.

59. Kościół poklasztorny OO. Reformatów w Płocku. *Tyg. Ilustr.* R. 1900 s. 506. — Toż. *Mies. Past. Płoc.* R. 6: 1910 s. 142.

60. Przekł.: Fra GIOVANNI ANGELICO de Fiesole, 1387-1455. Spolszczył i na rzecz kościoła w Goworowie wydał... W. 1901 Druk. G. Paprockiego 8° s. 79, ryc. 5. Almae Matri Jagiellonicae 1400-1900.

61. Sztuka kościelna na ostatniej wystawie paryskiej. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 8 s. 118-119.

62. Czy „styl" zakopiański jest właściwy dla kościołów? *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 49 s. 778-780.

63. Świeżo odkryte freski w kościele Santa Maria Antiqua w Rzymie. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 42 s. 663-665; nr 43 s. 679-681.

64. Kronika zgromadzenia panien bernardynek w Przasnyszu. *Kwart. Teol.* R. 1: 1902 z. 1-2 s. 30-40.

65. Rec.: A. NOWOWIEJSKI: Wykład liturgiki Kościoła Katolickiego. W. 1902. *Kwart. Teol.* R. 1: 1902 z. 1-2 s. 4-5.

66. Rec.: L. ŻARNOWIECKI: Historia i technika hafciarstwa kościelnego. W. 1901. *Gaz. Kośc.* R. 10: 1902 s. 148-149.

67. Widok katedry płockiej z końca XVIII-go wieku. *Bies. Liter.* R. 27: 1902 t. 53 nr 16 s. 307.

68. Wielce ciekawy nagrobek chrześcijański, znaleziony w kościele Santa Maria Antiqua w Rzymie. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 35 s. 551-552.

69. Restauration de la cathédrale de

Plock. Porte de bronze connue sous le nom porte de Plock. *Revue de l'Art Chrétien.* T. 13: 1903. — Toż w osob. odb. Lille 1903 Druk. Desclée, De Brouwer 4° s. 8.

70. Śp. Maria Franciszka Siedliska założycielka Nazaretanek. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 1 s. 13-15.

71. Rec.: A. BRÜCKNER: Literatura religijna w Polsce średniowiecznej. T. 2: Pismo św. i apokryfy. Szkice literackie i obyczajowe. W. 1903. *Kwart. Teol.* R. 2: 1903 z. 1-2 s. 15-16.

72. Chrzcielnica w Dijon. *Tyg. Ilustr.* R. 1904 s. 36.

73. Ikonografia a nasi artyści. *Bies. Liter.* R. 29: 1904 t. 57 nr 4 s. 69-72.

74. Witkiewicz o polichromii kościoła Panny Marii w Krakowie. *Bies. Liter.* R. 29: 1904 t. 58 nr 27 s. 4-5.

75. Cześć Marii jako Niepokalanej w narodzie polskim. *Bies. Liter.* R. 29: 1904 t. 58 nr 50 s. 469-472.

76. Śp. Ojciec Hieronim Bierzański. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 40 s. 628-629.

77. Notatka ikonograficzna. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 24 s. 358-359.

78. Pomnik biskupa Jana Kossakowskiego. *Bies. Liter.* R. 31: 1906 t. 62 nr 42 s. 305.

79. Pan Jezus jako aptekarz, rzadkość ikonograficzna. *Tyg. Ilustr.* R. 1907 s. 664.

80. Jeszcze kilka słów o napisach chrześcijańskich. *Mies. Past. Płoc.* R. 3: 1908 nr 10 s. 260-262.

81. Rec.: W. ZAŁUSKI: Szkic monograficzny kościołów dekanatu rypińskiego. Płock 1909. *Wiara-Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 2 s. 34.

82. Legendy z życia św. Jana Kantego. *Mazur.* R. 4: 1909 nr 38 s. 371-372; nr 40 s. 395-396; nr 43 s. 431-432; nr 44 s. 441; nr 45 s. 456; nr 47 s. 478-479.

83. Kilka słów o naczyniach eucharystycznych. *Wiara-Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 19 s. 364-366; nr 20 s. 387-389.

84. Odkrycia archeologiczne przy grobie św. Cecylii. *Wiara-Prz. Katol.* R. 2: 1900 nr 25 s. 487-488.

85. Kilka uwag praktycznych o wewnętrznym urządzeniu kościoła. *Wiara-Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 29 s. 569-570.

86. Kilka słów o mało znanym biskupie płockim. *Mies. Past. Płoc.* R. 5: 1910 nr 3 s. 53-55.

87. Kilka słów o kościele Ojców Reformatów w Płocku. Z kroniki klasztornej i innych źródeł skreślił... *Mies. Past. Płoc.* R. 5: 1910 nr 6 s. 142-149.

88. Kościół świętych Jana i Pawła w Wenecji. *Bies. Liter.* R. 36: 1911 t. 69 nr 5 s. 94.

89. „Pieta" Michała Anioła Buonarottiego. *Bies. Liter.* R. 36: 1911 t. 70 nr 34 s. 154.

90. Kościół S. Maria e Donato. *Bies. Liter.* R. 36: 1911 t. 70 nr 32 s. 114-115.

91. Praktyczne zadania sztuki kościelnej. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 27 s. 418-425.

92. Rec.: A. PLESZCZYŃSKI: Opis historyczno-statystyczny parafii międzyrzeckiej. W. 1911. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 30 s. 466-475.

93. O żywot ks. Marcina Baryczki. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 37 s. 589.

94. Rec.: A. LIPIŃSKI: Archeologia biblijna. W. 1911. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 41 s. 642-644.

95. W sprawie stylu w architekturze kościelnej. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 49 s. 770-771.

II

1. Z Płockiego. Korespondencja. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 11 s. 170-172.

2. Z Płocka. Korespondencja. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 2 s. 25-28; nr 4 s. 57-59; nr 5 s. 72-74; nr 8 s. 120-123; nr 48 s. 761-763; R. 16: 1878 nr 42 s. 666; nr 43 s. 681-683.

3. List z Nowowięziennej ulicy. *Koresp. Płoc.* R. 2: 1877 nr 5 s. 3; nr 33 s. 2-3; nr 37 s. 3.

4. Z Diecezji Płockiej. Korespondencja. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 47 s. 747-748.

5. Druki polskie XVI w. nie objęte bibliografią K. Estreichera. *Bibl. Warsz.* R. 38: 1878 t. 4 s. 255-260.

6. Żywot Najświętszej Panny Marii, Niepokalanej Bogarodzicy, z różnych autorów dla ludu miejskiego i wiejskiego zebrany przez niegodnego sługę Marii. W. 1879 Druk. J. Ungra 8° s. 80. — Toż. Wyd. 2. W. 1894 Druk. St. Niemiery 16° s. 96.

7. Rec.: A. ŻDŻARSKI: Wałgierz Wdały. W. 1877. *Koresp. Płoc.* R. 3: 1878 nr 3 s. 2-3.

8. Rec.: *Kronika Rodzinna.* R. 12: 1878. *Koresp. Płoc.* R. 4: 1879 nr 5 s. 3.

9. Rec.: Kilka słów o pracy P. Aleksandra PETROWNA: „Lud Ziemi Dobrzyńskiej, jego zwyczaje, mowa itp.". *Koresp. Płoc.* R. 4: 1879 nr 8 s. 2; nr 9 s. 2; nr 10 s. 2.

10. Ksiądz Malinowski. *Koresp. Płoc.* R. 4: 1879 nr 34 s. 3.

11. W sprawie ks. Malinowskiego. *Koresp. Płoc.* R. 4: 1879 nr 39 s. 1-2.

12. Kolebka, dom, grób Jana Kochanowskiego. *Koresp. Płoc.* R. 4: 1879 nr 39 s. 3.

13. Legenda czyli pobożne podania wierszem z różnych pisarzy zebrał dla

ludu Gwiaździc. Płock 1880 Druk. Gebethner i Wolff w Warszawie 16° s. 31.

14. Opowiadania pana Jacentego zebrał Giaździc. I. (Żywot św. Stanisława biskupa). Płock 1880 Druk. Rząd. Gubern. 16° s. 44, ryc. 1.

15. Sprawozdania z poszukiwań archeologicznych w roku 1878. *Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.* T. 4: 1880 s. 3-17. — Toż w osob. odb. Kr. 1880 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 17, tabl. 1.

16. O Kochanowskich na Baryczy. *Koresp. Płoc.* R. 5: 1880 nr 7 s. 1-3; nr 8 s. 1-2.

17. Kilka słów o Kochanowskich na Gródku. Ze źródeł drukowanych i papierów rodziny Korwinów-Kochanowskich. *Koresp. Płoc.* R. 5: 1880 nr 16 s. 2-3; nr 17 s. 2-3; nr 18 s. 1.

18. W sprawie jubileuszu Kochanowskiego. *Koresp. Płoc.* R. 5: 1880 nr 35 s. 2-3.

19. Szkice z życia umysłowego w Płocku. *Koresp. Płoc.* R. 5: 1880 nr 71 s. 2; nr 72 s. 2; nr 73 s. 2; nr 74 s. 2; nr 75 s. 2; nr 76 s. 2; nr 77 s. 2; nr 78 s. 1-3; nr 79 s. 1-3; nr 80 s. 1-3; nr 81 s. 1-2; nr 82 s. 1; nr 83 s. 3; nr 85 s. 1; nr 86 s. 1; nr 87 s. 1; nr 88 s. 1; nr 89 s. 1; nr 90 s. 1; nr 91 s. 1; nr 96 s. 1; nr 98 s. 1; nr 99 s. 1; nr 100 s. 1-2.

20. W sprawie gobelinów płockich. *Wiek.* R. 5: 1880 nr 274 s. 3.

21. Wycieczka do kościoła świętokrzyskiego na Łysej Górze. *Kłosy* R. 16: 1881 nr 839 s. 62-63; nr 840 s. 74-75.

22. Notatki archeologiczne. *Koresp. Płoc.* R. 7: 1882 nr 39 s. 2.

23. Notatka archeologiczna. *Wiek.* R. 10: 1882 nr 36 s. 3. — Toż przedr. *Prz. Bibl.-Archeol.* R. 2: 1882 t. 3 s. 156-157.

24. Kilka słów w sprawie mapy archeologicznej płockiej. *Koresp. Płoc.* R. 7: 1882 nr 25 s. 3.

25. Z Pałuk. (Projekt pomocy dla naszych kościołów). Korespondencja. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 24 s. 373.

26. Z Ciechanowskiego. *Koresp. Płoc.* R. 7: 1882 nr 101 s. 3-4; R. 8: 1883 nr 19 s. 2-3; nr 42 s. 2-3; nr 47 s. 1-2; nr 64 s. 2; R. 10: 1885 nr 4 s. 1-2.

27. Sycyna jako miejsce urodzenia Jana Kochanowskiego. *Kłosy.* R. 17: 1882 nr 906 s. 299; nr 907 s. 307, 310.

28. Gawędy ogrodnicze. Skreślił Gwiaździc. Cz. 1. Płock 1882 Druk. Rząd. Gubern. 16° s. 32. — Toż. Wyd. 2. W. 1888 Druk. M. Tarnowskiego 16° s. 32. — Toż. Cz. 2: Szkółki. — Sadzenie. — Uszlachetnianie drzew. — Uprawa winorośli. Skreślił Gwiaździc. W. 1888 Druk. M. Tarnowskiego 16° s. 48.

29. Cech oracki w Ciechanowie. Kartki z archiwum pałuckiego. *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 5 s. 3.

30. Podwyższenie relikwii wnuka Mieczysława I-go. *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 3 s. 2.

31. Dziedzice Pałuk. Kartki z archiwum pałuckiego. *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 12 s. 2-3.

32. Materiały do monografii wsi Remkowo w parafii wyszogrodzkiej. *Koresp. Płoc.* R. 20: 1885 nr 13 s. 3-4.

33. Szkoła w XV wieku. Kartki z archiwum pałuckiego. *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 22 s. 2-4.

34. Listy z Nałęczowa. *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 53 s. 2-3; nr 56 s. 3; nr 62 s. 2-3.

35. Ciekawe odkrycie. *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 91 s. 2.

36. O wzajemnych obowiązkach sług i panów. Skreślił Gwiaździc. Rozmowy u starego Stacha. I. Płock 1885 Płockaja Gubern. Tipografija 8° s. 54, nlb. 2. — Toż. Wyd. 2. W. 1891 Druk. M. Ziemkiewiczowej 8° s. 31, nlb. 1.

37. Gobeliny płockie. *Koresp. Płoc.* R. 11: 1886 nr 47 s. 3.

38. Z Nałęczowa. *Koresp. Płoc.* R. 11: 1886 nr 61 s. 3; nr 65 s. 3.

39. Zabytek polskiego malarstwa z XVI wieku. Kronika kościelna. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 38 s. 604-605.

40. [O Józefie Żdżiarskiej]. *Koresp. Płoc.* R. 12: 1887 nr 54 s. 2.

41. Listy z Pałuk. *Koresp. Płoc.* R. 12: 1887 nr 61 s. 3; nr 62 s. 2; nr 63 s. 3; nr 65 s. 2-3.

42. Z Diecezji Saratowskiej. Kronika kościelna krajowa. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 42 s. 666-670.

43. Zapiski etnograficzne z Polesia Wołyńskiego. *Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.* T. 12: 1888 s. 81-102. — Toż w osob. odb. Kr. 1888 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. nlb. 2, 22.

44. Wystawa watykańska ilustrowana. (L'Exposition Vaticane illustrée). *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 34 s. 543-544.

45. Rec.: Edouard CORROYER: L'Architecture Romaine par... (Architektura romańska przez Edwarda Corroyer, inspektora głównego budowli diecezjalnych). Paris 1888. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 25 s. 399-400.

46. Lourd i Częstochowa. (Wspomnienie z podróży). *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 46 s. 727-730; nr 47 s. 742-746; nr 48 s. 557-559.

47. Miesiąc Marii dla kaznodziejów i wiernych, tj. nabożeństwo majowe zawierające na każdy dzień miesiąca kazanie, naukę, teksty pism św. Ojców Kościoła, czytania pobożne, przykłady itp.

materiały kaznodziejskie. W. 1891 Druk. St. Niemiery 8° s. XX, 638, VI. Razem z Walentym ZAŁUSKIM.

48. Z notatek podróżniczych. *Bies. Liter.* R. 16: 1891 t. 31 nr 13 s. 196-198.

49. Męka Pańska w Oberamergau. (Wspomnienie z podróży). *Niwa.* R. 19: 1890 nr 17 s. 267-269.

50. Rec.: Kalendarz dla organistów wiejskich na rok 1892 pod redakcją ks. Bronisława MARIAŃSKIEGO. W. 1891. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 11 s. 175.

51. Z Goworowa. Kronika kościelna krajowa. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 15 s. 237-238.

52. Ostenda w sierpniu. Korespondencja. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 44 s. 695-697.

53. Wycieczka na Kurpie. *Bies. Liter.* R. 17: 1892 t. 33 nr 6 s. 86; nr 7 s. 103; nr 8 s. 116-117.

54. Kilka wspomnień z wycieczki po kraju. *Bies. Liter.* R. 17: 1892 t. 34 nr 37 s. 164-165; nr 38 s. 180-181; nr 39 s. 196-197.

55. Dzień w Kolonii. *Bies. Liter.* R. 17: 1892 t. 34 nr 46 s. 311-314.

56. Jeszcze o nowym kancjonale ks. dr SURZYŃSKIEGO. (Głos proboszcza z diecezji płockiej). *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 29 s. 463-464; nr 30 s. 479-480; nr 31 s. 494-496. Pod krypt.: Ks. A. B.

57. Eger. *Bies. Liter.* R. 18: 1893 nr 25 s. 390-391.

58. Chorych nawiedzać. Opowiadania pana Jacentego. 4. W. 1894 Druk. St. Niemiery 16° s. 133.

59. Lekceważenie prawa kościelnego. Kronika kościelna krajowa. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 41 s. 650-651.

60. Kilka słów o potrzebie wykształcenia serca w kapłanach. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 49 s. 777-779; nr 50 s. 791-793; nr 51 s. 806-809.

61. Ze sztuki kościelnej. Wycieczka po Warszawie. *Bies. Liter.* R. 19: 1894 t. 37 nr 1 s. 6; nr 5 s. 69-70.

62. Wspomnienie o śp. baronie de Béthune. *Bies. Liter.* R. 19: 1894 t. 38 nr 39 s. 197-198.

63. Kilka słów odpowiedzi p. Kiślańskiemu. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 45 s. 708-709.

64. Ze sztuki kościelnej. Przechadzka po Warszawie. *Bies. Liter.* R. 20: 1895 t. 39 nr 1 s. 6-7.

65. Źródło Norymberszczyzny. *Bies. Liter.* R. 20: 1895 t. 39 nr 20 s. 310.

66. Kalendarz z Lourd. *Bies. Liter.* R. 20: 1895 nr 22 s. 343-346.

67. Notatki z prasy periodycznej. *Prz. Katol.* R 34: 1896 nr 4 s. 57-58.

68. Stan Kościoła katolickiego w Holandii. Bieżące sprawy kościelne. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 21 s. 321-322. — Toż przedr.: *Gaz. Kośc.* R 5: 1897 s. 206-207.

69. Słowo o pomnikowym wydawnictwie liturgicznym i o kasie pomocy naukowej. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 41 s. 641-643.

70. Od w. ks A. Brykczyńskiego. *Bies. Liter.* R. 22: 1897 t. 43 nr 24 s. 403.

71. Roma! Roma! *Bies. Liter.* R. 22: 1897 t. 44 nr 42 s. 250; nr 43 s. 262-263.

72. Z Ojcowa. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 36 s. 571.

73. Odpowiedź plebana na „Pogadanki parafialne". *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 39 s 616-617.

74. Maj goworowski, tj. nauki podczas nabożeństw majowych w Goworowie. W. 1898 Druk. St. Niemiery Synów 16° s. 336, II.

75. Kilka myśli po odczytaniu dziełka „Ideał kapłana". *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 28 s. 447-448; nr 29 s. 463-464; nr 30 s. 479-480.

76. Notatki z prasy periodycznej. Homiletyka. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 49 s. 779-780.

77. Nieco o haftach. *Bies. Liter.* R. 23: 1898 t. 45 nr 7 s. 125-126.

78. Przechadzka po Warszawie w początkach lutego. *Bies. Liter.* R. 23: 1898 t. 45 nr 10 s. 186-188.

79. Mistrz Anielski. *Bies. Liter.* R. 23: 1898 t. 45 nr 11 s. 296.

80. Pismomania i pismowstręt. *Bies. Liter.* R. 23: 1898 t. 45 nr 21 s. 418-419.

81. Z Ojcowa. *Bies. Liter.* R. 23: 1898 t. 46 nr 27 s. 5-6.

82. „Słowo się rzekło". *Bies. Liter.* R. 23: 1898 t. 46 nr 47 s. 351.

83. Uwagi praktyczne o spowiedzi. W. 1899 Druk. St. Niemiery Synów 16° s. 94. — Toż. Wyd. 2 popr. W. 1900 16° s. 93.

84. Rec.: J. KLACZKO: Rzym i Odrodzenie, próby i szkice. Juliusz II. (Rome et la Renaissance, essais et esquisses. Jules II). Paris 1898. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 15 s. 239-240; nr 16 s. 255-256; nr 17 s. 270-272.

85. W sprawie wychodźctwa. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 22 s. 347.

86. W jakim języku było napisane: Mane, Tekel, Phares? *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 22 s. 347-348.

87. Rec.: „Wszechświat katolicki" w obrazach. Wilno 1898 z. 1. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 22 s. 352.

88. Wrażenia religijne z Zakopanego. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 32 s. 510-511.

89. Ze sztuki kościelnej. Przechadzka

po Warszawie. *Bies Liter.* R. 24: 1899 t. 47 nr 10 s. 187-188.

90. Arcydzieło Rubensa w Antwerpii. *Bies. Liter.* R. 24: 1899 t. 47 nr 12 s. 233.

91. Z Zakopanego. *Bies. Liter.* R. 24: 1899 nr 32 s. 106.

92. Różaniec święty wyjaśniony na majowe i październikowe nabożeństwo pożyteczny, napisał i na kościół w Goworowie wydał W. 1900 (na okładce: 1899) Druk. St. Niemiery Synów 8° s. 336.

93. Rok chrześcijański przez myśli i zdania z listów św. Franciszka Salezego wyjęte uświątobliwiony. W. 1900 Druk. St. Niemiery Synów 16° s. 110, nlb. 2.

94. Przechadzka po Warszawie. *Bies. Liter.* R. 25: 1900 t. 49 nr 8 s. 149-152.

95. Ciekawe odkrycie. *Bies. Liter.* R. 25: 1900 t. 49 nr 20 s. 399.

96. Śp. Władysław Łuszczkiewicz. Ze wspomnień osobistych. *Bies. Liter.* R. 25: 1900 nr 24 s. 466.

97. Jak to niegdyś robiono testamenty. *Bies. Liter.* R. 25: 1900 t. 50 nr 31 s. 85-86.

98. Odnowienie katedry płockiej. *Bies. Liter.* R. 25: 1900 t. 50 nr 44 s. 349.

99. Przechadzka po Warszawie w listopadzie. *Bies. Liter.* R. 25: 1900 nr 47 s. 406-407.

100. Warszawskie Muzeum Sztuk Pięknych. *Bies. Liter.* R. 25: 1900 t. 50 nr 52 s. 506.

101. Notatki z prasy periodycznej. „Zorza". *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 24 s. 379.

102. Rec.: Cz. DOMANIEWSKI, M. WAWRZENIECKI: Rozróżnianie stylów w architekturze. W. 1900. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 24 s. 384.

103. Rec.: B. MARYAŃSKI: Kazania przygodne. Płock 1900. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 32 s. 511-512.

104. Kwestie palące. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 37 s. 588-589.

105. Z dziennika proboszcza wiejskiego we Francji. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 46 s. 722-725.

106. Rec.: Krótkie rozmyślania Różańca św. W. 1900. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 46 d. 736.

107. Mowa na pogrzebie zwłok śp. ks. prałata Stalmacha dziekana w Ostrołęce dn. 27 czerwca 1899 r. *Homiletyka.* R. 4: 1901 t. 6 s. 551-554.

108. Kwiaty w kościele. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 8 s. 120-121.

109. Starożytnictwo. *Bies. Liter.* R. 26: 1901 t. 51 nr 7 s. 132.

110. Przekł.: J. LAVERGNE: Z krwawych dni. *Bies. Liter.* R. 26: 1901 t. 51 nr 19 s. 375-378.

111. Rec.: K. NIEDZIAŁKOWSKI: Studia estetyczne. Biblioteka chrześcijańska. T. 8. *Bies. Liter.* R. 26: 1901 t. 52 nr 41 s. 293-294.

112. Zygmunt Krasiński o Napoleonie. *Bies. Liter.* R. 26: 1901 t. 52 nr 47 s. 405.

113. Listki historyczne. Swojski szczegół z obcego źródła. *Bies. Liter.* R. 26: 1901 t. 52 nr 50 s. 467.

114. Notatki z prasy periodycznej. Homiletyka. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 6 s. 91-92.

115. Uczczenie zasług śp. Władysława Łuszczkiewicza. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 9 s. 136.

116. Odnowienie katedry na Wawelu. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 22 s. 349-350.

117. Rec.: Duch św. Franciszka Salezego, czyli wierny obraz myśli i uczuć tego Świętego. Tłumaczył z francuskiego ks. A. PLESZCZYŃSKI. Wyd. 2. W. 1900. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 36 s. 575.

118. Notatki z prasy periodycznej. Biblioteka Warszawska. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 40 s. 635-636.

119. Rec.: Sprawozdanie Komisji do Badania Sztuki w Polsce. T. 6: 1901. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 43 s. 687-688.

120. Stary portret [Zofii z Czartoryskich Stanisławowej Zamoyskiej]. *Tyg. Ilustr.* R. 1901 s. 388.

121. Dobrzy synowie. Opowiadania dla młodzieży z książek i życia. W. 1901 Druk. E. Skowrońskiego 16° s. 118, nlb. 1.

122. O małżeństwie i wychowaniu dzieci. Uwagi praktyczne dla ludu. W. 1902 Druk. Gazety Rolniczej 16° s. 99.

123. [Przemowa] H. Sł.: Bóg się rodzi. Opowiadanie historyczne z powieści Wallacea „Ben Hur". W. 1902 s. VII, 215. — Toż. Wyd. 2. W. 1918 Druk. W. L. Anczyca w Krakowie 8° s. 215.

124. Przekł. i wyd.: J. LAVERGNE: Niewiasta mężna, czyli życie i dzieła Julii Lavergne. W. 1902 Druk. E. Skowrońskiego 16° s. 164, tabl. 1.

125. Ze sztuki kościelnej. Przechadzki po Warszawie w lutym. *Bies. Liter.* R. 27: 1902 t. 53 nr 10 s. 194.

126. Drzewa owocowe przy drogach. *Bies. Liter.* R. 27: 1902 t. 53 nr 19 s. 377.

127. Statkiem parowym do Włocławka. *Bies. Liter.* R. 27: 1902 t. 53 nr 24 s. 476-478.

128. Nowe Miasto nad Pilicą. *Bies. Liter.* R. 27: 1902 t. 54 nr 34 s. 148.

129. Z pożółkłych papierów. *Bies. Liter.* R. 27: 1902 nr 41 s. 287-288.

130. Prośba kapłana o radę. *Bies. Liter.* R. 27: 1902 t. 54 nr 48 s. 426.

131. Rec.: B. MARYAŃSKI. Ester. Powieść z czasów niewoli babilońskiej. T.

1-3. W. 1901. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 11 s. 176.

132. Jak stroić ołtarze na majowe nabożeństwa? *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 17 s. 269-270.

132. Zabytki mowy polskiej w inwentarzu miasta Biecza w Galicji. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 36 s. 576.

134. Rec.: *Sprawozdania Komisji do Badania Sztuki w Polsce.* T. 7: 1902 z. 1 i 2. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 36 s. 576.

135. Rec.: *Biblioteka Warszawska* 1902 zeszyt majowy. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 43 s. 688.

136. Bezstronność naszych pism. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 44 s. 699.

137. Z Nowego Miasta nad Pilicą. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 45 s. 717-718.

138. Obrazy i obrazki religijne. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 52 s. 824-825. — Toż. *Bies. Liter.* R. 28: 1903 t. 56 nr 45 s. 372-378.

139 Ze sztuki. *Bies. Liter.* R. 28: 1903 t. 55 nr 3 s. 53.

140. Smutny objaw. *Bies. Liter.* R. 28: 1903 t. 55 nr 6 s. 107.

141. Sztuka stosowana. *Bies. Liter.* R. 28: 1903 t. 55 nr 13 s. 245.

142. Na Wawelu. Czy witraże Wyspiańskiego należało umieścić na Wawelu? *Bies. Liter.* R. 28: 1903 t. 55 nr 16 s. 306.

143. Nazywajmy rzecz po imieniu. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 12 s. 188.

144. Szpital na Pradze. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 48 s. 761-762.

145. Za mało Szarytek. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 48 s. 762.

146. Jubileusz Bogarodzicy, czyli książeczka dla ludu z powodu 50-lecia ogłoszenia dogmatu Niepokalanego Poczęcia Najśw. M. P. zawierająca odpowiednie wiadomości i modlitwy. 1854-1904. W. [1904] Druk. A. Zoner 16° s. 127, nlb. 1.

147. Miesiąc Bogarodzicy, czyli majowe nabożeństwo, czytaniami z życia Najśw. Marii Panny uświęcone. W. 1904 Druk. A. Zoner 16° s. 192.

148. Dom Boży a lud Boży, czyli obowiązki parafian względem swego kościoła. W. 1904 Druk. St. Niemiery Synów 16° s 159, nlb. 1.

149. Jubileusz dogmatu Niepokalanego Poczęcia. *Bies. Liter.* R. 29: 1904 t. 57 nr 9 s. 175.

150. W sprawie jubileuszu Niepokalanego Poczęcia. *Bies. Liter.* R. 29: 1904 t. 57 nr 12 s. 236.

151. Kilka słów o roztropności kapłańskiej. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 25 s. 394-396.

152. Mniemane dzieło Rafaela. *Tyg. Ilustr.* R. 1904 s. 465-466.

153. Kilka słów o nazwiskach mieszkańców parafii Goworowo. *Wisła.* R. 1905 t. 19 nr 12.

154. Miasteczko Goworowo. *Gaz. Świąt.* R. 25: 1905 nr 1253 s. 3 155. Niezwykłe źródło dochodu dla włościan. *Gaz. Świąt.* R. 25: 1905 nr 1271 s. 3-4.

156. Kilka słów o kilimkach. *Tyg. Ilustr.* R. 1905 s. 455-456.

157. Goworowo. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 1 s. 11-12.

158. Rituale proprium Polonum. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 39 s. 607-608.

159. Jeszcze słów parę o śp. ks. Antonim Borkowskim. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 40 s. 629-630.

160. Pewne odosobienie liturgiczne w kraju Belgów. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 50 s. 791-792.

161. Próba uczonego. *Bies. Liter.* R. 30: 1905 t. 59 nr 3 s. 54.

162. W Rzymie. (Ze wspomnień osobistych). *Bies. Liter.* R. 30: 1905 t. 59 nr 17 s. 291-292.

163. Sursum Corda!... *Bies. Liter.* R. 30: 1905 t. 60 nr 30 s. 67-68.

164. Kilka słów o dzieleniu dużych parafii. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 7 s. 77-78.

165. Bruges a nie Bruksela ani Liège. Cud krwawiącej hostii w Poznaniu. *Spraw. Komis. Hist. Szt. w Pol.* T. 7: 1906 kol. CCCXCIV.

166. Wątpliwości ikonograficzne. *Spraw. Komis. Hist. Szt. w Pol.* T. 7: 1906 kol. CCCXCV.

167. Wydawnictwo ludowe ks. F. Sznarbachowskiego, v. dziekana katedry żytomierskiej. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 40 s. 640.

168. Ważny obowiązek. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 52 s. 827.

169. Swojego nie daj, cudzego nie rusz. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 1 s. 6-7.

170. Wędrówki do Ameryki. Strony ujemne i dodatnie. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 2 s. 9-11.

171. „Napijwa się". *Mazur.* R. 2: 1907 nr 15 s. 113.

172. Kołowacizna brazylijska. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 20 s. 154-155.

173. Nieco uwag praktycznych o imionach chrzestnych. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 23 s. 179-180.

174. Bracia włościanie zbierajcie szczątki przeszłości. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 25 s. 196-197.

175. Co to jest drobny przemysł ludowy i jakie z niego korzyści. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 27 s. 209-210.

176. Listy z podróży. Kopiec Kościuszki. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 29 s. 226-227.

177. Listy z podróży. Kościoły krakowskie. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 30 s. 236.
178. Kalenberg. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 31 s. 242-243.
179 Jest Bóg. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 32 s. 251.
180. „I to przeminie". *Mazur.* R. 2: 1907 nr 33 s. 258-259.
181. Czym Czesi urośli. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 34 s. 266-267; nr 35 s. 274-275; nr 36 s. 282-283.
182. Z Reichenhall. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 37 s. 290-291.
183. Nowe a pewne wiadomości o emigracji do Brazylii. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 40 s. 315-316.
184. Co dobrego mogą zrobić zebrania gminne? *Mazur.* R. 2: 1907 nr 45 s. 343.
185. Nieco o Żydach. *Mazur.* R. 2: 1907 nr 46 s. 351-352.
186. Jak zaradzić brakowi drzewa? *Mazur.* R. 2: 1907 nr 48 s. 366-367; nr 49 s. 375-376; nr 50 s. 382-383.
187. Ważna wiadomość. *Mazur.* R. 3: 1908 nr 5 s. 39-40.
188. Jak Niemców osłabić, a siebie wzmocnić? *Mazur.* R. 3: 1908 nr 46 s. 45-46.
189. Jak włościanie mają powiększać swoje dochody w kraju? *Mazur.* R. 3: 1908 nr 8 s. 61-62.
190. Ważna wiadomość dla włościan. *Mazur.* R. 3: 1908 nr 14 s. 110-111.
191. Ważna wiadomość dla członków Związków katolickich. *Mazur.* R. 3: 1908 nr 15 s. 114.
192. Z Bad-Nanszeim. *Mazur.* R. 3: 1908 nr 32 s. 253-254.
193. List z Belgii. *Mazur.* R. 3: 1908 nr 34 s. 266-267.
194. Ile zysku może dać krowa? *Mazur.* R. 3: 1908 nr 36 s. 286-287.
195. Przemysł ludowy. W. 1909 Druk. Tow. akc. S. Orgelbranda Synów 16° s. 16.
196. Jedziemy do Ameryki! *Mazur.* R. 4: 1909 nr 11 s. 84-85.
197. Listy z Ameryki. *Mazur.* R. 4: 1909 nr 11 s. 89-90.
198. Dla tych, co do Prus chodzą. *Mazur.* R. 4: 1909 nr 14 s. 114.
199. Zgubne skutki pasionki. *Mazur.* R. 4: 1909 nr 17 s. 132.
200. Przemysł ludowy. *Mazur.* R. 4: 1909 nr 17 s. 134; nr 18 s. 141-142.
201. „Nie wszystko złoto, co się świeci". *Mazur.* R. 4: 1909 nr 22 s. 179-180.
202. Syn i matka czyli domyślność serca. *Mazur.* R. 4: 1909 nr 29 s. 264-265.
203. Życie społeczne. *Mazur.* R. 4: 1909 nr 30 s. 273.
204. Skąd się wzięły jagody? *Mazur.* R. 4: 1909 nr 31 s. 287-288.
205. Kilka słów o Czechach. *Mazur.* R. 4: 1909 nr 32 s. 298-299.
206. Legenda o początku Krynicy. *Mazur.* R. 4: 1909 nr 33 s. 310-311.
207. Branka z Jasyru. *Mazur.* R. 4: 1909 nr 36 s. 346-347.
208. Z Żegestowa. *Mazur.* R. 4: 1909 nr 37 s. 356-357.
209. Rec.: B. MARYAŃSKI: Geniusz miłości. T. 2. Płock 1909. *Wiara-Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 4 s. 76-77.
210. Nieco o prasie ludowej. *Wiara-Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 15 s. 294-295.
211. Formalności przedślubne. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 27 s. 529-530.
212. Rec.: *Rodzina Seraficka.* Miesięcznik religijno-społeczny. R. 1: 1910 z. 1-4. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 52 s. 1035.
213. Marmury kieleckie. *Bies. Liter.* R. 35: 1910 t. 67 nr 18 s. 349-353.
214. Eliza Orzeszkowa. *Prz. Powsz.* R. 27: 1910 t. 106 s. 393-394.
215. Praca społeczna duchowieństwa „wśród Słoweńców" a u nas. *Mies. Past. Płoc.* R. 5: 1910 nr 11 s. 317-323.
216. Jaka jest główna nasza wada? *Mazur.* R. 5: 1910 nr 4 s. 37-38.
217. Co widziałem w Warszawie? *Mazur.* R. 5: 1910 nr 7 s. 79-80.
218. Zapisujcie się do Związku Katolickiego. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 8 s. 85-86.
219. Kilka słów o sprawozdaniu rocz. Towarzystwa popierania przemysłu ludowego i ogólnym jego zebraniu. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 9 s. 102-103.
220. Czym są Żydzi i dokąd zmierzają? *Mazur.* R. 5· 1910 nr 10 s. 123.
221. Jakie dawać dzieciom imiona na chrzcie świętym? *Mazur.* R. 5: 1910 nr 10 s. 117-118.
222. Jak oddalić grożące nam zżydzenie? *Mazur.* R. 5: 1910 nr 11 s. 125-126.
223. Zamiłowanie pracy. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 11 s. 132-133.
224. Katolickie stowarzyszenie nauczycieli w Niemczech. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 13 s. 154-155.
225. Przyjaciel ludu. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 13 s. 155-156.
226. Nawrócenie bandyty. Obrazek prawdziwy z życia Ojca św. Piusa X. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 15 s. 185-186.
227. Do włościanek. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 17 s. 219-220; nr 21 s. 284-285; nr 22 s. 296-297; nr 23 s. 315-316; nr 24 s. 332-333; nr 26 s. 363-364.
228. Dobra książka. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 20 s. 266-267.
229. Zdrojowisko Solec. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 25 s. 344-346.
230. Strzeżonego Pan Bóg strzeże. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 34 s. 482-483.
231. Wydalenie Żydów we wsi. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 35 s. 494.

232. Kto nie szanuje grosza, ten nie wart złotego. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 35 d. 497-498.

233. Nasze dzieci. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 38 s. 545-546.

234. Kilka słów o domach z piasku i cementu oraz wapna. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 42 s. 610-611.

235. Z Nowego. *Mazur* R. 5: 1910 nr 43 s. 624-625.

236. O marnowaniu czasu. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 44 s. 640-641.

237. Jakie pisma prenumerować? *Mazur.* R. 5: 1910 nr 45 s. 655.

238. Baczcie, w czyje ręce oddajecie wychowanie swych dzieci. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 45 s. 656-657.

239. Kto to był Fryderyk Szopen? Dlaczego o nim wiedzieć i pamięć Jego czcić mamy? *Mazur.* R. 5: 1910 nr 46 s. 670-671.

240. Program kursów tkactwa i gospodarstwa domowego w Grądzicach. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 46 d. 673-674.

241. Jaki sobie kupić kalendarz? *Mazur.* R. 5: 1910 nr 48 s. 705-706.

242. Pamiętaj rozchodzie żyć z dochodem w zgodzie. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 48 s. 707-708.

243. Rec.: B. MARYAŃSKI: Geniusz miłości. Opowiadanie. T. 3. Płock 1910. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 27 s. 535-536.

244. Pogrzeb śp. Jana Popiela. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 24 s. 476.

245. Z piśmiennictwa kościelnego. *Prz. Katol.* 49: 1911 nr 29 s. 589-593.

246. Kilka słów o organistach. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 34 s. 663-665; nr 35 s. 687-690.

247. Marienbad w sierpniu. Korespondencja. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 34 s. 671-672.

248. W krainie piękna. *Bies. Liter.* R. 36: 1911 t. 69 nr 18 s. 345-346.

249. Wdzięczność zwierząt. *Gaz. Swiąt.* R. 31: 1911 nr 1602 s. 4.

250. Czy można robić wino z krajowych winogron? *Gaz. Świat.* R. 31: 1911 nr 1603 s. 6.

251. Choć nowa, ale dobra kolęda. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 2 s. 27.

252. Święci garnków nie lepią. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 2 s. 27.

253. Jeszcze jeden dobry kalendarz. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 2 s. 30-31.

254. Kilka słów zachęty do hodowania królików. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 3 s. 44-45.

255. Żyda nie bij — ale mu się nie daj. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 5 s. 78-79.

256. Nie marnujcie pieniędzy, składajcie do kas oszczędnościowych. *Mazur* R. 6: 1911 nr 6 s. 94.

257. Oszczędność robi ofiarnym. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 8 s. 125.

258. Pycha i pokora. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 10 s. 156-157.

259. Instytucje legalizowane przez Tow. Popierania Przem. Ludowego. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 11 s. 174-175.

260. Opowiadania i obrazki z dziejów Polski przez Zofię Bukowiecką. Streścił... *Mazur.* R. 6: 1911 nr 13 s. 202; nr 14 s. 218; nr 15 s. 234; nr 16 s. 250-251; nr 18 s. 282-283; nr 20 s. 315-316; nr 21 s. 329-330; nr 23 s. 360-362; nr 24 s. 378-379; nr 29 s. 457; nr 30 s. 473-475; nr 32 s. 505-506; nr 34 s. 538-539; nr 36 s. 572-573; nr 41 s. 648-650; nr 46 s. 727-728; nr 48 s. 758-759; nr 50 s. 792-793; nr 52 s. 823-824; R. 7: 1912 nr 41 s. 648-650.

261. Sprawozdanie z działalności Prywatnej Polskiej Szkoły Handlowej w Łomży. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 15 s. 231-232.

261. Doskonała książka dla włościan. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 16 s. 252-253.

262. W sprawie zamku ciechanowskiego. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 19 s. 296.

263. Żydzi na wsi. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 22 s. 348.

264. List z Taszkientu. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 28 s. 442.

265. Przed Twe ołtarze zanosim błaganie, niezłomną wiarę racz nam wrócić, Panie. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 30 s. 465-466.

266. Kilka słów o studniach. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 31 s. 493-494.

267. O stanie włościańskim u nas dawniej i teraz. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 31 s. 489-491; nr 33 s. 521-522; nr 35 s. 555-557; nr 37 s. 585-586; nr 48 s. 633-634; nr 53 s. 681-683.

268. Skąd powstało przysłowie: „Tłuczę się, jak Marek po piekle"? *Mazur.* R. 6: 1911 nr 33 s. 523-524.

269. Marienbad. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 34 s. 536-537.

270. Kto to jest czeski „Sedlak"? *Mazur.* R. 6: 1911 nr 40 s. 635-637.

271. Zaklęte skarby znajdziecie. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 42 s. 657-658.

272. Kilka sądów o szanowaniu zdrowia na wsi. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 43 s. 684-685.

273. Skutki trzymania pieniędzy w domu. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 44 s. 694.

274. Jeden za wszystkich, wszyscy za jednego. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 44 s. 697-698.

275. Chorzy włościanie. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 44 s. 701-702.

276. Jak to Żyd szlachetnością swoją katolików zawstydził. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 45 s. 713.

277. Jak to uboga pasterka kraj cały od nieprzyjaciół uwolniła. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 47 s. 744-745.

278. O wydawnictwach X. I. Kłopotowskiego. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 47 s. 749-750.

279. Komasacja czyli scalanie wiosek drobnej szlachty. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 51 s. 813-814.

280. Nie kradnij. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 51 s. 811-812; nr 52 s. 825-826.

281. Związek katolicki jako niewyzyskana placówka społeczna. *Gaz. Swiat.* R. 32: 1912 nr 1615 s. 4-5.

282. Rec.: Dzieciom ludu polskiego na zachodzie Niemiec. P. 1911. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 18 s. 280-281.

283. Rec.: J. LENIEK, Fr. HERZIG, F. LEŚNIAK: Dzieje miasta Tarnowa. Tarnów 1912. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 30 s. 466-475.

284. Rec.: W. GÓRZYŃSKI: Rozwój historii sztuki wśród innych narodów i w Polsce. Włocławek 1912. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 41 s. 642-644.

285. Kilka uwag z powodu artykułu „Andrzej Towiański" przez X. Dr. Fr. GABRYLA. *Aten. Kapł.* R. 4: 1912 t. 7 s. 49-53.

286. Jak się pozbyć pokątnych doradców w ogóle, a szczególniej Żydów? *Mazur.* R. 7: 1912 nr 1 s. 13-14.

287. Związek Katolicki jako niewyzyskana placówka społeczna. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 2 s. 17-18.

288. Wydawnictwa ludowe Księgarni Powszechnej we Włocławku. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 2 s. 30.

289. Jak to dawni panowie o poddanych swoich dbali. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 4 s. 58-60; nr 5 s. 73-74.

290. Jak odbywać wesele? *Mazur.* R. 7: 1912 nr 6 s. 90-91.

291. 1812-1912 Zygmunt Krasiński. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 7 s. 97-98.

292. Jak ludzie przepędzają ostatki, a jak powinni je przepędzać? *Mazur.* R. 7: 1912 nr 7 s. 107.

293. Kto pracuje? *Mazur.* R. 7: 1912 nr 8 s. 124.

294. Brak serca i zaślepienie. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 9 s. 135-136.

295. Wielkie dzieło skromnego kapłana. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 9 s. 140-141.

296. Przewodnik gospodarski w pytaniach i odpowiedziach. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 10 s. 158-159; nr 11 s. 173-174; nr 12 s. 190-191; nr 13 s. 204-205; nr 14 s. 220-221; nr 15 s. 236-237.

297. Zapisy obywateli kraju. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 15 s. 225-226.

298. Czy Galicja będzie Galileją? *Mazur.* R. 7: 1912 nr 15 s. 229.

299. Dobre książki. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 15 s. 234-235; nr 17 s. 267-268.

300. Skąd powstało przysłowie „Sianem się wykręcił"? *Mazur.* R. 7: 1912 nr 16 s. 251-252.

301. Z Goworowa. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 18 s. 277-278.

302. „Grosz do grosza — będzie złoty". *Mazur.* R. 7: 1912 nr 20 s. 314-315.

303. IV Rocznik Towarzystwa popierania przemysłu ludowego za rok 1911. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 22 s. 349-350.

304. Kilka słów o ogrodach wiejskich. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 25 s. 396-397.

305. Bolesław Prus jako przyjaciel włościan i robotników. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 27 s. 417-419.

306. W sprawie robotniczej na wsi. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 27 s. 428-429.

307. Natręctwo żydowskie. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 28 s. 442-443.

308. Opiekunowie szkół ludowych. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 29 s. 459-460.

309. Dobre pisma. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 30 s. 475-476.

310. List z Sopot nad morzem Bałtyckim. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 31 s. 489-490.

311. Z Sopotu nad Bałtykiem. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 34 s. 536-538.

312. Ks. Piotr Skarga jako przyjaciel ludu *Mazur.* R. 7: 1912 nr 36 s. 561-564.

313. Z Sopotu nad morzem Bałtyckim. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 36 s. 568-569; nr 37 s. 585-586; nr 38 s. 601-603.

314. W jaki sposób najprędzej rozszerzy się oświata? *Mazur.* R. 7: 1912 nr 42 s. 480; nr 43 s. 489.

315. Kilka uwag z powodu wydawnictwa „Dane kościoły płockie". *Mazur.* R. 7: 1912 nr 43 s. 684-685; nr 44 s. 699-700.

316. Chleb św. Antoniego. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 45 s. 712-713.

317. Dobre książki. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 45 s. 714-715.

318. W jaki sposób lud polski może odpowiedzieć na wywłaszczenie w Poznańskim? *Mazur.* R. 7: 1912 nr 46 s. 721-722.

319. Znaczenie i potęga prasy. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 47 s. 737-738.

320. Pamiętniki włościanina. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 47 s. 746-747.

321. Legendy o królowej Jadwidze. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 48 s. 759-760.

322. Kto nie pracuje, niechże i nie je. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 48 s. 762-763.

323. Brońmy się. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 50 s. 786-787.

324. Dobre kalendarze. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 52 s. 828-829; R. 8: 1913 nr 2 s. 30-31.

325. Z Goworowa. *Mazur.* R. 7: 1913 nr 1 s. 4-6.

326. Wspomnienia Żuawa z 1863 r. *Bies. Liter.* R. 41: 1916 nr 36 s. 149; nr 37 s. 165; nr 38 s. 181; nr 39 s. 197; nr 40 s. 214; nr 41 s. 230; nr 42 s. 246. Opublikowano po śmierci autora.

III.

BRYKCZYŃSKA M.: Brykczyński Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 27-28; tamże literatura; WÓJCIK M.: Brykczyński A. W: *Enc. kat.* T. 2 kol. 1119-1120; ORACKI T.: Brykczyński Antoni. W: Leksykon sławnych Mazowszan s. 27-28. — Ponadto: N[IEDZIELSKI] J.: Brykczyński Antoni, W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 183; Jubileusz zasłużonego kapłana. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 s. 781; Śp. ks. Antoni Brykczyński. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 s. 31; Śp. ks. prałat Antoni Brykczyński. *Mies. Past. Płoc.* R. 8: 1913 nr 1 s. 35-36; Śp. ks. Antoni Brykczyński. *Bies. Liter.* R. 38: 1913 t. 75 nr 3 s. 55; Śp. ksiądz Antoni Brykczyński. *Gaz. Świąt.* R. 33: 1913 nr 1667 s. 2-3; Ks. prałat Antoni Brykczyński. *Mazur.* R. 8: 1913 nr 2 s. 17-18; Ks. Antoni Brykczyński. *Tyg. Ilustr.* R. 1913 s. 53; ORACKI T., JEZUSEK W.: Ks. prałat Antoni Brykczyński (1843-1913) były profesor i wicerektor Seminarium Duchownego, proboszcz parafii Goworowo. *Mies. Past. Płoc.* R. 49: 1964 s. 49-79, tamże częściowa bibliografia; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 151; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. Tamże. T. 3 cz. 2 s. 62.

Ks. Marian Banaszak

Brykner Daniel Adam (1633-1706), reformat, teolog ascet., kanonista. Urodził się w Krakowie. Przed wstąpieniem do reformatów w Prowincji Małopolskiej (1667) przyjął święcenia kapłańskie, uzyskał stopień doktora filozofii i obojga praw w Akademii Krakowskiej oraz godność protonotariusza apostolskiego i prałata dworu papieskiego. W zakonie był przez wiele lat mistrzem nowicjatu w Wieliczce, gwardianem w Zamościu, Sandomierzu, Lwowie i w Krakowie, definiotorem (1683-1686) i zastępcą prowincjała (1689-1692). Należał do komisji, której zadaniem było poprawienie i nowa redakcja statutów prowincji (1687). Zmarł w Krakowie 28 I 1706 r.

I.

1. Theologia zakonna człowieka zakonnego ucząca... Polskim językiem dla sposobniejszego osób zakonnych zażywania spisana. Kraków 1689. W Druk. Mikołaja Alex. Schedla 16° k. nlb. 12, s. 457. — Toż. Kraków 1721 w Druk. Akademickiej 8° k. 4, s. 285. — Toż. Lwów 1762 w Druk. Brackiej Św. Trójcy 8° k. 10, s. 388, k. 9. — Toż. Kraków 1769 w Druk. Kazimierza Jakowskiego 8° k. 9, s. 401.

2. Genuina et literalis regulae S.P. Francisci Fratrum Minorum... expositio. Cracoviae 1691 in Officina Nicolai Alexandri Schedel 8° k. 8, s. 536, k. 28. — Toż w j. pol.: Reguły explikacja albo przetłumaczenie reguły. Z księgi łacińskiej Ojca Bryknera na polszczyznę, to jest Reguła wyłożona według wyraźnej intencji Ojca św. Franciszka. W Warszawie roku 1720. (Tłumaczenie sześciu pierwszych rozdziałów). Rkps w: Bibl. Gł. Uniw. w Poznaniu, sygn. 461 I, k. 293.

II.

1. Współautor: Statuta Provinciae Reformatae S. Mariae Angelorum Minoris Poloniae Fratrum Minorum S. P. Francisci Reformatorum... Cracoviae 1687 Ex Officina Nicolai Schedel 4° s. 10 nlb, 165.

III.

CICHOWSKI A.: Brykner Daniel. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 29-30, tamże literatura; WIŚNIOWSKI G.: Brykner Adam Daniel. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1119-1120, tamże literatura. — Ponadto: GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T 2 cz. 1 s. 447-448. — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Rkps JAROSZEWICZ F.: Monumenta Provinciae s. 51-52; Rkps Akta prowincjałów z lat 1667-1706.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Brzechwa (Andreas a Jesu, Andrzej od Jezusa, Brzechffa) Andrzej h. Jastrzębiec (1584-1640), karmelita bosy, tłumacz dzieł św. Jana od Krzyża, pisarz ascetyczny.

Urodził się w 1584 r. w Brzesku k. Bochni w szlacheckiej rodzinie

Jana i Zofii z Jarzynów. Mając lat 15 udał się w orszaku kard. Jerzego Radziwiłła na studia do Rzymu, gdzie wbrew woli ojca wstąpił do nowo zreformowanego zakonu karmelitów. Habit zakonny przywdział 15 X 1602 r., profesję złożył 11 XI 1603 r. Dalsze studia teologiczne odbywał w Genui, gdzie 14 III 1609 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był pierwszym karmelitą bosym w Polsce. Brał udział w zakładaniu klasztorów karmelickich w Krakowie, Lublinie i we Lwowie. Zasłynął jako świetny mówca. Odwołany przez władze zakonne za granicą, głosił kazania w Kolonii i Antwerpii, był wizytatorem opactwa benedyktyńskiego św. Korneliusza i spowiednikiem Anny od św. Bartłomieja, wpisanej potem w poczet błogosławionych. W Brukseli zetknął się z Anną od Jezusa, drugą towarzyszką św. Teresy z Avilla. W 1618 r. wrócił do kraju, przywożąc dla klasztoru w Lublinie wiele relikwii. Piastował godność definitora, przyczynił się wydatnie do powstania nowych klasztorów karmelickich w Poznaniu, Przemyślu i w Czernej. Od Kongregacji Rozkrzewiania Wiary otrzymał w 1628 r. polecenie przeprowadzenia reformy bazylianów, którego jednak nie wypełnił ze względu na słaby stan zdrowia. Zmarł w 1640 r. w opinii świętości.

I.

1. Przekł.: Opera mystica... doctoris F. JOANNIS a Cruce primi religiosi discalceati Ordinis BMV de Monte Carmelo... ex Hispanico idiomate in Latinum nunc primum translata per... Coloniae Agrippinae 1639 sumptibus haeredum Bernardi Gualtheri excudebat Henricus Kraft 4°, t. 1 k. nlb. 24, s. 469, k. 15; t. 2 s. 200. — Toż... una cum elucidatione phrasium mysticarum quas author in his suis operibus usurpat... Coloniae Agrippinae 1710 sumptibus Jacobi Prompa biblipolae 4° s. 38, 469, 10, 15.

2. Ramus aureus. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 758 k. 192. ESTREICHER notuje to pt. De excellentia et praerogativa B. V. Mariae libri XII.

II.

1. Przekł.: Krótkie opisanie żywota i cnót W. Brata Alexego a Sancto Bernardo Polaka Lubelczyka, karmelity bosego. Wyjęte z tego, co o nim mistrz jego przedziwnej świątobliwości człowiek włoskim językiem napisał i z powieści innych osób wszelkiej wiary godnych... zebrane i przetłumaczone. W Krakowie 1610 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 16° s. 51, k. nlb. 5.

2. Viscera misericordiae sanctorumque revelationes patefactae. Rkps zaginiony.

3. List do nuncjusza Bolognettiego z 1582. Wyd. E. KUNTZE, C. NANKE w: A. Bolognetii... epistolae et acta 1581-1585. *MPV*. T. 5 s. 228. — Memoriał. Wyd. E. KUNTZE w: A. Bolognetti... epistolae et acta 1581-1585. Pars II. *MPV*. T. 6 s. 733-742.

III.

FALKOWSKI C.: Brzechwa Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 33, tamże literatura; SMYRAK B.: Brzechwa Andrzej. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1122-1123. — Ponadto: BERNARD od Matki Bożej: Klasztor w Czernej. Kr. 1938 s. 74-77; BRACHA F.: Zarys hist. mariologii pol., s. 466; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 383; GIL C.: Karmelici bosi w Polsce 1605-1655. *Nasza Przeszł.* T. 48: 1977 s. 211-215.

Bp Edward Ozorowski

Brzechwa (Brzechfa) Stanisław h. Jastrzębiec (1587-1649), jezuita, hagiograf.

Urodził się w 1587 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1607 r. Teologię studiował w Rzymie. W kraju wykładał filozofię w Kaliszu (1616-1619), był rektorem w Lublinie (1626-1628), Bydgoszczy (1633-1641) i Toruniu (1641-1643). Przez wiele lat był kaznodzieją. W czasie pobytu w Krakowie w latach 1622-1625 brał udział w walce jezuitów z Akademią Krakowską o szkoły. Opracował dwie biografie oparte na autentycz-

nych wyznaniach i relacjach. Zmarł 27 II 1649 przy kościele św. Szczepana w Krakowie.

I.

1. Pochodnia ludziom zakonnym osobliwie płci białogłowskiej na lichtarzu klasztoru chełmińskiego wystawiona. To jest żywot Przewielebnej Panny Magdaleny Mortęskiej ksieni klasztoru chełmińskiego. B. m. 1634 8° k. nlb. 8, s. 154. — Toż. Poznań 1742 Druk. Coll. Soc. Jesu 12° s. 136. — Toż pt. Najprzewielebniejsza w Bogu panna Magdalena Mortęska ksieni chełmińska. Poznań 1747 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 102. — Toż pt. Żywot świątobliwej Magdaleny Mortęskiej, ksieni klasztoru chełmińskiego. Wyd. G. Pobłocki. Pelplin 1880 J. N. Roman 16° s. 188.

II.

1. Skarb bogaty w przezacnym klasztorze panien chełmińskich Benedykta świętego, świeżo odkryty, to jest rzecz którą przy przeniesieniu ciała przewielebnej panny Magdaleny Mortęskiej ksieni pomienionego klasztoru do ludzi miał... Kraków [1633] Fr. Cezary 3° k. nlb. 31.

2. Wzór i wizerunek świętej i dziwnej cierpliwości, to jest życie i śmierć pobożna Jej Mości p. Zofii z Tylic Tomickiej. [Kraków ?] 1634 4°. — Toż. Toruń 1728 Jan Nicolai 4° k. nlb. 6 ark. R_2. Rękopis, być może tylko odpis z druku, znajduje się w Bibl. Sem. Duch. w Sandom., sygn. 136.

3. List z 1625 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 166 k. 134.

III.

BEDNARSKI S.: Brzechwa Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 34, tamże literatura; GRZEBIEŃ L.: Brzechwa Stanisław. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1123, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 136; WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego oo. jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 2. Kr. 1886 s. 259, *Script. Rer. Pol.* T. 10, T. 3. Kr. 1889 s. 149 *Script Rer. Pol.* T. 14; T. 4. Kr. 1899 s. 83, 84, 137, 206, 229, 251; *Script. Rer. Pol.* T. 17; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2. s. 302; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 304, 1167, 1168, 1575; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1 s. 966-1795. Lubl. 1962 s. 70--75, 77, 82-85, 97, 98, 132; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 492. — ARSJ. Pol. 8—11 (katalogi trzyletnie z lat 1619-1645); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1616-1649); Pol. 68 s. 401 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Brzeska Tomasz (1818-1900), zmartwychwstaniec, popularyzator teologii.

Urodził się 12 IX 1818 r. w Horzycach Wielkich k. Raciborza (obecnie Czechosłowacja). Uczył się na miejscu, a następnie ukończył Seminarium Nauczycielskie w Głogówku. Przez pewien czas pracował jako nauczyciel. W 1847 r. wstąpił do zmartwychwstańców w Rzymie, gdzie odbył nowicjat, złożył śluby, ukończył studia teologiczne na Gregorianum i otrzymał święcenia kapłańskie 18 XII 1852 r. Odbył też studia muzyczne w papieskiej Akademii św. Cecylii. W latach 1852-1854 i 1856--1863 był mistrzem nowicjatu w Rzymie. W 1855-1856 zorganizował chór i orkiestrę w Piekarach Śląskich. Lata 1863-1883 spędził na pracy misyjnej w Bułgarii jako przełożony wielkiego Domu i dyrektor Katolickiego Gimnazjum. Przyczynił się do założenia misyjnego Seminarium, drukarni i wydawnictwa (1882). Resztę życia spędził w Rzymie, należąc do zarządu generalnego zgromadzenia. Kilkakrotnie był wicegenerałem. Należał do Papieskiej Komisji Liturgii Wschodniej. Od 1895 r. krótko był mistrzem nowicjatu w Krakowie. Zmarł w Rzymie 27 X 1900 r.

I.

1. Katoličeskyj katechyzisu. Sočyni... Edirne 1884, Bałgaro-Katoličeska Pečatnica na OO. Wuzkrusency 8° s. 443, VIII. Toż pod zm. tyt.: Katechyzisu. Rukowodstwo na srjedni ispecjalni učilišča. Sustawi... Treto izdanie. Odrina. 1912 Izdanie i piečatu na OO. Wuzkrusency 8° s. 417, V.

II.

1. Sprawozdanie z egzaminu Szkoły Bułgarsko-Francuskiej w Adrianopolu, założonej i utrzymywanej przez Ojców Misjonarzy Zmartwychwstania Pana naszego Jezusa Chrystusa. *Tyg. Katol.* R. [11]: 1870 nr 37 s. 591-593.

2. Sprawozdanie z egzaminu... 10 X 1872. *Tyg. Katol.* R. [13]: 1872 nr 47 s. 626-628.

3. Sprawozdanie Misji Bułgarskiej Ks[ięż]y Zmartwychwstania Pańskiego na rok szkolny 1873/74. *Czas.* R. [27]: 1874 nr 289 s. 3; nr 290 s. 3. — Toż. *Kur. Pozn.* R. 3: 1874 nr 292 s. 3.

4. Misja Księży Zmartwychwstańców. Kr. Maj 1975.

5. Misja Księży Zmartwychwstańców. Paryż. Grudzień 1875.

6. Sprawozdanie z Misji Bułgarskiej Ks[ięż]y Zmartwychwstańców za rok szkolny 1874/5. *Czas.* R. [29]: 1876 nr 28 s. 1-2. — Toż. *Kur. Pozn.* R. 5: 1876 nr 23 s. 1-2.

7. Sprawozdanie z Misji O[jcó]w Zmartwychwstania Pańskiego w Adrianopolu za rok szkolny 1875/76. *Czas* R. [30]: 1877 nr 2 s. 1. — Toż w osob. odb. p. zm. tyt. Misja Księży Zmartwychwstańców. Kr. Styczeń 1877.

8. Misja Bułgarska Ks[ięż]y Zmartwychwstańców w Adrianopolu w pobliżu wojny... *Czas.* R. [30]: 1877 nr 288 s. 1-2; nr 289 s. 1.

9. Sprawozdanie Misji Bułgarskiej O[jcó]w Zmartwychwstańców w Adrianopolu za rok szkolny 1878. (Fragm.)... 10 XII 1878. *Czas.* R. [31]: 1879 nr 13 s. 1.

10. Pedagogika za waziteli učyteli roditeli. Edirne 1885. Bułgaro-Katoličeska Pečatnica na OO. Woskrsency 8° s. 300.

11. „Rachunek ubogich", „O Kościoła walkach". Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 11108; „Saint Benoit" i Kazania po bułgarsku. Rkps tamże, sygn. 11103-11111.

12. Notatki ascetyczne z lat 1872-1874. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

13. Pamiętniki z lat 1881-1882 i 1886-1888. Rkps Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

14. Spora liczba utworów muzycznych do tekstów łacińskich, polskich i bułgarskich. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

15. „Istorija na Polski Narod jedin ot sloviansky — tie na kiaso prievel ot Polskyj na Balgarsky Karl Pienkovskyj". Rkps zaginął w czasie wojny. Zob. A. LEWAK: Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. T. 1 W. 1929 sygn. 799.

16. Listy: Do H. Kajsiewicza z 1864 r. *Tyg. Katol.* R. 5: 1864 nr 32 (dod.) s. 314. — Do Redakcji Czasu z [1876]. *Czas.* R. [29]: 1876 nr 179 s. 3. — Do E. Podolskiego. Fragm. b. d. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 19 s. 58-59. 128-130. — Do M. Darowskiej z 1886. Wyd. Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy a Niepokalanki. T. 2 s. 185-186. — 743 listy do zmartwychwstańców z 1850-1894. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 10318-11060. — Do Czartoryskich z 1854. Rkps Bibl. Czart., sygn. Ew. 1547 b. p. — 22 listy do E. Funckena 1856-1888. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 11060-11087. — 23 listy do L. Kalm-Podoskiego z 1858-1875. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, b. sygn. — Do A. Dunajewskiego z 1873. Rkps WAP Kr., fasc. 1137. — 2 listy do M. Darowskiej z 1878, 1886. Rkps Arch. Niepokal. w Szymanowie ,sygn. P. 11 5 I 21-2. — Listy do Czartoryskich i sprawozdanie z misji z 1874-1880. Rkps Bibl. Czart., sygn. Ew. 1544 b. pag. — 9 listów do F. Lutrzykowskiego z 1875-1882. Rkps Arch. Niepokal. w Szymanowie, sygn. 11961-11069 b. pag. — 13 listów do różnych osób, b. dat. Rkps Arch. Zmartwych. w Rzymie, sygn. 11088-11100 b. pag. — Do N. z 1877. Rkps Arch. Zmartwych. w Chicago, b. sygn. i pag. — 14 listów do S. Kobrzyńskiego z 1885-1904. Rkps tamże, b. sygn. i pag. — Do W. N. Barzyńskiego z 1890. Rkps tamże, b. sygn. i pag.

III.

MICEWSKI B.: Brzeska Tomasz. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1124, tamże literatura. — Ponadto: SMOLIKOWSKI P.: Listy o Wschodzie. *Dobry Pasterz.* R. 1[7]: 1883 s. 73, 80, 89, 97, 109; Bułgaria i podjęte w niej prace misyjne. *Misje Katol.* R. 3: 1884 s. 117-124, 149-153, 181-184, 213-216, 275-279, 307-310, 339-342, 375; SMOLIKOWSKI P.: Wspomnienie misjonarza bułgarskiego z wojny rosyjsko-tureckiej 1877-1878. *Prz. Polit. Społ. i Liter.* R. [1]: 1885 nr 40 s. 1; nr 41 s. 1; nr 42 s. 1; nr 43 s. 1; nr 44 s. 1; nr 45 s. 1; nr 46 s. 2; SMOLIKOWSKI P.: Założenie misji Księży Zmartwychwstańców w Adanopolu. Kr. 1897; Śp. O. Tomasz Brzeska CR. *Dz. Chic.* R. 11: 1900 nr 254 s. 4; OBERTYŃSKI Z.: Zmartwychwstańcy a Niepokalanki. T. 1 s. 85, 125, 135, 143, 221, 295, 303, 304, 352, 353, 354, 363; t. 2 s. 60, 63, 64, 65, 167, 168, 171, 203; MRÓWCZYŃSKI J.: Ks. W. Kalinka. P. 1972 s. 343, 393, 396, 397, 402, 403, 405, 408, 429, 523, 560, 655.

Ks. Bolesław Micewski CR

Brzeziński Bonawentura (2 poł. XVII w.), kanonik kolegiaty w Szamotułach, autor dysertacji prawniczej.

Wiadomo o nim jedynie, że — mając święcenia diakonatu — został kanonikiem kapituły szamotulskiej. Studiował filozofię, teologię i prawo w Akademii Lubrańskiego. Jako student odbył 15 XI 1677 r. w poznańskiej auli akademickiej dysputę z zakresu kanonistyki. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Quaestio ex institutionibus iuris canonici... de iure personarum et... de sacramento ordinis... publice ad disputandum proponet. Posnaniae 1677 in Typogr. Alberti Reguli Młodniewicz 4° k. 4.

III.

Informacje z karty tytułowej „Quaestio ex institutionibus iuris canonici..."; ŁUKASZEWICZ J.: Historia szkół. T. 3 s. 505; ESTREICHER K. T. 13 s. 391-392.

Ks. Józef Mandziuk

Brzeziński Bonifacy Antoni (1820-1898), filipin, historyk Kościoła.

Urodzony 5 VI 1820 r. w Poznaniu, syn mieszczanina Jana i Marianny z Smolarkiewiczów, uczył się w sławnym gimnazjum poznańskim św. Marii Magdaleny, potem studiował teologię w latach 1842-1845 we Fryburgu Br. i w Bonn, a do 1846 r. we Wrocławiu. Święcenia kapłańskie przyjął w 1847 r. i został posłany do Trzemeszna jako prefekt gimnazjalny i regens alumnatu. Był tam członkiem Komitetu Polskiego i brał udział jako kapelan w powstaniu w 1848 r., za co rząd pruski pozbawił go funkcji prefekta. W latach 1848-1849, administrował przejściowo parafią w Swarzędzu, następnie objął parafię w Baszkowie, gdzie duszpasterzował w latach 1849-1854. Powołany w 1854 r. przez arcybpa L. Przyłuskiego na wykładowcę historii Kościoła i prawa kanonicznego w poznańskim Seminarium Duchownym, rozwinął oprócz pracy dydaktycznej i naukowej działalność charytatywną jako organizator i prezes Rady Głównej Konferencji św. Wincentego a Paulo. W 1865 r. wstąpił do zgromadzenia filipinów na Świętej Górze pod Gostyniem. Zaprzyjaźniony z Edmundem Bojanowskim, był jego doradcą i komisarzem biskupim do spraw zgromadzenia SS. Służebniczek NPM. Po kasacji filipinów w zaborze pruskim udał się do Krakowa, następnie osiadł w Tarnowie i tam zmarł 18 I 1898 r.

Opublikował kilka rozpraw historycznych, m. in. z okazji rocznicy soboru trydenckiego rys jego dziejów. Zajmował się także zagadnieniami życia wewnętrznego, wydał Kartki z życia modlitwy Cecylii Działyńskiej i polemizował na temat tego dziełka z karmelitą Jan Celestynem Adamskim. W rękopisie pozostawił kronikę Filipinów.

I.

1. Sądownictwo w Prusiech w sprawach małżeńskich. *Tyg. Katol.* T. 1: 1860 s. 273-277, s. 282-284. — Toż w osob. odb. Grodzisk 1860 Druk. A. Schmaedickiego 8° s. 22.

2. Rys. dziejów św. Soboru Trydenckiego. *Tyg. Katol.* T. 4: 1863 s. 2'0-212, 217-221, 225-230, 233-238, 244-251, 277-281, 285-289, 293-297, 301-304, 309-314. — Toż w osob. odb. Grodzisk 1863 Druk. Tygodnika Katolickiego 8° s. 178.

3. Żywot księdza A. Kidaszewskiego regensa Seminarium Duchownego w Gnieźnie. P. 1864 Druk. M. Zoerna 8° s. 197.

4. Błogosławiony żywot świętego Filipa Neriusza z przydaniem nauk jego zbawiennych i aktów strzelistych. P. 1868 Druk. L. Merzbacha 8° s. nlb. 2, 48.

5. Pamiątka jubileuszu dwóchsetletniego zgromadzenia Księży Filipinów na Górze świętej Gostyńskiej roku Pańskiego 1868. T. 1-2. P. 1869 8° t. 1 s. 335; T. 2 s. 248.

6. Przekł.: Szkoła doskonałości chrześcijańskiej przez X. Kaspra DRUZBICKIEGO, przetłumaczył z łacińskiego na polski język... P. 1871 Druk. T. H. Dasz-

kiewicza 8° s. nlb. 4, XXVIII, 348, nlb. 4.

7. Wspomnienie o śp. Edmundzie Bojanowskim fundatorze Zgromadzenia Służebniczek Bogarodzicy Dziewicy Niepokalanej, zebrał i spisał... P. 1872 Druk. T. H. Daszkiewicza 16° s. IV, 65.

8. Wyd.: C. DZIAŁYŃKA: Kartki z życia modlitwy. Tarnów 1889 Druk. J. Pisza 16° s. *nlb. 6, 456.*

9. Kartki z życia modlitwy, odprawa na ich krytykę. Tarnów 1891 Druk. J. Pisza 16° s. XIV, 376.

II.

1. O odwiedzaniu ubogich. Mowa powiedziana na zebraniu Towarzystwa św. Wincentego à Paulo w Poznaniu, dnia 6 grudnia 1868 przez... *Rocznik Towarzystwa ś. Wincentego à Paulo.* T. 20: 1868 s. 123-135. — Toż w osob. odb. P. 1869 Druk. N. Kamieński i Sp. 8° s. 15.

2. List pozegnalny Prezesa Rady Wyższej w Wielkim Księstwie Poznańskim do wszystkich PP. Członków. P. 1868 Druk. N. Kamieńskiego i Sp. 8° s. 7.

3. Na Piotrowy jubileusz Piusa IX papieża, kazanie miane w Górce Duchownej. *Tyg. Katol.* T. 12: 1871 s. 395-397.— Toż w osob. odb. P. 1871 Nakł. Tygodnika Katolickiego 8° s. 6.

4. Mowa żałobna na pogrzebie Edmunda Bojanowskiego fundatora Zgromadzenia Służebniczek N.M.P., powiedziana w Jaszkowie dnia 11 sierpnia 1871 r. P. 1872 Druk. T.H. Daszkiewicza 16° s. 30.

5. Mowa żałobna na pogrzebie ks. dra Aleksego Prusinowskiego, powiedziana w Grodzisku dnia 19 lutego 1872 r. P. [1872] Druk T.H. Daszkiewicza 8° s. nlb. 2, 8.

6. Mowa żałobna na pogrzebie X. Jana Chryzostoma Arendta, powiedziana we Włoszakowicach dnia 24 lutego 1872 r. P. 1872 Druk. T.H. Daszkiewicza 8° s. 11.

7. Mowa żałobna na pogrzebie x. dr Feliksa Kozłowskiego, powiedziana w katedrze gnieźnieńskiej dnia 18 listopada 1872 r. przez.. P. 1872 Druk. A. Schmädickiego 8° s. nlb. 2, 10.

8. Mowa żałobna na pogrzebie X. Władysława Wojciechowskiego ostatniego benedyktyna wielkopolskiego, powiedziana w Starym Gostyniu dnia 19 stycznia 1874 r. przez... P. 1874 Druk. A. Schmaedickego 8° s 14, nlb. 2.

9. Zbiorek nabożeństwa domowego dla ochronek Sióstr Zgromadzenia Bogarodzicy... Tarnów 1892 Druk. J. Styrny 8° s. XXVIII, 111.

III.

NOWACKI J.: Brzeziński Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 36-37, tamże literatura; JURA S.: Brzeziński Antoni. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1133-1134. — Ponadto: JAROMIN H.: Zarys historii Kongregacji Oratorium św. Filipa Neri w Polsce. *Nasza Przeszł.* [T] 32: 1970 s. 41-44, 103-110; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 327; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1973. Tamże, s. 375

Ks. Marian Banaszak

Brzeżewski Samuel (XVII w.), kanonik regularny od pokuty, wydawca.

W 1633 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je licencjatem teologii. Przez szereg lat (poł. XVII w.) pełnił funkcję kaznodziei zwyczajnego w kościele św. Marka w Krakowie, jako zakonnik kanoników regularnych od pokuty, zwanych u nas markami. Inne szczegóły z jego życia nie są znane.

I.

1. Wyd.: Żywot pobożny, cuda i śmierć szczęśliwa B. Michała Giedroycia... przez sławnego Jerzego WIWIANIEGO.. napisany... a przez księdza Samuela BRZEŻEWSKIEGO... dokończony i do druku podany. Kraków [1655] Łukasz Kupisz 4° k. nlb. 9, s. 64. — Toż. Kraków 1769 Druk. Seminarium Duchownego 4° k. nlb. 8, s. 137.

II.

1. Prawo z śmiercią, aniołami i niebem, albo kazanie o Wniebowzięciu Panny Najświętszej... przez... wystawione. Kraków 1640 Druk. Krzysztofa Schedla 4° k. nlb. 2, s. 20.

2. Oliwa wdzięczno-ozdobnej zieloności, przysadzona do starożytnego klejnotu Habdańczyków. Na kazaniu przy pogrzebie... Jerzego Pucniewskiego... przez... wystawiona. Kraków 1645 Druk. Krzysztofa Schedla 4° k. nlb. 5, s. 23.

3. Zaciąg dworzanów na kurię Najświętszej Królowej nieba i ziemi... Na kazaniu w dzień... Jej narodzenia, w kościele św. Katarzyny na Kazimierzu przez... wystawiony. Kraków 1645 Druk. Krzysztofa Schedla 4° k. nlb. 5, s. 40.

III.

MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo. T. 3 s. 826-827; ESTREICHER K. T. 13 s. 390-391. — Alb. stud. Uniw. Crac. T. 4 s. 151.

Ks. Józef Mandziuk

Brzostowski Paweł Ksawery (1739-1827), kanonik wileński, teolog moralista, tłumacz i pisarz publicysta.

Syn pisarza wielkiego litewskiego Józefa i Ludwiki Sadowskiej, urodził się 30 III 1739 r. w Mosarzu na Litwie. Obdarzony kanonią kapituły wileńskiej w 1755 r., udał się do Rzymu i tam studiował w Collegium Clementinum. Święcenia kapłańskie przyjął w Wilnie w 1763 r., a rok później został pisarzem wielkim litewskim. Do swego brata Stanisława, marszałka konfederacji generalnej litewskiej w 1767 r. wystosował list otwarty w obronie praw katolików przeciw dysydentom. Uprawiał mecenat naukowy, o czym świadczą liczne dedykacje druków, wychodzących z oficyn wileńskich w latach 1760-1780. Należał do inicjatorów ruchu, zajmującego się poprawą doli włościan. W swoich dobrach Merecz, zwanego też Pawłowem, starał się zorganizować życie chłopów na wyższym poziomie, a realizując postępowe idee, utworzył „rzeczpospolitą pawłowską" i opisywał ją w swoich pismach, lecz po rozbiorach nie zawahał się przed sprzedażą majątku, by szukać „spokojności" za granicą. Zmarł 17 XI 1827 r. w Rukojniach k. Wilna.

Na jego spuściznę literacką składają się oprócz kilku dzieł własnych tłumaczenia, wśród których najpoważniejszym jest „Nauka dla nowych spowiedników" autorstwa jezuity B. Gracjana.

I.

1. Przekł.: Nauka dla nowych spowiedników z włoskiego języka na polski wytłumaczona przez... Cz. 1-2. Wilno 1765-1766 Druk. XX. Pijarów 8 s. 404, k. 17; 560. — Toż. Wyd. 2. Berdyczów 1774 Druk. OO. Karmelitów Bosych 4° Cz. 1 k. nlb. 3. s. 359 i k. 8 regestru; Cz. 2 s. 311 (mylnie wydrukowano 511), k. 9 regestru, k. 11. Przestrogi św. Karola Boromeusza.

2. List... pisany do J. W. Imć Pana Stanisława Brzostowskiego Marszałka Generalney Konfederacji W. X. Lit. w roku 1767, 12 dnia miesiąca października z Wilna. B. m. r. 2° k. 2. Toż w j. łac.: Epistola... ad Fratrem suum Stanislaum Brzostowski... Anno 1767 4 Idus Octobris Vilna. B. m. r. 2° s. 4.

3. Kościoły, malowania znaczniejsze w Rzymie, w niektórych miastach włoskich, niemieckich, francuskich i polskich. Podług opisania innych, ode mnie uważane... Wilno 1811 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. nlb. 2, 52, ryc. 2.

II.

1. Zebranie z listów papieskich, które Bullas zowią, z Conciliów, wyroków, odpowiedzi i różnych praw kościelnych dla nauki WW. Panien Zakon. do druku podane R. P. 1710. W Wilnie [1710] w Druk. S. J. 4° ark. 20. Przedmowa bpa Konstantyna BRZOSTOWSKIEGO, stąd ESTREICHER (T. 13 s. 398) jemu przypisał autorstwo.

2. Przekł.: J. CIAPIŃSKI: Oda na szczęśliwą koronację Najjasniejszego Pana Stanisława Augusta... na język polski przełożona r. 1764. W Wilnie [1764] w Druk. Schol. Piar. 4° ark. 2.

3. Przekł.: B. Gracyan: Człowiek uniwersalny, z francuskiego przełożony R. 1765. W Wilnie [1765] w Druk. J. K. M. XX. Bazylianów 8° s. 303 k. 8.

4. Zabawki przystojnego człeka. B. m. r. [1765].

5. Wyd.: Historia polska napisana w języku francuskim przez J. P. DE SOLIGNAC sekretarza króla JMci polskiego... T. 1-5. Wilno 1763-1767 Druk. XX. Pijarów 8° t. 1 k. 5, nlb. 16, s. 292; T. 2 s. 378, k. nlb. 1; T. 3 s. 375; T. 4 s. 408; T. 5 s. 442.

6. Wyd.: K. NARBUTT: Logika czyli rozważania i rozsądzania rzeczy nauka... Wilno 1769 Druk. XX. Pijarów 4° k. 7 s. 150.

7. Ustawy stosujące się do dobrego porządku i powinności osiadłych ludzi w dobrach Pawłowie czyli Mereczu przepisane roku 1769. Wilno 1771 Druk. XX. Bazylianów fol. — Toż. Wyd. 2. Wilno 1791 Druk. XX. Bazylianów. — Tych ustaw dotyczy: Potwierdzenie ustawy dla włościan Ziemi Pawłowskiej przez J. W.

X. Pawła Xawerego Hrabiego BRZOSTOWSKIEGO referendarza W. X. Lit. tych Dóbr z przyległosciami dziedzica, urzędownie w Grodnie Wileńskim uzupełnione R. 1791. B. m. r.

8. Przekł.: H. L. DUHAMEL DU MONCEAU: Dzieło o rolnictwie... T. 1-2. Wilno 1770 Druk. XX. Pijarów 8° t. 1 k. nlb. 20, s. 712, tabl. IV; T. 2 s. 549, nlb. 15, tabl. 10.

9. Kazanie o powinnościach poddanych ku królowi, Wilno 1771, 16° s. 17.

10. Lekarstwo dla wygody gospodarzy w Pawłowie mieszkających. Wilno 1770, 12° s. 45.

11. Wyd.: Luciusza Anneusza SENEKI O łaskawości i gniewie przekładania X. Dawida PILCHOWSKIEGO... Wilno 1775 Druk. Królewska 8° mała k. nlb. 11, s. 389, nlb. 1. Według ESTREICHERA (T. 27 s. 379) należy przyjąć, że udzielił jedynie zachęty tłumaczowi.

12. Obrona plebana czyli roztrząśnienie i zbicie zarzutu mu uczynionego z okazji pisma odeń wydanego o rolnictwie. Przełożona z włoskiego. B. m. [1775] 8° k. nlb. 24.

13. Wiadomość genealogiczna o domie Brzostowskich, od wejścia z Polski do Litwy. B. m. 1776, 8° k. 66. — Toż w j. łac.: Domus Brzostowski. Nobilitas sola est atque unica virtus... Romae 1796 apud Aloysium Perego Salvioni 8° s. 93. — Toż w j. franc.: Généalogie de la maison Brzostowski. Nobilitas sola est atque unica virtus. à Rome 1797 chez Louis Perego Salvioni 8° s. 95, ryc. — Toż. Wyd. 2: Wiadomość genealogiczna o domie Brzostowskich od wejścia z Polski do Litwy. Ta genealogia drukowana w r .1776, później w j. łac. 1797 w Rzymie. Teraz na nowo w jęz. polskim przedrukowana w r. 1811. B. m. 1811, 8° s. 114. — Toż. Wyd. 3: Wiadomość genealogiczna o domie Brzostowskich od wyjścia z Polski do Litwy. Wil. 1818 Druk. Zawadzkiego 8° s. nlb. 112.

14. Listy anonima opisujące Kommissją wolnych włościan Pawłowskich z dziedzicem swoim J. W. Xiędzem Brzostowskim Ex-Referendarzem W. X. L. Kawalerem orderów polskich, adresowane do Grebla bibliopoli krakowskiego, z powodu wyszłej w drukarni jego xiążki w roku 1788 o poddanych polskich. B. m. r. 8° s. 19.

15. Pawłów od r. 1767-1795 od jednego przyjaciela domowego opisany. Wil. 1811 Druk. J. Zawadzkiego 12° s. 48. — Wydane anonimowo.

16. Rozmyślanie na wsi Turgielach. Wil.-W. 1811 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 32.

III.

TURKOWSKI T.: Brzostowski Paweł Ksawery. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 55-56; MIZERA S.: Brzostowski Paweł Ksawery ks. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1136-1137, tamże literatura.

Ks. Marian Banaszak

Brzozowski Rajmund (1763-1848), jezuita, profesor Akademii Połockiej, historyk.

Urodził się 7 XII 1763 r. na Litwie. Do zakonu jezuitów wstąpił 17 IX 1780 na Białej Rusi. Teologię studiował w Akademii Połockiej (1789-1793), święcenia otrzymał w 1792 r. Większość życia poświęcił nauczaniu w szkołach jezuickich przedmiotów humanistycznych (Mścisław, Orsza), filozofii w Akademii Połockiej (1798-1800, 1805-1806), tamże teologii (1806-1808) i prawa kanonicznego (1808-1811). Od 1 VIII 1817 r. był rektorem Akademii Połockiej. Po wypędzeniu jezuitów z Rosji (1820) przebywał na terenie Włoch jako asystent generała zakonu Alojzego Fortisa. Zmarł 23 VIII 1848 r. w prowincji neapolitańskiej.

I.

1. Dissertatio de origine religionis christianae in Russia. Roma 1822 8° s. 154. Wydane anonimowo.

2. Przekł.: Uwagi krytyczne nad artykułem tyczącym się Rossyi umieszczonym w Gazecie Frankfurckiej pod dniem 22 kwietnia 1839 w sprawie religii katolicko-grecko-unickiej w Polsce i Litwie z włoskiego przełożone... Paryż 1840 8° s. 32.

II.

1. Rozbiór sztuki rymotwórczej Horacyusza. *Mies. Połoc.* R. 1818 t. 2 s. 147-154.

2. Zagajenie czytane na publicznym posiedzeniu od Rektora Akademii 16 września 1818 roku o sposobie zatrzymania i rozszerzania zdrowego smaku mowy i wymowy ojczystej. *Mies. Połoc.* R. 1818 t. 3 s. 73-85.

3. Słownik sławnych pisarzy polskich.

T. 1-5. Rkps zaginął w Neapolu w 1848 r. (por. BROWN J.: Biblioteka, s. 138).
4. Różne utwory literackie. Rkps ATJKr., sygn. 882-I.

III.

BEDNARSKI S.: Brzozowski Rajmund. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 67, tamże literatura. — Ponadto: ZAŁĘSKI S.: Historia zniesienia jezuitów w Polsce i ich zachowanie na Białej Rusi. (Ogólnej historii kasaty zakonu tom 2). Lw. 1875; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 kol. 306-307; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 267; T. 3 s. 60; G[iżycki] J.: Materiały do dziejów Akademii Połockiej i szkół od niej zależnych. Kr. 1905; N[iedzielski] J.: Brzozowski Rajmund. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 197; [Bzowski T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 215; POPLATEK J.: Błogosławiony Andrzej Bobola Towarzystwa Jezusowego. Życie, męczeństwo, kult. Kr. 1936 s. 208; JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 49. — ATJKr. Catalogus sociorum et officiorum Societatis Jesu in Imperio Rossiaco 1781 (2-1819/20); w tychże archiwach są zachowane liczne materiały do dziejów Akademi Połockiej i innych domów jezuickich na Białej Rusi.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Brzozowski Tadeusz (1749-1820), jezuita, tłumacz.

Urodził się 21 X 1749 w Królewcu. Do zakonu jezuitów wstąpił 26 VIII 1765 r. Po nowicjacie odbytym w Nieświeżu (1765-1767), filozofię i matematykę studiował tamże (1770-1773), teologię zaś już po kasacie zakonu w Akademii Wileńskiej (1773-1775). W szkołach Komisji Edukacji Narodowej był nauczycielem j. francuskiego w Mińsku (do 1782) i wówczas dokonał przekładu „Dykcjonarza filozoficznego religii" C. F. Nonnotte'a. W 1782 r. wyjechał na Białoruś i powtórnie odbył nowicjat jezuicki i nauczał w szkołach. Od 1802 r. pełnił urząd asystenta, a od 1805 r. do śmierci (5 II 1820) był generałem odradzającego się zakonu. Jako generał bronił niezależności szkół połockich od wileńskich i uzyskał w 1812 r. zezwolenie na erekcję Akademii Połockiej. Z chwilą wznowienia zakonu na całym świecie (1814) czynił usilne starania o wyjazd do Rzymu i kierowania z tego miasta zakonem. Na wyjazd nie otrzymał zezwolenia. Utrzymywał więc kontakty z jezuitami różnych państw poprzez bogatą korespondencję.

I.

1. Ustawy Practwa, które pod tytułem Najświętszych Serc Jezusa i Marii zaprowadzone jest w połockim kościele księży jezuitów. Połock 1794 Druk. Coll. SJ 12° s. 47. — Toż. Połock 1795 Druk. Coll. 12° s. 151 (wydanie powiększone). — Toż. Połock 1799 Druk. Coll. SJ 12° s. 35. — Toż. Połock 1815. Wyszło też po łacinie (1816) i po niemiecku (1803).

2. Przekł.: Klaudiusz Franciszek NONNOTTE: Dykcjonarz filozoficzny religii, w którym gruntują się wszystkie wiary św. artykuły łżone od niewiernych i odpowiada się na wszystkie ich zarzuty... Przez... wytłumaczony. T. 1-4. Wilno 1782 Druk. Akad. 8° t. 1 s. 327, k. nlb. 47; T. 2 s. 486, k. nlb. 4; T. 3 k. nlb. 1, s. 405, k. nlb. 2; T. 4 k. nlb. 1, s. 434, k. nlb. 4.

II.

1. Illmo D. Thaddaeo Francisco Ogiński... recens creato urbem provinciae suae principem solemni cum pompa ingredienti gratulatio... in Vilnensi Universitate aliisque domiciliis Societatis Jesu Lituana... 1770. B. m. 1770 4° k. 6.

2. Kazanie w czasie zebrania prześw. obywatelstwa Gubernii Połockiej na dozwoloną od Najjaśn. Katarzyny II... elekcją między sobą osób do różnych cywilnych subselliów, miane w kościele połockim 1787 dnia 22 lutego. Połock 1788 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 2, s. 19.

3. Kazanie na pogrzebie Pani Cecilii z Lipskich Żabiny wojewodzicowej mińskiej... miane w kościele Połockim SJ roku 1795 dnia 5 Października. Połock [1795] Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 14.

4. Kilka kazań wydano z rękopisów w dziełach zbiorowych: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 7 Kr. 1903 s. 3-22; T. 8 Kr. 1904 s. 109-118; *Kazania o Najświętszej Marii Pannie, księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 1-2 Kr. 1921 s. 93-101.

5. Przekł.: Alexander Josephus ROUVILLE: Nowenna ku czci Najsłodszego Serca Jezusowego. Nieśwież 1772 Druk.

Coll. SJ 12° s. 207. C. Sommervogel (Bibliothèque) przypuszcza, że tłumaczem był T. Brzozowski.

6. Przekł: Carolus Gregorius ROSSIGNOLI: Prawdy wieczne zawarte w naukach ku używaniu osobliwie tych, co ćwiczenia duchowne, czyli rekollekcye odprawują. Połock 1792 Druk. Coll. SJ 4° s. nlb. 14, 216. — Toż. Połock 1815 Druk. Coll. SJ 4° s. 205. — Toż. Połock 1818 4°.

7. Przekł.: Alexander Josephus HEROUVILLE: O naśladowaniu Najświętszej Marii Panny. Dzieło na wzór Naśladowania Chrystusa Pana. Połock 1800 Druk. Coll SJ 12° s. 537 i rejestr, — Toż W. 1812 Druk XX Misjon. 8° s. nlb. 6, 475, nlb. 23. — Toż. Wil. 1846 8° s. nlb. 2, 362, XXXVIII, nlb. 5. — Toż. W. 1857 Nakł. XX Misjon. 16° s. nlb. 8, 374, nlb. 10. — N. Piekary 1868 T. Heneczek 8° s. 320, XI (na odwr. k. tyt.: Druk. W. Korneckiego Kraków 1878).

8. Listy T. Brzozowskiego drukowane w czasopismach: *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 162-168 (Połock 1808, na temat przeniesienia ciała Andrzeja Boboli SJ); T. 2: 1906-1909 s. 634-637 (Połock 7 II 1819), s. 637-639 (14 VIII 1819, o wysłaniu misjonarzy do Południowej Ameryki); T. 4: 1913-1915 s. 438-439 (Petropoli, 15 IX 1814, na temat bulli restytującej zakon), s. 340-341 (Petropoli, 9 X 1814); *Woodstock Letters.* T. 16: 1887 s. 127-128 (do o. Betagh, Petersburg 14 VI 1806); *Arch. Hist. S. J.* Vol. 3: 1934 s. 284-299 (z lat 1797-1806). — Bogate zbiory listów Brzozowskiego przechowują: ARSJ., ATJKr. (sygn. 210, 553); Arch. Jezuitów w Londynie (Epistolae generalium, vol. 18); Bibl. Corsiniana w Rzymie, nr 2175 (38 H 5); Bibl. Ossol., sygn. 6028.

III.

BEDNARSKI S.: Brzozowski Tadeusz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 68, tamże literatura; WITKOWSKI W.: Brzozowski Tadeusz. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1139, tamże literatura. — Ponadto: Wiadomość o życiu, pismach i śmierci JX. Tadeusza Brzozowskiego, generała jezuickiego. *Mies. Połoc.* R. 1820 T. 4 s. 110-125; PATRIGNANI G.A.: Menologio di pie memorie d'alcuni religiosi della Compagnia di Gesù... continuate per G. Boero. Romae 1859 Vol. 2 s. 110-112; BROWN J.: Bibl. *pisarzy T. J.*, s. 138; ZAŁĘSKI S.: Historia zniesienia jezuitów w Polsce i ich zachowanie na Białej Rusi. Lw. 1875 s. 359-363, 432-433; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Serie 2, Paris 1899 s. 156-157; N[IEDZIELSKI] J.: Brzozowski Tadeusz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 197; HOECK F. van: Lettres des supérieurs de la Compagnie de Jésus en Russie-Blanche aux Jésuites de Hollande (1797-1806). *Arch. Hist. S. J.* Vol. 3: 1934 s. 279-299; KOCH L.: Jesuiten-Lexicon Paderborn 1934 kol. 272-274; POPLATEK J.: Błogosławiony Andrzej Bobola Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1936 s. 198, 203, 205; ORACKI T.: Słownik biogr. Warmii, s. 36· POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 25, 305, 423. — HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 67. — ATJKr. Catalogus personarum et officiorum Societatis Jesu in Alba Russia 1780/81-1819/20; rkps 210 nr 336 (opis śmierci), tu też bogata dokumentacja dotycząca jezuitów na Białej Rusi.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Brzyski Marcin (2 poł. XVIII w.), kanonik kolegiaty w Lublinie, kanonista.

Był autorem traktatu prawnego „De institutionibus", stanowiącego interpretację 1-szej księgi prawa kanonicznego na wspomniany temat. Skrót tego traktatu w formie tez akademickich opublikował Brzyski w 1756 r. w celu uzyskania doktoratu praw. Posiadał notariat publiczny z ustanowienia kościelnego i kanonię w kapitule kolegiackiej w Lublinie. Pisał ponadto kazania okolicznościowe i panegiryki, a w 1765 r. opublikował uporządkowany alfabetycznie zbiór cytatów z różnych dzieł poezji antycznej w polskim przekładzie, przeznaczony dla czytelników z każdego stanu i profesji. Inne szczegóły z jego życia i działalności nie są nam znane.

I.

1. Conclusiones iuridicae ex libro Institutionum iuris canonici desumptae. Cracoviae 1756 4° k. 2.

II.

1. Odgłos szczęśliwej śmierci... Ewy z Siennickich Wyżyckiej... w kościele OO. Reformatów w Chełmie... a. D. 1762

wyrażony. Lublin 1763 W Druk. Societatis Jesu Collegii 4° k. nlb. 30.

2. Epigrammatum problemata ex variis poetarum classicorum... Polonico idiomate explicata... Lublini 1765 Typis Collegii Lublinensis Societatis Jesu 8° k. 18.

3. Kazanie na powitanie JO. Trybunału Koronnego Małopolskiej Prowincji... miane r. P. 1767 dnia 5 października... Lublini 1767 Typis in Collegio Lublinensi 4° k. 16.

4. Mądrość i męstwo... Tekli św. przy wprowadzeniu jej relikwii do kościoła kolegiaty zamojskiej.. ogłoszone. Lublini 1769 Typis in Collegio Lublinensi Societatis Jesu 4° ark. 4.

5. Przykład świątobliwości... Józefa Kalasantego... kazaniem mianym do naśladowania podany. Lublini 1769 Druk. Collegii Societatis Jesu 4° k. nlb. 20. Pozycja nie notowana przez K. ESTREICHERA.

6. Oda... imieniom księżnej Anny z Sapiehów Jabłonowskiej... dnia 26 lipca 1778 r. P. ofiarowana. B. m. r. 4° k. nlb. 8.

III.

ESTREICHER K.: T. 13 s. 407, 408; Informacje zebrane z druków Brzyskiego.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Buchwald Feliks, krypt.: Ks. F. B., (1819-1887), kanonik hon. lubelski i przemyski, kanonista.

Urodzony w 1819 r. w Żółkwi, był synem austriackiego urzędnika, Wacława i Wiktorii z Marjańskich. Studia filozoficzne odbył na Uniwersytecie we Lwowie, teologiczne w Wiedniu, przyjął święcenia kapłańskie w 1843 r. i został wikariuszem w Gołogórach, gdzie pozyskał wielu protestantów dla katolicyzmu. Przeniesiony w 1844 r. do Lwowa, był tam wikariuszem katedralnym, prefektem lwowskiego Seminarium Duchownego i wykładowcą pedagogiki w Instytucie Teologicznym dla zakonników. Znany osobiście bpowi przemyskiemu, F. Wierzchlejskiemu, został przez niego powołany na kapelana w 1845 r., następnie na kanclerza przemyskiego konsystorza i profesora Pisma św. w Seminarium Duchownym. Biskupowi układał listy pasterskie i odezwy. W okresie Wiosny Ludów rozwinął ożywioną działalność patriotyczną, zasiadał w Radzie Narodowej Obwodowej, był zwolennikiem współpracy z Rusinami i Węgrami. Naraził się władzom austriackim, co spowodowało przeniesienie go w 1851 r. na wikariat do Tyczyna. Stamtąd przeszedł w 1854 r. na probostwo w Dobrzechowie k. Jasła, został w 1861 r. mianowany dziekanem strzyżowskim, w 1872 r. tajnym szambelanem papieskim, w 1880 r. kanonikiem honorowym lubelskim, a w 1887 r. kanonikiem przemyskim. Odznaczał się gorliwością duszpasterską i pracą społeczną, m. in. zakładając bractwa kościelne i stowarzyszenia oświatowe, prowadząc ożywioną działalność w sejmie krajowym, do którego wszedł w 1877 r. z mandatu włościan. Zmarł 14 XII 1887 r. w Dobrzechowie.

I.

1. Uwagi nad rozprawą: „Małżeństwo Kościoła katolickiego na tle historycznym ze stanowiska filozofii prawa, skreślił Dr Franciszek KASPAREK, docent filozofii prawa w Krakowie". *Prz. Lwow.* T. 4: 1872 s. 94-102.

2. O wolności sumienia. *Prz. Lwow.* T. 6: 1873 s. 373-381, 544-555.

3. Sprawy sejmowe [o ustawie dotyczącej kongruy duchowieństwa]. *Dobry Pasterz.* R. 1: 1883 s. 3-4, 10-12.

4. Ze Sejmu. Sprawa konkurencyjna. *Dobry Pasterz.* R. 2: 1884 s. 3-4, 9-10, 18-19, 28-29.

5. Odpowiedź na uwagi nad ustawą konkurencyjną i nad podniesieniem kongruy. *Wiad. Katol.* R. 3: 1885 s 138-184. Jest to odpowiedź na artykuł ks. Ignacego MACIEJOWSKIEGO z: *Wiad. Katol.* R. 3: 1885 s. 173-174.

II.

1. Mowa w czasie nabożeństwa za poległych we Wiedniu, miana przez... dnia 1 kwietnia 1848. [Przemyśl 1848] 16° s. 10.

III.

TYROWICZ M.: Buchwald Feliks. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 80-81, tamże literatura; ATAMAN J.: Buchwald Feliks. W: *Enc. katol.* T. 2 k. 1150. — Ponadto: Schemat. Diec. Przemyskiej na rok 1855; ESTREICHER K. W. XIX, t. 2 s. 580.

Ks. Marian Banaszak

Bucki (Buccius) Wilhelm (1585-1643), jezuita, popularyzator teologii. Urodził się na Łotwie w 1585 r. Studia humanistyczne ukończył w Akademii Wileńskiej jako alumn Seminarium Papieskiego. 1 IX 1602 r. wstąpił do Towarzystwa Jezusowego. Po 2 letnim nowicjacie w Wilnie przerabiał jeszcze rok retorykę, a potem przez 3 lata studiował filozofię w Akademii Wileńskiej. Następnie pełnił obowiązki nauczyciela gramatyki w Pułtusku (1609/10) oraz poetyki i retoryki w Braniewie (1610-1612). Skrócony kurs teologii odbył w Nieświeżu (1612--1614). Po studiach wysłany do Dorpatu pracował tam przez wiele lat jako misjonarz ludowy i kaznodzieja estoński. Przeniesiony do Wilna najpierw pomagał mistrzowi nowicjatu, a następnie pełnił obowiązki kapelana w wojsku litewskim (1626/7). Najdłużej pozostawał na stanowisku kaznodziei w kościele św. Kazimierza w Wilnie. Mieszkając w domu profesów, podejmował często wyprawy misyjne. Pod koniec życia został przełożonym rezydencji w Witebsku (1638-1642). Zmarł 24 XII 1643 r. w Wilnie.

Bucki zasłużył się bardzo dla rozwoju Kościoła w Inflantach nie tylko przez swoją działalność kaznodziejską, lecz także przez pisma w języku łotewskim, które stanowiły cenne pomoce duszpasterskie. Były to: katechizm, objaśnienia ceremonii kościelnych, modlitewnik i śpiewnik kościelny. Po śmierci Buckiego autor jego nekrologu nie bez słuszności napisał: „Universa merito dolere potest Aestonia".

I.

1. Institutiones esthonicae catholicae, videlicet catechismus, ceremoniae ecclesiasticae, quaestiones de omnibus festis anni, cantiones et hymni sacrae... Brunsbergae 1623 Typ. Georg. Schönfels 8°. Druk obecnie nie znany. Institutiones niektórzy przypisują J. Elgerowi.

III.

BEDNARSKI S.: Bucki Wilhelm. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 81, tamże literatura; DATA S.: Bucki Wilhelm. W: *Enc. katol.* T. 2 s. 1151, tamże literatura. — Ponadto: ALEGAMBE P.: Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu. Antverpiae 1643 s. 169; GADEBUSCH F. K.: Abhandlung von Liefländischen Geschichtschrieibern. Riga 1772 s. 132; RECKE J. F., NAPIERSKY K. E.: Allgemeines Schriftsteller und Gelehrten Lexikon der Provinzen Livland, Estland und Kurland. T. 1. Mitau 1827 s. 288; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 51; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J. s. 139; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 420; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 s. 328-329; Bucki Wilhelm. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 201; NOWAK E.: Rys dziejów duszpasterstwa wojskowego w Polsce 968-1831. W. 1932 s. 56; Latvijas westures avoi jezuitu ordena archivos. Wyd. J. KLEIJNTJENS. T. 1. Riga 1940 s. 469; Drukarze dawnej Polski. T. 4: Pomorze. Wr. 1962 s. 404; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska, 1564-1964. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 164; HELK V.: Die Jesuiten in Dorpat, 1538-1625. Odense 1977 s. 335. — ARSJ. Lit. 6-8 (katalogi trzyletnie z lat 1611-1642); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1604-1643); Lit. 61 f. 100 (nekrolog).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Buczkowski Antoni (1876-1904), misjonarz, wykładowca Seminarium Misjonarzy w Krakowie, biograf.

Urodził się w rodzinie włościańskiej 13 I 1876 r. w Budach Przeworskich. Jego rodzicami byli Antoni i Zofia Jurkiewicz. Uczył się w Prze-

worsku i w Niższym Seminarium Księży Misjonarzy w Krakowie. Do zgromadzenia misji został przyjęty w 1892 r. W trakcie studiów teologicznych w 1897 r. wysłano go do Rzymu, gdzie doktoryzował się z teologii na Gregorianum w 1900 r., a wcześniej, bo 27 V 1899 przyjął święcenia kapłańskie.

Po powrocie uczył w Krakowie na Kleparzu teologii, filozofii i j. hebrajskiego w Seminarium Duchownym. Od 1903 r. był asystentem domu stradomskiego w Krakowie i nadal prowadził wykłady w Seminarium. Po kilku jednak miesiącach, ze względu na zdrowie został wysłany w charakterze superiora do Sarnek Dolnych w archidiecezji lwowskiej. W 1904 r. wrócił ponownie na Stradom i tam zmarł 30 XII.

Był wszechstronnie uzdolniony, układał m. in. teksty do kantat, hymny i pisywał wiersze religijne. Przedwczesna śmierć nie pozwoliła mu wykorzystać wiedzy i talentu.

I.

1. Ś.p. siostra Teofila Mikułowska. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 7: 1901 s. 89-91, 161-170, 230-230.

II.

1. Przekł.: Anielską pieśń dzwon grał. Przekł. z francuskiego. J. SIEDLECKI: Śpiewnik kościelny. Kr. 1928 s. 170-172.

III.

ŚMIDODA F.: Buczowski Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 86, tamże literatura.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Buczyński Wincenty (1789-1853), jezuita, profesor Akademii Połockiej, teolog-filozof.

Urodził się 17 III 1789 w Chyrówce na Ukrainie. Do zakonu jezuitów wstąpił 20 I 1805 r. Nowicjat odbył w Dyneburgu (1805-1806), filozofię studiował w Połocku (1806-1809), teologię tamże (do 1818). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1814 r. w Połocku. Od 1818 r. redagował „Miesięcznik Połocki", a od 1819 r. nauczał w Akademii Połockiej prawa naturalnego narodów, ekonomii politycznej i statystyki. Po wypędzeniu jezuitów z Rosji (1820) nauczał filozofii w Tarnopolu, Nowym Sączu (od 1835) Grazu, Linzu, Namur (od 1848), a teologii Lowanium (od 1850), gdzie zmarł 29 III 1853 r.

I.

1. Rozprawa historyczna o słuszności wyroku, którym zakon Templariuszów był zniesiony, pisana z powodu artykułu o tej materii niedawnymi czasy w „Tygodniku Wileńskim" umieszczonego. *Mies. Połoc.* R. 1818 t. 3 s. 1-14.

2. Institutiones doctrinae religionis, in quibus principia philosophica ad veritates religionis applicantur conscriptae. Viennae 1842 Druk. Mechitarystów 8° s. 6, 294, 5.

3. Przekł.: DE TOUL: Nauki tyczące się prawd wiary i powinności chrześcijańskich... dla użytku wiernych wszelkiego stanu. Lw. 1842 F. Piller 8° s. 332.

4. Doctrina religionis theologico-philosophica conscripta per Fratrem Josephum a Cupertino Tarnopoli anno 1828. Rkps Bibl. Kapucynów Kr., sygn. R. 41. k. 172.

5. Red.: *Miesięcznik Połocki.* 1818-1820.

II.

1. Nad uwagami Jana Styczyńskiego o Pułtawie, poemacie bohatyrskim ks. N. MUŚNICKIEGO SJ. *Dz. Wil.* R. 1817 T. 5 s. 610-648. Wydanie osobne pt. Rozbiór wiadomości pomieszczonych w recenzji poematu „Pułtawa". Połock 1818 Druk. Coll. SJ 8° s. 44. J. G. STYCZYNSKI ogłosił: Odpowiedź... w *Dz. Wil.* R. 1817 t. 6 s. 610-633. BUCZYŃSKI ogłosił znowu: Na zarzuty Jana Styczyńskiego przeciw obronie poematu X. MUŚNICKIEGO pt. Pułtawa, odpowiedź X. Wincentego Buczyńskiego TJ. *Mies. Połoc.* R. 1818 t. 1 s. 113-132.

2. Ćwiczenie się w nabożeństwie do Najświętszego Jezusowego Serca. Lw. 1838 F. Piller 12° s. 57. — Toż. P. 1854 Pawlicki i Gube 16° s. 71.

3. Institutiones philosophicae conscriptae. Pars prima contin. Logicam. Viennae 1843 Mechit. 8° s. III, 159; Pars secun-

da continens Metaphysicam. Viennae 1844 Mechit. 8° s. 299; Pars tertia contin. Ethicam. Viennae 1844 8° s. 203.

4. Przekł.: Piotr BECKX: Miesiąc Maj poświęcony ku czci Najświętszej Panny Marii. Lw. 1839 F. Piller 12° s. 175, nlb. 5; — Toż. Jasło 1858 L. D. Stoeger 16° s. 188. — Toż. Kr. 1880 Pobudkiewicz 16° s. VII, 160. — Toż. Kr. 1881 Druk. Czasu 16° s. 156. — Toż. Kr. 1889 Ks. M. Mycielski 16° s. 174, nlb. 2.

5. Rkps.: Institutiones philosophicae. ATJKr., sygn. 636.

6. Listy: 2 listy do W. Wielogłowskiego z 1842 r. Rkps Bibl. PANKr., sygn. 1834 k. 3-6.

III.

MIENICKI R.: Buczyński Wincenty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 90, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 4 s. 332-333, tamże literatura; DAROWSKI R.: Buczyński Wincenty. W: *Enc. katol.* T. 2 s. 1153, tamże literatura. — Ponadto: [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w Polskich prowincjach od 1820 r. Kr. 1932 s. 89-90. — ATJKr. Catalogus personarum et efficiorum Societatis Jesu in Alba Russia 1805/6-1819/ /20; Catalogus provinciae Galicianae, 1821-[1854]; rkps 273 I (dokumenty osobiste).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bugajczyk Wojciech (1866-1917), proboszcz, liturgista i muzyk kościelny.

Urodził się 10 III 1866 r. we wsi Czarkowo w dawnym pow. konińskim jako syn Antoniego i Marianny z Matczaków. Szkoły początkowe i gimnazjum ukończył w Koninie. Przez jakiś czas pracował tam jako urzędnik hipoteczny. W 1885 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Płocku, które ukończył w 1890 r., otrzymując święcenia kapłańskie. Jako wikariusz pracował w latach 1890-1893 w parafii Krzynowłoga Wielka, w 1893-1896 w Andrzejewie, w 1896-1899 w Przasnyszu, w 1899-1900 w Obrytem, w 1900 r. był wikariuszem w parafiach Pniewo, Pałuki i Nasielsk. W 1901 r. otrzymał probostwo w Siecieniu, w 1902 r. przeniósł się na probostwo do Pawłowa, w 1906 r. był proboszczem w Osieku Wielkim, od 1910 r. w Sikorzu, wreszcie od 1912 r. w Gójsku.

Mimo słabego zdrowia potrafił poza pracą parafialną znaleźć czas na studia teologiczne. Zajmował sie liturgią, a w niej przede wszystkim śpiewem kościelnym, sam pilnie poznając tajniki tej sztuki, jak również ucząc ludzi w parafiach gdzie pracował. Wraz z księżmi T. Kowalskim, E. Gruberskim i B. Mariańskim był jednym z pionierów odrodzenia muzyki kościelnej w diecezji płockiej i w Polsce. Od 1895 r. był stałym współpracownikiem dwutygodnika „Śpiew Kościelny" oraz „Kalendarz dla organistów", wydawnego przez ks. B. Mariańskiego. Zmarł w Gójsku 9 VII 1917 r., pochowany na miejscowym cmentarzu.

I.

1. Śp. ks. Marcin Ulanowski. (Nekrolog). *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 18 s. 122--123.

2. Reforma śpiewu kościelnego. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 41 s. 645-647; nr 42 s. 663-665.

3. Kilka uwag z powodu zamieszczonej w „Kurierze Warszawskim" wiadomości pod tyt. „Śpiew gregoriański". *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 47 s. 753-755; nr 49 s. 769-770.

4. Z dalszej i bliższej przeszłości probostwa Sikórz dekanatu płockiego. *Mies. Past. Płoc.* R. 8: 1913 nr 13 s. 24-33.

II.

1. Z Konina. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 40 s. 636-637.

2. Wykład z nieszporów w ogólności. W: *Kalendarz dla Organistów.* R. 3: 1893 s. 65-73.

3. Rec.: J. G. FRÖLICH: Acht Choral--Messen aus dem Ordinarium Missae des officiellen Graduale von... Musikoberlehrer am kgl. katcholischen Schullehrerseminar in Saulgau. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 5 s. 78-80.

4. Rec.: J. DĘBICKI: Quatuor Missae tempore Adventus et Quadragesimae in ecclesia Metropolitana Varsaviensi can-

tari solitae edidit... Varsaviae 1893. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 36 s. 575-576; nr 38 s. 591-592.

5. Śpiewy kościelne. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 10 s. 160; nr 11 s. 176; nr 12 s. 190-192; nr 13 s. 208; nr 15 s. 239-240; nr 16 s. 256; nr 18 s. 287-288; nr 19 s. 303-304; nr 21 s. 335-336.

6. Polecamy kompozycje kościelne. *Rocznik dla Organistów.* R. 3: 1894 s. 186--187.

7. Chór kościelny. *Rocznik dla Organistów.* R. 4: 1894 s. 139-145.

8. O uczeniu śpiewu. *Rocznik dla Organistów.* R. 4: 1894 s. 145-151.

9. Wykład psalmów nieszpornych. *Rocznik dla Organistów.* R. 4: 1894 s. 152-160.

10. Rec.: Rocznik dla Organistów na rok zwyczajny 1894. Płock 1894. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 8 s. 126-128.

11. Z Łomży. *Śpiew Kość.* T. 1: 1895 nr 1 s. 13-14.

12. Rec.: Rocznik dla Organistów na rok 1896. Płock 1896. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 6 s. 95-96; nr 7 s. 111-112.

13. Z muzyki kościelnej. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 8 s. 121-122, nr 19 s. 300-301, nr 41 s. 650-651.

14. Z Ostrowskiego. *Śpiew. Kośc.* R. 1: 1896 nr 7 s. 108-109.

15. Przykład godny naśladowania. *Śpiew Kośc.* R. 1: 1896 nr 12 s. 189-190.

16. Wykład psalmów nieszpornych. *Rocznik dla Organistów.* R. 5: 1896 s. 84-98.

17. Nabożeństwo żałobne za spokój duszy śp. biskupa Michała Nowodworskiego. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 31 s. 491-492.

18. Rec.: C. COHEN: Organum et Cantuele exhibens cantum trium Vesperarum votivarum. Comletorii, Litaniorum et hymni „Te Deum", harmoniis auctum et ornatum in usum organoedorum edidit... Ratisbonae 1892. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 5 s. 78-80.

19. Przasnysz. (Kronika). *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 6 89-90.

20. Z muzyki kościelnej. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 52 s. 825.

21. Kilka słów prawdy dla Organistów. *Śpiew Kośc.* R. 2: 1897 nr 5 s. 106-110.

22. Z Przasnysza. *Śpiew Kośc.* R. 2: 1897 nr 4 s. 78-79.

23. Z wycieczki do Odessy. *Śpiew Kośc.* R. 2: 1897 nr 12 s. 282-285.

24. Kompozycje muzyczno-kościelne i uwagi praktyczne dla organistów. *Rocznik dla organistów.* R. 6: 1897 s. 109--134.

25. Wykład psalmów nieszpornych. *Rocznik dla Organistów.* R. 7: 1898 s. 166-176.

26. Przegląd najnowszych dzieł z muzyki kościelnej. *Rocznik dla Organistów.* R. 7: 1898 s. 126-156.

27. Rec.: J. SUSZYŃSKI: Cantionale Ecclesiasticum ad normam Ritualis Sacramentorum Petricoviensis nec non aliorum antiquorum librorum edidt... Posnaniae 1897. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 35 s. 558-560; nr 36 s. 575-576; nr 37 s. 591-592. — Toż w: *Rocznik dla Organistów* 1899. R. 8: 1899 s. 78-85.

28. Z Przasnysza. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 48 s. 763-765, nr 50 s. 795-796.

29. Najnowsze wydawnictwa z muzyki kościelnej. *Rocznik dla Organistów.* R. 8: 1899 s. 86-111.

30. Rec.: J. SIEROSŁAWSKI: Śpiew kościoła rzymsko-katolickiego od początku ery chrześcijańskiej aż po nasze czasy. Kraków 1900. Prz. Katol. R. 38: 1900 nr 48 s. 767-768.

31. Rec.: Preces ante et post Missam. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 49 s. 783-784.

32. Część literacka „Rocznika dla organistów". *Rocznik dla Organistów.* R. 9: 1900 s. 65-88.

33. Pieśń „Boga-Rodzica". *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 1 s. 9-11.

34. Jubileusz kapłański. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 51 s. 813-814.

35. Rec.: „Dzwonek Częstochowski". *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 36 s. 571.

36. Vesperae de Sanctissimo Eucharistiae Sacramento unisono et ad quator voces inaequales composuit... Plociae 1901. Druk. K. Miecznikowskiego 4° k. 35.

37. Cantus ad recipiendum episcopum „Ecce Sacerdos Magnus" ad IV voces pares viriles et ad IV et tres voces inaequales composuit... Plociae 1902 Druk. K. Miecznikowskiego 4° k. 4.

38. W sprawie śpiewu po kościołach parafialnych. *Rocznik dla Organistów.* R. 10: 1902 s. 75-88.

39. Rec.: A. WASZKIEWICZ: Directorium cantus choralis seu cantionale Ecclesiasticum adauctum... Vilnae 1899--1902. *Śpiew Kośc.* R. 8: 1903 nr 6 s. 78--79, nr 10 s. 125-127, nr 12 s. 148-151, nr 13-14 s. 164-165, nr 15-16 s. 177-179, nr 17 s. 192-193, nr 20 s. 227-239 nr 24 s. 277-280.

40. O śpiewie Nieszporów. *Śpiew. Kośc.* R. 8: 1903 nr 23 s. 263-265, nr 24 s. 272-274.

41. Śpiew podczas konsekracji katedry płockiej. *Śpiew. Kośc.* R. 8: 1903 nr 23 s. 262-263.

42. Vesperae in honorem Immaculatae Conceptionis Beatae Mariae Virginis

unisono et ad IV voces inaequales et aequales (viriles) falsiburdoni. Plociae 1904 Druk. K. Miecznikowskiego 4° s. 25.

43. Jeszcze w sprawie Nieszporów. *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 9 s. 104.

44. O śpiewie chóralnym polskim i o jego stosunku do medycejskiego. *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 10 s. 115-117.

45. O pacierzach kapłańskich w ogólności a w szczególności o Nieszporach. *Rocznik dla Organistów.* R. 12: 1904 s. 54-66.

46. Rec.: Missa Dominicalis secunda ad tres voc. inaequales altum, tenorem et bassum et organum comp. Mitterer. *Śpiew Kośc.* R. 10: 1905 nr 5 s. 61.

47. Rec.: Missa in honorem Sanctae Heleonorae Imperatricis, quam A. Boltazzo. *Śpiew Kośc.* R. 10: 1905 nr 5 s. 62.

48. Rec.: F. KONOPASEK: Podręcznik szkolny na trzy głosy męskie lub dziecięce. *Śpiew Kośc.* R. 10: 1905 nr 6 s. 72.

49. O naprawę śpiewu „Gorzkich Żalów". *Śpiew Kośc.* R. 10: 1905 nr 7 s. 86-87.

50. Z praktyki parafialnej. *Śpiew Kośc.* R. 10: 1905 nr 21 s. 250-252.

51. Z Jasnej Góry. *Śpiew Kośc.* R. 10: 1905 nr 1 s. 12.

52. Litania do Najsłodszego Serca Pana Jezusa z oficjalną melodią kościelną ułożoną w tonacji doryckiej. Płock 1905. Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 6.

53. Odpowiedź bezimiennemu organiście i słowo wyrzutu innym jemu podobnym. *Śpiew. Kośc.* R. 11: 1906 nr 22 s. 259-260.

54. Rec.: E. NIKIEL: Missa tertia „Requiem". *Śpiew Kośc.* R. 11: 1906 nr 230 s. 274.

55. W hołdzie Najświętszemu Sercu Jezusa Chrystusa. Śpiewnik z towarzyszeniem organu zawierający pieśni o Najśw. Sercu P. Jezusa podczas publicznej adoracji. Płock 1907 Druk K. Miecznikowskiego 16° s. 36.

56. Notatki z wycieczki. *Śpiew Kośc.* R. 12: 1907 nr 1-2 s. 34.

57. Notatki z podróży. *Śpiew Kośc.* R. 12: 1907 nr 20 s. 180-184, nr 24 s. 277-282.

58. Rec.: WALKIEWICZ: Missa in honorem S. Theresiae ad quatuor voces aequales comitante organo. Ratisbonae 1907. *Śpiew. Kośc.* R. 12: 1907 nr 22 s. 238-239.

59. Rec.: J. SURZYŃSKI: Missa in honorem Immaculatae Conceptionis Beatae Mariae Virginis quinque vocibus inaequalibus concinenda auctore... Regensburg 1907. *Śpiew Kośc.* R. 12: 1907 nr 24 s. 287-288.

60. Rec.: W. STRYJAKOWSKI: Podręcznik obrzędów używanych w Kościele katolickim w czasie od Środy Popielcowej począwszy do Zielonych Świątek, dla użytku sług kościelnych. Warszawa 1903. *Śpiew Kośc.* R. 12: 1907 nr 3-4 s. 38-40, nr 5-6 s. 52-54.

61. Rec.: Missa in honorem S. Theresiae. Ratisbonae 1907. *Śpiew. Kośc.* R. 12: 1907 nr 22 s. 238-239.

62. W sprawie reformy muzyki kościelnej w Diecezji Płockiej. *Mies. Past. Płoc.* R. 2: 1907 nr 2 s. 30-36.

63. Rec.: M. HALLER: Missa in honorem Sancti Cassiani... quatuor vocum virilium cum organo auctore... Regensburg 1907. *Śpiew Kośc.* R. 12: 1907 nr 24 s. 289.

64. Rec.: A. WEIL: 800 kompozycji na organy. Regensburg 1907. *Śpiew Kośc.* R. 12: 1907 nr 21 s. 222-224.

65. Rec.: E. WESSEL: Missa pro defunctis ad quatuor voces inaeguales comitante organo. Regensburg 1907. *Śpiew Kośc.* R. 13: 1908 nr 24 s. 441-442.

66. Rec.: SINGENBERGER: Theoretisch-Praktisch, Harmonium-Schule für den kirchlichen Gebrauch. Regensburg 1908. *Śpiew. Kośc.* R. 13: 1908 nr 24 s. 441.

67. Rec.: J. DIEBOLD: Op. 54-r 25 grössere und kleinere Orgelstücke... die katolische Liturgie unter gutiger Mitwirkung bawarhter Fachmassner herausgegeben. Ratisbonae 1908. *Śpiew Kośc.* R. 13: 1908 nr 24 s. 440-441.

68. Rec.: F. WITT: Missa in honorem S. Raphaelis Archangeli 5 vocum auctore... Regensburg 1907. *Śpiew Kośc.* R. 13: 1908 nr 24 s. 439-440.

69. Rec.: Missa in honorem Sanctae Familiae Jesu, Mariae, Joseph. Ratisbonae 1907. *Śpiew Kośc. R.* 13: 1908 nr 9-10 s. 190-191.

70. Z przed kilku lat. *Śpiew Kośc.* R. 13: 1908 nr 1 s. 5-10, nr 5 s. 92-96.

71. Rec.: Directorium chori. P. 1906. *Śpiew Kośc.* R. 13: 1908 nr 1 s. 10-15.

72. Zesłanie Ducha Świętego. *Mazur.* (Płock). R. 3: 1908 nr 23 s. 177-179.

73. Nowe prawo małżeńskie. *Śpiew Kośc.* R. 13: 1908 nr 13-14 s. 247-249, nr 17-18 s. 313-315.

74. Niepokalane Poczęcie Najświętszej Marii Panny. *Mazur.* R. 3: 1908 nr 50 s. 394-396.

75. Z Płocka. *Śpiew Kośc.* R. 13: 1908 nr 8 s. 167-169.

76. O śpiewie „Gorzkich Żalów". *Mazur.* R. 4: 1908 nr 9 s. 68.

77. Rec.: J. JEHNER: Cantus Ecclesiastici juxta editionem Vaticanam quos ad usum clericorum collegit... *Mies. Past. Płoc.* R. 5: 1910 nr 5 s. 123-124.

78. Chyba nie „osobliwy" ale „czujny pasterz". *Mazur.* R. 5: 1910 nr 20 s. 262-263.

79. Sposób śpiewania Aktów uwielbienia. *Mies. Past. Płoc.* R. 5: 1910 nr 11 s. 316-317.

80. Nowe organy w kościele parafialnym w Osieku Wielkim w dek. rypińskim. *Mies. Past. Płoc.* R. 5: 1910 nr 1 s. 19-22.

81. Uroczystość św. Cecylii w Warszawie. *Mazur.* R. 6: 1911 nr 49 s. 774.

82. Vesperae in solemnitatem S.S. Corporis Christi unisono cum organo et ad IV voces inaequales (falsiburdoni) auctore... Plociae 1912 Druk. K. Miecznikowskiego 4° k. 35.

83. Co ma być śpiewane jako egzekwie w Dniu Zadusznym? *Mies. Past. Płoc.* R. 7: 1912 nr 10 s. 249-250.

84. Rec.: Psalterium Breviarii cum Ordinario. *Mies. Past. Płoc.* R. 7: 1912 nr 12 s. 329-330.

85. Egzekwie w dniu Zadusznym. *Mies. Past. Płoc.* R. 8: 1913 nr 10 s. 257-258.

86. Rec.: Kyriale seu Ordinarium Missae. Ratisbonae 1913. *Mies. Past. Płoc.* R. 9: 1914 nr 7 s. 246.

87. Rec.: Psalmi Vesperarum et Completorii. Ratisbonae 1913. *Mies. Past. Płoc.* R. 9: 1914 nr 7 s. 247.

88. Rec.: Missa pro defunctis. Regensburg 1913. *Mies. Past. Płoc.* R. 9: 1914 nr 7 s. 247-248.

89. Rec.: Cantiones Sacrae. Zbiór łacińskich śpiewów kościelnych na chór mieszany zebrał i ułożył J. MOHR. Regensburg 1913. *Mies. Past. Płoc.* R. 9: 1914 nr 7 s. 248.

90. Rec.: Graduale Sacrosanctae Romanae Ecclesiae de tempore et de Sanctis. Ratisbonae 1911. *Mies. Past. Płoc.* R. 9: 1914 nr 7 s. 245-246.

91. Rec.: Vesperale Romanum exceptum ex Antiphonali. Ratisbonae 1913. *Mies. Past. Płoc.* R. 9: 1914 nr 7 s. 246.

92. Rec.: Vesperae cum Completorio de Dominica iuxta editionem Vaticanam Antiphonarii Romani. Regensburg 1913. *Mies. Past. Płoc.* R. 10: 1915 nr 9 s. 156-158.

93. Rec.: Missa in honorem S. Casimiri Conf. *Mies. Past. Płoc.* R. 10: 1915 nr 9 s. 158-159.

94. Ad implorandam Dei misericordiam. *Mies. Past. Płoc.* R. 10: 1915 nr 5 s. 80-82.

III.

MĄKOWSKI W.: Bugajczyk Wojciech. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 107, tamże literatura. — Ponadto: Z sekcji „Miłośników Muzyki Kościelnej". *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 42 s. 650-651; Z sekcji muzyki kościelnej. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 49 s. 780; *Rocznik dla organistów.* R. 7: 1898 s. 49-67; Ks. Bugajczyk Wojciech. (Nekrolog). *Mies. Past. Płoc.* R. 12: 1917 nr 9 s. 247.

Ks. Michał Grzybowski

Bujalski Antoni Bonawentura h. Kościesza (1726-1782), franciszkanin konw., dogmatyk.

Urodził się w rodzinie litewskiej. Nie posiadamy jednak bliższych danych o jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu. Do zakonu franciszkanów wstąpił w Wilnie, odbył nowicjat i w tamtejszym studium zakonnym uczył się filozofii i teologii. Naukę teologii kontynuował następnie w Asyżu, wieńcząc ją doktoratem. Po powrocie do kraju był przez wiele lat regensem studium franciszkanów w Wilnie. Owocem jego wykładów było 9 rozpraw, zawierających całokształt teologii dogmatycznej, w których Bujalski odszedł od tradycyjnego w zakonie skotyzmu i oparł się na dziełach współczesnych teologów nie skotystów. W 1763 r. został prowincjałem i podczas 3-letniego urzędowania najwięcej uwagi poświęcił sprawie podniesienia intelektualnego swej prowincji, kładąc nacisk na lepsze zaopatrzenie bibliotek klasztornych oraz reformę zakonnych studiów. Został następnie gwardianem w Wilnie, a od 1772 r. do końca życia mieszkał w klasztorze olkienickim najpierw jako gwardian, a potem jako rezydent. Zasłużył się dla tamtejszego klasztoru rozpoczęciem budowy kaplicy loretańskiej i ożywieniem działalności duszpasterskiej. Opracował zbiór kazań, napisał 3 dzieła treści ascetycznej oraz zebrał wygłoszone przez siebie mowy z okresu swojego prowincjalatu. Zmarł w Olkienikach w 1782 r.

I.

1. Binae dissertationes theologicae historico-critico-dogmaticae... de invocatione sanctorum... altera vero de symbolis catholicae fidei... Vilnae 1761 Typis patrum Minorum Conventualium 4° k. 4 s. 96.

2. Tractatus theologicus historico-critico dogmaticus de sacra Scriptura... Vilnae 1762 Typis PP. Minorum Conventualium 4° k. 6 s. 458 k. nlb. 1.

3. Dissertatio theologica... de existentia septem novae legis sacramentorum... Vilnae 1762 Typis Academicis S. J. 4° k. 4 s. 180.

4. Dissertatio theologica... de indulgentiis... Vilnae 1762 Typis Academicis S. J. 4° k. 3 s. 98, 180.

5. Dissertatio theologica... de generalibus conciliis... Vilnae 1763 Typis Academicis S. J. 4° Opis według K. ESTREICHERA T. 13 s. 433.

6. Dissertationes theologicae... altera de traditionibus, altera vero de antichristo... Vilnae 1763 Typis Patrum Minorum Conv. 4° k. 3 s. 117.

7. Disputatio theologica... de reali Christi praesentia sub eucharisticis speciebus... Vilnae 1764 Typis Patrum Minorum Conventualium 4° s. 152 + index.

8. Tractatus theologicus... de divini Verbi Incarnatione... Vilnae 1766 Typis Patrum Minorum Conventualium 4° s. 393.

II.

1. Zakonne medytacje na cały tydzień w trzech częściach... ułożone... Wilno 1770 Druk. Księży Franciszkanów 8° p. XIX s. 200.

2. Mowy... podczas urzędu prowincjalstwa przy klasztornych wizytach... do zakonników miane... z załączeniem 2 kazań o św. Józefie z Kupertynu... Wilno 1772 Druk. OO. Franciszkanów 4° k. 2 s. 252 k. 4.

3. Rekolekcje duchowne... dla Braci Mniejszych Konwentualnych na 10 dni... rozłożone... Wilno 1773 Druk. Akademicka T. J. 4° ark. 2 s. 463 s. 4.

4. Chrześcijanin zabawny w oddaleniu się... na 10 dni dla odprawienia rekolekcji... Wilno 1775 Druk. Księży Pijarów 4° t. 1 p. VII s. 445; T. 2 s. 377.

5. Grzesznik zachęcony... do codziennego przez cały miesiąc rozmyślania o rzeczach ostatecznych... Wilno 1776 Druk. Księży Franciszkanów 8° p. XIX p. XIX s. 146.

III.

KANTAK K.: Bujalski Antoni Bonawentura. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 109, tamże literatura. — Ponadto: KRASZEWSKI J. I.: Wilno. T. 4. Wil. 1842 s. 295, 298, 302-304, 306; Bujalski Bonawentura. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 4 s. 582; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 2 s. 333; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2 Kr. 1938 s. 7, 10, 409, 433, 439, 442, 451, 452, 463-467, 474, 489, 497; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 298, 305-306; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). Tamże. T. 2 cz. 1 s. 441.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bujdecki Florian Sebastian (1702-1765), bożogrobiec, hagiograf.

O jego pochodzeniu i początkowych naukach nic nie wiadomo. Wstąpił do zakonu bożogrobców w Miechowie ok. 1718 r. Uczył się filozofii i teologii w studium zakonnym w Krakowie i w 1722 r. bronił tez teologicznych „de beatudine et actibus humanis iuxta mentem s. Augustini". Przez kilka następnych lat był Bujdecki lektorem filozofii w studium bożogrobców w Krakowie i kontynuował studia teologiczne w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je w 1725 r. doktoratem teologii. W rok potem awansował na wykładowcę teologii w studium zakonnym w Krakowie.

Po kilku latach pracy dydaktycznej był Bujdecki przejściowo proboszczem w Grodzisku Wielkopolskim. Ponieważ okazał się dobrym administratorem, awansował po 1734 r. na administratora dóbr głównego klasztoru bożogrobców w Miechowie. Zajęcia administracyjne i duszpasterskie nie odciągnęły go jednak od pracy piśmienniczej, o czym świadczy wydane w 1743 r. opracowanie życiorysów ważniejszych świętych zakonu. W tym samym roku (1743) wyjechał do Rzymu, gdzie przez 3 lata był prokuratorem generalnym bożogrobców i dzięki jego staraniom Kongregacja Obrzędów wydała dekret w 1744 r. upowszech-

niający w Polsce święto Grobu Chrystusa. Powrócił z Rzymu z tytułem protonotariusza ap. i przejściowo był proboszczem w Uniejowie k. Miechowa, a następnie w tymże roku (1746) został rektorem kolegium bożogrobców w Gnieźnie oraz prepozytem tamtejszego kościoła św. Jana. W czasie pobytu w Gnieźnie napisał życiorys arcybpa gnieźnieńskiego z zakonu bożogrobców Macieja Łubieńskiego, przez co zyskał sympatię aktualnego arcybpa Adama Ignacego Komorowskiego, który usiłował w 1752 r. wprowadzić go do kapituły gnieźnieńskiej. Jednak zdecydowany sprzeciw tej ostatniej oraz śmierć Komorowskiego († 1759) sprawiły, że Bujdecki tym chętniej przyjął w 1762 r. wybór na generała swojego zakonu i prepozyta miechowskiego. Na tym stanowisku pozostał do śmierci, zajmując się administracją zakonu oraz wykończeniem budowy kościoła miechowskiego. Zmarł w Miechowie 17 VIII 1765 r. Jego młodszy brat Mateusz był również bożogrobcem i od 1765 r. prepozytem miechowskim.

I.

1. Thesaurus in fertilissimo M. Augustini agro... seu conclusiones theologicae... Cracoviae 1722 Typis Jacobi Matyaszkiewicz 2° k. 4. Na końcu zaznaczono, że bronił tez F. Bujdecki pod kierunkiem bożogrobca Jakuba Radlińskiego.

2. Vitae sanctorum et sanctarum Ordinis Canonicorum Regularium... Custodum Ssmi Sepulchri... Cracoviae 1743 In Officina Dominici Sierakowski 4° k. 4 s. 186 k. 4.

3. Vitae venerabilis servi Dei Mathiae Łubieński canonici regularis sancti Sepulchri... archiepiscopi Gnesnensis... Calissii 1752 Typis Collegii Calissiensis S. J. 4° s. 265, ark. 2.

II.

1. Capitolium... in applausum generalis capituli Canonicorum Custodum Ss. Sepulchri... Miechoviae celebrati... 5 Octobris 1723. Cracoviae 1723 Typis Francisci Cezary 2° ark. 4.

2. Corona gratitudinis in fine cursus theologici... suo professori J. Radliński s. Theologiae doctori... a studio theologico Cracoviensi Canonicorum... dedicata... 1723 die 30 Junii. Cracoviae 1723 Typis Francisci Cezary 2° k. 6.

3. Związek miłości... Antoniego Wiklińskiego i Anny Mikołowiczówny... Kraków 1723 Druk. Franciszka Cezarego 2° k. 6.

4. Chwała najświętszego Grobu Chrystusa... na uroczystość tegoż... w kościele miechowskim... kazaniem ogłoszona. Kraków 1725 Druk. Jakuba Matyaszkiewicza 2° k. nlb. 8.

5. Flos medicinalis... s. Jacobus Apostolus... Custodum Ss. Sepulchri fundator ac patriarcha... novis devotionibus decoratus. Cracoviae 1725 Typis Jacobi Matyaszkiewicz 8° k. nlb. 15.

6. Łaska z nieba przy wniebowzięciu N. P. Marii w kościele farnym archipresbiterialnym N. Marii in Circulo Cracoviensi... ogłoszona... 1724. Cracoviae 1725 Druk. Jakuba Matyaszkiewicza 2° k. nlb. 9.

7. Officium s. Jacobi Apostoli... Cracoviae 1725 8° ark 2. — Toż. Cracoviae 1743 8° k. $A\text{-}B_8$.

8. Kazanie na uroczystość... bł. Wincentego Kadłubka... d. 8 marca 1726 r. w kościele jędrzejowskim cystersów... odprawione. Kraków 1726 2° k. nlb. 9.

9. Kazanie na uroczystość... św. Stanisława Kostki... w Kaliszu 1732 r. w kościele S. J.... odprawione. Kalisz 1734 Druk. Kolegium S. J. 2° k. nlb. 7.

III.

JANOCKI J. D.: Polonia litterata nostri temporis. Vratislaviae 1750 s. 11; TENŻE: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1. Breslau 1755 s. 17-19; TENŻE: Excerptum Poloniae litteraturae huius atque superioris aetatis. T. 1. Vratislaviae 1764 s. 315, 316; JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 39; BULIŃSKI M.: Wiadomość historyczna o zakonie kanoników regularnych zwanych miechowitami. *Pam. Rel.-Mor.* R. 24: 1852 t. 22 s. 478; GACKI J.: Historia kościoła w Skaryszowie. *Pam. Rel.-Mor.* R. 25: 1853 t. 25 s. 244, 245; PĘKALSKI P.: O początku, rozkrzewieniu i upadku zakonu Kanoników Stróżów św. Grobu Jerozolimskiego. Kr. 1867 s. 119, 154, 155; Bujdecki Florian. W: *Enc. powsz.* (Org.). T. 4 s. 582; GAWROŃSKI F.: Kanonicy regularni w Polsce. W: *Enc. kośc.* T. 9 s. 470-472; TOBIASZ M.: Bożogrobcy w Miechowie. *Nasza Przeszł.* T. 17: 1963

s. 37, 53. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 5359: Ż. PAULI: Słownik bibliograficzno-biograficzny bakałarzy, magistrów, doktorów i profesorów Uniw. Krakowskiego. T. 2 k. 105.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bujnowski Michał (1632-1690), jezuita, teolog ascet.

Urodził się 7 III 1632 na Białorusi. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 IX 1646 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1646-1648), studium nauczycielskie przeszedł w Akademii Wileńskiej (1648-1649) i w Orszy (1649-1650), filozofię studiował w Akademii Wileńskiej (1650-1653), a teologię w czasie wojen szwedzkich w Akademii w Tyrnawie (1656-1660). W latach 1662-1672 nauczał retoryki w Nieświeżu, Grodnie, Wilnie, Warszawie i Krożach. Od 1672-1683 r. był penitencjarzem w Rzymie. Piastował następnie urzędy rektora w Połocku (1683-1688), wicerektora domu nowicjatu w Wilnie (1689-1690) i rektora w Nieświeżu (od 1689). Zmarł w Nieświeżu 20 X 1690. Dziełka Bujnowskiego będące na pograniczu teologii i ascezy posiadają rzadką w tym czasie piękną polszczyznę.

I.

1. Ranny obiad na posiłek duszy przed dziennymi zabawami. Wilno 1686 Druk. Akad. Soc. Jesu 12° k. nlb. 3, s. 176.
2. Droga do domu wieczności. Wilno 1688 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 8, s. 535, k. nlb. 5.
3. Ratio status eligendi. Cz. 1-2. Vilnae 1688-1689 Typ. Acad. SJ 4° s. 216, k. nlb. 12, k. nlb. 4, s. 104. Cz. 2 ma tyt.: Ratio status religiosi eligendi.
4. Ratio status ecclesiastici stabiliendi. Pars VII. Vilnae 1690 Typ. Acad. SJ 4° s. 284, k. nlb. 9.
5. Sztuka nad sztukę. Przestrogi na rozeznanie zdrad, błędów i oszukania w wierze, w nadziei i miłości na ludzie duchowne przypadających. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, dawna sygn. 404.

II.

1. List do Adama A. Kochańskiego z 1976. Rkps BN., sygn. 3280 k. 11-12.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 65, tamże literatura. — Ponadto: BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 1891 s. 474; KOJAŁOWICZ W. W.: Herbarz rycerstwa W. X. Litewskiego tak zwany Compendium. Kr. 1897 s. 283; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 467; FIJAŁEK J.: Potrawki jezuickie z r. 1686. *Pam. Liter.* R. 2: 1903 s. 599-601; Bujnowski Michał. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 210. — ARSJ.: Lit. 10-18 (katalogi trzyletnie z lat 1649-1690); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1647-1690); ATJKr.: Rkps 1536 s. 107-110, 987 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lituaniae).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bukaty Tadeusz Józef h. Pomian (1740-1795), biskup sufragan żmudzki, wydawca.

Urodził się 5 VIII 1740 r. w Komaryszkach w diecezji wileńskiej jako jeden z siedmiu synów Benedykta i Zofii z Wolbeków. Święcenia kapłańskie przyjął w sierpniu 1765 r. i pracował w duszpasterstwie w diecezji żmudzkiej, a następnie dzięki poparciu bpa Jana Dominika Łopacińskiego został kanonikiem smoleńskim oraz audytorem tegoż biskupa. W 1772 r. zebrał i wydał z inicjatywy biskupa przywileje bractwa nauki chrześcijańskiej, przetłumaczone w roku następnym na j. litewski i zalecone plebanom jako pomoc do wznowienia i upowszechnienia tegoż bractwa w całej diecezji. Będąc już kanonikiem smoleńskim, Bukaty doktoryzował się na Wydziale Prawa Uniw. Wileńskiego, a następnie został kanonikiem katedralnym żmudzkim, oficjałem generalnym (do 1778 r.) oraz infułatem szydłowskim. W trosce o wyższy poziom moralny i teologiczne wykształcenie duchowieństwa zaproponował eksjezuicie Tomaszowi Waluszewiczowi tłumaczenie z j. francuskiego

4-tomowego dzieła ks. Piotra Józefa Henry pt. „Nauki dogmatyczne i moralne", które wydał własnym nakładem w Wilnie w 1777 r.

Za rządów bpa Stefana Jana Giedroycia Bukaty został sufraganem żmudzkim. Wśród rozlicznych prac duszpasterskich o charakterze ogólnodiecezjalnym, najwięcej troski poświęcił swojej parafii w Szydłowie, gdzie koronował cudowny obraz Matki Boskiej i zaraz potem (8 i 10 IX 1786), konsekrował wykończony przez siebie kościół parafialny w którym ufundował przy współudziale miejscowych dobrodziejów dwie altarie, wybudował w Szydłowie nowy dom dla infułatów i utrzymywał szpital dla ubogich. Odznaczony w 1789 r. orderem św. Stanisława został w czasie insurekcji kościuszkowskiej powołany na prezesa rosieńskiej Komisji Porządkowej, ale zaraz po upadku powstania złożył wraz z ogółem duchowieństwa oświadczenie lojalności okupacyjnym władzom rosyjskim. W 1795 r. był jednym z delegatów którzy wstawiali się w Petersburgu za wziętymi do niewoli Żmudzinami. Zmarł w Siemkowie 16 XII 1796 r.

I.

1. Objaśnienie o bractwie albo kongregacji *Doctrinae Christianae*... w kościele katedralnym diecezji żmudzkiej r. 1630 założonej a potem wielu kościołom parafialnym udzielonej... Wilno 1772 Druk. Akademicka S. J. 8° s. 251, k. 4.

2. Wyd.: Piotr Józef HENRY: Nauki dogmatyczne i moralne... na j. polski przetłumaczone przez ks. Tomasza Dominika WALUSZEWICZA... T. 1-3. Wilno 1777 Druk. Akademicka. (Druk znany z opisu ESTREICHERA). T. 4. Wilno B. r. Drukarnia Akademicka 8° k. 1, s. 218, k. 1. — Toż. Wyd. 2. T. 1-4. Wilno 1783 Druk. Akademicka 8° t. 1 k. 10, s. 537, k. 3; T. 2 s. 425, k. 2; T. 3 s. 398, k. 2; T. 4 s. 288, k. 2. — Toż. Wyd. 3. T. 1-4. Warszawa 1792 8°. Ostatnie wydanie znane z opisu ESTREICHERA.

II.

1. Kazania, egzorty i mowy w czasie pogrzebu... Jana Dominika Łopacińskiego biskupa żmudzkiego... r. 1778 d. 15 lutego miane. Wilno 1778 Druk. Akademicka 8° k. nlb. 56.

III.

FALKOWSKI C.: Bukaty Tadeusz Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 115-116, tamże literatura. — Ponadto: Effigies vera in ecclesia praepositurae Szydloviensis... B. m. 1786 passim. Zawiera biografię Bukatego; RITZLER R., SEFRIN P.: Hierarchia catholica medii et recentioris aevi. T. 6. Patavii 1958 s. 403.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Bukowski Julian, krypt. J. B., (1837-1904), prepozyt kolegiaty św. Anny w Krakowie, historyk Kościoła.

Syn ziemianina Andrzeja i Katarzyny z Krzyżanowskich, I-voto Bartlowej, urodził się 29 XII 1837 r. w Krakowie, był też całym życiem i działalnością związany z tym miastem. Nauki pobierał w gimnazjum św. Anny, studia teologiczne odbył na Uniw. Jagiellońskim, święcenia kapłańskie przyjął w 1862 r. i został najpierw wikariuszem w parafii św. Salwatora, następnie św. Mikołaja. W latach 1865-1876 zajmował się jako katecheta gimnazjalny nauczaniem religii i duszpasterstwem młodzieży, wystąpił wówczas z publicznym pismem przeciw projektowi ograniczenia nauki relgii, a w 1895 r. przyczynił się do zorganizowania w Krakowie pierwszego zjazdu katechetów. W 1876 r. został prepozytem kolegiaty św. Anny, pełnił nadto obowiązki dziekana krakowskiego, był cenzorem ksiąg religijnych i radcą konsystorza, jako delegat biskupa zajmował się Arcybractwem Miłosierdzia. Społecznie wiele się udzielał, był członkiem Towarzystwa Miłośników Zabytków Krakowa, należał do Rady Miejskiej, przyczynił się do budowy domu dla katolickich

stowarzyszeń i internatu dla dziewcząt, w testamencie uczynił hojne legaty dla zakładów dobroczynnych. Nie żałował ofiar na renowację kościoła mariackiego, za co Matejko uwieńczył go w portrecie wśród dekoracji sklepienia, dbał również o kościół św. Anny i budynki parafialne. W 1878 r. uzyskał doktorat na Uniwersytecie Lwowskim, był członkiem Komisji Historycznej Akademii Umiejętności. Zmarł 17 V 1904 r. w Krakowie.

Nie szczędził czasu na prace publicystyczne i naukowo-badawcze. Wśród jego publikacji są dzieła z zakresu filologii i kaznodziejstwa, większość jednak dotyczy historii. Największy rozgłos zjednała mu dwutomowa praca o reformacji w Polsce, która jednak spowodowała krytyczne recenzje kilku historyków i wywołała jego polemikę.

I.

1. Dzieje reformacji w Polsce od wejścia jej do Polski aż do jej upadku, według najnowszych źródeł zebrał i opracował... T. 1: Początki i terytorialne rozprzestrzenienie się reformacji. Kr. 1883 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. XV, 712, mapa; T. 2· Polityczny wzrost i wzmaganie się reformacji aż do sejmu w r. 1558--1559. Kr. 1886 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. IX, 599.

2. Odpowiedź na rzecz księdza Dr CHOTKOWSKIEGO: Przyczyny i początki reformacji w Polsce z powodu Dziejów reformacji księdza Bukowskiego. *Kur. Pozn.* R. 12: 1883 nr 268-269. — Toż w osob. odb. P. 1883 Druk. J. Leitgebra 8° s. 15.

3. Odpowiedź na krytykę pana W[incentego] Z[AKRZEWSKIEGO] zamieszczoną w „Przeglądzie Polskim" z maja b. r. z powodu Dziejów reformacji w Polsce, t. II. przez... Kr. 1886 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 8.

4. Ustawy i nabożeństwa bractwa św. Anny Samotrzeciej w kościele św. Anny w Krakowie z dodaniem żywota św. Anny i Joachima oraz nauk o bractwach i odpustach, rzecz niegdyś przez ks. Marcina TYLKOWSKIEGO penitencjarza przy kościele św. Anny zebrana, a teraz przez... przejrzana i pomnożona. Kr. 1887 Druk. Uniw. Jag. 8° s. 139, nlb. 2.

5. O dacie narodzenia św. Jana Kantego i o 500-letniej rocznicy jego śmierci w roku przyszłym. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 22 s. 255-261. — Toż w osob. odb. Kr. 1889 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 7.

6. Przekł.: Eulalia BENOIT: Żywot św. Jana Kantego, w 500-letnią rocznicę jego urodzin z francuskiego oryginału przełożył i uzupełnił... Kr. 1890 Druk. Czasu 16° s. XV, 357, nlb. 2, ryc. 2.

7. Jasna Góra, dzieje cudownego obrazu Bogarodzicy w Częstochowie. Kr. 1894 Druk. W. Korneckiego 32° s. XI, 123, z obrazkiem.

8. Adam Opatovius, dawny akademik krakowski. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 18 s. 283-275; nr 19 s. 294-297; nr 20 s. 310--313; nr 21 s. 324-325. — Toż pod zm. tyt.: Adam Opatovius, dawny akademik krakowski, karta z dziejów Uniwersytetu Krakowskiego. Kr. 1900 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 37, tabl. 1.

9. Kościół św. Anny. Monografia historyczna. Kr. 1900 Druk. Czasu 16° s. 46, nlb. 2, tabl. 2. Biblioteka krakowska. Nr 17.

10. Krótka wiadomość historyczno-artystyczna o kościele świętej Anny w Krakowie z powodu dwóchsetletniej rocznicy poświęcenia tegoż kościoła. Podał... Kr. 1903 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 44, nlb. 1, tabl. 5.

II.

1. Słowo o ankiecie gimnazjalnej, zwołanej do Wiednia we Wrześniu b. r. przez... Kr. 1870 Druk. Uniw. Jag. 8° s. 10.

2. Kazania pasyjne tudzież nauki w czasie ćwiczeń duchownych dla młodzieży gimnazjalnej z dodaniem kilku kazań przygodnych, przez... poświęcone ks. Albinowi Dunajewskiemu, biskupowi krakowskiemu. Kr. 1879 Druk. W. Korneckiego 8° s. 124, nlb. 1. — Toż (Wyd. 2) pod zm. tyt.: Kazania pasyjne tudzież Nauki w czasie ćwiczeń duchownych dla młodzieży gimnazjalnej z dodaniem kilku kazań przygodnych. Kr. 1902 Druk. St. A. Krzyżanowskiego 16° s. 254.

3. Porównanie języka polskiego z łacińskim. W: *Sprawozdanie dyrektora c. k. Gimnazjum św. Jacka w Krakowie za rok szkolny 1880.* Kr. 1880 s. 1-20. — Toż w osob. odb. Kr. 1880 Druk. W L. Anczyca i Sp. 8° s. 20.

4. Jerozolima. *Czas.* R. 41: 1888 nr 247 s. 1; nr 248 s. 1.

5. Odczyt. (Wrażenia z pielgrzymki do Ziemi św.). *Czas.* R. 41: 1888 nr 290 s. 2-3.

6. Odwiedziny w Budziszynie. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 26 s. 465-466.
7. Przyczynek do dziejów rokoszu Zebrzydowskiego. *Kwart. Hist.* T. 8: 1894 s. 230-238.
8. O reformie nauki religii w szkołach gimnazjalnych. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 9 — nr 16. — Toż w osob. odb. Lw. 1895 Druk. Wł. Łozińskiego 8° s. 90.
9. Pamiętnik Pierwszego Zjazdu Księży Katechetów w Krakowie 27, 28, 29 sierpnia 1895 r. Ułożył i wydał... Kr. 1896 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 164.
10. Lourdes, Paray le Monial i Fryburg szwajcarski z bezpośrednich wrażeń. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 30 s. 467-469; nr 31 s. 482-484; nr 32 s. 500-501; nr 33 s. 515-516; nr 34 s. 535-538. — Toż w osob. odb. Kr. 1898 Druk. Czasu 16° s. 45.

III.

WICHER W.: Bukowski Julian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 121, tamże literatura; BENDER R.: Bukowski Julian. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1189.

Ks. Marian Banaszak

Bularni Wawrzyniec Jan Kanty (ok. 1731-1782), kanonik kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Studia na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej rozpoczął ok. 1746 r., wieńcząc je w 1753 r. bakalaureatem sztuk wyzwolonych, a następnie mistrzostwem i w 1756 r. doktoratem filozofii. Do Kolegium Mniejszego wszedł w 1765 r., obejmując kierownictwo katedry Nowkowskiej, ufundowanej dla profesorów wymowy. W latach 1767-1769 był dyrektorem kolonii akademickiej w Białej i po powrocie do Krakowa został ok. 1700 r. archiwariuszem Akademii i jako kopista spisał w osobnym sumariuszu dokumenty majątkowe Kolegium Większego. W tym też czasie rozpoczął studia na Wydziale Prawa, wieńcząc je w 1773 r. wejściem do Kolegium Jurystów na podstawie opublikowanej tegoż roku rozprawy kanonicznej o prawie opcji wakujących prebend. Traktat ten oparł na literaturze wcześniejszej, zwłaszcza XVII-wiecznej, jak również na obowiązujących aktualnie ustawach prawodawstwa kościelnego partykularnego. W międzyczasie był ponownie dyrektorem kolonii akademickiej w Białej (1771), ucząc retoryki i j. francuskiego, a od 1775 r. dyrektorem szkoły akademickiej w Chełmnie, dokąd udał się jako profesor prawa Akademii Krakowskiej i kanonik kolegiaty WW. Świętych w Krakowie.

Podczas reformy Akademii przez H. Kołłątaja został Bularni w 1780 r. notariuszem akt rektorskich i archiwistą Szkoły Głównej i jako taki uczestniczył w opracowywaniu „Zbioru prawa szkolnego dla Akademii Krakowskiej". Zmarł w Krakowie 14 IV 1782 r.

I.

1. Quaestio iuridica de optione canonica... pro loco in Collegio Iure-consultorum Universitatis Cracoviensis obtinendo... proposita. Cracoviae 1773 4° k. nlb. 26.

II.

1. Sumariusz dokumentów majątkowych Collegii Maioris. Rkps w niepełnym opisie K. ESTREICHERA: Collegium Maius. Dzieje gmachu. Kr. 1968 s. 39.
2. Zbiór prawa szkolnego dla Akademii Krakowskiej. Był współredaktorem dzieła. Opis według K. ESTREICHERA: Bibl. pol. T. 13 s. 444.

III.

PUTANOWICZ J. A.: Życie, cuda i dzieje kanonizacji Jana Kantego. Kraków 1780 k. 200; MECHERZYŃSKI K.: O wizycie Akademii Krakowskiej odbytej w 1766 r. przez ks. K. Sołtyka biskupa krakowskiego. *Rozpr. AU. Wydz. Filoz.-Hist.* T. 1. Kr. 1874 s. 21; ESTREICHER K.: *Collegium Maius. Dzieje gmachu.* Kr. 1968 s. 39. — Statuta nec non liber promotionum, s. 410, 412; KOŁŁĄTAJ H.:

Raporty o wizycie i reformie Akademii Krakowskiej. Do druku przygot. M. CHAMCÓWNA. Wr. 1967 s. 154, 186, 247. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 5359: Żegoty PAULEGO Słownik bakałarzy, magistrów, doktorów i profesorów Uniwersytetu Krakowskiego. T. 2 k. 111, 112.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Buliński Melchior (1810-1877), prałat kapituły sandomierskiej, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, historyk Kościoła.

Urodzony w 1810 r. w Chmielniku w pow. stopnickim jako syn kościelnego, zawdzięczał początkowe wykształcenie miejscowemu proboszczowi Walentemu Kaweckiemu, na którego koszt ukończył 6 klas w szkole wojewódzkiej w Pińczowie. W 1832 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Sandomierzu, skąd po roku wysłano go na studia do Seminarium Głównego w Warszawie. Ukończył je, lecz już w Akademii Duchownej, ze stopniem kandydata teologii w 1837 r. Rok wcześniej przyjął święcenia kapłańskie. Od razu otrzymał posadę wykładowcy historii Kościoła w Seminarium Duchownym sandomierskim oraz kapelana miejscowych benedyktynek. W 1840 r. objął probostwo w Mikułowicach (obok profesury w Seminarium), które trzymał też jako profesor warszawskiej Akademii Duchownej. Odrestaurował tam kościół i zbudował plebanię. W 1845 r. został kanonikiem honorowym włocławskim.

W 1846 r. powołano Bulińskiego na tymczasowego profesora historii Kościoła w warszawskiej Akademii Duchownej. Profesorem zwyczajnym został w 1850 r., a do Rady Akademii (Senatu) wszedł w 1861 r. Obok historii Kościoła rozpoczął — na skutek decyzji Rady Akademii z 1849 r. — wykładać historię powszechną. Z własnej zaś inicjatywy wprowadził w ramach historii Kościoła osobny wykład dziejów Kościoła w Polsce. W 1851 r. otrzymał godność honorowego, a w 1859 r. gremialnego kanonika kapituły sandomierskiej. W latach 1843-1857 odbył podróże do Rzymu, Akwizgranu, Kolonii, Strassburga, Wiednia i do Pragi.

Po kasacie Akademii w 1867 r. wrócił do Sandomierza, gdzie w Seminarium Duchownym objął wykłady historii Kościoła. W następnym roku posunął się w kapitule na godność prałata kustosza. Dwukrotnie, w 1863 i 1872 r., był przedstawiany przez bpa Józefa Juszyńskiego na sufragana sandomierskiego, jednakże na skutek sprzeciwu rządu nie osiągnął biskupstwa. W Sandomierzu zajął się restauracją — głównie na swój koszt — podominikańskiego kościoła św. Jakuba. Obok pracy dydaktycznej i naukowej zajmował się duszpasterstwem. Był gorliwym i bardzo przykładnym kapłanem. Posiadał order św. Stanisława 3 kl. Zmarł 22 V 1877 r., pochowany na cmentarzu w Mikułowicach. Postawiono mu nagrobki w kościele mikułowickim i w kościele św. Jakuba w Sandomierzu.

I.

1. Kościół katedralny w Sandomierzu. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 2 s. 34-50.

2. Rzut oka na początkowe rozszerzenie się chrystianizmu i jego walka z poganizmem aż do czasów Konstantyna Wielkiego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 14 s. 489-516; T. 15 s. 143-160.

3. Wojny krzyżowe i wpływ ich na Europę. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 16 s. 494-521.

4. O potrzebie znajomości historii kościelnej dla każdego kapłana oraz o konieczności łączenia jej z historią powszechną. Rzecz czytana na akcie uroczystym przy zakończeniu kursu rocznego nauk w Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej warszawskiej r. 1850. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 19 s. 12-43.

5. Wiadomości historyczne o zakonie Kanoników Regularnych Stróżów Grobu Chrystusowego zwykle u nas zwanych Miechowitami. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 22 s. 449-490.

6. Kościół w Stanach Zjednoczonych. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 24 s. 269--289; t. 25 s. 37-56.

7. Statuta diecezjalne kościoła wrocławskiego. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 31 s. 303-307.

8. Historia Kościoła Powszechnego. T. 1-6. W. 1860-1866 Druk. J. Jaworski 8° t. 1 s. III, CLXXXI, 328, nlb. 16; T. 2. s. 425, nlb. 140; T. 3 s. 299; T. 4 s. 429; T. 5 Druk K. Kowalewski s. 338, nlb. 13; T. 6 s. 575, nlb. 11.

9. Rec.: S. BARĄCZ: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce. T. 1-2 Lw. 1861. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 20: 1861 t. 7 s. 666-670.

10. Historia Kościoła polskiego. T. 1-3. Kr. 1873-1874 A. Nowolecki, Druk. Czasu 8° t. 1 s. nlb. 8, 512, XII; T. 2 s. nlb. 5, 380, VII, nlb. 3; T. 3 s. XVIII, 555, nlb. 3.

11. Monografia miasta Sandomierza. W. 1879 Druk. Fr. Czerwiński, S. Niemiera 8° s. XXIV, 448, VII, tabl. 20.

II.

1. Kazanie w dzień Niepokal. Poczęcia NMP... z okoliczności ogłoszenia listu apostolskiego o tym Niepokal. Poczęciu jako dogmacie wiary... w kościele metropolitalnym św. Jana w Warszawie miane. *Pam. Rel.-Mor.* R. 15: 1856 t. 30 s. 70-80.

2. [Mowa wygłoszona na pogrzebie ks. D. Przybylskiego]. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 17: 1858 t. 1 s. 66-73.

3. Kazanie miane w czasie sumy celebrowanej przez J. W. Biskupa [Józefa Michała Juszyńskiego] w dniu jego ingresu w kościele katedralnym w Sandomierzu. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 19: 1959 t. 4 s. 401-413.

III.

WYRZYKOWSKI A.: Buliński Melchior. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 125, tamże literatura; BENDER R.: Buliński Melchior. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1191--1192. — Ponadto: Nekrologi Bulińskiego: *Bibl. Warsz.* R. 37: 1877 t. 3 s. 175-176; *Kłosy.* T. 29: 1979 nr 746 s. 241, 246; *Kron. Rodz.* Ser. 2. T. 2: 1877 nr 12 s. 191; BIELIŃSKI J.: Król. Uniw. Warsz. T. 2 s. 113, 128; KOTKOWSKI S.: Z przeszłości Diecezji Sandomierskiej. Ks. Melchior Buliński (1810-1877). *Kron. Diec. Sandom.* R. 66: 1973 nr 1 s. 14-20; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1973. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 364, 368, 375-376, 378. — SZYDOCZYŃSKI F.: Zdanie sprawy o stanie Akademii Duchownej z r. 1848/49. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9 1849 t. 17 s. 73; Schemat Archidiec. Warsz. na lata 1847-1867; AGAD, Cent. Wł. Wyzn. Kr. Pol., sygn. 377 s. 289-290, 522-523, 678--679.

Ryszard Żmuda

Bułakowski Alfons Jan (1838-1917), dziekan kapituły sandomierskiej, historyk Kościoła.

Urodzony 20 VI 1838 r. w Warszawie, syn Jana i Zuzanny z Wojciechowskich, rozpoczął naukę w gimnazjum warszawskim, lecz po śmierci rodziców wychowywany przez swego wuja, ks. Józefa Wojciechowskiego, proboszcza w Stromcu, przeniósł się do gimnazjum w Radomiu. Ukończył je w 1854 r. i przez 2 lata kształcił się jeszcze w j. greckim i łacińskim, następnie wstąpił do Seminarium Duchownego w Sandomierzu, na dalsze studia teologiczne został wysłany do Akademii Duchownej w Warszawie i ukończył je stopniem kandydata teologii. Po przyjęciu święceń kapłańskich w 1861 r. pełnił przez 2 miesiące obowiązki wikariusza w Odrowążu i wówczas zainteresował się historią tamtejszego kościoła. Powołany na profesora do Seminarium Duchownego wykładał przez wiele lat dogmatykę i filozofię, okresowo także prawo, wymowę i katechetykę, a w latach 1868-1871 był wicerektorem. Po rezygnacji z tej ostatniej funkcji objął dodatkowo duszpasterstwo parafii Obrazów, przez rok pracował w konsystorzu jako sekretarz, a nieco dłużej jako asesor do spraw małżeńskich. Mianowany w 1876 r. kanonikiem honorowym, po dziesięciu latach został kanonikiem gremialnym, a prałatem dziekanem kapituły w 1912 r. Od

1891 r. posiadał nadto probostwo w Przedborzu, gdzie zmarł 17 IV 1917 r.

Odznaczał się uzdolnieniami poetyckimi, m. in. ułożył pieśń o św. Janie Chrzcicielu, pozostawioną w rękopisie, natomiast opublikował tłumaczenie na j. polski łacińskich wierszy bpa Andrzeja Krzyckiego i poematu o kard. Zbigniewie Oleśnickim. Interesował się także lokalnymi dziejami kościelnymi, pisząc o kanoniku sandomierskim Marcinie z Urzędowa i o kościele w Odrowążu.

I.

1. Ksiądz Marcin z Urzędowa, kanonik sandomierski, lekarz i botanik z XVI wieku. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 34 s. 529-534.

2. Dialog o Zbigniewie Oleśnickim. Z łaciny na polski przełożył wstępem i objaśnieniami opatrzył... *Kron. Diec. Sandom.* R. 1: 1908 s. 221-227, 247-255, 278-287.

3. Opis historyczny kościoła w Odrowążu. *Kron. Diec. Sandom.* R. 2: 1909 s. 188-194, 223-230.

4. U stóp grobowca bł. Kazimierza, brata króla Zygmunta wiersz A. Krzyckiego przełożył... *Kron. Diec. Sandom.* R. 4: 1911 s. 161.

5. Ks. A. Krzyckiego arcybiskupa gnieźnieńskiego wiersze pobożne. Przełożył... *Kron. Diec. Sandom.* R. 5: 1912 s. 37-38, 113-114, 165-373.

6. Artykuły w *Encyklopedii Kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego).

II.

1. Zagajenie otwarcia kursu nauk w Seminarium Sandomierskim w 1876 r. Opis znany tylko z: J. WIŚNIEWSKI: Katalog prałatów i kanoników sandomierskich. Radom 1926 s. 30.

2. Kazanie na sekundycjach ks. Bajerkiewicza w Odrowążu. 1897. Opis j. w.

3. Wzywanie do kapłaństwa. Warszawa 1902. Opis j. w.

4. Kazanie na uroczystości SS. Męczenników Sandomierskich. O Opatrzności. *Homiletyka.* R. 7: 1904 t. 13 s. 53-62.

5. Kazanie na uroczystości Opieki św. Józefa, Oblubieńca Najśw. Marii Panny. *Homiletyka.* R. 8: 1905 t. 14 s. 245-253.

III.

KOTKOWSKI S.: Bułakowski Alfons. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1202-1203, tamże literatura.

Ks. Marian Banaszak

Bułhak Jerzy h. Syrokomla (ok. 1697-1769), bazylianin, biskup turowsko-piński obrz. gr.-kat., wydawca Biblii, tłumacz liturgii cerkiewno-słowiańskiej.

Pochodził z rodziny białoruskiej, która przyjęła obrządek łaciński i otrzymała nobilitację. Do zakonu bazylianów wstąpił w 1713 r. w Żyrowicach k. Słonimia, gdzie uczył się filozofii i teologii, a następnie wyjechał do Rzymu jako kleryk na dalsze studia teologiczne, wieńcząc je doktoratem w kolegium Propagandy. W Rzymie też przyjął święcenia kapłańskie w 1721 r. i przez pewien czas był generalnym prokuratorem bazylianów. Po powrocie do kraju pracował najpierw na stanowisku nauczyciela w szkołach bazyliańskich w Żyrowicach i Włodzimierzu, a następnie został audytorem w kurii metropolity Leona Kiszki, by w końcu przejść do pracy w kancelarii protoarchimandryty K. Sołpowickiego-Lebieckiego późniejszego biskupa włodzimiersko-brzeskiego.

Po śmierci tego ostatniego został w 1730 r. biskupem pińskoturowskim, a w 3 lata potem archimandrytą głównego klasztoru bazylianów w Supraślu k. Białegostoku oraz klasztoru w Leszczynie k. Pińska (1734). Swoimi sprężystymi rządami oraz pracą pisarską i wydawniczą przyczynił się do rozwoju świetności zwłaszcza pierwszego z nich. W 1735 r. opublikował we Lwowie przetłumaczoną przez siebie liturgię mszalną św. Jana Chryzostoma z j. staro-słowiańskiego na łaciński.

Wkrótce potem odnowił drukarnię klasztorną, założoną jeszcze w czasie przełożeństwa w Supraślu Leona Kiszki i wydrukował w niej cyrylicą „Biblię ruską", angażując do składania czcionek podległych sobie zakonników, Innocentego Chankiewicza i Fiodora Lacewicza. Jako biskup turowskopiński nie był zadowolony ze swojej małej diecezji, ale usilnie dążył przy okazji wakansów do objęcia większych (np. lwowskiej w 1746 i włodzimierskiej w 1756 r.). Niestety bezskutecznie. W 1759 r. przeprowadził na szczeblu diecezjalnym proces informacyjny przed beatyfikacją Andrzeja Boboli. Zmarł w swojej rezydencji biskupiej w Chrapinie w pow. pińskim 12 III 1769 r.

I.

1. Wyd.: Biblia ruska. Supraśl 1743. Do wydania tego nie udało się dotrzeć.
2. Przekł.: Missa s. Joannis Chryzostomi.. .ex Slavonico idiomate in Latinum translata... Leopoli 1735 Typogr. ss. Trinitatis 4° ark. 5.

II.

1. Dziennik czynności za lata 1729--1738. Rkps opisany przez J. SKRUTENIA w: Bułhak Jerzy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3: 1937 s. 129.

III.

SKRUTEŃ J.: Bułhak Jerzy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3: 1937 s. 129, tamże literatura. — Ponadto: CZARKOWSKI M.: Zodiacus infulatus... Pinscensium antistitum... Supraśl 1739 passim; ČISTOVIČ I. A.: Očerk istorii zapadno-ruskoj Cerkvy. T. 2. Petersburg 1882 s. 397, 399, 400, 403, 404, 408, 409, 413, 414; Bułhak Jerzy. W: *Enc. kośc.* T. 3 s. 50-51; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła wschodniego w Polsce XVI-XVIII w. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 893; ŚLIWA T.: Kościół Greckokatolicki w latach 1696--1764. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 472-473. — Bibl. Czart. rkps 752: Zbiór różnych pism należących do interesu dyssydentów w Polsce, s. 73 (Manifest pińskiego klasztoru prawosławnego przeciw J. Bułhakowi bpowi pińskiemu, oblatowany 30 IX 1763 r.).

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Burba Hieronim (1645-1705), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk i moralista.

Urodził się na Żmudzi 30 IX 1645 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 18 VII 1665 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1665-1667), tamże studiował filozofię (1669-1672) i teologię (1673-1677). W międzyczasie nauczał w szkołach jezuickich w Krożach i Grodnie. W latach 1681-1684 wykładał filozofię w Wilnie, następnie teologię pozytywną i polemiczną tamże (1684-1685), teologię scholastyczną w Pińsku (1685-1686), moralną w Wilnie (1686-1687), scholastyczną w Braniewie (1687-1689) i Połocku (1689-1691), teologię moralną i prawo kanoniczne w Wilnie 1691--1693, 1701-1702). Był rektorem kolegium w Krożach (1693-1697), instruktorem trzeciej probacji w Nieświeżu (1697-1698) i Pułtusku (1698-1699), a od 1703 r. regensem Alumnatu Papieskiego w Wilnie, gdzie też zmarł 10 XII 1705 r.

I.

1. Tractatus theologicus in 1-mam partem Divi Thomae et in 1mam 2dae De beatitudine atque actibus humanis. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, dawna sygn. 2084.
2. Tractatus theologicus... In Collegio Braunsbergensi SJ, 1687. Rkps Bibl. Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie, sygn. F 41-555.
3. Tractatus theologicus De Incarnato Dei Verbo.. 1693. Pars secunda. In 1mam 2dae Divi Thomae de beatitudine... 1693. Pars tertia. De actibus humanis... 1693. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, dawna sygn. 2130.

III.

POPLATEK J.: Zarys dziejów Seminarium Papieskiego w Wilnie, 1585-1773. *Aten. Wil.* R. 7: 1930 z. 1/2 s. 210. — ARSJ. Lit. 13-22 (katalogi trzyletnie z lat 1669-1705); Lit. 56-57 (katalogi roczne z

lat 1665-1705); Lit. 62 f. 778 (nekrolog); ATJKr., rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ), s. 102; Bibl. KUL rkps 152 (Vitae mortuorum in Coll. Acad. Vilnensi SJ), s. 64.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Butkiewicz Bonawentura (1795-1871), prałat kapituły sejneńskiej, rektor Akademii Duchownej w Warszawie, autor pamiętników.

Urodził się w Kretyndze na Żmudzi 12 VII 1795 r. w rodzinie szlacheckiej. Jego matka była siostrą sufragana sejneńskiego Polikarpa Marciejewskiego. († 1827). Po ukończeniu szkoły parafialnej w Kretyndze uczył się w Liceum w Sejnach, po czym pracował przez rok w miejscowym konsystorzu. W 1817 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Tykocinie, a w roku następnym rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym Uniw. Warszawskiego. W 1819 r. otrzymał święcenia kapłańskie, a w 1821 r. uzyskał stopień magistra teologii; doktoryzował się w 1844 r. w Sapienzy rzymskiej. W 1822 r. wszedł do powołanej właśnie do życia kapituły sejneńskiej, a w 1826 r. posunął się w niej na prałaturę kustosza. Równocześnie pełnił obowiązki sekretarza rezydującego w Warszawie sejneńskiego bpa Ignacego Czyżewskiego, a od 1823 r. referenta w Sekcji Duchownej przy Komisji Rządowej WR i OP, dzierżąc przy tym probostwo w Łomży, zamienione w 1827 r. na probostwo w Suwałkach, a w 1832 r. we Władysławowie. W 1827 r. został zastępcą chorego oficjała sejneńskiego, a po jego śmierci oficjałem. Kiedy bp Mikołaj Manugiewicz wyjechał na kurację zagraniczną, powierzył Butkiewiczowi tymczasową administrację diecezji. Na oficjalstwie potrafił utrzymać się do 1838 r. nawet przy niechętnym mu bpie Stanisławie Choromańskim.

W 1842 r. cesarz Mikołaj I zamianował Butkiewicza rektorem warszawskiej Akademii Duchownej, oczywiście nie bez własnych jego starań o to stanowisko, na którym pozostawał do stycznia 1861 r. Równocześnie wykładał od 1844 r. teologię pastoralną, odstąpiwszy ją w 1852 r. ks. Franciszkowi Szydoczyńskiemu. W 1846 r. wyjeżdżał do Petersburga w celu poznania urządzeń tamtejszej Akademii Duchownej. Zabiegał o uzyskanie biskupstwa, w czym rząd go popierał. W latach 1850-1853 przebywał w tej sprawie w Rzymie. Jednakże biskupstwa nie otrzymał, a tylko honorowy protonotariat.

W 1851 r. po śmierci bpa nominata Mikołaja Błockiego kapituła sejneńska wybrała Butkiewicza wikariuszem kapitulnym pomimo jego pobytu w Rzymie. Urząd ten pełnił do 1856 r. Podczas częstych jego absencji w Warszawie zastępował go w Akademii wicerektor Szydoczyński. W styczniu 1861 r. ustąpił Butkiewicz z rektorstwa Akademii i wrócił do swej diecezji, gdzie objął probostwo Wilkowyszki, a po 10 latach parafię Preny. Kiedy po upadku powstania styczniowego książę Czerkaski urządzał Królestwo, Butkiewicz ofiarował mu swe usługi przy sekularyzacji majątków kościelnych.

Swoje liczne beneficja i urzędy zawdzięczał łasce względnie poparciu władz carskich, którym ślepo służył. Odznaczono go orderami św. Anny I kl. i św. Stanisława I kl. Zmarł w Prenach 8 IX 1871 r. na grasującą cholerę.

I.

1. Krótki rys życia śp. Pawła Straszyńskiego biskupa diecezji augustowskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 14 s. 60-68.

2. Opis kościołów i parafii w mieście

Władysławów i we wsi Gryszkobuda położonych w guberni augustowskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: t. 16 1849 s. 285-310.

3. Dragociennoje vospominanije v mojej žizni o predstavlenji, kotorogo ja imiel ščastje udostiopit'sia u vsiemilostaviejšago mojego Gosudaria Impieratora w S. Pieterburgie. *Čtienja.* T. 1: 1870 s. 248--253.

4. Vospominanja jepiskopa... Vtorženje Francuzov v Rossiju v 1812 godu. Pierev. s polskoj rukopisi E.J. GILUS. Soobšč. P. K. ŠČEBALSKIJ. *Russkaja Starina.* R. 5: 1875 t. 14 s. 595-616.

5. Zapiski polskago jepiskopa... Pierevod s polskoj rukopisi. Soobščeno P. K. ŠČEBALSKIM. *Russkij Archic.* T. 2: 1876 s. 321, 427.

6. Wspomnienia z mojej publicznej służby duchownej. Cz. 1-2. 1817-1848. Rkps (kopia) Bibl. Jag., sygn. 6398 III. Fragm. w przekł. rosyj. pt. Vospominanija prelata...: Pol'skoe vozstanje w Varšavie i v vojevodstvach Carstva Polskogo w 1830-1831 gg. Pierev. s. pol'skoj rukopisi E. J. GILUS. Soobšč. P. K. Ščabalskij. *Russkaja Starina.* R. 9: 1878 t. 22 s. 591-615.

II.

1. Przemowa do nowych kandydatów [Akademii Duchownej]. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 9 s. 338-361.

2. Zdanie sprawy [o stanie Akademii Duchownej] z roku 1844/45. *Pam. Rel.--Mor.* R. [5]: 1845 t. 9 s. 353-358.

3. Przemowa do nowych kandydatów [Akademii Duchownej]. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 11 s. 191-195.

4. Przemowa do odchodzących uczniów 1846/47 r. [Akademii Duchownej]. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 13 s. 158-167.

5. Zdanie sprawy o stanie Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej warszawskiej z roku 1847/48 odczytane przez rektora na uroczystym zamknięciu rocznego biegu nauk w dniu 24 czerwca (6 lipca) 1848 r. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 5 s. 13-16.

6. Przemowa rektora do wychodzących w roku bieżącym z Akademii uczniów. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 15 s. 67--70.

7. Zdanie sprawy o stanie i powodzeniu Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej warszawskiej za rok szkolny 1848/ /49 odczytane przez jej rektora na uroczystym zamknięciu rocznego biegu nauk w dniu 28 czerwca (10 lipca) 1849 r. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 17 s. 71-75.

8. Przemowa rektora Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej warszawskiej do alumnów z niej wychodzących miana publicznie w dniu 28 czerwca (10 lipca) 1849 r. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 17 s. 79-80.

9. Akt publiczny zamknięcia kursów naukowych z roku szkolnego 1849/50 w Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej warszawskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 19 s. 1-11.

10. Do wszystkiego duchowieństwa tak świeckiego jako też i zakonnego oraz wszystkich wiernych Chrystusowych Diecezji Augustowskiej. *Pam. Rel.-Mor.* T. 25: 1853 s. 612-616. — Toż w osob. odb. pt. List pasterski do wszystkiego duchowieństwa świeckiego i zakonnego i do wszystkich wiernych Diecezji Augustowskiej pisany w Sejnach dnia 30 października (11 listopada) 1853 r. W. 1853 8° s. 6.

11. Sprawozdanie rektora Akademii warszawskiej z odbytej podróży do Petersburga, złożone 27 lipca 1846 senatorowi A. J. Storożence, głównemu dyrektorowi Komisji Rządowej w Warszawie. Rkps Bibl. Uniw. KUL.

12. Memoriał... złożony papieżowi w 1851 r. w Rzymie. Rkps Bibl. Czart., sygn. 5659 IV, s. 231-452.

13. Listy: Do Ksawerego Godebskiego. B. d. Rkps BN., sygn. 207.

III.

PETRANI A.: Butkiewicz Bonawentura. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1237, tamże literatura. — Ponadto: KUCHARZEWSKI J.: Epoka paskiewiczowska. Losy oświaty. W. 1914 s. 428, 429; JEMIELITY W.: Diecezja augustowska czyli sejneńska w latach 1818-1872. Lubl. 1972 s. 47-52; GERBER R.: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wr. 1977 s. 458-459. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1843-1860: Akt uroczysty w Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej w Warszawie. *Pam. Rel.--Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 188-191; Rzut oka na stan hierarchii, funduszów i spraw duchownych w Królestwie Polskim w roku 1861. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 22: 1862 t. 10 s. 305. — Arch. Archidiec. Warsz.: Rkps Formularnyj spisok o službie... Butkieviča... sostavlen 23 X (4 XI) 1858 goda, k. 16-21; AGAD: Centr. Wł. Wyzn. Kr. Pol., sygn. 377 s. 272-273, 285-286, 518-519, 526-527, 659-660, 674-675.

Ryszard Żmuda

Butkiewicz Popuciewicz Józef (XVII w.), autor dysertacji prawniczej.

Wiadomo jedynie, że Butkiewicz studiował w Akademii Wileńskiej, zdobywając mistrzostwo sztuk wyzwolonych i filozofii. Jako student prawa odbył w 1647 r. w auli uniwersyteckiej dysputę z zakresu kanonistyki. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Assertationes ex iurisprudentia ecclesiastica de iure non scripto, iure personarum et immunitate ecclesiastica per... publica disputatione propugnata... Vilnae 1647 [Typis Academiae S. J.] 4°.

III.

Szczegóły z karty tytułowej „Assertationes..."; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 651.

Ks. Józef Mandziuk

Bużeński Stanisław h. Poraj († 1692), kanonik kilku kapituł, historyk Kościoła.

Pochodził ze starej rodziny szlacheckiej, osiadłej w woj. sieradzkim. Był synem Wojciecha i Krystyny Suchorzewskiej. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie uzyskał doktorat obojga praw. Po przyjęciu święceń kapłańskich, pełnił funkcje sekretarza w kancelarii prymasa W. Leszczyńskiego. Przy jego poparciu otrzymał w 1664 r. kanonię warmińską, a w rok później katedralną gnieźnieńską. W 1669 r. był regentem kancelarii koronnej, a po 1681 r. został kanonikiem katedry krakowskiej. Cieszył się początkowo względami Jana III Sobieskiego, potem jednak stracił jego zaufanie, posądzony niesłusznie o nadużycia przy lustracji ekonomii mohylewskiej. Urażony na króla osiadł na Warmii, gdzie zyskawszy przychylność bpa M. Radziejowskiego piastował w 1688 r. funkcje oficjała, a od 1689 r. wikariusza generalnego i administratora sede vacante diecezji warmińskiej. W czasie sporu bpa J. S. Zbąskiego z niemiecką większością kapituły warmińskiej stanął po stronie biskupa. Był też wikariuszem generalnym podczas pobytu Zbąskiego na sejmie warszawskim. Swój prywatny księgozbiór zapisał w testamencie częściowo Akademii Krakowskiej i częściowo kolegium jezuickiemu w Braniewie. Ustanowił także stypendium dla młodzieży z Warmii, studiującej w Akademii Krakowskiej. Zmarł 5 IV 1692 r. we Fromborku. Śmierć jego uczcili: S. Bieżanowski utworem „Manus tornatiles aureae" oraz jezuici braniewscy panegirykiem „Lessus funebris".

I.

1. Vita servi Dei B. Raphaelis Proszoviani Ordinis Minorum S. Francisci regularis observantiae Vartae quiescentis... Posnaniae 1686 Typis Alberti Laktański 4° ark. 2, s. 143, k. 2.

2. Vitae archiepiscoporum Gnesnensium seu Regni Poloniae primatum ab XXXIII usque ad XL archiepiscopum. Wyd. W. MITZLER DE KOLOF w: *Warschauer Bibliothek*. Cz. 3. Warschau und Leipzig 1754 im Mizlerischen Bücherverlag 8° s. 175-200; Cz. 4 s. 255-274. — Toż we fragm. wyd. W. MITZLER DE KOLOF w: Acta litteraria Regni Poloniae. Varsaviae 1755 ex Typogr. Mizleriana 4° s. 51-62, 90-101, 164-174, 240-260. — Toż. Varsaviae 1756 ex Typogr. Mizleriana 4° s. 31-38, 106-123, 157-177, 230-237. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Żywoty arcybiskupów gnieźnieńskich. Wyd. M. MALINOWSKI. Cz. 1-3. Wilno 1852; Cz. 4-5. Wilno 1860. Przekł. M. SZYSZKO-BOHUSZ.

II.

1. Idea civis boni illustri et magnifico domino D. Francisco a Dembiany Dębiński succamerario Cracoviensi... summae observantiae nomine... Cracoviae 1645 in Officina Piątkoviana 8° k. nlb. 20.

III.

PIWARSKI K.: Bużeński Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 157-158, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 67, tamże literatura; PANEK B.: Bużeński Stanisław. W: *Enc .katol.* T. 2. kol. 1240, tamże literatura. — Ponadto: ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 39-40; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibliograficzna. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 72.

Bp Edward Ozorowski

Byliński Stanisław (Stanisław z Wiszni) h. Rawicz († 1536), prałat przemyski, polemista.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej w Sądowej Wiszni, lecz później otrzymał nobilitację. Studiował w Niemczech i w Krakowie. Jako doktor dekretów otrzymał w 1516 r. z prezenty Akademii Krakowskiej kaznodziejską kanonię w kapitule przemyskiej. Obok kanonii dzierżył w latach 1529-1533 w tej samej kapitule prałaturę archidiakona, a po jej złożeniu został w 1534 r. kustoszem kolegiaty jarosławskiej. W diecezji przemyskiej pełnił obowiązki wikariusza i oficjała generalnego z przerwami za bpów Rafała Leszczyńskiego, Andrzeja Krzyckiego, Jana Karnkowskiego i Jana Chojeńskiego. Po Krzyckim był też administratorem diecezji. Jako delegat kapituły przemyskiej wziął udział w 1578 r. w synodzie prowincjonalnym we Lwowie, a w 1529 r. współpracował z Karnkowskim w przygotowaniu synodu przemyskiego. Jego dziełko polemiczne „Defensorium" było repliką na listy i przysłane książki innowiercze przez dawnego kolegę akademickiego, luteranina z Wrocławia, Wawrzyńca Corvinusa. Zmarł Byliński w Przemyślu z początkiem 1536 r.

I.

1. Defensorium ecclesiae adversus Laurentium Coruinum lutherane haereseos sectatorem editum... Cracoviae 1531 Mathias Scharffenbergius excudebat 8° k. nlb. 12, 57.

III.

KWOLEK J.: Byliński Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3, s. 170-171, tamże źródła. — Ponadto: PAWŁOWSKI F.: Premislia sacra. Cracoviae 1869 s. 220; SARNA W.: Biskupi przemyscy ob. łac. *Kron. Diec. Przemys.* R. 2: 1902 s. 241; BARYCZ H.: Historia Uniw. Jag., s. 99.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Bystrzonowski Józef (1694-1771), jezuita, moralista.

Urodził się 18 III 1694 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 13 IX 1709 r. Po nowicjacie krakowskim (1709-1711), studiował retorykę w Jarosławiu (1711-1712), filozofię w Kaliszu (1712-1715), teologię w Poznaniu (1719-1723). Święcenia kapłańskie przyjął w 1722 r. Przedmiotów humanistycznych nauczał w Toruniu, Kaliszu, Poznaniu i w Gdańsku, filozofii w Lublinie (1726-1728), Sandomierzu (1728-1730) i Kaliszu (1732-1735), teologii scholastycznej, moralnej i prawa kanonicznego w Sandomierzu (1736-1743). W 1755 r. osiadł na stałe w Ostrogu, gdzie też zmarł 11 VI 1771 r.

I.

1. Tractatus theologiae moralis de confessione ac de censuris ecclesiasticis tam in communi quam in particulari, difficiliorum conscientiae casuum resolutione in compendium coniectus... In Collegio Sandomieriensi SJ AD. 1738 in 1739. Rkps Bibl. Kapucynów w Sędziszowie, sygn. S 11 k. 46-81.

II.

1. Bystrzonowski wydał anonimowo pracę po polsku i po łacinie o ćwiczeniu się w pobożności. Dziś nie jest znana. Podaje ją J. D. JANOCKI: Lexicon. T. 1 s. 20.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl.

Compagnie de Jésus. T. 2 s. 479; Bystrzonowski Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 241; GADACZ K.: Katalog rękopisów bibliotecznych prowincji krakowskiej zakonu OO. Kapucynów. *Arch. Bibl. Muz.* T. 7: 1963 s. 241. — ARSJ. Pol. 23-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1711-1770); Pol. 45-46, 49 (katalogi roczne z lat 1709--1771).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bystrzonowski Wojciech h. Sokola (1699-1782?), jezuita, dogmatyk. Urodził się 13 IV 1699 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 8 X 1713 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1718-1721), teologię w Poznaniu (1723--1727) i tam otrzymał w 1726 r. święcenia kapłańskie. W kolegiach jezuickich nauczał filozofii w Lublinie (1732-1735), matematyki w Krasnymstawie (1730-1732), a teologii w Lublinie (1735-1745). Zarządzał jako rektor kolegiami w Poznaniu (1745-1751), Lwowie (1752-1755), Lublinie (1756-1760, 1764-1767), Jarosławiu (1760-1764) oraz jako prowincjał całą prowincją małopolską (1767-1770). Kładł nacisk na pracę duszpasterską, przyczynił się do upiększenia kościołów i nabożeństw, a mniejszą uwagę zwracał na szkoły. W szerokich masach szlachty propagował zdobycze nauk przyrodniczych, technicznych i astronomicznych. Był jednym z wydawców zreformowanych kalendarzy. Jako teoretyk wymowy reprezentował stanowisko konserwatywne. Zmarł po kasacie zakonu w Lublinie najprawdopodobniej w początkach 1782 r.

I.

1. Honor Najświętszej Marii historycznie wyrażony w opisaniu tajemnic, początku i czci i świąt Jej, w każdym miesiącu... Przytym kalendarz osobliwy na rok 1741. Kalisz 1741 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 400. ESTREICHER podaje to dzieło zarówno pod Bystrzonowskim jak i Walentym Kierskim. Autorstwo niepewne.

2. Kompendium historyczne zakonu Societatis Jesu. Kalisz 1740 Druk. Soc. Jesu 8°. Stanowi dodatek do dzieła Honor Najświętszej Marii. Por. poz. 1.

3. Creatura rationalis seu tractatus de Angelis, de beatitudine, de actibus humanis... Lublini traditus... Rkps Bibl. Bobolanum w Warszawie, sygn. 78.

4. Tractatus theologicus de Incarnatione Verbi... in Collegio Lublinensi traditus. Rkps Bibl. Bobolanum w Warszawie, sygn. 60.

II.

1. Polak sensat w liście, w komplemencie polityk, humanista w dyskursie, w mowach statysta, na przykład dany szkolnej młodzi. 1730 w Druk. Lubelskiego Coll. Soc. Jesu 8° s. 124. Istnieją dwa warianty wydawnicze. — Toż. Lublin 1732 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 9 i ark. nlb. A-0_4 (k. nlb. 116). — Toż. Warszawa 1732 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 117. — Toż. Poznań 1733 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 127. — Toż. Wilno 1733 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. 182. nlb. 10 — Toż. Kalisz 1736 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 160. — Toż. Lublin 1737 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 113. — Toż. Poznań 1738 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 96. — Toż. Wilno 1738 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 124. — Toż. Kraków 1739 D. Siarkowski 8° k. nlb. 96. — Toż. Warszawa 1739 Druk. Coll. Soc. Jesu 12° k. 122. — Toż. Kalisz 1747 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 80. — Toż. Lwów 1757 J. Schlichtyn 8° k. nlb. 96.

2. Thaumaturgus in icone Lublinensis sacelli Societatis Jesu S. Stanislaus Kostka regum regnique patronus in peste, infirmitate, desperatis casibus certus titularis... 1735. Typ. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 7.

3. Thaumaturgus in sua aede prope oppidum Chodel Virgini Lauretanae in morte et variis infirmitatibus sospitatrici in peste, hostilitate et periculis praesidi Collegii Lublinensis SJ domesticae tutelari... Lublini 1735 in Offic. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 12.

4. Informacja matematyczna. Lublin 1743 Druk. Soc. Jesu 4° k. nlb. 284. — Toż. Lublin 1749 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 490.

5. 6 utworów dramatycznych: Nowina, Victrices Apollinis, Aequitatis et artis iudicium, Illusa parsimonia, Amoris census, Funebris orator z lat 1721-1772 znajdują się w rkpsie Bibl. Jag., sygn. 182.

6. Listy: 3 listy do Antoniego Saganowskiego SJ z lat 1761-1762. Rkps WAP Kr., Teki Schneidra, 1424. — Do Antoniego Niewęgłowskiego z 1766 tamże.

III.

BEDNARSKI S.: Bystrzonowski Wojciech. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 176, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 69, tamże literatura; GRZEBIEŃ L.: Bystrzonowski Wojciech. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1248-1249, tamże literatura. — Ponadto: JANOCKI J. D.: Lexicon. T. 1 s. 19-20; ŁUKASZEWICZ J.: Obraz historyczny miasta Poznania. T. 2. P. 1838 s. 154; *Arch. do Dziej. Liter.* T. 1: 1878 s. 62; ZIEMBA T.: Filozof dobroczynności, Stanisław Leszczyński. Lw. 1888 s. 22--24; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 s. 477--479; [IWANOWSKI] HELLENIUSZ E.: Wspomnienia polskich czasów dawnych i późniejszych T. 1. Lw. 1894. s. 33-34; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 372, 373, 619, 902, 1345; N[IEDZIELSKI] J.: Bystrzonowski Wojciech. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 241; WINDAKIEWICZ S.: Teatr kolegiów jezuickich w dawnej Polsce. Kr. 1922 s. 27, 31, 33, 37, 39, 51; OKOŃ J.: Rękopiśmienne teatralia staropolskie w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej. *Biul. Bibl. Jag.* R. 20: 1970 s. 117-121; POPLATEK J., PASZENDA J.: Słownik jezuitów artystów. Kr. 1972 s. 97-98; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 73. — ARSJ. Pol. 23-42 (katalogi trzyletnie z lat 1714-1770); Pol. 45-46, 49 (katalogi roczne z lat 1713--1773); Bibl. Ossol., rkps 100 II f. 10v (metryka); WAP Kr., Teki Schneidra, 707 (liczne listy jezuitów do Bystrzonowskiego).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Bystrzycki Jan Gwalbert (1772-1835), pijar, rektor kolegium warszawskiego, autor biografii.

Urodzony w 1772 r. w Buczynie na Wołyniu, uczęszczał do szkoły pijarskiej w Międzyrzeczu Koreckim. W 1789 r. wstąpił do zakonu pijarów i odbywał dalsze studia w ich szkołach. Wysłany w 1794 r. na nauczyciela do Łukowa, zwrócił uwagę swoimi umiejętnościami i wkrótce został przeniesiony do Warszawy, gdzie uczył na Żoliborzu w szkole publicznej. Powierzono mu naukę historii, matematyki, mineralogii, fizyki i chemii, która od 1809 r. była wykładana jako oddzielny przedmiot. Chemią i fizyką interesował się w szczególniejszy sposób i pozostawił publikacje z tych dziedzin. W 1803 r. został członkiem warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a w latach 1809--1823 był członkiem Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych. W 1824 r. uzyskał doktorat filozofii na Uniw. Warszawskim. Zasłużył się jako rektor kolegium warszawskiego w latach 1817-1822 i jako prowincjał pijarów w latach 1825-1828. Zmarł w Warszawie 13 VIII 1835 r.

Niektóre prace jego pozostały w rękopisie. Opublikowane dotyczą przeważnie nauk ścisłych. Zasłużył się wszakże historii Kościoła rozprawą o uczonym pijarze ks. Patrycym Przeczytańskim.

I.

1. Wiadomość o życiu i pismach X. Przeczytańskiego. *Rocz. Tow. Król. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 12: 1820 s. 56-70.

II.

1. Kazanie o powinnościach młodzieży w niedzielę I po Trzech Królach w kaplicy Konwiktu warszawskiego XX. Pijarów 1800 r. miane. B. m. r. [1800] 8° s. 23.

2. Zdanie o fizyce Osińskiego. W. 1801 8° s. 67-76. Prawdopodobnie nadbitka. Opis za ESTREICHER K.: Bibl. XIX w. Ser. nowa s. 651.

3. Fizyka ks. J. OSIŃSKIEGO przerobiona i najnowszymi odkryciami pomnożona przez... edycja druga. T. 1-2. W. 1806 Druk. XX. Pijarów 8° t. 1 s. 472 i 16; T. 2 s. 428 i 14. (Wyd. 1 w 1777 r.). — Toż. Wyd. 3. T. 1-2. W. 1810 Druk. XX Pijarów 8° k. 10, s. 472, tabl. 10.

4. Przekł.: A. Fr. FOURCROY: Filozofia chemiczna, czyli fundamentalne prawdy teraźniejszej chemii. Przez... z francuskiego przełożona przez... W. 1808 Druk. XX. Pijarów 8° s. nlb. 6, 312, nlb. 6. S. 292-312: Słownik chemiczny.

5. Przekł.: Instrukcja o założeniu saletralni i robieniu saletry, z francuskiego języka na polski przełożona przez... do druku podana z nakazu J. O. Księcia Ministra wojny. W. 1811, 4° s. 49.

6 .Rozprawa o wzroście nauk fizycznych w Polsce. *Rocz. Tow. Król. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 12: 1818 s. 182-206.

7. O edukacji i instrukcji. W: Popis publiczny uczniów Szkoły Wojewódzkiej Warszawskiej XX. Pijarów... na który zaprasza... W. 1818 Druk. XX. Pijarów 4° s. 1-20.

8. Fizyka dla szkół wydziałowych. Cz. 1 na klasę 2-3. Cz. 2 na klasę 4. W. 1820 Druk. Pijarów 8° s. 451. Jako dodatek: Opisanie figur na tablicach wyrażonych tudzież wzmianka, przy jakiej karcie i liczbie w Fizyce na szkoły wydziałowe jest o nich mowa. W. 1820, 8° s. 20, tabl. 17. Bez wym. autora. — Toż. Wyd. 2. 1821. — Toż. Wyd. 3 W. 1830, 8° s. 451.

9. Popis publiczny uczniów Szkoły Wojewódzkiej Warszawskiej XX. Pijarów... na który zaprasza... W. 1819 Druk. XX. Pijarów 4° k. 2, s. 21; Toż. 1820, 4° k. 2, s. 20. — Toż. 1821, 4° k. 2, s. 55. — Toż. 1822, 4° s. 12,2.

10. Metrologia. W: Popis publiczny uczniów Szkoły Wojewódzkiej Warszawskiej XX. Pijarów... na który zaprasza... W. 1823 s. 1-26.

III.

MAŚLANKIEWICZ K.: Bystrzycki Jan Gwalbert. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 177, tamże literatura. — Ponadto: Bystrzycki Jan Gwalbert. W: *Enc. kośc.* Nowodw. T. 3 s. 74; Bystrzycki Jan Gwalbert. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 241-242; CHRZANOWSKI I.: Do Wielmożnego Jegomości Księdza Jana Gwalberta Bystrzyckiego prof. fizyki w szkołach wojewódzkich warsz. pijarskich, członka Towarzystwa Królewskiego Przyjaciół Nauk etc. etc. Dnia 12 lipca 1817. B. m. r., 4°, k. nlb. 2 (wiersz); Wielmożnemu Imci Księdzu Janowi Bystrzyckiemu Rektorowi szkół wojewódzkich warszawskich X. X. Pijarów, Członkowi Tow. Przyj. Nauk, Nauczycielowi Fizyki itd. W dzień Jego Imienin Klasa Czwarta 12 lipca 1820. B. m. r., 4° s. 4 (wiersz).

Ks. Marian Banaszak

Bytomski (Bitomski, Columbinus, Wybrański) Kolumbin Jan († 1657), kanonik zamojski i ołycki, profesor Akademii Zamojskiej, autor prac z historii Kościoła.

Studiował w Akademii Zamojskiej, gdzie w 1639 r. uzyskał bakalaureat, a w rok później mistrzostwo sztuk wyzwolonych, upamiętnione przez A. Abreka w utworze „Lyra Apollinis". W międzyczasie uczył retoryki w szkole Radziwiłłowskiej w Ołyce, gdzie zarazem zasiadał w kapitule kolegiackiej. W 1645 r. wszedł na katedrę wymowy w Akademii Zamojskiej, potem nadto filozofii moralnej. W 1647 r. zdobył doktorat obojga praw. W latach 1649-1650 piastował urząd rektora Akademii. Był członkiem miejscowej kapituły kolegiackiej. Znał doskonale łacinę, uchodził za znakomitego erudytę. Jego dziełka „Obsidio Zamosciana" i Theatrum Marianum" stanowią źródło do poznania lokalnych dziejów kościelnych. Z nieznanych powodów został Bytomski pozbawiony profesury w Akademii Zamojskiej i miejsca w kapitule. Trawiony melancholią zmarł 26 III 1657 r.

I.

1. Theatrum Marianum quod ex prolixissima Dei et hominis in suam castissimam Matrem voluntate in nemore Leżayscensi ad varias hominum sortes depellendas expositum et multis miraculis spectandum assiduis beneficiorum et gratiarum personat scenis a... productum... Cracoviae 1642 in Officina Andreae Petricovii 2° k. 5, s. 44. Zawiera historię kościoła bernardynów w Leżajsku oraz opis cudów przy miejscowym obrazie NMP.

2. Obsidio Zamosciana quam perduelles Cosacchi... fatali Poloniae tempore sub interregnum anno 1648 fecerunt a... exhibita. Zamosci 1649 4°, ark. A-D_3, k. nlb. 18. Dziełko dotyczy dziejów kościelnych Zamościa.

II.

1. Concentus virtutum... Andreae Gembicki episcopi Luceoriensis... ad primum et celebrem episcopiae Luceoriensis ingressum oblatus... Zamosci 1638 in Officina Typogr. Academiae Zamoscensis 2° k. nlb. 13.

2. Monumentum primarii lapidis, quem... Joannes Zamoyski capit. Kalussien... deposuit... a Joanne Bytomski... recognitum... [Zamość] 1639 In Officina Typogr. Acad. Zamoscen. Imprimebat Joannes Sułajewski 2° k. 12.

3. Idea Ecclesiae Catholicae in solenni

encaeniorum apparatu quem... Albertus Stanislaus Radziwiłł S.R.I. dux in Olica... publica omnium laetitia instruxit... exposita. Zamosci 1640 Typ. Acad. 2° k. nlb. 15.

4. Lychnus Cleantis in augustam honoris aedem... Martini Foltinowicz, Andreae Abrek Leopol. cum in inclyta Academia Zamoscensi... ad Utriusque Juris lauream sollenniter inaugurarentur... Zamosci 1644 in Offic. Typ. Acad. Zamosc. 4° ark. A--C_2. Autorstwo niepewne.

5. Gloria reducis in patriam quam... Joannes in Zamoscie Zamoyski comes in Tarnow amplissime sibi comparavit... Zamosci 1646 Typis Acad. exprimebat Paulus Radicius 2° k. 10.

6. Funebre obsequium quod... Joanni Sasin J.U.D. canonico... M. Joannes Bytomski... ad posthumam rei memoriam luce exposuit... Zamosci 1646 Typis Acad. exprimebat Paulus Radicius 4° k. nlb. 10.

7. Oriens in occidente a quo serenissima princeps ac domina Maria Gonzagea... Vladislai IV D.G. Poloniae regis... sponsa Parisiis ad thronum et torum regali pompa deducta augusta sui vultus serenitatem fausto Regni et civium omine affulgentem attulit... officiose spectatus... Zamosci 1646 Typis Acad. exprimebat Paulus Radicius 2° k. nlb. 14.

8. Exemplar boni civis... Joannes in Zamoście Zamoyski comes in Tarnow... ad felicem infelici patriae tempore ob perniciosissimam Regno et civibus Cosachorum rebellionem et audaciam in valescentem reditum repraesentatum... Zamosci 1648 in Officina Typogr. Academiae 2° ark. $5^1/_2$.

9. Pięć lamp w interregnum po zejściu z śmiertelności... Władysława IV króla polskiego... kazaniem... wystawionych. [Zamość] 1649 w Druk. Akademii Zamojskiej 4° ark. 5.

10. Primitiae Deo et Agno quas... Joannes Christophorus Falęcki U. J. dr canonicus... ad primum altaris sacrificium... celebravit... expositae. B. m. [Zamość] r. In Typographia Acad. Zamoscensis excudebat W. Felix Krokoczyński 2° k. 8.

III.

ŁEMPICKI S.: Bytomski Kolumbin Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 184-185, tamże literatura; PANEK B.: Bytomski Jan Kolumbin. W: *Enc. katol.* T. 2 kol. 1260.

Bp Edward Ozorowski

Bzowski Abraham Stanisław († 1637), dominikanin, historyk Kościoła, mariolog, pisarz ascetyczny.

Urodził się ok. 1567 r. w Proszowicach k. Krakowa jako syn Tomasza i Magdaleny Wężyk. We wczesnym dzieciństwie stracił rodziców. Początkowe nauki pobierał w rodzinnej miejscowości, a potem w szkole kalwińskiej w Seceminie. W 1581 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, gdzie uczęszczał m. in. na wykłady Jakuba Górskiego, Stanisława Sokołowskiego, Mikołaja Dobrocieskiego, Jana z Wolbromia, Rocha z Poznania i Hieronima Powodowskiego. Kilkuletnią edukację przerwała choroba. Wyzdrowienie przypisywał Bzowski wstawiennictwu bł. Jacka, toteż postanowił iść w ślady błogosławionego i w 1589 r. wstąpił do zakonu dominikanów, przybierając imię Abrahama.

Studia teologiczne przeszedł u dominikanów w Krakowie, w Mediolanie i w Bolonii, gdzie w 1596 r. uzyskał stopień lektora. Po powrocie do kraju w 1598 r. był kaznodzieją w Poznaniu, a potem profesorem na zakonnym studium generalnym w Krakowie. Angażował się w sprawy oddzielenia dominikańskich klasztorów na Rusi od prowincji polskiej, w związku z czym jeździł trzykrotnie do Rzymu. W 1601 r. zdobył bakalaureat, w 1603 r. tytuł kaznodziei generalnego, a w 1605 r. doktorat teologii. W 1603 r. miał jechać na wykładowcę do Bolonii, jednakże pozostał w kraju, ponieważ zlecono mu prowadzenie budowy klasztoru dominikańskiego w Warszawie.

W 1606 r. udał się Bzowski jako komisarz prowincjała polskiego do Wrocławia z zamiarem włączenia ponownie do prowincji polskiej dominikańskich klasztorów na Śląsku, ocalałych po burzy reformacyj-

nej. W tymże roku został przeorem konwentu we Wrocławiu. W 1607 r. rozpoczął starania o kanonizację bł. Czesława. Swoją wrocławską działalnością naraził się Bzowski protestantom, którzy 28 XII 1608 r. napadli na klasztor i sprofanowali świątynię. Na skutek nieporozumień z śląskimi konfratrami opuścił Wrocław. W 1609 r. przybył do Warszawy i tu został ponownie przeorem oraz zorganizował studium.

Zagrożony procesem ze strony niemieckich dominikanów śląskich o bliżej nieznane wrocławskie nadużycia, wyjechał Bzowski do Rzymu, gdzie wkrótce przystąpił z polecenia pap. Pawła V do kontynuowania „Annales Ecclesiastici" Cezara Baroniusza. Owocem podjętych prac były 3 tomy „Historiae Ecclesiasticae", stanowiące streszczenie „Roczników" Baroniusza, oraz 9 tomów „Annales" (XIII-XXI), obejmujących lata 1198-1572. „Annales" Bzowskiego wywoływały liczne głosy krytyki, zwłaszcza ze strony jezuitów i franciszkanów, którzy mieli mu za złe, iż nie doceniał nauki Jana Dunsa Szkota o Niepok. Poczęciu NMP. Pisma polemiczne wystosowali wtedy przeciw Bzowskiemu m. in. Hugo Cavelli (Apologia pro Scoto... Antverpiae 1620; Apologia apologiae..., Parisiis 1623), Tadeusz Dermicius (Nitela franciscanae religionis... Lugduni 1627) oraz Mateusz Ferchius (Apologiae pro Joanne Duns Scoto... libri tres... Bononiae 1620; Correptio scotica... Camberii 1620). Bronił zaś Bzowskiego na piśmie w tym sporze dominikanin Mikołaj Jansenius (Animadversiones... Coloniae Agrip. 1622).

W Rzymie zdobył Bzowski duży rozgłos. Król Władysław IV usiłował sprowadzić go do Polski, ale nie uzyskał na to zgody papieża. W 1630 r. ufundował Bzowski 2 stypendia w Kolegium Dominikańskim w Rzymie dla studentów z konwentu krakowskiego. Fundację tę potwierdził osobnym breve pap. Urban VIII. Zmarł Bzowski 31 I 1637 r. i został pogrzebany w kościele N. Marii P. sopra Minerva. Jego śmierć uczczono w kraju nabożeństwem żałobnym, odprawionym 10 III 1637 r. w kościele św. Trójcy w Krakowie, podczas którego mowę pogrzebową wygłosił profesor Akademii Krakowskiej Jakub Vitelius (Chrysologus Romanus defunctus... Cracoviae 1637).

I.

1. De iure status sive de iure divino et naturali ecclesiasticae libertatis. Coloniae 1600 8°.

2. De temporali Ecclesiae monarchia et iurisdictione adversus impios politicos. Coloniae 1602 8°.

3. Propago D. Hyacinthi... seu de rebus praeclare gestis in provincia Poloniae Ordinis Praedicatorum commentarius. Venetiis 1606 apud Societatem Minimam 4° k. 4, s. 118. — Toż. Venetiis 1607.

4. Thaumaturgus Polonus seu de vita et miraculis S. Hyacinthi... commentarius. Venetiis 1606 apud Societatem Minimam 4° s. 72.

5. Tutelaris Silesiae, seu de vita rebusque praeclare gestis B. Ceslai Odrovansii... commentarius. Cracoviae 1608 in Officina Andreae Petricovii 4° k. 4, s. 36. — Toż. Vratislaviae 1703 ex Typogr. Andreae Pega 4° k. 3, s. 34, k. 8. — Toż w j. niem. Breslau 1714 4°. — Toż w j. łac. Vratislaviae 1862. — Toż w rkpsie Bibl. Uniw. Wrocł., sygn. IV. a. 194 pt. Vita beati Ceslai.

6. Historia ecclesiastica ex Baronii Annalibus virorumque illustrium ecclesiasticis historicisque monumentis. T. 1-2. Romae 1616 Typis Camerae Apostolicae 2°. — Toż. Coloniae Agrip. 1617 sumptibus Antonii Boetzeri 2°. t. 1, ksiąg 8, s. 1732, k. 9; T. 2, ksiąg 12, k. 2, s. s. 383, k. 15; T. 3, ksiąg 13, s. 254. — Toż. T. 1-3. Antverpiae 1617 2°. — Toż w j. pol. pt. Roczne dzieje kościelne po śmierci Cesara Baroniusza. Rkps Bibl. Ossol., sygn. II. 82.

7. Annalium Ecclesiasticorum post... Caesarem BARONIUM... Tomus 13... rerum in Orbe Christiano ab a. D. 1198 usque ad a. 1299 gestarum, narrationem complectens. Coloniae Agrip. 1616 apud Antonium Boetzerum 2° k. 7, kol. 1118,

k. 56. — Toż. Coloniae Agrip. 1621 sumptibus Antonii Boetzeri 2° kol. 1088. — Toż we fragm. Coloniae Agrip. 1621 apud Ant. Boetzerum; Tomus 14... ab a. D. 1300 usque ad a. 1378... Coloniae Agrip. 1618 apud Antonium Boetzerum 2° k. 4, kol. 1580, k. 8. — Toż we fragm. Coloniae Agrip. 1622 apud Antonium Boetzerum. — Toż. Coloniae Agrip. 1625 apud Antonii Boetzerii Haeredes 2° k. nlb. 6, kol. 1579, k. nlb. 8; Tomus 15... ab a. D. 1378 usque ad a. 1431... Coloniae Agrip. 1622 apud Antonium Boetzerum 2° k. 4, kol. 764. — Toż we fragm. tamże 1623; Tomus 16... ab a. D. 1431 usque ad a. 1448... Coloniae Agrip. 1624 apud Antonium Boetzerum 2° k. 5, kol. 803, k. 5; Tomus 17... ab a. D. 1448 usque ad a. 1471... Coloniae Agrip. 1625 sumptibus Antonii Boetzeri Haeredum 2° k. 3, kol. 687, k. 14, 4; Tomus 18... ab a. D. 1471 usque ad a. 1503... Coloniae Agrip. 1627 sumptibus Antonii Boetzeri Haeredum 2° k. 4, kol. 618, k. 6, 4; Tomus 19... ab a. D. 1503 usque ad a. 1535... Coloniae Agrip. 1630 sumptibus Antonii Boetzeri Haeredum 2° k. nlb. 6, kol. 910, k. 3; Tomus 20... ab a. D. 1534 usque ad a. 1565... Coloniae Agrip. 1641 apud Joannem Munich 2° k. 7, kol. 609, k. 6; Pius Quintus Romanus Pontifex, sive Annalium Ecclesiasticorum... tomus posthumus et ultimus. Romae 1672 Typis Michaelis Herculis 2° k. 6, s. 1224, k. 11.

8. Pontifex Romanus seu de praestantia, officio, auctoritate, virtutibus, felicitate rebusque praeclare gestis Summorum Pontificum a D. Petro usque ad Paulum Quintum commentarius. Coloniae Agrip. 1619 apud Antonium Boetzerum 2° k. 9, s. 660, k. 7. — Toż. Parisiis 1622 2°.

9. Nomenclator sanctorum ex professione medicorum seu de sanctis medicis anniversariam quorum festivitatem universalis celebrat Ecclesia. Romae 1621 12°. — Toż. Coloniae Agrip. 1623 sumptibus Antonii Boetzeri 12° s. 39. — Toż. Coloniae Agrip. 1624 12°.

10. Vita de la Venerabile Cunegonde Reina di Polonia... data in luce dal... Abrahamo Bzovio. In Roma 1623 appresso Francesco Cavalii 4° s. 173.

11. Paulus V Burghesius... seu vita eiusdem Pontificis. Romae 1625 ex Typogr. Stephani Paulini 2° k. 88. — Toż w: Annalium Ecclesiasticorum... Tomus 17. Coloniae Agrip. 1625 — Toż. Coloniae Agrip. 1626. — Toż. Venetiis 1633. — Toż w j. wł. Venetiis 1666.

12. Retractatio de electione Ludovici IV imperatoris. Ingolstadii 1628 8°. Druk bliżej nie znany.

13. Silvester II. Caesius Aquitanus Pontifex Maximus a calumniis vindicatus. Romae 1629 Typis Camerae 2°. — Toż w: Annalium Ecclesiasticorum... Tomus 20. Coloniae Agrip. 1641.

14. Wyd.: S. ADALBERTI URSINI Comitis ROSEMBERGI... ab eius synchromo et familiari Silvestro II. P. M. edita. Nunc primum ex Bibliotheca Cassinen. cura et studio... Abrahami Bzovii... suo autori vindicata, in capita distincta, clarioribusque notis illustrata. Romae 1629 ex Typogr. Rev. Camerae Apost. 4° k. nlb. 4, s. 44.

15. Tragedia Vratislaviensis acta in monasterio S. Adalberti in Festivitatibus Natalitiis a. D. 1608. Wyd. L. NIEDZIELA w: *Śl. Kwart. Hist. Sobótka.* R. 27: 1972 nr 3 s. 455-467. — Toż w rkpsie Bibl. Uniw. Wrocł., sygn. Akc. 1950. KN 948.

16. Annales S. Ordinis FF. Praedicatorum. T. 1 ab a. 1216 ad a. 1250 2° s. 78, 398; T. 2 ab. a. 1250 ad a. 1270 2° s. 195 (powst. w latach 1634-1635). Rkps bliżej nie znany.

17. Historia inquisitionis haereticae pravitatis in orthodoxo Regno Poloniae: amplum volumen e codice Bibliothecae Ord. Praedicatorum Conventus Plocensis nitide descriptum. Rkps bliżej nie znany.

II.

1. Trilogium B. Virginis pro singulis festivitatibus ipsius tres conciones. Venetiis 1596 apud Antonium Zalterum.

2. Conciones. Vol. 1-4. Venetiis 1598 4°. Druk bliżej nie znany.

3. Sertum gloriae S. Hyacinthi Poloni vitam et laudes ipsius octo contionibus et septem orationibus complectens. Venetiis 1598 apud Marcum Antonium Zalterium 4 °k. 4, s. 227.

4. Thesaurus laudem Sanctissimae Deiparae super canticum Salve Regina quadraginta concionibus, omne id exornandum, complectens. Venetiis 1598 apud Minimam Societatem 4° k. 22, s. 699, k. 1.

5. Rosarium seu exercitia pietatis christianae Sodalitatis Rosarii. Posnaniae 1599 16°; De rosario libri duo ad Serenissimam Constantiam Austriacam Reginam Poloniae. Druk bliżej nie znany; Rosarium B.V. Marco Antonio et Camillae Burghesiis. Coloniae 1616 apud Antonium Boetzerum 4°; Rosarium B. Mariae Virginis. Coloniae Agrip. 1639 apud Joannem Munich 12° s. 119; Różaniec Panny Maryey. Teraz na nowo w Krakowie u S. Troyce reformowany. W Krakowie 1600 u Wojciecha Kobylińskiego 4° k. nlb. 6, s. 129, 3. — Toż... teraz powtóre przeyrzany, poprawiony i z przydatkiem

niektórych rzeczy. Kraków [1612] w Druk. Wojciecha Kobylińskiego 8° k. 7, s. 298, k. 5.

6. Flores aurei ex paradiso Sacrae Scripturae et Sanctorum Patrum super totius anni dominicarum Evangelia collecti. Venetiis 1601 apud Societatis Minimam 4° s. 42, 775. — Toż. Coloniae 1612 apud Boetzerum 4°.

7. Wyd.: Epistola deploratoria cuiusdam viri pii et docti ad fratrem Bernardinum Senensem Ecclesiae matris et professi in eo ordine deserterem. Venetiis 1606. List Melchiora z Mościsk do Ochina.

8. Conciones octo in praecipuis Deiparae festivitatibus. Venetiis 1611 apud Societatem Minimam 4°. — Toż. Coloniae 1613 4°.

9. Florida Mariana seu de laudibus Sanctissimae Deiparae Virginis Mariae panegyrici XXIV. Venetiis 1612 apud Societatem Minimam 4° k. 8, s. 216. — Toż... opus novum ac nunc primum in Germania editum. Coloniae Agripinae 1613 apud Antonium Boetzerum 4° k. 4, s. 183, 1. — Toż. Coloniae Agrip. 1617 apud Antonium Boetzerum 4° k. 4, s. 183, 1.

10. Sacrum pancarpium dominicale totius anni ex floribus Sacrae Scripturae et SS. Patrum super Evangelia quae in diebus dominicis leguntur. Venetiis 1611 apud Societatem Minimam 4° k. 12, s. 492. — Toż pt. Concionum dominicalium totius anni tomus primus... opus novum ac nunc primum in Germania editum. Coloniae Agrippinae 1612 apud Boetzerum 4°, k. nlb. 4, s. 324, k. nlb. 6. — Toż... editio altera priori auctior. Coloniae 1615 apud Antonium Boetzerum 4° k. 4 s. 324, k. 6. — Toż. Coloniae 1628 apud Antonium Boetzerum 4° k. 4, s. 324, k. 6; Sacrum pancarpium... sertum secundum. A Dominica in Albis usque ad Adventum ternas pro singulis Dominicis conciones complectens. Venetiis 1612 apud Societatem Minimam 4° k. 10, s. 500. — Toż. pt. Concionum... tomus secundus. B. m. r. 4° k. nlb. 2, s. 426, 11. — Toż. Coloniae Agrip. 1615 apud Antonium Boetzerum 4° k. 2, s. 426, k. 5. — Toż Coloniae Agrip. 1628 apud Antonium Boetzerum 4° k. 2 ,s. 425, k. 5; Sacrum pancarpium pro Sanctorum Festivitatibus... sertum tertium. Venetiis 1611 apud Societatem Minimam 4° k. 8, s. 192. — Toż pt. Concionum sacrarum... tomus tertius. Coloniae Agrip. 1613 apud Antonium Boetzerum 4° k. 2, s. 162, k. 4. — Toż. Coloniae Agrip. 1617 apud Antonium Boetzerum 4° k. 2, s. 162, k. 4; Concionum sacrarum... tomus quartus. Coloniae Agrippinae 1615 apud Antonium Boetzerum 4° s. 392, k. nlb. 11, 1. — Toż. Coloniae Agrip. 1615 apud Antonium Boetzerum 4° k. 4, s. 392, k. 3, 8, 1. — Toż. Coloniae Agrip. 1620 apud Antonium Boetzerum 4° s. 392; Sacrum pancarpium quadragesimale ex floribus Sacrae Scripturae et SS. Pattrum... Venetiis 1611 apud Societatem Minimam 4° ark. 3, s. 392. — Toż pt. Conciones quadragesimales. Coloniae Agrip. 1613 apud Antonium Boetzerum 4° k. 2, s. 264, k. 4. — Toż. Coloniae Agrip. 1617 apud Antonium Boetzerum 4° k. 2, s. 264, k. 4.

11. Monile gemmeum Divae Virginis Deiparenti Sacrum, duodenas virtutes Sacrosanctae Deiparae totidem laudationibus explicans, et viginti quatuor miracula insignia apud iconam eiusdem magnae Matris a D. Luca depictam, et apud Polonorum Clarummontem religiose cultam patratam referens. Venetiis 1614 ex Typogr. Ambrosii et S. Bartolomei Dei Fratres 4° k. 20, s. 248. — Toż. Coloniae Agrip. 1615 sumptibus Antonii Boetzeri 4° k. 18, s. 170. — Toż. Venetiis 1624 apud Ambrosii et S. Bartolomei Dei Fratres 4° s. 248.

12. Acta Canonizationis B. Ceslai Odrovansii Ordinis Praedicatorum. Romae 1710 2°. — Toż. Romae 1712 2°. — Toż. Vratislaviae [ok. 1715].

13. Prośba skierowana do papieża Pawła V o beatyfikację Czesława a. D. 1607. Rkps Bibl. Uniw. we Wr., sygn. IV. F. 221.

14. Listy: Do J. Brożka z 1626. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2363 s. 879. W przekł. na j. pol. wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1. W. 1956 s. 478.

II.

DYNOWSKA M.: Bzowski Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 186-188, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 71-72, tamże literatura. — Ponadto: LONERTZ R.: Un catalogue d'écrivains et deux catalogues des martyrs dominicains. *Arch. Fr. Praed.* R. 12: 1942 s. 279-303; TENŻE: Les origines de l'ancienne historiographie dominicaine en Pologne. II. A. Bzowski. Tamże. R. 19: 1949 s. 49-94; TENŻE: Un catalogue de martyrs dominicains, note complémentaire. Tamże. R. 19: 1949 s. 275-279; KAPELIŃSKI E.: A. Bzowski zapomniany historyk polski (1567-1637) i jego dzieło „Annales ecclesiastici". *Rocz. Pol. TN na Obcz.* R. 7: 1956-1957 s. 80-83; BRACHA F.: Zarys hist. mariologii pol., s. 457-486; NIEDZIELA L.: Przyczynek do dziejów walki o polskość Wrocławia w pierwszym dziesięcioleciu XVII wieku. *Śl. Kwart. Hist. Sobótka.* R. 27:

1972 nr 3 s. 451-467; TENŻE: Polonizacja klasztoru dominikańskiego we Wrocławiu w latach 1606-1608. Tamże. R. 28: 1973 nr 4 s. 441-451; JOBERT A.: De Luther à Mohila. La Pologne dans la crise de la chretienté 1517-1648. Paris 1974 s. 299; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 75-76; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 457-458, 469-513; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. Tamże. T. 2 s. 480; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 221, 225, 228, 229, 237, 256, 259, 264, 271-273, 285; MENDYKOWA A.: Książka polska we Wrocławiu w XVIII wieku. Wr. 1975 s. 110-111, 210, 217.

Bp Edward Ozorowski

Camelin Antoni (1741-1782), profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk i kanonista.

W literaturze drukowanej jawi się w 1763 r. już jako doktor i wykładowca na Wydziale Filozofii w Akademii Krakowskiej, który na wykładach z botaniki i anatomii miał tylko kilku słuchaczy. Znacznie więcej miał ich na lekcjach j. francuskiego, które prowadził do 1767 r. Równolegle z pracą na Wydziale Filozofii interesował się też teologią i prawem kanonicznym, publikując w 1763 r. rozprawkę o mszy św. oraz 2 dysertacje z zakresu prawa kanonicznego, z których jednak żadna nie stanowiła podstawy do dalszej promocji. Owszem trzecia z nich o sądach kościelnych, ukazała się pod nazwiskiem kanonika katedralnego krakowskiego Jana Stadnickiego, który w tym czasie właśnie doktoryzował się z prawa.

Camelin na wiele lat związał się z Wydziałem Filozofii oraz z zamkowym Seminarium Duchownym, którego był wykładowcą. Jego traktat o mszy św. stanowi wnikliwe studium dogmatyczno rubrycystyczne na temat mszy jako ofiary, której charakter i specyfikę autor określił m. in. przez ustalenie jej miejsca wśród 7 różnych rodzajów ofiar, omawianych szczegółowo w dysertacji. Opracowanie z zakresu prawa, o reskryptach, dotyczy prawnego charakteru wszelkiego rodzaju reskryptów w kościelnym procesie sądowym. Traktat ten łączy się tematycznie z innym jego opracowaniem, o sądach kościelnych, w którym Camelin przeanalizował w świetle literatury kanonistycznej znaczenie tych kanonów prawa kościelnego, które dotyczą elementów konstytutywnych kościelnego procesu sądowego. Poszczególne etapy postępowania sądowego dokładnie omówił z powołaniem się na literaturę XVI i XVII w., zarówno obcą (A. Barbosa, L. Engel, P. Layman i G. Iessius), jak i rodzimą (Grzegorz z Szamotuł, J. Janidło i nieznany z imienia Zawadzki). Nie wiadomo dokładnie kiedy Camelin wszedł do Kolegium Prawników i na podstawie jakiej rozprawy. W każdym razie w 1773 r. uzyskał seniorat Bursy Prawniczej, a podczas reformy Akademii przez H. Kołłątaja został mianowany rektorem szkoły akademickiej w Lublinie, w związku z czym otrzymał specjalne instrukcje. Od ok. 1780 r. przebywał najczęściej na plebanii w Smardzewicach. Tam też zastała go śmierć 9 V 1782 r.

I.

1. Actus theologico-scholasticus de sanstissimo Missae Sacrificio. De sacramentis ac rubricis... exercitii causa in seminario academico-diaecesano Cracoviensi expeditus... Cracoviae 1763 Typis Seminarii Academico-diaecesani 4° ark. 2 k. nlb. 8.

2. Dissertatio ex processu iuris de re-scriptis... Cracoviae 1763 4° k. nlb. 7.

3. Dissertatio de iudiciis ecclesiasticis privatis... circa actum promotionis ad doctoratum in utroque iure D. Joaanis Stadnicki canonici cathedralis Cracoviensis... Cracoviae 1764 Typis seminarii episcopalis academico-dioecesani 4° k. 8. Na końcu jest wymieniony Camelin A. jako właściwy autor.

III.

Camelin Antoni. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 4 s. 827; Camelin Antoni. W: *Enc. kośc.* T. 3 s. 97; ESTREICHER K. T. 15 s. 106; T. 22 s. 406; T. 25 s. 421; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu H. Kołłątaja 1777-1786. Wr. 1957 s. 42. — Elenchus professorum Academiae Cracoviensis A. D. 1780. W: J. A. PUTANOWICZ: Życie, cuda i dzieje... św. Jana Kantego. Kraków 1780 s. 200; Statuta nec non liber promotionum, s. 417; KOŁŁĄTAJ H.: Raporty o wizycie i reformie Akademii Krakowskiej. Wyd. M. CHAMCÓWNA. Wr. 1967 s. 156. — AGAD Metryka Litewska, dz. VII t. 199 s. 1013-1016; Arch. Uniw. Jag., rkps 91: Liber deiligentiarum baccalaureorum philosophicae facultatis, s. 364; Bibl. Jag., rkps 5359: Żegoty PAULEGO Słownik bibliograficzno-biograficzny bakałarzy, magistrów ,doktorów i profesorów Uniw. Krakowskiego, t. 2 k. 155, 156.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Cechovius (Czechowicz ?) Stanisław (XVI w.), kaznodzieja w Lublinie, polemista.

Poza tym, że był kaznodzieją w Lublinie i występował w kazaniach, a może i w dysputach, przeciw innowiercom, nic o nim nie wiemy. Ogłoszona przez Cechoviusa rozprawka polemiczna jest zakończeniem dłuższej dyskusji (dysputy) między nim a protestantem Maciejem Brzozoviusem, chyba ustnej, bo Brzozovius niczego nie drukował. Cechovius również nie wydał niczego więcej poza wspomnianą rozprawką. Przebieg walki z Brzozoviusem był następujący: Cechovius zaatakował protestantów, na to odpowiedział (defensio) Brzozovius, i znowu, już w druku, zareplikował Cechovius.

I.

1. Apologia contra... Mathiae Brzozovii Defensionem, ex qua pius lector pseudoevengelicorum imposturas et rectam catholicorum fidem cognoscet. Cracoviae 1561 apud Matthaeum Siebeneicher 8° k. nlb. 27.

III.

ESTREICHER K. T. 14 s. 107; Przedmowa do „Apologii".

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Celejowicz Maciej Paweł (XVII/XVIII w.), prebendarz mariacki, profesor Akademii Krakowskiej, autor tezy dogmatycznej.

W Akademii Krakowskiej immatrykulował się ok. 1685 r., gdzie po zdobyciu w 1692 r. mistrzostwa sztuk wyzwolonych i w 1694 r. doktoratu filozofii związał się na stałe z Wydziałem Filozofii, wykładając gramatykę i dialektykę w Szkołach Nowodworskich oraz przejmując w 1701 r. seniorat Bursy Sisiniusza. Od tego też czasu tytułował się sekretarzem królewskim. W 1703 r. wszedł do Kolegium Mniejszego i otrzymał prebendę kaplicy Chełmskiej w kościele Mariackim w Krakowie. O dalszych losach jego kariery uniwersyteckiej nic już nie wiadomo. W 1705 r. i w następnym akademickie panegiryki pisane z okazji udzielanych przezeń promocji na Wydziale dają mu już tytuł „senior pater". Obok kilku panegiryków i traktatów filozoficznych napisał Celejowicz teologiczną dysertację o sakramentach, w której przy pomocy scholastycznego wnioskowania przedstawił skuteczne sposoby działania sakramentów, ich konieczność, względnie użyteczność w dążeniu człowieka do zbawienia i świętości oraz podkreślił różnicę w stosunku do sakramentów starego prawa. Swoje wywody podbudował autorytatywnymi opiniami św. Tomasza z Akwinu i św. Augustyna.

I.

1. Quaestio theologica de sacramentis in genere... iuxta mentem D. Thomae et comentatorum eius... Cracoviae 1694 Typis Universitatis 2° k. 1, k. nlb. 4.

II.

1. Agonium philosophicum... seu conclusiones ex universa Aristotelis philosophia speculativa... Cracoviae 1692 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2 k. nlb. 7.

2. Antiechon... ad ingressum J. Michalski... ad aedes s. Floriani... resonans. Cracoviae 1694 Typis Universitatis 2° k. nlb. 4.

3. Eclipsis funesta... corpore defuncti olim Andreae Scibori de Chełm Chełmski... facta et a... demonstrata... Cracoviae 1698 Typis Universitatis 2° k. nlb. 13.

4. Obeliscus... Simonis Francisci Pluciński... inter festa natalium, recurrente annuo tutelaris sui die s. Simonis Apostoli... adornatus. Cracoviae 1699 Typis Universitatis 2° ark. 2½.

5. Plenilunium virtutum... olim Martiani Scibori Chełmski, generalis castrorum Regni metatoris... demonstratum. Cracoviae 1700 Typis Universitatis 2° k. nlb. 23.

6. Clangor tubarum... olim clarissimo et reverendo F. Przewoski... expressus. Cracoviae 1701 Typis Universitatis 2° k. 5.

7. Fastigium honoris... Denhofforum domus... in Georgio Albrechto Denhoff episcopo Cracoviensi... dum ingressu Cracoviam... designatum. Cracoviae 1701 Typis Nicolai Alex. Schedel 2° k. 28.

8. Laurus delphica... in dolendo funere Martini Fidetowicz collegae minoris... dum in D. Annae basilica... tumularetur... lacrimis irrigata. Cracoviae 1701 Typis N. A. Schedel 2° k. nlb. 2.

9. ...Quaestio logica de ente rationis... Cracoviae 1703 Typis Schedelianis 2° k. 4.

III.

JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 2 poz. 3871; ESTREICHER K.: T. 14 s. 111, 112, 113; T. 15 s. 327; T. 21 s. 541. — Statuta necnon liber promotionum, s. 359, 361. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 90: Liber diligentiarum magistrorum Philosophicae Facultatis, s. 187-241, 587; Rkps 91: Liber diligentiarum baccalaureorum Philosophicae Facultatis, s. 84; Rkps Bibl. Jag., sygn. 5359 t. 2.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Centurione (Centurioni) Jan Maria od św. Józefa (1589-1634), karmelita bosy, autor traktatów ascetycznych.

Urodził się 27 II 1589 r. w Melfi w Królestwie Neapolitańskim wśród dziewięciorga dzieci Stefana i Wincentyny z Lomelinów. W 1603 r. wstąpił do zakonu karmelitów bosych, nowicjat odbywał w Rzymie. W 1611 r. jeszcze przed otrzymaniem święceń kapłańskich przybył do Polski i rozpoczął naukę filozofii w klasztorze lubelskim, gdzie w latach 1617-1620 był nadto przełożonym. W 1616 i 1620 r. odbył w Lublinie publiczne dysputy z przedstawicielem arian polskich Janem Stojeńskim. W latach 1620-1625 był prowincjałem polskiej prowincji. Piastował nadto urząd przeora we Lwowie, Wiedniu i w Grazu oraz dwukrotnie prowincjała prowincji niemieckiej. Historiografia poza wymienionymi niżej rękopisami wspomina jeszcze o innych dziełach teologicznych Centurione'a. Nie notuje ich jednak ani K. Estreicher, ani Centralny Katalog BN w Warszawie. Centurione zmarł 10 I 1634 r. w Rzymie.

I.

1. De scienta Dei; Disputationes in universam materiam de gratia Angelici Doctoris; De auxiliis Divinae gratiae; Tractatus de magno et ineffabili mysterio Dominicae Incarnationis. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 427, s. 100, 102, 205, 80.

2. Argumentatio de connaturali Divinitate Filii Dei Lublini inter Carmelitas Discalceatos et quemdam haereticum Hieronymum Moskoroński et Joannem Statorium habita 13 Julii 1616. Rkps Arch. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. AKL 14.

3. Exercitia pro renovanda anima in devotione erga Gloriossimam Virginem Mariam, aucthore... Rkps Arch. Karmelitów Bosych. w Czernej, sygn. 55. — Toż w przekł. na j. polski pt. Ćwiczenia w nabożeństwie do Najświętszej Panny. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 23.

4. Exercitia o obecności Pańskiej wie-

lebnego ojca... Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 23.

III.

FILIP od św. Trójcy: Ozdoba karmelu zakonnego. T. 3. W Krakowie 1747 s. 232-236; BARTHOLOMAEUS a S. Angelo, HENRICUS a SS. Sacramento: Collectio scriptorum Ordinis Carmelitarum Excaleatorum. T. 1. Savonae 1884 s. 333-335; IGNACE de St. Jean Evangeliste: Vie et vertu héroique de la Mère Térèse de Jèsus. Paris 1905 s. 329-400; MARCELLINUS a S. Teresia: Series illustrata professionum. *Anal. Ord. Carm. Discal.* T. 8: 1933 s. 294-295; WOJTYSKA D.: Studia nad rękopisami nowożytnymi Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 25: 1972 s. 211; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 164-165; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 377, 380, 383-385, 387; GIL C.: Karmelici bosi w Polsce 1605--1655. *Nasza Przeszł.* T. 48: 1977 s. 133, 136, 153. — Disputatio habita a Reverendis Patribus Discalceatis Ord. B. V. M. de Monte Carmelo contra arianos Lublini in Polonia ad aedes Spiritui Sancto dicata Anno 1616 die 13 Julii... Zamosci 1617; Disputatio inter R. P. Discalceatos Ordinis B.V.M. de Monte Carmelo et Joannem Statorium arianum, iterum Lublini in Polonia Anno 1620 die 5 Julii habita. A. *Christophoro Lippa vicepalatino* Lublinensi et notario castrensi Biecensi... descripta... Cracoviae 1621.

Bp Edward Ozorowski

Cerazym (Cerazyn, Cesarinus) Jerzy (XVII w.), kapelan królowej Konstancji, polemista.

Pochodził prawdopodobnie z Chruściny k. Opola. W 1607 r. przyjął święcenia kapłańskie, co upamiętnił J. Scheliha Zubrzycki w panegiryku „Sacratissimis primitiis". Był kapelanem królowej Konstancji. Usiłował nakłonić do powrotu na katolicyzm królewnę szwedzką Annę Wazównę, która od 1598 r. przebywała w Polsce. Jej to dedykował dziełko „Przyczyn kilkadziesiąt", w którym wykazywał prawdziwość Kościoła Katolickiego. Stanowi ono źródło do poznania polemiki wyznaniowej w Polsce w XVII w.

I.

1. Przyczyn kilkadziesiąt, które katolika każdego w powszechnej Kościoła chrześcijańskiego wierze zatrzymać mają, a jeśliby z niej wypadł, do niego za łaską Bożą zaś przywrócić mogą. Wydane przez... W Krakowie 1612 u Wojciecha Kobylińskiego 4° k. 2, s. 111.

III.

MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 580; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno--kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 175-176.

Bp Edward Ozorowski

Cervus (Jelonek, Jan z Tucholi, Tucholczyk) Jan (†ok. 1557), kanonik lwowski, pastoralista, kanonista.

Nazywał się prawdopodobnie Jelonek, lecz zwyczajem humanistów zlatynizował swe nazwisko. Pochodził z Tucholi na Pomorzu, zapewne z rodziny mieszczańskiej. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1523 r. uzyskał bakalaureat, a w 1531 r. magisterium sztuk wyzwolonych. W 1529 r. był nauczycielem w cysterskiej szkole klasztornej w Jędrzejowie, lecz już w 1530 r. wrócił do Krakowa, może dla studiów prawniczych. W r. 1533/34 wykładał na Wydziale Artium gramatykę łacińską. Pozostając w ciężkich warunkach materialnych, znalazł możnych mecenasów (Stanisław Borek, Jan Chojeński, Piotr Tomicki), tak że mógł wydać swe prace: antologię pism św. Augustyna „De moribus Ecclesiae", podręcznik teologii pastoralnej „Methodus sacramentorum..." i dzieła z zakresu gramatyki łacińskiej. Na zamówienie drukarza Floriana współpracował w 1531 r. przy wydaniu anonimowej pracy „Farrago actionum civilium iuris Magdeburgensis". Dzie-

ło to Cervus później przerobił, znacznie rozszerzył i opatrzył obszernymi komentarzami, dając najlepszy w Polsce traktat z zakresu prawa miejskiego.

W 1534 r. objął Cervus stanowisko rektora szkoły katedralnej we Lwowie i nawiązał liczne stosunki z wpływowymi osobistościami. W 1538 r. Rada Miejska prezentowała go na altarię w kaplicy Strumiłowskiej w lwowskiej katedrze. W 1539 r. złożył rektorat szkoły, w 1540 r. instalował się na kanonię w lwowskiej kapitule, w 1541 r. przyjął święcenia kapłańskie. Z innych beneficjów posiadał probostwo w trudnej do zidentyfikowania parafii „Byrkow", potem prepozyturę św. Mikcłaja we Lwowie i podobno kanonię w Płocku. Zmarł ok. 1557 r.

I.

1. Wyd.: De moribus Ecclesiae catholicae divi Aurelii AUGUSTINI Hipponensis episcopi Liber I... Cracoviae 1530 Florianus Ungler 4°.

2. Epitome pontificii ac caèsarei iuris... Adiecta sunt... statuta iuris municipalis, tum... regnum Poloniae, tum iuris provincialis Saxonici et Magdeburgensis... Cracoviae 1534 Excudebat Florianus Unglerius 8° k. nlb. 9, k. 145. — Toż pod nieco zm. tyt. Cracoviae 1534 Excudebat Florianus Unglerius 8° k. nlb. 9, k. 145. (Na k. tyt. wyd. 1-go zaznaczono „mense Maio" — 2-go „mense Novembri)."

3. Methodus sacramentorum sanctae Ecclesiae Catholicae recens litteris et canonibus sacris collecta et recognita... Adiectae sunt quaedam orationes... Sanctorum Patrum... de communione Eucharistiae. Item modus confitendi ANDREAE episcopi Hispani... Cracoviae 1537 ex Officina Ungleriana 8° k. nlb. 88.

II.

1. Institutiones grammaticae... una cum interpretatione ex Nicolao Perotto, Laurentio Valla, Marco Varone, Nonio Marcello succincte decerpta. Ad haec idiomate Polonico et Germanico illustrata. Cracoviae 1533 e Officina Ungleriana 8° k. A-X.

2. Quaestiones... de declinatione et constructione octo orationis partium. Adiecimus Tabulam elementariam ad verae pietatis institutionem parandam puerîs quam utilissimam. Cracoviae 1533 excudebat Florianus Unglerius 8° k. nlb. 50.

3. Syntaxis... Accessit item Aelii Donati... de barbarismo libellus, Antonii Mancinelli Veliterni de varia constructione thesaurus. Cracoviae 1533 per Florianum Unglerium 8° k. nlb. 100.

4. Farraginis iuris civilis et provincialis Saxonici municipalisque Maydenburgensis libri septem per... collecti et revisi... Cracoviae 1540 excussum in Officina Ungleriana 8° k. nlb. 4, nlb. 48, 331, nlb. 2. — Toż. Cracoviae 1540 ex Officina Ungleriana 8° k. nlb. 51, 331, k. nlb. 1. — Toż. Cracoviae 1542 per Mathiam Scharffenberg 8° k. nlb. 18, 244, LXXII. — Toż. Cracoviae 1546 Mathias Scharffenberg 8° k. 4, 48, 530, nlb. 2. — Toż. Cracoviae 1558 per Matthaeum Syebenneicher 8° k. 4, 48, 332. — Toż pod zm. tyt.: Farraginis actionum iuris civilis et provincialis Saxonici municipalisque Maydeburgensis et iuris Polonici libri septem. Per... collecti et revisi, nunc vero propter exemplarium inopiam recusi. Zamosci 1607 in Typogr. Academiae 8° s. 776, k. 26.

III.

BARYCZ H.: Cervus Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3. s. 235-236, tamże literatura. — Ponadto: KARPLUKÓWNA M.: Regionalizmy w języku Jana Cervusa z Tucholi. Wr. 1971; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 1974 s. 81.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Cezary (Cesarius) Franciszek (1583-1651), autor prac hagiograficzno-historycznych.

Urodził się w 1583 r. w Wielkopolsce. Przed rozpoczęciem działalności wydawniczej w Krakowie podróżował trzykrotnie do Włoch i Niemiec. W 1616 r. poślubił Barbarę Malicką i nabył warsztat drukarski Jana Scharffenberga. W rok później przyjął prawo miejskie. W 1620 r. uzyskał dla swej oficyny przywilej króla Zygmunta III, potwierdzony potem przez Władysława IV i w 1649 r. przez Jana

Kazimierza. W okresie sporów Akademii Krakowskiej z jezuitami starał się pozostawać w zgodzie z jedną i drugą stroną, nie uniknął jednak szkód i kłopotów. Dzięki umiejętnym staraniom podniósł swój warsztat do rzędu największych wówczas drukarń na terenie Krakowa. W latach 1616-1651 wytłoczył ok. 650 woluminów, odznaczających się estetyczną szatą graficzną. Był pierwszym, który przyswoił Polakom żywoty Franciszki Rzymianki i Mechtyldy oraz przetłumaczył na j. polski przewodnik po Rzymie. Jemu również przypisują niektórzy autorstwo dziełka „Stołecznego miasta Krakowa kościoły i klejnoty", zawierające wiele wiadomości do dziejów Akademii Krakowskiej i kościołów w podwawelskim grodzie (zob. Pruszcz P. J.). Zmarł 28 VII w Krakowie i został pogrzebany w kościele św. Anny.

I.

1. Żywot S. Franciszki Rzymianki pełen dziwnych przykładów i nauk, która... 1608... od Pawła V papieża między święte z wielkim triumfem miasta rzymskie jest policzona, teraz nowo za pracę i nakładem Franciszka CEZAREGO z pewnych pisarzów zebrany i wydrukowany... W Krakowie 1617 z Druk. F. Cezarego 4° k. nlb. 40. — Toż w Krakowie 1635 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 4, ark. A-K_2.

2. Wyd.: Spiritualis gratiae libri quinque, seu mirabiles revolutiones divinitus concessae S. Mechtildae Virgini... Cracoviae 1639 ex Officina Francisci Caesarii 4° k. 4, s. 300, k. 10.

3. Wyd.: Stołecznego miasta Krakowa kościoły i klejnoty... do tego przydane jest opisanie świętych Bożych w Krakowie leżących, królów polskich i biskupów krakowskich... W Krakowie 1647 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 4, s. 88. — Toż. W Krakowie 1650 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 4, s. 97, k. nlb. 8. — Toż. W Krakowie 1745 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 4, s. 226. — Toż. Wyd. K. TUROWSKI w: Bibl. Pol. Ser. 5 Kr. 1861 s. IV, 232.

II.

1. Przekł.: Pielgrzym włoski, albo krótkie Rzymu i miast przedniejszych włoskich opisanie. Teraz nowo z włoskiego na polski język przełożone przez Franciszka CESARIUSZA. Przydane są od tegoż drogi i gościńce cudzoziemskie, rachując wszędy dalekość ich na mile własne każdego państwa, przy tym też wiadomość niemieckiej i włoskiej monety. W Krakowie 1614 u Dziedziców Siebenechera 8° ark. A-G_3.

2. Viridariolum Marianum dulcissimo nomini Jesu et Mariae consecratum. Cum officiis divinis variis et piis patronorumque Regni Poloniae propriis nec non exercitio hebdomadario, rosario et aliis precationibus devotissimis. In usum piorum catholicorum. Cracoviae b. r. Typis Francisci Caesarii 16° k. nlb. 12, s. 466, k. nlb. 3, s. 26. — Toż Cracoviae b. r. Typis Francisci Caesarii 16° k. 12, s. 547, k. nlb. 2.

III.

BUDKA W.: Cezary Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 243-244, tamże literatura. — Ponadto: BARYCZ H.: Alma Mater Jagellonica. Kr. 1958 s. 161; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 296, 402; Encyklopedia wiedzy o książce. Wr. 1971 kol. 389-390; KOROTAJOWA K.: Cezary Franciszek. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 108-110; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 82; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnia Akademicka zwana Cezarowską. W: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1783. W. 1975 s. 47-82.

Bp Edward Ozorowski

Chamocki (Kamocki) Adam (XVII w.), dominikanin, autor dysertacji dogmatycznej.

Nie znamy miejsca i daty urodzenia Chamockiego, wstąpienia do zakonu dominikańskiego i przyjęcia święceń kapłańskich. Wykształcenie zdobył w studium generalnym u św. Dominika w Neapolu. Na kongregacji zakonnej w Lublinie 23 I 1645 r. wysunięto jego kandydaturę na kaznodzieję króla Władysława IV. Zaznaczono, że posiadał

stopień lektora. W 1647 r. zwiedził Hiszpanię, jako uczestnik kapituły generalnej w Walencji.

I.

1. Analogismus Omnipotentiae Dei ex coelesti Angelici Doctoris D. Thomae Aquinatis doctrina erutus. Cracoviae 1639 in Officina Francisci Caesarii 2° k. nlb. 12.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2 s. 490-491, tamże źródła.

Ks. Józef Mandziuk

Charkiewicz Juwenalis (ok. 1720-1788), bernardyn, autor dzieła o Trzecim Zakonie św. Franciszka, pamiętnikarz.

Litwin z pochodzenia, pojawia się w źródłach w 1758 r. jako lektor teologii w studium zakonnym bernardynów w Wilnie i autor pierwszego w swoim rodzaju podręcznika dla tercjarzy franciszkańskich, w którym obok wyjaśnienia reguły zamieścił biografie niektórych świętych i błogosławionych trzeciego zakonu z podaniem danych o początkach ugrupowań żeńskich, bazujących na regule trzeciego zakonu (bernardynek, koletek, brygidek). Przez dłuższy czas przebywał Charkiewicz w klasztorze w Wilnie, a następnie w Nieświeżu. Będąc w latach 1766-1769 prowincjałem litewskim, przyczynił się do reorganizacji studiów zakonnych i podniesienia stanu intelektualnego prowincji zakonnej. Swoją jurysdykcję nad bernardynkami przejawiał zwłaszcza w tym, że skutecznie bronił ich praw majątkowych przed zakusami bpa wileńskiego I. J. Massalskiego. W 1768 r. brał udział w kapitule generalnej zakonu w Walencji, pozostawiając szczegółowy opis podróży do Hiszpanii. Po powrocie z kapituły był kustoszem prowincji (1769-1772), kustoszem klasztoru wileńskiego, faktycznym rządcą prowincji jako wikariusz po śmierci prowincjała Gniewczyńskiego (1774-1775), ponownie kustoszem prowincji (1775) oraz ponownie prowincjałem (1778-1781). Ponadto wizytował Prowincję Wielkopolską (1775) i Ruską (1781) oraz przewodniczył kapitule własnej prowincji w Trokach (1787). Zmarł w klasztorze w Słonimie 31 VII 1788 r.

I.

1. Przewodnik do ojczyzny niebieskiej zawierający... wiadomość o znacznych osobach w tym zakonie... Wilno 1758 w Druk. Akademickiej Societatis Jesu 8° k. 4 s. 419 i k. 10. — Toż. Wilno 1772 w Druk. Scholarum Piarum 8° k. 4 s. 403 k. 2.

II.

1. Kazanie podczas solennej introdukcji błogosławionych Augustyna Nowella, Antoniego ab Amandula, Antoniego ab Aquila z kościoła katedralnego do ww. księży augustianów. W: Wybór najprzedniejszych w metropolii wileńskiej kaznodziejów to jest kazania... r. P. 1761 odprawione. Wilno b. r. Druk. Akademicka Societatis Jesu 4° ark. A-P.

2. Kazanie na pogrzebie... Anny z Tyszkiewiczów Kociołłowej. Wilno 1772 w Druk. Scholarum Piarum 2° k. 13.

3. Diariusz podróży hiszpańskiej z Wilna do miasta Walencji... w 1768 r. W: *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* T. 4: 1824 s. 45-62, 160-176, 267-292; T. 5: 1824 s. 531-549, 741-754; T. 6: 1825 s. 41-63.

III.

KANTAK K.: Charkiewicz Juwenalis. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 264, tamże literatura. — Ponadto: Charkiewicz Juwenalis. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 5 s. 150; CHMIELOWSKI P.: Charkiewicz Juwenalis. W: *Wiel. enc. powsz. ilustr.* T. 11. s. 437. — Arch. Prow. Bern. Kr., rkps b. sygn.... GOLICHOWSKI N.: Poczet wybitnych bernardynów od XV do XIX wieku, s. 114.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Charzewic (Charzewicz, Charzewski) Marcin (XVII w.), karmelita trzewiczkowy, autor dysertacji teologicznej.

Filozofii i teologii uczył się w studium karmelickim w Krakowie na Piasku, którego następnie został regensem. Doktorat teologii zdobył 16 IX 1666 r. w Akademii Krakowskiej. Z tej okazji S. Bieżanowski opublikował panegiryk „Laureatus Carmeli decor". W 1667 r. został wybrany prowincjałem polskiej i litewskiej prowincji karmelitów. Trzylecie jego rządów uczcił M. Behm w utworze „Eucharisticon animarum". Był przez długie lata przeorem konwentu krakowskiego. W 1677 r. wybrano go pierwszym definitorem prowincji. W 1681 r. objął ponownie urząd prowincjała. Zmarł ok. 1687 r. Śmierć jego uczczono w utworze „Fasciculus myrrhae".

I.

1. Florilegium theologicum ex venusto resoluti doctoris carmelitae Joannis Bachoni... publico spectamini ad discernendum in Conventu Cracoviensi FF. Carmelitarum B. V. Mariae in Arenis expositum... Cracoviae 1650 Typis Valer. Piątkowski 4° ark. $2^1/_2$.

2. Przekł.: Lilia Florencka albo cudowny żywot seraficzkiej panny S. M. Magdaleny de Pazzis z miasta Florenckiego zakonu karmelitańskiego dawnej obserwancji zakonnej teraz nowo z włoskiego języka na polski przełożony i w jedną księgę z ukróceniem i przydaniem świeżych cudów porządnie zebrany... W Krakowie 1671 w Druk. Dziedziców Krzysztofa Schedla 4° ark. $2^1/_2$, s. 438.

II.

1. Wyd.: Acta comitiorum generalium Ordinis Fratrum Beatissimae Dei Genetricis de Monte Carmelo celebratorum in Alma Urbe... reimpressa... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 4° s. nlb. 3, 88.

III.

[GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Z przeszłości karmelitów na Litwie i Rusi. T. 2. Kr. 1918 s. 39, 40, 93, 94; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 24. — BIEŻANOWSKI S.: Laureatus Carmeli decor. Cracoviae 1666; BEHM M.: Eucharisticon animarum. Cracoviae 1670; Fasciculus myrrhae ex acerbissimi doloris messe collectus. Cracoviae 1687; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 191.

Bp Edward Ozorowski

Charzewski Rajmund (Rajmund od św. Kazimierza, Raymundus de Sancto Casimiro) (XVII w.), dominikanin, autor relacji o misjach wśród Tatarów.

Z polecenia Kongregacji Rozkrzewiania Wiary udał się w 1647 r. wraz z trzema Włochami na Krym, aby prowadzić misje wśród Tatarów. Poza wykonywaniem obowiązków duszpasterskich zajmował się wykupem jeńców z niewoli. Opracowana przezeń „Succincta relatio" stanowi źródło do poznania dziejów Kościoła katolickiego na terenach dzisiejszej południowej Ukrainy. Zmarł ok. 1659 r.

I.

1. Succinta relatio de statu missionis Tartariae facta a... eiusdem missionis indigno praefecto, Ordinis Praedicatorum. Wyd. R. LOENERTZ w: *Anal. Ord. Praed.* R. 41: 1933 nr 1 s. 48-55.

III.

DYNOWSKA M.: Charzewski Rajmund. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 265, tamże literatura. — Ponadto: FILAMONDO R. M.: Ragguaglio del viaggio fatto dei Padri dell'Ordine dei Praedicatori, invitati dalla Sacra Congregazione de Propaganda Fide Missionarii Apostolici nella Tartaria Minore l'anno 1662. Napoli 1659 s. 22-23; LOENERTZ R.: De missione Fratrum Praedicatorum in Taurica Chersoneso saeculo XV (XVII). *Anal. Ord. Praed.* R. 41: 1933 nr 1 s. 45-48.

Bp Edward Ozorowski

Charzyński Kazimierz Józef (2 poł. XVII w.), autor dysertacji dogmatycznej.

Wiadomo o Charzyńskim jedynie, że studiował w Akademii Krakowskiej, zdobywając w 1680 r. bakalaureat sztuk wyzwolonych i filozofii. Był nauczycielem w szkole św. Anny w Krakowie. Dnia 21 IX 1686 r. odbył w auli uniwersyteckiej dysputę z zakresu teologii. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Conclusiones theologicae de Angelis... a... publice ad disputandum... propositae. Cracoviae [1686] Typis Universitatis 4° k. 7.

III.

Informacje z karty tytułowej „Conclusiones theologicae..."; ESTREICHER K. T. 14 s. 149. — Statuta nec non liber promotionum, s. 349.

Ks. Józef Mandziuk

Chądzyński Antoni (1687-1750), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu o sprawiedliwości i prawie.

Urodził się na Mazowszu 1 I 1687 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 1 VIII 1703 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1703-1705), retorykę studiował w Pińsku, filozofię w Wilnie (1708-1711), a teologię w Warszawie (1713-1717), gdzie w 1716 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał w szkołach jezuickich w Pułtusku (1711-1713), Warszawie (1717-1718) i Połocku (1718-1710). Filozofii nauczał w Nieświeżu (1721-1724), teologii moralnej tamże (1724-1725), teologii scholastycznej, pozytywnej i polemicznej w Pińsku (1725-1727), Warszawie (1727-1728) i Wilnie (1728-1729), a prawa kanonicznego w Wilnie (1732-1734). Był rektorem kolegium w Mińsku (1729-1732), Grodnie (1734-1737), Połocku (1740--1743), Łomży (1743-1744), Orszy (1744-1748), Mińsku (1748-1749) i Witebsku (1749-1750) oraz regensem Papieskiego Alumnatu w Wilnie (1732-1734). Zmarł w Witebsku 13 I 1750 r.

I.

1. Regnator fluviorum Sarmatiae Vistula purpura martyrum indutus, in Coll. Varsaviensi SJ sub tristes passionis ferias theatralibus lachrymis dilutus... anno 1718. [Warszawa, 1718 Druk. Coll. SJ] 2° k. nlb. 2. Druk anonimowy.

III.

POPLATEK J.: Zarys dziejów Seminarium Papieskiego w Wilnie, 1585-1773. *Aten. wil.* R. 7: 1930 z. 1/2 s. 212; Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia. T. 2 cz. 1. Wr. 1976 s. 375. — ARSJ. Lit. 22-28 (katalogi trzyletnie z lat 1705-1749); Lit. 57-58 (katalogi roczne z lat 1703--1750); Lit. 65 f. 291 (nekrolog); ATJKr., sygn. 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituanae SJ) s. 111-112.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Chądzyński Jan (1603-1660), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się w 1603 r. (nie w 1600 jak twierdzi *Pol. słown. biogr.* T. 3 s. 207). Miejsca urodzenia nie można ustalić, ponieważ same źródła nie są co do tego zgodne. (Kat. III z 1628 r. — „Masovita"; Kat. III z 1645 r. — „Ruthenus"; Poszakowski — prawdopodobnie Wilno). Do zakonu jezuitów wstąpił 8 III 1621 r. Po 2-letnim nowicjacie studiował filozofię w Braniewie (1623-1626) pod Andrzejem Klingerem, a następnie uczył syntaksy i poetyki w Krożach i Orszy. W latach 1629--1633 słuchał wykładów teologii w Akademii Wileńskiej.

Chądzyński przez wiele lat wykładał w Akademii Wileńskiej retorykę, teologię moralną (1638) — wcześniej wykładał ją w Nieświeżu — filozofię (1639-1642), teologię polemiczną („tertia lectio" — 1642-1645),

j. hebrajski (1642-1645) oraz teologię scholastyczną (1646-1650). Przed rozpoczęciem wykładów z filozofii otrzymał stopień magistra filozofii (1639), przed objęciem zaś katedry teologii scholastycznej został promowany na doktora teologii (1645). W wykładach i dyskusjach Chądzyński poruszał aktualne sprawy — szczególnie żałosną sytuację chłopa litewskiego i polskiego. W latach 1641-1643 kierował drukarnią akademicką.

Z wilna został przeniesiony do Połocka, gdzie pełnił obowiązki prefekta studjów oraz prefekta „casuum". Od 17 VIII 1653 r. był przełożonym domu w Nowogródku. W czasie okupacji Wielkiego Księstwa Litewskiego przez wojska rosyjskie Chądzyński przebywał w Gdańsku, gdzie prowadził dysputy z innowiercami. Po powrocie do swojej prowincji pracował w Poszawszu na Żmudzi na stanowisku prefekta „casuum", gdzie też zmarł 22 IV 1660 r. W duchowości Chądzyńskiego ważne miejsce zajmowało nabożeństwo do Matki Bożej.

I.

1. Relacja a oraz suplika zboru wileńskiego saskiego do Hern Martyna Lutra za predykantem Burchardym... [Wilno 1623] 4° k. nlb. 1, s. 22 — Fragm. w książce: M. KULIGOWSKI: Demokryt śmieszny albo śmiech Demokryta chrześcijańskiego. Wilno 1699. Autorstwo niepewne.

2. Tajemna rada albo Exorbitantiae niektóre Samuela Dambrowskiego supersuspendenta confusii schachskiej. B. m. r. [1624] 4° k. nlb. 14. Autorstwo niepewne.

3. Wyd.: M. ŁĘCZYCKI: Opusculum spirituale XVIII. Disseratio de praestantia. Vilnae 1644. Praefatio autorstwa CHĄDZYŃSKIEGO, s. 5-8.

4. Discurs kapłana jednego polskiego roku tysiąc sześćset pięćdziesiątego siódmego... w którym pokazuje za co Bóg Koronę Polską karze i jako karania ujść mamy. Rkps Bibl. Ordyn. Zamojskich (obecnie BN, sygn. 1201), został wydany w j .polskim, s. 143-169, i litewskim, s. 170-198 w książce: Lietuvos publicistai valstiečiu klausimu, XVI-XVII a. *Acta Historica Lituanica.* T. 12: 1976.

5. Compendium de iure et iustitia. Wykłady teologii w Akademii Wileńskiej w 1647 r. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. F 3 — 2213.

II.

1. Florae Lukiscianae amoenitas. Elogia et poemata Vladislao IV et Caeciliae Renatae... Łukiszki invisentibus. Vilnae 1639 k. nlb. 3.

2. Donum nuptiale. Carmen heroicum. Vilnae 1639 Typ. Coll. Soc. Jesu.

3. De praedicante die sabbati pro coena gallinam capiente de scalis lapso fracta gula. Vilnae b. r. Typ. Coll. Soc. Jesu 4°.

III.

BEDNARSKI S.: Chądzyński Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 267, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 78, tamże literatura. — Ponadto: BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 s. 1028-1029; RABIKAUSKAS P.: Chądziński John. W: *Encyklopedia Lituanica.* T. 1. Boston 1970 s. 493; PLECKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 415; PETRAUSKIENE I.: Vilniaus Akademijos Spaustuve, 1575-1773. Vilnius 1976 s. 109, 115, 129, 179; LUKŠAITE I.: Lietuvos publicistai valstieciu klausimu. XVI-XVII a. *Acta Historica Liuanica.* T. 12: 1976. — ARSJ. Lit. 6-11 (katalogi trzyletnie z lat 1628-1658); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1621-1660).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Chądzyński Julian (1805-1881), autor artykułu historycznego.

Kapłan Diecezji Łucko-Żytomierskiej, urodzony w 1805 r., wyświęcony w 1842 r., już jako wikariusz naraził się władzom carskim za działalność narodową. W 1848 r. przebywał we Lwowie jako rezydent bez żadnej funkcji, widocznie uszedł tam przed represjami. Schematyzm rodzinnej diecezji na rok 1852 wymienia go bez stanowiska, co potwierdza fakt powrotu do Żytomierza, gdzie został w następnym

roku uwięziony za „buntowanie chłopów", a w 1856 r. ukazem carskim pozbawiony prawa publicznego spełniania funkcji kapłańskich, może też zesłany wówczas na wygnanie. Dopiero od 1867 r. występuje jako rezydent w klasztorze kapucynów w Chodorkowie z zaznaczeniem, że został tam skierowany najwyższym rozkazem na dożywocie. W ostatnim okresie życia dopuszczono go do pełnienia publicznie funkcji kapłańskich w tym klasztorze. Zmarł w Chodorkowie w 1881 r.

Znany jest tylko jeden jego artykuł historyczny o nauce religii w gimnazjum krzemienieckim, który wskazuje, że autor osobiście był związany z tą szkołą, prawdopodobnie pobierając tam naukę przed wstąpieniem do Seminarium Duchownego.

I.

1. O wykładach nauki religii w b. gimnazjum krzemienieckim. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 20: 1860 t. 6 s. 151-165, 254-268.

II.

1. Korespondencja. *Gazeta WXP.* R. 1845 nr 11 s. 86-87.

III.

TOKARZEWSKI M.: Przyczynek do historii męczeństwa Kościoła rzymsko-katolickiego w Diecezji Kamienieckiej i Łucko-Żytomierskiej (1863-1930). Łuck 1931 s. 20-21. — Schemat. Diec. Łucko-Żytomierskiej na lata 1845, 1849, 1852, 1858, 1863, 1867, 1871, 1879, 1881, 1882; Schemat Archidiec. Lwowskiej na rok 1848.

Ks. Marian Banaszak

Chelipski Samuel (XVII w.), autor dysertacji teologicznej.

Wiadomo jedynie, że Chelipski studiował w Akademii Zamojskiej i tamże dnia 9 VII 1644 r. odbył dysputę teologiczną. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Theses theologicae ex tertio libro Magistri Sententiarum propositae ad disputandum publice... a... Zamosci [1644] *Typis academicis excudebat Paulus Rodicius* 4°.

III.

Informacja z karty tytułowej „Theses theologicae..."; KOCHANOWSKI J. K.: Dzieje Akademii Zamojskiej. Kr. 1899-1900 s. 17.

Ks. Józef Mandziuk

Chełmecki Jan (1816-1887), katecheta, działacz polityczny, historyk.

Urodził się 25 I 1816 r. w Żmiącej k. Limanowej jako syn Franciszka i Ewy Zabrzeńskiej. Po ukończeniu gimnazjum w Nowym Sączu w 1839 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Tarnowie, a wyświęcony na kapłana w 1843 r. został w 1845 r. po wikariatach w Ryglicach i Przecławiu prefektem tego zakładu, gdzie uczył literatury polskiej. Za udział w konspiracji 1846 r., do którego wciągał i kleryków, został aresztowany i spędził kilka miesięcy w zakładzie karnym dla księży w Przeworsku. Po uwolnieniu pracował jako wikariusz w Żywcu, Kamienicy, Jakubowicach, Pisarzowej i w Łętowni. W 1857 r. objął funkcje katechety gimnazjum św. Anny w Krakowie i referenta spraw szkolnych w miejscowym konsystorzu. Od 1873 r. już jako poseł do sejmu krajowego i deputowany do wiedeńskiego parlamentu, ubiegał się o wakującą parafię Mariacką, o co popadł w ostry konflikt z administratorem diecezji bpem Antonim Gałeckim. Sprawa ciągnęła się do 1879 r. i wywołała ferment w diecezji. Spór zakończył się uniewinnieniem Chełmeckiego, pozbawionego przez Gałeckiego stanowiska i suspendowanego, i przyczynił się do usunięcia z Krakowa niepopularnego biskupa. Chełmecki zmarł 17 XI 1887 r.

I.

1. Hozjusz w walce z reformą. *Czas.* R. 1857 nr 236-238, 240, 242 z 16-18, 21, 23 X ss. 1-2.

2. Wspomnienie o kościele św. Michała niegdyś OO. Karmelitów Bosych w Krakowie. Kr. 1860 W. Wielogłoski Druk. Budweisera 8° s. 52.

II.

1. Słowo o majątku kościelnym W. Księstwa Krakowskiego czyli tak zwanym funduszu religijnym. *Czas.* R. 1862 nr 95 z 25 IV s. 1-2.

2. O sposobie korzystania z czytania książek. Kr. 1862 Druk. Karola Budweisera 8° s. 40.

3. Rzecz o zasadzie w umiejętności wychowania. Kr. 1867 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 42.

4. Prawo promowania na doktorów teologii przysługujące Wydziałowi Teologicznemu w Uniwersytecie Krakowskim. *Czas.* R. 1869 nr 275 z 1 XII s. 1.

5. Słowo o majątku duchownym diecezji krakowskiej. *Czas.* R. 1879 nr 59 z 12 III s. 1. — Toż w osob. odb. Kr. 1879 Druk. Czasu 8° s. 17. — Toż w: *Bonus Pastor.* R. 3: 1879 s. 47-49.

6. [Korespondencja z Rady Państwa w sprawie reorganizacji bpstwa krakowskiego, Wiedeń 10 IV 1879]. *Czas.* R. 1879 nr 86 z 13 IV s. 1.

7. Posłanie do wyborców. Kr. 1879 Nakł. autora, Druk. Czasu 8° s. 24.

8. Mowa... miana w Sejmie dnia 13 września r. b. [1882]. *Czas.* R. 1882 nr 214 s. 1-2.

9. Sprawy monarchii. Mowa... powiedziana podczas obrad nad nowellą szkolną w Izbie Poselskiej austriackiej Rady Państwa na posiedzeniu... d. 17 kwietnia. *Czas.* R. 1883 nr 93 s. 2.

10. Posłanie do wyborców gmin wiejskich powiatu limanowskiego od byłego posła na Sejm krajowy. Kr. 1883 Nakł. autora. Druk. Czasu 8° s. 14.

11. Słowo o odsieczy Wiednia, z okazyi dwóchsetletniej rocznicy na dzień 12 września 1883 r. przypadającej. Kr. 1883, nakładem autora, G. Gebethner i Sp., druk. Czasu 8° s. 35. — Toż w j. niem.: König Johann Sobieski und die Befreiung Wiens, eine kritische Abhandlung anlässlich der zweiten Säcularfeier des am 12 September 1683 erfolgten Entsatzen von Wien. Wien 1883 W. Braumüller 8° s. 38. — Toż w j. włoskim: Per la solenne ricorrenza del secondo centenario della liberazione di Vienna avvenuta il 12 settembre 1683. Appunti storicomorali. Roma 1883 8° s. 22.

12. Posłanie do wyborców gmin wiejskich. Pow. N. Sądeckiego, Nowotarskiego, Limanowskiego i Grybowskiego od... byłego posła do Rady Państwa. Kr. 1885 Druk. Czasu 8° s. 27.

III.

S. Congregatione Concilli seu R. P. D. Isidoro Verga prosecretario. Cracovien. Reintegrationis Summarium pro Illmo ac Rmo D. Joanne Chelmecki Professore, Legato ad Comitia Regni Galitiae et Consiliaro Imperii Austriaci etc. Roma 1877, tip. della Pace 4° s. 79, nlb. 1; STACH P.: Na stulecie prefekta seminarium duchownego. Życiorys ks. Jana Chełmeckiego ze Żmiący. *Currenda.* (Tarnów). R. 96: 1948 s. 415-425, 462-470; DOBRZANOWSKI S.: Biskup Antoni Gałecki wikariusz apostolski krakowski 1862-1879. W: *Studia z historii Kościoła.* T. 1 W. 1972 s. 51-52, 87-94.

Ks. Jan Kracik

Chełmicki Zygmunt, krypt.: Ch., (Ch), Ks.Z.Ch., (1851-1922), protonotariusz ap., prałat kapituły warszawskiej, redaktor Podręcznej Encyklopedii Kościelnej, wydawca.

Urodził się w Warszawie 10 V 1851 r. jako syn Wincentego i Julii z Sokołowskich. Gimnazjum ukończył w Chełmnie, a teologię w Seminarium Duchownym w Płocku, uzupełnianą na wyższym stopniu w Monasterze. Święcenia kapłańskie przyjął 20 IX 1873 r. i został wikariuszem przy katedrze w Płocku. W 1877 r. przeniósł się do Warszawy, gdzie objął rektorat popaulińskiego kościoła św. Ducha, głosząc dla członków istniejącego przy nim niemieckiego bractwa kazania w j. niemieckim. Niebawem rozwinął szeroką działalność społeczną. W 1880 r. założył w Zielonce schronisko dla starych nauczycielek, a w 1882 r. wespół z innymi powołał do życia kasy rzemieślnicze. W 1891 r. udał się wraz z Mikołajem Glinką do Brazylii dla ułatwienia repatriacji Polakom, cierpiącym tam nędzę. W 1895 r. stanął na czele powołanego

do życia Towarzystwa przytułków noclegowych, zakładał też kuchnie ruchome i warsztaty rzemieślnicze dla bezrobotnych. Był współorganizatorem Kasy Literackiej, urządzał kursy spółeczne dla duchowieństwa, w 1903 r. utworzył komitet ratunkowy dla powodzian, a w 1905 r. Komitet zbierania składek na ofiary wojny japońskiej i wraz z R. Mielczarskim Towarzystwo Kooperatystów, a później Towarzystwo Pomocy i Oszczędności dla duchowieństwa, nie mówiąc już o udziale w wielu innych drobniejszych organizacjach oraz akcjach społecznych i charytatywnych.

Powołany w 1903 r. przez arcybpa W. Popiela do kapituły warszawskiej doszedł w niej do godności kustosza. Od 1909 r. był Chełmicki w konsystorzu arcybiskupim sędzią surogatem, a od 1918 r. sędzią prosynodalnym. W 1912 r. był poważnym kandydatem na arcybiskupa warszawskiego. W 1920 r. uzyskał godność protonotariusza ap. (infułata). Konserwatysta, a po wybuchu wojny światowej orientacji prorosyjskiej, był w latach 1917-1918 sekretarzem Rady Regencyjnej. Zarówno w konsystorzu, jak i w Radzie wywierał znaczny wpływ na arcybpa A. Kakowskiego.

Chełmicki był bardzo płodnym publicystą. Trwałe zasługi dla polskiej nauki kościelnej położył jako inicjator i redaktor Podręcznej Encyklopedii Kościelnej oraz jako wydawca Biblioteki Dzieł Chrześcijańskich, w którym to wydawnictwie wydał do 1915 r. 149 tomów. W uznaniu zasług Akademia Duchowna w Petersburgu nadała Chełmickiemu w 1909 r. doktorat teologii h. c. Zmarł w Warszawie 3 VII 1922 r. i został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim.

I.

1. Nasi nowi biskupi. *Słowo*. R. 2: 1883 nr 123 s. 1-2; nr 124 s. 1-2; nr 126 s. 2; nr 129 s. 2, nr 132 s. 2; nr 134 s. 2. — Toż w osob. odb. W. 1883 Druk. W. Szulca i Sp. 8° s. 72.

2. Śp. ks. kardynał Włodzimierz hr. Czacki. *Słowo*. R. 7: 1888 nr 58 s. 1-2.

3. Rec.: X. Wł. SZCZEŚNIAK: Słownik apologetyczny wiary katolickiej. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 27 s. 2; nr 67 s. 3; nr 167 s. 2 nr 131, s. 2; R. 15: 1896 nr 32 s. 2; R. 16: 1897 nr 237 s. 3.

4. Rec.: Ks. A. BRYKCZYŃSKI: Podręcznik praktycznej ikonografii chrześcijańskiej. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 68 s. 2.

5. Rec.: A. LOISY: Histoire critique du texte et des versions de l'Ancien Testament. T. 1-2. Paris 1893. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 165 s. 2.

6. Rec.: P. WEISS: Apologie du christianisme. Paris 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 205 s. 2.

7. Rec.: I. SERCLAES: Le pape Leon XIII, sa vie, son action religieuse, politique et sociale. Paris 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 264 s. 2.

8. Rec.: Ks. J. Nep. OPIELAŃSKI: O cenzurach kościelnych. P. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 266 s. 2.

9. Rec.: J. JAUGEY: Słownik apologetyczny. Paryż 1889. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 267 s. 3; nr 299 s. 2.

10. Rec.: G. GOYAU, A. PERATE, P. FABRE: Le Vatican, les Papes et la civilisation. Le gouvernement central de l'Eglise. Paris 1895. *Słowo*. R. 14: 1895 nr 39 s. 2.

11. Rec.: Ks. DEVIVIER: Krótki zarys apologii chrześcijańskiej. W. 1895. *Słowo*. R. 14: 1895 nr 126 s. 1.

12. Przekł.: J. L. SYKORA: Wstęp do Pisma Świętego. (Treść „Złotej Biblii Klasyków"). Przetł. i uzup... Dod.: E. BEURLIER: Żydzi za czasów Jezusa Chrystusa i Apostołów. W. 1903 Bibl. Dzieł Chrześc. 8° s. nlb. 4, VI, 222.

13. Przekł.: J. L SYKORA: Historia Święta Nowego Zakonu. (Treść „Złotej Biblii Klasyków"). Przetł. i uzup... W. 1903 Bibl. Dzieł Chrześc. 8° s. nlb. 4, III, 222.

14. Przekł.: J. L. SYKORA: Historia Święta Nowego Zakonu. (Treść „Złotej Biblii Klasyków"). Przetł. i uzup... W. 1903 Bibl. Dzieł Chrześc. 8° s. nlb. 4, II, 222.

14. Przekł.: J. L. SYKORA: Historia Święta Starego Zakonu. (Treść „Złotej Biblii Klasyków"). Przetł. i uzup... W. 1904 Bibl. Dzieł Chrz. 8° s. nlb. 4, II, 290.

15. Red. i Wyd.: *Podręczna encyklopedia kościelna*. T. 1-44. W. 1904-1916. Wyd. Bibl. Dzieł Chrześc. Przy współpracy kilku innych księży.

16. Artykuły w Podręcznej encyklopedii kościelnej. Artykuły obszerniejsze: Franciszkańskie zakony (t. 11/12 s. 370--375); Franciszek św. z Asyżu (t. 11/12 s. 355-359); Kapituła (t. 19/20 s. 306-308); Kapucyni (t. 19/20 s. 320-323); Legaci i nuncjusze w Polsce (t. 23/24 s. 238-240); Lubelskie biskupstwo (t. 25/26 s. 4-6); Łaski Jan arcybp (t. 25/26 s. 89-91); Mohilewska archidiecezja (t. 27/28 s. 133--135); Państwo Kościelne (t. 31/32 s. 329--332); Płockie biskupstwo (t. 31/32 s. 242--245); Poznańskie biskupstwo (t. 31/32 s. 388-391); Reformaci (t. 33/34 s. 191-195).

17. Wyd.: Biblioteka Dzieł Chrześcijańskich. Dzieł 61 w 149 woluminach.

II.

1. Mowa wypowiedziana na nabożeństwie żałobnym za duszę śp. dra med. Józefa Mianowskiego b. rektora Szkoły Głównej, które się odbyło w Warszawie 16 stycznia 1879 r. w kościele św. Krzyża... W. 1879 Druk. A. Pajewskiego 16° s. 20.

2. Obowiązki rodziców rozebrane w siedmiu kazaniach passyjnych, wypowiedzianych w kościele metropolitalnym św. Jana w Warszawie przez... W. 1879 Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiery 8° s. 173.

3. Przekł.: F. A. P. Dupanloup: O wykształceniu kobiety. Spolszczył... W. 1880 Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiery 8° s. 176.

4. Przegląd polityczny. *Słowo*. R. 2: 1883 nr 42, nr 45, nr 75, nr 87, nr 100, nr 107, nr 121, nr 140, nr 147, nr 154, nr 175, nr 203, nr 210, nr 220, nr 231, nr 251, nr 300, nr 307, nr 314, nr 334, nr 336, nr 341, nr 345, nr 348, nr 353, nr 354; R. 3: 1884 nr 6, nr 16, nr 22, nr 33, nr 74, nr 75, nr 80, nr 83, nr 96, nr 114, nr 127, nr 128, nr 133, nr 135, nr 148, nr 183, nr 218, nr 263; R. 4: 1885 nr 3-12, nr 14, nr 17-21, nr 23-29, nr 32-34, nr 36-40, nr 43-64, nr 66-74, nr 83-85, nr 87-100, nr 102-103, nr 105-106, nr 108-122, nr 125-127, nr 129-133, nr 135-147, nr 150--169, nr 171-175, nr 177-198, nr 238-258, nr 260-276, nr 280-285, nr 289-290; R. 5: 1886 nr 4-11, nr 18-22, nr 26-37, nr 40-42, nr 45, nr 47-67, nr 70-95, nr 97-111, nr 113-118, nr 124-157, nr 185-189, nr 192--207, nr 220-282, nr 287-291; R. 6: 1887 nr 1-6, nr 10-20, nr 23-30, nr 32-57, nr 59-96, nr 99-131, nr 133-140, nr 142-147, nr 149-161, nr 165-167, nr 169-181, nr 183, nr 185-186, nr 188-196, nr 225-227, nr 229--236, nr 238-269, nr 272-273, nr 280, nr 284-285, nr 287-288, nr 291; R. 7: 1888 nr 1-3, nr 11-12, nr 17, nr 19, nr 28, nr 30, nr 34, nr 38-39, nr 43, nr 46-47, nr 52, nr 55, nr 59-61, nr 63, nr 67, nr 75-78, nr 80, nr 86, nr 88-89 ,nr (2, nr 95, nr 98-99, nr 101, nr 103-106, nr 108, nr 111, nr 114, nr 116-117, nr 119, nr 122, nr 125-126, nr 128-131, nr 134-135, nr 138, nr 141-143, nr 148, nr 158, nr 164, nr 176, nr 179, nr 185, nr 191, nr 245-246, nr 284, zawsze na s. 1-2.

5. Korespondencja Słowa. *Słowo*. R. 2: 1883 nr 5 s. 1-2; nr 56 s. 2; nr 80 s. 2; nr 140 s. 1-2; nr 186 s. 1-2.

6. Posiedzenie reprezentantów Kasy Przemysłowców warszawskich. Słowo R. 2: 1883 nr 52 s. 2.

7. Karol Marx. *Słowo*. R. 2: 1883 nr 81 s. 2.

8. Podstępne bankructwa. *Słowo*. R. 2: 1883 nr 102 s. 2.

9. Herman Schulze-Delitzsch. *Słowo*. R. 2: 1883 nr 118 s. 2.

10. Wiadomości artystyczne, literackie i naukowe. *Słowo*. R. 2: 1883 nr 126 s. 3; nr 156 s. 3.

11. Roczne posiedzenie reprezentantów Kasy Pożyczkowej Przemysłowców warszawskich. *Słowo*. R. 3: 1884 nr 37 s. 2--3.

12. Z powodu projektu reformy kas oszczędnościowych. *Słowo*. R. 3: 1884 nr 45 s. 2.

13. Schronienie dla nauczycielek. *Słowo*. R. 3: 1884 nr 48 s. 2.

14. Odczyty popularne dla rzemieślników. *Słowo*. R. 3: 1884 nr 102 s. 2.

15. Leon Say o socjaliźmie państwowym. *Słowo*. R. 3: 1884 nr 219 s. 2-3; nr 220 s. 2; nr 223 s. 2.

16. Przegląd polityczny. *Niwa*. R. 13: 1884 t. 26 nr 238 s. 784-793; nr 239 s. 869-880; nr 240 s. 949-960; R. 14: 1885 t. 27 nr 241 s. 62-69; nr 242 s. 145-155; nr 243 s. 229-238; nr 244 s. 308-320; nr 245 s. 388-398; nr 246 s. 464-476; nr 247 s. 534-546; nr 248 s. 617-627; nr 249 s. 692--701; nr 250 s. 789-800; nr 251 s. 858-867; nr 252 s. 949-960; R. 14: 1885 t. 28 nr 253 s. 71-80; nr 254 s. 136-145; nr 255 s. 225-233; nr 256 s. 302-314; nr 257 s. 378--389, nr 258 s. 451-462.

17. Wypadki bałkańskie. *Niwa*. R. 14: 1885 t. 28 nr 261 s. 677-685.

18. Wybory we Francji. *Niwa* R. 14: 1885 t. 28 nr 262 s. 777-784.

19. Wojna na Półwyspie Bałkańskim. *Niwa*. R. 14: 1885 t. 28 nr 263 s. 851-861.

20. Interpelacja polska w parlamencie niemieckim. *Niwa*. R. 14: 1885 t. 28 nr 264 s. 923-934.

21. Nad zwłokami śp. A. E. Odyńca.

Mowa w kościele św. Krzyża. W. 1885 Druk. Noskowskiego 8° s. 39.

22. Opieka nad pracą małoletnich w fabrykach. *Słowo.* R. 4: 1885 nr 166 s. 2; nr 167 s. 2; nr 168 s. 2; nr 169 s. 2; nr 171 s. 2; nr 172 s. 2; nr 173 s. 2.

23. Bilans polityczny za rok 1885. *Niwa.* R. 15: 1886 t. 29 nr 267 s. 137--147.

24. Echa pierwszych rozpraw w sejmie pruskim. *Niwa.* R. 15: 1886 t. 29 nr 270 s. 369-378.

25. Mowa dra Windhorsta na zebraniu wyborczym w Kolonii. *Słowo.* R. 6: 1887 nr 31 s. 1-2.

26. W kwestii żydowskiej. *Słowo.* R. 6: 1887 nr 132 s. 1; nr 133 s. 1; nr 135 s. 1; nr 136 s. 1.

27. Polityka Watykanu. *Słowo.* R. 6: 1887 nr 143 s. 1.

28. Cudzoziemcy we Francji. *Słowo.* R. 6: 1887 nr 145 s. 1; nr 146 s. 1.

29. Wybór księcia bułgarskiego. *Słowo.* R. 5: 1887 nr 148 s. 1.

30. Wymowne cyfry. *Słowo.* R. 6: 1887 nr 259 s. 1.

31. Projekt ubezpieczeń dla emerytów i inwalidów robotniczych w Niemczech. *Słowo.* R. 6: 1887 nr 261 s. 1; nr 263 s. 1.

32. Serbska mowa tronowa. *Słowo.* R. 6: 1887 nr 274 s. 1-2.

33. Nowy projekt powiększenia Landwery i Landszturmu w Niemczech. *Słowo.* R. 6: 1887 nr 277 s. 1.

34. Kłopoty nowego prezydenta republiki. *Słowo.* R. 6: 1887 nr 278 s. 1.

35. Artykuł „Fremdenblattu". *Słowo.* R. 6: 1887 nr 279 s. 1.

36. Nowe ciężary wojskowe w Niemczech. *Słowo.* R. 6: 1887 nr 281 s. 1.

37. Socjalizm katolicki w Niemczech. *Słowo.* R. 6: 1887 nr 283 s. 1; nr 286 s. 1; nr 292 s. 1-2; R. 7: 1888 nr 8 s. 1; nr 10 s. 1.

38. Reakcyjne prądy w Niemczech. *Słowo.* R. 6: 1887 nr 289 s. 1.

39. Sfałszowane dokumenta. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 5 s. 1; nr 6 s. 1.

40. Kłopoty gabinetu p. Tirarda. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 15 s. 1.

41. Włosi w Afryce. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 20 s. 1.

42. Watykan i Anglia. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 20 s. 1.

43. Sprawa cechów w parlamencie niemieckim. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 29 s. 1.

44. Włochy a Abisynia. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 33 s. 1.

45. Wybory w Rumunii. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 35 s. 1.

46. W sprawie resursy rzemieślniczej. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 36 s. 1.

47. Tureckie finanse. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 37 s. 1.

48. Kwestia pracy w Belgii. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 41 s. 1; nr 43 dod. 1; nr 45 s. 1-2.

49. Dwa dokumenty. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 42 s. 1.

50. Anglia, Francja i Włochy. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 48 s. 1.

51. Walka ekonomiczna między Włochami a Francją. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 54 s. 1.

52. Dymisja gen. Boulangera. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 62 s. 1.

53. Belgia i Szwajcaria na wypadek wojny. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 65 s. 1.

54. Mowa p. Crispi'ego. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 69 s. 1.

55. Zwrot w prasie niemieckiej. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 70 s. 1.

56. Skandal w izbie rumuńskiej. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 72 s. 1.

57. Z pod Masawy. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 73 s. 1.

58. Sumienie w społeczeństwie. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 79 s. 1-2; nr 83 s. 1; nr 84 s. 1-2.

59. Bezrobocie we Francji. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 107 s. 1.

60. Sprawa żydowska w Niemczech. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 109 s. 1.

61. Kawiarnie ludowe. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 112 s. 1.

62. Stan rzeczy w Macedonii. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 113 s. 1.

63. Anglia i kolonie. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 124 s. 1; nr 127 s. 1.

64. Klęska liberałów w Belgii. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 136 s. 1.

65. Nowy projekt dla Irlandii. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 139 s. 1.

66. Wybory na prezydenta Stanów Zjednoczonych. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 140 s. 1.

67. P. Floguet w opałach. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 149 s. 1.

68. Socjalizm w Anglii. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 150 s. 1.

69. Nowy projekt socjalny ks. Bismarcka. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 152 s. 1.

70. Niemcy a Anglia. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 155 s. 1.

71. W sprawie irlandzkiej. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 159 s. 1.

72. Londyn jako siedziba nowoczesnej anarchii. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 160 s. 1.

73. Majaczenia francuskie i prasa niemiecka. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 162 s. 1.

74. Nowy zatarg francusko-włoski. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 174 s. 1.

75. Świeże kłopoty Anglii. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 175 s. 1.
76. Sfałszowany dokument. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 177 s. 1.
77. Siła zbrojna wobec polityki Anglii. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 178 s. 1.
78. Nota p. Gobleta. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 181 s. 1.
79. Z ruchu socjalno-demokratycznego w Niemczech. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 182 s. 1.
80. Gospodarka finansowa we Francji. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 184 s. 1.
81. Zwycięstwo Boulangera. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 187 s. 1.
82. Wizyta w Berlinie. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 192 s. 1.
83. Nowe horoskopy w Niemczech. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 193 s. 1.
84. Socjalizm a kosmopolityzm. *Słowo.* R. 7:1888 nr 196 s. 1.
85. Nowe pokuszenie. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 197 s. 1.
86. Nowy przepis o cudzoziemcach we Francji. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 223 s. 1.
87. Sprawa macedońska. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 230 s. 1.
88. Niemcy w Afryce. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 233 s. 1.
89. Zatargi w Serbii. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 237 s. 1.
90. Rząd rumuński wobec wyborów. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 239 s. 1.
91. Sprawa dotacji cesarza niemieckiego. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 240 s. 1.
92. Owoce służalstwa. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 241 s. 1.
93. Odezwa króla Milana. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 243 s. 1.
94. Przeciw handlowi niewolników. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 253 s. 1.
95. Szkoła rzemiosł. Słowo. R. 7: 1888 nr 255 s. 1.
96. Atak na hr. Taaffego. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 271 s. 1.
97. Projekt ustawy zabiezpieczenia. *Słowo.* R. 7. 1888 nr 272 s. 1.
98. Nowa instytucja. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 273 s. 1; nr 274 s. 1; nr 276 s. 2.
99. Położenie w Afryce. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 279 s. 1.
100. Ciekawa broszura. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 280 s. 1.
101. Wydatki na wojsko we Francji. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 283 s. 1.
102. Reforma wyborcza we Francji. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 287 s. 1.
103. Z Sudanu. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 288 s. 1.
104. Gadzinowe Głosy. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 289 s. 1.
105. Niegdyś i obecnie. *Słowo.* R. 7: 1888 nr 291 s. 1.
106. Nienasycone żądze. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 1 s. 1.
107. Wniosek szkolny. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 2 s. 1.
108. W przededniu katastrofy. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 13 s. 1.
109. Projekt w sprawie afrykańskiej. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 17 s. 1.
110. Ameryka przeciw cudzoziemcom. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 21 s. 1.
111. Sprawa wysp Samoa. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 22 s. 1.
112. Zwycięstwo p. Floqueta. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 28 s. 1.
113. Nowy zwrot. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 29 s. 1.
114. Nieudane zabiegi. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 30 s. 1.
115. Dwie porażki. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 32 s. 1.
116. Rozruchy w Rzymie. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 34 s. 1.
117. Dwa projekty. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 35 s. 1.
118. Nędza socjalna we Włoszech. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 39 s. 1.
119. Położenie w Peszcie. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 40 s. 1.
120. Tisza i Crispi. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 43 s. 1.
121. Zagadka afgańska. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 44 s. 1.
122. Kongres robotniczy w Paryżu. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 45 s. 1.
123. Ze spraw kolonialnych. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 47 s. 1.
124. Kasa przemysłowców warszawskich. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 51 s. 1-2.
125. W kwestii rzymskiej. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 53 s. 1.
126. Nowy prezydent Stanów Zjednoczonych. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 54 s. 1.
127. Arabowie w Afryce. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 59 s. 1.
128. Dla robotników. Sprawa międzynarodowego ujednostajnienia warunków pracy. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 65 s. 1; nr 66 s. 1-2.
129. Anglia i trójprzymierze. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 69 s. 1.
130. Uzasadnione obawy. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 76 s. 1.
131. O ludzkie mięso. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 78 s. 1.
132. Dwa prądy. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 80 s. 1.
133. Kłopoty włoskie. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 81 s. 1.
134. Bazar rzemieślniczy. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 81 s. 1-2.
135. Przesilenie w Rumunii. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 83 s. 1; nr 86 s. 1.

136. Pochód do Kerenu. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 89 s. 1.
137. Furor consularis. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 92 s. 1.
138. Nowy władca. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 93 s. 1.
139. Z chwili obecnej. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 94 s. 1.
140. W dwa ognie. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 96 s. 1.
141. Naprzód w góry. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 99 s. 1.
142. Czesko-niemiecki rozbrat. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 100 s. 1.
143. Jeremiady. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 103 s. 1-2.
144. Ironia losu. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 104 s. 1.
145. Gorzki odwet. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 106 s. 1.
146. Strajk robotniczy w Niemczech. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 107 s. 1.
147. Kongresy katolickie i Włochy. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 112 s. 1.
148. Jeszcze o ubezpieczeniach robotników. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 113 s. 1.
149. Wizyta berlińska. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 114 s. 1.
150. W sprawie irlandzkiej. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 116 s. 1.
151. Światła i cienie. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 119 s. 2.
152. Sesja parlamentarna. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 120 s. 1.
153. Epoka pokojowa. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 121 s. 1.
154. Wypadki belgradzkie. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 122 s. 1.
155. Burza w kortezach. *Słowo* R. 8: 1889 nr 125 s. 1.
156. Krok dalej. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 128 s. 1.
157. Niemcy za morzami. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 130 s. 1.
158. Dwoisty Ferry. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 131 s. 1.
159. Lew i mysz. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 133 s. 1.
160. Przesadne alarmy. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 135 s. 1.
161. Austro-węgierskie delegacje. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 137 s. 1.
162. Współzawodnicy. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 138 s. 1.
163. Mowa cesarza austriackiego. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 141 s. 1.
164. Ze szwajcarskiej rady narodowej. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 142 s. 1.
165. Gregr contra Rieger. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 148 s. 1.
166. Czy Ojciec św. opuści Rzym. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 151 s. 1.
167. Na Krecie. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 152 s. 1.
168. Apponyi i Kalnoky. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 155 s. 1.
169. Turcja i trójprzymierze. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 158 s. 1.
170. Po zgonie. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 159 s. 1-2.
171. W sprawie niewolnictwa. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 161 s. 1.
172. Irredenta i p. Crispi. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 164 s. 1.
173 Z chwili obecnej. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 166 s. 1.
174. Dwa kongresy. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 167 s. 1.
175. Wizyta w Anglii. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 174 s. 1.
176. Armia angielska. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 176 s. 1.
177 Sprawa kreteńska. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 178 s. 1.
178. Wizyta berlińska. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 180 s. 1.
179. W kraju miliardów. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 181 s. 1
180. Dwa toasty. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 182 s. 1.
181. Na tle wyroku. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 184 s. 1.
182. Dziesięciolecie przymierza. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 185 s. 1.
183. Dziś a dawniej. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 186 s. 1.
184. Wojskowe ambicje Włoch. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 187 s. 1.
185. Na modłę amerykańską. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 188 s. 1.
186. 25-lecie konwencji genewskiej. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 189 s. 1.
187. Milan i Serbia. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 191 s. 1.
188. Nowa broszura. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 203 s. 1.
189. Bohater idei. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 208 s. 1; nr 209 s. 1.
190. Wobec wyborów. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 211 s. 1.
191. Król i królowa. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 217 s. 1.
192. Niepotrzebna energia. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 218 s. 1.
193. Jeszcze jedna broszura. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 220 s. 1.
194. Raport kapitana Wissmanna. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 221 s. 1.
195. Kłopoty serbskie. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 223 s. 1.
196. Bułgaria i W. Porta. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 226 s. 1.
197. Wizyta w Konstantynopolu. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 228 s. 1.

198. Przeciw Tiszy. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 238 s. 1.
199. Sesja parlamentarna. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 239 s. 1.
200. Serbia w chwili obecnej. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 240 s. 1.
201. Ustawa przeciwko socjalistom. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 244 s. 1.
202. W Peszcie i w Pradze. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 247 s. 1.
203. Konstantynopol i Friedrichsruhe. *Słowo.* R. 8: 1899 nr 249 s. 1.
204. Ze stosunków duńskich. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 250 s. 1.
205. Bebel u Francuzów. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 251 s. 1.
206. Mowa lorda Salisburyego. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 256 s. 1.
207. Zatarg bawarski. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 257 s. 1.
208. Groza afrykańska. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 259 s. 1.
209. Rewolucja w Brazylii. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 261 s. 1.
210. Z Rumunii. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 263 s. 1.
211. Zjednoczone Stany Brazylijskie. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 264.
212. Z konferencji przeciwlotniczej. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 267 s. 1.
213. Walka przeciw alkoholizmowi. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 268 s. 1.
214. Z Ameryki. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 270 s. 1.
215. Złowrogie objawy. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 272 s. 1.
216. Pomyślny zwrot. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 274 s. 1.
217. W sprawie bazaru. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 275 s. 1.
218. Liberalne sztuczki. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 278 s. 1.
219. Nowy zamach. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 279 s. 1.
220. Firman sułtański. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 280 s. 1.
221. Pierwsze strzały. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 284 s. 1.
222. Niepomyślny zwrot. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 289 s. 1.
223. Doniosły projekt. *Słowo.* R. 8: 1889 nr 291 s. 1.
224. Z Brazylii. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 2 s. 1.
225. Pochód do Afryki. *Słowo.* R. 1890 nr 6 s. 1.
226. Anglia i Portugalia. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 8 s. 1.
227. Dr Doellinger. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 9 s. 2.
228. Z Hiszpanii. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 16 s. 1.
229. Przed wyborami. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 17 s. 1; nr 18 s. 1; nr 19 s. 1.
230. Zagadkowa wyprawa. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 24 s. 1.
231. Krok naprzód. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 30 s. 1.
232. Dotychczasowy przebieg międzynarodowego uregulowania warunków pracy. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 34 s. 1.
233. Co sądzą zwolennicy międzynarodowego uregulowania warunków pracy. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 34 s. 1.
234. Co sądzą przeciwnicy. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 37 s. 1.
235. Mowa cesarska. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 38 s. 1.
236. Ostateczna konkluzja. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 41 s. 1.
237. Program kartelu. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 45 s. 1.
238. Konferencja berlińska. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 50 s. 1.
239. Kasa przemysłowców warszawskich. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 54 s. 1.
240. Upadek p. Tiszy. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 57 s. 1.
241. Memoriał biskupów. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 59 s. 1.
242. Ameryka i konferencja berlińska. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 65 s. 1.
243. Kombinacje stronnicze. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 68 s. 1.
244. Zamknięcie konferencji. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 71 s. 1-2.
245. Śmiałe zarysy. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 74 s. 1.
246. Serbia i Bułgaria. *Słowo* R. 9: 1890 nr 76 s. 1.
247. Angielsko-niemieckie kwasy. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 78 s. 1.
248. Odpoczynek niedzielny. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 84 s. 1; nr 88 s. 1.
249. Gen. Caprivi przed sejmem. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 85 s. 1.
250. „Le roi me reverra!" *Słowo* R. 9: 1890 nr 90 s. 1.
251. Nieudane zamiary. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 93 s. 1.
252. Bankructwo Rzymu. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 95 s. 1.
253 Sprawa dahomejska. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 97 s. 1.
254. Ustawa antisocjalna w Niemczech. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 98 s. 1.
255. Parlament niemiecki. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 101 s. 1.
256. Ustawa robotnicza. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 103 s. 1.
257. Sądy przemysłowe. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 104 s. 1.
258. Sprawa egipska. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 107 s. 1.

259. Wymowny milczek. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 109 s. 1.
260. Leon XIII, Wilhelm II i kwestia socjalna. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 114 s. 1.
261. Położenie polityczne w Anglii. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 115 s. 1.
262. Dwie broszury. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 117 s. 1.
263. Co się stanie? *Słowo.* R. 9: 1890 nr 119 s. 1.
264. Nowy triumf. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 123 s. 1.
265. Windhorst contra Stoecker. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 124 s. 1.
266. Wyjaśnienie polityczne. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 127 s. 1.
267. Pierwszy zawód. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 129 s. 1.
268. Zapowiedź zwrotu. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 130 s. 1.
269. Niemcy i Anglia o Afrykę. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 133 s. 1.
270. Zażegnana burza. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 134 s. 1.
271. Układ angielsko-niemiecki. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 136 s. 1.
272. Dom dla sierot po robotnikach. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 132 s. 2.
273. Niepoprawny. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 139 s. 1.
274. Konstytucja brazylijska. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 141 s. 1.
275. Ruch za odpoczynkiem niedzielnym. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 142 s. 1.
276. Za własne winy. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 148 s. 1.
277. Państwo czy społeczeństwo w Afryce? *Słowo.* R. 9: 1890 nr 150 s. 1.
278. Ze stosunków serbskich. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 152 s. 1.
279. Ubezpieczenia robotnicze we Francji. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 153 s. 1.
280. Owoce podróży. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 154 s. 1.
281. Coraz niżej. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 156. s 1.
282. Znaczące objawy. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 157 s. 1-2.
283. Znaczące wskrzeszenie. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 158 s. 1-2.
284. Wissemann o misjach w Afryce. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 159 s. 1.
285. Charakterystyczne wykręty. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 160 s. 1.
286. Canovas o Hiszpanii. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 163 s. 1.
287. Trzeźwe uwagi. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 165 s. 1
288. Przeciwko niewolnictwu. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 177 s. 1.
289. Po burzy. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 178 s. 1.
290. Po sesji. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 180 s. 1.
291. Zwierzenie dra Riegera. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 181 s. 1.
292. Układ francusko-angielski. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 183 s. 1.
293. Kompensaty niegdyś a obecnie. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 184 s. 1.
294. Dwa prądy w Anglii. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 197 s. 1.
295. Sprawa armeńska. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 199 s. 1.
296. Szkoła rzemiosł. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 200 s. 1-2.
297. Przesilenie w Konstantynopolu. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 201 s. 1.
298. Kongres w Liverpolu. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 203 s. 1.
299. Objawy zwrotu w Irlandii. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 219 s. 1.
300. Surowa przestroga. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 220 s. 1.
301. Po wyborach serbskich. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 221 s. 1.
301a. Po dwunastu latach. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 224 s. 1.
302. Widma p. Crispiego. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 229 s. 2.
303. Z Hiszpanii. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 232 s. 1-2.
304. Pierwsza szczerba. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 234 s. 1.
305. Dwie wielkości. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 243 s. 1.
306. Po zamknięciu izby włoskiej. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 247 s. 1.
307. Wybory w Stanach Zjednoczonych. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 250 s. 1.
308. Po procesie. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 253 s. 1.
309. Reformy w Prusach. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 257 s. 1.
310. Chmury sejmowe. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 261 s. 1.
311. Serbska skupczyna. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 263 s. 1.
312. Wybory włoskie. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 266 s. 1.
313. Ankieta szkolna. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 273 s. 1.
314. Mowa cesarza Wilhelma. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 275 s. 2.
315. Wątłe pociechy. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 287 s. 1.
316. P. Crispi po zwycięstwie. *Słowo.* R. 9: 1890 nr 282 s. 1.
317. [Obrona przed atakami „Głosu" w związku z podróżą do Brazylii i ze sposobem traktowania kwestii emigracji brazylijskiej]. *Niwa.* R. 20: 1891 nr 15 s. 247.
318. Z podróży do Brazylii. *Niwa.* R.

20: 1891 nr 18 s. 289-291; nr 19 s. 309--311; nr 20 s. 323-325.

319. List... z Brazylii. *Gaz. Świąt.* R. 11: 1891 nr 545 s. 1-2.

320. Drugi list... z miasta San Paulo w Brazylii. *Gaz. Świąt.* R. 11: 1891 nr 548 s. 1-2.

321. Przy uprawie kawy. *Gaz. Świąt.* R. 11: 1891 nr 550 s. 2; nr 551 s. 2-3.

322. Wychodźcy w Kurytybie. *Gaz. Świąt.* R. 11: 1891 nr 552 s. 1.

323. Wychodźcy na osadach. *Gaz. Świąt.* R. 11: 1891 nr 553 s. nr 554 s. 1-2.

324. Z początkiem roku. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 1 s. 1.

325. Tempora mutantur... *Słowo.* R. 10: 1891 nr 5 s. 1.

326. Dwaj przeciwnicy. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 7 s. 1.

327. Niebezpieczna walka. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 14 s. 1.

328. Dr Windthorst. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 16 s. 1.

329. Zwycięstwo Centrum. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 20 s. 1.

330. Ze stosunków włoskich. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 25 s. 1.

331. Dymisja hr. Waldersee. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 26 s. 1.

332. Nowy gabinet włoski. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 30 s. 1.

333. Zażegnanie niebezpieczeństwa. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 32 s. 1.

334. Rozwiane nadzieje. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 37 s. 1.

335. Kanada i Ameryka. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 39 s. 1.

336. Opozycyjne wybryki. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 40 s. 1.

337. Skuteczne środki. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 43 s. 1.

338. Pojednawcze usiłowania. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 47 s. 1.

339. Położenie Serbii. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 48 s. 1.

340. Ze stosunków parlamentarnych. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 50 s. 1.

341. Rokosz w Chile. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 54 s. 1-2; nr 191 s. 1.

342. Milan i Garaszanin. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 57 s. 1-2.

343. Kasa przemysłowców warszawskich. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 57 s. 2.

344. Notatki z podróży. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 72 s. 2; nr 79 s. 1-2; nr 114 s. 1-2; nr 115 s. 1-2; nr 117 s. 1-2; nr 124 s. 1-2; nr 125 s. 1-2; nr 127 s. 1-2; nr 130 s. 1-2; nr 136 s. 1; nr 137 s. 1-2; nr 138 s. 1-2; nr 140 s. 1-2; nr 142 s. 1; nr 144 s. 1-2; nr 145 s. 1-2; nr 146 s. 1-2; nr 147 s 1; nr 173 s. 1-2; nr 174 s. 1-2.

345. Zwierzenia Crispiego. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 173 s. 1; nr 174 s. 1.

346. Kocioł i garnek. *Słowo,* R. 10: 1891 nr 178 s. 1.

347. Reforma szkolna w Anglii. *Słowo.* R. 1891 nr 181 s. 1.

348. Zatarg z Chinami. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 182 s. 1.

349. Ze stosunków politycznych w Brazylii. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 184 s. 1; nr 186 s. 1; nr 188 s. 1.

350. Uprzejmości portsmuckie. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 189 s. 1.

351. Zmiana gabinetowa w Turcji. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 199 s. 1.

352. Wilhelm II na manewrach. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 203 s. 1.

353. Pierwsza klęska. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 207 s. 1.

354. Mowa p. Freycineta. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 227 s. 1.

355. Zatarg chilijsko-amerykański. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 245 s. 1.

356. Charakterystyczny artykuł. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 247 s. 1.

357. Krach finansowy w Brazylii. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 251 s. 1.

358. Przewrót polityczny w Brazylii. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 252 s. 1.

359. Niewesołe cyfry. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 258 s. 1.

360. Belgia i Francja. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 263 s. 1.

361. O robotnikach w Niemczech. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 271 s. 1.

362. Dom Pedro II. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 272 s. 1.

363. Turniej parlamentarny. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 274 s. 1.

364. Sejm węgierski. *Słowo.* R. 10: 1891 nr 284 s. 1.

365. Ferment wśród zamachowców. *Słowo.* R. 11: 1892 nr 4 s. 1.

366. Zmiana tronu w Egipcie. *Słowo.* R. 11: 1892 nr 7 s. 1.

367. Rozruchy w Arabii. *Słowo.* R. 11: 1892 nr 13 s. 1-2.

368. Przed sesją sejmową. *Słowo.* R. 11: 1892 nr 22 s. 1.

369. Wobec nowych prądów. *Słowo.* R. 11: 1892 nr 28 s. 1; nr 29 s. 1.

370. Rewizja belgijskiej konstytucji. *Słowo.* R. 11: 1892 nr 30 s. 1.

371. Separatyzm norweski. *Słowo.* R. 11: 1892 nr 33 s. 1.

372. Z Egiptu. *Słowo.* R. 11: 1892 nr 37 s. 1.

373. Bankiet narodowo-liberałów. *Słowo.* R. 11: 1892 nr 51 s. 1.

374. Panika węglowa w Anglii. *Słowo.* R. 11: 1892 nr 56 s. 1.

375. Ze współczesnej kryminalistyki.

Słowo. R. 11: 1892 nr 61 s. 1; nr 63 s. 1.
376. Rewizja konstytucji belgijskiej. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 69 s. 1.
377. O zatokę Beringa. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 73 s. 1.
378. Z syndykatów francuskich. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 79 s. 1.
379. Firman sułtański. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 82 s. 1.
380. Święcenie niedzieli. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 89 s. 1.
380a. Współzawodnictwa afrykańskie. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 93 s. 1.
381. Ze stosunków chińskich. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 109 s. 1.
382. Delyanis contra Trikupis. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 113 s. 1.
383. Rewizja konstytucji w Belgii. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 114 s. 1.
384. Krwawy raport. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 123 s. 1.
385. Wybory w Kroacji. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 126 s. 1.
386. Francuzi w Afryce. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 129 s. 1.
387. Wizyta w Muenchen-Gladbach. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 133 s. 1.
388. Zamachy na Marokko. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 145 s. 1.
389. Spór norwesko-szwedzki. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 147 s. 1.
390. Crispi o Włochach. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 149 s. 1.
391. Wszechrumuńskie aspiracje. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 155 s. 1.
392. Konstytuanta belgijska. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 157 s. 1.
392. Ostatnia sesja parlamentarna. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 163 s. 1.
393. Niemcy w Afryce. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 171 s. 1.
394. Zatarg francusko-belgijski. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 173 s. 1.
395. Pogłoska o dymisji hr. Capriviego. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 175 s. 1.
396. Hr. Taaffe i centraliści. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 181 s. 1.
397. Muzeum rzemiosł. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 187 s. 1.
398. Mowa p. Plenera. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 190 s. 1-2.
399. Położenie w Serbii. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 192 s. 1.
400. Sprawa marokańska i Anglia. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 199 s. 1.
401. Ze stosunków duńskich. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 229 s. 1.
402. P. Giolitti przed wyborami. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 234 s. 1.
403. Położenie przedwyborcze w Ameryce. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 237 s. 1.
404. Prawo o sądach rozjemczych we Francji. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 239 s. 1.
405. Niebezpieczna gra. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 255 s. 1.
406. Zwycięstwo Clevelanda. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 257 s. 1.
407. Niegodne zamiary. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 263 s. 1.
408. Zajęcie Abomeju. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 268 s. 1.
409. W sprawie zdrowia publicznego. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 274 s. 1.
410. W sprawie żebraniny ulicznej. *Słowo*. R. 11: 1892 nr 279 s. 1.
411. W Brazylii. Notatki z podróży. T. 1-2. W. 1892 Gebethner i Wolff, Druk. W. L. Anczyca i Sp. w Krakowie. 8° t. 1 s. nlb. 4, 207, III, T. 2 s. 217, III.
412. Rok 1892. *Słowo*. R. 12: 1893 nr 2 s. 1.
413. W sprawie zdrowia. *Słowo*. R. 12: 1893 nr 14 s. 1.
414. Plotkarstwo warszawskie. *Słowo*. R. 12: 1893 nr 30 s. 1.
415. W sprawie zdrowia publicznego. *Słowo*. R. 12: 1893 nr 48 s. 1.
416. Muzeum rzemieślnicze. *Słowo*. R. 12: 1893 nr 65 s. 1.
417. Przytułek rzemieślniczy. *Słowo*. R. 12: 1893 nr 69 s. 1.
418. Kolonie letnie. *Słowo*. R. 12: 1893 nr 116 s. 1.
419. W sprawie zdrowia. *Słowo*. R. 12: 1893 nr 149 s. 1-2.
420. Kilka uwag na czasie. *Słowo*. R. 12: 1893 nr 191 s. 1.
421. Pożyteczny projekt. *Słowo*. R. 12: 1893 nr 227 s. 1.
422. Rokosz w Brazylii. *Słowo*. R. 12: 1893 nr 230 s. 1.
423. Requiescat in pace. Opowiadanie skreślił... *Słowo*. R. 12: 1893 nr 253 s. 1-2; nr 254 s. 1-2; nr 255 s. 1; nr 256 s. 1; nr 257 s. 1; nr 259 s. 1; nr 260 s. 1; nr 262 s. 1; nr 263 s. 1-2; nr 265 s. 1; nr 266 s. 1-2; nr 267 s. 1; nr 269 s. 1; nr 271 s. 1-2; nr 273 s. 1; nr 275 s. 1; nr 276 s. 1. — Toż w osob. odb. W.-Kr. 1897 Druk. J. Cotty 8° s. nlb. 2, 131. Druk. W. L. Anczyca i Sp. 160 s. 154. — Toż. Wyd. 2. W. 1899.
424. Powtarzający się błąd. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 14 s. 1.
425. Rec.: A. BRYKCZYŃSKI: Opowiadanie pana Jacentego. IV. Chorych nawiedzaj. W: 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 82 s. 2.
426. Rec.: I. DĄBROWSKI: Felka. Nowela. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 93 s. 3.
427. Rec.: G. de MOLINARI GUILLAUMIN: Science et religion. Paris 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 94 s. 2.
428. Rec.: Biblioteka Warszawska. (Recenzowane pojedyńcze zeszyty). *Słowo*.

R. 13: 1894 nr 97 s. 3; nr 121, s. 2; nr 177 s. 2; nr 205 s. 2; nr 237 s. 2; nr 275 s. 2; nr 301 s. 2; R. 14: 1895 nr 33 s. 2; nr 58 s. 2; nr 93 s. 2; nr 123 s. 2; nr 147 s. 2; nr 177 s. 2; nr 205 s. 2; nr 223 s. 2; nr 265 s. 2; nr 281 s. 2; R. 15: 1896 nr 11 s. 2; nr 69 s. 2; nr 90 s. 2; nr 118 s. 3; nr 258 s. 2; R. 16: 1897 nr 22 s. 2; nr 73 s. 2; nr 125 s. 3; nr 186 s. 2; nr 260 s. 3; nr 17: 1898 nr 15 s. 2; nr 67 s. 2; nr 141 s. 2.

429. Rec.: A. CHMIELOWSKI: Konferencje o sprawie zbawienia. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 108 s. 2.

430. Rec.: A. LEFFEBYRE: Miesiąc czerwiec. Oprac. R. Rembieliński. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 129 s. 2.

432. Rec.: *Ateneum*. (Recenzowane pojedyńcze zeszyty). *Słowo*. R. 13: 1894 nr 134 s. 2; nr 181 s. 2; nr 262 s. 2; R. 14: 1895 nr 35 s. 2; nr 95 s. 2; nr 122 s. 2; nr 149 s. 2; nr 164 s. 2; nr 275 s. 2; R. 15: 1896 nr 3 s. 2; nr 47 s. 2; nr 82 s. 2; R. 16: 1897 nr 23 s. 3; nr 145 s. 3.

433. Rec.: L. BACUEZ: Podręcznik wakacyjny dla użytku seminarzystów i młodych kapłanów. Tłum. R. REMBIELIŃSKI. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 140 s. 2.

434. Rec.: LEON XIII pap.: Encyklika... do biskupów polskich. Tłum. L. PONEWCZYŃSKI. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 141 s. 2.

435. Z literatury ludowej. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 142 s. 2.

436. Rec.: C-tesse S. de TASCHER de la PAGERIE: Mon sejour Tuillerie... Paris 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 144 s. 2.

437. Rec.: F. KUCHARZEWSKI: Bibliografia polska techniczno-przemysłowa W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 146 s. 2.

438. Rec.: Joanna d'Arc. (Najwybitniejsze dzieło poświęcone J. d'Arc). *Słowo*. R. 13: 1894 nr 147 s. 3.

439. Rec.: Bp BOUGAUD: Chrystianizm i czasy obecne. Tłum. P. SKOLIMOWSKI. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 153 s. 2.

440. Rec.: J. ŁĘTOWSKI: Rogata dusza. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 161 s. 2.

441. Rec.: Ks. RICARD: Kwadrans rozmyślań. Przekł. z franc. Lubl. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 164 s. 2.

442. Rec.: T. KOWALEWSKI: Historia Kościoła Katolickiego. Wyd. 2. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 164 s. 2.

442. Rec.: T. KOWALEWSKI: Historia Kościoła Katolickiego. Wyd. 2. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 166 s. 2.

443. Rec.: H. BLUM: Fuerst Bismarck und seine Zeit. Muenchen 1894. *Słowo*. R 13: 1894 nr 169 s. 2.

444. Rec.: A. Godziemba WYSOCKI: Dom zdrowia. Kr. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 175 s. 2.

445. Rec.: C. PLATER-ZYBERKÓWNA: Życie katolickie. Cz. 2 dział 1: O pracy; Dział 2: Regulamin oraz wyjątki z Ewangelii i z Naśladowania Chrystusa ułożyła... *Słowo*. R. 13: 1894 nr 178 s. 2.

446. Rec.: Przegląd Techniczny. Z. 6: 1894; SCHNEIDER: Le second empire a Saint-Cloud. Paris 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 179 s. 2.

447. Rec.: L. VITALI: La familie catholique. Paris 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 180 s. 2.

448. Rec.: Abgar SOŁTAN: Zawiedzione nadzieje. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 195 s. 2.

449. Reforma śpiewu kościelnego. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 186 s. 1-2.

450. Rec.: F. KUCHARZEWSKI: Szkoła techniczna średnia. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 186 s. 2.

451. Rec.: GUY DE PIERREFEU: La triomphe du Christ. Paris 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 196 s. 2.

452. Rec.: O. Prokop [LESZCZYŃSKI]. Idźcie do Józefa. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 197 s. 2.

453. Rec.: S. KOZŁOWSKI: Katechizm dla dzieci. W. 1894. *Słowo*. 13: 1894 nr 198 s. 2.

454. Rec.: A. SCHEWIGER LERCHENWALD: Geografia powszechna ilustrowana. Przekł. K. JURKIEWICZ. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 203 s. 2.

455. Rec.: BOISSARIE: Lourdes. Paris 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 204 s. 2.

456. Rec.: Klemens JUNOSZA: Mongoli. W. 1894; D'HULST: Conferences de Notre-Dame. Paris 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 210 s. 2.

457. Rec.: I GUYOT: Les principes de 89 et le socialisme. Paris 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 211 s. 2.

458. Rec.: P. BOILLEY: La legislation internationale du travail. Paris 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 212 s. 2.

459. Rec.: A. CHMIELOWSKI: Kazania o rzeczach ostatecznych. W. 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 233 s. 3.

460. Rec.: M. L. ABELLY: Nowy rok Jezusowy. W: 1895. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 234 s. 2.

461. Rec.: M. MIKUSZYC: Przemysłowcy. W. 1894. *Słowo*. R. 13; 1894 nr 236 s. 2.

462. Rec.: W. ŁOŚ: Świat. Lw. 1895. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 239 s. 2.

463. Rec.: L. BEAUGRAND: Une profession de foi rationelle. Paris 1894; F. DIDOF: Un alde de camp de Napoleon (1800-1812). Paris 1894. *Słowo*. R. 13: 1894 nr 240 s. 3.

464. Rec.: A. de PREVILLE: Les societes africaines, leur origine, leur evolution, leur avenir. Paris 1894. *Słowo.* R. 13: 1894 nr 242 s. 2.

465. Rec.: Klemens JUNOSZA: Żywota i spraw Imć Pana Symchy Borucha ksiąg pięcioro. W. 1895. *Słowo.* R. 13: 1894 nr 243 s. 2.

466. Rec.: L'abbe KLEIN: L'Eglise et la siècle. Paris 1894. *Słowo.* R. 13: 1894 nr 244 s. 2.

467. Rec.: J. WIENIAWSKIEGO Pisma Jordana. Kr. 1894. *Słowo.* R. 13: 1894 nr 245 s. 2.

468. Rec.: K. R.: Nauka wiary i obyczajów w przykładach. Wyd. Z. SKARŻYŃSKI. W. 1895. *Słowo.* R. 13: 1894 nr 248 s. 2.

469. Rec.: F. HOESICK: Samotność. Kr. 1895. *Słowo.* F. 13: 1894 nr 252 s. 2.

470. Rec.: T. JESKE-CHOIŃSKI: Bez wyboru. W. 1895. *Słowo.* R. 13: 1894 nr 261 s. 2.

471. Rec.: L. WALLACE: Ben-Hur. Kr. 1895. *Słowo.* R. 13: 1894 nr 273 s. 2.

472. Rec.: Imbert de SAINT ARMAND: Marie Amelie. Paris 1895. *Słowo.* R. 13: 1894 nr 279 s. 2.

473. Rec.: M. BERSOHN: Studenci polscy na Uniwersytecie Bolońskim w XVI i XVII wieku. Kr. 1894. *Słowo.* R. 13: 1894 nr 288 s. 3.

474. Rec.: TERESA JADWIGA: Walka. W. 1895. *Słowo.* R. 13: 1894 nr 294 s. 3.

475. Rec.: G. RUHLAND: Die Wirtschaftspolitik des Vaterunser. Berlin 1895; W. UMIŃSKI: W nieznane światy. Petersburg 1895. *Słowo.* R. 13: 1894 nr 289 s. 2.

476. Rec.: S. POLAK: Słońca blaski i krople deszczu. W. 1894. *Słowo.* R. 13: 1894 nr 291 s. 1.

477. Rec.: Katalog rozumowany książek dla dzieci i młodzieży. W. 1895. *Słowo* R. 1895 nr 27 s. 2.

478. Skąd się biorą pesymiści. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 29 s. 1.

479. Rec.: A. KRZYŻANOWSKI: Za cudze winy. Lw. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 30 s. 2.

480. Rec.: G. LENÔTRE: Paris revolutionnaire. Paris 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 31 s. 2.

481. Rec.: M. GAWALEWICZ: Dusze w odlocie. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 37 s. 2.

482. Rec.: J. JELEC: Choroba wieku. Tłum. L. P. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 42 s. 2.

483. Rec.: S. ADALBERG: Księga przysłów, przypowieści i wyrażeń przysłowiowych polskich przez... W. 1894. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 60 s. 2.

484. Ze spraw bieżących. Ofiara i jej znaczenie. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 63 s. 1.

485. Rec.: Z. SKARŻYŃSKI: Nauka wiary i obyczajów w przykładach przez... T. 6. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 75 s. 2.

486. Rec.: Przegląd Katolicki. Nr 11 i 12 .*Słowo.* R. 14: 1895 nr 80 s. 1.

487. Rec.: P. LOTI: Jerusalem. Parisiis 1895. *Słowo.* R. 14: *1895* nr 90 s. 2.

488. Rec.: Ferdynand D'ESTE: Tagebuch meiner Reise um die Erde 1892 bis 1893. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 94 s. 2.

489. Rec.: J. PIOTROWSKI: Dziennik wyprawy Stefana Batorego na Psków. Wyd. A. CZUCZYŃSKI. Kr. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 111 s. 2.

490. Rec.: S. ZAŁĘSKI: Triduum dla kapłanów. W. 1895. *Słowo..* R. 14: 1895 nr 113 s. 2.

491. Rec.: Pamiętnik Fizjograficzny. T. 13. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 117 s. 2.

492. Rec.: MOSSO: L'education physique de la jeunesse. Paris 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 118 s. 2.

493. Rec.: FRANCO: Le spiritisme, manuel scientifique et populaire. Bruxelles 1894. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 120 s. 2.

494. Rec.: C-tesse de COURSON: Quatre portraits de femmes. Paris 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 125 s. 2.

495. Rec.: LEON XIII pap.: Paroles de Jubilé. Paris 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 133 s. 2.

496. Rec.: M. de la ROCHETERIE, M. de BEAUCOURT: Lettres de Marie Antoinette. Paris 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 135 s. 2.

497. Rec.: OSTOJA: Wychowanka. Petersburg 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 136 s. 2.

498. Rec.: Pierre de la GORGE: Histoire du second Empire. Paris 1894. *Słowo.* R. 14. 1895 nr 137 s. 2.

499. Rec.: M. RODZIEWICZÓWNA: Z głuszy. Kr. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 139 s. 2.

500. Rec.: B. PRUS: Kroniki 1875-1878. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 140 s. 2.

501. Rec.: F. DIERCKX: L'homme-singe et les precurseurs d'Adam en face de la science et de la theologie. Paris 1894. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 144 s. 2.

502. Rec.: E. BIRÉ: Memoires et souvenirs (1789-1830). Paris 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 145 s. 2.

503. Rec.: Niwa. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 151 s. 2.

504. Rec.: A. LAUNAY: Histoire generale de la societe des misions etrangeres. Paris 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 155 s. 2.

505. Rec.: L. KRZYWICKI: Za Atlantykiem. Wrażenia z podróży po Ameryce. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 160 s. 2.

506. Rec.: S. M. KOZŁOWSKI: Kazania świąteczne i przygodne. Wyd. 3. Petersburg 1895; Le capitaine DANRIT: L'invasion noire. Paris. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 161 s. 2.

507. Rec.: Gazeta Rzemieślnicza. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 162 s. 2.

508. Rec.: Klemens JUNOSZA: Willa pana rejenta. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 163 s. 2.

509. Rec.: S. KONDRATOWICZ: Bez woli. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 165 s. 1-2.

510. Rec.: Ojciec Prokop [LESZCZYŃSKI] kapucyn. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 166 s. 2.

511. Rec.: Wisła. T. 9 z. 2. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 167 s. 2.

512. Rec.: K. GLIŃSKI: Budowniczy szczęścia. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 169 s. 2.

513. Rec.: K. LAMBL: Powieści Szekspira. Przekł. A. LANGEGO. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 178 s. 2.

514. Kilka słów w ważnej sprawie. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 179 s. 1-2.

515. Rec.: S. ŻEROMSKI: Opowiadania. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 181 s. 2.

516. Rec.: M. ŁYSZKOWSKI: Wypisy z pisarzów polskich. Cz. 1. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 192 s. 2.

517. Rec.: Z. PRZYBYLSKI: Bzy kwitną — komedia w 1 akcie, Dzień w redakcji, Przyjaciel męża, Zjazd koleżeński — wszystko w 1 akcie. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 204 s. 2.

518. Rec.: Gawędy starego szewca. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 208 s. 2-3.

519. Rec.: L. MONTEIL: De St. Louis a Tripolis. Paris 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 219 s. 2.

520. Rec.: Z. SKARŻYŃSKI: Złota książeczka. W. 1896. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 224 s. 2.

521. Rec.: Powiastki ludowe Klemensa JUNOSZY. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 231 s. 2.

522. Rec.: X. HAMON: Rozmyślania na wszystkie dni roku do użytku kapłanów i osób świeckich przez... Tłum. z franc. Kr. 1895; K. JUNOSZA: Przy kominku. W. 1896. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 233 s. 2.

523. Rec.: Głos. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 239 s. 2.

524. Rec.: I. JASIŃSKI: Czy umiesz się spowiadać. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 240 s. 2.

525. Rec.: K. L. GAY: Wykład tajemnic Różańca św. Przekł. H. P. KOSSOWSKI. T. 1-2. W. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 251 s. 2.

526. Rec.: Kalendarz myśliwski na rok 1896. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 258 s. 2.

527. Rec.: J. [GNATOWSKI] Łada: Pastele. Lw. 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 276 s. 2.

528. Rec.: F. BRUNETIERE: La science et la religion. Paris 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 282 s. 2.

259. Rec.: Compte rendu du troisieme congrès scientifique international des catholiques tenu a Bruxelles du 3 on 8 septembre 1894. Notice sur le congrès scientifique des catholiques à Bruxelles. Bruxelles 1895. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 285 s. 2.

530. Rec.: Abgar SOŁTAN: Ilko Szwabiuk. Dobra nauczka. Lw. 1896. *Słowo.* R. 14: 1895 nr 290 s. 2.

531. Rec.: Rzym papieży. Z. 1. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 39 s. 2.

532. Rec.: M. NASSALSKI: Formularium parochiale. Vladislaviae 1895. *Słowo.* R .15: 1896 nr 52 s. 2.

533. Rec.: GUHL, KONNER: Hellada, Roma. Przekł. S. MIECZYŃSKI. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 93 s. 2.

534. Rec.: Dzieje powszechne ilustrowane. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 95 s. 2.

535. Rec.: M. RODZIEWICZÓWNA: Jerychonka. W. 1896; K. JUNOSZA: Synowie Marcina. W. 1896. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 102 s. 1.

536. Rec.: J. PELCZAR: Zarys dziejów kaznodziejstwa. Kr. 1896. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 160 s. 3.

537. Z ruchu wydawniczego. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 163 s. 3.

538. Rec.: A. DYGASIŃSKI: As. W. 1896. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 171 s. 3.

539. Rec.: A. GĘBARSKI: Robinson tatrzański. W. 1896; S. GODLEWSKI: Echa przedalpejskie. W. 1896; A. NIEMOJEWSKI: Listopad. Lw. 1896; Podróż na S-tą Helenę. W. 1896. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 178 s. 3.

540. Rec.: SEWER: Biedronie. Petersburg 1896. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 188 s. 1.

541. Rec.: W. ŁOŚ. Ostatni rezydenci, historyczne to i owo, niedyskrecja. W. 1896. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 194 s. 3.

542. Rec.: L. KUBALA: Szkice historyczne. T. 1-2. Kr. 1896; S. BEŁZA: Obrazy z Korsyki. W. 1896; LOTOĆ: Wspomnienia z Meksyku. W. 1896; Loretto. Tłum. R. REMBIELIŃSKI. W. 1896; A. JEŁOWICKI: Dwie nauki przedślubne. W. 1896. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 242 s. 3.

543. Rec.: M. GAWALEWICZ: Szubrawcy. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 267 s. 3.

544. Rec.: BRIN et LAVEILLE: La civilisation chretienne. Paris 1896; L. PASTOR: Geschichte der Paepste seit dem Ausgang des Mittelalters. Freiburg i Br. 1894; P. de la GORCE: Histoire du second Empire. T. 3. Paris 1896; C. GUTBERLET: Der Mensch sein Ursprung und seine Entwicklung. 1894; J. FONTAINE: Irreligion contemporaine et la defense catholique. Paris 1895. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 276 s. 3.

545. Rec.: W. REYMONT: Komediantka. W. 1896. *Słowo.* R. 15: 1896 nr 289 s. 3.

546. O Prusie. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 5 s. 3.

547. Rec.: K. NIEDZIAŁKOWSKI: Miraże mądrości. Petersburg 1897. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 31 s. 3.

548. O indeksie i cenzurze kościelnej. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 41 s. 3.

549. Rec.: Dzieła poetyczne i dramatyczne Fryderyka SCHILLERA z ilustracjami znakomitych artystów; C. WALEWSKA: Podsłuchane. W. 1897; A. KRZYŻANOWSKI. Pasierby. T. 1-2. W. 1897. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 45 s. 3.

550. Rec.: A. DYGASIŃSKI: Pióro. W. 1897; I. CHARSZEWSKI: Odrodzenie. W. 1897; J. JELC: Groom. W. 1897. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 59 s. 3.

551. Rec.: SEWER: U progu sztuki. Petersburg 1897. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 70 s. 3.

552. Rec.: A. BRYKCZYŃSKI: Dom Boży. Wyd. 2. W. 1897. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 91 s. 3.

553. Rec.: Bezżeństwo duchownych. W. 1897. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 94 s. 3.

554. Julian Łętowski. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 117 s. 3; nr 118 s. 3; nr 119 s. 3; nr 122 s. 3; nr 123 s. 3.

555. Rec.: B. PRUS: Faraon. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 131 s. 3; nr 133 s. 3; nr 135 s. 3; nr 137 s. 3.

556. Rec.: W. S. REYMONT: Fermenty. T. 1-2. W. 1897. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 178 s. 3.

557. Z ruchu powieściowego. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 274 s. 3.

558. Rec.: A. GRUSZECKI: Krety. *Słowo.* R .16: 1897 nr 286 s. 3.

559. Wydawnictwa gwiazdkowe. *Słowo.* R. 16: 1897 nr 291 s. 3; R. 18: 1899 nr 291 s. 1.

560. Z ruchu wydawniczego. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 8 s. 3.

561. Rec.: J. POTOCKI: Notatki myśliwskie z Afryki, Somalii. W. 1897. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 14 s. 3-4.

562. Wydawnictwa Karola Miarki. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 23 sł 3.

563. W Wielgiem. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 46 s. 3.

564. Rec.: „Podfilipski". (J. WEYSSENHOFF: Żywot i myśli Zygmunta Podfilipskiego). W. 1898. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 56 s. 1-2.

565. Klemens JUNOSZA [SZANIAWSKI]. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 69 s. 4; nr 71 s. 1; nr 72 s. 1; nr 73 s. 1-2.

566. Rec.: „Anioł śmierci". (K. PRZERWA TETMAJER: Romans. T. 1-2. W. 1898). *Słowo.* R. 17: 1898 nr 86 s. 3.

567. Dwie powieści. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 90 s. 3.

568. Homiletyka. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 133 s. 1.

569. Jednodniówka. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 139 s. 3.

570. Swoi i obcy. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 149 s. 1.

571. Rec.: E. ORZESZKOWA: Iskry. W. 1898. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 177 s. 1-2.

572. Rec.: W. GROT-BĘCZKOWSKA: Kędy droga. W. 1898. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 274 s. 3.

573. Gerhart Hauptmann. *Słowo.* R. 17: 1898 nr 284 s. 3; nr 285 s. 3.

574. Rec.: W. REYMONT: Ziemia obiecana. W. 1899. *Słowo.* R. 18: 1899 nr 21 s. 1.

575. Z literatury powieściowej. *Słowo.* R. 18: 1899 nr 46 s. 1.

576. Rec.: A. GRUSZECKI: Szachraje. T. 1-2. W. 1899. *Słowo.* R. 18: 1899 nr 76 s. 1.

577. Książę Repnin i Polska. *Słowo.* R. 18: 1899 nr 97 s. 1; nr 98 s. 1; nr 99 s. 1.

578. Melancholia. *Słowo.* R. 18: 1899 nr 162 s. 1.

579. Zdemaskowani. *Słowo.* R. 18: 1899 nr 168 s. 1-2.

580. Rec.: N. WŁADEK: Bezeceństwo. *Słowo.* R. 18: 1899 nr 179 s. 2.

581. Z piśmiennictwa kościelnego. *Słowo.* R. 18: 1899 nr 180 s. 2.

582. Z ruchu powieściowego. *Słowo.* R. 18: 1899 nr 220 s. 1.

583. Rec.: Księga pamiątkowa (na uczczenie setnej rocznicy urodzin Adama Mickiewicza 1798-1898). *Słowo.* R. 18: 1899 nr 226 s. 1.

584. Wyd.: Sami sobie. Książka zbiorcza na rzecz warszawskiej Kasy Literackiej, grosz do grosza. W. 1900 Nakł. Kasy, Druk. Laskauera i Babickiego 8° s. III, 291, III.

585. Przekł.: Werner SOMBART: Socjalizm a ruch społeczny w XIX stuleciu. Z wyd. trzeciego powiększonego przełożył... Lw. 1900 Druk. Słowa Polskiego 8° s. 177.

586. Konkurs. *Rola.* R. 18: 1900 nr 46 s. 727.

587. Wydawnictwa religijne. *Słowo.* R. 19: 1900 nr 34 s. 1.

588. Rec.: S. ŻEROMSKI: Ludzie bezdomni. T. 1-2. W. 1900. *Słowo.* R. 19: 1900 nr 60 s. 1.

589. Pamięci Józefa Keniga. Ze wspomnień osobistych. *Słowo.* R. 19: 1900 nr 64 s. 1.

590. Z ruchu powieściowego. *Słowo.* R. 19: 1900 nr 67 s. 1; nr 115 s. 1.

591. Rec.: S. GALL: O miłości Boga i bliźniego. W. 1899. *Słowo.* R. 20: 1901 nr 42 s. 2.

592. Konkurs. *Słowo.* R. 20: 1901 nr 78 s. 2.

593. Ojców naszych wiara święta. Katechizm przystępnie wyłożony i przykładami objaśniony... W. 1901 Wyd. Biblioteki Dzieł Chrześc. Gebethner i Wolff 8° s. 353.

594. Katechizm mały. Streszczenie Ojców naszej wiary świętej. W. 1901 Wyd. Biblioteki Dzieł Chrześc., Druk. S. Orgelbranda 16° s. 63.

595. Rec.: B. DEMBIŃSKI: Źródła do dziejów drugiego i trzeciego rozbioru Polski wydał... T. 1: 1788-1791. Lw. 1902. *Not. Bibl.* R. 1902 nr 10 s. 149-150.

596. Rec.: D. CHŁAPOWSKI: „Szlakiem legionów". Z pamiętników gen. Dezyderego Chłapowskiego. W. 1902. *Not. Bibl.* R. 1902 nr 11 s. 164.

597. Rec.: M. LORET: Między Jeną a Tylżą 1806-1807. Monografie w zakresie dziejów nowożytnych. T. 2. W. 1902. *Not. Bibl.* R. 1902 nr 12 s. 177.

598. Śp. Kazimierz Lubicz-Zaleski. *Słowo.* R. 22: 1903 nr 87 s. 2.

599. Rec.: M. GAWALEWICZ, P. STACHIEWICZ: Królowa niebios. Legendy o Matce Boskiej. Wyd. 3. W. 1902. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 1 s. 10-11.

600. Rec.: A. KRAUSHAR: Pamiętnik Juliana Ursyna Niemcewicza o czasach Księstwa Warszawskiego (1807-1809). W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 2 s. 30-31.

601. Rec.: F. HOESICK: Juliana Klaczki pisma polskie... W. 1902. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 3 s. 41.

602. Rec.: A. SZLAGOWSKI: Konferencje wypowiedziane 3-go, 4-go, 5-go i 6-go kwietnia 1903 r. w kościele św. Józefa [pokarmelickim] podczas rekolekcji dla mężczyzn inteligentnych. W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 4 s. 52.

603. Rec.: J. KLACZKO: Wieczory florenckie. Tłum. S. TARNOWSKI. Wyd. 3. W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 4 s. 58-59.

604. Rec.: T. SMARZEWSKI: Wakacje w Anglii. W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 5 s. 76-77.

605. Rec.: A. KRAUSHAR: Barss protestant warszawski, jego misja polityczna we Francji (1793-1802). Ze źródeł archiwalnych przez... W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 7 s. 99-100.

606. Rec.: I. Ch.: O rozumnej gorliwości kapłańskiej. W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 10 s. 145-146.

607. Rec.: X. Ż.: Celibat a prawa natury. Wil. 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 10 s. 153-154.

608. Rec.: W. SPASOWICZ: Pisma. T. 8. Petersburg 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 10 s. 155.

609. Rec.: R. de la SIZERANNE: Malarstwo współczesne w Anglii. Przekł. H. d'A. Kr. 1901. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 10 s. 157-158.

610. Rec.: A. PLESZCZYŃSKI: Dziejowy żywot Jezusa Chrystusa Zbawiciela świata w pytaniach i odpowiedziach... Wyd. 2. W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1903 nr 11 s. 166.

611. Siedem grzechów głównych w 7 kazaniach pasyjnych. W. 1903 Wyd. Biblioteki Dzieł Chrześc., Druk. P. Laskauera i Sp. 8° s. 111.

612. Rec.: J. E. ZOLLNER: Chrześcijanin w swych obrzędach i miejscach świętych w formie kazań liturgicznych na niedziele i święta całego roku rozłożony, wyjaśniony jako dopełnienie „Kazań katechizmowych". Przekł. z niem. T. 1-2. Lubl. 1902. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 1 s. 2-3.

613. Rec.: A. BIAŁKOWSKI: Pamiętniki starego żołnierza (1806-1814). Wyd. W. TOKARZ. W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 1 s. 6-7.

614. REC.: J. LESZCZYŃSKI: Rządy rosyjskie w kraju tarnopolskim 1809-1815. Kr.-W. 1904 Monogr. w zakresie dziejów nowożyt. T. 3. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 1 s. 7.

615. Rec.: T. PINI: Pisma Zygmunta Krasińskiego... wydał... Wyd. krytyczne ze słowem wstępnym J. KALLENBACHA. T. 1. Lw. 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 1 s. 9-10.

616. Rec.: W. BOGACKI: Mariawita. Dwutygodnik ilustrowany pod redakcją... Kielce. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 2 s. 17.

617. Rec.: M. NASSALSKI: Homiletyka, pismo miesięczne poświęcone kaznodziejstwu i życiu duchownemu pod kierunkiem literackim... Włocławek 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 3 s. 33-34.

618 Rec.: A. KRAAUSHAR: Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk 1800-1832. Monografia historyczna. Księga 3. Kr.-W. 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 3 s. 37-38.

619. Rec.: Z. GLOGER: Encyklopedia staropolska ilustrowana. T. 4. W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 3 s. 39-40.

620. Rec.: A. KASSYANOWICZ: Do Jerozolimy i innych miejsc świętych Palestyny w 1898 przez... W. 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 3 s. 40-41.

629. Rec.: M. GODLEWSKI: W obronie Kościoła. Polemika prowadzona z pastorami luterskimi przez... Odb. z Kroniki Rodzinnej. W. 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 4 s. 51.

624. Rec.: A. KRAUSHAR: Dziennik podróży ks. Stanisława Staszica (1770-1791) ... Wyd. z autografu... T. 1-2. W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 4 s. 54-57.

626. Rec.: I. MATUSZEWSKI: Twórczość i twóry. Studia i szkice estetyczno-literackie. W. 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 4 s. 60-61.

626. Rec.: A. PARCZEWSKI: Początki chrystianizmu w Polsce i misja irlandzka. Odb. z *Rocz. Tow. Przyj. Nauk.* P. 1902. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 6 s. 87-88.

627. Rec.: A. KARBOWIAK: Dzieje wychowania i szkół w Polsce. T. 2 cz. 2. Petersburg 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 6 s. 88-89.

628. Rec.: J. PAWELSKI: Przegląd Uniwersalny. Miesięcznik. Kr. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 6 s. 92-93.

629. Rec.: A. SZANIAWSKI: Kwartalnik Teologiczny... pod redakcją... R. 2 z. 4. W. 1903. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 7 s. 105-106.

630. Rec.: M. NOWODWORSKI: Encyklopedia kościelna. T. 27. W. 1904. *Not. Bibl.* R. 1904 nr 10 s. 145-146.

631. Rec.: J. JELEŃSKI: Młody do młodych. W. 1905. *Not. Bibl.* R. 1905 nr 1 s. 13-14.

632. Rec.: Wiadomości pasterskie dla użytku kleru rzymskokatolickiego. Miesięcznik teologiczno-pasterski. Piotrków 1905. Z. 1-2. *Not. Bibl.* R. 1905 nr 3 s. 35-37.

633. Rec.: A. KOPYCIŃSKI: O sakramencie pokuty według zasad św. Alfonsa i innych znakomitych autorów... Przemyśl 1905. *Not. Bibl.* R. 1905 nr 8 s. 113-114.

634. Rec.: J. KALLENBACH: Czasy i ludzie. W. 1905. *Not. Bibl.* R. 1905 nr 8 s. 126.

635. Rec.: A. SYSKI: De authentia loci qui in Evangelio secundum S. Joannem inde a cap. VII v. 52 usque ad cap. VIII v. 11 legitur. Dissertatio critica. Varsovia 1905. *Not. Bibl.* R. 1905 nr 8 s. 126.

636. Rec.: J. JELEŃSKI: Robotnik polski. Głos swojego od swoich. W. 1905. *Not. Bibl.* R. 1905 nr 8 s. 126-127.

637. Rec.: C. SOKOŁOWSKI: Chwała Marii. Album jubileuszowy na 50-letnią pamiątkę ogłoszenia dogmatu przez papieża Piusa IX o Niepokalanym Poczęciu NMP 1854-1905. W. 1905 *Not. Bibl.* R. 1905 nr 10 s. 147-148.

638. Ku przestrodze. *Słowo.* R. 25: 1906 nr 38 s. 1.

639. Rec.: T. TRZCIŃSKI: Zbiór praw Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej. P. 1906. *Not. Bibl.* R. 1906 nr 3 s. 33-34.

640. Rec.: Bł. Maria VIANNEY: Kazania niedzielne i świąteczne. Wyd. z franc. ks. Jakub GÓRKA. Lw. 1906. *Not. Bibl.* R. 1906 nr 8 s. 116-117.

641. Rec.: K. ZIMMERMANN: Kilka słów o potrzebie działalności społecznej duchowieństwa. P. 1906. *Not. Bibl.* R. 1906 nr 8 s. 118-119.

642. Rec.: J. KURCZEWSKI: Pamiątka uroczystego poświęcenia pomnika i statuty św. Jacka w Wilnie na przedmieściu Pohulance 1843 r. Wil. 1906. *Not. Bibl.* R. 1906 nr 8 s. 125-126.

643. Rec.: A. PLESZCZYŃSKI: Dzieje Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej warszawskiej... W. 1907. *Not. Bibl.* R. 1907 nr 3 s. 20-21.

644. Rec.: A. WORONIECKI: Historia katolickiej akcji społecznej w XIX w. Szkic historyczno-społeczny. Lubl. 1906. *Not. Bibl.* R. 1907 nr 3 s. 21-22.

645. Rec.: A. BORYNA: Antysemityzm i kwestia żydowska. W. 1907. *Not. Bibl.* R. 1907 nr 3 s. 22-23.

646. Rec.: OLLE-LAPRUNE: O wartości życie. Przekł. z franc. W. 1907. *Not. Bibl.* R. 1907 nr 3 s. 23.

647. Rec.: G. FOUARD: Początki Kościoła. Św. Piotr. Pierwsze lata chrześcijaństwa przez... z ósmego wyd. franc. przetł. przez ks. J. BROMSKIEGO. Piotrków 1908. *Not. Bibl.* R. 1908 nr 11 s. 83-84.

648. Smutna fantazja. (Z powodu ukazania się pracy F. RAWITY-GAWROŃSKIEGO „Konfederacja" narodu polskiego z r. 1877). *Słowo.* R. 29: 1910 nr 1 s. 1.

649. Echa zakopiańskie. *Słowo.* R. 29: 1910 nr 86 s. 1-2.

650. Znamienne wynurzenia. Nasi postępowcy i kwestia żydowska. *Słowo.* R. 29: 1910 nr 106 s. 1-2.

651. Rewizja senatorska Domów Zarobkowych. Wywiad u ks. Chełmickiego. *Słowo.* R. 29: 1910 nr 160 s. 1-2.

652. Wykłady W. Lutosławskiego. Słowianie. *Słowo.* R. 29: 1910 nr 168 s. 2; Prusy i Polska. Tamże, nr 171 s. 1-2; Siły narodowe. Tamże, nr 172 s. 2; Środki walki. Tamże, nr 173 s. 1; Ostateczne starcie. Tamże, nr 174 s. 2.

653. Nie cofamy się — idziemy naprzód. (Krytyka artykułu L. WASILEW-

SKIEGO pt. Z życia polskiego na Litwie). *Słowo*. R. 29: 1910 nr 411 s. 1.

654. Zabytki nasze w Petersburgu. (Rękopisy, druki, archiwa). *Słowo*. R. 29: 1910 nr 463 s. 1.

655. Na słowiańskim cmentarzu. *Słowo*. R. 29: 1910 nr 470 s. 1.

656. Pismo polskie w Anglii. (Głos Polski). *Słowo*. R. 29: 1910 nr 475 s. 1.

657. Polityka drażnienia. (Zatarg polsko-ruski). *Słowo*. R. 29: 1910 nr 509 s. 1.

658. Z dziedziny skrajności. *Słowo*. R. 29: 1910 nr 535 s. 1; nr 541 s. 1.

659. Sztuka rosyjska w Krakowie. *Słowo*. R. 29:1910 nr 577 s. 2.

660. Powiedzmy sobie prawdę w oczy. (Kwestia ukraińska). *Słowo*. R. 30: 1911 nr 18 s. 2.

661. Oskarżenie ks metropolity Szeptyckiego. *Słowo*. R. 30: 1911 nr 20 s. 1-2.

662. Rosja i Polska. *Słowo*. R. 30: 1911 nr 87 s. 2.

663. Z Zakopanego. (Korespondencja). *Słowo*. R. 30: 1911 nr 185 s. 1-2.

664. Ruch polski na Spiszu. *Słowo*. R. 31: 1912 nr 181 s. 1.

665. Trylogia Zygmuntowska na scenie. (Korespondencja z Krakowa). *Słowo*. R. 31: 1912 nr 297 s. 2; nr 319 s. 2.

666. Mowa... w 50-tą rocznicę założenia Szkoły Głównej. *Słowo*. R. 31: 1912 nr 324 s. 1-2.

III.

GODLEWSKI M.: Chełmicki Zygmunt. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 277-278, tamże literatura (b. skąpa). — Ponadto: Za ocean [m. in. biografia Chełmickiego]. *Wędrowiec*. R. 29: 1891 nr 13 s. 186; Bohaterowie tygodnia. Ks. Zygmunt Chełmicki. *Niwa* R. 27: 1898 nr 24 s. 459-460; Instalacja [w katedrze na kanonika kapituły metropolitalnej ks. Zygmunta Chełmickiego]. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 8 s. 123; BONIECKI A.: Herbarz polski. T. 2 s. 362; Ks. rektor Zygmunt Chełmicki. *Tyg. Pol.* R. 1900 nr 47 s. 945; [Konkurs Redakcji Biblioteki Dzieł Chrześcijańskich]. *Wędrowiec*. R. 38: 1900 nr 46 s. 909; Z mojej wędrówki po zakładach ks. Chełmickiego. *Bluszcz*. R. 44: 1908 nr 49 s. 552-553; nr 50 s. 566; nr 52 s. 579-581; Wysokie odznaczenie [doktorat h. c. Akademii Duchownej w Petersburgu dla Z. Chełmickiego]. *Dzień*. R. 1909 nr 143 s. 2; WEJSSEL A.: Z powodu rewizji przedsięwziętej u ks. Chełmickiego. (Działalność Domów Zarobkowych). *Naprzód*. R. 1910 nr 80 s. 3; [Kandydatury rządu rosyjskiego na stanowisko arcybiskupa warszawskiego]. *Zorza*. R. 1913 nr 11 s. 170; Ks. prałat Z. Chełmicki. *Tyg. Ilustr.* R. 1917 nr 43 s. 531; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 370-371; W sprawie oszczerstwa na ks. infułata Z. Chełmickiego. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 11: 1921 nr 11/12 s. 202-203; Śp. ks. prałat Chełmicki. *Prz. Katol.* R. 1922 nr 2 s. 32; Śp. ks. Z. Chełmicki. *Rzeczpospolita*. R. 3: 1922 nr 180 (wyd. wiecz.) s. 5; SIENKIEWICZ H.: Listy do Mścisława Godlewskiego (1878-1904). Oprac. E. KIERNICKI. W. 1956 s. 15, 20, 85-86, 89, 92, 107, 153, 170, 171, 174-175, 211, 214, 222, 223, 240, 250, 261, 268; GIEŁŻYŃSKI W.: Prasa warszawska 1661-1914. W. 1962 s. 379-381; BEYLIN K.: Dni powszednie Warszawy w latach 1880-1900. W. 1967 s. 133-134, 269-270; KULCZYCKA-SALONI J.: Życie literackie Warszawy w latach 1864-1892. W. 1970 s. 102-103, 243; STRZESZEWSKI C.: Kościół katolicki w Polsce wobec zagadnień społeczno-gospodarczych (966-1918). W: *Księga tysiąclecia*. T. 3 s. 389, 394, 398; ZALESKI A.: Towarzystwo warszawskie. W. 1971 s. 7-10, 12, 15, 374, 375; GRONIOWSKI K.: Polska emigracja zarobkowa w Brazylii 1871-1914. Wr. 1972 s. 55-56, 72, 138; KIEPURSKA H.: Warszawa w rewolucji 1905-1907. K. 1974 s. 64-65, 163-164; WĄSOWICZ DUNIN K.: Warszawa w czasie I wojny światowej. W. 1974 s. 54, 233; DUCHNIEWSKI J.: Biblioteka Dzieł Chrześcijańskich. W: *Enc. Katol.* T. 2 kol. 494-495; KMIECIK Z.: Prasa polska w Królestwie Polskim i Imperium Rosyjskim w latach 1865-1918. W. 1976 s. 25-26, 28; BYSTROŃ J. S.: Warszawa. W. 1977 s. 260; BENDER R.: Społeczne inicjatywy chrześcijańskie w Królestwie Polskim 1905-1918. Lubl. 1978 s. 65-66, 114-115, 119, 126, 131. — Schemat. Diec. Płockiej na lata 1872-1877; Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1878-1921.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Chełstowski Dionizy Andrzej (1670-1719), paulin, historyk kultu M. B. Częstochowskiej i św. Stanisława biskupa.

Syn Bartłomieja i Marianny, mieszczan grabowieckich k. Częstochowy (?). Do zakonu paulinów wstąpił w 1687 r., święcenia kapłańskie otrzymał 20 XII 1692 r. Był kaznodzieją w Wieluniu i w Warszawie, przed 1702 r. uzyskał tytuł doktora filozofii i wykładał na

Skałce w Krakowie. W latach 1708-1710 pełnił obowiązki przeora jasnogórskiego, a następnie przez 6 lat przeora krakowskiego, ok. 1716 r. objął przeorat w Wieluniu wraz z obowiązkami wikariusza prowincji. Zmarł na Jasnej Górze 26 I 1719 r.

Na kapitule gen. w 1716 r. zlecono Chełstowskiemu obowiązki kronikarza wraz z napisaniem historii zakonu. Zebrany przezeń materiał stał się podstawą do studium N. Bengera „Annalium". Chełstowski ceniony był przede wszystkim za prace poetyckie poświęcone kultowi Matki Bożej i świętych. Cenne są jego rozważania o roli kultu Matki Boskiej Częstochowskiej w narodzie, teologiczne uzasadnienia wezwań mariańskich, a także kronikarskie uwagi do kultu św. Stanisława biskupa.

I.

1. Scrutinium vitae intaminatae, electae in Matrem Dei,... sive elogia Mariana ... voto calamo exarata per... Częstochoviae 1710 Typis Clari Montis 4° s. nlb. 16, 215.

2. Colloquia charitativa s. Stanislai episcopi Cracoviensis cum Boleslao R. Pol. ex chronologia Joannis Długossi excerpta. Częstochoviae 1713 [Typis Clari Montis] 12° s. 60.

3. Epitaphia Divi Martyris Stanislai Episcopi Cracoviensis in Rupella post necem tumulati, quibus annectuntur epitaphia Petravini resuscitati a D. Stanislao, Długossi canonici Cracov[iensis] chronologia D. Stanislai, Boleslai regis occisoris, a Ill. D. Francisco Szembek dapiferi regni magni clutoris D. Stanislai indigno servo fr. conscripta. Częstochoviae 1713 Typis Clari Montis 8°.

4. Maiestas Sacrae Claromontanae Thaumaturgae Imaginis in regno Poloniae ex miraculorum serenitate ex pontificum privilegiis, ex regum munificentia, trino diademate civico, triumphali obsidionali, duce stella albano pontificia, sanctis, domini nostri Clementis... papae XI in Libano Clari Montis... coronata, et... per adorata. Częstochoviae 1717 Typis Clari Montis 2° s. nlb. 40. — Toż. Wyd. 2. B. r. 2°.

II.

1. Trzy trąby prześwietnego domu Jordanów fatalnym śmierci kunsztem na flety żałobne przerobione podczas funebralnego na Jasnej Górze Częstochowskiej aktu Marianny z Jordanów Warszyckiej [miecznikowej w. kor.] wierszem polskim reprezentowane, napisał... Częstochowa 1710 Jasna Góra 2° s. nlb. 27.

2. Coronatae laudes regio nomine divi Casimiri, celsissimo principi illustrissimo et reverendissimo D. D. Casimiro a Łubna episcopi Cracoviensi... benefactori... de Saxo Rupellano gratulatorio excisae calamo, et a suis clientibus Rupellanis magno nomini Casimiri applaudentibus, cum profundo cultu, praesentatae. Cracoviae b. r. Typis Joannis Domański 2° k. 8.

3. Dwór królewicza polskiego Kazimierza świętego... Księdzu Kazimierzowi z Łubny Łubieńskiemu biskupowi krakowskiemu... przy najniższym patrona Korony Polskiej Kazimierza S. powinszowaniu, z kaznodziejskiej katedry ogłoszony. W Krakowie 1716 w Druk. Jana Domańskiego 2° k. nlb. 9.

4. Kamień czeski w Koronie polskiej osadzony to jest Jadwiga Święta, Henryka [Longobarda] księcia polskiego i czeskiego małżonka. W Częstochowie 1716 8° s. 30.

5. Splendor korony z dwunastu gwiazd albo przerogatyw Najświętszej nieba i ziemi Królowej Boga naszego Matki najchwalebniejszej Marii Panny fatalnych rewolucji umbry od polskiej korony oddalający a przy tryumfalnej, cudownego obrazu tejże najwyższej monarchii na Jasnej Górze Częstochowskiej koronacji wierszem polskim odkryty i na pociechę wszystkich wiernych do druku podany... Częstochowa 1717 w Druk. Jasnej Góry 2° k. nlb. 22.

6. Dystrybuta wakansów duchownych od tronu nowo ukoronowanej w przecudownym obrazie Marii Panny albo kazanie na ósmy jej solennej koronacji dzień miane przez... W: Nowa Korona Chwały. Częstochowa 1718 s. 123-131.

7. Gemitus statuum Poloniae s. Casimiro repraesentantus. Częstochoviae b. r. 8°. Brak bliższych informacji o tym druku.

8. Occassus solis Aquinatici seu ultima pars philosophiae. Sub... Rkps AJG., sygn. I 134 s. 375-397.

III.

BENGER N.: Annalium eremi-coenobiticorum. Posonii 1743 s. 541-542; SIENNICKI S.: Dawna drukarnia Jasnej Góry.

W. 1874. Rec. WISŁOCKI W., *Przew. Nauk. Lit.* T. 1: 1874 s. 74-80; SAWICKI S.: Matka Boska w naszej poezji. W: *Gratia Plena. Studia teologiczne o Bogarodzicy.* P. 1965 s. 506; MIKOŁAJTIS J. M.: Dzieje literackie Częstochowy. *Komunikaty Naukowe.* Tow. Literackie im. A. Mickiewicza, Oddz. w Częstochowie R. 11/12: 1974/1975 nr 8-12 s. 10; KRACIK J.: Paulini XVI-XVIII w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Maszynopis w AJG b. sygn. — Rkps AJG., sygn. 77: Catalogus patrum, s. 85, 561.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Chlewski Andrzej († 1633), cysters, autor kwestii kanonistycznej.

Bliższe szczegóły życia Chlewskiego nie są znane. Przez pewien czas przebywał w klasztorze cysterskim w Lądzie. Jako opat oberski w 1628 r. brał udział w synodzie prowincjonalnym w Piotrkowie. W dziele swoim bronił dóbr klasztornych. Zmarł 16 IV 1633 r.

I.

1. Quaestia albo pytanie, jeśli zakonnik albo opat dobrami tak ruchomymi jak nieruchomymi dysponować może jako własnymi privata autoritate. Poznań 1615 Druk. Jana Wolraba 4° s. 11.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 3 s. 37; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 1840-1847 s. 286; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 1851-1852 s. 604; Chlewski Andrzej. W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s. 31.

Ks. Józef Mandziuk

Chlibkiewicz Jan (2 poł. XVIII w.), urzędnik skarbowy, autor dysertacji kanonistycznej.

Pochodził z Przemyśla. Bliższych informacji o jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nie posiadamy. W latach 70-tych XVIII w. studiował prawo w Uniwersytecie Lwowskim i w lipcu 1776 r. bronił wraz z J. Pielaszkiewiczem wybranych zagadnień z wszystkich ważniejszych działów prawa kanonicznego. W dwa lata potem podobnie bronił tez z prawa cywilnego rzymskiego. Podsumowania obu tych dysput zostały opublikowane.

I.

1. Positiones ex universa iuris prudentia ecclesiastica... quas propugnandas susceperunt... d. 18 Julii 1776. Leopoli b. r. Typis Antoni Piller 4° s. 11.

II.

1. Assertiones ex universa iuris prudentia naturali et institutionibus juris civilis Romani... quas Propugnandas sucepit... d. 4 Martii 1778. Leopoli 1778 Typis Antoni Piller 4° k. 13.

2. Joannis Chlibkiewicz Jus naturale et Romanum. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2116 I. k. 1-260.

III.

ESTREICHER K.: T. 14 s. 168.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Chmielowski Antoni (1841-1918), szambelan papieski, tłumacz, popularyzator hagiografii.

Urodził się 13 VI 1841 r. w Zawadyńcach na Podolu jako syn Ignacego i Marii Węglowskiej. Studiował w warszawskim Seminarium świętokrzyskim i w Akademii Duchownej w Warszawie oraz w Petersburgu, gdzie w 1868 r. uzyskał magisterium teologii, a w Warszawie święcenia kapłańskie. Był wikariuszem kolejno w Warszawie u św. Krzyża, w Łowiczu w kolegiacie, rektorem kościoła w Łęczycy oraz kapelanem warszawskich wizytek. W 1906 r. powołano go na spowiednika alumnów Akademii Duchownej w Petersburgu. Później wyjechał do Jerozolimy, zmarł w 1918 r. Oprócz twórczości homiletycznej i dewocyjnej, drukowanej oddzielnie, pisywał w prasie, głównie w „Przeglądzie Katolickim".

I.

1. Życiorysy księdza Stanisława Karnkowskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego. W. 1884 Gebethner i Wolff. Druk. St. Niemiery 8° s. nlb. 2, 199, nlb. 9, portr. 2.

2. Wyd.: S. KARNKOWSKI: Kazanie o dwojakim Kościele chrześcijańskim. W. 1884 8° s. nlb. 1, 198, nlb. 2, z portretem Karnkowskiego.

3. Śp. Fidelis Meller (kapelan bernardynek łowickich). *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 15 s. 252.

4. Przekł.: S. KARNKOWSKI: Kazania o chwalebnej Eucharystyi W. 1885 Druk. St. Niemiery 8° s. X. nlb. 1, 707, nlb. 1.

5. Przekł.: Św. IGNACY LOYOLA: Maxymy. W. 1886 Druk. St. Niemiry 8° s. nlb. 4, 740, z rycinami.

6. Życie według wiary i rozumu. W. 1890 Gebethner i Wolff. Druk. St. Niemiery 8° s. 616, IV, nlb. 4.

7. Przekł.: TOMASZ a Kempis: O cnotach. W. 1900 Druk. W. Dunina i Ski 16° s. 384, dyc. 1.

8. O przekładach na język polski dzieł Ojców Kościoła. *Prz. Katol.* R. 29: 1891 nr 20 s. 313-; R. 30: 1892 nr 21 s. 327-329.

9. Ernest Renan. Studium biograficzno-krytyczne. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 26 s. 407-409; nr 27 s. 425-427; nr 28 s. 441-443; nr 29 s. 454-456; nr 31 s. 489--491; nr 32 s. 506-507; nr 33 s. 522-524.

10. Święty Piotr u Korneliusza. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 2 s. 36-40.

11. Męka Pana naszego Jezusa Chrystusa z punktu historycznego i archeologicznego.. *Prz. katol.* R. 40: 1902 nr 10 s. 150-152; nr 12 s. 186-187; nr 14 s. 216--217; nr 15 s. 232-233; nr 24 s. 379-380; nr 25 s. 394-395; nr 29 s. 460-461; nr 30 s. 473-474; nr 31 s. 486-488; nr 32 s. 502--503; nr 33 s. 519; R. 42: 1904 nr 8 s. 122--123; nr 9 s. 136-138; nr 10 s. 152-153; nr 11 s. 169-170; nr 12 s. 183-184; nr 13 s. 199-201; nr 14 s. 215-216; nr 15 s. 232--234; nr 16 s. 249-250; nr 17 s. 264-266; nr 23 s. 359-361; R. 43: 1905 nr 4 s. 57-58; nr 5 s. 72-73; nr 6 s. 88-89; nr 7/8 s. nr 14 s. 208-209; nr 15 s. 225; nr 16 s. 241-242; nr 17 s. 258-259; nr 18 s. 274-104-105; nr 9/10 s. 126-127; nr 11 s. 149--150; nr 12 s. 164-165; nr 13 s. 186-187; -275; nr 19 s. 291-292; nr 20 s. 307-308; nr 21 s. 323-324; nr 22 s. 338-339; nr 23 s. 354-355.

12. Kościoły mariackie oraz szczególniejszymi cudami i łaskami słynące obrazy Matki Boskiej w Koronie. W: *Księga pamiątkowa Mariańska.* T. 2 cz. 2. Lw. 1905 s. 10-11, 15-111.

13. Kapłan i cnota czystości. Petersburg-Warszawa 1908 Druk. Synów St. Niemiry 16° s. 348, IV.

II.

1. Kazania o rzeczach ostatecznych mianę w kościele św. Krzyża w Warszawie. W. 1877 8° s. nlb. 4, 206, nlb. 2. — Toż. W. 1894 Gebethner i Wolff, Druk St. Niemiery 8° s. VIII, nlb. 3, 200, nlb. 2.

2. Kazania o dobrych uczynkach miane w kollegiacie łowickiej. W. 1880 Druk. M. Ziemkiewicza i W. Noakowskiego 8° s. IV, 250, nlb. 2.

3. Kazania na niedziele i święta całego roku miane w kościele św. Krzyża w Warszawie przez... T. 1-2. Kr. 1880--1882 Nakł. autora, Gebethner i Wolff. Druk. Czasu, 8° t. 1 s. VIII 813, nlb. 1, nlb. 4; T. 21. 607, nlb. 5.

4. Historia święta Nowego Testamentu dla dzieci, przez pytania i odpowiedzi. Opracował... Częstochowa-W. 1883 Nakł. i Druk. M. Stochelskiego, Gebethner i Wolff 8° s. 23, nlb. 1.

5. Historia święta Starego Testamentu. Częstochowa-W. 1883 16° s. 45, nlb. 1.

6. Przekł.: Pamiątka rekolekcji, spolszczył... Częstochowa 1883 Nakł. M. Stochelskiego 16° s. 52.

7. Żywot św. Antoniego Padewskiego podług brewiarza rzymskiego napisany. Częstochowa 1883 16° Druk. M. Stochelskiego s. 57, nlb. 1.

8. Żywot św. Leonarda wyznawcy podług brewiarza rzymskiego napisany. Częstochowa 1883 Druk. M. Stochelskiego 16° s. 16.

9. Wyd.: Andrzej Chryzostom ZAŁUSKI: Kazania wielkopostne... Kr. 1883 Druk. Czasu 8° k. nlb. 3, s. 162, k. nlb. 1.

10. Żywot św. Wiktora, papieża i męczennika, podług brewiarza rzymskiego. Łowicz-W. 1884 Gebethner i Wolff 16° s. 22, nlb. 1.

11. Żywot św. Aleksandra, papieża i męczennika podług brewiarza rzymskiego. Łowicz 1884 Nakł. Oczykowskiego. Druk. M. Stochelskiego w Częstochowie 16° s. 19, nlb. 1.

12. Żywot św. Emilii, podług martyrologium rzymskiego. Łowicz 1884 Nakł. R. Oczykowskiego. Druk. M. Stochelskiego w Częstochowie 16° s. 22, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. W. 1896 Druk. Synów St. Niemiry 8° s. 23, nlb. 1.

13. Żywot św. Kazimierza wyznawcy podług brewiarza rzymskiego. Łowicz 1884 Nakł. Romualda Oczykowskiego. Druk. M. Stochelskiego w Częstochowie 8° s. 19, nlb. 1. — Toż powiększ. W. 1898 Druk. St. Niemiery 16° s. 46.

14. Żywot św. Stanisława Szczepanowskiego, biskupa i męczennika podług brewiarza rzymskiego. Łowicz-W. 1884 Gebethner i Wolff 16° s. 21, nlb. 1. — Toż powiększ. Warszawa 1898 Druk. St. Niemiry 16° s. 50.

15. Żywot św. Józefa wyznawcy podług brewiarza rzymskiego. Łowicz 1884 R. Oczykowski, Gebethner i Wolff w Warszawie 16° s. 19, nlb. 1. — Toż. W. 1898 Druk. St. Niemiry i Synów 8° s. 22, nlb. 2.

16. Żywot św. Natalii podług brewiarza rzymskiego. Łowicz 1884 16° s. 21, nlb. 1.

17. Nabożeństwo z medytacjami o męce Jezusowej na pięć marcowych piątków podzielone. W. 1885 Nakł. R. Oczykowskiego księgarza w Łowiczu. Druk. St. Niemiery 16° s. 48.

18. Nauki na niedziele i święta całego roku miane w kollegiacie łowickiej. T. 1: Czas Adwentu i Bożego Narodzenia; T. 2: Czas Wielkiego postu i Wielkiejnocy; T. 3: Czas po Zielonych Świątkach. Warszawa 1887, 1892, 1893 Gebethner i Wolff, Druk. St. Niemiery 8° t. 1 s. 340, III; T. 2 s. 494, IV; T. 3 s. 688, VI, XI, nlb. 1.

19. Przek.: Ludwik BLOZJUSZ (Blosius, de Blois): Kwiateczki duchowne... przesadził... W. 1888-1889 Druk. St. Niemiry 8° s. 335 z ryc.

20. Przekł.: Tomasz MŁODZIANOWSKI: Rekolekcye. Kraków 1889 Nakł. Wł. Miłkowskiego, Druk. Związkowa 8° s. 240, III, nlb. 1.

21. Życiorys ks. Jana Dymitra Solikowskiego, arcybiskupa lwowskiego. Kr. 1890 G. Gebethner i Ska, Druk. Czasu 16° s. 23, nlb. 1.

22. Żywot św. Ignacego Lojoli. Kr. 1890 Nakł. dra Wł. Miłkowskiego, G. Gebethner i Sp. Druk. Związkowa 16° s. 48.

23. Konferencje o sprawie zbawienia miane w kościele N.M.P. w Łęczycy. W. 1894 Gebethner i Wolff, Druk. St. Niemiery 8° s. 381, nlb. 1, ryc. 2.

24. Kazania na uroczystości św. apostołów i ewangelistów, miane w kościele N. Marii P. w Łęczycy. W. 1895 Gebethner i Wolff, Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 207.

25. Homilie na niedziele i święta całego roku, miane w kościele Najświętszej Marii Panny w Łęczycy. W. 1895 Gebethner i Wolff, Druk. St. Niemiery 8° s. 503, ryc. 1.

26. Wobec Boga. Modlitwy poranne, wieczorne, podczas Mszy św., przed spowiedzią, po spowiedzi, przed komunią i po komunii świętej, odpustowe do Trójcy Przenajświętszej, Sakramentu Przenajświętszego, do Pana Jezusa, do Ducha św., do Matki Boskiej, do św. Pańskich, w różnych okolicznościach życia, za chorych, za umarłych, litanie, koronka do M. Boskiej, droga krzyżowa, pieśni różne. Kraków 1896. W. Miłkowski 16° s. nlb. 4, 459, nlb. 1.

27. Manna niebieska dla młodzieży katolickiej. W. 1897 Druk. St. Niemiery 16° s. 382.

28. Skarb duszy dla wiernych Chrystusowych. W. 1897 Druk St. Niemiery 16° s. 844, XV.

29. Misyjna działalność katolicka [w Azji, Afryce, Ameryce, Oceanii i Europie] w r. 1898. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 1 s. 3-5; nr 2 s. 20-23; nr 3 s. 37-38; nr 4 s. 58-59; nr 5 s. 69-70.

30. Ewangelie na niedziele i święta uroczyste całego roku do czytania i rozmyślania. W. 1898 Druk. Synów St. Niemiry 16° s. 88, IV.

31. Piśmiennictwo religijne. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 8 s. 118-119; nr 9 s. 136-138; nr 10 s. 151-152; nr 11 s. 166-167; nr 12 s. 182-183; nr 13 s. 200-201; nr 14 s. 215-216; nr 15 s. 230-231; nr 16 s. 247-249; nr 17 s. 262-263; nr 18 s. 280-281; nr 19 s. 294-295; nr 21 s. 327-328; nr 22 s. 343-344; nr 23 s. 359-360; nr 24 s. 376-378; nr 25 s. 392-393; nr 26 s. 406-407; nr 27 s. 421-422; nr 29 s. 452-545; nr 30 s. 472-474; nr 31 s. 486-488; nr 32 s. 503-504; nr 33 s. 517-519; nr 34 s. 533-534; nr 36 s. 567-568; nr 37 s. 584-585; nr 38 s. 604-605; nr 43 s. 679-680; nr 44 s. 694-695; nr 45 s. 710-711; nr 46 s. 729-730; nr 47 s. 743-745; nr 48 s. 756-757; nr 49 s. 774-775; nr 51 s. 807-809; nr 52 s. 820-822; R. 38· 1900 nr 1 s. 11-12; nr 2 s. 24-26; nr 3 s. 40-42; nr 4 s. 56.

32. Kazania przygodne miane w różnych kościołach archidiecezyi warszawskiej miejskich i wiejskich. W. 1902 Druk. St. Niemiry i Synów 8° s. 560, VI.

33. Krótki rys historyi kościelnej dla szkół. Warszawa 1904 Druk. Synów St. Niemiry 8° s. 203.

34. Wizyta pasterska J. Ekselencji ks. biskupa Stan. Zdzitowieckiego biskupa kujawskiego w Kowalu. *Prz. katol.* R. 43: 1905 nr 44 s. 692-693.

35. Przekł.: Podręcznik do rozmyślań i kazań na niedziele całego roku. Spolszczył... W.-Petersburg 1907 8° s. 460.

36. Pokuta i jej warunki. (Konferencje). Petersburg 1908 Druk. Warszawska 8° s. 374.

37. Konferencje o cnotach teologicznych. Petersburg 1908 Druk. Synów St. Niemiry w Warszawie 8° s. 366.
38. Rozmyślania o cnotach teologicznych. Petersburg 1908 Druk. St. Niemiry w Warszawie 8° s. 145, VII.

III.

ŚMIDODA F.: Chmielowski Antoni. W: *Pol. słownik biogr.* T. 3 s. 340-341, tamże literatura. — Ponadto: PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 371; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 178-181 (obszerny życiorys, nie uwzględniony przez Smidodę).

Ks. Jan Kracik

Chodani Jan Kanty Kalikst (1769-1823), kanonik reg. laterański, po sekularyzacji kanonik kapituły wileńskiej, profesor Uniw. Wileńskiego, moralista, pastoralista.

Urodził się w Krakowie 15 X 1769 r. Był synem Jakuba i Agnieszki. Jako kilkunastoletni chłopiec wstąpił do zakonu kanoników regularnych laterańskich w Krakowie. Studia odbył na Akademii Krakowskiej i w 1793 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Zaraz powierzono mu nauczanie teologii w zakonie, a wkrótce objął urząd kaznodziei w katedrze krakowskiej. Znany z dobrej wymowy został zaproszony na kaznodzieję uniwersyteckiego w Wilnie, gdzie udał się w 1804 r. po uprzedniej sekularyzacji. W jesieni t. r. otrzymał tam stopień doktora teologii, a w 1808 r. dzięki poparciu Jana Śniadeckiego powierzono mu na Uniwersytecie wykłady z teologii moralnej, w następnym zaś roku i z teologii pastoralnej. W 1810 r. został profesorem zwyczajnym obu tych przedmiotów. Później powierzono mu także funkcje o charakterze administracyjnym. W latach 1810-1823 był członkiem rady Seminarium Głównego, cenzorem (1813-1822), w 1814 r. został wizytatorem szkół w guberni grodzieńskiej, w 1817 r. dziekanem Wydziału Nauk Moralnych i Politycznych, a w 1819 r. kanonikiem katedralnym wileńskim. Zmarł w 19 VII 1823 r.

Jeszcze w okresie pobytu w Krakowie próbował Chodani swoich sił w poezji i równocześnie tłumaczył obce utwory poetyckie. W Wilnie jego pisarstwo nabrało bardziej naukowego charakteru, co pozostawało w związku z jego funkcjami. Charakter jego uzdolnień skłaniał go do zajmowania się i literaturą piękną. Wpływ kultury oświecenia znalazł wyraz w jego pisarstwie. Na Uniwersytecie należał do wybitniejszych profesorów.

I.

1. Rozprawa okazująca dążenie nauki Jezusa Chrystusa do dobra rodu ludzkiego. *Dz. Wil.* T. 2: 1815 s. 29-40, 161-174.
2. Pierwsze zasady życia poczciwego człowieka. *Tyg. Wil.* T. 2: 1816 s. 87-95.
3. Przekł.: A. K. REYBERGER: Institutiones ethicae christianae. — Etyka chrześcijańska czyli teologia moralna do użytku szkolnego zastosowana. Przekł. z łacińskiego. (Z tekstem łacińskim). T. 1-3. Wil. 1821-1822 8° t. 1 s. 345; T. 2 s. 443; T. 3 s. 390.
4. Nauka chrześcijańskiej katolickiej religii we trzech częściach ułożone staraniem i pracą... Wil. 1823 Druk. i nakł. J. Zawadzkiego Józefa 8° s. XXVI, nlb. 6, 656.
5. Przekł.: F. GIFTSCHÜTZ: Teologia pasterska. podług... przez... ułożona" Wyd. ks. P. SOSNOWSKI. Wil. 1824 Nakł. i Druk. Zawadzkiego 8° s. VIII, 336, 7.
6. Myśli względem poprawienia edukacji krajowej przez urządzenie przyzwoite szkół niższych. Wilno [po 1817] Rkps Arcs. Kuratorii Wil. nr 30.

II.

1. Przekł.: F. VOLTAIRE: Wiersz o człowieku przez Woltera z dodaniem Wiersza nad nieszczęściem Lizbony. Kr. 1795 8° s. 64.
2. DO JW. ks. Benedykta Trzebińskie-

go, kustosza katedralnego krakowskiego, opata koprzywnickiego dnia 21 marca 1800. (Wiersz). B. m. r. 4° k. nlb. 2.

3. Przekł.: S. GESSNER: Sielanki Gesnera. Z niemieckiego oryginału na wiersz polski przerobione przez tłumacza książki „Wiersz o człowieku". Kr. 1800 Druk. Jana Maysa 12° s. nlb. 4, 270, nlb. 3. — Toż. Kr. 1834 Druk. Jana Maya 12° s. nlb. 4, 270, nlb. 3.

4. Cieniom JW. ks. Benedykta Trzebińskiego, kustosza katedralnego krakowskiego... roku 1802. B. m. 4° s. nlb. 2. Wyd. anonimowo.

5. Natura i sztuka dążące wspólnie do uszczęśliwienia człowieka i ozdobienia świata, wiersz pisany w Kościelnikach mieszkaniu letnim JW. hr. Wodzickich roku 1802. Kr. 1802. Druk. Jana Maya 4° s. nlb. 4.

6. Przekł.: F. VOLTAIRE: Henriada w pieśniach dziesięciu na wiersz polski przełożona. Druk. Jana Maya 16° s. XI, 202. Kr. 1803.

7. Przekł.: F. J. HAYDN: Stworzenie świata, przez... przekład z niemieckiego z tekstem polskim. Wil. 1809.

8. Kazania... z pozostałych po śmierci rękopismów wydane. Wyd. i przedmową opatrzył ks. Jan SKIDEŁ. Wil. 1828. Nakł. i Druk. XX Misjonarzów. 8° s. 344. — Toż pomn. T. 1-2. Wil. 1832. Nakł. i Druk. XX Misjonarzów. 16° t. 1 s. 293 nlb. 2; T. 2 s. 315 nlb. 2.

9. Przekł.: G. BOCCACCIO: Powieści wierszem. Rkps nieznany.

10. Przekł.: C. GARVE: Rzut oka na celniejsze zasady nauki obyczajowej. Rkps nieznany.

11. Przekł.: G. E. LESSING: Natan Mądry. Rkps Bibl. Czart., sygn. IV 1967.

12. Przekł.: J. S. MAURY: O wymowie kaznodziejskiej. Rkps nieznany.

13. Przekł.: K. SCHMID: Historia biblijna dla młodzieży. Rkps nieznany.

14. Przekł.: C. M. WIELAND: Muzarion. Rkps nieznany.

15. Przekł.: C. M. WIELAND: Oberon. Rkps nieznany.

16. Listy: Do A. J. Czartoryskiego, w korespondencji z 1804-1824 r. Rkps Arch. Kuratorii Wil., sygn. 108. — Do Rady Uniw. Wil. z 20 II 1820. Rkps Arch. Kur. Wil., sygn. 28. — Do A. J. Czartoryskiego z 8 II 1822 o napisaniu podręcznika pt. Nauka wiary i obyczajów chrześcijańsko-katolickiej religii... Rkps Bibl. Czart., sygn. 5477. — 3 listy do Sz. Malewskiego wśród korespondencji Malewskiego. Rkps Arch. Kurat. Wil., sygn. 111.

III.

FALKOWSKI C.: Chodani Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 348-349, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 4 s. 342-344, tamże literatura. — Ponadto: JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 60-62; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 232, 235, 236, 242; Słownik literatury polskiego oświecenia. Pod red. T. KOSTKIEWICZOWEJ. Wr. 1977 s. 132, 182-183, 784.

Ks. Tadeusz Śliwa

Chodykiewicz Klemens (1715-1797), dominikanin, historyk Kościoła. Urodził się 21 II 1715 r. we Lwowie w ormiańskiej rodzinie Krzysztofa i Zofii Henk. Ok. 1730 r. wstąpił do zakonu dominikanów w lwowskim klasztorze Bożego Ciała, gdzie uczył się filozofii i teologii i ok. 1746 r. przyjął święcenia kapłańskie. W tymże roku wyjechał do Rzymu gdzie podjął dalsze studia teologiczne, uwieńczone w 1749 r. stopniem lektora oraz publikacją „Trias dissertationum...", krytycznie ocenioną w 1753 r. ze strony profesora Uniwersytetu w Lipsku Koppego.

Po powrocie do kraju był Chodykiewicz przez 2 lata lektorem filozofii w lwowskim studium dominikanów, a następnie wykładowcą teologii spekulatywnej tamże w klasztorze św. Marii Magdaleny i przełożonym tego klasztoru od 1761 r. W roku następnym towarzyszył prowincjałowi w kapitule generalnej w Rzymie, po której, zrzekłszy się przełożeństwa (1763), został kronikarzem ruskiej prowincji dominikanów i wszedł do zarządu studium zakonnego we Lwowie jako magister studentium. Z dużym zamiłowaniem zajął się zbieraniem materiałów zarówno do dziejów prowincji dominikańskiej, jak i wschodnich diecezji Kościoła obrządku łacińskiego, greko- i ormiańskokatolickiego. W tych

poszukiwaniach pomagał mu wydatnie bp kijowski J. A. Załuski oraz prefekt Biblioteki Załuskich w Warszawie J. D. Janocki. Owocem wieloletniej pracy Chodykiewicza było wydane w 1770 r. dzieło pt. „Dissertationes historico-criticae de utroque archiepiscopatu metropolitano Kijoviensi et Haliciensi... nec non de episcopatu Leopoliensi ritus Graeco-uniti" oraz w 10 lat później wydane opracowanie dziejów ruskiej prowincji dominikanów pt. „De rebus gestis in Provincia Russiae Ordinis Praedicatorum". Był w międzyczasie przeorem klasztoru w Bohorodczanach (1767), następnie po raz drugi klasztoru św. Marii Magdaleny we Lwowie, a w 1776 r. przeniósł się do zaboru rosyjskiego i był przeorem w Chodorkowie. Zmarł 20 X 1797 r.

I.

1. Trias dissertationum de septem diaconis, deque epistola ad Corinthios, et marytrio s. Clementis... Romae 1749 Typogr. Nicolai et Marci Paleari 2° ark. 5.

2. *Vita di s. Giacinto dell'ordine dei* Predicatori... Venezia 1749 Appresso Simone Occhi 8° ark. 4½.

3. Dissertationes historico-criticae de utroque archiepiscopatu metropolitano Kijoviensi et Haliciensi... nec non de episcopatu Leopoliensi ritus Greco Uniti... Lwów 1770 k. nlb. 60.

4. Historia życia i cudów... św. Wincentego Ferreriusza... Berdyczów 1779 8° k. 3 s. 291.

5. De rebus gestis in Provincia Russiae Ordinis Praedicatorum commentarius libris XI digestus... Berdyczoviae 1780 Typis Fortalicii B.V.M. 2° k. 2, s. 373, 3.

II.

1. Kazanie na uroczystość Przemienienia Pańskiego... Lwów 1722 Druk. Franciszkanów 4°. Opis według: J. S. BANDTKIE: Historia drukarń w Królestwie Polskim. T. 1. Kr. 1826 s. 420.

2. Kazanie na niedzielę 14-tą po Świątkach miane. Lwów 17[4]0 2° k. nlb. 7.

3. Sol angelicae intelligentiae... s. Thomas... in ecclesia ss. Corporis Christi... Praedicatorum Ordinis Provinciae s. Hiacynthi... judicatus. Leopoli 1744 Typis S. J. Collegii 2° k. nlb. 62.

4. Monarchini nieba i ziemi... Maryja... Lwów 1746 Druk. Kolegium lwowskiego S. J. 2° k. nlb. 8.

5. *Głowa Księstwa Ruskiego*... Lwów, czyli, kazanie podczas koronacji N. Panny miane... W: *Hasło słowa Bożego... Panny Marii w obrazie lwowskim*... Lwów 17[5]4 Druk. Brac. św. Trójcy 2° k. 5, nlb. 418. Jest to z kolei 27-me kazanie, obejmuiące k. 5.

6. Złota brama... św. Katarzynie de Ricciis... utworzona. Lwów 1752 Druk. Kolegium S. J. 4° k. nlb. 5 s. 60 k. 2.

7. Brevis panegiris... Jacobo Augustynowicz archiepiscopo Leopoliensi Armenorum... dicata. B. m. 1752 4 ark. 1. Autorstwo wątpliwe.

8. Noe czworakiej godności... Jan Tobiasz Augustynowicz arcybiskup lwowski nacji ormiańskiej... brat trzeciej reguły Kaznodziejskiego Zakonu... Lwów 1752 Druk. Kolegium lwowskiego T. J. 4° k. nlb. 6, s. 26.

9. Relatio coronationis thaumaturgae imaginis Deiparae Virginis Mariae in ecclesia Ss. Corporis Christi... Praedicatorum Provinciae Russiae. Leopoli 1752 4° ark. 3.

10. Troista ofiara w prymicjach s. Franciszka Seraficznego... we Mszy św Jędrzeja Awellina i w profesji quarti voti. s. Stanisława Kostki... wyrażona. Lwów 1753 Druk. Kolegium T. J. 4° k. nlb. 34.

11. Gloria clarissimi... martyris Clementis Romani Pontificis... Leopoli 1757 Typis Confraternitatis Ss. Trinitatis 4° s. 529. — Toż. Leopoli 1774 Typis Confraternitatis Ss. Trinitatis. 4° k. 4 s. 529, 1.

12. Niebo... w nagrodę zasług... Szczepanowi Mikulskiemu archidiakonowi archikapituły lwowskiej, administratorowi generalnemu sede vacante arcybiskupstwa lwowskiego... pokazane. Lwów 1760 Druk. Jana Filipowicza 4° k. nlb. 19.

13. Cudowna mądrość w świętej Zofii matce, cnoty w jej córkach... pokazane... czyli kazanie w kościele lwowskim św. Zofii miane r. 1760... Lwów 1762 Druk. Jana Filipowicza 2° k. nlb. 11.

14. Trzy własności ojcowskie s. Józefa do Chrystusa... czyli kazanie o tym świętym... w kościele lwowskim Panien Karmelitek... Warszawa 1763 Druk. Kolegium T. J. 4° ark. 4.

15. Dom majestatu... Maryi w obrazie lwowskim... przez M. I. Wyżyckiego arcybiskupa lwowskiego ukoronowanej, w nowej bazylice pod wezw. Bożego Ciała... albo kazanie w dzień przeniesienia obrazu do nowego kościoła d. 14 VIII

1764 r. miane. B. m. 1764 2° k. nlb. 10.

16. Kazanie o serdecznym politowaniu N. Bogarodzicy Bolesnej... Lwów 1765 2° k. nlb. 9.

17. Troisty charakter N. Trójcy w s. Janie Nepomucenie... pokazany. Lwów 1766 Druk. Akad. Kolegium T. J. 2° k. nlb. 9.

18. Dwojakie przemienienie albo kazanie miane na przeniesienie obrazu N. Marii Panny z kaplicy Domagaliczkowskiej do kościoła archikatedralnego lwowskiego... Lwów 1766 Druk. Akad. T. J. 2° ark. 10.

19. Tron chwały utracony... Seraficznemu Patryjarsze oddany pod imieniem godnego syna... Wenantego Tyszkowskiego... albo kazanie miane we Lwowie w dzień św. Franciszka. Lwów 1766 Druk. T. J. 2° k. nlb. 9.

20. Troista chwała Osób Boskich... św. Benedyktowi objawiona... pod imieniem Macieja Lanckorońskiego kasztelana kijowskiego... oraz Anny Dobrogniewy z książąt Jabłonowskich Lanckorońskiej... kazaniem ogłoszona. Lwów 1767 Druk. Kolegium T. J. 2° k. 19. — Tenże tytuł... pod imieniem Floriana Amanda Janowskiego klasztoru tynieckiego, trockiego i orłowskiego opata, prezydenta gen. kongregacji benedyktyńskiej w Królestwie Polskim... ogłoszona. Lwów 1767 Druk. Akad. lwow. Kolegium T. J. 2° k. 19.

21. Wyznawca... imienia Marii bł. Szymon de Roxas zakonu św. Trójcy... kazaniem przy dokończeniu trzydniowej jego uroczystości w kościele stanisławowskim tegoż zakonu... ogłoszony r. 1768 (d. 28 września). B. m. r. 8° k. 13.

22. Kazanie na uroczystość św. Marii Magdaleny w kościele lwowskim pod imieniem jej r. 1770 miane. Lwów 1771 Druk. T. J. 2° ark. 5.

23. Kazanie na uroczystość przemienienia Jezusa Zbawiciela w turynieckiej cerkwi... miane i wydane. Lwów 1771 Druk. Franciszkanów 4° k. 15.

24. Kazanie na uroczystość św. Mikołaja... miane. Lwów 1772 Druk. Franciszkanów 4° k. nlb. 19.

25. Różaniec... od św. Dominika... ogłoszony... Lwów 1773 Druk. Franciszkanów 4° k. 9 s. 391.

26. Doskonałość trojakiego stanu córki książęcej... Anny Kolumby z książąt Lubomirskich Rzewuskiej wojewodziny krakowskiej... pod fundatorskim imieniem Stanisława Lubomirskiego wojewody bracławskiego... oraz Honoraty Ludwiki z Pociejów Lubomirskiej... żałobnym kazaniem podana r. 1786 B. m. r. 2° k. nlb. 17.

III.

DYNOWSKA M.: Chodykiewicz Klemens. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 376, tamże literatura. — Ponadto: KOPPE F.: Neue Beitrage von alten und neuen theologischen Sachen. Leipzig 1759 s. 476-480; ENGEL J. Ch.: Geschichte der Ukraine. Halle 1796 s. 403; JANOCKI J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1-2. Breslau 1755 s. 21, 175-176; TENŻE: Excerpta polonicae litteraturae huius atque superioris aetatis. T. 1. Vratislaviae 1764 s. 55; BANDTKIE J. S.: ZAŁUSKI J. A.: Pisma autorów polskich. W: *Pamiątka katolicka.* Pod red. L. ROGALSKIEGO. W. 1856 s. 257; Historia drukarń w Królestwie Polskim. T. 1. Kr. 1826 s. 420; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 259-260; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 544.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Chodynicki Ignacy (1786-1847), karmelita trzewiczkowy, historyk Kościoła, biograf.

Urodził się w Chodorowie 28 II 1786 r., a w pobliskich Brzeżanach uczęszczał do szkoły, potem był uczniem gimnazjum we Lwowie, gdzie wstąpił w 1809 r. do zakonu karmelitów trzewiczkowych. Święcenia kapłańskie przyjął w 1811 r. i pełnił w zakonie funkcję definitora i sekretarza prowincji. Przez całe życie przebywał we Lwowie i tam zmarł 11 XII 1847 r.

Swoją działalność skoncentrował na pracy naukowej, w której był uzdolnionym samoukiem, chociaż niekiedy także bezkrytycznym kompilatorem. Posiadał wszakże wielką erudycję, przez co jego dzieła nabrały trwałej wartości. Świadczy o tym m. in. przedruk w 1974 r. jego „Dykcjonarza uczonych Polaków". Dzieło to posiada nadal znaczenie dla historii Kościoła w Polsce, gdyż podaje o kilkudziesięciu teologach wia-

domości, skądinąd nieznane. Swojemu zakonowi przysłużył się opracowaniem dziejów fundacji klasztorów karmelickich w Polsce i na Litwie. W szczególniejszy jednak sposób zajmował się historią Lwowa, którą przedstawił od początków tego miasta do czasów sobie współczesnych. Dzieło to wywołało wszakże krytyczne uwagi innych historyków lwowskich.

I.

1. Dykcjonarz uczonych Polaków, zawierający krótkie rysy ich życia, szczególne wiadomości o pismach i krytyczny rozbiór ważniejszych dzieł niektórych. Porządkiem alfabetycznym ułożony przez... T. 1-3. Lw. 1833 Druk. J. Scheydra 8° t. 1 s. XVI, 397, nlb. 3; T. 2 s. 388; T. 3 s. 423, nlb. 1. — Toż w przedruku fotooffsetowym. W. 1974.

2. Wiadomość historyczna o fundacjach klasztorów zakonu karmelitańskiego, niegdyś w Polsce i Litwie, a później pod panowaniem Austrii, Rosji i Prus zostających. Ułożył... na wsparcie mieszkańców Galicji, uszkodzonych w roku 1845 powodzią Sanu i Wisły. Lw. 1846 Druk. W. Pisza w Bochni 8° s. 109, nlb. 3.

II.

1. Dzieje historyczno-polityczne Europy i innych części świata na początku wieku XIX przez... T. 1-6. Lw. 1817-1820 Druk. J Sznaydra 8° t. 1 s. XXIII, 24-346, nlb. 6, tabl. 2; T. 2 s. V, 6-358, nlb. 4, tabl. 2; T. 3 s. 397, nlb. 3, tabl. 1; T. 4 s. 429, nlb. 3, tabl. 1; T. 5 s. 377, nlb. 3, tabl. 3; T. 6 s. 248, 93, nlb. 5, tabl. 1.

2. Historia stołecznego królestw Galicji i Lodomerii miasta Lwowa od założenia jego aż do czasów teraźniejszych przez... Lw. 1829 Druk. P. Pillera 8° s. nlb. 2, XV, nlb. 1, 466. — Toż. Wydanie wznowione tanie. Lw. 1865 Druk. P. Pillera 8° s. XV, nlb. 1, 466. — Toż (większe fragmenty) w j. niem. Geschichtliches Tagebuch Lembergs, der Hauptstadt Galiziens, vor und nach Erstürmung derselben durch den schwedischen König Carl XII und während der Belagerung durch die Türken und ihre Verbündeten. Verdeutschet und erläutert von Aloys' UHLE Direktor der k. k. Realschule in Lemberg. Wien 1830 Druk. Fr. Ludwig 8° s. nlb. 2, 150.

III.

LEWICKI K.: Chodynicki Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 376, tamże literatura.

Ks. Marian Banaszak

Chodyński Stanisław, krypt.: S. Ch., (1836-1919), dziekan kapituły włocławskiej, profesor Seminarium Duchownego we Włocławku, historyk Kościoła, wydawca źródeł.

Urodził się 4 XI 1836 r. w Kaliszu syn Feliksa i Honoraty z Wesołowskich, był bliźniaczym bratem ks. Zenona Chodyńskiego. Razem pobierali nauki w Kaliszu i chlubnie ukończyli Wyższą Szkołę Realną w tym mieście. W 1855 r. wstąpili do Seminarium Duchownego we Włocławku, a po jego ukończeniu udali się na wyższe studia do Akademii Duchownej w Warszawie, gdzie Stanisław w 1863 r. zdobył stopień kandydata teologii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1860 r. Po powrocie ze studiów był przez 3 lata wikariuszem w Sieradzu, skąd powołano go w 1866 r. na profesora w Seminarium Duchownym włocławskim. Po zmarłym bracie Zenonie objął Stanisław w 1887 r. stanowisko rektora Seminarium, z którego zrezygnował w 1908 r., lecz do końca życia mieszkał w gmachu Seminarium. Powiększył i uporządkował księgozbiór seminaryjny, zapisał mu własny księgozbiór oraz książki swych braci, Zenona i Adama. Obok zajęć seminaryjnych chętnie oddawał się duszpasterstwu, w latach 1869-1882 był nauczycielem religii w gimnazjum i szkole realnej we Włocławku, proboszczem w Bronisławiu od 1877 r. i w Wieńcu od 1882 r. W konsystorzu biskupim pełnił obowiązki sędziego surogata, do kapituły katedralnej wszedł w 1877 r. jako kanonik, jednocześnie obdarzony funkcją jej prokuratora, w 1887 r. posunął

się na godność archidiakona, a w 1894 r. dziekana. Pap. Leon XIII wyróżnił go w 1897 r. godnością protonotariusza ap. Zmarł 16 V 1919 r. we Włocławku.

Za zasługi naukowe uzyskał w 1901 r. doktorat prawa kanonicznego honoris causa Akademii Duchownej w Petersburgu. Akademia Umiejętności w Krakowie mianowała go w 1904 r. swoim członkiem korespondentem, był nadto członkiem założycielem Towarzystwa Naukowego we Lwowie. Interesował się teologią pasterską, liturgiką, prawem kanonicznym, a przede wszystkim historią Kościoła. Od 1867 r. publikował bezimiennie wiele artykułów oraz korespondencje z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej w „Przeglądzie Katolickim", jak również w „Śpiewie Kościelnym" i „Kaliszaninie". Wykaz tych publikacji ustalił ks. R. Filipski. Ks. Chodyński współpracował z „Encyklopedią Kościelną" ks. M. Nowodworskiego, „Wielką Encyklopedią Powszechną Ilustrowaną" i „Słownikiem Geograficznym Królestwa Polskiego". Artykuły w nich umieszczone są nie tylko obszerne, ale oparte z reguły na materiale źródłowym. Historii Kościoła w Polsce oddał wielką przysługę, wprowadzając w 1884 r. osobne jej wykłady w Seminarium Duchownym włocławskim, przede wszystkim zaś wydając liczne źródła, zwłaszcza w serii wydawniczej „Monumenta historica Dioecesis Wladislaviensis". Kilkanaście jego prac historycznych pozostało w rękopisie.

I.

1. Wspomnienia pośmiertelne o śp. Biskupie kujawsko-kaliskim Michale Marszewskim. *Prz. Katol.* R. 5: 1867 nr 47 s. 755-764.

2. Groby w katedrze włocławskiej. *Gaz. Warsz.* R. 1872 nr 128 s. 2.

3. De velo ante maius altare. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 37 s. 577-581.

4. [Opisy kościołów dekanatu kolskiego i konińskiego]. W: Catalogus ecclesiarum et utriusque cleri, tam saecularis quam regularis Dioecesis Wladislaviensis seu Calissiensis pro anno Domini 1876 s. 28-63. Anonimowo.

5. Rec.: Katalog i rubrycela diecezji chełmińskiej na rok 1877. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 4 s. 63.

6. [Opisy kościołów dekanatu sieradzkiego, słupeckiego i tureckiego]. W: Catalogus... pro anno Domini 1877 s. 34-108. Anonimowo.

7. Opisy kościołów dekanatu wieluńskiego i piotrkowskiego. W: Catalogus... pro anno Domini 1878 s. 44-138. Anonimowo.

8. Archidiecezja Lwowska obrządku ormiańskiego. Prz. Katol. R. 16: 1878 nr 21 s. 329-331.

9. Starodawna stuła włocławska. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 50 s. 789-790.

10. [Opisy kościołów dekanatu częstochowskiego i łaskiego]. W: Catalogus... pro anno Domini 1879 s. 53-110. Anonimowo

11. Diecezja Warmińska. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 9 s. 141-143.

12. [Opisy kościołów dekanatu radomszczańskiego]. W: Catalogus... pro anno Domini 1880 s. 60-107. Anonimowo.

13. Brevis historica notitia de nosocomiis in Dioecesi Vladislaviensi. W: Catalogus... pro anno Domini 1880 s. 119-130. Anonimowo.

14. [Opisy historyczne klasztorów pozostałych po r. 1864]. W: Catalogus... pro anno Domini 1881 s. 69-115. Anonimowo.

15. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T. 1]. Wladislaviae 1881 Typis Hermani Neumann 16° s. 40. Treść: Wykazy archidiakonatów, dekanatów i parafii Diec. Włocł. od pocz. XV w. do 1818 r. Anonimowo. Współautor Z. CHODYŃSKI. T. 1-8 ukazywały się jako dodatek do schematyzmów Diec. Włocławskiej.

16. Monumenta historica Dioecesos Wladislaviensis. [T.] 2. Wladislaviae 1882 Typis Hermani Neumann 16° s. 36. Treść: Testament bpa Hieronima Rozrażewskiego z lat 1599-1600. Współautor Z. CHODYŃSKI.

17. Monumenta historica Dioecesos Wladislaviensis. [T.] 3. Wladislaviae 1883 Typis Hermani Neumann 16° s. s. 26. Treść: Inwentarz skarbca bpa H. Rozrażewskiego z 1599 r.; Summarium redituum ex latifundio Pansdorf. Anonimowo. Współautor Z. CHODYŃSKI.

18. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 3. Wladislaviae 1884 Typis Arminii Neumann 16° s. 34. Treść: Akta dotyczące husytyzmu na Kujawach i Mazowszu Płockim w XV w. Anonimowo. Współautor Z. CHODYŃSKI.

19. Dyplom koronacji obrazu św. Józefa z r. 1796. *Kaliszanin.* R. 1884 nr 32 s. 3.

20. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 5. Wladislaviae 1885 Typis Arminii Neumann 16° s. 68. Treść: Akta dotyczące czarów i guseł w latach 1550-1764. Anonimowo. Współautor Z. CHODYŃSKI.

21. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 6. Wladislaviae 1886 Typis Arminii Neumann 16° s. 86. Treść: Kopalnie biskupów włocławskich w kasztelanii łagowskiej. Anonimowo. Współautor Z. CHODYŃSKI.

22. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 7. Wladislaviae 1887 Typis Arminii Neumann 16° s. 86. Treść: Relacje biskupów włocławskich o stanie diecezji wysłane do Rzymu w latach 1592-1636. Pod krypt. S. Ch.

23. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 8. Wladislaviae 1888 Typis Arminii Neumann 16° s. 80. Treść: Relacje biskupów włocławskich o stanie diecezji wysłane do Rzymu w latach 1639-1732. Anonimowo.

24. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 9. Wladislaviae 1889 Typis Arminii Neumann 16° s. 63, nlb. 1. Treść: Relacje biskupów włocławskich o stanie diecezji wysłane do Rzymu w latach 1769-1781. Anonimowo.

25. De vita et scriptis Zenonis Chodyńscii commentariolum. W: Statuta synodalia dioecesis Wladislaviensis et Pomeraniae collegit et edidit Zeno CHODYŃSKI. Varsoviae 1890 k. nlb. (1-5).

26. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 10. Wladislaviae 1890 Typis Arminii Neumann 16° s. 52. Treść: Relacja o działalności bpa włocł. St. Karnkowskiego z 1581 r.; Inwentarz katedry włocł. z 1516 r.; Krótkie żywoty biskupów włocławskich z lat 1473-1567. Anonimowo.

27. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 11. Wladislaviae 1891 Typis Ludovici Rosiński 16° s. 76. Treść: Liber retaxationum Dioeceseos Wladislaviensis. Anonimowo.

28. Dzwony w kościele katedralnym włocławskim. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 42 s. 657-663.

29. Doniosłe odkrycie archeologiczne [grób biskupa Macieja Golanczewskiego]. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 43 s. 673-675.

30. List Krzysztofa Kolumba. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 48 s. 753-757; nr 49 s. 769-772.

31. Z Archiwum kapituły włocławskiej. (Fragment dawnego wyroku sądowego). *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 43 s. 680-681.

32. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 12. Wladislaviae 1894 Typis Arminii Neumann 16° s. 103, nlb. 1. Treść: Inwentarz dóbr biskupstwa włocławskiego; Wykaz dochodów kapituły. Anonimowo.

33. Wielki ołtarz w katedrze włocławskiej. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 18 s. 273-276.

34. Krótka wiadomość historyczna o biskupie włocławskim czyli kujawskim. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 28 s. 437-439; nr 29 s. 456-459; nr 30 s. 471-476; nr 31 s. 486-487; nr 32 s. 502-504; nr 33 s. 518-521. (Od redakcji:) Artykuł ten jest wyjęty z dzieła: Statuta synodalia dioecesis Wladislaviensis et Pomeraniae, zebranego przez śp. ks. Z. CHODYŃSKIEGO, podany nam przez brata tegoż, ks St. Ch.

35. Studium historyczne nad Pozdrowieniem Anielskim. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 41 s. 643-646; nr 42 s. 660-664.

36. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 13. Wladislaviae 1896 Typis Arminii Neumann 16° s. 87, nlb. 1. Treść: Inwentarz zamku włocławskiego i wolborskiego; Ordynacje i przywileje dla miasta Wolborza z XVIII w. Anonimowo.

37. Nieco z historii muzyki w Polsce. *Śpiew Kośc.* R. 1: 1896 nr 2 s. 17-19; nr 3 s. 33-35; nr 4 s. 49-52.

38. Urywek mszy de la Hèle. *Śpiew Kośc.* R. 1: 1896 nr 1 s. 12-14.

39. Przyczynek do historii śpiewu. (Instrumenty śpiewu chórowego z 18 w.). *Śpiew Kośc.* R. 1: 1896 nr 5 s. 65-66.

40. Documenta historica Seminarii Vladislaviensis. Collegit et edidit... Varsaviae 1897 Typis Fr. Czerwiński 8° s. 168.

41. Monumenta historica Dioecesos Wladislaviensis. [T.] 14. Wladislaviae 1897 Typis Arminii Neumann 16° s. 64. Treść: Regesty dokumentów katedry włocławskiej, sporządzone w 1578 r. Anonimowo.

42. Organy w kościele katedralnym włocławskim. *Śpiew. Kośc.* R. 2: 1897 nr 1 s. 1-5; nr 2 s. 17-19; nr 3 s. 34-37; nr 8 s. 97-100.

43. Głośniki w kościele katedralnym

włocławskim. *Śpiew Kośc.* R. 2: 1897 nr 10 s. 153-155.

44. Organiści kościoła katedralnego włocławskiego. *Śpiew Kośc.* R. 2: 1897 nr 12 s. 177-180; nr 13 s. 201-204; nr 15 s. 225-227.

45. Monumenta historica Dioeceos Wladislaviensis. [T.] 15. Wladislaviae 1897 Typis Arminii Neumann 16° s. 103, nlb. 1. Treść: Akta wizytacji kościołów archidiakonatu pomorskiego z 1597 r.; Inventarium clenodiorum ecclesiarum Pruthenicarum a. 1568. Anonimowo.

46. Dawne księgi chórowe kościoła katedralnego włocławskiego. *Śpiew Kośc.* R. 2: 1897 nr 16 s. 249-252; nr 17 s. 269--272; R. 3: 1898 nr 2 s. 17-22; nr 3 s. 33--36; nr 4 s. 49-51; nr 5 s. 81-84.

47. Monumenta historica Dioeceos Wladislaviensis. [T.] 16. Wladislaviae 1898 Typis Arminii Neumann 16° s. 65. Treść: Wizytacja katedry włocławskiej z 1577 r. Pod krypt. S. Ch.

48. O potrzebie opracowania słownika kaznodziejów polskich. *Homiletyka.* T. 1: 1898 s. 66-69.

49. Śpiew chórowy w kościele katedralnym włocławskim. *Muzyka Kośc.* R. 3: 1898 s. 97-100, 113-116, 129-133, 145--148, 161-164, 177-180, 193-197, 209-214, 233-236, 257-261, 273-277, 289-292, 305-308, 321-323, 337-338.

50. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 17. Wladislaviae 1899 Typis Arminii Neumann 16° s. 135, nlb. 3. Treść: Wizytacja kościołów w diecezji włocławskiej z 1578 r. Anonimowo.

51. Monumenta historica Dioeceos Wladislaviensis. [T.] 18. Wladislaviae 1899 Typis Arminii Neumann 16° s. 97, nlb. 1. Treść: Wizytacja katedry i kościołów we Włocławku z 1584 r.; Opis prebend katedry włocł. z 1527 r.; Dochody kapituły włocł. ok. 1590 r. Anonimowo.

52. Włocławek. Katedra. W: Monografia ilustrowana kościołów rzymsko-katolickich w Królestwie Polskim. W. 1899 s. 77-87.

53. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 19. Wladislaviae 1900 Typis Arminii Neumann 16° s. 126, nlb. 2. Treść: Wizytacje klasztorów i parafii za bpa St. Karnkowskiego i bpa H. Rozrażewskiego; Dekrety kapituły i królewskie przeciw nowinkom religijnym; Zeznania świadków o życiu kleru z 1577 r.; Odpusty przyznane katedrze włocł. Pod krypt.: St. Ch.

54. Szkoła katedralna włocławska. Szkic historyczny, na podstawie akt kapitulnych skreślony. Włocławek 1900 Druk. H. Neumanna 8° s. 133.

55. Iluminowane kodeksy w katedrze włocławskiej. *Spraw. Komis. Hist. Szt. w Pol.* T. 6: 1900 s. XXXV.

56. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 20. Wladislaviae 1901 Typis Arminii Neumann 16° s. 152. Treść: Wizytacja kościołów z 1598 r. Pod krypt.: St. Ch.

57. Monumenta historica Dioeceos Wladislaviensis. [T.] 21. Wladislaviae 1901 Typis Arminii Neumann 16° s. 237, nlb. 3. Treść: Wizytacja kościołów dekanatu radziejowskiego z 1598 r. Anonimowo.

58. Organy, śpiew i muzyka w kościele katedralnym włocławskim. Włocławek 1902 Druk. H. Neumanna 8° s. 273.

59. Medycy kapituły włocławskiej. *Kwart. Teol.* R. 1: 1902 z. 1 s. XLVII-LXII.

60. Królewskie nominacje biskupów. *Kwart. Teol.* R. 1: 1902 z. 3/4 s. LXXXIV--LXXXVI.

61. Niektóre szczegóły o prymasie Stanisławie Karnkowskim. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 14 s. 215-216; nr 15 s. 231-232.

62. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 22. Wladislaviae 1903 Typis Arminii Neumann 16° s. 202, nlb. 2. Treść: Wizytacja kościołów dekanatu Brześć.

63. Dawna katedra i kościół św. Stanisława we Włocławku. *Kwart. Teol.* R. 2: 1903 z. 1/2 s. XII-XXI.

64. Powrót i powtórne zniesienie Jezuitów w Galicji (1820-1848) na podstawie archiwaliów rządowych. *Kwart. Teol.* R. 2: 1903 z. 1/2 s. XXII-LXVIII; z. 3 s. 32-77; z. 4 s. 9-47.

65. Opis kościoła Bernardynów w Kaliszu. *Gaz. Kaliska.* R. 1903 nr 2000 s. 3.

66. Seminarium włocławskie. Szkic historyczny. Na podstawie akt i dokumentów miejscowych ułożył i spisał... Włocławek 1904 Druk. H. Neumanna 8° s. 413, nlb. 2, tabl. 11.

67. Biskupi sufragani włocławscy. *Kwart. Teol.* R. 4: 1905 z. 1/2 s. 1-16; z. 3/4 s. 1-16; R. 5: 1906 z. 1/2 s. 59-75; z. 3/4 s. 91-102. — Toż w osob. odb. Włocławek 1906 Druk. H. Neumana 16° s. 109, nlb. 1

68. Podstawa krucyfiksu emaliowanego z roku 1676. *Spraw. Komis. Hist. Szt. w Pol.* T. 7: 1906 kol. XXII.

69. Uzupełnienie do T. VI i VII Sprawozdań o kortynach, hafciarstwie, głośnikach, św. Benignie i kaflach. *Spraw. Komis. Hist. Szt. w Pol.* T. 7: 1906 kol. CCLIX.

70. Rec.: T. TRZCIŃSKA: Zbiór ustaw archidiecezji gnieźnieńskiej i poznań-

skiej. P. 1906. *Wiad. Past.* R. 2: 1906 nr 2 s. 125.

71. Przydatek do dziejów drukarni Jasnogórskiej. *Kwart. Teol.* R. 5: 1906 z. 1/2 s. I—IV.

72. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 23. Wladislaviensis 1907 Typis Officinae Dioecesanae 16° s. 146. Treść: Wizytacje kościołów diec. włocł. z 1594 r. Pod krypt.: S. Ch.

73. Kronika klasztoru Panien Bernardynek warszawskich. *Kwart. Teol.* R. 6: 1907 z. 1/2 s. 38-90.

74. Z dziejów Diecezji Włocławskiej. — Liturgika. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 1: 1907 z. 1 s. 12-19; z. 2 s. 86-94; z. 3 s. 109-116; z. 5 s. 146-153; z. 6 s. 173-181; z. 7 s. 203-210; z. 9 s. 240-247; z. 10 s. 269-276; z. 11 s. 305-312; z. 12 s. 335-344; R. 2: 1908 z. 1 s. 14-21; z. 3 s. 75-82; z. 5 s. 136-152; z. 6 s. 170-179; z. 7/8 s. 213--227; z. 9/10 s. 291-300; z. 11 s. 328-336; z. 12 s. 361-372; R. 3: 1909 z. 1 s. 4-12; z. 2 s. 35-45; z. 4 s. 112-119; z. 7/8 s. 219--229; z. 9/10 s. 270-279; z. 11 s. 314-320; z. 12 s. 348-353; R. 4: 1910 z. 1 s. 12-17; z. 3 s. 81-86; z. 4 s. 108-118; z. 5 s. 134--142; z. 6 s. 166-169.

75. Uzasadnienie czci bł. Bogumiła. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 56-60.

76. Kościół i Hospicjum św. Stanisława w Rzymie. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 2 s. 320-332.

77. Wyd.: Pamięć wieczna wojny chocimskiej w nabożeństwie kościelnym. Włocławek 1909 Druk. Diecezjalna 16° s. 23. Jest to przedruk Officium gratiarum actionis pro victoria ex Turcis obtenda. Ex decreto synodi provincialis 1628 celebratae conscriptum. Authoritate illustrissimi ac reverendissimi domini D. Joannis Wężyk, archiepscopi Gnesnensis etc. editum pro die 10 Octobris. Posnaniae in officina Joannis Wolrabi Anno D. 1628.

78. Cykarzew. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 3: 1909 z. 3 s. 87-91.

79. Błog. Bogumił arcybiskup gnieźnieński. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 3: 1909 z. 5 s. 139-142.

80. Dąbrowa Wielka. *Kron. Diec. Kuj.--Kal.* R. 3: 1909 z. 5 s. 143-149; z. 6 s. 172-174.

81. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 24. Wladislaviae 1910 Typis Officinae Dioecesanae 16° s. 135. Treść: Akta dóbr biskupstwa włocławskiego z XVII w.; Zamki, pałace i rezydencje biskupów włocław.; Źródła do historii archiwum diecezjalnego we Włocławku i wykazy akt i dokumentów.

82. Szkoła OO. Bernardynów w Warcie. Z akt zebrał i spisał... Włocławek 1910 Druk. Dyszczaka 16° s. 46.

83. Rec.: J. KURCZEWSKI: Kościół zamkowy czyli katedra wileńska w jej dziejowym, liturgicznym, architektonicznym i ekonomicznym rozwoju. Wil. 1908. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 85-87.

84. Rec.: K. KANTAK: Mankietnicy i mankietnictwo. P. 1910. *Aten. Kapł.* R. 2: 1910 t. 3 s. 90.

85. Rec.: S. SZYDELSKI: Konstanty Zieliński arcybiskup lwowski. Kr. 1910. *Aten. Kapł.* R. 2: 1910 t. 3 s. 380-382.

86. Szkoła OO. Reformatów w Włocławku. Z akt zebrał i spisał... Włocławek 1911 Druk. Diecezjalna 8° s. 48.

87. Szkoła OO. Pijarów w Radziejowie i w Włocławku. Z akt zebrał i spisał... Włocławek 1911 Druk. Diecezjalna 8° s. 54.

88. Trybunaliści z kapituły włocławskiej. Na podstawie akt kapitulnych opisał... Włocławek 1911 Druk. Diecezjalna 16° s. 82, nlb. 1.

89. Słońsk. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 5: 1911 z. 3 s. 85-95; z. 4 s. 106-114; z. 5 s. 140-147; z. 6 s. 176-202.

90. Z dziejów kaznodziejstwa naszego. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 5: 1911 z. 9 s. 266-275; z. 10 s. 302-311.

91. Rec.: Historie cudownych obrazów NMP. w Polsce zebrał według autentycznych źródeł ks. Alojzy FRIDRICH S. J. Kr. 1911. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 5: 1911 z. 12 s. 354-355.

92. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensi. [T.] 25. Wladislaviae 1912 Typis Officinae Dioecesanae 16° s. 114. Treść: Wykaz dokumentów w archiwum diecezjalnym włocławskim z lat 1148--1902.

93. Analecta medico-historica. Zbiór wiadomości dziejów medycyny dotyczących. Z akt kapituły włocławskiej spisał... Włocławek 1912 Druk. Diecezjalna 8° s. 86, nlb. 1.

94. Collegium vicariorum. Wikariusze katedry włocławskiej. z akt kapituły włocławskiej zberał i spisał... Włocławek 1912 Druk. Diecezjalna 8° s. 344.

95. Rec.: A. PLESZCZYŃSKI: Opis historyczno-statystyczny parafii międzyrzeckiej. W. 1911 s. 236. *Aten. Kapł.* R. 4: 1912 t. 7 s. 186-187.

96. Rec.: J. GOŁĄB: Starania Polski o sobór powszechny i reformę Kościoła za pontyfikatu Klemensa VII (1523-1534). Kr. 1911 s. 202. *Aten. Kapł.* R. 4: 1912 t. 7 s. 475-476.

97. Płowce. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 6: 1912 z. 5 s. 135-144; z. 6 s. 163-169.

98. Elementarz polski ks. Bujakowskie-

go. *Kron. Diec. Kuj.- Kal.* R. 6: 1912 z. 5 s. 158-159.

99. Rozporządzenia Komisji Dobrego Porządku w mieście Włocławku roku 1787 uczynione. Wydał... Włocławek 1913 Druk. H. Neumana 8° s. VI, 143.

100. Zamiana kościołów w r. 1765. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 7: 1913 z. 5 s. 148-150.

101. Warzymowo. *Kron. Diec. Kuj.- -Kal.* R. 7: 1913 z. 4 s. 101-107; z. 5 s. 139-148.

102. Lisewo. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 7: 1913 z. 11 s. 332-339.

103. Ołtarz Pana Jezusa Ciemnego w katedrze włocławskiej. *Kron. Diec. Kuj.- Kal.* R. 7: 1913 z. 11 s. 340-342.

104. Orle. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 7: 1913 z. 12 s. 364-376.

105. Klasztor Panien Dominikanek w Piotrkowie. Z kroniki klasztornej. Włocławek 1914 Księg. Powszechna 8° s. 119, nlb. 1.

106. Konsystorze w diecezji kujawsko- -pomorskiej. Włocławek 1914 Księg. Powszechna 8° s. 150, nlb. 1.

107. Rec.: P. CZAPLEWSKI: Polacy na studiach w Ingolsztacie. P. 1914. *Aten. Kapł.* R. 6: 1914 t. 11 s. 278-279.

108. Świnice. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 8: 1914 z. 2 s. 37-43; z. 3 s. 66-76.

109. Statuty kapituły katedralnej włocławskiej. Z materiałów przysposobionych przez ks. prałata Stan. CHODYŃSKIEGO wydał i bibliografią ustawodawstwa kapitulnego w Polsce poprzedził ks. dr Jan FIJAŁEK. Kr. 1916 Druk. Uniw. Jag. 8° s. CCXXI, 492.

110. O cudownym obrazie św. Józefa w Kaliszu. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 10: 1916 z. 11 s. 342-345.

111. Post w Polsce. *Kron. Diec. Kuj.- -Kal.* R. 11: 1917 z. 2 s. 40-53.

112. Przyczynek do dziejów PP. Norbertanek w Bolesławcu. *Kron. Diec. Kuj.- -Kal.* R. 11: 1917 z. 3 s. 88-93; z. 4 s. 141-146.

113. Rec.: A. NOWOWIEJSKI: Wykład Liturgii Kościoła Katolickiego. [T. 3]. Płock 1916. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 11: 1917 z. 8 s. 251-252.

114. Kalendarz kościelny w Polsce. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 11: 1917 z. 10 s. 305-315; z. 11 s. 328-338.

115. Nieco o fortecy jasnogórskiej. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 12: 1918 z. 1 s. 13-15.

116. Bazylika katedralna w Włocławku. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 12: 1918 z. 3 s. 82-86; z. 4 s. 106-113; z. 5/6 s. 159-164; z. 7/8 s. 197-206; z. 9 s. 233-241; z. 10 s. 261-265; z. 11 s. 303-308; z. 12 s. 344-348; R. 13: 1919 z. 1 s. 22-23; z. 2 s. 39-46; z. 3 s. 74-79; z. 4 s. 101-109; z. 6 s. 170- -176; z. 7/8 s. 215-218; z. 9 s. 270-276.

117. Monografia kościoła koniecpolskiego. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 12: 1918 z. 6 s. 170-176.

118. O kronice OO. Bernardynów w Bydgoszczy. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 12: 1918 z. 5 s. 127-128.

119. Biblioteka kapituły Włocławskiej. Uzupełnił rozdziałem o katalogach i wydał ks. Stanisław LIBROWSKI. Włocławek 1949 (1950) Druk. Diecezjalna 16° s. 130, nlb. 1. Monumenta historica Dioecesis Vladislaviensis. [T.] 26. — Toż. W: *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 43: 1949 s. 169-216; 233-280; R. 48: 1950 s. 33-130.

120. Katalog prałatów i kanoników włocławskich. Rkps Bibl. Sem. Duch. we Włocławku.

121. Biskupi włocławscy. Rkps Bibl. Sem. Duch. we Włocławku. Zaginął podczas ostatniej wojny.

122. Artykuły w Encyklopedii Kościelnej (ks. Michała NOWODWORSKIEGO).

123. Artykuły w Wielkiej Encyklopedii Powszechnej Ilustrowanej.

124. Artykuły w Słowniku Geograficznym Królestwa Polskiego.

II.

1. Kronika kościelna. 1. Nabożeństwo za duszę śp. Biskupa Marszewskiego 2. Śp. ks. Saganowski. *Prz. Katol.* R. 6: 1868 nr 2 s. 31-32.

2. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (O świętach). *Prz. Katol.* R. 7: 1869 nr 11 s. 171-175; nr 12 s. 187-191; nr 13 s. 203- -205.

3. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (O zabronieniu czytania książek gorszących). *Prz. Katol.* R. 9: 1871 nr 28 s. 439-442.

4. Śp. ks. Norbert Sobeski. *Prz. Katol.* R. 9: 1871 nr 40 s. 634-635.

5. Śp. ks. Roch Malinowski. *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 12 s. 185-186.

6. Z Włocławka. (Objęcie dekanatu nieszawskiego przez ks. prał. Michała Schultza). *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 31 s. 487-488.

7. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (Śp. ks. Franciszek Zieliński; Śp. ks. prałat Lisiecki). *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 51 s. 811-812.

8. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej (O katechizacji). *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 20 s. 314-316.

9. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (Śp. ks. Tomasz Burkiewicz). *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 29 s. 457-458.

10. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (Śp.

ks. Andrzej Kobusiewicz). *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 14 s. 219-220.

11. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (Wizyty w parafiach ks. W. bpa Popiela). *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 25 s. 391-393; nr 35 s. 552-553.

12. Z Diecezji Kaliskiej. (Uroczystości liturgiczne ku czci św. Wojciecha). *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 11 s. 168-169.

13. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (Wizytacje bpa W. Popiela). *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 21 s. 328-330.

14. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (Instalacja nowych kanoników). *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 9 s. 137-139.

15. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (Wizyty bpa W. Popiela). *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 24 s. 374-376.

16. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (List abpa Raczyńskiego). *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 35 s. 518-520.

17. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (List pap. Leona XIII do bpa W. Popiela). *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 37 s. 583-584.

18. Ks. Ładysław Lipski. Wspomnienie pośmiertelne). *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 46 s. 728.

19. Z Włocławka. (Zabytkowe szaty liturgiczne; Odnaleziony list Joachima Pastoriusza). *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 3 s. 45-47.

20. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (Wizytacje bpa W. Popiela). *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 8 s. 132-134.

21. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (O rekolekcjach kapłańskich). *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 45 s. 736-738.

22. Śp. ks. Augustyn Lipski. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 25 s. 409-410.

23. Z Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. (Wizytacje bpa W. Popiela). *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 26 s. 422-424.

24. Pamiętniki domowe rodziny Lipskich w powiecie kolskim. *Kaliszanin.* R. 1889 nr 49-82.

25. Szerzynki. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 10 s. 148-151.

26. Śp. ks. Florian Kosiński. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 30 s. 469-471.

27. Nauki dla młodzieży szkolnej. *Homiletyka.* T. 2: 1898 s. 129-131.

28. Nauka na Niepokalane Poczęcie Najśw. Marii Panny. *Homiletyka.* T. 2: 1898 s. 131-136.

29. Kazanie na niedzielę II Adwentu. *Homiletyka.* T. 2: 1898 s. 136-140.

30. Czego duchowieństwu katolickiemu pod panowaniem rosyjskiem przede wszystkim potrzeba? *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 9 s. 72-74.

31. Śp. ks. Konstanty Waberski. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 1: 1907 nr 7/8 s. 194-197.

32. Śp. ks. Gutman. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 1: 1907 nr 1 s. 30.

33. Śp. ks. Rokossowski. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 1: 1907 nr 1 s. 31.

34. Ks. Aleksander Wiszniewski. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 1: 1907 nr 3 s. 126.

35. Rec.: M. NASSALSKI: Sposób prowadzenia misji i rekolekcji oraz ćwiczenia duchowne parafialne obrazowo przedstawione. Włocławek 1908. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 2: 1908 nr 2 s. 63-64.

36. Ks. Antoni Ziarkowski. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 2: 1908 nr 1 s. 24.

37. Ks. Dominik Małecki. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 2: 1908 nr 1 s. 24.

38. Ks. Aleksander Gawłowicz. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 2: 1908 nr 5 s. 154-155.

39. Ks. Antoni Kozłowski. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 2: 1908 nr 5 s. 155.

40. Ks. Stanisław Andrzej Pawłowski. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 2: 1908 nr 5 s. 155.

41. Ks. Alojzy Guddatt. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 2: 1908 nr 5 s. 155-156.

42. Ks. Jan Motylewski. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 2: 1908 nr 12 s. 343.

43. Ks. Paweł Wyborski. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 3: 1909 nr 1 s. 17-18.

44. Ks. Roch (w zakonie Pantaleon) Rendschmidt. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 3: 1909 nr 1 s. 18.

45. Ks. Józef Majkowski. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 3: 1909 nr 1 s. 18.

46. Ks. Wincenty Zgadzajewski. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 3: 1909 nr 1 s. 18.

47. Brześć Kujawski. (Odnowienie Kościoła). *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 3: 1909 nr 1 s. 30.

48. Śp. ks. prałat Michał Lorentowicz. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 11: 1917 nr 2 s. 62-64.

49. Wspomnienie o śp. ks. kan. Puaczu. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 12: 1918 nr 3 s. 89.

50. Śp. ks. Skulski. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 12: 1918 nr 4 s. 117.

III.

MORAWSKI M.: Chodyński Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 377-378, tamże literatura. — Ponadto: GRAMATOWSKI W.: Chodyński Stanisław. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 118-119; KUMOR B.: Nauczanie historii. Okres od roku 1815 do 1973. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 377-378.

Ks. Marian Banaszak

Chodyński Zenon (1836-1887), archidiakon kapituły włocławskiej, profesor Seminarium Duchownego włocławskiego, historyk Kościoła, wydawca źródeł.

Bliźniaczy brat ks. Stanisława Chodyńskiego, urodził się 4 XI 1836 r. w Kaliszu i był synem Feliksa i Honoraty z Wesołowskich. Do szkół uczęszczał w Kaliszu, gdzie jego kolegą był Adam Asnyk. Studia teologiczne odbył w Seminarium Duchownym włocławskim, następnie uczęszczał do Akademii Duchownej w Warszawie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1860 r. i podjął pracę duszpasterską na wikariacie w Sieradzu. W 1866 r. został powołany na profesora do Seminarium Duchownego włocławskiego, pełnił też za rektoratu ks. Fr. Płoszczyńskiego obowiązki wicerektora. Od 1873 r. do końca życia był rektorem Seminarium i położył wielkie zasługi dla jego rozwoju, szczególnie dbał o wysoki poziom naukowy i duchowy alumnów. Wywarł także wpływ na rozpowszechnienie w diecezji nauk katechizowania. Za zasługi otrzymał w 1881 r. kanonikat katedralny włocławski, 2 lata później został obdarzony godnością prałata kustosza, a w 1887 r. prałata archidiakona. W konsystorzu włocławskim pełnił obowiązki sędziego surogata. Zmarł 16 V 1887 r. w Włocławku.

Wśród zajęć dydaktycznych i wychowawczych znajdował czas na poszukiwania archiwalne i pracę naukową. Wydawnictwem źródeł przysłużył się w szczególniejszy sposób historii Kościoła. W encyklopedii ks. M. Nowodworskiego opublikował szereg haseł historycznych i prawniczych. W niektórych czasopismach umieszczał anonimowo swoje artykuły; autorstwo tylko części z nich udało się ustalić na podstawie relacji jego brata, ks. Stanisława Chodyńskiego.

I.

1. Współwyd. z E. LIKOWSKIM: Decretales Summorum Pontificum pro regno Poloniae et constitutiones synodorum provincialium et dioecesanarum regni eiusdem ad summam collectae, cum annotationibus, declarationibus, admonitionibus et additionibus ex historia, iure ecclesiastico universali et iure civili regni. T. 1-3. Posnaniae 1869, 1882, 1883 Typ. J. Leitgeber 4° t. 1 s. IV, 361, 18; T. 2 cz. II, 524, 27; T 3 s. 275, nlb 14: T. 1. 1 bez nazwisk wydawców, druk. A. Schmaedickego.

2. Jeszcze słów kilka o życiu śp. księdza Józefa Pawlickiego. *Prz. Katol.* R. 7: 1869 nr 8 s. 113-118, nr 9 s. 129-133, nr 10 s. 145-149. Anonimowo.

3. Synodus archidioecesana Gnesnensis praesidente Stanislao Karnkowski Archepiscopo Gnesnensi et Primate Regni Poloniae Lovicii a D. 1582 celebrata, nec non articuli alterius Synodi eiusdem dioeceseos sub Jacobo Uchański Archepiscopo habitae nunc primum ex archivo venerabilis Capituli Cath. Vladislaviensis edidit. Varsaviae 1872 Typis Czerwiński et Comp. 8° s. 68.

4. Kościół Franciszkanów w Piotrkowie. Rocznik na rok 1873. Petrokov (Piotrków) R. 3: 1873. Anonimowo.

5. [Opis kościołów dekanatu włocławskiego]. W: Catalogus ecclesiarum et utriusque cleri, tam saecularis quam regularis Dioecesis Wladislaviensis seu Calissiensis pro anno Domini 1874 s. 26--46. Anonimowo. Współautor S. CHODYŃSKI.

6. Acta Synodi dioecesanae Luceoriensis per Bernardum Maciejowski Episcopum Luceoriensem tribus postremis diebus Februarii anno Domini 1589 celebratae, edidit... Varsaviae 1875 Typis Czerwiński et Comp. 8° s. 48.

7. [Opisy kościołów dekanatu nieszawskiego i kaliskiego]. W: Catalogus ecclesiarum et utriusque cleri, tam saecularis quam regularis dioecesis Vladislaviensis seu Calissiensis pro anno Domini 1875 s. 19-72. Anonimowo. Współautor S. CHODYŃSKI.

8. Ksiądz Franciszek Płoszczyński. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 3 s. 33-36; nr 4 s. 49-52; nr 6 s. 81-85; nr 12 s. 180-183; nr 14 s. 214-217. Anonimowo.

9. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T. 1]. Wladislaviae 1881 Typis Hermani Neumann 16° s. 40. Treść:

Wykazy archidiakonatów, dekanatów i parafii Diec. Włocławskiej od pocz. XV w. do 1818 r. Anonimowo. Współautor S. CHODYŃSKI. T. 1-8 ukazywały się jako dodatek do schematyzmów Diec. Włocławskiej.

10. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 2. Wladislaviae 1882 Typis Hermani Neumann 16° s. 36. Treść: Testament bpa Hieronima Rozrażewskiego z 1. 1599-1600. Anonimowo. Współautor S. CHODYNSKI.

11. Kościół św. Wojciecha. *Kujawianin. Kalendarz na rok 1883.* Włocławek 1883.

12. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 3. Wladislaviae 1883 Typis Hermani Neumann 16° s. 26. Treść: Inwentarz skarbca bpa H. Rozrażewskiego z 1599 r.; Summarium redituum ex latifundio Pansdorf. Anonimowo. Współautor S. CHODYŃSKI.

13. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 4. Wladislaviae 1884 Typis Arminii Neumann 16° s. 34. Treść: Akta dotyczące husytyzmu na Kujawach i Mazowszu Płockim w XV w. Anonimowo. Współautor S. CHODYŃSKI.

14. Uchańsciana Vladislaviensia ab anno 1557-1562, ex tabulario Capituli Vladislaviensis colegit... W: T. WIERZBOWSKI: Uchańsciana. T. 2 s. 369-456. — Toż w osob. odb. B. m. r. 8° s. 88.

15. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. [T.] 5. Wladislaviae 1885 Typis Arminii Neumann 16° s. 68. Treść: Akta dotyczące czarów i guseł w l. 1550-1764. Anonimowo. Współautor S. CHODYŃSKI.

16. Monumenta historica Dioeceseos Wladislaviensis. (T.) 6. Wladislaviae 1886 Typis Arminii Neumann 16° s. . Treść: Kopalnie biskupów włocławskich w kasztelanii łagowskiej. Anonimowo. Współautor S. CHODYŃSKI.

17. Wyd.: Statuta synodalia Dioecesis Wladislaviensis et Pomeraniae collegit et edidit... Varsaviae 1890 Typis Francisci Czerwiński 2° s. nlb. 4, 2, XXXVIII, 298.

18. Artykuły w Encyklopedii Kościelnej (ks. M. Nowodworskiego).

III.

MORAWSKI M.: Chodyński Zenon. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 378, tamże literatura. — Ponadto: Śp. ks. Zenon Chodyński. *Ateneum.* R. 12: 1887 t. 46 s. 572; Śp. ks. Zenon Chodyński. *Rola.* R. 5: 1887 nr 22 s. 261; LIBROWSKI S.: Katalog rubrycel i schematyzmów diecezji i zakonów... *Arch., Bibl. Muz.* T. 26: 1973 s. 158-160; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1973. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 377-378.

Ks. Marian Banaszak

Choicki (Hoicius, Hoitius, Hoycius, Palacius, Palacyusz) Palacjusz Błażej (XVII w.), karmelita trzewiczkowy, autor dysertacji z historii karmelitów.

Studiował w Hiszpanii. Posiadał doktorat teologii. W 1622 r. pełnił urząd przeora klasztoru Bożego Ciała w Poznaniu. Był wizytatorem polskiej prowincji karmelitów i prowincjałem. Napisał dziełko o historii swego zakonu. Według relacji M. Behma (Liber Provinciae) miał pozostawić 8 rękopisów dotyczących dziejów karmelitów w Polsce.

I.

1. Conclusiones theologicae de ortu et origine Sacri Ordinis Prophetici Eliae Patris gloriosissimi simul cum declaratione provinciarum et conventuum... propositae... Posnaniae 1621 in Officina Joannis Rossowski 4° k. nlb. 20. — Toż poszerzone w przekł. na j. pol. pt. Postanowienie starożytnego zakonu karmelitańskiego od przechwalebnego i wielkiego proroka Pańskiego Heliasza patriarchy zakonników w Starym i w Nowym Testamencie, tudzież też i Bractwo Szkaplerza Błog. P. M. z Góry Karmelu dla braci i sióstr teraz nowo wydane... W Poznaniu 1622 w Druk. Jana Wolraba 4° k. 84. — Toż. W Poznaniu 1623 w Druk. Jana Wolraba 4° ark. 22. — Toż. W Poznaniu 1624 4° k. 83.

2. De Confraternitate Scapularis Beatae Virginis Mariae de Monte Carmeli lib. I. Druk bliżej nie znany.

III.

BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej. T. 2. W. 1814 s. 488; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 211; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 1 s. 184; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 696; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 371. — BEHM M.: Liber provinciae et relatio... de patribus antiquioribus Provinciae Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae. Rkps Centr. Arch. Karm. w Rzymie.

Bp Edward Ozorowski

Choiński Antoni (1863-1919), proboszcz w Bydgoszczy, apologeta.

Urodzony w 1839 r., syn Franciszka i Franciszki z Raczyńskich, do gimnazjum uczęszczał w Poznaniu i w 1857 r. wstąpił tam do Seminarium Duchownego. Dla braku wieku kanonicznego nie mógł przyjąć święceń kapłańskich po ukończeniu seminarium, udał się więc na Wydział Teologiczny w Monasterze, gdzie w 1863 r. uzyskał stopień licencjata teologii. Wyświęcony w tym samym roku, rozpoczął pracę duszpasterską na wikariacie w Łęgowie Tarnowskim i w Wągrowcu. W 1868 r. został proboszczem w Owińskach w Archidiec. Poznańskiej, lecz w 1871 roku przeniósł się do Archidiec. Gnieźnieńskiej na proboszcza w Bydgoszczy. Pełnił tam również obowiązki kapelana wojskowego i nauczyciela religii w gimnazjum. Zły stan zdrowia i konflikty z parafianami skłoniły go w 1886 r. do rezygnacji z duszpasterstwa i przejścia na emeryturę. Wyjechał za granicę, w latach 1886-1892 przebywał w Nicei, potem osiadł we Wrocławiu, a od 1914 mieszkał w Poznaniu. Stale schorowany, często nie odprawiał Mszy św., natomiast oddawał się działalności pisarskiej. Zmarł 11 VII 1919 r. w Poznaniu.

Rzekomo wiele pisał, często bezimiennie. Interesowały go zagadnienia apologetyczne, a jeszcze więcej sprawy polityczne i narodowościowe.

I.

1. Theses, quas... ad rite obtinendum licentiatus in S. Theologia gradum... publice defendat... Monasterii 1863 Typis Theissingianis 12° s. nlb. 4.

2. Język hebrajski i jego potrzeba. *Tyg. Katol.* R. 9: 1868 s. 193-194. Zapowiedziany ciąg dalszy tego studium biblijnego nie nastąpił.

3. Ob die Ehe der christlichen Geistlichkeit ansteht. Betrachtungen eines Ibjectivisten. Von... Posen 1892 Hofbuchdruckerei W. Decker 8° s. 60, nlb. 2.

II.

1. Słowo o języku polskim przy sposobności wieca językowego napisał... P. 1870 Druk. W. Deckera 8° s. 71, nlb. 1.

2. Korespondencja. *Dz. Pozn.* R. 14: 1872 nr 167.

3. Krótka odpowiedź na „Krytyczne uwagi etc. — ks. MALINOWSKIEGO". *Dz. Pozn.* R. 14: 1870 nr 244-245. Uwagi dotyczyły „Słowa o języku polskim".

4. Le nouveau Reichstad allemand pour la période legislative 1887-1890. Paris 1887 Libr. Dentu et Cie 18° s. 92.

5. Nauka niższa i wyższa we Francji. *Niwa.* R. 17: 1888 t. 33 s. 135-144, s. 209-212, s. 281-290, s. 365-372, s. 452-460, s. 536-543.

6. Suprema lex regis voluntas, ein Wortchen an die „Hamburger Nachrichten"... Posen 1891 Druck. J. Leitgeber u. Co. 8° s. 16.

7. Red.: Akademia domowa nauki wszechstronnej. Pismo poświęcone łatwemu nabywaniu nauk do stanowiska i towarzyskiego pożycia potrzebnych. *Tygodnik.* R. 1: 1892/1893 nr 1-28 Druk. Dziennika Poznańskiego, (od nr 3) Druk. Grossera i Sp. 4°, każdy numer s. 8. — Toż w jęz. niemieckim.

8. An die mächtige deutsche Nation! Breslau [1893] Druck von F. A. Werle 4° szpalt nlb. 6. Nad tytułem w nawiasie: W sprawie wskrzeszenia Polski.

9. Korespondencja. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 178.

10. Błędna i zgubna polityka Polski od Kazimierza W. († 1370) do dziś dnia. P. 1913 Druk. B. Milskiego 16° s. 132.

11. Jak należy przysposobić młodzież do szkół wyższych? Język rosyjski z przyczyny szkół w Warszawie. Rumuny. Ród, rozrost, niewola, niedola, interwencje zbrojne Rosji, wolność, język. P. 1915 Druk. B. Milskiego 16° s. 15, nlb. 1, 23, nlb. 1, 29.

III.

Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1869, 1872, 1915, 1920. — Arch. Archidiec. w Poznaniu, zespół KA 2899, OA VIII 294.

Ks. Marian Banaszak

Chojecki Jan Kanty h. Lubicz (1684-1756), jezuita, teolog życia wewnętrznego.

Urodził się 14 X 1684 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 IX 1701 r. No-

wicjat odbył w Krakowie (1701-1703), filozofię studiował w Kaliszu (1703-1706), teologię w Poznaniu (1710-1714). Nauczał w szkołach jezuickich przedmiotów humanistycznych, filozofii (Sandomierz 1717--1719, Lwów 1719-1721, Kalisz 1721-1724), teologii scholastycznej (Toruń 1732-1734) i prawa kanonicznego (Poznań 1735-1736). W latach 1736-1738 był regensem seminarium duchownego w Sandomierzu, a w latach 1724-1730 superiorem w Krzemieńcu. W różnych kolegiach pełnił obowiązki ojca duchownego kolegium. Zmarł w Lublinie 30 V 1756 roku.

I

1. Theses asceticae ad mentem SPN Ignatii in sacris exercitiis propositae. Lublini 1756 Typ. SRM Coll. SJ 8° k. nlb. 4, s. 460, k. nlb. 2.

II.

1. Conclusiones ex universa philosophia. Sandomiriae 1719 Typ. Coll. SJ.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 142-143; Chojecki Jan Kanty. W: *Enc. kośc.* T. 3 s. 280; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2. kol. 1153; GUIBERT J.: La spiritualitaté de la Compagnie de Jésus. Roma 1953 s. 423; Historia de la espiritualidad. Vol. 2 Barcelona 1968 s. 413; PIECHNIK L.: Seminarium diecezjalne w Sandomierzu (1635-1773). *Stud. Theol. Vars.* R. 8: 1970 s. 205. — ARSJ. Pol. 22-32 (katalogi trzyletnie z lat 1705-1754); Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1701--1755); Pol. 89 f. 34 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Chojewski (Choievius) Feliks (XVII w), franciszkanin konw., autor dzieła ascetycznego.

Nie znane są daty jego urodzenia i śmierci. Brał udział jako kapelan wojskowy w wojnie inflanckiej, za co w latach 1603-1604 otrzymał nagrody pieniężne od J. Zamoyskiego i K. Chodkiewicza. W 1613 r. był gwardianem w konwencie krakowskim. W 1618 r. pełnił tam funkcję kaznodziei i prefekta Arcybractwa Męki Pańskiej, dla którego napisał kompilacyjne dziełko ascetyczne „Triloncheos". Uchodził za gorliwego zakonnika. W 1626 r. na kapitule w Krakowie wystąpił z petycją, aby urząd prowincjała powierzać kandydatom, którzy wpierw byli kwestarzami.

I.

1. Triloncheos sive aurora trilanceata id est, triplex exercitium matutinum, in tres partes divisum viae triplici, purgativae scilicet, illuminativae, et unitivae, nonnihil correspondens auctore... Cracoviae 1618 in Officina Francisci Caesarii 8° k. 8, s. 509, 1.

III.

BANDTKIE J. S.: Historia drukarń w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim. T. 1. Kr. 1826 s. 204; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 251, 285, 289, 291, 294, 317; GORSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 441.

Bp Edward Ozorowski

Chojnacki Antoni od św. Jana Nepomucena, Marcin (1709-1774), pijar, tłumacz.

Urodził się w Kaliszu 8 XII 1709 r. Do zakonu pijarów wstąpił w 1732 roku i tu przyjąwszy imię Antoniego od św. Jana Nepomucena uczył się filozofii i teologii, przyjął święcenia kapłańskie i rozpoczął praktykę nauczycielską w szkołach pijarskich. Po kilku latach został mianowany spowiednikiem wizytek w Warszawie (1746) i na użytek zakonnic przetłumaczył z j. francuskiego życiorys ich założycielki beatyfikowanej w 1751 r. Joanny Franciszki Fremiot de Chantal. K. Estreicher (t. 12

s. 421; t. 14 s. 197) przypisuje to tłumaczenie pijarowi Tomaszowi Chojnowskiemu, który był w tym czasie spowiednikiem krakowskich prezentek. Wkrótce potem przeszedł Chojnacki do pracy kaznodziejskiej, wybijając się m. in. jako kaznodzieja katedralny w Krakowie (1748-1758). Był w międzyczasie kapelanem sufragana lwowskiego S. Głowińskiego, a następnie superiorem w Nowym Sączu (1758-1763), prefektem szkoły w Warężu (1763-1765) i tamże rektorem (1766-1768). Zmarł w Hoszowie (pow. Dolina) 28 IV 1774 r.

I.

1. Przekł.: W. BEAUFILS: Krótkie zebranie życia bł. Joanny Franciszki Fremiot de Chantal. Warszawa. 1752 Druk. Scholarum Piarum 8° k. 8 s. 151. ESTREICHER, t. 14 s. 197 przypisuje to tłumaczenie Tomaszowi CHOJNOWSKIEMU, którego w t. 12 s. 421 nazywa Tomaszem Chojnackim.

II.

1. Kazanie przy zaczęciu... trybunału koronnego... w Radomiu w kościele farnym miane... Warszawa 1747 Druk. Księży Scolarum Piarum 2° k. 4 s. 22.

2. Głos boski... albo kazania podczas jubileuszu Scholarum Piarum kolegium krakowskiego... Kraków 1752 Druk. Michała Józefa Dyaszewskiego 4° k. 13, s. 303, k. 4, s. 225, k. 4.

3. Prawa boskie... albo kazania o 10 przykazaniach boskich... Kraków 1752 Druk. M. J. A. Dyaszewskiego 4° k. nlb. 8 s. 225, k. 4.

4. Kazanie... dla ratunku dusz czyścowych... Kraków 1756 Typis Petri Antoni Frola 2° k. 12.

5. Mowa przy wyprowadzaniu ciała z Karniowa... Teresy z Bielińskich Łubieńskiej kasztelanowej sandomierskiej... B. m. 1755 4° k. 4.

III.

BUBA J.: Chojnacki Marcin. W: *Enc. katol.* T. 2 s. tamże literatura. — Ponadto: JANOCKI J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 2. Breslau 1755 s. 146.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Chojnacki Brunon Józef (1704-1753), paulin, autor traktatów teologicznych.

Urodził się w Słobudkowie na Rusi z rodziców Andrzeja i Jadwigi. Do zakonu paulinów wstąpił w 1719 r., profesję złożył 25 XI 1720 r. Studiował kolejno w Lepoglavie (Chorowacja), w Uniwersytecie Wiedeńskim i w Trnavie na Słowacji. Po powrocie do kraju wykładał teologię moralną w Pińczowie, a następnie filozofię na Jasnej Górze, kiedy obdarzono go tytułem doktora filozofii. Został następnie kaznodzieją krakowskim i wykładowcą, później w latach 1736-1745 był tamże przeorem oraz rektorem studium zakonnego. W latach 1745-1748 był prowincjałem, a następnie powtórnie przeorem krakowskim i rektorem studium teologicznego (1748-1753).

Chojnacki zmarł we wsi Ławy w drodze z Borzymowa 9 II 1753 r., pochowany został w Krakowie. Cieszył się powszechnym uznaniem ze względu na dużą wiedzę teologiczną i zdolności administracyjne. Był cenzorem diecezjalnych książek, zaufaną osobą generała zakonu, wychowawcą wielu pokoleń młodych paulinów. Za zasługi nadano mu tytuł „ojca Prowincji". W spuściźnie teologicznej pozostało po nim 5 traktatów z okresu wykładów seminaryjnych, spisanych przez jego słuchaczy. Dwaj spośród nich wydali drukiem obronione tezy: A. Bogucki i K. Eysymont.

I.

1. Tractatus theologicus in 1-mam partem divi Thomae doctoris angelici de Deo Uno et Trino in conventu Rupellano... per R. P. Damasum Perelski... traditus anno... 1735 in 1736 (et per... finitus).

Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 345 s. 56-133.

2. Angeli theologice propugnati sive quaestiones de angelis in 1-mam partem d. Thomae... a... praelectae anno... 1736 in 1737. Rkps AJG., sygn. I 254 s. 269--424.

II.

1. Caelum in terris prothoeremiticas candidi Paulini Ordinis umbras Aquinatico illustre sole in Claro Montano augustissimae Polorum ac Polonorum Reginae pulchrae ut luna solio apparens seu philosophia ad mentem Angelici praeceptoris... fratribus Instituti s. Pauli P. Eremitae... brevi et clara methodo explicata, anno... 1729 inhoato d. 22 Novembris per... Rkps ASk., sygn. B 37 s. 126.

2. Firmamentum philosophici poli non erraticis sideris sed fixis thomisticis luminibus coruscans sive philosophia rationalis vulgo logica iuxta... Angelici Doctoris ductoris nostri dogmata contra veteros et novos impugnatores religiosis mentibus proposita. Rkps ASk., sygn. B 37 s. 127-508.

III.

WOJTYSKA D.: Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 29: 1974 s. 208-209. — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 138, 631-635; Rkps ASk., sygn. 9: Liber rerum variarum, s. 277.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Chojnacki Dominik od św. Józefa (1721-1794), pijar, historyk zakonu pijarów.

Brak informacji o jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu. W 1739 r. wstąpił do zakonu pijarów i swoją karierę dydaktyczną w kolegiach zakonnych rozpoczął jako nauczyciel wymowy. Potem uczył także filozofii, geografii, historii, języków klasycznych i francuskiego. W międzyczasie był przez kilka lat wychowawcą dzieci kanclerza w. kor. Andrzeja Zamojskiego, po czym powrócił do pracy nauczycielskiej w kolegiach pijarskich. Najdłużej przebywał w Podolińcu na Spiszu i w Krakowie. Ok. 1771 r. był rektorem krakowskiego domu pijarów, potem przez 6 lat rektorem kolegium w Podolińcu, a od 1785 r. znowu rektorem w Krakowie.

Rezultatem jego zainteresowań historycznych było opracowanie w 1769 r. niepublikowanej kroniki prowincji polsko-węgierskiej pijarów za lata 1642-1693 pt. Brevis collectio..., stanowiącej być może kompendium podobnej kroniki w j. niemieckim Michała Krausa. Poza tym pozostawił również w rękopisie dwutomowe dzieje ostatnich lat Rzeczypospolitej oraz przetłumaczył w 1790 r. z j. niemieckiego na łaciński, katechizm, który następnie został przetłumaczony na j. polski i wydany w 1793 r. Chojnacki zmarł w Krakowie na stanowisku rektora tamtejszego kolegium pijarów w 1793 r.

I.

1. Brevis collectio de introductis scholis piis in Poloniam et earum incremento tam in hoc, quam in inclyto Hungariae regno, 1769. Rkps Arch. Pijarów w Kr., bez sygn.

2. Przekł.: Katechizm wielki przez pytania i odpowiedzi... Pisma św. miejscami rozporządzony, z niemieckiego języka na łaciński przetłumaczony w Tarnowie roku 1790, a teraz na polski język przełożony. Kraków 1793 8° s. 263.

II.

1. Na powinszowanie ślubnych kontraktów między... Magdaleną Lubomirską miecznikową kor... i Józefem Lubomirskim podstolim Wielkim Księstwa Litewskiego... dedykowany r. P. 1755. B. m. r. 2° ark. E_2.

III.

SZCZOTKA S.: Chojnacki Dominik. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 399, tamże literatura. — Ponadto: ŚRUTWA J.: Szkoła księży pijarów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 571. — Bibl. Narodowa w W .Rkps 6933 Korespondencja Dominika Kozielskiego. Listy od... Chojnackiego Dominika rektora kolegium pijarów w Podolińcu 1781 k. 4-5; Bibl. Ossol., rkps 11619/III Korespondencja Katarzyny Wodzickiej z... ks. Dominikiem Chojnackim 1780-1782 (2).

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Chołoniewski Andrzej (2 poł. XVIII w.), kleryk diecezji poznańskiej, autor tezy kanonistycznej.

W 1764 r. był alumnem Diecezjalnego Seminarium poznańskiego, prowadzonego przez księży misjonarzy przy kościele św. Krzyża w Warszawie i w połowie lipca tegoż roku bronił tez „ex universo iure canonico", które w tym samym czasie zostały wydane. Niestety publikacja ta nie jest dziś znana.

I.

1. Theses ex universo iure canonico... quas publice propugnandas exposuit... die 15 Julii. Varsaviae 1764 4° k. 4.

III.

ESTREICHER K.: T. 14 s. 198.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Chołoniewski Myszka Stanisław (1791-1846), dziekan kapituły kamienieckiej, moralista.

Urodzony 23 III 1791 r. w Janowie na Podolu, był synem miecznika koronnego Rafała i Katarzyny z Rzyszczewskich, zamożnej rodziny szlacheckiej z tytułem hrabiowskim. Kształcony w domu, dopiero na studia prawnicze udał się do Wilna, a po ukończeniu Uniwersytetu krótko odbywał służbę w wojsku jako porucznik wystawionej przez siebie chorągwi i w 1810 r. wrócił do rodzinnej posiadłości w Janowie. W 1812 r. udał się do Petersburga, gdzie wstąpił do loży masońskiej. Zamiar oddania się służbie dyplomatycznej częściowo zrealizował w 1816 r., gdy po raz wtóry znalazł się w Stolicy Rosji. Został wówczas urzędnikiem ministerstwa spraw zagranicznych i kamerjunkrem dworu carskiego. W 1818 r. wyjechał za granicę, zwiedzając Wiedeń, Wenecję, Padwę i Paryż, gdzie uczęszczał na konferencje religijne. Choroba ojca skłoniła go do powrotu w 1819 r., a jego śmierć rok później miała wpływ na decyzję wstąpienia do stanu duchownego. Teologię zamierzał studiować we Wiedniu, dokąd udał się w 1821 r., lecz oddawał się zwiedzaniu i kuracji zdrowotnej, a w 1824 r. powrócił do Janowa. Dopiero w 1827 r. rozpoczął studia teologiczne w Rzymie, po 2 latach przyjął święcenia kapłańskie, zdobył doktorat teologii w 1832 r. i godność szambelana papieskiego. Wówczas też wrócił na Podole, został dziekanem kapituły i kaznodzieją katedralnym w Kamieńcu. Wybrany administratorem diecezji po śmierci bpa Mackiewicza, nie uzyskał zgody rządu carskiego na pełnienie tego urzędu. Zmarł 3 IX 1846 r. w Janowie.

Przyjaźń z A. Mickiewiczem i J. I. Kraszewskim pobudziła jego zainteresowania literackie. Pisał także rozprawy filozoficzne i moralne, przetłumaczył kilka dzieł, nie wszystko zdążył wydać drukiem. Odznaczał się głębokim umysłem, był zainteresowany nowymi prądami i kierunkami, lecz potrafił krytycznie do nich się ustosunkować, m. in. poddając wnikliwej krytyce filozofię niezależną od religii. Głębokie myśli i oryginalny styl zapewniały poczytność jego artykułom i rozprawom.

I.

1. Przekł.: H. F. LAMENNAIS: Wstęp do dzieła o obojętności w przedmiocie wiary. Z wydania 4... tłumaczył... Petersburg 1821, 8°. Tłumaczenie całego dzieła „Essai sur l'indifférance en matière de religion" pozostało w rękopisie.

2. Kilka słów o polemice chrześcijańskiej w przedmiotach moralno-filozoficznych przez kapłana Diecezji Kamieniec-Podolskiej. *Athenaeum.* R. 1841 t. 6 s. 3-12.

3. Dewocja p. generała Kunickiego. Wyjątek z listu ks. Chołoniewskiego do

J. I. Kraszewskiego. *Bibl. Warsz.* R. 8: 1848 t. 2 s. 451-478.

4. Odpowiedzi... na dwa pytania: 1. Co znaczy słowo: „Postęp ludzkości" w duchu nauki Chrystusowej? 2. Jak zabezpieczyć sobie zbawienie w stanie małżeńskim? Z dodatkiem legendy wschodniej „Słowik i róża". Wil. 1847 Druk. T. Glücksberga 8° s. nlb. 8, III, nlb. 1, 240, nlb. 2.

II.

1. Nauka przy pogrzebie JW. hr. Michała Grocholskiego, starosty żwinogrodzkiego O. P. K., miana w Strzyżawce w kościele parafialnym, w poniedziałek dnia 16 października 1833 roku. B. m. r. [Berdyczów 1833] 4° s. 24.

2. Przekł.: J. E. VEIT: Narzędzia męki Chrystusowej... Wil. 1842 Druk. T. Glücksberga 8° s. 311, nlb. 3, ryc. 1.

3. Sen w Podhorcach. *Athenaeum.* R. 1842 T. 3 s. 7-175. — Toż w osob. odb. Wil. 1842 Druk. T. Glücksberga 8° s. nlb. 2, 169, nlb. 1. — Toż. Wil. 1847 Druk. T. Glücksberga 8° s. 175 (ma być: s. 169), nlb. 1. — (Uzupełnienie) Sen w Podhorcach. Ustęp z rękopisu X. CHOŁONIEWSKIEGO, który nie znajduje się w książce 1847 roku drukowanej. W: E. [IWANOWSKI] HELENIUSZ: Pamiątki Polskie z różnych czasów. Kr. 1882 T. 2 s. 681-688. — Toż. Sen w Podhorcach. Wyd. 2. Kr. 1888 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 119, nlb. 1. Nowa Biblioteka Uniwersalna. Na s. 3-8 znajduje się życiorys autora, napisany przez Antoniego CHOŁONIEWSKIEGO pod pseud.: Antoni Stanisław OLECHNOWICZ.

4. O stylu pod względem psychologicznym. *Pielgrzym.* R. 1842 t. 3 s. 152-174.

5. O wpływach racjonalizmu na tegoczesną literaturę i kunszta. *Pielgrzym.* R. 1842 t. 3 s. 217-286.

6. Przekł.: J. E. VEIT.: Słowa nieprzyjaciół Chrystusa... Wil. 1843 Druk. Glücksberga 8° s. VII, 330.

7. Dwa wieczory u pani starościny Olbromskiej opisał... Wydanie Adama Zawadzkiego. Wil. 1843 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 221, nlb. 3.

8. Pisma pośmiertne. T. 1-2. Lipsk 1851 Druk. F. A. Broockhausa 8° t. 1, s. nlb. 8, 336; T. 2 s. nlb. 8, 284. Zawartość: t. 1: Notaty zmarłego przyjaciela szkolnego; Wyjątki z dziennika życia mego; Treść pamiętników niektórych przyjaciół młodości mojej; Memoranda, czyli żywot Stęplowskiego; Wody Krzeszowickie; Pamiątki z dziennika życia mego; t. 2: Magnificat; Soliloquia P. Baltazara Radwańskiego byłego rotmistrza kawalerii narodowej, osiadłego na dewocji przy kościele berdyczowskim O. O. Karmelitów Bosych; Wiersze; Wieczory i przechadzki Rzymskie. — Toż. Wyd. 2. T. 1-2. Lipsk 1858 Druk. F. A. Brockhausa 8° t. 1 s. nlb. 8, 336; T. 2 s. nlb. 8, 284. — Toż. Wyd. nowe. T. 1-2. Bruksela 1862 Druk. Z. Gerstmanna 8° t. 1 s. 336; T. 2 s. 284. Biblioteki Domowej tom 8 i 9.

9. Obraz z galerii życia mego. (Poprzedzony listem Stefana WITWICKIEGO do wydawcy). Lipsk 1846 Druk. F. A. Brockhausa 8° s. VI, nlb. 2, 104. — Toż. Wyd. 2: Obraz z galerii życia mego przez Ks... Lipsk 1857 Druk. F. A. Brockhausa 8° s. VI, 104. — Toż. Wyd. nowe. Bruksela 1862 Druk. Z. Gerstmanna 8° s. nlb. 2, 104. Biblioteki Domowej tom 30 cz. 1.

10. Nauka miana w kaplicy PP. Wizytek kamienieckich przy profesji siostry J[acynty] H[eleny] M[ikułowskiej] dnia 27 października 1840 r. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 25 s. 156-169.

11. Dwa sonety: Na dawny obraz Szkoły Florenckiej przedstawiający Wniebowzięcie Najśw. Marii Panny i z Michała Anioła. *Czas.* Dod. mies. R. 3: 1858 t. 9 s. 344-347. Wiersz Michała Anioła przedrukowane z: *Athenaeum.* R. 1842 t. 2.

12. Poezje... z rękopismu, z których ostatnia jest nieskończona. W: E. [IWANOWSKI] HELENIUSZ: Pamiątki polskie z różnych czasów. Kr. 1882 T. 2 s. 688-690.

13. Opis podróży kijowskiej odbytej w 1840 roku. z rękopisu wydał Dr Ant. J. [ROLLE]. Lw. 1886 Nakł. Księg. Gubrynowicza i Schmidta 8° s. nlb. 4, 155, nlb. 1.

14. Kazania. Wydał ks. Jan BADENI. T. 1-2. Kr. 1888 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° t. 1 s. XII, 418; T. 2 s. nlb. 4, 523, nlb. 1.

15. Sonet do barszczu zrozpaczonego włoską kuchnią Polaka. *Warta.* R. 1889 nr 771 s. 6538-6539.

16. Obrazy z galerii życia mego. Wydał ks. Jan BADENI. Lw. 1890. Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. VI, 202. Biblioteka Powieści, Pamiętników i Podróży. Zawartość: Dwa wieczory u Pani Starościny Olbromskiej; Potajemne usiłowania skrzywienia opinii narodowej w prowincjach naszych za pomocą periodycznego piśmiennictwa; Proroctwo Józefa de Maistra w Petersburgu przesłane Janowi Potockiemu r. 1810, sprawdzone w Uładówce R. P. 1841.

17. Przekł.: K. BORGO: Nowenna przygotowująca do uroczystości Przenajświętszego Serca Jezusowego... (Wydanie 1 nieznane). Nowe Wyd. P. 1847 Druk. T. Daszkiewicza 16° s. 113.

III.

BAR A.: Chołoniewski Myszka Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 409-410; tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 7 s 221-224, tamże literatura. — Ponadto: Śp. ks. Stanisław Chołoniewski. *Rozmaitości.* R. 1846 nr 42 s. 347; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* t. 3 cz. 1 s. 305, 314, 332; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. Tamże. T. 3 cz. 2 s. 106, 118.

Ks. Marian Banaszak

Chomętowski (Chomentowski) Jan (1594-1641), jezuita, tłumacz.

Pochodził z Małopolski, po ukończeniu szkoły średniej oraz trzyletnich studiów filozoficznych z matematyką, wstąpił do zakonu jezuitów 30 VII 1617 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1617-1619), retorykę (seminarium nauczycielskie) studiował w Sandomierzu (1619-1620), teologię w Krakowie (1623-1627). Nauczał matematyki w Kaliszu (1629-1630) i j. hebrajskiego w Krakowie (1630-1631). W 1631 r. został rektorem kolegium w Lublinie i, będąc architektem, prowadził budowę nowego gmachu kolegium. Z końcem 1636 r. przeniósł się do kolegium św. Piotra w Krakowie i pozostał tam do końca życia jako spowiednik, a w latach 1638, 1639 profesor j. hebrajskiego i matematyki. Zmarł w Lublinie 18 I 1641 r. na skutek wypadku w podróży, przygnieciony wozem.

I.

1. Wyd. i uzup.: F. S. FENICKI: Pętko P. Maryey albo sposób oddawania się Błogosławionej Pannie Marii za sługę i niewolnika. Lublin 1632 U Pawła Konrada 16° k. nlb. 10 s. 190. — Toż w: Sacr. Pol. Mill. T. 10: 1964 s. 415-478.

II.

1. Przekł.: H. DREXELIUS: Obraz wieczności albo uważania o wieczności. Kraków 1626 Andrz. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 12, s. 446.

2. Przekł.: H. DREXELIUS: Droga do wieczności, albo dwanaście znaków przejrzenia do nieba. Kraków 1632 Andrz. Piotrkowczyk 8° s 461 k. nlb. 12.

3. Przekł.. H. D. REXELIUS: Oko wieczności albo sposób prostowania intencjej dobrej w sprawach naszych wszystkich do zasługi większej, i otrzymania szczęśliwej po śmierci wieczności. Kraków 1638 Andrz. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 12, s. 782.

4. Przekł.: H. DREXELIUS: Wieczność piekielna albo o ogniu, więzieniu i mękach, które cierpią w piekle ludzie potępieni. Obrazu wieczności część wtora. Krakow 1640 K. Schedel 4° s. 266, k. nlb. 8.

5. Modlitwy krześcijańskie bardzo święte, dziwnie nabożne i wielce drogie. B. m. r. 8° s. 113. Mylnie przypisywane jezuicie Chomentowskiemu. W tytule autor podpisany: ...przez X. Jana CHOMENTOWSKIEGO superintendenta dystryktu Ruskiego...

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 143; X. W. K.: Chomentowski Jan. W: *Enc. kośc.* T. 3 s. 281-282; BACKER A. SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Iésus. T. 2 s. 1156-1157; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 298, 690-691; T. 3 s. 935; Chomentowski Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s. 40-41; MAJKOWSKI J.: Matka Boża w dawnej polskiej ascezie. *Homo Dei.* R. 26: 1957 s. 862-874; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska. *Nasza Przesz.* T. 20: 1964 s. 204; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1. Lubl. 1962 s. 131; RECZEK E.: Niewolnictwo mariańskie. Dwie publikacje polskich jezuitów z roku 1632. *Sacr. Pol. Mill.* T. 10: 1964 s. 339-340; PASZENDA J.: Chronologia budowy zespołu gmachów jezuickich w Lublinie. *Biul. Hist. Szt.* R. 30: 1968 z. 2 s. 170; PASZENDA J.: Słownik jezuitów artystów. Kr. 1972 s. 99-100; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 455. — ARSJ. Hist. Soc. 47 f. 36 (defuncti); Pol. 8-10 (katalogi trzyletnie z lat 1619-1639); Pol. 46 (katalogi roczne z lat 1617-1641); Pol. 68 f. 71 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Chromecki Tadeusz (Tadeusz od św. Wincentego) (1836-1901), pijar, autor historii zakonu pijarów.

Urodził się 8 IV 1836 w Janowiczkach jako syn Wincentego i Joanny Baranowskiej. Uczył się w Janowiczkach i w Warszawie. W 1849 r. wstąpił do zakonu pijarów w Opolu, teologię studiował w Akademii Duchownej w Warszawie. W 1859 r. przyjął święcenia kapłańskie. W okresie powstania styczniowego uszedł do Galicji, potem przez Włochy do Francji, gdzie uczył w Małym Seminarium w Marsylii do 1869 r. Od 1872 r. po ostatecznym powrocie do kraju pełnił obowiązki duszpasterskie w Korpocu w Archidiec. Lwowskiej. Od 1879 r. był magistrem nowicjatu w Krakowie, od 1882-1884 kaznodzieją katedralnym. Wystąpił z zakonu (eksklaustracja) i został kapelanem i nauczycielem Szkoły Rolniczej w Czernichowie, następnie na życzenie kard. A. Dunajewskiego wrócił do Krakowa i do zakonu i został rektorem kościoła pijarów. Zmarł w Krakowie 15 VI 1901 r.

I.

1. Krótki rys dziejów Zgromadzenia Szkół Pobożnych, czyli OO. Pijarów napisał... Kr. 1880 Wyd. G. Gebethner i Sp. Druk. „Czasu" 16° s. 148, nlb. 2 i ryc. 2.

2. Artykuły w Encyklopedii Kościelnej (ks. M. Nowodworskiego). Art. obszerniejszy: Pijarzy w dawnej prowincji litewskiej (t. 19 s. 332-341)

II.

1. Mowa na nabożeństwie za duszę śp. ks. Stanisława Konarskiego przy pochowaniu jego serca w kościele pijarskim w Krakowie dnia 13 II 1882 miana. Uroczystość pochowania serca śp. ks. St. Konarskiego. Kr. 1882 Nakł. Księży Misjonarzy 8° s. 8-23.

2. Mowa na nabożeństwie żałobnem za śp. Tadeusza Kościuszkę odprawiona przez Jego Emin. X. Kardynała Dunajewskiego w katedrze na Wawelu dnia 15 października 1891 r. powiedziana przez... P. 1891 Wyd. Kuriera Poznańskiego 4° s. 8.

3. Mowa na obchód rocznicy Konstytucji dnia 3 maja 1791 miana w kościele OO. Bernardynów w Krakowie. Kr. 1891 Druk. Związkowa 16° s. 7.

4. Kazanie miane w Katedrze na Wawelu przez... w 100-tną rocznicę ogłoszenia Konstytucji 3-go Maja. Kr. 1891 Druk. Związkowa 16° s. 13, nlb. 3.

5. Mowa miana w katedrze na Wawelu w setną rocznicę przysięgi Tadeusza Kościuszki dnia 31 marca 1894. Kr. 1894 Wyd. G. Gebethner i Sp. 16° s. 13, nlb. 1.

III.

SEKULSKI J., Chromecki Tadeusz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 447-448, tamże literatura.

Ks. Wincenty Myszor

Chrościński Izydor (1739-1811), pijar, tłumacz.

Urodził się 29 IX 1739 r. w Podolińcu na Spiszu. Kształcił się w miejscowym gimnazjum pijarskim, potem w Sopron na Węgrzech i w Koszycach, gdzie studiował do 1757 r. Dnia 2 VIII 1762 r. wstąpił do pijarów, 15 VIII 1764 r. złożył śluby, a 19 III 1774 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył w różnych szkołach pijarskich, do 1767 w Podolińcu, w latach 1768-1769 w Górce, 1771-1773 w Szczuczynie, w 1774 r. w Chełmie, w 1775 r. w Rzeszowie, 1776 r. w Łukowie, w latach 1777-1779 w Międzyrzeczu, w 1780 r. w Warce, w 1781 r. ponownie w Rzeszowie. W latach 1782-1784 był prefektem w Złoczowie, a od 1784 r. po kasacie zakonu w Galicji w Tarnowie. Napisał kronikę gimnazjum w Tarnowie. Zmarł 18 III 1811 r. w Tarnowie.

I.

1. Przekł.: Catechismus magnus per quaestiones et responsiones, adductis ubique Sacrae Scripturae locis, dispositus, ex Germanico sermone in Latinam translatus a... anno 1790 Tarnów 1790 Typis J. G. Matyszowski, Episcop. Tarnoviensi Typogr. 8° s. 269, nlb. 1.

2. Przekł.: Catechismus... interprete. Cracoviae 1796 Typis J. G. Trassleri 8° s. 269.

3. Historia caesareo-regii Gymnasii

Tarnoviensis a die prima Novembris MDCCLXXXIV post instaurationem eiusdem inchoata. Wyd.: LENIEK J., Ks. Izydora Chrościńskiego pierwszego prefekta gimnazjum tarnowskiego Kronika z lat 1784-1794 z przydaniem aktów fundacyjnych kolonii akademickiej w Tarnowie z r. 1766. *Arch. do Dziej. Liter. i Ośw. w Pol.* T. 9: 1897 s. 295-409.

II.

1. Declamationes scholae Rhetoricae et Poeticae anno 1780 in a. 1781, Lwów b. r. Autorstwo wątpliwe.

III.

LEWICKI K., Chrościński Izydor. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 452-453, tamże literatura.

Ks. Wincenty Myszor

Chróścikowski Kasper Samuel od św. Jana Nepomucena (1730-1799) pijar, polemista.

Urodził się w Piaskach Chełmskich 10 I 1730 r., ale nic ponadto nie wiemy o jego pochodzeniu i początkowych naukach. Do zakonu pijarów wstąpił mimo sprzeciwu ojca w 15 roku życia. W Rzeszowie i Międzyrzeczu Koreckim uczył się filozofii i teologii, a następnie pracował jako nauczyciel w szkołach pijarskich w Warszawie i w Warężu k. Sokala. W 1754 r. udał się do Rzymu, gdzie przez 3 lata kontynuował studia i po powrocie do kraju uczył filozofii i matematyki w różnych szkołach pijarskich, a zwłaszcza w Collegium Nobilium w Warszawie.

W 1761 r. wydał podręcznik nauki moralnej dla młodzieży uczącej się w kolegium, opierając się zwłaszcza na klasykach łacińskich, a w 3 lata potem opracował pierwszą w j. polskim fizykę doświadczalną. W 1766 r. wydał najbardziej interesujące nas dzieło polemiczne przeciw deistom, które pomimo tytułu filozoficznego („Filozofia chrześcijańska") dotykało cały szereg problemów ściśle teologicznych, takich jak konieczność objawienia Bożego dla pełniejszego uzasadnienia nieśmiertelności duszy ludzkiej, ostatecznego celu człowieka oraz Bożej Opatrzności. Uważał, że deiści są społecznie szkodliwi, gdyż zaprzeczają tych właśnie prawd i odrzucają religię objawiową. Swoje dowody oparł Chróścikowski na licznych cytatach z dzieł Racine'a i Kartezjusza, Augustyna i Tomasza z Akwinu oraz z Pisma św. Podobne zagadnienia należące do zakresu teologii moralnej i dogmatycznej poruszał w łacińskiej rozprawie „De iure morali et politico", atakując najbardziej T. Hobbes'a i uzasadniając, że człowiek jest z natury istotą społeczną i przeznaczoną do życia w społeczeństwie. W latach 1772-1780 był Chróścikowski rektorem w Chełmie, potem wicerektorem we Lwowie (1781-1784) i ponownie w Chełmie jako emeryt, gdzie zmarł 16 X 1799 r.

I.

1. Powinności każdego człowieka... Warszawa 1761 8°. Do druku tego nie udało się dotrzeć. Porusza w nim m. in. problemy z zakresu teologii moralnej i prawa kanonicznego. — Toż... powtórnie do druku podane. Warszawa 1766 Druk. Scholarum Piarum 8° k. 6, s. 114. — Toż... trzeci raz do druku podane. Warszawa 1769 Druk. Scholarum Piarum 8° k. 3 s. 136.

2. Fiolozofia chrześcijańska o początkach praw naturalnych przeciwko deistom... dla uczących się filozofii w Collegium Nobilium. Warszawa 1766 Druk. Księży Scholarum Piarum 4° k. 4 s. XXXII, 470 k. 1. Porusza m. in. kwestie teologiczne.

3. De iure naturali et politico, philosophia moralis sive ethica, utrumquae ius et ea, quae ad illud spectant, complectens. Varsaviae 1770 Typis Collegii Scholarum Piarum 8° k. 7 s. 336.

4. Napomnienia chrześciiańskie każdemu stanowi ludzi użyteczne. Warszawa 1770 8° s. 394. Mówi o problemach z zakresu prawa kanonicznego i teologii moralnej.

II.

1. Fizyka doświadczeniami potwierdzona... Warszawa 1764 Druk. Księży Scholarum Piarum 8° k. 4 s. 210 tab. 5 in 4°.

2. Monumenta virtutis Venceslai Rzewuski palatini Cracoviensis, olim supremi exercituum Regni ducis... Lublini 1774 Typis S. R. M. et Reipublicae 8°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

3. Laudatissimum opus ab Josepho II imperatore Romanorum Ungariae etc. etc. rege. Leopoli. a. 1783 in horto principis Jabłonowska gestum. Leopoli 1783 4°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

4. Ad Illustrissimum D, Ferdinandum S. R. I. comitem de Harrach carmen elegiacum in gratiarum actione... nomine clerici J. C. Ceypek et Collegii Złoczoviensis... Leopoli 1784 Typis viduae Josephae Piller 8° k. nlb. 4.

5. Przekł.: Gabriel BONNET de MABLY: Rozmowy Focjona o związku obyczajności z polityką... z francuskiego na j. polski przetłumaczone... Warszawa 1771 Druk. Księży Scholarum Piarum 8° k. nlb. 4 s. XXX, 268.

6. Przekł.: Joachim ANNUTINI: Matylda. Tragedia włoskim językiem napisana, a polskim wierszem wyłożona przez... Lwów 1783 Drukiem Pillerowskim 8° s. 78, 6.

III.

SZCZOTKA S.: Chrościkowski Samuel. W: *Pol. słow. biogr.* T. 3 s. 451-452, tamże literatura. — Ponadto: BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej. W. 1814 t. 1 s. 545; T. 2 s. 378; ŻEBRAWSKI T.: Bibliografia piśmiennictwa polskiego z działu matematyki i fizyki. Kr. 1873 s. 414; RECHOWICZ M.: Dzieje polskiej nauki teologicznej w okersie reformy trydenckiej. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 403.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Chrzanowski Adam (1710- po 1774), jezuita, po kasacie proboszcz w Adamowie, dogmatyk.

Urodził się 23 XII 1710 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 17 VII 1724 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1724-1726), retorykę studiował w Jarosławiu (1726-1727), filozofię w Kaliszu (1727-1730), teologię w Lublinie (1733-1737), gdzie w 1736 r. przyjął święcenia kapłańskie. Filozofię wykładał w Sandomierzu (1740-1742), Lwowie (1742-1744) i Ostrogu (1744-1747), teologię pozytywną, polemiczną, a niekiedy i prawo kościelne wykładał w Sandomierzu (od 1747), Poznaniu (od 1749), Lublinie (od 1752) i w Krakowie (od 1756). W latach 1766-1771 był prowincjałem prowincji wielkopolskiej. Zaraz po kasacie zakonu (1773) przebywał w Lublinie, skąd w 1774 r. udał się do Adamowa i tam został proboszczem. Data śmierci nie jest znana.

I.

1. Poenitentia scholasticae speculationi proposita... Lublini A. D. 1754 in 1755 a R. P. Adamo Chrzanowski SJ professore. Rkps Bibl. Bobolanum w Warszawie, sygn. 36.

II.

1. Conclusiones academicae ex universa scientia... defenduntur publice in aula Collegii Sandomiriensis SJ... AD 1742. B. m. 1742 2° k. nlb. 2.

2. Scientia naturalis in suis thesibus proposita... in Collegio Leopoliensi Soc. Jesu. Typ. Coll. Leopoliensis Soc. Jesu 2°.

3. Listy: 4 listy do Wojciecha Bystrzonowskiego SJ z lat 1768-1770. Rkps WAP Kr., Teki Schneidra, 707. — List z 1772? Rkps Bibl. Ossol., sygn. 572 nr 128.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 151, 155, 1534; ZALEWSKI L.: Katedra i jezuici w Lublinie. Cz. 1 Lubl. 1947 s. 233. — ARSJ. Pol. 25-37 (katalogi trzyletnie z lat 1727-1770); Pol. 46, 48 (katalogi roczne z lat 1724-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Chwaliszewski Marcin (1831-1901), kanonik jerozolimski, hagiograf.

Syn rolnika Walentego i Jadwigi z Trzybińskich, urodził się 4 XI 1831 r. w Urbanowie pod Opalenicą w Wielkopolsce. Do gimnazjum uczęszczał w Poznaniu. W 1851 r. zapisał się w Wrocławiu na Wydział

Filozoficzny, lecz z powodu choroby przerwał studia. Pracował przez 3 lata jako nauczyciel domowy, potem udał się do Rzymu i studiował teologię na Uniwersytecie papieskim, uzyskując stopień licencjata teologii. Po powrocie do kraju odbył roczny kurs teologii praktycznej w Seminarium Duchownym gnieźnieńskim i w 1860 r. przyjął święcenia kapłańskie. Pracę duszpasterską rozpoczął jako wikariusz w Pawłowicach, w latach 1863-1864 działał w misji polskiej w Londynie, po powrocie został profesorem filozofii w Seminarium Duchownym poznańskim. W 1866 r. przeniósł się do Gniezna na stanowisko wiceregensa Seminarium, lecz już przy końcu 1867 r. wrócił do duszpasterstwa, krótko pracując na zastępstwie w Jankowie Zaleśnym, a od 1868 r. jako proboszcz w Granowie. Nękany chorobą, zrezygnował z probostwa w 1889 r. i wyjechał do Egiptu i Syrii. Uzyskał w 1892 r. zgodę ordynariusza na emeryturę, zamieszkał w Aleksandrii, następnie w Jerozolimie, gdzie otrzymał godność kanonika bazyliki patriarszej. W Jerozolimie zmarł 17 IV 1901 r.

W kraju zajmował się propagowaniem kultu bł. Jolenty i sługi Bożego o. Bernarda z Wąbrzeźna, opracował też ich żywoty. Teologię ascetyczną wzbogacił tłumaczeniem rozprawy św. Alfonsa Liguori o Mszy św., historię zaś tłumaczeniem pracy Bartoliniego.

I.

1. Przekł.: O mszy świętej i pacierzach kapłańskich, wraz z dodaniem rozmyślań i modlitw przed i po Mszy świętej. Przez św. ALFONSA LIGUORI. Wierny przekład z włoskiego przez... Grodzisk 1862 Druk. Tygodnika Katolickiego 8° s. 189, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2 popr. P. 1883 Druk. J. Leitgebra 16° s. 188.

2. Błogosławiona Jolenta księżna i patronka Wielkopolski. *Prz. Pozn.* R. 19: 1863 t. 36 s. 203-220; R. 20: 1864 t. 37 s. 16-46. — Toż. w osob. odb. P. 1864 Druk. N. Kamieńskiego i Sp. 8° s. nlb. 2, 48. Anonimowo. — Toż. Wyd. 2 pomn. Dochód czysty przeznaczony na pomnożenie czci Bł. Jolenty. P. 1880 Druk. F. Chocieszyńskiego 8° s. 146, nlb. 2, ilustr. — Toż w j. niem.: Die selige Jolenta Fürstin und Patronin von Gross-Polen. Aus dem Polnischen übersetzt. Zweite vermehrte Ausgabe. Der Reinertrag ist bestimmt, die Verehrung der seligen Jolenta zu vermehren. Posen 1881 Gedruckt bei F. Chocieszyński 8° s. 180, nlb. 2, ilustr. 2. — Toż. Wyd. 3 pomn Dochód czysty przeznaczony na podniesienie czci Bł. Jolenty. P. 1881 Druk. F. Chocieszyńskiego 8° s. 160, nlb. 4, tabl. 1. — Toż, jej żywot i cuda. P. b. r. Księgarnia Katolicka 8° s. 160.

3. Żywot i cuda wielebnego sługi bożego O. Bernarda z Wąbrzeźna w klasztorze lubińskim Diecezji Poznańskiej profesa i kapłana. Napisał... P. 1881 Druk. F. Chocieszyńskiego 8° s. nlb. 6, IV, 215, nlb. 1, ryc. 4.

4. [Wstęp do nowego wydania:] Hieronim POWODOWSKI: Żywot pobożnych i świątobliwych cnót człowieka, szlachetnego Tomasza Zielińskiego. P. 1882.

5. Przekł.: Dominik BERTOLINI: Pamiątki historyczne, krytyczne, archeologiczne świętych Cyryla i Metodego, oraz apostolstwa ich wśród narodów słowiańskich przez... wiernie z włoskiego na język polski przez... przełożone i znacznie dodatkami pomnożone. P. 1885 Druk. Kuriera Poznańskiego 4° s. nlb. 14, XVII, 155, nlb. 1, XLVII, nlb. 3.

II.

1. Korespondencja w: Wiadomości miejscowe i potoczne. *Dz. Pozn.* R. 30: 1888 nr 105.

III.

NOWACKI J.: Chwaliszewski Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 7-8, tamże literatura.

Ks. Marian Banaszak

Chybiński Ludwik († 1748), franciszkanin konw., historyk swego zakonu i liturgista.

Pojawia się w źródłach w 1731 r. jako lektor filozofii w studium zakonnym franciszkanów w Warszawie i autor opracowania historyczne-

go o klasztorze franciszkanów w Smardzewicach nad Pilicą, z tytułem licencjata teologii. W dalszym rozwoju kariery w zakonie był Chybiński definitorem prowincji (1739) oraz regensem studium zakonnego, a w 1740 r. zdobył tytuł magistra teologii w zakonie. W rok potem wydał podręcznik ceremonii kościelnych w układzie alfabetycznym, zamieszczając w nim dane o obrządku ambrozjańskim, grecko-katolickim i maronickim. Zmarł w klasztorze franciszkanów w Piotrkowie w 1748 r.

I.

1. Historia klasztoru smarzewskiego pod tytułem s. Antoniego... Warszawa 1731 8° ark. 14.

2. Epitome sacrarum caeremoniarum in ecclesia Graeca, Ambrosiana et Latina... ordine alphabetico... disposita. Varsaviae 1741 Typis in Collegio Scholarum Piarum 8° k. 4 s. 392 i k. 4.

II.

1. Hymny pobożne o św. Antonim. Warszawa 1734 4° ark. 15.

III.

KANTAK K.: Chybiński Ludwik. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 10, tamże literatura. — Ponadto: JANOCKI J. D.: Polonia litterata. Vratislaviae 1750 s. 14, 15; JABŁONOWSKI A.: Museum Polonum. Leopoli 1752 s. 397; JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. ; Chybiński Ludwik. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 5 s. 576; Chybiński Ludwik. W: *Enc. kośc.* T. 3 s. 385; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2 Kr. 1938 s. 156, 158, 272, 273, 373, 412, 413.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Chyliński Baltazar (XVIII w.), autor konkluzji teologicznych.

O jego pochodzeniu i kolejach życia prawie nic nie wiadomo. Studiował na Wydziale Filozoficznym Akademii Krakowskiej, gdzie uzyskał bakalaureat, broniąc w styczniu 1744 r. 34 tez z zakresu teologii moralnej. W definiowaniu etyki oraz ogólnych norm postępowania moralnego zastosował terminologię filozoficzną, zaczerpniętą z dzieł Arystotelesa i św. Tomasza. Na teren teologii moralnej przeszedł w rozważaniu kwestii dotyczących zadań oraz ostatecznego celu moralności i w tym aspekcie dokonał klasyfikacji poszczególnych cnót moralnych.

I.

1. Conclusiones ex scientia morali iuxta textum Aristotelicum menti Doctoris Angelici conformes... B. m. 1744 2° k. 2.

III.

ESTREICHER K.: T. 14 s. 238.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Chyliński Benigny († 1774), benedyktyn, historyk swego zakonu.

O jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nic nam nie wiadomo. Do zakonu benedyktynów wstąpił z końcem lutego 1745 r. Po rocznym nowicjacie i złożeniu ślubów (4 III 1746) uczył się przez następne lata filozofii i teologii w studium zakonnym w Tyńcu. Wyświęcony na kapłana był kolejno lektorem zastępczym w studium teologii (1759), zwyczajnym lektorem filozofii z tytułem licencjata teologii i równocześnie prepozytem klasztoru tuchowskiego (1762) oraz magistrem nowicjatu. W tym samym czasie kapituła kongregacji polskiej benedyktynów, obradująca w 1765 r., powołała go na sekretarza i kanclerza kongregacji. W ostatnim roku swojego urzędowania w zarządzie kongregacji (1768) opracował katalog polskich klasztorów benedyktyńskich oraz mieszkających w nich zakonników z podaniem krótkiego zarysu dziejów poszczególnych klasztorów. Został następnie opatem tyt. w Orłowie k. Fryształu nad Olzą (1770), a w 3 lata później ponownie przeorem w Tyńcu. Na tym ostatnim urzędzie pozostawał zaledwie 6 miesięcy gdyż niespodziewanie zaskoczyła go śmierć 2 II 1774 r.

I.

1. Congregatio benedictino-polona abbatum praelatorum et monachorum... per utramque Poloniam et Magnum Ducatum Lithuaniae... Cracoviae 1768 Typis Seminarii Episcopalis Academico-dioecesani 8° k. nlb. 15.

III.

SCHWARTZ I.: Congregatio benedictino-polona... sub tempus capituli in archicoenobio Tynecensi. B. m. 1774 8° k. G_5, F_6, F_6v, (k. nlb. 53, 62, 62v). — Bibl. Jag., rkps 5748 Autografy ze zbioru Żegoty Paulego k. 137.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Cichocki Kasper (1545-1616), kanonik sandomierski i wileński, polemista.

Urodził się w 1545 r. w Tarnowie jako syn Stanisława. W 1561 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, a w latach 1567-1569 studiował w Lipsku. W 1570 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych. W 1574 r. pogłębiał swą wiedzę w uniwersytecie jezuickim w Ingolstadzie. Po powrocie do kraju przebywał na dworze prymasa J. Uchańskiego. Ok. 1578 r. był pisarzem w kancelarii podskarbiego kor. J. Młodziejowskiego, któremu również towarzyszył trzykrotnie w wyprawach przeciw Moskwie. Studiował następnie w Akademii Wileńskiej, a w 1584 r. słuchał wykładów Bellarmina w Collegium Romanum. W 1587 r. wrócił do kraju i przyjął święcenia kapłańskie. Osiadł w Sandomierzu, gdzie w 1595 r. został kanonikiem. Uzyskał też probostwa: w Górach (1600), św. Piotra w Sandomierzu (1602) i w Samborcu. Dla miejscowej kolegiaty ofiarował dużą ilość książek. Doprowadził także tam do otwarcia kolegium jezuickiego. Z łaski króla Zygmunta III otrzymał nadto kanonię wileńską. Występował w obronie jezuitów. W dziełku „Alloquiorum Osiecensium" zamieścił obraźliwe słowa przeciw królowi angielskiemu Jakubowi I i miał z tego powodu kłopoty. Król bowiem wysłał posła J. Dickensona do Zygmunta III z żądaniem zadośćuczynienia. Tylko zręczna postawa kanclerza F. Kryskiego załagodziła wówczas sprawę. Spór zresztą stał się wkrótce bezprzedmiotowy na skutek śmierci Cichockiego w 1616 r.

I.

1. Anatomia consilii editi de stabilienda pace Regni Poloniae Jesuitis pulsis... Cracoviae 1611 in Officina Andreae Petricovii 4° k. 10, s. 126. — Toż w przekł. na j. pol. Rozbiór rady danej do ustalenia pokoju Polski wypędziwszy jezuitów. W Krakowie 1611 4°. Przekład polski bliżej nie znany.

2. Alloquiorum Osiecensium sive variorum familiarium sermonum libri quinque... Cracoviae 1615 in Officina Basilii Skalski 4° k. nlb. 7, s. 3-540. Niektórzy przypuszczają, że autorem był jezuita K. SAWICKI.

II.

1. Listy: 6 listów do P. Gorczyna, J. Młodeckiego i Młodziejowskiego z lat 1572-1786. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 1. W. 1900 s. 177, 256, 258, 260, 271, 272.

III.

BARYCZ H.: Cichocki Kasper. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 21-22, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 90-91, tamże literatura. — Ponadto: WYCZAWSKI H. E.: Kościelne zbiory biblioteczne (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 538.

Bp Edward Ozorowski

Cichowski (Cichovius) Mikołaj (1595-1669), jezuita, polemista.

Urodził się w Wielkopolsce, najprawdopodobniej w 1595 r. Do zakonu jezuitów wstąpił po ukończeniu retoryki 22 VIII 1615 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1615-1617), następnie studiował w seminarium nauczycielskim w Sandomierzu (1617-1618). W latach 1618-1626 wyliczany

jest wśród braci zakonnych, zapewne z racji słabego stanu zdrowia nie kontynuował w tym czasie studiów, ale pomagał w nauczaniu w szkołach jezuickich. Filozofię studiował w Kaliszu (1626-1629), a teologię w Poznaniu (1629-1633). Nauczał retoryki w Kaliszu (1634-1635), filozofii w Ostrogu (1635-1638) i Kijowie (przynajmniej w 1647-1648), a teologii polemicznej i Pisma św. w Poznaniu (1638-1639) i Krakowie (1639--1645). Około 1650 r. zamieszkał w krakowskim domu profesów, gdzie pełnił obowiązki korektora polskiego tłumaczenia Pisma św. Posiadał głęboką wiedzę biblijną, ale brak mu było obrotności dialektycznej. Przyczynił się do wydania i utrzymania dekretu banicyjnego na arian. Angażował się w sprawę unii z Kościołem wschodnim. Prowadził też polemikę w sprawie egzempcji jezuitów od płacenia dziesięcin.

I.

1. Centuria argumentorum pro summa et naturali Christi Domini nativitate, ejusdemque divinis perfectionibus, collecta et Samosathensitis vel Socinistis oblata. Cracoviae 1641 Offic. Franc. Cesarii 4° s. 32. — Toż. Cracoviae 1649 Offic. Franc. Cesarii 4° s. 32.

2. Colloqium Kioviense de processione Spiritus Sancti a Patre et Filio... Cracoviae 1649 Apud Stan. Bertutowic 8° k. nlb. 28.

3. Credo Arrianorum, seu confessionis Socinistarum vel Samosathenistarum, vulgo Arrianorum, Symboli Apostolici vestem... imposturae detectae. Adiecta est Centuria argumentorum pro summa et naturali Christi Domina divinitate... Cracoviae 1649 Typ. Franc. Cesarii 4° k. nlb. 4, s. 74.

4. Wizerunek nieprawdy ariańskiej przestrzeżonej w rozbieraniu wykładu na niektóre miejsca Pisma św. o Bóstwie Syna Bożego i o Trójcy Przenajświętszej... W Krakowie 1650 Druk. Wal. Piątkowskiego 4° k. nlb. 124.

5. Responsum theologicum ad triplex scriptum R. D. Joannis Markiewicz... contra exemptionem patrum Societatis Jesu a solvendis decimis. Romae 1650 ex Typ. Haeredum Franc. Corbelleti 4° s. 92. — Toż. Romae 1654 ex Typ. Franc Corbelleti 4°. — Toż. Brunsbergae 1680 4°.

6. Angelici Doctoris S. Thomae Aquinatis de Beatissimae Virginis Immaculata Conceptione sententia et multis eius operibus studiose collecta et edita. Posnaniae 1651 Typ. Alberti Reguli 4° k. nlb. 6, s. 78. — Toż. Viennae Austriae 1660 Typ. Matthaei Rictii 12° k. nlb. 8, s. 152. — Toż. Patavii 1720 Typ. J. B. Conzatti 12° k. nlb. 11, s. 162, k. nlb. 2.

7. Trzydzieści przyczyn dla których każdy zbawienia dusznego i poczciwości swojej szanujący ma się odrażać od zboru tego, który ariańskim zowią z krótką refutacją Katechizmu rakowskiego. W Krakowie 1652 Druk. Wdowy i Dziedz. Franc. Cezarego 4° k. nlb. 6, s. 217.

8. Nowe zawstydzenie Socynistów albo jak ich pospolicie zowią Arianów... W Krakowie 1653 Druk. Łuk. Kupisza 4° s. 24. — Toż. W Krakowie 1654 u Wdowy, Dziedz. Franc. Cezarego 4° s. 24.

9. Wyklęcie ministrów arianskich, którzy chcą się wykręcić z tego, co im zadano w Nowym zawstydzeniu... W Krakowie 1654 u Wdowy i Dziedz. Franc. Cezarego 4° k. nlb. 35.

10. Epistola paraenetica ad generosum Dominum Jonam Schlichting de Bukowie... Cui addita est harmonia fidei catholicae cum fide SS. Patrum primitivae Ecclesiae. B. m. [1655] 4° k. nlb. 4, s. 88. — Toż. B. m. [1659] 4° s. 64.

11. Tribunal SS. Patrum orientalium et occidentalium ab Orientibus summe laudatorum, ad quod, duas, de precessione Spiritus Sancti a Patre et Filio, et de praeeminentia Romanorum Pontificum supra orientales patriarchas, controversias expendendas, graeci schismatis propugnatoribus proponit. [Cracoviae 1558] 4° k. nlb. 4, s. 329. — Toż w przekł. pol. T. RUTKI: Trybunał świętych Ojców greckich starszeństwo biskupom rzymskim nad patriarchami wschodnimi przysądzający. W Lwowie 1692 4° k. nlb. 4, s. 161. — Toż. We Lwowie 1698 4° s. 161.

12. Manes Schlichtingiani seu Trutina vindiciarum manium, Confessionis socinianae... [Cracoviae 1659] Typ. Vid. et Haer. Andr. Petricovii 4° k. nlb. 4, s. 194.

13. Pogrom diabła ariańskiego albo odpis na dwie książki, które Ariani o diable napisali. W Krakowie [1659] u Wdowy i Dziedz. Franc. Cezarego 4° k. nlb. 4, s. 245.

14. Desperata causa arrianorum seu Prodromus triumphi Sanctissimae Trinitatis conscripti... Cracoviae 1660 Offic. Viduae et Haer. Franc. Cezary 4° k. nlb. 4.

15. Obrona zacnych i pobożnych lu-

dzi, którzy zbrudziwszy się bluźnierstwami sekty ariańskiej, albo socyńskiej, do Kościoła się św. katolickiego udali, przeciwko paszkwilowi do jakiegoś ministra ariańskiego przeciw nim napisanemu i po Podgórzu rozsianemu. Z namową do Stanów Koronnych wniesioną, aby przy konstytucjach przeciw arianom uchwalonych statecznie stali. W Krakowie 1661 Druk. Wdowy i Dziedz. Franc. Cezarego 4° k. nlb. 4, s. 36, k. nlb. 6.

16. Speculum Samosathenistarum vel Socianistarum, vulgo Arianorum, in quo ostenditur: Samosathenistas, vel Socinistas seu Arrianos, tantopere in religione christiana dissidere a catholicis et evangelicis, ut inter christianos censeri non debeant... Cracoviae 1632 Offic. Viduae et Haer. Franc. Cezary 4° s. 292, k. nlb. 2.

17. Triumphus Sanctissimae et aeternum adorandae Trinitatis... Cracoviae [1662] Offic. Viduae et Haer. Franc. Cezary 4° k. nlb. 8, s. 284.

18. Tractatus theologicus... Posnaniae 1639. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 728.

III.

BEDNARSKI S.: Cichowski Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 29, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 91-93, tamże literatura. — Ponadto: PATRIGNANI G. A.: Menologio di pie memorie d'alcuni religiosi della Compagnia di Gesù. Venezia 1730 T. 3 s. 198; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 s. 1175-1180; KAWECKA-GRYCZOWA A.: Prasy Krakowa i Rakowa w służbie antytrynitaryzmu. W: *Studia nad arianizmem.* Pod red. L. CHMAJA. W. 1959 s. 322-325, 328-329; TAZBIR J.: Bracia polscy w latach „potopu". W: *Studia nad arianizmem.* Pod red. L. CHMAJA. W. 1959 s. 464, 465, 471, 473, 480, 484, 485; TENŻE: Święci, grzesznicy i kacerze. Z dziejów polskiej kontrreformacji. W. 1959 s. 58, 74, 158; TENŻE: Arianie i katolicy. W. 1971 s. 79, 82, 88, 105, 106; NATOŃSKI B · Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 170-171. — ARSJ.: Pol. 8-15 (katalogi trzyletnie z lat 1619-1669); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1616-1669); Bibl. Jag.: Rkps 2692 s. 70-71 (Catalogus Jesuitarum in domo sanctae Barbarae Cracoviae mortuorum); Bibl Czart.: Rkps 1105 s. 399-434.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Cichowski Wincenty (1820-1887), proboszcz, autor rozprawy biblijnej.

Syn Andrzeja i Marianny z Jędrzejowskich, urodził się 4 IV 1820 r. w Baszkowie k. Krotoszyna. Do szkoły średniej uczęszczał w Lesznie Wlkp., studia teologiczne odbywał w latach 1844-1846 na Uniwersytecie we Wrocławiu, a 1847-1848 w Monachium, gdzie przygotował doktorat. Musiał jednak przedtem przyjąć wyższe święcenia, udał się więc do Seminarium Duchownego w Poznaniu i w 1849 r. został kapłanem, zaraz też sfinalizował doktorat z teologii. Nie wykazał jednak zainteresowań do dalszej pracy naukowej. Po powrocie do archidiecezji pracował · jako wikariusz katedralny, potem jako kapelan przy kościele sukursalnym św. Dominika w Poznaniu i nauczyciel religii w gimnazjum św. Marii Magdaleny. Od 1857 r. był proboszczem w Brodnicy k. Sremu. Za popieranie powstania styczniowego został uwięziony w 1864 r. w Moabicie w Berlinie. Po uwolnieniu wrócił do Brodnicy i tam zmarł 9 IX 1887 r.

I.

1. Das alttestamentliche Pascha in seinem Verhältnisse zum Opfer Christi. Inaugural-Abhandlung von... München 1849 Gedruckt bei Johann Georg Weiss 8° s. 32.

III.

Ks. Wincenty Cichowski. *Prz. Kośc.* R. 9: 1887 s. 733. — Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1850-1888.

Ks. Marian Banaszak

Ciecierski Faustyn (1760-1832), dominikanin, pamiętnikarz.

Urodził się na Warmii. W 1777 r. wstąpił do dominikanów. W Szkole Głównej Litewskiej otrzymał doktorat z teologii i filozofii. W szkołach

dominikańskich w Wierzbowie, Zabiałych i w Różanymstoku wykładał filozofię, historię kościelną i teologię. Od 1790-1797 r. przebywał w Wilnie i brał czynny udział w spisku antycarskim w latach 1794-1797. Zesłany na katorgę w 1797 r. powrócił ułaskawiony w 1802 r. Był przeorem dominikanów w Zabiałach w 1809 r., Różanymstoku w 1816, w latach 1816-1824 prowincjałem, a następnie wizytatorem. Zmarł w 1832 r. w Poporciach. Zajmował się głównie filozofią i dziejami Litwy.

I.

1. Pamiętnik... zawierający jego i towarzyszów jego przygody, doznane na Sybirze w latach 1797-1801. Wyd. A. BIELOWSKI. Lw. 1865 Zakł. Nar. im. Ossolińskich 8° s. nlb. 12, 346, nlb. 5.

2. Kronika domowa ks. dominikanów prowincji litewskiej. Rkps był w Bibl. Uniw. Wileńskiego.

II.

1. Listy: Korespondencja z J. Zawadzkim z 1804 r. Wyd. T. TURKOWSKI: Materiały do dziejów literatury i oświaty na Litwie i Rusi. T. 1. Wil. 1935 s. 166-167.

III.

IWASZKIEWICZ J., Ciecierski Faustyn. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 36-37, tamże literatura. *Nowy Korbut* T. 4 s. 360-361; T. 5 s. 108; T. 6 s. 50, tamże literatura.

Ks. Wincenty Myszor

Ciekliński Dobiesław h. Habdank (†1653), kasztelan czchowski, polemista.

Pochodził z rodziny kalwińskiej, osiadłej w Cieklinie k. Biecza. Był synem Mikołaja. Początkowe nauki pobierał w Rakowie. Po przejściu na katolicyzm studiował w 1627 r. w Akademii Krakowskiej. W 1632 r. został sekretarzem królewskim. W rok później udał się w orszaku J. Ossolińskiego do Rzymu. W 1648 r. został kasztelanem czchowskim. W 1649 r. posłował do Moskwy. Na sejmach w 1650 i 1652 r. był naznaczany deputatem do trybunału koronnego. Zmarł w 1653 r.

I.

1. Ratio et causa mutatae religionis reddita. 1. Ostenditur fucus in tribus praecipue reformatis religionibus: Arriana, Lutherana et Calviniana. 2. Veritas demonstratur Catholicae Ecclesiae. 3. Articuli quidam ob quos moderni sectarii difficultatem habent redeundi ad Ecclesiam Romanam, declarantur et enodantur... Cracoviae 1627 in Officina Matthiae Andreoviensis 8° k. nlb. 70.

II.

1. De eligendo rege Poloniae novo... divinatio pro interregno. Anno 1632... Romae 1633 Typis Haeredum Gulielmi Faciotti 4°. — Toż. B. m. i r. 4° ark. 5½.

III.

CZAPLIŃSKI W.: Ciekliński Dobiesław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 42, tamże literatura. — Ponadto: TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w Metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T 1. Wr. 1971 s. 243. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 87.

Ep Edward Ozorowski

Cieński Kasper h. Pomian (†1703), prałat kapituł, kolekcjoner i domniemany autor rękopiśmiennych dzieł teologicznych.

Był synem Wojciecha i Jadwigi Trzebickiej, siostry bpa Andrzeja. Po przyjęciu święceń kapłańskich został kustoszem wiślickim, a w 1679 roku dziekanem kapituły krakowskiej. Kilkakrotnie występował w charakterze deputata na trybunałach koronnych. Swemu wujowi, bpowi A. Trzebickiemu ufundował w kościele św. Piotra nagrobek, w posiadłościach Trzebickich zaś wybudował kościół i hojnie go uposażył. Popierał jezuitów, nie skąpił ofiar na cele dobroczynne. W 1697 r. ofiarował Bibliotece Kolegium Większego Akademii Krakowskiej kilka ręko-

pisów teologicznych. Na ile był ich autorem, a na ile tylko kolekcjonerem, sprawa wymaga wyjaśnienia w oparciu o analizę tekstu. Zmarł ok. 23 VII 1703 r. w Krakowie. Śmierć jego upamiętnili w utworach panegirycznych J. Ochocki (Corona capitis) i J. M. Waleszyński (Caput virtutum et meritum). W testamencie zapisał 40.000 złp na nabożeństwo rocznicowe za siebie i na inne pobożne cele.

I.

1. Disputationes in varias S. Thomae de Aquino quaestiones. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1977 BB XIV 13 4° k. 1-406.

2. Quaestiones in Secundam 2-dae D. Thomae tractatus III: De iure et iustitia, de angelis, de beatitudine, et de actibus humanis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2155 BB XII 14 4° k. 1-399.

3. Variae disputationes et quaestiones theologicae. Rkps Bibl. Jag. sygn. 2224 BB VII 4 4° k. 1-492.

4. Tractatus de sacramentis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2225 BB VII 4° k. 1-476.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 3 s. 119; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 2 s. 124; BONIECKI A.: Herbarz. T. 3 s. 193.

Ep Edward Ozorowski

Ciepliński Augustyn († 1652), bernardyn, historyk zakonu bernardynów.

Syn Wojciecha urodził się pod koniec XVI w. w Wielkopolsce w rodzinie szlacheckiej h. Osoria (?). Gdzie i kiedy wstąpił do zakonu bernardynów, nie wiadomo. Święcenia kapłańskie przyjął w Ciążeniu w 1625 r. Przy podziale w 1628 r. zakonu w Polsce na prowincje obrał Prowincję Wielkopolską. Był lektorem filozofii, potem teologii na studium zakonnym i w Warszawie. W 1643 r. wszedł do zarządu swojej prowincji. Później był gwardianem w Kaliszu i kustoszem w Poznaniu. Był chronologiem Prowincji Wielkopolskiej. Rezultatem jego pracy na tym stanowisku są dwa rękopiśmienne opracowania, opisujące — pierwsze 14 klasztorów, drugie całą Wielkopolską Prowincję zakonu. Zmarł Ciepliński w 1652 r.

I.

1. Topographica ac chronologica conventuum Majoris Poloniae descriptio... opere et studio... (Opis 34 klasztorów). Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. W-33. Kontynuacja pochodzi od LUDWIKA ze Zbąszynia.

2. Topographica ac chronologica conventuum Provinciae Majoris Poloniae descriptio opera et studio... (Opis 14 klasztorów). Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. W-34.

II.

1. Ethologia vultus religiosi almae Provinciae Fratrum Minorum Regularis Observantiae... exhilarati ad fortunatum reditum a Regno Galiae... D. Venceslai... Leszczyński episcopi et ducis Varmiensis... Varsaviae 1646 in Officina Petri Elert 2° k. nlb. 11.

III.

KANTAK K.: Ciepliński Augustyn. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 57-58, tamże literatura. — Ponadto: WYCZAWSKI H. E.: Katalog Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 37-38.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ciepliński Stanisław (1 poł. XVIII w.), autor konkluzji moralnych i prawnych.

Pochodził z rodziny drobnomieszczańskiej z woj. krakowskiego, był synem Tomasza i bratem Wojciecha akademika krakowskiego, z którym w tym samym czasie studiował filozofię. Studia na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej rozpoczął w październiku 1725 r. i zapewne uwieńczył je stopniami naukowymi, skoro w latach 50-tych XVIII w. był już słuchaczem na Wydziale Teologii i odbył dysputę na

temat restytucji moralnej, publikując w 1754 r., jej podsumowanie w postaci konkluzji. Studiował też prawo kanoniczne, wydając konkluzje na temat podmiotu prawa. Innych danych o jego życiu i działalności nie posiadamy.

I.

1. Conclusiones canonico morales ex tractatu de restitutione. Cracoviae 1754 4° k. 2.
2. Conclusiones iuridicae de subiecto legibus obstrinctivo iuris canonici desumptae. B. m. r. 4° s. 8.

III.

ESTREICHER K.: T. 14 s. 283. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 29.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Ciepłowski (Cieplowski) Hroznat Szymon († 1797), norbertanin, polemista.

O jego pochodzeniu i kolejach życia prawie nic nie wiadomo. Mieszkał w klasztorze norbertanów w Hebdowie. W latach 1747-1750 przebywał w Pradze w klasztorze strachowskim i studiował teologię w tamtejszym kolegium arcybiskupim im. św. Wojciecha i w 1750 r. opublikował dziełko polemiczne pt. „Reflexio theologica", skierowane przeciw ateistom, politeistom oraz deistom. Przy zastosowaniu metody scholastycznej uzasadniał w nim prawdy o istnieniu i jedności Boga, o nieśmiertelności duszy ludzkiej i potrzebie kultu ze strony stworzeń. Po powrocie do Polski w 1750 r. był przeorem klasztoru w Hebdowie, gdzie też zmarł w sierpniu 1797 r. W uzasadnieniu istnienia Boga oparł się na nauce św. Anzelma i Tomasza.

I.

1. Reflexio theologica errores praecipuos circa Deum in essentia unum enervans... cum annexis thesibus ex universa Theologia scholastica... Pragae 1750 Typogr. Francisci Caroli Hladky 8° k. nlb. 4 s. 16, 502, k. nlb. 2.

III.

ESTREICHER K.: T. 14 s. 283; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII w. W: *Dzieje teologii.* T 2 cz. 1 s. 205. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 5359: Ż PAULI: Słownik bakałarzy, magistrów, doktorów i profesorów. T. 2 k. 230.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Ciosnowski Ludwik (XVII w.), bonifrater, tłumacz.

Wiadomo jedynie, że Ciosnowski spełniał funkcje kapłańskie w zakonie bonifratrów i był przez szereg lat (poł. XVII w.) kaznodzieją w konwencie św. Urszuli w Krakowie. Wydaną książkę Antoniego Govei o św. Janie Bożym poszerzył o jeden rozdział, w którym podał wiadomości o wprowadzeniu bonifratrów do Polski. Inne szczegóły z życia Ciosnowskiego nie są znane.

I.

1. Przekł.: Antoni GOVEA: Żywot B. Jana Bożego... z hiszpańskich i włoskich historii, a najosobliwiej z procesu beatyfikacyjnego zebrany i na polski język przełożony. Kraków 1645 Franciszek Cezary 4° k. nlb. 6, s. 328, k. nlb. 8.

III.

BANDTKIE S.: Historia drukarń krakowskich. Kr. 1815 s. 471; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo. T. 3 s. 158; ESTREICHER K.: T. 17 s. 299.

Ks. Józef Mandziuk

Ciranius Maciej (XVI/XVII w.), dominikanin, współautor dysertacji studenckiej.

Pochodził z Poznania. Będąc uczniem dominikańskiego studium teo-

logicznego w Poznaniu, bronił w 1596 r. tez z pogranicza filozofii i teologii, postawionych przez jego profesora, dominikanina Michała z Mościsk. Inne szczegóły biograficzne Ciraniusa są nieznane.

I.

1. Assertiones de existentia Dei in rebus, Angelorum in loco ac propria corporum naturalium locatione... Posnaniae 1596 apud Viduam et Haeredes Joannis Wolrabi 4° k. nlb. 17.

III.

Podaną informację zaczerpnięto z karty tytułowej dysertacji Ciraniusa. Brak wzmianek w literaturze.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Columbinus Marian (XVI/XVII w.), dominikanin, autor dysertacji dogmatycznej.

Wiadomo jedynie, że Columbinus wstąpił do dominikanów i jako student teologii odbył w 1619 r. w dominikańskim studium generalnym w Krakowie dysputę teologiczną.

I.

1. Thesaurus absconditus Verbi Incarnati thesauros omnes gratiae, sapientiae et scientiae Dei excellentissime complectens. Ex thesauro doctrinae D. Thomae Aquinatis Doctoris Angelici excerptus... Exponetur publicae disquisitioni... Cracoviae 1619 ex Officina Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 15.

III.

Informacja z karty tytułowej „Thesaurus absconditus..."; ESTREICHER K.: T. 14 s. 325.

Ks. Józef Mandziuk

Convalis (Convalius) Dominik (ok. 1565-1605), franciszkanin konw., profesor Akademii Zamojskiej, autor komentarza teologicznego.

Był Włochem, rodem z Neapolu i prawdopodobnie w zakonie franciszkanów konw., do którego wstąpił w swej ojczyźnie, zdobył stopnie magistra artium i doktora teologii. Na katedrę teologii, ufundowaną przez siebie w Akademii Zamojskiej w 1600 r., sprowadził go bp chełmski Jerzy Zamojski, za pośrednictwem nuncjusza Klaudiusza Rangoniego i swego agenta Odduciusa. Przybył do Zamościa w 1603 r. lub nieco wcześniej, zamieszkał w klasztorze franciszkanów i dość szybko zżył się z miejscowymi kołami naukowymi. Mając katedrę teologii, pełnił też obowiązki nadwornego teologa hetmana Jana Zamojskiego oraz, w latach 1604-1605, funkcję cenzora duchownego ksiąg wychodzących z Drukarni Akademickiej. Ceniony za erudycję, napisał komentarz teologiczny do edycji Pseudo-Epifaniusza, bpa Salaminy na Cyprze, „Oratio in sepulturam Corporis Domini", wydanej przez Sz. Szymonowica w 1604 r. Zmarł przedwcześnie w Zamościu 28 V 1605 r. i pochowany został w miejscowej kolegiacie, gdzie znajduje się piękny jego nagrobek.

I.

1. Komentarz teologiczny wydany wespół z PSEUDO-EPIFANIUSZA: Oratio in septularum Corporis Domini. Zamość 1604 Druk. Akademicka. Druk niedostępny, wymieniany w szeregu opisów działalności Akademii Zamojskiej.

III

ŁEMPICKI S.: Convalis Dominik. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 94-95, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 95.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Coxe (Cockes) Leonard († 1549), profesor Akademii krakowskiej, teoretyk pedagogiki, wydawca.

Urodził się w Thame w hrabstwie Monmuthshire w Anglii. Studiował w Paryżu i Tybindze. Jako poeta laureatus zjawił się w 1518 r. w Kra-

kowie. Dla zyskania przychylności profesorów Akademii wygłosił wobec nich Pochwałę Akademii „De laudibus... Cracoviensis Academiae oratio", w której dał przegląd wykładanych tu przedmiotów i profesorów. Jakoż rozpoczął wykłady na Wydziale Nauk Wyzwolonych. Wnet jednak (1520) przeniósł się na stanowisko rektora szkoły w Lewoczy, a w 1521 r. w Koszycach na Słowacji. Do Akademii Krakowskiej wrócił w 1525 r. w charakterze profesora retoryki. Potrafił skupić koło siebie młodych humanistów-erazmiańczyków i wywierać na nich wpływ. Mieszkając w Bursie Jerozolimskiej, udzielał dodatkowo prywatnych lekcji młodzieży z możnych rodzin. Ogłosił 2 dziełka z zakresu pedagogiki.

W 1530 r. znalazł się z powrotem w Anglii. W Oxfordzie uzyskał bakalaureat artium, a w Cambridge stopień magistra. Od ostatniego katolickiego opata w Reading uzyskał rektorat szkoły klasztornej. Marząc o dalszej karierze, zwrócił swe sympatie ku szerzonemu przez Henryka VIII wyznaniu anglikańskiemu i zabiegał o względy T. Cromwella. Kariery jednak nie zrobił. Po zniesieniu opactwa w Reading uzyskał w 1541 r. na stałe kierownictwo tamtejszej szkoły z pensją 10 funtów. Zmarł prawdopodobnie w Reading w 1549 r.

I.

1. De laudibus celeberrimae Cracoviensis Academiae... octavo Idus Decembris habita oratio 1518. Impressum Cracoviae 1518 per Hieronymum Vietorem 4° ark. 4. — Przedr. fragm. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja w Polsce. Lw. 1927 s. 139-141.

2. Wyd.: HIERONYMUS Eusebius Stridoniensis: Epistola ad Rusticum Monachum, qua vivendi formam praescribit per Erasmum Roterodamum..., recognita. Cracoviae 1518 apud Hieronymum Vietorem 4°.

3. Wyd.: HIERONYMUS Eusebius Stridoniensis: Epistola longe luculentissima ad Eustochium de virginitatis custodia. Cracoviae 1519 per Hieronymum Vietorem 4°.

4. Wyd.: Jan Jowianin PONTANUS: De laudibus divinis opusculum cum argumentis Leonardi Coxi Britani, quae singula singulis adiecta sunt hymnis. Cracoviae 1520 in Aedibus Joannis Haller 4° k. nlb. 24.

II.

1. Libellus de erudienda juventute per... Cracoviae 1526 per Hieronymum Vietorem 8° k. 16. — Wyd. kryt. L. SZCZUCKI w przekł. J. CZERNIATOWICZ w. *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej.* W. 1978 s. 82-101.

2. Methodus humaniorum studiorum. Cracoviae 1526 in Aedibus Hieronymi Vietoris 8°. — Toż. Cracoviae [1526] in Officina Thypogr. Mathiae Scharffenberg 8°.

3. Wyd.: HORATIUS Flaccus: Epodon. Cracoviae 1527 per Mathiam Szarffenberger 4° k. 16.

4. Wyd.: Statius PAPINIUS: Sylvae cum scholiis a Leonardo Coxo Anglo adiectis. Cracoviae 1527 per Mathiam Scharffenberger 4° k. 15.

5. Wiersze: Przy wydanych przez siebie listach św. Hieronima (poz. 2, 3 w grupie I); Przy ERAZMA z Rotterdamu: Hyperaspistes diatribae adversus... arbitrium Martini Lutheri. Cracoviae 1526; Przy A. KRZYCKIEGO: De afflictione Ecclesiae... Cracoviae 1527; Przy J. MURMELIUSA: Oratiunculae variae puerorum usui expositae. W Krakowie: Przy TEGOŻ: Dictionarius... variarum rerum... Cracoviae 1528.

6. Pozycje drukowane po powrocie do Anglii nie mają już żadnych związków z Polską.

III.

KOT S.: Cox Leonard. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 98-99, tamże literatura. — Poza tym: MORAWSKI K.: Czasy zygmuntowskie na tle prądów Odrodzenia. W. 1965 s. 4-11; BARYCZ H.: Z epoki renesansu, reformacji i baroku. Prądy — idee — ludzie — książki. W. 1971 s. 10-20; ZINS H.: Leonard Coxe i erazmiańskie koła w Polsce i Anglii. *Odrodz. Refor.* T. 17: 1972 s. 27-62; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 96-97; — SZCZUCKI L.: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W 1978 s. 82.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Cybulski Franciszek († 1802), franciszkanin konw., hagiograf.

Urodził się ok. 1740 r. Jako kleryk uciekł do Włoch, skąd wrócił w 1763 już subdiakonem. Kontynuował studia w Warszawie oraz już jako kapłan w Poznaniu (1764). W 1766 r. w Warszawie pełnił obowiązki „kapelana". Nie wiemy jednak, czy chodzi o kapelanię u jakiegoś dobrodzieja klasztoru, czy o pomocniczą pracę na parafii, czy też o odprawianie obligacji mszalnych przy jednym z ołtarzy we franciszkańskim kościele. Zresztą jeszcze w 1766 r. został profesorem retoryki w Łagiewnikach i pozostawał na tym stanowisku do 1768 r., kiedy z kolei wyznaczono mu lekturę filozofii w Krakowie. W 1770 r. przeszedł na to samo stanowisko do Lublina. W 1773 r. otrzymał tytuł magistra teologii, a w 1783 r. został definitorem wieczystym prowincji. W międzyczasie pełnił jeszcze obowiązki kaznodziei katedralnego w Gnieźnie (1755) i kaznodziei w klasztorze warszawskim. Zmarł 20 VIII 1802 r. w klasztorze radziejowskim, do którego się transfilował z klasztoru warszawskiego w 1783 r.

W twórczości pisarskiej zajął się życiem bł. Jolenty. Ułożył również modlitewnik dla kapłanów.

I.

1. Życie i cuda W. Jolenty siostry bł. Kunegundy. Poznań 1775 Druk. Akademicka, 12° k. 3, s. 150.

II.

1. Precationes pii sacerdotis ad usum sacerdotum sive saecularium sive regularium. Posnaniae 1776 Typis Academicis. 16°, s. nlb. 4, 177 (opuszczona s. 127).

III.

KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 361, 369, 457. — Arch. Gen. Br. Mn. w Rzymie: Regestrum Rmi P. M. Joannis B. Colombini di Ficino 1750-1765, k. 87; Reg. Rmi P Mag. A. Marzoni 1771-1777, k. 41; Reg. R. Barbarigo 1783-1789 k. 1; Procuratore General, Registro de decreti spediti del Pre Rev. mo Francesco Saetta di Naro... 1783 s. 14; Proc. gen. (Wykaz opłat za dekrety 23 VI 1783). — Arch. Prow. Franc. w Krak.: Acta Prov. Polonae 1764 k. 9, 40, 49v, 68v, 108, 111, 119, 145, 172v, 191, 222.

O. Damian Synowiec OFMConv.

Cynerski-Rachtamowicz (Popiołek, Rachtamowic, Rachtamovius) Jan († 1654), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Urodził się ok. 1600 r. w Igołomii k. Krakowa w rodzinie chłopskiej. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1622 r. otrzymał bakalaureat, a w 1627 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. W międzyczasie był nauczycielem domowym u kasztelana żarnowskiego Jana Gratusa Tarnowskiego. W latach 1628-1632 wykładał dialektykę w Kolegium Nowodworskiego i był seniorem Bursy Jerozolimskiej, po czym przeszedł na Wydział Filozoficzny, zostając jednocześnie członkiem Collegium Minus. W 1639 r. wszedł do Kolegium Większego i został dziekanem Wydziału Filozoficznego, który to urząd sprawował po raz wtóry w r. szk. 1644/45. W 1642 r. został hagiografem Akademii z fundacji Sebastiana Petrycego, lecz na tym stanowisku nic specjalnego nie zdziałał. Wkrótce przeszedł na Wydział Teologiczny, gdzie w 1649 r. uzyskał profesurę. Był kanonikiem w kolegiatach św. Anny i św. Floriana, prepozytem kolegiaty Wszystkich Świętych, a u schyłku życia nadto krakowskim kanonikiem katedralnym.

Cynerski pozostawił wiele utworów panegirycznych napuszonych

w stylu, przesadnych w treści, przez które przyczynił się do ugruntowania złego smaku w literaturze. W broszurach historyczno-politycznych bronił spraw polskich przed zarzutami cudzoziemców i podnosił sukcesy króla Władysława IV. Wywarł wpływ na swych uczniów, zwłaszcza na Jana i Marka Sobieskich. Zmarł 8 IV 1654 r. w Krakowie i został pogrzebany w kościele Wszystkich Świętych.

I.

1. Fascia meritorum sive quaestio theologica de fide et operibus quam... Joannes Cynerski Rachtamovius... in primo ingressu praelectionis Magistri Sententiarum praemissa inaugurali dictione... publicae luci exhibebit... Cracoviae 1650 apud Lucam Kupisz 2° ark. 5.

2. Fascia poenitentium sive quaestio theologica ex lib. IV Dist. XVI Petri Lombardi... de poenitentia... quam... tempore Quadragesimae... ad disputandum publicae luci exhibebit... Cracoviae 1653 4° k. nlb. 7.

II.

1. Lachrymae aeternae memoriae... Joannis... Comitis a Tarnow... fusae in publico patriae affiniumque luctu. Officiose collectae a... Cracoviae 1626 ex Officina Francisci Caesarii 4° s. 20.

2. Euktikon in laudem... virorum XVIII dum in florentissima Academia Crac... licenciati in bonis Artibus et Philosophia actu solenni, crearentur... Cracoviae 1629 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 6.

3. Harmonia scientiarum quam... Petrus Tylicius episcopus olim Crac.... ad serae posteritatis gratiss. obsequium excitavit... dum... Jacobus Vitellius, profesor regius... Tylicianam professionem... auspicaretur... Cracoviae 1629 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 12.

4. Carmen gratulatorium in laudem ingenuorum adolescentum dum in Acad. Crac. A. L. L. [Artium Liberalium] et Philosophiae baccalaurei renunciarentur. Cracoviae 1630 Typis Mathiae Andreoviensis 4° ark. 2.

5. Fluminis impetus... Stanislao Lubomirski comiti in Wiśnicz... dum primum in templum... sacratissimam Carmelitarum Discal. familiam solenni ritu introduceret consecratús. Cracoviae 1630 in Typogr. Mathiae Andreoviensis 4° k. nlb. 12.

6. Charites Novodvorscianae... Gregorii Goliński collegae minoris... deplorantes. Cracoviae 1631 in Officina Andreae Petricovii 4° k. 8.

7. Apeontikon R. P. F. Nicolao Dambrowski Ordinis Carmelitarum de Regulari Observantia S. Th. licenciato... dum in Alma Academia Crac. quaestionem theol. de Ecclesia Christi militante pro honore doctoratus S. Theologiae obtinendo... publica ad disputandum proponeret... Cracoviae 1632 Typis Mathiae Andreoviensis 4° k. nlb. 8.

8. Noythetikon in laudem... XXI virorum dum in florentiss. et Jagellonis Lyceo... Artium et Philosophiae licenciati... renunciarentur... Cracoviae 1632 apud Franciscum Caeserium 4° k. 8. — Toż we fragm. w: S. NAKIELSKI: Miechovia sive promptuarium antiquitatum... Cracoviae 1634 s. nlb. 1.

9. Proseytikon ingenius XXIII adolescentibus dum... primam in Artibus honestissimis et Philos. lauream publice in Almo Lyceo Jagelloniano susciperent... conscriptum. Cracoviae 1632 in Officina Andreae Petricovii 4° k. 7.

10. Bellerophon sarmaticus... Georgio a Tęczyn Ossoliński thesaurario curiae Regni... dum... ad SSmum D. N. Urbanum VIII... auspicatiss. legationis munere fungeretur... B. m. 1633 4° k. 4.

11. Mnemosynon victurae gloriae... Sigismundi III Poloniae et Sueciae regis potentiss. concinnatum et... Sigismundo a Kazanow Kazanowski supremo regiae camerae praefecto... a Valerio Wilcgorski 7 febr. a. D. 1633 oblatum, anno vero D. 1632... in promotione primae laureae candidatorum summo cum dolore et lachrymis academici senatus publice instauratum... Cracoviae 1633 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 20.

12. Faelix omen... Vladislao IV Poloniae et Sueciae regis... dum recuperato ab obsidione Smolensco contra perduelles Moscos vindicem exercitum promoveret et Alma Jagelloniani Athenaei Universitas... anniversario electionis die publicas gratiarum actiones solemniaque vota Deo Opt. Max. divisque tutelaribus redderet... concinnatum. Cracoviae 1633 Typis Matiae Andreoviensis 4° k. nlb. 16.

13. Prosfthegma Apollinis Academici in adventu... S. R. E. Cardinalis... Joannis Alberti... celebratum. Cracoviae 1633 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 4. — Toż. Cracoviae 1633 4° k. nlb. 7.

14. Proteleia in nuptias... Erasmi Sixti Philosophiae et Medicinae doctoris consulis Leopoliensis... et virginis pudicissi-

mae Elizabethae Seguiae... Cracoviae 1633 in Officina Francisci Caesarii 4° ark. 2.

15. Debitum pietatis ad aedes S. Annae et aram D. Joannis Cantii in solenni Almae Universitatis Crac. gratiarum actione pro foelicissimis succesibus... Vladislai IV Poloniae et Sueciae regis... dum supplices Moschos... heroica sua clementia vitae donaret ad patriosque lares ob obsidione dimitteret... officioso cultu persolutum. Cracoviae 1634 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 20.

16. Clemens victoria... Vladislai IV Poloniae et Sueciae regis... in solenni gratiarum actione pro felicissimis acerrimi belli successibus... debito cultu et submissa cum animi veneratione celebrata. Cracoviae 1634 in Officina Francisci Caesarii 4° ark. 7.

17. Zodiacus academicus XII candidatis primam in Artibus honestissimis et Philosophia lauream publice in Almo Athenaeo Jagelloniano capessentibus... monstratus. Cracoviae 1634 apud Math. Andreoviensem 4° k. nlb. 8.

18. Modesti phaleuci in funere... Sebastiani Nucerini S. Th. d. canonici Sandomiriensis... Cracoviae 1635 in Officina Typogr. Mathiae Andreoviensis 4° k. 6.

19. Prussia... Vladislai IV Poloniarum... regis... felicitate, prudentia, aequitate recuperata et in florentiss. Academiae Crac. Lyceo a... dum prima in bonis artibus et philosophia laurea candidatos ornaret publica dissertatione... celebrata. Cracoviae 1635 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 19.

20. Gratulatio... Martino Campio Vadovio S. Th. d. ac professori... ad faelix novi anni 1636 auspicium pii affectus et observantiae... oblata. Cracoviae 1636 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 4.

21. Lucerna super candelabrum posita... Martino Vadovio S. Th. d. ac professori... die festo S. Martini natalitiorum auspiciorum et honoris gratia... B. m. 1636 4° k. 4.

22. Paraenesis... Sebastiano Jawornicki dum scenographiam metaphysicam in... Academia Crac... publicae disputationi obiiceret... Cracoviae 1636 Typis Andreoviens. 2°.

23. Pallas armata sive de beneficio literarum oratio in colonia academica Brodensi... B .m. 1637 4° k. nlb. 24. Autorstwo niepewne.

24. Professor academicus in funere... Gaspari Gelasini Leopoliensis Artium et Philosophiae doctoris... posthumae memoriae consecratus. Cracoviae 1637 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 14.

25. Śreniawa Nałęciana... ad festum nuptiale... Francisci Casimiri Sandivogii a Czarnków Czarnkowski palatinidae Lancicien. capitanei... et... Constantiae Lubomirsciae... Stanislai Lubomierski comitis in Wisnicz... filiae... Cracoviae 1637 in Officina Typogr. Martini Filipowski 4° k. nlb. 33.

26. Acroama pietatis ad festum nuptiale... Alberti Stanislai Radziwiłł S. Rom. Imp. principis ducis in Olica... et... Christianae Lubomiersciae... Stanislai Lubomierski comitis in Wiśnicz... filiae... Cracoviae 1638 4° k. 34.

27. Castor et Pollux cum... Adalbertus Borovius S. Theol. doctor et professor... custodem Opatoviensem inauguraretur... Cracoviae 1638 2° k. 1.

28. Gratiae nuptiales... Stanislao Spinek... consuli Cracoviensi et... Hedvigi Najmanoviciae... Christophori Naimanowic... filiae... honoris gratia productae... B. m. 1638 4° k. 5.

29. Thesaurus meritorum ad festum nuptiale... Joannis Nicolai a Żurów Daniłowicz supremi thesaurarii Regni... et... Sophiae Comitissae a Tęczyn... Cracoviae 1638 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° ark. 7.

30. Concentus scientiarum... Jacobi Ustiensis ecclesiae collegiatae S. Floriani canonici.. dum pro loco inter S. Theol. doctores in Alma Academia Crac. obtinendo... quaestionem proponeret... excitatus. Cracoviae 1639 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° s. 12.

31. Icon heroicae virtutis... Francisci a Dembiany Dembieński vexilliferi... filio Joanni Dembieński... dum... Matthaeus Casimirus Wojaszowic Artium et Philosophiae doctor parochus Gremboszovien... primum Deo Opt. Max. offeret Missae sacrificium... Cracoviae 1639 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 13.

32. Atlas academicus in funere... Jacobi Nevmanovicii J. U. d. et professoris... in publico... luctu... posthumae memoriae... B. m. 1641 4° k. nlb. 10.

33. Icones... Ceciliae Renatae reginae Poloniae... guibus Thomas Dollabella Venet. pictor S. R. M. inventionem M. vero Joannes Cynerski Rachtamovius... lucem publicam carmine dedit. Cracoviae 1641 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 2° ark. 2.

34. Veneranda senectus in funere... Thomae Eustachii a Piątek Swinarski J. U. doctoris ac professoris... posthumae memoriae piis cum lachrymis consecrata. Cracoviae 1641 in Officina Francisci Caesarii 4° ark. 5.

35. Annulus gentilitius... decerptus... dum... Andreas ab antiquissima Zborów Zborowski... Zboroviorum nuncupatae ani-

mi et gentis haeres... virginem Ursulam magnifici olim Christophori de Piaski Bobola... neptem sacro devinciret sibi faedere. Cracoviae 1642 Typis Piątkovianis 4° k. nlb. 20.

36. Dilectus Christi discipulus a M. Joanne Cynerski Rachtamovio... officioso encomio celebratus... Cracoviae 1642 in Officina Christophori Schedelii 4° k. 4, s. 36. Utwór o Janie Chrzcicielu.

37. Nestor sarmaticus... in funere... Jacobi Zadzik episcopi Cracoviensis... cum dolore posthumae memoriae... Cracoviae 1642 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 34.

38. Wyd.: Julii AGRICOLAE vita a C. Cornelio Tacito scripta... Cracoviae in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 2, s. 24.

39. Idea pauperatatis ad cunas Jesu recens nati de luxu et evaritia triumphantis... ad foelix novi anni 1644 auspicium luci publicae pio magis quam ambitioso carmine postlimino restituta. Cracoviae 1644 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 9.

40. Applausus XII adolescentibus primam in Philosophia lauream praesentantibus nomine musarum institutus. Cracoviae 1645 in Officina Valeriani Piątkowski 4 ° k. 12.

41. Columna Oborsciana in funere... Thomae Oborski episcopi Laodicensis... posthumae memoriae... Cracoviae 1645 apud Valerianum Piątkowski 4° ark. 3.

42. Sydus in umbra sive in maerore solatium ob luctuosum occasum... Theodori Caroli comitis a Tarnow... ad ferale urnam exhibitum. Cracoviae 1647 in Officina Typogr. Valeriani Piątkowski 2° k. 9.

43. Wyd.: M. Simonis HALICII... oratio post disputatam de justificatione quaestionem... Cracoviae 1653 apud Viduam et Haeredes Franc. Caesarii 2° ark. 4.

44. Dolor amicus in obitum... Gaspari Siemek mathematicae philosophiae jurisprudentiae peritiss... in publico moerentium amicorum luctu fusus. Cracoviae b. r. 4° ark. 2.

45. Drobne utwory wierszowane znajdują się w: Mateusz BURSZOWICZ: Quaestio de natura evictionis. Cracoviae 1637; ELIZEUSZ od św. Marii: De vita gestis et miraculis S. Theresiae a Jesu. Cracoviae 1650; Antoni MURETUS: Poemata et sententiae. Cracoviae 1634; Samuel NAKIELSKI: Miechovia sive promptuarium antiquitatum. Cracoviae 1634; Kasper SIEMEK: Lacon seu de Reipublicae recte instituendae. Cracoviae 1635; Paweł PIASECKI: Chronica gestorum. Cracoviae 1645; Just SŁOWIKOWSKI: Salutaris christianae pietatis ros contra vehementem purgatorii aestum. Cracoviae 1643; Szymon STAROWOLSKI: Diva Claromontana seu oratio de laudibus BMV. Cracoviae 1640; TENŻE: Lachrymae. Cracoviae 1634; TENŻE: Accessus ad Juris Utriusque cognitionem. Cracoviae 1634; Jan WOLSKI: Cursus philosophici. Cracoviae 1635.

46. Politicorum Aristotelis libri octo. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6825 II k. 2-77.

III.

BARYCZ H.: Cynerski-Rachtamowicz Jan. W: *Pol. słow. biogr. T.* 4 s. 124-125, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 102; Alma Mater Jagellonica. Kr. 1958 s. 87, 132; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie XVII w. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 317-318; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492--1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 176, 177, 248.

Bp Edward Ozorowski

Cyprian ze Środy (z Poznania) (†1594), dominikanin, sufragan wileński, polemista.

Pochodził ze Środy, nazywano go jednak częściej Cyprianem z Poznania, ponieważ wstąpił w tym mieście do klasztoru dominikanów i stąd wysłano go w 1556 r. na studia do Paryża. W 1561 r. uzyskał bakalaureat, a w 1568 r. magisterium teologii. W Wilnie, dokąd po studiach go przeniesiono, pełnił urząd kaznodziei katedralnego i był przez pewien okres czasu przeorem klasztoru św. Ducha. Płomienne kazania Cypriana, skierowane głównie przeciw nowowiercom, zwróciły uwagę bpa wileńskiego Waleriana Protasewicza, że wysunął go na swego sufragana. Prekonizowany w 1572 r. na biskupa metoneńskiego i pomocniczego wileńskiego wszedł w 1581 r. do wileńskiej kapituły i nadal uprawiał kaznodziejstwo. W 1583 r. udzielił święceń kapłańskich i biskupich

następcy Protasewicza Jerzemu Radziwiłłowi — po którego przeniesieniu do Krakowa był od 1 VII 1592 r. administratorem diecezji. W 1589 roku wziął udział z ramienia kapituły w synodzie prowincjonalnym. Zmarł w 2 poł. marca 1594 r. i został pochowany u dominikanów.

Cyprian miał być autorem pism przeciw nowatorom.

I.

1. Scripta contra insurgentes tum in Polonia Lutheranorum et similium novatorum haereses. Utwór nieznany, nie wiadomo czy był drukowany, czy tylko w rękopisie.

III.

FALKOWSKI C.: Cyprian ze Środy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 126-127, tamże literatura. Ponadto: JOCHER A. B.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 2 s. 55-56; [GIŻYCKI M.] WOŁYNIAK: Wiadomości o dominikanach Prowincji Litewskiej. Cz. 1. Kr. 1917 s. 256. — A. BOLOGNETTI nuntii ap. in Polonia epistolae et acta 1581-1585. Ed. E. KUNTZE, C. NANKE. Pars 1. *MPV.* T. 5 s. 169; Pars. 2. *MPV.* T. 6 s. 92, 306; Acta capitulorum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum. Vol. 1. Ed. R. F. MADURA. Roma 1972 s. 336, 352, 374.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Cyroński Bartłomiej (2 poł. XVIII w), absolwent Akademii Zamojskiej, autor konkluzji teologicznych.

W latach 60-tych XVIII w. i z początkiem 70-tych studiował kolejno filozofię, teologię i prawo kanoniczne w Akademii Zamojskiej, uzyskując przed 1771 r. bakalaureat sztuk wyzwolonych. W czerwcu 1771 r. bronił wraz z Janem Rusinkiewiczem nieznanych bliżej kwestii z zakresu teologii moralnej, otrzymując zapewne mistrzostwo filozofii. Kwestie te opublikował w 1771 r., Nie posiadamy również bliższych wiadomości o wyniku jego dalszych studiów teologicznych i prawnych. Po wydaniu wspomnianych konkluzji udał się Cyroński do kolonii akademickiej w Ołyce z pomocą uczącemu tamże od 1768 r. Józefowi Kulikowskiemu.

I.

1. Conclusiones theologicae scholastico morales menti D. Thomae... conformes. Zamoscii 1771 4° ark. A-A_4.

III.

ETREICHER K., T. 14 s. 499; WADOWSKI J.A.: Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. W. 1899-1900 s. 249.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Cyrowski Mikołaj (1569-1625), jezuita, pastoralista.

Urodził się na Mazowszu w 1569 r. Uczęszczał do szkół jezuickich w Pułtusku. Do zakonu wstąpił 11 VI 1586 r. Filozofię studiował w Wilnie, teologię w Poznaniu i tu ok. 1600 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1604 r. objął obowiązki kapelana obozowego w oddziałach wojska polskiego, wyruszającego z Dymitrem Samozwańcem do Moskwy. Przez trzy lata dzielił los więzionych żołnierzy w Moskwie i z nimi powrócił do kraju w 1609 r. Był później rektorem kolegium jezuitów we Lwowie (1611-1613, 1619-1623), w Jarosławiu (do 1619), i Poznaniu (od 1623), gdzie też zmarł 23 V 1625 r.

I.

1. O sposobie dobrze odbywania spowiedzi. Druk obecnie nie znany.

II.

1. Rytmy polskie treści duchownej. Druk obecnie nie zidentyfikowany.

2. Missio Moscovitica, Annis duobus 1610 et 1611 continuata. Rkps ARSJ., Pol. 51 f. 231-232.

3. Listy: 8 listów do generała i prowincjała zakonu z 1605-1606. Rkps Arch. Wat., Fondo Borghese II, 499. Fotokopie w ATJKr.

III.

POPLATEK J.: Cyrowski Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 130, tamże literatura. — Ponadto: ALEGAMBE F.: Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu. Antverpiae 1643 s. 353; PATRIGNANI G.A.: Menologio di pie memorie d'alcuni Religiosi della Compagnia di Gesù T. 5. Venezia 1730 s. 162-163; SIARCZYNSKI F.: Obraź wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 81-82; Cyrowski Mikołaj. W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s. 254. — ARSJ. Pol. 8 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1622); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1625); Pol. 68 f. 62, 233 (nekrolog); Bibl. Czart., rkps 1266 s. 16 (biogram.)

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Cyrus Hieronim Andrzej (Hieronim od św. Jacka, Hieronymus a s. Hyacintho) (1603-1647), karmelita bosy, pisarz ascetyczny.

Urodził się w 1603 r. w Krakowie jako syn Samuela i Doroty Pipan. W 1616 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, skąd po ukończeniu nauki retoryki i dialektyki udał się do Wrocławia. W 1618 r. rozpoczął nowicjat u karmelitów bosych w Krakowie, w rok później złożył śluby zakonne. Filozofii i teologii uczył się w studium karmelickim w Lublinie, gdzie następnie pełnił obowiązki lektora tych przedmiotów. W 1627 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1631 r. został przeorem klasztoru w Lublinie, a w 1636 r. kaznodzieją zwyczajnym w katedrze krakowskiej. W 1641 r. był pierwszym przeorem nowo założonego klasztoru karmelickiego w Warszawie. Takież funkcje sprawował również w Krakowie. Był obok jezuity Jerzego Schönhoffa głównym rzecznikiem strony katolickiej na Colloquium toruńskim w 1645 r. Pod koniec życia piastował urząd definitora prowincji.

Cyrus uchodził w oczach sobie współczesnych za wybitnego uczonego, kaznodzieję i ascetę. Cieszył się poparciem króla Władysława IV i bpa P. Gembickiego. Opracował metodę prowadzenia dysput międzywyznaniowych, w polemice był zwolennikiem irenizmu. Pozostawił wiele pism o treści ascetycznej, rozpowszechnionych w licznych rękopiśmiennych odpisach. Zmarł 26 I 1647 r. w Krakowie.

I.

1. Wyd.: Antoni de MOLINA: Instructio sacerdotum. W Krakowie 1643 12° k. 2, s. 712, k. nlb. 23.

2. Przekł.: TOMASZ od Jezusa: Krótki sposób rozbierania i rozeznania postępku duchownego. W Krakowie 1645 16° s. 72. Przekł. z j. łacińskiego.

3. Idea Colloquii Charitativi cum dissidentibus Thorunii anno Domini 1645 indicti. Accessit Animadversio in Joannem Hulsemanum, ministrum Vitembergensem, cum defensione satisfactionis ab illo in eodem Colloquio Charitativo requisitae et ibidem exhibitae... Cracoviae 1646 in Officina Viduae et Haeredum Andreae Petricovii 4° k. 6, s. 316 k. 6; k. 4, s. 147, k. 3; Przemówienie wygłoszone podczas Colloquium Charitativum. W: *Acta Conventus Thoruniensis.* Varsaviae 1646 k. V_2-V_3.

4. Sposób postanowienia życia zakonnego. W: *Obyczaje chwały godne, które się w siostrach naszych nowicjuszkach karmelitankach bosych zachowują.* W Warszawie 1690 4° k. A_1-I_3. — Toż pt. Modus ordinate instituendi vitam spiritualem. W: *Manipulus fasciculorum spiritualium selectissimorum et plane aureorum ex Divino agro Sacrae Scripturae et uberrima asceticae ss. Patrum doctrinae ad methodum vitae religiosae rite instituendae concinne colligatus...* Monachii 1708 Typis et sumptibus Joannis Jaecklini 4° s. 36-140. — Traktaty łacińskie z tego zbioru ukazały się w przekł. na j. niem. pt. Sammlung einiger auserlesenen geistlichen. Büchlein. München 1768. — Toż pt. Ratio instituendi vitam religiosam ordinate. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 68 k. 295-307. — Toż pt. Sposób postanowienia żywota zakonnego porządnie. Rkps tamże, sygn. 57 s. 1-52. — Toż pt. Sposób postanowienia żywota zakonnego porządnie (!). Rkps tamże, sygn. 180 s. 5-126. — Toż pt. Sposób postanowienia żywota zakonnego porządnie. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1217 k. 167-252. — Toż pt. Sposób postanowienia żywota za-

konnego. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3641 k. 1-159. — Toż w: Obyczaje chwały godne, które się w nowiczyuszkach (!) zachowywały. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1777 s. 55-104. — Toż pt. Sposób postanowienia żywota zakonnego porządnie. Rkps AGAD, sygn. 317/400 k. 2-69. — Toż pt. Porządne ćwiczenia, krótko zebrane. Krótki sposób życia duchownego. W: Obyczaje chwały godne, które się między nowicjuszkami karmelitankami bosymi zachowują. Rkps Bibl. Jag., sygn. 133/51 k. 202-208. — Toż. pt. Krótki sposób życia duchownie. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 148 s. 1-24, 287-289.

5. Fundamentum vitae spiritualis. W: *Manipulus fasciculorum spiritualium*... Monachii 1708 s. 1-35. — Toż w rkpsie Arch. Karmelitów Bosych w Czernej. Zespół prowincji, sygn. 55 s. 1-12.

6. Arbor septem vitiorum. W: *Manipulus*..., s. 141-148. — Toż w rkpsie Arch. Karmelitów Bosych w Czernej. Zespół prowincji, sygn. 5 k. 152-152v.

7. Secreta vitae spiritualis. W: *Manipulus*..., s. 149-215. — Toż w rkpsie Arch. Karmelitów Bosych w Czernej. Zespół prowincji, sygn. 55, s. 446-463.

8. De disciplina et honestate religiosa sive de religiosa compositione exterioris hominis. W: *Manipulus*..., s. 216-264. — Toż w rkpsie Arch. Karmelitów Bosych w Czernej. Zespół prowincji, sygn. 55, s. 153-191.

9. Exercitium circa SS. Eucharistiae sacramentum. W: *Manipulus*..., s. 265-379.

10. Exercitium pro adventu Domini. W: *Manipulus*..., s. 380-418.

11. De vera et ficta charitate sive de regimine praelatorum regularium secundum regulas solidae non fictae charitatis. W: Manipulus, s. 419-523.

12. Modus remote sive tempestative praeparandi se ad mortem. W: *Manipulus*..., s. 524-533.

13. In quo sit ficti et in quo veri religiosi essentia. W: *Manipulus*..., s. 534-543.

14. Przestrogi niektóre tak spowiednikom zakonnic, jako i samym zakonnikom służące. Rkps Arch. Karmelitów Bosych w Czernej. Zespół prowincji, sygn. 5 s. 1-47; sygn. 48, s. 1-32. Odpis zaginionego traktatu pt. Instructio confessariorum monialium.

15. Sposób porządnego życia duchownego. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 68, k. 280-294. Odpis zaginionego traktatu pt. Instructio vitae spiritualis pro saecularibus.

16. Modus faciendi exercitia spiritualia. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 68 k. 308-311. — Toż pt. sposób czynienia exercycya duchowne. Rkps tamże, sygn. 57 s. 53-64. — Toż pt. Sposób czynienia exercicia duchowne. Rkps tamże, sygn. 148 s. 296-321. — Toż. pt. Sposób czynienia exercitii duchownych. Rkps tamże, sygn. 180 s. 126-158. — Toż pt. Sposób czynienia exercitia duchowne na 10 dni. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1217 k. 253-274. — Toż pt. Sposób czynienia exercitia duchowne. Rkps Arch. Karmelitów Bosych w Czernej. Zespół prowincji, sygn. 54 s. 265-280. — Toż pt. Sposób czynienia exercicia duchowne. Rkps AGAD, sygn. 317/400 k. 69-85. — Toż pt. Sposób czynienia exercitia duchowne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3641 k. 164-189. — Toż pt. Sposób czynienia exercitia duchowne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 133/51 k. 142-152.

17. Sposób ćwiczenia się w nabywaniu cnót, wykorzeniania złości i umartwienia passyi. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krakowie na Wesołej, sygn. 180 s. 159-192. — Toż pt. sposób czwiczenia (!) się w nabywaniu cznót (!) w wykorzenianiu złości i umartwianiu passyei. Rkps tamże, sygn. 57 s. 65-70. (Dołączono: Przydatek dla lepszego zrozumienia, s. 71-76). — Toż pt. Sposób ćwiczenia się w nabywaniu cnót, w wykorzenieniu złości i umartwianiu passyei. Bibl. Ossol., sygn. 1217 k. 274-285. — Toż pt. Nauka o ćwiczeniu się w cnotach i umartwieniu passyi. Rkps tamże, sygn. 1777, s. 159-163. — Toż pt. Sposób ćwiczenia się w nabywaniu cnót, w wykorzenieniu złości i umartwieniu passiey. Rkps Bibl. Jag., sygn. 133/51 k. 155-179.

18. Sposób czynienia spowiedź zwyczajną. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 180 s. 233-248.

19. Sposób umartwienia passji i nabywania cnót. Rkps tamże, sygn. 147, s. 2.

20. Instructio eremitae; Instructio episcopi; Typus perfectionis evangelicae. Rkpsy zaginione.

II.

1. Korona małżeńska nad katafalkiem... Helżbiety z Podbereska, hrabiny z Tarnowa Krzepickiej... w dzień pogrzebu powieszona... do druku podana... W Warszawie 1645 w Druk. Piotra Elerta 4° k. 2, s. 20.

2. Mądra Thekvita na pogrzebie... Zofii z Dąbrowice Lanckorońskiej kasztelanki sądeckiej... wystawiona... do druku podana... W Krakowie 1645 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 3, s. 20.

3. Kazanie na pogrzebie... Martiany

Daniłowicównej Koniecpolskiej w kościele przecławskim... do druku podane... W Krakowie 1646 w Druk. Wdowy i Dziedziców Andrz. Piotrkowczyka 4° k. 2, s. 16.

4. Sermo in coronatione serenissimae Ludovicae Mariae Poloniae et Sueciae reginae... habitus in cathedrali ecclesia Cracoviensi... Varsaviae 1646 in Officina Petri Elert 4° k. nlb. 8.

5. Złota gwiazda swerze swej oddana na pogrzebnym kazaniu... Lukrecji Guldensternownej Grzybowskiej, warszawskiej, kamienieckiej etc. starościny, w kościele warszawskim Ojców Karmelitów Bosych... W Krakowie 1646 w Druk. Wdowy i Dziedziców Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 2, s. 20.

6. Exortacja W. Ojcza (!) Jeronima od św. Jacka na Swiątki: Repleti sunt omnes. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 147, k. 70-72.

7. Akty W. Ojca Hieronima od św. Jacka przy śmierci u nauk św. Gertrudy zebrane. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 131, k. 230-231.

8. Słowa św. Matki w rozdz. 33 ksiąg Fundatiei, które W. O. Hieronim od św. Jacka wyjeżdżając z Lublina na pożegnaniu podał, aby były czytane często dla pobudzenia się dla zachowania obserwancji. Rkps Arch. Karmelitów Bosych w Czernej. Zespół prowincji, sygn. 250 s. 742-744.

9. Exhortationes in regulam nostram. Rkps zaginiony.

III.

FILIP od św. Trójcy: Decor Carmeli religiosi seu de viris et monialibus Ordinis Carmelitarum sanctitate illustribus. Cz. 3. Lugduni 1665 s. 182-185; Wstęp do: Manipulus fasciculorum spiritualium. Monachii 1708 s. 1-8; FILIP od św. Trójcy: Ozdoba karmelu zakonnego. Cz. 3. Kraków 1747 s. 419-523; Cosmas de VILLIERS: Biblioteca carmelitana. T. 1. Aurelianis 1752 kol. 650; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 204; T. 9 s. 273; MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 3. Kr. 1860 s. 261; BARTOLOMAEUS a s. Angelo et HENRICUS a Ss. Sacramento: Collectio scriptorum Ordinis Carmelitarum Discalceatorum. T. 1. Saromae 1884 s. 250-251; JAROSZEWICZ F.: Matka świętych Polska. T. 1. P. 1893 s. 90-94; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. T. 2. Kr. 1896 s. 182; HURTER H.: Nomenclator. T. 3 kol. 1030; Hieronim od św. Hiacynta. W: *Enc. kośc.* T. 7 s. 286; Cyrus Hieronim. W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s.255; OTTO od Aniołów: Duchowność zakonu według nauki o. Hieronima od św. Jacka (Andrzeja Cyrusa). Studium historyczno-teologiczne. Kr. 1965, tamże literatura; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 183-186; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. Tamże, t. 2 cz. 2 s. 381, 385-387, 390. — IGNACY od św. Jana Ewangelisty: Vita virtutesque P. Fr. Hieronymi a S. Hyacintho compendio scripta. Rkps Arch. Kurii Generalnej Karmelitów Bosych w Rzymie, odpis w: Fasciculus annorum. Provincia Spiritus Sancti Carmelitarum Discalceatorum in Regno Poloniae, Rkps Arch. Karmelitów Bosych w Czernej. Zespół prowincji, sygn. 1 s. 172-189. Nadto rkpsy: Bibl. PAN w Krak., sygn. 2336 k. 25-27; Arch. Karmelitów Bosych w Czernej Zespół lubelski, sygn. 1 s. 16-18; i Zespół warszawski, sygn. 1 s. 32-34; Bibl. Ossol., sygn. 1871 k. 7-9.

Bp Edward Ozorowski

Cyrus Jan Józef (XVII/XVIII w.), profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznej.

Urodził się w Krakowie w rodzinie mieszczańskiej. Studia na Wydziale Filozofii w Akademii Krakowskiej rozpoczął ok. 1689 r., zdobywając bakalaureat sztuk wyzwolonych w 1696 r., a w dwa lata później — mistrzostwo filozofii. Zajęcia na Wydziale Filozofii jako magister extraneus prowadził w latach 1698-1704, przechodząc w 1704 r. do Kolegium Mniejszego na podstawie wydanego w 1701 r. traktatu teologicznego o dobrowolności czynów ludzkich, jako podstawie oceny moralnej ludzkiego postępowania. Idąc za nauką św. Tomasza z Akwinu zwrócił uwagę na czynniki ograniczające pełną dobrowolność czynów, a w pewnych okolicznościach zupełnie je znoszącą. Do tych czynników zaliczył przymus, nieświadomość uprzedzającą oraz strach, omawiając ich stosunek do elementu wolitywnego w ludzkim działaniu.

I.

1. Quaestio theologica de voluntario et involuntario... Cracoviae 1701 Typis Universitatis 2° k. 7.

III.

ESTREICHER K.: T. 14 s. 499, 500, niesłusznie przypisuje mu XVII-wieczne kazania Hier. Cyrusa; JAROSZEWICZ F.: Matka świętych Polska. T. 1. Piekary 1850 s. 154. — Arch. Uniw. Jag., rkps 90: Liber diligentiarum magistrorum Facultatis Philosophicae, s. 178-219; Bibl. Jag., rkps 5359: PAULEGO Żegoty Słownik bakałarzy, magistrów, doktorów i profesorów Uniwersytetu Krakowskiego. T. 2 s. 287.

Ks. Wiesław Mu.awiec OFM

Cyryl od św. Franciszka (Cyrillus a S. Francisco) († 1658), karmelita bosy, pisarz ascetyczny.

Urodził się ok. 1588 r. na polskiej Rusi. W 1613 r. przywdział habit karmelitański. W 1628 r. na kapitule prowincjalnej w Lublinie został wybrany pierwszym definitorem prowincji i przeorem nowozałożonego klasztoru w Wiśniczu. W urzędowanie wszakże wszedł dopiero w 1630 roku. Do tego czasu pełnił obowiązki przeora konwentu Niepokal. Poczęcia NMP w Krakowie. W 1631 r. podpisał w Lublinie przyjęcie fundacji karmelitów bosych w Czernej. W tym samym roku został ponownie wybrany na przeora w Wiśniczu, lecz po kilku miesiącach zrezygnował z tego urzędu. W 1646 r. wybrano go po raz drugi definitorem prowincji, a w latach 1655-1658 był trzecim dyskretem w Wiśniczu. Tam też przebywał jako jedyny z ojców podczas okupacji szwedzkiej. W dziełku „Praktyka dobrej śmierci" omówił najważniejsze zasady życia wewnętrznego. Zmarł 15 II 1658 r. w Wiśniczu.

I.

1. Praktyka dobrej śmierci WW. w P. Chrystusie Matkom i Siostrom zakonu Najśw. Panny Marii z góry Karmelu reformacji s. Matki Teresy podana. W Krakowie 1646 w Druk. Krzysztofa Schedla 12° k. 20, s. 542. — Toż w Krakowie 1686 8°. — Toż... wprzód przez wielebnego ojca CYRYLLA a S. Francisco karmelitę bosego w roku 1646 spisana i do druku podana, a teraz przez jednego tegoż zakonu zakonnika na pożytek i pociechę duchowną tym, którzy dobrze umierać pragną... przedrukowana. W Krakowie 1696 w Druk. Mikołaja Aleksandra Schedla 8° k. 8, s. 356, k. 4. — Toż. 1697. — Toż... przedrukowana sumptem J.M.C.P.P. Antoniego Stanisława Franciszka z Leszczyna Skarbka Leszczyńskiego i Wiktorii Michaliny z Kędzierzyńskich Leszczyńskiej... W Warszawie 1753 w Druk. Scholarum Piarum 8° k. 16, s. 384. — Toż. 1777.

II.

1. Przekł. Instrukcja dla nowicjuszów od wielebnego ojca JANA a Jesu Maria... napisana, a teraz z łacińskiego na polski przetłumaczona... W Wilnie 1641 w Druk. Ojców Bazylianów 4° s. 388, k. 2.

III.

DŁUGOSZ J.: Biblioteka klasztoru karmelitów bosych w Wiśniczu (1630-1649). *Arch. Bibl. Muz.* T. 13: 1966 s. 103-104. — Relatio fundationis conventus Visnicensis Salvatoris Carmelitarum Discalceatorum. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1871/I s. 37, 41; Acta Capituli conventus Visnicensis Salvatoris Carmelitarum Discalceatorum. Rkps Arch. Prow. Karm. Bosych, sygn. AKW s. 1, 44, 78, 85; Rkps Arch. konwentu w Czernej, sygn. 63 s. 35.

Bp Edward Ozorowski

Cytrynowicz Maur Ludwik († 1729), benedyktyn, autor pracy o polskiej kongregacji benedyktyńskiej.

Urodzony w Poznaniu wstąpił do zakonu benedyktynów w Lubiniu ok. 1688 r., gdzie też złożył śluby zakonne 2 II 1689 r. Wysłany w 1700 roku na żądanie nuncjatury w Warszawie, wraz z dwoma innymi braćmi do opactwa w Mogilnie, celem podniesienia podupadłej tam karności zakonnej, wrócił po 2 latach do Lubinia. Krystyn Mirecki, opat świę-

tokrzyski, podczas swej wizytacji opactwa lubińskiego w 1708 r. wybrał Cytrynowicza na swego asesora, pozyskując go jednocześnie dla idei utworzenia polskiej kongregacji benedyktyńskiej. Jako delegat Lubinia brał Cytrynowicz udział w pierwszej kapitule generalnej nowo-utworzonej polskiej kongregacji benedyktyńskiej na Łysej Górze we wrześniu 1710 r. i został wybrany sekretarzem zarządu. W latach następnych benedyktyni lubińscy i tynieccy stanęli w opozycji do kongregacji Cytrynowicza. Sprzyjający kongregacji schronili się na probostwo w Przybyszowie nad Pilicą, zależnie od opactwa w Płocku. Cytrynowicz został stamtąd zabrany i osadzony w więzieniu klasztornym w Lubiniu. Po zrzeczeniu się wszelkiego działania na rzecz kongregacji, spełniał w latach następnych obowiązki mistrza nowicjatu, a w latach 1714-1718 i 1722-1725 zarządzał klasztornym probostwem w Jeżowie pod Rawą Mazowiecką, zależnym od opactwa lubińskiego. Odwołany do Lubinia w 1726 r. został ponownie osadzony w więzieniu, chyba za sprzyjanie kongregacji. Zmarł w Lubiniu 28 IV 1729 r.

Jako sekretarz kongregacji rozpoczął prowadzić kronikę zakonną „Actorum Congregationis Benedictino-Polonae", doprowadzoną przez następców C-cza do 1738 r. w swej 1 części kronika zawiera krótkie szkice 9 opactw benedyktyńskich w Polsce i na Litwie, w 2-iej daje genezę powstania oraz historię polskiej kongregacji benedyktyńskiej oraz przytacza wiele uchwał kapituł, wizytacji itd.

I.

1. Liber I actorum Congregationis Benedictino-Polonae. De origine, fundatione, praerogativis monasteriorum et eorum magnae perfectionis professis. Liber II actorum... de motivis, idea, pio conatu formandae Congregationis Benedictino-Polonae et de ipsius erectione. Rkps Arch. Benedyktynów w Lubiniu.

III.

OSTROWSKI J.: Cytrynowicz Ludwik Maur. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 133-134, tamże źródła. — Ponadto: Matricula defunctorum... monasterii Lubinensis... Rkps Woj. Arch. Państw. w Pozn., Zespół Lubiń-Benedyktyni, sygn. C. 31; Professiones fratrum monasterii Lubinensis... ab 1589 ad 1815... Rkps tamże, sygn. C. 31; Liber II Actorum Congregationis Benedictino-Polonae... Rkps Arch. Benedyktynów w Lubiniu, s. 76.

O. Marian Kanior OSB

Cytrynowski Józef (1839-1908), proboszcz w Smiczu, autor pracy o obrazie M. B. Piekarskiej w Opolu.

Urodził się 23 II 1839 w Miasteczku Śląskim. Uczył się w katolickim gimnazjum w Gliwicach. Od 1859-1863 r. studiował teologię we Wrocławiu. Dnia 4 VII 1863 przyjął święcenia kapłańskie. Jako wikariusz pracował w Żyglinie i w Opolu. Od 5 I 1882 był proboszczem w Smiczu k. Prudnika. Uchodził za dobrego kaznodzieję, politycznie opowiadał się za Centrum w parlamencie niemieckim, bronił polskości. Umarł 21 I 1908.

I.

1. Przekł.: Wiktor APOLONI: Historia cudownego Obrazu Najświętszej Marii Panny Piekarskiej w kościele Opolskim, tudzież kilka uwag i modlitw skutecznych, przez... Opole 1867 Wyd. A. Maeser 16° s. 4, 72, tabl. k. 1.

II.

1. Wyd. Modlitwy św. Gertrudy z dodaniem nabożeństwa o męce Zbawiciela czyli zabawy na post Wielki z łacińskiego na polski język przez pewnego kapłana przetłumaczone także Różańcem, nieszporami, Stacyjami i zbiorem pieśni

nabożnych pomnożona... Wyd. 5 popr. i powiększ. Bytom 1853. Czy poprzednie wydanie przygotował Cytrynowski nie udało się ustalić.

2. Środki jak uchronić się lichwiarza a dźwignąć dobrobyt na Śląsku. Rady Pana Raiffeisena spisał... Opole 1881. Wyd. E. Raabe 16° s. 10, 60.

III.

SZRAMEK E.: Cytrynowski Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 134, tamże literatura. — Ponadto: Schemat. Diec. Wrocławskiej na rok 1891 s. 206; Stenographische Berichte des Reichstage R: 1893/ /94 2 sesja. T. 1 s. 12; Biographisches Jahrbuch und deutscher Nekrolog. R. 1908. T. 13 kol. 19-20.

Ks. Wincenty Myszor

Czaplic Stanisław h. Kierdeja (1590-1648), kanonik krakowskich kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się w 1590 r. w rodzinie białoruskiej k. Klecka. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1619 r. uzyskał bakalaureat, a w rok później mistrzostwo sztuk wyzwolonych. W latach 1620-1624 prowadził wykłady na Wydziale Filozoficznym, po czym do 1626 r. uczył w Kolegium Nowodworskiego. Był też preceptorem kasztelana Aleksandra Koniecpolskego. W 1635 r. wrócił na Wydział Filozoficzny, a w 1636 r. wszedł do Kolegium Mniejszego. W dwa lata później pełnił przez niecały rok obowiązki rektora Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. Rozpoczęte równocześnie w Akademii Krakowskiej studia prawnicze uwieńczył w 1638 r. bakalaureatem oraz przed 1641 r. doktoratem w rzymskiej Sapienzy. W 1647 r. rozpoczął starania o inkorporację do Wydziału Prawa Akademii Krakowskiej.

Czaplic był kanonikiem przy kolegiatach św. Michała na Wawelu i Wszystkich Świętych. W swoich wykładach z prawa szeroko uwzględniał sprawy Kościoła w Polsce. Zmarł 9 IV 1648 r. w Krakowie i został pogrzebany w kościele Wszystkich Świętych. Śmierć jego uczcił Jan Mikołaj Gąsiewski w panegiryku pt. Pomum colore, odore, sapore insigne (Cracoviae 1648).

I.

1. Quaestio de purgatione canonica quam... pro ingressu ad primam lauream in U. J. ad disputandum proponet M. Stanislaus Czaplic... Cracoviae 1637 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 6.

2. Quaestio de privilegiis... proposita ad disputandum in Academia Cracoviensi pro loco inter doctores obtinendo... Cracoviae 1647 apud Lucem Kupisz 4° k. nlb. 4.

3. In regulas iuris libri VI Decretalium; In tractatus de decimis, primitiis et oblationibus. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2534 DD XVIII 18.

4. Collectanea iuridica et theologica... ex libris mgri Stanislai Czaplic. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3238 DD XII 9 8° k. 325.

II.

1. Logica Mosciensis audita in schola Novodvorsciana sub excellenti domino Stanislao Czaplic a. D. 1624. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2004 BB XX 14 4° s. 79, k. 133.

III.

BARYCZ H.: Czaplic Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 172, tamże literatura. — Ponadto: URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549- -1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 299, 300; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 105- -106; PETRANI A.: Historia prawa kanonicznego (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 508, 509.

Bp Edward Ozorowski

Czarnewski (Żarnewski) Jan Jerzy Marcin Fryderyk August, pseud.: Karl Friedrich Böhm, (1766- po 1827) protestancki kaznodzieja, urzędnik, potem konwertyta, autor pracy o biskupstwie Semigalii.

Urodził się w Lubawie 5 VIII 1766 r., jako syn miejscowego introli-

gatora. Jego matka z domu Preiss była siostrą Jakuba, ewangelickiego pastora w Lubawie. Szkołę średnią ukończył w Kolegium Friedricianum w Królewcu, a następnie studiował teologię w tamtejszym protestanckim uniwersytecie (ok. 1782-1785). W 1785 r. powrócił do Lubawy, będąc przez pewien czas predykantem, a następnie nauczycielem prywatnym, m. in. od 1790 r. — w domu pastora Stendera w miejscowości Gross (Sonnaxt, łot. Szunnakste). W tym czasie na marginesie pracy duszpasterskiej i pedagogicznej zajmował się Czarnewski lecznictwem. Sympatyzując z katolicyzmem napisał i wydał w 1790 r. dzieje katolickiego biskupstwa Semigalii, erygowanego w 1217 r., a następnie włączonego do arcybiskupstwa ryskiego w 1245 r. Ostatnie 3 strony opracowania poświęcił protestanckim dziejom Semigalii od jej sekularyzacji przez Gotarda Kettlera i oddania w lenno królom polskim do zajęcia przez Rosję przy końcu XVIII w. Wartość dysertacji podnoszą zamieszczone kopie bull papieskich, dotyczące wspomnianego biskupstwa.

W 1792 r. Czarnewski udał się do Petersburga, gdzie rozpoczął karierę dyplomatyczną w sekretariacie duńskiej placówki dyplomatycznej, co pozwoliło mu zwiedzić kraje zachodniej Europy — Danię, Anglię, Holandię i Niemcy i stwarzało możliwości rozlicznych kontaktów m. in. z dostojnikami kościoła katolickiego oraz b. jezuitami i doprowadziło do jego konwersji. Po wprowadzeniu rosyjskiego namiestnictwa w Kurlandii Czarnewski był w 1786 r. urzędnikiem sądowym w Jakobstadt, następnie inspektorem szkolnym okręgu mitawskiego (1805). Od tego czasu tytułował się doktorem, ale nie jesteśmy w stanie określić specjalności ani uniwersytetu, na którym uzyskał ten stopień. Podczas inwazji napoleońskiej opuścił Mitawę i udał się do rodzinnej Lubawy, ale i tu nie czuł się bezpieczny i wkrótce wyjechał do Berlina, a następnie do Hamburga, gdzie zatrzymywali go francuzi, podejrzewając o szpiegostwo na rzecz Rosji. Po ucieczce z więzienia udał się przez Berlin do Królewca, gdzie otrzymał odpowiedzialne stanowisko w szkolnictwie. Jednak już w lipcu 1813 r., został ponownie aresztowany, tym razem przez miejscowe władze pruskie i oskarżony o przywłaszczenie kasy szkolnej, którą przewiózł do Mitawy i usiłował niefortunnie zabezpieczyć w trudnym okresie wojennym. W więzieniu w Mitawie czekał na wyrok od jesieni 1816 r. Sąd skazał go na wypłacenie utraconej sumy względnie na pracę w więzieniu. Zasłużony działacz oświaty i pisarz, jakim był Czarnewski, znalazł wkrótce zamożnego przyjaciela, który zobowiązał się co roku wypłacać na niego określoną sumę pieniędzy. Dzięki temu Czarnewski odzyskał wolność i do ok. 1872 r. przebywał w Rydze. O dalszych kolejach jego życia i działalności nic nam nie wiadomo.

I.

1. De Semigaliae episcopatu necnon de episcopis Semigaliae seu Selburgensibus. Mitaviae 1790 4° s. 26. K. ESTREICHER nie notuje tego druku, posiada go Bibl. Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu, sygn. SD 4696 II.

2. Aechte Nachrichten von dem Orden der Geselschaft Jesu. Jest to artykuł zamieszczony w nieznanym bliżej numerze czasopisma *Politisches Journal* z 1793 r

II.

1. Przekł.: Über den Beischlag. Eine Predigt gehalten in der Kirche des heil. Adhelmus zu Santa Fè von Juan Diego Don Garzia. B. m. 1793 8° s. 64 Tłum. z j. hiszp.

2. Mitauischer Almanach auf des Schaltjahr. B. m. 1800 16°. — Toż za rok 1801 16°. Ukazał się pod pseud. K. F. Böhma. — Toż za rok 1802. Druki trudno dostępne.

3. Neues ABC Euch mit Abbildungen. B. m. 1805 8° s. 32. K. ESTREICHER nie notuje tego druku.

4. Stenders Leben, nebst Anmerkungen und Beilagen Kurlands Nekrolog oder Beiträge zu Biographien kurländischer Gelehrten. B. m. 1805 s. 112.

5. Einladung der feierlichen Einweihung und Eröffung der kaiser. Töchterschule in der Gouvernements Stadt Mitau den 11-ten November beizuwohnen. B. m. 1805 8° s. nlb. 15.

6. Nachrichter über den Zustand der Schulanstalten des mitauchen Schulkreiss. Nr 1: 1805 8° s. 75; Nr 2: 1807 8° s. 48.

7. An Madame Stephanie C. (mit einem Almanach auf das Jahr 1806). Mitau 1805 12° s. 109. — Toż... (ein Gediecht). Mitau 1806 8° s. nlb. 16.

8. Red. i wyd.: *Kurlandisches Provincialblatt*. Nr 1-27 (od 26 VII 1810 do 27 I 1811). Mitau. Znany tylko 1-szy numer: 4° s. 164.

9. Red. i wyd.: *Thuiskon*. [Riga]. Nr 1-18 (od 6 X 1811 do końca tegoż roku) 4°. Numery dziś niedostępne.

10. Ein Fidibus. [Riga 1823] 4° s. 8.

11. Schriftproben. [Riga 1823] 4° s. 4.

12. Geographisch-statistische Merkwürdigkeiten von Kurland. W: *Politisches Journal*. Nr 5: 1789 s. 557-565; Nr 6: 1789 s. 669-675.

III.

Czarnewski J. G. W: MEUSEL J. G.: Das gelehrte Teutschland oder Lexikon der jetzt lebenden Teutschchen Schriftsteller. Hrsgb. J. S. ERSCH. T. 1. Lempo 1796 s. 669; T. 17 s. 371; ZIMMERMAN U. E.: Versuch einer Geschichte der lettischen Literatur. Mitau 1812 s. 110; Czarnewski J. G. W: RECKE J. F. u. NAPIERSKI K. E.: Allgemeines Schriftsteller und Gelehrten Lexicon der Provinzen Livland, Esthland u. Kurland. T. 1. Mitau 1827 s. 391-394; HURTER H.: Nomenclator. T. 2 kol. 426, 427.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Czartoryski Franciszek Andrzej Adrian h. Pogoń litewska (ok. 1600-1624), bernardyn, autor dysertacji teologicznej.

Pochodził z rodziny książęcej z linii klewańskiej. Był synem Jerzego starosty łuckiego i Aleksandry Wiśniowieckiej. Do zakonu bernardynów wstąpił w Wilnie w 1617 r. i 13 VI 1618 r. złożył tamże profesję zakonną. Przed profesją zrzekł się na rzecz brata Mikołaja swego działu majątkowego, dóbr Hłusko. Jako student teologii w klasztorze krakowskim bronił w 1621 r. publicznie rozprawy, napisanej pod kierunkiem jego profesora Bernardyna Koczanowskiego. Innych śladów nie pozostawił po sobie, ponieważ już 8 VIII 1624 r. zmarł w Krakowie w opinii wzorowego kapłana i zakonnika.

I.

1. Monomachia theologi cum philosopho in philonichias V partita et scotistica palaestra Minoritici Conventus Cracoviensis Patrum Bernardinorum publice concertationi exposita... Cracoviae 1621 apud Franciscum Cesarium 4° s. 16.

III.

BONIECKI A.: Herbarz. T. 3 s. 325; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 289, 376; Szczegóły z karty tyt. „Monomachii". — Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-27, k. 182.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Czepański Wawrzyniec Jan († 1724), augustianin, polemista.

Urodził się ok. 1659 r. w Kazimierzu przy Krakowie jako syn Wojciecha i Elżbiety oraz brat Dominika, także augustianina. W 1675 r. złożył profesję u augustianów. W 1682 r. pełnił obowiązki lektora teologii w studium augustiańskim w Warszawie, a następnie wyjechał wraz z bratem Dominikiem dla pogłębienia wiedzy teologicznej do Rzymu. Po powrocie do kraju był kolejno regensem studiów zakonnych w Warszawie i Krakowie. W 1691 r. otrzymał od generała zakonu Fulgentego Travalloniego stopień magistra teologii. Gdzie i kiedy uzyskał doktorat, nie wiadomo.

W 1694 r. został wybrany przeorem konwentu w Wieluniu, lecz zrezygnował wkrótce z tego urzędu. Później zajmował stanowisko przeora: w latach 1700-1703 w Warszawie, 1710-1713 — w Olkuszu, 1715-1718 i 1723-1724 — w Krakowie. W latach 1713-1716 sprawował funkcje prowincjała polskiej prowincji. W 1719 r. przewodniczył kapitule prowincjalnej w Brześciu Litewskim.

Czepański należy do najwybitniejszych augustianów w Polsce na przeł. XVII i XVIII w. W dziele „Controversiae" zebrał olbrzymi, metodycznie uporządkowany, materiał źródłowy, dotyczący władzy papieża. Napisał podręcznik (Instructio) dla kleryków, przygotowujących się do święceń i duszpasterstwa. Był teologiem bpa poznańskiego Stanisława Witwickiego i prawdopodobnie pomagał mu w opracowaniu dziełka „Traktat compendiose zebrany", które potem przełożył na j. łaciński. Zmarł 28 VIII 1724 r. w Wróblewicach, w folwarku należącym do krakowskiego klasztoru.

I.

1. Przekł.: Tractatus de auctoritate Romani Pontificis in temporalibus et episcoporum potestate... compendiose collectus in lingua vulgari per Stanislaum in Magna Witwica WITWICKI episcopum Poznaniensem et Varsaviensem... Varsaviae 1693 in Collegio Scholarum Piarum 8° ark. A-G_4.

2. Instructio compendiosa examinandorum pro ordinibus continens brevissime ea quae iuxta Sacros Canones ac Bullam S. D. N. Innocentii Papae XII nuper editam circa ordinandos, et ipsi scire et alios docere postea tenetur... conscripta... Varsaviae 1697 in Colleg. Scholar. Piarum 12° k. nlb. 32, 182.

3. Controversiae Orientalis et Occidentalis Ecclesiae de subiecto potestatis ecclesiasticae et inerrabili ecclesiae regimine... Varsaviae 1699 Typis Collegii Scholarum Piarum 4° k. nlb. 19, s. 458, k. nlb. 15.

III.

HURTER H.: Nomenclator. T. 2 kol. 389, 390; Czepański Wawrzyniec. W: *Wiel. enc. powsz. ilustr.* T. 12. s. 809; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 404; Czepański Jan Wawrzyniec. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 6 s. 427; UTH G.: Szkic historyczno-biograficzny zakonu augustiańskiego w Polsce. Kr. 1930 s. 143, 145, 146, 201, 302-305, 326, 327; WYCZAWSKI H. E.: Augustiańska parafia w Radomyślu nad Sanem. W. 1964 s. 56-58, 66, 75, 78; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 198-199.

Bp Edward Ozorowski

Czepiel (Czepelius, Cephelius) Wojciech († 1648), karmelita trzewiczkowy, hagiograf.

Nie znamy daty i mijsca urodzenia Czepiela, ani jego wstąpienia do karmelitów i przyjęcia święceń kapłańskich. Poniósł śmierć męczeńską we wrześniu 1648 r. w lwowskim kościele karmelickim w czasie napadu Kozaków na miasto. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Kredencja nabożna B. Marii Magdalenie de Pazis Pannie Zakonu Karmelitańskiego de Observantia. Lwów [1628] 4° k. nlb. 12.

2. Vita, miracula et transitus B. Mariae Magdalenae de Pazzi. Libri II. Cracoviae 1628.

III.

ESTREICHER K. T. 14 s. 563; Czepiel Albert: W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s. 284.

Ks. Józef Mandziuk

Czernecki (Czernec'kij, Czerniecki) Wasyl (1837-1900), dziekan bełzki ob. gr.-kat., historyk Cerkwi Unickiej.

Kapłan Diecezji Przemyskiej obrz. grecko-katolickiego, urodzony w 1837 r., przyjął święcenia kapłańskie w 1861 r. i był kapelanem

w Troniatyniu w dek. kulikowskim, a następnie do końca życia proboszczem w Sielcu bełzkim. Pełnił też kolejno obowiązki prodziekana i dziekana bełzkiego, uzyskując za zasługi tytuł honorowego radcy konsystorza biskupiego. Zmarł w Sielcu 5 IV 1900 r.

Należał do Towarzystwa św. Pawła Apostoła we Lwowie i pisał rozprawy historyczne, a także historyczne opowiadania dla ludu.

I.

1. Cerkovnyj slovarec do pojasnenia často upotreblajennych sliv v sviaščennych knyhach cerkovnych. Lvov 1889 Typogr. Stavropihijskoho Instytuta 8° s. 51.

2. Korotki istoryčni vidomosty pro Tartakov i čudotvornu sv. ikonu Matery Božoj w cerkvi tartakovskoj, sostavył... paroch iz Sielc'a belzsoho. Lvov 1890 Typogr. Stavropihijskoho Instytuta 8° s. 45.

3. Litopys' monastyria OO. Vasilian v Krystynopoly vid jeho osnovanija 1763 do 1890 g. uložyv... paroch iz Sielc'a belzskoho. *Dilo*. R. 11: 1890 nr 42; nr 43; nr 53-55; nr 57; nr 59; nr 60; nr 68, nr 90; nr 92. — Toż w osob. odb. Lvov 1893 Typogr. Stavropihijskoho Instytuta 8° s. 76.

4. Istoryčni vidomosty o čudotvornoj sv. ikonie Matery Božoj w cerkvi krupeckoj. Lvov 1893 Typogr. Stavropihijskoho Instytuta 8° s. 29.

5. Monastyr OO. Vasylian v Krystynopoly. W: *Knyžočka Myssijna*. 2 nr 8 [Berežany] 1893 s. 18-24.

II.

1. Iz Sielca belskoho. *Dilo*, R. 6: 1885 nr 134, nr 135.

2. Ščastnyj Potockij i Chrystyna Komorowska. Izdanija Obščestwa jim. M. Kačkovskoho. Č. 121 i 122 Dekabr' 1885 i Najvar' 1886.

3. Zgadki z studenckoho žitja w Prašov' na Ugrach. *Dilo*. R. 7: 1886 nr 102; nr 103; nr 107; nr 108; nr 109.

4. Iz Sielca belzskoho. *Novyj Prodom'*. R. 4: 1886 nr 362.

5. Napoljeon I i smert' jeho na ostrowi s. Eleny. Istoryčne opowidanie... Izdanija Obščestva jim. M. Kackovskoho. Maj 1886. C. 126.

6. Zburenie horoda Jeruzalima Rimljanami. Istoryčne opovidanie... II. Zitje Sw. Irini i Sw. Tekli. [Lvov] 1886 Typogr. Stavropihijskoho Instytuta 16° s. 46, nlb. 2.

7. Pismo iz Krystynopola. *Bat'kovščyna*. R. 8: 1886 nr 31.

8. Čomu upadajut' u nas' dekuda čytalni? *Dilo*. R. 7: 1886 nr 16, nr 25, nr 53, nr 54, nr 58.

9. W diele cerkovnych pievcov Peremyślskoji Eparchyj. *Slovo*. R. 26: 1886 nr 82.

10. Predskazana smert'. Povjest' pravdivoho sobytija. Kalendar Ilustrovannyj Obščestva jim. M. Kačkovskoho na god prostyj 1887 s. 118-123.

11. Litopisanij materyały do istorji mista Sokala od jeho osnovanja do 1890 roku. *Dilo*. R. 12: 1891 nr 118-124.

12. Turynka i cerkov turynecka. *Dilo*. R. 13: 1892 nr 91.

13. Smert' i pochorony vojevody Salezija Potockoho. W: K. ŁUČAKOVS'KYJ: Wzory poezji i prozy dla klasy piatoji c. k. škil serednych. Lviv 1894 s. 350--353.

III.

Schemat. Diec. Przemyskiej ob. gr.--kat. na lata 1862, 1866, 1835, 1896, 1901.

Ks. Marian Banaszak

Czerwiński Grzegorz (ok. 1736-1791), dominikanin, autor konkluzji dogmatycznych.

O jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nic nie wiadomo. Do zakonu domnikanów wstąpił ok. 1758 r. w Gdańsku. Naukę filozofii i teologii w studium zakonnym uwieńczył dysputą i drukiem konkluzji z zakresu teologii dogmatycznej o sakramencie pokuty (1765), a także uzyskaniem stopnia lektora teologii (ok. 1768), przebywał następnie przez 6 lat w klasztorze gdańskim, gdzie przez pierwsze 2 lata wykładał filozofię, a potem teologię spekulatywną (przed 1774 r.). W następnych latach przebywał w Tczewie, gdzie był kierownikiem w rozstrzyganiu trudności sumienia dla tamtejszych spowiedników dominikańskich (1774-1778). Te same obowiązki spełniał po 1778 r. w Gdań-

sku, uzyskując w 1781 r. zakonny tytuł bakałarza teologii. Zmarł w Gdańsku ok. 1791 r. na urzędzie przeora.

I.

1. Conclusiones theologicae ex tractatu de sacramento poenitentiae iuxta mentem s. Thomae Aquinatis... Cracoviae 1765 Typis Academicis 4° k. 4.

III.

ESTREICHER K.: T. 14 s. 572; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 251, 260; Informacje biograficzne ze wstępu do konkluzji.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Czetwertyński-Światopełk Michał od św. Stefana h. własnego (1741--1766), pijar, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się 19 IX 1741 r. na Wołyniu w rodzinie książęcej. Do zakonu pijarów wstąpił w 16 roku życia, ucząc się najpierw wymowy i filozofii w studium zakonnym, a potem angażując się w pracy nauczycielskiej w kolegium pijarskim w Międzyrzeczu. Po kilku latach zwyczajnej praktyki szkolnej udał się przed 1766 r. do warszawskiego domu studiów w celu kontynuowania nauki teologii i historii Kościoła przed święceniami kapłańskimi. W czerwcu tegoż roku (1766) wydał nieznane bliżej „propositiones theologicae". W tym samym roku zmarł przedwcześnie 7 VIII w klasztorze pijarów w Warszawie.

I.

1. Propositiones theologicas... publice propugnandas suscepit Michael Swiatopełk Czetwertyński e Scholis Piis. B. m. 1766 4° ark. 3.

III.

[BIELSKI S.]: Vita et scripta quorumdam e Congregatione Clericorum Regularium Scholarum Piarum in Provincia Polona professorum. Cracoviae 1812 s. 161; VINAS A.: Index bio-bibliographicus Scolarum Piarum T. 1. Romae 1903 s. 286 nr 228.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Czeżowski Iwo (1814-1889), jezuita, hagiograf, tłumacz, wydawca.

Urodził się 25 X 1814 w Kołodziejówce w woj. tarnopolskim. Do zakonu jezuitów wstąpił 19 VII 1832 r. po ukończeniu gimnazjum w Tarnopolu. Nowicjat odbył w Starej Wsi (1832-1834), filozofię studiował tamże (1835-1837), teologię w Nowym Sączu (1837-1841). Święcenia kapłańskie przyjął w Tarnowie 10 VIII 1841 r. Przejściowo nauczał filozofii w Nowym Sączu (1845-1847) i teologii moralnej w Krakowie (1867--1870). Większość życia poświęcił głoszeniu kazań, rekolekcji, misji ludowych oraz pracy pisarskiej. W 1846 r. był przydzielony Karolowi Antoniewiczowi do pomocy w głoszeniu misji na terenach objętych rabacją galicyjską, później towarzyszył Antoniewiczowi w misjach na Śląsku i w poznańskiem. W 1870 r. dał incjatywę wydawania „Tygodnika Soborowego". Komponował też wiele pieśni religijnych. Zmarł w Krakowie 12 VIII 1889 r.

I.

1. Co mówią ludzie o Renanie czyli zdania uczonych mianowicie Francuzów i Niemców o najnowszym dziele Ernesta Renana pod tyt. Życie Jezusa. Kr. 1864 8° s. 72. Wydanie anonimowe.

2. Krótki rys życia błogosławionego Piotra Kanizego kapłana Towarzystwa dla wiernych każdego stanu t. 45. Jezusowego. Lw. 1865 Druk. Ossolińskich 16° s. 52.

3. Żywot błogosławionego Jana Berchmansa angielskiego młodzieniaszka Towarzystwa Jezusowego. Lw. 1866 Druk. Ossolińskich 16° s. 83. — Toż. Opracował ks. Jan BADENI. Kr. 1890 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 157. Pobożne książki

4. Oratio de praestantia doctrinae Do-

ctoris Angelici Divi Thomae Aquinatis. Rkps ATJKr., sygn. 958 k. 195-198.

5. Piąta ewangelia nowoczesna czyli Ernest Renan. Rkps ATJKr., sygn. 967. Por. poz. 4.

II.

1. Przewodnik do roztrząsania sumienia. Nysa 1843 W tłoczni Müllera 8° s. 24.

2. Miesiąc maj zamykający w sobie modlitwy, pienia, uwagi i litanie dla używania przy majowym nabożeństwie. Piekary 1848 Druk. F. Henetschka 12 ° s. 64.

3. Nabożeństwo do konającego Serca Jezusowego za konających. Piekary 1850 8°. — Toż. P. [po 1851] 16° s. nlb. 4. — Toż. Lwów.

4. Pieśń z powodu uroczystości złotego wesela... pana Józefa Heer... i małżonki jego pani Maryi, rodzonej Matzke... dnia 20 maja 1850. Piekary [1850] 4° s. 8.

5. Tłum.: Pokutnik naszego wieku, zdarzenie prawdziwe z czasów Piusa VII papieża. Przekład z francuskiego. Piekary 1850 Nakł. Wielogłowskiego w Krakowie 8°. Tłumaczenie anonimowe.

6. Uczucie radości z powodu wyniesienia od Piusa IX na godność kardynała... biskupa wrocławskiego Melchiora de Diepenbrock... Piekary 1850 Druk. T. Henetzek 4° s. 4.

7. Wyd.: Lekcje i Ewangelie na cały rok kościelny z szczególnym uwzględnieniem świąt diecezji wrocławskiej, z dodatkiem patronów polskich i modlitw niektórych. Wr. 1850 H. Richter 8° s. 364. Wydanie anonimowe.

8. Książeczka jubileuszowa zamykająca w sobie naukę o jubileuszu, z dodatkiem modlitw służących do pozyskania tegoż jubileuszu miesięcznego, dla diecezji wrocławskiej od 2 do 31 marca 1851 r. naznaczonego. Niemieckie Piekary 1851 T. Heneczek 12° s. 47. Wydanie anonimowe.

9. Krzyżyk misyjny. Piekary 1851 8°. — Toż. Lw. 1851 8°.

10. Na dzień imienia najprzewielebniejszego J. M. księdza Jana Nepomucena Alojzego Fietzek, kanonika i komisarza... biskupa wrocławskiego..., proboszcza w Niemieckich Piekarach. B. m. 1851 4° s. 4.

11. Pieśń w dzień imienia W. J. księdza Jędrzeja Peterek z Towarzystwa Jezusowego... dnia 30 listopada 1851. Piekary [1851] 2°.

12. Wiersz przewielebnemu Imci księdzu Ludwikowi Markefce, dziekanowi bytomskiemu... od współbraci w dowód przywiązania ofiarowany w Mysłowicach dnia 12 marca 1851. B. m. [1851] 2°.

13. Handbuch der von Seiner Heiligkeit Pius IX errichteten Mässigkeits-Bruderschaft unter dem Schutze des Festgeheimnissen Maria Lichtmess. Breslau 1852 (na okł. 1853) Druck. R. Nischkowsky 8° s. nlb. 8, 379. — Toż w skórcie. Breslau 1852 Druck. R. Nischkowsky 8° s. VIII, 140. — Rkps tegoż w ATJKr., sygn. 278. — Toż w j. pol.: Manualik dla użytku członkom ustanowionego przez Ojca św. Piusa IX Bractwa Trzeźwości pod opieką NMP Gromnicznej, zawierający w sobie społeczne i prywatne nabożeństwa, modlitwy... Niemieckie Piekary 1854 8° s. 8, 169. — Toż. Niemieckie Piekary 1867 T. Heneczek 8° s. VIII 170.

14. Dowód miłości największej ku duszom w czyścu cierpiącym. Kr. 1854 Druk. J. Czecha 16° s. 15. Druk. anonimowy. — Toż. Kr. 1868 Druk. W. Jaworskiego 16° s. 32.

15. Litania na cześć błogosławionego Andrzeja Boboli męczennika z Towarzystwa Jezusowego. Lw. 1854 16° s. nlb. 4.

16. Nabożeństwo na cześć błogosławionego Jędrzeja Boboli męczennika. N. Piekary 1854 Nakł. T. Heneczka 16° s. 16.

17. Pieśń na cześć błogosławionego Jędrzeja Boboli męczennika z Tow. Jezusowego... Lw. 1854 F. M. Poremba 16° s. 2.

18. Pieśń na cześć błogosławionego Jana de Britto męczennika z Tow. Jez. od Piusa IX w poczet błogosławionych policzonego 18 maja 1852. Lw. 1854 M. F. Poremba 16° s. 2.

19. Nabożeństwo w czasie odpustu jubileuszowego przez Piusa IX nadanego, który w Archidiecezji Lwowskiej obrządku łacińskiego od dnia 15 października 1854 do dnia 15 stycznia 1855 obchodzić się będzie. Z dodatkiem nauk o odpustach i jubileuszu, z wyjaśnieniem kwestii o Niepokalanym Poczęciu N. M. Panny. Lw. 1854 P. Piller 8° s. 52.

20. Krótkie nabożeństwo ku czci św. Anioła Stróża. Lw. 1855 M. Poremba 16° s. 8 .— Toż. Lw. 1861 16° s. 8. — Toż. Lw. 1862. — Toż. Lwów 1865 16° s. 8.

21. Pieśń do Niepokalanego Serca Maryi, poczynająca się od słów: „Idźmy, tulmy się jak dziatki". Piekary 1855. — Toż. Lw. 1860.

22. Sposób odmawiania koroneczki o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Marii Panny. Lw. 1855 M. Poremba 1855 16° s. nlb. 4. — Toż. w j. franc. 16° s. nlb. 2.

23. Westchnienia do Boskiego Serca Pana Jezusa i do Niepokalanego Serca

NP Marii. Piekary 1856 16° s. nlb. 4. — P. 1856.

24. Modlitwa do Najczystszej Bogarodzicy na uproszenie zwycięzenia wszelkich pokus. Lw. 1862 16° s. nlb. 2. — Toż. Piekary b. d. 16° s. nlb. 2.

25. Przekł.: Droga do nieba czyli przewodnik dla duszy do ojczyzny niebieskiej oraz poznanie serca człowieka, czy w nim Bóg mieszka, czy szatan? Tłum. z niem. przez X. L. S. J. Kr. 1863 nakł. J. Bensdorfa 16° s. XXIV, 306, VI.

26. Pamiątka nabożeństwa majowego w kościele OO. Jezuitów we Lwowie 1864. Lw. 1864 Ossolineum 16° s. nlb. 4.

27. Nabożeństwo Bractwa Serca Jezusowego w kościołach XX. Jezuitów. Lw. 1865 12° s. XVIII, 8.

28. Pamiątka uroczystego obchodu policzenia w poczet błogosławionych jedenastu Męczenników Japońskich z zakonu ś. ojca Augustyna odbytego w kościele św. Katarzyny XX. Augustianów od 3 do 5 lipca 1868 roku w Krakowie. Kr. 1868 Nakł. Zgrom. XX. Augustianów, Druk. K. Budweisera 16° s. 23.

29. Koronacja cudownego obrazu Najświętszej Panny pod wezwaniem Matki Miłosierdzia w kościele OO. Jezuitów w Starej wsi pod Brzozowej. Lw. 1877 Nakł. OO. Jezuitów 16° s. 76.

30. Wianuszek majowy, uwity z pobożnych westchnień i krótkich modlitewek odpustowych z dołączeniem aktu heroicznej miłości ku świętym duszom w czyścu cierpiącym. Lw. 1877 16° s. 64.

31. Koronka o Panu Naszym Jezusie Chrystusie. Lw. 1878 Druk. Ludowa 16° s. 16. Druk. anonimowv.

32. Wyd.: Dawid PILCHOWSKI: Sto uwag krótkich a ważnych myślącym o swoim zbawieniu do roztrząśnienia podanvch. Wyd. 5 przejrzane i życiorvsem autora pomnożone przez... Kr. 1880 Druk. Czasu 16° s. 158. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu t. 5. — Toż. Wyd. 6... Kr. 1881 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 160. — Toż. Wyd. 7... Kr. 1896 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 156.

33. Nabożeństwo do Matki Boskiej Starowiejskiej poprzedzone historią cudownego Jej obrazu pod wezwaniem Matki Miłosierdzia oraz uroczystego obrzędu koronacii tegoż obrazu dokonanej 8 września 1877. Lw. 1881. Druk. Ludowa 16° s. 112.

34. Nowenny poprzedzające pięć głównych uroczystości Najśw. P. Marii od Św. Stolicy Ap. odpustami nadane. Lw. 1881 Druk. Ludowa 16° s. 67.

35. Pieśń do św. Kazimierza poczynająca się od słów „Lilio ze krwi Jagiellonów. B. m. r. — Toż w: F. JÓZEFOWICZ: Święty Kazimierz, królewicz polski. Lw. 1895 s. 126-130.

36. Pieśń wielkanocna poczynająca się od słów: „Alleluja! Żyje Jezus, On, co za nas życie dał". B. m. r.

37. Kazania Czeżowskiego ukazały się w zbiorach: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 1. Kr. 1898 s. 94-106; T. 6. Kr. 1902 s. 371-376; *Serce Jezusowe. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* Kr. 1910 s. 24--34. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1928 s. 42-51; *Na święta Pańskie. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 1. Kr. 1913 s. 20-25.

38. Listy: List do W. Mrowińskiego z 1855 o historii majowego nabożeństwa w Galicji. *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 72-74. — ATJKr. posiada zbiór listów (sygn. 287 I, 279 I-II, 932 AII), rękopisów ascetycznych (sygn. 6, 94, 141, 185) oraz wierszy (sygn. 858, 881 IV, 882 I, III, 907, 909 A-C, 911, 916, 934, 974 I, 1002 A).

III.

BEDNARSKI S.: Czeżowski Iwo. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 368, tamże literatura. — Ponadto: *Bonus Pastor.* R. 1889 nr 16 s. 129 (nekrolog); BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 s. 1766-1770; U stóp Matki Boskiej Nowicjackiej. Różne zapiski wspomnienia. Kr. 1900 s. 98, 105, 106, 108, 133-135, 168; Czeżowski Iwo. W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s. 290; *Nasze Wiad.* T. 2: 1906-1909 s. 93, 391, 696, 700; T. 3: 1910-1912 s. 573, 583; PACHUCKI J.: Matka Leona Jankiewicz. Kr. 1929 s. 63, 68; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 207; Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1872-1972. Kraków 1972 s. 195. ATJKr. Catalogus provinciae Galicianae Soc. Jesu in annum 1833 [— in annum 1890]; Dokumenty osobiste, sygn. 298 XII, XIV, 877, 878 II, 1081.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Czochron (Czochroń) Sebastian Jan Kanty (1750-1819), kanonik smoleński, profesor Uniw. Jagiellońskiego, kanonista.

Urodził się w 1750 r. w Poznaniu jako syn Marcina, burmistrza miasta Środki przy Poznaniu, i Katarzyny Kuczkowskiej. Uczył się w szkole parafialnej w Środce i w Akademii Lubrańskiego. W 1769 r. przyjął

niższe święcenia, a w maju 1770 r. zapisał się na studia w Uniw. Jagiellońskim, gdzie 1771 r. uzyskał bakalaureat i w 1772 r. doktorat filozofii. Przyjąwszy seniorat szkoły parafialnej św. Ducha, a następnie św. Anny, studiował równocześnie w krakowskim Uniwersytecie prawo i w tym czasie został księdzem. W latach 1775-1782 uczył matematyki, fizyki, prawa natury i astronomii w Szkołach Nowodworskich, od 1776 r. jako członek Kolegium Mniejszego. Dzięki poparciu H. Kołłątaja uzyskał stypendium Komisji Edukacji Narodowej na dalsze studia we Wiedniu i Strasburgu, zrealizowane w latach 1783-1785 i uwieńczone na strasburskim Uniwersytecie doktoratem prawa kanonicznego.

Po powrocie do kraju, odmówiwszy przyjęcia posady prefekta szkoły w Krzemieńcu, został Czochron w 1787 r. wiceprofesorem, a w 1790 r. profesorem prawa kanonicznego w Szkole Głównej Koronnej. Równocześnie pełnił w latach 1787-1790 obowiązki sekretarza Szkoły Głównej, w 1790 r. sekretarza Kolegium Moralnego oraz od 1787 r. regenta Archiwum uniwersyteckiego. W 1790 r. otrzymał probostwo w Luborzycy oraz kanonię (tytularną) katedry smoleńskiej. W 1796 r. został asesorem krakowskiej kurii biskupiej, a w 1800 r. egzaminatorem prosynodalnym. Po skasowaniu jego katedry przez rząd austriacki w 1804 r. przeszedł na emeryturę. W 1816 r. powołano go na członka krakowskiego Towarzystwa Naukowego.

Czochron był dobrym wykładowcą, choć Jan Śniadecki krytycznie go oceniał. W jego pracach widać wpływy galikańskie i józefińskie oraz fizjokratów francuskich.

I.

1. Decisiones canonicae de qualitate ordinandorum ex Libro primo Decretalium Gregorii IX titulo XI desumptae a... publice ad disputandum propositae 1775. Cracoviae [1775] 8°.

2. Uwagi moralne gruntujące się na prawie natury i religii dla wiadomości i pożytku młodzieży narodowej przez... W Krakowie 1782 kosztem Ignacego Grebla 8° k. nlb. 24.

3. Assertiones ex historia iuris canonici et iure ecclesiastico universo selectae, quas pro licentia gradum doctoris in iure canonico rite consequendi in Catholica Univ. Argentinensi... a. 1785 solemni examini submisit... Argentorati [1785] Typis Francisci Georgii Levrault 4° k. 1, s. 59.

4. Dysertacja z prawa kanonicznego. Powst. 1786. Rkps Bibl. Jag., sygn. 4402.

5. Institutiones processus iudiciarii primae instantiae fori ecclesiastici et civilis. Pars 1-2. Powst. 1790-1800. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 3483/I.

6. Rękopism...: 1) Series doctorum et professorum medicinae doctorumque utriusque iuris variis temporibus in Universitate Cracoviensi creatorum, item series praepositorum ecclesiae collegiatae S. Floriani in Kleparz..., k. 1-12; 2) Metrica Facultatis Philosophicae ab a. 1525-(1789) seu series artium liberalium et philosophiae doctorum in alma Studiorum Universitate Cracoviensi creatorum et promotorum... 1804, s. 1-76; 3) A. 1792 Processus publici ordinarii, s. 77-83; 4) Powitanie wizyty diecezjalnej w kościele luborzyckim przez... dnia 6 lipca r. 1809, s. 124-150; 5) Metrica Facultatis Philosophiae ab a. 1657 seu series artium liberalium et philosophiae baccalaureorum diversis temporibus in Universitate Studiorum Cracoviensi creatorum ex libro... deprompta per... a. 1804, s. 1-180; Rachunek srebra i złota wziętego do stopienia od Komisji i oddanego za kwitami tejże Komisji w Krakowie 1794 podczas insurekcji, zaczętej 24 marca, skończonej 10 października..., s. 308-313. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3316.

II.

1. Kalendarz polski i ruski, w którym święta roczne i biegi niebieskie, czas siania, szczepienia, krwie puszczania, lekarstw zażywania, wschód i zachód słońca, przybycie i ubycie dnia etc. zwyczajnym porządkiem opisane. Na rok Pański 1774... przez... W Krakowie [1774]

w Druk. Akademickiej Kolegium Większego 4° k. 10. — Toż. Na rok Pański 1775. W Krakowie [1775] w Druk. Akademickiej Kolegium Większego 4° k. nlb. 10. — Toż. Na rok Pański 1776. W Krakowie 1776 w Druk. Akademickiej Kolegium Większego 4° k. 10. — Toż. Na rok 1777. W Krakowie [1777] w Druk. Akademickiej 4° k. 10. — Toż. Na rok Pański 1778. W Krakowie 1778 w Druk. Akademickiej Kolegium Większego 4° k. 10.

2. Wiadomość astrologiczna z 12 znaków niebieskich i 7 planet na r. 1776 przez... B. m. r. 4° k. 3.

3. Mowa... przy objęciu miejsca w Towarzystwie Lekarskim Szkoły Głównej Koronnej przez Rafała Czerwiakowskiego... 16 listopada 1779 roku o pożytkach sztuki lekarskiej miana. Kraków 1779.

4. Wiadomości algiebryczne. Początki rachunku przez litery alfabetu zawierające do pojęcia uczącej się młodzi w szkołach wojewódzkich krakowskich przystosowana roku 1780 przez... [Kraków 1780 w Druk. Akademickiej] 8° k. nlb. 16.

5. Oda na uroczyste imieniny... Józefa na Michałowie Michałowskiego wicestarosty i sędziego krakowskiego i... Józefy z Russockich Michałowskiej wicestarościny... przez... [Kraków 1781] 4° k. 5.

6. Mowa... miana w dzień otwarcia Szkół przed czytaniem uczniów do wyższych klas przeniesionych roku 1781 dnia 29 września. [Kraków 1781] 8° s. 8.

7. Oda na uroczyste imieniny... Ignacego Prussa na Zielonkach Zielińskiego pułkownika wojsk koronnych... przez... B. m. r. 4° k. 4.

8. Wyd.: Klasa V w Szkołach Wydziałowych Krakowskich. Popis roczny z prawa natury, fizyki, astronomii, algebry i wiadomości o rzeczach kopalnych pod dozorem... matematyki i klasy V nauczyciela w r. 1781. Kraków 1781.

9. Dysertacja o prawodawstwie kryminalnym na posiedzeniu publicznym Szkoły Głównej Koronnej 12 maja 1788 r. czytana. Kraków 1788.

10. Tłumaczenie tablicy ekonomicznej. Tłumaczył na lekcji publicznej... 15 Października 1787. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2531.

11. Prawo naturalne. R. 1790. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2531.

12. O podziale konsumpcji i cyrkulacji pieniędzy. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2531.

13. Dysertacja o podatkach. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2531.

14. O wymiarze sprawiedliwości kryminalnej. Cz. 1. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2531.

15. Listy: Do J. Przybylskiego i H. Kołłątaja. Wyd. Z. ZDRÓJKOWSKI w: Sebastian Czochron krakowski kanonista wieku Oświecenia, przedstawiciel humanitarnej myśli karnej w Polsce. *Zesz. Nauk. Uniw. M. Kopernika. Nauki Hum.-Społ.* Z. 5: 1961 Prawo. [Z.] 2: 1961 s. 11-62.

III.

SPORZEPIANKA M.: Czochron Sebastian Jan Kanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4. s. 368-369, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 6 cz. 1 s. 575-576, tamże literatura. — Ponadto: GLEMMA T.: Wydział Teol. U. J., s. 61, 103, 200; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 161-164; TENŻE: Prawo kanoniczne w okresie oświecenia oraz w XIX i XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 388-391; PATKANIOWSKI M.: Dzieje Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego od reformy Kołłątajowskiej do końca XIX wieku. Kr. 1964 s. 54-56, 69-71; BARDACH J.: Historia państwa i prawa Polski. T. 2. Wyd. 3. W. 1968 s. 520, 522; OPAŁEK K.: Oświecenie. W: *Hist. nauki pol.* T. 2 s. 398, 409, 420, 429, 432; TENŻE: Czochron Sebastian Jan Kanty. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 67; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 114-115. — Alb. stud. Uniw. Crac. T. 5 s. 170.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Czyrski, Czerski Aleksander (1626-1679), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się na Żmudzi w 1626 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 12 VII 1646 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1646-1648), filozofię studiował w Wilnie (1649-1652), teologię w okresie wojen szwedzkich w prowincji górnoniemieckiej (ok. 1655-1660). Po powrocie do kraju był profesorem filozofii w Akademii Wileńskiej (1668-1671), teologii moralnej w Wilnie (1664-1667, 1674-1677), Braniewie (1677-1679) i Krożach (1671-1673) oraz teologii polemicznej w Wilnie (1674-1677) i Braniewie (1677-1679). Zmarł w Wilnie 19 V 1679 r.

I.

1. Disputationes de controversiis fidei christianae, 1674-1675, dictate in Academia Vilnensi. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, dawna sygn. 2012.

II.

1. Disputationes logicae in Organum Aristotelis. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, dawna sygn. 2055.

III.

ARSJ. Lit. 10-15 (katalogi trzyletnie z lat 1649-1678); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1646-1679); Lit. 61 f. 650 (nekrolog); ATJKr., sygn. 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituanae Soc. Jesu) s. 147; Bibl. KUL., rkps 335 (Vitae mortuorum in Collegio Academico Vilnensi SJ) k. 10.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Czyrzyczkowic (Czyrzyczkowicz, Czyrzyckiewicz) Augustyn Andrzej († 1718), kanonik kilku kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Nie wiadomo, gdzie i kiedy się urodził. Studiował w Akademii Krakowskiej. W 1664 r. zdobył bakalaureat, a w 1666 doktorat filozofii, uczczony w panegirykach przez Daniela Castellebo (Famae theatrum) i Mikołaja Ludwika Tainera (Praemium virtuti). Uczył dialektyki w Szkołach Nowodworskich. W 1680 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1683 r. do Większego. Był prowizorem Bursy Starnigielskiej. W 1686 r. został wprowadzony na kantorię nowosądecką, który to fakt upamiętnił Jan Patyński w wierszu „Concentus musarum". W rok później uzyskał bakalaureat teologii, a w 1698 r. doktorat. Z tej okazji napisali utwory panegiryczne Stanisław Dasczyński (Meridies laureati honoris), Marcin Fidetowicz (Gratiae novo auspicati), Jan Albert Łopuszyński (Exuviae triumphales eruditae Palladis), Jan Samuel Podgórski (Modus sciendi ignotum) i Szymon Wosiński (Celsitudo triumviralis). W 1711 r. piastował urząd dziekana Wydziału Teologicznego, a od 1717 r. pełni obowiązki bibliotekarza Akademii.

Oprócz kantorii nowosądeckiej posiadał Czyrzyczkowic kanonie w kolegiatach św. Floriana i Wszystkich Świętych. Zmarł w 1718 r. Śmierć jego uczcił Stefan Idzi Wadowski panegirykiem „Beneficium immortalitatis".

I.

1. Quaestio theologica de reprobatione, ex prima parte Theologiae D. Thomae Aquinatis... quaest. 23 art. 3... pro licentia in S Theologia obtinenda... publicae disputationi proposita... Cracoviae 1698 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

2. Quaestio theologica de essentia gratiae habitualis, ex prima secundae q. 110 D. Thomae Aquinatis... ex 2 Sent. dist. 26 q. 1... pro doctoratu in S. Theologia obtinendo publicae disputationi proposita .. Cracoviae 1698 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

3. Quaestio theologica de prophetia, ex secunda secundae D. Thomae Aquinatis... quaest. 171... in Lectorio DD. Theologorum publicae disputationi proposita... Cracoviae 1698 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

4 Quaestio theologica de libro vitae, ex prima parte D. Thomae Aquinatis... quaest. 24... in Lectorio DD. Theologorum publicae disputationi proposita... Cracoviae 1698 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

II.

1. Quaestio physica de possibilitate existentiae mundi ab aeterno.. pro Collegio Minori in Lectorio DD. Theologorum publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1680 in Officina Francisci Cezari 2° k. 2.

2. Quaestio methaphysica de aeternitate... pro loco Maioris Collegii obtinendo publicae disputationi proposita... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

III.

Statuta nec non liber promotionum, s. 334; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 194, 196.

Bp Edward Ozorowski

Ćwierzowicz Franciszek Antoni (1738-1799), prałat kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Z pochodzenia mieszczanin, rozpoczął w Akademii Krakowskiej studia zapewne w połowie lat 40-tych XVIII w., skoro w 1751 zdobył mistrzostwo filozofii. Wszakże dopiero w 10 lat później (1761) doktoryzował się na Wydziale Filozofii i rozpoczął wykłady dialektyki w Szkołach Nowodworskich. Został seniorem szkoły św. Floriana na Kleparzu, a w 1762 r. został przyjęty do Kolegium Mniejszego na podstawie rozprawy z zakresu logiki. Wraz z kolegiaturą mniejszą otrzymał wtedy dyrektorstwo w Akademickim Seminarium Diecezjalnym w Krakowie oraz notariat publiczny z nadania kościelnego. Ten ostatni tytuł wraz z następującą zaraz potem szybką karierą prawniczą świadczą, że równocześnie z zajęciami na Wydziale Filozofii studiował Ćwierzowicz prawo. Jakoż w 1763 r. zdobył bakalaureat obojga praw oraz seniorat Bursy Prawników, a w 1764 r. został powołany do Kolegium Prawników na podstawie dysertacji o prawie uniwersyteckim w świetle prawodawstwa kościelnego i cywilnego. Nie przejawił jednak szerszej działalności pisarskiej poza pracami dyplomowymi i panegirykami.

Wiele czasu poświęcił zajęciom dydaktycznym, wykładając kolejno, prawo kanoniczne, prawo naturalne i ponownie kanoniczne jako profesor kazuistyki fundationis doctorianae. W 1764 r. otrzymał z prezenty uniwersyteckiej probostwo w Mogilanach k. Krakowa i w 1771 r. został kanonikiem kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, w której w 1776 r. doszedł do godności kanclerza. Ok. 1778 r. został asesorem sądu biskupiego, a w 1779 r. otrzymał prebendę szpitalną w Myślenicach. Zmarł w Krakowie 9 VIII 1799 r.

I.

1. Disertatio canonico-civilis de iure universitatum studii generalis... ad publice disputandum proposita. Cracoviae 1764 Typis Seminarii Episcopalis Academico-Dioecesani 2° k. nlb. 17.

2. Dissertatio canonico moralis de sacramentis in specie cum resolutionibus casuum ex corpore iuris canonici desumpta... Cracoviae 1776 Typis Seminarii Episcopalis Academici 4° k. A-K_4.

II.

1. Quaestio logica de termino... Cracoviae 1761 In Typogr. Seminarii Academici 2° k. nlb. 2.

2. Prawa ręka na wykupienie niewolników... św. Jan de Matta... przy dorocznej jego uroczystości... w kościele OO. Trynitarzy na Kazimierzu... pokazany. Kraków 1763 Druk. Seminarium Biskupiego Akademickiego 4° k. nlb. 38.

3. Arbitra in omni causa consultissima, iurisprudentia sive laudatio eiusdem... brevi proloquio officiose facta. Cracoviae 1763 Typis Seminarii Episcopalis Academico-Dioecesani 4° k. nlb. 19.

4. Sonus tubarum... ex obitu Adami de Zakliczyn Jordan... Cracoviae 1763 Typis Universitatis 2° k. 19.

5. Splendor honoris theologici... Simonis Szczecinski Ordinis Carmelitarum... exortus, dum... doctoratus theologiae... insigniretur... Cracoviae 1763 In Typogr. Seminarii Academico-Dioecesani 2° k. 11.

III.

PUTANOWICZ J. A.: Życie, cuda i dzieje kanonizacji św. Jana Kantego. Kr. 1780 k. 200; MECHERZYŃSKI K.: O wizycie Akademii Krakowskiej odbytej w roku 1766 przez K. Sołtyka. W: *Rozpr. AU Wydz. Filoz.-Hist.* T. 1 s. 167; SCHULTE J. F.: Die Geschichte der Quellen und Literatur des canonischen Rechts von Gratian bis auf die Gegenwart. Bd 3 Teil 1. Stuttgart 1880 s. 774, Teil 2/3 s. 356, 362; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa. Cz. 2. Kr. 1896 s. 285; CHOTKOWSKI W.: Historia polityczna Kościoła w Galicji za rządów Marii Teresy. T. 2. Kr. 1909 s. 16, 139, 140; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna 1777-1786. Wr. 1957 s. 40-41; BAJDA J.: Teologia mo-

ralna (kazuistyczna) w XVII-XVIII w. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 292, 305; PETRANI A.: Historia prawa kanonicznego (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 513. — Schematismus fuer das Koenigreich Westgalizien 1799. Kr. b. r., s. 89; Korespondencja J. ŚNIADECKIEGO. Wyd. L. KAMYKOWSKI. Kr. 1932 s. 184; KOŁŁĄTAJ H.: Raporty o wizycie i reformie Akademii Krakowskiej. Wyd. M. CHAMCÓWNA. Wr. 1967 s. 153, 185. — Arch. Uniw. Jag., rkps 91: Liber diligentiarum baccalaureorum Philosophicae Facultatis, s. 303, 305-307; Bibl. Jag., rkps 5313 s. 9-12, 15-41, 44-111, 116-127; Rkps 5314 passim.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Ćwikliński Tomasz Antoni h. Nałęcz (2 poł. XVIII w.), profesor Akademii Zamojskiej, współautor konkluzji teologiczno-moralnych.

Studia na Wydziale Filozofii w Akademii Zamojskiej rozpoczął zapewne ok. 1770 r., skoro w 1774 r. zdobył bakalaureat, a następnie mistrzostwo sztuk wyzwolonych (1776) i doktorat filozofii (1779). Karierę akademicką rozpoczął w 1776 r., wykładając najpierw retorykę, a potem logikę i metafizykę (1782). Nosił wtedy tytuł „praeses classium" i pełnił dodatkowo obowiązki kapelana kaplicy akademickiej. Jako teolog i prawnik był współautorem konkluzji z zakresu teologii moralnej i prawa kanonicznego, ustalających m. in. skutki moralne i prawne czytania zakazanej literatury (tzw. kacerskiej). Pisał ponadto mowy swoim uczniom: M. Borzęckiemu, F. Bystrzonowskiemu, A. Dąbrowskiemu i M. Ostrowskiemu, prezentując w nich styl dość ciężki i zagmatwany. Z pracy w Akademii Zamojskiej zrezygnował Ćwikliński 9 IX 1782 r. z nieznanych bliżej powodów. W 1799 r. był nauczycielem wymowy w gimnazjum sandomierskim.

I.

1. Conclusiones ex theologia morali et iure canonico a VV. DD. Martino Degen, Thoma Ćwikliński, Matthaeo Żłoba et Joanne Poznański... publice propugnatae 10 et 11 julii... Zamoscii 1775 Typis Academiae Zamoscensis 4° k. nlb. 10.

II.

1. Conclusiones philosophicae... D. Thomae conformes... expositae. Ex logica... in assistentia M. S. Szpądrowski professoris eiusdemque. B. m. 1774 4° k. nlb. 4.

2. Mowa do Józefa z Kosunowa... od kończącego szkoły M. Borzęckiego syna miana. B. m. 1779 4° k. nlb. 4.

3. Mowa z nauk szkolnych... trzech miesięcznej pracy w Akademii Zamojskiej szkoły krasomówstwa... przez A. Dąbrowskiego pod dozorem... miana. B. m. 1779 4° k. nlb. 15.

4. Oratio pro Immaculata Conceptione Mariae ad aedes insignis collegiatae Zamosciensis per Marcellum Ostrowski succamerarii Braclaviensis filium... rhetoricaes auditorem sub assistentia... dicta. Zamoscii 1779.

5. Oratio pro laudibus divinissimi Joannis Cantii ad aedes ecclesiae insignis collegiatae Zamoscensis per. F. Bystrzonowski... sub assistentia... dicta. Zamości 1780 4°.

III.

BEISE S.: Fructus philosophiae... Zamoscii 1776 s. 14. Zamieszczono rysunek herbu Nałęcz z wierszem pochwalnym; TARGOŃSKI J. K.: Propositiones philosopicae... Zamoscii 1782 k. 1; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 3 s. 136; ESTREICHER K.: T. 14 s. 479, 346, 350, t. 30 s. 296; KOCHANOWSKI J. K.: Dzieje Akademii Zamojskiej (1594-1784). Kr. 1899-1900 s. 279, LVIII, LXI, LXII, WADOWSKI J. A.: Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. W. 1899-1900 s. 68, 252, 301, 308, 306. — Schematismus für das Königreich Westgalizien 1799. Krakau b. r. s. 109.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Dagórski Tomasz Pius (1777-1858), kapelan kościoła na Powązkach w Warszawie, autor rozprawy teologicznej.

Urodził się 7 III 1777 r. Seminarium Duchowne ukończył w Warszawie, otrzymując święcenia kapłańskie w 1804 r. Od 1828 r. był kapelanem kościoła św. Karola Boromeusza na Cmentarzu Powązkowskim. Zmarł 6 II 1858 r. w Warszawie.

I.

1. Dysertacja czyli rozprawa o nieśmiertelności duszy człowieka. W. 1850 Druk. Misjonarzy 12° s. 76.

III.

CHMIELOWSKI P.: Dagórski Tomasz Piotr. W: *Wiel. enc. powsz. ilustr.* T. 15 s. 236. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1804-1858.

Ks. Michał Grzybowski

Daleszyński Jan h. Korczak (1669-1729), jezuita, autor rozprawy dogmatycznej.

Urodził się w Wielkopolsce 28 XII 1669 r. Po ukończeniu szkół jezuickich w Poznaniu wstąpił do zakonu jezuitów w Krakowie 4 XII 1685 r. Studium nauczycielskie odbył w Lublinie (1687-1688), filozofię studiował w Kaliszu (1690-1693), a teologię w Poznaniu (1695-1699), gdzie w 1698 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Rawie Mazowieckiej (1704-1706), teologii w Poznaniu (1706-1709), Krakowie (1709-1711), Jarosławiu (1711-1713) i w Toruniu (1713-1721) oraz prawa kanonicznego w Kaliszu (1721-1722). Od 1722 r. przebywał w Toruniu i pełnił funkcje duchownego domu zakonnego; tam też zmarł 28 V 1729 r.

I.

1. Disputationes theologicae... In Collegio Torunensi SJ, 1717-1718. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 1078.

II.

1. List do S. Wdziemborskiego z 1706. Rkps w Woj. Arch. Państw. w Krakowie, Teki Schneidra, 703.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 3 s. 299. — ARSJ.: Pol. 20-25 (katalogi trzyletnie z lat 1690-1730); Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1686-1729); Pol. 69 f. 567 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Damalewicz Stefan († 1673), kanonik włocławski, potem kanonik regularny lateraneński, historyk, hagiograf, autor dysertacji teologicznych.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej, zamieszkałej w Warcie w woj. sieradzkim. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1638 r. uzyskał doktorat teologii. Po przyjęciu święceń kapłańskich, piastował od 1637 r. urząd rektora Seminarium Duchownego we Włocławku, będąc jednocześnie kapelanem domowym bpa M. Łubieńskiego i kanonikiem kolegiaty w Kruszwicy. W 1640 r. otrzymał kanonię włocławską i objął stanowisko kaznodziei katedralnego. W dwa lata później rozpoczął

nowicjat u kanoników regularnych w Kłodawie, skąd po złożeniu profesji zakonnej udał się do Kalisza, aby pełnić obowiązki zastępcy przełożonego, a od 1649 r. przełożonego klasztoru. W 1645 r. brał udział jako przedstawiciel archidiecezji gnieźnieńskiej w Colloquium charitativum w Toruniu, a w 1646 r. w kapitule generalnej swego zakonu w Rawennie. W 1652 r. przebywał jakiś czas w Rzymie. W 1660 r. wpadł w zatarg z władzami zakonnymi i na mocy dekretu prymasa W. Leszczyńskiego został złożony z urzędu przełożonego klasztoru w Kaliszu. Rozżalony osiadł w opactwie w Trzemesznie, poświęcając resztę życia pracy pisarskiej.

Damalewicz zasłużył się głównie: dla historii Kościoła w Polsce przez kontynuowanie Długoszowych katalogów arcybiskupów gnieźnieńskich i biskupów kujawskich, dla hagiografii przez opracowanie żywotów bł. Bogumiła i św. Wojciecha, a dla teologii przez wydanie dwóch dysertacji z zakresu teologii moralnej. Zmarł 10 VI 1673 r. w Trzemesznie.

I.

1. Conclusiones ex theologia morali fundatae in actibus humanis de peccatis in genere ad disputandum publice propositae in contubernis clericorum Seminarii Vladislaviensis... B. m. 1637 4° ark. A-E.

2. Quaestio theologica de merito bonorum iusti operum... publice ad disputandum... pro solenni in doctorem Sac. Theol. inauguratione proposita... B. m. 1634 4° k. 5.

3. Vitae Vladislaviensium Episcoporum... in quibus accurate ipsorum successio, mores, et pro aris ac focis gesta negotia complurium ecclesiarum coenobiorumque in Dioecesi Vladislaviensi initia nec non diversi in Regno Poloniae eventus, iucunda rerum et orationis varietate exhibentur. Opera et studio... Cracoviae 1642 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 4, s. 469, k. 1.

4. Stephanoma Praepositorum Vladislav. seriem et succesionem complectens, variis gemmarum, plantarum, herbarum, florum, virtutibus intermicans... a... concinnatum... Cracoviae 1643 ex Officina Valeriani Piątkowski 4° k. nlb. 28.

5. Series Archiepiscoporum Gnesnensium, atque res gestae, e vetustis antiquitatum ruderibus collectae... in lucem productae... Varsaviae 1649 Typis Petri Elert 4° k. 7, s. 406, k. 1.

6. Wyd.: Maciej RUDZKI: Lux Ecclesiae Andreoviensis S. Catharinae... Romae 1650 e Typographia Michaelis Cortellini 4°. — Toż. Romae 1655 ex Typographia Miachaelis Cortellini 4° k. nlb. 3, s. 57, 1. Dzieje klasztoru św. Katarzyny w Jędrzejowie.

7. Vita S. Bogumili archiepiscopi Gnesnensis, eremitae camaldulensis... ex antiquissimis gravium authorum chronicis excerpta... Romae 1661 Typis Ignatii de Lazaris 8° k. nlb. 7, s. 248. — Toż. Varsaviae 1717 8° k. 8, s. 423. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Historia świątobliwego życia błogosławionego Bogumiła, niegdyś arcybiskupa gnieźnieńskiego, a potem przez lat dwanaście w Pustyni Dobrowskiej w dziedzictwie własnym pobożnego eremity... na polski język przetłumaczona... przez X. Bartłomieja SOKOŁOWSKIEGO... W Kaliszu 1748 w Druk. Collegium Soc. Jesu 4° k. nlb. 11, s. 158, k. 1. Część drugą stanowi dziełko B. SOKOŁOWSKIEGO pt. Addytament różnych cudów poprzysiężonych, których ludzie doznali za wezwaniem intercesji Bogumiła S.

8. Wyd.: Augustyn KORDECKI: Nova Gigantomachia... editio secunda... Typis Clari Montis Częstochoviensis 1694 8° k. 4, s. 298. Tamże znajduje się oda Damalewicza pt. Tricolos tetrastrophos, s. 279-284.

9. Vita S. Adalberti. (Powst. 1672 r.). Rkps Bibl. Zamoyskich, sygn. 1152.

II.

1. Róża z opatrzności Boskiej nową szatą odziana, albo kazanie na poświęcaniu przewielebnego w Chrystusie ojca... Aleksandra Bucendorfa Kęssowskiego, opata oliwskiego, w kościele katedralnym włocławskim... miane. W Krakowie 1642 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 14. — Toż we fragm. wyd. A. CHODYŃSKI w: S. Damalewicz, Historyk, przełożony kanoników lateraneńskich w Kaliszu. P. 1872 s. 20-24.

2. Sapientia sive orbis desiderium Christi Domini Salvatoris in expectatione partus gloriosae Virginis Deiparae in

Ecclesia Polonorum. Romae 1652 in Typographia Jacobi Pheia. Druk bliżej nie znany.

3. Wyd.: Constitutiones Canonicorum Regularium Lateranensium Domus Calisiensis S. Nicolai... nunc... recognitae et iuxta Sacrosancti Concilii Tridentini ac Summorum Pontificum reformationis regularium decreta correctae per... Romae 1655 Typis Rev. Camerae Apostolicae 4° s. XXVIII k. A-E_{12}.

4. Testament. Wyd. A. CHODYŃSKI w: S. DAMALEWICZ. Historyk, przełożony kanoników lateraneńskich w Kaliszu. Poznań 1872 s. 113-125.

III.

MORAWSKI M.: Damalewicz Stefan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 397, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 109-110, tamże literatura. — Ponadto: JELONEK E.: Kto jest autorem „Nowej Gigantomachii"? Zniekształcony pamiętnik o. Kordeckiego. *Nasza Przeszł.* T. 31: 1969 s. 75-99; KŁOCZOWSKI J.: Zakony męskie w Polsce w XVI-XVIII wieku. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 528; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: Hist. nauki pol. T. 6 s. 116; CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 548.

Bp Edward Ozorowski

Damirski Cyprian (1616-1676), bernardyn, historyk swego zakonu.

Pochodził z Rusi, a do zakonu bernardynów wstąpił w 1636 r. Nowicjat oraz studium teologii ukończył zapewne w konwencie lwowskim. W 1646 r. był lektorem filozofii w klasztorze w Sokalu, a następnie teologii we Lwowie. W 1665 r. został gwardianem w Sokalu, w roku następnym prokuratorem beatyfikacji Jana z Dukli, w związku z czym opuścił przełożeństwo sokalskie i osiadł we Lwowie. Napisał żywot Jana z Dukli po łacinie i po polsku oraz dał wymalować szereg obrazów w prezbiterium kościoła lwowskiego, przedstawiających życie i cuda Jana. Napisał również kronikę swojej prowincji zakonnej, w której przedstawił szczegółowo także wojny kozackie z lat 1648-1651. W 1669 roku został gwardianem w Dubnie, w 1673 wszedł do zarządu Ruskiej Prowincji, a w 1675 został prowincjałem. W 1676 r. wziął udział w kapitule generalnej w Rzymie. Wracając, zmarł 5 VI 1676 r. na granicy austriackiej.

I.

1. Thaumaturgus Russiae Beatus Servus Dei Joannes de Duchla... suapte in historia vitae exacte effigiatus. Leopoli 1672 in Typogr. Regia Jacobi Mościcki 4° s. 7, 80. — Fragm. pt. Lampades seraphicae servo Dei Joanni Duclano votivo cultu accensae. Leopoli 1672 Typis Jacobi Mościcki 8°.

2. Cudotwórca Kraju Sarmackiego Bł. Sługa Boży bł. Jan z Dukli... W Zamościu 1673 w Druk. Akademickiej 16° k. 4 s. 176.

3. Fundatio Fratrum Minorum de Observantia in partibus Poloniae anno Domini 1454... (doprow. do 1651 r.). Wyd. S. BARĄCZ: Pamiętnik zakonu oo. bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 45-193 (z opuszczeniami). — Fragm. wyd. pt. Ex relatione P. Cypriani Damirski 1676. La Palestina e le rimanenti Missioni Francescane. [Roma]. R. 1: 1890 s. 663-668; R. 2: 1891 s. 44-47, 134-141, 362-366

III.

KANTAK K.: Damirski Cyprian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 398-399, tamże literatura i źródła. — Ponadto: BARĄCZ S.: Cyprian Damirski. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 2 s. 1-6; WYCZAWSKI H.E.: Katalog Archiwum Prowincji Bernardynów w Krakówie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 79 (opis rękopisu kroniki).

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Damrot (Damroth) Konstanty Augustyn, pseud. i krypt.: Czesław Lubiński, D., K., (1841-1895), katecheta, autor podręcznika katechetyki.

Urodził się 14 IX 1841 r. w Lublińcu jako syn Konstantego i Karoliny z Jüttnerów. Pochodził z wielodzietnej rodziny chłopskiej. Naukę rozpoczął w szkole elementarnej w Lublińcu, a następnie przy pomocy swego wuja, ks. Juliusza Jüttnera, przez 2 lata uczęszczał do gimnazjum

we Wrocławiu, potem w Opolu, gdzie w 1862 r. uzyskał świadectwo dojrzałości. W latach 1862-1864 studiował filologię i teologię na Uniw. Wrocławskim. W 1864 r. brał udział w wojnie duńsko-pruskiej, a w 1866 r. przez 3 miesiące pełnił służbę wojskową w czasie wojny austriacko-pruskiej. W 1863 r. wstąpił do wrocławskiego Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego, a w 1865 r. zapisał się do dwujęzycznego Koła Górnoślązaków, które przekształcił w Towarzystwo Polskich Górnoślązaków. Już wtedy pisał wiersze pod pseudonimem Czesław Lubiński. Po ukończeniu studiów teologicznych przyjął dnia 27 VI 1867 r. święcenia kapłańskie i objął stanowisko wikariusza w Opolu. W kwietniu 1868 r. został katechetą w seminarium nauczycielskim w Pilchowicach. W latach 1870-1883 pełnił funkcję dyrektora Seminarium Nauczycielskiego w Kościerzynie na Pomorzu. Po powrocie na Śląsk, objął kierownictwo Seminarium Nauczycielskiego w Opolu. W 1887 r. zamieszkał w Prószkowie, gdyż tam przeniesiono Seminarium z Opola. W 1892 r. przeszedł na emeryturę, prowadząc w dalszym ciągu ożywioną działalność pedagogiczną. Zmarł 5 III 1895 w Pilchowicach w klasztorze bonifratrów i został pochowany w ogrodzie klasztornym.

Damrot zyskał miano największego śląskiego liryka XIX w. Sławę przyniosły mu nie tylko wiersze, drukowane zbiorowo i w różnych czasopismach, lecz również prace naukowe. Spuścizna jego kryje w sobie głęboki patriotyzm. W swej działalności propagował również czytelnictwo książek polskich.

I.

1. Żywot Przebłogosławionej Dziewicy Bogarodzicy Panny Marii. Królewska Huta 1870 Nakł. K. Miarki 8° s. 211, nlb. 1, III, nlb. 1. Wybito 10.000 egzemplarzy o trzech edycjach w ciągu czterech miesięcy.

2. Katechetik oder Methodik des Religionsunterrichtes in der katholischen Volksschule. Danzig 1881 Verlag und Druck von H. F. Boenig 8° s. VIII, 168. — Toż. Aufl. 2. Danzig 1884 8° s. VIII, 199. — Toż. Wyd. 3. 1891.

II.

1. Wianek z Górnego Śląska. Poezje Czesława Lubińskiego (pseud.) Chełmno 1867 Druk. i Nakł. Ignacego Danielewskiego 8° s. 105, nlb. 3. — Toż pod zm. tyt.: Z niwy śląskiej. Poezje. T. 1-2. Wyd. 2 pomn. i popr. Bytom 1893 Nakł. Wyd. „Katolika" 8° t. 1 s. 150, nlb. 2; T. 2 s. 158, nlb. 2. — Toż. Wyd. 3. Oprac. i wstępem poprz. K. PRUS. Mikołów 1922 Nakł. Spółki Wydawniczej K. Miarki 16° s. X, 210.

2. Opis Ziemi Świętej. Do użytku szkolnego i prywatnego nakreślił... Gdańsk 1870 u F. Webera w Gdańsku i Leitgebra w Poznaniu 8° s. 116. — Toż. Gdańsk 1873 Czcionkami H. F. Boeniga 8° s. 160.

3. Obrazki misyjne z wszystkich krajów i wieków nakreślił... P. 1873 Nakł. Księg. M. Leitgebra i Sp., Czcionkami H. F. Boeniga w Gdańsku 8° s. 324, nlb. 2.

4. Przekł.: R. BAUMSTARK: Daniel O'Connel. *Gazeta Toruńska*. R. 1874 nr 181-248.

5. Dzieje Starego i Nowego Testamentu dla szkół katolickich. Pelplin 1876 J. N. Roman 8° s. 176.

6. Prosty wykład dziejów Starego i Nowego Testamentu katechetom, nauczycielom i rodzicom chrześcijańskim ofiaruje... Pelplin 1876 Czcionkami Stanisława Romana 8° s. 720.

7. Szkice z ziemi i historii Prus Królewskich. Listy z podróży odbytej przez Czesława Lubińskiego. Gdańsk 1886 Nakł. E. Michałowskiego, Czcionkami tegoż w Pelplinie 8° s. 319, nlb. 1. — Toż pod zm. tyt.: Listy z podróży odbytej przez Prusy Królewskie przez Czesława Lubińskiego. *Gazeta Toruńska*. R. 1877 nr 274 i nn.; R. 1878 nr 1-55.

8. Przekł.: Pobożne rozmyślania na każdy dzień roku. Tłum. z łaciny z dodatkiem modlitw najpotrzebniejszych oraz psalmów śpiewanych podczas 40-godzinnego nabożeństwa. Bytom [1889] Nakł. i Druk. „Katolika" 8° s. 493, 32.

9. Przekł.: Iskry Ignacjańskie. Pobożne rozważania podzielone na wszystkie dni roku. Z łacińskiego przełożył na pol-

skie... z dodatkiem niektórych modlitw. Bytom 1894 Nakł. i Druk. „Katolika" 16° s 493.

10. Die ältern Ortsnamen Schlesiens, ihre Entstehung und Bedeutung. Mit einem Anhange über die schlesisch-polnischen Personennamen. Beuthen O.S. 1896 Feliks Kasprzyk, Druk. „Katolika" 8° s. 254. — Przedr. fragm. pt. Namen von Landschaften, Gebirgen, Flüssen und Ortschaften Schlesiens aus älterer Zeit. Mit einem Anhange: Ältere schlesisch-polnische Personennamen. Beuthen O.S. 1894 Verlag und Druck Buchdruckerei des „Katolik" 8° s. 48.

11. Książeczki dla katolickiego ludu polskiego. Bytom 1896 Nakł. i Druk. „Katolika" 12° s. 39, k. 1. Pod pseud.: Czesław Lubiński.

12. Wiersze Czesława Lubińskiego napisane w ostatnich miesiącach życia. Bytom 1896 Nakł. i Czcionkami Wyd. „Katolika" 16° s. 40.

13. Wiersze: „Śląsk moja ojczyzna", wiersz bez tytułu. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 57; Wiersz bez tytułu. Tamże. R. 37: 1895 nr 60, dodatek: Ziemia polska. Tamże. R. 37: 1895 nr 80; Ostatnie życzenie. *Katolik.* R. 28: 1895 nr 32; Zdania Czesława Lubińskiego. Tamże. R. 28: 1895 nr 34, nr 35; Nasze hasło. *Zwierciadło.* (Bochum). R. 3: 1895 nr 3 s. 9; Dla nas wszystkich. Tamże. R. 3: 1895 nr 3 s. 16; Doskonałość. Tamże. R. 3: 1895 nr 4 s. 17; Znasz ty tę ziemię. Tamże. R. 3: 1895 nr 6 s. 27; *Nasz oręż.* Dziennik Chicagoski. R. 10: 1899 nr 180 s. 20; Nasz oręż. W. J. Chociszewski. Scena ludowa. Gniezno 1900 s. 90-92.

14. Wiersze ogłaszane w czasopismach: *Pielgrzym.* R. 19: 1886; Dz. Chic. R. 5-6: 1894-1895; *Zgoda.* (Chicago). R. 14: 1894. Do czasopism tych nie udało się dotrzeć.

15. Wiersze wybrane. Wstępem poprzedził i do druku przygotował Stanisław KOLBUSZEWSKI. Wr. 1965 Wyd. Zakł. Nar. im. Ossol. 16° s. XXXV, nlb. 1, 194, nlb. 2.

16. Listy: Do I. Danielewskiego z 1866. Wyd. w: *Katolik.* R. 28: 1895 nr 78. — Do Towarzystwa Naukowego Górnośląskich Akademików z 1883. Rkps Bibl. Śląskiej w Katowicach. Akta Towarzystwa. Sygn. 2 III. — Do W. Lossa z 1883. Wyd. J. REITER. *Śląsk lit.* R. 1953 nr 6/7 s. 235. — Do A. Napieralskiego z 1891. Wyd. w: *Kurier śląski.* R. 12: 1920 nr 77 s. 8. Fragm. przedr. J. REITER w: *Kwart. Opol.* R. 1: 1956 nr 2 s. 21. — Do B. Koraszewskiego z 1893. Wyd. w: *Gaz. Opol.* R. 25: 1915 nr 153 s. 2. — Do A. Napieralskiego z 1893. Wyd. J. REITER w: *Śląsk lit. R.* 1953 nr 6/7 s. 235-236. — Do L. Rzepeckiego z 1870. Wyd. H. R. w: *Gaz. Lud.* R. 1911 nr 181. Przedr. J. REITER w: *Śląsk lit.* R. 1953 nr 6/7 s. 234.

III.

SZRAMEK E.: Damrot Konstanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 399-400, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 13 s. 395-398, tamże literatura. — Ponadto: Śp. ks. Konstanty Damroth. *Ateneum.* R. 20: 1895 t. 78 s. 401-402; Damrot Konstanty. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 4 s. 206-207; Damroth Konstanty. W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s. 322; ROGALSKI A.: Kościół katolicki na Śląsku. W. 1955 s. 219-223; REITER J.: Biblioteki polskich Tow. Akademickich we Wrocławiu w XIX w *Zesz. nauk. UWr.* Ser. A. 1956 nr 4: Bibliotekoznawstwo II s. 77-116; KAJTOCH J.: Pierwszy zbiorek poezji Konstantego Damrota. *Zar. Śl.* R. 29: 1966 z. 4 s. 653-670; TENŻE: Konstanty Damrot (1814-1895). Życie i twórczość literacka. Katowice 1968; SULIMA R.: Folklor różnych regionów. *Nowe Książki.* R. 21: 1969 nr 10 s. 698-701; ROPPEL L.: Nieco o działalności Konstantego Damrota w Kościerzynie. *Biul. Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego.* R. 5: 1968 nr 5 s. 29-31; MUSIAŁOWA M.: Damrot Konstanty Augustyn. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 154; POPIOŁEK K.: Historia Śląska od pradziejów do 1945 roku. Katowice 1972 s. 272-273, 336-337; BEDNORZ Z.: Poruszył Ziemię i serca Ślązaków. (Śląska pamięć o Koperniku i toruński spacer Damrota). *Kwart. Opol.* R. 19: 1973 nr 1/2 s. 140-156; Damrot Konstanty. W: *Enc. powsz. PWN.* T. 1 s. 555; GŁADYSZ A.: Literatura i piśmiennictwo. W: *Historia Śląska.* T. 3 cz. 1. W. 1976 s. 503, 512, 514; PATER M.: Lata nasilającego się nacjonalizmu i ustaw wyjątkowych. W: *Historia Śląska.* T. 3 cz. 1. W. 1976 s. 352-353; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX w. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 52.

Ks. Józef Mandziuk

Danilewicz Onufry od Najśw. Sakramentu, Aleksander Kazimierz h. Ostoja (1695-1753), trynitarz, historyk swego zakonu.

Urodził się w pow. oszmiańskim 27 I 1695 r. Do zakonu trynitarzy w Wilnie na Antokolu wstąpił w 1714 r. i tam odbył nowicjat oraz przeszedł kurs teologii, wyświęcony na księdza w 1718 r. Po klasztorach

swego zakonu pełnił obowiązki kaznodziei, lektora, prezydenta przyjmowanych nowych fundacji, był ministrem (przełożonym) redempcji (klasztoru) w Wilnie na Antokolu oraz dwukrotnie definitorem polskiej prowincji zakonnej. Oprócz kazań i rozmyślań ogłosił wartościowe dzieło z zakresu historii trynitarzy w Polsce „Facies chronologica". Zmarł w Łucku 24 XII 1753 r.

K. Estreicher nazywa Onufrego od Najśw. Sakramentu, autora zestawionych niżej dzieł, Taczalskim. Pewniejsza jednak jest wersja Ł. Janczaka i J.M. Giżyckiego, że Onufry miał nazwisko Danilewicz, ponieważ obaj znali źródła trynitarskie; trynitarze w życiu codziennym nie używali swych nazwisk rodowych.

I.

1. Facies chronologica... Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captivorum... compendiosa demonstratione repraesentans a... Leopoli 1748 Typis Collegii S.R.M. Societatis Jesu 4° k. ulb. 7, s. 530, k. nlb. 8.

II.

1. Idea potomnym pamiętna wiekom pobożnego życia i heroicznych dzieł... Józefa z Karczewa żytomierskiego, sokolnickiego... starosty na solennym pogrzebie jego w kościele beresteckim... przez... funeralnym kazaniem wyrażona roku Pańskiego 1725 dnia 12 marca. We Lwowie [1725] w Druk. Brackiej św. Trójcy 2° k. nlb. 2 s. 27.

2. Nowy Aaron Nazareński Jezus, ... w trynitarskich bazylikach Prowincji Polskiej i W.X.L. wielkimi słynący łaskami... W Wilnie 1730 w Druk. Akademickiej Societatis Jesu 4° k. 12, s. 435. Są to kazania.

Rószczka Aaronowa najliczniejszych łask boskich zamknięta Najjaśniejsza nieba i ziemi Królowa Maria Panna w uroczystych festach swoich przed polskim światem kazaniami przez... wysławiona. W Wilnie 1732 w Druk. Akadem. S. Jesu 4° k. 10, s. 627, k. 10.

4. Homo paulo minor ab Angelis ascetica perfectione vir caelestis ordinis superioris aspirationibus et seraphico amore ardens nec non e terris caelestia petens virtutum passu ad... immarcescibilem scilicet beatitudinem tendit. Leopoli 1738 Typis Colleg. Soc. Jesu 8°, s. 447, nlb. 3. Rozmyślania.

5. Aula caelestis devotissimis... erga Deum, Beatissimam Virginem Mariam et Sanctos Dei affectibus exuberans ac relucens hominis paulo minoris ab Angelis ascetica perfectione viri caelestis ordinis supernis aspirationibus et seraphico amore Dei ardens atque virtutum passu ad... immarcescibilem beatitudinem tendentis. Leopoli 1741 Typis Pauli Golczewski 8° k. nlb. 8, s. 490. Rozmyślania.

III.

J[ANCZAK] Ł.: Trynitarze w Polsce. W: *Enc. kośc.* T. 29 s. 225, 228; TENŻE: Danilewicz Onufry. W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s. 328-329; [GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Notatka o niektórych naszych siedzibach trynitarskich. Kr. 1912 s. 7, 89-90; TENŻE: Zniesione kościoły i klasztory rzymsko-katolickie... w wieku XIV... *Nova Pol. Sacra.* T. 1: 1928 s. 138; ESTREICHER K. T. 31 s. 12-13.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Dankwart Bartłomiej Baltazar (1629-1699), jezuita, homileta.

Urodził się na Mazowszu 27 II 1629 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 21 VII 1644 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1644-1646), tamże studiował retorykę (1646-1647) i filozofię (1647-1650). Nauczał następnie retoryki w Połocku (przynajmniej w 1652-1654). W czasie zawieruchy wojennej wyjechał do Pragi i tam studiował teologię razem z Wojciechem Tylkowskim i Janem Kwiatkiewiczem (1654-1658). Święcenia kapłańskie przyjął w Pradze 30 XII 1657 r. Na terenie Czech przebywał do 1662 r. i nauczał retoryki w Litomierzycach i Opawie. Po powrocie do kraju nauczał chwilowo retoryki w Reszlu (1661-1662), Wilnie (1663-1664), Pułtusku (1666-1667). Większość życia spełniał obowiązki kaznodziei, głównie w Warszawie. Był też kaznodzieją na dworze króla Jana Sobieskiego. Zasłynął jako znakomity kaznodzieja, hołdujący dawnym

tradycjom skargowskiej wymowy kościelnej. Za jedyne zadanie kaznodziei uważał uwielbienie Chrystusa, prowadzenie wiernych do życia prawdziwie chrześcijańskiego, potępiał zaś modne już w tym czasie schlebianie i popisywanie się uczonością i dowcipem. W latach 1690-1693 był rektorem domu nowicjatu w Wilnie, a w latach 1694-1697 rektorem Akademii Wileńskiej. Zmarł 5 VII 1699 w Wilnie.

I.

1. Breve directorium concionatoris apostolici. Vilnae 1699 Typ. Academicis Soc. Jesu 8° k. nlb. 35. Wydanie wcześniejsze, które miało się ukazać w Warszawie, nie jest znane.

2. Modus audiendi sacrum. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. dawna 1839.

II.

1. Elogium regi Joanni . Casimiro a Moschovitico bello triumphanti... Vilnae 1664 4°.

2. Kazanie na niedzielę wtórą postu w kościele Coll. Warszaw. św. Jana miane. Zamość 1675 Druk. Szymon Prątkiewicz 4° k. nlb. 8. — Toż. Gdańsk 1675 D.F. Rhetius 4° k. nlb. 6. — Toż w j. niem.: Eine Predigt gehalten am andern Sontage in der Fasten in der Collegiat Kirchen zu Warschau St. Johann genandt. Dantzig (1675) D.F. Rhetius 4° k. nlb. 6.

3. Przekł.: Alfons RODRIGUEZ: O postępowaniu w doskonałości i cnotach zakonnych. Cz. 3. Wilno 1698 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 203. — Toż Wilno 1758 Druk. Akad. SJ 4°. — Cz. 2 Wilno 1715 Druk. Akad. SJ 4° s. 505. Cz. 1 nie zdążył przetłumaczyć, niewielkie zaś fragmenty włączone do części 2-giej.

4. Lilia z ciernia śmierci triumfująca. Albo kazanie na egzequiach Pana Michała Paca wojewody wileńskiego. Vilnae 1715 Typ. Acad. Soc. Jesu 2° k. nlb. 12.

5. Artis praecepta rhetoricae... ad faciliorem vitae humanioris potissimum in Polonia tractationem tradita A.D. 1666. Rkps Bibl. Uniw. w Wil. dawna sygn. 2103.

6. Orationes variae per varios rhetoricae compositae locos per me Andream Wladislaum Gieczewski sub Rndo Balthasare Dankwart professore eloquentiae. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., dawna sygn. 2103.

7. Exercicia S.P. Ignatii. Hebdomada 1ma. Tradita a R. P... Rkps Bibl. Uniw.. w Wil., dawna sygn. 1995.

8. Annotationes ex concionibus P. Dankwart. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., dawna sygn. 2018.

III.

BEDNARSKI S.: Dankwart Bartłomiej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 422-423, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 154; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 421; RACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 s. 1817-1819; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 t. 2 s. 213; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil., t. 2 s. 567, 584; T. 3 s. 35, 573; SZULC Z.: Słownik lutników polskich. P. 1953 s. 44; RABIKAUSKAS P.: Dankwart Baltazar. W: *Encyclopedia Lituanica.* T. 2 Boston 1972 s. 21-22. — ARSJ. Bohemica 90 I (katalogi prowincji czeskiej z lat 1655--1662 nie uwzględniane w dotychczasowych badaniach).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Darowski Jan Kazimierz h. Nałęcz (1605-1666), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Urodził się w ziemi bełskiej w rodzinie szlacheckiej. Ok. 1620 r. wyjechał do Włoch i tam ukończył filozofię i 25 XI 1625 r. wstąpił do zakonu jezuitów. Studia teologiczne odbył w Rzymie. Do Polski powrócił ok. 1632 r. Nauczał prawa kanonicznego w Lublinie (1637-1639, 1648-1649, 1653-1654, 1663-1664), Jarosławiu (1644-1645) i Lwowie (1646--1647), teologii pozytywnej i polemicznej w Poznaniu (1641-1642) i Pisma św. w Krakowie (1642-1643). Działał na polu teatru jezuickiego. Umarł w Lublinie 25 IX 1666 r.

I.

1. Tractatus in 2dam et 3-tiam partem S. Thomae. 1643-1645. Rkps Bibl. Sem. Duch: w Gnieźnie, sygn. 85. Są to wykłady kilku profesorów. m. in. Darowskiego.

II.

1. Krótkie opisanie akcyjej z dziejów kościelnych i kronik polskich wybranej o chwalebnym męczeństwie św. Stanisława, biskupa krakowskiego... którą... młódź Collegium Lubelskiego Soc. Jesu na scenę podaje w roku 1638... Lublin 1638 4° k. nlb. 14.

2. Przekł.: Paullus GUALTER: Lot gołębice albo wysokie i świątobliwe żądze wstępującej duszy od świata, ziemi, nieba i siebie samej do Boga rytmem polskim z łacińskiego przetłumaczone. Kraków 1660 u Wdowy i Dziedz. Franciszka Cezarego 8° k. nlb. 64. — Toż pt. Canticum novum animi... Lot gołębice... Kalisz 1665 12° k. nlb. 127.

3. Oficjum codzienne z różnymi nabożeństwami. Kalisz 1724 Druk. Coll. SJ 8° i wydania następne przypisywane J. K. Darowskiemu, są przypuszczalnie dziełem Wacława DAROWSKIEGO.

4. Compendium bellorum in Regno Poloniae gestorum ab anno 1648 ad annum 1661. Rkps ARSJ. Pol. 93; Fotokopie w ATJKr., sygn. 2362.

III.

OLOFF E.: Polnische Liedergeschichte vom polnischen Kirchen Gesängen. Danzig 1744 s. 244; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 154-155; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 s. 1826; Darowski Jan Kazimierz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s. 341; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 352, 359, 984, 1266, 1267; ZALEWSKI L.: Teatr kolegium jezuitów w Lublinie. *Pam. Lubel.* T. 3: 1938 s. 5; HRABEL S., PEPŁOWSKI F.: Wiadomości o autorach i dziełach cytowanych w Słowniku Lindego. W. 1963 s. 53-54; TARGOSZ-KRETOWA K.: Teatr dworski Władysława IV, 1635-1648. Kr. 1965 s. 298; OKOŃ J.: Dramat i teatr szkolny. Sceny jezuickie XVII wieku. Wr. 1970 s. 246, 273, 274, 280, 306, 323, 403, 404. — ARSJ. Pol. 9-14 (katalogi trzyletnie z lat 1633-1665); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1632-1666); Pol. 68 f. 496 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Dauksza (Dauxa, Doksa) Aleksander Władysław h. Pierzchała (1677-1747), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista, kanonista.

Urodził się w powiecie wołkowyskim 24 VII 1677 r. Po ukończeniu szkół jezuickich wstąpił w 1695 r. do zakonu. Nowicjat odbył w Wilnie (1695-1697), filozofię studiował w Połocku (1697-1700), teologię w Wilnie (1703-1707) i tamże w 1706 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Nauczał w szkołach średnich w Mohylewie, Nieświeżu, Mińsku i Wilnie oraz w szkołach wyższych filozofii w Wilnie (1711-1714), a teologii scholastycznej, polemicznej i prawa kanonicznego w Warszawie (1714-1719) i Wilnie (1719-1721). Był przełożonym domu profesów w Wilnie (1721-1723, 1738-1741), prowincjałem litewskim (1723-1727, 1735-1738), rektorem Akademii Wileńskiej (1727-1731, 1741-1745), rektorem kolegium warszawskiego (1731-1735), a w końcu rektorem domu trzeciej probacji w Wilnie (1745-1747). Był jednym z najbardziej czynnych i zasłużonych organizatorów i przyczynił się skutecznie do dźwignięcia kulturalnego prowincji litewskiej, głównie poprzez odnowę szkolnictwa jezuickiego. Zreorganizował gospodarkę w majątkach kolegiów, dbał o polepszenie doli poddanych. Zmarł w Wilnie 18 IV 1747 r.

I.

1. Traktat przeciw kalwinistom i lutrom, iż nie są zdolni do funkcji obywatelskich. Wilno ok. 1719 4°. Druk nie zidentyfikowany, wydany zapewne anonimowo.

2. Wykłady z teologii scholastycznej i prawa kanonicznego miane w Wilnie w l. 1719-1721. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. F. 1135 apr 2 nr 74.

II.

1. Convivia dolus. [Vilnae] 1709 2° k. nlb. 2. Jest to „argumentum" sztuki dramatycznej w 5 aktach.

2. Circus flaminius sanguinis illustri... D. Joannis Nicolai Zgierski... in primo cathedram suam ascensu celebratus a collegio Crosensi Soc. Jesu. Vilnae [1710?] Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 19.

3. Erythra Sarmatiae terno Horbovio-

rum... Joannis Casimiri de Horbowa... celebrata a collegio Crosnensi SJ anno 1711. Vilnae [1711] Typ. Acad. SJ 2°.

4. Honor palatinus inter penates... domui Pocieianae familiaris...

5. Listy: 11 listów do Radziwiłłów z 1726-1744. Rkps w AGAD Arch. Radziwiłłów, dz. V teka 63 i 64. — Listy i rozporządzenia skierowane do prowincji w latach 1723-1727, 1737-1738. ATJKr., sygn. 1795 s. 583-602, 679-702.

III.

BEDNARSKI S.: Dauksza Aleksander Władysław W: *Pol. słow. biogr.* T. 4 s. 454-455, tamże literatura. Ponadto: BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 2 1891 s. 1841-1842; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 85; T. 3 s. 37; N[IEDZIELSKI] J.: Dauksza Władysław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s. 349; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 19, 22, 38, 92; RABIKAUSKAS P.: Daukša Ladislaus. W: *Encyclopedia Lituanica.* T. 2. Boston 1972 s. 37; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 417-418; Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia T. 2 cz. 1. Wr. 1976 s. 475-476 PETRAUSKIENE I.: Vilniaus Akademijos Spaustuve, 1575-1773. Vilnius 1976 s. 23, 54.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Dawidson Jerzy Józef († 1792), rajca miasta Starej Warszawy, senior archikonfraternii literackiej, pisarz ascetyczny.

Pochodził z rodziny irlandzkiej od dawna osiadłej w Polsce i posiadającej własny dom na Starym Mieście w Warszawie. O jego wykształceniu nic nam nie wiadomo. Był przez dłuższy czas rajcą Starej Warszawy i seniorem archikonfraternii literackiej przy kościele kolegiackim św. Jana Chrzciciela. Napisał i opublikował kilka dzieł treści ascetycznej, stanowiących ważne źródło do dziejów życia religijnego Warszawy w 2 poł. XVIII w. W 1755 r. wydał jedyny w swoim rodzaju modlitewnik i przewodnik po „kalwarii", założonej przez króla Augusta II w Ujazdowie pod Warszawą, w którym obok czytań pasyjnych z Pisma św. i modlitw rozłożonych na 27 stacji męki Pańskiej oraz wyliczenia dokładnych odległości między kaplicami, podał informację o kierunku obchodów, zaczynających się „przed dwoma krzyżami na kolumnach" (na dzisiejszym pl. Trzech Krzyży) i prowadzących przez Ujazdów (w okolicy dzisiejszej ul. Ujazdowskiej). Kalwarią ujazdowską opiekowali się trynitarze z Solca.

Dawidson napisał ponadto kilka innych ascetyków, normujących tradycyjne dla społeczeństwa Warszawy formy kultu pasyjnego i maryjnego, np. nabożeństwo do ukrzyżowanego Chrystusa w kaplicy Baryczów w kościele kolegiackim św. Jana, wielkopiątkowe nawiedzanie grobów Chrystusa w kościołach warszawskich, jak również specyficzne formy kultu Bogarodzicy szerzone przez archikonfraternię literacką w Warszawie.

I.

1. Kalwaria w Ujazdowie pod Warszawą... przez Augusta wtórego wystawiona... Warszawa 1755 w Druk. Collegium Księży Scholarum Piarum 8° k. nlb. 10 s. 139.

II.

1. Okręt płynący po burzliwym morzu świata... to jest nauka o modlitwie, życiu dobrym i szczęśliwej śmierci... Warszawa 1762 w Druk. Collegi Regii Scolarum Piarum 8° k. 7 s. 306 i k. 3.

2. Katechizm albo nauka chrześcijańska, nie tylko świeckim ale i pannom zakonnym i plebanom wielce pożyteczna... Warszawa 1765 w Druk. Societatis Jesu 12° k. 4 s. 225.

3. Nabożeństwo z krótką nauką dla braci archikonfraterni literackiej... Warszawa 1780 w Druk. Nadwornej J.K.M. 8° k. nlb. 8, 120.

4. Krótkie nabożeństwo codzienne do cudownego Pana Jezusa w kaplicy kolegiaty warszawskiej... Warszawa b. r. w Druk. Societatis Jesu 4° k. nlb. 4 s. 144.

5. Nabożeństwo codzienne... do cudownego Pana Jezusa Ukrzyżowanego łaskami słynącego w kollegiacie św. Jana... do druku podane 5-ty raz. Warszawa 1787 w Druk. Nadwornej J.K.M. 8° k. 3 s. 228. Wydanie poprzednie nieznane.

6. Sposób jak nabożnie obchodzić groby na wielki piątek na pamiątkę Grobu Jerozolimskiego... B. m. r. 8° k. nlb. 8.

7. Postrzeżenia meteorologiczne wraz z notami szczególnych zdarzeń w Warszawie. Rkps wymieniony przez F. M. SOBIESZCZAŃSKIEGO w: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 6 s. 835.

8. Spis domów i mieszkańców Starej Warszawy. Rkps wymieniony przez F.M. SOBIESZCZAŃSKIEGO jak poz. 7.

III.

KRZYŻANOWSKI A.: Pogląd na powołanie, dzieje i sprawy zakonu trynitarzy w Polsce. *Pam. Rel.-Mor.* R. 11: 1851 t. 20 s. 509-511. Dotyczy Kalwarii Ujazdowskiej; WÓJCICKI K. W.: Cmentarz Powązkowski pod Warszawą. T. 1 W. 1855 s. 102; ESTREICHER K. T. 15 s. 86, 87; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Dawidson Jerzy Józef. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 6. s. 835; KONARSKI K.: Warszawa w pierwszym jej stołecznym okresie. W. 1970 s. 60, 529.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Dąbczyński Andrzej (2 poł. XVIII w.), absolwent Wydziału Filozofii w Akademii Zamojskiej, autor konkluzji teologicznych.

O jego pochodzeniu i początkowych naukach nic nie wiadomo. Ok. 1773 r. rozpoczął studia w Akademii Zamojskiej, wieńcząc je w 1780 r. bakalaureatem, co upamiętnił w panegiryku W.M. Tepper. W tym też czasie oprócz filozofii studiował Dąbczyński teologię i prawo zarówno kanoniczne jak i cywilne pod kierunkiem profesorów P. Karasiewicza i M. Muszyńskiego. Owocem tych jego studiów był m.in. udział w dysputcie teologicznej w ramach teologii dogmatycznej i pozytywno-kontrowersyjnej z przedstawicielami myśli skotystycznej, franciszkaninem konw. i reformatem. W 1782 r. osiągnął mistrzostwo sztuk wyzwolonych i filozofii, broniąc w czerwcu tez dogmatycznych.

I.

1. Conclusiones theologicae ex theologia polemica et scholastico dogmatica... in Collegio Universitatis Zamoscensis publica disputatione et defensione declaratae. Zamoscii 1781 Typis Universitatis Zamoscensis 4° s. nlb. 16.

2. Conclusiones ex theologia polemico et scholastico dogmatica... Zamoscii 1782. Opis według ESTREICHERA K.: *Bibliografia polska.* T. 15 s. 1.

III.

TEPPER W. M.: Oratio honori D. Joannis Cantii... Zamoscii 1780 s. 1; KOCHANOWSKI J.K.: Dzieje Akademii Zamojskiej (1594-1784). Kr. 1899-1900 s. 329, 331, LXVIII.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Dąbkowski (Dombkowski) Stefan (1870-1917), zmartwychwstaniec, autor pierwszej pracy o zmartwychwstańcach w Ameryce.

Urodził się 24 XII 1870 r. w Kurzy k. Kalisza, jako syn Pawła i Józefy z Szurmińskich. Uczył się w Kaliszu. Studia teologiczne rozpoczął we Włocławku, gdzie też otrzymał święcenia niższe. W 1893 r. wstąpił do zgromadzenia zmartwychwstańców w Krakowie. (śluby 29 VI 1894). Teologię ukończył w Rzymie i tam otrzymał święcenia kapłańskie 11 VII 1897. Pracował wśród Polonii chicagowskiej jako duszpasterz w parafiach: Św. Stanisława Kostki, Św. Jacka, św. Jadwigi. Krótko był proboszczem parafi św. Jana Kantego w Chicago. Ostatnie 11 lat krótkiego życia spędził w Sanatorium św. Wincentego w St. Louis, gdzie zmarł 25 IX 1917 r. Spoczywa na Cmentarzu św. Wojciecha w Niles.

I.

1. Pierwszy zakon z łona Polski. *Dz. Chic.* R. 11; 1900 nr 112 s. 6; nr 118 s. 6; nr 123 s. 8; nr 153 s. 2. — Toż w osob. odb. Chicago 1900.

II.

1. Nasz patriotyzm i czyny. *Dz. Chic.* R. 8: 1897 nr 239 s. 4.
2. Mowa wypowiedziana na wieczorku literackim w parafii Św. Stanisława K[ostki]. *Dz. Chic.* R. 12: 1901 nr 16 s. 4.
3. Młodzież na Kantowie. *Dz. Chic.* R. 12: 1901 nr 40 s. 8.
4. Z Kantowa. *Dz. Chic.* R. 12: 1901 nr 133 s. 4; nr 156 s. 4; nr 157 s. 4; R. 13: 1902 nr 33 s. 4; nr 86 s. 8.
5. Fair na Kantowie. *Dz. Chic.* R. 12: 1901 s. 163 s. 8.
6. Głos dzwonów kościelnych. *Dz. Chic.* R. 12: 1901 nr 189 s. 4; nr 190 s. 2.
7. Echa z Kantowa. *Dz. Chic.* R. 13: 1902 nr 23 s. 4.
8. Listy: 14 listów do zmartwychwstańców z 1897-1903. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 11873-11886 b. pag.

III.

KWIATKOWSKI W.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego 1842-1942. Albano 1942 s. 372; IWICKI J.: The First One Hundred Years... Rome 1966 s. 97, 223; JANAS E. T.: Dictionary of American Resurrectionists 1865-1965. Rome 1967 s. 14. — Catalogus Archivi Congregationis a Resurrectione... Romae [1958] s. 7; Catalogus Congregationis a Resurrectione... Romae 1966 s. 98, 124.

Ks. Bolesław Micewski CR

Dąbrowski Agapit h. Ogończyk (1580?-1624), jezuita, autor komentarza teologicznego.

Urodził się w woj. łęczyckim prawdopodobnie w 1580 r. Do zakonu jezuitów wstąpił po ukończeniu retoryki 27 IX 1596 r. Studium nauczycielskie przeszedł w Jarosławiu (1598-1599), filozofię w Kaliszu (1599-1602), a teologię w Poznaniu (1602-1606). Wykładał filozofię w Kaliszu (1606-1611), a teologię dogmatyczną w Poznaniu (1611-1616) i w Krakowie (1623-1624). Był kaznodzieją w Poznaniu (1616-1620) i Lublinie (1620-1622). Zmarł 18 XI 1624 w Niepołomicach.

I.

1. In III partem D. Thomae commentarius... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 542 k. 130-381.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 3 s. 291; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 241; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 191. — ARSJ.: Pol. 7-8 (katalogi trzyletnie z lat 1603-1622); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1597-1623); Pol. 52 f. 4 (nekrolog); Pol. 68 f. 60 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Dąbrowski Jan Kanty (1791-1853), misjonarz, biskup sufragan poznański, autor rozprawki pastoralnej.

Urodził się 20 IX w Umieszkach Zawadzkich k. Mławy. Początkowe nauki pobierał w Mławie w szkole prowadzonej przez misjonarzy, a w 1810 r. wstąpił do ich zgromadzenia w Warszawie. Po ukończeniu Seminarium Świętokrzyskiego został wysłany w 1814 r. na wykładowcę teologii w diecezjalnym Seminarium Duchownym w Poznaniu. Tam też w tymże roku przyjął święcenia kapłańskie. Od 1817 r. sprawował tam również funkcję egzaminatora prosynodalnego.

W 1819 r. opuścił zgromadzenie i został wikariuszem w Błędowie w diecezji chełmińskiej. Następnie był kolejno proboszczem w Popowie i Wąbrzeźnie. Od 1826 r. wykładał teologię w Seminarium Duchownym W Chełmnie, a od 1829 r. — po przeniesieniu Seminarium w Pelplinie. Był tam też wicerektorem, a równocześnie proboszczem w pobliskim Lisewie. W 1836 r. Dąbrowski objął na zaproszenie arcybpa. M. Dunina urząd rektora i profesora Seminarium Duchownego w Gnieźnie.

W 1841 r. ks. Dąbrowski przeniósł się do Poznania, gdzie w kapitule katedralnej objął kanonię. W tym samym roku arcybp Dunin prosił Grzegorza XVI o sufraganię poznańską dla Dąbrowskiego, nominacja jednak przyszła dopiero w 1843 r., kiedy Dunin już nie żył. Sakrę biskupią otrzymał Dąbrowski 20 VIII 1843 r. w Gnieźnie. Wolą Dunina było, by jego następcą został Dąbrowski i rzeczywiście był podany jako pierwszy kandydat, lecz król skreślił z listy jego nazwisko.

Jako biskup pomocniczy arcybpa Przyłuskiego rozwijał Dąbrowski w archidiecezji szeroką działalność pasterską. W sposób szczególny szerzył akcję trzeźwości. Słynął również jako dobry mówca. Podczas pobytu w Paryżu w 1848 r. nawiązał ściślejsze więzy ze Zgromadzeniem Księży Misjonarzy. Był autorem „Książki do nabożeństwa", przypisywanej M. Duninowi. Zmarł 4 IV 1853 r. w Poznaniu.

I.

1. Nauka o sakramencie bierzmowania, wraz z modlitwami przed i po przyjęciu sakramentu tego, z polecenia ś.p. najprzewielebniejszego arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego, J. X. Marcina Dunina ułożona. Leszno 1841 Druk. Günthera. 16° s. 36. — Toż w j. niem. W Lesznie i we Wrocławiu 1867 Druk. E. Günther. Do przekł. niemieckich nie udało się dotrzeć.

II.

1. Przekł.: K. SCHMID: Życie św. Genowefy. Chełmno-Toruń 1835. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

2. Przekł.: K. SCHMID: Koszyk kwiatów, dla dziewcząt cnotliwych, kochających niewinność, czyli historia poczciwego ojca i córki. Chełmno-Toruń 1837. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

3. Przekł.: K. SCHMID: Wielkanocne jajko czyli połóż w Bogu zaufanie, On o tobie ma staranie. Powieść dla dzieci i ich przyjaciół na upominek wielkanocny. Chełmno i Toruń 1838 Druk. Lohsego. 8° s. 59. — Toż. Wyd. 2 Grudziądz-Brodnica 1843. Do wydania tego nie udało się dotrzeć.

4. Przekł.: K. SCHMID: Eustachiusz. Powieść z pierwszych wieków chrześcijaństwa. Gniezno-Leszno 1838- Toż. Wyd. 2. 1841. — Toż. Wyd. 3. 1848. — Toż. Wyd. 4. 1859. — Toż. Wyd. 5. 1862. — Toż. Wyd. 7. 1867. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

5. Przekł.: K. SCHMID: Franuś dobry i zły Kostuś czyli życie dwojga różnie wychowanych dzieci. Leszno 1840 Druk. Günthera. — Toż. Wyd. 2. 1844. — Toż. Wyd. 3. 1848. — Toż Wyd. 4. 1855. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

6. Książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików, szczególniej zaś dla wygody katolików Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej z polecenia... arcybiskupa Dunina ułożona. (Dla kobiet). Leszno i Gniezno 1842 Druk. E. Günthera. 16° s. nlb. 4, 782, nlb. 3. — Toż. (Dla mężczyzn). Leszno 1842 16° s. 782. — Toż. Wyd. 2. (Dla kobiet). Leszno 1844 16° s. nlb. 10, 787, nlb. 6. — Toż. Wyd. 2. (Dla mężczyzn). Leszno 1844 16° s. nlb. 12, 786, nlb. 6. — Toż. Nowe wyd. (Dla kobiet). Leszno 1853 Druk. Günthera. 16° s. nlb. 12, 784, nlb. 6. — Toż. Leszno (Dla mężczyzn). 16° nlb. 12, 786, nlb. 6. — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa, z polecenia... śp. arcybiskupa Dunina wyjęta z świeżo wyszłej książki dla wszystkich katolików szczególniej zaś dla wygody katolików Archidiecezji Poznańskiej i Gnieźnieńskiej. P. 1844 Druk. W. Stefańskiego 16° s. nlb. 14, VI, 780. — Toż. P. 1850 pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa z polecenia... śp. arcybiskupa Dunina dla wszystkich katolików, szczególnie zaś dla wygody katolików Archidiecezji Poznańskiej i Gnieźnieńskiej. Nakł. drugi. 16° s. nlb. 14, 6, 648. — Toż. P. pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa z polecenia... arcybiskupa Dunina dla wszystkich katolików szczególnie zaś dla wygody katolików Archidiec. Pozn. i Gnieźn. Druk. J. Jolowicz. Wyd. mniejsze. (Czwarty) 16° s. 11, VI, 648, VI. — Toż pod zm. tyt.: Dunin, to jest: Książka do modlenia się w domu, w kościele i na każdym miejscu, dla dusz pobożnych Chrześcijan Katolików płci obojga. Bochnia 1851 Druk. W. Pisz. 16° s. XII, 198, Dodatki s. 335, III. — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa dla Katolików napisana z polecenia śp. arcybiskupa Dunina. Wyd. nowe pomn. W. 1853 Druk. Bernstein. 16° s. 799, XIV. — Toż pod zm. tyt.: Dunin X. śp. arcybiskup. Książka do nabożeństwa dla Katolików (kobiet). Wyd. 2 pomn. 1856 Druk. Jaworskiego. 16° s. 788 s. XI. — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików szczególniej zaś dla wy-

gody katolików Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej z polecenia... arcybiskupa Dunina ułożona. Na nowo z rozkazu... arcybiskupa X. Leona Przyłuskiego po raz drugi przejrzana. Wyd. 3. (Dla kobiet). Gniezno 1861 Druk. J. B. Langiego. 16° s. nlb. 12, 788. — Toż (Dla mężczyzn). Wyd. 3. Gniezno b.r. 16° s. X, 786, 6. — Toż. Wyd. nowe. Piekary 1862 Druk. T. Heneczka 16° s. 12, 486, VIII. — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa z polecenia śp. arcybiskupa M. Dunina. Wyd. 5. Piekary 1867. 16° s. XX, 476, VII. — Toż. Wyd. 6. Piekary 1868. (Identyczne z piątym). — Toż. Piekary 1869. Wyd. 7 (Do wydania tego nie udało się dotrzeć). — Toż. Wyd. 8. Piekary 1870 16° s. XX, 493. — Toż. Wyd. 8. Tamże 1872. (Do wydania tego nie udało się dotrzeć). — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików szczególniej zaś dla wygody katolików Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej z polecenia... arcybiskupa Dunina ułożona. Na nowo z rozkazu... arcybiskupa X. Leona Przyłuskiego po raz drugi przejrzana. Wyd. 4. (Dla kobiet). Gniezno 1864 Druk. J. B. Langiego. 16° s. nlb. 10, 788, nlb. 10. — Toż. (Dla mężczyzn). Wyd. 4. Gniezno b.r. 16° s. nlb. 10, 778, nlb. 10. — Toż. Gniezno 1877. Małego formatu wyd. 1. (Dla kobiet). 16° s. 14, 827, nlb. 9. — Toż. Wyd. 4. Gniezno 1894. (Dla mężczyzn i kobiet osobno). 8° s. 800 i 8° s. 827. (Opis według ESTREICHERA). — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików na wzór książki polecanej przez... Arcybiskupa Dunina ułożona dla utwierdzenia w wierze. Wadowice 1864 Druk. J. Sobańskiego 16° s. XLVIII, 710. Dodatek: Pieśni nabożne oraz psalmy nieszporne dołączone do Dunina dla użytku ludu wiejskiego wybrane z najnowszych Kantyczek i Śpiewników, s. 170. — Toż. Wadowice 1865 16° s. 879. — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików na wzór książki polecanej przez... Arcybiskupa Dunina ułożona dla utwierdzenia w wierze, z przydaniem Stacji, Gorzkich Żali, Nieszporów na cały rok i najużywańszych pieśni. Wadowice 1875 Druk. F. Foltyna 16° s. XXX, 31-716, XV. — Toż. Wadowice 1879 Dla kobiet 16° s. 720, XVI. — Toż. Wadowice 1888 16° s. 718, XVII. — Toż. Wadowice b. r. 8° s. 736. (Opis za ESTREICHEREM). — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików ułożona podług książki wydanej z polecenia... Arcybpa Dunina. Wyd. nowe. Dla kobiet. W. 1870 Skład u W. Lange. 16° s. 788. — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa z polecenia śp. Arcybiskupa M. D., na nowo ułożona i pomnożona nowymi modlitwami. Częstochowa 1872 Druk. W. Kohna et Comp. 16° s. XX, nlb. 1, 22--560, IV. — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa Dunina (mniejsza). Częstochowa 1872 Druk. L. Kohna. (Opis według ESTREICHERA). — Toż. pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa z polecenia śp. arcybiskupa M.D. na nowo ułożona i pomnożona różnymi modlitwami. Częstochowa 1872 16° s. 560. — Toż. Częstochowa 1874 Druk. W. Kohna i A. Oderfelda 16° s. 560, IV. — Toż. Częstochowa 1879 16°, s. 560, IV. — Toż. Wyd. 7 stereotyp. Częstochowa 1880 16° s. 558, VI. — Toż. Wyd. 8, stereotyp. Częstochowa 1881 16° s. XX, 21-558, VI. — Toż. (Wyd. 9). Częstochowa 1888 16° s. XX, 21-570, VI. — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików, ułożona podług książki wydanej z polecenia... arcybiskupa Dunina Wyd. nowe. (Dla kobiet). Częstochowa 1876. 16° s. XVI, 784, VII. — Toż. Wyd. nowe. (Dla mężczyzn). Częstochowa 1886 16° s. XVI, 784. VII. — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików. Wyd. nowe. Dla mężczyzn. Częstochowa 1900 16° s. nlb. 2, III, nlb. 2, 8-784, VI. — Toż pod zm. tyt.: Książka do nabożeństwa dla wszystkich katolików, ułożona podług książki wydanej z polecenia Arcybiskupa Dunina. Wyd. nowe. Dla kobiet. W. 1872 Druk. J. Cotty. 16° s. XVI. 784, nlb. 7. — Toż. W. 1873 16° s. XVI, 784, nlb. 8. — Toż. pod zm. tyt.: Panie, zmiłuj się nad nami! Książka do nabożeństwa ułożona według książki Ks. Marcina Dunina, arcybiskupa gnieźnieńskiego dla użytku katolickiego ludu obojga płci. W. 1905 Druk. J. Steinbrener. 16° s. XVI. 17-511, nlb. 1.

7. Przekł.: [K. SCHMID]: Kaplica w Lesie i Gołąbek. Dwie powieści moralne dla dzieci i ich przyjaciół, przez autora Jajek Wielkanocnych. Toruń 1843 Druk. Lambeck. 8° s. 58 i 52. — Toż. Toruń 1844 8° s. 58, 52.

8. Przekł.: [K. SCHMID]: Lekarz cudowny, powieść na podarunek wielkanocny, przez autora Jajek Wielkanocnych. Toruń 1845 Druk. Lembeck 8° s. 52. — Toż (patrz poz. 9).

9. Przekł.: [K. SCHMID]: Lekarz cudowny, Starzec z gór, dwie powieści przez autora „Jajek wielkanocnych". Toruń 1958 Druk. Lembeck. 8° s. 52, 60, nlb. 2.

10. 15 kazań wyd. X. K. W: *Wybór nauk na uroczystości N. Marii Panny.* Gniezno 1876. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

III.

NOWACKI J.: Dąbrowski Jan Kanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5, s. 6; tamże literatura; SCHLETZ A.: Ks. Jan Kanty Dąbrowski biskup helenopolitański i sufragan poznański (1791-1853). *Nasza Przeszł.* T. 5: 1957 s. 217-237. — Ponadto: GLEMP J.: Rektorzy Seminarium Duchownego w Gnieźnie po roku 1835. *Stud. Gnesn.* T. 2: 1976 s. 345-350.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Dąbrowski (Dąmbrowski) Józef († 1724), reformat, teolog ascet., pastoralista.

Nie wiadomo, gdzie i kiedy się urodził oraz kształcił. Dnia 3 IV 1697 wstąpił do zakonu reformatów Wielkopolskiej Prowincji. Święcenia kapłańskie otrzymał ok. 1704 r. Zasłynął jako kaznodzieja. Wchodził w skład zarządu prowincji przez 6 lat jako sekretarz, a od 1722 r. jako definitor. Zmarł 9 VI 1724 w Toruniu-Podgórzu.

Dotychczas powszechnie (Estreicher, Kantak, Bar) utożsamiano Dąbrowskiego z innymi Dąbrowskimi o tym samym imieniu, autorem dwóch drukowanych kazań pogrzebowych, zmarłym również w Toruniu-Podgórzu 30 V 1696 r.

I.

1. Alimonia spiritualis pascens animas hominum brevi resolutione praecipuorum casuum et difficultatum circa administrationem sacramentorum occurrentium in dispositione moribundorum, sive naturali morte ac peste decedentium, sive iure ad mortem damnatorum cum adiectione variarum benedictionum ad commodum sacerdotum praesertim novellorum... B. m. 1722 8° k. 8, s. 286.

2. Wyprawa duchowna w drogę szczęśliwej wieczności tak kapłanom dla dyspozycji chorych i na śmierć skazanych jako też samym chorym i zdrowym przez różne akty a osobliwie przez ośmiodniową rekolekcją... B. m. 1722 8° k. nlb. 10, s. 168. — Wznowienia Alimonia spiritualis i Wyprawa duchowna z odrębną paginacją i jednym dla obu pozycji regestrem: Alimonia... [Częstochowa] 1748 Typis Clari Montis Częstochoviensis 8° k. nlb. 2, s. 264; Wyprawa duchowna... k. nlb. 6, s. 121,5. — Alimonia... [Częstochowa] 1755 Typis Clari Montis Częstochoviensis 8° k. nlb. 2, s. 264; Wyprawa duchowna... k. nlb. 6, s. 121, nlb. 5. — Alimonia... [Częstochowa] 1762 Typis Clari Montis Częstochoviensis 8° k. nlb. 4, s. 286; Wyprawa duchowna.. k. nlb. 7, s. 129, k. nlb. 1. — Alimonia... [Częstochowa] 1772 Typis Clari Montis Częstochoviensis 12° s. 286; Wyprawa duchowna... s. 129.

II.

1. Rozbrat i wojna duchowna grzesznika z światem tudzież z faworytami jego ciałem i czartem... [Poznań] 1719 Typis Acadamiae Posnaniensis 4° s. 114, k. nlb. 1, s. 227. Od s. 73 osobny tytuł: Batalia grzesznika pokutującego z światem i namiętnościami na polu umartwienia odprawująca się albo droga krzyżowa królewska najprostsza i najpewniejsza do nieba...

2. Trybut wiernego poddaństwa albo godzinki o Najśw. Pannie Maryjej Królowej Polskiej nowo na Jasnej Górze koronowanej. W Toruniu 1719 Druk. Jana Nicolai. Opis za: Katalog rękopisów staropolskich Biblioteki Kórnickiej XVI-XVIII w. Wr. 1971 T. 1 s. 63.

3. Konkurencja grzesznika do Najświętszej Familii Chrystusowej. Informacja ze współczesnego nekrologu. Obecnie druk nieznany.

III.

KANTAK K.: Dąbrowski Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 30, tamże literatura. — Ponadto: ESTREICHER K. T. 24 s. 408 (anonimowo Rozbrat i Batalia); T. 31 s. 344 (anonimowo Trybut podddaństwa. Tyt. niedokł. nie zna egz.); T. 34 s. 6 (Zabawa zbawienia, z przypuszczeniem autorstwa Dąbrowskiego nie znajduje potwierdzenia w źródłach rękopiśmiennych); BAR J. R.: Udział Polski w literaturze franciszkańskiej. (Bibliografia). *Stud. Theol. Vars.* R. 7: 1969 nr 1 s. 206 poz. 5205, nr 3, s. 216 poz. 5280. — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Hypomnema annalium. Series patrum et fratrum, s. 104; Liber contigens cathalogum in Provincia Reformatica Maioris Poloniae defunctorum (1624-1817), s. 45-46, 89; Liber mortuorum pro Conventu Coninensi (1624--1800), k. 26v. — J.A. SZTEINKE: Klasztor i kościół św. Antoniego OO. Reformatów w Warszawie 1623-1867. Lubl. 1970 (maszynopis Bibl. KUL).

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Dąbrowski Onufry (1802-1867), pijar, potem prałat kapituły włocławskiej, autor pracy liturgicznej.

Urodził się 1 VII 1802 r. w Łysobykach (dziś Jeziorzany) k. Garwolina. Był synem Franciszka. Wstąpiwszy do zakonu pijarów w 1818 r., studiował w latach 1819-1821 na Uniw. Warszawskim, a od 1832 r. uczył w szkołach pijarskich j. polskiego, łacińskiego, niemieckiego i historii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1830 r. W latach 1832-1834 pracował w konsystorzu włocławskim, a sekularyzując się w 1834 r., uczył krótko religii we Włocławku, następnie pracował do śmierci na stanowisku proboszcza w Nieszawie. Był kanonikiem kolegiaty kaliskiej, a w 1856 r. otrzymał kanonię w kapitule włocławskiej, zostając ostatecznie prałatem scholastykiem w tejże kapitule. Posiadał order św. Stanisława. Zmarł 23 VII 1867 r.

I.

1. Krótki wykład Mszy św. według obrządku rzymsko-katolickiego rozłożony na pytania z różnych teologów zebrany i w znacznej części ze stosownymi uwagami i objaśnieniami przerobiony i ułożony przez nauczyciela religii i moralności przy szkole powiatowej włocławskiej. Włocławek 1850 Druk. T. Bucholca 16° s. 79.

III.

Śp. ks. Onufry Dąbrowski. *Prz. Katol.* R. 5: 1867 nr 31 s. 495. — Schemat. Diec. Włocławskiej na lata 1838-1867.

Ks. Michał Grzybowski

Dąbrowski Tomasz (1841-1919), katecheta gimnazjalny, autor rozpraw liturgiczno-dogmatycznych.

Urodził się w 1841 r. w Pomorzanach k. Złoczowa w Archidiec. Lwowskiej. Teologię studiował na lwowskim Wydziale Teologicznym, święcenia kapłańskie przyjął w 1864 r. i został wikariuszem w kozowej. Po 4 latach przeszedł na wikariat w Suczawie na Bukowinie i był tam jednocześnie katechetą gimnazjalnym. W latach 1872-1899 pełnił obowiązki katechety w gimnazjum w Stanisławowie, udzielał się także w pracy społecznej, m. in. był członkiem Rady Miejskiej. Zmarł 19 IV 1919 r. w Stanisławowie.

Zasłynął szczególnie publikacjami kazań i podręczników biblijnych dla szkół średnich, lecz zajął się także zagadnieniami języków liturgicznych na terenie monarchii austriackiej i problemem różnic między unią a schizmą.

I.

1. Języki liturgiczne: słowiański, rumuński i ormiański w obrębie monarchii austriackiej. Stanisławów 1882 Druk. J. Dankiewicza 8° s. 20.

2. Różnice między unią a schizmą pod względem dogmatycznym i liturgicznym. *Wiad. Katol.* R. 1: 1883 nr 3 s. 17-19, nr 4 s. 26-27, nr 6 s. 41-44, nr 9 s. 68-69, nr 10 s. 73-75; nr 11 s. 81-82: Dodatek do różnicy między unią a schizmą. — Toż. w osob. odb. Lw. 1883 Druk. Ludowa 8° s. 46.

3. Co korzystniejsze dla społeczeństwa: rozwód czy nierozerwalność małżeństwa? *Gaz. Kośc.* R. 5: 1897 s. 17-18, 32-34.

II.

1. Współwyd.: Kazania i nauki na każdą niedzielę i święto w przeciągu całego roku, wydawane z dzieł oryginalnych dawnych naszych kaznodziei (na okładce: Biblioteka Kaznodziejsko-Polska wydawana z dzieł oryginalnych dawnych naszych kaznodziei) przez ks. Isaaka ISAKOWICZA kanonika i proboszcza ob. or. i ... katechetę gimnazjalnego w Stanisławowie. Ser. 1. Pierwsze półrocze. Biblioteka Kaznodziejsko-polska. T. 1. Lw. 1877 Druk. W. Manieckiego 8° s. XIII, nlb. 3, 344. Na s. V-VIII: ISAKOWICZ I. i DĄBROWSKI T.: Słowo wstępne. — Toż. Ser. 1. T. 2: Biblioteka Kaznodziejsko-polska. Lw. 1877 Druk. W. Manieckiego 8° s. nlb.

4, 407. — Toż. Ser. 2. T. 3. Lw. 1878 Druk. W. Manieckiego 8° s. nlb. 4, 373, nlb. 1. — Toż. Ser. 2. T. 4. Lw. 1878 Druk. W. Manieckiego 8° s. nlb. 4, 342.

2. Współwyd.: Kazania pasyjne, dwie serie wydane z dzieł dawnych naszych kaznadziei przez ks. Isaaka ISAKOWICZA kanonika i proboszcza ob. or. i... katechetę gimnazjalnego. Siedem słów Chrystusa na krzyżu. Nauk 7. Nauki postne. Kazań 6. Nowe wyd. Lw. 1878 (na okładce: 1879) Druk. W. Manieckiego 8° s. nlb. 8, 181, nlb. 2.

3. Historia gimnazjum w Stanisławowie Sprawozdanie Dyrekcji c. k. Gimnazjum w Stanisławowie za rok szkolny 1878 s. 1-48. — Toż. w osob. odb. pod zm. tyt.: Historia c. k. gimnazjum wyższego w Stanisławowie, skreślona przez... katechetę gimnazjalnego. Lw. 1878 Druk. I Związkowa 8° s. nlb. 2, 48.

4. Historia biblijna dla szkół średnich, wydziałowych i seminariów nauczycielskich, z mapą, ułożył... Cz. 1: Stray Zakon. Stanisławów 1881 Druk. J. Dankiewicza 8° s. 200, nlb. 1, VI, mapa Palestyny 4°. — Toż. Wyd. 2. Stanisławów 1888 8° s. 200, nlb. 1, VI, mapa. — Toż. Wyd. 3. Stanisławów 1894 8° s. 162, VI, mapa. — Toż. Wyd. 4. Stanisławów 1899 8° s. nlb. 4, 167, nlb. 1, VI, mapa, — Toż. Wyd. 5. Lw. 1906 Druk. G. Seyfarth 8° s. 174, VI, mapa. — Toż. Wyd. 6. Lw. 1911 Druk. Ludowa 8° s. 174, VI, mapa. — Toż. Wyd. 7. (Niedostępne). — Toż Wyd. 8 Lw. 1921 Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich 8° s. 162. — Część 2: Nowy Zakon. Stanisławów 1881 Druk. J. Dankiewicza 8° s. 171, nlb. 1, XII, mapa Palestyny 4°. — Toż. Wyd. 2. Stanisławów 1889 8° s. 171, XII, mapa. — Toż. Wyd. 3 przerobione i skrócone. Stanisławów 1896 8° s. 156, XII, mapa. — Toż. Wyd. 4. Lw. 1902 Druk. „Słowa Polskiego" 8° s. nlb. 4, 146, XII, mapa. — Toż. Wyd. 5. Lw. 1910 8° s. nlb. 4, 156, XII, mapa. — Toż. Wyd. 6. Lw. 1921 Druk. Zakł. Nar. im. Ossol. 8° s. 152, tabl. k. 1.

5. Kazania niedzielne, świątalne i przygodne, opracował... Stanisławów 1883 Druk. J. Dankiewicza 8° s. 500, nlb. 1. VII. — Toż. Wyd. 2 pomnożone pod zm. tyt.: Kazania świątalne i przygodne. Stanisł wów 1892 8° s. 457, VII. — Toż. Wyd. 3 przerobione i znacznie pomnożone. Stanisławów 1897 8° s. nlb. 4, 624. — Toż. Wyd. 4 pod zm. tyt.: Kazania świątalne. W.-Kr. 1902 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 4, 405. — Toż. Wyd. 5. W.-Kr. 1910, 8° s. 363.

6. Kazania o Męce Pańskiej na trzy posty. Stanisławów 1888 Druk. J. Dankiewicza 8° s. nlb. 4, 160, nlb. 4. — Toż. Wyd. 2. Stanisławów 1894 8° s. nlb. 8, 167. — Toż. Wyd. 3. W.-Kr. 1906 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 4, 202. — Toż. Wyd. 4. W.-Kr. 1907, 8° s. 194.

7. Kazania na niedziele całego roku. Stanisławów 1891 Druk. J. Dankiewicza 8° s. 367. — Toż. Wyd. 2. Stanisławów 1894 8° s. 383. — Toż. Wyd. 3. Wil. 1900 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 400. — Toż. Ser. 2. Kr. 1905 Druk. Związkowa 8° s. nlb. 4, 407.

8. Homilie na niedziele i uroczyste święta całego roku, opracował ... Stanisławów 1900 Druk. J. Dankiewicza 8° s. nlb. 4, 354, nlb. 4. — Toż Wyd. [2] nowe. W.-Kr. 1911 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 4, 457.

9. Szesnaście kazań o Najśw. Sakramencie. Lw. 1910 Druk. W. L. Anczyca w Krakowie 8° s. 171, nlb. 1.

10. Kazania przygodne. (Wyd. 1-4 wspólnie z Kazaniami niedzielnymi zob. poz. 5). Wyd. 5: Kazania przygodne W.-Kr. 1911 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 4, 288. — Toż. pod zm. tyt.: Kazania przygodne. 7 kazań niedzielnych i świątecznych, 4 kazania Maryjne, 8 kazań o św. Pańskich, 3 kazania okolicznościowe. Przygotował do druku i przedmową opatrzył ks. dr Piotr BOBER. Kr. 1936 Druk. „Głosu Narodu" 8° s. nlb. 3, 177, nlb. 2.

III.

N[IEDZIELSKI] J.: Dąbrowski Tomasz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s. 357; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 374; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 106, 109, 118. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej obrz. łac. na lata 1865-1919.

Ks. Marian Banaszak

Dąbrowski Wojciech († 1683), kanonik kolegiat krakowskich, profesor Akademii Krakowskiej, autor dysertacji teologicznej

Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1632 r. uzyskał doktorat filozofii. Był nauczycielem Jana Sobieskiego, późniejszego króla, który zachował dlań dozgonny szacunek, m. in. odwiedził go w chorobie podczas wyprawy na Wiedeń. Doktorat teologii zdobył w rzymskiej Sapienzy. Nostryfikacja dyplomu odbyła się 15 X 1657 r. w Krakowie, do

metryki promowanych został jednak wpisany w styczniu 1658 r. Był następnie doradcą Szymona Stanisława Makowskiego prepozyta Collegium Maius. W 1670 r. wpadł w zatarg z kurią bpa A. Trzebickiego o probostwo w Nasiechowicach. Dwukrotnie pełnił obowiązki zastępcy rektora w Akademii Krakowskiej: w 1679 r. — po śmierci A. Kucharskiego i w 1681 r. — po śmierci W. Papenkowica. Posiadał kanonie przy kościołach św. Floriana i św. Anny. Pod koniec życia zapisał swój prywatny księgozbiór, bogaty w dzieła autorów antycznych, Bibliotece Kolegium Mniejszego. Zmarł 6 XI 1683 r. tknięty paraliżem.

I.

1. Quaestio theologica de modo inceptionis gratiae sacramentalis... pro loco inter Sacrae Theologiae doctores obtinendo publice ad defendendum proposita... Cracoviae 1657 in Officina Viduae Lucae Kupisz 2° k. 2.

II.

1. Quaestio de ente ad aliquid... publice ad disputandum in Alma Academia Crac. proposita... Cracoviae 1639 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 7.

2. Wiersze. W: ELIZEUSZ od św. Marii: De vita gestis et miraculis. Cracoviae 1650.

III.

WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926 s. 28, 44, 45, 54, 65, 66, 67, 77, 78, 84, 87, 116, 118, 136, 149, 161; BARYCZ H.: Lata szkolne Marka i Jana Sobieskich w Krakowie. Kr. 1939 s. 60-62; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 326, 330, 336, 337; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 331, 356, 362. — Statuta nec non liber promotionum, s. 295, 298, 315; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 190.

Bp Edward Ozorowski

Dąbrówka Jan (Jan z Dąbrówki) (ok. 1400-1472), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, komentator, egzegeta, autor kwestii teologicznych.

Urodził się ok. 1400 r. jako syn Jakuba, zapewne we wsi Dąbrówka k. Inowrocławia, w rodzinie chłopskiej. W 1420 r. zapisał się na Wydział Sztuk Wyzwolonych Akademii Krakowskiej, gdzie w 1421 r. został bakałarzem, a w 1427 r. magistrem. Następnie został profesorem na Wydziale Artium i w latach 1427-1433 wykładał retorykę, a w latach 1437-1444 metafizykę, równocześnie studiując prawo i teologię. Stopień doktora prawa kanonicznego otrzymał ok. 1440 r. Bakalaureat w teologii ok. 1434 r., licencjat przed 1446 r., a doktorat ok. 1447 r. W 1450 r. przeszedł z katedry prawa kanonicznego na katedrę teologii.

Dąbrówka wyróżniał się rozległymi studiami z zakresu filozofii, obojga praw, znajomością autorów klasycznych i żywymi zainteresowaniami historycznymi, mniej natomiast wykazał uzdolnień w teologii. Jako wybitny uczony zajmował ważne miejsce w życiu umysłowym Polski XV w. W uznaniu zasług był dziesięciokrotnie wybierany rektorem Akademii (1446-1447 i 1471-1472), a kilkakrotnie dziekanem Wydziału Filozoficznego. W 1465 r. był wicekanclerzem uczelni. Jako prepozyt Collegium Maius wprowadził do wykładów akademickich historię, obierając za ich podstawę Kronikę Kadłubka, do której napisał obszerny komentarz. Brał także czynny udział w życiu politycznym jako przedstawiciel króla Kazimierza Jagiellończyka w sporach polsko-krzyżackich w latach 1462-1464.

Z godności duchownych otrzymał w 1450 r. akademicką kanonię w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu (od 1462 r. kustodię), dziekanię nowosądecką, kustodię kielecką, a u schyłku życia w 1467 r. został kanonikiem katedry krakowskiej. Zmarł w Krakowie 11 I 1472 r. i został pochowany w katedrze wawelskiej. W testamencie zapisał Collegium Maius prawie całą swą bibliotekę, liczącą ok. 90 kodeksów, głównie filozoficzno-teologicznych i prawniczych, a także znaczny legat pieniężny.

W spuściźnie naukowej pozostawił Dąbrówka kilka dzieł. Pierwszym jego większym opracowaniem był komentarz do Kroniki Mistrza Wincentego, napisany w latach 1434-1436, a poświęcony głównie rozważaniom filozoficzno-moralnym i gramatyczno-retorycznym. Z wykładów Sentencji Piotra Lombarda, prowadzonych w latach 1439-1446, powstał jego cenny komentarz do wszystkich ksiąg tego dzieła. Pełnił on długo rolę podręcznika uniwersyteckiego do wykładów Sentencji i był wielokrotnie przepisywany. Oprócz tego zachował się komentarz Dąbrówki do Ewangelii Św. Marka, katalog biskupów krakowskich, zbiór kwestii teologicznych i notaty do kazań.

I.

1. Komentarz do czterech ksiąg Sentencji P. Lombarda. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1764, f. 174-438v (autograf). Następne egzemplarze: sygn. 764, 1521, 2212, 2966, 1522, 2202, 1532, 2067, 2187, 2655; Rkps BN., sygn. BOZ Cim. 60. Wyd. fragm. Z. WŁODEK: Wykład wstępny do I księgi Sentencji P. Lombarda. W: *Filozofia a teologia. Mater. do hist. filoz. średn. w Pol.* T. 1 (12): 1970 s. 93-102 oraz M. SZAFARKIEWICZ: Wykład wstępny do drugiej księgi Sentencji P. Lombarda. W: *Acta Mediaevalia* KUL. T. 1. Lublin 1973 s. 149-156.

2. Katalog biskupów krakowskich. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI. W: *MPH.* T. 3 s. 328-329. Toż. Wyd. J. SZYMAŃSKI. W: *MPH* Ser. nova. T. 10 f. 2. s. 30-32.

3. Komentarz do Ewangelii Św. Marka. (Inc.: Utrum quaemadmodum Vetus Testamentum...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 1590, ff. 460.

4. Notaty do kazań i różne kwestie teologiczne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2242.

II.

1. Komentarz do Kroniki Mistrza Wincentego zw. Kadłubkiem. Wyd. J. Sz. HERBURT przy: Historia polonica... Dobromil 1612 J. Szeliga 8° s. 558.

2. Oratio contra Cruciferos. Powst. VII 1464 r. Wyd. O. BALZER. W: *MPH.* T. 4 s. 195-205. Autorstwo prawdopodobne.

III.

BARYCZ H.: Dąbrówka Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 26-28, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 119-120, tamże literatura. — Ponadto: MICHALSKI K.: Prądy filozoficzno-teologiczne na Uniwersytecie Krakowskim w pierwszej dobie jego istnienia. W: *Nasza Myśl Teologiczna.* T. 2. W. 1935 s. 45; STEGMÜLLER F.: Repertorium Biblicum medii aevi. T. 3. Würzburg 1951 s. 325; BARYCZ H.: Dwie syntezy dziejów narodowych przed sądem potomności. *Pam. Lit.* R. 43: 1952 s. 196; PÓŁTAWSKI A.: Communis lectura pragensis. *Mediaev. Philos. Pol.* T. 1: 1958 s. 19, 23; KOROLEC J. B., PÓŁTAWSKI A., WŁODEK Z.: Commentaires sur les Sentences, Suplement au répertoire de F. Stegmüller. Tamże. s. 29; PLEZIA M.: Podstawy do nowego wydania Kroniki Kadłubka. W: *Od Arystotelesa do „Złotej Legendy".* W. 1958 s. 194, 217; KÜRBIS B.: Dziejopisarstwo wielkopolskie XIII i XIV wieku. W. 1959 s. 30-31, 42 i passim; ZATHEY J.: Colligite ne pereant. *Mediaev. Philos. Pol.* T. 10: 1961 s. 99; SZELIŃSKA W.: Dwa testamenty Jana Dąbrówki. *Stud. Mater. z Dziej. Nauki Pol.* Ser. A. Zesz. 5: 1962 s. 6-28; WŁODEK Z.: Maciej z Sąspowa. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 3: 1964 s. 62; DĄBROWSKI J.: Dawne dziejopisarstwo polskie. Wr. 1964 s. 188-189 i passim; ZARĘBSKI I.: Okres wczesnego humanizmu. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 156, 171, 173-175, 179; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Krak. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 168, 189, 231-232; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak. Wr. 1966 s. 61-77 i passim; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 101 i passim; WŁODEK Z.:

Krakowski komentarz z XV wieku do Sentencji P. Lombarda. Cz. 1. *Stud. Mediew.* T. 7: 1966 s. 131-133; WIESIOŁOWSKI J.: Kolekcje historyczne w Polsce średniowiecznej XIV i XV wieku. Wr. 1967 s. 15, 45, 53, 82-92, 114. 152; ZWIERCAN M.: Komentarz Jana z Dąbrówki do Kroniki Mistrza Wincentego zw. Kadłubkiem. Wr. 1969; TENŻE: Warsztat naukowy piętnostowiecznego komentatora Kroniki Mistrza Wincentego zw. Kadłubkiem. *Spraw. z Czyn. Wyd. TN KUL.* Nr 17: 1969 s. 129-132; RECHOWICZ M.: Polska myśl teologiczna w średniowieczu. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 241-242; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 Wr. 1970 s. 67, 68, 74, 85, 154, 161, 185, 186, 188; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie w pierwszej połowie XV wieku. Wr. 1970 s. 27, 29-30, 81, 137, 139; WŁODEK Z.: Filozofia a teologia. *Mater. do Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 1(12): 1970 s. 42; PRZYMUSIAŁA A.: O polskiej filozofii średniowiecznej na podstawie prac Konstantego Michalskiego. *Mater. do Hist. Średn. w Pol.* T. 2(13): 1970 s. 119-120; ZWIERCAN M.: Jan z Dąbrówki. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 139; WŁODEK Z.: Filozofia a teologia w ujęciu mistrzów krakowskich. W: *Filozofia polska XV wieku.* W. 1972 s. 75, 77, 79, 82-84; ZWIERCAN M.: Dąbrówka Jan. W: *Słow. prac. książki pol.* W. 1972 s. 164-165; SZAFARKIEWICZ M.: Wykład wstępny Jana z Dąbrówki do II księgi Sentencji P. Lombarda. W: *Acta Mediaevalia.* T. 1: 1973 s. 137-148; SZYMAŃSKI J.: Katalogi biskupów krakowskich. W: *MPH* Series nova. T. 10: 1974 z. 2 s. 27-29 (wstęp); RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 112, 115, 121, 123; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 119; ZWIERCAN M.: Komentarze i przeróbki Kroniki mistrza Wincentego. *Studia Źródłozn.* T. 20: 1976 s. 106-114.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Dąbski (Dąmbski) Łukasz h. Godziemba (1575-1665), kanonik krakowski, tłumacz, wydawca.

Urodził się w 1575 r. w Lubrańcu jako syn Piotra, kasztelana konarskiego, i Doroty Sierzchowskiej. W 1610 r. wszedł do kapituły krakowskiej. W 1641 r. immatrykulował się w Uniwersytecie w Bolonii, potem studiował jeszcze w Rzymie. Na przełomie 1647 i 1648 r. przebywał w Padwie, gdzie złożył drobną ofiarę na kult św. Łukasza, co zostało zanotowane w metryce nacji polskiej tamtejszego Uniwersytetu. Był sekretarzem królewskim, posiadał gruntowne wykształcenie prawnicze oraz biegłą znajomość języków: niemieckiego, włoskiego i francuskiego. Uczynił fundację na aniwersarz w kaplicy Najświętszego Sakramentu na Wawelu. Zmarł w 1665 r.

Brat jego, również Łukasz, od 1648 r. kanonik krakowski, zmarł w 1659 r.

I.

1. Wyd.: Instructio sacerdotum ex SS. Patribus et Ecclesiae doctoribus concinnata. Authore R.P.F. Antonio de MOLINA monacho carthusiensi quam post septimam in Hispaniis impressionem latinitate donavit R.P.F. Nicolaus JANSENIUS BOY Ordinis Praedicatorum. Cracoviae 1643 in Officina Andreae Petricovii 8° k. 2, s. 712, k. nlb. 23.

2. Przekł.: Życie S. Philippa Neryusza z włoskiego na polski język tłumaczone przez... kanonika krakowskiego. Druk bliżej nie znany.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 3 s. 294; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 1 s. 166-167; BONIECKI A.: Herbarz. T. 4 s. 173; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Arch. nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 250. — Metryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. Tamże. T. 1 s. 115.

Bp Edward Ozorowski

Declos (de Clos) Józef Antoni (1709-1781), prałat kapituł kolegiackich, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Urodził się w Krakowie, ale o jego pochodzeniu i początkowej nauce

nie posiadamy bliższych danych. W latach 20-tych XVIII w. rozpoczął studia na Wydziale Filozofii w Akademii Krakowskiej, zdobywając w 1727 r. mistrzostwo, a nieco później doktorat filozofii. Pracował następnie w kolonii akademickiej w Poznaniu i w tym czasie otrzymał kanonię w kolegiacie w Sieradzu, dochodząc w niej z czasem do godności kanclerza. Po powrocie do Krakowa, został przy końcu 1738 r. seniorem Bursy Jerozolimskiej i prowizorem Szkół Nowodworskich, a w 1741 r. wszedł do Kolegium Mniejszego. Ponownie mianowany dyrektorem szkoły akademickiej, przebywał od 1746 r. w Pińczowie. Uzyskawszy kolegiaturę większą, został w 1752 r. kierownikiem katedry kursu filozoficznego, a po 3 latach kierownikiem katedry wymowy jako tzw. profesor Tilitianus i potem już na stałe związał się z Wydziałem Teologii, zdobywając na tymże Wydziale licencjat (1767) i doktorat (1768). Kariera uniwersytecka dała mu podstawę do otrzymania kanonii w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu oraz parafii w Naciechowicach. Był ponadto od 1756 r. rewizorem drukarni uniwersyteckiej, a w latach 1758-1773 jej administratorem.

W napisanych przez siebie dysertacjach teologicznych zastosował Declos panującą wówczas metodę scholastyczną w argumentacji, podkreślając zgodność swoich poglądów z nauką św. Tomasza. W ostatniej z nich, na temat Wcielenia Słowa Bożego, opublikowanej w 1768 r., wyjaśnił m.in. istotę omawianego dogmatu oraz jego cel zasadniczy, którym według niego było ukazanie w całej pełni synostwa Bożego, jednającego grzesznego człowieka z Bogiem i stanowiącego jedynie kompetentne pośrednictwo między Bogiem a ludźmi. Declos należał poza tym do wybitniejszych kaznodziejów połowy XVIII w., czego dowodem są opublikowane w latach 50-tych jego barokowe kazania. Na Wydziale Teologii pracował do reformy Akademii przeprowadzonej w 1780 r. przez H. Kołłątaja.

I.

1. Conclusiones theologicae de sacramentis, tam in genere, quam in specie... publicae disputationi expositae... Cracoviae 1766 Typis Academicis Collegii Maioris 4° s. 8.

2. Quaestio theologica de existentia Dei, eiusque bonitate et immutabilitate... Cracoviae 1767 Typis Collegii Maioris Universitatis Cracoviensis 4° k. 8.

3. Quaestio theologica de Verbi divini inauguratione... Cracoviae 1768 Typis Collegii Maioris Universitatis Cracoviensis 4° k. 8.

4. Przekł.: J.A. ZAŁUSKI: Manuel du Droit et des Usages publics de Pologne pendant l'Interregne... Varsovie 1764 De l'Imprimerie Mitzlerienne 8° k. tyt. i s. 144. Tłumaczenie z j. łacińskiego na francuski, ze skórceniami.

II.

1. Ara amoris... D. Thomas Aquinus... in basilica Ordinis Patrum Praedicatorum conventus Posnaniensis... cultu panegirico productus... Posnaniae 1728 Typis Academicis 2° k. nlb. 13.

2. D. Philippus Nerius... in basilica eorundem... cultu panegirico decantatus... Posnaniae 1729 Typis Academicis 2° k. 12.

3. Quaestio phisica de anima ex I lib. textu II et sequentibus Aristotelis deprompta... Cracoviae 1741 Typis Collegii Maioris Universitatis 2° k. 2.

4. Mensura doloris... olim Josephi Gonzagae in Mirow Myszkowski... e voto academici Pinczoviensis Studii... porrecta. Cracoviae 1751 Typis Universitatis 2° k. nlb. 16.

5. Pamięć nieśmiertelna... księdza Justyna Jakielskiego... kaznodziejskiego zakonu eksprowincjała... do widzenia podana... Kraków 1754 w Druk. Kolegium Większego 2° k. nlb. 21.

6. Honor archipraesuleus..., dum D. Vladislaus Łubieński archiepiscopus Leopoliensis... archicathedram suam ingrederetur... e voto studii generalis Universitatis Cracoviensis... demonstratus. Cracoviae 1758 2° k. 30.

7. Orator profano sacer... opera M. Josephi DECLOS... per P. RYDULSKI conscriptus. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1587/I s. 1-504.

III.

BARYCZ H.: Declos Józef Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5: 1939 s. 46, tamże literatura. — Ponadto: ESTREICHER K. T. 13 s. 211, t. 15 s. 105-108, t. 17 s. 48, t. 20 s. 272, t. 24 s. 143, 144. t. 28 s. 232; DOBRZYNIECKA J.: Declos Józef Antoni. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 166; Studia z dziejów Drukarni Uniwersytetu Jagiellońskiego (1783-1974). Pod red. L. HAJDUKIEWICZA i J. HULEWICZA. Kr. 1974 s. 99-101. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 16; KOŁŁĄTAJ H.: Raporty o wizycie i reformie Akademii Krakowskiej. Wyd. M. CHAMCÓWNA. Wr. 1967 s. 144, 146, 147, 186. — Arch. Uniw. Jag., rkps 90: Liber diligentiarum magistrorum Philosophicae Facultatis, s. 580, 589.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Degen Marcin h. Łada (ur. ok. 1753), profesor Akademii Zamojskiej, autor konkluzji teologicznych.

Do Seminarium Akademickiego w Zamościu wstąpił w 1768 r. jako 15-letni chłopiec. Po 6 latach nauki z zakresu szkoły średniej i filozofii przyjął niższe święcenia i uzyskał w Akademii bakalaureat sztuk wyzwolonych. W lipcu 1775 r. opuścił Seminarium, poświęcając się już na stałe pracy w Akademii. W tym samym roku wraz z T. Ćwiklińskim i M. Żłobą bronił tez z zakresu teologii moralnej i prawa kanonicznego, wydrukowanych w drukarni akademickiej w Zamościu. Jako docent uczył najpierw ortografii i w 1776 r. uzyskał doktorat filozofii, wykładając kolejno analogię, poetykę (1776) i retorykę (1778). Przychylając się do jego prośby, Akademia przyznała mu w 1778 r. stypendium w wysokości ponad 2000 złp na wyjazd do Krakowa, a następnie do Wiednia w celu studiowania matematyki. Po kilkumiesięcznym pobycie w Krakowie i ok. 2-letnim w Uniwersytecie w Wiedniu powrócił w 1781 r. do Zamościa, obejmując kierownictwo katedry matematyki, a w rok później katedry fizyki z tytułem geometry przysięgłego. Kierownikiem obu katedr pozostał do zamknięcia Akademii przez Austriaków w 1784 r. i do końca miał stosunkowo wielu słuchaczy.

I.

1. Conclusiones ex theologia morali et ex iure canonico... publice oppugnata. Zamosci 1775 Typis Academiae Zamoscensis 4° k. nlb. 10. Wraz z T. Ćwiklińskim i M. Żłobą.

II.

1. Conclusiones menti Aristotelis ac D. Thomae Aquinatis conformes... Defendentur a... oppugnantibus patribus reformatis... B. m. 1771 4° k. nlb. 3.

2. Conclusiones philosophicae ad mentem D. Thomae et sententiam Aristotelis... disputationi expositae. B. m. 1772 4° k. 6.

3. Speciem ex mathesi pura in assistentia M. Degen... Zamoscii 1784. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

III.

WADOWSKI J. A.:Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. W. 1899-1900 s. 68, 251, 252, 291, 301, 306, 308; KOCHANOWSKI J. K.: Dzieje Akademii Zamojskiej (1594-1784). Kr. 1899-1900 s. 276, 327, LVI, LVII, LVIII; BONIECKI A.: Herbarz. T. 4 s. 187.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Delert Jan Baptysta (1817-1894), proboszcz w Juncewie, historyk Kościoła.

Urodził się 14 IV 1817 r. w Walczewie k. Inowrocławia. Do szkół uczęszczał początkowo w Inowrocławiu, potem u pijarów w Łowiczu, będąc pod opieką swego wuja, ks. Józefa Delerta, następnie w Bydgoszczy. W 17 roku życia wstąpił jako ochotnik do 7 pułku huzarów pruskich, zwolnił się po 3 latach i uczęszczał do seminarium nauczycielskie-

go w Trzemesznie. Po jego ukończeniu pracował jako nauczyciel w Bydgoszczy i u miejscowych księży pobierał nauki przygotowawcze do seminarium duchownego. Przez 2 lata studiował teologię w Seminarium Archidiecezjalnym warszawskim i przyjął święcenia kapłańskie w 1841 roku. Kolejno był wikariuszem w Łodzi, Łowiczu, i w Kutnie. 1849 r. przeszedł do Archidiecezji Poznańskiej, chwilowo pracował w Głuszynie k. Poznania, następnie w latach 1849-1852 pełnił obowiązki wikariusza w Kruszwicy i komendarza w Orchowie w Archidiec. Gnieźnieńskiej. W 1853 r. został penitencjarzem katedralnym w Poznaniu, skąd przeniósł się w 1862 r. na probostwo w Juncewie w Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Od rządu pruskiego otrzymał order Czerwonego Orła 4 kl. Zmarł 9 I 1894 r. w Juncewie.

Interesował się historią Kościoła i sprawami duszpastersko-liturgicznymi. Tłumaczył także ascetyczne dzieła św. Alfonsa Liguorie'go.

I.

1. Krótka historia Kościoła świętego katolickiego napisana przez... P. 1858 Druk. M. Zoerna 8° s. IV, 5-136, nlb. 2. — Toż. Wyd. 2. P. 1865 Druk. M. Zoerna 8° s. 186, nlb. 2. — Toż. Wyd. 3. P. 1785 Druk. M. Marxa 8° s. 186, nlb. 4. — Toż. Wyd. nowe uskutecznione z wiadomością i zezwoleniem autora, ozdobione licznymi rycinami. P. 1890 Nakł. Księg. Katol. 8° s. VI, nlb. 2, 183, nlb. 1. — Toż. P. 1895 Nakł. Księg. Katol. 8° s. VI, nlb. 2, 183, nlb. 1. — Toż. Pod zm. tyt.: Historia Kościoła świętego katolickiego. Wyd. 2 pomn. P. 1861 Druk. M. Zoerna 8° s. XIV, 352. — Toż. Wyd. 3 znacznie pomn. w dwóch tomach. Poznań 1871 Druk. J. K. Żupańskiego 8° t. 1 s. 470, IV; T. 2. 323, IV.

2. Małżeństwo według nauki kościoła świętego katolickiego, poprzedzone przedmową o ślubach cywilnych. P. 1860 Druk. M. Zoerna 8° s. 32.

3. Gallikanizm, czyli tak zwane wolności Kościoła we Francji. *Tyg. Katol.* T. 2: 1861 s. 45-47.

4. Teologia dla użytku wiernych, pragnących gruntowniejszej nauki w rzeczach zbawienia. T. 1-2. P. 1863 Druk. M. Zoerna 8° s. VIII, 390; 368. — Z tego dzieła przedruk: Rok kościelny czyli wykład nabożeństw ustanowionych w ciągu roku na obchodzenie pamiątek religijnych przez... P. 1863 Druk. M. Zoerna 8° s. 102, nlb. 2; Liturgika czyli nabożeństwo i rok kościelny. (Jako wydanie 2.) P. 1869 Druk. N. Kamieńskiego i Sp. 8° s. IV, 134, nlb. 2. — Toż. Wyd. 3. P. 1882 Druk. N. Kamieńskiego 8° s. IV, 142,

II.

1. Kazanie na uroczystość Różańca świętego, miane w kościele św. Dominika w Poznaniu przez... na żądanie Arcybractwa świętego Różańca wydrukowane. P. 1858, 12° s. 10.

2. Modlitwa jako wielki środek zbawienia. P. 1859 Druk. L. Merzbacha 8° s. V, 6-32. — Toż. Wyd. 2 pod zm. tyt.: Modlitwa jako wielki środek zbawienia, czyli wykład o modlitwie ustnej, o rozmyślaniu i rekolekcjach. Wyd. 2 pomn. „Rozmyślaniem świętej Teresy na pacierz" wyjętym z dzieł tejże świętej, drukowanych roku 1665 w Krakowie. P. 1862 Druk. L. Merzbacha 8° s. X, 55.

3. Przekł.: Św. ALFONS LIGUORI: Rozmyślania o Najświętszym Sakramencie i westchnienie miłości do Jezusa utajonego. Tłumaczenie z włoskiego przez... P. 1862 Druk. J. Żupańskiego 16° s. 50.

4. Poświęcenie kościółka Panny Marii in Summo [w Poznaniu]. Towarzystwo pomocy naukowej w Poznańskim. Popis na pensji pani Poplińskiej w Poznaniu. Nekrolog [ks. Szymona Mizgalskiego]. *Pam. Rel.-Mor.* T. 10: 1862 s. 679-690.

5. Przekł.: Św. ALFONS LIGUORI: Rozmyślania o Męce Jezusa Chrystusa i Strzały ogniste czyli Dowody miłości dane nam w dziele odkupienia naszego. Tłumaczenie z włoskiego przez... P. 1867 Druk. L. Merzbacha 16° s. 93.

6. Kilka słów ze względu na przyszły sobór. *Tyg. Katol.* T. 10: 1869 s. 718-719, 729-730, 833-835; T. 11: 1870 s. 3-4, 26-27, 45-46.

7. Przekł.: Rozmyślania świętego ALFONSA LIGUORI ku czci świętego Józefa karmiciela Dzieciątka Jezus, przez... tłumaczone z włoskiego. P. 1871 Druk. T. H. Daszkiewicza 12° s. 31.

8. Przekł.: I. Moc męki Zbawiciela ku rozpaleniu serc wiernych. II. Słodkie rozmyślanie pod krzyżem duszy miłującej Boga. Tłumaczenie z włoskiego przez... P. 1874 Druk. T. H. Daszkiewicza 8° s. 23, nlb. 1. Na okładce tytuł: Rozmyślania Świętego ALFONSA LIGUOREGO.

9. Przekł.: Św. ALFONS LIGUORI: Szesnaście Rozmyślań o Męce Jezusa Chrystusa według opisania świętych Ewangelistów. Tłumaczenie z włoskiego przez... P. 1875 Druk. T. Daszkiewicza 16° s. 72.

10. Przekł.: Św. ALFONS LIGUORI: Rozmyślania o siedmiu boleściach Najśw. Marii Panny. Tłumaczenie z włoskiego przez... P. 1877 Druk. J. Leitgebra 8° s. 54.

11. Przekł.: Jak kochać Jezusa, dla pożytku dusz pragnących sobie zapewnić wieczne zbawienie przez postępowanie drogą doskonałości, napisał Święty ALFONS LIGUORI: Wiernie z włoskiego oryginału przełożył... P. 1886 Druk. J. Buszczyńskiego w Toruniu 8° s. 303, nlb. 1.

III.

Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1833-1861; Schemat. Archidiec. Gnieźnieńskiej na lata 1862-1895. — Arch. Archidiec. w Gnieźnie: Akta personalne ks. J. Delerta.

Ks. Marian Banaszak

Delkiewicz Józef (1822- po 1894), kanonik hon. kapituły przemyskiej obrz. gr.-kat., profesor Uniwersytetu Lwowskiego, autor podręcznika.

Urodził się w 1822 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1850 r., był kapłanem diecezji przemyskiej obrz. grecko-katolickiego. Po uzyskaniu doktoratu teologii na Uniwersytecie Wiedeńskim był profesorem katechetyki i prefektem w unickim Seminarium Duchownym w Przemyślu, skąd powołano go na wykładowcę historii kościoła na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego. Objął wykłady w 1861 r. najpierw jako suplent, a od 1864 r. jako profesor. W 1883 r. powierzono mu także wykłady pedagogiki w języku ruskim. Kilkakrotnie był wybierany na dziekana lub prodziekana Wydziału Teologicznego, a w r. akad. 1867/68 został rektorem Uniwersytetu. W stan spoczynku przeszedł w 1890 r. Posiadał godność kanonika hon. grecko-katolickiej kapituły przemyskiej. Zmarł po 1894 r.

Swoje wykłady z historii Kościoła opublikował w języku łacińskim. Podręcznikowi, jak zresztą i samym wykładom, stawiały koła katolickie trzy zarzuty: pobieżność i niedokładność w wielu kwestiach, nawet natury dogmatycznej, febronianizm i józefinizm, tendencyjność w przedstawianiu historii kościelnej Rusi.

I.

1. Praelectiones ex historia ecclesiastica in c. r. Franciscea Universitate Leopoliensi habitae per... Pars 1-5. Leopoli 1868, 4°, k. tyt. 5, s. 1101, nlb. 1, XVI. Litografowane.

III.

HOŁYŃSKI O.: Wykłady historii Kościoła na Wszechnicy Lwowskiej przez X. Dra Delkiewicza. Lw. 1873 s. 48; FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. T. 1. Lw. 1894 s. 308; T. 2 s. 25, 92, 98, 374-376, 378. — Schemat. Diecezji Przemysk. obrz. gr-kat. na rok 1859.

Ks. Marian Banaszak

Dembowski Antoni Sebastian h. Jelita (1682-1763), biskup płocki, potem kujawski, polemista.

Urodził się 2 II w Zambrowie na Podlasiu z ojca Floriana i matki Anny Ciechanowskiej. Początkowe wykształcenie otrzymał w domu, a następnie uczył się w kolegiach jezuickich w Pułtusku i w Warszawie. W 1700 r. rozpoczął karierę u boku A. Ch. Załuskiego biskupa warmińskiego, a od 1705 r. był już na stałe związany z polityką partii saskiej, co mu pozwoliło stosunkowo szybko przejść zwykłe szczeble kariery kancelaryjnej. W 1730 r. został referendarzem kor. i posłował na sejm grodzieński. W tym też czasie przeżył śmierć żony Salomei Rupniewskiej († 1729), która pozostawiła mu dwóch synów i córkę. Po śmierci

Augusta II atakował kandydaturę S. Leszczyńskiego i bezwzględnie popierał na tron polski nowego Wettyna oraz ugodową politykę w stosunkach z Rosją i innymi sąsiednimi mocarstwami.

W 1735 r. Dembowski niespodziewanie wstąpił do stanu duchownego i z pomocą dworu zaczął szybko postępować w godnościach kościelnych. Już bowiem w 1737 r. z proboszcza sochaczewskiego został biskupem płockim, godząc od tej pory obowiązki pasterskie z zaangażowaniem politycznym. Wizytował sumiennie diecezję, walczył pisemnie z szerzącą się masonerią, podejmował się akcji mediacyjnych w stosunku do zwaśnionych ugrupowań magnackich (np. Czartoryskich z Potockimi w 1749 r. oraz w sporze stanu świeckiego z klerem w 1753 r.). W 1752 r. przeszedł na biskupstwo kujawskie i pomimo wielu zajęć w nowej diecezji pozostał nadal czynny na arenie politycznej.

Jako pisarz nie ma większego znaczenia dla teologii. Dla literatury w ogóle zasłużył się udostępnieniem swoich materiałów M. Dogielowi oraz współpracą z B. Steinhäuserem przy pisaniu traktatów politycznych o stanie rządu w Polsce. Wyrazem troski Dembowskiego o diecezję było m. in. wydanie statutów kujawskich oraz upowszechnianie nabożeństwa męki Pańskiej przez napisanie i przetłumaczenie na j. polski oficjum pasyjnego. Zmarł w Bętkowie pod Wolborzem 22 IX 1763 r.

I.

1, Le mal endemique des francs-maçons. Procesus contra Societatem libertinorum vulgo francs-maçons, 8 VI 1745. B. m. r.

2. Refleksja z sumariuszem trzech części dowodów o przyjściu Mesjasza. W: F. A. KOBIELSKI: Światło na oświecenie narodu niewiernego, to jest kazania w synagogach żydowskich miane. Lwów 1746.

3. Wspomnienia. *Dz. Warsz.* R. 1854 nr 253-255. Fragmenty.

4. Autobiografia. Rkps był w Bibl. Krasińskich, sygn. 3967.

II.

1. List poufny. B. m. r. ok. 1732. Broszura przeciw kandydaturze na króla Stanisława Leszczyńskiego.

2. Refleksje przyjaciela nad Przestrogą braterską. B. m. r. [ok. 1732]. Broszura przeciw kandydaturze na króla Stanisława Leszczyńskiego.

3. Mowa... przy zaczęciu sądów relacyjnych 1735. W: OSTROWSKI DANEYKOWICZ J.: Swada polska. T. 1. Lublin 1745.

4. Recta Dioecesis Plocensis visitandae ratio. Varsaviae 1739 12° ark. 1.

5. Vniverso clero... pro inchoanda visitatione Dioecesis Plocensis dd. Pultoviae d. 8 I 1739. B. m. r. 2° s. 1 (plakat).

6. Venerabilibus fratribus... Processus pro papa Clemente XII... dd. Jabłonnae d. 3 V 1740. B. m. 1740 2° s. 1 (plakat).

7. Mowa miana na sejmie w r. 1740. B. m. r. — Toż: OSTROWSKI DANEYKOWICZ J.: Swada polska. T. 1. Lublin 1745 s. 181-184.

8. Officium Passionis D. N. Jesu Christi... — Godziny Męki Pana N. Jezusa Chrystusa... Dantisci 1743 Apud Georgium Marcum Knochium 8° k. nlb. 32. — Toż w j. pol.: Godzinki męki Pana Naszego Jezusa Chrystusa z proroctw i pism Starego Testamentu złożone... Gdańsk 1743.

9. Wszystkiemu w ogólności duchowieństwu... na zachowanie postu i suplikacji dd. Jabłonnae d. 20 XII 1745. B. m. r. 2° s. 1 (plakat).

10. Statuta episcoporum Cujaviensium. Varsaviae 1756 2°

11. Ok. 1740 A. S. Dembowski napisał 10-arkuszową książkę, którą następnie J. B. STEINHÄVSER rozszerzył w traktat pt. De l'etat et du gouvernement politique de la République. 1744. Wyciąg z tego traktatu został wydany pt.: Mémoires sur la Pologne. [Mannheim] 1759. — Toż pt. État de la Pologne avec un abrégé de son droit public et les nouvelles constitutions. Amsterdam 1770. Według K. ESTREICHER (T. 15 s. 132) istnieje jeszcze wydanie: B. m. 1772; lecz niepewnego autorstwa. — Toż w j. niem.: Grundriss der heutigen Staatsverfassung von Polen... Frankfurt am Main 1763 bei J. G. Garbe 8° k. 6 s. 228 tab. 5.

12. Punkt honoru. B. m. [1749] 4° k. 10. — Toż B. m. r. 4° k. 8.

13. Komedie polskie. Rkps był w Bibliotece Załuskich.

14. Materiały rękopiśmienne znajdowa-

ły się: Bibl. Czart. Teki Szembeka, 446-520; Bibl. Jag., rkps 6287.

III.

KONOPCZYŃSKI W: Dembowski Antoni Sebastian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 83-85, tamże literatura; KOCENIAK J.: Antoni Sebastian Dembowski biskup włocławski i pomorski. Sylwetka z czasów saskich. Warszawa 1953. *Studia Hist.-Eccles.* Nr 8, tamże źródła i literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 125-126, tamże literatura. — Ponadto: JANOCKI J. D.: Polonia litterata nostri temporis. T. 1. Vratislaviae 1750 s. 18, 19; ZAŁUSKI J. A.: Bibliotheca poetarum Polonorum. Varsaviae 1754 s. 36; BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej. T. 2. W. 1814 s. 768; CZAPLEWSKI P.: Dembowski Jan syn Floriana. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 89; KONOPCZYŃSKI W.: Dembowski Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 97-98.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Demkowicz Mikołaj (1824-1885), urzędnik konsystorza w Kamieńcu Podolskim, autor rozprawy historycznej.

Kapłan Diecezji Kamienieckiej, urodzony w 1824 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1850 r. Posiadał stopień magistra teologii, pracował od 1857 r. jako asesor w konsystorzu biskupim w Kamieńcu Podolskim, jednocześnie był administratorem kościoła podominikańskiego, następnie pełnił obowiązki sekretarza kurii biskupiej, dziekana kamienieckiego i proboszcza parafii św. Mikołaja w Kamieńcu. Zmarł prawdopodobnie w Kamieńcu po 1885 r.

Opublikował jedną rozprawę historyczną o biskupach mołdawskich.

I.

1. Poczet biskupów katolickich w Mołdawii. *Pam. Rel.-Mor.* R. 21: 1861 t. 8 (nowa ser.) s. 151-162.

III.

Schemat. Diec. Kamienieckiej na lata 1858, 1860, 1866.

Ks. Marian Banaszak

Denhoff (Dönhoff) Jan Kazimierz h. własnego (1649-1697), kardynał, autor dzieł z teologii pastoralnej.

Urodził się 6 VI 1649 r. jako syn Teodora i Katarzyny von Bessen. Za ojca chrzestnego miał króla Jana Kazimierza, przy którego poparciu został w 1666 r. komendatoryjnym opatem cystersów w Mogile. Nauki początkowe pobierał u jezuitów w Reszlu, Pułtusku i w Warszawie, teologię oraz prawo kanoniczne studiował w latach 1670-1674 we Francji. Udał się następnie na roczny pobyt do Rzymu. Po powrocie do kraju, otrzymał kanonię warszawską i dziekanię płocką. Wkrótce udał się ponownie do Rzymu, aby tam prowadzić w imieniu króla Jana III Sobieskiego rokowania w sprawie ligi antytureckiej. W 1683 r. po zwycięstwie Sobieskiego pod Wiedniem wręczył na Kwirynale papieżowi zieloną chorągiew proroka i wygłosił kazanie. Zyskał sympatię pap. Inocentego XI. W 1684 r. otrzymał godność prałata domowego, a 2 IX 1686 r. kardynała. To ostatnie wyniesienie uczcił Feliks Orawski panegirykiem „Plausus honoris". Pracował w kongregacjach rzymskich, uczestniczył w wyborze papieży Aleksandra VIII i Innocentego XII. W 1688 r. po zrzeczeniu się kanonii warszawskiej otrzymał biskupstwo Cezeny we Włoszech, gdzie w 1692 r. odbył synod diecezjalny. Interesował się nadal sprawami polskimi. Majątek zapisał w testamencie swemu bratu Henrykowi. Zmarł 20 VI 1697 r. w Rzymie i został pogrzebany w kościele trynitarzy.

I.

1. Przekł.: Droga do życia pobożnego przez S. FRANCISZKA SALESJUSZA... francuskim językiem opisana a przez Jana Kazimierza DENHOFFA... po polsku przełożona i do druku podana. W Krakowie 1679 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 11, s. 419, k. 51. — Toż w War-

szawie 1737 w Druk. Colleg. S. Jesu 4° k. 10, s. 389. — Toż pt. Philotea czyli droga do pobożności... w Krakowie 1741 w Druk. Akademickiej 4° k. 13 s. 442, k. 3. — Toż... teraz zaś już czwarty raz do druku podana... W Warszawie 1756 w Druk. Kolegium XX. Scholar. Piarum 8° k. nlb. 15, s. 434, k. 5. — Toż pt. Philotea czyli miłość Boska albo droga do pobożności... teraz za naleganiem pobożnych nowo przedrukowana. W Przemyślu 1764 8° k. 22, s. 281. — Toż. W Chełmnie 1769 8° k. 8, s. 519, k. 3. — Toż W Druk. Jasnej Góry Częstochowskiej 1788 8° k. nlb. 10, s. 600, k. nlb. 4. — Toż. W Łucku 1793 w Druk. XX Dominikanów 8° k. nlb. 10, s. 521, k. 2.

2. L'istruzione pastorale sopra il sacramento della penitenza fatta... a beneficio del suo gregge. Cesena 1696 Stamp. Vescovile 8° s. 290. — Toż w przekł. na j. franc. Delft 1698 8°. — Toż. Paris 1699 12°. — Toż w przekł. na j. łac. pt. Instructio pastoralis de sacramento poenitentiae... concinnata ad commissi gregis utilitatem et Italico idiomate Latine versa. Venetiis 1762 ex Typogr. Remondiniana 8° s. 150.

3. Doctrina de administrando sacramento poenitentiae collectis tum eminentissimorum cardinalium, illustrissimorum episcoporum dissertationibus, institutionibus ac decretis anno 1701 8°. Druk bliżej nie znany.

II.

1. Oratio ad serenissimum D. N. Innocentium Papam XI ab illustr. et rever. Joanne Casim. Denhoff abbate Clarae Tumbae... cum praecipuum Ottomanici exercitus vexillum regis nomine offerret die 29 septembris 1683. (Druk bliżej nie znany). — Toż w przekł. na j. hiszp. pt. Oracion à... Innocencio XI dicha per... Juan Casimirio DENHOFF abad de Clara Tumba... En Madrid 1683 en la Imprenta Real: a la Calle del Carmen por Mateo de Llanos 4° k. 4. — Toż w j. łac. Wyd. J. OSTROWSKI DANEYKOWICZ w: Svada oratoria. W: Svada latina. T. 2 Lublin 1747 s. 41. — Toż w przekł. na j. pol. Rkps Bibl. Ord. Krasińskich, sygn. 451, zaginął podczas wojny.

2. Eminentissimi... Presbyteri Cardinalis Denhoff episcopi Caesanetensis epistola pastoralis ad clerum universus populumque civitatis ac dioecesis suae. Romae 1687. — Toż. Cracoviae 1688 in Offic. Schedeliana 4° k. nlb. 7.

3. Wyd.: Synodus dioecesana Caesenatensis ab... Joanne Casimiro S. R. E. Denhoff episcopo... celebrata... Caesenae 1692 apud Petrum Paulum recept. episcop. Typographum 4° k. 6, s. 486.

4. Regionamenti agli Ecclesiastici a far loro comprendere la dignita del loro stato e a dimostrarne le obligazioni. Edizione seconda. Firenze 1740. Druk bliżej nie znany.

5. Listy: Do wojewódz. Kątskiej z 1686-1697. Wyd. T. WIERZBOWSKI pt. Listy brata do siostry. W. 1905. — Do marsz. w. kor. S. Lubomirskiego z 1686. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 5694/I. — Do bpa J. Małachowskiego z 1689. Rkps Bibl. Ord. Krasińskich, sygn. 231, zaginął w czasie wojny; Autograf. w Bibl. Ossol., sygn. 11909/III.

III.

PIWARSKI K.: Denhoff Jan Kazimierz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 112-113, tamże literatura. — Ponadto: KŁOCZOWSKI J.: Zakony męskie w Polsce w XVI-XVIII wieku. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 533, 650; LESZCZYŃSKI H. Z.: Z dziejów kolegium prowincjalnego cystersów w Mogile. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 425. — Rkpsy w: Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile, sygn. 574, 276, 277, 280, 281, 282, 273; Muzeum XX. Czartoryskich w Kr., sygn. 3884.

Bp Edward Ozorowski

Denisewicz Dziwo Andrzej (2 poł. XVII w), autor dysertacji dogmatycznej.

Z danych biograficznych wiadomo jedynie, że Denisewicz studiował na Uniwersytecie Wileńskim, zdobywając mistrzostwo sztuk wyzwolonych i filozofii. Jako student teologii i prawa kanonicznego odbył 9 VI 1676 r. w auli uniwersyteckiej dysputę z zakresu teologii. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Fides, spes, charitas theologicis elucidatae conclusionibus... ab... [Vilnae 1676 Typis Academiae S.J.] 2° s. nlb. 4 k. 15.

III.

Informacje z karty tytułowej „Fides, spes, charitas theologicis elucidatae conclusionibus..."; ESTREICHER K. T. 21 s. IV.

Ks. Józef Mandziuk

Dersław z Borzynowa h. Kopacz (Diersław Borzynowski) (ok. 1390--1452), archidiakon krakowski, potem kanonik regularny laterański, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Syn Mikołaja, pochodził z Borzynowa k. Wiślicy. W Akademii Krakowskiej uzyskał stopień bakałarza artium (1410), następnie bakalaureat (1420) i doktorat dekretów (ok. 1430). W latach 1431, 1434, 1438 dzierżył rektorstwo wszechnicy, a w latach 1440/41 był dziekanem Wydziału Prawa. Od 1420 r. pełnił funkcję notariusza królewskiego, posłując w kilku sprawach, a później kaznodziei nadwornego. W latach 1439--1440 uczestniczył w obradach soboru bazylejskiego. Miał probostwo w Szydłowie, Przemankowie i Rogowie. Jako kanonik krakowski przez pewien czas pełnił zastępczo obowiązki oficjała, na archidiakonię posunął się ok. 1435 r. Zrezygnował z godności i beneficjów, wstępując w 1450 r. do klasztoru kanoników regularnych laterańskich przy kościele Bożego Ciała w Krakowie, gdzie zmarł latem 1452 r. Zachowały się jego orzeczenia kazuistyczne.

I.

1. Orzeczenia dotyczące kazusów. Rkps Bibl. Cystersów w Mogile „Opiniones super varios questiones theologicas", sygn. 621, f. 289rb-289va, f. 292vb-294ra.

III.

GLEMMA T.: Dersław z Borzynowa. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 370, tamże literatura. — Ponadto: PIERADZKA K.: Uniwersytet krakowski w służbie państwa i wobec soborów... W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 119, 121; MARKOWSKI M.: Mikołaj z Kozłowa. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 5: 1965 s. 100-101; TENŻE: Dziersław z Borzynowa. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 80-81; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 124.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Dewin (Devin, De Vignes) Jerzy (1719-1773), jezuita, tłumacz.

Urodził się w Małopolsce w rodzinie pochodzenia francuskiego 28 XII 1719 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 VIII 1733 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1733-1735), filozofię studiował w Kaliszu (1735-1738), teologię w Krakowie (1742-1746), gdzie też 29 VIII 1745 r. przyjął święcenia kapłańskie. W szkołach jezuickich nauczał j. francuskiego w Sandomierzu (1738-1742), Kaliszu (1746-1747), Poznaniu (1748-1749), Lwowie (1752-1753) i Stanisławowie (od 1755). 22 lata pełnił funkcje kaznodziei w Poznaniu, Brześciu Litewskim, Stanisławowie, Krakowie, Piotrkowie, Kaliszu i ostatnie lata (1770-1773) znowu w Brześciu. Zmarł w Kodniu 5 IV 1773 r. Przysłużył się literaturze religijnej w Polsce wieloma tłumaczeniami autorów francuskich, niezwykle modnych w Polsce w okresie Oświecenia.

I.

1. O godności kapłańskiej kazania. 1750 8°. Druk obecnie nie znany.

2. Przekł.: L. BOURDALOUE: Życie Jezusa Chrystusa w Sakramencie Ołtarza zawarte. Na uroczystość Bożego Ciała i jego oktawę w ośmiu kazaniach ku czci tegoż Sakramentu... Kalisz 1770 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 259, k. nlb. 2. — Toż. Kalisz 1770 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 263. Edycja druga w ciągu roku. — Toż. Kr. 1885. Wyd. M. Mycielski, Druk. Czasu 16° s. 155. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu t. 25. — Toż. Kr. 1902 Wyd. OO. Jezuitów, Druk. A. Koziańskiego 16° s. 155.

3. Przekł.: L. BOURDALOUE: Uwagi różne o stanie zakonnym i jego powinnościach. Kalisz 1772 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 358.

4. Uwagi o najświętszym Sercu Pana i Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa zebrane przez pewnego kapłana Towarzystwa Jezusowego... Berdyczów 1782 Druk. Fortecy Najśw. M. P. 8° s. 282.

5. Polynthea miscellaneorum ex variis

S. Scripturae, PP[atrum] et historiis alphabetico disposita per P. G. D. SJ. (Georgium Devin?).

II.

1. Compendium institutionum grammaticarum linguae Gallicae. Calissii 1747 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 2, s. 97. — Toż. Lublini 1751 Typ. Colleg. Soc. Jesu 8° k. nlb. 1, s. 126.

2. Jasność imienia P. Jana Fryderyka Łukasza Sapiehy na Kodniu, Czarnobylu, Dorostajach, Kopyłach hr., kanclerza W.W.X. Lit... na solennych w kościele Wisznickim egzekwiach... wychwalona 1752 dnia 22 marca. B. m. [1752] 2° k. nlb. 8.

3. Przekł.: J. NADASI: Cześć nieustanna św. Józefa. Kalisz 1769 Druk JKM. Coll. SJ 12° k. nlb. 4, s. 182, k. nlb. 2.

4. Decenna do św. Franciszka Xawiera. Kalisz 1769. Druk nie znany.

5. Przekł.: L. BOURDALOUE: Ćwiczenia duchowne świętego ojca Ignacego na ośm dni rozłożone. Kalisz 1769 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 12, s. 633, k. nlb. 2. — Toż. Wilno 1773 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 11, s. 481, k. nlb. 3.

6. Przekł.: L. BOURDALOUE: Męka Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa w dziesięciu przedniejszych tajemnicach świętych swoich postnymi exhortami przełożona... Kalisz 1769 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 7, s. 447. — Toż. Kalisz 1772 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 8, s. 447, k. nlb. 1.

7. Przekł.: L. BOURDALOUE: Nauki duchowne na Adwent, Wielki Post, Wielkanoc, Na Boże Ciało, O Komunii. O obraniu stanu, Na oktawę wniebowzięcia NMP, O przygotowaniu się na śmierć. Kalisz 1769 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 226. — Toż. Kalisz 1772 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 2, s. 226, k. nlb. 1.

8. Przekł.: L. BOURDALOUE: Święty Jan Chrzciciel... albo zebranie krótkich kazań na Adwent. Kalisz 1769 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 12, s. 401.

9. Przekł.: L. BOURDALOUE: Myśli święte do dostąpienia zbawienia i przyzwoitej każdemu stanowi doskonałości nabycia służące w rozmaitych materiach religii i dobrych obyczajów ułożone... Kalisz 1770 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° T. 1 k. nlb. 4, s. 481, k. nlb. 2, T. 2 s. 4, 452.

10. Przekł.: M. SAULT: Cnota ufności w Bogu Jemu najmilsza ludziom każdego stanu, tak do osiągnięcia zbawienia jak do zniesienia którychżekolwiek najprzykrzejszych dolegliwości i do otrzymania gruntownej w życiu chrześcijańskim szczęśliwości najpotrzebniejsza... Kalisz 1770 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 20, s. 1189.

11. Przekł.: Znak przeznaczenia do nieba. Nabożeństwo do Najświętszej Maryi Panny i Matki Boskiej wzięte z Pisma świętego i Ojców św. Kalisz 1772 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 6 s. 259.

III.

BEDNARSKI S.: Dewin Jerzy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 135, tamże literatura. — Ponadto: Dewin Jerzy. W: *Enc. kośc.* T. 4 s. 179-180; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 25-27; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896. Cz. 2 s. 285; S[OKOŁOWSKI] C.: Dewin Jerzy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 9/10 s. 3; — Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku. T. 3 cz. 1: Wielkopolska. Wr. 1977 s. 54-55. — ARSJ. Pol. 26-38 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1770); Pol. 46, 48 (katalogi roczne z lat 1733-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Dębicki Władysław Michał, krypt.: Wł. D-i, (1853-1911), kanonik warszawski, katecheta szkół warszawskich, apologeta.

Urodził się w 1853 r. w Smardzewie pod Zgierzem, nauki pobierał w progimnazjum w Łęczycy i w gimnazjum w Piotrkowie. Po maturze studiował na Wydziale Historyczno-Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego, w 1877 r. uzyskał stopień kandydata i zaczął pracować w III Gimnazjum w Warszawie jako profesor języków klasycznych. Kryzys wewnętrzny, przez dłuższy czas przeżywany, sprawił, że w 1885 roku zgłosił się do Seminarium Duchownego warszawskiego. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1887 r. i został wikariuszem w parafii Narodzenia NMP. na Lesznie w Warszawie, przeniesiony później na wikariat przy katedrze. W latach 1890-1899 był katechetą w różnych warszawskich szkołach prywatnych, na koniec zaś w II Gimnazjum. Zły stan zdrowia zmusił go do poniechania pracy pedagogicznej i dydakty-

cznej, jedynie zajmował się jeszcze przez pewien czas publicystyką. Odznaczony został godnością kanonika kapituły warszawskiej. Zmarł 8 IV 1911 r. w Warszawie.

Zdolności literackie ujawnił już jako student, ogłaszając artykuły od 1874 r. Za rozprawę kandydacką otrzymał na Uniwersytecie złoty medal. Chętnie uprawiał publicystykę, współpracował z dziennikami warszawskimi, był też raczej publicystą, niż naukowcem. Odznaczał się wszechstronnymi zainteresowaniami i oczytaniem w najnowszej literaturze naukowej, szczególnie zajmował się zagadnieniami filozoficznymi i obroną religii i wiary, starał się tłumaczyć prawdy wiary za pomocą nauk przyrodniczych, zwalczał sceptycyzm religijny.

I.

1. Rec.: Die neuesten Studien über die römischen Katakomben von Graf DESBASSYNS de RICHEMONT. Mainz 1872. *Kron. Rodz.* R. 7: 1873 s. 300.

2. 2. Rec.: Religion und Wissenschaft, Staat und Kirche. Von Dr. Adolf ZEISING. Wien 1873. *Kron. Rodz.* R. 7: 1873 s. 363-364.

3. Rec.: Handbuch der vorhistorischen, und biblischen Urgeschichte von C. S. WOLLSCHLAEGER. Oberhausen und Leipzig 1873. *Kron. Rodz.* R. 8: 1874 s. 192.

4. Nieśmiertelność człowieka jako postulat filozoficzny przyrodoznawstwa. Studium. W., 1883 Druk. Noskowskiego 8° s. nlb. 8, 205, nlb. 3. — Toż. Wyd. 2. W. 1887 Druk. T. Nasiorowskiego 8° s. nlb. 8, 205. — Toż. Wyd. 3. W. 1889 Nakł. W. Gregorowicza 8° s. nlb. 4, 205. — Toż. Wyd. 4. W. 1890. Druk. Gosp. i Przem. (E. Sikorskiego) 8° s. nlb. 4, 205. — Toż. Wyd. 5. W. 1891 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. nlb. 6, 205.

5. Przekł.: H. STRUVE: O nieśmiertelności duszy. W. 1884 Druk. Wieku 16° s. nlb. 2, 58.

6. Bezwyznaniowość, jej przyczyny i skutki, kilka myśli. *Rola.* R. 4: 1886 nr 39 s. 461-462; nr 40 s. 473-474; nr 41 s. 485-486; nr 42 s. 497-499. — Toż w osob. odb. W. 1886 Druk. Wieku 8° s. 21, nlb. 3. — Toż. Wyd. 2. W. 1886 Druk. J. Cotty 8° s. 23.

II.

1. Rec.: T. ZIEMBA: Pozytywizm i jego wyznawcy w dzisiejszej Francji. *Prz. Pol.* R. 7: 1872/1873 t. 1 i odb. Kr. 1872 s. 100. *Kron. Rodz.* R. 7: 1873 s. 172.

2. Rec.: M. WISZNIEWSKI: Myśl o ukształceniu siebie samego. W. 1873. *Kron. Rodz.* R. 7: 1873 s. 241-242.

3. Rec.: M. MÜLLER: Über die Resultate der Sprachwissenschaft. Strassburg 1872. *Kron. Rodz.* R. 7: 1873 s. 284.

4. Rec.: A. SKÓRSKI: Filozofia Jana Śniadeckiego. P. 1873. *Kron. Rodz.* R. 7: 1873 s. 300.

5. Rec.: Principes de psychologie avec études sur l'instinct et sur la nature du génie par F. A. HARTSEN. Paris 1873. *Kron. Rodz.* R. 7: 1873 s. 316.

6. Rec.: Ein psychologischer Blick in unsere Zeit. Vortrag von Professor Dr M. LAZARUS. Berlin 1872. *Kron. Rodz.* R. 7: 1873 s. 364.

7. Rec.: Die Einheit des Menschengeschlechts. Antropologische Studien von P. M. RAUCH. Augsburg 1873. *Kron. Rodz.* R. 8: 1874 s. 32.

8. O granicach poznania przyrody podług wyznań naturalistów. *Kron. Rodz.* R. 8: 1874 s. 47-48, 63-64.

9. Rec.: Die Sprachwissenschaft. W. D. WHITNEY'S Vorlesungen über die Principien der vergleichenden Sprachforschungen, für das deutsche Publikum bearbeitet und erweitert von Dr Julius JOLLY. München 1874. (WHITNEYA Odczyty o zasadach porównawczego językoznawstwa opracowane dla publiczności niemieckiej i rozszerzone przez D-ra Juiusza JOLLY. Monachium 1874 r.3 *Bibl. Warsz.* R. 35: 1874 t. 2 s. 131-141.

10. Rec.: Fr. M. MUELLER: Wykłady o umiejętności języka. Kr. 1874 s. 370. *Kron. Rodz.* R. 9: 1875 s. 31-32.

11. Rec.: B. ILNICKI: Zarys psychologii empirycznej. Lw. 1874 s. 98. *Kron. Rodz.* R. 9: 1875 s. 176.

12. Rec.: M. MUELLER: Mein Antwort an Herrn Darwin. Berlin 1875. *Bibl. Warsz.* R. 37: 1876 t. 3 s. 162-169.

13. Prawo zachowania siły i zjawiska psychiczne, podług Fr. Bernard'a i J. Tyndall'a. *Kron. Rodz.* R. 8: 1874 s. 238-240.

14. Przekł.: Źródła dziejowe Śląska. W: ZEISBERG H.: Dziejopisarstwo polskie wieków średnich. T. 1. W. 1877 s. 144-207.

15. O zasadniczych różnicach psychicznych pomiędzy człowiekiem a zwierzęciem. Szkic lingwistyczno-psychologiczny.

W. 1876 Druk. Noskowskiego 8° s. nlb. 6, 33. — Toż. Wyd. 2. W. 1887 Druk. Br. Jeżyńskich (J. Ungra) 16° s. 47.

16. Myśl i słowo. Logika i gramatyka. Kilka uwag. *Kron. Rodz.* R. 10: 1876 t. 4 nr 4 s. 56-58; nr 5 s. 74-75. — Toż w osob. odb. W. 1876 Druk. M. Ziemkiewicza 8° s. 32. — Toż. Wyd. 2. W. 1887 Druk. Br. Jeżyńskich (J. Ungra) 8° s. 25.

17. Filochor afinskij istorik-bogoslov konca IV i načała III stol. do r. Chr. Biografija, literaturnyje trudy, pierievod i objasnienije glavniejšych otryvkov po otnoseniju k afinskim gosudarstviennym drievnostiam. Sočinienije... W. 1877 Tip. Ivana Noskovskago 4° s. nlb. 2, 94.

18. Biesiada u milionera rzymskiego za czasów Nerona, według satyrykonu Petroniusza Arbitra przez... W. 1879 Druk. J. Noskowskiego 8° s. 108.

19. Autobiografia Głuchoniemego. *Kłosy.* T. 28: 1879 nr 710 s. 83-84.

20. Postęp, szczęście i przewroty społeczne. Chłodne uwagi o palących kwestiach. *Niwa.* R. 14: 1885 t. 27 s. 409-419, 481-502, 584-598. — Toż w osob. odb. W. 1885 Druk. Wieku 8° s. 65. — Toż. Wyd. 2 uzup. W. 1886 Druk. J. Cotty 8° s. 84, k. nlb. 6.

21. Memento. *Tyg. Ilustr.* T. 5: 1892 nr 125 s. 326.

22. Synowi końca wieku. *Tyg. Ilustr.* T. 5: 1892 nr 115 s. 163. Wiersz.

23. Koniec wieku XIX-go pod względem umysłowym. Charakterystyka znamion szczególnych. *Tyg. Ilustr.* T. 7: 1893 nr 172 s. 227-230; nr 173 s. 242-243; nr 174 s. 262-263; nr 175 s. 273-275; nr 176 s. 294-295; nr 177 s. 311, 314; nr 178 s. 330-331, nr 179 s. 339-340, 342; nr 180 s. 359, 362; nr 181 s. 374; nr 182 s. 390--391; T. 8: 1893 nr 184 s. 19-20; nr 185 s. 37-38. — Toż w osob. odb. razem z osob. odb. poz. 18.

24. W dzień Zaduszny. *Tyg. Ilustr.* T. 8: 1893 nr 200 s. 275.

25. Rec.: T. JESKE-CHOIŃSKI: Na schyłku wieku. (Odc. 1-7). *Wiek.* R. 21: 1893. *Tyg. Ilustr.* T. 10: 1894 s. 288.

26. W Getsemani. *Tyg. Ilustr.* T. 9: 1894 nr 220 s. 161.

27. Wiara. *Tyg. Ilustr.* T. 10: 1894 nr 252 s. 263.

28. Wielkie bankructwo umysłowe. *Tyg. Ilustr.* T. 9: 1894 nr 223 s. 213-214; nr 224 s. 231; nr 225 s. 251; nr 226 s. 258; nr 227 s. 274; nr 228 s. 290; nr 230 s. 330; nr 231 s. 338; nr 232 s. 356-357; nr 233 s. 375; nr 234 s. 394; nr 235 s. 415; T. 10: 1894 nr 236 s. 2; nr 237 s. 21-22; nr 238 s. 58-59; nr 240 s. 67; nr 241 s. 86; nr 242 s. 103. 106. — Toż. *Kron. Rodz.* R. 29: 1895 s. 225-227, 257-259. — Toż pod zm. tyt.: Wielkie bankructwo umysłowe. Rzecz o nowoczesnym skrajnym sceptyźmie naukowo-filozoficznym. Z dodaniem studium: Koniec wieku XIX-go pod względem umysłowym. Charakterystyka znamion szczególnych. W. 1895 Druk. Rubieszewskiego i Wrotnowskiego 8° s. nlb. 4, 236.

29. Z powodu artykułu pt. „Bankructwo umysłu". *Tyg. Ilustr.* T. 11: 1895 nr 24 s. 383, 386.

30. Filozofia nicości, rzecz o istocie buddyzmu. *Tyg. Ilustr.* T. 12: 1895 nr 27 s. 10-11; nr 28 s. 26; nr 29 s. 37-38; nr 30 s. 55; nr 31 s. 71; nr 32 s. 87; nr 33 s. 103; nr 34 s. 118; nr 35 s. 135; nr 36 s. 151; nr 37 s. 163-164; nr 39 s. 209; nr 40 s. 221; nr 41 s. 243; nr 42 s. 259, 262. — Toż w osob. odb. W. 1896 Druk. St. Niemiery 8° s. 108, nlb. 2.

31. Do***. *Tyg. Ilustr.* T. 12: 1895 nr 44 s. 295.

32. Rec.: W. DZIEDUSZYCKI: O wiedzy ludzkiej. Lw. 1895. *Tyg. Ilustr.* T. 13: 1896 nr 23 s. 446.

33. Na zmartwychwstanie. *Tyg. Ilustr.* T. 13: 1896 nr 14 s. 266.

34. Mizantropowie. *Tyg. Ilustr.* T. 13: 1896 nr 20 s. 386.

35. Książę-Kapłan [Maksymilian Wettin saski]. *Tyg. Ilustr.* T. 13: 1896 nr 44 s. 863.

36. Z sonetów biblijnych. Hiob. *Tyg. Ilustr.* T. 13: 1896 nr 46 s. 900.

37. Przekł.: Dzieje filozofii pozytywnej. I. Życie i doktryna Augusta Comte'a założyciela pozytywizmu według badań najnowszych. Dzieło O. Hermanna GRUBERA. T. J. Przełożył z niem.... W. 1897 (na okładce: 1898) Druk. Rubieszewskiego i Wrotnowskiego 16° s. nlb. 2, V (Od tłumacza), nlb. 1, 294, V.

38. Golgota. *Tyg. Ilustr.* T. 15: 1897 nr 4 s. 62.

39. Przyszłość Chin. *Tyg. Ilustr.* T. 15: 1897 nr 7 s. 122-123; nr 9 s. 173-174; nr 10 s. 182; nr 11 s. 207-208; nr 13 s. 247--248; nr 14 s. 273-274; nr 15 s. 288; nr 16 s. 313-314; nr 17 s. 327; nr 18 s. 346-348; nr 21 s. 409, 412; nr 22 s. 439; nr 23 s. 459-460; nr 24 s. 479-480; nr 25 s. 499--500; nr 26 s. 519-520; T. 16: 1897 nr 27 s. 535-536; nr 28 s. 555-556. — Toż w osob. odb. i pod zm. tyt.: Przyszłość Chin, groźne wnioski z przesłanek lekceważonych. W.-Kr. 1898 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. nlb. 4, 192, ilustr.

40. Pesymista i mędrzec. *Tyg. Ilustr.* T. 15: 1897 nr 43 s. 844.

41. Owoce pozytywizmu. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 1 s. 5-7; nr 2 s. 22-24; nr 3 s. 34-36; nr 4 s. 51-53.

42. Wielki apologeta August Nicolas.

Prz. Katol. R. 35: 1897 nr 5 s. 66-68; nr 6 s. 82-84; nr 7 s. 100-102.

43. „On ma swój burnus!" (Kartka z dziejów współczesnego dekadentyzmu). *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 8 s. 113-115.

44. Renan i renanizm. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 9 s. 129-131; nr 10 s. 146-148; nr 11 s. 164-166; nr 12 s. 180-181; nr 13 s. 196-198.

45. Filozoficzna niespodzianka. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 14 s. 211-212; nr 15 s. 228-229; nr 16 s. 241-242.

46. Przysięga koronacyjna królów angielskich. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 17 s. 258-259.

47. Poszukiwanie Chrystusa. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 20 s. 306-307; nr 21 s. 321-323; nr 22 s. 338-340; nr 23 s. 356-357; nr 24 s. 375-376.

48. Młodzi zbrodniarze. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 45 s. 707-708; nr 46 s. 722-723; nr 47 s. 738-739; nr 48 s. 756-757; nr 49 s. 770-771.

49. Psychologia anarchistów. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 50 s. 790-792.

50. Dogmat o Świętych obcowaniu w literaturze współczesnej. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 51 s. 804-806.

51. Religia rozkoszy. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 52 s. 822-824.

52. Na pamiątkę, szczęście z Parnasu. *Tyg. Ilustr.* T. 17: 1898 nr 1 s. 8.

53. Sonet. *Tyg. Ilustr.* T. 17: 1898 nr 12 s. 234.

54. Katolik przeciw katolikom. Kwestia rzekomej niższości umysłowej katolików. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 1 s. 1-2; nr 2 s. 20-21; nr 3 s. 35-37.

55. Nowy cud w Lourdes. *Prz. Katol.* R. 35: 1898 nr 4 s. 49-51.

56. „Bogowie wracają". *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 5 s. 65-67.

57. Wielki kongres demokracji chrześcijańskiej w Lionie. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 6 s. 81-83.

58. Znakomity uczony. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 7 s. 98-100; nr 8 s. 114-116.

59. Finis Galliae! *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 10 s. 145-147; nr 11 s. 163-165; nr 12 s. 180-182; nr 13 s. 195-196; nr 14 s. 211-213; nr 15 s. 228-229.

60. Zola i Wolter. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 16 s. 241-244; nr 17 s. 259-261.

61. Misje w kraju złota i lodu. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 18 s. 279-280.

62. Religia i samobójstwo. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 19 s. 289-290; nr 20 s. 310-312; nr 21 s. 322-325.

63. Rozkład wewnętrzny protestantyzmu w Niemczech nowoczesnych. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 22 s. 337-338; nr 23 s. 357-358; nr 24 s. 374-376; nr 25 s. 385-387; nr 26 s. 404-406.

64. Histeria i świętość. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 27 s. 422-423; nr 28 s. 436-437; nr 29 s. 451-452; nr 30 s. 469-470; nr 31 s. 484-485; nr 32 s. 498-499; nr 33 s. 517; nr 34 s. 534-535; nr 35 s. 546-547; nr 36 s. 562-563.

65. Samobójstwo dzieci i małoletnich w Paryżu. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 37 s. 577-579.

66. Buddyzm i chrystianizm. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 38 s. 595-597; nr 40 s. 627-629; nr 41 s. 644-645; nr 42 s. 659-661; nr 43 s. 674-676; nr 44 s. 691-692; nr 45 s. 709-711; nr 46 s. 726-727; nr 47 s. 741-742; nr 48 s. 756-758; nr 49 s. 773-774; nr 50 s. 788-790; nr 51 s. 805-806.

67. Wariacko-zbójecka filozofia. Signum temporis. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 1 s. 1-3; nr 2 s. 19-20; nr 3 s. 35-37; nr 4 s. 54-55; nr 5 s. 67-68; nr 6 s. 83-85; nr 7 s. 100-101; nr 8 s. 117-118; nr 9 s. 131-132; nr 10 s. 146-148.

68. Nawrócenie Franciszka Coppée. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 11 s. 161-163; nr 12 s. 179-181; nr 13 s. 196-198; nr 14 s. 211-214.

69. Stygmaty i hipnotyzm. Z powodu faktów v. Kergaer. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 15 s. 225-226; nr 16 s. 243-244; nr 17 s. 259-261; nr 18 s. 277-278; nr 19 s. 291-293; nr 20 s. 310-311; nr 21 s. 325-327; nr 22 s. 340-342; nr 23 s. 354-356; nr 24 s. 372-374; nr 25 s. 389-390; nr 26 s. 404-405; nr 27 s. 417-419.

70. Pozytywista Emil Littré. Jego życie, działalność, nawrócenie i śmierć. W świetle badań najnowszych. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 35 s. 550-551; nr 36 s. 564-565; nr 37 s. 581-582; nr 38 s. 600-602; nr 39 s. 613-614; nr 40 s. 629-630; nr 41 s. 646-648; nr 42 s. 664-665; nr 43 s. 676-678; nr 44 s. 692-693.

71. Katolicka pogarda świata. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 48 s. 753-754; nr 49 s. 771-772; nr 50 s. 788-789; nr 51 s. 804-805; nr 52 s. 819-820.

72. Anioł upadły. Lamennais w oświetleniu najnowszym. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 1 s. 7-9; nr 2 s. 22-24; nr 3 s. 35-36; nr 4 s. 54-55; nr 5 s. 71-72; nr 6 s. 83-84; nr 7 s. 99-100; nr 8 s. 119-120; nr 9 s. 136-137; nr 10 s. 150-152; nr 11 s. 171-172; nr 12 s. 185-186; nr 13 s. 200-201; nr 14 s. 217-218; nr 15 s. 234-235; nr 16 s. 249-250; nr 17 s. 266-267; nr 18 s. 276-277; nr 19 s. 297-298; nr 20 s. 313-314; nr 21 s. 326-327; nr 22 s. 340-342; nr 23 s. 362-364; nr 24 s. 374-375; nr 25 s. 393-394.

73. Rec.: T. JESKE-CHOIŃSKI, Tiara i korona. *Tyg. Ilustr.* T. 18: 1900 s. 528-530.

74. Sekta bramosów. Rzecz o ruchu na

korzyść chrystianizmu w Indostanie. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 1 s. 4-6; nr 2 s. 23-25; nr 3 s. 38-40; nr 4 s. 58-59; nr 5 s. 72-73; nr 6 s. 89-90; nr 7 s. 103-104; nr 8 s. 117-118; nr 9 s. 135-136; nr 10 s. 153-155; nr 11 s. 170-171; nr 12 s. 182-183; nr 14 s. 218-219; nr 16 s. 235-236; nr 16 s. 246-247; nr 17 s. 265-266; nr 18 s. 279-280; nr 19 s. 294-295; nr 20 s. 310-312.

75. Wyd. zbiór.: Studia i szkice religijno-filozoficzne. Ser. 1. W. 1901 Druk. P. Laskauera i W. Babickiego 8° s. 227, nlb. 1. Biblioteka dzieł chrześcijańskich. Treść: 1. Buddyzm i chrystianizm; 2. Wariacko-zbójecka filozofia (Fr. Nietzsche); 3. Zola i Wolter; 4. Rozkład wewnętrzny protestantyzmu w Niemczech; 5. Stygmaty i hipnotyzm z powodu faktów v. Kergaer; Nawrócenie Fr. Coppée; Tiara i korona, powieść historyczna T. J. Choińskiego. — Toż. Ser. 2. W. 1901 Druk. P. Laskauera i W. Babickiego 8° s. 247, nlb. 1. Treść: 1. Pozytywista Emil Littré; 2. Religia i samobójstwo; 3. Katolicka pogarda świata; 4. Histeria i świętość; 5. Samobójstwo dzieci i małoletnich w Paryżu; 6. Misje w kraju złota i lodu; 7. Ascetyzm liberalny; 8. Neochrystianizm; 9. Buddyzm w Paryżu; 10. Renan jako nihilista i cynik; 11. Albert Stöckl; 12. Anioł upadły, Lamennais w oświetleniu najnowszym.

76. Fizjolog Karol Richet o celowości w przyrodzie. *Kwart. Teol.* R. 3: 1904 z. 3/4 s. 229-240; R. 4: 1905 z. 1/2 s. 17-32.

77. Katolicyzm w Japonii dzisiejszej. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 47 s. 741-742; nr 48 s. 757-758; nr 49 s. 772-774; nr 50 s. 789; nr 51 s. 805-806; nr 52 s. 820-821; R. 43: 1905 nr 1 s. 7-8; nr 2 s. 21-22; nr 3 s. 38-39; nr 4 s. 55-56; nr 5 s. 71; nr 6 s. 87-88; nr 7/8 s. 103-104; nr 9/10 s. 125-126; nr 11 s. 148-149; nr 12 s. 162-164; nr 13 s. 184-186; nr 14 s. 206-208; nr 15 s. 223-225; nr 16 s. 238-240; nr 17 s. 156-258.

78. Wielkie szalbierstwo. Masoneria w oświetleniu Williama Vogta. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 3 s. 36-38; nr 4 s. 53-54; nr 5 s. 69-70; nr 6 s. 85-87; nr 7/8 s. 101-103.

79. Sursum corl *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 46 s. 708-709.

80. Na zmartwychwstanie. *Bies. Liter.* R. 35: 1911 t. 69 nr 14 s. 283.

III.

WĄSIK W.; Dębicki Władysław Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 141-142, tamże literatura. — Ponadto; Śp. ks. Władysław Michał Dębicki. *Rola.* R. 29: 1911 s. 195; KOSTRZEWSKI K.: Ks. prof. Władysław Michał Dębicki. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 41: 1959 s. 716-720; MALEJ W.: Szkice do dziejów Archidiecezji Warszawskiej. Rzym 1966 s. 254.

Ks. Marian Banaszak

Dębiński (Dembiński) Ignacy, Joachim od św. Andrzeja (1800-1869), pijar, tłumacz.

Urodził się w 1800 r. w pow. rosieńskim. Do zakonu pijarów wstąpił 8 IX 1817 r., śluby złożył w Dąbrowicy 8 X 1818. W latach 1810-1823 studiował na Uniw. Wileńskim nauki matematyczno-fizyczne. W latach 1823-1830 uczył fizyki i chemii w szkołach pijarskich. Święcenia kapłańskie przyjął w 1826 r. W latach 1830-1832 uczył j. francuskiego w Dąbrowicy, następnie podróżował przez kilka lat, przebywał w Dreźnie i Paryżu. W latach 1835-1836 był kapelanem, a potem rektorem kolegium wileńskiego pijarów, w 1839 r. konsultorem prowincji, rektorem w 1841-1842 i ostatnim prowincjałem pijarów na Litwie w latach 1841-1843. Pozbawiony urzędu 24 V 1843 r. osiedlił się początkowo w klasztorze w Lubieszowie, a następnie w Dusztkach, gdzie był w latach 1856-1863 proboszczem. W 1863 r. aresztowany za udzielaną pomoc powstańcom przebywał na zesłaniu do 1865 r. Dnia 23 X 1865 r. został uwolniony i wrócił jako wikariusz do parafii św. Piotra i Pawła w Wilnie, gdzie umarł 29 V 1869 r.

I.

1. Przekł.: A. NICOLAS: Bóstwo Jezusa Chrystusa. Nowe dowody z ostatnich napadów niedowiarstwa wyciągnięte. Z 3 wydania przejrzanego i powiększonego. Wil. Nauburg 1869 Wyd. J. Zawadzkiego 16° s. 456. — Toż. Wil. 1884 Wyd. J. Zawadzkiego 16° s. 428.

II.

1. Przekł.: O sztuce dramatycznej. Pierwsza lekcja wyjęta z dzieła Aug.

Wilh. SCHLEGEL: Über dramatische und Literatur Vorlesungen. *Wiz i Roztrz. Nauk.* T. 2: 1834 s. 5-58.

2. Mowy w czasie żałobnych modłów za duszę śp. Józefa Łopacińskiego, szambelana Jego Ces. Mości, marszałka powiatu dryzieńskiego. Wil. 1835 Wyd. Księży Misjonarzy 8° s. 60. Dwie mowy: J. DĘBIŃSKIEGO i L. TRYNKOWSKIEGO.

3. Przekł.: Sposób utrzymania i rozmnożenia kamelii. Przez T. Jakóbka ZEIDLA, ogrodnika bawiącego się utrzymaniem ogrodu i handlu roślinami w Dreźnie, przełożył na język polski... Wil. 1840 Wyd. Druk. Diecezjalnej 8° s. 16.

4. Rec.: F. BOCHWIC: Obraz myśli — na pamiątkę exystencji mojej, żonie i dzieciom. T. 1-2. Wil. 1838-1839. *Wiz. i Roztrz. Nauk.* R. 12: 1840 s. 157-162.

5. Przekł.: Fryderyk SZLEGEL: Filozofia życia, z francuskiego tłumaczenia Guenot na język polski przełożył, objaśnił stosownymi uwagami obszerną przedmową z życiorysem Szlegela... T. 1-2 Wil. 1840 Wyd. Księży Misjonarzy 8° t. 1 s. nlb. 4, II, XIV, nlb. 2, 256, nlb. 5; T. 2 s. nlb. 8, 282, nlb. 2. — Toż fragm. *Wiz. i Roztrz. Nauk.* T. 14: 1840 s. 140-142; T. 16 s. 104-128.

6. Przekł.: V. MARCHEL: Kobieta jaką być powinna, z wydania 9 francuskiego... W Wilnie Naumburg 1869 wyd. J. Zawadzkiego 16° s. 362, nlb. 2.

III.

CHMAJ L., Dębiński Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 143-144, tamże literatura.

Ks. Wincenty Myszor

Dębski Jerzy h. Radwan (1668-1733), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 23 IV 1668 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 6 IX 1684 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1684-1686), retorykę studiował w Lublinie (1686-1687), filozofię w Kaliszu (1687-1690), teologię w Krakowie (1694-1698), gdzie też przyjął święcenia kapłańskie w 1697 r. W szkołach jezuickich średnich nauczał w Przemyślu, Łucku, Krasnymstawie, Brześciu, filozofii zaś w Ostrogu (1702-1703), Lwowie (1703-1705) i Lublinie (1706-1709). W latach 1710-1718 nauczał w kolegium lwowskim teologii scholastycznej i pozytywnej, a w latach 1723-1724 w Krakowie prawa kanonicznego. Rektorem kolegium był w Przemyślu (1724-1728) i Krośnie (od 1731), gdzie zmarł 5 III 1733 r.

I.

1. Tractatus theologicus de virtute et sacramento poenitentiae traditus in coll. Leopoliensi AD 1712. Rkps w Bibl. Kapucynów w Sędziszowie, sygn. S-10.

II.

1. Trybunał niebieski na ziemi... Kazanie na solennej wotywie u fary piotrkowskiej... roku 1721 dnia 6 Oktobra. Kalisz [1721] Druk. Kollegium Soc. Jesu 2° k. nlb. 13.

2. Trojaki pokłon kaznodziejski niedzielny... albo kazania Troycy Najśw. dedykowane. Cz. 1. Kalisz 1725 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° s. 303. Istnieją także egzemplarze z nieco odmiennym tytułem. — Toż. Cz. 2:... z przydatkiem tragedii o męce Pańskiej, na kazania pasyi postnych rozłożony. Sandomierz 1729 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° s. 328. — Toż. Cz. 3... z przydatkiem dwoiakich kazań o męce Pańskiej na pasje niedzielne... Sandomierz 1732 Druk. Koll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 1, s. 382, nadto: Additament albo przydatek tomu trzeciego s. 18, Kazanie o męce Pańskiej s. 28, rejestr k. nlb. 1.

3. Trojaki pokłon kaznodziejski odświętny, czci i chwale Trójcy najświętszej, pierwszym tomem kazań rocznych w trójletnich kazaniach odświętnych. Sandomierz 1729 Druk. Koll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 1. s. 246, k. nlb. 1.

4. Listy: 2 listy do przełożonych zakonnych z 1728 r. Rkps ATJKr. sygn. 1364.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 156-157; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 1910-1911; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896. Cz. 2 s. 241; Dębski Jerzy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 9/10 s. 9. — ARSJ. Pol. 19-25 (katalogi trzyletnie z lat 1685-1730); Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1684-1733); ATJKr., rkps 1364 (listy do J. Dębskiego z 1728); WAPKr., Teki Schneidra 823 (listy do J. Dębskiego).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Długokęcki Adam (1781-1839), misjonarz, tłumacz.

Pochodził z diecezji płockiej. Urodził się 23 XII 1781 r., do zgromadzenia misjonarzy wstąpił w 1802 r. Seminarium internum odbył w Warszawie i tam ukończył Seminarium Duchowne przy kościele św. Krzyża. Jako kapłan pełnił początkowo obowiązki wikariusza przy wspomnianym kościele, a następnie w latach 1809-1816 wykładał różne przedmioty teologiczne w Seminarium Duchownym w Tykocinie. Odwołany do Warszawy uczył tam zapewne w Seminarium, a od 1828-1832 r. był dyrektorem Seminarium internum. W 1834 r. wyjeżdżał z Warszawy na misje ludowe. Później pracował prawdopodobnie w Seminarium Duchownym w Gnieźnie; przebywał tam w każdym razie w 1836 r., kiedy władze pruskie usuwały misjonarzy.

Z Gniezna udał się do Krakowa, a potem do Warszawy. Tam zajmował się m. in. opieką duchową nad SS. Miłosierdzia. Cieszył się opinią dobrego profesora i wychowawcy kleru. Zmarł w Skułach pod Warszawą w misjonarskim majątku 23 VII 1839 r.

I.

1. Przekł.: F. POUGET: Nauki katolickie w sposób katechizmowy, w których wyłożone są w krótkości z Pisma Świętego i podania dzieje, zasady religii, moralność chrześcijańska, modły, obrzędy i zwyczaje Kościoła napisane niegdyś przez... Wyd. nowe, przejrzane i popr. T. 1-4. W. 1830 Druk. Biblioteki Chrześcijańskiej. 8° t. 1 s. II, 521, nlb. 7; T. 2 s. nlb. 6, 384; T. 3 s. nlb. 7, 406; T. 4 s. 609, nlb. 8.

III.

KAMOCKI M.-Perboyre J.: Mémoires de la Congrégation de la Mission. Paris 1864 s. 245; JOUGAN A.: Nauki katechizmowe w Polsce. Lw. 1903 s. 115-116; PETRZYK L.: *Kościół św. Krzyża w Warszawie*. W. 1920 s. 65; Księga pamiątkowa trzechsetlecia Zgromadzenia Księży Misjonarzy 1625-1925. Kr. 1925 s. 105; SCHLETZ A.: Działalność Zgromadzenia Misji w Tykocinie na polu oświaty (1769-1864). *Nasza Przeszł.* T. 11: 1960 s. 380-381. — Arch. Misj. w Krakowie na Stradomiu: Catalogus Seminaristarum Seminarii Internii Congregationis Missionis Domus Varsoviensis. Rkps bez syg. i pag. pod r. 1902 i lata 1828-1832.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Długołęcki Władysław (1854-1905), jezuita, hagiograf.

Urodził się 22 III 1854 r. w Dąbkach w Wielkim Księstwie Poznańskim. Do zakonu jezuitów wstąpił 16 X 1869 r. W Starej Wsi k. Brzozowa ukończył nowicjat, studia humanistyczne i filozoficzne (1869-1877), a następnie uczył w konwikcie tarnopolskim (1877-1879). Teologię studiował w kolegium krakowskim (1879-1883) i tam 9 VII 1882 przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1888-1893 wykładał teologię w Krakowie, a w latach 1901-1903 w Widnawie w seminarium dla kleru śląskiego diecezji wrocławskiej. Przejściowo redagował „Misje Katolickie" (1887-1888), był kaznodzieją we Lwowie (1894-1895), Kołomyji (1898-1899), Cieszynie (1899-1901), udzielał rekolekcji parafialnych oraz dla księży i sióstr zakonnych. Zmarł 21 VIII 1905 r. w Krakowie.

I.

1. Niematerialność duszy. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 4 s. 1-10.

2. Żywot św. Piotra Klawera TJ, apostoła murzynów. *Misje Katol.* R. 7: 1888 s. 122-126, 146-150, 183-186, 215-219, 278-282, 346-351; R. 8: 1889 s. 90-93, 150-157. — Toż w osob. odb. Kr. 1889 Druk. Czasu 16 s. 175. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 41. — Toż. Kr. 1906 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 168.

3. Rec.: L. WAŁĘGA: De hominis elevatione per gratiam sanctificantem. Leopoli 1891. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 31 s. 99-103.

4. Rec.: M. S. SCHEEBEN, E. NIEREMBERG: Uwielbienia łaski Bożej. Tłum.

J. TYLKA. Tarnów 1891. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 33 s. 429-431.

5. Rec.: A. TRZNADEL: Stwórca i stworzenie wobec rozumu i wiary. Przemyśl 1892. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 34 s. 261-264.

6. Rec.: J. TYLKA: Dogmatyka katolicka. Część ogólna. Tarnów 1897. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 55 s. 277-279.

II.

1. Rec.: A. KOSIBA: O namiętnościach. Studium psychologiczne. Tarnopol 1884. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 7 s. 136-137.

2. Rec.: J. COSTA-ROSETTI: Philosophia moralis. Oeniponte 1886. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 15 s. 303-304.

3. Rec.: G. L. FONSEGRIVE: Essai sur le libre arbitre, sa theorie et son histoire. Paris 1887. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 18 s. 257-259.

4. Krótkie przemówienia pogrzebowe. Zeszyt 1. Królewska Huta 1899 Nakł. Druk. św. Jacka 16° s. 52.

5. Parafia jankowicka i jej pamiątki. Według źródeł historycznych i podania ludowego. Królewska Huta 1900 8° s. 16.

6. Ustawy dla Sodalisek N. Marii Panny z dołączeniem różnych modlitw i praktyk pobożnych. Królewska Huta 1900 Druk. św. Jacka 16° s. 272, III. — Toż. Królewska Huta 1902 16° s. 271, IV. — Toż. Królewska Huta 1905 16° s. 268, IV.

7. Pieśń Bractwa Najśw. Serca Pana Jezusa, „Jezu, pieśń serc niesiem Ci". Bytom 1902 8° s. 6.

8. Pierwsza Komunia św. Mikołów 1904 Nakł. J. Kammela i K. Kubitza 16° s. 32. Oprac. na podstawie wersji niemieckiej.

9. Kazania w zbiorach: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 8. Kr. 1904 s. 381-384; T. 9. Kr. 1905 s. 248-257, 305-326. *Najświętszy Sakrament. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* Kr. 1911 s. 125-129.

10. Liczne pieśni drukowane w książkach i czasopismach. Największy zbiór wycinków prasowych w ATJKr.: sygn. 437 (biblioteka podręczna).

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 1169; HADUCH H.: O. Władysław Długołęcki. *Nasze Wład.* T. 2: 1906-1909 s. 250-257; Długołęcki Władysław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. XXXIV; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od r. 1820. Kr. 1932 s. 214. — ATJKr.: Catalogus provinciae Galicianae Soc. Jesu in annum 1871 (... in annum 1905); rkps 878 III (dokumenty osobiste); 1244 II (korespondencje).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Długosz (Dlugossius Senior, Longinus) Jan h. Wieniawa (1415-1480), kanonik krakowski, arcybiskup nominat lwowski, historyk.

Pochodził z średnio zamożnej szlachty i był synem Jana, burgrabiego brzeźnickiego i starosty nowokorczyńskiego, oraz Beaty z Borowna, urodzony w 1415 r. w Brzeźnicy k. Sieradza jako 4-te z kolei dziecko; wśród 13-tu braci 11-tu nosiło imię Jan. Od 1421 r. uczył się Długosz w szkole parafialnej w Nowym Korczynie, następnie od 1828 r. w Akademii Krakowskiej. Nie złożywszy tu żadnego egzaminu, przeszedł w 1431 r. na dwór bpa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego, gdzie od funkcji pisarza, potem sekretarza doszedł do godności kanclerza i najbliższego doradcy potężnego hierarchy. Był znakomitym administratorem majątku biskupiego. Już wtedy zbierał dokumenty uposażeniowe i spisywał inwentarze, zużytkowane później w ułożonym przezeń „Liber beneficiorum" diecezji.

W 1434 r. otrzymał scedowane mu przez stryja Bartłomieja probostwo w Kłobucku, w 1436 r. został kanonikiem krakowskim — święcenia kapłańskie przyjął w 1440 r. — potem uzyskał jeszcze kanonie lub prałatury kolegiackie w Sandomierzu, w Kielcach, w Wiślicy oraz kanonię katedralną w Gnieźnie i roczną pensję od Oleśnickiego. W Krakowie, w Kielcach i w Sandomierzu posiadał swe domy.

Po 1431 r. posłował z ramienia Oleśnickiego do pap. Eugeniusza IV, a w 1440 r. towarzyszył Oleśnickiemu, odprowadzającemu na Węgry króla Władysława i w drodze powrotnej uratował życie swemu patronowi. W 1449 r. przywiózł Oleśnickiemu z Rzymu kapelusz kardynal-

ski, zaraz potem jeździł na Węgry dla układów między Janem Hunyadym a przywódcą husytów Janem Giskrą. W 1450 r. odbył pielgrzymkę do Ziemi św., później wyjeżdżał na Wołyń w związku ze sporem Korony z Litwą o Podole i Wołyń, w 1453 r. był na zjeździe w Parczewie i jeździł do Wrocławia dla rokowań o małżeństwo króla Kazimierza Jagiellończyka z Elżbietą Rakuszanką, w 1457 r. brał udział w rokowaniach o wykup zamków krzyżackich i w 1459 r. w Toruniu w pertraktacjach z krzyżakami o pokój.

W poglądach politycznych reprezentował stanowisko Oleśnickiego, według którego nic nie mogło się dziać w państwie bez zgody biskupów. Toteż w sporze o obsadę biskupstwa krakowskiego w latach 1460--1463 po śmierci bpa Tomasza Strzępińskiego stanął w opozycji do króla, a po stronie kapituły krakowskiej. Gdy król mianował biskupem Jana Gruszczyńskiego, kapituła wybrała Jana Lutkowica z Brzezia, a skoro ten zrezygnował, oświadczyła się za nominatem papieskim Jakubem z Sienna. Jagiellończyk obłożył banicją i konfiskatą majątku zwolenników Jakuba, w tym i Jana Długosza. Długosz schronił się wtedy na zamek Jana z Melsztyna i przeżył najcięższe chwile w życiu. Król zwyciężył, lecz przeciwników nie pognębił. Lutkowic otrzymał (z ręki królewskiej) biskupstwo krakowskie po przejściu Gruszczyńskiego do Gniezna, a Jakub został biskupem włocławskim. Wrócił też do łaski Długosz, ceniony przez króla dla jego zalet intelektualnych i zdolności dyplomatycznych.

W 1464 r. został Długosz delegatem królewskim do rokowań pokojowych z krzyżakami i wziął udział w zawarciu pokoju w 1466 r. Zgromadził przy tej okazji sporo dokumentów do stosunków polsko-krzyżackich, opracowanych potem jako „Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum". W 1467 r. ustanowił król Długosza wychowawcą swych synów, na którym to stanowisku zetknął się bliżej z Kallimachem. W tym samym roku posłował do Czech, a w 1471 r. towarzyszył królewiczowi Władysławowi na koronację do Pragi; nie przyjął wówczas ofiarowanego mu arcybiskupstwa praskiego. W 1473 r. uczestniczył w rokowaniach z Czechami i Węgrami w Nysie i Opawie, a w 1478 r. w pertraktacjach z Maciejem Korwinem. W 1479 r. król wyniósł Długosza na arcybiskupstwo lwowskie. Nie zdążył go jednak objąć, bo 19 V 1480 r. zmarł, pochowany w katedrze wawelskiej; w 1880 r. przeniesiono zwłoki do kościoła na Skałkę.

Będąc dzięki swym beneficjom człowiekiem zamożnym, stworzył Długosz wiele fundacji. Wystawił murowane kościoły: w Odechowie, Chotelu, w Raciborowicach i w Szczepanowie. Wyposażył kościół na Skałce i osadził przy nim paulinów w zbudowanym przez siebie klasztorze. Probostwo w Kłobucku zamienił na konwent kanoników regularnych laterańskich, w Wiślicy postawił dom dla wikariuszy. Poza tym rozszerzył i odnowił krakowską studencką bursę „artystów" oraz ufundował dwie bursy dla studentów prawa i pomógł Melsztyńskim przy zakładaniu bursy węgierskiej.

Wiekopomne zasługi położył na polu naukowym. Nie licząc największego i najważniejszego jego dzieła „Annales seu cronicae inclyti Regni Poloniae", pozostawił szereg cennych prac z zakresu historii Kościoła.

I.

1. Liber beneficiorum diocesis Cracoviensis. Cz. 1-3. (Post. 1440-1480). Wyd. L. ŁĘTOWSKI. W: Joannis Długosz Senioris canonici Cracoviensis Opera omnia cura Alexandri Przeździecki. T. 7-9. Cracoviae 1863-1864. Kirchmajeriana 4° s. X, k. nlb. 4, s. 652, k. nlb. 1, s. LVI, k. nlb. 8, s. 576, LXXXIV; k. nlb. 4, s. 480, LXXII, k. nlb. 4.

2. Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. (Powst. 1440--1480). Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. T. 1-3. P. 1855-1856. Suppl. (wyd. Z. CELICHOWSKI) 1880 L. Merzbach 2° T. 1 cz. 1 s. nlb. 12, 354, nlb. 2, tabl. 5; Cz. 2 s. nlb. 2, III, nlb. 1, 102, tabl. 1; T. 2 s. 6, 316, nlb. 1, tabl. 7; T. 3 s. nlb. 6, 356, VII, tabl. 2; Suppl. s. nlb. 4, 45. — Wyd. 2. P. 1890--1835 Bibl. Kórn. 8° t. 1 wyd. I. ZAKRZEWSKI 1890 s. VIII, 461, nlb. 1; T. 2. Wyd. TENŻE 1892 s. nlb. 4, 482; T. 3. Wyd. J. KARWASIŃSKA 1935 s. XLI, nlb. 1, 257, nlb. 1.

3. Banderia Prutenorum. (Powst. 1448). Wyd. F.A. VOSSBERG pt. Banderia Prutenorum oder die Fahnen des Deutschen Ordens und seiner Verbündeten, welche in Schlachten und Gefechten des 15. Jahrhunderts eine Beite der Polen wurden. Berlin 1849 8° s. nlb. 2, 65, tabl. VIII (tekst łac. i przekł. niem.). — Przedr. w: *Mémoires de la Société Impériale d'Archeologie et de Numismatique de St. Petersburg.* T. 4: 1850 s. 392-408; T. 5: 1851 s. 8-40. — Tož wyd. A. MECKELBURG pt. Banderia Prutenorum nach Vossbergs Ausgabe. *Neue Preusische Provinzialblätter.* Bd. 9: 1850 (tekst łac.), s. 321-367. — Tož wyd. J. MUCZKOWSKI w: *Rozmaitości Hist. i Bibliogr.* Z. 2: 1851 i w osob. odb. — Tož wyd. E. STREHLKE w: *Scriptores Rerum Prussicarum.* T. 4: 1870 s. 9-34. — Tož w: Joannis DŁUGOSZ Senioris.. Opera omnia... T. 1. Cracoviae 1887 s. 575-595. — Tož wyd. Karol GÓRSKI pt. Banderia Prutenorum. W. 1958 Państw. Wyd. Nauk. 8° s. 338, nlb. 6 tabl. 5. (Dotyczy chorągwi krzyżackich).

4. Vita beatissimi Stanislai Cracoviensis episcopi. (Powst. 1460-1465). Cracoviae 1511 J. Haller 4° k. 131, nlb. 4. — Tož poszerz. przez S. DOBIELOWICZA. Cracoviae 1666 apud Viduam et Haeredes Fr. Caesarii 4° s. 375, k. nlb. 2. — Tož. w: Joannis DŁUGOSZ Senioris... Opera omnia... T. 1. Cracoviae 1887 s. 1-181. — Tož w przekł. pol. MIKOŁAJA z Wilkowiecka; Historia o S. Stanisławie biskupie krakowskim patronie polskim... W Krakowie 1578 w Druk. Stanisława Szarffenberga 4° k. A-Iiij. — Tož. W Krakowie 1585 w Druk. Stanisława Szarffenbergera 4° k. nlb. 36. — Tož w przekł. L.F. KARCZEWSKIEGO; Żywot świętego Stanisława biskupa krakowskiego. Kr. 1865 Fr. Grzybowski 8° s. XX, 472, tabl. 1. Cz. 1 przedr. (z popr.) S. BEŁCH: Życie świętego Stanisława. Londyn 1944 F. Mildner 8° s. 103, tabl. 3. — Tož. Londyn [1948] F. Mildner 8° s. nlb. 2, 183, nlb. 1, tabl. 9. — Tož. Londyn 1953 F. Mildner 8° s. nlb. 2, 183, nlb. 1, tabl. 17. — Tož w przekł. niem. M. B. LUBICHA: Historia von dem heiligen... Stanislao. Gratz 1955 G. Widmanstetter 4° k. nlb. 8, 195, nlb. 4. — Tož w przekł. włoskim (w skrócie): Compendio della vita, virtu e miracoli di S. Stanislao vescovo di Cracovia e protomartire del Regno di Polonia. In Roma 1573 Presso di Eredi Barbielli 8° s. 88. — Tož. In Roma 1768 8° s. 94.

5. Vitae episcoporum Vladislaviensium. (Powst. 1464-1473). Wyd. I. POLKOWSKI i Ż. PAULI w: Joannis Długosz Senioris... Opera omnia. T. 1. Cracoviae 1887 s. 515-544.

6. Vita S. Cunegundis. (Powst. 1471--1474). Wyd. I. POLKOWSKI i Ż. PAULI w: Joannis Długosz Senioris... Opera omnia. T. 1. Cracoviae 1887 s. 1-182. — Tož w przekł. pol. P. MOJECKIEGO: Żywot ś. Kunegundy zakonu św. Klary księżnej polskiej. Kraków 1617 w Druk. Fr. Caesarii 4° k. 4 s. 288, k. 6.

7. Vitae archiepiscoporum Gnesnensium. (Powst. 1475). Wyd. I. POLKOWSKI i Ż. PAULI w: Joannis Długosz Senioris... Opera omnia. T. 1. Cracoviae 1887 s. 337-378.

8. Vitae episcoporum Cracoviensium. (Powst. przed 1478). Wyd. I. POLKOWSKI i Ż. PAULI w: Joannis Długosz Senioris... Opera omnia. T. 1. Cracoviae 1887 s. 379--438.

9. Vitae episcoporum Plocensium. Wyd. I. POLKOWSKI i Ż. PAULI w: Joannis Długosz Senioris... Opera omnia. T. 1. Cracoviae 1887 s. 545-549. — Tož. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI pt. Vitae episcoporum Plocensium abbreviatae w: *MPH.* T. 6. W. 1961 s. 592-619. — Tekst w przeróbce Stanisława Łubieńskiego w: S. ŁUBIEŃSKI: Opera posthuma. Antverpiae 1643.

10. Vitae episcoporum Posnaniensium. Wyd. T. TRETER. Brunsbergae [Braniewo] 1604 typis G. Schönfels 4° k. A—T_3. — Tož wyd. I. POLKOWSKI i Ż. PAULI w: Joannis Długosz Senioris... Opera omnia. T. 1. Cracoviae 1887 s. 479-513.

11. Vitae episcoporum Smogorzoviensis et Pitzinensis, quae nunc Vratislaviensis ecclesiarum historiae et acta. Wyd. F.W. SOMMERSBERG w: Silesiacarum rerum

scriptores. T. 2. Lipsk 1730. — Toż. Wyd. J. LIPS pt. *Chronicon episcoporum Vratislaviensium continuatione variorum auctuum*. Wrocław 1847 F. Wirt 16° s. nlb. 2, 41. — Toż. Wyd. I. POLKOWSKI i Ż. PAULI w: Joannis Długosz Senioris... Opera omnia. T. 1. Cracoviae 1887 s. 435-477. — Poz. 5, 7-11 wyd. pt. Vitae episcoporum Poloniae. Ed. ad exemplar voluminis I separatim expressa. Cracoviae 1887.

12. Vita Sbignei de Oleśnica cardinalis. Wyd. I. POLKOWSKI i Ż. PAULI w: *Joannis Długosz Senioris*.. Opera omnia. T. 1. Cracoviae 1887 s. 551-557. Autorstwo niepewne.

13. Wyd. zbior.: Joannis Długosz Senioris canonici Cracoviensis Opera omnia cura Alexandri PRZEŹDZIECKI. T. 2-14. Cracoviae 1878-1887. (T. 2-6: Dziejów polskich ksiąg dwanaście. Przekł. K. MECHERZYŃSKI; T. 7-9: Liber beneficiorum Dioecesis Cracoviensis; T. 10-14: Historiae Polonicae libri XII). T. 1. Wyd. I. POLKOWSKI i Ż. PAULI. Cracoviae 1887. (Praefatio; Vita Joannis Dlugossii; Vita S. Stanislai; Vita b. Cunegundis; Vitae episcoporum Poloniae; Vita Sbignei de Oleśnica Cardinalis; Clenodia; Banderia Prutenorum; Epistolae). Index nominum... complexit T. ŻEBRAWSKI. Cracoviae 1887.

II.

1. Oratio habita coram... Cardinali Cracoviensi... quando capellum praesentabat 10 X 1449 r. Wyd. A. SOKOŁOWSKI i J. SZUJSKI w: Codex epistolaris saeculi XV. T. 1 cz. 2. *Mon. M. Aevi*. T. 2. Cracoviae 1876 s. 82. — Toż. Wyd. I. POLKOWSKI i Ż. PAULI w: Opera omnia. T. 1. Cracoviae 1887 s. 601-602.

2. Articuli Vladislao regi Poloniae a ducibus Masoviae traditi a. D. 1426 et 1428. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI w: *MPH*. T. 6 s. 628-641.

3. Historia Polonica... in tres tomos digesta auctoritate et sumtibus HERBULTI DOBROMILSKI edita. (Powst. 1455-1480, tyt. oryg.: Annales seu cronicae inclyti Regni Poloniae). Dobromili 1615 in Officina Joannis Szeligae 2° k. nlb. 18, s. 599. (Wyszedł tylko t. 1, obejmujący 6 pierwszych ksiąg). — Toż pt. Historiae Polonicae libri XII, quorum sex posteriores nondum editi, nunc simul cum prioribus... prodeunt... cum praefatione Henrici L.B. HUYSSEN... T. 1-2. Francofurti 1711-1712 sumptibus Joannis Ludovici Gleditschi et Mauritii Georgii Weidmanni 2° k. nlb. 15, s. 159, k. 4, s. 1168, 812, k. nlb. 23; k. nlb. 4 s. LVII, k. nlb. 1, s. 1944 k. nlb. 18. — Przedr. L. MITZLER de KOLOF: Historiarum Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae scriptorum... collectio... T. 3. Varsaviae 1772 s. 636-959; T. 4. Varsaviae 1776 s. 1-1103; T. 5. Varsaviae 1777 s. 1-172. — Fragm. przedr. J. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja w Polsce. Lw. 1927 s. 76--90. — Przekł. pol.: H. KOWNACKI: Kronika wieku XII... z księgi IV i V kompilacji Długosza wytłumaczona. W. 1831 G. Borneman: Dzieje polskie... Z. 1-9. Leszno 1840-1844. — Chorografia (początkowa część Annales). Przeł. na j. pol. W. POL. W: Zasługi Długosza pod względem geografii. *Rocz. Tow. Nauk. z Uniw. Jagiell. złączonego*. T. 7: 1852 s. 49-102. — Toż w: W. POL: Dzieła. T. 6. Lw. 1876 s. 175-216. — Przekł. całości pt. Dziejów polskich ksiąg dwanaście. W. MECHERZYŃSKI w: Joannis Długosz Senioris... Opera omnia. T. 2-5. Kr. 1867--1870. Fragm. w: Z. SPIERALSKI: Polska sztuka wojenna w latach 1454-1562. W. 1958. Wypisy źródeł do hist. pol. sztuki woj. Z. 4. — Fragm. ks. 9 pt. Bitwa grunwaldzka. Wyd. J. DĄBROWSKI. Kr. [1921]. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 31 s. 51-142. Toż Wyd. 2. Kr. 1925. — Fragm. pt. Bitwa pod Zawichostem. Przeł. M. ŚWIERZOWICZ. *Filomata*. R. 1937 1, XCV. — Fragm. (Dedykacja.) W: *700 lat myśli polskiej. Filozofia i myśl społeczna XIII--XV wieku*. Wyd. J. DOMAŃSKI. W. 1978 s. 503-516. — Przekł. niem.: Fragm. ks. 9 pt. Erleutertum Preussens. T. 4. Königsberg 1728 s. 404-414 (niedokładny). — Nowe wyd. całości: Jana Długosza Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego, Księga 1-2. Red. i wstęp: Jan DĄBROWSKI. Tekst łac. ustaliła i przedm. Wanda SEMKOWICZ--ZAREMBINA. Koment. do tekstu pol. K. PIERADZKA, B. MODELSKA-STRZELECKA. Przeł. z łac. S. GAWĘDA i in. W. 1961 Państw. Wyd. Nauk. 4° s. 448, nlb. 3. — Toż. Wyd. 2. W. 1962 Państw. Wyd. Nauk 4° s. 448, nlb. 3, tabl. 3. — Joannis Dlugossii Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. Liber 1-2. Ed. curavit et introd. scripsit J. DĄBROWSKI. Textum recensuit atque praefatione instruxit V. SEMKOWICZ-ZAREMBINA. Commentarios confecerunt C. PIERADZKA, B. MODELSKA-STRZELECKA. Varsaviae 1964 Państw. Wyd. Nauk. 4° s. 466, nlb. 2. tabl. 3. — Jana Długosza Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego. Ks. 3/4. Kom. red. Zofia KOZŁOWSKA-BUDKOWA i in. Oprac. tekstu łac. D. TURKOWSKA, M. KOWALCZYK. Przekł. z łac. J. MRUKÓWNA. Red. i koment. K. PIERADZKA. W.

1969 Państw. Wyd. Nauk. 4° s. 443, nlb. 4, tabl. 2. — Joannis Dlugossii Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. Liber 3/4. Consilium ed. S. BUDKOWA-KOZŁOWSKA i in. Textum recensuit D. TURKOWSKA. Comment. C. PIERADZKA. Varsoviae 1970 Państw. Wyd. Nauk. 4° s. 496, nlb. 2, tabl. 2. — Jana Długosza Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego. Księga 5/6. Oprac. tekstu łac. D. TURKOWSKA, M. KOWALCZYK. Przekł. J. MRUKÓWNA. Red. i koment. K. PIERADZKA. W. 1973 Państw. Wyd. Nauk. 4° s. 398, nlb. 2, tabl. 2. — Joannis Dlugossii Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. Liber 5/6. Consilium ed. S. BUDKOWA i in. Textum recensuit D. TURKOWSKA. Comment. C. PIERADZKA. Varsaviae 1973 Państw. Wyd. Nauk. 4° s. 398, nlb. 2, tabl. 2. — Jana Długosza Roczniki sławnego Królestwa Polskiego. Księga 7/8. Oprac. tekstu łac. D. TURKOWSKA, M. KOWALCZYK. Przekł. J. MRUKÓWNA. Red. i koment. K. PIERADZKA. W. 1975 Państw. Wyd. Nauk. 4° s. 431, nlb. 4, tabl. 2. — Jana Długosza Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego. Ks. 9. Opr. tekstu łac. D. TURKOWSKA i M. KOWALCZYK. Przekł. J. MRUKÓWNA. Red. i koment. J. GARBACIK i K. PIERADZKA. Koment. S. GAWĘDA, Z. PERZANOWSKI, K. PIERADZKA. W. 1975 Państw. Wyd. Nauk. 4° s. 485, nlb. 3, tabl. 1.

4. Insignia seu clenodia Regni Poloniae. (Powst. 1464-1480). Wyd. J. MUCZKOWSKI pt. Banderia Prutenorum tudzież Insignia... W: *Rozm. Hist. i Bibliogr.* Z. 2: 1851. Toż pt. Insignia seu clenodia regis et Regni Poloniae. Z kodeksu kórnickiego wyd. Z. CELICHOWSKI. P. 1885 Bibl. Kórn. 8° s. 27, tabl. 8. — Toż. Wyd. I. POLKOWSKI i Ż. PAULI w: Joannis Długosz Senioris... Opera omnia. T. 1. Cracoviae 1887 s. 559-573. — Toż pt. Klejnoty Długoszowe. Kryt. oprac. i na nowo wyd. M. FRIEDBERG. *Rocz. Pol. Tow. Herald.* T. 10: 1930 s. nlb. 4, 118, nlb. 2. — Toż pt. Stemmata Polonica. Wyd. H. POLACZKÓWNA. Lw. 1926 Druk. Uniw. Jagiell. 4° s. nlb. 2, 90.

5. Listy: 28 listów do różnych osób z lat 1447-1472. Wyd. A. SOKOŁOWSKI i J. SZUJSKI. W: Codex epistolaris saeculi XV. T. 1 cz. 2. *Mon. M. Aevi.* T. 2 s. 29-31, 86-90, 92-93, 101-105, 107-112, 117-118, 160-161, 169-171, 215, 231, 237-239, 243-246, 271-272, 275, 280-284. — 6 listów z lat 1447-1471. Wyd. M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 4 s. 72-82. — 27 listów z lat 1447-1478. Wyd. I. POLKOWSKI i Ż. PAULI. W: Joannis Długosz Senioris... Opera omnia. T. 1. Cracoviae 1887 s. 598-638.

III.

PAPÉE F.: Długosz Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 176-180, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 127-136, tamże literatura. — Ponadto: DĄBROWSKI J.: Dawne dziejopisarstwo polskie (do roku 1480) Wr. 1954 s. 185-240; ZAREMBINA W.: Kraków pod Wawelem. Na marginesie wydawnictwa Roczników czyli Kronik sławnego Królestwa Polskiego Jana Długosza. *Zesz. Nauk. WSP w Katowicach.* Nr 22: Prace hist. Nr. 1: 1964 s. 221-227. Rozbiór krytyczny Annalium Poloniae Jana Długosza z lat 1445-1480. Red. K. PIERADZKA. T. 2. Oprac. S. GAWĘDA, K. PIERADZKA, J. RADZISZEWSKA pod kier. J. Dąbrowskiego. Wr. 1965 s. LXVII, nlb. 1, 434, nlb. 2; KURAŚ S.: Regestrum ecclesiae Cracoviensis. Studium nad powstaniem tzw. „Liber beneficiorum". Jana Długosza. W. 1966. Rec.: JELONEK K.: W sprawie Liber beneficiorum Jana Długosza. *Stud. Hist.* R. 12: 1969 z. 3 s. 429-439 oraz polem.: KURAŚ S.: Jeszcze w sprawie tzw. Liber beneficiorum Długosza. *Stud. Hist.* R. 14: 1971 z. 2 s. 271-276. JELONEK K.: O tzw. Liber beneficiorum Długosza po raz trzeci. *Stud. Hist.* R. 14: 1971 z. 3 s. 431-432; POLICKI S.: Konflikty osobiste Jana Długosza z Czechami. *Acta Univ. Wratisl.* T. 14: 1968 s. 147-177; TENŻE: Jan Długosz a Czechy. *Spraw. Wrocł. Tow. Nauk.* Ser A.T. T. 26: 1971 s. 49-51; TENŻE: Źródła Jana Długosza do problematyki czeskiej. Wr. 1973. Prace Wrocł. TN. Ser. A. Nr 159; STRZELECKA A.: Kontakt Długosza z Pragą (1467). W: *Studia z dziejów kultury i ideologii ofiarowane Ewie Maleczyńskiej w 50 rocznicę pracy dydaktycznej i naukowej.* Wr. 1968 s. 164-179; GĄSIOROWSKI A.: Wielkopolska w ostatnich księgach Roczników Jana Długosza. Do zbioru krytycznego Annalium z lat 1385-1480. *Stud. Źródłozn.* T. 15: 1971 s. 173-194; KOCZERSKA M.: Mentalność Jana Długosza w świetle jego twórczości. *Stud. Źródłozn.* T. 15: 1971 s. 102-140; MĄKINIA F.: Ocena estetyczno-stylistyczna polskiej architektury w twórczości J. Długosza. *Rocz. Hum.* T. 19: 1971 z. 5 s. 29-45; MYŚLENICKI W.: Pomorze i Szczecin w nowej edycji Kronik Długosza. *Vineta.* R. 5: 1971 nr 1 s. 43-62; PIERADZKA K.: Z warsztatu prac nad Długoszem. *Życie i Myśl.* R. 21: 1971 nr 12 s. 91-95; TAŻ: Bitwa pod Legnicą 1241 r. w relacji Jana Długosza. *Szkice Legnickie.* T. 6: 1971 s. 47-79; LIMONOV J. A.: Pol'skij chronist Jan Długoš o Rossiji.

W: *Feodal'naja Rossija vo vsemirnoistoričeskom processe*. Sbornik statej posvjaščenych L'vu Vladimiroviču Čerepninu. Moskwa 1972 s. 262-268; MRUKÓWNA J.: Jan Długosz. Życie i twórczość. Kr. 1972; TURKOWSKA D.: O terminologii onomastycznej Jana Długosza. *Onomastica*. R. 17: 1972 z. 1/2 s. 151-155; TAŻ: Études sur la langue et sur le style de Jean Długosz. Kr. 1973 PAN Oddz. w Kr. Prace Kom. Filolog. Klas. Nr 13; ALEXANDROWICZ S.: Ziemie Wielkiego Księstwa Litewskiego w „Chorografii" Jana Długosza. W: *Studia z dziejów geografii i kartografii*. Pod red. J. BABICZA. Wr. 1973 s. 295-315; SIKORA F.: O fundacji kartuskiej Jana Długosza. *Kwart. Hist.* R. 80: 1973 nr 4 s. 872-885; ZARĘBSKI I.: Chorographia Regni Poloniae Jana Długosza a Giovanni Boccasio. *Stud. Źródłozn.* T. 18: 1973 s. 181-189; GLIŃSKI T.: Fundatorzy klasztorów w opinii Długosza. *Spraw. TN KUL*. Nr 1: 1972 (druk) 1974 s. 51-55; MODELSKA-STRZELECKA B.: Ze studiów geograficzno-historycznych nad „Liber beneficiorum" Jana Długosza. *Zesz. Nauk. UJ*. [Nr] 344: Prace geogr. Z. 35: 1974 s. 53-90; OBOLEVIČ V.B.: Idejno-chudožestvennaja osnova „Istorii Pol'ši Jana Długoša (1415-1480). *Slav. Filologija*. Vyp. 9: 1972 s. 105-109; PIERADZKA K.: Związki Długosza z Krakowem. Kr. 1973. Bibl. Krak. Nr 115; PETER T.: Jan Długosz jako geograf (1415-1480). *Mówią Wieki*. R. 19: 1976 nr 7 s. 6-8; EKDAHL S.: Die „Banderia Prutenorum" des Jan Długosz, eine Quelle zur Schlacht bei Tannenberg 1410. Göttingen 1976 oraz rec. Z. NOWAKA w: *Kom. Mazur.-Warm*. R. 1977 nr 2 s. 229-232; FOGEL J.: W sprawie komentarza nowego wydania Jana Długosza „Roczników czyli Kronik sławnego Królestwa Polskiego". *Kwart. Hist*. R. 83: 1976 nr 3 s. 758; SEMKOWICZ-ZAREMBINA W.: Teksty „Historii" Długosza. *Rocz. Krak*. T. 47: 1976 s. 5-22; BEŁCH S.: Święty Stanisław biskup-męczennik patron Polaków. Londyn [1977] według indeksu (b. dużo o Długoszu); PIERADZKA K.: Wiadomości o Burgundii u Jana Długosza. *Zesz. Nauk. UJ*. Prace hist. R. 1977 z. 56 s. 73-77.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Dłuski Michał h. Nałęcz (1760-1821), archidiakon wileński, autor rozprawy o nieśmiertelności człowieka.

Urodził się we wrześniu 1760 r. na Podlasiu. Uczęszczał do szkół w Drohiczynie i Łomży, wstąpił do Seminarium Duchownego św. Krzyża w Warszawie, skończył studia teologiczne w Duchownym Seminarium w Wilnie, święcenia kapłańskie przyjął w 1783 r. Kapelan bpa Massalskiego potem audytor bpa Kossakowskiego, egzaminator diecezjalny, wszedł w 1788 r. do kapituły wileńskiej, w 1801 r. został w niej prałatem archidiakonem, posiadał również kanonię katedralną mińską. W latach 1808-1811 był oficjałem generalnym i członkiem Rady Seminarium Głównego. Często odbywał podróże za granicę, wstąpił do masonerii i był w Wilnie mistrzem kilku lóż. Wielbiciel Napoleona, za swe frankofilstwo przebywał na zesłaniu na Syberii w latach 1813-1814. Zmarł 10 IV 1821 r. w Wilnie.

Wszechstronnie uzdolniony, posiadał wiedzę encyklopedyczną, wiele pisał bezimiennie w „Nowym Pamiętniku Warszawskim" i w czasopismach wileńskich. Znana jest tylko jedna jego rozprawa filozoficzno-teologiczna o nieśmiertelności człowieka.

I.

1. Herder. Człowiek stworzony jest do oczekiwania nieśmiertelności. *Dz. Wil*. R. 1805 t. 1 s. 145-163.

II.

1. O nowym sposobie prania za pomocą waporow. *Dz. Wil*. R. 1806 t. 1 s. 49-68. Autorstwo poz. 1, 3-6 wg nekrologu w *Dz. Wil*. R. 1821 t. 2 s. 361-365.

2. Kazanie w dzień uroczystego obchodu Imienin Najjaśniejszego i Najpotężniejszego Napoleona Wielkiego Cesarza Francuzów, Króla włoskiego, Protektora Ligi Reńskiej, Oswobodziciela Polski, miane w kościele katedralnym Wileńskim przez... Dnia 15 Augusta 1812 roku. Wil. [1812] Druk. Misjonarzy 8° s. 16.

3. Wiadomość praktyczna o robieniu różnych gatunków serów. *Dz. Wil*. R. 1815 t. 1 s. 542-559.

4. O sposobach zastąpienia niedostatku opałowego drzewa. *Dz. Wil.* R. 1817 t. 5 s. 251-259.

5. O użyciu kapitałów na zakład krajowi pomocnych, a właścicielowi pożytecznych i nader korzystnych fabryk. *Dz. Wil.* R. 1817 t. 5 s. 387-396.

6. Nad artykułem o obrazach Czechowicza, w przeszłym 32 numerze Dziennika Wileńskiego s. 144 umieszczonym, uwaga. *Dz. Wil.* R. 1817 t. 6 s. 241-245.

7. List Rabina Lizbońskiego do Rabina Brzeskiego z dialektu rabińsko-talmudycznego przetłumaczony. Wil. 1817 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 8. Anonimowo.

III.

FALKOWSKI Cz.: Dłuski Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 193-195, tamże literatura.

Ks. Marian Banaszak

Dobergast (Dobrogost) Marcin (XV/XVI w.), kanonik wrocławski, polemista.

Pochodził ze Śląska chyba z polskiej rodziny. Studiował na Uniwersytecie w Kolonii i tam zdobył stopień magistra sztuk wyzwolonych. Przed 1520 r. wszedł do kapituły wrocławskiej. W tym samym czasie (1519 r.) spotykamy Dobergasta na stanowisku niemieckiego kaznodziei w kościele mariackim w Krakowie, w tym bowiem roku dedykował mu Mateusz Holnstein wydane przez siebie „Aliquot epistolae" św. Hieronima. Dnia 4 VIII 1520 r. słała doń list do Krakowa wrocławska kapituła z doniesieniem o śmierci bpa Jana Turzo i z wezwaniem do przybycia na 1 IX na elekcję nowego ordynariusza. W Krakowie cieszył się Dobergast sławą znakomitego kaznodziei, a lekarz Jan Antonin nazwał go w liście do Erazma z Rotterdamu krakowskim ewangelistą.

Bp Piotr Tomicki otaczał Dobergasta szczególną opieką dla jego wiedzy teologicznej. Wystarawszy się dlań o pozwolenie papieskie na czytanie pism kacerskich, polecił mu w 1524 r. wygłosić do studentów w kościele mariackim cykl wykładów przeciw nauce Lutra. W tymże roku jeździł Dobergast do Wrocławia, wezwany przez tamtejszą kapitułę do wzięcia udziału w dyspucie z działaczem reformacyjnym Janem Hessem. Jednakże po naradzie z biskupem wrocławskim w rzeczonej dyspucie nie uczestniczył. Dalsze losy Dobergasta są nieznane. Wiadomo tylko, że książęta śląscy zapraszali go do siebie, lecz Tomicki nie chciał słyszeć o opuszczeniu przezeń Krakowa.

I.

1. Orationes VI quas contra Martinum Lutherum in divae Virginis Mariae basilica ad studiosam potissimum iuventutem habuit. Cracoviae 1525 in Typogr. Mathiae Scharffenbergii 4°. Druk znany tylko z opisu J.D. JANOCKIEGO.

2. Wyd.: LEONIS... Papae X Bulla Apostolica contra errores Martini Luteri et sequacium Sigismundi regis... edictum contra eosdem. Cracoviae 1526 4°. Druk znany z opisu J.D. JANOCKIEGO.

III.

Janociana. T. 1 s. 59; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 2 s. 87; BUKOWSKI J.: Dzieje reformacji w Polsce. T. 1. Kr. 1883 s. 599; BARYCZ H.: Historia Uniw. Jag., s. 54, 100-101; SCHUBERT F.: Kampf Polens gegen Luther. P. 1940 s. 10; BARTEL O.: Marcin Luter w Polsce. *Odrodz. Refor.* T. 7: 1962 s. 35; HAJDUKIEWICZ L.: Księgozbiór i zainteresowania bibliofilskie Piotra Tomickiego na tle jego działalności kulturalnej. Wr. 1961 s. 70, 71, 95, 156. — Acta Tom. T. 11 s. 133, 157, 158; URBAN Wincenty: Katalog dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu. Cz. 1. [Roma] 1970 dok. 1991-1993, s. 411-412.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Dobkiewicz Julian (1842-po 1907), wykładowca Seminarium Duchownego w Wilnie, apologeta.

Kapłan diecezji wileńskiej, urodził się w 1842 r. w pow. trockim. Po ukończeniu gimnazjum w Wilnie, wstąpił do tamtejszego Seminarium

Duchownego, następnie kontynuował studia teologiczne w Akademii Duchownej w Petersburgu, gdzie w 1868 r. uzyskał stopień magistra teologii. Po powrocie do Wilna pełnił obowiązki wikariusza katedralnego i wykładał w Seminarium Duchownym, lecz już w 1870 r. za działalność patriotyczną został zwolniony z tych funkcji i oddany pod nadzór policji. Miał być wówczas przeniesiony na wikariat w Michaliszkach, lecz wkrótce znalazł się w więzieniu. Zwolniony po miesiącu, został zesłany na wygnanie i przebywał na Kaukazie, m. in. w Tyflisie (Tbilisi), gdzie prawdopodobnie umarł po 1907 r.

Oprócz korespondencji, nie zawsze podpisanej, którą z wygnania nadsyłał do „Przeglądu Katolickiego" i „Kraju", opublikował jedną rozprawę z pogranicza filozofii religii i teologii fundamentalnej, drugą zaś z filozofii przyrody.

I.

1. Troistość w naturze czyli nowy system filozofii oparty na dogmacie o Trójcy Przenajświętszej w krótkich zarysach wyłożył... W. 1877 Druk. Gebethnera i Wolffa 8° s. 71. — Toż. Wyd. 2 przejrz. i pomn. pod zm. tyt.: Troistość w naturze albo epopeja filozoficzna. W. 1900 Druk. Rubieszewskiego 8° s. XV, 88.

II.

1. Korespondencja. Z Rewla. *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 35 s. 554-556; nr 36 s. 367-369.

2. Korespondencja. Z Tyflisu. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 2 s. 27-29; nr 17 s. 267-268; nr 21 s. 331-332; nr 29 s. 455-457.

3. Korespondencja. Z Kutaisu na Kaukazie. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 33 s. 520-522.

4. Korespondencja. Z Achałcyku na Kaukazie. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 34 s. 537.

5. Materia, siła i duch. Szkic z dziejów filozofii przyrody. *Kwart. Teol.* R. 6: 1907 z. 1/4 s. 285-291.

III.

CHM[IELOWSKI] P.: Dobkiewicz Julian. W: *Wiel. enc. powsz. ilustr.* T. 16: s. 647; Dobkiewicz Julian. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 4 s. 400; Dobkiewicz Julian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 9/10 s. 43; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 2 t. 2 s. 160.

Ks. Marian Banaszak

Dobrocieski (Dobroczieski, Gutteter, z Dobrociesza) Mikołaj h. Prus I (1559-1608), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, prawnik, polemista.

Urodził się w 1599 r. w Dobrocieszu k. Bochni jako syn Piotra i Urszuli Kąckiej. W półr. zim. 1573/1574 immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1577 r. uzyskał bakalaureat, a w 1583 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Był uczniem m. in. Stanisława Sokołowskiego. Podjął następnie wykłady na Wydziale Artium oraz rozpoczął studia prawnicze, uwieńczone w 1585 r. doktoratem obojga praw. Występował energicznie przeciw jezuitom w ich sporze z Akademią Krakowską. W latach 1589-1604 był siedmiokrotnie jej rektorem, na którym to stanowisku wykazał dużo troski o dobro Uczelni. Na przełomie 1603/1604 r. przeprowadził częściową reformę statutów uniwersyteckich oraz programu nauczania (tzw. Ordynacja Dobrocieskiego).

Po przyjęciu święceń kapłańskich zostawał Dobrocieski kolejno: w 1587 r. prepozytem kościoła św. Agnieszki w Krakowie i proboszczem w Sieciechowicach, w 1588 r. kaznodzieją w katedrze na Wawelu i w kościele Mariackim oraz proboszczem w Luborzycy, w 1594 r. kanonikiem katedralnym oraz kanc'erzem i audytorem w kurii bpa J. Radziwiłła, z którym często wyjeżdżał na wizytacje diecezji i któremu towarzyszył w 1599 r. na jubileusz w Rzymie. Był też przy jego śmierci w 1600 r.

Dobrocieski uporządkował stare dokumenty w archiwum kapituły krakowskiej. Z jej ramienia jeździł często na trybunały koronne, sejmy, synody i zjazdy polityczne. Brał udział w polemikach z różnowiercami, m. in. wystąpił w 1596 r. w Lublinie wraz z H. Powodowskim w dysputcie z przedstawicielami braci polskich Janem Niemojewskim oraz Andrzejem i Krzysztofem Lubienieckim. Zmarł 28 I 1608 r. Śmierć jego uczcili utworami panegirycznymi Stanisław Grochowski (Gorzkie łzy i serdeczne żale, Na żałosny pogrzeb) oraz Adam z Opatowa (Lachrymae).

I.

1. Equitis Poloni in jesuitas actio prima... B. m. 1590 4° k. nlb. 12. — Toż... nunc longe emendatius quam antea in lucem edita. B. m. 1591 4° k. nlb. 10. — Toż b. m. 1591 4° k. nlb. 12. — Toż w: HOSPINIANI historia jesuitica. Tiguri 1619. Autorstwo niepewne.

2. Wyd.: Stanislai SOCOLOVII... opera... Cracoviae 1591 Architypographia Lazari 2° k. 4, k. nlb. 2, s. 789, k. nlb. 16. — Stanislai SOCOLOVII... operum tomus secundus... Cracoviae 1598 in Architypographia Lazari 2° k. nlb. 4, s. 751, k. nlb. 15.

3. Informacja o niektórych artykułach między duchownym a świeckim stanem tych czasów ludziom do wiadomości potrzebna... W Krakowie 1607 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 28. — Toż. W Krakowie 1620 w Druk. Macieja Jędrzejowczyka 4° k. nlb. 15. — Toż. Wyd. M. STEPHANIDES w: Opuscula tam ecclesiastici quam equestris ordinis... Cracoviae 1632 in Officina Andreae Petrovii 4° k. nlb. 14.

II.

1. Oratio ad... Bernardum Macieiovium episcopum Cracoviensem... nomine Universitatis in primo eius Cracoviam adventu... Cracoviae 1600 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 5.

2. Reformatio scholarum privatarum in rectoratu Nicolai Dobrocieski anno 1603. Wyd. J. LENIEK w: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. 5-6.

3. Reformatio Universitatis generalis studii Cracoviensis statutorum in rectoratu... Nicolai Dobroczieski Iuris Utriusque doctoris... per eundem dominum rectorem et deputatos ab Universitate facta, publicata. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1171 2° k. 9. — Toż. w: Actorum Universitatis Cracoviensis compendium. Rkps Bibl. Jag. sygn. 3837.

III.

BARYCZ H.: Dobrocieski Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 242-243, tamże literatura. — Ponadto: URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontreformacji (1549-1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 270, 279, 280, 285, 292, 297, 299; KOROLKO M.: Klejnot swobodnego sumienia. W. 1974 s. 104, 152, 153; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 129; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 14, 15, 23, 24, 30. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 253.

Bp Edward Ozorowski

Dobrosielski Chryzostom h. Radwan (ok. 1605-1676), reformat, teolog ascet.

Pochodził z rodziny szlacheckiej, zamieszkałej w woj. kaliskim. Dnia 16 I 1628 r. przeszedł od bernardynów, gdzie był klerykiem, do pojawiających się w Polsce reformatów. Nie wiemy, kiedy otrzymał święcenia kapłańskie. Ok. 1636 r. przebywał w klasztorze w Osiecznie. W 1638 r. został wybrany kustoszem czyli przełożonym reformackiej kustodii wielkopolskiej. W roku następnym, kiedy wszystkie kustodie reformackie (na mocy konstytucji ap. „Iniuncti Nobis" Urbana VIII) podniesiono do rzędu prowincji, Dobrosielski został pierwszym prowincjałem wielkopolskim. W 1641 r. został gwardianem w Osiecznie i równocześnie mistrzem nowicjuszy. W 1643 r. przeszedł do Prowincji Małopolskiej. Przez 12 lat był mistrzem nowicjuszy

w Wieliczce. W latach 1655-1658 i 1664-1667 należał do rady prowincjalnej jako definitor, 1658-1661 był prowincjałem. Zmarł w Krakowie 1 VI 1676.

Zdaniem J. de Guiberta Dobrosielski użył po raz pierwszy w dziejach teologii sformułowania „teologia ascetyczna", Karol Górski uważa zaś, że „Summarium" Dobrosielskiego jest pierwszym systematycznym wykładem teologii ascetyczno-mistycznej.

I.

1. Summarium asceticae et mysticae theologiae ad mentem d. Bonaventurae... concinnatum. Cracoviae 1655 apud Lucam Kupisz 12° k. 10, s. 1023, k. 13. — Toż skrócone i pod zm. tyt.: Theologia ascetica. Ad mentem S. Bonaventurae... Post priorem editionem ab eodem aliquatenus in compendium. Redacta et reimpressa. Cracoviae [1703] Typis Schedelianis 8° s. 436 k. 3 na początku, na końcu errata k. 1. — Toż Cracoviae 1731 Typis Jacobi Matyaszkiewicz 8° k. 1, s. 471 k. 12.

2. Catechesis mystica ac spiritualis seu Instrumentum ac medium consummatae perfectionis. Wieliczka 1645. Rkps Bibl. Fr.-Ref. w Zakliczynie, sygn. X 21, 16° s. 245.

3. Impugnatio quarundam obiectionum in Reformatione exortarum. W: rkpsie Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak. Annales Provinciae S. M. Angelorum. T. 2, s. 44--82.

4. Discursus primus in quo probatur... quod status reformationis non potest dari perfectior in Polonia. Tamże, s. 372--383.

5. Discursus secundus in quo refutantur decem vituperationes Reformationum minoriticarum de non servanda in eis paupertate altissima secundum Regulam et Christi Domini nostri Evangelium. Tamże, s. 383-398.

6. Discursus tertius in quo... demonstratur quod observantia Regulae minoriticae, quae est secundum successionem optimo jure dicitur strictior, reformata, virtuosa et perfecta. Tamże, s. 398-414.

7. Discursus quartus in quo cujusdam retrogradi desertoris nostri reprehenduntur tres rationes, ob quas narrabat se merito deseruisse. In quo item solvuntur tres quaestiones de temerario recessu Reformationem seraphicam deserentium. Tamże, s. 414-423.

8. Discursus in quo zelus cuiusdam zelotae Reformationis nostrae examinatur et improbatur. W: rkpsie Arch. Fr.-Ref. w Krak. Acta trienna ministeriatus P. Ch. Dobrosielski, s. 230-250.

9. Discursus de triplici differentia fratrum cuiuscumque Reformationis. Tamże, s. 260-271.

II.

1. Listy: 1 list do podległych zakonników Prowincji Wielkopolskiej 1639. W: rkpsie Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Protocollum primum in provincia Ordinis... Reformatorum, in quo litterae superiorum annotatur sub provincialatu A.R.P. Joannis D. Sypniowski a P. Antonio Rudzieński... archivario conscriptum a. 1740, s. 16-18. — 9 listów do władz centralnych Zakonu z 1659 i 1660. W: rkpsie Arch. Fr.-Ref. w Krak.: Acta triennia ministeriatus P. Ch. Dobrosielski, s. 197-200, 202-206. — 3 listy do zakonników Prowincji Małopolskiej. Tamże, s. 120-121, 201-202, 209--210. — 1 list do zakonników Prowincji Wielkopolskiej z 1660. Tamże, s. 211--212. — 1 list do przełożonych Prowincji Czeskiej z 1657. Tamże, s. 225-229. — 1 list do przełożonych Prowincji Franciszkanów konwentualnych z 1660. Tamże, s. 124-125. — 1 list do nuncjusza spost. w Warszawie z 1659. Tamże, s. 125--127. — 1 list do P. Opockiego z 1660. Tamże, s. 207. — 1 list do J. Lubomirskiego z 1659. Tamże, s. 208-209. — 1 list do M. Boguckiej i H. Sapieżyny z 1660. Tamże, s. 216-218. — 1 list do kasztelana wojnickiego z 1660. Tamże, s. 222. — Suplika na sejmik proszowski z 1660. Tamże, s. 221-222.

III.

KANTAK K.: Dobrosielski Chryzostom. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 248, tamże literatura. — Ponadto: PALMIERI A.: Dobrosielski. W: *Dictionnaire de théologie catholique.* T. 4. Paris 1911 kol. 1479; De GUIBERT J.: Ascétique (Théologie Ascétique). W: *Dictionnaire de spiritualité.* T. 1. Paris 1937 kol. 1010-1011; AUBERT R.: Dobrosielski Ch. W: *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclesiastiques.* T. 14. Paris 1960 kol. 539; D'ANGERS J. E.: Dobrosielski. W: *Dictionnaire de Spiritualité Ascétique et Mystique.* T. 3. Paris 1957 kol. 1459-1460; GÓRSKI Karol: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1: 966-1795. Lub. 1962 s. 147--148; BAREŁA S.: Zagadnienie semantyczne teologii życia wewnętrznego. *Aten. Kapł.* R. 55: 1963 t. 66 s. 188; SŁOM-

KA W.: Spór wokół wydania i treści Summarium asceticae et mysticae theologiae Chryzostoma Dobrosielskiego OFM. *Arch. Bibl. Muz.* T. 21: 1970 s. 247-254; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T.2 cz. 1 s. 444--47; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. Tamże, t. 2 cz. 2 s. 307. — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak. Rkps Annales Provinciae Angelorum. T. 1 s. 303, 370, 375--379, 490, 517-527; T. 2 s. 41-82, 215-218, 372-424; Rkps JAROSZEWICZ F.: Monumenta Provinciae, s. 47; Rkps Akta prowincjałów małopolskich z lat 1628-1676.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Dobrowolski Augustyn († 1665), cysters, pisarz ascetyczny.

Posiadał wykształcenie prawnicze. Przez wiele lat z przerwami był przeorem klasztoru cystersów w Paradyżu pod rządami opatów komendataryjnych: bpa Jana Leszczyńskiego (1649-1651), Jana Smoleńskiego (1651-1653), bpa Stefana Wierzbowskiego (1653-1664) i bpa Zygmunta Czyżowskiego (1664-1667). W 1645 r. zajmował stanowisko prowizora zakonu. Pozostawił kilka pism, które pod barokowymi tytułami ukrywają poważny wykład o życiu wewnętrznym. Zmarł 15 VIII 1665 r.

I.

1. Paradisus eucharisticus in Paradiso Mariano S. O. Cist. plantatus. Opera... eiusdem Paradisi Mariani pro tunc prioris. Lublini 1652 in Officina Georgii Försteri 16° k. nlb. 6, s. 13-821, s. nlb. 13.

2. Semina Paradisi florigera, collecta pro thermis animarum exaedificatis per... pro tunc priorem Paradisi S. Mariae Sacri Ord. Cistersien. B. m. 1664 4° k. nlb. 6, s. 302, k. 3.

3. Thermae animarum ex floribus seminum Paradisi deductae et pro coelesti Paradiso sese exercentibus exaedificatae. B. m. 1664 4° s. 224.

II.

1. Septem sacrae phialae coronatae, seu septem praxes septem altaria privilegiata visitandi... Romae 1647 ex Typogr. Bernardini Tani 12° s. 212.

III.

OSTROWSKI J.: Dobrowolski Augustyn. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 251-252, tamże literatura.

Bp Edward Ozorowski

Dobrowolski Józef († 1832), kanonik warszawski, autor dysertacji prawniczej.

Nie znamy daty ani miejsca urodzenia Dobrowolskiego. W latach 1799-1801 studiował teologię w Seminarium Duchownym św. Jana w Warszawie, Po przyjęciu w 1801 r. święceń kapłańskich został wikariuszem w Jasieńcu. W 1804 r. przeszedł na wikariat katedralny i równocześnie został wicerektorem świętojańskiego Seminarium Duchownego. W 1810 r. przeniósł się na probostwo w Wiskitkach, a dwa lata później został dziekanem sochaczewskim. Po otrzymaniu tytułu hon. kanonika warszawskiego objął funkcję prefekta Liceum Warszawskiego. W 1827 r. otrzymał probostwo w Górze i profesurę teologii moralnej oraz śpiewu w Seminarium Duchownym. Piastował ponadto w Archidiecezji stanowisko egzaminatora i sędziego prosynodalnego, cenzora ksiąg i członka komisji do spraw zakonnych. W 1830 r. otrzymał godność kanonika gremialnego warszawskiej kapituły katedralnej. Zmarł 21 VIII 1832 r.

I.

1. O dobroczynnym wpływie religii Chrystusa na rozum ludzki. W: *Na popis uczniów Warszawskiego Liceum.* W. 1823 s. 5-10.

2. O związku małżeńskim. W. 1827 Druk. Rządowa 8° s. 100.

II.

1. Kazanie w dzień dorocznej uroczy-

stości św. Wincentego a Paulo... miane w Warszawie w kościele XX. Misjonarzy pod tyt. św. Krzyża przez... W. 1822 Druk. św. Krzyża 8° s. 26.

III.

Dobrowolski Józef. W: *Podr. Enc. Kośc.* T. 9/10 s. 50 — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1799-1832.

Ks. Józef Mandziuk

Dobrzański (Dobriańskij) Antoni Michał, krypt.: A.D, Ant.D., A.D. iz W., A.D. iz Walawy, Ant. L. iz W., Antonij D. iz W., D., D.A., W., X.A.D., (1810-1877), grecko-katolicki proboszcz w Walawie, historyk Kościoła Unickiego.

Urodził się w Bunowie k. Jaworowa 26 I w rodzinie unickiego proboszcza Michała i Marii z Fedorowiczów. Szkołę średnią ukończył we Lwowie, teologię w 1834 r. we Wiedniu, gdzie należał do kręgu miłośników liturgii słowiańskiej. Po powrocie do kraju ożenił się i 29 III 1835 r. przyjął w Przemyślu święcenia kapłańskie. Zatrudniony początkowo w Małkowicach, został proboszczem w Walawie k. Przemyśla i pozostał tam do śmierci mimo kilku prób przeniesienia się na inną parafię. Zaraz po święceniach nauczał kleryków ostatniego kursu ruskiego Seminarium Duchownego w Przemyślu j. cerkiewno-słowiańskiego. W 1840 r. został członkiem komisji zarządzającej funduszem wdów i sierot po zmarłych kapłanach unickich, a w 1845 r. wizytatorem szkół ludowych w okręgu przemyskim pozamiejskim. W latach 1846-1865 był dziekanem przemyskim, egzaminatorem diecezjalnym w zakresie teologii pastoralnej i katechetyki (do 1868 r.), referentem do spraw szkolnych w konsystorzu biskupim. W 1857 r. został radcą sądu biskupiego do spraw małżeńskich. Dobrzański rozwijał ożywioną działalność polityczną, kulturalną i naukową. W Przemyślu był członkiem Rady Ruskiej, we Lwowie Ruskiej Matycy i Domu Narodnego. W latach 1861-1866 był posłem do Sejmu galicyjskiego, 1866-1869 członkiem Rady Powiatowej w Przemyślu. W działalności naukowej i pisarskiej koncentrował się głównie wokół zagadnień historycznych, duszpasterskich i wychowawczych. Artykuły swoje ogłaszał w czasopismach ukraińskich wychodzących w Galicji, Wiedniu i w Czerniowcach. Zmarł 10 VI 1877 r.

I.

1. Gramatyka języka starosłowiańskiego, jakiego Słowianie obrządek grecki wyznający w księgach swych cerkiewnych używają. Przemyśl 1837 8° s. 3, 134, 7. — Toż. w przekł. ukr. Przemyśl 1859.

2. O wprowadzeniu i ustaleniu wiary chrześcijańskiej na Rusi. W: Schematismus universi cleri Dioeceseos gr.-cath. Premisliensis pro A. D. 1841. Premisliae [1840] s. 182-199.

3. Kreščenje Rusi. Vinok Rusynam na obžynki uplev Iwan R. T. Głowacki. Wiedeń 1846 s. 13-46.

4. O počatku y utverždenii unii na ruskoj zemli. *Peremyšlanyn na rik 1850*, s. 14-20. (Cz. 2). *Peremyšlanyn na rik 1852*, s. 13-32.

5. Červonaja Rus' pid svoimi vlasnymi vladitelami. *Peremyšlanyn na rik 1850*, s. 2-13.

6. Viedomost' istoričeskaja o miestie Peremyšli i okruzie tohožeimeni. *Peremyšlanyn na rik 1852*, s. 3-132.

7. Korotkaja viedomost' istoričeskaja o jepyskopach ruskich w Peremyšli. *Peremyšlanyn na rik 1853*, s. 13-80. Korotkaja viedomost' istoričeskaja o jepyskopach ruskich w Peremyšli ot sobora w Berestie r. 1594 do vviedenija unii w jeparchii peremyskoj r. 1691. *Peremyšlanyn na hod 1854*, s. 1-101. Korotkaja viedomost' istoričeskaja... ot vviedenia unii w jeparchii do końca osmnat'catoho stoletia. *Peremyšlanyn na hod 1857*, s. 89-127. — Toż poszerzone i pod zm. tyt.: Istorija jepyskopov trech sojedynennych jeparchii peremyšlskoj, samborskoj i sanockoj ot najdavniejšych vremień' do

1794 h[oda]. Lviv 1893 Nakładom Iwana Dobriańskoho. Typogr. Stravrophijskoho Instytuta 8° s. XI, 63, nlb. 1, XVIII, 104, XIV, 66.

8. Odpovied' na recenziju „Viedomosty istoričeskoji o Peremyšli" umieščenny w časopysy wychodiaščoj vo Lvovi pod zahlaviem Dziennik Literacki cz. 6 z dnia 7 II 1852 i v. časopysy izdavaemoj w Varšave pid nazwoju Biblioteka Warszawska. T. 2 s. 155. *Peremyšlanyn na rok 1853*, s. 1-12.

9. Przeł.: J. MAUSS: Jaryna Józef. Wspomnienie *Pamiętnik Lwowski*. R. 1: 1818 s. 51-69. Wospominanie bl. p. wsčestnoho jereja Josypa Jaryny dra bohoslovia... učytiela bohočestija wseučyliscy lvovskom + 15 IX 1817 i odčytane 11 XI 1817 Josypom Maussom. *Otečestvennyj Sbornyk*. (Dodatek do *Vistnyka*). Wiedeń. R. 3: 1855 nr 9, 11-14; *Peremyšlanyn na hod 1855*, s. 18-33.

10. Korotkiji vospominanja: Lapčyński Jakub, Hančakovski Vasyl, Hosakovski Vasyl. *Peremyšlanyn na hod 1856*, s. 61--65, 65-67, 68-69. — Toż. W: Istorija jepyskopov trech sojedynennych jeparchiji peremyskoj... Peremyšl 1893 s. 66-70, 70--71, 71-73.

11. Joann Maršalkovič. (Biografia). *Otečestvennyj Sbornyk*. R. 6: 1858 nr 4. (Dodatek do: *Wistnyka*. T. 10: 1858).

12. Korotkiji zapyski istoričeskiji o miestie Sambore. W: *Zoria Halyckaja jako album na hod 1860*. Lviv 1860 s. 350--355. — Toż. W: O. PATRYCKI: Ruska čytanka dla nižšych klas serednych škil. Cz. 2. Lvov 1871 s. 418-421.

13. Sostojanie jeparchiji ruskoj peremyskoj pered stoma lity. *Halyčanyn*. Literaturnyj Sbornik. Kn 1, vypusk 2: 1863 s. 79-87.

14. Isaija Borysowič Kopyn'skyj pravoslavny jepyskop peremyskij. *Naukowy Sbornyk*. H. 2: 1866 vypusk 1-4 s. 147-151.

II.

1. Povisty z Pysma sviatoho Staroho Zavita. Peremyšl 1848. v. Typogr. Sobornoj gr.-kat. Kapituły 16° s. 124, 2. — Toż. Peremyšl 1851 16° s. 124. — Toż. Peremyšl 1854 8° s. 128, 2.

2. Bukvar ruskij dla škol w Halycini uloženyj sviaščennikom... Lvov 1849 Nakładom Halycko-Ruskiej Matycy 8° s. nlb. 1, 86. Decyzją władz państwowych z 24 VII 1849 został zatwierdzony do użytku powszechnego.

3. Nauky cerkovnyji na vsi prazdnyky caloho roku dla žytelej silskich sočynil... Peremyšl 1850 Nepečatano w Typografiji Krylosa Ruskoho 8° s. 35. — Toż. Peremyšl 1860.

4. Wyd. *Peremyšlanyn*. Miesacosloviec dostopamiatnostej narodnych. Peremyšl 1850 Čerenkami Ruskoho Sobornoho Krylosa 16° s. 32, 47. W części 1-szej składał się z kalendarza juliańskiego, gregoriańskiego, wykazu ważniejszych świąt żydowskich i różnych rad oraz tabel użytecznych w gospodarstwie rolnym, w części 2-giej z artykułów o charakterze naukowym lub popularno-naukowym. Dodatki do Peremyšlanyna na rok 1850. Peremyšl 1850. Było to osob. odb. części 2-giej. — *Peremyšlanyn* na rok 1851. Peremyšl 1851 16° s. 19, XIV, 88. — Toż na rok 1852. 16° s. 27, IX, 154. — Toż na rok 1853. Peremyšl 1852, 8° s. 26, 3, 108. — Toż na rok 1854. Peremyšl 1853 8° s. 26, XXII, 104. — Toż na hod 1855 8° Peremyšl 1854 s. 26, 62. — Toż na hod 1856. [Peremyšl 1855] 8° s. 28, 74..

5. Povisty z Pyšma sviatoho Novoho Zavita. Peremyšl 1851. W Typogr. Sobornoj gr.-kat. Kapituły 16° s. 148. — Toż. Peremyšl 1853 s. 148, 2. — Toż, łącznie z opowiadaniami ze St. Testamentu pod zm. tytu.: Povisty vivlijny iz Pysma sviatoho Novoho i Staroho Zavita. Wiedeń 1859 v. c. k. Naklad. Knyžok Školnych, Tyskopecętano u L. Grunda. 8° s. 349.

6. Stradeckaja Hora pid Lvovem. *Vistnyk*. Wiédeń R. 3: 1851 nr 124.

7. Ruska perva jazykoučebna čytanka dla pervoho otrada škol narodnych w cesarstvi Austriji. Wiedeń 1853 Pečatano u L. Grunda 8° s. 170. Autorstwo niepewne.

8. Przekł.: K. HOFMANOWA z Tańskich: Stanisław Małachowski. W: Biografie znakomitych Polaków i Polek. Wybór pism. Nowe oryginalne wydanie. T. 4. Wr. 1833. — Toż. pt.: Rodzina Małachowskich. W: *Peremyšlanyn* na hod 1855 s. 34-47. (Z krytyčeskoju zamietkoju Dobrian'skoho).

9. Od Peremyšla. Odwied' na recenziju Peremyšlanyna. *Vistnyk*. Wiedeń. R. 8: 1856 nr 12.

10. Poučenia na nedeli i sviata. *Sion, Cerkov, Škola*. R. 2: 1859 nr 25. Dod. do *Wistnyka*. Wiedeń. R. 11: 1859.

11. Nauka na Bohojavlenie. *Otečestvennyj Sbornyk*. R. 8: 1861 nr 1. Dod. do *Vistnyka*. Wiedeń. R. 13: 1861.

12. Nauky cerkovnyji na vsi nedeli ciloho roku dla žytelej silskich. T. 1-2. Peremyšl 1861. Nakładom Bratiej Jeleniw 8° t. 1 s. IX 216; T. 2 s. 297, nlb. 1.

13. Nauka na deń Riždestva Chrystovoho. *Otečestvennyj Sbornyk*. R. 8: 1861 nr 9.

14. Nauka w nedelu o blodnom syne.

Otečestvennyj Sbornyk. R. 9: 1862 nr 12 i 13.

15. [Głos w dyskusji]. Rozprava nad adresom. *Slowo.* R. 6: 1862 nr 95-96.

16. [Głos w dyskusji]. Rozprawa o utvoreniu trena. *Slowo.* R. 6: 1862 nr 19-22.

17. Żytie prep[odobnoho] otca našoho Aleksija. *Otečestvennyj Sbornyk.* R. 9: 1862 nr 3.

18. Peremyšlanyn i Peremyšlanka. *Slowo.* R. 2: 1862 nr 1.

19. Byčok čy telička — łošak cy łošyčka. *Nediela.* R. 1865 nr 23.

20. Hadki hospodarskiji. *Nediela.* R. 1865 nr 25.

21. O prosveščeniu ludov. *Nediela.* R. 1865 nr 23.

22. Żytie znamenytych w roci uchodnykov Bożych z prybaleniem niektorych prazdnykov Hospodnych i Bohorodyčnych w upotreblenie tak jerejem jak i mirianam. Peremyšl 1865. Nakładom Bratej Jelenow 8° s. VII, 1, 504, II.

23. W tygodniku *Nediela.* Pyśmo narodne dla nauki i zabavy, hospodarstva, promysłu i torhovle. Lw. 1865. Ogłosił 45 kazań na niedziele w ciągu roku.

24. Beseda v voprose jazykovom. *Slowo.* R. 6: 1866 nr 31.

25. Objasnenie służby Bożoj dla żytelej silskich. Lvov 1869 16° s. 88. — Toż. popr. Peremyšl 1880 16° s. 94.

26. W tygodniowym dodatku dla dzieci: *Lastovka,* czasop. Učytiel. w latach 1869-1872 ogłosił 79 artykułów — opowiadań o tematyce religijno-wychowawczej.

27. Kreščenie Volodimira Velikoho i Kijevlan. W: *Čytanka ruska dla niższych klas serednych škol.* Cz. 1. Red. Julian Romančuk. Lvov 1871 s. 185-188. — Lvov 1879. — Toż. Lvov 1888.

28. Sv. Pantalejmon. W: *Vinok. Čytanka dla selian i meščan.* Izdatelstvo Obščestva im M. Kačkovskoho. Knyžyčka za m. VII-VIII. Lvov 1879 s. 48.

29. Sw. Sofija i try donki jeji: Vira, Nadieżda i Lubov. W: *Vinok.* Izdatelstvo Obščestva im. M. Kačkovskoho. Lvov 1879 s. 56.

30. Nauky cerkovnyji na nykotory nedele i prazdnyki jakoże i pry rozličnych slučajach imenno pry pochoronach, pry osviaščanju vody i cerkvy, pry blahoslavenju presvytera także katechyzmovym i o strasty Chrystovoj dla wygody sviaščennikov propovidajuščych i sozydanija duchovnoho mirskich lubiščych slovo Boże. Sostavil... Izdanje posmertnoje. Peremyšl 1887 Nakladom Bratej Jeleniv, z Typogr. Ruskoho Sobornoho Klyrosa 8° s. 229.

III.

SKRUTEŃ J.: Dobrzański Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 265-266, tamże literatura; ŚLIWA T.: Dobrzański Antoni. W: *Enc. katol.* T. 3. — Ponadto: LEVICKIJ I. E.: Halyckoruska bibliografia XIX stolitia. T. 1-2. Lw. 1887-1895; HORDYŃSKI J.: Do istoriji kulturnoho i politýčnoho żytia w Haliczyni u 60 rr. XIX v. Lvov 1917. Zbirnyk Filolohičnoj Sekciji Nauk. Tov. im. Ševčenka. T. 16 s. 100; TENŻE: Osnovanje gr.-kat. cerkvy v kniazijstvi Lukka v Italiji. *Zapysky Nauk. Tov. im. Ševčenka.* T. 125: 1918 s. 55. — Schemat. Diec. Przemyskiej obrz. gr.-kat. na lata 1838-1875; Handbuch des Statthalterei-Gebietes in Galizien für das Jahr 1862. Lemberg b. r., s. 177; Toż na lata 1863-1866.

Ks. Tadeusz Śliwa

Dobszewicz Benedykt (1722-1794), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, po kasacie zakonu kanonik inflancki, autor konkluzji teologicznych.

Urodził się na Żmudzi 12 III 1722 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 9 VIII 1739 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1739-1741), retorykę studiował w Słucku (1741-1742), filozofię w Nowogródku (1744-1747), teologię w Akademii Wileńskiej (1748-1752). Uczył w kilku kolegiach w klasach niższych, następnie w klasach wyższych matematyki w Krożach (1753-1754) i Wilnie (1754-1755) oraz filozofii w Krożach, Nowogródku i Wilnie (1757-1763). Od 1764 r. wykładał teologię scholastyczną w Akademii Wileńskiej, był chwilowo dziekanem Wydziału Teologicznego (1771-1772) i prokanclerzem Akademii (1773-1774). Od 1782 r. występuje w Krożach jako prefekt szkoły wydziałowej podległej Komisji Edukacji Narodowej. W 1790 r. przeszedł na emeryturę, lecz w 1792 r. został rektorem wydziału szkolnego żmudzkiego i sprawował ten urząd do 1794 r. Otrzymał kanonię inflancką. Data śmierci nie jest znana.

W dziedzinie filozofii Oświecenia zajmuje Dobszewicz w Polsce ważne miejsce, teologią zajmował się w wiele mniejszym stopniu.

I.

1. Conclusiones theologicae scholastico-dogmaticae... De gratia et peccatis. Defenduntur publice in Alma Academia et Universitate Vilnensi Societatis Jesu a PP ejusdem Societatis. praeside R. P. Benedicto Dobszewicz SJ Anno 1766 mense Octobri... B. m. [1766] 4° k. nlb. 2.

II.

1. Theoremata, problemata, quaesita ex arithmetica communi ac speciosa et geometria... praeside R. P. Benedicto Dobszewicz e SJ in collegio Chodkieviciano demonstranda, resolvenda atque definienda suscepit M. D. Antonius Świerzewski... A. 1754... B. m. [1754] 4° k. nlb. 9.

2. Theses mathematicae ex arithmetica, tam communi, quam speciosa, geometria plana et geodesia... a Franc. Wichert in Aula Almae Academiae et Univ. Viln. SJ data... praeside R. P. Bened. Dobszewicz SJ. [Vilnae 1756] 4° k. nlb. 36.

3. Theoremata, problemata, quaesita ex geometria et cosmographia quae sub auspiciis... demonstranda, resolvenda atque definienda suscepit Severinus Siesicki... In aula Almae Academiae et Universitatis Vilnensis SJ... praeside R. P. Benedicto Dobszewicz SJ... [Vilnae 1757] 4° k. nlb. 6.

4. Placita recentiorum philosophorum explanata, nec non phaenomenis physicis, demonstrationibus mathematicis, resolutionibus problematum, observationibus, ac experientiis, adornata. Vilnae 1760 Typ. Acad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 9, ark. A_8-Z_8, Aa_8-Ff_4.

5. Praelectiones logicae ex probatis veterum recentiorumque placitis conscriptae in usum philosophiae auditorum... Vilnae 1761 Typ. Acad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 2, s. 575, k. nlb. 7.

6. Theses mathematicae de sectionibus conicis et aliis curvis tum algebraicis, tum transcendentibus. Demonstrabuntur in collegio Academico Vilnensi Societatis Jesu... Anno 1762 4° k. nlb. 3.

7. Theses philosophicae. Vilnae 1763 4° k. nlb. 30.

8. Propositiones philosophicae ex universa philosophia. Propugnabuntur in coll. Acad. Vilnensi SJ praeside... Anno 1763 mense Maio die 7. [Vilnae 1763 Typ. Acad. SJ] 4° s. 56.

III.

CHMAJ L.: Dobszewicz Benedykt. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 276, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 157; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 110; Dobszewicz Benedykt. W: *Podr. enc. kośc.* T. 9/10 s. 51; JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 97-98; WĄSIK W.: Kartezjusz w Polsce. *Prz. Filoz.* R. 40: 1937 s. 422-425; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 60; WĄSIK W.: Historia filozofii w Polsce. T. 1 W. 1958 s. 334; Protokoły posiedzeń Komisji Edukacji Narodowej, 1786-1794. Oprac. Tadeusz MIZIA. Wr. 1969 s. 51, 112, 171, 217, 235, 255, 354; Dobszewicz Benedykt. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 77; POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 301; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mykyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 419; PETRAUSKIENE I.: Vilniaus Akademijos Spaustuve, 1575--1773. Vilnius 1976 s. 82, 83, 89, 215, 217, 220, 225. — ARSJ. Lit. 26-32 (katalogi trzyletnie z lat 1740-1770); Lit. 58-59 (katalogi roczne z lat 1739-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Dobszewicz Tomasz Jerzy, pseud. i krypt.: D. Ejtwid; J.E., (1807--1881), prałat kapituły żytomierskiej, profesor Uniw. Kijowskiego, historyk i pamiętnikarz.

Urodził się 20 XII 1807 r. w parafii Tryszki w pow. telszewskim i był synem ubogiego szlachcica żmudzkiego Piotra h. Brodzicz. Wychowywany przez stryja księdza w Betygole w pow. rosieńskim, pobierał nauki u pijarów w Rosieniach, potem wstąpił do Seminarium Diecezjalnego żmudzkiego w Worniach, po roku wysłany na Wydział Teologiczny w Wilnie. Studiował tam w latach 1826-1831, uzyskał stopień magistra i przyjął święcenia kapłańskie. Nauczyciel religii w Telszach, wikariusz katedralny w Żytomierzu, od 1835 r. sekretarz i kapelan

biskupa, a także profesor Seminarium Duchownego, otrzymał w 1842 r. beneficjum proboszczowskie w Sałantach na granicy kurlandzkiej i jednocześnie kapelanię oraz katedrę religii na Uniwersytecie Kijowskim po ks. Ignacym Hołowińskim, którego był kolegą seminaryjnym. Przez 24 lata wykładał w j. polskim teologię dogmatyczną i moralną, prawo i historię Kościoła. Po zniesieniu katedry religii katolickiej przeniósł się do Żytomierza, obdarzony tam kolejno godnością kanonika i prałata kapituły łuckiej i żytomierskiej. Czasowo pełnił funkcje administratora diecezji, a od 1877 r. był oficjałem żytomierskim. Zmarł 11 V 1881 r. w Żytomierzu.

Główne prace historyczno-pamiętnikarskie zostały opublikowane po jego śmierci. Najcenniejsze są jego „Wspomnienia", w których dał przegląd stosunków kościelnych na Litwie i Rusi, opis życia i obyczajów ludności na Żmudzi.

I.

1. Rec.: Rozbiór Wołonczewskiego „Žemaičiu Wiskupiste". *Tyg. Petersb.* R. 1848 s. 309-310.

2. Życie ks. Mikołaja Kamińskiego. *Pam. Rel.-Mor.* T. 33: 1857 s. 654-674.

3. Kościoły i kaplice istniejące teraz w Kijowie. *Pam. Rel.-Mor.* T. 32: 1857 s. 517-532.

4. Wiadomość historyczna o biskupstwie kijowskim rzymsko-katolickim od założenia jego aż do roku 1839, z dodaniem życiorysu biskupa kijowskiego Józefa Wereszczyńskiego. Napisał..., wydał ks. J[an] K[ORYTKOWSKI]. Gniezno 1883 Druk. J. B. Langiego 8° s. nlb. 2, 178.

5. Wspomnienia z czasów, które przeżyłem. *Prz. Pol.* R. 17: 1882 t. 66 s. 168-190, 425-465; R. 17: 1883 t. 67 s. 125-132, 307-330, 448-478; t. 68 s. 272-278, 427-445. — Toż. w osob. odb. Kr. 1883 Druk. Czasu 8° s. 216.

II.

1. Przemowa miana na pogrzebie... śp. Eleonory z Milewskich Michałowskiej dnia 5 XII 1858 w kościele parafialnym kijowskim. [W. 1859] 8° s. 8.

III.

TURKOWSKI T.: Dobszewicz Tomasz Jerzy Ejtwid. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 276-277, tamże literatura; *Nowy Korbut* T. 7 s. 272-273, tamże literatura.

Ks. Marian Banaszak

Domański Szymon (1821-1907), proboszcz w Michałowicach, tłumacz.

Urodził się 18 X 1821 r. Studia teologiczne odbył jako alumn Archidiecezji Warszawskiej w Seminarium Duchownym św. Krzyża w Warszawie, święcenia kapłańskie przyjął w 1844 r. i został wikariuszem w Żychlinie. W 1846 r. przeniósł się na wikariat w Jeżowie w dek. skierniewickim, a w 1850 r. na wikariat w Rawie Mazowieckiej. Dwa lata później objął parafię Michałowice w dek. grójeckim. Zmarł w Michałowicach 4 I 1907 r.

I.

1. Przekł.: Historia życia Jezusa Chrystusa, Zbawiciela świata, przez ks. M. COMPANSA dyrektora seminarium św. Firmina w Paryżu 1786 r., z francuskiego języka przełożona i powiększona wiadomościami historycznymi, naukami dogmatycznymi i moralnymi przez... proboszcza archidiecezji warszawskiej. W. 1894 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 671.

III.

Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1844-1908.

Ks. Marian Banaszak

Domaradzki Józef h. Gryf (1689-1765), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Pochodził z Małopolski — matka z domu Rychlicka, urodził się 19 III 1689 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 3 VIII 1705 r. Nowicjat odbył

w Krakowie (1705-1707), filozofię studiował w Kaliszu (1707-1710), teologię w Krakowie (1714-1718), gdzie też w 1717 r. przyjął święcenia kapłańskie. Oprócz przedmiotów humanistycznych nauczał w szkołach jezuickich filozofii w Kaliszu (1719-1721, 1723-1726) i Poznaniu (1721-1723), a teologii scholastycznej we Lwowie (1726-1731) i Lublinie (1731-1732, 1733-1736). Pełnił w zakonie funkcje rektora w Lublinie (1743-1746), Krakowie (1746-1747, 1750-1754), Sandomierzu (1754-1755), Poznaniu (1755-1758), Przemyślu (1759-1760), był w latach 1747-1750 prowincjałem jezuitów polskich. Przysłużył się podniesieniu poziomu szkolnictwa jezuickiego poprzez reformę nauczania, podniesienie karności wśród młodzieży szkolnej, popierania studiów filozoficznych. Po podziale prowincji polskiej przeszedł do prowincji małopolskiej (nie zmarł w 1757 r. jak dotąd sądzono), i pracował nadal w kolegium jarosławskim NMP, gdzie też zmarł 23 II 1765 r.

I.

1. Tractatus theologicus. Deus Trinus et Unus. Leopoli 1727. Rkps ATJKr., sygn. 189.

2. Wykłady teologii w kolegium lwowskim z lat 1730-1734. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lubl., sygn. 444. Obejmuje m. in. wykłady J. Domaradzkiego.

II.

1. Euripus Aristotelis, sub auspiciis, avitae rosae... Anno 1726. Calissii 1726 Typ. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 6. Obejmuje tezy z logiki, fizyki i metafizyki. Pod kierunkiem Domaradzkiego tez bronił Franciszek Podgórski.

2. Ludus philosophicus... ludens in orbe 1726. Calissii 1726 Typ. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 2, k. 6. Tezy z filozofii, które pod kierunkiem J. Domaradzkiego bronił Michał Tecław.

3. Theses philosophicae et logicae, praeside P. Josepho Domaradzki Soc. Jesu promulgatae. Druk bliżej nie znany, pochodzący z lat 1719-1726.

4. Zawód honorów śmierci i nie utulonych żalów bez terminu i mety, śmiertelny krok... Bazylego Szeptyckiego... na pogrzebowym kazaniu wyprowadzony... 1731 dnia 17 lipca Lublin [1731] Druk. koll. SJ 2° k. nlb. 19.

5. Praefatio dedicatoria universae philosophiae disputatione... dicata AD 1743 13 Julii. [Leopoli 1743] 2° k. nlb. 1

6. Theses philosophicae ex rationali et ultranaturali scientia. AD 1758. [Posnaniae 1758] 4° k. nlb. 12. Domaradzki był współautorem.

7. Philosophia naturalis menti Aristotelis conformis scholasticis disputationibus... illustrata in collegio Calissiensi Anno Dni 1725 die 30 Junii. Rkps w Bibliotece Uniwersytetu w Poznaniu, sygn. akc. 908.

8. Listy: 4 listy do J. A. Załuskiego z 1745-1746. Rkps BN., sygn. 3245-3246. — 2 listy do Radziwiłłów z 1747. Rkps AGAD. Arch. Radziwiłłów, dział V teka 71.

III.

BEDNARSKI S.: Domaradzki Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 303, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 158; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 125; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Nowy Sącz 1896 s. 117; N[IEDZIELSKI] J.: Domaradzki Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 9/10 s. 76; — ARSJ. Pol. 25-33, 38-40 (katalogi trzyletnie z lat 1711-1764); Pol. 45-46, 49 (katalogi roczne z lat 1705-1765); Pol. 89 f. 223 (nekrolog); WAPKr. Teki Schneidra 707 (m. in. listy do J. Domaradzkiego).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Domiechowski Przemysław h. Prawdzic (XVII w.), cysters, tłumacz dzieł ascetycznych.

Profesję zakonną złożył w klasztorze cystersów w Mogile, gdzie w 1646 r. został przeorem. W 1672 r. objął stanowisko przeora w Szczyrzycu, potem tamże opata. Przełożył na j. polski kilka dzieł ascetycznych (głównie karmelickich autorów), stanowiących źródło do poznania dziejów teologii w Polsce w XVII w. Zmarł ok. 1680 r.

I.

1. Przekł.: TOMASZ od P. Jezusa: Praktyka żywej wiary, którą sprawiedliwy żyje... z łacińskiego na polskie... przetłumaczona... W Krakowie 1647 w Druk. Franciszka Cezarego 12° k. nlb. 11, s. 476, k. nlb. 7.

2. Przekł.: Raj zabaw duszy nabożnej przez S. Pannę GERTRUDĘ ksienię zakonu S. Benedykta łacińskim, a teraz... polskim językiem wydany. W Krakowie 1649 w Druk. Łukasza Kupisza 12° k. 10, s. 395.

3. Przekł.: CYPRIAN od św. Marii: Skarb karmelitański to jest traktat... o początku i postępsku zakon. karm. ... W Krakowie 1650 w Druk. Franciszka Cezarego 4° s. 453. W tym zawiera się: SZYMON od Ducha Św.: Przydatek do skarbu karmelitańskiego.

4. Zebranie przywilejów łask i odpustów starodawnego i przezacnego bractwa szkaplerza S. Błogosławionej Panny Marii z góry Karmelu przez... przeora mogilskiego zakonu cystersów. W Krakowie 1650 w Druk. Lenczewskiego Bertutowicza 4°. Druk bliżej nieznany.

5. Przekł.: JAN od Jezusa Marii: Zegar słoneczny, w którym Jezus godziny wybija w sercu grzesznika, aby go do pokuty nawrócił... W Krakowie 1651 w Druk. Krzysztofa Schedla 16° s. 120, k. nlb. 5.

II.

1. Matka Bolesna P. Maria. Historia męki Chrystusowej opisana i przez... do druku podana. Kraków 1650 w Druk. Łuk. Kupisza 24° s. 188, k. 5. — Toż... z Drukarni Collegium Kaliskiego Societatis Jesu 1686.

2. Rumacja do narożnika grobowego na wynoszeniu ciała... Andrzeja Drwalewskiego z Drwalewa do kościoła kraśnickiego wielebnych ojców canonic. lateran. ord. S. Augustini przez... w Potoku odprawiona... W Krakowie 1646 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 12.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 3 s. 372; MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo. T. 3 s. 856; BONIECKI A.: Herbarz. T. 4 s. 379. — Rkpsy w: Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile, sygn. 678, 680; Muzeum XX. Czartoryskich w Kr., sygn. 3062.

Bp Edward Ozorowski

Dominik z Secemina († 1519), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Bakalaureat (1491) i mistrzostwo artium (1494) zdobył w Akademii Krakowskiej. Na naukę prawa udał się do Włoch i zyskał doktorat (zapewne w Rzymie) w 1509 r. Następnie podjął wykłady na Wydziale Prawa krakowskiej wszechnicy. Jako prawnik bywał zatrudniony w sprawach politycznych przez Zygmunta Starego. Prowadził kancelarię bpa krakowskiego J. Konarskiego (1509-1510), a następnie prymasa J. Łaskiego. Łaski dał mu kancelarstwo gnieźnieńskie i kanonię łęczycką (1512), ponadto dzierżył archidiakonat sandomierski, kanonię łowicką i probostwo w Stężycy. W 1512 r. brał udział w obradach V soboru laterańskiego. W czasie pobytu w Rzymie opracował komentarz do konsytucji pap. Marcina V „De non vitandis excomunicatis nisi denuntiatis", wydany tamże drukiem w 1516 r. Z Rzymu udał się na pielgrzymkę do Ziemi Św., a po powrocie do kraju objął katedrę prawa w Krakowie. Zmarł w Krakowie 20 III 1519 r. i został pochowany w krużgankach klasztoru dominikanów.

I.

1. De non vitandis excomunicatis nisi denunciatis. Druk: Rzym 1516.

III.

BARYCZ H.: Dominik z Secemina. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 319-320, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio.-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 132.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Dominikowski Kasper (1781-1839), filipin, autor dziejów swego zgromadzenia.

Urodził się 4 I 1781 r. w Miejskiej Górce w Wielkopolsce, był synem

Jakuba i Klary z Ofiarkowiczów. Gimnazjum ukończył w Rydzynie i wstąpił w 1804 r. do zgromadzenia filipinów. Teologię studiował w Seminarium Duchownym poznańskim, święcenia kapłańskie przyjął w 1806 r. W klasztorze piastował urząd ministra domu, a w latach 1827--1839 był przełożonym kongregacji. Zmarł 10 X 1839 r. w klasztorze na Świętej Górze pod Gostyniem.

Z okazji jubileuszu opracował dzieje zgromadzenia w Polsce od 1668 r., wydane pod redakcją ks. A. Brzezińskiego.

I.

1. Pamiątka jubileuszu dwóchsetletniego zgromadzenia księży Filipinów, na Górze świętej Gostyńskiej roku Pańskiego 1868. T. 1-2. P. 1869 Druk. L. Merzbacha 8° s. 335; 248. Anonimowo. Wraz z A. BRZEZIŃSKIM.

II.

1. Kazanie na uroczystość św. Franciszka Seraficznego, miane w kościele zakonu Ojców Reformatów w Osieczny 1823 roku. Rawicz 1824, 4° s. 24.

III.

SŁUŻAŁEK W.: Dominikowski Kasper. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 320, tamże źródła.

Ks. Marian Banaszak

Domosławski Bernard (1734-1821), dominikanin, autor pracy o patronale polskim.

Urodził się w Warszawie w 1734 r. Do zakonu dominikańskiego wstąpił w Przemyślu w 1753 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1760 r. W studium zakonnym warszawskim uzyskał stopień magistra teologii. Wykładał teologię w Płocku, Samborze i w Warszawie, potem został powołany na profesora teologi moralnej i pastoralnej w Uniwersytecie Lwowskim. Jego opozycja wobec józefinizmu spowodowała odebranie mu katedry w 1788 r. Mieszkał nadal w klasztorze lwowskim, gdzie już wcześniej pełnił obowiązki członka rady klasztornej i wikariusza konwentu. W 1800 r. został przeorem klasztoru w Janowie Podlaskim, a od 1808 r. był prowincjałem. Zmarł 10 I 1821 r. w Janowie Podlaskim.

Nie zostawił żadnych prac teologicznych, opublikował jedynie dziełko o patronale polskim w brewiarzu dominikańskim i wydał dzieło Umberta Bruni.

I.

1. Adnonationes ad libellum Patronorum Regni Poloniae et Sueciae Breviario Ordinis Praedicatorum adjunctum juxta intentum Decretorum Sacrae Rituum Congregationis ex ipsis decretis et rubricis generalibus Breviarii ad Praedicat. collectae et adjectae. Sandomiriae 1798, 8° s. 118.

II.

1. Mędrek lingwista, czyli zdanie o nabycie języków. Sandomierz 1786. Niedostępne.

2. Mędrek w prawdziwej swojej postaci. Sandomierz 1786. Niedostępne.

3. Wyd. Umbertus BRUNI: De psalterio Virginis Deiparae sermonum epitome pro diebus Dominicis et Festis per annum Opus... Sandomiriae 1793, 8° k. nlb. 16 s. 446, index k. 6.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Domosławski Bernard. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 321. tamże literatura. — Ponadto: ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. cz. 2 s. 260-261.

Ks. Marian Banaszak

Dorobis Andrzej (1815-1883), misjonarz, po sekularyzacji prałat katedry w Sejnach, wydawca.

Urodził się 23 XI 1815 r. w Żabikowie k. Zambrowa jako syn Jana i Marianny Błaskiej. Początkowe nauki pobierał w Łomży, a w 1832 r. wstąpił do zgromadzenia misjonarzy w Warszawie. Tam ukończył Se-

minarium internum i Seminarium wyższe. Już jako kleryk uczył w r. 1837/38 w Seminarium Duchownym w Płocku. Od 1838 r. wykładał przedmioty teologiczne i rubryki w Seminarium Diecezji Lubelskiej. W tym też roku przyjął święcenia kapłańskie w Garbowie. W 1841 r. przeniesiony został do Warszawy, gdzie przez 3 lata pełnił obowiązki wikarego w parafii św. Krzyża. Następnie wrócił do Lublina i wykładał tam m. in. Pismo św. oraz teologię moralną i był dyrektorem kleryków.

Od 1847-1850 r. był profesorem Seminarium Duchownego we Włocławku. W styczniu 1851 r. przybył do Warszawy i został asystentem domu, a w sierpniu tego roku otrzymał nominację na wizytatora prowincji warszawskiej misjonarzy, na proboszcza parafii św. Krzyża i dyrektora SS. Miłosierdzia. Jako wizytator dbał o wykształcenie swych księży, aby byli zdatni do obejmowania stanowisk w prowadzonych przez zgromadzenie Seminariach Duchownych. Urząd Dyrektora SS. Miłosierdzia złożył w 1859 r., a wizytatora w 1860 r. Nadal jednak pozostał w domu św. Krzyża, gdzie do 1863 r. uczył w Seminarium i był asystentem. Od 1863-1867 r. uczył w Seminarium płockim.

Po kasacie misjonarzy w 1864 r. przeniósł się w 1867 r. na probostwo w Zadusznikach w diecezji płockiej. W 1873 r. bp P. Wierzbowski sprowadził Dorobisa do Sejn, gdzie pełnił w konsystorzu obowiązki oficjała, w kapitule zaś katedralnej kustosza, a później archidiakona. Dorobis był zamiłowanym liturgistą, a przy tym okazywał duże zainteresowanie historią Kościoła, szczególnie zaś dziejami unii. Ze względu na cenzurę, nie mógł ogłosić przygotowanej na ten temat pracy, wykorzystał ją jednak w swych opracowaniach ks. E. Likowski. Dorobis zmarł w Sejnach 5 V 1873 r.

I.

1. Wyd.: Wykład obrzędów historyczny i duchowny z historii kościelnej, liturgii, z dzieł przez znakomitych autorów o niej napisanych, niemniej z ducha tychże obrzędów wyczerpniony. Zebrany przez X. Pawła RZYMSKIEGO Wiz. Zgr. XX Mis. [Wyd. 3 w połowie pomnożone]. W. 1957 Nakł. i własność XX. Misjonarzy u Ś. Krzyża, Druk. J. Jaworskiego 8° s. XII, 442, nlb. 5.

II.

1. List okólny do SS. Miłosierdzia z r. 1852. W. 1852 [Druk. XX. Misjonarzy] 8° s. 6.
2. List okólny do SS. Miłosierdzia z r. 1853. W. 1853 [Druk XX. Misjonarzy] 8° s. 8.
3. List okólny do SS. Miłosierdzia z r. 1854. W. 1854 [Druk. XX. Misjonarzy] 8° s. 8.
4. List okólny do SS. Miłosierdzia z r. 1855. W. 1855 [Druk. XX. Misjonarzy] 8° s. 7.
5. List okólny do SS. Miłosierdzia z r. 1856. W. 1856 [Druk. XX. Misjonarzy] 8° s. 5.
6. List okólny do SS. Miłosierdzia z r. 1857. W. 1857 [Druk. XX. Misjonarzy] 8° s. 7.
7. Manuale devotionis ad usum ecclesiasticorum. Varsaviae 1859 Typis et sumptibus Congregationis Missionis 16° s. 503. Na s. 481-498 pieśni polskie.
8. Wyd.: Ustawy Bractwa Miłosierdzia Ś. Wincentego a Paulo. W. 1860 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 24.

III.

ŚMIDODA F.: Dorobis Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 330, tamże literatura. — Ponadto: GRYGLEWICZ F.: Studium Pisma św. w lubelskim Seminarium Duchownym. *Rocz. Teol.-Kanon.* T. 2: 1955 s. 129-130; oraz rec. A. SCHLETZA w: *Nasza przeszł.* T. 5: 1957, s. 232; SCHLETZ A.: Zarys historii Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia w Polsce. (Karta z dziejów społecznych Kościoła). *Nasza Przeszł.* T. 12: 1960 s. 92-94; DUKAŁA J.: Szkoła misjonarzy. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 137-138; BAŃBUŁA M.: Liturgia na misjach ludowych i w duszpasterstwie parafialnym Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Polsce 1651-1864. *Nasza Przeszł.* T. 45: 1976 s. 292.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Doroszewski Kazimierz (1826-1915), prepozyt gnieźnieński, biblista.

Urodził się 19 II 1826 r. w Powidzu jako syn Jana i Marianny z Powidzkich. Gimnazjum ukończył w Trzemesznie, w 1846 r. wstąpił do Seminarium Duchownego poznańskiego, po półtora roku został wysłany na dalsze studia do Monasteru, gdzie uzyskał licencjat teologii i przyjął święcenia kapłańskie w 1850 r. Jego zamiar kontynuowania studiów w Rzymie nie zyskał aprobaty arcybiskupa, przez jeden semestr przebywał jedynie w Berlinie i wrócił do Poznania. W Seminarium Duchownym poznańskim wykładał przez 4 lata Pismo św. i opiekował się biblioteką. Zły stan zdrowia skłonił go do objęcia parafii w Ryszewku. W 1863 r. został dziekanem rogowskim, w 1869 r. objął na krótko beneficjum parafialne w Mogilnie i zamienił je za zgodą arcybiskupa z ks. S. Suszczyńskim na kanonikat katedralny poznański, objął też w Poznaniu obowiązki kaznodziei katedralnego i radcy konsystorza. W 1872 r. odbył pielgrzymkę do Ziemi św. W 1886 r. otrzymał godność dziekana kapituły poznańskiej, a w 1893 r. przeniósł się do Gniezna jako prepozyt tamtejszej kapituły. W latach 1906-1914 pełnił funkcję administratora Archidiecezji Gnieźniejskiej. Zmarł 28 XI 1915 r. w Gnieźnie.

Jako profesor seminaryjny wykładał nie tylko Wstęp do Pisma św. i egzegezę, ale zapoczątkował naukę archeologii biblijnej i j. hebrajskiego. Swoje „Zapiski z podróży do Ziemi św." ubogacił szczegółami historycznymi i archeologicznymi, stały się więc pewnego rodzaju podręcznikiem archeologii biblijnej. Komentarze do Lekcji i Ewangelii na niedziele i święta obejmowały krótkie, lecz treściwe objaśnienia z zakresu historii, geografii, archeologii, teologii biblijnej i filologii.

I.

1. Lekcje i ewangelie na niedziele i święta całego roku kościelnego potocznie i zrozumiale wyłożone i objaśnione... T. 1-2. P. 1870 Druk. W. Deckera 8° s. 430; 413.

2. Zapiski i wrażenia z podróży do Ziemi Św. i Egiptu, odbytej w r. 1872 przez... Gniezno 1878 Druk. J. B. Langiego 8° s. VI, 309, nlb. 3.

II.

1. Mowa na cześć Jana i Andrzeja Śniadeckich ze Żnina na dniu 24 Maja 1866 r. w kościele żnińskim z powodu odsłonięcia pomnika powiedziana i objaśniona przez... *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T. 4: 1866 s. 517-545. — Toż w osob. odb. P. 1866 Druk. N. Kamieńskiego 4° s. nlb. 2, 29, nlb. 1.

2. Kazania i mowy treści religijnej, częścią z Ojców Kościoła wyjęte, częścią oryginalnie napisane. Gniezno 1866 Druk. J. B. Langiego 8° s. 236.

3. Kazanie na poświęcenie kościoła. *Bibl. Kazn.* T. 1: 1870 s. 825-830.

4. Katedra poznańska. Przewodnik i pamiątka dla zwiedzających tę pierwszą świątynię archidiecezjalną. P. 1886 Druk. Kuriera Poznańskiego 8° s. VIII, 111, ryc. 2.

III.

NOWACKI J.; Doroszewski Kazimierz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 344-345, tamże literatura. — Ponadto: WOLNIEWICZ M.: Studium Pisma świętego w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu w latach 1835-1939. P. 1969 s. 21-26.

Ks. Marian Banaszak

Dowgird Anioł (1776-1835), pijar, po sekularyzacji kanonik wileński, profesor Uniw. Wileńskiego, moralista.

Urodził się 2 XII 1776 r. w Jurkowszczyźnie w pow. mścisławskim jako syn niezamożnego szlachcica Stanisława. Od 1786 r. kształcił się u jezuitów w Mohylewie, Mścisławiu i u pijarów w Dąbrownie. Dnia 17 VII 1791 r. wstąpił do pijarów w Lubieszowie, śluby złożył w 1793 r. Od 1796 r. był nauczycielem w szkołach pijarskich w Lidzie i Wilko-

mierzu. Od 1800-1807 r. uczył matematyki, fizyki i wymowy w Witebsku, Łużkach, Szczuczynie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1801 r. w Mohylewie. W latach 1807-1809 był również prefektem konwiktu w Lubieszowie, a w Seminarium pijarskim w Dąbrownie uczył literatury polskiej i łacińskiej. Od 1809-1812 r. był kapelanem Uniw. Wileńskiego, w latach 1812-1814 pełnił obowiązki kapelana przy gimnazjum wileńskim i był jednocześnie sekretarzem prowincji i konsultorem zgromadzenia. W latach od 1816-1832 r., czyli aż do zamknięcia Uniwersytetu, był ponownie kapelanem Uniwersytetu.

Od roku 1818-1832 r. pełnił obowiązki zastępcy kierownika katedry filozofii Uniw. Wileńskiego, z krótką przerwą w latach 1823-1824, gdy profesorem był Gołuchowski. Doktoryzował się w 1826 r. na podstawie pracy „De miraculis". Po sekularyzacji został w 1833 r. kanonikiem kapituły wileńskiej. Był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie. Według Fijałkowskiego był miernym wykładowcą, lepszym pisarzem. Wygłosił wiele kazań, z których część opublikował. Krótko przed śmiercią w 1834 r. został profesorem logiki i teologii moralnej w Wileńskiej Akademii Duchownej. Zmarł 26 IV 1835 w Wilnie.

I.

1. Dissertatio inauguralis theologico-dogmatica de miraculis in qua dicetur: quid sint miracula? an, a quo, et quem ad finem patrari queant? quibus denique idoneis signis vel testimoniis veritas miraculorum Christi et Apostolorum comprobatur? quam in Caesarea Litterarum Iniversitate Vilnensi amplissimae Facultatis Theologicae in ordine professorum scientiarum ethicopoliticarum auctoritate ad consequenda doctoris S. Theologiae jura et honores publicae disputationi submittit... Vilnae 1826 Typis J. Zawadzki 8° s. 75, nlb. 1.

II.

1. Rozbiór dzieła: O filozofii przez Feliksa Jarońskiego, z uwagami nad niem przez... *Dz. Wil.* R. 1817 t. 6 s. 67-111, 191-231, 283-331.

2. O loice (!), metafizyce i filozofii moralnej. Rozprawa na skutek konkursu ogłoszonego przez Cesarski Uniwersytet Wileński roku 1820 dnia 1 marca, do katedry rzeczonych przedmiotów napisana przez... Wil. 1821 Wyd. A. Marcinkowskiego 8° s. 318, nlb. 1.

3. Exhorta na kondukcie ciała miana d. 27 stycznia 1824 w kościele akademickim przez... w: Zbiór mów żałobnych na pogrzebie Filipa Neriusza Golańskiego Schol. piar. zasłużonego w cesarskim Uniwersytecie Wileńskim profesora... mianych w kościele akademickim św. Jana w Wilnie. Połock 1824 Wyd. Księży Pijarów 8° s. 8-17.

4. Kazanie... o niedowiarstwie i zachowaniu się w obcowaniu z tymi, którzy bezbożnie przeciw wierze świętej katolickiej mówią, takoż o niegodziwości czytania książek powstających na wiarę świętą katolicką. W: Zbiór niektórych kazań mianych w czasie wielkiego jubileuszu r. 1826 miesiąca stycznia w mieście gubernskim Wilnie odbytego. Wil. 1826 Wyd. Księży Pijarów 16° s. 143-166.

5. Kazanie o posłuszeństwie wszelkiej władzy. W: Kazania w czasie jubileuszu w kościele św. Jana uniwersyteckim parafialnym wileńskim miane na nieszporach i kompletach od dnia 28 marca do 13 kwietnia 1826 r. Wil. 1826 Druk. J. Zawdzkiego 16° s. 189-208.

6. Wykład przyrodzonych myślenia prawideł, czyli logika teoretyczna i praktyczna przez... Cz. 1. Połock 1828 Wyd. Księży Pijarów 4° s. nlb. 4, XLVIII, nlb. 18, 425, nlb. 5. Cz. 2 i 3 nieopublikowane pozostały w rękopisie Akademii Duchowej w Wilnie. — Odpowiedź na recenzję tego dzieła pt. Przyrodzone prawidła... *Dz. Wil.* R. 1830 t. 9 s. 131-149, 196-220.

7. Próbki pisma treści duchownej z manuskryptów pozgonnych. Wyd. A. FIJAŁKOWSKI. *Wiz. i Roztrz. Nauk.* R. 1835 t. 11 s. 101-121, 122-133.

8. Wykład Ewangelii i Listów Apostolskich, przypadających w dni niedzielne i uroczyste całego roku, przez... T. 1-2. Wil.1836 t. 1 Wyd. Księży Misjonarzy 8° s. nlb. 2, XVI, 474; T. 2. Wyd. A. FIJAŁKOWSKI 8° s. 2 nlb. 352.

9. Konferencje duchowne przez... Wil. 1837 Wyd. Księży Misjonarzy 8° s. 2 nlb. XXI, 1 nlb., 371, nlb. 1.

10. Rzeczywistość poznań ludzkich. Wyd. w skróceniu A. FIJAŁKOWSKI. *Wiz. i Roztrz. Nauk.* Poczet drugi nowy. R. 1839 t. 5 s. 5-81.

11. Nauki rekollecyjne przez... Wil. 1837 Wyd. Księży Misjonarzy 8° s. 249, nlb. 1.

12. Filozofia Kanta czyli badania bezstronne nad jego układem, uwagi o psychologii, uwagi nad duszą zwierząt. Rkps z datą cenzury 1814, zaginiony.

13. Filozofia moralna. Rkps (w 64 zeszytach), według M. HEMPOLIŃSKIEGO: Filozofia w Polsce. Wr. 1971 s. 78.

14. Noty filozoficzne. Rkps według A. FIJAŁKOWSKIEGO W: *Wiz. i Roztrz. Nauk.* R. 1835 t. 11 s. 117.

15. Kazania na niedziele adwentowe. Rkps w Bibl. Sem. Duch. W Wilnie.

16. Rudimenta logicae. Rkps (w 69 zeszytach), według M. HEMPOLIŃSKIEGO: Filozofia w Polsce. Wr. 1971 s. 78.

III.

KLEPACZ M. Dowgird Anioł. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 349-350, tamże literatura; *Nowy Korbut* t. 4 s. 437-439, tamże literatura. — Ponadto: WĄSIK W.: Historia filozofii polskiej. W. 1958 s. 377-380; KACZMAREK S.: Anioł Dowgird — filozof nieznany. W. 1965; DOROŠEVIČ E. K.: Anioł Dovgird — myslitel' epochi Prosveščenija. Mińsk 1967 Nauka i Technika 16° s. 252, nlb. 3; HEMPOLIŃSKI M.: Dowgird Anioł. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 77-78.

Ks. Wincenty Myszor

Downarowicz Dominik (†po 1790), dominikanin, dogmatyk i polemista.

Litwin z pochodzenia, wstąpił do zakonu dominikanów prowincji litewskiej, ucząc się filozofii i teologii najpierw w studium zakonnym w kraju, a od 1768 r. za granicą. Po powrocie zamieszkał w klasztorze dominikanów w Wilnie jako magister tamtejszego klerykatu teologii (1781) i wydał w latach 1781-1782 3 obszerne publikacje z zakresu teologii dogmatycznej i pozytywnokontrowersyjnej: o religii objawionej, o istnieniu Boga i o Bogu Wynagrodzicielu — w formie podręczników dla kształcącej się młodzieży zakonnej. W 1783 r. był przeorem klasztoru w Werkach k. Wilna, a w rok później prowincjałem. Musiał wszakże przed uływem 3 lat kończyć urzędowanie i wyjechać z Wilna z powodu słabego zdrowia i nieznanego bliżej konfliktu z rodziną Knytowiczów Na forum publicznym próbowali go bronić jego współbracia zakonni, wydając przed 1790 r. 2 publikacje, zaświadczające o jego niewinności, a Knytowiczów nazywające potwarcami. Nie zmieniło to jednak zaistniałej sytuacji. Downarowicz opuścił Litwę i zamieszkał w Radymnie k. Jarosławia, gdzie też zmarł po 1790 r.

I.

1. Tractatus theologicus de religione revelata... Vilnae 1781 8° s. 514.

2. Tractatus theologicus de existentia Dei iuxta mentem s. Thomae Aquinatis... B. m. 1782 8° s. 546.

3. Praelectionum theologicarum... volumen II. Tractatus de Deo Retributore... iuxta mentem s. Thomae. Vilnae 1782 8° s. 504.

III.

JANOWSKI O.: Głos ze strony dominikanów prowincji litewskiej... przeciw Knytowiczom. B. m. r. [ok. 1790] passim; TENŻE: Replika ze strony dominikanów prowincji litewskiej... przeciwko Knytowiczom. B. m. r. [ok. 1790] passim; Downarowicz Dominik. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 7 s. 384; Downarowicz Dominik. W: *Wiel. enc. powsz. ilustr.* T. 16 s. 899; [GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Wiadomości o dominikanach prowincji litewskiej. Cz. 1. Kr. 1917 s. 35. 243; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii:* T. 2 cz. 2 s. 261.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Downarowicz Eliasz (1624 lub 1625-1669), jezuita, moralista.

Urodził się w rodzinie szlacheckiej w okolicach Witebska w 1624 lub 1625 r. Do zakonu jezuitów wstąpił po ukończeniu retoryki 17 VII 1642 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1642-1644). Tamże studiował filozofię

(1644-1647). Nauczał następnie humaniorów w Pułtusku (1647-1648) i retoryki w Łomży (1648-1649). Studiował w Rzymie teologię (1649-1653), tam też przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał przez 4 lata filozofii (m. in. w Wilnie 1654-1655), 5 lat teologii scholastycznej (m. in. w Braniewie, 1663-1664) oraz rok teologii moralnej. W latach 1655-1661 przebywał poza prowincją litewską, głównie w Rzymie. W latach 1665-1667 był prefektem szkół w Pułtusku, a później (1667-1668) kaznodzieją w Nieświeżu. Zmarł w Wilnie 7 XI 1669 r.

I.

1. Homo politicus seu civilis, theologicis et philosophicis doctrinis, ex ipsa iuris et iustitiae nec non prudentiae aliorumque virtutum moralium natura desumptis, compendiario illustratus... publicae disputantium concertationi propositus per Alex. Jaksamnicki. Brunsbergae 1664 H. Schultz 2° k. nlb. 25. Wydane pod nazwiskiem Jaksamnickiego.

2. Assertiones theologicae de iure et iustitia nec non de prudentia aliisque virtutibus moralibus ex ipsa earum natura... Brunsbergae 1664 Typ. H. Schultz 2° ark. 12. Autorstwo niepewne.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., 1862 s. 158; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 75; Downarowicz Eliasz. W: *Enc. kośc.* T. 4 s. 332; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 421; BACKER A.; SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 163; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 159; Downarowicz Eliasz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 9/10 s. 112; Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku. T. 4: Pomorze. Wr. 1962 s. 414. — ARSJ. Lit. 10-13 (katalogi trzyletnie z lat 1645-1669); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1643-1669); Lit. 61 f. 456 (nekrolog); ATJKr., rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituanae SJ) f. 191; Bibl. KUL., rkps 206 (katalogi roczne).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Draski (Drascius, Draszki) Adam Jacek († 1648), dziekan kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Pochodził z mieszczańskiej rodziny, osiadłej w Tyczynie k. Rzeszowa. Studiował łacinę i grekę w Akademii Krakowskiej pod kierunkiem A. Schoneusa. W 1611 r. uzyskał bakalaureat, a w 1618 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Był nauczycielem prywatnym wojewodziców Mikołaja, Stanisława i Jana Ostrorogów. W latach 1619-1622 uczył w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu, potem powrócił do Krakowa i w 1623 r. wszedł do Collegium Minus. W 1626 r. objął po Z. Starnigielu katedrę grecystyki. W latach 1629-1636 był trzykrotnie dziekanem Wydziału Filozoficznego. W 1640 r. przeszedł na Wydział Teologiczny, gdzie ok. 1644 r. zdobył stopień bakałarza. Fakt ten upamiętnił Florian Lepicki w utworze „Fons signatus". Draski był dziekanem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu. Zmarł 4 XII 1648 r. i został pogrzebany w kościele św. Anny. Majątek prywatny przeznaczył częściowo na potrzeby Akademii, a częściowo na cele charytatywne i dla rodziny.

I.

1. Quaestio theologica de Sacrae Scripturae eminentia quam... publice ad disputandum... proposuit... Cracoviae 1644 in Officina Christophori Schedelii 4° k. nlb. 6.

2. Quaestio theologica de altissimo mysterio SS. Trinitatis. Ex lib. I. M. Sententiarum desumpta quam... explicavit primo postea ad disputandum in concursu proponet... Cracoviae 1647 in Officina Christophori 4° k. nlb. 5.

3. Quaestio theologica de legis natura in communi. Ex 1. 2. S. D. Angelici quaest. 90 et seq. quam... publice ad disputandum proposuit... Cracoviae 1647 in Officina Christophori Schedelii 4° k. nlb. 6.

4. Quaestio theologica de ineffabili creatione universi. Ex lib. 2 M. Senten-

tiarum deprompta... in concursu ad disputandum proposita... Cracoviae 1648 in Officina Christophori Schedelii 4° k. 4.

II.

1. Quaestio de elementorum motu... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1626 Typis Matthiae Andreoviensis 4° k. 8.

2. Hypersia semnotato... Adamo Opatovio... tes theologias didaskalo dekano epi to tes hagias annes hiero... Cracoviae 1628 Typis Francisci Caesarii 2° k. 1.

3. Eparchias Andrea Lipski krak. archierei apo tou Adamou Draskiou tes Hellados glottes didaskalou Krakoupoli kaisar. 1631 4° ark. 1.

4. Quaestio de cognitione supremi motoris via naturae... Publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1631 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 5.

5. Ex libris Rhetoricae Aristotel. ad Therdecton excerpta et variorum authorum testimonia conquisita, collegit manu propria. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1937 BB XXV 25 4° s. 146.

6. In M. T. Ciceronis Partitiones a. D. 1608... et alia praecepta rhetorica. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3241 DD XII 12 8° k. 98, 4.

7. Libri IV metereorum Aristotelis. W: Libellus rerum philosophicarum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6975 I k. 119-152.

8. Brevis quaedam in universam bene disserendi artem isagoge. Rkps Bibl. Jag., 1975 BB XIV II 4° k. 5, s. 40, k. 41-323, 3.

9. Manuscripta phisica. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2077 BB XVIII 3 4° k. 354, 3.

10. Catalogus scriptorum ex occasione scholae oppositae Societatis Patrum ad s. Petrum contra Academiam Cracoviensem collectus a... Rkps zaginiony.

11. Wiersz grecki w: Jakub VITELIUSZ: Paraenesis. Cracoviae 1629.

III.

BARYCZ H.: Draski Adam. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 361-362, tamże literatura. — Ponadto: URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontreformacji (1549-1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 290; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 166, 222; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. Tamże, s. 338, 344; TENŻE: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 133-134.

Bp Edward Ozorowski

Drążyński Andrzej h. Doliwa (ok. 1456-1522), kanonik regularny laterański, kronikarz.

Pochodził ze skromnej rodziny ziemiańskiej z Drążna (Drząźna) k. Nakła. Był synem Stanisława. W 1476 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej. Mimo studiów nie doszedł do znaczniejszego stanowiska. W 1483 r. objął notariat publiczny w konsystorzu gnieźnieńskim. W 1493 r. otrzymał probostwo w Słupach pod Szubinem. Od 1496 r. lub wcześniej był pisarzem grodzkim w Poznaniu, a nadto dzierżył kilka drobnych prebend. W 1498 r. zrezygnował ze swych beneficjów i wstąpił do zakonu kanoników regularnych laterańskich w Trzemesznie. Został 30 I 1504 r. wybrany opatem i zaznaczył się jako energiczny rządca klasztoru, który gospodarczo podźwignął. Zamiłowany w literaturze otoczył opieką bibliotekę klasztorną. W 1517 r. kazał spisać konstytucje klasztorne, a w 1519 r. księgę przywilejów i uposażeń klasztornych. Kontynuował kronikę swego klasztoru, którą przerwał w 1517 r., kiedy utracił wzrok. Zmarł w Trzemesznie w 1522 r.

I.

1. Kronika, Oryginał zaginął. Fragm. wyd. J. ŁUKOWSKI: Archiwum trzemeszneńskie. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T. 11: 1881 8° s. 351-358. — Toż wyd. W. KĘTRZYŃSKI: Compilatoris veteris trzemesznensis. W: *MPH.* T. 5 s. 824-840.

III.

NOWACKI J.: Drążyński Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 363, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 144-145, tamże literatura.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Drews Jan (1646-1710), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk, kanonista, teolog ascet.

Urodził się w Prusach 1 IX 1646 r. Do zakonu jezuitów wstąpił po ukończeniu studiów filozoficznych 25 VIII 1664 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1664-1666), teologię studiował w Braniewie (1667-1679) i Wilnie (1670-1671). Nauczał w szkołach jezuckich gramatyki w Braniewie (1666-1667), retoryki w Wilnie (1671-1673) i Braniewie (1674-1676), następnie filozofii w Krożach (1676-1679) i Wilnie (1680-1684), z przerwą w r. szk. 1679/80, kiedy uczył w Braniewie j. hebrajskiego i teologii. Teologię wykładał w Wilnie (1684-1686) i Warszawie (1686-1692). Od 1692 r. przebywał przez kilkanaście lat w Braniewie, gdzie był przełożonym seminarium papieskiego i prefektem studiów (1692-1694, 1697-1699, 1705-1709), rektorem kolegium (1694-1697), oraz prefektem drukarni (1701-1705); w tym czasie wykładał przejściowo teologię i prawo kanoniczne. 20 VII 1709 został rektorem kolegium i domu profesów w Warszawie. Umarł w czasie panującej zarazy 21 XII 1710 r. w Warszawie. Jako przełożony alumnatu papieskiego wybudował dlań nowy gmach. W posiadłościach kolegium, Sankowie, wybudował dom z kaplicą. Zakupił dla kolegium jezuitów w Braniewie drukarnię. Był doświadczonym administratorem i architektem.

I.

1. Effigies miraculosae imaginis Deiparae Virginis quae apud patres Societatis Jesu religiose colitur, Novogrodeci, compendiosa narratione historica illustrata, atque instructione brevi omnibus Beatissimae V. opem implorantibus perutili, adjuncta, in solatium afflictorum... proposita. Vilnae 1684 Typ. Acad. Soc. Jesu 12° k. nlb. 11 i ark. A-L_{II}.

2. Methodus peregrinationis menstruae Marianae ad imagines Deiparae Virginis per ditiones Regni Poloniae et M. Ducatus Lituaniae miraculis celebriores pro publicis privatisque necessitatibus sine fatigatione fructuose tamen instituendae proposita... Vilnae 1684 Typ. Acad. Soc. Jesu 12° k. nlb. 170.

3. Assertiones canonicae in titulum II libri Decretalium de constitutionibus... in *Collegio Varsaviensi SJ* a *Joanne Rogalli*... auditore. Praeside R. P. Joanne Drews professore ordinario... Varsaviae 1691 C. F. Schreiber 8° k. nlb. 30.

4. Breviarium asceticum, quotidianis per annum meditationibus et lectionibus piis, de Deo et perfectionibus divinis Christi, ac Deiparae V. vita et excellentia studioque perfectionis christianae in usum et commodum cujusvis status personarum praesertim spiritualium... Pars 1 Hyemalis. Brunsbergae 1700 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 5, s. 313; Pars 2 Verna s. 311; Pars 3 Aestiva s. 312; Pars IV Autumnalis s. 208, 38.

5. Institutiones iuventutis in vera solidaque erga Deum pietate... Brunsbergae 1704 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 12, s. 528.

6. Alphabetum christiannae pietatis erga Deum, Christum et Deiparam... Medulla totius doctrinae asceticae et sapientiae christianae... Brunsbergae 1713 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 4, s. 358 i regestr.

7. Fasti Societatis Jesu, res et personas memorabiles ejusdem Societatis, per singulos anni dies repraesentantes... Brunsbergae 1723 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 2, s. 516, k. nlb. 18. — Toż. Brunsbergae 1728 12°, wydanie wątpliwe. — Toż. Pragae 1740 Typ. Univers. 12° T. 1 s. 376, k. nlb. 57; T. 2 s. 375, k. nlb. 49; T. 3 s. 399, k. nlb. 44; T. 4 s. 402, k. nlb. 30. — Toż. Brunsbergae 1743 12°, edycja wątpliwa. — Toż. Praha 1750 Typ. Univ. Soc. Jesu 12 T. 1 s. 376, k. nlb. 58; T. 2 s. 375, k. nlb. 45; T. 3 s. 397, k. nlb. 44; T. 4 s. 403 k. nlb. 29. — Toż Brunsbergae 1750 8°, edycja wątpliwa. — Toż. Hispali 1753 Typ. Jos. Padrino 8° T. 1 s. 351; T. 2 s. 348; T. 3 s. 367; T. 4 s. 362.

8. Tractatus theologicus in I partem S. Thomae in Collegio Varsaviensi Soc. Jesu, 1687-1688. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandom. sygn. 544.

9. Rkps: Tractatus theologicus in II partem S. Thomae, De iure et iustitia, in Collegio Varsaviensi Soc. Jesu, 1691. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandom., sygn. 554.

10. Tractatus theologicus in III partem S. Thomae de sacramento poenitentiae et matrimonio. De spe et caritate. In Collegio Varsaviensi SJ, 1690. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandom., sygn. 531.

II.

1. Honor consummatus liliorum... D. Nicolai Stephani Pac... Episcopi Vilnensis... dum cathedram suam Vilnensem in-

grederatur inter communes omnium plausus praesentatus. Vilnae 1682 Typ. Acad. Soc. Jesu 2° k. nlb. 18.

2. Districtiones itinerantium piae, jucundae, eruditae cum valido praesidio divorum caelitum et elencho itinerum ad praecipua loca orbis terrarum, suppeditae piis et curiosis viatoribus... Brunsbergae 1701 Typ. Coll. SJ 12° s. 104, 146. — Toż. Brunsbergae 1708 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 4, s. 324. — Toż. Brunsbergae 1720 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 4, s. 505. — Toż. Lublini 1735 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 2, s. 331. — Toż. Brunsbergae 1741 Typ. Coll. SJ 12° s. 298. — Toż. w przekł. pol. Dystrykcje podróżnych pobożne, uczone i ucieszne. Dla pobożnych i ciekawych peregrynantów... teraz po polsku przez księdza Józefa BRZOZOWSKIEGO... dla pospolitego wszystkich używania podane... Częstochowa 1744 Druk. Jasnej Góry 8° s. 4, 274. — Toż. Częstochowa 1751 Druk. Jasnej Góry 8° k. nlb. 3, s. 272. — Toż. fragm. wyd. Mikołaj POTOCKI pt.: Dywertyment z wesoło uczonych po łacinie opisanych... Dystrykcji pożyteczną rozrywką odprawiony i dyskursem polskim opowiedziany przez Mikołaja POTOCKIEGO... w szkołach lwowskich Societatis Jesu retoryki audytora. Lwów 1731 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 37.

3. Foedus apostolicum pro Dei gloria animarum salute facilibus mediis efficaciter promovenda... Brunsbergae 1701 12°. — Toż. Brunsbergae 1709 12° s. 24. — Toż. w przekł. Michała Ignacego WIECZORKOWSKIEGO na j. pol. Na większą Pana Boga naszego chwałę i dusz obfite zbawienie święta z Bogiem konfederacja apostolska do bronienia Bożej chwały i pomnażania łacnemi sposobami zbawienia dusz całego świata... Warszawa 1720 Druk. Coll. SJ 8° ark. nlb. E_8.

4. Geistlicher Kinder Spiegel oder ausserlesene Leben, etlicher Kinder. Braunsberg 1701 12°.

5. Fuga peccatorum, centum rationibus gravissimis et memorialibus exemplis inculcata probis et improbis adiunctis piis affectibus animae poenitentis... Brunsbergae 1702 Typ. Coll. Soc. Jesu 16° k. nlb. 8, s. 199, 103, k. nlb. 2. — Toż. Brunsbergae 1717 16° k. nlb. 8, s. 303, k. nlb. 2.

6. Flos regnorum seu compendiosa Poloniae orbisque totius descriptio raritates ejus praecipuas, et suppetias litterarias continens... Brunsbergae 1706 Typ. Coll. SJ 12° s. 138. — Toż. Varsaviae 1727 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 7, s. 151. — Toż. Varsaviae 1732 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 7, s. 151. — Toż. Typis in villa Mokrzcensi 1733 8° s. 164. — Toż. Brunsbergae 1736 Typ. Coll. SJ 12° s. 138. — Toż. Calissii 1744 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 60. — Toż. [Brunsbergae] 1744 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 54. — Toż. Brunsbergae 1756 12° s. 138. — Toż. B. m. r. 12° k. nlb. 62. — Toż w przekł. na j. pol.: Wybór królestw albo krótkie opisanie czterech części świata: Ameryki, Afryki, Azji i Europy. Kalisz 1744 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 80. — Toż. Lublin 1755 Druk. Coll. SJ 12° k. nlb. 60. W oparciu o Flos regnorum wydał Marcin SZENTIVANY: Analecta singularia ex variis libris deprompta. Potissimum vero ex libro sub titulo „Flos regnorum" item ex curiosis et selectoribus variorum scientiarum miscellaneis. Calissii 1744 Typ. Coll. SJ 16° s. 94.

7. Gloria magni parentis Joachimi. Druk obecnie nie znany.

8. Bullarium summatum. Nie wiadomo czy wyszło drukiem. J. POSZAKOWSKI (De viris illustribus, s. 192, 197-189) podaje tę pozycję jako „ad typum parata".

9. Tractatus philosophici in Academia Vilnensi, 1682-1683. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., dawna sygn. 2094.

10. List do generała zakonu A. M. Tamburini z 1710. Rkps ARSJ. Lit. 45 f. 302.

III.

BEDNARSKI S.: Drews Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 374-375, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 158-160; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 178-181; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Paris 1899 T. 2 s. 549-551; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 568, 617; T. 3 s. 159; C[IEPLIŃSKI] A.: Drews Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 9/10 s. 120; LUHR G.: Drews Johannes. W: *Altpreussische Biographie.* T. 1 Königsberg 1936 s. 152; MAJKOWSKI J.: Matka Boża w dawnej polskiej ascezie. *Aten. Kapł.* R. 26: 1957 s. 866-867; Drukarze dawnej Polski. T. 4. Pomorze. Wr. 1962 s. 172; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 65; OKOŃ J.: Dramat i teatr szkolny. Sceny jezuickie XVII wieku. Wr. 1970; POPLATEK J., PASZENDA J.: Słownik jezuitów artystów. Kr. 1972 s. 107-108; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975. — ARSJ. Lit. 12-22 (katalogi trzyletnie z lat 1665-1705); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1664-1710); Lit. 62 f. 677-679 (nekrolog); ATJKr., rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ) s. 187-189, 192, 829.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Drezner (Dresner, Dresnerus, Vondresen, Wondrezen, ze Lwowa) Tomasz (1560-1616), profesor Akademii Zamojskiej, prawnik.

Urodził się w 1560 r. we Lwowie w mieszczańskiej rodzinie złotnika Hansa Kleina z Drezna. Po śmierci ojca wychowywał się wraz z siostrą Katarzyną u obcych ludzi. Początkowe nauki pobierał w lwowskiej szkole katedralnej pod kierunkiem Sz. Szymonowica, dzięki którego poparciu dostał się na dwór hetmana Jana Zamoyskiego w Zamościu. Rozpoczął studia prawnicze, mając do dyspozycji bogatą bibliotekę swego mecenasa. Wpadł jednak w złe towarzystwo i musiał opuścić Zamość. W 1595 r. przeniósł się do Przemyśla, lecz tam z powodu bliżej nieznanego wykroczenia znalazł się w więzieniu grodzkim. Po ucieczce z więzienia był ścigany przez sąd. Przez jakiś czas przebywał we Lwowie, gdzie korzystał znowu z protekcji Sz. Szymonowica. W 1597 r. wszedł na dwór arcybpa J. D. Solikowskiego, a następnie odzyskał względy J. Zamoyskiego, który wysłał go za granicę na naukę prawa. Studiował w Orleanie (1601 r.), Paryżu i w Bourges (1602 r.), Padwie (1602-1604) i w Rzymie, gdzie w 1606 r. otrzymał doktorat obojga praw. Po powrocie do kraju uczył prawa Tomasza Zamoyskiego, syna hetmana. W 1610 r. objął katedrę prawa w Akademii Zamojskiej, a w 1615 r. został jej rektorem. Jednocześnie pełnił urząd asesora sądu wyższego w Zamościu. Majątek swój przeznaczył na założenie Banku Pobożnego w Zamościu i biblioteki, a 300 zł. zapisał Akademii Zamojskiej. Księdzem nie był. Zmarł 13 III 1616 r. w Zamościu.

I.

1. Processus iudiciarus Regni Poloniae collectore... Zamosci 1601 Martinus Lenscius excudebat 2° k. 18. — Toż w: G. CZARADZKI: Proces sądowy. W Poznaniu 1620 w Druk. Jana Rossowskiego 2° k. 32-38. — Toż. W Warszawie 1631 w Druk. Jana Trelpińskiego 2° k. 32-38. — Toż. W Warszawie 1636 2° k. 32-38. — Toż. W Warszawie 1640 2°. — Toż pt. Proces sądowy Królestwa Polskiego w tłumaczeniu Jana NIEZABITOWSKIEGO 1608. Rkps Bibl. Ord. Krasińskich, sygn. 251, zaginął w czasie wojny.

2. Similium iuris Poloni cum iure Romano centuria una... Parisiis 1602 ex Officina Typogr. C. Morelli 4° k. 6, s. 69.

3. Institutionum iuris Regni Poloniae libri IV ex statutis et constitutionibus collecti... Zamosci 1613 in Typogr. Academiae 4° k. 6, s. 284, k. 6. — Toż... anno 1671 4°.

4. Positiones iuris ex variis titulis Institutionum desumptae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2279 AA VII 61 4° k. 137-138.

II.

1. In M. T. Ciceronis lib. 3 de legibus scholia, eiusdem Platonis de legibus duodecim librorum compendium, item quatuor florentissimarum rerum publicarum Persarum, Lacaedaemoniorum, Athenien-sium, Romanorum instituta ac mores, aliquot libellis ab eodem persecut. Rkps zaginiony.

III.

KNOT A.: Drezner Tomasz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 376, tamże literatura. — Ponadto: ŁEMPICKI S.: Renesans i humanizm. Materiały do studiów. W. 1952 s. 269-271; CIEŚLAK T.: Polski procesualista z przełomu XVI/XVII w. Tomasz Drezner. *Czas Praw. Hist.* T. 9: 1957 s. 75-82; BUKOWSKA K.: Tomasz Drezner polski romanista XVII w. i jego znaczenie dla nauki prawa w Polsce. W. 1960, tamże literatura; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 134-135. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 35.

Bp Edward Ozorowski

Drogoszewski Piotr (1652-1729), dominikanin, polemista.

W 1673 r. wstąpił do zakonu dominikanów w Warszawie, gdzie po rocznym nowicjacie uczył się filozofii i teologii, a potem kontynuował naukę teologii w generalnym studium dominikanów w Krakowie, uzyskując ok. 1683 r. lektorat i zakonny tytuł doktora teologii (1696). Jako

lektor uczył przez pewien czas filozofii i teologii w warszawskim studium dominikanów, był regensem generalnego studium krakowskiego (1695-1699) i lektorem teologii tamże, następnie definitorem (1699), komisarzem dominikanów obserwantów kongregacji św. Ludwika Bertranda, przeorem klasztoru św. Jacka w Warszawie (1699-1708 i 1710-1729), wikariuszem kontraty mazowieckiej (1701), egzaminatorem kleryków przed święceniami w diecezji poznańskiej i tamże cenzorem diecezjalnym. Za jego przełożeństwa w Warszawie tamtejsze studium zostało podniesione do rangi studium generalnego, a klasztor św. Jacka rozbudowany i doprowadzony do dobrobytu.

Dzieło Drogoszewskiego „Tarcza wiary" zawiera obszerne omówienie kwestii kontrowersyjnych między katolicyzmem a wyznaniami protestanckimi i stanowi pierwszą próbę w polskiej literaturze teologicznej stworzenia słownika apologetycznego. Zmarł 22 III 1729 r.

I.

1. Tarcza wiary Chrystusowej... Warszawa 1708 w Druk. OO. Pijarów 4° ark. 2, s. 472. — Toż... albo teologia polska kontrowersje i konkluzje katolickie... w sobie zamykająca. Przez księdza Wojciecha OCHABOWICZA zakonu dominikańskiego... wydana. Lublin 1736 W Druk. Kolegium Societatis Jesu 4° k. nlb. 4 s. 608 k. 4.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R. Drogoszewski Piotr. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 379-380, tamże literatura. — Ponadto: JOCHER A. B.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 2 poz. 2976; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 252, 261; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna. Tamże. T. 2 cz. 1 s. 209; RECHOWICZ M.: Z dziejów myśli teologicznej w Polsce. W: *Wkład Polaków do kultury świata.* Lubl. 1976 s. 357.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Drohojowski Iwo Józef h. Korczak (1739-1811), reformat, popularyzator wiedzy biblijnej.

Urodził się pod koniec października 1739 r. w Zamościu jako syn kasztelana przemyskiego Józefa i Barbary Wolskiej. Do zakonu reformatów Prowincji Małopolskiej wstąpił 3 IV 1756 r. Przedtem przez krótki czas był klerykiem w Seminarium Duchownym w Przemyślu. Studia kontynuował w prowincji zakonnej: retoryki uczył się przez rok w Zakliczynie, filozofii w Zamościu i teologii w Krakowie oraz w Lublinie. Po przyjęciu święceń kapłańskich (1762) jeszcze przez 2 lata studiował teologię i prawo kanoniczne. W 1766 r. został kaznodzieją, głosił kazania m. in. w Przemyślu, Zamościu, Lublinie i Krakowie. Przez rok tylko (1776/77) wykładał teologię mistyczną i gramatykę na studium własnej prowincji w Zakliczynie. Był ponadto gwardianem w Krakowie, Kętach i w Stopnicy, sekretarzem prowincji oraz definitorem (1783-1786). W latach 1788-1791 przebywał w Ziemi św., pracując w konwentach swego zakonu, m. in. przez pół roku przy sanktuarium Grobu Bożego. Został wybrany do dyskretorium czyli Rady Kustodii Ziemi św. Z polecenia Kongregacji Rozkrzewiania Wiary wizytował niektóre diecezje bliskowschodnie. Był też gwardianem klasztoru w Larnaca na Cyprze. Po powrocie do Polski zamieszkał w Krakowie. Pełnił nadal odpowiedzialne obowiązki: wizytował klasztory Prowincji Wielkopolskiej reformatów (1797), był kustoszem (1798-1801) oraz prowincjałem (1804-1806). Zmarł 13 XII 1811 r. w Krakowie.

Wrażenia z pobytu w Ziemi św. opisał w książce „Pielgrzymka", gdzie

osobiste wspomnienia autora przeplatają się z opisem miejscowości, sanktuariów, zwyczajów oraz informacji o przyrodzie na biblijnym Wschodzie.

I.

1. Pielgrzymka... do Ziemi św., Egiptu, niektórych wschodnich i południowych krajów w latach 1788-1789 i 1791. T. 1-2. Kr. 1812 Druk Gröbla 8° t. 1 s. nlb. 20, 295; T. 2 s. 244, nlb. 12. — Toż. T. 1-2. Wil. 1822 Druk. XX. Bazylianów 8° t. 1 s. nlb. 10, 254, nlb. 6; T. 2 s. nlb. 4, 226, nlb. 6. — Toż. T. 1-2. Berdyczów 1829 Druk. OO. Karmelitów Bosych 8° s. nlb. 10, 229, nlb. 5; T. 2 s. nlb. 6, 203. — Toż. T. 1-2. Wil. 1846 Druk. M. Zymelowicza 8° s. nlb. 10, 254, nlb. 6; T. 2 s. nlb. 4, 226, nlb. 8.

II.

1. Kazanie I. przy wyprowadzeniu obrazu świętego Józefa z Kopertynu z katedry przemyskiej do kościoła XX. Franciszkanów miane przez... W: G. OSTROWSKI: Znakomitość nowej ozdoby Kościoła Katolickiego Rzymskiego... w pochwałach świętego z Kopertynu Józefa... wyrażona... B. m. 1769 4° k. A^r_1-B^r_2.

2. Kazanie podczas pogrzebu... Stanisława hrabi z Posławic Skarbka Ankwicza... w kościele krakowskim XX. Reformatów... dnia 10 marca R.P. 1785 miane. Kraków 1785 Druk. Ignacego Grebla 4° s. 45.

3. Listy: Do siostry, Józefy Woroniczowej z 1790 r. Wyd.: J. DROHOJOWSKI: Kronika Drohojowskich. Cz. 1. Kr. 1904 s. 184. — 5 listów do zakonników Prowincji Małopolskiej z lat 1788, 1789 i 1790. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Acta orig. P. Nepomuceni Wielowieyski (1789-1792) nr 31, 70, 221, 222, 270. — 2 listy do zakonników Prowincji Wielkopolskiej z 1797. Rkps tamże: Protocollum conventus Varsaviensis (1764-1797), s. 540-543. — 3 listy do nieznanej osoby z 1788-1790. Rkps BN., sygn. II 6663 k. 100-104. — Do nieznanego księdza z 1789. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7511 k. 69-72 — 20 listów do władz centralnych zakonu z 1804-1806. Rkps tamże: Acta orig. P.J. Drohojowski, nr 16-18, 20, 29, 55, 56, 61, 62, 101, 114, 163, 165, 186, 190, 202. — 4 listy do konsystorza w Tarnowie z 1804-1805. Rkps tamże: nr 14, 104, 139, 169. — 4 listy do konsystorza krakowskiego z 1804 i 1806. Rkps tamże: nr 28, 39, 41, 108. — Do bpa krakowskiego A. Gawrońskiego. Rkps tamże: nr 44. — 5 listów do bpa przemyskiego A. Gołaszewskiego z 1804-1806. Rkps tamże: nr 68, 180, 182, 208, 212. — Do nuncjusza apost. w Wiedniu z 1804. Rkps tamże: nr 31. — Do cesarza austriackiego z 1804. Rkps tamże: nr 45. — Do Guberni we Lwowie z 1804. Rkps tamże: nr 75. — 20 listów do zakonników Prowincji Małopolskiej z 1804-1806. Rkps tamże: nr 23, 46, 51-53, 85, 86, 88, 96, 105, 119, 123, 143, 184, 189, 196, 197, 200, 210, 213. — Do bpa lubelskiego W. Skarszewskiego 1805. Rkps tamże: nr 79. — Listy do poszczególnych zakonników Prowincji Małopolskiej: Do P. Wierzbickiego z 1804. Rkps tamże: nr 33; Do R. Barnabasza z 1805. Rkps tamże: nr 179; 6 listów do D. Kleina z 1805. Rkps tamże: nr 126, 127, 144, 152, 162, 175; Do M. Kulikiewicza z 1805. Rkps tamże: nr 177; 6 listów do I. Mikucińskiego z 1805. Rkps tamże: nr 130, 132-134, 145, 155; Do L. Drozdowskiego z 1806. Rkps tamże: nr 218; Do A. Kaczorkiewicza z 1806. Rkps tamże: nr 215.

III.

BYSTROŃ J. S., KANTAK K.: Drohojowski Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 386, tamże literatura. — Ponadto: MYSŁOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do Kroniki Braci Mniejszych św. Franciszka. B. m. 1806 s. 120, 125, 129, 146, 148, 156; MACIEJCZYK J.: Series praelatorum Ref. Provinciae Poloniae Minoris sub titulo B.V.M. Angelorum in Imperio Russico. *Acta Ord. Min.* R. 10: 1891 s. 44; ESTREICHER S.: Wspomnienia Ambrożego Grabowskiego. T. 2. Kr. 1909. Bibl. Krak. Nr 41 s. 27-29; BRÜCKNER A.: Dzieje kultury polskiej. T. 3. W. 1939 s. 208-209; WIŚNIOWSKI G. A.: Dzieje organizacji małopolskiej prowincji reformatów w latach 1772-1810. Lubl. 1962. (Maszynopis w posiadaniu autora. W 2 rozdz. literatura); TENŻE: Histoire de la Province de „Małopolska" ou Polonia Minor des Franciscains Réformés dans les années 1772-1810. *Arch. Franc. Hist.* R. 60: 1967 s. 360-364, 477; — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak. Rkps Annales Provinciae Minoris Poloniae. T. 11 s. 93, 242, 329, 413; T. 12 s. 170, 204; Rkps Liber novitiorum conventus Vielicensis (1751-1898), s. 172, 399; Rkps Akta prowincjałów z lat 1756-1811.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Drozdowski Maciej (2 poł. XVIII w.), kleryk Diecezji Gnieźnieńskiej, autor dysertacji kanonistycznej.

Studiował prawo kanoniczne w Akademii Krakowskiej i w 1771 r. bronił tez prawnych pod kierunkiem profesora F. A. Ćwierzowicza na temat znaczenia i wzajemnego stosunku prawodawstwa soborowego, papieskiego, prowincjalnego i diecezjalnego. W dysertacji, będącej podsumowaniem tejże obrony, Drozdowskiej zamieścił podział soborów i synodów według większego lub mniejszego znaczenia, nadanego im przez literaturę kanonistyczną. Jego zdaniem taki podział stanowi punkt wyjścia w ustaleniu skali poszczególnych uchwał. Pod koniec rozprawy zamieścił wykazy synodów prowincjalnych i diecezjalnych w Polsce, zarówno obrządku łacińskiego, jak i greckokatolickiego do połowy XVIII w. Dalszych informacji z jego życia brak.

I.

1. Dissertatio de consitutionibus ecclesiasticis.. Cracoviae 1771 Typis seminarii episcopalis academico-dioecesani 4° k. 23.

III.

JOCHER A.: Obraz bibl.-hist., literatury i nauk w Polsce. T. 3 s. 282 poz. 7277, 8340; ESTREICHER K. T. 15 s. 328.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Drożdziewicz Jan (1812-1888), kanonik krakowski, profesor Uniw. Jagiellońskiego, biblista, patrolog.

Urodził się w Skawinie 6 VI 1812 r. W 1831 r. ukończył liceum św. Barbary w Krakowie i Wydział Teologiczny Uniw. Jag. w 1836 r. Wyświęcony na księdza w 1837 r. pracował w duszpasterstwie, uzyskując na Uniw. Jagiellońskim w 1845 r. doktorat teologii. Wykładał na Wydziale Teologicznym tegoż Uniwersytetu teologię fundamentalną w latach 1858-1865, Stary Testament i języki wschodnie w latach 1860-1883 (od 1872 jako profesor zwyczajny). W 1867 r. został docentem prywatnym patrologii po napisaniu pracy „De utilitate et necessitate legendi opera SS. Patrum". Od 1871 r. był proboszczem parafii św. Mikołaja, a od 1873 r. kanonikiem katedralnym. Zmarł 21 I 1888 r., zostawiwszy niewielką spuściznę pisarską.

I.

1. De primatu Pontificis Romani Dissertatio theologica, quam annuente inclito S. Theologiae ordine pro summis in s. Theologia honoribus in antiquissima studiorum Universitate Jagellonica rite capessendis scripsit... Cracoviae 1844 Typ. Universitatis 8° s. 36, nlb. 3.

II.

1. O życiu i pismach ks. Stanisława Grochowskiego przez... W: S. GROCHOWSKI. Poezje. T. 2. Wyd. K. J. TUROWSKI. Kr. 1859 Biblioteka Polska. Z. 52-55 8° s. XLII.

2. O napisie hebrajskim w bóżnicy kazimirskiej Starą zwanej z powodu poszukiwania miejsca budowli Akademii przez Kazimierza W. założonej, we wsi Bawole pod Krakowem. *Rocz. Tow. Nauk. Krak.* T. 34: 1866 s. 354-377. — Toż w osob. odb. Kr. 1865 Druk. Uniw. Jag. 8° s. 24.

III.

ARCHUTOWSKI J.: Drożdziewicz Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 396. — Ponadto: Kronika UJ 1864-1887. Kr. 1887 s. 33, 46, 49; REYCHMAN J.: Orientalistyka. W: *Hist. nauki pol.* T. 3 s. 759; ESTREICHER K. W. XIX, t. 5 s. 180; t. 9 s. 246; K. J. TUROWSKI: Uzupełnienia rozprawy ks. Drożdziewicza o życiu i pismach ks. St. Grochowskiego. W: S. GROCHOWSKI: Poezje. T. 2. Kr. 1859 s. XLIII-LVII; GLEMMA T.: Wydział Teol. U.J., s. 138, 142, 162, 192. — Arch. Uniw. Jag., sygn. S II 619. 749-800.

Ks. Jan Kracik

Drużbicki Kasper h. Nałęcz (1590-1662), jezuita, teolog ascet.

Urodził się w woj. sieradzkim 6 I 1590 r., był synem Piotra i Elżbiety z Obiezierskich. Nauki humanistyczne pobierał w kolegium jezuitów w Poznaniu. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 VIII 1609 r. Nowicjat odbył

w Krakowie (1609-1611), studium pedagogiczne odbył w Lublinie (1611--1612), filozofię studiował w Kaliszu (1612-1615), a następnie nauczał poetyki i retoryki we Lwowie (1615-1618). Studia teologiczne odbył w Poznaniu (1618-1622), pod koniec których przyjął święcenia kłapańskie. Okres formacji intelektualnej zamknął tzw. trzecią probacją w Jarosławiu (1622-1623).

W latach 1623-1626 wykładał filozofię w Lublinie i w Kaliszu. Dnia 5 VIII 1626 został mianowany mistrzem nowicjatu w Krakowie i zarazem rektorem domu nowicjatu u św. Macieja. Od maja do września 1629 r. był rektorem kolegium św. Piotra w Krakowie, a od 6 X 1629 do 1633 był prowincjałem polskim. W latach 1633-1634 kierował jako rektor kolegium kaliskim, następnie był instruktorem trzeciej probacji w Jarosławiu (1634-1636), kaznodzieją w Lublinie (1636-1637) i Poznaniu (1637-1638). W latach następnych zarządzał kolegiami w Ostrogu (1638--1641), w Krakowie u św. Macieja (1641-1644), w Poznaniu (1644-1647), tamże był kaznodzieją (1647-1650), prowincjałem polskim (1650-1653) i ostatecznie rektorem w Poznaniu (1657-1662). Dwukrotnie jeździł do Rzymu jako prokurator prowincji. Będąc prowincjałem wydał w 1630 r. ordynację dla administratorów jezuickich folwarków, w której okazał szczególną troskę o poddanych chłopów. Brał udział w walce o prawo nauczania jezuitów w Krakowie. Po najeździe Szwedów odbudowywał gmachy kolegium poznańskiego i rozpoczął budowę kościoła. Pozostawił w rękopisie wiele tomów kazań i pism ascetycznych, z których wiele wydano, często w przeróbkach i skrótach po jego śmierci, która nastąpiła w Poznaniu 2 IV 1662 r.

I.

1. Vita et mors gloriose suscepta R.P. Alberti Męciński, Poloni e Societate Jesu in odium sanctae fidei catholicae apud Japones una cum aliis quatuor ex eadem Societate patribus interemptis. Cracoviae 1661 apud Viduam et Haer. Franc. Cezary 8° k. nlb. 5, s. 11-197. Wyd. anonimowe, autorstwo niepewne. Przypisywane bywa również J. BIEŻANOWSKIEMU. — Toż. Metis 1858 Typ. C. Nouvian 8° s. X, 180. Wyd. pod nazwiskiem Drużbickiego. — Toż w przekł. pol.: Szkarłatna róża Boskiego raju. To jest żywot i śmierć świątobliwej pamięci X. Wojciecha Męcińskiego Societatis Jesu, który dla św. wiary katolickiej w Japonii pospołu ze czterema ojcami tegoż zakonu okrutnie był zabity Roku Pańskiego 1643 dnia 23 marca. W Krakowie 1672 Druk. Dziedz. Krzysztofa Schedla 12° k. nlb. 8, s. 140. — Toż. Kraków 1699 Druk. M.A. Schedla 8° k. nlb. 12, s. 119.

2. Fasciculus exercitiorum et considerationum de praecipuis veritatibus christianae fidei et sapientiae. Ad efformationem christianae vitae, consecutionem salutis aeternae, collectus. Cracoviae 1662 Typis Viduae et Haer. Franc. Cezary 4° k. nlb. 4, s. 518, k. nlb. 3. — Toż. Cracoviae 1672 4°. — Toż. W: Operum asceticorum tomus primus. Calissii 1686 s. 193-409. — Toż. W: Opera omnia. T. 1. Ingolstadii 1732 s. 149-310.

3. Tribunal conscientiae per varias examinum industrias seipsam discutientis, tendentibus ad perfectionem, praesertim religiosis, accomodatum. Cracoviae 1672 ex Offic. Schedeliana 12° k. nlb. 5, s. 180. — Toż. Pragae 1686 Typ. Universitatis in Coll. SJ 12° s. 124. — Toż. Pragae 1709 Typ. Univ. in Coll. SJ 12°. — Toż. W: Opera omnia T. 1. Ingolstadii 1732 s. 617-644. — Toż. w przekł. angielskim: The Tribunal of Conscience. London 1885 (?). Seria wydawnicza: Quarterley Series.

4. Provisiones senectutis per tres partes distributae. In quibus rarae ac pernecessariae veritates cum omnibus Christi fidelibus tum potissimum gratiarum caelestium lucrorumque aeternorum avidioribus, qua theoretice, qua practice, proponuntur. [Calisiae] 1673 ex Typ. Collegii Calissiensis SJ 8° k. nlb. 4. s. 203, k. nlb. 2. — Toż. W: Operum asceticorum tomus primus. Calissii 1686 s. 439-522. — Toż. Ingolstadii 1732 sumpt. J.A. de la Haye 8° s. 240. — Toż. W: Opera omnia. T. 1. Ingolstadii 1732 s. 333-392.

5. De perenni divinae voluntatis intentione, executione et apprehensione.

Calissii 1680 8° — Toż pod zm. tyt. Tractatus de brevissima ad perfectionem via hoc est de perenni divinae voluntatis intentione, executione, apprehensione. Calissii 1682 Typ. Collegii SJ 12° s. 200. Toż. W: Operum asceticorum tomus primus. Calissii 1686 s. 67-106. — Toż. Coloniae 1723 Sumpt. C. Bencard 8° s. 132. — Toż. W: Opera omnia. T. 1. Ingolstadii 1732 s. 53-82.

6. Meta cordium Cor Jesu et SS. Trinitas. Calissii 1683 Typ. Coll. Soc. Jesu 12° s. 116. — Toż. Posnaniae 1683. — Toż. Calissii 1691 s. 126. — Toż. Calissii 1693 Typ. Colleg. SJ 16° s. 118. — Toż. Leopoli 1730 Typ. Coll. SJ 16° s. 72. — Toż. Leopoli 1875 Druk. Ludowa 16° s. VIII, 66. — Toż. Andegavi 1885 Typ. Lachèse et Dolbeau 16° XIII, 68. — Toż w przekł. polskim: Serce Jezusa meta serc stworzonych. Poznań 1687 Druk. Soc. Jesu 12° k. nlb. 72. — Toż w przekł. ang.: Heart of Jesus the Goal of all Hearts. 1890 St. Helen's Messenger Office 32° s. 80.

7. Tractatus de moribus, amore, servitio aeternae sapientiae. W: Operum asceticorum tomus primus. Calissii 1686 s. 410-438. — Toż. Ingolstadii 1732 Sumpt. J.A. de la Haye 8° s. 207. — Toż. W: Opera omnia. T. 1. Ingolstadii 1732 s. 311-332.

8. Wyd. zbior.: Operum asceticorum... tomus primus. Calissii 1686 2° k. nlb. 19, s. 976, k. nlb. 5; Tomus secundus. Posnaniae 1691 Typ. Collegii SJ 2° k. nlb. 8, s 427.

9. Vota religiosa, seu tractatus de votis religiosis in communi et particulari. Posnaniae 1690 Typ. Coll. SJ 8° s. 459. — Toż. W: Operum asceticorum tomus secundus. Posnaniae 1691 s. 126-254. — Toż. Ingolstadii 1732 Sumpt. J.A. de la Haye 8° s. 220. — Toż. W: Opera omnia. T. 2. Ingolstadii 1732 s. 101-180. — Toż. Staraviesiae 1892 Sumpt. Coll. SJ 16° s. 236. — Toż w przekł. niem.: Abhandlung von denen drei geistlichen Ordens-Gelübden. Keuschheit und Gehorsam. Maynz 1739 8°.

10. Diurnus sacerdotum cibus ad mensam altaris praevius seu considerationes de dignitate munere et obligationibus sacerdotii. Posnaniae 1691. — Toż. Sandomiriae 1733 Typ. Coll. SJ 12° s. 168. — Toż. Sandomiriae 1733 Typ. Coll. SJ 12° s. 166, k. nlb. 11. — Toż pod zm. tyt. Sacerdos considerans et consideratus seu considerationes de dignitate... Premisliae 1755 Typis Adami Klein 8° k. nlb. 4 s. 78. — Toż pt. Sacerdos... Gedani b. r. Typ. I. Müller 8° s. 46. — Toż pt. Sacerdos... B. m. 1790 8° s. 52.

11. Observationes liturgicae... pro pio usu sacerdorum. Olivae 1692 Imprim. J.J. Textor, Factor 12° k. nlb. 1, s. 79. — Toż. W: Tractatus de effectibus, fructu et applicatione sanctissimi Missae Sacrificii, additis exercitiis liturgicis et eucharisticis per varios pietatis effectus olim explicatis... Pragae 1713 Typ. Univers. in Coll. SJ 4° k. nlb. 6, s. 583. — Toż pt. Liturgicae observationes. Sandomiriae 1717 12° k. nlb. 7, s. 130. — Toż. W: Tractatus de effectibus... Ingolstadii 1732 Sumpt J.A. de la Haye 8° s. 800. — Toż. W: Opera omnia. T. 2. Ingolstadii 1732 s. 301-500. — Toż. Sandomiriae 1733. — Toż. Posnaniae 1738 Typ. Coll. SJ 12° s. 118. — Toż pt. Summa liturgica. Vilnae 1758 16°.

12. Observationes horarum canonicarum ad illas devote recitandas conscriptae. Typis Collegii Calissiensis 1699 4° k. nlb. 4. s. 75.

13. Paradoxa Verbi Incarnati. Pragae 1712 Typ. Univers. in Coll. SJ 12° k. nlb. 4, s. 204. — Toż. Vratislaviae 1718 Imprim. C.R. Müller 12° s. 99, 200.

14. Sublimitas perfectionis religiosae LXXIX... cum duplici Appendice... Prima de decem generibus sanctitatis. Secunda de fervore et renovatione spiritus. Pragae 1713 Typ. Univers. in Coll. SJ 4° k. nlb. 4, s. 352. — Toż pt. De sublimitate perfectionis religiosae... Ingolstadii 1732 Sumpt. J.A. de la Haye 8° s. 491. — Toż. W: Opera omnia. T. 2. Ingolstadii 1732 s. 501-605.

15. Tractatus de charitate perfectorum. Ingolstadii 1732 Sumpt. J.A. de la Haye 8° s. 207, k. nlb. 2. — Toż. W: Opera omnia. T. 2. Ingolstadii 1732 s. 249.

16. Wyd. zbior.: Opera omnia ascetica aucta duobus opusculis: De effectibus, fructu et applicatione sanctissimi Missae Sacrificii et De sublimitate perfectionis religiosae. T. 1-2. Ingolstadii 1732 Sumpt. J.A. de la Haye 2° t. 1 s. 732, k. nlb. 4; T. 2 s. 623.

17. Maria i Bóg. Rozważania o Najświętszej Pannie w stosunku do Boga. Tłum. z łac. Kraków 1910 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 66.

18. Quaestiones disputatae... Rkps ATJKr., sygn. 557.

II.

1. Conclusiones logicae. Defendentur publice in Collegio Lublinensi SJ, anno 1623. B. m. 4° k. nlb. 26.

2. Deklaracja memoriału exorbitantii i Procesu Akademii Krakowskiej między stany koronne podanego, podczas interregni roku 1632. B. m. 1632 4° k. nlb. 10.

3. Tractatus de variis passionem Domi-

ni nostri Jesu Christi meditandi modis. Lublini 1652 Sumpt. G. Försteri 8° k. nlb. 4. s. 9-383. k. nlb. 2. — Toż pt. Jesus passus per centuriam modorum meditandi passionem Salvatoris nostri illustratus. Calissii 1660 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 4, s. 9-537, k. nlb. 6. Dalej idą Meditationes in passionem (k. Zzz_1-$Ffff_3$). — Toż. Calissii 1664 Typ. Coll. SJ. — Toż. W: Operum asceticorum tomus primus. Calissii 1686 s. 523-823. — Toż. Ingolstadii 1732. — Toż. W: Opera omnia. Ingolstadii 1732 t. 1 s. 393-616. — Osobno wydano: In passionem Domini meditationes quadraginta sex iuxta numerum dierum Quadragesimae. Calissii 1721 Typ. Coll. SJ 8° s. 71.

4. Sol in virtute sua Jesus Christus Salvator mundi, in suarum splendore excellentiarum aspectabilis contemplationi, aestimationi, amori, orbis christiani... propositus. Cracoviae 1662 Typ. Viduae et Haer. Christ. Schedel 4° k. nlb. 9, s. 354.

5. Droga doskonałości chrześcijańskiej na trzy części rozłożona, z poważnych autorów duchownych zebrana i wszystkich stanów ludziom do używania łacnego... sposobiona. W Kaliszu 1665 Kollegium Soc. Jesu 8° k. nlb. 8, s. 501. k. nlb. 5. — Toż. Lwów 1667 8° s. 501, k. nlb. 5. — Toż Kalisz 1741 8°. — Toż. Kalisz 1791 Druk. Prymasa 8° s. 390, 217.

6. Nauka o przygotowaniu się do świątobliwej śmierci. Kraków 1669 Druk. B. Śmieszkowica 8° k. nlb. 3 s. 176. — Toż. Wilno 1686 Druk. Akad. SJ 8° s. 184, 155. — Toż pt. Przygotowanie do szczęśliwej i świątobliwej śmierci. B. m. r. 4° s. 258. — Toż pt. Przygotowanie... Kalisz 1715 Druk. Coll. SJ 4°. — Toż pt. Nauka o przygotowaniu się do świątobliwej śmierci. Z życiorysem autora. Wyd. H. JACKOWSKI. Pelplin 1871 Druk. S. Romana 16° s. 126. — Toż. w przekł. łac. pt. Prodromus seu ratio dispositionis ad bonam mortem... Calissii 1683 12° s. 126.

7. Decades acrum heroicorum... per dies hebdomadae dispositorum. B. m. [1670] 8° s. 32. Jest to dodatek do: D. PAWŁOWSKI: Vita Gasparis Drużbicki. 1670.

8. Przemysły zysku duchownego albo nauki do prędkiego w drodze Bożej postępku. Nie tyko ludziom duchownym, ale i świeckim o zbawienie dbającym, przyzwoite. Kraków 1671 Druk. Dziedz. K. Schedla 12° k. nlb. 6, s. 156. — Toż. Kraków 1672 Druk. Dziedz. K. Schedla 12° k. nlb. 6, s. 156. — Toż. Gdańsk 1672 Druk. D. Fred 12° k. nlb. 6. s. 154. — Toż. Kalisz 1685 12°. — Toż. Wilno 1708 Druk. Akad. SJ 12°. — Toż. Lwów 1746 Druk. Soc. Jesu 12° s. 166. — Toż. Poznań 1750 12° s. 166. — Toż. Poznań 1866 Nakł. ks. Chwaliszewskiego 12° s. 186. — Toż. we fragm. pt.: Summa przed Bogiem szacowna zebrana z Przemysłów zysku duchownego. Lwów 1746 Druk. SJ 8° s. 70. — Toż w przekł. łac.: Negotiatio spiritualis per varias industrias aeternis intenta lucris. Cracoviae 1674 Offic. Schedeliana 8° k. nlb. 4, s. 383. — Toż. Dilingae 1678 12°. — Toż. Calissii 1686 12°. — Toż. W: Operum asceticorum tomus primus. Calissii 1686 s. 126-192. — Toż. W: Opera omnia. Ingolstadii 1732 t. 1 s. 97-148. — Toż. Dilingae 1738 Formis Bencardianis 8° s. 81.

9. In Dominicas anni totius considerationes. Calissii 1679 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 3, s. 547. — Toż. Calissii 1684 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 3, s. 576. — Toż. W: Operum asceticorum tomus primus. Calissii 1686 s. 861-976. — Toż. W: Opera omnia. T. 1. Ingolstadii 1732 s. 645-732.

10. In Festa anni totius considerationes. Calissii 1680 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 4, s. 519. — Toż. Calissii 1684 Typ. Collegii SJ 12°. — Toż. Calissii 1782 12°.

11. Dyscypliny duszne to jest rozmaite sposoby karania... duszy naszej... Poznań 1685 Druk. Coll. SJ 12° k. nlb. 30. — Toż. Poznań 1691 Druk. Coll. SJ 12°. — Toż. Wilno 1697 Druk. Akad. SJ 12°. — Toż. Kraków 1700 Druk. M.A. Schedla 12° k. nlb. 36. — Toż. Kalisz 1730 Druk. Coll. SJ. — Toż pt. Rozmaite sposoby karania... Połock 1818 Druk. Akademicka SJ 8° s. 46.

12. Tłum.: J. BELDE: Sen żywota ludzkiego... rymami polskimi wyrażony. Poznań 1689 Druk. Coll. SJ 12° s. 53. — Toż. Warszawa 1697 Druk. Schol. Piarum 8°. — Toż. Vilnae 1732 Typ. Acad. SJ 12° s. 48. — Toż Wilno 1739 12°.

13. Exercitia tironum religiosorum in duodecem menses distributa. Posnaniae 1690 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 10, s. 460. — Toż. W: Operum asceticorum tomus secundus. Posnaniae 1691 s. 1-105. — Toż. Ingolstadii 1732 Sumpt. J.A. de la Haye 8° s. 342. — Toż. W: Opera omnia. Ingolstadii 1732 t. 2 s. 1-86. — Toż pt. Documenta pro studiosis perfectionis religiosae practice addiscendae necessaria ex Ant. de la Gaudier et G. Drużbicki exercitia religiosi ad perfectionem tendentis per duodecim menses distributa. Moguntiae 1744-1745 12°. — Toż w przekł. polskim: A. BRZEZIŃSKI: Szkoła doskonałości chrześcijańskiej. P. 1871 T.H. Daszkiewicz 8° s. XXVII, 348.

14. Novellus religiosus seu de vita novellorum religiosorum postquam emissis votis ad collegia veniunt. Posnaniae 1690 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 2 s. 84. — Toż.

W: Operum asceticorum tomus secundus. Posnaniae 1691 s. 106-125. — Toż. Pragae 1690 Typ. Univers. in Coll. SJ 12° s. 65. — Toż. Pragae 1700 Typ. Univers. in Coll. SJ 12° s. 65. — Toż. Ingolstadii 1732 Sumpt. J.S. de la Haye 8° s. 54. — Toż. W: Opera omnia. Ingolstadii 1732 t. 2 s. 87-100. — Toż. Romae 1740 Typ. Antonii de Rubeis 32° s. 159. — Toż [Romae 1838?] 16° s. 48. — Toż pt. Brevis instructio de vita religiosa post absolutum tirocinium... B. m. 1703 16° k. nlb. 2, s. 70. — Toż pt. Brevis instructio... B. m. 1710 16° k. nlb. 2, s. 71. — Toż pt. Tractatus de prima probatione Societatis Jesu continens intructionem utilem iis, qui religionem hanc complexi, jam ad eius tirocinium admittuntur. Calissii 1759 Typ. Coll. SJ 8° s. 41. — Toż w przekł. niem.: Neuer Religioss, das ist Kurzer Unterricht für einen angehenden Ordens Geistlichen. Constantz 1710 12° s. 112. — Toż w przekł. niem. Cöln 1714 12°. Toż. Landshut 1751 8°.

15. De soliditate virtutis in religione Societatis Jesu requisita. Considerationes. Posnaniae 1690 Typ. Coll. SJ 8° s. 261. k. nlb. 2. — Toż. W: Operum asceticorum tomus secundus. Posnaniae 1691 s. 280--352. — Toż. Pragae 1696 12°. — Toż pt. Lapis Lydius boni spiritus sive considerationes de soliditate verae virtutis. Monachii 1699 Apud M. M. Rauchin 12° s. 240. — Toż pt. Lapis Lydius... Monachii 1707 Sumpt. J. J. Remy 12° s. 240 — Toż pt. De soliditate... Coloniae 1721 Imprim. F. G. Aldenkirchen 8° s. 203. — Toż pt. Considerationes de soliditate verae virtutis... Ingolstadii 1732 Sumpt. J. A. de la Haye 8° s. 205. — Toż. W: Opera omnia. Ingolstadii 1732 t. 2 s. 197--248. — Toż pt. Lapis Lydius... Mainz 1875. — Toż pt. Lapis Lydius... Ratisbonae 1876 16° s. IV, 286. — Toż w fragm. pt. Considerationes XII in capita seu fundamenta XII vitae religiosae... Moguntiae [1750?] 8° s. 55. — Toż w przekł. niem. pt. Prob-Stein eines Wahren Geistes, oder Denckwürdige Erwögungen... Salzburg 1740 8° s. 506. — Toż w przekł. franc. pt. Pierre de touche de la solide vertu... Paris 1886 Librairie Saint-Paul 16° s. XXI, 203.

16. Nabożeństwo na przedniejsze czasy i święta całego roku z przydatkiem nauk pożytecznych wstępującym do zakonu i bojącym się śmierci. Poznań 1694 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 3, s. 368.

17. In historiam passionis Domini nostri Jesu Christi secundum quatuor Evangelistas stromata. Calissii 1697 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 6, s. 420.

18. Ars magna per parva cum facili eximiae virtutis per minimaé consequendae methodo. Viennae 1699 12°.

19. Głos serca na łaskawy odgłos dobrej śmierci od którego zawisła szczęśliwa wieczność w zbawiennych affektach wyrażony. Affekty do Pana Jezusa konającego. B. m. r. 8° k. nlb. 4. — Toż w przekł. łac:. Vox cordis pro impetranda gratia bonae mortis... B. m. r. 12° s. 8.

20. Verus Jesu socius. B. m. r. 8° k. nlb. 8. — Toż pt. Verus Jesu socius quid sit? Premisliae 1759 8° k. nlb. 11. — Toż. B. m. r. 12° k. nlb. 12.

21. Flores gratiarum ac virtutum ex revelationibus B. Brigittae collecti. Pragae 12°.

22. Septem gaudia et septem dolores s. Josephi hymnus compositus... impressus ex authentico manuscripto. Staraviesiae 1890 Sumpt. Coll. SJ 16° k. nlb. 2.

23. Rekolekcje sandomierskie. Wyd. J. M. SZYMUSIAK. *Sacr. Pol. Mill.* T. 11: 1965 s. 615-661.

24. Niezbadane dotąd rękopisy i odpisy z druków znajdują się w: Bibl. Jag., sygn. 3286, 3287, 3527, 3528; w Bibl. Uniw. w Wilnie, dawna sygn. 1003, 1088, 1366. 1729, 1826; w Bibl. Czart., sygn. 3712; w ATJKr., sygn. 514; w Bibl. Cystersów w Mogile, sygn. 712; w Bibl. Uniw. w Poznaniu, sygn. 403; w Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 67; w Bibl. Teol. Bobolanum w Warszawie, sygn. 4, 17; w Bibl. Wizytek w Krakowie (Sposoby rozmyślania męki Pańskiej).

25. Listy: List do K. Lubienieckiego z 1636. Wyd. H. BARYCZ: Dokumenty i fakty z dziejów reformacji. V. Ostatnia dysputacja braci polskich w Lublinie (1636). *Refor. w Pol.* T. 12: 1953/1955 (wyd. 1956) nr 45-50 s. 245. — 3 listy do generała zakonu z 1639-1651. Rkps ARSJ.: Pol. 68 f. 35, Pol. 77 f. 513-514, 839.

III.

BEDNARSKI S.: Drużbicki Kasper. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 403-404, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 143-144, tamże literatura; *Hagiografia pol.* GUSTAW R.: Aneks. W: T. 2 s. 658, tylko bibliografia przedmiotowa, — Ponadto: PATRIGNANI G. A.: Menologio di pie memorie d'alcuni religiodi della Compagnia di Gesù. Venezia 1730 T. 2 s. 14-15; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 1. Paris 1899 s. 366-367; REJOWICZ J.: Poprawne daty do życia W. O. Kaspra Drużbickiego. *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 111-112; GUMMERSBACH J.: Kilka rysów z wewnętrznego życia O. Drużbickiego. Tamże. T. 8: 1926-1928 s. 208-215; KOCH L.: Jesuiten-Lexikon. Pa-

derborn 1934 s. 458; ZALEWSKI L.: Z epoki renesansu i baroku na Lubelszczyźnie. Lub. 1949 s. 92, 93, 215. 223; DRZYMAŁA K.: Praca jezuitów polskich nad ludnością wiejską w pierwszym stuleciu osiedlenia się zakonu w Rzeczypospolitej. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 55--56, 73; HRABEC S., PEPŁOWSKI F.: Wiadomości o autorach i dziełach cytowanych w Słowniku Lindego. W. 1963 s. 28; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Lub. 1962 s. 127-132; DRZYMAŁA K.: Ks. Kasper Drużbicki (1590-1662). *Nasza Przeszł.* T. 33: 1970 s. 143-165; DRĄŻEK Cz.: Chrystus Kaspra Drużbickiego. *Znak.* R. 26: 1974 nr 5 s. 606-616; MISIUREK J.: Nauka polskich teologów katolickich XVII i XVIII wieku o kulcie Serca Jezusowego. *Stud. Theol. Vars.* R. 12: 1974 z. 1 s. 61-78; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywnokontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 110, 165-166; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI--XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 454-455. — ARSJ.: Pol. 8-14 (katalogi trzyletnie z lat 1611-1660); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1610-1662).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Dryjacki (Dryacki, Drylacki) Fulgenty (XVII w), augustianin, hagiograf, kronikarz.

O jego życiu wiadomo tylko tyle, że był przeorem klasztoru augustianów w Chojnicach i że w latach 1660-1662 procesował się z podkomorzym malborskim Janem Heydensteinem o łąki położone przy wsi Drozdzienice, w którym to procesie korzystał z poparcia króla Jana Kazimierza. Interesował się przeszłością swego zakonu, czego owocem była kronika augustianów, stanowiąca podstawowe źródło do poznania dziejów tego zakonu w Polsce, oraz żywoty Izajasza Bonera i Tomasza z Villanuova. Zmarł po 1670 r. Na kronice Dryjackiego oparł głównie G. Uth historię augustianów w Polsce.

I.

1. Przekł.: Żywot świętego Tomasza a Villanova arcybiskupa walenckiego... według włoskiego do druku podany... Gedani 1661 Typis Philippi Christiani Rhetii 4° ark. 2. — Toż. [W Krakowie] 1669 w Druk. Krzysztofa Schedla 4° k. nlb. 8.

2. Żywot pobożny sługi Bożego Bł. Bonera Pisma św. doktora zakonu Eremitów Augustyna S. prowincji polskiej w konwencie krakowskim przy kościele Katarzyny św. z wielu autorów zebrany. Niektóre także tegoż kościoła i konwentu godne pamięci po krótce wypisane dzieje... W Kazimierzu przy Krakowie 1670 w Druk. Smieszkowica 4° s. 4, 100. — Toż... a teraz za staraniem pewnego augustianina przedrukowany... W Krakowie 1760 w Druk. Dyaszewskiego 4° s. 99.

3. Kronika Braci Eremitów św. Augustyna wielko-zakonnego ojca i patriarchy a Kościoła Chrystusowego doktora, z ksiąg jego własnych i z innych poważnych kościelnych pisarzów, jak z Baroniusza, Onuphriusa, Korneliusza, Kruseniusza, tegoż zakonu braci autographów i Pisma św. doktorów. oraz z przybranymi różnych prowincji dziełami na polskie krótce tłumaczona, zebrana i opisana za przełożonych pozwoleniem... Rkps znajdował się w klasztorze św. Katarzyny w Krakowie.

II.

1. Cudowne z nieba lekarstwo chleb Mikołaja świętego z Tolentynu, zakonu Braci Eremitów Augustyna świętego... [Gdańsk] 1652 4° k. nlb. 6.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 1 s. 75; UTH G.: Szkic historyczno-biograficzny zakonu augustiańskiego w Polsce. Kr. 1930 (mało przytacza szczegółów z jego życia, za to cytuje raz po raz jego Kronikę) s. 56, 59, 74, 81, 92, 120, 123, 126, 127, 129, 133, 134, 135, 255, 256, 257, 260, 262, 264, 266, 267, 268, 270, 271, 273, 275, 277, 280 289 290 338. — Visitatio Archidiaconatus Camenensis Andrea de Leszno Leszczyński archiepiscopo a 1652 et 1653 facta. Curavit Paulus PANSKE. TN Tor. *Fontes.* T. 12: 1908 s. XXIX-XXXI.

Bp Edward Ozorowski

Drzewicki (Hieronim od Jezusa-Marii, Hieronymus a Jesu Maria) Jan Hieronim h. Ciołek (1625-1695), karmelita bosy, autor i tłumacz prac z historii karmelitów.

Urodził się w 1625 r. w woj. lubelskim jako syn Jerzego i Anny Balówny. Brał udział w wyprawie przeciw Tatarom, podczas której dostał się do niewoli. Po odzyskaniu wolności wstąpił w 1651 r. do karmelitów bosych w Krakowie na Wesołej. Studia filozoficzno-teologiczne odbywał w konwencie lubelskim. Tam też w 1658 r. przyjął święcenia kapłańskie. Po 3-letnim przygotowaniu w Rzymie wyjechał do pracy misyjnej na terenie Goa. Ok. 1665 r. został przeorem w Ispahanie, ówczesnej stolicy Persji. Utrzymywał bliskie kontakty z Sulejmanem III. Sprawował też funkcje wikariusza i wizytatora generalnego misji karmelickiej na Wschodzie. W 1679 r. wrócił do Polski na stanowisko przeora konwentu w Krakowie na Wesołej. W 1682 r. dostąpił godności prowincjała, w rok później jednak wyjechał do Rzymu, aby pełnić obowiązki definitora generalnego. Resztę życia spędził jako pierwszy definitor prowincji polskiej. Zmarł 5 VII 1695 r. w Lublinie.

I.

1. Przekł.: Relacja żywota i śmierci wielebnej matki Teresy od Ducha Św. karmelitanki bosej nazwanej w świecie Joanna z Cedry... napisana wprzód po włosku przez w.o. EUGENIUSZA od S. Józefa... a na ostatek na polski przez o. HIERONIMA a Jesu Maria... W Krakowie 1691 w Druk. Mik. Alex. Schedla 4° k. 4, s. 156, k. 2.

2. Splendory seraficzne świątobliwego życia i cnót matki Reformowanego Karmelu Teresy S. różnych autorów dowcipnym jaśniejące piórem, teraz w jedną księgę nową zebrane... W Krakowie 1701 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 3, s. 582, k. nlb. 2.

II.

1. Przekł.: Ordinarium albo ceremoniarz Karmelitanek Bosych... według obrzędów Kościoła S. Rzymskiego z włoskiego języka przełożony. W Warszawie 1651 w Druk. Piotra Elerta 8° k. 8, s. 134.

2. Przekł.: LUDWIK z Granady: Exercycja albo zabawy duchowne na siedem rozmyślania porannych i tyleż wieczornych rozdzielone... W Lublinie 1688 w Drukarni Collegium Soc. Jesu 8° k. 9, s. 485. Przekł. z j. hiszp.

3. Listy do generała zakonu i kard. prefekta Kongr. Rozkrzew. Wiary, pisane z Persji, Rkps Arch. Gen. Karmelitów Bosych w Rzymie.

III.

KRZYSZKOWSKI J.: Drzewicki Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 409, tamże literatura.

Bp Edward Ozorowski

Drzewicki Maksymilian (1840-1913), proboszcz w Dobrowie i Warcie, autor żywotu bł. Bogumiła.

Kapłan diecezji włocławskiej, urodzony 21 VI 1840 r., po studiach teologicznych w Seminarium Duchownym włocławskim przyjął święcenia kapłańskie w 1863 r. i pracował przez 2 lata na wikariacie. Od 1866 r. był administratorem parafii Dobrów i propagował kult bł. Bogumiła, który według tradycji pędził tam życie pustelnika po złożeniu godności arcybiskupa gnieźnieńskiego. W 1885 r. przeniósł się do parafii Warta, gdzie pracował jako prepozyt do końca swojego życia. Był odznaczony orderem św. Stanisława III kl. W 1903 r. został ukarany grzywną za to, że bez pozwolenia policji carskiej prowadził pielgrzymkę z swojej parafii do Charłupi Małej. Zmarł 12 XII 1913 r. w Warcie.

Propagując kult bł. Bogumiła, opublikował broszurę o jego życiu, w której podał także w oparciu o źródła parafialne wiadomość o cudach, przypisywanych temu Błogosławionemu.

I.

1. Żywot bł. Bogumiła arcybiskupa gnieźnieńskiego, a potem pustelnika w Dobrowie, z dodatkiem wiadomości o cudach, przez... W. 1873 Druk. Fr. Czerwińskiego i Sp. 8° s. 48.

II.

1. Zakładajmy sady. *Gaz. Świąt.* R. 2: 1882 nr 91 s. 3-4; nr 92 s. 3.

III.

KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 1 s. 456. — Schemat. Diec. Włocławskiej na lata 1870-1885, 1912, 1914.

Ks. Marian Banaszak

Drzewicki Wiktor Marceli (1840-1908), reformat, popularyzator teologii.

Urodził się 20 IX 1840 r. w Gniewczynie k. Przeworska jako syn Cypriana i Zofii Urban. Do szkoły uczęszczał w Rzeszowie i w Jarosławiu. Naukę gimnazjalną kontynuował po wstąpieniu w 1858 r. do zakonu w kolegium reformatów w Jarosławiu i w gimnazjum państwowym w Przemyślu. Teologię ukończył w Studium Generalnym dla zakonników we Lwowie oraz w Seminarium własnej prowincji. Po otrzymaniu święceń kapłańskich 2 VIII 1868 r. pracował jako spowiednik i kaznodzieja w klasztorach galicyjskich reformatów. Był gwardianem w Przemyślu (1876-1884), Rawie Ruskiej (1884-1887) oraz w Sądowej Wiszni (1893-1894). Ponadto był wybierany do zarządu prowincji jako sekretarz (1893-1896) i trzykrotnie jako definitor (1884-1887, 1890-1893, 1896-1899). Szereg lat pełnił obowiązki sekretarza osobistego prowincjałów i archiwisty prowincji. Przygotowywał wówczas materiały do życiorysów wybitniejszych zakonników. Od 1898 r. stale przebywał w Jarosławiu, gdzie przez jakiś czas był także kapelanem niepokalanek. Zmarł w Jarosławiu 14 VI 1908 r.

I.

1. Kilka pytań i odpowiedzi o nieomylnym rzymskiego papieża nauczycielstwie czyli o dogmacie nieomylności przez reformata zebrane. W Przemyślu 1871 z Druk. Gr.-kat. Kapituły 16° s. 27, nlb. 1.

2. Przepowiednie o Kościele Chrystusowym. Przemyśl 1871 z Drukarni Grecko-katol. Kapituły pod zarządem J. Krausa 16° s. 45, nlb. 3.

3. Świątobliwa Anna Trach pierwsza tercjarka przy klasztorze OO. Reformatów w Gliwicach r. p. 1605. *Dzwonek III Zakonu.* R. 1: 1885/86 s. 124-130.

4. Rodzina Tarłów w III Zakonie. *Dzwonek III Zakonu.* R. 1: 1885/86 s. 158-165.

5. Świątobliwa Zuzanna Amendówna. siostra III Zakonu, fundatorka OO. Reformatów w Krakowie. *Dzwonek III Zakonu.* R. 1: 1885/86 s. 260-268.

6. Fundatorzy klasztoru OO. Reformatów w Przemyślu. *Dzwonek III Zakonu.* R. 1: 1885/86 s. 358-366.

7. Świątobliwsze siostry III Zakonu przy klasztorze OO. Reformatów w Bieczu. *Dzwonek III Zakonu.* R. 1: 1885/86 s. 289-295.

8. Zakon III S. o. Franciszka przy konwencie OO. Reformatów w Jarosławiu. *Dzwonek III Zakonu.* R. 2: 1886/87 s. 20-27; 44-47; 236-245, 274-278.

9. Wspomnienie spod krzyża. *Dzwonek III Zakonu.* R. 2: 1886/87 s. 298-301; R. 3: 1887/88 s. 98-102.

10. Zakon III s. Franciszka Serafickiego przy konwencie OO. Reformatów w Rawie Ruskiej. *Dzwonek III Zakonu.* R. 2: 1886/37 s. 301-309, 332-340, 364-374; R. 3: 1887/88 s. 9-12, 74-76, 179-184, 208-216, 236-245, 274-278.

11. Temata do wyjaśnienia przez amatorów dogmatyki. W Wieliczce 1896 Druk. Jana Litwińskiego 8° s. 7, 118, nlb. 3.

12. Rozprawa o prorocznych snach Józefa egipskiego. P. 1897 czcionkami Druk. Kuriera Poznańskiego 16° s. 51, nlb. 1.

13. Rys żywotu św. Paschalisa Bajlon mianowanego patronem kongresów eucharystycznych. P. 1898 czcionkami Druk. i Księg. św. Wojciecha 16° s. 30, nlb. 2.

14. O znaczeniu drzewa żywota w raju albo analogia Nowego Testamentu ze Starym. P. 1899 czcionkami Druk. i Księg. św. Wojciecha 16° s. 214. nlb. 3.

15. Znamię przez Pana Boga na Kaina włożone w sensie mistycznym rozumiane. W Jarosławiu 1903 z Druk. Ludwika Wiśniewskiego 8° s. 25, nlb. 2.

16. Prawda wiary: Bóg jeden w trzech osobach objawiona w dziele stworzenia. Analogia N. Testamentu ze Starym. Jarosław 1904 Nakł. Braci Mniejszych 8° s. 225, 7, nlb. 4.

17. O stworzeniu człowieka. Gen. 2/7-

-25. Analogia Now. Testamentu ze Starym w myśl encykliki Ojca św. Leona XIII „Providentissimus Deus". Jarosław 1907 z Druk. L. Wiśniewskiego 8° s. 136, nlb. 2.

18. Kronika Klasztoru Franciszkanów-Reformatów w Jarosławiu (1700-1885). Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.

III.

Schematismus Patrum ac Fratrum Ordinis Minorum S.P. Francisci Strictioris Observantiae Reformatorum Provinciae Galicianae r. 1862; Toż na lata 1869-1899; Schematismus Ordinis Fratrum Minorum S.P.N. Francisci Almae Provinciae B.V. Mariae Immaculatae Conceptionis in Galicia z 1900; Toż na lata 1901-1909. — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Acta originalia prowincjałów galicyjskich z lat 1854-1899; Archiwum Conventus Jaroslaviensis (1699-1955), s. 183, 190-199; Archiwum Conventus Premislensis (1646-1892), s. 259-270, 382; Archiwum Conventus Ravensis (1724-1898), s. 58-62, 130; Archiwum Conventus Ravensis (1724-1927), s. 361-368, 439; Z. PYZIK: Wspomnienia o prowincji Zakonu Braci Mniejszych OO. Reformatów w Polsce, Kęty 1964 (maszynopis).

O. Bogdan Brzuszek OFM

Dubowicz Jan († 1646), bazylianin, potem bernardyn, historyk Kościoła, polemista.

Nieznane jest bliżej jego pochodzenie i dzieciństwo. W 1619 r. sprawował rządy cerkiewne w Mohylewie jako namiestnik arcybiskupa unickiego Józafata Kuncewicza. Został wtedy oskarżony o napad na szkołę prawosławnego bractwa i pobicie bakałarza. Bazyliańska kapituła w Ławryszewie wybrała go w 1621 r. wikariuszem protoarchimandryty Józefa Welamina Rutskiego do wizytacji klasztorów. W 1634 r. otrzymał archimandrię pińsko-leszczyńską, lecz w tymże jeszcze roku przeszedł na archimandrię w Dermamiu. Z tego stanowiska usunął go biskup M. Terlecki, ale nie wiemy, z jakiego powodu. W 1643 r. wbrew woli episkopatu unickiego zmienił obrządek i wstąpił do zakonu bernardynów. Zmarł w 1646 r.

Żył w tym czasie jeszcze inny Dubowicz Jan, Wilnianin, który zmarł w 1640 r. jako alumn unickiego Instytutu Sergiusza i Bacha w Rzymie.

I.

1. Hierarchia abo o zwierzchności w Cerkwi Bożej... We Lwowie 1644 w Drukarni Collg. Soc. Jesu u Sebastiana Nowogorskiego 4° k. 5, s. 260, k. 1.

2. Kalendarz prawdziwy Cerkwi Chrystusowej... w druk podany. W Wilnie 1644 w Drukarni Ojców Bazylianów 4°, k. 3, s. 92.

3. Część wtóra albo summarius historii kościelnych i inszych świata dziejów rocznych począwszy od r. 34 aż do 1600. A. 1646-7 s. 824. Rkps BN, zaginął w czasie powstania warsz.

4. Obrona Cerkwi Sobornej apostolskiej... przeciw wszystkim heretykom. s. 586. Rkps BN, zaginął w czasie powstania warsz.

5. Sposob rozmyšlenia povsiednievnaho. Rkps BN, zaginął w czasie powstania nia warsz.

II.

1. Kazanie na pogrzebie... Barbary Naruszewiczówny... miane w Cerkwi Wileńskiej... [Wilno] 1627 4° k. 20.

III.

CHODYNICKI K.: Dubowicz Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 436-437, tamże literatura. — Ponadto: WOJNAR M.: De capitulis basilianorum. Romae 1954 s. 8; Acta S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 311, 316, 318, 332; Litterae S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1954 s. 156, 157, 183. 265; T. 2. Romae 1955 s. 247; S. Josaphat Hieromartyr. Documenta romana beatificationis et canonizationis. T. 2. Romae 1955 s. 25; Epistolae metropolitarum Kioviensium catholicorum. T. 2. Romae 1955 s. 188, 190, 191, 203, 319; T. 3. Romae 1956 s. 121; Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 3. Romae 1974 s. 25, 56; MUH. T. 11. Romae 1974 s. 134, 360, 382, 383, 385.

Bp Edward Ozorowski

Dulewski Baltazar (ok. 1818-1796), kanonik chełmski i infułat zamojski, profesor Akademii Zamojskiej, autor kwestii teologicznych.

Na Wydziale Filozofii w Akademii Krakowskiej immatrykulował się w 1732 r., uzyskując po 4 latach studiów bakalaureat sztuk wyzwolonych, potem doktorat filozofii (1739) i w 1745 r. katedrę logiki w Akademii Zamojskiej. Po przybyciu do Zamościa na zaproszenie rektora J. P. Łosieckiego został dziekanem Wydziału Filozofii i otrzymał kanonię w zamojskiej kapitule kolegiackiej (1742). Równolegle z pełnieniem obowiązków docenta na Wydziale Filozofii Dulewski studiował teologię w miejscowej Akademii, wieńcząc te studia doktoratem w 1751 r. W podobny sposób doktoryzował się z prawa w 1753 lub 1754 r.

Mając tak wszechstronne jak na owe czasy wykształcenie akademickie zapewnił sobie Dulewski mocną pozycję w uczelni. W ciągu swojej kariery akademickiej był kilkakrotnie dziekanem wszystkich trzech wydziałów i aż 6 razy rektorem Akademii, pracując w niej do jej likwidacji przez Austriaków w 1784 r. Jako profesor wykładał oprócz poetyki i logiki także fizykę, a w końcu teologię dogmatyczną. W 1753 r., tuż przed pierwszym wyborem na rektora, wizytował z upoważnienia Akademii znajdującą się w upadku kolonię akademicką w Ołyce, usiłując bez widocznych rezultatów uporządkować finansowe podstawy jej egzystencji. Z rozwojem kariery akademickiej postępował też w godnościach kościelnych. M. in. został w 1753 r. kanonikiem kapituły katedralnej w Chełmie i otrzymał probostwo w Tarnogrodzie i Goraju oraz prepozyturę kościoła św. Katarzyny na przedmieściu Zamościa. W kapitule kolegiackiej w Zamościu awansował do godności scholastyka, a w końcu został koadiutorem dziekana infulata z prawem następstwa (1774). Był ponadto notariuszem apostolica auctoritate i asesorem sądów trybunalskich w ordynacji zamojskiej. Troskę o finansowy stan akademii wyraził w ten sposób, że przeznaczył ze swoich dochodów 3.000 złp na odnowienie Drukarni Akademickiej i powiększenie biblioteki. Zmarł w Tarnogrodzie 17 VII 1796 r. jako dziekan infułat zamojski.

I.

1. Beatitudo... seu conclusiones theologicae de beatitudine. Zamosci 1748 Typis Universitatis Zamoscensis 2°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

2. Quaestio theologica de Deo secundum existentiam et essentiam ex 1. p. D. Thomae... Zamosci 1751 Typis Univ. Zamoscensis 2° ark. 2.

II.

1. Naeniae quaerularum... olim Jacobi Arakiełowicz... canonici Premisliensis... collegiatae Zamoscensis decani infulati... Zamoscii 1739 Typis Zamoscensibus 2° ark. 4.

2. Theoremata ex rationali scientia de obiecto desumpta... Zamoscii 1741 Typis Univ. Zamoscensis 2° ark. 2.

3. Probatio philosophicae perspicatiae... D. Georgii de Lascaris episcopi Zenopolitani, collegiatae Ołycensis infulati... ad Academiam Zamoscensem a Benedicto XIV delegati visitatoris... instituta. Zamoscii 1746 Typis Univ. Zamoscensis 2° k. nlb. 9.

III.

HORODYSKI B.: Dulewski Baltazar. *Pol. słow. biogr.* T. 5 s. 454, tamże literatura. — Ponadto: STOPNIAK F.: Dzieje kapituły zamojskiej. Lubl. 1962 s. 185; Alb. stud. Uniw. Crac. T. 5 s. 45 nr 88. — Bibl. Jag.: rkps 5359 Słownik biograficzno-bibligraficzny bakałarzy, magistrów, doktorów i profesorów Uniwersytetu Krakowskiego. Z autografów ś. p. Żegoty PAULEGO. T. 3 k. 81.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Duński Dobras Stanisław (XVII w.), proboszcz tuczyński, autor dysertacji dogmatycznej.

Bliższe szczegóły życia Duńskiego nie są znane. Pochodził z Diecezji Krakowskiej. W 1627 r. rozpoczął studia teologiczne w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je licencjatem. Jako proboszcz tuczyński dnia 22 I 1643 r. bronił tezy doktorskiej, przedstawiając dysertację o grzechu pierworodnym.

I.

1. Quaestio theologica de primo protoplasti peccato ex prima secundae D. Thomae Aquinatis desumpta... Ab... publice ad disputandum in... proposita... Cracoviae (1643) ex Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 4.

II.

1. Navis gentilitia. Thorunii 1637 2°.

III.

Informacja z karty tytułowej „Quaestio theologica de primo protoplasti peccato..."; ESTREICHER K. t. 15 s. 413-414; Alb. stud. Univ. Crac. T. 4 s. 112.

Ks. Józef Mandziuk

Duracz Jacek Andrzej († 1623), karmelita trzewiczkowy, autor dziełka z historii karmelitów.

Urodził się w Tuchowie jako syn Sebastiana. W 1604 r. wpisał się do metryki Akademii Krakowskiej, a 15 VIII 1609 r. złożył śluby w zakonie karmelitów trzewiczkowych. W latach 1611-1613 był regensem studium karmelickiego w Krakowie, a od 1616 r. — komisarzem generalnym i wizytatorem klasztorów karmelickich w Polsce. Jego „Historia o dziwnie cudownym obrazie" stanowi źródło do poznania dziejów karmelitów w Polsce. Korzystał z niej m. in. Mikołaj Grodziński w swoim dziełku „Ogród fiołkowy". Duracz zmarł na zarazę w 1623 r. we Lwowie jako przeor tamtejszego klasztoru.

I.

1. Historia o dziwnie cudownym obrazie Błogosławionej Panny Marii, który jest u Ojców Karmelitów... w Krakowie na Piasku... z podania starożytnego i z cudów przedziwnych... do druku podana... W Krakowie 1610 w Drukarni Symona Kempiniego 4°.

II.

1. Felicis et fausti ingressus in episcopatum Premysliensem... Stanislai Sieciński... gratulatio... Cracoviae 1610 in Officina Simonis Kempinii 4° k. nlb. 10.

2. Pobudka do Bractwa i Confraterniey Szkaplerza... danego błogosławionemu Symonowi Stoczkiuszowi... w Anglii mieszkającemu karmelicie. W Krakowie 1610 w Drukarni Symona Kempiniego 4° ark. 4, s. 92.

III.

GLEMMA T.: Duracz Jacek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 9. — Ponadto: FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 371.

Bp Edward Ozorowski

Dycjusz (Dicius) Mikołaj († 1630), prałat wileński, autor dysertacji teologicznej.

Kształcił się w Akademii Wileńskiej, gdzie w 1583 r. uzyskał doktorat teologii. W 1586 r. wszedł do kapituły wileńskiej oraz objął pełniony do 1596 r. urząd kaznodziei katedralnego. W 1587 r. otrzymał od kapituły gracjalny majątek Wojniałgowo. Posiadał nadto probostwo w Wołnie. W 1595 r. jeździł na sejm do Krakowa, w rok później został dziekanem kapituły wileńskiej. Był doradcą bpa B. Woyny, któremu m. in. towarzyszył w 1600 r. przy wizytacji kościołów i szpitala w Wilnie. W 1609 r. w imieniu kapituły witał przebywającego w Wilnie króla Zygmunta III. W tym samym roku wybudował dom dla Bursy Ambrozjańskiej. W 1621 r. brał udział w synodzie piotrkowskim. Przez ok.

30 lat był oficjałem wileńskim. Zmarł w styczniu 1630 r. i został pogrzebany w katedrze wileńskiej.

I.

1. Conclusiones ex universa theologia decerptae, in Academia Vilnensi Societatis Jesu propugnandae... pro gradu doctoratus theologici consequendo... B. m. 1583 4° k. nlb. 8.

III.

FALKOWSKI C.: Dycjusz Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 45-46, tamże literatura.

Bp Edward Ozorowski

Dydyński Józef Michał Kleofas (1819-1897), kanonik hon. poznański, autor prac z lokalnej historii kościelnej i kanonistyki.

Urodził się 25 IX 1819 r. w Bydgoszczy, był synem urzędnika sądowego Maksymiliana i Barbary z Doręgowskich. Uczęszczał do Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu i tam wstąpił do Seminarium Duchownego w 1839 r., kontynuując studia teologiczne w latch 1842--1843 na Uniwersytecie w Fryburgu. Święcenia kapłańskie przyjął w Gnieźnie w 1844 r. i pracował na wikariacie w Żninie. Mianowany w 1845 r. kapelanem arcybpa L. Przyłuskiego, jednocześnie pełnił obowiązki penitencjarza katedralnego i skarbnika kasy arcybiskupiej i konsystorskiej w Poznaniu. Po dwóch latach przeniósł się na probostwo do Kłecka, od 1854 r. był dziekanem gnieźnieńskim, później pełnił także obowiązki egzaminatora i sędziego prosynodalnego. W 1887 r. otrzymał rządową nominację na kanonikat hon. w kapitule katedralnej poznańskiej, instalowany w 1888 r. na mocy prowizji Stolicy Apostolskiej. Należał do Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i Towarzystwa Numizmatycznego w Krakowie. Zmarł 9 II 1897 r. w Kłecku.

Interesował się historią i archeologią, niektóre swoje rozprawy o odkryciach archeologicznych czytał na posiedzeniach Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Ogłosił 2 artykuły filozoficzno-dogmatyczne i jeden z dziedziny historii prawa kościelnego, który wywołał polemikę.

I.

1. Wiadomości historyczne o mieście Kłecku. Zebrał... Na dochów ochronki w Gnieźnie. Gniezno 1858 Druk. J. B. Langego 8° s. nlb. 2, 119, nlb. 4. Na s. 54--79: wiadomości o kościołach w Kłecku.

2. Stworzenie świata. *Prz. Kośc.* R. 15: 1893 s. 17-22. — Toż pt.: Stworzenie świata. Rozprawa filozoficzna. *Warta.* R. 5: 1878 nr 260 s. 2776-2778.

3. Początki złego w świecie zmysłowym. *Prz. Kośc.* R. 15: 1893 s. 677-682.

4. Annus gratiae. *Prz. Kośc.* R. 16: 1894 s. 213-226. — Polemika: Odpowiedź na „Kilka słów w sprawie statutu de anno gratiae". *Prz. Kośc.* R. 17: 1895 s. 29--36, 259-262.

II.

1. O urnach z krzyżami. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T. 10: 1878 s. 175-200, tabl. 4. — Toż w osob. odb. P. 1878 Druk. N. Kamieńskiego i Sp. 8° s. 28, tabl. 4.

2. O kamieniach ze znakiem stopy ludzkiej lub kopyt końskich *Kur. Pozn.* R. 12: 1883 nr 118. — Toż w wyd. poszerz.: *Wiad. Num.-Archeol.* R. 1: 1893/ /1895 t. 2 kol. 8-14.

3. Uwagi o wklęsłościach kulistych na murze kościelnym. *Kur. Pozn.* R. 14: 1885 nr 293-296.

III.

FORMANOWICZ L.: Dydyński Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 47, tamże literatura. — Ponadto: BRENSZTEIN M. E.: Dydyński Józef. *Wiad. Num.-Archeol.* R. 9: 1897 t. 3 s. 263.

Ks. Marian Banaszak

Dygoń (Digon) Tomasz (1588- przed 1681), bernardyn, historyk swego zakonu.

Urodził się w Wilnie w 1588 r. w zamożnej rodzinie mieszczańskiej.

Do zakonu bernardynów wstąpił 11 IV 1615 r. jako człowiek już wykształcony. W 1639 r. jest notowany jako gwardian klasztoru w Warszawie, w 1642 r. jako kaznodzieja w klasztorze wileńskim, a w latach 1645-1647 jako kustosz tego klasztoru. W 1650 r. był spowiednikiem bernardynek w Kownie, w 1651 r. został gwardianem w Grodnie. W 1653 r. wszedł do zarządu swej prowincji zakonnej i został jej urzędowym chronologiem. Ten ostatni urząd pełnił do śmierci. W latach 1659-1666 był znowu kustoszem wileńskim. Dygoń jest autorem 2 ciekawych kronik: zakonnej prowincji (małopolsko-litewskiej) i konwentu wileńskiego. Wpisał do nich wiele, dziś już nieistniejących, dokumentów. Zmarł w Wilnie przed 1681 r.

I.

1. Chronologia Ordinis Fratrum Minorum de Observantia Provinciae Minoris Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae ex variis tam veterum manuscriptis Patrum nostrorum ac munimentis tam ex vetustissimis conventuum archiviis collecta et conscripta anno Domini 1656 per... Rkps Arch. Prow. Bernardynów w Kr., sygn. M-25.

2. Kronika klasztoru bernardynów w Wilnie. Powst. 1680. Rkps znajdował się przy pobernardyńskim kościele w Wilnie.

II.

1. Przemiana koni poszostnych pod lektykę... Simeona Samuela Lubartowicza Sanguszka z Kowla wojewody witebskiego... B. m. 1639 4°.

2. Lilia Pacowska... godnej pamięci... Piotra Paca wojewody trockiego... pokazana z ambony w kościele św. Franciszka Bernardynów w Wilnie na pogrzebie nieboszczykowskim... W Wilnie 1642 w Druk. OO. Bazylianów 4° k. nlb. 21.

3. Controversia tribunału niebieskiego między żywotem doczesnym, światem przemijającym i śmiercią nieużytą. Na wyprowadzeniu ciała... Marcibelli Hippolity Wodyńskiej, wojewodzianki podlaskiej... W Wilnie 1651 w Druk. S. Trójcy Ojców Bazylianów 4° k. 4.

III.

KANTAK K.: Dygoń Tomasz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 53, tamże literatura i źródła. — Ponadto: WYCZAWSKI H. E.: Katalog Archiwum Prow. Bernardynów w Kr. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 56 (opis niedrukowanej kroniki prowincji).

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Dymszewicz Abraham (1652-1703), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk, moralista.

Urodził się 9 X 1652 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 31 VII 1670 r. Filozofię studiował w Połocku (1675-1678), teologię w Wilnie (1680-1684). Nauczał filozofii w Połocku (1687-1690), a teologii moralnej w Krożach (1690-1692), i Wilnie (1692-1693), teologii scholastycznej w Wilnie (1693-1696), teologii scholastycznej i pozytywnej w Braniewie (1696-1699) i Warszawie (1699-1701). Zmarł w Warszawie 15 I 1703 r.

I.

1. Theses ex universa theologia. Christoph. Schultz defendit. Praesidibus P. Abrah. Dymszewicz S. Th. Doctore, et P. Francisco Krieger sacrae theologiae ordinariis professoribus AD 1699. [Braniewo? 1699] 2°.

2. Tractatus theologicus in I IIae Divi Thomae De peccatis, gratia et merito. Traditus in Alma Acad. et Univ. Vilnensi Soc. Jesu. Anno 1693. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, dawna sygn. 2181.

3. Tractatus theologicus de virtute iustitiae. AD 1699. Rkps Bib. Sem. Duch. w Sandom., sygn. 540.

4. Tractatus theologicus in 2dam 2dae d. Thomae in collegio Varsaviensi SJ, AD. 1699-1700. Rkps Bibl. Uniw. Jag., sygn. 7054.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 318; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 68. — ARSJ. Lit. 13-22 (katalogi trzyletnie z lat 1672-1700); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1670-1703); ATJKr., rkps 1536 (POSZAKOWSKI J.: De viris illustribus provinciae Lituaniae SJ) f. 196.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Dytryński (Dittrich) Tadeusz Franciszek (1696-1763), paulin, autor tez teologicznych.

Urodził się we Wrocławiu jako syn mieszczan Jana i Eleonory. Wstąpił do zakonu paulinów w 1713 r., profesję złożył 8 IX 1714 r., święcenia kapłańskie otrzymał 18 XII 1717 r. Był najpierw korepetytorem filozofii, a następnie jej wykładowcą, a także teologii moralnej i scholastycznej. W dowód zasług na polu dydaktycznym nadano mu tytuł doktora. W 1729 r. dwaj jego uczniowie Remigiusz Bielski i Emeryk Rupecki przeprowadzili pod jego kierunkiem obrony tez filozoficznych, ogłoszonych później drukiem w oficynie jasnogórskiej (Caelestis synecura... oraz Corona sapientiae). W 1732 r. spotykamy go również w charakterze przeora pińczowskiego i definitora prowincji. Wkrótce jednak zapadł na chorobę umysłową. W nieokreślonych bliżej funkcjach przebywał jeszcze w konwencie św. Zygmunta w Częstochowie, lecz wskutek nieszczęśliwego wypadku w drodze do Pińczowa zmarł 20 III 1763 r.

I.

1. Suplex libellus ex summa doctoris pro benedictione ac pastorali protectione divinissimo Stanislao Episcopo Cracoviensi in Rupella porrectus sub auspiciis... Joannis Kristolovetz... generalis tertia vice felicissime gubernantis... consiliarii intimi expositus publicae disputationi a... sub praesidentia... Martini Reszkowski... 1719 die 20 Maii. Częstochoviae 1719 Typis Clari Montis k. nlb. 4.

2. Salve theologivum gratiosissimo ad sarmaticas oras hospiti Reverendissimo in Christo Patri P. Stephano Demsich dignissimo SS.Theologiae doctori... a Paulina Pallade per dicatas theses menti Angelici doctoris accomodantes intonatum... Sub praesidentia... anno Domini 1728 die 14 Maii. Częstochoviae 1728 Typis Clari Montis 2° s. nlb. 16.

III.

SIENNICKI S.: Dawna drukarnia Jasnej Góry Częstochowskiej. Wyd. 2. W. 1887 s. 39-40; STUCZEŃ S.: Gawędy o klasztorze OO. Paulinów w Pińczowie. *Kron. Rodz.* Dz. obrazkowy. T. 37: 1904 nr 22 s. 522; KRACIK J.: Paulini XVI-XVIII w. w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Kr. 1977 poz. 533, maszynopis AJG., bez sygn. — Rkps AJG., sygn. 77: Catalogus patrum, s. 115, 670-671; Rkps AJG.. sygn. 1419: Profesje składane w konw. św. Barbary. 1700-1717, s. 249.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Dziedzicki Mikołaj Jan Kanty (2 poł. XVIII w.), profesor Akademii Krakowskiej, autor dysertacji teologicznej.

Studia w Akademii Krakowskiej rozpoczął ok. 1749 r. Po zdobyciu bakalaureatu sztuk wyzwolonych (1756) i mistrzostwa filozofii (1758), został w 1761 r. nauczycielem gramatyki w szkole akademickiej w Białej. Wrócił następnie do Krakowa i podjął wykłady na Wydziale Filozofii, uzyskując w 1773 r. miejsce w Kolegium Mniejszym na podstawie dysputy teologicznej o cnotach oraz wydanej z tegoż zakresu dysertacji, której treść wkomponował do panegiryku o bł. Józefacie Kuncewiczu. W tymże roku udał się ponownie do kolonii akademickiej w Białej w charakterze dyrektora i wykładowcy, ustanawiając przed odjazdem swoich pełnomocników w Krakowie. O dalszym jego życiu i działalności nic nie wiadomo.

I.

1. Dissertatio ethica de virtutibus... pro loco in minori artistarum collegio obtinendo publicae disputationi exposita. B. m. 1773 4° k. nlb. 14.

III.

ESTREICHER K.: T. 15 s. 452. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 5359: Teki J. MUCZKOWSKIEGO i Ż. PAULEGO, t. 3 s. 118-119. — Rkps Arch. Uniw. Jag., sygn. 91: Liber diligentiarum baccalaureorum Philisophicae Facultatis, s. 330-339.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Dziedziński Aleksander (1839-1904), kanonik kapituły gnieźnieńskiej, autor rozprawy o odpustach.

Urodzony w 1839 r., studia seminaryjne odbył w Poznaniu, święcenia kapłańskie przyjął w 1863 r. Pracę kapłańską rozpoczął na wikariacie w Pleszewie w Archidiec. Gnieźnieńskiej, lecz już po roku udał się na dalsze studia do Rzymu, gdzie uzyskał w 1865 r. doktorat teologii, a następnie przez 2 semestry słuchał wykładów z filozofii i teologii na Uniwersytecie w Monachium. Po powrocie do kraju został wykładowcą teologii dogmatycznej w Seminarium Duchownym poznańskim i pełnił tę funkcję do jego zamknięcia przez władze pruskie w 1873 r. Następnie by łproboszczem w Krobi, a także cenzorem ksiąg religijnych, sędzią i egzaminatorem prosynodalnym. W 1893 r. został kanonikiem katedralnym gnieźnieńskim, penitencjarzem większym, prowizorem Seminarium Duchownego i kuratorem konwiktu arcybiskupiego w Gnieźnie, potem łączył te obowiązki z urzędem wikariusza generalnego i pełnił je do śmierci. Zmarł 19 V 1904 r. w Gnieźnie.

Oddany działalności administracyjnej i społecznej, m. in. był członkiem dyrekcji Towarzystwa Pomocy Naukowej, nie znajdował wiele czasu na działalność naukową, choć posiadał niewątpliwie dobre do niej przygotowanie. Znana jest tylko jedna jego rozprawa o odpustach.

I.

1. Nauka o odpuście i jubileuszu z dołączeniem modlitw przy odwiedzaniu kościołów i wyłuszczeniem warunków Wielkiego Jubileuszu, ogłoszonego na rok 1875. Napisana przez... P. 1875 Druk. H. Schmaedickiego 8° s. 60. — Toż. Wyd. 2 popr. pod zm. tyt.: Książka jubileuszowa czyli Nauka o odpuście i jubileuszu z wyłuszczeniem warunków powszechnego Jubileuszu, ogłoszonego przez papieża Leona XIII d. 15 lutego 1879 r., z dodatkiem odpowiednich modlitw przy odwiedzaniu kościołów, napisana przez... P. 1879 Druk. H. Schmaedickiego 8° s. 64.

III.

Dz. Pozn. R. 34: 1904 nr 116, nr 119; *Kur. Pozn.* R. 23: 1904 nr 115; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2. P. 1964 s. 720; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 160. — Schemat. Archidiec. Gnieźnieńskiej na lata 1894-1905; Schemat. Archidiec. Poznańskiej na 1868-1874, 1888-1893.

Ks. Marian Banaszak

Dzielowski Franciszek (ok. 1630-1681), bernardyn, historyk swego zakonu.

Nie znamy jego młodości. W 1646 r. wstąpił do zakonu bernardynów, a 4 X 1650 r. złożył w klasztorze krakowskim profesję. Po ukończeniu teologii na studium zakonnym i przyjęciu święceń kapłańskich sprawował po klasztorach różne urzędy. Znane bliżej jest tylko jego przełożeństwo w Kalwarii Zebrzydowskiej w latach 1662-1665, gdzie pracował nad nawracniem na katolicyzm sprotestantyzowanej szlachty i szerzył kult obrazu Matki Boskiej, oraz gwardianat w Krakowie w latach 1668-1671, podczas którego odtworzył na podstawie dokumentacji kronikę klasztoru od 1454 r. W 1673 r. jako komisarz wielkopolskiej prowincji zakonnej odbył jej wizytację. W 1677 r. wszedł do zarządu swojej, małopolskiej, prowincji w charakterze kustosza, a w 1680 r. został wybrany prowincjałem, na którym to urzędzie zmarł w Krakowie 30 X 1681 r.

Oprócz historii Kalwarii Zebrzydowskiej napisał podręczniki do rozmyślań dla zakonników i świeckich, z których jeden był aż 5-ciokrotnie wydawany.

I.

1. Kalwaria albo Nowe Jeruzalem na polach Zebrzydowskich zasadzone a przez... krótko z fundamentu swego wywiedzione. W Kazimierzu przy Krakowie 1669 w Druk. Balcera Śmieszkowica 8° k. 7 s. 445, k. 1. Dużo tu szczegółów do genealogii Zebrzydowskich.

2. Aeternae memoriae conventus Cracoviensis ad S. Bernardinum in Stradom situs hoc libro commendatur benefactorumque... series explicatur... (Kronika klasztoru odtworzona od 1454 r.. a założona w 1668 r.). Rkps Arch. Prow. Bernardynów w Kr., sygn. I-a-1.

II.

1. Cibus quotidianus Minoritarum per... esurientibus et sitientibus Regnum Dei propositus. Cracoviae 1668 in Officina Balthasaris Śmieszkowic 16° k. 2, s. 402. — Toż pod zm. tyt.: Cibus quotidianus Minoritarum in vita reficiens et in morte non deficiens. Ex selectissimis authoribus depromptus nunc denuo auctus. Cracoviae 1672 in Officina Schedeliana 16° k. 5, s. 428, k. 1.

2. Gościniec prosty do nieba życiem Syna Bożego i jego Świętych kochanków utorowany przez... po trzecie z przydatkiem swoim wydany i na cały tydzień rozdzielony... W Krakowie 1677 w Druk. Franciszka Cezarego 16° s. nlb. X, 802, nlb. XV. (Wyd. 1 i 2 nieznane). — Toż. W Krakowie 1733 8° s. 1004. — Toż. W Berdyczowie 1774 w Druk. Fortecy N.P. Marii 8° k. 4, s. 707.

III.

KANTAK K.: Dzielowski Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 137, tamże literatura. — Ponadto: WYCZAWSKI H. E.: Dzieje Kalwarii Zebrzydowskiej. Kr. 1947 s. 40, 130, 137, 148, 156, 194. 230; TENŻE: Alwernia. Dzieje klasztoru oo. bernardynów. Kr. 1957 s. 69; TENŻE Katalog Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1964 s. 54, 58, 175.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Dzielski Wojciech (†1706), członek kapituł kolegiackich, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Studia na Wydziale Filozofii w Akademii Krakowskiej rozpoczął ok. 1678 r., zdobywając w 1685 r. bakalaureat, a w 3 lata później mistrzostwo oraz doktorat filozofii. Ten ostatni uzyskał na podstawie obronionych i opublikowanych w 1688 r. tez z zakresu teologii dogmatycznej według myśli św. Tomasza z Akwinu. W mariologii był zwolennikiem tezy J. Dunsa Scota o niepokalanym poczęciu NMP (1699). Wykładał najpierw poetykę w Szkołach Nowodworskich, a następnie retorykę (1693). Po zdobyciu kolegiatury mniejszej w 1694 r. był zwyczajnym profesorem na Wydziale Filozofii, dwukrotnym dziekanem tegoż wydziału (1697, 1702) i ok. 1701 r. otrzymał kanonię w kapitule kolegiackiej Wszystkich Świętych w Krakowie, a nieco później także w kolegiacie w Bobowej, w której doszedł do godności kustosza. Pod koniec życia wszedł do Kolegium Większego w Akademii Krakowskiej. Zmarł w Krakowie w 1706 r.

I.

1. Conclusiones theologicae iuxta mentem D. Thomae... publice ad disputandum propositae. Cracoviae 1788 2° k. nlb. 5.

2. Maria immaculatissime concepta conclusionibus ex philosophia rationali celebrata. Cracoviae 1699 2°.

II.

1. Auspicatum certamen... XXX secundae laurae candidatis... panegirico applausu celebratum. Cracoviae 1768 [1786?] Typis Universitatis 2° k. 16.

2. Conclusiones ex universa philosophia Aristotelica... ad disputandum propositae. Cracoviae 1686 Typis Francisci Cezary 2° k. nlb. 4.

3. Diadema theologici honoris... D. M. Paulo Joanne Wojewódzki, collega maiore... dum in Universitate Cracoviensi pro loco inter S. Theol. doctores... responderet calamo adumbratum. Cracoviae 1691 Typis Universitatis 2° k. 6.

4. Galea coronata... apud Stanislaum Jabłonowski... cum in Universitate Cracoviensi... doctor medicinae crearetur, honorifice imposita... Cracoviae 1691 ex Officina Francisci Cezary 2° k. nlb. 4.

5. Maiestate theologico honore palu-

data in... D.M. Christophoro Sowiński S. Theol. doctore... dum in Universitate Cracoviensi, pro loco inter S. Theologiae doctores.. responderet, refulgens... Cracoviae 1691 Typis Nicolai Alexandri Schedel 2° k. 7.

6. Gratia laudis plena... J. S. Dzidowski... dum pro loco inter medicinae doctores ac professores... responderet, deducta... Cracoviae 1692 Typis Universitatis 2° k. 2.

7. Victrix sapientia... in Mathia Stanislao Psojecki... dum in Universitate Cracoviensi... pro loco inter s. theologiae doctores... responderet, triumphans... Cracoviae 1691 Typis Universitatis 2° k. 6.

8. Feralis mensis... olim Francisco Szembek, castellano Camenecensi, dum... parentalia persolverentur collecta... Cracoviae 1693 Typis Universitatis 2° ark. 4.

9. Sarmatia.. vindicata, ac sub crucis decore Stanislai et Georgii Potociorum... a Novodvorscianae dialectices iuventute, comoedopoetice producta... Cracoviae 1693 4° k. nlb. 4.

10. Quaestio phisica de partibus phisicis et earum composito.. pro loco in Collegio Minori obtinendo, publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1694 ex Officina Francisci Cezary 2° k. 2.

11. Sidus primae magnitudinis, post occasum... olim, Joannis Michalski... dum ei in ecclesia s. Floriani iusta parentalia persolverentur... Cracoviae 1694 Typis Francisci Cezary 2° k. 4.

III.

GLEMMA T.: Dzielski Wojciech. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 137, tamże literatura. — Ponadto: DOBRZYNIECKA J.: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego 1574-1783. W. 1975 s. 189, 199, 249. — Bibl. Jag., rkps 5359: Teki J. MUCZKOWSKIEGO i Ż. PAULEGO t. 3 s. 120-122.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Dzieszkowski Damian Jakub (1770-1847), dominikanin, popularyzator teologii ascetycznej.

Urodził się w Diec. Wileńskiej 17 VII 1770 r., szkołę średnią ukończył w Warszawie. Do zakonu dominikanów wstąpił 15 XI 1787 r., święcenia kapłańskie otrzymał 15 VIII 1793 r., a tytuł lektora teologii w 1794 r. Od 1798 r. wykładał teologię w Studium Generalnym w Warszawie. W 1808 r. uzyskał doktorat, był nadto przeorem w Warszawie (1807--1814, 1822-1830) i prowincjałem (1815-1821, 1824-1827, 1834-1839), oraz rektorem Publicznej Szkoły Wydziałowej dominikanów na Nowym Mieście. Zmarł 12 V 1847 r.

I.

1. Adnotationes scitu necessariae quod celebrationem missae ex decretis Romanae Congregationis collectae. 1820. Druk bliżej nieznany.

2. Zbiór nabożeństwa ku czci Boga, Najświętszej Panny Marii i Świętych Pańskich dla wygody wiernych Chrystusowych, a mianowicie w Arcybractwie Różańca świętego zostających, przez... 1837 w. Druk. Pijarskiej 8° s. 450. — Toż. W. 1848 w Druk. Księży Pijarów 16° s. 473, nlb. 5. — Toż. Wyd. powiększ. Kr. 1857 s. XXXV, 422. — Toż. Lubl. 1862 Druk. Józefa Nowaczyńskiego 16° s. XVI, 375. — Toż. W. 1863 w Druk. Królewczyńskiego 1863 16° s. XXI, 394. — Toż. W. 1871 Nakł. i Druk. Józefa Tomaszewskiego 8° s. 471. — Toż. W. 1876 Druk. Tomaszewskiego s. XXIV, 472, nlb. 5. — Toż. Lubl. 1882 8° s. XVI, 377, 5 nlb. — Toż. W. 1882 8° s. 472, nlb. 6. — Toż. Przejrz. popr. i uzup. ks. Ignacy KŁOPOTOWSKI. W. 1901 Druk. „Gazety Rolniczej" 8° s. XIX, 461, III.

3. Krótka wiadomość o Szkole Wydziałowej w Nowym Mieście pod nadzorem XX. Dominikanów zostających w Warszawie. 1826. Druk. bliżej nieznany.

4. Descriptio fundationis conventus et ecclesiae S. Hyacinthi in Varsavia, per... Rkps spisany po 1826 r. Arch. Dominikanów w Krak., sygn. Wa 83 s. 8.

II.

1. Różaniec o Najświętszej Marii Pannie i Imieniu Jezus dla użytku wiernych w Arcybractwie Różańca świętego zostających. Tekst według... z 1862 r. Przejrz. i oprac. ks. Jan MICHALEWSKI... Melodie zebrał i ułożył Stanisław KŁOSOWSKI... Lubl. 1932 Druk. „Głosu Lubelskiego" 16° s. 111, XIII nuty, 1 tabl.

2. [18 pism okólnych do zakonników z czasów prowincjalatu o. Dzieszkowskiego, za lata: 1825-1827, 1834-1839.] Rkps Liber encyclicarum sub felicissimo re-

gimine patris Petri Nolasco Tysiarowicz prioris conventus generalis Varsaviensis comparatus 4 VII A.D. 1767. Arch. Dominikanów w Krak., sygn. TP 39 s. 232-237, 254-277.

3. Zbiór rozmaitych urządzeń rządowych, konsystorskich i policyjnych w jedno spisanych dla wiadomości miejscowego przełożonego ś. T. doktora, exprowincjała, przeora klasztoru warszawskiego ks. dominikanów w roku 1821. Rkps spisywany w latach 1821-1841. Arch. Dominikanów w Krak., sygn. WA 87 s. 96.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Dzieszkowski Damian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 166-167, tamże literatura. — Ponadto: URBANOWSKI M.W.: Architektura kościoła św. Jacka w Warszawie. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 201. — Acta capituli provincialis Provinciae Poloniae sacri Ordinis Praedicatorum in conventu Siradiensi... 1836 anno celebrati. Varsaviae 1837. — Rkps Arch. Dominikanów w Krak., sygn. PR 35: Catalogus patrum Ord. Praedicatorum in Polonia..., s. 191.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Dziwlowski Jan Ambroży († 1676), dominikanin, autor komentarza do Summy św. Tomasza.

Pochodził z Hlibowic (Dziwle). W 1628 r. złożył śluby zakonne w klasztorze dominikanów w Kamieńcu Podolskim. Początkowe nauki pobierał w klasztorze Bożego Ciała we Lwowie. W 1635 r. został wysłany na studia do Bolonii. Kształcił się również w klasztorze św. Krzyża w Segowii. W 1640 r. złożył egzamin lektorski w Perugii, dyplom nostryfikował w rok później we Lwowie. 1642 r. rozpoczął działalność misyjną w Kamieńcu Podolskim. W 1643 r. podjął wykłady w studium dominikańskim w Kijowie. W 1644 r. był sekretarzem kapituły prowincjalnej w Jezupolu, a w 1652 r. definitorem kapituły lwowskiej. W 1659 r. uzyskał doktorat teologii. W 1670 r., wracając z kapituły generalnej w Rzymie, wpisał się do metryki nacji polskiej w Uniw. Padewskim. Pełnił poza tym urząd przeora w Winnicy, Czernihowie, Kołomyi, Smoleńsku, Jazłowcu, Jezupolu, Jaworowie i w Żółwi. W 1674. osiadł w klasztorze Bożego Ciała we Lwowie, gdzie też zmarł w 1676 r.

I.

1. Commentarium in septem quaestiones I-mae partis Summae S. Thomae Aquinatis... scriptum per... A. D. 1632. Rkps Bibl. Dominikanów we Lwowie, sygn. 247. S. 1-218. Obecnie niedostępny.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Dziwlowski Jan Ambroży. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 185-186, tamże literatura. — Ponadto: ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 235; TENŻE, CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 524.

Bp Edward Ozorowski

Ekart Jan († 1729), prałat kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się w Tarnowskich Górach. O jego pochodzeniu społecznym i początkowych naukach nic nie wiadomo. W Akademii Krakowskiej immartykulował się zapewne ok. 1668 r., skoro w 1672 r. uzyskał bakalaureat, a w 2 lata potem mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Już jako bakałarz wykładał zlecone sobie zagadnienia, a w latach 1674-1683 był już formalnym docentem. Przez kilka lat uczył w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu, a następnie był prywatnym nauczycielem bratanków sufragana krakowskiego M. Oborskiego. Z nieznanych bliżej powodów nie wszedł do Kolegium Mniejszego, pomimo usilnych starań w 1683 r. Równolegle z zajęciami na Wydziale Filozofii studiował prawo, co mu pozwoliło zdobyć bakalaureat praw w 1684 r. i seniorat Bursy Prawni-

ków, a w 1692 r. doktorat praw. W napisanych przez siebie traktatach prawnych o jurysdykcji biskupiej i papieskiej wykazał nieprzeciętną erudycję, dając bogaty zbiór literatury kanonistycznej, a zarazem przegląd wszystkich ważniejszych dokumentów ustawodawstwa kościelnego na omawiane tematy. Ok. 1691 r. otrzymał Ekart kanonię w kapitule kolegiackiej WW. Świętych w Krakowie, dochodząc w niej z czasem do godności kanclerza. Otrzymał też dwa probostwa, w Luborzycy i Koniuszy. Na Wydziale Filozofii wykładał do września 1723 r. Zwolniony z powodu choroby żył jeszcze do 1729 r.

I.

1. Quaestio iuridica de potestate episcopi in conferendis beneficiis ecclesiasticis... publicae disputationi proposita. Cracoviae 1684 Typis F. Cezarii 4° k. nlb. 11.

2. Quaestio iuridica de jurisdictione episcopi... disputationi proposita... Cracoviae 1691 4° Typis Universitatis k. 9.

3. Quaestio iuridica de potestae Summi Pontificis... ad disputandum proposita. Cracoviae 1692 Typis F. Cezarii 2° k. 11.

II.

1. Captiva coelestis sapientia sub ingenio. D. Thomae de Aquino comprehensa Lublini 1669. Zamoscii b. r. Typis Academiae Zamoscensis 2° ark. B_3.

2. Applausus... D. Maximiliano Vogel... et Annae B. Pitschinianae... dedicatus. Cracoviae 1679 Typis Universitatis 2°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

3. Quaestio physica de concursu causae primae cum causis secundis... ad disputandum proposita. Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° k. 2.

III.

BARYCZ H.: Ekart Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 218, tamże literatura. — Ponadto: SCHULTE J. F.: Die Geschichte der Quellen und Literatur des canonischen Rechts von Gratian bis auf die Gegenwart. Stuttgart 1880. Bd 3 Theil 1 s. 772; Teil 2/3 s. 360-362. — Arch. Uniw. Jag., rkps nr 91: Metrica Philosophicae Facultatus et labores (baccalaureorum) ab a. 1658 ad 1780 s. 28-31.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Elbing Ludwik (1670-1737), franciszkanin konw., historyk swojego zakonu, polemista.

Urodził się w Krakowie w rodzinie mieszczańskiej. Filozofię i teologię studiował w Akademii Krakowskiej, a następnie w Padwie, gdzie był asesorem nacji polskiej w tamtejszym Uniwersytecie. Swój pobyt we Włoszech wykorzystał też dla zapoznania się ze sztuką i architekturą. Po powrocie był przez kilkanaście lat gwardianem klasztoru krakowskiego, prowincjałem oraz wizytatorem ruskiej prowincji franciszkanów. Jako prowincjał zabiegał o utrzymanie przy prowincji śląskich klasztorów w Opolu i Bytomiu, stanowiących do chwili przyłączenia ich w 1725 r. do prowincji czeskiej, ośrodki polskości na Śląsku.

Wśród jego publikacji zasługuje na uwagę dzieło o charakterze historycznym i polemicznym zarazem z dziejów całego zakonu franciszkanów, z uwzględnieniem wybitniejszych Polaków, „biskupów, męczenników i innych świątobliwością zaleconych...", pt. Relacja o wielkiej świątnicy...

I.

1. Relacja o wielkiej świątnicy albo bazylice asyskiej... o generałach FF. Min. Conv. wszystkich, o męczennikach, biskupach i innych świątobliwością zaleconych franciszkanów Polakach... Kraków 1727 w Druk. Jakuba Matyjaszkiewicza 4° k. i k. 10 (rejestr).

II.

1. Ascensus soleatae alitis... R.D. Christophori Adriani Skrzetuski, episcopi Bacchoviensis ex ordine Fratrum Minorum Conventualium... ipso suae consecrationis die.. .a studio theologico Cracoviensi adornatus... Cracoviae 1715 Typis Francisci Cezary 2° k. nlb. 20.

2. Hostia infulati honoris... Christophori Skrzetuski episcopi Bacchoviensis... ipso consecrationis die... provinciae Polonae voto... celebrata. Cracoviae 1715 Typis Joannis Domański 2° k. 19.

3. Nidus... Christophori Adriani Skrzetuski, episcopi Bacchoviensis... a primo seminario conventus Cracoviensis... concinnatus... Cracoviae 1720? Typis Francisci Cezary 2° k. 1.

III.

KUBIT A.: Elbing Ludwik. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 223, tamże literatura. — Ponadto: Rkps Arch. Franciszkanów w Krak., bez sygn.: Repetitorium ordinarium conventus Calissiensis Ordinis Fratrum Minorum Conv. 1439-1860, k. 269, 397; Rkps bez sygn. (mikrofilm): Brevis descriptio conventuum provinciae Poloniae Ordinis Minorum Conventualium, facta a. D. 1762... collecta manuque P.M. Bonaventurae MAKOWSKI, s. 63; Rkps Arch. Uniw. Jag., sygn. 90: Liber diligentiarum magistrorum Philosophicae Facultatis, s. 181-215, 587; Rkps 91: Liber diligentiarum baccalaureorum Philosophicae Facultatis. s. 74-78.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Elger Jerzy (1586-1672), jezuita, popularyzator teologii.

Urodził się w Wolmarze w łotewskiej rodzinie protestanckiej. Przeszedł na katolicyzm i po ukończeniu retoryki wstąpił do Towarzystwa Jezusowego 15 VII 1607 r. W zakonie przeszedł skrócone studia — rok logiki w Braniewie (1610) i 2 lata teologii w Nieświeżu (1613-1614).

Krótko pracował w szkolnictwie na stanowisku nauczyciela gramatyki w kolegium braniewskim (1611, 1612), a prawie całe swoje życie kapłańskie poświęcił działalności kaznodziejskiej i misjonarskiej wśród Łotyszów. Pełniąc obowiązki przełożonego w stacji misyjnej w Dyneburgu, otworzył w 1638 r. szkołę gramatykalną, która dała podstawy pod przyszłe kolegium.

Ostatnie lata swojego długiego życia poświęcił pracy pisarskiej. Przez takie dzieła w języku łotewskim jak: katechizm, Ewangelie na niedziele i święta, śpiewnik pieśni kościelnych oraz przez słownik języka łotewskiego (przeróbka słownika Knapskiego), zasłużył się bardzo wokoło pogłębienia religijności wśród ludności łotewskiej, a także wokoło rozwoju języka łotewskiego, tak teologicznego, jak i literackiego. Zmarł w Dyneburgu 30 IX 1672 r.

I.

1. Institutiones esthonicae catholicae videlicet Catechismus, Ceremoniae ecclesiasticae, quaestiones de omnibus festis anni hymni et cantiones sacrae... Brunsbergae 1623 Typ. Georg. Schönfels 8°. Katechizm jest autorstwa św. Piotra Kanizjusza. Co do autorstwa i wydawcy Institutiones istnieje rozbieżność zdań, jedni przypisują je W. Buckiemu, inni J. Elgerowi.

2. Evangelia toto anno singulis dominicis et festis diebus juxta antiquam ecclesiae consvetudinem in Livonia Lothavis praelegi solita. Vilnae 1672 Typ. Acad. SJ 8° s. nlb. 240. Do druku dodany jest Catechismus (zob. poz. 3) oraz Cantiones. — Toż. Vilnae 1758 Typ. Acad. SJ 8°. — Rkps, być może odpis druku, znajduje się w Bibl. Uniw. Wil., sygn. L-45 (dawna sygn. 2008).

3. Catechismus seu brevis institutio doctrinae christianae quinque capitibus comprehensa in gentis lothavicae.. Vilnae 1672 Typ. Acad. SJ 8° s. nlb. 62. Podstawę tłumaczenia stanowił katechizm św. Piotra Kanizjusza.

II.

1. Geistliche Catholische Gesänge... aus lateinischen deutschen und polonischen Psalmen und Kirchengesängen... Braunsberg 1621 G. Schönfels.

2. Cantiones spirituales ex latinis, germanicis et polonicis translatae in idioma Lothavicum additis pluribus per... Vilnae 1673 Typ. Acad. SJ 8° s. 172, index k. nlb. 2.

3. Dictionarium polono-latino-lothavicum. Opus posthumum. Vilnae 1683 Typ. Acad. SJ s. 674, k. nlb. 3.

III.

ŚWIERKOWSKI K., POPLATEK J.: Elger Jerzy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 227, tamże literatura. — Ponadto: SIAR-

CZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 120; LÜHR G.: Die Matrikel des Päpstlichen Seminars zu Braunsberg, 1578-1798. Königsberg 1925 s. 61; TYSZKOWSKI K.: Polska polityka kościelna w Inflantach (1581-1621). Gdynia 1939 s. 32; TAZBIR J.: Propaganda kontrreformacji wśród chłopów inflanckich (1582-1621). *Kwart. Hist.* R. 65: 1958 s. 729; Drukarze dawnej Polski. T. 4: Pomorze. Wr. 1962 s. 404; T. 6: Wielkie Księstwo Litewskie. Wr. 1959 s. 24; PETRAUSKIENĖ I.: Vilniaus Akademija spaustivė, 1575-1773. Vilnius 1976 s. 129, 130, 147, 173, 196. — ARSJ. Lit. 6 (katalogi krótkie z lat 1607-1638); Lit. 6-13 (katalogi trzyletnie z lat 1611-1669); Lit. 56 (katalogi krótkie z lat 1640-1672); ATJ. Kr. Rkps 1536 [POSZAKOWSKI J.: De viris illustribus prov. Lituaniae], s. 204.

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Elgot Jan h. Wieniawa († 1452), scholastyk krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się w końcu XIV w. w Lgocie pod Oleśnicą na Śląsku, z ojca Dobka. Studiował w Akademii Krakowskiej od 1416 r., zyskując w 1417 roku bakalaureat, a w 1420 r. mistrzostwo artium liberalium. Następnie odbył studia prawne pod kierunkiem Stanisława ze Skalbmierza, uwieńczone doktoratem w 1427 r. Dwukrotnie był rektorem uczelni (1427, 1437/38).

Był znakomitym znawcą spraw prawno-kościelnych i świetnym mówcą. Jako kanonista należał w 1429 r. do opiniujących plany koronacji w. ks. Witolda na króla Litwy. W 1431 r. uczestniczył w dyspucie z poselstwem husytów czeskich na Wawelu. Był przeciwnikiem husytów.

Z pracą profesora kanonistyki łączył stanowisko oficjała (1433-1440), a od 1437 r. (z przerwą 1439-1441) do zgonu, wikariusza generalnego w diecezji krakowskiej, wykazując duże zdolności administracyjne. Współpracując w zarządzie diecezji i w polityce z bpem Zbigniewem Oleśnickim, był jego powiernikiem. Kanonikiem katedry krakowskiej został przed 1430 r., a w 1439 r. posunął się na scholasterię, mając poza tym kustodię kielecką.

W 1440 r. przygotował z ramienia Akademii oficjalną odpowiedź w sprawie rozłamu, panującego w Kościele na tle sporu papieża z soborem o supremację. Chociaż w praktyce był koncyliarystą, opowiedział się za równowagą władzy papieża i soboru, toteż jego traktat został przez krakowską wszechnicę odrzucony. Jesienią 1441 r. udał się z Janem Pniewskim, kanonikiem krakowskim, do Bazylei, aby złożyć obediencję soborowi w imieniu Oleśnickiego. W Bazylei wygłosił 3 mowy: dwie wobec Feliksa V, a trzecią na soborze. Z Bazylei przywiózł nominację na audytora pałacu apostolskiego. W 1450 r. udał się z Janem Długoszem w pielgrzymkę do iZemi Św., poznając w Rzymie w czasie „Anno Santo" Eneasza S. Piccolominiego. Zmarł w czasie zarazy w Krakowie, 24 VIII 1452 r. i został pochowany w katedrze wawelskiej.

Wszyscy biografowie Elgota podkreślają jego dużą kulturę umysłową, biegłość w prawie i łacinie, swadę oratorską i ujmujące cechy charakteru. Pozostawił poza wymienionym traktatem kazania, mowy i listy.

I.

1. Determinatio. (Traktat o soborze bazylejskim). Powst. 1440. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1217 i 2502. Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża... T. 1. Kr. 1900 s. 411-413, 416-417, 419-420.

2. Trzy mowy kościelno-polityczne wygłoszone w Bazylei. Powst. 1441/1442.

Wyd. A. LEWICKI W: Codex epistolaris saeculi XV. T. 2. Kr. 1891 s. 428-432. *Mon. M. Aevi.* T. 12.

3. Kazanie wygłoszone w Bazylei 6 I 1442 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2117, f. 408-412. Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża... T. 2. Kr. 1900 s. 41-43.

4. Kazanie w rocznicę śmierci królowej Jadwigi. Powst. ok. 1428. Wyd. M. SZAFARKIEWICZ: Jana Elgota mowa w rocznicę śmierci królowej Jadwigi. W: *Acta Mediaevalia.* T. 1: 1973 s. 118-133. Fragm. wyd. i przeł. J. WOLNY i R. ZAWADZKI: Królowa Jadwiga w tradycji kaznodziejskiej XV wieku. *Anal. Crac.* T. 7: 1975 s. 80-81.

5. Mowy uniwersyteckie na Wydziale Prawa. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2232 i 2400.

II.

1. Korespondencja z lat 1437-1452. Wyd. A. SOKOŁOWSKI, J. SZUJSKI w: Codex epistolaris saeculi XV. T. 1 cz. 1 s. 81-82. *Mon. M. Aevi.* T. 2; T. 2 cz. 2 s. 45-47, 67-71, 91. 98-101, 125-127, 347-348, — Fragm. przeł. R. HECK, E. MALECZYŃSKA: Ruch husycki w Polsce. Wr. 1953 s. 226-228. — Listy do Z. Oleśnickiego. Wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża... T. 2. Kr. 1900 s. 377-381. — Listy do J. Długosza. Wyd. M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 4 s. 112-116.

III.

BARYCZ H.: Elgot Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 227-228, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 151-152, tamże literatura. — Ponadto: PILAT R., KOSSOWSKI S.: Historia literatury polskiej w wiekach średnich... Cz. 2. W. 1926 s. 212-214; PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 113-137; TAŻ: Jan Długosz a Uniwersytet Jagielloński. *Małop. Stud. Hist.* R. 6: 1964 z. 3/4 s. 47-48; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 20-23 i passim; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1. s. 139-150, 168, 176, 178, 182. 186; WÓJCIK K.: Jan Elgot. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 140; SZAFARKIEWICZ M.: Jana Elgota mowa w rocznicę śmierci królowej Jadwigi. W: *Acta Mediaevalia.* T. 1: 1973 s. 107-116; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 136-138, 141-142; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. Tamże, s. 288-291; PETRANI A.: Kanonistyka. Tamże, s. 301, 374-375; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 146-147.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Eliasz z Wąwolnicy († po 1446), dziekan sandomierski, profesor Akademii Krakowskiej, autor kazań.

Syn mieszczanina Marcina z Wąwolnicy pod Sandomierzem studiował filozofię w Pradze, uzyskując mistrzostwo w 1399 r. W teologii kształcił się na odnowionej Akademii Krakowskiej. Jako rektor uczelni w 1409 r. występował z tytułem bakałarza teologii, doktorem zaś został ok. 1412 r. Nauczyciel Zbigniewa Oleśnickiego, księcia Aleksandra Mazowieckiego i księcia Fryderyka Brandenburskiego był wybitnym profesorem teologii, (opinia J. Długosza) i koncyliarystą. W późniejszym wieku osiadł na dziekanii w Sandomierzu, gdzie zmarł po 1446 r. Rękopisy jego prac, kazań i mów zaginęły w Sandomierzu.

I.

1. Mowa rektorska z 1409 r. (Inc. Date et dabitur vobis...), Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 381, f. 107 (streszczenie). Autorstwo prawdopodobne.

III.

BARYCZ H.: Eliasz z Wąwolnicy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 232-233, tamże literatura. — Ponadto: KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Odnowienie jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 63 i passim; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Krak. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* T. 4: 1965 s. 118-119, 167, 172, 177; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 9, 44, 107, 151; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio.-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6. Wr. s. 147; — Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 27; Kodeks dyplomatyczny Małopolski. T. 4. Wyd. F. PIEKOSIŃSKI. Cracoviae 1905 s. 173, 243. *Mon. M. Aevi.* T. 17.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Elżanowski Tomasz h. własnego (1592-1656), jezuita, polemista.

Urodził się w grudniu 1592 r. w Prusach. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1606 r. Nowicjat odbył w Wilnie, filozofię studiował w Pułtusku (1609-1612), teologię w Rzymie (1612-1612) i tam przyjął święcenia kapłańskie. Do Polski powrócił w marcu 1617 r. Nauczał teologii moralnej w kolegiach jezuickich w Lublinie (1618-1619), Toruniu (1620-1621), Jarosławiu (1628-1629) i we Lwowie (1629-1631), gdzie pracował nad nawróceniem Ormian, oraz teologii polemicznej w Kaliszu (1619—1620) i Poznaniu (1626-1627), a Pisma św. w Poznaniu (1624-1626). Był też profesorem filozofii we Lwowie (1621-1624). W latach 1631-1633 był rektorem w Kamieńcu Podolskim. W latach 1636-1645 przebywał w Ziemieńczycach na Śląsku u rodziny Stadnickich i należał wówczas do prowincji czeskiej. Po powrocie do prowincji polskiej był prefektem szkół i ojcem duchownym kolejno domów zakonnych w Sandomierzu, Malborku, Bydgoszczy, Kaliszu i Gdańsku. Zmarł w Prusach 10 IX 1656 r.

I.

1. Niewiara schizmatyków polskich. Lwów 1631 Druk. Jana Szeligi, Typ. JMX Arcybiskupa 4° k. nlb. 17.

II.

1. Positiones philosophicae de triplici prudentia, ethica, oeconomica et politica propugnandae a Joanne Poniatowski philosophiae in Collegio Soc. Jesu Leopoliensi auditore. Anno 1623... Jarosław 1623 J. Szeliga 4° s. 191.

III.

CZAPLEWSKI P.: Elżanowski Tomasz. W: *Pol. słow biogr.* T. 6 s. 241, tamże literatura. — Ponadto: SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 120; WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 3. Kr. 1889 s. 203. *Script Rer. Pol.*, T. 3; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 389; Elżanowski Tomasz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 9/10 s. 383; CHODYNICKI K.: Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska. Zarys historyczny, 1370-1632. W. 1934 s. 511; KRÖSS A.: Geschichte der Böhmischen Provinz der Gesellschaft Jesu. T. 2 cz. 2. Wien 1938 s. 877-878. — ARSJ. Lit. 6 (katalogi roczne z lat 1606-1612); Pol. 8-13 (katalogi trzyletnie z lat 1622-1655); Pol. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1618-1656); ATJKr., rkps J. DAROWSKI: Życie i działalność filozoficzna Tomasza Elżanowskiego SJ; J. WIELEWICKI: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 5 (maszynopis).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Emeryk Węgier (1 poł. XVI w.), paulin, kronikarz.

Pochodził z Pesztu lub Prony na Węgrzech. Na temat jego biografii są dwie hipotezy. Pierwsza B. Bieńkowskiej, która przyjmuje ewentualne pochodzenie z Prony, skąd przybył do Krakowa i w 1484 r. uzyskał w Akademii Krakowskiej stopień bakałarza, później magistra artium i był wykładowcą filozofii w latach 1492-1512. Według H. Czerwienia zaś Emeryk pochodził z Pesztu. Był wikariuszem w Sajólád, nauczycielem śpiewu w klasztorze św. Wawrzyńca pod Budą, później wizytatorem w Polsce, gdzie pozostał aż do śmierci. Jest faktem, że pełnił obowiązki przeora w klasztorze paulinów w Wieluniu. Ponadto przebywał niewątpliwie w klasztorze na Skałce w Krakowie, gdzie napisał Kronikę Polski i wydarzeń w Europie za lata 1516-1531. Spisana została w duchu wielkiej życzliwości dla króla Zygmunta I; szczegółowo rejestruje wydarzenia krajowe, zmagania Kościoła z reformacją i straty poniesione przez Kościół w Polsce i na Węgrzech. Tekst jego kroniki wszedł w całości do Kroniki Bernarda Wapowskiego, samo zaś dzieło Emeryka pozostało w dwóch wersjach rękopiśmiennych, z których po raz pierwszy wydano je drukiem w 1969 r. staraniem B. Bieńkowskiej.

I.

1. Chronica Polonorum ab anno 1516 ad annum 1526. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3707. Wyd. B. BIEŃKOWSKA pt. Kronika Emeryka Węgra (1516-1531) jako źródło Wapowskiego. Wr. Zakład Nar. im. Ossolińskich 1969 8° s. 102-252.

2. Chronicorum sui temporis fragmentum. Rkps znajdował się w Ces. Bibl. w Petersburgu, sygn. Lat. F. XVII. 66 k. 1-24v. Druga wersja kroniki.

III.

BIEŃKOWSKA B.: Z kręgu Miechowity i Wapowskiego: Emeryk Węgier i jego kronika. W: *Studia i Materiały z dziejów Nauki Polskiej.* Ser. A. Zesz. 10: 1966 s. 13-32; TAŻ: Kronika Emeryka Węgra (1516-1531) jako źródło Wapowskiego. Wr. 1969; CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 541. — Rkps Bibl. Uniw. w Budapeszcie. sygn. 151: GYÖNYGÖSI G.: Vitae fratrum, s. 154.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Emporyn Wojciech († 1603), proboszcz kościoła św. Magdaleny w Poznaniu, polemista.

Urodził się ok. 1551 r. w Wągrowcu. Posiadał doktorat teologii i był proboszczem kościoła św. Magdaleny w Poznaniu. W 1593 r. został prezentowany przez Czarnkowskich na beneficjum w Tulcach. W latach 1601-1602 był kuratorem domu beginek w parafii św. Magdaleny w Poznaniu. W dziełku „Excepcja" zamieścił replikę na pismo superintendenta luterańskiego z Brodnicy Erazma Glicznera „Apelacja", popierającego konfederację warszawską i propagującego wiarę protestancką wśród prawosławnych. Zmarł w 1603 r.

I.

1. Przekł.: Pamiętne życia chrześcijańskiego, w którym to wszystko znajdziesz, co czynić ma człowiek chrześcijański, począwszy od nawrócenia aż do doskonałości... teraz z włoskiego na język polski przełożone przez... W Poznaniu 1535 w Druk. Jana Wolraba 8° k. nlb. 8, s. 628, 10.

2. Wyd.: Adrian JUNGA: Epistolae Joannis Capri Pseudoministri, primum Lutherani, deinde Picarditae seu Calviniani, ac nunc demum Anabaptistae et Samosataniani solida confutatio, in qua de transsubstantiatione panis et vini in Eucharistiae Sacramento, de Missae sacrificio, de adoratione Eucharistiae, doctrina catholica traditur et adversarii argumenta diluuntur... Posnaniae 1593 4° s. 43.

3. Excepcja przeciw jadowitej appellacji Erasmusa Glicznera, co by ta książka w sobie miała na drugiej stronie najdziesz. W Poznaniu 1600 u Dziedziców Jana Wolraba 4° k. nlb. 56.

III.

MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 295; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 96, 211; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Emporyn Wojciech. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 8 s. 286; GRABOWSKI T.: Piotr Skarga na tle katolickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI. Kr. 1913 s. 475-476; NOWACKI J.: Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. T. 2. P. 1964 s. 551, 610, 777; KOROLKO M.: Klejnot swobodnego sumienia. W. 1974 s. 101, 111, 152.

Bp Edward Ozorowski

Englisz Adam, krypt.: A. E., (1838-1907), kanonik h. łowicki, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, moralista.

Urodził się 22 X 1838 r. w Kielcach. Jako kleryk diecezji kieleckiej rozpoczął w 1857 r. studia w warszawskiej Akademii Duchownej, które ukończył w 1861 r. ze stopniem kandydata teologii i w tym roku przyjął święcenia kapłańskie. Został wykładowcą w kieleckim Seminarium Duchownym. Gdy w 1866 r. zawakowała w Akademii Duchownej katedra teologii moralnej po ks. Wincentym Orzeszkowskim, Englisz zgłosił się do konkursu na nią, przedstawiając rozprawę pt. „Morale systema de moderato usu cum opinione probabili" (niedrukowana). Rozprawę uznano za najlepszą i powołano jej autora na katedrę, którą piastował

tylko rok, tzn. do chwili kasaty uczelni w 1867 r. Englisz miał opinię człowieka niezwykle uzdolnionego i obdarzonego nadzwyczajną pamięcią. Znał podobno na pamięć po grecku którąś z 4 ewangelii. Był jednak słabego zdrowia i często chorował. Po likwidacji Akademii był wykładowcą w Seminarium Duchownym św. Jana, a potem katechetą w warszawskim Instytucie Maryjskim. Uzyskał też honorową kanonię kolegiaty łowickiej. Zmarł 26 XI 1907 r.

I.

1. Dogmat jest podstawą moralności. Rzecz czytana na akcie uroczystym zakończenia roku naukowego w Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej w Warszawie przez... *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 29 s. 449-456.

2. Zasady probabilizmu w ujęciu św. Alfonsa Liguori. W. b. r.

3. 4 artykuły w Encyklopedii Kościelnej (ks. Michała NOWODWORSKIEGO).

4. Morale systema de moderato usu cum opinione probabili. Rkps nieznany.

III.

Nekrolog. *Świat.* R. 1907 nr 46 s. 27; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 129-130, 252; KAKOWSKI A.: Wspomnienia z pobytu w Seminarium. s. 424; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 231, 246; SMOLEŃSKI S.: Teologia moralna w XX wieku. Tamże, s. 276, 279; WRÓBEL T.: Katalog rektorów, wicerektorów, profesorów ... W: *Księga jubileuszowa 1722-1977. 250 lat Seminarium Duchownego w Kielcach.* [Kielce] 1977 s. 424. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na rok 1870. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 40: 1958 nr 7

Ryszard Żmuda

Ernhofer Zygmunt (1547-1597), jezuita, polemista.

Urodził się w rodzinie mieszczańskiej w Monachium. Do zakonu jezuitów wstąpił 21 IX 1562 r. Studia odbył we Wiedniu i tam przyjął w 1573 r. święcenia kapłańskie. Oddawał się pracy duszpasterskiej i polemicznej na terenie Austrii. W 1590 r. przybył do Polski jako spowiednik Anny, żony Zygmunta III. W latach 1593-1594 przebywał z królem i królową w Szwecji. Opuścił Polskę w marcu 1597 r. i udał się do Grazu, gdzie też zmarł 28 V 1597 r. Wydał kilka książek polemicznych, nie należą one jednak do poloników. W czasie pobytu w Polsce opracował prawdopodobnie tylko katechizm, wydany w Wilnie w języku szwedzkim z myślą o katolikach szwedzkich.

I.

1. Enchiridion thett är then lille och reene Catechismus... Aaret effter Christi bördh 1591. Uthur D. Marten Luthers böcker och skrifft tryckte i Wittenbärgh. [Wilno 1591] 16° s. 113. Jedyny znany egz. znajduje się w Bibl. Uniw. w Upsali.

II.

1. Listy: Ok. 20 listów do generała zakonu z lat 1593-1596. Rkps ARSJ. Pol. 81. Listy te stanowią cenne źródło do dziejów Kościoła polskiego i misji szwedzkiej.

III.

THEINER A.: Schweden und seine Stellung zum heiligen Stuhl unter Johann III, Sigismund III und Karl IX. T. 2 cz. 3. Augsburg 1839 s. 49-74; HJARNE H.: Konung Sigismonds svenska resor. Bidrag ur polska och italienska källor. Uppsala 1884. Suppl. s. 4-10, 11, 14, 16, 17; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 420-421; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 503, 526, 649; PÄRNÄNEN J. A.: Sigismond Vasa et la succession au trône de Suède, 1592--1594. Genève 1912. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae.* Ser. B XI; PARNÄNEN J. A.: Le premier séjour de Sigismond Vasa en Suède 1593-1594. D'après la correspondance diplomatique d'un nonce apostolique Germanico Malaspina. Helsinki 1933. *Annales Academiae Scientiarum Fennicae.* Ser. B. T. 28; WEHNER R.: Jesuiten in Norden. Zur Geschichte des Ordens in Schweden. 1574--1879. Paderborn 1974 s. 19, 28, 31, 127, 131. — ATJKr., POPLATEK J.: Encyklopedia jezuitów XVI wieku, maszynopis.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Fabisz Paweł Władysław (1819-1881), proboszcz, historyk Kościoła.

Pochodził ze Śląska, urodzony 29 VI 1819 r. w Gliwicach, był synem rolnika Floriana i Franciszki z Piechoczyków. Do gimnazjum uczęszczał w Gliwicach od 1829 r. Po uzyskaniu matury zapisał się w 1837 r. na Uniwersytet Wrocławski i rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne. Po roku przeniósł się do Seminarium Duchownego w Poznaniu, gdzie przyjął w 1842 r. święcenia kapłańskie. Pracę duszpasterską rozpoczął w Poznaniu jako mansjonarz i kaznodzieja przy kolegiacie św. Marii Magdaleny, już wtedy zajmując się działalnością literacką. W 1845 r. uzyskał administrację parafii w Baranowie pod Kępnem, instytuowany na proboszcza dopiero w 1851 r. Był jednocześnie dziekanem kępińskim. W 1868 r. objął probostwo w Ostrowie Wlkp. i pozostał na nim do śmierci, przeżywając tam okres walki kulturnej i dwuletni pobyt arcybpa M. Ledóchowskiego w ostrowskim więzieniu. Zmarł w Ostrowie 24 IV 1881 r.

Działalność literacką rozpoczął od pisania bezimiennie powiastek dla ludu. Podjął z ks. J. Korytkowskim próbę wydawania własnego tygodnika. Głównie oddawał się badaniom historycznym, publikując szereg rozpraw z dziejów Kościoła w Polsce lub dziejów kościelnych regionalnych. Niektóre z nich zachowały do dzisiaj swoją wartość.

I.

1. Obrona bezżeństwa kapłanów katolickich. *Obrona Prawdy*. T. 1: 1945 z. 3 s. 26-34.

2. X. Hugona Kołłątaja pamiętnik. *Obrona Prawdy*. T. 2: 1845 z. 6 s. 55-61.

3. O oficjałach foralnych. *Obrona Prawdy*. T. 3: 1846 s. 306-311.

4. O prawie starozakonnym. *Obrona Prawdy*. T. 3: 1846 s. 311-334.

5. O dziekanach foralnych. *Gaz. Kośc.* R. 6: 1848 s. 224-227, 231-234.

6. Kronika parafialna baranowska przez... Wr. 1853 Druk. R. Nischkowskiego 8° s. nlb. 4, 67.

7. Kronika dekanalna kępińska przez... Wr. 1855 Druk. R. Nischkowskiego 8° s. X, 247, nlb. 1. Nadto: Statystyka dekanatu kępińskiego na r. 1855 i mapa dekanatu.

8. Krótka wiadomość o kościele ormiańskim w Polsce przez... Wr. 1856 Druk. R. Nischkowskiego 8° s. nlb. 6, 41. nlb. 1.

9. Spis chronologiczny legatów i nuncjuszy św. Stolicy Apostolskiej w Polsce sporządził... Oleśnica 1859 Druk. A. Ludwiga 8° s. 24.

10. Spis kardynałów i biskupów polskich z dodatkiem synodów przez tychże odprawionych, zebrany przez... Oleśnica 1860 Druk. A. Ludwiga 8° s. IV, 5-109.

11. Wiadomość o synodach prowincjonalnych i diecezjalnych gnieźnieńskich, podana przez... Oleśnica 1860 Druk. A. Ludwiga 8° s. 113, nlb. 1. — Odpowiedź na recenzję: *Prz. Pozn.* T. 30: 1860 s. 335-357. — Toż. Wyd. 2 pomnożone pod zm. tyt.: Wiadomość o synodach prowincjonalnych i diecezjalnych gnieźnieńskich i o prawach Kościoła Polskiego z dodatkiem Spisu synodów diecezjalnych polskich podana przez... Kępno 1861 Druk. A. Ludwiga 8° s. VIII, 323.

12. Wiadomość o legatach i nuncjuszach apostolskich w dawnej Polsce (1075-1863) podana przez... Ostrów 1864 Druk. Teodora Hoffmanna 8° s. nlb. 4, 374, nlb. 1, portr. Piusa IX. — Toż. Wyd. 2. Ostrów 1866 Druk. T. Hoffmanna 8° s. nlb. 5, 370-374 (spis treści wyjęty z wyd. 1), nlb. 3. 2-397, nlb. 1.

13. De Archiepiscopatu Posnaniensi 1821-1867. Commentatio historica a... conscripta. Oleśnica 1867 Typ. A. Ludwig 8° s. 84.

14. Krótka wiadomość o kardynalskiej godności i o kardynałach gnieźnieńskich podana przez... Dochód przeznaczony na rzecz Arcybiskupiego Seminar. Puerorum projektowanego dla Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej. Gniezno 1868 Druk. J. B. Langego 8° s. 86, nlb. 2, tabl.

15. Wiadomość o szkólności katolickiej w dekanacie kozmińskim i o gimnazjum katolickim w Ostrowie podana przez... Ostrów 1874 Druk. T. Hoffmanna 8° s. nlb. 8, 73, nlb. 1.

16. Opis historyczny kościoła w Ostrowie z dodatkami przez... Ostrów 1875 Druk. T. Hoffmana 8° s. nlb. 8, 76.

II.

1. Nabożeństwo do św. Barbary. P. 1844. — Toż (?) pod zm. tyt.: Nabożeństwo do Św. Barbary dla bractwa ułożone przez... 1847 Druk. K. Reyznera 8° s. 57, nlb. 3, 12 (Godzinki o św. Barbarze Pannie i Męczenniczce). — Toż. P. 1886 Druk. K. Reyznera 8° s. 64.

2. Zalecenie św. trzeźwości i wstrzemięźliwości przez... P. 1844 Druk. W. Stefańskiego 16° s. nlb. 2, II, nlb. 1, 6-60, nlb. 4. — Toż. Wyd. 2 popr. P. 1844 Druk. W. Stefańskiego 16° s. 62. nlb. 2. — Toż. Wyd. 2. (sic!) popr. P. 1845 Druk. W. Stefańskiego 8° s. 62, nlb. 2.

3. Der Schneidemühler Glaubenheld. Einige kurze Erzählungen für's Volk von... Posen 1845 Druck von Valentin Stefański 8° s. nlb. 2-26.

4. Red.: *Przyjaciel Ludu Katolickiego.* Baranów. R. 1: 1856- R. 2: 1857. Tygodnik. Nr 1 z dn. 2 VIII 1856 r. Każdy numer s. 4. Wspólnie z ks. J. KORYTKOWSKIM.

5. Katechizm katolicki przez... Oleśnica 1858 Druk. A. Ludwiga 12° s. 12.

6. Dzieje Nowego Przymierza dla użytku parafii baranowskiej porządkiem chronologicznym skreślił... Manuskrypt. Oleśnica 1858 Druk. A. Ludwiga 8° s. 36.

7. Kronika powiatu ostrzeszowskiego przez... Oleśnica 1859 Druk. A. Ludwiga 8° s. 62.

III.

GROT Z.: Fabisz Paweł Władysław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 339-340, tamże literatura. — Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1843-1874.

Ks. Marian Banaszak

Fabisz Stanisław (1855-1894), proboszcz w Boruszynie, autor rozprawy z zakresu historii Kościoła.

Urodził się 1855 r., w okresie walki kulturnej odbył studia teologiczne na Uniwersytecie w Würzburgu, uzyskując doktorat teologii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1878 r. W latach 1880-1889 był katechetą w Seminarium ostrowskim, potem proboszczem w Boruszynie w Archidiecezji Poznańskiej. Zmarł 19 XII 1894 r. w Boruszynie.

Znana jest tylko jego rozprawa doktorska z dziejów Kościoła w Polsce.

I.

1. Quidnam Poloni gesserint adversus schisma occidentale Synodosque Constantiensem et Basileensem. Dissertatio inauguralis quam ad gradum doctoris Sacrae Theologiae in Alma Litterarum Universitate Wirceburgensi rite conscripsit... presbyter Archidioecesis Posnaniensis. Wirceburgi, Ostroviae 1879 Typ. Th. Hoffmann 8° s. nlb. 8, 175.

III.

Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1888-1896.

Ks. Marian Banaszak

Fabricius Melchior (1575-1653), jezuita, moralista.

Urodził się 12 I 1575 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 2 IX 1594 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1594-1596), filozofię studiował w Kaliszu (1597-1600), teologię w Poznaniu (1602-1606). Nauczał retoryki we Lwowie (1609-1611) i Poznaniu (1612-1614), a następnie teologii moralnej w Lublinie (1614-1615), Lwowie (1615-1620), Jarosławiu (1622-1623), Poznaniu (do 1627), Lwowie (1627-1630) i Jarosławiu (1630-1631). Ostatnie lata życia spędził w Rawie Mazowieckiej (1634-1648 ?). Umarł w Brześciu Litewskim 19 VIII 1653 r.

I.

1. Praelectiones theologicae... in Collegio Leopoliensi A. D. 1628... Rkps Bibl. Jag., sygn. 2156. A. BACKER i C. SOMMERVOGEL podają błędnie, że rkps znajduje się w Bibl. Nar. w Wiedniu.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3. s. 522. — ARSJ. Pol. 8-12 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1651); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1595-1650); Pol. 53 f. 44 (okoliczności śmierci).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Fabrycy Franciszek (1632-1699), jezuita, autor traktatu teologicznego. Do zakonu jezuitów wstąpił 7 IX 1650 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1652-1655), a teologię w Poznaniu (1656-1660). Nauczał w kilku szkołach jezuickich m. in. filozofii w Lublinie (1663-1664) i Kaliszu (1665-1668) oraz teologii scholastycznej we Lwowie (1668-1672, 1681-1684) i Krakowie (1672-1676, 1684-1685), a teologii moralnej w Kaliszu (1679-1680) i we Lwowie (1686-1699). Zmarł we Lwowie 16 V 1699 r.

I.

1. Tertia et ultima pars theologiae. In Collegio Cracoviensi Soc. Jesu. Tractâtus de Incarnatione Verbi Divini... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lubl., sygn. 451.

III.

ARSJ. Pol. 12-21 (katalogi trzyletnie z lat 1651-1696); Pol. 44-45 (katalogi roczne z lat 1654-1699); Pol. 68 f. 1064 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Falkenberg Jan (ok. 1364 - ok. 1435), dominikanin, polemista.

Był z pochodzenia Niemcem, ale pytanie o jego miejsce urodzenia jest ciągle otwarte. Badacze wskazują na Sokołów nad Drwą (niemieckie Falkenberg), względnie na Gdańsk lub w ogóle na Saksonię, jako że podawał on zawsze narodowość saską. Studia wyższe podjął najpierw na Wydziale Atrium Uniwersytetu w Pradze, uzyskując w 1381 r. licencjat, a w 1383/4 mistrzostwo. W 1384 r. rozpoczął tam studia prawnicze, które od 1385 r. kontynuował na Uniwersytecie w Wiedniu, słuchając także teologii. Niebawem jednak wstąpił do zakonu dominikanów i został wysłany dla ukończenia teologii na studium generalne, najprawdopodobniej w Kolonii. Po studiach znalazł się ok. 1398 r. w Krakowie i tu był lektorem, a w latach 1404-1406 także regensem studium generalnego. W 1404 r. wdał się w spór z Mateuszem z Krakowa, profesorem Uniwersytetu w Heidelbergu, autorem reformistycznego traktatu „De praxi Romanae curiae", zarzucając mu herezję i zjadliwie piętnując w dziele „De monarchia mundi", broniącym jedynowładztwa papieża. Obrażony Mateusz oskarżył go w Rzymie, a przeor krakowskich dominikanów Jan Biskupiec uniemożliwił mu pobyt w Krakowie.

W latach 1406-1409 wykładał Falkenberg teologię w zakonnym studium generalnym w Pradze, uczestniczył też w soborze pizańskim. W Pradze ogłosił swój drugi traktat, tym razem w duchu koncyliarystycznym „De renuntiatione papae". Z powodu tarć narodowościowych przeniósł się ok. 1410 r. z Czech do Magdeburga na urząd inkwizytora dla terenów swej rodzimej prowincji zakonnej sasko-turyngskiej. Z niewiadomych przyczyn znalazł się wkrótce w Prusach, gdzie, służąc polityce krzyżackiej, napisał paszkwil na Jagiełłę i Polaków pt.: „Satira contra hereses et cetera nephanda Polonorum et eorum regis Jaghel". Usunięty przez krzyżaków z obawy następstw politycznych udał się Falkenberg do Paryża i tam na Sorbonie miał ponoć zyskać doktorat teologii, ale swymi pismami naraził się koncyliarystom, skupionym wokół J. Gersona. Jesienią 1416 r. pojawił się Falkenberg na Soborze w Konstancji i rozpowszechniał swój paszkwil, wywołując ostrą replikę Pawła Włodkowica i proces wytoczony mu przez poselstwo polskie pod przewodem arcybpa M. Trąby. Falkenberg został osadzony w areszcie śledczym, skazany przez kapitułę generalną swego zakonu i pap. Marcina V, a po zakończeniu soboru przewieziony do papieskiego więzienia w zamku św. Anioła w Rzymie, gdzie przesiedział do 1424 r., kie-

dy to po odwołaniu „Satyry" ułaskawił go Władysław Jagiełło. Potem osiadł w Toruniu jako pomocnik inkwizytora Piotra Wichmanna, obaj jednak zostali stamtąd wypędzeni przez krzyżaków, których oskarżali o sprzyjanie husytyzmowi. Wracając z Soboru Bazylejskiego, zmarł w Legnicy ok. 1435 r.

I.

1. De monarchia mundi. Wyd. W. SEŃKO. *Mater. Hist. Filoz. w Pol.* T. 9(20): 1975 s. 1-288.

2. De renuntiatione papae. Wyd. G. SOMMERFELDT: Johann Falkenberg Stellung zur Papstfrage in der Zeit vor dem Pisaner Konzil. W: *Mitteillungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung.* Bd 31: 1910 s. 421-437.

3. Satira contra hereses et cetera nephanda Polonorum et eorum regis Jaghel. Wyd. Z. WŁODEK: La „Satire" de Jean Falkenberg. *Mediaevalia Philosophica Polonorum.* Fasc. 18: 1973 s. 61-95. — Toż wyd. H. BOOCKMANN: Johannes Falkenberg, der Deutsche Orden und die polnische Politik. Göttingen 1975 s. 313--353.

4. Tres tractatuli dati iudicialiter in Concilio Constantiensi. Wyd. DUPIN: J. GERSON: Opera. T. 5. Antwerpiae 1706 kol. 1013-1032.

5. Defensio adversus Matthaeum Cracoviensem. Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. VIII C. 13, f. 103a.

6. Duo sermones. Rkps Bibl. Państw. w Bambergu, sygn. Theol. 165, f. 204-225b.

7. Questio in Universitate Vienniensi disputata. Autorstwo wątpliwe. Wyd. Z. Włodek: La „Satire" de Jean Falkenberg. Anex. *Mediaevalia Philosophica Polonorum.* Fasc. 18: 1973 s. 96-120.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Falkenberg Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 355-357, tamże literatura. — Ponadto: *Altpreussische Biographie.* Hrsgb. v. Ch. KROLLMANN. Bd. 1 s. 176; GIERATHS G.: Falkenberg Johannes. W: *Die neue deutsche Biographie.* Bd 5 s. 10; EHRLICH L.: Sprawa Falkenberga na Soborze w Konstancji. W: *Spraw. z Czyn. Oddz. PAN Krak.* T. 53: 1952 s. 384-391; BEŁCH S.: Jan Falkenberg i Paweł Włodkowic. *Sacr. Pol. Mill.* T. 2: 1955 s. 165-192; PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 96-98, 106-108 i passim; TUCHLE H.: Falkenberg Johannes. W: *Lexikon f. Th. u. K.* Bd 5: 1960 kol. 1031-1032; BEŁCH S.: Paulus Vladimiri and his doctrine concerning international law and politics. T. 1. London 1965 s. 1104-1012; KADLEC P.: Reholni generalni studia při Karlove Universite v Dobe předhusitské. *Historia Universitatis Carol.-Ferd. Pragensis.* T. 7: 1966 s. 76; Tříška J.: Literární činnost předhusitské University. Praha 1968 s. 133; URBAN W.: Akcja misyjna Kościoła Katolickiego w Polsce. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 613, 614, 632, 633; WŁODEK Z.: Odnaleziona „Satyra" Jana Falkenberga. *Stud. Hist.* R. 14: 1971 z. 4 s. 477-491; Rec.: BUDKA Z.: *Stud. Źródłozn.* T. 18: 1973 s. 268; BOOCKMANN H. Aus den Handakten des Kanonisten Johannes Urbach (Auersbach). Die Satira des Johannes Falkenberg und andere Funde zur Geschichte des Konstanzer Konzils. *Deutsches Archiv für Erforsch. d. Mittelalters.* Jg. 28: 1972 H. 2 s. 497-532; SEŃKO W.: Z badań nad historią myśli społeczno-politycznej w Polsce XV wieku. W: *Filozofia polska XV wieku.* W. 1972 s. 22, 27, 44-45; WŁODEK Z.: La „Satire" de Jean Falkenberg. *Mediaevalia Philosophica Polonorum.* Fasc. 18: 1973 s. 51--60; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 152; BOOCKMANN H.: Johannes Falkenberg, der Deutsche Orden und die polnische Politik. Göttingen 1975, passim. Rec.; M. BISKUP w: *Kwart. Hist.* R. 84: 1977 nr 1 s. 196-200; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 354-356, 374, 382-387, 465; SEŃKO W.: Jan Falkenberg „De monarchia mundi". Wstęp. *Mater. Hist. Filoz. w Pol.* T. 9(20): 1975 s. V-LVI.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Falkener (Wratislaviensis, z Wrocławia), Michał (ok. 1460-1534), dziekan kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, komentator Piotra Lombarda, hymnolog kośc.

Urodził się we Wrocławiu ok. 1460 r. w niemieckiej bogatej rodzinie mieszczańskiej jako syn Wawrzyńca. W 1478 r. rozpoczął studia w Aka-

demii Krakowskiej, uzyskując w 1481 r. bakalaureat, a w 1488 magisterium artium. W latach 1488-1495 wykładał nauki wyzwolone jako docent extraneus, po czym wszedł do Kolegium Mniejszego i w 1501 r. do Kolegium Większego. W 1499 r. i 1505 był dziekanem Wydziału artium. Ustabilizowany od 1512 r. na Wydziale Teologicznym uzyskał w 1517 r. doktorat teologii. Nie wiemy, kiedy przyjął święcenia kapłańskie i jakie miał beneficja, poza tym że od 1528 r. był kanonikiem, potem prałatem dziekanem kolegiaty św. Floriana.

Interesował się różnymi dziedzinami nauki, w tym i astrologią — układał i drukował prognostyki astrologiczne. Tkwiąc w scholastyce, nie odcinał się jednak od prądów humanistycznych. Z zakresu teologii ogłosił podręcznik dogmatyki w oparciu o Sentencje Piotra Lombarda. Wydał też z własnymi komentarzami zbiory: hymnów kościelnych i sekwencji (prozy). W testamencie zapisał Akademii gromadzoną przez całe życie bibliotekę i poczynił legaty na instytucje i kościoły akademickie. Uległszy w 1533 r. atakowi apopleksji, zmarł w rok później 9 XI 1534 r. i został pochowany w kościele św. Floriana.

I.

1. Expositio hymnorumque interpretatio ex doctoribus in gymnasio Cracoviensi pro iuniorum eruditione ac eorum in sacris litteris institutione conflata. [Cracoviae] 1516 opera Joannis Haller 4° k. 132, nlb. 5.

2. Epithome conclusionum theologicalium pro introductione in quattuor libros sententiarum magistri Petri Lombardi... utile. In Gracchovia 1521 apud Joannem Haller 4° k. nlb. 1, k. 149, nlb. 2.

3. Prosarum dilucidatio ac earundem interpretatio pro studiosorum eruditione in gymnasio Cracoviensi elaborata. Cracoviae 1530 per Florianum Unglerium 4° k. nlb. 3, k. 85.

II.

1. Iudicium Cracoviense... congestum... ad annum 1494. B. m. r. 4° k. nlb. 6 (prognostyk).

2. Toż ad annum 1495. B. m. 1494 4° k. nlb. 8.

3. Computus novus totius fere astronomiae fundamentum pulcherrimum continens. Liptzk 1504 per Jacobum Tanner 4° k. nlb. 14. (Wydane anonimowo, autorstwo FALKENERA podane dopiero przy drugim wydaniu). — Toż. Cracoviae 1507 [Joannes Haller] 4° k. nlb. 14.

4. Congestum logicum. Cracoviae 1504 impensis Joannis Haller 4° k. nlb. 29. — Toż znacznie rozsz. i pod zm. tyt.: Introductorium dyalecticae quod congestum logicum appelatur. B. m. [Cracoviae] 1509 [Joannes Haller] 4° k. nlb. 80. — Toż. Norimbergae 1511 per Joannem Weyssenburger 4° k. nlb. 84. — Toż. B. m. 1513 4°; Toż. Cracoviae 1515 in edibus Joannis Haller 4° k. nlb. 98. — Toż. Argentinae 1515 per Joannem Knoblouch 4° k. nlb. 64. — Toż. Cracoviae 1522 in aedibus Joannis Haller 4° k. nlb. 79.

5. Introductionum astronomiae Cracoviense elucidans Almanach. Cracoviae 1506 [Ungler] 4° k. nlb. 21. — Toż. Cracoviae 1507 [Haller] 4° k. nlb. 16. — Toż. Cracoviae 1513 impensis Joannis Haller 4° k. nlb. 23. — Toż. [Cracoviae] 1517 (Joannes Haller) 4° k. nlb. 23.

6. Epithome figurarum in libros phisicorum et de anima Aristotelis in gymnasio Cracoviensi elaboratum. [Cracoviae] 1518 opera Joannis Haller 4° k. nlb. 97.

III.

BARYCZ H.: Falkener Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 357-358, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 154-155, tamże literatura. — Ponadto: PALACZ R.: Michał Falkener z Wrocławia. Stan badań. *Mater. i Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. i Średn.* Ser. A. T. 6: 1966 s. 35-91; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI wieku. Wr. 1966 s. 201-218; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 112; RYBICKI P.: Odrodzenie. Tamże, s. 227, 259, 284, 286, 299; KUKSEWICZ Z.: Problematyka psychologiczna w polskiej filozofii XV w. W: *Filozofia polska XV wieku.* Pod. red. R. PALACZA. W. 1972 s. 136, 138-139, 141, 158-160. 164, 171, 174, 181, 187-189; MARKOWSKI M.: Nauki ścisłe na Uniwersytecie Krakowskim w XV w. Tamże, s. 196, 198, 201, 213, 225, 248; TENŻE: Metodologia nauk, logika i teoria poznania na Uniwersytecie Krakowskim

w XV wieku. Tamże. s. 263, 269; PALACZ R.: Z badań nad filozofią przyrody na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku. Tamże, s. 328, 335-336, 343, 356-358, 366; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 153.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Fankidejski Jakub, krypt.: F.J., (1844-1883), wikariusz katedralny, wykładowca Collegium Marianum w Pelplinie, historyk Kościoła.

Urodził się 23 V 1844 r. w Wielbrandowie k. Starogardu. Pochodził ze spolszczonej niemieckiej rodziny chłopskiej. W latach 1857-1866 uczęszczał do gimnazjum w Chełmnie, studia teologiczne odbył w Monasterze i Fryburgu Badeńskim, wieńcząc je licencjatem z teologii, uzyskanym w 1869 r. Po przyjęciu 11 VI 1870 r. święceń kapłańskich w Pelplinie, objął stanowisko wikariusza katedralnego i wykładowcy przy Collegium Marianum w Pelplinie. W 1878 r. został sekretarzem Wydziału Teologicznego Tow. Naukowego w Toruniu. Przyczynił się do rozwoju szkoły pelplińskiej, dając początek badaniom nad historią diecezji chełmińskiej. Od 1879 r. współpracował z redakcją Słownika Geograficznego Królestwa Polskiego, będąc autorem opisów wielu miejscowości Prus Królewskich. Zmarł na gruźlicę 6 VI 1883 r.

I.

1. Obrazy cudowne i miejsca w dzisiejszej Diecezji Chełmińskiej podług urzędowych akt kościelnych opisał... Pelplin 1880 J. N. Roman, Czczionkami St. Romana 8° s. XVI, 257.

2. Utracone kościoły i kaplice w dzisiejszej Diecezji Chełmińskiej podług urzędowych akt kościelnych opisał... Pelplin 1880 J. N. Roman, Czcionkami St. Romana 8° s. XVI, 372.

3. Pokuta publiczna w polskim Pomorzu i na Ziemi Chełmińskiej. *Prz. Kośc.* R. 2: 1881 nr 30 s. 233-235; nr 31 s. 241-243; nr 32 s. 249-250.

4. Klasztory żeńskie w Diecezji Chełmińskiej. Pelplin 1883 Nakł. J. N. Romana, Druk. St. Romana 8°, s. VIII, 278, nlb. 2.

5. Artykuły w Słowniku Geograficznym Królestwa Polskiego.

II.

1. List do Przeglądu Katolickiego „Z Szawelskiego". *Prz. Katol.* R. 15: 1878 nr 42 s. 665-666.

III.

CZAPLEWSKI P.: Fankidejski Jakub. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 368, tamże literatura. — Ponadto: [Śp.] Ks. Jakób Fankidejski. *Kron. Rodz.* T. 11: 1883 s. 415; Fankidejski Jakub. W: *Podr. Enc. Kośc.* T. 11/12 s. 202; MAŃKOWSKI A.: Drukarstwo i piśmiennictwo w Pelplinie. Pelplin 1929 s. 49; CZAPLEWSKI P.: Collegium Marianum 1836-1936. Pelplin 1936 s. 17, 20, 21, 38; LIEDTKE A.: Tradycje naukowe Pelplina. *Stud. Pelpl.* 6: 1969 s. 23; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1973. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 374; SMOLEŃSKI S.: Teologia moralna w XX wieku. Tamże s. 274.

Ks. Józef Mandziuk

Fantini Albert († 1516), franciszkanin konw., profesor Akademii Krakowskiej, komentator Jana Duns Szkota.

Fantini był w zasadzie filozofem, jednakże ze względu na ogłoszone przezeń wprowadzenie (Introductio in doctrinam...) do nauki Jana Duns Szkota, także teologiczne, umieszczamy go wśród teologów.„

Pochodził z Włoch i tam zdobył wykształcenie oraz wstąpił do zakonu franciszkanów konw. Po uzyskaniu doktoratu teologii na Uniwersytecie w Bolonii wykładał w tej uczelni w latach 1512-1514 filozofię moralną. Zachęcony przez bawiącego na Soborze Laterańskim V prymasa J. Łaskiego przybył pod koniec 1514 r. do Krakowa i rozpoczął wykładać w krakowskiej Akademii w duchu skotystycznym. Chociaż dorównał poziomem krakowskim skotystom Michałowi Twarogowi z Bystrzy-

kowa i Janowi ze Stopnicy, spotkał się w Uniwersytecie z krytyką ze strony profesorów nieskotystów. W zakonie franciszkanów został prowincjałem prowincji polsko-czeskiej oraz komisarzem prowincji wymienionej i węgierskiej. Wprowadzając w rozluźnione życie klasztorne dawniejszą obserwę zakonną, natrafił na silną opozycję zakonników i poniósł 5 lub 6 IX 1516 r. śmierć tragiczną.

I.

1. Introductio in doctrinam Doctoris Subtilis modos distinctionum et identitatum alios quoque terminos obscuriores eiusdem doctrinae declarans, antiquorum scotisantium dicta solvens rationibus quorundam recentiorum quibus impugnantur solutis in gymnasio Cracoviensi congesta. Cracoviae 1515 per Florianum Unglerium 4° k. 10. — Toż. Cracoviae [1519] per Hieronymum Vietorem 4° k. A.-Bd.

II.

1. Formalitates secundum vitam Scoti... nec non et destructio universalium realium contra reales ut opposita iuxta seposita magis elucescant. Cracoviae b. r. [1515] impressum per me Florianum Unglerium 4° k. 16. Dedyk. Janowi Łaskiemu posłowi króla u Leona X.

2. Introductio in terminorum cognitionem. Cracoviae b. r. [1515] per me Florianum Unglerium 4° k. 163.

III.

BARYCZ H.: Fantini Albert. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 368-369, tamże literatura. — Ponadto: RECHOWICZ M.: Początki i rozwój kultury scholastycznej (do końca XIV wieku). *Dzieje teologii.* T. 1 s. 73; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 294.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Faściszewski Stanisław Franciszek (2 poł. XVII w.), kaznodzieja katedry wileńskiej, autor dysertacji dogmatycznej.

Faściszewski studiował na Uniwersytecie Wileńskim, zdobywając mistrzostwo sztuk wyzwolonych i filozofii. Jako student teologii odbył w 1673 r. dysputę z zakresu teologii. Przez szereg lat był kaznodzieją w katedrze w Wilnie. Inne szczegóły z jego życia są nieznane.

I.

1. Conclusiones ex universa theologia, quas... publicae proposuit disputationi... [Vilnae] 1673 2°.

II.

1. Memoria magnae spei Magnifici D. Domini Basilii Emanuelis Brzostowski... relicta per... Vilnae 1668 Typis Academiae Societatis Jesu 4° ark. 2.

2. Agni Junossiani de terris in coelos evecti aurei velleris docora lumen pretium pondus in funeralibus exequiis... Vladislai Smogorzewski... porrecta a... Vilnae 1670 Typis Academiae Societatis Jesu 2° k. nlb. 12.

III.

Szczegóły biograficzne z pism Faściszewskiego; ESTREICHER K. T. 16 s. 174.

Ks. Józef Mandziuk

Faunt (Anglus, Fanteus, Faunteus) Artur Wawrzyniec (1552-1591), jezuita, polemista.

Urodził się w Ladeaster w hrabstwie Lancaster w Anglii w 1552 r. Należał do tych młodych Anglików, którzy ze względu na swoją wierność dla Kościoła Katolickiego musieli opuścić ojczyznę. W Lowanium, dokąd został wysłany przez ks. Wilhelma Allenna, późniejszego kardynała, zdobył wykształcenie humanistyczne i filozoficzne. Do Towarzystwa Jezusowego wstąpił w 1570 r. Studia teologiczne odbył w latach 1576-1580 w Kolegium Rzymskim. Był słuchaczem Roberta Bellarmina, który w tym czasie wykładał teologię polemiczną. Po ukończeniu studiów teologicznych wysłany do Polski podjął w kolegium poznańskim wykłady z teologii polemicznej i moralnej. Z wykładów Faunta korzystali nie

tylko alumni Seminarium Diecezjalnego i młodzi jezuici, ale także księża diecezjalni i najstarsza młodzież studium humanistycznego, tzw. retorzy. Uzupełnieniem wykształcenia w teologi polemicznej były publiczne dysputy na temat zagadnień spornych między katolikami a innowiercami, organizowane przez Faunta w czasie inauguracji roku szkolnego: o Kościele (1582), o prymacie papieża (1583), o kulcie świętych (1584), o Eucharystii (1586), o kapłaństwie (1588). Tezy dyskutowane publicznie wydawano później drukiem. Oprócz tych krótkich druków Faut wydał swoje rozprawy polemiczne o Kościele (1584) i Eucharystii (1590) oraz przygotował do druku dzieło A. Possewina: „Notae divini verbi" (1586). Dzieło: „De centroversiis inter ordinem ecclesiasticum et saecularem in Polonia" (1587) było owocem narad, prowadzonych przez prymasa S. Karnkowskiego z wybitnymi osobistościami kościelnymi i świeckimi w czasie sejmu konwokacyjnego (2 II-9 III 1587), w których Faunt brał czynny udział.

W czasie swojego pobytu w kolegium poznańskim Faunt oprócz wykładów teologii, które prowadził do 1590 r., uczył j. greckiego (1581--1584), pełnił obowiązki moderatora Sodalicji Mariańskiej (1581-1587) oraz doradcy rektora.

W 1590 r. przeniesiony do Wilna, by objąć katedrę teologii scholastycznej w jezuickiej Akademii, został promowany na doktora teologii i dopuszczony do uroczystej profesji czterech ślubów. Zmarł 28 II 1591 r. jako ofiara epidemii.

I.

1. Assertiones theologicae de Christi in terris ecclesia, quaenam et penes quos existat. Propositae in collegio Soc. Jesu Posnaniensi in autumnali studiorum innovatione... Posnaniae 1582 in Offic. Typogr. Joannis Wolrabi 4° k. nlb. 22.

2. Disputatio theologica de D. Petri et Romani Pontificis successoris eius in Ecclesia Christi principatu. In Collegio Posnaniensi Soc. Jesu anno 1583 die Oct. 4 publice proposita...Posnaniae 1583 ex Typogr. Joannis Wolrabi 4° s. 72 k. 1.

3. De Christi in terris Ecclesia, quaenam et penes quos existat. Libri quibus *Calvinianos Lutheranos et caeteros, qui* se Evangelicos nominant, alienos a Christi ecclesia esse argumentis signisque clarissimis demonstratur, et simul Apologia assertionum eiusdem inscriptionis *contra falsas Antoni Sadeelis* criminationes continetur. Posnaniae 1584 excussum per Joan.Wolrab 4° k. 12 s. 405 k. 1.

4. Doctrina catholica de sanctorum invocatione et veneratione per Theses explicata, et contra Lutheranos, Calvinianos caeterosque sanctorum honoris et implorationis oppugnatores defensa a... In Coll. Posnaniensi in publica disputatione proposita. Anno 1584 Octobris... Posnaniae [1584] excud. Joannes Wolrab 4° s. 89.

5. Coenae Lutheranorum et Calvinianorum oppugnatio, ac Catholicae Eucharistiae defensio. Comprehensa thesibus in Collegio Posnaniensi Societatis Jesu in publica disputatione propositis Anno 1586... Posnaniae 1586 in Offic. Typ. Joannis Wolrabi 4° s. 179; Toż, pars altera: De augustissimo Missae Sacrificio. Comprehensa thesibus in Collegio Posnaniensi Soc. Jesu in publica disputatione propositis Anno 1586... Posnaniae 1586, in Offic. Joannis Wolrabi 4° k. nlb. 2 s. 111.

6. De controversiis inter ordinem ecclesiasticum et saecularem in Polonia, ex iure diuino, regnique statutis, privilegiis ac praescriptione tractatio. In qua refellitur libellus quidam famosus et mordax *contra Quaerimoniam et postulata Cleri* in postremis Regni Comitiis Regi Regnique ordinibus publice oblata conscriptus. B. m. 1587 4° s. 178. — Toż. B. m. 1592 4° k. 6, s. 210, k. 3. — Toż. Cracoviae 1632 *in Officina Andreae Petricovii* 4° k. 5, s. 121 k. 7. — Toż. w: Melchior STEPHANIDES: Opuscula tam ecclesiastici, quam Equestris Ordinis, Nobilium virorum compositiones inter status negotio servientia... Cracoviae. A. Petricoviae 1632 4°.

7. Apologia libri sui de invocatione, ac veneratione sanctorum, contra falsas Danielis Tossani, Theologiae Calvinianae Professoris Heidelbergensis criminationes. Adiunctus est Apologiae liber ipse, cuius defensio suscipitur, in Germania nunquam

editus. Coloniae Agripp. 1589 Offic. Birckmannica, sumpt. Arnoldi Mylii. 8° s. 248.

8. Refutatio descriptionis Coenae Dominicae a Daniele Tossano professore Heidelbergen. Contra librum oppugnationis Coenae Calvinianae et Lutheranae eiusdem Fauntei, editae. Adiecta est eiusdem Auctoris brevissima confutatio thesium Zachariae Schilteri doctoris Lipsiensis de sacra scriptura et eius auctoritate. Posnaniae 1590 Typ. Joannis Wolrabi 4° k. 4, s. 130, k. 5.

9. Assertiones Theologicae. De ordinatione ac vocatione Ministrorum Luther. et Calvin. eorundemque sacramentis discutiendae in Collegio Posnaniensi Societatis Jesu, mense Octob. Anno MDXC. Praeside Laurentio Faunteo... respondente Stephano Sierakowski. Posnaniae 1590 in Offic. Typ. Joannis Wolrabi 4° k. 8. Przeciwko temu dziełu wydał Ae. HUNNIUS: Examen et refutatio assertionum Jesuiticarum Laur. Art. Fauntei de ordinatione ac vocatione ministrorum in ecclesiis reformatis. Stutgart 1607.

10. Synodalna mowa o źródłach kacerstwa i sposobie wytępienia. W: Constitutiones et decreta condita in provinciali Synodo Gnesnensi quam D. Stanislaus Karnkowski, archiepiscopus Gnesnensis... Petricoviae habuit Anno 1589... Pragae 1590. Typ. J. Othmarus 4° k. 2 s. 125, k. 4.

II.

1. Assertiones rhetoricae ac philosophicae, quae in Collegio Posnaniensi Soc. Jesu Anno 1582 in solenni studiorum innovatione disputandae proponuntur... Posnaniae 1582 in Offic. Joannis Wolrabi 1582 4° kk. 4 nlb.

2. Listy: 4 listy do C. Aquavivy, generała zakonu z 1583-1586. Rkps ARSJ, Germanica 161-163, 166. Do P. Campano z 1687. Rkps ARSJ, Germanica 167.

III.

DRZYMAŁA K.: Faunt Wawrzyniec. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6, s. 378, tamże literatura. — Ponadto: SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 a. 124-125; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 164; N[IEDZIELSKI] J.: Faunt Artur. W: *Podr. enc. kośc.* T. 11/12 s. 210; GRABOWSKI T.: Skarga na tle literatury religijnej w Polsce wieku XVI. Kr. 1913 s. 260, 261, 355, 630; WUJEK J.: Korespondencja. Wyd. J. SYGAŃSKI. P. 1917 s. 144. 145, 152, 153, 154, 159; SZUMSKA U.: Anglia a Polska w epoce humanizmu i reformacji. Związki kulturalne. Lw. 1938 s. 115-116; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o mszy św. Ser. 1. P. 1962 s. 227; PIECHNIK L.: Działalność jezuitów na polu szkolnictwa w Poznaniu w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 30: 1969 s. 194; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywnokontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 98, 144, 136--138, 148-149, 151, 153-155. — ARSJ. Polonica 6, 7-II, (katalogi zakonne); Germanica 161-163, 166, 167. 169 (Korespondencja).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Faygiel (Fagel) Franciszek, krypt.: F.F.P.K.P., X.F.F.P.I.K.P., (1777--1836), prałat kapituły przemyskiej, pastoralista.

Pochodził z szlacheckiego rodu Faglów h. Rawicz, urodzony 20 IX 1777 r. w Zarszynie lub Nowosielcach k. Sanoka z ojca Stanisława i matki Apolonii Koralewskiej. Po ukończeniu gimnazjum w Rzeszowie studiował teologię we Lwowie jako alumn Seminarium Generalnego dla diecezji przemyskiej. Święcenia kapłańskie przyjął w 1800 r. W tymże roku objął posadę w Drohobyczu, najpierw jako kaznodzieja polsko-niemiecki, a w 1803 r. jako proboszcz, pełniąc równocześnie od 1809 r. obowiązki drohobyckiego dziekana. Manifestowana przez Faygla radość z powodu wkroczenia do Galicji w 1809 r. wojska polskiego ściągnęła nań niełaskę władz austriackich i niedopuszczenie go w 1811 r. do kanonii kapitulnej. Jednakże w 1814 r. wszedł do kapituły, a w 1820 r. został jej prepozytem. Objął także rektorat reaktywowanego w Przemyślu w 1820 r. przez bpa A. Gołaszewskiego Seminarium Duchownego i pozostawał na tym stanowisku do 1835 r. W latach 1820--1836 był wikariuszem generalnym i oficjałem bpa Gołaszewskiego, J. Potoczky'ego i M. Korczyńskiego. Podczas wakansów po śmierci Gołaszewskiego i Potoczky'ego rządził diecezją jako wikariusz kapi-

tulny. W uznaniu zasług został w 1833 r. infułatem. Zmarł w Przemyślu 10 III 1836 r. i został pochowany na miejscowym cmentarzu. W katedrze posiada tablicę nagrobną.

Współcześnie uchodził Faygiel za męża uczonego, opublikował wszakże tylko 4 nieduże rozprawki.

I.

1. O bractwach pobożnych w chrześcijańsko-katolickim Kościele. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 3: 1835 z. 1 s. 21--27; z. 2 s. 27-30.

2. Obraz prawego kapłana i współpracownika parafialnego. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 5: 1837 z. 2 s. 32-41; z. 3 s. 24-32; z. 4 s. 28-37.

II.

1. O Jerozolimie, o kościele Grobu ś.... Wiadomość wyjęta z dzieła pt. Najnowsza podróż do Palestyny w roku 1831... *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 3: 1835 z. 4 s. 95-103; Zm. tyt.: O stanie Jerozolimy, Betleemie, Nazarecie. R. 4: 1836 z. 2 s. 90-97.

2. [Protestanckie kościoły w Niemczech.] Wiadomość o podróżach odbytych przez x. England biskupa w Charleston w północnej Ameryce. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 4: 1836 z. 3 s. 89-95.

3. [Iż na małej plebanii szczęśliwym być można. O trudach misjonarzy w Ameryce. O przeciwnościach, jakie katolików spotykają tamże. O braku tamże duchowieństwa i skąd pochodzi w młodzieży dzisiejszej zepsucie.] *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 4: 1836 z. 4 s. 103--110.

III.

KWOLEK J.: Faygiel Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 378-379, tamże literatura. — Ponadto: TENŻE: „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy". Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. D. BALIC. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 217-218.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Federowicz Maciej Stanisław (1686-1744), prałat krakowskich kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, autor konkluzji teologicznych.

Studia w Akademii Krakowskiej rozpoczął w 1708 r. i po otrzymaniu bakalaureatu został seniorem szkoły św. Szczepana, a w 1713 r. promował się na magistra sztuk wyzwolonych. Święcenia kapłańskie przyjął w 1710 r. i wkrótce potem został kanonikiem kapituły kolegiackiej św. Anny w Krakowie, przechodząc w niej wszystkie stopnie. Już wtedy (1713) zaczął interesować się zagadnieniami teologicznymi, dając temu wyraz w dziele programowo filozoficznym („Conclusiones ex universa philosophia..." 1713), którego jednak główną część poświęcił m. in. rozważaniu prawd teologicznych według nauki św. Tomasza, o nieśmiertelności duszy ludzkiej i jej bezpośrednim stworzeniu przez Boga. Na podstawie tej dysertacji doszedł do kolegiatury mniejszej, a wkrótce potem został profesorem wymowy oraz dyrektorem kolonii akademickiej w Pińczowie (1715-1718). Po powrocie do Krakowa został przyjęty w 1721 r. do Kolegium Większego i otrzymał katedrę profesora filozofii. Bakałarzem teologii został w 1725 r., ale późniejsze jego próby zdobycia doktoratu teologii zostały udaremnione sprzeciwem Wydziału Teologicznego (1740) z nieznanej bliżej przyczyny. Postępując równocześnie w karierze kościelnej został m. in. kanonikiem kapituły kolegiaty św. Floriana (w której doszedł do godności kustosza) i z prezenty uniwersyteckiej otrzymał probostwo w Janinie i Proszowicach. Zmarł 20 III 1744 r.

I.

1. Conclusiones ex universa philosophia speculativa, menti Aristotelis et angelici doctoris divi Thomae conformes. Cracoviae b.r. [1713] Typis Francisci Cezary 2° k. nlb. 8.

II.

1. Lauretum Palladis.. apertum XXI viris secundae laureae candidatis... Cracoviae 1713 Typis Universitatis 2° k. nlb. 13.

2. Eridanus aureis... D. Thomas Aquinas redeunte annua suae solennitatis die... cultu productus. Cracoviae 1718 Typis Academicis 2° ark. 5.

3. Quaestio methaphisica de obiecto metaphysicae.. pro loco in Collegio Maiori obtinendo, publice ad disputandum proposita. Cracoviae 1721 Typis Universitatis Cracoviensis.

III.

BARYCZ H.: Federowicz Maciej Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 381-382, tamże literatura. — Ponadto: MUCZKOWSKI J.: Rękopisma M. Radymińskiego. Kr. 1840 s. 75; JOCHER A.B.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol., poz. 1498; ESTREICHER K. T. 15 s. 99; T. 16 s. 183-185; T. 17 s. 212, t. 22 s. 376. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 165.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Feliński Julian (1826-1885), zmartwychwstaniec, później sekularyzowany, profesor Akademi Duchownej w Warszawie, dogmatyk.

Pochodził z drobnej szlachty, osiadłej w Wojutynie na Wołyniu, urodzony 21 VIII 1826 r. z ojca Gerarda i matki Ewy z Wendorffów, słynnej sybiraczki i pamiętnikarki. Jego starszym bratem był Zygmunt Szczęsny arcybiskup warszawski, a stryjem Alojzy, autor „Barbary Radziwiłłówny". Julian uczył się prywatnie pod kierunkiem profesorów skasowanego Liceum Krzemienieckiego, a po wywiezieniu matki w 1838 r. za udział w spisku Szymona Konarskiego do Berezowa nad Obią (ojciec umarł w 1833 r.), zaopiekował się nim Dariusz Poniatowski i pomógł mu materialnie do ukończenia gimnazjum i Uniwersytetu w Kijowie. Następnie udał się Feliński do Rzymu, i mieszkając u zmartwychwstańców, odbył studia teologiczne na Uniwersytecie Gregoriańskim, zakończone doktoratem teologii.

W 1862 r. przyjął święcenia kapłańskie w Warszawie z rąk swego brata arcybpa Zygmunta Szczęsnego i objął stanowisko ojca duchownego alumnów miejscowej Akademii Duchownej oraz adiunkta przy katedrze teologii dogmatycznej. Po przejściu w stan spoczynku ks. Józefata Szczygielkiego zgłosił się Feliński za radą arcybiskupa do konkursu na wakującą katedrę. Ponieważ z 3 zgłoszonych kandydatów Feliński napisał najlepszą rozprawę, otrzymał katedrę. Niestety wykładał tylko 1 semestr, gdyż z powodu słabego zdrowia musiał z katedry zrezygnować i wyjechać na kurację na Sycylię. W 1863 r. wstąpił w Rzymie do zgromadzenia zmartwychwstańców, które jednak po 1880 r. opuścił z powodu różnicy zdań z generałem zgromadzenia Piotrem Semenką odnośnie do zmian w dotychczasowej regule. Ostatnie lata spędził jako ksiądz świecki częściowo przy bracie arcybiskupie, który od 1883 r. rezydował w Dźwiniaczne na Podolu, częściowo we włoskich i austriackich miejscowościach kuracyjnych. Feliński był dobrze wykształconym teologiem i świątobliwym kapłanem. Zmarł na gruźlicę płuc w Gorycji i tam został pochowany.

I.

1. Teokracja i cezaropapizm. Kilka uwag z powodu odczytu p. Stanisława Smolki na posiedzeniu publicznym Akademii Umiejętności dnia 3 maja br. [1882]. Spór o biskupstwo krakowskie za czasów Kazimierza Jagiellończyka. (*Czas.* 1882 nr 109, 110, 112, 113). *Prz. Lwow.* R. 12: 1882 t. 24 s. 148-154, 177-182, 220-226, 262-264.

2. Bóg i wolność. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 7 s. 179-189. Fragment rozpoczętego dzieła, podany do druku przez arcybpa Felińskiego.

II.

1. Red.: Katechizm wyższy dogmatyczno-etyczny. Cz. 1: Dogmatyka. Przejrzane i popr. przez... Jazłowiec 1906 [SS. Niepokalanki] 8° s. 144. Główny autor nieznany.

2. Listy: Do brata Zygmunta Szczęsnego, 12 listów do H. Kajsiewicza, do P. Semenenki. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Do sprawy polskiej w Rzymie od r. 1861-1864. *Prz. Pol.* R. 34: 1899 t. 1 s. 270-300, 484-503; T. 2 s. 60-87, 298-320; R. 35: 1901 t. 4 s. 66-84. 288-295.

III.

PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 122; KWIATKOWSKI W.: Historia zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego 1842-1942. Albano [1942] s. 248, 251, 284-286, 288, 293, 297, 305, 307, 309, 310-312; OBERTYŃSKI Z.: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. T. 1-2. W. 1949. *Studia Hist.-Eccles.* T. 6-7 według indeksu; PIEKUT S.: Rzymska przyjaźń Kraszewskiego. *Kultura.* (Paryż). R. 12: 1964 nr 1/2 s. 185-191; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 według indeksu.

Ryszard Żmuda

Feliński Stanisław (1828- po 1880), kanonik hon. kapituły mińskiej, autor pracy o jasnogórskim obrazie M. B.

Pochodził z zagonowej szlachty z pogranicza Polesia i Wołynia, nie był jednak krewnym ani poety Alojzego, ani arcybpa Zygmunta Szczęsnego Felińskich. Teologii uczył się w Seminarium Duchownym w Żytomierzu i w 1853 r. przyjął święcenia kapłańskie. Wnet znalazł się w diecezji mińskiej na stanowisku kaznodziei katedralnego i kapelana mińskiego zakładu dobroczynnego. W 1863 r. przebywał w Lublinie w charakterze kapelana wojskowego, później na terenie archidiecezji mohylewskiej, a pod 1878 r. jest notowany jako kapelan 5 i 6 dywizji kawaleryjskiej i honorowy kanonik miński. Tym ostatnim został przed 1869 r. tzn. przed kasatą diecezji mińskiej. Zmarł po 1880 r. w Mińsku.

Z dorobku pisarskiego Felińskiego zasługuje na uwagę jego broszura o obrazie Matki Boskiej Częstochowskiej i artykuł o nieśmiertelności duszy. Kilka napisanych przezeń drobnych powieści nie posiada wartości literackich.

I.

1. Opisanie krótkie początku obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej na Jasnej Górze z dodaniem modlitw do Najśw. Marii Panny. W. 1877 16° — Toż. Wyd. 2. W. 1878 Nakł. autora 16° s. 22. — Toż. Wyd. 3. W. 1879 Nakł. autora 16° s. 27. — Toż. w j. ros. Opisanje ikony Čenstochovskoj Božiej Materi Pokrovitielnicy vsiech Christian na Jasnej Gorie. Pierievedeno s pokskogo... 3 izdania. W. 1879 w Tipografii M. Zienkieviča i W. Noakovskogo 16° s. 15.

2. Artykuł o nieśmiertelności duszy. W. 1880. Nakł. autora 16° s. 14. — Toż. Wyd. 2 popr. W. 1883 Druk. M. Zienkiewicza i W. Noakowskiego 16° s. 19.

II.

1. Czyn szlachectwa. Wspomnienie z lat młodocianych. Wil. 1856 12°.

2. Kazania na niektóre niedziele i uroczystości roku przez... W. 1858 Druk XX. Misjonarzy 8° s. 52. — Toż. W. Druk. J. Ungra 8° s. 72. — Toż. rozsz. z dodaniem życia Chrystusa Pana przez... W. 1878 H. Trenkler, Czcionkami M. Zienkiewicza i W. Noakowskiego 16° s. III, nlb. 1, 153.

3. Złoty medalik. Powieść moralna, oryginalnie napisana przez... Wil. 1859 A. Syrkin 16° s. 31.

4. Majowa nowenna czyli dziewięciodniowe nabożeństwo do N. Marii P. Wil. 1861 Zawadzki, Druk. J. Dworca w Mińsku 8° s. 65.

5. Chciwość ukarana. Powieść. Wilno 18?. (Do wydania tego nie udało się dotrzeć.) — Toż. Wyd. 2. Wil. 1861 A. Syrkin 16° s. 72.

6. Krótki katechizm Kościoła Rzymsko-Katolickiego. Mińsk 1862 Druk. J. Dworca 8° s. 58. — Toż. W. 1881 E. Wende i Sp., Druk. A. Ginsa 16° s. 69. nlb. 1.

7. Zemsta. Powieść. Wil. 1864 16° s. 64.

8. Wyd. zbior.: Powieści: Czyn szlachetny. Złoty medalik. Chciwość ukarana. Zemsta. W. 1878 D. Lange 16° s. 120. — Toż. w j. franc. Quatre contes: 1. Une action genéreuse. 2. La petite médaille d'or. 3. La cupiditè punie. 4.

La vengeance. Varsovie 1878 Impr. M. Zienkiewicz et V. Noakowski. 12° s. 112.

III.

FELIŃSKI Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 11/12 s. 226; POPIEL W.: Pamiętniki. T. 1. Wyd. J. URBAN. Kr. 1915 s. 4; KAUSHAR A.: Echa przeszłości. W. 1917 s. 116; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce. Wyd. 2. Kr. 1917 s. 376; WYCZAWSKI H.E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński. W. 1975 s. 29.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Feliński Zygmunt Szczęsny (1822-1895), arcybiskup warszawski, potem arcybiskup tyt. Tarsu, popularyzator teologii, pamiętnikarz.

Urodził się 1 XI 1822 r. w drobnoszlacheckiej rodzinie w Wojutynie na Wołyniu jako syn Gerarda i Ewy z Wendorffów. Poeta Alojzy Feliński był jego stryjem. Feliński uczył się początkowo pod kierunkiem prywatnych nauczycieli, potem w szkole parafialnej w Nieświczu. Do gimnazjum uczęszczał w Klewaniu, następnie kontynuował naukę w Krzemieńcu prywatnie u zdymisjonowanych profesorów Liceum Krzemienieckiego. W wieku lat 15-tu osierocił go ojciec. Po aresztowaniu i zesłaniu w 1838 r. na Sybir matki za udział w sprzysiężeniu Szymona Konarskiego zaopiekował się Felińskim Zenon Brzozowski z Sokołówki na Podolu, na którego koszt ukończył Wydział Matematyczny na Uniw. Moskiewskim. Odbył też w Moskwie praktykę urzędniczą. W 1845 r. objął Feliński posadę sekretarza u swego opiekuna Brzozowskiego. Ten ostatni, chcąc go przygotować należycie do zawodu wychowawcy jego dorastających synów, wysłał go za granicę. W Paryżu wszedł Feliński w bliższe stosunki z wielu polskimi emigrantami, w tym i ze Słowackim. Chodził też na wykłady do Sorbony i Collège de France Na wieść o wybuchłym w 1848 r powstaniu w Poznańskiem wybrał się tam, aby walczyć o wolność Polski. Po jego upadku wrócił do Paryża i objął obowiązki wychowawcy młodych Brzozowskich, ponieważ rodzina jego opiekuna przybyła na dłuższy pobyt do Francji.

W 1851 r. wrócił Feliński do kraju i po kilkumiesięcznym pobycie w Wojutynie u zwolnionej z zesłania matki wstąpił do Seminarium Duchownego w Żytomierzu. Po roku studiów wysłano Felińskiego do Akademii Duchownej w Petersburgu. Jeszcze przed jej ukończeniem arcybp mohylewski Ignacy Hołowiński wyświęcił go na kapłana 8 IX 1855 r. Studia w Akademii zakończył stopniem magistra teologi. Początkowo pracował jako wikariusz w dominikańskiej parafii św. Katarzyny w Petersburgu i jako nauczyciel w ich szkole parafialnej. W nawiązaniu do inicjatywy ks. Konstantego Łubieńskiego powołał do życia zgromadzenie zakonne Rodziny Marii. W 1857 r. zamianowano Felińskiego ojcem duchownym alumnów Akademii Duchownej, a w 1860 r. profesorem filozofii.

W 1861 r. został Feliński niespodziewanie wysunięty przez cara Aleksandra II na arcybiskupa warszawskiego i prekonizowany 6 I 1862 r. przez pap. Piusa IX. Z powodu otwarcia bez otrzymania gwarancji rządowych warszawskich kościołów, zamkniętych przez wikariusza kapitulnego Białobrzeskiego za sprofanowanie katedry i świątyni bernardynów, oraz z powodu przeciwdziałania ruchowi stronnictwa czerwonych, prących do nieprzygotowanego powstania, był Feliński ostro zwalczany przez spiskowców, a następnie powstańców. Nie mniej i rząd był zeń niezadowolony dla jego licznych protestów, składanych

władzom rządowym na skutek stosowanych wobec Polaków represji. W archidiecezji rozpoczął akcję reformy na wszystkich odcinkach administracyjnych i duszpasterskich. Po słynnym liście do cesarza Aleksandra II, w którym błagał cara o litość nad pokonanymi powstańcami i nad narodem, poszedł Feliński 14 VI 1863 r. na 20-letnie zesłanie do Jarosławia nad Wołgą. Tam zorganizował mimo zakazu rządowego opiekę duszpasterską nad katolikami i przygotował środki materialne na budowę świątyni parafialnej. Opiekował się również zesłańcami. Wolny czas obracał na pracę pisarską.

W 1883 r. został arcybp Feliński ułaskawiony, lecz bez możności powrotu do Kongresówki. Arcybiskupstwa warszawskiego zrzekł się już wcześniej na ręce pap. Leona XIII. Jako arcybiskup tyt. Tarsu zamieszkał w Dźwiniaczce na Podolu galicyjskim w rezydencji Kęszyckich. Pełnił tu do śmierci obowiązki kapelana i duszpasterza okolicznej ludności. Poza tym organizował dalej zgromadzenie Rodziny Marii, przygotowywał do druku napisane w Jarosławiu dzieła, zbudował w Dźwiniaczce kościół i szkołę, roztaczał opiekę nad powracającymi z wygnania w Rosji księżmi.

Zmarł arcybp Feliński w Krakowie 17 IX 1895 r. w opinii świętości, a 19 IX został uczczony manifestacyjnym pogrzebem. Zwłoki przewieziono do Dźwiniaczki do grobowca Kęszyckich. W 1921 r. sprowadzono je do Warszawy i znowu wśród urządzonych na wielką skalę uroczystości pogrzebowych złożono je w podziemiach katedry. W 1975 r. ukończono w Warszawie proces apostolski w sprawie jego beatyfikacji.

I.

1. Wspomnienie z życia i zgonu Ignacego Hołowińskiego spisane na żądanie kolegów przez jednego z uczniów jego. *Dz. Warsz.* R. 6: 1856 nr 36-48. — Toż. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 30 s. 423--445, 481-519. — Toż w: [I. POLKOWSKI] S. PRAWDZICKI: Wspomnienia o Zygmuncie Szczęsnym Felińskim arcybiskupie metropolicie warszawskim. Kr. 1866 s. 263-316.

2. Wiara i niewiara w stosunku do szczęścia osobistego. Lw. 1886 Gubrynowicz i Schmidt 8° s. IV, 360.

3. Pod wodzą Opatrzności. Kr. 1888 Wł. L. Anczyc i Sp. 16° s. 101.

4. Wiedza chrześcijańska i bezbożna wobec zadań społecznych. Lw. 1889 Gubrynowicz i Schmidt 8° s. XX, 383.

5. Społeczeństwo wobec rozumu i wiary. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 24 s. 1-14, s. 157-168, 381-3896; R. 7: 1890 t. 25 s. 78-87; T. 26 s. 91-106, 400-419. — Toż. rozszerzone (o rozdz. 3, część 4, o rozdz. 7, 8, 10 i część 12) i pod zm. tyt.: Wiara i niewiara w stosunku do szczęścia społecznego. Kr. 1890 Wł. L. Anczyc i Sp. 8° s. 159.

6. Mój pobyt w Warszawie. Pamiętnik... skreślony własnoręcznie w jesieni 1894 r. dla autora pracy niniejszej. W: [W. PRZYBOROWSKI] Z. L. S.: Historia dwóch lat. Cz. 2 t. 5. Kr. 1896 s. 447--481.

7. Pamiętniki. T. 1-2. Wstępem opatrzył St. SMOLKA. Kr. 1897 Zgromadzenie Rodziny Marii 8° t. 1 s. XI, 436; T. 2 s. 306. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1911 Zienkiewicz i Chęciński 8° t. 1 s. XVI, 431; T. 2 s. 295. — Fragm. o Andrzeju Towiańskim wyd. R. KOSTRO: Biskup katolicki o Towiańskim. *Bies. Liter.* R. 31: 1907 s. 67-69, 109-111. — Fragm. pt. Znad Wołgi w: Ks. S. P. M[ACIĄTEK]: W ręce Ojca. W. 1931 Dom Prasy Katol. 8° s. 33-38. Fragmentu tego w drukowanych „Pamiętnikach" brak.

II.

1. Družestviennyja soviety čitannyje Felinskim w 1858 g. v Petersburge dlja studentov Rimsko-Katoličeskoj Duchovnoj Akademii. (Nieautoryzowane zapiski studenta Henryka KULWANOWSKIEGO). *Otec. Zapiski.* R. 28: 1866 t. 165 s. 26--42. — Toż w: *Vest. Zapad. Rossiji.* R. 4: 1865/66 kn. 5 s. 168-204. — Toż wyd. S. ŠOLKOVYČ w: Sbornik statej rozjasniajuščych polskoje dielo po otnošeniju k'zapadnoj Rossiji. R. 1885 s. 181-215.

2. List pasterski z I 1862 r. *Le Monde.* R. 1862 z. 19 II. — Toż. *Tyg. Katol.* (Grodzisk). R. 1862 nr 44 s. 421 nn. — Toż w: O. BEIERSDORF: Papiestwo wobec

sprawy polskiej w latach 1772-1864. Wybór źródeł. Wr. 1960 s. 422-431.

3. List pasterski z II 1862 r. Litogr. — Toż. w: [W. PRZYBOROWSKI] Z. S. L.: Historia dwóch lat. T. 4. Kr. 1895 s. 392-393.

4. [Adres do pap. Piusa IX podpisany w imieniu episkopatu Królestwa Polskiego z IX 1862 r.]. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 22: 1862 t. 10 s. 558-561. — Toż w: [I. POLKOWSKI] S. PRAWDZICKI: Wspomnienie o Zygmuncie Szczęsnym Felińskim... Kr. 1866 s. 139-140.

5. List pasterski z 19 IX 1862 r. z powodu adresu biskupów Królestwa Polskiego do Ojca św. podanego 1862 r. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 22: 1862 t. 10 s. 645-649.

6. List pasterski z 13 X 1862 r. W: [I. POLKOWSKI] S. PRAWDZICKI: Wspomnienie o Zygmuncie Szczęsnym Felińskim... Kr. 1866 s. 144-152.

7. Konferencje duchowne. T. 1-2. Lw. 1885 Gubrynowicz i Schmidt 8° t. 1 s. VIII, 300; T. 2 s. 221. — Toż. Wyd. 2. W. 1903 8° t. 1 s. 300; T. 2 s. 214. — Przedr. fragm. K. GÓRSKI: Duchowość chrześcijańska. Wr. 1978 s. 245-246.

8. Paulina córka Ewy Felińskiej. Lw. 1885 *Gubrynowicz i Schmidt* 8° s. IV. 320. — Fragm. *Prz. Pol.* R. 19: 1885 t. 1 s. 497-538. — Toż. Oprac. i streścił S. BEŁZA. W. 1916.

9. Prakseda. Legenda z teki Anhelego. *Bibl. Rodz.* R. 1887 s. 40-111.

10. Wiersze: Miesiąc maj; Lekarstwo; Bądź wola Twoja; Potęga łaski; Ratuj Mario; Tajemnica krzyża; Powrót do Ojca. *Echo Trzeciego zakonu.* T. 4: 1887 nr 10 s. 557-578; nr 11 s. 641; nr 12 s. 708-709; T. 5: 1887 nr 2 s. 66-67; nr 3 s. 140-142; nr 8 s. 450-451; nr 9 s. 514-515.

11. Ustawy Rodziny Marii albo Służebnic Ubogich. Kr. 1888. Wł. L. Anczyc i Sp. 16° s. 130. — Toż. Cz. 2: Ascetyczna ułożona przez... Lw. 1913 Związkowa Druk. 16° s. 55. — Toż. Cz. 2 pod zm. tyt.: Duch zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Marii napisany przez... założyciela... Lw. 1938 Bibl. Religijna 16° s. 55.

12. Oskar i Wanda. Obraz dramatyczny w 15 odsłonach. Z teki Anhelego. Kr. 1888 Wł. L. Anczyc i Sp. 16° s. 181.

13. Konferencje o powołaniu. Kr. 1890 Wł. L. Anczyc i Sp. 8° s. III, 269.

14. Nawoływanie narodu polskiego do wypełniania ślubów króla Jana Kazimierza i stanów Rzeczypospolitej zaprzysiężonych imieniem narodu w archikatedrze lwowskiej roku Pańskiego 1656. Lw. 1890 Druk. Ludowa 8° s. 24.

15. Wyd.: Pamiętniki Ksawery z Brzozowskich GROCHOLSKIEJ. Uporządkowane i dopełnione na podstawie własnych jej listów i współczesnych korespondencji. Kr. 1894 Nakł. autora. Druk. A. Słomskiego i Sp. 8° s. 925.

16. Ze wspomnień o Słowackim. *Czas* R. 1895 nr 156 s. 1; nr 158 s. 2-3. — Toż. *Kraj.* R. 1895 nr 29, 31, 32.

17. Wiersze: Odrętwienie. *Bies. Liter.* R. 26: 1902 t. 53 nr 21. — Prośba o natchnienie. Tamże, nr 23.

18. Nowy wianuszek majowy z tajemnic życia Marii... na Jej cześć uwity. (Zbiór wierszy). Lw. 1906 Druk. Katolicka J. Chęcińskiego 8° s. 98.

19. Nabożeństwo majowe z pieśni i rozmyślań ułożone, Lw. 1909 Druk. Spółka Wydawnicza „Polonia" 32° s. 397.

20. Listy: Do ces. Aleksandra II z 15 III 1863. *Journal des Débats.* R. 1863 5 VI. Toż. w: *Affaires de Pologne.* Exposé de la situation suivi de documents et de pièces justificatives communiqué aux membres du Sénat et du Corps Législatif par les seins du prince Czartoryski. Paris 1863 s. 43. Toż w: [I. POLKOWSKI] S. PRAWDZICKI: Wspomnienie o Zygmuncie Szczęsnym Felińskim... Kr. 1866 s. 247-248. Toż. pt. Ważny dokument. *Bies. Liter.* T. 83: 1917 s. 242-243. Toż w: O. BEIERSDORF: Papiestwo wobec sprawy polskiej w latach 1772-1864. Wr. 1960 s. 456-457. Toż w: R. ŻYLIŃSKA: Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński... Rzym 1965 s. 71-73. — Do H. Błotnickiego z 3 IV 1849. Wyd. L. MÉYET: Pogrzeb Juliusza Słowackiego. *Tyg. Ilustr.* R. 1896 nr 44 s. 862. Toż. Wyd. TENŻE *Bies. Liter.* T. 33: 1909 s. 198. — Do M.M. Borowskiej z 15 III 1886. Wyd. J. SWASTEK: Niedoszły rektor seminarium polskiego (w Detroit). *Sodalis.* R. 1962 nr 8 s. 241 nn. — 2 listy do M. Darowskiej z 12 X 1884 i 11 VI 1885. Wyd. Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. Cz. 2. W. 1949 s. 166-167, 182-183. — Do I. Domagalskiego z 11 I 1864. *Czas.* R. 17: 1864 nr 28. Toż. Wyd. [I. POLKOWSKI] S. PRAWDZICKI: Wspomnienie..., s. 238-242. — Do brata Alojzego z 21 XI 1844. Wyd. R. ŻYLIŃSKA: Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński..., s. 77-78. — 3 listy do brata Juliana z 11 XII 1861 i 31 III 1862 wyd. P. SMOLIKOWSKI: Do sprawy polskiej w Rzymie. *Prz. Pol.* R. 34: 1899 t. 133 s. 297-299, 498-501 i z 10 X 1884 wyd. Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwańcy a niepokalanki. Cz. 2 s. 164-166. — Do L. Grabowskiego z 20 II 1881. Wyd. W. SMOCZYŃSKI: Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński arcybiskup metropolita warszawski. Kr. 1896 s. 18-19. — Do Grocholskich z 1871. W: Pamięt-

nik Ksawery z Brzozowskich GROCHOLSKIEJ. (W przedmowie). Kr. 1894 s. 7-14. — Do T. Januszewskiego z 7 IV 1849. Wyd. A. MAŁECKI pt. Ostatnie chwile Juliusza Słowackiego. *Dzwonek.* R. 1: 1850 s. 55-59. Toż Wyd. [I. POLKOWSKI]. S. PRAWDZICKI: Wspomnienie..., s. 258-262. Toż. pt. Ostatnie chwile Słowackiego. *Kron. Rodz.* R. 11: 1883 nr 22 s. — Toż. *Gaz. Nar.* R. 22: 1883 nr 269. Toż. *Dz. Powsz.* R. 27: 1909 nr 93. Toż. w: R. ŻYLIŃSKA: Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński..., s. 68-70. — 4 listy do T. Januszewskiego z 5 VI, 2 VIII, 31 X, 28 XII 1849. Wyd. S. MAKOWSKI. Z. SUDOLSKI: W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. W. 1967 s. 172-178. — Do dyrektora gł. KRzWRiOP z 12 VI 1863: Protestacja... Sprawa ks. A. Konarskiego. *Dzwon Duch.* R. 1: 1863 nr 2 dod. s. 2. Toż pt. Konarski Agrypin. *Przyj. Dzieci.* R. 3: 1863 s. 248-250. Toż *Głos Kapł. Pol.* R. 1863 nr 10 s. 6-8. Toż. *Polska.* R. 1863 nr 3 s. 2-3. Toż w: [I. POLKOWSKI] S. PRAWDZICKI: Wspomnienie..., s. 217-221. — Do kard. M. Ledóchowskiego z 26 XII 1884. Wyd. R. ŻYLIŃSKA: Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński..., s. 77-78. — Do T. Łubieńskiego z 15 XII 1890. Wyd. [R. ŁUBIEŃSKI]: Konstanty Ireneusz Pomian hr. Łubieński... Kr. 1898 s. 448-449. — Do L. Mèyeta z 18 IV 1893 w: Pogrzeb Juliusza Słowackiego. *Tyg. Ilustr.* R. 1896 nr 44 s. 862-863. — Do F. Michałowskiego z 1879. *Kron. Rodz.* R. 45: 1912 nr 11 s. 171-172. O ostatnich chwilach F. Michałowskiego po 29 I 1889. Wyd. T. MATUSZEWSKI: Wspomnienie pośmiertne o śp. ks. Michałowskim. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 14 s. 219-220. Do A. E. Odyńca z 17 VII 1883. *Kron. Rodz.* Ser. 4. T. 11: 1883 s. 673-675. — 7 listów do pap. Piusa IX z 22 IV, 22 V, 1 VII, 24 VII, 8 X, 25 XII, 31 XII 1862 i 1 do kard. J. Antonellego z 10 III 1863. Wyd. Z. OLSZAMOWSKA-SKOWROŃSKA: Pie IX et l'insurrection polonaise... *Sacr. Pol. Mill.* T. 12: 1862 s. 57-70, 77-89, 93-97. Fragm. tych listów wyd. A. BOUDOU: Stolica święta a Rosia. Tłum. Z. OLSZANOWSKA-SKOWROŃSKA. T. 2. W. 1930 s. 223-224, 226-228, 231-232, 235-236, 241-242, 246-247. — Do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Prz. Rzeczy Pol.* R. 1862 s. 24-27. — 12 listów do E. Rogawskiej (przeważnie we fragm.) z 15 I. 16 VI 1885, 7 I 1888, 8 II 1889, 28 XII 1892, 28 XII 1893, 21 IX 1894, 9 III, 18 IV, 21 VI, 14 VII, 16VIII 1895. Wyd. W. SMOCZYŃSKI: Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński..., s. 26, 28-29, 39, 56-61, 65-66. — List do tejże z 31 X 1893 pt. Mogiła na Montmartre [Juliusza Słowackiego]. *Gaz. Lwow.* R. 86: 1896 nr 194. — Do P. Rzewuskiego z 5 XI 1883. Wyd. W. SMOCZYŃSKI: Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński..., s. 48-49. — Do P. Semenenki z 7 VIII 1883. Wyd. Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. Cz. 2 s. 282-293. — 3 listy do J. Siemieńskiego (fragm.) z 24 II 1892. V 1894, 17 V 1895. Wyd. W. SMOCZYŃSKI: Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński..., s. 51, 57, 67. — Do R. Sobańskiej. Wyd. W. WOLIŃSKI: Z korespondencji śp. arcybiskupa Felińskiego. *Kur. Pozn.* R. 24: 1895 nr 224, nr 225; — Do D. Souaillarda z 11 XII 1861. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Do sprawy polskiej w Rzymie. *Prz. Pol.* R. 34: 1899 t. 133 s. 299-300. — Do J. Zamoyskiej z 11 IX 1890. Wyd. W. SMOCZYŃSKI: Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński..., s. 51-55. — Do tejże z 17 VI 1891. Wyd. R. ŻYLIŃSKA: Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński..., s. 74-76. — List otwarty do pana Mariana Zdziechowskiego. *Świat.* R. 1888 s. 381-384. Toż w osob. odb. pt. Trzej wieszczowie nasi wobec Kościoła. Kr. [1888] Gebethner i Sp. 8° s. 15. — Do jednego wygnańca [Wacława Nowakowskiego] z 22 I (3 II) 1875. *Wiad. Kośc.* R. 4: 1876 s. 6-7.

III.

GODLEWSKI M.: Feliński Zygmunt Szczęsny. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 410-412; Nowy Korbut. T. 7 s. 323-325, tamże literatura; ŻYLIŃSKA R.: Feliński Zygmunt Szczęsny. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 322-334, tamże literatura, zestawiona przez R. GUSTAWA, s. 334-341; WYCZAWSKI H.E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975, tamże we wstępie i przypisach pełna literatura i źródła.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Feliś (Feliński) Karol (1881-1912), jezuita, dogmatyk, popularyzator teologii.

Urodził się 24 XI 1881 r. w Gołuchowie. Do zakonu jezuitów wstąpił 25 XI 1896 r. W Starej Wsi odbył nowicjat (1896-1898) i studia humanistyczne (1898-1900). Filozofię studiował w Nowym Sączu (1900-1903), teologię w Krakowie (1905-1909), gdzie 5 VII 1908 r. przyjął święcenia kapłańskie. Archeologię chrześcijańską studiował na Uniwersytecie Ja-

giellońskim (1909-1910), w Wiedniu (1910-1911) i Rzymie (1911-1912). Zmarł wkrótce po ukończeniu studiów, lecz dzięki wielkim zdolnościom i dużej pracowitości pozostawił w druku kilka broszur i artykułów.

I.

1. Zarys sporu i nauki o częstej i codziennej Komunii świętej. *Prz. Kośc.* R. 1907 t. 11 s. 290-305, 325-340, 397-405. — Toż. w osob. odb. P. 1907 Wyd. Apost. Modl., Druk. św. Wojciecha 8° s. 56.

2. O potrzebie i znaczeniu Akcji Katolickiej. Kr. 1907 16° s. 32. Głosy Katolickie. R. 7 nr 80.

3. Rec.: A. WYSŁOUCH: Mistrz z Nazaretu. W. 1905. *Prz. Powsz.* R. 24: 1907 t. 93 s. 87-88.

4. Rec.: A. KOCH: Lehrbuch der Moraltheologie. Freiburg 1905. *Prz. Powsz.* R. 24: 1907 t. 94 s. 244-246.

5. Rec.: Ph. KNEIB.: Die Jenseitsmoral in Kampfe um ihre Grundlagen. Freiburg 1906. *Prz. Powsz.* R. 24: 1907 t. 94 s. 246-250.

6. Rec.: V. CATHERIN: Die Katholische Moral. Freiburg 1907. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 97 s. 118-120.

7. Rec.: M. LEPIN: L'origine du quatrieme evangile. Paris 1907. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 98 s. 134-141.

8. Codzienna Komunia św. Kr. 1908 16° s. 32. Głosy Katolickie. R. 8: 1908 nr 96. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1909 16° s. 32. — Toż pt.: Codzienna Komunia św. i uchwała św. Kongregacji Soboru Trydenckiego o codziennej Komunii św. Kr. 1912 16° s. 42. — Toż. Kr. [1922] Wyd. Księży Jezuitów 16° s. 39.

9. Rocznica męczenników. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 99 s. 373-389.

10. Papieże XIX wieku a nauka. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 100 s. 27^{x}-48^{x} (po stronie 290).

11. Starochrześcijańskie pielgrzymki. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 100 s. 76-85.

12. Geneza kultu relikwii św. *Prz. Powsz.* R. 26: 1909 t. 103 s. 350-368, t. 104 s. 80-95.

13. Ostatnie dziesięciolecie archeologii chrześcijańskiej. *Prz. Powsz.* R. 27: 1910 t. 105 s. 160-178, 331-346. t. 106 s. 41-50. — Toż w osob. odb. Kr. 1910 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 46.

14. Die Niken und Engel in altchristlicher Kunst. Rom 1912 Typ. Armani et Stein 8° s. 23.

15. Rec.: P. BIEŃKOWSKI: De prototypo quodam Romae adorationis Magorum. *Eos.* T. 17: 1911 s. 45-56. *Prz. Powsz.* R. 29: 1912 t. 114 s. 111-113.

II.

1. Rozbiór litanii do Najświętszego Serca Pana Jezusa. Kr. 1908 Wyd. Apost. Modl. 16° s. XXVIII, 224. — Toż. Kr. 1924 Wyd. Księży Jezuitów 16° s. 280.

2. Szymon Antoni Dembiczak. *Nasze Wiad.* T. 2: 1906-1909 s. 119-121. Nekrolog.

3. Powrót do dawnej rezydencji św. Barbary [w Krakowie]. *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 51-56.

4. Nasi na Sycylii. *Nasze Wiad.* T. 3: 1910-1912 s. 487-494. O jezuitach na Sycylii.

5. Drobne artykuliki umieszczał anonimowo w *Intencjach Apostolstwa Modlitwy* (późniejszy *Posłaniec Serca Jezusowego*).

6. Listy oraz drobne utwory literackie znajdują się w ATJKr., sygn. 978, 1001 I, 1169, 2475.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 1206; HADUCH H.: Feliś Karol. *Głos Narodu* z 7 XII 1912 (nekrolog); KONOPKA K.: O. Karol Feliś. *Nasze Wiad.* T. 5: 1916-1920 s. 193-204; *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1909 — T. 5: 1916-1920; [BZOWSKI T.:] Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od r. 1820. Kr. 1932 s. 299; Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1872-1972. Kr. 1972 s. 204. — ATJKr., Catalogus provinciae Galicianae in annum 1897 [... in annum 1913], tamże dokumentacja osobista, sygn. 878 X, 982.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Fenicki (Phoenicius) Franciszek Stanisław (1592-1652), jezuita, mariolog.

Urodził się we Lwowie 7 III 1592 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 9 X 1615 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1615-1617), teologię studiował w Collegium Romanum (1617-1621). Święcenia kapłańskie przyjął w Rzymie w 1621 r. Profesorem teologii moralnej był w Jarosławiu (przynajmniej w latach 1627-1628) i Lublinie (od 1629). W 1633 r. wycofał się

z profesury i poświęcił się głównie kaznodziejstwu. Brał też czynny udział w procesie informacyjnym lubelskim przed kanonizacją św. Stanisława Kostki. Zmarł w Sandomierzu 3 VII 1652 roku.

I.

1. Mariae mancipium, sive modus tradendi se in mancipium Deiparae Virgini... Lublini 1632 Pauli Conradi 12° k. nlb. 7, s. 170. — Toż w: *Sacr. Pol. Mill.* T. 10: 1964 s. 347-413.

2. Pętko P. Marii albo sposób oddawania się błogosławionej Pannie Marii za sługę i niewolnika, polskim językiem wydany. Lublin 1632 Paweł Konrad 12° k. nlb. 10, s. 190. Polskie wydanie przygotował Stanisław CHOMĘTOWSKI. — Toż wyd. E. RECZEK: Niewolnictwo mariańskie. *Sacr. Pol. Mill.* T. 10: 1964 s. 415-478.

II.

1. Flores pietatis. Officium. B. Stanislai Kostkae de Soc. Jesu cum vitae ipsius compendio. Cracoviae 1632 16°. — Toż. Vilnae 1682 Typ. Acad. Soc. Jesu 8°.

2. Rkps: O ustawach kongregacji marjańskich naszych. O pętku Najśw. Panny, które się może nazwać Pęto królewskie. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3271. Por. wyżej poz. 3.

III.

POPLATEK J.: Fenicki Franciszek Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 413. tamże literatura. — Ponadto: MARYLSKI E.: Wspomnienie zgonu zasłużonych Polaków. W. 1829 s. 138; WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 4. Kr. 1899 s. 103, 200. *Script. Rer. Pol.* T. 17; MAJKOWSKI J.: Matka Boża w dawnej polskiej ascezie. *Aten. Kapł.* R. 26: 1957 s. 862-874; ŚWIDER L.: Horulae Matris Dei. W: *Virgo Immaculata. Congrès mariologique international.* T. 15. Romae 1957 s. 347-357; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1: 966-1795. Lubl. 1962 s. 93, 131, Fenicki Franciszek Stanisław. W: *Dictionnaire de spiritualité.* T. 5. Paris 1964 s. 170- 172; RECZEK E.: Niewolnictwo mariańskie. Dwie publikacje polskich jezuitów z roku 1632. *Sacr. Pol. Mill.* T. 10: 1964 s. 319-480; MAJKOWSKI J.: Fenicki François Stanislas. W: *Dictionnaire d'histoire et de geographie ecclésiastique.* T. 16 Paris 1967 s. 989-991; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 455. — ARSJ. Pol. 8-12 (katalogi trzyletnie z lat 1622-1651); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1615-1652); Pol. 53 f. 37 (nekrolog); Bibl. Czart., rkps 1266 s. 31 (biogram).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Ficek (Fietzek) Jan Nepomucen Alojzy (1790-1862), kanonik hon. kapituły wrocławskiej, popularyzator teologii, wydawca.

Urodził się 9 V 1790 r. w Wielkim Dobrzyniu jako syn drobnych rolników Józefa i Marii. Po ukończeniu miejscowej szkoły elementarnej uczył się w Małych Strzelcach. W 1808 r. rozpoczął naukę w Seminarium Nauczycielskim w Głogówku, a nastepnie — przy pomocy brata Sebastiana, wikariusza w Praskowie — ukończył 2 klasy gimnazjalne w Opolu i 4 we Wrocławiu. W 1814 r. studiował teologię na Uniwersytecie Wrocławskim. Ze względu na grożącą mu służbę wojskową przeniósł się do Krakowa i tam 19 VII 1817 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1817-1820 pracował jako wikariusz w Czeladzi.

W 1820 r. przeszedł z Diecezji Krakowskiej do Wrocławskiej i objął probostwo w Ziemięcicach. W 1826 r. został administratorem, a następnie proboszczem w Piekarach. W 1834 r. mianowano go dziekanem bytomskim, w 1835 r. komisarzem biskupim pszczyńsko-bytomskim, a w 1838 r. kanonikiem hon. wrocławskiej kapituły katedralnej. W latach, 1842-1849 zbudował pątniczą świątynię i uczynił z Piekar miejsce pielgrzymkowe. Zasłynął jako wielki propagator trzeźwości, zakładając liczne bractwa, walczące z alkoholizmem. Z zapałem poświęcał się pracy duszpasterskiej, słynął jako znakomity kaznodzieja i organizator misji ludowych. Znaczne zasługi położył na polu szerzenia oświaty wśród

ludu. Wydawał pobożne książki, śpiewniki, książeczki do nabożeństwa. W latach 1848-1850 wraz z Teodorem Heneczkiem wydawał „Tygodnik Katolicki". Wszedł w porozumienie z księgarzem Józefem Heerem, który założył w Piekarach polską drukarnię. W ten sposób stworzył najsilniejszy bastion polszczyzny na Śląsku. Zmarł 18 II 1862 r. i został pochowany w fundowanym przez się kościele. Posiadał pruski order Orła Czerwonego.

I.

1. Wyd.: P. SKARGA: Żywoty Świętych Starego i Nowego Zakonu. Cz. 1-2. Wiedeń 1843 Mechitaryści 4° cz. 1 k. nlb. 4, s. 680; Cz. 2 k. nlb. 4, s. 649, nlb. 84.

2. Kurze Erzählung über Ursprung und Entstehung der neu erbauten Marienkirche zu Deutsch-Piekar bei Beuthen in Oberschlesien. Breslau 1849 Druck und Papier von Heinrich Richter 16° s. 82.

3. Krótka wiadomość o kościele i obrazie cudownym Najświętszej Marii Panny w Niemieckich Piekarach na Górnym Śląsku z dodatkiem nabożeństw i modlitw. Niemieckie Piekary 1849 Nakł. ks. kanonika J. A. Fietzka, Druk. Teodora Henetzka 8° s. nlb. 8, 64, nlb. 2, ryc. 1.

4. Wyd.: F. JAROSZEWICZ: Matka Świętych Polska, albo Żywoty świętych, błogosławionych. wielebnych, świątobliwych, pobożnych Polaków i Polek, z różnych autorów i pism zebrane i spisane, do druku podane r. 1767, teraz przedrukowane. Cz. 1-4. Niemieckie Piekary 1850 Druk. Teodora Heneczka 8° cz. 1 s. 32, 500, 5; Cz. 2 s. 4, 480; Cz. 3 s. 4, 423; Cz. 4 s. 2, 374.

II.

1. Zbiór najpotrzebniejszych nabożeństw i modlitw na większą chwałę Bogu na cześć Królowej nieba i ziemi Najśw. Marii Panny i świętych pańskich ku pożytkowi dusz pobożnych. B. m. r. 8° s. 126, nlb. 2.

2. Red.: *Tygodnik Katolicki.* R. 1: 1848 — R. 3: 1850. Wspólnie z Teodorem HENECZKIEM.

3. Wyd.: Dostateczny śpiewnik kościelny i domowy... Niemieckie Piekary 1850 Druk. Teodora Heneczka 8° s. XX, 480. — Toż. Wyd. 2. Niemieckie Piekary 1856 Druk. T. Heneczka 8° s. XVI, 1002, 9, nlb. 1.

4. Mniejsze artykuły niesygnowane nazwiskiem, ogłaszane w czasopismach: *Tygodnik Katolicki.* R. 1: 1848 — 3: 1850; *Poradnik Górnośląski.* R. 1: 1851 — R. 4: 1854.

III.

MALECZYŃSKI K.: Ficek Jan Nepomucen Alojzy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 429-431, tamże literatura. — Ponadto: Wielmożnemu J. Mci Xsiędzu dziekanowi komisarzowi diecezji wrocławskiej, kawalerowi orderu, proboszczowi parafii piekarskiej Panu J. A. Fietzek w N. Piekarach dnia 16 Maja 1848 roku. B. m. r. k. nlb. 1 (wiersz); ANTONIEWICZ K.: Jeden dzień w Piekarach. Ustęp z pielgrzymki życia mojego. Lw. 1849; CZEŻOWSKI I.: Dzień imienia najprzewielebniejszego J. M. księdza Jana Nepomucena Alojzego Fietzek... B. m. 1851; Nekrolog Ficka. *Pam. Rel.-Mor.* T. 9: 1862 (nowa ser.) s. 574-577; MEER A.: Charakterbilder aus dem Clerus Schlesiens 1832--1881. Breslau 1884 s. 207-219; Fietzek Jan Alojzy. W: *Enc. kośc.* T. 5 s. 343; Fietzek J. A. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 5 s. 373; Fietzek J. A. W: *Podr. enc. kośc.* T. 11/12 s. 260; PRUS K.: O walce z pijaństwem na Śląsku Górnym za czasów księdza Ficka. Bytom 1914; BRÜCKNER A.: Dzieje kultury polskiej w dobie porozbiorowej 1795-1914. Kr.-W. 1946 s. 177; HOFFMANN H.: Pfarrer Fietzek im Kampf gegen den Alkoholismus. *Archiv für schlesische Kirchengeschichte.* T. 9: 1951 s. 228-234; ROGALSKI A.: Kościół katolicki na Śląsku. W. 1955, s. 180-183, 208-212; SURMAN Z.: Kler katolicki wobec spraw polskich na Górnym Śląsku przed kulturkampfem (1867-1871). W: *Studia i materiały z dziejów Śląska.* T. 2. Wr. 1958 s. 598-599, 602-603, 611; RAK R.: Ks. Jan Alojzy Ficek, wielki duszpasterz XIX wieku (1790-1862). (W setną rocznicę śmierci). *Homo Dei.* R. 31: 1962 nr 3 s. 198-205; Ks. Jan Alojzy Ficek, wielki duszpasterz XIX wieku (1790-1862). *Wiad. Diec. Kat.* R. 30: 1962 s. 193-201; SZWEDA K.: Ksiądz Ficek. *Przew. Katol.* R. 52: 1962 s. 139-140; NEGWER J.; ENGEBERT K.: Geschichte des Breslauer Domkapitels im Rahmen der Diözesangeschichte von Beginn des 19. Jahrhunderts bis zum Ende des Zweiten Weltkrieges. Hildesheim 1964 s. 78, 300; OGRODZIŃSKI W.: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Do druku przygotowali L. BROŻEK i Z. HIEROWSKI. Katowice 1965 s. 119-120, 328-329; STRZESZEWSKI C.: Kościół Katolicki w Polsce wobec zagadnień społeczno-gospodarczych

(966-1918). W: *Księga tysiąclecia*. Cz. 3 s. 371; GOSPODAREK T.: Kultura i oświata. W: *Historia Śląska*. T. 2 cz. 2. Wr. 1970 s. 471-472; MICHALKIEWICZ S.: Polityka germanizacyjna i walka ludności o język ojczysty. Tamże, s. 426-427.

Ks. Józef Mandziuk

Ficzkiewicz Stanisław Michał († 1775), prałat krakowskich kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk i kanonista.

O początkowych jego naukach nic nie wiadomo. Z końcem lat 30-tych XVIII w. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1744 r. bakalaureat, a w 1745 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych oraz seniorat Bursy Filozofów w 1751 r. W dalszym rozwoju kariery uniwersyteckiej doszedł w 1754 r. do kolegiatury mniejszej, wiążąc się na pewien czas z Wydziałem Filozofii i przejmując w roku następnym seniorat Bursy Jagiellońskiej. Wydał wtedy traktat dogmatyczny o związku Eucharystii z innymi sakramentami (1755). Równocześnie z wykonywaniem obowiązków docenta na Wydziale Filozofii studiował Ficzkiewicz prawo i po otrzymaniu licencjatu prawa wszedł we wrześniu 1758 r. do Kolegium Prawniczego i wszystko wskazywało na to, że już na stałe związał się z tym Wydziałem jako profesor, senior Bursy Prawników (1760) i notariusz akt urzędu rektorskiego (1761-1762). Otrzymał ponadto kanonię w kapitule kolegiaty Wszystkich Świętych w Krakowie, dochodząc w niej do godności kanclerza. Opublikował w 1760 r. traktat prawny na temat zmiany beneficjów kościelnych, opierając się na kanonach traktujących o zamianie rzeczy w ogóle i o tzw. preskrypcji prawnej. W 1762 r. nieoczekiwanie w wyniku głosowania obecnych na sesji członków Kolegium Prawniczego zostało mu przydzielone probostwo kolegiaty św. Anny z równoczesnym pozbawieniem go miejsca w kolegium. Wkrótce potem wyjechał do Poznania na stanowisko rektora Akademii Lubrańskiego. Zmarł w Krakowie 17 II 1775 r.

I.

1. Eucharisticon sacramentorum... Cracoviae 1755 Typis Universitatis Collegii Maioris 2°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

2. Quaestio iuridica de permutatione beneficiorum... publice ad disputandum proposita. Cracoviae 1760 Typis Universitatis 4° k. nlb. 9.

II.

1. Jozue dux populi Israelitici sub allegoria Christus Dominus... apparatu scenico praesentatus. Cracoviae 1750 Typis Academicis 2° ark. D_1.

2. Quaestio phisica de principiis rerum naturalium... publice ad disputandum proposita. Cracoviae 1754 Typis Universitatis 2° k. 2.

3. Kazanie II przez... w roku 1766 miane. W: LIPIEWICZ A.: Chwała Marii Panny... w obrazie kościoła farnego Górki Lubińskiej księży Benedyktynów, kazaniem dwoistym ogłoszona. Poznań 1767 Druk. Akademicka 4° s. 24-44.

III.

JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 80; ESTREICHER K. T. 16 s. 205-206; T. 21 s. 294. — Bibl. Jag., rkps 5359: Teki J. MUCZKOWSKIEGO i Ż. PAULEGO. T. 3 k. 167, 168.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Fiedorowicz (Fedorowicz, Fiederowicz) Piotr († ok. 1602), bazylianin, polemista.

Nieznane są bliższe szczegóły jego życia. Pochodził prawdopodobnie z ruskiej szlachty pieczętującej się herbem Oginiec z mitrą. Posiadał gruntowną wiedzę teologiczną. W 1601 r. był pierwszym rektorem seminarium bazyliańskiego w Wilnie. Napisał studium o unii florenckiej, polemizujące z prawosławnym pismem „Istoria o listrikijskom to jest

rozbojničeskom ferarskom abo florentskom synodi". Zmarł w Wilnie ok. 1602 r.

I.

1. Obrona S. Synodu Florentskiego... napisana przez Piotra Fiedorowicza... wydana od Gelasiusa RUSSOWSKIEGO... W Wilnie 1603 4° k. 9, s. 92. — Toż w j. ruskim pt. Obrona Sobora Florentynskoho protiv falšyvomu niedavno od protivnikov zhody vydanomu. U Vilni 1605 4° s. 126.

III.

JOCHER A.: Obraz bibl. hist. literatury i nauk w Pol. T. 2 s. 226, 494-498; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 314-318; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 473; PEŁESZ J.: Geschichte der Union der ruthenischen Kirche mit Rom. T. 2. Würzburg 1881 s. 384-385; N[IEDZIELSKI] J.: Fiedorowicz Piotr. W: *Podr. enc. kośc.* T. 11/12 s. 259; HOLOWACKYJ P. R.: Seminarium Vilnense SS. Trinitatis (1601-1621). Romae 1957 s. 50.

Bp Edward Ozorowski

Fihauser Gustaw (1874-?), jezuita, tłumacz, popularyzator teologii.

Urodził się 1 VII 1874 w Klikuszowej, do zakonu jezuitów wstąpił 13 V 1893 r. Nowicjat odbył w Starej Wsi (1893-1895), filozofię studiował w Nowym Sączu (1896-1898), teologię w Krakowie (1899-1903), gdzie też 22 VI 1902 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1903-1905 studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim. W latach 1907-1908 redagował „Sodalis Marianus". Dnia 24 III 1908 podpisał w Nowym Sączu dymisję z zakonu i przeszedł do stanu świeckiego. Dalszy jego los nie jest znany.

I.

1. Przekł.: św. CYPRIAN: Dziełka pobożne. Kr. 1900 Nakł. Ojców Jezuitów 16° s. VIII, 141.

2. Przekł. i oprac.; Krótka nauka o nabożeństwie do Najsł. Serca Pana Jezusa w pytaniach i odpowiedziach. Podług ks. Jul. Costa ROSETTI. Kr. 1904 Wyd. Apost. Modl., Druk. W. L. Anczyca 16 s. 44.

3. Z naszych wydawnictw teologiczno-religijnych. *Prz. Powsz.* R. 22: 1905 t. 85 s. 285-291.

4. O zakonach. Kr. 1907 16° s. 31. Głosy Katolickie. Nr 84.

II.

1. Przekł.: J. CROISET: Godzinki o Przenajśw. Sercu Pana Jezusa. Kr. 1890 16° s. 8. — Toż w wielu wydaniach późniejszych. Melodię do polskiego tłumaczenia oprac. Paweł KLEIN. Pierwsze wydanie z melodią ukazało się w Krakowie 1901 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 16. — Toż w wielu wyd. późniejszych.

2. Wyd.: Ku czci Marii. Zbiór pieśni i wierszy ułożonych przez ojców i braci Towarzystwa Jezusowego Prowincji Galicyjskiej. Kr. 1904 Nakł. Tow. Jez., Druk. W. L. Anczyca 16° s. 140.

3. Willa na Zabełczu. *Nasze Wiad.* T. 1; 1904-1906 s. 446-451.

4. Z zapisków i wspomnień o śp. O. Henryku Jackowskim. *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 508-520, 632 649; T. 2: 1906-1908 s. 78-99, 239-249, 359-389.

5. Przekł.: My chcemy Boga (z nutami i bez nut). Powszechnie znana pieśń ukazywała się w licznych czasopismach i odrębnych broszurach oraz ulotkach. Po raz pierwszy spotykamy ją w zeszycie lutowym *Intencji Apostolstwa Modlitwy* na rok 1906.

6. Ogólny wiec niemieckich Sodalicyj Mariańskich w Linzu. *Sod. Mar.* R. 6: 1907 s. 333-338.

7. Pierwszy sodalis-męczennik, W. O. Jakub Sales TJ. *Sod. Mar.* R. 6: 1907 s. 392-394.

8. Śp. Juljusz Czerminski, senior sodalisów w Polsce. *Sod. Mar.* R. 7: 1908 s. 45-47.

9. Przechadzki po naszych grobach tarnopolskich. *Nasze Wiad.* T. 2: 1906-1908 s. 281-287.

10. Roman Bem (nekrolog). *Nasze Wiad.* T. 2: 1906-1908 s. 414.

11. Precz z loterią. Kr. 1908 16° s. 32. Głosy Katolickie nr 87. Współautorstwo J. PAWELSKIEGO i G. FIHAUSERA.

12. Kazania ukazały się w dziełach zbiorowych: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 8. Kr. 1904 s. 395-412; T. 9. Kr. 1905 s. 91-98, 157-160.

13. Krótkie zapisy bibliograficzne zamieszczał Fihauser w *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 — R. 19: 1902; Pieśni i wiersze w różnych czasopismach jezuickich (Z *Chy-*

rowa, Sodalis Marianus, Intencje Apostolstwa Modlitwy), oraz znajdują się w ATJKr., sygn. 327, 881 IV, 2475.

III.

Nasze Wiad. T. 1: 1904-1906 — T. 2: 1906-1906; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 215-218; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: *Studia i teksty patrystyczne.* Kr. 1965 s. 183; Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1872-1972. Kr. 1972 s. 270, 419, 502. — ATJKr., sygn. 292, 295 (dokumentacja osobista); 1164 III (korespondencja); Catalogus provinciae Galicianae in annum 1894 [...in annum 1909].

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Fijałkowski (Fiałkowski) Antoni, krypt.: X.A.F., (1797-1883), arcybiskup mohylewski, profesor Uniw. Wileńskiego, i Akademii Duchownej w Wilnie, autor prac dogmatyczno-biblijnych.

Urodził się 13 VI w rodzinie unickiego duchownego Antoniego i Anny. Teologię studiował w Seminarium Głównym w Wilnie w latach 1820-1825. W 1824 r. otrzymał święcenia kapłańskie, w roku następnym uzyskał doktorat teologii i prawa. Zaraz po studiach został profesorem w Seminarium Duchownym w Wilnie, a od 1828 r. był profesorem dogmatyki i historii Kościoła tamże w Seminarium Głównym. Po utworzeniu Akademii Duchownej, wykładał w niej te same przedmioty, od 1834 r., w 1839 r. zaś był jej rektorem. W 1831 r. wszedł do kapituły wileńskiej. Od 1844 r. przez 15 lat był jako przedstawiciel swej kapituły członkiem Kolegium Duchownego w Petersburgu, w związku z czym tam też przebywał. Zdobył sobie zaufanie rządu. W 1856 r. został mianowany przez cesarza biskupem sufraganem kamienieckim, konsekrowany 24 X 1858 r. W latach 1860-1866 był ordynariuszem kamienieckim. Po likwidacji tej diecezji przez rząd przebywał w latach 1866-1872 w Symferopolu na Krymie. W 1872 r. — 75 letni — został mianowany arcybiskupem mohylewskim. Już w następnym roku mimo jego protestów przeniesiono rezydencję arcybiskupów mohylewskich do Petersburga. Fijałkowski zmarł tam 11 II 1883 r.

I.

1. Dissertatio inauguralis exegetico-historica de fatis authentia et exegeseos Apocalipsis. Vilnae 1825 Druk. Diecezjalna 8°.

2. Rozprawa o potrzebie, pożytkach i wpływie historii kościelnej na teologiczne nauki, czytana przy otwarciu uroczystym Akademii Rz.-Kat. Duchownej. Wil. 1834 Druk. Józefa Zawadzkiego 8° s. 47.

3. Ks. Anioł Dowgird. *Wiz. i Roztrz. Nauk.* T. 11: 1835 s. 101-121.

4. O stanie politycznym i religijnym pogan i Żydów w czasie przyjścia na świat Jezusa Chrystusa. *Wiz. i Roztrz. Nauk.* Poczet Nowy. T. 2: *1836 s. 5-68.*

5. Wiadomość o życiu i pracach naukowych śp. ks. Anioła Dowgirda. Wil. 1836 Druk. Diecezjalna XX. Misjonarzy 8° s. nlb. 2, XVI.

6. Wspomnienie o życiu i pismach śp. X. Jana Skidełła kanonika katedry wileńskiej, profesora Akademii Duchownej zmarłego roku 1837 dnia 20 listopada. Wil. 1842 Druk. Diecezjalna 8° s. 46. Anonimowo.

7. Wyobrażenie Boga i Jego przymiotów. *Wiz. i Roztrz. Nauk.* Ser. 3. T. 6: 1838 s. 5-35.

8. O trzech wielkich epokach objawienia religii boskiej. Rzecz czytana w czasie *rozpoczęcia kursu teologii dogmatycznej* i historii kościelnej w Uniwersytecie Wileńskim 27 września 1828 r. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 8 s. VIII, 139.

II.

1. Kazanie o zgorszeniu. Kazanie o potrzebie pokuty i jej ścisłości. Kazanie o grzechu i nieczystości. W: Zbiór kazań niektórych mianych w czasie jubileuszu roku 1826 miesiąca stycznia w mieście ... Wilnie odbytego. Wil. 1826.

2. Przedmowa do: M. BIAŁOBRZESKI: Wykład świętych ewangelii niedzielnych i świąt uroczystych przez cały rok z Pisma św. ... T. 1. Wil. 1838-1839 Druk. Józefa Zawadzkiego 8° s. XI-XXIV. Toż. 1. Wyd. 2. Wil. 1847 Druk. Józefa Za-

wadzkiego 8° s. XI—XXIV. — Toż. T. I. Wyd. 3 popr. Wil. 1854 Druk. Józefa Zawadzkiego 8° s. V-XVIII.

3. [Oratio eucharistica post consecrationem in episcopum Thanasiensem, habita ab... in ecclesia s. Catharinae Petropoli 12/25 X 1858]. „Quid retribuam"... W: MUCHLIŃSKI A.: Statystyka religijna z upłynionego roku katolickiego 1858 w Petersburgu. *Pam. Rel.-Mor.* (Ser. nowa). T. 3: 1859 s. 414-415.

4. List pasterski... z powodu instalacji na biskupstwo kamienieckie. Wil. 1860 Druk. Józefa Zawadzkiego 8° s. 34.

5. Wyd.: PIUS IX pap.: Listy apostolskie papieża... z powodu prekonizacji An[toniego] Fijałkowskiego na biskupa Diecezji Kamienieckiej. Petersburg 1860 8°.

6. Nauka miana w kościele katedralnym kamienieckim przez... po odbytej konsekracji nowego ołtarza i po poświęceniu odnowionej kaplicy Przenajśw. Sakramentu dnia 26 IV 1862. *Pam. Rel.-Mor.* (Ser. nowa). T. 10: 1862 s. 279-286.

7. Prawidła karności dla duchowieństwa kamienieckiej diecezji wydane 1862 roku. Kamieniec Podolski 1862 Druk. Urzędu Gubernialnego s. nlb. 2, 17.

8. List pasterski. Petersburg 1874 Druk. F. Suszczyńskiego 2° s. nlb. 2.

9. Allocutio post consecrationem novae ecclesiae in prospectu Izmailoviensi Petropoli... habita die 13 Aprilis 1873 a. ab... Petropoli 1873.

III.

ŻYWCZYŃSKI M.: Fijałkowski Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 444-445, tamże literatura. — Ponadto: JANOWSKI L.: Słownik bio.-bibl. Uniw. Wil., s. 111-113; ŻYWCZYŃSKI M.: Fijałkowski Antoine. W: *Dictionnaire d'histoire et de geographie ecclesiastique.* T. 16 kol. 1471.

Ks. Tadeusz Śliwa

Filarski Wojciech (1831-1898), kanonik hon. lwowski, profesor Uniw. Lwowskiego, autor tez teologicznych.

Urodził się w 1831 r. w Przemyślanach, studia filozoficzno-teologiczne odbył w Uniw. Lwowskim. W 1854 r. otrzymał święcenia kapłańskie i wyjechał do Wiednia, aby w tamtejszym Augustineum kontynuować naukę. Doktorat uzyskał we Lwowie. W 1865 r. jako wicerektor lwowskiego Seminarium Duchownego został zastępcą profesora na Wydziale Teologicznym miejscowego Uniwersytetu. W 1867 r. złożył egzamin konkursowy, a dwa lata później został profesorem zw. teologii moralnej. Od 1883 r. był kanonikiem hon. lwowskiej kapituły metropolitalnej oraz egzaminatorem prosynodalnym. W latach 1870-1891 kilkakrotnie pełnił obowiązki dziekana Wydziału Teologicznego, a w r. akad. 1870/1874 piastował urząd rektora uczelni. Zmarł 26 VII 1898 r. we Lwowie.

I.

1. Theses ex universa theologia, quas... pro obtinendo doctoris in SS. Theologia gradu academico publice defendendas suscepit... Leopoli 1865 Typis M.F. Poremba 8° s. 13, nlb. 1.

III.

LEWICKI K.: Filarski (Albert) Wojciech. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 449, tamże literatura. — Ponadto: DŁUGOSZ T.: Rzut oka na dzieje lwowskiego Wydziału Teologicznego. W: *Wydz. Teol. UJK.*, s. 26-27; URBAN W.: Ks. prof. Szczepan Szydelski. Rzym 1969 s. 12; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 230; URBAN W.: Sługa Boży Józef Bilczewski Arcybiskup-Metropolita Lwowski 1860-1923. Wr. 1977 s. 63.

Ks. Józef Mandziuk

Filipecki Andrzej (1729-1792), jezuita, po kasacie kanonik lwowski.

Urodził się 20 XI 1729 r. w Małopolsce. Do zakonu jezuitów wstąpił w Krakowie 18 VIII 1744 r. Nowicjat odbył tamże (1744-1746), retorykę studiował w Krasnymstawie (1746-1747), filozofię w Kaliszu (1747-1748) i Ostrogu (1748-1750), teologię w Lublinie (1754-1758), gdzie w 1757 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1750-1754 uczył przedmiotów humanistycznych i w 1754 r. wystawił ze swymi uczniami sztukę Leo

Filozof. Od 1762 r. był kaznodzieją w Lublinie, a od 1764 r. we Lwowie. Po kasacie zakonu (1773) wcielony do archidiecezji lwowskiej został kanonikiem lwowskiej kapituły. Zmarł 10 VI 1792 r.

Wymienione w grupie I kazania Filipeckiego mają charakter wybitnie apologetyczny.

I.

1. O nieśmiertelności duszy ludzkiej przeciwko teraźniejszym libertynom. kazania w kościele katedralnym metropolit. lwowskim na niedziele adwentowe... Lwów 1769 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 6, s. 176.

2. O lichwie bardzo między ludźmi zagęszczonej w różne się towarzystwa ludzkiego kontrasty wkradającej. Kazania w kościele katedry metropolitalnej lwowskiej na niedziele postu i dalsze miane... Lwów 1782 Druk. S. Trójcy 8° k. nlb. 2, s. 398. k. nlb. 2.

3. O spowiedzi w kościele katolickim zwyczajnej, że z prawa i postanowienia Boskiego pochodzi, kazanie... Lwów 1784 Druk. S. Troycy 8° s. 66.

II.

1. *Leo filozof, cesarz wschodni, tragedia.* Przy powitaniu od szkół lwowskich Societatis Jesu... roku 1754 dnia 15 lutego wyprawiona... Lwów [1754] Druk. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 2, s. 74, k. nlb. 2.

2. O podwyższeniu Krzyża św. przez Polskę i podwyższeniu Polski przez Krzyż św., kazanie na dzień podwyższenia Krzyża św. w kościele katedralnym metropolitalnym lwowskim... Lwów 1766 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 20.

3. Podczas obłóczyn zakonnych Tekli Bielskiej łowczanki nadwornej koronnej, kazanie.... 1773 r. miane. Lwów 1773 Druk. Łuk. Szlichtyna 8° k. nlb. 14.

4. Podczas uroczystego aktu koronacji Najświętszej Marii Panny w obrazie swoim cudownym w Bołuszowcu w kościele WW. XX. Karmelitów dawnej reguły obserwancji... kazanie dnia 15 sierpnia 177 miane. Lwów 1777 Druk. Bractwa św. Trójcy 8° k. nlb. 20.

5. Podczas poświęcenia na biskupstwo targońskie JW. Najprzewielebniejszego J.X. Ferdynanda na Kitkach Kickiego sufragana lwowskiego... kazanie. Lwów 1778 Druk Ś. Trójcy 8° s. 30.

6. Na uroczystość wielkiego cudotwórcy S. Antoniego Padewskiego kazanie w Gwoździcu w kościele WW. XX. Bernardynów dnia 13 czerwca 1779... Lwów [1779] Druk. S. Trójcy 8° k. nlb. 18.

7. Na niedziele całego roku kazania... Tomik 1: Zamyka w sobie kazania od Adwentu do Wielkiego Postu. Lwów 1783 Druk Bractwa Św. Trójcy 8° k. nlb. 6, s. 789, k. nlb. 5. — Toż. Tomik 2: Zamyka w sobie kazania od Wielkiego Postu do Zielonych Świątek. Lwów 1784 Druk. Bractwa św. Trójcy 8° k. nlb. 1, s. 702, k. nlb. 5. — Toż. Tomik 3: Zamyka w sobie kazania od Zielonych Świątek do niedzieli XIII po Świątkach. Lwów 1784 Druk Św. Trójcy 8° k. nlb. 1, s. 736, k. nlb. 6. — Toż. Tomik 4: Zamyka w sobie kazania od niedzieli XIII po Świątkach do niedzieli I Adwentu. Lwów 1784 Druk. Św. Trójcy 8° s. 732 i rejestr. — Toż. Wyd. 2: T. 1. Wilno 1838 J. Zawadzki 8° s. nlb. 4, 528; T. 2. Wilno 1842 8° s. 451; T. 3. Wilno 1842 8° s. 414; T. 4. Wilno 1842 8° s. nlb. 4, XV, 414. — Toż. Wyd. 3: T. 1. Wilno 1839 J. Zawadzki 8° s. nlb. 2, 518. T. 2-4 jak wyżej. — Toż. Wyd. 4: T. 1-4. Wilno 1854 J. Zawadzki 8° s. nlb. 4. 470; 415; 376; 375. — Wydanie 2 z 1838-1842 ukazało się też jako T. 5-8 zbioru: Homilia. Zbiór kazań wzorcowych. Wil. 1838-1842 J. Zawadzki.

8. *Do państwa Antoniego na Zborowie* Bieleckiego i Tekli z Kalinowskich Bielskiej łowiectwa nadworn. koronnych. Lwów. Druk nie zidentyfikowany.

9. Listy: 2 listy do Ignacego Moszyńskiego z 1769 r. Rkps WAPKr. Teki Schneidra, 703.

III.

ŁUKASZEWICZ L.: Rys dziejów piśmiennictwa polskiego. P. 1860 s. 390-391; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 173-174; DZIEDUSZYCKI M.: Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego, arcybiskupa lwowskiego. Kr. 1868 s. 271; Filipecki Andrzej. W: *Enc. kośc.* T. 5 s. 389; ZAŁĘSKI S.: Historia zniesienia jezuitów w Polsce i ich zachowania na Białej Rusi. Lw. 1875 s. 100; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 731-733; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 287; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1097-1098; T. 4 s. 635; T. 5 s. 92; N[IEDZIELSKI] J.: Filipecki Andrzej: W: *Podr. enc. kośc.* T. 11/12 s. 277-278. — ARSJ. Pol. 29-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1746-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1744-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Filipkowicz (Filipowicz) Bazyli (1650- po 1713), dominikanin, tłumacz. Do zakonu dominikanów wstąpił ok. 1669 r. w Krakowie, gdzie złożył profesję w 1670 r. Filozofii i teologii uczył się w miejscowym studium zakonnym. O jego pracy w okresie neoprezbiteratu nic nie wiadomo. Ok. 1698 r. był przeorem klasztoru w Żmigrodzie Nowym k. Jasła, potem zwyczajnym kaznodzieją w Borku Starym k. Rzeszowa (1698-1699 i 1714-1715), a w międzyczasie (1702-1703) w Dzikowie k. Tarnobrzegu, ale już z tytułem „praedicator generalis". W 1706 r. był przeorem w Sandomierzu. Przez wiele następnych lat przebywał w Krakowie jako promotor bractwa różańcowego i kaznodzieja. Wydał tu pierwszy w j. polskim życiorys św. Piusa V, który przełożył z j. łacińskiego w 1712 r. Innych informacji o jego życiu i działalności nie posiadamy.

I.

1. Przekł.: Compendium albo krótkie zebranie żywota i cudów św. Piusa V... Kraków 1712 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 18. — Toż... z różnych autorów poważnych i procesów na kanonizacji zebrane i wiernie na polski język przetłumaczone... Kraków 1713 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 19. — Toż... Warszawa 1713 w Druk. OO. Scholarum Piarum 8° k. nlb. 40.

III.

ESTREICHER K. T. 16 s. 219-220; SIEJKOWSKI M.: Świątnica pańska to jest kościół Trójcy św. z klasztorem dominikanów w Krakowie. Kraków 1743 s. 329, 379; CHODYKIEWICZ K.: De rebus gestis Ordinis Praedicatorum. Berdyczoviae 1780 s. 315; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu dominikańskiego. T. 1 s. 154; KRASZEWSKI J.I.: Uczeni i pisarze zakonu dominikańskiego w Polsce. W: Okruszyny. T. 1. Wil. 1875 s. 109; BARĄCZ S.: Catalogus patrum et fratrum O.P. Rkps Arch. Dominik. w Krak,. sygn. Pr 35; s. 204-205; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Słownik biograficzny dominikanów w Polsce. Rkps tamże, b. sygn., s. 226.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Filipowicz Augustyn (1700-1751), dominikanin, autor traktatów tomistycznych.

Pochodził z zamożnej rodziny ziemiańskiej i uczył się w Krzemieńcu. Do zakonu dominikanów wstąpił w Podkamieniu 5 IX 1723 r. Po złożeniu ślubów odbył dwuletni kurs filozofii, a po ukończeniu teologii przyjął święcenia kapłańskie. W 1829 r. uzyskał stopień lektora teologii w zakonnym studium we Lwowie. Od 1730 r. wykładał w Podkamieniu filozofię i teologię spekulatywną, a od 1732 r. pełnił urząd sekretarza wikariusza prowincji. Niesłusznie posądzali go niektórzy o współpracę ze zdrajcami Ojczyzny. W 1737 r. objął sekretariat Studium Generalnego we Lwowie, a w 1740 r. uzyskał bakalaureat teologii. Od 1740 r. był przełożonym w Bohorodczanach, potem przeorem w Podkamieniu (1740-1748) i tamże w latach 1750-1752 regensem miejscowego studium, dla którego wystarał się o promocję do rzędu studium generalnego z prawem nadawania stopni naukowych. Rozbudował też miejscowy klasztor. Zmarł w 1751 r.

I.

1. Święta Góra Różańcowa z cudownym obrazem Najśw. Marii Panny od Ojca św. Benedykta XIII watykańskimi koronami... w r. 1727 dn. 15 sierpnia ukoronowanymi nad miastem cetnerowskim Podkamieniem u WW. OO. Dominikanów... opisana 1733 r. (Historia klasztoru w Podkamieniu). Rkps spalony w czasie I wojny światowej.

2. Trzy traktaty tomistyczne. Rkpy znajdowały się do r. 1945 w Bibl. Dominikanów we Lwowie.

II.

1. Popis ojczystej chorągwi... Antonie-

go Józefa... Cetnera... w dzień pogrzebu... prezentowany.... Annie z... Krasickich Cetnerowej... konsekrowany przez... roku 1731... Lwów 1731 Druk. Brocha Św. Trójcy 2° k. nlb. 21.

2. Kazanie w oktawę solennej koronacji cudownego N. Marii Panny obrazu w kościele łuckim... ojców dominikanów prowincji polskiej... miane.. r. 1749 d. 15 września. Poczajów 1749 Druk. Bazylianów 2° s. 24.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Filipowicz Augustyn. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 452-453; tamże literatura.

Ks. Michał Grzybowski

Filipowicz (Philippowicz, Filipowitz) Stanisław (ok. 1690-1760), prałat trzech kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk i moralista.

O jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nic nie wiadomo. Ok. 1705 r. rozpoczął studia na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1713 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Był następnie przez pewien okres czasu domowym nauczycielem u Sierakowskich, a potem prefektem konwiktu Szołdrskich w Poznaniu i nauczycielem w Akademii Lubrańskiego. Po powrocie do Krakowa objął stanowisko zwyczajnego profesora astronomii i matematyki w Akademii Krakowskiej. W latach 1714-1725 wydawał cieszące się uznaniem współczesnych kalendarze polskie i ruskie i poza profesurą był geometrą przysięgłym. W dalszym rozwoju kariery akademickiej wszedł w 1721 r. do Kolegium Mniejszego, a w rok potem do Kolegium Większego, wiążąc się z kolei na stałe z Wydziałem Teologii (1730) jako profesor teologii moralnej. W tymże roku we wrześniu uzyskał licencjat teologii na podstawie obronionej i opublikowanej kwestii teologicznej o stanie łaski uświęcającej, a w listopadzie tegoż roku otrzymał doktorat, publikując tezy dogmatyczne o Bożym Wcieleniu.

Bardziej niż w pisarstwie teologicznym okazał Filipowicz swoje zdolności w administracji akademickiej, będąc przez 12 lat prokuratorem majątku Akademii i 10 razy jej rektorem. Jako rektor zajął się m. in. podległymi Akademii szkołami parafialnymi, publikując w 1754 r. instrukcję w sprawie nauczania i organizacji wewnętrznej tychże. Z godności i uposażeń kościelnych otrzymał kanonie w kapitułach kolegiackich na Kleparzu (u św. Floriana), w Kaliszu i Kurzelowie. W pierwszej z nich doszedł do godności dziekana, a w kaliskiej został scholastykiem. Otrzymał ponadto probostwo w Igołomii i w Przemykowie. Okazał się wielkim dobrodziejem Akademii Krakowskiej przez wydatny udział w odbudowie budynku medyków oraz pomieszczeń Seminarium Akademickiego, a przede wszystkim przez fundację Bursy Muzyków. Zmarł 2 VII 1760 r. w Krakowie.

I.

1. Quaestio theologica de gratia habituali sanctificante ex 1-ma 2-ae... Summae theologicae D. Thomae Aquinatis... desumpta... Ctacoviae 1746 Typis Universitatis 2° k. nlb. 4.

2. Quaestio theologica de Deo Incarnato... proposita. Cracoviae 1747 Typis Collegii Maioris Universitatis 2° k. nlb. 4.

II.

1. Kalendarz na rok 1714. Kraków b.r. — Toż na rok 1715. Kraków b.r. — Kalendarz polski i ruski... na rok Pański 1716... Kraków b.r. w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 16. — Toż na rok 1717. Kraków b.r. w Druk. Akademickiej 4° ark. 4. — Toż na rok 1718. Kraków b.r. w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 16. — Toż na rok 1719. [Kraków b.r.] — Kalendarz polski i ruski na rok Pański 1719. Poznań b.r. w Druk. Akademickiej 4°. — Toż na rok 1720. Poznań b. r. w Druk. Akademickiej 4°. Toż na rok 1721. — Toż na rok 1721. Poznań b.r. w Druk. Akade-

mickiej 4°. — Toż na rok 1722. Kraków b.r. w Druk. Akademickiej 4° k. 16. — Toż na rok 1723 b.r. w Druk. Akademickiej 4°. — Toż na rok 1724. Kraków b.r. w Druk. Akademickiej 4°. — Toż na rok 1725. Kraków b.r. Druk. Akademicka 16° k. nlb. 24.

2. Quaestio astronomica de tribus superioribus... ex Almagesto Claudii Ptołomaei et Georgii Purbachii desumpta... pro loco in Collegio Minori obtinendo. Cracoviae 1731 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

3. Stanislaus Philippowic... Instante etc. DD. 23 X 1754. B. m. r. 2° ark. 1. Jest to okólnik o nauczaniu i o karach na drukarzy, publikujących bez zezwolenia rektora oraz o spisywaniu katalogów uczniów i sprawozdań o stanie szkół.

III.

BARYCZ H.: Filipowicz Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 456-457, tamże literatura. — Ponadto: JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 1 s. 357; Filipowicz Stanisław. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 13 s. 661, 675; ŻEBRAWSKI T.; Bibliografia piśmiennictwa polskiego z działu matematyki i fizyki. Kr. 1873 s. 357 nr 1239; Kronika Uniwersytetu Jagielońskiego od roku 1864 do roku 1887. Kr. 1887 s. LIV-LV. — Bibl. Jag., rkps 5464 k. 144.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Filochowski Roch (1838-1896), prałat kapituły warszawskiej, biograf, popularyzator teologii.

Urodził się 16 VIII 1838 r. w Choromanach Wielkich w dawnym pow. ostrowskim jako syn Tomasza i Izabeli z Szabłowskich. W latach 1853-1858 uczęszczał do szkół w Łomży. W 1858 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Pułtusku, z którego przeszedł w 1860 r. na studia do Akademii Duchownej w Warszawie, którą ukończył w 1864 r. ze stopniem kandydata teologii. Święcenia kapłańskie otrzymał 29 IX 1861 r. Został kapelanem bpa W. Popiela, sekretarzem w konsystorzu płockim i kapelanem miejscowego więzienia. Od 1865-1874 r. był profesorem w Seminarium Duchownym w Płocku, a od 1869 r. jednocześnie wiceregensem. Wykładał teologię dogmatyczną, wymowę, katechetykę, geografię, stylistykę. Sprawował także w konsystorzu urząd cenzora i egzaminatora prosynodalnego. W latach 1874-1877 był proboszczem w Raciążu, gdzie rozpoczął budowę murowanego kościoła parafialnego.

Po przejściu bpa W. Popiela do Włocławka Filochowski przeniósł się tam w 1877 r., znowu na stanowisko kapelana biskupiego. W 1878 r. wszedł do włocławskiej kapituły katedralnej. Jako wierny towarzysz Popiela przeniósł się Filochowski w 1883 r. z kolei do Warszawy i otrzymał tam kanonię w katedrze metropolitalnej, a w 1895 r. prałaturę archidiakona. Pełnił w Warszawie obowiązki sędziego surogata miejscowego konsystorza.

Filochowski nie odznaczał się ani wybitnymi zdolnościami ani szerszą wiedzą teologiczną. Był jednak ogromnie gorliwy, pracowity i sumienny. Wybił się jako kaznodzieja, umiejący przemawiać do ludu w sposób prosty, zrozumiały i przekonywujący oraz jako autor wielu prac o tematyce religijnej. Oprócz tego był autorem licznych korespondencji, zamieszczonych w „Przeglądzie Katolickim". W rękopisie pozostawił ciekawe wspomnienia i poezje, których za życia nie chciał ogłaszać. Zmarł nagle 21 VIII 1896 r. w swojej rodzinnej parafii Piski i tam został pochowany na miejscowym cmentarzu.

I.

1. Żywot śp. Kaspra Borowskiego biskupa płockiego. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 11 s. 161-164; nr 12 s. 177-180; nr 13 s. 193-198; nr 14 s. 209-212; nr 15 s. 228-232; nr 16 s. 242-248. — Toż w osob. odb. (razem z poz. 2) pod zm. tyt.: Dwaj biskupi śp. ks. Kasper Borowski biskup płocki i śp. ks. Kazimierz Wnorowski biskup lubelski, ich żywot, zasługi i pra-

ce. W. 1885 Druk. Noskowskiego 16° s. 65.

2. Śp. ksiądz Kazimierz Wnorowski biskup lubelski. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 25 s. 385-387; nr 26 s. 401-403; nr 27 s. 416-420; nr 28 s. 433-437. — Toż w osob. odb. (razem z poz. 1) pod zm. tyt. jak w poz. 1.

3. Życiorys księdza Karola Pollnera biskupa sufragana diecezji kujawsko-kaliskiej. W. 1887 Druk. F. Czerwińskiego 8° s. 42.

4. Kościół i klasztor W.W.P.P. Sakramentek w Warszawie, albo historia Sakramentek Warszawskich. W. 1889. Druk. F. Czerwińskiego 8° s. 70 nlb. 4, tab. 1.

5. Śp. ks. Julian Zdzitowiecki. *Prz. Katol.* R. 29: 1891 nr 11 s. 170-171.

6. Śp. ks. Józef Osiecki. *Prz. Katol.* R. 33; 1895 nr 21 s. 331-332.

7. Śp. biskup Michał Nowodworski. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 38 s. 593-594; nr 39 s. 614-616; nr 40 s. 630-631; nr 41 s. 645-646.

II.

1. Z diecezji płockiej. *Prz. Katol.* R. 4: 1866 nr 43 s. 680-682; nr 44 s. 698-700; nr 46 s. 729-732; R. 14; 1876 nr 44 s. 712--715.

2. Krótki katechizm w celu przygotowania dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. W. 1873 Druk. F. Czerwińskiego 8° s. 32.

3. Rozmowy o Panu Jezusie. W. 1878 Druk. F. Czerwińskiego 12° s. 52.

4. Ciekawe opowiadania pielgrzyma o miejscach cudami wsławionych. Cz. 1-2. W. 1880 Druk. S. Niemiry 16° cz. 1 s. 136: Cz. 2 s. 153.

5. Krótkie nauki na niedziele całego roku. W. 1881 Druk. F. Czerwińskiego 8° s. 423. — Toż. Wyd. 2 popr. W. 1903 Druk. F. Czerwińskiego 8° s. 472.

6. Rozmowa o czytaniu Biblii. W. 1881 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 92. — Toż. Wyd. 3. W. 1896 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 96. Do Wyd. 2 nie udało się dotrzeć. Odpowiedź... na książeczkę jego pod tytułem „Rozmowy o czytaniu Biblii". (Odpowiedź na recenzję tej pracy). *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 51 s. 837.

7. Proboszcz wiejski i wydawnictwa ludowe. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 26 s. 426-428.

8. W sprawie oświaty ludowej. *Koresp. Płoc.* R. 7: 1882 nr 80 s. 3.

9. Ostatnie zdarzenia pielgrzyma. W. 1883 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 75.

10. Historia święta Starego Testamentu. W. 1883 Druk. F. Czerwińskiego 12° s. 270.

11. Pielgrzym nauczycielem. W. 1884 Druk. S. Niemiry 16° s. 56.

12. Historia święta Nowego Testamentu. W. 1885 Druk. S. Niemiry 16° s. 327.

13. Troki. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 4 s. 57.

14. Podręcznik katechizmowy do nauk większych i mniejszych opracowany na treści krótkiego katechizmu. Cz. 1-2. W. 1887 Druk. F. Czerwińskiego 8° cz. 1 s. 614; Cz. 2 s. 620. — Toż. Cz. 1-2. Wyd. 2. W. 1895-1896 cz. 1 s. 607; Cz. 2 s. 809.

15. Książka pożyteczna dla wiernych na niedziele i święta całego roku. W. 1888 Druk. F. Czerwińskiego 8° s. 377.

16. Dwudziestopięcioletnia rocznica poświęcenia Najdostojniejszego Arcypasterza Warszawskiego. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 51 s. 801-816.

17. Patriarchowie. W. 1889 Druk. S. Niemiry 16° s. 144.

18. Prorocy. W. 1890 Druk. S. Niemiry 16° s. 138, nlb. 6.

19. Nowi biskupi. [M. Nowodworski, F. Jaczewski, L.F. Zdanowicz]. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 20 s. 305-307.

20. Apostołowie i Ewangelistowie. W. 1891 Druk. S. Niemiry 16° s. 140 nlb. 4.

21. Uczniowie Pańscy. W. 1891 Druk. F. Czerwińskiego 12° s. 116.

22. Mężowie Apostolscy. W. 1892 Druk. S. Niemiry 16° s. 171.

23. Wizyty arcypasterskie. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 23 s. 362-364; nr 26 s. 409--410; nr 31 s. 491; nr 32 s. 508-509; nr 33 s. 523-524; R. 31: 1893 nr 44 s. 700--701; nr 45 s. 712-713.

24. Wizyta kanoniczna w Żyrardowie. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 22 s. 348.

25. Wizyta kanoniczna w Nieporęcie. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 31 s. 490.

26. Ojcowie i pisarze Kościoła. W. 1883 Druk. S. Niemiry 12° s. 188.

27. Doktorowie Kościoła. W. 1894 Druk. S. Niemiry 12° s. 228.

28. Wizyty kanoniczne w Archidiecezji Warszawskiej. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 36 s. 570-573; nr 37 s. 586-587; nr 38 s. 599-600.

29. Z Płocka. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 37 s. 584-586.

30. Męczennicy chrześcijańscy. W. 1895 Druk. S. Niemiry 16° s. 235.

31. Z Kadzidła. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 38 s. 601-604.

32. Ćwierć wieku istnienia zakładu w Studzieńcu. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 10 s. 153-155.

33. Wyznawcy chrześcijańscy. W. 1896 Druk. S. Niemiry 16° s. 205.

34. Mowy żałobne przy wyprowadzaniu i pochowaniu zwłok. W. 1897 Druk. S. Niemiry 16° s. 38.

III.

Filochowski Roch. W: *Podr. enc. kośc.* T. 11-12 s. 283-284; Ks. prałat Roch Filochowski. *Bies. Liter.* T. 40: 1895 nr 29 s. 39; Śp. ks. Roch Filochowski. (Wspomnienia). *Rola.* R. 14: 1896 nr 36 s. 583-584; Zgon i pogrzeb śp. ks. Rocha Filochowskiego, prałata kapituły metropolitalnej warszawskiej. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 36 s. 568-571; M. S.: Śp. ks. prałat Roch Filochowski. *Bies. Liter.* T. 42: 1896 nr 35 s. 134; Śp. ksiądz Roch Filochowski. *Ateneum.* R. 21: 1896 t. 83 s. 569; [M:] [Śp. ks. Roch Filochowski]. *Wędrowiec.* R. 34: 1896 nr 35 s. 165; Nekrolog R. Filochowskiego. *Kalendarz Katolicki Ilustrowany na rok Pański 1897.* Petersburg 1897 s. 213-214; RZEWUSKI G.: Życiorys śp. ks. Rocha Filochowskiego K.S.T. prałata katedry metropolitalnej warszawskiej, sędziego surogata konsystorza generalnego tejże metropolii (1838-1896). W. 1897; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 185-187; Nagrobek ks. prałata Rocha Filochowskiego. *Bies. Liter.* T. 46: 1898 nr 38 s. 186; BORKOWSKA U.: *Hagiografia.* W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 11.

Ks. Michał Grzybowski

Findliński Karol (1833-1897), protonotariusz ap., wikariusz gen. cieszyński, popularyzator teologii.

Urodził się 5 II 1833 r. we Frydku, dokąd przodkowie jego przybyli z Częstochowy. Uczył się prywatnie we Frydku, potem w gimnazjum w Cieszynie. W latach 1852-1856 odbył studia teologiczne w Ołomuńcu, gdzie 6 VII 1856 r. otrzymał święcenia kapłańskie z rąk bpa Fürstenberga. W latach 1856-1870 był wikariuszem i sekretarzem Generalnego Wikariatu w Cieszynie. Od 1870-1894 r. duszpasterzował jako proboszcz we Frydku, restaurując 2 świątynie: parafialną i pątniczą. W 1879 r. został dziekanem, w 1882 r. rzeczywistym radcą Generalnego Wikariatu i egzaminatorem prosynodalnym, w 1892 r. generalnym wikariuszem cieszyńskim. W 1891 r. otrzymał godność hon. kanonika wrocławskiej kapituły katedralnej i protonotariusza apostolskiego. Zmarł 10 IX 1897 r. w Cieszynie. Findliński uważał się za Czecha, mówił jednak dobrze po polsku i Polakom okazywał wiele życzliwości.

I.

1. Die Kirche Jesu Christi und die rationelle Kirche Dr. Pruteks. 1874. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

2. Geschichte der Pfarrkirche Sti Joannis Bapt. in Friedek. Teschen 1876 im Selbstveralge des Verfassers, Buchdruckerei von H. Feitzinger 8° s. 63, nlb. 2. — Toż w j. czeskim: Dějepiš farniho kostela u Sv. Jana Křtitele ve Frydku. Téssine 1876 H. Feitzinger 8° s. 55.

III.

BROŻEK L.: Findliński Karol. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 466, tamże literatura. — Ponadto: LONDZIN J.: Bibliografia druków polskich w Księstwie Cieszyńskim od roku 1716 do roku 1904. Cieszyn 1904 s. 9; NEGWER J., ENGELBERT K.: Geschichte des Breslauer Domkapitels im Rahmen der Diözesangeschichte vom Beginn des 19. Jahrhunderts bis zum Ende des Zeiten Weltkrieges. Hildesheim 1964 s. 159, 308.

Ks. Józef Mandziuk

Finsiger (Finsinger) Jan Chrzciciel (2 poł. XVIII w.), kanonik kapitulny, profesor Uniw. Lwowskiego, historyk Kościoła.

Austriak z pochodzenia, kanonik kapituły w Petina (może chodzi o Salzburg-Petena, lub Ptuj-Pettan n. Drwą), karierę uniwersytecką we Lwowie rozpoczął jako profesor historii Kościoła i pierwszy dyrektor utworzonego w 1783 r. przy miejscowym Uniwersytecie Generalnego Seminarium Duchownego. W latach 1784-1790 był dziekanem Wydziału Teologii oraz prorektorem, a zarazem osobą najbardziej wpływową na uczelni, bo prowadzącą wszystkie agendy nieobecnego rektora, rezydującego w Przemyślu bpa Wacława Betańskiego. Wraz z profesorem Pis-

ma św. St. Testamentu ekskapucynem Innocentym Fesslerem należał do czołowych ideologów józefinizmu w Uniw. Lwowskim. Wyraz swoim poglądom dał w odczycie inauguracyjnym 16 XI 1784 r. oraz w wykładach, których główny zarys znajduje się w pracy dyplomowej A. Radkiewicza pt. „Tentamen publicum ex historia ecclesiastica", (wydanej w tymże roku), a także w innych opracowaniach, np. w rozprawie o prześladowaniu chrześcijan, znanej tylko z recenzji F. Krattera, zamieszczonej w Jego „Listach" z 1786 r. Jako historyk Kościoła Finsiger pierwszy zwrócił uwagę współczesnych sobie teologów na potrzebę opracowania encyklopedii teologicznej, wydając w 1787 r. swoje „Primae linoleae encyclopediae".

W kierowaniu Generalnym Seminarium, jak również w dobieraniu kierowników katedr na Wydziale Teologii Finsiger nie liczył się zupełnie z postulatami władz kościelnych, w związku z czym doszło do konfliktu z kanclerzem Uniwersytetu arcybpem lwowskim Ferdynandem Kickim, który w 1788 r. zarzucił mu brak subordynacji i samowolę. Mając poparcie rektora oraz samego cesarza Józefa II Finsiger nie zareagował zupełnie na ten głos protestu. Wpływy Finsigera w Generalnym Seminarium Duchownym i w Uniwersytecie Lwowskim skończyły się nieoczekiwanie w 1790 r wraz ze śmiercią Józefa II i przesileniem józefinizmu w monarchii habsburskiej. W rok potem (1791) odszedł z profesury i wyjechał ze Lwowa. Dalsze koleje jego życia i pracy nie są nam znane.

I.

1. Positiones theologiae dogmaticae. Leopoli 1785. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

2. Positiones ex hermeneutica Testamenti. Leopoli 1785. Druk nie dostępny. Jest to szkic dysputy teologicznej, której Finsiger przewodniczył w zastępstwie Fesslera.

3. Primae linoleae encyclopediae theologiae. Leopoli 1787. Druk nieznany.

II.

1. Odczyt inauguracyjny z 16 XI 1784 r. W: *Acta Universitatis Leopolitanae in Galicia, anno 1784 inauguratae.* Leopoli 1786.

III.

LEWICKI K.: Finsiger Jan Baptysta. W: *Pol. słow. biogr.* T. 6 s. 469-470, tamże literatura. — Ponadto: DŁUGOSZ T.: Rzut oka na dzieje lwowskiego Wydziału Teologicznego. W: *Wydz. Teol. UJK.*, s. 19: RECHOWICZ M.: Studia alumnów w galicyjskim Seminarium Generalnym (1790-1819). *Rocz. Teol.-Kanon.* R. 2: 1955 s. 88, 90; SMEREKA W.: Biblistyka. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 262. Smereka niesłusznie nazywa Finsigera profesorem Pisma św.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Fiołkowicz Kasper (1 poł. XVII w.), autor kwestii teologicznej.

Na przełomie lat 20-tych i 30-tych XVII w. uzyskał bakalaureat i mistrzostwo sztuk wyzwolonych w Akademii Krakowskiej, a w celu otrzymania licencjatu filozofii opublikował w 1632 r. podsumowanie publicznej dysputy na temat szczęścia wiecznego istot rozumnych. W oparciu o naukę św. Tomasza z Akwinu omówił w nim zależność różnych stopni w wizji błogosławionej zbawionych od stopnia ich chwały w niebie. Innych szczegółów z jego życia nie udało się zdobyć.

I.

1. Quaestio de ultima felicitate creature rationalis... Cracoviae [1632] Ex officina Francisci Caesari 4° ark. $1^1/_2$.

III.

ESTREICHER K. T. 16 s. 226.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Firsiukowski Teodor, krypt.: X.T.F., (1815- po 1863), proboszcz, autor biografii.

Kapłan Diecezji Podlasko-Janowskiej urodził się w 1815 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1839 r. Przez 2 lata był nauczycielem religii i prefektem w Instytucie Głuchoniemych w Warszawie i wtedy osobiście poznał jego założyciela, ks. Jakuba Falkowskiego. W 1846 r. wrócił do swojej diecezji i został proboszczem w Zbuczynie, pełnił też obowiązki wicedziekana siedleckego i uzyskał godność hon. kanonika podlaskiego. Zmarł prawdopodobnie w Zbuczynie po 1863 r.

Jako naoczny świadek ostatnich lat życia i działalności ks. J. Falkowskiego, a również jako jego bliski współpracownik, wygłosił przemówienie na pogrzebie tego kapłana, które opublikował po 2 latach. Jednocześnie wydrukował też krótką biografię ks. J. Falkowskiego.

I.

1. Przyjaciel i ojciec głuchoniemych ks. Jakób Falkowski czyli krótkie wspomnienie tych zasług, jakimi ten kapłan odznaczył dni swoje na ziemi. W. 1850 Druk. J. Tomaszewskiego 8° s. 159.

II.

1. Pożegnanie szanownych zwłok śp. księdza Jakóba Falkowskiego, założyciela i pierwszego rektora warszawskiego Instytutu Głuchoniemych, przy spuszczeniu do grobu pod kościołem św. Aleksandra, przez... w dniu 5 września 1848 r. W. 1850 Druk. J. Tomaszewskiego 4° s. 8.

III.

Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1845, 1846; Schemat. Diec. Podlasko-Janowskiej na lata 1849, 1860, 1863.

Ks. Marian Banaszak

Fliger Tobiasz († 1772), cysters, autor dysertacji teologicznej.

W latach 40-tych XVIII w. wstąpił do klasztoru cystersów w Obrze. Teologii i prawa kanonicznego uczył się ok. 1749/1750 r. w studium zakonnym w Mogile k. Krakowa i w tym czasie wydał dysertację akademicką z zakresu teologii pozytywno-kontrowersyjnej o Bożej wszechwiedzy, dedykując ją aktualnemu opatowi w Obrze M. J. Loce. Powrócił następnie do własnego klasztoru i wkrótce został opatem. Zmarł na tym urzędzie w Obrze 25 XI 1772 r.

I.

1. Argumentum universae divinae scientiae... propositum anno 1750. Cracoviae b.r. Typis Michaelis Josephi Antonii Dyaszewski 2°. Druk niedostępny.

II.

1. Regestra bursarii expensoris inchoata a. D. 24 X 1749 in 1750 conscripta... s. 112. Rkps Cystersów w Mogile, sygn. 454.

III.

ESTREICHER K.: T. 16 s. 239. — Liber mortuorum monasterii Coronoviensis Ordinis Cisterciensis. Ed. A. MAŃKOWSKI. Torunii 1931 s. 61.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Flisiński Franciszek (2 poł. XVIII w.), autor konkluzji teologicznych.

Opublikował w 1679 r. podsumowanie dysputy teologicznej na temat sakramentu pokuty, którą odbył zapewne w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu celem uzyskania stopnia akademickiego. Dedykował ją ordynariuszowi poznańskiemu Stefanowi Wierzbowskiemu. Bieg życia Flisińskiego jest nieznany.

I.

1. Quaestio theologica de sacramento poeniteniae. Posnaniae 1679 in Officina Alberti Reguli Młodniewicz 4° k. 1 (brak k. tyt.).

III.

ESTREICHER K. T. 16 s. 239.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Foks (Fox, Foxius) Jan (1566-1636), prałat kapituły krakowskiej, profesor Akademii Krakowskiej, tłumacz i wydawca dziełka kanoniczno-teologicznego.

Urodził się w 1566 r. w Kazimierzu k. Krakowa jako syn Joachima i Katarzyny. W 1581 r. immartykulował się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1588 r. uzyskał mistrzostwo sztuk wyzwolonych, a w 1590 r. rozpoczął wykłady jako profesor „novorum iurium". Wyjechał następnie na dalsze studia do Włoch. Po powrocie do kraju miał w 1593 r. uroczystą promocję na doktora obojga praw w kościele Mariackim w Krakowie. W lipcu 1594 r. został plebanem w Raciborzanach, zaś w grudniu t. r. scholastykiem skalbmierskim, pełnił poza tym w tymże roku obowiązki audytora biskupiego. W 1599 r. wszedł na kanonię katedralną krakowską, a w 1607 r. otrzymał tytuł pronotoriusza ap. W 1610 roku jeździł do pap. Pawła V w sprawie Diec. Krakowskiej, w nagrodę za co otrzymał w 1615 r. nominację na prałata-archidiakona w kapitule katedralnej krakowskiej. W tymże roku ufundował 2 penitencjarie przy katedrze krakowskiej. W 1618 r. jest notowany jako sekretarz królewski. Był obecny na synodzie prowincjalnym warszawskim w 1634 r. w zastępstwie kard. K. F. Wazy.

Foks poza przetłumaczonym i wydanym dziełkiem A. Victorelli (Krótna nauka) opracował wraz z M. Kłocińskim i S. Nucerynem rytuał kościelny, stanowiący źródło do poznania dziejów liturgii w Polsce. Opublikował liczne swe przemówienia, które potem przez wiele lat służyły za wzorce do tego rodzaju wystąpień i stanowią źródło do poznania historii wymowy kościelnej w naszym kraju. Zmarł 21 II 1636 r. w Kazimierzu k. Krakowa w obrębie parafii Bożego Ciała.

I.

1. Przekł. i wyd.: Krótka nauka do dostąpienia jubileuszu przez D. Andrzeja VICTORELLA w Rzymie roku świętego przeszłego w druk wydana, z włoskiego na polski przełożona i teraźniejszemu jubileuszowi krakowskiemu przystosowana za staraniem... W Krakowie 1626 w Druk. F. Cezarego 4° k. 4.

II.

1. Oracja na rocznicy Jerzego kardynała Radziwiłła... w Krakowie 1601 w Druk. Jakuba Sibeneychera 4° ark. 2. — Toż w j. łac. pt. Oratio in laudem Georgii Radzivili... Cracoviae 1601 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 11.

2. Oratio... cum electus in rectorem Almae Universitatis Cracoviensis... Nicolaus Dobrosiecki... confirmaretur... Cracoviae 1602 in Officina Jacobi Sibeneycher 4° k. nlb. 8. — Toż. Cracoviae 1627 apud Franciscum Caesarium 4°.

3. Oratio ad... Bernardum Maciejowski... S.R.E. cardinalem... post acceptam cardinalitiam dignitatem... nomine venerabilis Capituli Cracoviensis habita... Cracoviae 1604 4° k. 6.

4. Oratio gratulatoria in adventum... Martini Szyszkowski... episcopi Cracoviensis... Cracoviae 1617 4° k. nlb. 4. — Toż w j. pol. pt. Witanie... Marcina Szyszkowskiego biskupa krakowskiego... imieniem Ich Mość. Kapituły Krakowskiej odprawowane. W Krakowie 1617 4° k. 3.

5. Oratio in Synodo Dioecesana Cracoviensi... Cracoviae 1621 in Officina Andreae Petricovi 4° k. nlb. 7.

6. Memoria jubilaei magni Regno Poloniae ab Urbano VIII Summo Pontifice concessi... Cracoviae 1626 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° s. 40. — Toż w j. pol. tp. Pamięć wielkiego jubileuszu r. 1626. Kraków 1627 4° k. 3.

7. Oratio in Synodo Provinciali Petricoviensi... Cracoviae 1628 in Officina Andreae Petricovii 4° k. 2, s. 19.

8. Rituale sacramentorum ac aliarum Ecclesiae caeremoniarum ex decreto Synodi Provin. Petricovien. ad uniformem Ecclesiarum Regni Poloniae usum recens editum. Cracoviae 1631 in Officina Andreae Petricovi 4° k. 4, s. 211. — Toż. Vilnae 1633 4°. — Toż. Cracoviae 1634 Typ. Petricovii 4° s. 8, 151, 6, 478. — Toż. B. m. 1639 4° s. 124. — Toż. Posnaniae 1643 in Officina Alberti Reguli 4° s. 308, k. 2. — Toż. Cracoviae 1647 in Officina Viduae et Haeredum Andreae Petricovii 4° k. 3, s. 211; Cz. 2 k. 4. s.

476, k. 5. — Toż. Vilnae 1647 Typis Academiae Soc. Jesu 8° k. 2, s. 114. — Toż. Vilnae 1648 Typis Academiae Soc. Jesu 8° k. 2, s. nlb. 114.

9. Gratulatio in adventum... Joannis Alberti Poloniae et Sueciae principis... Cracoviae 1633 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 4.

10. Oratio... habita in Synodo Provinciali Varsaviae Anno 1634 celebrata. W: Synodus Provincialis sub... Joanne Wężyk... Varsaviae... 1634... celebrata. Cracoviae 1636 in Officina A. Petricovii 4°.

11. Postulatio ad Episcopatum Cracoviensem... Jacobi Zadzik episcopi Culmensis a... dicta... Cracoviae 1636 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 6.

III.

SŁOWIKOWSKI T.: Foxius (Fox) Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7, s. 69-71, tamże literatura. — Ponadto: WYCZAWSKI E. H.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 55, 57, 211, 213, 238, 255; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 167-168, 177, 204, 264; Metryka nacji polskiej w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 262.

Bp Edward Ozorowski

Foltański Stanisław (XVIII w.), kanonik kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, moralista i dogmatyk.

W Akademii Krakowskiej immatrykulował się ok. 1738 r. i po otrzymaniu bakalaureatu filozofii zdobył w 1745 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Był następnie wykładowcą retoryki w szkole akademickiej w Poznaniu (1745-1748) i otrzymał miejsce w kapitule kolegiaty w Środzie. Po powrocie do Krakowa kontynuował wykłady retoryki jako profesor Tylicianus na Wydziale Filozoficznym i w 1748 r. wszedł do Kolegium Mniejszego. Studiował równocześnie teologię i już w roku następnym bronił tez dogmatycznych i moralnych o celu ostatecznym, szczęściu wiecznym człowieka i moralności czynów ludzkich według nauki św. Tomasza z Akwinu. Został kanonikiem kolegiaty Wszystkich Świętych w Krakowie i otrzymał probostwo w Osieku.

I.

1. Conclusiones theologicae ex 1ma 2dae Thomae... sub assistentia J. Popiołek s. Theologiae professore... A. D. 1749, die 29 Novembris. B. m. r. [1749] 2° k. 2.

II.

1. Quaestio logica de universalibus ex Aristotelis 5 Metaph. cap. 8 et 7 desumpta.. pro loco in Collegio Minori obtinendo, ad disputandum proposita. Cracoviae 1748 Typis Collegii Maioris Universitatis 2° k. 2.

2. Instrumentum publicum, de et super virtute, eruditiome... Joannis Josephi Pałaszowski, dum... iuris utriusque doctor renuntiaretur... Cracoviae 1748 Typis Collegii Maioris 2° k. 8.

III.

JOCHER A. B.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 1 s. 338; JANOCKI J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1-2, Breslau 1755 s. 63; ESTREICHER K. T. 16 s. 251, 252; T. 24 s. 376. — Korespondencja J. ŚNIADECKIEGO. Listy z Krakowa. Wyd. L. KAMYKOWSKI. Kr. 1932 s. 8.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Foltański Wojciech Joachim (1724-1777), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, moralista.

Kształcił się w Krakowie, zdobywając w 1744 r. stopień bakałarza, w roku następnym magistra sztuk wyzwolonych, a później doktora teologii. Przez jakiś czas spełniał obowiązki nauczyciela domowego u Romana Sierakowskiego, chorążego i sędziego grodu krakowskiego, następnie był profesorem w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. Po powrocie do Krakowa objął seniorat szkoły św. Floriana i został członkiem Kolegium Mniejszego. Otrzymał też kanonię w kolegiacie świętofloriańskiej. Od 1755 r. pełnił obowiązki rektora kolonii akademickiej w Białej Podlaskiej. W 1759 r. został profesorem retoryki w Aka-

demii Krakowskiej. Ogłosił szereg panegiryków, głównie w związku z uroczystymi promocjami na fakultetach bądź też zgonami profesorów. Po przejściu na Wydział Teologiczny w 1769 r. ogłosił 3 prace z zakresu teologii moralnej. Zmarł przed 21 II 1777 r.

I.

1. Conclusiones canonico-morales ex tractatu de poenitentia... sub praesidentia... clementis Stanislai Kostka Herka... B. m. 1753 4° k. nlb. 14.

2. Conclusiones theologicae de Sacramentis... ex 3-tia parte summae D. Thomae... desumptae... obiectis satisfaciente... Laurentio Skibiński... publicae disputationi... expositae. Cracoviae 1769 Typis Universitatis Cracoviensis 4° k. nlb. 12.

3. Conclusiones ex cursu morali theologico de fine ultimo et beatitudine hominis iuxta mentem D. Thomae... B.m. 1771 2° k. nlb. 6.

II.

1. Animus eruditionis habendae avidus aristotelica philosophia, veluti... sciendi regno perlustrato... sub assistentia M. Casimiri Stęplowski... obiectis satisfaciente... offert. Anno... 1746 die 22 junii. Cracoviae 1746 Typis Universit. 2° k. nlb. 24.

2. Eminentia virtutum et sapientiae. D. Thomas Aquinas doctor angelicus recurrente annua suae festivitatis luce in augusta basilica. D. Dominici... Con. Posn. Ord. P. Praedicatorum a... adoratus a. 1748 7 Martii. Posnaniae 1748 Typis Academicis 2° k. nlb. 34.

3. Orator in cathedra Petri voce gratiosa disertus D. Joannes Cantius... in cathedrali Posnaniensi basilica... devota apotheosi declaratus anno 1748 die 20 Octobris. Posnaniae 1748 Typis Academicis 2° k. nlb. 14.

4. Quaestio phisica de composito phisico rerum naturalium substantialium. Cracoviae 1755 Typis Universitatis 2° k. nlb. 4.

5. Tractatus e summa virtutum... Antonii Krząnowski... desumptus et dum... renuntiaretur sacrae theologiae doctor... expositus A... 1759 d. 26 Novembris. Cracoviae 1759 Typis Coll. Majoris 2° k. nlb. 18.

6. Applausus panegiricus Illustrissimo ac Magnifico Domino D. Stanislao in Łetow Łetowski. succamerario Cracoviensi, generali exercituum Regni judici etc. dum inter festivas acclamationes, splendidissimo ingressus publici aprobatu, succamerarialis jurisdictionis suae auspicia Vielicciis felicissime ordinetur, e voto Scholae Regni Universitatis Cracoviensis per... officiossimo cultu et affectu exhibitus A.D. 1759 die 3 mensis Julii. Cracoviae 1759 Typis Universitatis Cracoviensis 2° k. nlb. 20.

7. Protestatio perennitatis famae contra licentiam fatorum in obitu et funere... Clementis Stanislai Kostka Herka, in Universitate Crac. U. J. licenciati et doctoriani professoris..., dum... justa ei funebralia.. persolverentur, actis immortalitatis ingrossata. Cracoviae 1759 Typis Universitatis 2° k. nlb. 6.

8. Processus trinae instantiae... Antonii Sarii... Wilkoszowski... agitatus et dum... renuntiaretur juris utriusque memoriae... porrectus A.D. 1760 d. 28 Januarii. Cracoviae 1760 Typis Coll. Majoris 2° k. nlb. 12.

9. Translatio archi-praesuleae crucis... ad solennem in metropolitanam cathedram ingressus diem... Vladislai Alexandri Pomian a Łubna Łubieński... primatis... celebrata a. D. 1760. Cracoviae [1760] Typis Collegii Majoris 2° k. nlb. 25.

10. Senium ex annis, virtutibus ac meritis Stanislai Philippowicz... venerandum et dum ei... funeralia... persolverentur... explicatum. A... 1760 die 5 Julii. Cracoviae 1760 Typis Coll. Majoris 2° k. nlb. 7.

11. Remedia iuris contra violentiam fatorum... in obitu... Stanislai Manczyński... exportata... per... intimata. Cracoviae 1761 Typis Coll. Majoris 2 k. nlb. 4.

12. Terminus juris ex actoratu virtutis et eruditionis... Andreae Lipiewicz... legitime incidens et dum in Ecclesia Collegiata SS. OO. Cracoviae a... Joanne Pałaszowski... renuntiarentur. Cracoviae 1762 Typis Universitatis 2° k. nlb. 10.

13. Propositio ex processu generis virtutis et eruditionis J. Rokoszowski... desumpta et cum a Jacobo Marciszewski utriusque juris doctor ritu solenni renuntiaretur... ad acta immortalis memoriae porrecta. (Wiersz.) Cracoviae 1762 Typis Universitatis 2° k. nlb. 4.

14. Casus fatalis humano in iure. Mors nunquam fatis ab ordinibus Academicis deffendenda Perillustris ... Domini Casimiri Jarmundowicz... Cracoviae 1762 Typis Seminarii Episcopalis Academico-Diaecesani 2° k. nlb. 7.

15. Aureola immortalitatis gloriae... Laurentii Sałtyszewicz... reposita. Et dum ei... funeralia persolverentur... lugubri... calamo adumbrata... 1762 die 22 mens. Aprilis. Cracoviae 1762 Typis Coll. Majoris 2° k. nlb. 21.

III.

BARYCZ H.: Foltański Wojciech Joachim. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 50, tamże źródła. — Ponadto: Foltański Wojciech. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 9 s. 50; Foltański Wojciech Joachim. W: *Podr. enc. kośc.* T. 11/12 s. 336; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie. (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 398.

Ks. Michał Grzybowski

Formankowic (Furmankowic) Jan Samuel (1626-1692), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się w 1626 r. w Krakowie jako syn Kaspra, ławnika miejskiego, i Katarzyny. W 1642 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1644 r. uzyskał stopień bakałarza, a w 1646 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Bakalaureat jego uczcił panegirykiem Jan Dziedzic (Horizon academicus), zaś mistrzostwo upamiętnili w wierszach Stanisław Jodłowski (Torques gemmis virtutum), Jacek Słostowski(Epicratysis) i Jacek Tomaszowicz (Melos mysticum).

Na dalsze studia wyjechał Formankowic do Lowanium i Paryża, gdzie zdobył doktorat obojga praw. Święcenia kapłańskie przyjął w Rzymie. W 1653 r. wszedł do Kolegium Prawników Akademii Krakowskiej, a następnie wyjechał do Poznania, aby objąć stanowisko rektora Akademii Lubrańskiego. Ok. 1659 r. wrócił do Krakowa. W 1673 r. został wykluczony z grona profesorskiego za podstępne wydostanie prowizji papieskiej na probostwo akademickie w Przemykowie. Po jakimś czasie odzyskał utracone prawa i był nawet w latach 1686-1687 trzykrotnie rektorem Akademii. W 1690 r. otrzymał z prezenty Uczelni kanonię katedralną. Zmarł 6 X 1692 r. w Krakowie. Śmierć jego uczcił Stanisław Bieżanowski w wierszu pt. Colossus solis.

I

1. Questio de probationibus quam... pro loco in Collegio DD. J. C. obtinendo publice ad disputandum proponet... Cracoviae 1653 in Officina Viduae et Haeredum Franc. Caesarii 4° k. 4.

2. Quaestio iuridica de potestate capituli sede vacante... pro loco inter doctores Iuris in Alma Universitate Studii Generalis Cracoviensis... publicae disputationi... proposita... Cracoviae 1680 Typis Universitatis 2° ark. 2.

III.

BARYCZ H.: Formankowic Samuel. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 64, tamże literatura. — Ponadto: TENŻE: Alma Mater Jagellonica. Kr. 1958 s. 231, 232; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 321, 326, 347, 350; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist nauki pol.* T. 6 s. 161; PETRANI A.: Historia prawa kanonicznego (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 508, 510.

Bp Edward Ozorowski

Franciszek z Brzegu Krzysowic (z Krzyżowic, Kreysowicz, Kreisewicz) (ok. 1370-1432), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, autor traktatów teologicznych i kazań.

Urodził się ok. 1370 r. we wsi Krzyżowice pod Brzegiem na Dolnym Śląsku (stąd Krzysowic). Najpierw był studentem Uniw. Praskiego, gdzie w 1393 r. został bakałarzem, a w 1396 r. magistrem sztuk wyzwolonych. Następnie do 1400 r. wykładał filozofię w Pradze i podjął studia teologiczne. W 1400 r. przeszedł na Akademię Krakowską i objął profesurę na Wydziale Artium. Był także jego pierwszym znanym z imienia dziekanem w latach 1402/3, 1408 i 1409. Równocześnie kontynuował studia na Fakultecie Teologicznym, mając za mistrza Jana Isnera. W 1407 r. występował już jako bakałarz teologii, a doktorat otrzymał przed 14 VIII 1409 r. W 1409 r. przeszedł na Wydział Teolo-

giczny, na którym wykładał do końca życia. Jako długoletni i pracowity profesor teologii zasłużył się przede wszystkim w dziedzinie dydaktycznej. Jego uczniami byli późniejsi wybitni teologowie Benedykt Hesse, Jakub z Paradyża, Mikołaj z Kozłowa i Mikołaj Tempelfeld z Brzegu. Otaczał pomocą scholarów śląskich w Krakowie. Franciszek był jednym z założycieli krakowskiej szkoły teologicznej, którą cechowała orientacja praktyczno-moralna. Należał do zwolenników koncyliaryzmu. W 1431 r. wziął udział w znanej dyspucie z poselstwem husyckim na zamku krakowskim.

Akademia powierzyła mu dwukrotnie godność rektora (1407 i 1429). Był dziekanem Wydziału Teologicznego w 1432 r., a podkanclerzym uczelni w latach 1401/2 i 1432. Został kanonikiem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu i doszedł do godności jej dziekana, a pod koniec życia objął kanonię akademicką w krakowskiej kapitule katedralnej. Zmarł 16 X 1432 r. Z jego cennego księgozbioru dochowało się w Bibliotece Jagiellońskiej 13 kodeksów.

Z dorobku naukowego Franciszka znanych jest kilka traktatów teologicznych, nieco kazań i mów uniwersyteckich, ale jego twórczość nie jest jeszcze w pełni zidentyfikowana i zbadana.

I.

1. Sermo in exequiis dominae Hedvigis, reginae Poloniae. Powst. ok. 1426. Wyd. oryg. i tekst polski J. WOLNY, R. ZAWADZKI: Królowa Jadwiga w tradycji kaznodziejskiej XV wieku. *Anal. Crac.* T. 7: 1975 s. 50-71.

2. Summa de septem mortalibus peccatis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1275. f. 146--153.

3. Quaestio de indulgentiis. Rkps Bibl. Kanoników Reg. Later. w Krakowie, sygn. 9a, f. 178-185, inny egz.: Bibl. Państw. w Bambergu, sygn. Teol. 55.

4. Tractatus de decem praeceptis. Rkps Bibl. Uniw. w Budapeszcie, sygn. 108, f. 198-231.

5. Disputata circa Evangelium S. Matthaei. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2294.

6. Kazania, mowy uniwersyteckie, kwestie teologiczne. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 381; sygn. I Q 380; sygn. I F 606; Bibl. Jag., sygn. 2215; Bibl. Kapitulna w Pradze, sygn. 27.

III.

BARYCZ H.: Franciszek z Brzegu. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 75-76, tamże literatura. — Ponadto: KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Odnowienie jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 40, 54-55, 62-65, 67, 68, 72, 74-76, 82-86; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* T. 4: 1965 s. 167, 175, 217-218; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak. s. 28-34; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1494. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 69-70; TŘIŠKA J.: Literární činnost předhusitské university. Praha 1967 s. 66-67. 128-129; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 23-25, 150-151; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971 s. 453 i passim; WŁODEK Z.: Franciszek Z Brzegu. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, 87-88; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 164; WOLNY J.: Z dziejów katechezy. W: *Dzieje teologii.* T. 1. s. 196-197; J. WOLNY, ZAWADZKI R. M.: Królowa Jadwiga w tradycji kaznodziejskiej XV w. *Anal. Crac.* T. 7: 1975 s. 70-73. — Liber decanorum Facultatis Philosophicae Universitatis Pragensis. Pars 1. Monumenta historica Universitatis Carolo-Ferdinandeae Pragensis. T. 1. Pragae 1830 s. 323-355; Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis. Pars 1. Cracoviae 1870 s. 82, 83, 96; Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 25.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Frankowic Marcin Ignacy († 1718), prałat kolegiaty w Nowym Sączu i kanonik kolegiaty w Bobowej, hagiograf.

Urodził się w Nowym Sączu w bogatej rodzinie mieszczańskiej. Wy-

stępujący w latach 1674-1675 Marcin Frankowic, burmistrz Nowego Sącza, był zapewne jego krewnym. Ok. 1659 r. rozpoczął Frankowic studia w Akademii Krakowskiej, dochodząc w 1666 r. do bakalaureatu na Wydziale Filozofii, w 1672 do mistrzostwa, a w końcu do doktoratu filozofii. O dalszym rozwoju jego kariery akademickiej nic nam nie wiadomo. Wyświęcony na wikariat w kolegiacie nowosądeckiej, został kanonikiem kapituły tejże kolegiaty oraz kolegiaty w Bobowej i proboszczem w Łącku. Pozostawił nieznaczny dorobek piśmienniczy, w którym na szczególną uwagę zasługuje hagiograficzne opracowanie życia i czci pośmiertnej bł. Kunegundy, cenne ze względu na zamieszczenie bogatego materiału faktograficznego odnośnie rozwoju kultu patronki Sądeczyzny. Opracowanie to ukazało się również w formie skróconej w przekładzie łacińskim F. Petrykowskiego w 1744 r. z przeznaczeniem dla czytelnika węgierskiego. Wraz z XV-wiecznym życiorysem bł. Kunegundy pióra Jana Długosza, dzieło Frankowica stanowiło podstawę do opracowania biografii błogosławionej, zamieszczonej przez bollandystów w 32 tomie „Acta Sanctorum". Zmarł Frankowic w 1718 r.

I.

1. Wizerunek świętej doskonałości... w błogosławionej Kunegundzie jaśniejący z procesu kanonizacji tej świętej w Polsce... z wielu autorów poważnych... zebrany. Kraków 1718 w Druk. F. Cezarego 2° k. 4 s. 448 k. 8.

2. Vita beatae Cunegundis, regiae Hungariae principis, ac deinde reginae Poloniae... latinitate donata per Franciscum PETRYKOWSKI, abbatem B.M.V. de Paroszló... Tymaviae 1744 Typis Academicis Societatis Jesu 4° k. nlb. 13 s. 162 k. nlb. 4 (synopsis operis).

II.

1. Fons minimus... sive oratio de vita, meritis, obitu et miraculis b. Joannis Cantii... Cracoviae 1671 ex Officina Schedeliana 2° k. 7.

2. Flumen Sreniavium... memoriae olim dominae Sophiae a Potok Joannis a Lipie Lipski consortis... dum in ecclesia Patrum Minorum de Observantia conventus Stradomiensis... funebria persolverentur... Cracoviae 1677 ex Officina Schedeliana 2° k. nlb. 5.

III.

BARYCZ H.: Frankowic Marcin Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 93, tamże literatura. — Ponadto: CHŁĘDOWSKI A. T.: Spis dzieł polskich. Lw. 1818 s. 101--102; FIAŁKOWSKI J.: Nowosądecka kolegiata (1448-1791). W. 1958. *Stud. Hist.--Eccl.* 11 s. 104, 163, 168, 173; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVI). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 493.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Frąckiewicz Michał od św. Józefa (1730-1780), pijar, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się w 1730 r. w Wiłkomierzu na Litwie. W 1746 r. wstąpił do zakonu pijarów, odbywając nowicjat w Lubieszowie. Ze względu na duże zdolności został profesorem historii i wymowy w Kolegium Szlacheckim w Wilnie. Od 1761 r. był kolejno regensem konwiktu wileńskiego, konsultorem prowincjalnym i rektorem w Szczuczynie Litewskim i w Wilnie. W czasie pełnienia tych funkcji dał się poznać jako dobry organizator. Podźwignął z ruin dom zakonny w Poniewieżu, zaś dzięki osobistym wpływom w kołach magnackich uzyskała polska prowincja litewska na sejmie w 1775 r. zatwierdzenie i rozszerzenie swoich fundacji oraz darowanie 2 domów pojezuickich w Wilnie i w Drohiczynie. W latach 1775-1778 pełnił obowiązki prowincjała, organizując w tym czasie szkolnictwo pijarskie na Litwie oraz tworząc seminarium duchowne dla młodzieży zakonnej w domu pojezuickim w Wilnie na Snipisz-

kach. W latach 1779-1780 był rektorem tegoż domu i seminarium oraz powtórnie prowincjałem. Zmarł w Szczuczynie 27 XII 1780 r.

I.

1. Facies systematis de Divina Gratia ejusque effectibus justificatione impii, ac merito bonorum operum proposita ad disputandum sub auspiciis... Geogrii Jodko districtus Lidensis vicecamerarii Dzievieniscenis praefecti... Vilnae 1759 Typis Collegii Scholarum Piarum 4° k. nlb. 18.

II.

1. Wyd.: Konstytucja publiczna sejmu extraordynaryjnego warszawskiego pod węzłem Generalnej Konfederacji Obojga Narodów trwającego roku 1773 dnia 19 kwietnia zaczętego a z limity i sześciu prorogacji w roku 1775 przy utwierdzeniu dzieł generalnych Konfederacji i rozwiązywaniu onychże skończonego za zgodą zgromadzonych i skonfederowanych Stanów uchwalone. T. 1-2. Warszawa 1755 Druk. Pijarów 8° t. 1 s. 86; T. 2, s. 287.

2. Kazanie pogrzebowe przy złożeniu ciała J. Wielmożnego IMC Pana Michała... Sapiehy podkanclerzego W. X. L...., miane u Wielebnych Kartuzów w Berezie przez... Wilno 1761 Druk. Pijarów 2° k. 20.

III.

STĘPNIAK A.: Frąckiewicz Michał Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 99. tamże literatura.

Ks. Michał Grzybowski

Fredro Andrzej Maksymilian h. Bończa, pseud.: Błażej Lipowski, († 1679), wojewoda podolski, moralista.

Urodził się ok. 1620 r. jako syn Jerzego, stolnika przemyskiego. W 1637 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej. Wcześnie rozpoczął działalność polityczną. M. in. posłował na sejmy w latach 1646, 1647, 1649, 1650, 1652 oraz brał udział w licznych komisjach parlamentarnych. W czasie najazdu szwedzkiego dochował wierności królowi. W 1654 r. został kasztelanem lwowskim, a w 1656 r. zorganizował pospolite ruszenie ziemi lwowskiej. W 1660 r. przeciwstawił się elekcji „vivente rege", po abdykacji zaś Jana Kazimierza opowiadał się za obraniem piasta. W 1676 r. został wojewodą podolskim, a 2 lata później członkiem przybocznej rady królewskiej. Był żonaty z Katarzyną Gidzińską, z którą miał synów Jerzego Bogusława i Stanisława Józefa.

Zasłynął głównie jako pisarz polityczny. Interesował się poza tym pedagogiką. Ukazywał chrześcijański model dobrego obywatela. W dziele „*Monita politico-moralia*" zawarł wiele treści z teologii moralnej, a w „Gestorum Populi Poloni" obok historii politycznej zamieścił liczne wiadomości z dziejów Kościoła za Henryka Walezego. Nadto inne swe pisma nasycił problematyką moralną. Zmarł 15 VI 1679 r. w Przemyślu.

I.

1. Gestorum Populi Poloni sub Henrico Valesio... *Dantisci* 1652 *sumptibis* Georgii Försteri 4° k. 4 s. 304. — Toż. Dantisci 1659 sumptibus Georgii Försteri 4° ark. 16. — Toż. Dantisci 1660 sumptibus Georgii Försteri 12° s. 246, k. 2. — Toż. Wyd. C. T. L. SORNITZ w: *Scriptores rerum Polonicarum.* T. 1. Amstelodami 1698 sumptibus Gysberti van Valck 4° s. 304. — Toż w przekł. na j. pol.: Dzieje narodu polskiego pod Henrykiem Walezjuszem, królem polskim, a potem francuskim. Wyd. W. SYROKOMLA. Petersburg 1855.

2. Monita politico-moralia et Icon ingeniorum. Dantisci 1664 in Bibliopolo Forsteriano 12° k. 3, s. 171. — Toż. Gedani 1668 12°. — Toż. Dantisci 1669 12°. — Toż. Francofurti 1679 impensis Martini Hermsdorfi 12° s. 206. — Toż. Francofurti 1682 Hermsdorf 12°. — Toż b. m. 1684 12° s. 171. — Toż w przekł. na j. niemiecki: Staats und Sitten Lehren, samt einer wesentlichen Abbildung der unterschiedlichen Gemühts-Beschaffenheiten. Frankfurth 1684 Verlegts Martin Hermsdorf Druckts Johannes Haas 12° k. 10 s. 448. — Toż. Francofurti 1687 impensis Martini Hermsdorfii 12° s. 206. — Toż. Viennae 1692 12°. — Toż. Francofurti 1694 sumptu Martini Hermsdorf, typis

Petri Begereisii 12° s. 165. — Toż. Francofurti ad Moen. 1697 impensis Martini Hermsdorfi, typis Petri Begereisii 16° s. 206. — Toż. w j. niem. Frankfurth am Mayn 1698 in Verlegung Martin Hermsdorfs, gedruckt bei Johann Dietrich Friegen 12° k. 11, s. 448. — Toż w przekł. na j. francuski: Instructions morales et politiques... A Cologne 1700 chez Ulrich Liebert 12° s. 245. — Toż. Versaliae 1700 impensis Jacobi a Wessel 12° s. 256. — Toż. Ingolstadii 1701 Typis Thomae Grass 16° s. 251. — Toż. Francofurti ad Moen 1703 impensis Martini Hermsdorfii, typis Joannis Köllneri 16° s. 213. — Toż. Francofurti ad Moenum 1719 impensis Wolfg. Christoph. Multz, typis Mathiae Andreae 16° s. 213. — Toż b. m. 1727 12° k. nlb. 2 s. 132, k. nlb. 3. — Toż. Wyd. J. OSTROWSKI-DANEYKOWICZ w: Swada polska i łacińska. T. 2. W Lublinie 1747 w Druk. Coll. Soc. Jesu 2° s. 198-256. — Toż Viennae 1748 8° s. 189. — Toż. Ingolstadii 1750 12°. — Toż. Tyrnaviae 1751 Typis Collegii Academici Soc. Jesu 8° ark. 12½. — Toż. Tyrnaviae 1763 Typis Collegii Academici Soc. Jesu 12° s. 200. — Toż. Varsaviae 1765 Typis Mizlerianis 8° k. nlb. 7, s. 24, 217; Politico-moralium complementum. Wyd. C. T. L. SORNITZ w: *Scriptores Rerum Polonicarum*. T. 3. Amstelodami 1698 sumptibus Gysberti van Valck 4° s. 186-209.

3. Wyd.: Lucae OPALENII... De officiis libri tres, in quibus sapientiae christianae, id est moralis, philosophiae, iurisprudentiae immo et theologiae pleraque et praesipua... explicantur... Amstelodami 1668 in Bibliopolo Forsteriano 12° s. 326.

II.

1. Przysłowia mów potocznych, obyczajowe, radne. wojenne... W Krakowie 1658 w Druk. Wdowy i Dziedziców Krzysztofa Schedla 4° k. A-E_2. — Toż w Krakowie 1659 w Druk. Wdowy Łukasza Kupisza, nakładem Ignacego Forstera 4° k. nlb. 22. — Toż. Kr. 1664 w Druk. Dziedz. i Sukcesorów Łukasza Kupisza 8° k. 4 s. 70. — Toż. Wyd. F. GLINKA w: *Zwierzyniec jednorożców*. We Lwowie 1670 w Druk. Kollegium Soc. Jesu 8° 1-40. — Toż. W Warszawie 1769 w Druk. Kollegium Soc. Jesu 12° k. 7 s. 124, k. nlb. 3. — Toż. W Wilnie 1777 w Druk. Akademii 12° k. 3, s. 96, k. 3. — Toż. W Wilnie 1781 w Druk. Akad. 12° s. nlb. 151. — Toż w: *Przestrogi polityczno-obyczajowe*. W Wilnie 1781 w Druk. Akademickiej 12°. — Toż. Wyd. J. S. BANDTKIE. Wr. 1802 Druk. Grassa i Bartha 8° s. XX, 108. — Toż. Wr. 1809 Wilh. Bog. Korn 8° s. XXIV, 107, nlb. 5. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI. W Sanoku 1855 s. XIV, 86. Toż. Paryż 1867 Księgarnia Luxemburska 16° T. 1. s. nlb. 2, VI, 3-77; T. 2 s. 52. — Przedmowa do wyd. 1. Wyd. W. TASZYCKI w: Obrońcy języka polskiego. Wr. 1953 s. 247-250.

2. Piechotne ćwiczenia albo wojenność piesza... do wiadomości podana... W Krakowie 1660 w Druk. Łukasza Kupisza, nakł. Jerzego Forstera 8° k. 28.

3. Scriptorum seu Togae et Belli notationum fragmenta... Dantisci 1666 sumptibus Georgii Förster 12° k. 3, s. 381. — Toż. Francofurti ad Moenum 1685 sumptibus Georgii Erkardi Martii, typis Joannis Dietrici Fridgerii 12° s. 413, nlb. 13.

4. Militarium, seu axiomatum belli ad harmoniam togae accomodatorum libri duo... Amstelodami 1668 in Bibliopolo Fosteriano, sumptibus Viduae Secretarii Wistenhof Haeredis eius 4° s. 220. — Toż. Wyd. C. T. L. SORNITZ w: *Scriptores Rerum Polonicarum*. T. 3. Amstelodami 1698 sumptibus Gysberti van Valck 4° s. 1-184. — Toż. Lipsiae 1757 Typis Jacobeerianis 2° k. 6, s. 115. k. nlb. 2. — Toż w przekł. na j. pol. J. DOMAŃSKIEGO. Wyd. J. GÓRSKI i E. LIPIŃSKI w: Merkantylistyczna myśl ekonomiczna w Polsce XVI i XVII wieku. Wybór pism. W. 1958 s. 399-475.

5. Dyskurs do uważania podany r. 1667, iż tylko po śmierci króla ma być obierany regnaturus. Wyd. F. GLINKA w: Zwierzyniec jednorożców. We Lwowie 1670 w Druk. Collegium Soc. Jesu 8° s. 226-234.

6. Mowy sejmowe z lat 1648-1666. Wyd. F. GLINKA w: Zwierzyniec jednorożców. We Lwowie 1670 w Druk. Collegium Soc. Jesu 8° s. 147-197. — Toż. Wyd. J. OSTROWSKI-DANEYKOWICZ w: Swada polska i łacińska. Swada oratorska sejmowa. T. 1. W Lublinie 1745 w Druk. Collegium S. J. 2° s. 10-21. — Toż we fragm. Wyd. W. TOMKIEWICZ w: Pisarze polskiego odrodzenia o sztuce. Teksty źródłowe do dziejów teorii sztuki. T. 4 Wr. 1955 s. 131-132.

7. Nowe uważania porządku wojennego względem artykułów dawnych wojskowych sejmem... roku Pańskiego 1609 zatwierdzonych. Sposób wyprawy wojennej pod tytułem pospolitego ruszenia małego. Wyd. F. GLINKA w: *Zwierzyniec jednorożców*. We Lwowie 1670 w Druk. Collegium S. J. 8° s. 234-320. — Toż pt. Potrzebne consideratiae około porządku wojennego i pospolitego ruszenia... powtórnie przedrukowane. W Słucku 1675 4° s. 117. — Toż. W Warszawie 1789 u Pijarów, nakł. Karola Radziwiłła 8° ark.

1, s. 232. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI. W Sanoku 1856 8° s. 63.

8. Prerogativa popularis status repraesentatur monarchiam saepius nisi regnanti bonam. Wyd. C. T. L. SORNITZ w: *Scriptores Rerum Polonicarum.* T. 3. Amstelodami 1698 sumptibus Gysberti van Valck 4° s. 210-216.

9. Discursus de impudentia eiusque causis unde fons mali, tum, qui sunt impudentes. Wyd. C. T. L. SORNITZ w: *Scriptores rerum Polonicarum.* T. 3. Amstelodami 1698 sumptibus Gysberti van Valck 4° s. 217-220.

10. Vir consilii monitis ethicorum nec non prudentiae civilis... Accessere alia quaedam miscellanea... Leopoli 1730 Typis Collegii S. J. 4° k. nlb. 12, s. 648, k. nlb. 2.

11. Odpowiedź posłom kozaków zaporożskich imieniem poselskiej izby. Wyd. K. MECHERZYŃSKI w: Historia wymowy w Polsce. T. 3. Kr. 1860 s. 195-196.

12. Parens filio Georgio Boguslao Fredro Cracovianae Academiae in scholam ituro biennalis studio methodum ac normam praescribit. Wyd. H. BARYCZ: Andrzej Maksymilian Fredro wobec zagadnień wychowawczych. Kr. 1948 s. 87-92. — Toż. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5 s. 1047-1049.

13. Informacja nauki, póki się kommutacja nie zacznie. Wyd. H. BARYCZ W: Andrzej Maksymilian Fredro wobec zagadnień wychowawczych, s. 93-94. — Toż. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5 s. 1051-1052.

14. Informatio circa stylum. Wyd. H. BARYCZ w: Andrzej Maksymilian Fredro wobec zagadnień wychowawczych, s. 94-95. Toż. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5 s. 1053-1054.

15. Peregrynacja dwuletnia każdemu Polakowi potrzebna. Wyd. H. BARYCZ w: Andrzej Maksymilian Fredro wobec zagadnień wychowawczych, s. 96-99. — Toż. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 305 s. 369-372.

16. Listy: Epistola ad amicum. Zamoscii b. m. 4° k. nlb. 10. — Toż. Wyd. J. GACKI w: *Bibl. Warsz.* R. 24: 1846 s. 308; 5 listów do króla Jana Kazimierza, arcybiskupa lwowskiego i anonimowych adresatów z lat 1665-1669. Wyd. F. GLINKA w: Zwierzyniec jednorożców. We Lwowie 1670 w Druk. Collegium S. J. 8° s. 198-226, 41-50; Do bpa Kazimierza Floriana Czartoryskiego b. r. Wyd. C. T. L. SORNITZ w: *Scriptores Rerum Polonicarum.* T. 3. Amstelodami 1698 sumptibus Gysberti van Valck 4° s. 185-186; 2 listy do króla Jana Kazimierza i elektora brandenburskiego b. r. Wyd. J. OSTROWSKI-DANEYKOWICZ w: Swada polska i łacińska. T. 1. W Lublinie 1745 w Druk. Collegium S. J. 2° s. 67-68; T. 2. W Lublinie 1747 w Druk. Collegium S. J. 2° s. 48; Do króla Jana III. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3709 4° k. 71-72; 3 listy do króla, Sarnowskiego, M. Prażmowskiego b. r. Rkpsy Bibl. Czart., sygn. 1376 s. 653, sygn. 1656 s. 711-713, sygn. 1657 s. 197.

III.

CZAPLIŃSKI W.: Fredro Andrzej Maksymilian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 114-116, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 157-160, tamże literatura. — Ponadto: H. BARYCZ: Z epoki renesansu, reformacji i baroku. W. 1971 s. 392, 393, 721; TAZBIR J.: Fredro Andrzej Maksymilian. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 88-89; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 167; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 7, 263, 368, 369-370. 550, 562, 576, 620; BYSTROŃ J. S.: Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. Wiek XVI-XVIII. T. 1. W. 1976 s. 310; T. 2 s. 50; ZABŁOCKI S.: Od renesansu do oświecenia. W. 1976 s. 137, 214.

Bp Edward Ozorowski

Fredro Konstanty h. Bończa (ok. 1760-1819), prepozyt kapituły przemyskiej, autor dysertacji kanonistycznej.

Był synem Józefa chorążego łomżyńskiego i Teresy z Urbańskich. Teologię studiował we Wiedniu, gdzie w 1783 r. uzyskał doktorat z prawa kanonicznego. Po powrocie do diecezji objął probostwo z Krzywczy. W 1797 r. został kanonikiem kapituły przemyskiej, a w 1806 r. jej prepozytem. W latach 1813-1819 był oficjałem i wikariuszem generalnym bpa Antoniego Gołaszewskiego (1786-1824). Urząd proboszcza katedralnego stwarzał mu częste okazje do głoszenia kazań, które wydał drukiem.

I.

1. De episcoporum in dispensando libertate. Viennae 1783 8°. (Dysertacja doktorska).

II.

1. Kazania odświętne w kościele katedralnym przemyślskim (!) miane przez... za pozwoleniem zwierzchności do druku

podane. T. 1-2. Przemyśl 1818 (Druk.) Jana Gołębiowskiego 8° t. 1 s. 403 nlb. 3; T. 2 s. 437 nlb. 3.

III.

KWOLEK J.: Fredro Konstanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 124, tamże literatura. — Ponadto: FEDERKIEWICZ J.: Kapituła przemyska ob. łac. *Kron. Diec. Przemys.* R. 9: 1909 s. 476-477.

Ks. Tadeusz Śliwa

Frenzel Antoni (1790-1873), biskup sufragan warmiński, kanonista, biblista.

Urodził się 7 VIII 1790 r. w Gościęcinie na Śląsku. Po ukończeniu studiów filozoficznych w Ołomuńcu i teologicznych we Wrocławiu, przyjął 7 III 1818 r. święcenia kapłańskie i objął stanowisko wikariusza w Białej. W latach 1820-1821 pełnił funkcję zastępcy dyrektora Seminarium Nauczycielskiego w Głogówku. W 1821 r. przeniósł się na stałe na Warmię, obejmując posadę wykładowcy prawa kanonicznego i egzegezy w Liceum Hosianum w Braniewie. W 1826 r. uzyskał stopień doktora teologii. W 1831 r. mianowano go kanonikiem warmińskim, w 1835 r. wikariuszem generalnym i oficjałem, w 1844 r. proboszczem katedralnym, a w 1852 r. biskupem tyt. Arcopolis i sufraganem warmińskim. Dwukrotnie, po śmierci bpa Józefa von Hohenzollerna w 1836 r. i bpa Andrzeja Hattena w 1841 r., rządził diecezją jako generalny administrator. Położył duże zasługi dla szkolnictwa polskiego na Warmii. Opiekował się szkołami żeńskimi sióstr katarzynek, był donatorem licznych książek dla biblioteki Hosianum, wprowadził j. polski do gimnazjum w Braniewie i progimnazjum w Reszlu oraz domagał się ustanowienia stałego etatu dla wykładowcy j. polskiego w Liceum Hosianum. Zmarł 2 IV 1873 r. i został pochowany w katedrze fromborskiej.

I.

1. Num dogma catholicum est, matrimonii vinculum inter vivos conjuges nullo in casu solvi posse? Dissertatio... Vratislaviae 1818 Sumptibus Wilib. Aug. Holänfer 8° s. VI, 7-63.

2. De dispositione animi, quo ad studium s. scripturae accedendum. 1829.

3. De studio sacrae scriptutae. 1829.

4. De indissolubilitate matrimonii commentarius. Paderbonae 1863 Sumptibus Ferdinandi Schoeninh, Typis C. E. Elberti Lipsiae 8° s. V, k. nlb. 1, 136.

II.

1. [List pasterski zawierający przepisy postne]. Inc. „Antoni Frenzel biskup...". Braniewo 1868 Druk. C. A. Heyne 4° s. 3, nlb. 1.

2. [List pasterski zawierający przepisy postne]. Inc. „Ponieważ przyczyny, które dotąd ulżenia starodawnego, surowego przykazania postnego domagały się, jeszcze ciągle trwają...". Braniewo 1870 Druk. C. A. 4° s. nlb. 2.

III.

CZAPLEWSKI P.: Frenzel Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 131-132, tamże literatura. — Ponadto: EICHHORN A.: Die Weihbischöfe Ermlands. *Ztschr f. Gesch. u. Altertumskunde Erml.* T. 3: 1866 s. 165; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 162; OBŁĄK J.: Wykaz polskich druków na Warmii za lata 1800-1939. Olsztyn 1957 s. 113. Nadb. z *Komunikatów Mazursko-Warmińskich.* R. 1957; TENŻE: Stosunek niemieckich władz kościelnych do ludności polskiej w diecezji warmińskiej w latach 1800-1870. Lubl. 1960 s. 32, 55, 67, 68, 74, 78-79, 116; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 77-78.

Ks. Józef Mandziuk

Frezer Bonawentura od św. Stanisława Stanisław (1638-1687), karmelita bosy, autor traktatów ascetycznych.

Urodził się w 1638 r. jako syn Aleksandra i Barbary Szczepanowskiej. Kształcił się prawdopodobnie w Akademii Krakowskiej. W 1655 r. rozpoczął nowicjat w zakonie karmelitów bosych, przyjmując imię Bona-

wentury od św. Stanisława. W rok później złożył profesję zakonną. W 1622 r. przyjął święcenia kapłańskie. Piastował urzędy: kaznodziei zakonnego, lektora filozofii i teologii, przeora w Przemyślu, definitora oraz spowiednika karmelitaneek w Warszawie. Na kapitule generalnej w Rzymie został wybrany prowincjałem polskiej prowincji. Zmarł 3 I 1687 r. w Warszawie przed zakończeniem drugiej kadencji prowincjalstwa.

I.

1. Dyskurs krótki... dla dusz poczynających ćwiczenie w modlitwie wewnętrznej: Dziesięć stopni posłuszeństwa. Wyd. S. SZYDŁOWSKI w: Obyczaje chwały godne. W Warszawie 1690 w Druk. K. F. Schreibera 4° s. nlb. 116.

2. Pieśni Salomonowych o duszy zakonnej wytłumaczenie. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 24.

3. Traktat teologiczny. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 35, s. 589-612.

II.

1. Połów do wieczności dwóch jednorożców w sławnym zwierzyńcu ich mościów PP. Fredrów do śmierci złowionych... Karola z Pleszewic Fredra starostę krosińskiego i jej mości pani Joanny Snopkowskiej chorążynej latyczewskiej rodzonych. Przy wspólnym ich mościów pogrzebowym akcie w kościele w Przemyślu WW. OO. Karmelitów Bosych kazaniem ogłoszony przez... We Lwowie 1671 w Druk. M. Jakuba Mościckiego 2° k. nlb. 12.

2. Prezent znamienitych cnót i heroicznych dzieł... Karola Franciszka na Białobokach Żórawicy Korniakta niebu od śmierci oddany kazaniem pogrzebowym w Przemyślu... W Lwowie 1672 w Druk. M. Jakuba Mościckiego 4° k. 22.

III.

Konterfekt życia przykładnego. W: FILIP od św. Trójcy: Ozdoba karmelu zakonnego. T. 3. W Krakowie 1747 s. 156-166; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 376, 379-380, 384, 387, 390.

Bp Edward Ozorowski

Frisius Filip (1572-1638), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor rozprawy dogmatycznej.

Urodził się w Gdańsku w 1572 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 VIII 1593 r. Nowicjat odbył w Rydze (1593-1595), studium pedagogiczne w Dorpacie (1595-1596), filozofię i teologię studiował w Akademii Wileńskiej (1596-1604). Wykładał w Akademii Wileńskiej przedmioty humanistyczne, filozofię i przez 4 lata teologię. W latach 1615-1620 był regensem Seminarium Papieskiego w Braniewie, a w 1620 r. został rektorem kolegium w Rydze, skąd w 1621 r. wskutek najazdu Gustawa Adolfa wyjechał z częścią księży do Wilna. W latach 1623-1626 był rektorem kolegium w Braniewie, po czym znowu pracował w Wilnie, gdzie w latach 1632-1635 był rektorem kolegium akademickiego. Zmarł w Wilnie 23 IX 1638 r.

I.

1. De Incarnatione Filii Dei commentarii... Vilnae 1612. Rkps Bibl. Cesarskiej w Petersburgu, jego losy nie są obecnie znane.

II.

1. Deklaracja rektora Akademii Wileńskiej... względem przeznaczenia i postępowania z przestępcami należącymi do grona akademików. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów, dział II, teka 8 nr 1054.

III.

POPLATEK J.: Frisius Filip. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 149, tamże literatura. — Ponadto: MOSZYŃSKI A.: Wiadomość o rękopisach polskich oddziału teologicznego w Cesarskiej Publ. Bibliotece w Petersburgu. *Rozpr. AU. Wydz. Filol.*, s. 244; Fontes historiae Latuviae Societatis Jesu. T. 2. Riga 1941 s.

XXI, 1, 178, 312; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 78-79; HELK VELLO: Die Jesuiten in Dorpat, 1583-1625. Odense 1977 s. 227. — ARSJ.: Lit. 6-8 (katalogi trzyletnie i roczne z lat 1611-1638); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1593-1600); Lit. 38 f. 349, 39 f. 265v (nekrologi).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Frydrychowicz Dominik (1647-1718), dominikanin, dogmatyk i polemista.

Urodził się w Radomsku w 1647 r. Po wstąpieniu do zakonu dominikanów w Gidlach ok. 1665 r. złożył śluby zakonne w Krakowie w 1666 r. Filozofii i teologii uczył się w studium zakonnym w Krakowie, gdzie w 1671 r. przyjął święcenia kapłańskie i w tymże studium uzyskał w 1690 r. mistrzostwo teologii. Jako wykształcony teolog i nieprzeciętny znawca j. greckiego i hebrajskiego był przez wiele lat lektorem w studiach zakonnych, najpierw przejściowo w Warszawie (ok. 1682), a potem w Krakowie, wieńcząc pracę dydaktyczną urzędem regensa studium generalnego w Krakowie (1689-1692). W międzyczasie był socjuszem prowincjała z tytułem przeora elbląskiego (1689).

Jako pisarz wydał Frydrychowicz z początkiem lat 90-tych wiele traktatów dogmatycznych i jeden polemiczny pt. „Saxo percussit Philistaeum", broniąc prawowierności wyznaniowej króla Augusta II przed atakiem anonimu pt. „Resolutio theologica... utrum respublica christiana... possit sibi adsciscere principem non exercentem neque profitentem". Ponadto Frydrychowicz pisał i drukował kazania oraz prace prawnicze i hagiograficzne (o św. Jacku Odrowążu). W 1692 r. odsunął się od pracy dydaktycznej w studium krakowskim i od tej pory pracował tylko w administracji klasztorów, jako przeor w Łowiczu (1692) i bardzo krótko w Klimontowie (1693), bo już w tym samym roku widzimy go na stanowisku przeora w Krakowie, z którego to stanowiska zrezygnował w marcu 1694 r. Ponownie został przeorem w Klimontowie (1699), a potem w Oświęcimiu (1713). Zmarł w Oświęcimiu 15 XII 1713 r.

I.

1. S. Hiacynthus Odrovasius... humili calamo exaratus A. D. 1687. Cracoviae 1688 Typis Universitatis 2° k. 9 s. 245.

2. Tractatus theologicus de creatione compositus iuxta D. Thomae sententiam determinatus... Cracoviae 1690 Ex Officina Francisci Cezary 2° k. 6.

3. Tractatus theologicus de divina scientia, ideis, veritate, ac vita increata... iuxta D. Thomae sententiam determinatus... Cracoviae 1690 Typis Universitatis 2° k. nlb. 13.

4. Tractatus theologicus de natura angelica... iuxta D. Thomae sententiam determinatus... Cracoviae 1691 Typis Francisci Cezary 2° k. 38.

5. Tractatus theologicus de naturae humanae statu innocentiae in Paradiso terrestri habitae... Cracoviae 1691 Typis Francisci Cezary 2° ark. 6.

6. Manipulus theologicus ex P. P. Summae theologicae D. Thomae... collectus et in duodecim partes distributus... Cracoviae 1691 Typis Francisci Cezary 2° k. 3, ark. 10 i A_2-Lll_2.

7. Sacrosanctum ss. Trinitatis mysterium a... D. Thoma in prima parte Summae theologicae assertum... Cracoviae [1691, 1700?] Typis Nicolai Alexandri Schedel 2° k. nlb. 4. — Toż... B. m. r. 2° k. nlb. 32.

8. Tractatus de natura theologiae compositus... B. m. 1692 2°. Druk dziś niedostępny.

9. Tractatus theologicus de voluntate et amore Dei... Cracoviae 1692 ex Officina F. Cezary 2° ark. 2.

10. Tractatus theologicus de visione beatifica... Cracoviae 1692 ex Officina F. Cezary 2. Druk. trudno dostępny.

11. Turres metropolitanae Cracovienses... D. Thomae Aquinatis superinscriptis tractatibus... Senatui metropolitano debitae venerationis... datis publica mediante disputatione... Cracoviae [1692] Typis F. Cezary 2° k. nlb. 39. Są to panegiryki na cześć rajców krakowskich,

przeplatane krótkimi traktatami o doskonałościach Bożych.

12. Saxo percussit Philistaeum seu responsio theologica Cracoviensis ad resolutionem theologi Varsaviensis... qua honor Regis Augusti II defenditur... B. m. r. 2° k. C-C_2. Wyszło bezimiennie wraz z innym pismem anonimowym, atakującym prawowierność króla Augusta II: „Resolutio theologica quaestionem Rempublicam Polonam et statum christianitatis concernente... B. m. r. 2° ark. 2. — Toż... post peractam coronationem reimpressa et aucta... B. m. [1697] 2° k. 10.

13. Tractatus theologicus de attributis divinis... Cracoviae b. r. ex Officina F. Cezary 2° k. 8.

14. Adversus Poliantheam Marianam in libros 18 distributam ab authore Hippolito Muraeus Concordantia rerum et verborum Marianae Poliantheae. B. m. r. Druk dziś niedostępny.

II.

1. Anguł centralny w błogosławionym Janie Kantym... podczas dorocznej jego uroczystości... wystawiony... Kraków 1703 w Druk. Akademickiej 4° k. 16.

2. Modus archi-confraternitatis Rosarianae introducendae... collectus solenniterque practicatus... Cracoviae 1704 Typis Academicis 4° s. 62, k. 2. — Toż... Cracoviae 1764 4°. Druk dziś niedostępny.

3. Duchowne morowego powietrza lekarstwo św. Rozalia... z włoskich i łacińskich historyków... zalecona... Kraków [1705] W Druk. Akademickiej 4° k. 6 s. 156, k. 2.

4. Niesłychany... świątobliwości przykład, Aleksy święty... opisany... przy dorocznej pamiątce festu Jego Carowiczowskiej Mości ... ofiarowany. B. m. [1710] 2° ark. $2^1/_2$.

5. Koronacja Bogarodzicy Marii Panny... w obrazie częstochowskim... odprawiona kazaniem dominikańskim R. P. 1717 w dzień wywyższenia Krzyża św.... mianym w Częstochowie d. 7 września 1717 r.... B. m. 1717 4° ark. 16.

6. Conciones duplices de dominicis. T. 1-4. B. m. r. 4°. Opis niepełny według CHODYKIEWICZA K.: De rebus gestis O. P. Berdyczoviae. T. 1. 1780 s. 317.

7. Sermones et varii conceptus in Dominicam orationem et Rosarianas quateras. Druk dziś niedostępny.

8. Sermones in Salutationem Angelicam. Druk dziś niedostępny.

9. Sermones in Symbolum Apostolorum. Druk dziś niedostępny.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Frydrychowicz Dominik. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 173, tamże literatura. — Ponadto: ESTREICHER K. T. 16 s. 354-360; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 1 s. 284; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. Tamże. T. 2 s. 497; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 495; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 261-262.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Fudalewski Władysław, krypt.: W.F., X.W.F., (1840-1918), profesor Seminarium Duchownego w Sandomierzu, dziekan kapituły opatowskiej, popularyzator teologii i historii.

Urodził się 12 VI 1840 r. w Skępem. Jego rodzicami byli Adam i Maria z Malczewskich. Szkołę średnią ukończył w Sandomierzu i tam wstąpił do Seminarium Duchownego, skąd wysłano go na studia do Akademii Duchownej w Warszawie. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1862 r., studia zaś ukończył w 1864 r. ze stopniem kandydata teologii. Po powrocie do Sandomierza został wikariuszem przy katedrze, profesorem Pisma św. w Seminarium Duchownym i notariuszem w konsystorzu. W 1868 r. przeszedł do pracy w duszpasterstwie jako proboszcz w Malicach, potem (1877) administrator parafii w Wojciechowicach (Mikułowicach). W 1881 r. był kolejno proponowany na stanowisko rektora Seminarium Duchownego i regensa konsystorza, ale władze rządowe odrzuciły jego kandydaturę. W latach 1884-1986, pozostając w Wojciechowicach, był jednocześnie profesorem homiletyki w Seminarium Duchownym. W tym też czasie (1886) wszedł do kapituły kolegiackiej w Opatowie, w której nieco później został dziekanem.

Przyczynił się wówczas do restauracji kościoła kolegiackiego. W 1896 r. przeszedł na probostwo w Kunowie, potem w Solcu, a w 1910 r. w Bałtowie.

W okresie duszpasterzowania zwracał uwagę na upowszechnienie oświaty wśród chłopów. Sam przyczynił się wydatnie do założenia dwóch szkół elementarnych w gminie kunowskiej, zachęcał do ulepszania metod gospodarowania. Odznaczał się szerokimi zainteresowaniami, toteż dużo czytał. Zdobytymi wiadomościami dzielił się ze społeczeństwem najczęściej w formie artykułów publikowanych w różnych czasopismach i w postaci tłumaczeń. Za zasługi otrzymał godność prałata papieskiego.

Zginął zamordowany przez bandytów w Bałtowie 5 XII 1918 r. Pogrzebany został na cmentarzu w Kunowie.

I.

1. Wspomnienie pośmiertne o śp. ks. Józefie Szpaderskim. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 39 s. 616-617.

2. Śp. ks. Konstanty Foltański kanonik katedralny sandomierski. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 32 s. 513-515.

3. O św. Marcinie biskupie, wiek IV. W. 1884 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 96.

4. Przekł.: Listy wiejskiego proboszcza do młodego kapłana o opowiadaniu słowa bożego, z włoskiego... W. 1886 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 162, nlb. 1.

5. Kunów nad Kamienną w powiecie opatowskim gubernii radomskiej W. 1890 Gebethner i Wolff. Druk. Rubieszowskiego 8° s. 55. Dużo o sprawach kościelnych.

6. Studia dla duchownych. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 34 s. 532-534; nr 35 s. 551-553; nr 36 s. 565-567; nr 38 s. 595-598; R. 33: 1895 nr 2 s. 22-24; nr 3 s. 37-39; nr 25 s. 388-390; nr 27 s. 419-421; nr 28 s. 436-437. Artykuł nie dokończony, stanowi omówienie artykułu ogłoszonego w: *Canoniste Contemporain.*

7. Miasto Opatów podług miejscowych źródeł i podań... W. 1895 Druk. „Wieku" 8° s. nlb. 2, 118, nlb. 1. Dużo o sprawach kościelnych.

8. Proboszcz. W. 1900 Gebethner i Wolff, Druk. Rubieszewskiego i Wrotnowskiego 8° s. 55 tabl. 2.

9. 22 artykuły w: Encyklopedii Kościelnej (ks. M. Nowodworskiego).

II.

1. [Korespondencja]: Spod Opatowa. *Prz. Katol.* R. 8: 1870 nr 43 s. 678-679; R. 15: 1877 nr 23 s. 361-362. R. 18: 1880 nr 8 s. 124-125, nr 41 s. 661-663. — Z dekanatu opatowskiego. Tamże. R. 38: 1900 nr 27 s. 427-429. — Wiedeń. Z wystawy. Tamże. R. 11: 1873 nr 43 s. 680-683. — Z dekanatu sandomierskiego. Tamże. R. 11: 1873 nr 1 s. 11-12; R. 13: 1875 nr 4 s. 57-58; R. 14: 1876 nr 35 s. 553; nr 37 s. 586-588; R. 21: 1883 nr 20 s. 323-324; nr 28 s. 445-446; nr 44 s. 707-708. — Z diecezji sandomierskiej. Tamże. R. 16: 1878 nr 47 s. 746-747; R. 17: 1879 nr 48 s. 788-790; R. 22: 1884 nr 20 s. 333; nr 21 s. 349-351; nr 22 s. 363-364; nr 28 s. 461-463; nr 37 s. 604-605.

2. Przekł.: T. LAVEAU: Le cure de campagne ou moyens et industries du zele pastorale pour procurer la regeneration morale et religieuse des populationes rurales. (Księga 5). Proboszcz wiejski. *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 17 s. 261-265; nr 18 s. 281-282; Proboszcz wiejski jako nauczyciel maluczkich. R. 13: 1875 nr 4 s. 51-57; nr 11 s. 161-164; nr 15 s. 225-229; Proboszcz wiejski w stosunku do osób uprzywilejowanych. R. 14: 1876 nr 52 s. 817-821.

3. Theologia martyrum. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 6 s. 81-85; nr 7 s. 97-100.

4. O św. Piotrze i pierwszych łatach Kościoła Bożego na ziemi. W. 1879 Nakł. Redakcji „Przeglądu Katolickiego" 16° s. 84. — Toż w przekł. na j. litewski.

5. O św. Pawle i dalszym rozszerzaniu się Kościoła Bożego na ziemi. W. 1881 Nakł. Redakcji „Przeglądu Katolickiego" 16°.

6. W sprawie odbudowania kościoła pobenedyktyńskiego w Sieciechowie. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 15 s. 225-227.

7. Kwiaty ozdobą naszych kościołów. Pod względem ogrodniczym uzupełnił Edmund JANKOWSKI. W. 1885 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 79, nlb. 1.

8. Krótki wykład katechizmowy o chrzcie św. dla rodziców chrześcijańskich. W. 1890 Druk. „Wieku" 16° s. 30.

9. Mowy przygodne jako pamiątka dla okolicy. W. 1891 Druk. „Wieku" 8° s. nlb. 4. 214.

10. Zawsze w sprawie katechizowania. *Prz. Katol.* R. 33: 1885 nr 19 s. 289-291.

11. Memento mori. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 44 s. 689-690.

12. O rekolekcjach parafialnych jako przygotowaniu do wielkanocnej Komunii św. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 28 s. 433--435.

13. Z powodu „Pogadanek parafialnych". (Notatki z prasy periodycznej). *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 41 s. 647-650.

14. Przekł. H. E. PLAT: Kazania o sakramentach. Pierwszy rok nauczania. Z upoważnienia autora... W. 1898 Gebethner i Wolff 16° s. 393, nlb. 1, II.

15. Brak powołań duchownych. (Notatki z prasy periodycznej). *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 36 s. 571-573.

16. Pamięci Wojciecha Gersona. *Bies. Liter.* T. 51: 1901 nr 13 s. 254-255.

17. Cześć Bogarodzicy i dziedzina piękna. *Dzwonek Częstochowski.* R. 3: 1903 nr 8.

18. Sunt lacrimae rerum. (Rzecz o sposobach zwalczania pijaństwa). *Kron. Diec. Sandom.* R. 1: 1908 s. 321-325.

19. Jeszcze o sprawie uposażenia duchowieństwa. *Kron. Diec. Sandom.* R. 2: 1909 s. 69-74.

20. O pieczy pasterskiej nad dziećmi i młodzieżą. *Kron. Diec. Sandom.* R. 2: 1909 s. 145-150.

21. Refleksje z powodu Kongresu Eucharystycznego w Kolonii. *Kron. Diec. Sandom.* R. 2: 1909 s. 353-360.

22. O potrzebie znajomości języka hebrajskiego dla kapłanów. *Kron. Diec. Sandom.* R. 3: 1910 s. 8-12.

23. Z parafii Bałtów. To i owo z racji kolendy. *Kron. Diec. Sandom.* R. 4: 1911 s. 49-53.

24. List otwarty do autora artykułu „O rekolekcjach" [ks. St. Puławskiego]. *Kron. Diec. Sandom.* R. 6: 1913 s 44-46.

25. Jak się odbywają, a jak się powinny odbywać nasze odpusty. *Kron. Diec. Sandom.* R. 7: 1914 s. 84-85.

26. Z życia parafialnego. *Kron. Diec. Sandom.* R. 7: 1914 s. 239 242.

27. Nabożeństwo niedzielne i świąteczne kościoła parafialnego w Malicach. 1870. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandom., sygn. 1820.

28. Przekł.: Pamiątka rekolekcji kapłańskich. Przekład z francuskiego. Sandomierz 1870. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandom., sygn. 303.

29. Rachunki kolegiaty opatowskiej. 1887. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandom., sygn. 1340.

30. Przekł.: J. LANDIOT: Konferencja... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandom., b. sygn.

31. Przekł.: H. E. PLAT: Kazania o Składzie Apostolskim. Rkps.

32. Przekł.: H. E. PLAT: Kazania o przykazaniach. Rkps.

33. Listy: 2 listy do ks. W. Knapińskiego z 1908. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6952 III k. 80-83.

III.

PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 42. 45 48, 66-67, 187-189, 252; WODECKI W.: Mowa żałobna wygłoszona nad trumną śp. ks. prałata Władysława Fudalewskiego dnia 10 XII 1918 r. w kościele kunowskim. *Kron. Diec. Sandom.* R. 12: 1919 s. 9-13; BASTRZYKOWSKI A.: Kolegiata św. Marcina w Opatowie i jej kapituła. Cz. 2: Katalog prałatów i kanoników... [Ostrowiec] 1948 s. 22-23. — Schemat. Diec. Sandomierskiej na lata 1874-1919.

Ks. Tadeusz Śliwa

Gabriecki Franciszek Wojciech (XVII w.), dominikanin, dogmatyk.

Brak informacji biograficznych. Wiadomo jedynie, że Gabriecki studiował w Paryżu, otrzymując w 1650 r. licencjat z teologii.

I.

1. Compendium supplementi tertiae partis summae S. Thomae de Aquino. Parisiis 1653 12°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

III.

JÖCHER Chr. G.: Allgemeines Gelehrten Lexicon. T. 2. Leipzig 1750-1751 kol. 818; ESTREICHER K. T. 17 s. 3.

Ks. Józef Mandziuk

Gabriel Eutropius z Szadka (Sadecius) (XVI w.), kanonik poznański, potem jezuita, profesor Akademii Krakowskiej, następnie Akademii Lubrańskiego, polemista.

Urodził się w Szadku ok. 1540 r. jako syn mieszczanina Feliksa. W 1556 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, które uwieńczył stopniem bakałarza, a niebawem magistra artium. Początkowo wykładał jako docent extraneus, w 1564 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, będąc równocześnie seniorem bursy ubogich, a w 1566 r. do Kolegium Większego. W 1569 r. był dziekanem Wydziału Filozoficznego. Równocześnie studiował teologię i uzyskał z tej dyscypliny bakalaureat. Przyjaźnił się z profesorem Stanisławem Grzepskim, który, umierając w 1570 r., zapisał mu część swej biblioteki; drugą część, przeznaczoną dla biblioteki Akademii, Gabriel uporządkował.

W 1571 r. przeniósł się Gabriel do Poznania, gdzie objął katedrę teologii w Akademii Lubrańskiego i zdaje się ambonę w katedrze. W szkole tej wykładał niedługo, bo po 1572 r. upadło poznańskie studium teologii. Chyba w 1573 r. uzyskał kanonię w poznańskiej kapitule katedralnej, zwolnioną przez Benedykta Herbesta po jego wstąpieniu do jezuitów. Ponieważ długo nie wracał do Krakowa, pozbawiono go tam w 1575 r. katedry. Jako ceniony kaznodzieja wygłosił inauguracyjne kazanie na synodzie piotrkowskim w 1577 r. Prawdopodobnie wziął udział w dyspucie jezuitów poznańskich z arianami. Z tezami dysputy łączy się jedyne dzieło Gabriela, wydane w 1583 r. z zachęty bpa poznańskiego Ł. Kościeleckiego, „Apologia pro Collegii Posnaniensis... assertionibus". Po 1583 r. wstąpił Gabriel do zakonu jezuitów, przekazując mu gromadzoną w Krakowie bibliotekę. Kiedy zmarł, nie wiadomo.

I.

1. Apologia pro Collegii Posnaniensis de Trino et Uno Deo assertionibus adversus Samosatenicorum Anabaptistarum animadversiones. Posnaniae 1583 in Officina Joannis Wolrabi 4° 1 ark. i s. 136.

III.

[SOBIESZCZAŃSKI] F.M.: Sadecki Gabriel Eutropiusz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 22 s. 783; BARYCZ H.: Historia Uniw. Jag., s. 492, 620; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 1. [P.] 1959 s. 411; T. 2, [P.] 1964 s. 268; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 157. 166, 217; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-

-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 129. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 3 s. 22; Acta rectoralia Univ. Crac. T. 2 s. 205, 207, 209, 210, 238, 252-254; Conclusiones Univ. Crac., s. 309, 363-365, 367.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Gabrielowicz Ignacy Albert (XVII w.), autor dysertacji dogmatycznej. Wiadomo o nim jedynie, że studiował teologię we Lwowie, gdzie 20 VI 1662 r. odbył dysputę teologiczną. Inne szczegóły życia nie są znane.

I.

1. Conclusiones theologicae de sacramentis in communi. Defendentur a... Leopoli 1662 Petrus Kaziowiecki 4° k. 6.

III.

Informacje z karty tytułowej: „Conclusiones theologicae..."; ESTREICHER K. T. 17 s. 4.

Ks. Józef Mandziuk

Gabryl Franciszek (1866-1914), profesor Uniw. Jagiellońskiego, apologeta i filozof religii.

Syn Jana i Katarzyny z Skowronów, urodził się 9 III 1866 r. w Wieprzu k. Andrychowa. Do gimnazjum uczęszczał w Wadowicach. Studia teologiczne odbył jako alumn krakowskiego Seminarium Duchownego na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego. Święcenia kapłańskie przyjął w 1890 r. i został skierowany na wikariat w Bieńkówce, następnie pracował jako wikariusz w Ślemieniu. W tym czasie ukończył rozprawę doktorską i na jej podstawie uzyskał doktorat teologii w 1892 r. na Uniwersytecie we Wiedniu. Krótko przebywał na wikariacie w Oświęcimiu i w 1894 r. udał się w podróż za granicę. Zainteresowany neoscholastyką, zapoznawał się z nią kolejno na Uniwersytetach w Rzymie, Fryburgu Szwajcarskim, Lowanium i we Wrocławiu. Po powrocie do Krakowa w 1895 r. habilitował się na miejscowym Wydziale Teologicznym z teologii fundamentalnej i filozofii chrześcijańskiej, objął też zaraz na nim wykłady z obu wymienionych dziedzin nauki. Seminarium naukowe prowadził z reguły na podstawie lektury Sumy teologicznej św. Tomasza z Akwinu. Profesorem nadzw. został w 1898 r., a 4 lata później profesorem zw. Trzykrotnie pełnił urząd dziekana Wydziału Teologicznego, w roku akademickim 1907/1908 był rektorem Uniwersytetu. Czynnie angażował się w pracach Akademii Umiejętności, szczególnie jako członek Komisji Historii Filozofii. Przez jedną kadencję był posłem do Sejmu Krajowego. W Diecezji Krakowskiej pełnił obowiązki cenzora ksiąg treści religijnej i komisarza biskupiego do spraw nauczania religii w szkołach średnich. Zmarł nagle 7 I 1914 r. w Krakowie.

Pozostawił bogatą spuściznę literacko-naukową. Interesował się przede wszystkim zagadnieniami z pogranicza teologii fundamentalnej i filozofi, a także dziejami myśli teologicznej i filozoficznej. Trwałą wartość naukową posiada jego opracowanie historii polskiej filozofii religijnej w XIX w. We wszystkich pracach zauważa się ogromną erudycję tego autora. Odznaczał się gruntowną znajomością scholastyki i współczesnych mu prądów filozoficznych. Największy wpływ na jego poglądy i działalność naukową wywarła szkoła lowańska, dość wytrwale też uprawiał neotomizm.

I

1. Nieśmiertelność duszy ludzkiej w świetle rozumu i nowoczesnej nauki. Kr. 1895 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 4, 356, nlb. 1.

2. Zum Begriff des Absoluten. *Jahrbuch d. Philosophie und spekulativen Theologie.* Jg 17: 1902 H. 2 s. 56-73.

3. Kilka uwag nad pojęciem Absolutu. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 3 s. 112-124, 189--196.

4. Dusza w psychologii najnowszej. *Kwart. Teol.* R. 4: 1905 z. 3/4 s. 101-129; R. 5: 1906 z. 1/2 s. 110-131.

5. Czy rodzaj ludzki mógł obejść się bez religii objawionej? *Mies. Past. Płoc.* R. 2: 1907 s. 26-29, 69-74, 87-91, 120-124.

6. Pojęcie stwarzania i fakt stworzenia świata. *Aten Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 13--24, 120-137.

7. Geneza poznawania naszego. *Mies. Past. Płoc.* R. 4: 1909 nr 5 s. 123-130.

8. Dogmatyzm w naszym poznaniu. *Aten. Kapł.* R. 2: 1910 t. 3 s. 1-14.

9. Teoria Darwina w świetle paleontologii. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 2: 1910 t. 3 s. 443-458.

10. Darwinizm a stanowisko Kościoła Katolickiego. *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 2: 1910 t. 4 s. 252-264, 367-378.

11. Nasza filozofia religijna w XIX wieku. *Prz. Powsz.* R. 28: 1911 t. 110 s. 209-230.

12. Idea ewolucji w teologii katolickiej. *Prz. Powsz.* R. 28: 1911 t. 112 s. 301-322.

13. Polska filozofia religijna w wieku XIX. T. 1-2. W. 1913-1914 Druk. Polska 8° t. 1 s. VIII, 329, nlb. 1; T. 2 s. nlb. 3, 376, nlb. 1.

II.

1. Śp. ks. Leopold Ramotowski. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 27 s. 442-444.

2. Rec.: M. MORAWSKI: Celowość w naturze. Studium przyrodniczo-filozoficzne. Kr. 1887 s. 203. *Östrr. Literaturbl.* (Wien). Jg 1893 kol. 359.

3. Rec.: S. PAWLICKI: Żywot i dzieła Ernesta Renana. Kr. 1896 s. 472. *Prz. Liter.* R. 1: 1896 nr 5 s. 8-10.

4. O kategoriach Arystotelesa. Napisał... *Rozpr. AU. Wydz. Histor.-Filoz.* Ser. 2. T. 11 (ogól. zbioru t. 36): 1897 s. 1-165. — Toż w osob. odb. Kr. 1897 Druk. Uniw. Jag. 8° s. nlb. 2, 165.

5. Rec.: E. STATECZNY: Compendium historiae philosophiae. Usui scholastico adaptavit... Romae 1898. *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 60 s. 112-120.

6. System filozofii. T. 1. Logika formalna. Kr. 1899 Druk. Uniw. Jag. 8° s. 315. — Polemika: Korespondencja Redakcji: Od ks. prof. dra Fr. GABRYLA otrzymujemy następującą odpowiedź na krytykę książki „System filozofii. T. 1. Logika". *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 62 s. 306--308.

7. Rec.: Kazimierz WAIS: Dziwy hipnotyzmu. Przemyśl 1899. *Prz. Powsz.* R. 17: 1900 t. 67 s. 93-98.

8. Czy metafizyka ma jeszcze rację bytu? *Prz. Powsz.* R. 18: 1901 t. 71 s. 19-45.

9. Noetyka. Z zasiłkiem Akademii Umiejętności w Krakowie. Kr. 1900 Druk. Uniw. Jag. 8° s. nlb. 6, 305. — Toż. Wyd. 2 uzup. przez ks. dr Jana STEPĘ. Lubl. 1931 Druk. Państwowa 8° s. nlb. 4, 378, nlb. 1.

10. O nieskończoności. *Kwart. Teol.* R. 1: 1902 z. 1/2 s. XXVI-XLVI.

11. Analityczny charakter prawa przyczynowości. *Kwart. Teol.* R. 1: 102 z. 3/4 s. XCI-CXV.

12. Kilka hipotez o powstaniu ludzkiej mowy. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 2 s. 12--28, 94-107, 174-194, 353-369, 401-414.

13. Metafizyka ogólna, czyli nauka o bycie. Kr. 1903 Druk. Uniw. Jag. 8° s. 228.

14. Co to jest czas? *Kwart. Teol.* R. 2: 1903 z. 1/2 s. LXIX-LXXXIV.

15. Co to jest przestrzeń? *Kwart. Teol.* R. 2: 1903 z. 3 s. 101-118.

16. Realizm i nominalizm w dziejach filozofii. *Kwart. Teol.* R. 2: 1903 z. 4 s. 65-76; R. 3: 1904 z. 1/2 s. 28-66; z. 3/4 s. 25-50; R. 4: 1905 z. 1/2 s. 57-76; z. 3/4 s. 17-33; R. 5: 1906 z. 1/2 s. 76-102.

17. Afazja, agrafia, aleksja, amnezja i abulia jako objawy fizjologiczno-psychiczne. *Prz. Powsz.* R. 21: 1904 t. 82 s. 205-230, 407-436.

18. Analiza aktu przypominania sobie. *Kwart. Teol.* R. 4: 1905 z. 1/2 s. 33-56.

19. Psychologia. Kr. 1906 Druk. A. Koziańskiego 8° s. 474, nlb. 2.

20. Nieco z rezultatów psychologii doświadczalnej. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 9 s. 401-414; R. 5: 1906 t. 10 s. 54-63. 111--122, 171-181.

21. Nieco o naturze obrazów pamięciowych. *Prz. Filoz.* R. 10: 1907 s. 582--596.

22. O duszy zwierzęcej. *Prz. Pol.* R. 42: 1907 t. 2 (Ogól. zbioru t. 164) s. 35-61.

23. Granica wszechświata. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 97 s. 1-27.

24. Wieczność świata wobec nauki dzisiejszej. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 99 s. 187-210.

25. Geneza poznawania naszego. *Mies. Past. Płoc.* R. 4: 1909 nr 5 s. 123-130.

26. Filozofia przyrody. Kr. 1910 Druk. Uniw. Jag. 8° s. 468

27. Skąd się wzięło życie organiczne

na ziemi? *Wiara — Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 16 s. 304-306, nr 17 s. 327-329.

28. Rec.: Kazimierz TWARDOWSKI: O filozofii średniowiecznej. Wykładów sześć. Lw. 1910 s. 138. *Prz. Powsz.* R. 27: 1910 t. 105 s. 387-394.

28. Współaut.: W poszukiwaniu prawdy. Wstęp do teorii poznania. Sześć wykładów wygłoszonych w auli uniwersyteckiej 1909 r. przez (6 autorów, m. in....). Wydał i przedm. opatrzył Maurycy STRASZEWSKI. Kr. 1911 Druk. Spółki Wydaw. Polskiej 8° s. VIII, 169, nlb. 2.

29. Filozofia ks. Arcbpa I. Hołowińskiego. *Aten. Kapł.* R. 3: 1911 t. 6 s. 1--26. — Toż pod zm. tyt.: Arcybiskup-Metropolita ks. Ignacy Hołowiński. W: Fr. GABRYL: Polska filozofia religijna w wieku XIX. T. 2. W. 1914 s. 177-204.

30. Idee filozoficzne ks. Stanisława Chołoniewskiego. *Aten Kapł.* R. 3: 1911 t. 6 s. 302-317.

31. O filozofii ks. Piotra Semeneńki. W: *Kajsiewicz i Semeneńko. Książka pamiątkowa z obchodu, urządzonego ku ich czci 7 X 1913.* Kr. 1913 s. 33-44.

32. Czy logika jest nauką samoistną? *Prz. Filoz.* R. 14: 1911 s. 213-227.

33. Logika ogólna. Kr. 1912 Druk. Uniw. Jag. 8° s. nlb. 4, 305, err.

34. Andrzej Towiański. *Aten. Kapł.* R. 4: 1912 t. 7 s. 385-409.

35. Poglądy filozoficzne O. Piotra Semeneńki. *Mies. Katech.-Wych.* R.: 1912 s. 22-32, 64-72, 130-134, 169-179.

36. Rec.: Martin GRABMANN: Die Geschichte der scholastischen Methode. Bd 1. Freiburg in Br. 1909 s. 345. *Prz. Filoz.* R. 15: 1912 s. 424-435.

37. Pojęcia filozoficzne naszych scholastyków z XVIII w. *Aten. Kapł.* R. 5: 1913 t. 10 s. 97-114, 217-227.

38. O. Walerian Magni, kapucyn (1586--1661), antyarystotelik XVII w. *Archiwum Komisji do Badań Historii Filozofii w Polsce.* T. 1 cz. 1. Kr. 1915 s. 133--168.

39. Współaut.: Polska filozofia narodowa. 15 wykładów urządzonych staraniem Tow[arzystwa] Filozoficznego w Krakowie. Wydał i przedmową zaopatrzył Maurycy STRASZEWSKI. Kr. 1921 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. VIII, 502, nlb. 1.

III.

USOWICZ A.: Gabryl Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 193-194, tamże literatura. — Ponadto: LUBECKI K.: Ks. Franciszek Gabryl. *Aten. Kapł.* R. 6: 1914 t. 11 s. 166-170; Ks. dr Franciszek Gabryl. *Bies. Liter.* R. 38: 1914 t. 75 nr 6 s. 116; Śp. Ks. Franciszek Gabryl. *Tyg. Ilustr.* R. 1914 s. 53; Śp. Prof. Dr Fr. Gabryl. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 3 s. 36-38; PRZYMUSIAŁA A.: Gabryl Franciszek. W: *Filoz. w Pol. Słow.* s. 90; NAGY S.: Apologetyka polska. W: *Dzieje teologii.* T. 3. cz. 1 s. 201.

Ks. Marian Banaszak

Gabrysz Józef (1865-1899), katecheta, tłumacz rozprawy biblijnej.

Kapłan Archidiecezji Lwowskiej, urodzony w 1865 r., studiował na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego i przyjął święcenia kapłańskie w 1890 r. Na wikariacie pracował najpierw w Rohatynie, potem we Lwowie przy kościele Matki Boskiej Śnieżnej, już wtedy z powodu choroby zwolniony na pewien okres z pracy duszpasterskiej. Od 1898 r. katecheta w żeńskim gimnazjum im. Konarskiego we Lwowie, działał zaledwie jeden rok na tym stanowisku, gdyż zmarł 6 VII 1899 r.

Przedwczesna śmierć nie pozwoliła mu na rozwinięcie działalności pisarskiej, opublikował jedynie tłumaczenie z niemieckiego rozprawy biblijnej i 4 kazania pasyjne.

I.

Przekł.: Chrystus jako prorok na podstawie czterech ewangelii, z niemieckiego przełożył... Lw. 1899 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. nlb. 2, 68.

II.

1. Kazania pasyjne: Zdrada Judasza. *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 8 s. 51-54.

2. Kazania pasyjne: Chrystus w Ogrójcu. *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 9 s. 59-60.

3. Kazania pasyjne: Chrystus przed Piłatem. *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 10 s. 74--76.

4. Kazania pasyjne: Chrystus przed Herodem i powtórnie przed Piłatem. *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 11 s. 82-85.

III.

[Informacja o śmierci]. *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 28 s. 225. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1890, 1893, 1896, 1899.

Ks. Marian Banaszak

Gacki Józef krypt.: G.J., (1805-1876), pijar, potem kanonik sandomierski, historyk Kościoła.

Urodził się 20 III 1805 r. w Pęsach k. Łomży. Początkowo uczył się w Łomży, następnie w Radomiu, a w 1821 r. wstąpił do nowicjatu pijarów w Łukowie. W 1824 r. rozpoczął studia na Wydziale Filologicznym Uniw. Warszawskiego oraz uczęszczał na wykłady teologii w nowoutworzonym Seminarium Głównym. W 1827 r. uwieńczył studia stopniem magistra nauk i sztuk wyzwolonych. Już za czasów studenckich uczył języków starożytnych i historii w warszawskiej Szkole Wojewódzkiej. W 1828 r. kontynuował studia nad językami starożytnymi w Berlinie i w tymże roku przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1828-1831 był nauczycielem języków starożytnych i historii w Szkole Wojewódzkiej pijarów w Piotrkowie Trybunalskim. W 1831 r. jeszcze raz udał się do Berlina, aby uzupełnić swoje studia historyczne.

Ciesząc się przychylnością bpa podlaskiego Jana Marcelego Gutkowskiego, został profesorem w Seminarium Duchownym w Janowie Podlaskim oraz objął wikariat w Międzyrzeczu. W tym czasie sekularyzował się i rozpoczął pracę parafialną. W 1837 r. przeniósł się na wikariat w Jedlni w Diecezji Sandomierskiej, a w dwa lata później został tam proboszczem. W 1846 r. mianowano go dziekanem kozienickim, w 1847 r. kanonikiem honorowym kaliskim, a w 1862 r. kanonikiem kapituły sandomierskiej. Był również członkiem konsystorza w charakterze surogata. Za czynny udział w powstaniu styczniowym został aresztowany, a w 1867 r. pozbawiony przez rząd carski beneficium i godności kanonika.

Swoją działalność naukową poświęcił głównie dziejom Kościoła w diecezji sandomierskiej, gromadząc przy tym liczne materiały archiwalne. Zmarł 21 XI 1876 r. w Jedlni i tam został pochowany.

I.

1. Dzieje instytutów edukacyjnych mianowicie pijarskich zakładów w Piotrkowie. W: *Popis publiczny uczniów Szkoły Wojewódzkiej XX. Pijarów w Piotrkowie*. W. 1830 s. 1-59.

2. Odechów (o parafii). *Pam. Rel.-Mor.* R. [4]: 1844 t. 6 s. 385-403.

3. Jedlnia (o parafii). *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 10 s. 385-425.

4. Wyd.: Kozienice według rękopisu ks. Franciszka SIARCZYŃSKIEGO. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 13 s. 93-126; 181-209.

5. Magnuszew (głównie o parafii). *Pam. Rel.-Mor.* R [8]: 1848 t. 15 s. 381-410.

6. Świerże (o parafii). *Pam. Rel.-Mor.* R. [9]: 1849 t. 17 s. 412-447.

7. Brzóza (o parafii). *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 19 s. 381-417.

8. Wsola (o parafii). *Pam. Rel.-Mor.* T. 18: 1850 s. 197-224.

9. Ksiądz Tomasz Korvcki. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 23 s. 546-551.

10. O kościele w Suchej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 22 s. 337-373.

11. Bożogrobcy. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 24 s. 109-149; 221-256.

12. Historia kościoła w Skaryszowie. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 25 s. 221-266; 357-390.

13. Wiadomość historyczna o biskupich niegdyś dobrach, zamku i mieście Iłży. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1854 t. 27 s. 366-408; 449-497.

14. Stary Radom i jego kościoły. *Pam. Rel.-Mor.* R. 14: 1855 t. 29 s. 241-262.

15. Nowy kościół i dwie 50-letnice w Brzózy. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 31 s. 547-552.

16. Nowy Radom i jego fara do 1500 roku. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 31 s. 404-421; 481-510.

17. Radom i fara nowo-radomska do 1800 roku. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 5-30, 119-145. 240-266; R. 18: 1858 t. 2 (ser. nowa) s. 5-40, 121-157, 241-263, R. 19: 1960 t. 5 s. 121-60, 271-295, 495-520, 601-618.

18. Klasztor świętokrzyski księży benedyktynów na Łysej Górze. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1861 t. 7 (ser. nowa) s. 10-38, 121-151, 257-280; R. 21: 1862 t. 9 s. 374-416, 495-524; R. 22: 1862 t. 10 s. 492-520, 610-633. — Toż w osob. odb. pod zm.

tyt.: Benedyktyński klasztor św. Krzyża na Łysej Górze. W. 1873 Druk. J. Sikorskiego 8° s. nlb. 4, 345, III, nlb. 1.

19. Przekł.: B. SZCZEPIŃSKI: Notata quaedam ex variis libris et manuscriptis, per... professum Claromontanum collecta anno domini 1764 et sequentibus. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1861 t. 7 (ser. nowa) s. 135-151; 257-276.

20. Przekł.: Żywot Piotra Tomickiego biskupa krakowskiego, przełożył z łaciny.... *Pam. Rel.-Mor.* R. 21: 1862 t. 9 (ser. nowa) s. 134-149; 254-272.

21. Przekł.: Jan Chojeński biskup krakowski, przełożył z łaciny... *Pam. Rel.-Mor.* R. 21: 1862 t. 9 (ser. nowa) s. 616-625.

22. Benedyktyński klasztor w Sieciechowie, według pism i podań miejscowych przez... Radom 1872 Druk. J. Trzebińskiego, Gebethnera i Wolffa 8° s. 299.

23. Jedlnia, w niej kościół i akta obecnego prawa. Radom 1875 Druk. Jana Kantego Trzebińskiego 8° s. 278, III, nlb. 3.

II.

1. Z dziejów polskich zabawa historyczna o sposobie loterii ułożona przez... W. 1827 Nakł. i Druk. A. Brzeziny 8° k. nlb. 3, 39.

2. Przekł.: KSENOFONT: O wyprawie Cyrusa młodszego. Księga I. W: *Popis uczniów Szkoły Wojewódzkiej XX Pijarów w Piotrkowie.* W. 1829 4° s. 46.

3. Pamiętnik chronologiczny historii powszechnej. W. 1830 12° s. nlb. 2, 48.

4. Obraz elekcji króla Michała [ks. Korybuta Wiśniowieckiego]. *Bibl. Warsz.* R. 6: 1846 t. 4 s. 296-341.

5. Poeta Klonowicz udarowany od klasztoru sieciechowskiego wójtostwem psarskim. *Pam. Rel-Mor.* R. 21: 1861 t. 8 (ser. nowa) s. 163-182.

6. Głos do Boga. Nabożeństwo domowe i kościelne dla ludu polskiego, ułożone z najużywańszych modłów w Polsce. W. 1863 Nakł. Michała Glücksberga, Druk. S. Lewentala 8° s. nlb. 4, 522, XII, ryc. 1. — Toż. Wyd. 2 popr. i znacznie pomn. W. 1872 Nakł. Michała Glücksberga, Druk. S. Orgelbranda Synów 8° s. nlb. 4, 592, IX, ryc. 1. — Toż. Wyd. 3. W. 1875 Nakł. Michała Glücksberga, Druk. S. Orgelbranda Synów 8° s. 592, LIX. — Toż. Wyd. 4 popr. i znacznie pomn. W. 1878 Nakł. Michała Glücksberga, Druk. J. Ungra s. 622, XI. — Toż. Wyd. 5 popr. i znacznie pomn. W. 1881 Nakł. Michała Glücksberga, Druk. J. Ungra 8° s. 701, XI. — Toż. Wyd. 6. — Toż. Wyd. 7. — Toż. Wyd. 8 popr. i znacznie pomn. W. 1897 Nakł. Michała Arcta, Druk. P. Laskauera i W. Babickiego 8° s. 824, XIV.

7. O rodzinie Jana Kochanowskiego. o jej majętnościach i fundacjach. Kilkanaście pism urzędowych zebrał... W. 1869 Skład główny w Księg. Gebethnera i Wolffa, Druk. „Gazety Polskiej" 8° s. nlb. 4, II, 172.

III.

KACZMAREK R.: Gacki Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 196-197, tamże literatura. — Ponadto: MACIEJOWSKI W. A.: Objaśnienie księżom proboszczom Gackiemu i Kobylińskiemu dane, z uprzejmym wezwaniem do zbierania nowych materiałów dla napisania historii Kościoła polskiego, od zgromadzonych dotąd przydatniejszych. *Pam. Rel.-Mor.* R. 22: 1862 t. 10 (ser. nowa) s. 160-166; KLOCZKOWSKI J.: Ks. Józef Gacki pleban w Jedlni. Wspomnienie pośmiertne *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 49 s. 777-778; Gacki Józef. W: *enc. powsz.* (Orgel.). T. 4. s. 310; BIELIŃSKI J.: Wydział teologiczny Królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu (1817-1831). *Kwart. Teol.* R. 5: 1906 s. 71, 76; TENŻE: Król. Uniw. Warsz. (1816-1831). T. 2 s. 128-129, 135; Gacki Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 6-7; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1973. W: *Dzieje Teologii.* T. 3 cz. 1 s. 376.

Ks. Józef Mandziuk

Gajkowski Jan Kanty, krypt. i pseud.: G., X.G., X.J.G., Ks. Jan Gajk., Don Casimiro G., (1866-1919), prałat kapituły sandomierskiej, historyk Kościoła, tłumacz.

Urodził się 29 X 1866 r. w Radoszkach k. Sandomierza jako syn Walentego Gajka i Marianny. Po ukończeniu w 1886 r. progimnazjum w Sandomierzu pracował przez rok u miejscowego notariusza, a następnie wstąpił do sandomierskiego Seminarium Duchownego. Studia teologiczne w Seminarium dwukrotnie przerywał i pod pozorem kuracji studiował na Uniwersytecie we Fryburgu w Szwajcarii. Wyświęcony w 1893 r. na kapłana został wykładowcą w sandomierskim Seminarium Duchownym i wikariuszem katedralnym, a następnie rektorem pore-

formackiego kościoła św. Józefa i kolejno proboszczem w Gierczycach, Bardzie, Łukawie i w Kowali. W parafiach tych wykonywał duszpasterstwo za pomocą wikariuszy, sam bowiem rezydował jako wykładowca Seminarium w Sandomierzu. W 1905 r. wszedł do kapituły katedralnej, w 1906 r. został regensem sandomierskiego konsystorza i członkiem różnych komisji konsystorskich. W 1908 r. założył miesięcznik „Kronika Diecezji Sandomierskiej", który redagował do śmierci.

W 1910 r. został Gajkowski uwikłany w proces za broszurę przeciw mariawitom „Gdzie diabeł nie może, tam babę pośle" i skazany na 3 tygodnie więzienia, które odsiedział w klasztorze jasnogórskim. Płacił też grzywny za niektóre artykuły w „Kronice", w których dopatrzono się akcentów antycarskich. W 1913 r. usunięto go na żądanie władz z profesury w Seminarium. Niedługo przed śmiercią został Gajkowski wiceoficjałem sandomierskiego sądu biskupiego. Zaraziwszy się na tyfus plamisty od swego wikariusza w Kowali, którego pojechał odwiedzić w chorobie, zmarł 9 IV 1919 r., pochowany w grobowcu kapitulnym.

W obszernej działalności publicystycznej Gajkowskiego, wśród której są ciekawe sprawozdania z jego podróży w 1903 r. do krajów austriackich, Włoch i Szwajcarii i z pobytu w 1911 r. na kongresie eucharystycznym w Madrycie, znajdują się również prace naukowe, głównie z historii kościelnej Sandomierza oraz przekłady, z których „Zarys Patrologii" G. Rauschena przez długie lata był w użyciu jako podręcznik w seminariach duchownych.

I.

1. Rec.: J. PELCZAR: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele Katolickim. Cz. 2: Kaznodzieje polscy. Kr. 1. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 20 s. 319-320.

2. Śp. ks. Józef Kijanka oficjał, prałat dziekan kapituły sandomierskiej, proboszcz parafii Szewna. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 13 s. 198-200.

3. Rec.: J. P. KIRSCH: Die Acclamationen und Gebete der altchristlichen Grabschriften von... Koeln 1897. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 9 s. 144; nr 10 s. 159-160.

4. Ś. Stanisław biskup w świetle najnowszych hipotez, a w świetle faktów i świadectw historycznych. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 12 s. 181-183; nr 13 s. 197-200; nr 14 s. 215-217; nr 15 s. 231-234; nr 16 s. 246-249; nr 17 s. 264-265.

5. Rec.: J. P. KIRSCH: Die Lehre von der Gemeinschaft der Heiligen im christl. Alterthum. Eine dogmengeschichtliche Studie. Mainz 1900. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 41 s. 655-656.

6. Odkrycie naukowe kardynała Rampolli. *Prz. Katol.* R. 31: 1900 nr 43 s. 676-677.

7. Śp. Antoni Xawery Sotkiewicz biskup sandomierski. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 20 s. 308-309.

8. Przekł.: T. PESCH: Chrześcijańska filozofia życia. Wiązanka myśli o prawdach religijnych... przez... a z 6-go niemieckiego wydania na j. polski.. przełożona przez... T. 1. W. 1902 Bibl. Dzieł. Chrześc. 8° s. XI, 244.

9. Rec.: J. K. HUYSMANS: Sainte Ludvine de Schiedam. Paris 1901. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 1 s. 14-16.

10. Wyd.: List św. HIERONIMA do Eustochium o zachowaniu dziewictwa. Z łaciny na język polski przełożyli alumni kursów teologicznych Seminarium sandomierskiego. W. 1903 Druk. Synów St. Niemiry 8° s. 71.

11. Zabytki mównictwa i ascezy niewieściej w dawnej Polsce. *Kwart. Teol.* R. 2: 1903 z. 1/2 s. LXXXV-XCVI.

12. Przekł.: G. RAUSCHEN: Zarys patrologii ze szczególnym uwzględnieniem historii dogmatów... Z 1-go niemieckiego wydania przełożył... W. 1904 Księg. Gebethnera i Wolffa 8° s. VIII, 234, 9. nlb. 3.

13. Zabytek ascezy niewieściej z pierwszej połowy wieku XVIII. *Kwart. Teol.* R. 3: 1904 z. 1/2 s. 85-98.

14. Benedyktynki radomskie. Przyczynek do historii zakonów w Polsce. *Kwart. Teol.* R. 3: 1904 z. 3/4 s. 159-176.

15. Wyd.: List św. HIERONIMA do

Heliodora i Nepocjana o życiu pustelniczym, kapłańskim i zakonnym. Z łaciny na język polski przełożyli alumni kursów teologicznych Seminarium sandomierskiego. Przejrz. popr. i wyd... W. 1905 Druk. P. Laskauera i Sp. 8° s. 41.

16. Kardynał Józef Hergenroether. W: [J. HERGENROETHER]: Historia powszechna Kościoła Katolickiego. T. 18. W. 1905 s. VII-XXVII.

17. Rec.: A. FRIEDRICH: Historia cudownych obrazów Najśw. Marii Panny w Polsce. T. 1-3. Kr. 1903-1908. *Kron. Diec. Sandom.* R. 1: 1908 s. 303-304.

18. Wizyta kanoniczna biskupa Sołtyka 1762 r. w klasztorze benedyktynek sandomierskich. *Kron. Diec. Sandom.* R. 2: 1909 s. 97-102, 129-135.

19. Rec.: J. GÓRKA: Żywot i dzieła wielebnego sługi Bożego Bartłomieja Holzhausera. Tarnów 1908; A. GOZDEK: T. Campanellas Metaphysik. Posen 1909. *Kron. Diec. Sandom.* R. 2: 1909 s. 252-255.

20. Rozwój chrystianizmu w pierwszych trzech wiekach po Chrystusie. *Kron. Diec. Sandom.* R. 3: 1910 s. 1-17, 42-47, 305-312, 427-429.

21. Mariavitensekte. Einige Blaetter aus der neuesten Kirchengeschichte Russisch-Polens. Kr. 1911 8° s. 99.

22. Wyd.: Świątobliwe życie... Zofii z Granowa Sieniawskiej fundatorki i pierwszej ksieni klasztoru sandomierskiego reguły S. Benedykta... według rękopisu z roku 1630 wydał... Kr. — W. 1911 G. Gebethner i Ska 8° s. 194, nlb. 2.

23. Rec.: J. LAMINE: Nauka Kościoła wobec nowożytnej wiedzy. *Kron. Diec. Sandom.* R. 4: 1911 s. 32.

24. Rec.: S. TRZECIAK: Literatura i religia u Żydów za czasów Chrystusa Pana. Cz. 1-2. W. 1911. *Kron. Diec. Sandom.* R. 5: 1912 s. 68.

25. Rec.: A. PALMIERI: Theologia dogmatica orthodoxa [Ecclesiae Graeco-Russicae] ad lumen catholicae doctrinae examinata et discussa. Florentiae 1911. *Kron. Diec. Sandom.* R. 5: 1912 s. 191.

26. Rec.: X. PICHENOT: Ewangelia Eucharystii czyli życie ukryte Pana naszego Jezusa Chrystusa. P. 1911. *Kron. Diec. Sandom.* R. 5: 1912 s. 193.

27. Rec.: W. HOZAKOWSKI: Klemens z Aleksandrii o siedemdziesięciu tygodniach Daniela proroka. P. 1912. *Kron. Diec. Sandom.* R. 5: 1912 s. 302.

28. Ksiądz Piotr Skarga. Odczyt wygłoszony w sali obywatelskiej w Sandomierzu 20 października 1912 roku na wieczornicy ku uczczeniu Skargi przez... *Kron. Diec. Sandom.* R. 6: 1913 s. 3-12, 40-44.

29. Rec.: E. STATECZNY: Żywot św. Franciszka z Asyżu. P. 1912. *Kron. Diec. Sandom.* R. 6: 1913 s. 95.

30. Piotr Skarga jako kapłan. Wykład miany w Seminarium sandomierskim w uroczystość św. Stanisława Kostki 13 listopada 1912 przez... *Kron. Diec. Sandom.* R. 6: 1913 s. 164-184. — Toż w osob. odb. Sandomierz 1913 Druk. M. Byczyńskiego 8° s. 23.

31. Ustawy kapituł kolegiackiej i katedralnej sandomierskiej. *Kron. Diec. Sandom.* R. 6: 1913 s. 275-285, 305-312, 339-346; R. 7: 1914 s. 65-70, 97-102, 185-190, 217-220; R. 8: 1915 s. 76-81, 109-115; R. 9: 1916 s. 33-35.

32. Rec.: A. LISIECKI: Konstantyn Wielki. P. 1913. *Kron. Diec. Sandom.* R. 7: 1914 s. 95.

33. Benedyktynki sandomierskie. (W 300-ą rocznicę fundacji). *Kron. Diec. Sandom.* R. 9: 1916 s. 136-140, 147-153 163-171; R. 10: 1917 s. 2-8, 17-22, 33-39. — Toż w osob. odb. Sandomierz 1917 Druk. M. Byczyńskiego 12° s. 172.

34. Rec.: W. KOSIŃSKI: Jacek Mijakowski kaznodzieja barokowy. Przyczynek do dziejów kaznodziejstwa polskiego w XVII w. Radom 1916. *Kron. Diec. Sandom.* R. 9: 1916 s. 162.

35. O. Władysław Szczepański i jego dzieło. *Kron. Diec. Sandom.* R. 19: 1917 s. 22-24.

36. Rec.: W. KOSIŃSKI: Dydaktyka. Sandomierz 1917; S. ADAMSKI: Nieśmiertelność duszy ludzkiej w świetle rozumu. P. 1916. *Kron. Diec. Sandom.* R. 10: 1917 s. 64.

37. Śp. prałat Alfons Jan Prawdzic Bułakowski. *Kron. Diec. Sandom.* R. 10: 1917 s. 76-77.

38. Procesy o mordy rytualne w Sandomierzu. *Kron. Diec. Sandom.* R. 10: 1917 s. 81-85, 97-101.

39. Artykuły w Encyklopedii Kościelnej (ks. Michała Nowodworskiego).

40. Artykuły w Podręcznej Encyklopedii Kościelnej (ks. Zygmunta Chełmickiego).

II.

1. Notatki z prasy periodycznej. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 31 s. 492-493; R. 35: 1897 nr 10 s. 150; nr 14 s. 216-217; nr 16 s. 246; R. 36: 1898 nr 15 s. 232-233; nr 35 s. 549-552; R. 37: 1899 nr 14 s. 216-218; nr 42 s. 665-668; s. 792-793; R. 38: 1900 nr 41 s. 648; R. 39: 1901 nr 1 s. 8; nr 12 s. 184; nr 16 s. 247-250; nr 41 s. 649-651; R. 40: 1902 nr 21 s. 331-332; nr 28 s. 443-445; nr 31 s. 488-489; R. 44: 1906 nr 46 s. 714-715.

2. Czego oni chcą od nas? *Wędrowiec.* R. 34: 1896 nr 2 s. 38.

3. Bibliografia i wiadomości literackie. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 16 s. 254--255.

4. Jak to niektórzy panowie i niektóre pisma bronią sprawy czytelni przy WTD oraz ich zarządu. *Rola.* R. 16: 1898 nr 21 s. 350-351.

5. Miłosierdzie chrześcijańskie a filantropia humanitarna i socjalistyczna. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 3 s. 33-35; nr 4 s. 55--57.

6. Rec.: PLAT: Kazania o sakramentach. Pierwszy rok nauczania. Z upoważnienia autora przełożył ks. Władysław FUDALEWSKI. W. 1899. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 3 s. 47-48.

7. Rec.: J. KALLENBACH: Wybór listów Adama Mickiewicza. Kr. 1899. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 51 s. 815-816.

8. Stanowisko Kościoła wobec przyrody i nauk doświadczalnych *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 48 s. 758-760; nr 49 s. 773--775; nr 50 s. 791-793; nr 52 s. 821-822.

9. Żywot św. Kazimierza królewicza polskiego. W. 1901.

10. Kronika kościelna zagraniczna. Czechy. Brak powołań duchownych. *Prz. katol.* R. 39: 1901 nr 11 s. 175.

11. Maszci, Magda, skarby. *Gaz. Świąt.* R. 23: 1903 nr 1169 s. 4-5; nr 1170 s. 4; nr 1171 s. 3; nr 1172 s. 4.

12. Notatki i wrażenia z podróży. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 8 s. 119-120; nr 9 s. 134-136; nr 10 s. 150-152; nr 11 s. 167--169; nr 12 s. 182-183; nr 13 s. 198-199, nr 14 s. 214-215; nr 15 s. 231-232.

13. Rec.: M. NITECKI: „Któryś za nas cierpiał rany". Treściwy opis Męki Pańskiej... skreślił... Łódź 1904. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 8 s. 128.

14. Rec.: M. NITECKI: Napaść na katechizm. Krótka odprawa p. St. Witkiewiczowi i Gońcowi Porannemu i Wieczornemu. W. 1905. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 25 s. 391-392.

15. Red.: Kronika Diecezji Sandomierskiej. R. 1: 1908-12: 1919.

16. Od Redakcji [Kroniki Diecezji Sandomierskiej]. *Kron. Diec. Sandom.* R. 1: 1908 s. 1-2; 177-179; R. 6: 1913 s. 139-141; R. 10: 1917 s. 1-2.

17. Notatki z podróży. *Kron. Diec. Sandom.* R. 1: 1908 s. 34-40, 205-208, 267--272, 359-364.

18. Święty Jan Chryzostom. Z powodu 1500 rocznicy śmierci. *Kron. Diec. Sandom.* R. 1: 1908 s. 49-58.

19. Jakie powinno zająć stanowisko duchowieństwo polskie względem ruchu neosłowiańskiego i jak z nim współpracować. *Kron. Diec. Sandom.* R. 1: 1908 s. 209-212.

20. Rec.: J. LUBOŃSKI: Monografia historyczna miasta Radomia. Radom 1907. *Kron. Diec. Sandom.* R. 1: 1908 s. 302-303.

21. Rec.: J. WIŚNIEWSKI: Pamiętnik podróży do Ziemi Świętej. W. 1908. *Kron. Diec. Sandom.* R. 2: 1909 s. 125-126.

22. Rec.: J. ROKOSZNY: Przewodnik po Sandomierzu. W. 1909. *Kron. Diec. Sandom.* R. 2: 1909 s. 154-155.

23. O bractwach. *Kron. Diec. Sandom.* R. 2: 1909 s. 272, 341-346.

24. „Gdzie diabeł nie może tam babę pośle". Prawda o kozłowitach albo mankietnikach... Sandomierz 1909 Druk. W. Byczyńskiego 8° s. 16, 1.

25. Rec.: A. JASKULSKI: O wychowaniu. Nauki do matek chrześcijańskich. P. 1909; K. KANTAK: Mankietnicy i mankietnictwo. P. 1910. *Kron. Diec. Sandom.* R. 3: 1910 s. 109-110.

26. Z parafii. Sandomierz. *Kron. Diec. Sandom.* R. 4: 1911 s. 303-304.

27. Luźne wspomnienia i refleksje z pobytu w klasztorze jasnogórskim podczas zbrodni Macochowej. *Kron. Diec. Sandom.* R. 3: 1910 s. 403-410.

28. Kongres eucharystyczny w Madrycie. *Kron. Diec. Sandom.* R. 4: 1911 s. 217--235, 251-267.

29. Wspomnienia o śp. kardynale Puzynie. *Kron. Diec. Sandom.* R. 4: 1911 s. 305-307.

30. Mowa żałobna wypowiedziana w kościele katedralnym na nabożeństwie pogrzebowym za duszę śp. ks. prał. T. Sokalskiego dnia 17 II 1912 r. przez... *Kron. Diec. Sandom.* R. 5: 1912 s. 107-113.

31. Notatki i wrażenia z podróży do Hiszpanii. *Kron. Diec. Sandom.* R. 5: 1912 s. 214-223, 256-264, 290-295; R. 6: 1913 s. 187-194.

32. Rec.: F. KURAŚ: Tatarzy w Sandomierzu. Wyd. 2. Kr. 1912. *Kron. Diec. Sandom.* R. 5: 1912 s. 192.

33. Wystawa w Staszowie. *Kron. Diec. Sandom.* R. 5: 1912 s. 285-289.

34. Rec.: W. KRYNICKI: Krótkie nauki homiletyczne na niedziele i uroczystości całego roku. Włocławek 1912. *Kron. Diec. Sandom.* R. 5: 1912 s. 366.

35. Rec.: Z. SKARZYŃSKI: Żywoty Świętych polskich. W. 1913. *Kron. Diec. Sandom.* R. 5: 1912 s. 366.

36. Uroczystość koronacji cudownego obrazu Matki Boskiej Bolesnej w Sulisławicach. *Kron. Diec. Sandom.* R. 6: 1913 s. 266-269.

37. Dramat z dziejów Sandomierza. *Kron. Diec. Sandom.* R. 7: 1914 s. 53-58.

38. Wspomnienie o śp. Piusie X papieżu. *Kron. Diec. Sandom.* R. 7: 1914 s. 249-251.

39. Benedykt XV. *Kron. Diec. Sandom.* R. 7: 1914 s. 251-252.

40. Sandomierz pod Austriakami. *Kron. Diec. Sandom.* R. 7: 1914 s. 253-257.
41. Skutki wojny w naszych kościołach i parafiach. *Kron. Diec. Sandom.* R. 8: 1915 s. 10-13, 24-26, 40-41, 69-70. 82--83, 115-116; R. 9: 1916 s. 10-11, 26-28, 43-45, 58.
42. Wizyty kanoniczne J. E. Pasterza diecezji. *Kron. Diec. Sandom.* R. 9: 1916 s. 123-124.
43. Zjazd nauczycielstwa w Radomiu. *Kron. Diec. Sandom.* R. 10: 1917 s. 8-11.
44. Mowa żałobna wygłoszona dnia 15 listopada 1916 r. w katedrze sandomierskiej na nabożeństwie za spokój duszy śp. Henryka Sienkiewicza przez... *Kron. Diec. Sandom.* R. 10: 1917 s. 51-54.
45. IV-ty ogólny zjazd XX. Prefektów Królestwa Polskiego. *Kron. Diec. Sandom.* R. 10: 1917 s. 106-111.
46. Budowa państwa polskiego a jej burzyciele. *Kron. Diec. Sandom.* R. 10: 1917 s. 172-173.
47. Organizacje religijne wśród młodzieży szkolnej. (Referat odczytany dnia 22 czerwca na zjeździe XX. Prefektów w Warszawie). *Kron. Diec. Sandom.* R. 10: 1917 s. 113-118.
48. Pokój ludziom dobrej woli. *Kron. Diec. Sandom.* R. 11: 1918 s. 1-3.
49. Sandomierska korona królewska. *Kron. Diec. Sandom.* R. 11: 1918 s. 19-61.
50. Polityka hr. Hertlinga wczoraj a dziś. *Kron. Diec. Sandom.* R. 11: 1918 s. 112-116.
51. Pobyt wizytatora apostolskiego w Diecezji Sandomierskiej i w Sandomierzu. *Kron. Diec. Sandom.* R. 11: 1918 s. 133-138.
52. O przyszłą Polskę. *Kron. Diec. Sandom.* R. 11: 1918 s. 180-182.
53. O tym jak to w mieście Iłży przyszło do rządów sowieckich, o nowoczesnych naszych wszechnicach et quibusdam aliis. *Kron. Diec. Sandom.* R. 11: 1918 s. 154-156.
54. Drobne artykuliki w „Dzienniku Powszechnym", „Gazecie Radomskiej", „Sandomierzaninie".

III.

WYRZYKOWSKI A.: Gajkowski Jan Kanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 218, tamże literatura. — Ponadto: Sprawa ks. Gajkowskiego *Wiara — Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 2 s. 35-36. Toż. *Kron. Diec. Sandom.* R. 3: 1910 s. 135-142; KUBICKI P. Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 3 s. 7, 141; SZYMUSIAK J. M.: Zarys dziejów patrystyki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 85; KOTKOWSKI S.: Z przeszłości Diecezji Sandomierskiej. Ks. Jan Gajkowski (1866-1919). *Kron. Diec. Sandom.* R. 66: 1973 nr 10/11 s. 247-253.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Galano (Galan, Galances, Galanus) Klemens (1610-1666), teatyn, autor historii Kościoła ormiańskiego.

Urodził się w 1610 r. w Sorrento we Włoszech. W 1628 r. złożył profesję w klasztorze teatynów w Neapolu, tam też ukończył studia filozoficzno-teologiczne. W 1636 r. wyruszył na misje do Gruzji. Z powodu słabego zdrowia przeniósł się w 1641 r. do Konstantynopola, gdzie założył Kolegium dla Ormian i rozwinął gorliwie działalność duszpasterską. Uwięziony przez Turków uniknął kary śmierci dzięki interwencji ambasadora Francji. W 1644 r. udał się do Rzymu w gronie swych uczniów i sympatyków, wśród których znajdował się pojednany przez niego ze Stolicą Apostolską bp Trapezuntu Cyryl. W Rzymie pełnił Galano obowiązki mistrza nowicjatu w klasztorze św. Sylwestra na Kwirynale i wykładowcy w Kolegium dla Ormian. W 1613 r. otrzymał polecenie wyjazdu do Polski do prac na rzecz unii Ormian z Kościołem Katolickim. Dnia 1 V 1664 r. stanął Galano we Lwowie wraz z dwoma innymi teatynami i rozpoczął na szerszą skalę akcję zjednoczeniową. M. in. założył tam Kolegium dla młodzieży ormiańskiej, którego sam został rektorem, oraz przyczynił się do poprawienia ksiąg liturgicznych ormiańskich w oparciu o katolickie wyznanie wiary. Wywierał wpływ na działalność biskupów ormiańskich we Lwowie.

Galano opracował obszerne dzieło, w którym zawarł historię i teologię Kościoła ormiańskiego. Poza tym do sporządzonej przez siebie gramatyki i logiki dołączył ormiańsko-łaciński słownik terminów wystę-

pujących w filozofii i teologii scholastycznej. W liście znowu do Tomasza Serslaema podjął polemikę z Pawłem Piromallim o naturze Chrystusa. Znał doskonale język ormiański, posługiwał się też innymi językami orientalnymi. Zmarł 14 V 1666 r. we Lwowie i został pogrzebany przy katedrze ormiańskiej.

I.

1. Concilationis Ecclesiae Armenae cum Romana ex ipsis Armenorum patrum et doctorum testimoniis, in duas partes, historialem et controversialem, divisae, pars prima et secunda. Romae 1650 2° Cz. 1: (Series patriarcharum Armeniae auctoris adnotationibus illustrata; Miscellanea; De progressibus Fratrum Praedicatorum in reducendis ad catholicam fidem Armenis) s. 531; Cz. 2: (T. 1: Tractatus de Christo Deo et homine; T. 2: De militantis Ecclesiae capite ac nova lege, po łacinie i ormiańsku) s. 438, 214-771. — Toż. Cz. 2. Romae 1658. — Toż. Romae 1661. — Toż. Cz. 1 pt. Historia Armena ecclesiastica et politica, nunc primum in Germania excussa et ad exemplar Romanum diligenter expressa. Coloniae Agrippinae 1686. — Toż. Romae 1690. — Toż. Coloniae Agrip. 1710.

II.

1. Grammaticae et logicae institutiones linguae literalis Armenicae Armenis traditae, addito vocabulario Armeno-Latino dictionum scholasticorum. Romae 1654 4°.

2. Epistola pro libris suis Armeno-Latinis apologetica ad Thomam Serslaem, clericorum regularium consultorem. Münch 1664.

III.

SILOS G.: Clericorum Regularium. T. 3. Romae 1650-1666 s. 558; LAMBERTI A.: Sacra istoria dei Colchi. Napoli 1656 s. 370-377; FERRO R.: Istoria della missioni dei Chierici Teatini. T. 1. Roma 1704--1705 s. 289-312, 418-431, 436-453, 491; SAWINICZ J.: Galances Klemens. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 9 s. 490; Galanus Klemens. W: *Enc. kośc.* T. 6 s. 13; PAWIŃSKI A.: Dzieje zjednoczenia Ormian polskich z Kościołem Rzymskim w XVII w. W. 1876 s. III-IV, 27-46, 136-161; VEZZOSI F. A.: Scrittori dei Chierici Regolari. T. 1. Roma 1780 s. 375-383; S. FILIPPO di AMAT: Biografia dei viagdiatori italiani con la bibliografia delle loro opere. Roma 1882 s. 706; GROMNICKI T.: Ormianie w Polsce. W. 1889 s. 33-34; HURTER H.: Nomenclator. T. 4 kol. 118-119; TAMARATI M.: L' Eglise géorgienne. Roma 1910 s. 527; LECHICKI C.; Kościół ormiański w Polsce. (Zarys historyczny). Lw. 1928 s. 67-74; PALMIERI A.: Galano Clément. W: *Dictionnaire de la théologie catholique.* T. 6. Paris 1947 kol. 1023--1025; ANDREU F.: Galano Clemente. W: *Enciclopedia cattolica.* T. 5. Citta del Vaticano 1950 kol. 1853; OBERTYŃSKI Z.: Unia Ormian polskich. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2. P. 1974 s. 334-336. — SILOS G.: Auctuarium historiarum Clericorum Regularium. Rkps Arch. Gen. Teatynów w Rzymie.

Bp Edward Ozorowski

Galicz-Suliński Jan (1830- 1899), proboszcz, muzykolog.

Kapłan Diecezji Wileńskiej, urodzony w 1830 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1854 r. Początkowo był wikariuszem w Wilnie przy kościele św. Ducha, potem w Cudzieniszkach, następnie przez 3 lata proboszczem w Duniłowiczach, gdzie w 1866 r. gubernator polecił zabrać kościół na cerkiew. Parafianie wystąpili z żądaniem przyznania im kościoła podominikańskiego, za co Galicz został na jakiś czas osadzony w więzieniu. Po uwolnieniu był wikariuszem w Bieniakonach, potem w Marcinkańcach, administratorem parafii w Kiernowie i Skoduciszkach, a od 1875 r. proboszczem w Kluszczanach przez 24 lata, zasłużony tam m. in. odnowieniem i upiększeniem kościoła. Zmarł w 1899 r. w Wilnie.

Za życia znany jako utalentowany kompozytor, był też muzykologiem i starał się dostosować grę organową w kościołach do wskazań liturgicznych. Trudno stwierdzić, czy bibliografie wykazują całą jego twórczość.

I.

1. Szkoła na organy, z dodaniem nut na powszechniejsze śpiewy kościelne. Zeszyt 1-3. Wil. 1861-1863. Druk. A. Syrkina 4°. — Toż zeszyt 4. Włocławek 1873 Druk. H. Neumann 4°.

2. Muzyka organowa. Nowa metoda z nut literalnych, z informacją użycia takowych. Zbiór preludii ze wszystkich tonów, na ciche i głośne granie po kościołach podczas nabożeństwa. Wil. 1879 Druk. A. Syrakina 4° s. 34.

II.

1. Missa cum cantu una voce. Wil. 1858 Druk. A. Syrakina 4° s. 8.

2. Pytania katechizmowe, na które każdy chrześcijanin-katolik z łatwością odpowiedzieć powinien, przez... Wil. 1884 Druk. A. Żaka 8° s. 17, nlb. 1.

3. O katechizacji ludu. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 40 s. 629-631.

III.

ŚNIEŻKO A.: Galicz-Suliński Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 225-226 (mylna data śmierci), tamże literatura. — Ponadto: Galicz (ks. Jan). W: *Słow. muzyków polskich dawnych i nowoczesnych.* Paryż 1874 s. 120; Śp. ks. Jan Galicz. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 8 s. 125; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 2 t. 1 s. 489.

Ks. Marian Banaszak

Gall Anonim (XI/XII), benedyktyn, kronikarz.

Autor najstarszej kroniki polskiej, benedyktyn, nieznany z imienia, obcego pochodzenia, żył na przełomie XI i XII w. Jego narodowość, imię, miejsce studiów i wykształcenie, tendencje i wiarogodność jego kroniki były przedmiotem długich sporów między licznymi badaczami, z czego powstała znaczna literatura, a i nadal budzą one kontrowersje. Odznaczał się Gall szeroką wiedzą, nie tylko teologiczną, znał autorów starożytnych, dzieła patrystyki i współczesne historyczne. W latach 1091-1113 przebywał prawdopodobnie na Węgrzech, a do Polski przybył zapewne tuż przed 1113 r. lub w jego pierwszej połowie. Przebywał na dworze Bolesława Krzywoustego i tam przypuszczalnie spisał swoją kronikę w latach 1113-1115, korzystając z informacji osób z kół dworskich. Objął nią dzieje Polski od czasów zamierzchłych do wiosny 1113 r., dając wyraz poparcia polskiej myśli politycznej, a dążeniom Krzywoustego w szczególności. Uwypuklając sprawy państwowe, dużo uwagi poświęcił kwestiom kościelnym. Podane wiadomości historyczne, stanowiące cenne źródło do dziejów wczesnośredniowiecznej Polski, wartościował według kryteriów teologicznych, a swą duchowością religijną i ortodoksyjną ideologią chrześcijańską przepoił całe swe dzieło.

I.

1. Galli Anonymi Cronica et Gesta ducum sive principum Polonorum. Wyd. K. MALECZYŃSKI w: *MPH. Nova series.* T. 2: 1952 s. 1-164. Dawniejsze wydania podaje *Nowy Korbut.* T. 2 s. 174; Przekład polski R. GRODECKI: Kronika polska. Wr. 1965 *Bibl. Nar. Ser.* 1 nr 59. Dawniejsze przedkłady podaje *Nowy Korbut.* T. 2 s. 174.

III.

MALECZYŃSKI K.: Gall Anonim. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 227-230, tamże literatura; LABUDA G.: Anonim tzw. Gall. W: *Słownik starożytności słowiańskich.* T. 1 s. 33, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 173-178, tamże literatura. — Ponadto: GRUDZIŃSKI T.: Ze studiów nad kroniką Galla. Rozbiór krytyczny pierwszej księgi. Cz. 1. *Zap. TN Tor.* T. 17: 1951 z. 3-4 s. 69-113; Cz. 2: Tamże T. 20: 1954 s. 29-100; Dokończenie: Tamże. T. 23: 1957 s. 7-58; PERZANOWSKI Z.: Honorarium autorskie Galla-Anonima. *Nasza Przeszł.* T. 9: 1959 s. 19-36; DĄBROWSKI J.: Dawne dziejopisarstwo polskie. Wr. 1964 s. 26-42; PLEZIA M.: Anonim tzw. Gall — Kronika Polska. Przeł. R. GRODECKI. Wr. 1965 Wstęp s. III-XCV; WOŚ J.: Note sulla „Cronaca" di Gallus e sulla sua falsa attribuzione a Baldovino arcivescovo di Pisa. *Bolettino Storico Pisano.* A. 1969 s. 36-38; SUŁOWSKI Z.: Chrzest Polski. *Księga tysiąclecia.* T. 1. s. 38, 40-41 i passim; MILEWSKI T.: Rola Kościoła w rozwoju polskiego języka literackiego. Tamże. T. 2 s. 113-114, 115-116; SAWICKI W.: Udział Kościoła w organizacji i ad-

ministracji Państwa Polskiego do rozbiorów. Tamże. T. 3 s. 179, 182, 185-186, 196-198; TENŻE: Terminologia prawnicza Galla Anonima w świetle instytucji obcych i rodzimych. *Annales Univ. M. C. Skłodowska.* Sectio G. Jus. 17: 1970 s. 2-3; CZARTORYSKI P.: Hist. nauki pol. T. 1: Średniowiecze, s. 22 i passim; BEDNARZ M.: Sanctus Petrus de Bazoario w Kronice Anonima Galla. *Stud. Hist.* R. 14: 1971 zesz. 3 s. 429-430; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 171; RECHOWICZ M.: Początki i rozwój kultury scholastycznej. W: *Dzieje Teologii.* T. 1 s. 36. 37, 41, 56; WOLNY J.: Z dziejów katechezy. Tamże. s. 151, 175-177; KURBIS B.: Wizerunki Piastów w opiniach dziejopisarskich. W: *Piastowie w dziejach Polski.* Wr. 1975 s. 199-215; TAŻ: Polskie Laudes regiae w Kronice Anonima Galla. W: *Cultus et cognitio.* Studia z dziejów średniowiecznej kultury. W. 1976 s. 299-311; LIMAN K.: Epitety dotyczące osób w Kronice Polskiej Anonima Galla. W: *Cultus et cognitio. Studia z dziejów średniowiecznej kultury.* s. 341-355.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Gałecki Junosza Antoni Mikołaj (XVII w.), franciszkanin konw., autor dysertacji dogmatycznej.

Nie znamy miejsca i daty urodzenia Gałeckiego, ani jego wstąpienia do zakonu franciszkanów konwentualnych i przyjęcia święceń kapłańskich. Jako student teologii odbył w 1642 r. w Akademii Zamojskiej dysputę teologiczną. Zdobył doktorat z zakresu Pisma św. Był kaznodzieją holsztyńskim. Jako kustosz i gwardian lwowski obraził — nie wiemy z jakiego powodu — wielkiego kanclerza koronnego, chyba M. Prażmowskiego bpa łuckiego. W 1665 r. zarząd prowincji polecił mu za karę udać się do Włoch. Gałecki prosił króla o przebaczenie i 15 XI 1666 r. darowano mu winę.

I.

1. Assertiones theologicae de fruitione ad mentem subtilissimi Doctoris F. Joannis Duns Scoti elucubratae a... publice ad disputandum propositae... Zamosci [1642] 4° ark. 2.

II.

1. Strzała wiecznej szczęśliwości kresu dopędzająca w wybornym biegu pobożnego życia... Mikołaja Krzysztofa z Chalca Chaleckiego... wystawiona w kazaniu pogrzebowym... Wilno 1654 Druk. OO. Bazylianów 4° k. nlb. 26.

III.

KOCHANOWSKI J. K.: Dzieje Akademii Zamojskiej. Kr. 1899-1900 s. 16; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 319.

Ks. Józef Mandziuk

Gałecki Antoni (1811-1885), biskup-wikariusz ap. diec. krakowskiej, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się w Radłowie k. Tarnowa. Studia teologiczne odbył w Wiedniu i tam uzyskał doktorat teologii. Wyświęcony na kisędza w 1834 r. był od 1853 r. dziekanem kapituły tarnowskiej, a od 1862 r. biskupem tyt. i wikariuszem apostolskim diecezji krakowskiej. Narzucony przez rząd austriacki zraził sobie opinię narodową za swoją opozycję przeciw powstaniu styczniowemu. Spełnienie jego dążeń do podniesienia karności wśród duchowieństwa hamowała szorstkość obejścia, a ostre wystąpienie wobec karmelitanek w sprawie Barbary Ubryk i przewlekły zatarg z posłem ks. J. Chełmeckim o obsadzenie parafii mariackiej przyczyniły się do cofnięcia zaufania rządowego i zwolnienia go ze stanowiska w 1879 r. Zamieszkawszy prywatnie w Wiedniu, zmarł 10 III 1885 r. Niebogata twórczość Gałeckiego obejmuje głównie listy pasterskie.

I.

1. Theses ex universa theologia, quas in... Universitate Vindobonensi pro doctoratus laurea in SS. Theologia obtinenda publice defendet... c. r. sublimioris presbyterorum ad S. Augustinum Instituti membrum et dioeces. Tarnoviensis presbyter, die XX mensis Junii An. 1837. Viennae, typ. Car. Gerold 8° s. 12.

II.

1. [List pasterski z datą: Kraków 11 XII 1862, zawiadamiający o mianowaniu go wikariuszem apostolskim w tej części diecezji krakowskiej, która należy do Austrii]. Inc.: „Zostałem od Ojca św. Piusa IX..." B. m. r. 4° s. nlb. 3.

2. [List pasterski zawiadamiający o tymże z datą: Cracoviae die 11 XII 1862]. Inc.: „Provocatus sum a Sanctisimo Patre Domino Nostro Pio IX...". B. m. r. 4° s. nlb. 5.

3. [List pasterski z datą: Kraków 9 IV 1864]. Inc.: „Pojawiło się pismo zgubnej dążności..." Kr. [1864] Druk. Karola Budweisera 4° s. 8.

4. [List pasterski z datą 1 III 1865 w sprawie odpustu jubileuszowego]. Inc.: „Przez święty Sakrament Chrztu..." Kr. 1865 Druk. Karola Budweisera 4° s. 8.

5. [List pasterski w tejże sprawie z datą: Cracoviae... die 1 III 1865]. Inc.: „Sanctissimus Dominus Noster..." [Cracoviae] 1865 Druk. Karola Budweisera 4° s. nlb. 4.

6. Porządek rozpoczęcia i odprawiania Wielkiego Jubileuszu w mieście Krakowie i okręgu r. 1865. Kr. 1865 Druk. Karola Budweisera 4° s. nlb. 4.

7. [List pasterski w sprawie małżeństw mieszanych wyznaniowo i nauki religii w szkołach elementarnych z datą: Cracoviae die 20 VI 1867]. Inc.: „Rescriptio Consistorii Generalis Cracoviensis..." B. m. r. [1867] 4° s. 4.

8. Ex Consist. gener. Dioec. Cracoviensis. Notificationes ad universum venerabilem clerum. tam saecularem quam regularem, partis Dioec. Cracoviensis in civilibus Imperio Caes. Austriaco subjectae. Cracoviae 1871 Druk. Uniw. Jagiell. 4° s. 24.

9. [List pasterski z datą: Kraków 18 XI 1873 w sprawie 25-letniej rocznicy wstąpienia na tron Franciszka Józefa I]. Inc.: „Dzień wielkiej radości..." Kr. b. r. [1873] Druk. Uniwersytecka 4° s. nlb. 2.

10. [List pasterski z datą: Kraków 10 II 1874 poprzedzający list Piusa IX, w którym to liście papież potwierdza autentyczność odnalezionych ciał św. św. Gerwazego, Protazego i Ambrożego]. „Nieogarniony Bóg w wyrokach swoich... Druk. Uniw. Jagiell. 4° s. 4.

11. [List pasterski z datą 14 IV 1875 w sprawie roku jubileuszowego]. Inc.: „Miłosierny i Łaskawy Pan Bóg...". Kr. b. r. [1875] Druk. Uniw. Jagiell. 4° s. 7.

12. [List z datą: Cracoviae die 9 VII 1878 do ks. Karola Teligi]. Inc.: „Jam toties justo dolore...". B. m. r. [Kr. 1878] 4° k. nlb. 1.

III.

GLEMMA T.: Gałecki Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 240-241, tamże literatura; DOBRZANOWSKI S.: Biskup Antoni Gałecki wikariusz apostolski krakowski 1862-1879. W: *Studia z historii Kościoła.* T. 1. Pod red. E. H. WYCZAWSKIEGO. W. 1972 s. 7-102.

Ks. Jan Kracik

Gamalski Serafin (ok. 1675-1733), bernardyn, kanonista i moralista. Urodził się w mieszczańskiej rodzinie w Lubawie. W źródłach pojawia się w 1702 r. już jako kapłan wielkopolskiej prowincji bernardynów, udający się do Rzymu w celu kontynuowania studiów teologicznych oraz w charakterze rezydenta mającego czuwać nad sprawami zakonnej prowincji. Po powrocie został ok. 1709 r. wykładowcą prawa kanonicznego w teologicznym studium zakonnym, zdobywając w 1719 r. jubilację lektora teologii. W latach 1713-1717 był ponadto definitorem, a w 1717 r. wizytatorem generalnym prowincji ruskiej, następnie gwardianem klasztoru w Skępem i od 1722 r. prowincjałem własnej prowincji. Za jego rządów i dzięki jego poparciu powstało we Wschowie dobrze zorganizowane przez Jana Kamieńskiego archiwum prowincji. Po skończonej kadencji prowincjalskiej został Gamalski w 1725 r. kustoszem prowincji, a następnie gwardianem klasztoru w Skępem. Tam też zmarł 21 IV 1733 r.

Pod koniec życia napisał książkę o charakterze prawno-polemicznym

w obronie niewinnych ludzi, skazywanych na śmierć, względnie na tortury pod zarzutem czarów. Autor zarzucił sędziom bezprawie i ciemnotę, a samowolne stosowanie przez nich tortur bez oddawania sprawy kompetentnym w tym względzie sądom ordynariuszy miejsca, za przestępstwa godne najwyższego wymiaru kary. Niedopuszczanie obrony i wydawanie wyroków śmierci bez udowodnienia winy, nazwał zabójstwem wołającym o pomstę niebios. Swoje zarzuty przeciw tego rodzaju inkwizytorom oparł na odnośnych zarządzenia papieskich (Juliusza III, Leona X, Piusa V), Kongregacji św. Oficjum (z 21 XII 1602), a także odwołał się do opinii znanych powag w zakresie prawa kanonicznego i teologii moralnej, cytując m. in. C. Carenę, A. Tamara, a zwłaszcza moralistę A. Dianę, głoszącego w swej „Summa Dianae" (właściwy tytuł: „Resolutiones morales". T. 1-12. Lion 1629/1659) podobne poglądy. Dzieło Gamalskiego stanowi pierwszy głos protestu przeciw szerzącym się w okresie panowania saskiego „sądom czarownic".

I.

1. Przestrogi duchowne sędziom, inwestygatorom i instygatorum czarownic... Poznań 1742 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 20. Wydał dyrektor kolonii akademickiej w Poznaniu Jan PAŁASZOWSKI.

III.

SOKOŁOWSKI E.: Gamalski Serafin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7: 1948 s. 260, 261, tamże literatura. — Ponadto: JANOCKI J. D.: Polonia litterata nostri temporis. Vratislaviae 1750 s. 21; Gamalski Serafin. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 9 s. 593; BARĄCZ S.: Pamfiętnik zakonu ww. oo. Bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 201, 202; SCHULTE J. F.: Die Geschichte der Quellen und Literatur des canonischen Rechts von Gratian bis auf die Gegenwart. Bd 3 Teil 1. Stuttgart 1880 s. 774, Teil 2/3 s. 375; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 224; GÓRSKI K.: Życie wewnętrzne i religijność wiernych. Kościół w okresie rządów saskich. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 497. — Arch. Prow. Bern. w Krak., rkps (b. sygn.): N. GOLICHOWSKI: Poczet wybitnych bernardynów od XV-XIX w., s. 148.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Ganowicz Augustyn (1715-?), benedyktyn, autor pracy o obrazie M. B. w Górce Lubińskiej.

Urodził się 28 IX 1715 r., wszakże o jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nic nie wiadomo. Do zakonu benedyktynów wstąpił w 1736 r. i po odbyciu nowicjatu złożył śluby w klasztorze w Lubiniu (IX 1737). Uczył się następnie filozofii i teologii, przyjmując w 1742 r. święcenia kapłańskie. Jako zakonnik lubiński został proboszczem w Górce Duchownej (albo Lubińskiej), parafii afiliowanej do tegoż klasztoru, i na marginesie pracy duszpasterskiej zajął się po raz pierwszy opisaniem cudownego obrazu M. B. oraz wykazu łask doznanych w tamtejszym kościele, co opublikował w 1760 r. Sam opis obrazu w Górce Lubińskiej zajmuje tylko 3 pierwsze strony publikacji (k. A-A_2) i nosi tytuł „Krótka wiadomość o cudownym obrazie Goreckim". Broszura ta doczekała się 2-go wydania w 1774 r. z dodatkiem spisu dobrodziejstw i łask za lata 1762-1773. Oba wydania stanowią źródło do dziejów kultu maryjnego w tej części Wielkopolski.

I.

1. Łaski i dobrodziejstwa... przy cudownym obrazie Matki Boskiej w kościele farnym ww. oo. benedyktynów wsi Górka Lubińska... świadczone. Poznań 1760 w Druk. Akademickiej 4° k. 6 i ark. 1-K_4. (Jest to pierwsza publikacja o sanktuarium M. Boskiej w Górce Duchownej). — Toż. Poznań 1774 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 10 s. 135 i s. nlb. 1.

III.

SCHWARTZ I.: Congregatio benedictino-polona abbatum praelatorum et monachorum. Tynecii 1774 k. 29; [NOWAKOWSKI] Wacław z Sulgostowa: O cudownych obrazach w Polsce Przenajśw. Matki Bożej. Kr. 1902 s. 185.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Gapczyński Teofil (1875-1910) proboszcz w Rogoźnie, apologeta i historyk Kościoła.

Urodził się 29 IV 1875 r. w Bydgoszczy i był synem pisarza sądowego Andrzeja i Klementyny z Rolewiczów. Do szkoły elementarnej i częściowo do gimnazjum uczęszczał w Kępnie, maturę złożył w Inowrocławiu i w 1895 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu. Święcenia kapłańskie przyjął w 1898 r. i pracował na wikariacie w Rogoźnie do 1900 r., potem przez 5 miesięcy w Biezdrowie, a w latach 1900-1906 w Poznaniu w parafii Bożego Ciała. Stąd przeszedł na probostwo w Rogoźnie, lecz już w pierwszym roku pobytu musiał odbyć trzymiesięczną karę więzienia we Wronkach, prawdopodobnie za akcję antygermanizacyjną. Chorując od dłuższego czasu na serce, zmarł 30 I 1910 r. w Rogoźnie.

Swoje zainteresowania skierował — jak sam określił — ku zagadnieniom archeologiczno-historycznym. Należał do Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego. Pisał wiele, szczególnie recenzji z różnych dziedzin nauki teologicznej. Miały one jednak raczej charakter informujący. Naukową wartość posiada kilka artykułów historycznych i apologetycznych.

I.

1. Dzwony w Wielkim Księstwie Poznańskim. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 1 s. 452-462; R. 1: 1902 t. 2 s. 45-53. 204-211, 448-456.

2. Rec.: Die Glockeninschriften in der Provinz Posen. Von Heinrich KLEINWÄHTER. Posen 1902 s. 42. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 1 s. 406-408.

3. Cieszkowskiego Ojcze-Nasz [tom 3] wobec nauki Kościoła Katolickiego. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 4 s. 367-384. — Toż w osob. odb. P. 1903 Druk. i Księg. Św. Wojciecha 8° s. 20.

4. Obrazy kościelne a liturgika. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 6 s. 460-468.

5. Królestwo Boże wedle Cieszkowskiego. *Prz. Kośc.* R. 6: 1907 t. 12 s. 267-281.

II.

1. Rec.: NARAJEWSKI St.: Moralność chrześcijańska a etyka społeczna. Lw. 1901. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 1 s. 77-80.

2. Rec.: A. SZELĄŻEK: Nauki apologetyczne zastosowane do potrzeb i wymagań duchowych inteligencji. W. 1901. *Prz. Kośc.* R. 1. 1902 t. 1 s. 80.

3. Rec.: S. ADAMSKI: Chrystus — Bóg. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 1 s. 152-154.

4. Rec.: S. ADAMSKI: O zasłudze wiary. Studium filozoficzne przez... W. 1902. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 1 s. 240.

5. Rec.: L. BIRECKI: Ontologia. Przemyśl 1902. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 2 s. 77-80.

6. Z cerkwii prawosławnej. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 1 s. 144-146.

7. Z Londynu. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 2 s. 231-233.

8. Rec.: J. BIEDERLACK: Die sociale Frage... Fünfte Auflage. Innsbruck 1902. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 3 s. 80.

9. Rec.: K. KAUTSKY: Die Sozialdemokratie und die katolische Kirche. Berlin 1902. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 3 s. 218-219.

10. Rec.: E. JAROSZYŃSKI: Katolicyzm socjalny. Cz. 3. Kr. 1901. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 3 s. 397-400.

11. Socjalizm dualistyczny. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 3 s. 436-440.

12. Rec.: Carl BRAIG: Das Wesen des Christentums an einem Beispiel erläutert oder Adolf Harnack und die Messiasidee. Ein Vortrag von... Freiburg i Breisgau 1903. *Prz. Kośc.* R. 3: 1903 t. 3 s. 476-477.

13. Rec.: Liturgiczne dzieła Dr Aleksego MALCEWA. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 3 s. 477-478.

14. Rec.: C. M. SCHNEIDER: Die fundamentale Glaubenslehre der katolischen Kirche, virgelegt und gegen die modernen socialen Irrtümer verteidigt von Papst Leo XIII. Am den päpstlichen

Kundgebungen zusammengestellt von... Paderborn 1903. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 4 s. 74.

15. Rec.: K. ULITZKA: Leo XIII der Lehrer der Welt. Neue praktische Ausgabe der wichtigsten Encykliken Leo XIII. in deutscher Sprache mit Uebersicht und Index, herausgegeben von... Bernau 1903. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 4 s. 75.

16. Przemiany w socjaliźmie niemieckim. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 4 s. 113--123.

17. Rec.: H. KÖHLER: Landwirtschaft und Sozialdemokratie in sittlicher Beleuchtung. Bd. 1-2. Leipzig 1903. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 4 s. 228-229.

18. Rec.: F. KAMPEL: Die „christliche" und die „naturale" Gewerkvereinsbewegung, von... Mainz 1901. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 4 s. 229.

19. F. MEFFERT: Arbeitsfrage und Sozialismus. Vorträge von... Mainz 1901. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 4 s. 230.

20. Krótki pogląd na literaturę socjalną. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 4 s. 230-235.

21. Rec.: S. TRZECIAK: Oświata a dobrobyt. Studium ekonomiczno-socjalne przez... P. 1903. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 4 s. 317.

22. Rec.: M. PLATTNER: Die umbefleckten Ruhmeskranz. Predigtzyklus von... Graz und Leipzig 1904; G. Diesel: Maria der Christen Hort. Predigten... von... Zweite Auflage. Br. 1-2. Regensburg 1903. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 5 s. 167-168.

23. Rec.: Fr. WALTER: Aberglaube und Seelsorge. Paderborn 1904. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 5 s. 401-402.

24. Rec.: K. KOSIŃSKI: Zasadnicze pojęcia o architekturze, rzeźbie i malarstwie. Wyd. 2. Kr. 1903. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 5 s. 407.

25. Rec.: J. KASPROWICZ: Chrystus. Poemat społeczno-religijny. Kr. Lipsk 1904. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 6 s. 330--334.

26. Rec.: Die Ehe. Aufklärungen und Katschläge für Erwachsene, besonders für Braut- und Eheleute. Zweite Auflage. Donauwörth 1904. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 6 s. 335-336.

27. Rec.: A. LANG: Nitzsche und die deutsche Kultur. Von... Zweite vermehrte Auflage. Köln 1903. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 6 s. 336.

28. Rec.: K. BADER: Turm und Glockenbüchlein. Eine Wanderung durch deutsche Wächter- und Glockenstube von... Giessen 1903. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 6 s. 416.

29. Rec.: G. GIETMAN: Ästhetik der Baukunst. Von... Freiburg im Breisgau 1903. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 6 s. 487--488.

30. Rec.: J. DAHLMANN: Handbuch für die Leiter der Marianischen Kongregationen und Sodalitäten. Zusammengestellt von... Dritte verbesserte und sehr bermehrte Auflage. Münster 1904. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 6 s. 488.

31. Kilka uwag o dzwonach kościelnych. *Prz. Kośc.* R. 4: 1905 t. 7 s. 55-57.

32. Rec.: A. FRIEDRICH: Historie cudownych obrazów Najświętszej Marii Panny w Polsce, zebrał według autentycznych źródeł... T. 1-2. Kr. 1903. *Prz. Kośc.* R. 4: 1905 t. 7 s. 236-238.

33. Przewodnik chrześcijanina rzymsko-katolickiego. Książka pouczająca. przeznaczona dla wszystkich warstw społeczeństwa polskiego. Kolonia 1905 Druk. Gustawa Brake 16° s. 928.

34. Socjalizm a religia. I.: Religia — rzeczą prywatną. *Prz. Kośc.* R. 4: 1905 t. 8 s. 161-170; II: Socjalizm a Kościół. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 10 s. 193-197.

35. Zadania dzisiejszej pastoryzacji. *Prz. Kośc.* R. 4: 1905 t. 8 s. 221-226.

36. Rec.: D. H. KERLER: Die Patronate der Heiligen. Ein alphabetisches Nachschlagebuch für den Kirchen-, Kultur- und Kunsthistoriker, sowie für den praktischen Gebrauch des Geistlichen von... Ulm 1895. *Prz. Kośc.* R. 4: 1905 t. 8 s. 233-234.

37. Rec.: J. BURG: Kontrowers-Lexikon. Die konfessionällen Streitfragen zwischen Katholiken und Protestanten dargestellt von... 1-5 Aufl. Essen-Ruhr 1905. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 9 s. 339-340.

38. Rec.: F. HATTLER: Die Garten des Herzens Jesu. Von... 7. Aufl. Regensburg 1906. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 9 s. 474-476.

39. Rec.: J. MÜLFENDORFF: Der Glaube an die Kirche. Von... S. J. Regensburg 1906. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 9 s. 476.

40. Rec.: J. MAUSBACH: Die Stellung der Frau im Menschheitsleben. 1-3 Aufl. M. Gladbach 1906. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 9 s. 476-477.

41. Rec.: F. GÖBEL: Die Predigten des Franciskaners Berthold von Regensburg. Mit unverändertem Text in jetziger Schriftsprache herausgegeben von... Regensburg 1906. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 9 s. 477-478.

42. Rec.: E. LUCIUS: Die Anfänge des Heiligenkultus in der katholischen Kirche. Herausgegeben von G. AURICH. Tübingen 1904. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 9 s. 478.

43. Rec.: P. W. KEPPLER: Wanderfahrten und Wallfahrten im Orient. 5

Aufl. Freiburg i. Br. 1905. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 10 s. 76.

44. Rec.: J. KLEIN: Religia i rewolucja socjalno-demokratyczna w pytaniach i odpowiedziach wyjętych z pism i orzeczeń wybitnych przewodników socjalnej demokracji. Tłumaczona za zezwoleniem autora. P. 1906. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 10 s. 76-77.

45. Rec.: F. S. HATTLER: Winke, Themen und Skizzen für Herz-Jezu-Predigten. Innsbruck. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 10 s. 77.

46. Rec.: F. LOOSE: Mittelalterliche Glockenkreuze. Zur allgemeinen Glocken- und Volkskunde von... Dessau 1906. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 10 s. 238-239.

47. Cześć Marii. Książeczka do nabożeństwa dla czcicieli Marii, szczególnie dla sodalicji mariańskich. dzieci Marii, bractw różańcowych. P. 1906 Druk. i Księg. św. Wojciecha 16° s. LXVIII, 535, nlb. 1.

48. Rec.: A. ŻÓŁTOWSKI: Graf August Cieszkowski's Philosophie der Tat. Die Grundzüge seiner Lehre und der Aufbau seines Systems. Posen 1904. *Prz. Kośc.* R. 6: 1907 t. 12 s. 329-330.

49. Rec.: J. HAPPENOT: La messe dans l'histoire et dans l'art, dans l'âme des saints et dans notre vie. Par... Lille 1906. *Prz. Kośc.* R. 6: 1907 t. 12 s. 331-333.

III.

(Nekrolog). *Praca* (Poznań). R. 15: 1910 nr 6; (Nekrolog). *Kur. Pozn.* R. 39: 1910 nr 25; (Zmarli członkowie). *Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Pozn.* T. 38: 1910 s. 259. — Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1898-1911. — Arch. Archidiec. w Poznaniu, zespół Ks (271): Akta personalne ks. T. Gapczyńskiego.

Ks. Marian Banaszak

Garlikowski Eutychiusz Aleksander, (1822- po 1895), dominikanin, potem sekularyzowany, tłumacz.

Urodzony 22 II 1822 r. w Sierzchowych w Archidiec. Warszawskiej, wstąpił do dominikanów i złożył profesję w 1843 r.; święcenia kapłańskie przyjął w 1845 r. Po święceniach przebywał jeszcze rok w klasztorze dominikańskim św. Jakuba w Sandomierzu, kończąc studia teologiczne, potem występuje w klasztorze lubelskim jako prezentant teologii. Po powstaniu styczniowym przeszedł do kleru diecezji sandomierskiej i objął administrację parafii w Skrzynnie. Od 1881 r. występuje jako proboszcz parafii w Jastrzębiu. Opuścił tę placówkę duszpasterską po roku 1891 — może dlatego, że od 1887 r. był pod nadzorem policji carskiej — i wyjechał poza granicę zaboru rosyjskiego. Miejsca jego pobytu i daty śmierci nie udało się ustalić.

Poza zbiorem kazań o Matce Bożej znane jest tylko jego tłumaczenie w wolnym przekładzie z języka włoskiego niewielkiej rozprawy apologetycznej.

I.

1. Przekł.: J. BONOMELLI: Wolność myśli, wolność sumienia. Wolny przekład... W. 1892 Druk. Czerwińskiego 8° s. 48.

II.

1. Kazania o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Marii Panny. Przez... S. Teologii Prezentata z autorów włoskich przetłumaczone. W. 1891 (tak na karcie tytułowej. na okładce: 1892) Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 114, nlb. 1.

III.

WIŚNIEWSKI J.: Dekanat opoczyński. Radom 1913 s. 183; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 3 s. 104. — Schemat. Diec. Sandomierskiej na lata 1846, 1860, 1872, 1877-1886, 1890-1891.

Ks. Marian Banaszak

Garsias Quadros († 1518), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, prawnik.

Urodził się w Sewilli w Hiszpanii w 2 poł. XV w. Studiował w Uniwersytecie Bolońskim i tam uzyskał doktorat, a od 1502 r. piastował kate-

drę prawa rzymskiego, potem kanonicznego. W 1510 r. przyłączył się do powracającego z Rzymu orszaku poselskiego bpa Erazma Ciołka, na dworze którego zajął stanowisko sekretarza. W 1517 r. wprowadził Ciołek Garsiasa do kapituły płockiej i polecił Królowi Zygmuntowi I.

W 1510 r. król powołał Garsiasa wraz z kilku polskimi prawnikami na zjazd poznański, gdzie z posłami ces. Maksymiliana i króla węgierskiego Władysława miano załatwić zatarg dworu polskiego z w. mistrzem krzyżackim Fryderykiem, odmawiającym złożenia królowi hołdu na zasadzie traktatu toruńskiego z 1466 r. Ujawniona tu wiedza prawnicza Garsiasa była powodem wezwania go z kolei na sejm w 1512 r., a w 1515 r. zlecenia mu opracowania memoriału w sprawie pruskiej. Przy poparciu Zygmunta I rozpoczął też Garsias w 1510 r. wykłady w Akademii Krakowskiej, gdzie w nauczanie prawa wniósł nowego ducha. W Akademii stał się osobistością bardzo popularną. Oprócz kanonii płockiej posiadał kanonię, a niebawem dziekanię kielecką (zrezygnował z niej w 1513 r.) oraz dziekanię kurzelowską.

Jego „Breviarium iuris" było rodzajem repetytorium obojga praw, a praca „Lecturae super arboribus" oparta na znanym dziele Jana Andreae, zawierająca krótki komentarz i rozwiązanie trudniejszych kazusów, uwzględniała relacje między prawem cywilnym i kanonicznym. Zmarł Garsias na febrę 20 VI 1518 r. w Krakowie, uroczyście pochowany przez Akademię.

I.

1. Breviarium iuris utriusque. Cracoviae 1512 in Officina Joannis Haller 8.
2. Lecturae super arboribus consanguineitatis et affinitatis nec non cognationis spiritualis et legalis cum breviusculis quibusdam commentariis et additamentis perpulchris denique problemmatibus dubiis seu quaestionibus circa easdem... Viennae Austriae 1513 Hieronymus Vietor et Joannes Sigrenius... 4° k. 36. — Toż. Cracoviae 1518 8° k. nlb. 42.

III.

BARYCZ H.: Garsias Quadros. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 287-288, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 173; URUSZCZAK W.: Zapomniany prawnik hiszpański Garsias Quadros z Sewilli. *Odrodz. Refor.* T. 22: 1977 s. 57-74.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Garycki (Garzycki) Bonifacy (1742-1822), prałat kolegiat krakowskich, profesor Uniw. Krakowskiego, prawnik.

Urodził się 19 VI 1742 r. w Nowym Korczynie w mieszczańskiej rodzinie jako syn Jana. W 1757 r. zapisał się na Wydział Filozoficzny Uniw. Krakowskiego, w 1763 r. uzyskał bakalaureat i w 1764 r. mistrzostwo artium. W latach 1768-1774 wykładał w Szkołach Nowodworskich, przyjmując w międzyczasie (1770) święcenia kapłańskie. W 1775 r. przeniósł się na Wydział Filozoficzny, inkorporowany w 1776 r. do Kolegium Mniejszego. Od 1778 r. rozpoczął wykładać prawo natury, narodów i polityczne. W 1780 r. został wiceprofesorem prawa rzymskiego oraz prefektem Seminarium dla Kandydatów Stanu Nauczycielskiego przy nowo utworzonej Szkole Głównej Koronnej. W 1782 r. otrzymał katedrę prawa rzymskiego, którą dzierżył do przejścia na emeryturę. Garycki skupił w swym ręku szereg beneficjów kościelnych: kantorię kolegiaty WW. Świętych, o dochody której procesował się z Szembekami, prepozyturę kolegiaty św. Anny oraz probostwa w Brzesku, Zielonkach i Nowym Korczynie.

Ok. 1782 r. uzyskał Garycki doktorat teologii i prawa. W latach 1784--1789 był wizytatorem generalnym szkół Komisji Edukacji Narodowej, w latach 1784-1789 rewizorem majątków Akademii i w latach 1790-1798 prezesem Kolegium Moralnego. W 1790 r. został powołany do prac nad kodeksem Stanisława Augusta. W 1802 r. przeszedł na emeryturę. Jednakże w 1809 r. wrócił do pracy w Uniwersytecie. W r. 1809/10 był dyrektorem, a w latach 1811-1814 dziekanem Wydziału Prawa. W 1811 r. kandydował Garycki na rektora, lecz godność tę otrzymał oddany rządowi ks. Sebastian Sierakowski. Po utworzeniu Rzeczypospolitej Krakowskiej został Garycki w 1816 r. delegatem Akademii do sejmu Rzeczypospolitej. Pod koniec życia został członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Umarł w Krakowie 19 II 1822 r.

Entuzjasta fizjokratyzmu pierwszy w Polsce stosował w wykładach tę doktrynę. Jego uczniem był profesor wileński ks. Hieronim Stroynowski.

I.

1. Początki nauki moralnej, zamykającej prawo natury, ekonomiczne, polityczne, publiczne prawo narodów, w układzie ekonomii politycznej, podług tabeli wynalezionej przez książęcia Badeńskiego a przez P. du Pont jego radcę nadwornego wykonanej 1773 roku. *Rocz. TN Krak. z Uniw. Jag. Połącz.* R. 7: 1822 s. 173-221.

II.

1. Illustrissimo... Stanislao Martino in Świejki Świejkowski ecclesiarum archicathedralis Leopoliensis metropolitano canonico collegiatae Tarnoviensis praeposito infulato et officiali pepetuo... sacras canonizationis S. Joannis Cantii cerimonias una cum anniversaria celebritate Tarnoviae in sua collegiata 1775 peragenti. B. m. [1775] 8° k. 2.

2. Dissertatio de corpore naturali... per... pro loco in Collegio. Minori Univ. *Cracoviensis obtinendo disputationi...* exposita. [Cracoviae 1776] Typis Collegii Majoris Univ. Cracoviensis 4° k. nlb. 21.

3. Praestantia theologiae et doctoris theologi circa solennem ad doctoratum in sacra facultate inaugurationem... M. Jacobi Niegowiecki... et M. Michaelis Mrugaczewski... a M. Bonifacio Garycki... *oratione declarata ac iisdem...* recenter doctoribus renuntiata... [Cracoviae 1777] Typis Collegii Majoris Univ. Cracoviensis 4° k. nlb. 13.

4. [Programy wykładów prawa rzymskiego z lat 1786/87, 1787/88, 1788/89]. Wyd. M. CHAMCÓWNA: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kołłątaja w latach 1777-1786. Wr. 1957 s. 339-342.

5. Listy: 3 listy do J. Januszewicza z 1795-1798. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3758 nr 59, 62, 66.

III.

BARYCZ H.: Garycki Bonifacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 293-294; tamże literatura. — Ponadto: GLEMMA T.: Wydział Teol. U. J., s. 7, 8, 11, 40. 61-63, 98, 103, 188, 190, 204; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej Szkoła Główna Koronna w okresie wizyt i rektoratu Hugona Kołłątaja w latach 1777-1786. Wr. 1957 s. 97, 236, 239, 248, 249, 252-257, 260, 261, 269, 271. 272, 278, 281-282, 289, 299, 300; TAŻ: Epoka wielkiej reformy. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 2 cz. 1 s. 29, 46-48, 52-53; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 155-156,160, 161, 169; PACHOŃSKI J.: Drukarze, księgarze i bibliofile krakowscy 1750-1815. Kr. 1962 s. 127, 244-245; OPAŁEK K.: Nauka prawa w Uniwersytecie Jagiellońskim w okresie Oświecenia. W: Studia z dziejów Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Zesz. Nauk. U. J.* Nr 100: 1964 s. 59-61; TENŻE: Garycki Bonifacy. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 93-94; PATKANIOWSKI M.: Dzieje Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego od reformy Kołłątajowskiej do końca XIX stulecia. Kr. 1964 s. 44 i passim; MROZOWSKA K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach od 1795-1850. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 2 cz. 1 s. 72, 106, 108, 112, 118, 121, 124, 136; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 173--174.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Gatey Piotr Franciszek (1742- po 1773), jezuita, autor „Catéchisme critique".

Urodził się 27 III 1742 r. w diecezji Besançon (Francja), do zakonu jezuitów wstąpił 6 X 1758 r. Po dwuletnim nowicjacie studiował pedagogikę (1760-1761) i matematykę (1761-1762). Po usunięciu jezuitów z Francji przybył do Polski. W Akademii Wileńskiej odbył studia filozoficzne i teologiczne w latach 1763-1770, a równocześnie uczył w konwikcie szlacheckim j. francuskiego i matematyki (do 1766) oraz specjalizował się w astronomii. Od 1772 r. czynił systematycznie obserwacje astronomiczne w Wilnie i współpracował w pomiarach Polski pod kierunkiem Poczobuta i Rostana. Po kasacie zakonu (1773) pozostał nadal na stanowisku asystenta w kolegium astronomicznym w Wilnie. Na wiosnę 1774 r. zapadł poważnie na zdrowiu i wyjechał do rodziny Szadurskich w Inflantach, gdzie prawdopodobnie zmarł jeszcze w tym samym roku.

I.

1. Catéchisme critique, moral et politique, à l'usage des jeunes seigneurs polonois qui apprennent la langue françoise... A Vilna [1774] Impr. de l'Université 8° k. nlb. 8, s. 132. — Toż w j. franc. i tłum. pol. M. GUTAKOWSKIEJ: Katechizm krytyczny, moralny i polityczny. W Wilnie 1776. Druk. XX. Schol. Piar. 8° k. nlb. 2, s. 273. — Toż w j. pol. W Poznaniu 1777 Druk. JKMCi Rzeczp. 12° k. nlb. 2, s. 160. — Toż. w j. pol. pt.: Nauka rozsądna, obyczajowa i polityczna. W Wilnie 1780 Druk. Król. przy Akademii 8° k. nlb. 2, s. 187.

III.

POPLATEK J.: Gatey Piotr Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 308, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J. s. 175; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 1257; KARBOWIAK A.: O książkach elementarnych z czasów Komisji Edukacji Narodowej. Lw. 1893 s. 53; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 204; POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Udział jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 351; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 422. — ARSJ. Lit. 32 (katalogi trzyletnie z lat 1767 i 1770).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Gawath (Gawat, Gawatowic, Leopolita) Jakub (1598-1679), kanonik lwowski, autor prac o reformie kalendarza.

Urodził się 17 III 1598 r. we Lwowie w ubogiej rodzinie mieszczańskiej. Jako mentor studiujących w Akademii Krakowskiej Mikołaja i Prokopa Sieniawskich z Brzeżan miał możność odbycia studiów w tej uczelni i uzyskania w 1615 r. stopnia bakałarza artium. W latach 1615-1620 był rektorem szkoły parafialnej w Kamionce Strumiłowej, gdzie w 1619 r. wystawił własny utwór sceniczny o św. Janie Chrzcicielu. W 1622 r. przyjął święcenia kapłańskie i objął posadę kapelana zamkowego u Sieniawskich w Brzeżanach. Dzięki Sieniawskim uzyskał w 1629 roku bogate probostwo w Wyżnianach. Prowadził tam częste spory ze szlachtą i swymi wikarymi, mimo to uchodził za wzorowego duszpasterza. W 1650 r. został honorowym, a w 1669 r. rzeczywistym kanonikiem kapituły lwowskiej; zrzekł się wówczas probostwa w Wyżnianach. We Lwowie opiekował się szczególnie Bractwem Bożego Ciała, którego był promotorem. Ciesząc się dużą powagą w mieście, brał udział w pertraktacjach z Bohdanem Chmielnickim i Turkami podczas oblężeń Lwowa w 1655 i 1672 r. Rządził też wtedy archidiecezją pod nieobecność arcybpa W. Korycińskiego. Zmarł 17 VI 1679 r.

W Wyżnianach i we Lwowie uprawiał obok zajęć kościelnych pisarstwo religijne. Naukowe znaczenie mają jego rozprawki o kalendarzu, którymi usiłował skłonić Rusinów do przyjęcia kalendarza gregoriańskiego.

I.

1. Pokazanie jawnej omyłki starego kalendarza w święceniu Wielkiejnocy. [Lwów] 1661. Do druku tego nie dotarto.

2. Kalendarz stary omylny i niepewny iż obserwantów swoich bardzo często omylnie Wielkanoc święcić sprawuje... będzie krótka demonstracja. We Lwowie 1664 4° s. 24.

3. Supplement dwom traktacikom o kalendarzu starym omylnym i niepewnym, którym jaśnie się dowodzi, że starego kalendarza obserwantowie powinniby w każdym miesiącu, całego roku Wielkanoc swoją czasów i lat pewnych odprawować, jeśliby do poprawy pewnej i nieomylnej nowego kalendarza nie przystąpili. We Lwowie 1665 4° s. 45, nlb. 1.

II.

1. Carmen in gratiam illustrium Fratrum Nicolai et Procopii Sieniaviorum dum ab extera gente reduces venirent. In Suburbio Jaworoviensi 1619 apud S. Nicolaum 4°.

2. Tragoedia albo wizerunek śmierci przeświętego Jana Chrzciciela... na pięć aktów rozdzielony. Przydane są i Intermedia dwoje... odprawowany w Kamionce na jarmark... Jana Chrzciciela 1619. Na Przedmieściu Jaworowskim [1619] u S. Mikołaja 4° k. A-F_4. Dwa intermedia w j. ruskim po 2 i 3 akcie są niepewnego autorstwa. Wyd. je osobno M. DRAGOMANOW: Dvi južnorusskija dramatičeskija sceni načała XVII w. *Kijevskaja Starina.* R. 1883 nr 12. Toż przedr. w: *Zbirnyk filologičnoj sekciji Nauk. Tov. im. Ševčenka.* T. 2: 1899. — Przekł. pol. M. JURKOWSKI, E. ŁAPSKI w: Dramaty staropolskie. Antologia. T. 2. W. 1959.

3. Kazanie, które na pogrzebie... Elżbiety Ważyńskiej dnia 4 stycznia zmarłej a 18 tegoż miesiąca w kościele wiźniańskim r. P. 1629 pochowanej miał... We Lwowie 1629 w Druk. Jana Szeligi 4° s. 25.

4. Szkoła cierpliwości. 1640 4°. Druk znany z przekazu Juszyńskiego.

5. Rosocorotenum Marianum varia pro Deiparae Virginis ergo adornandae nec varietate temporum rosaria et coronas non adorandae complectens cum septendiali penso atque parvis pronominibus Jesus et Maria et de conceptione Virginis immaculata officiolis... Cracoviae 1642 Typis Stanislai Bertutowic 8° k. nlb. 376. — Toż. w j. pol. Usługa codzienna większa Najśw. Bogarodzice Panny przez rozpamiętywanie świąt rozrządzona, na polskie przetłumaczona przez... We Lwowie 1647 w Druk. Societatis Jesu 8° k. nlb. 2, s. 509. — Toż pod zm. tyt.: Usługa codzienna Najśw. Bogarodzice Pannie Marii dla Bractwa Nasłodszego Imienia Onej. W Wilnie 1691 w Druk. Ojców Franciszkanów 8° k. nlb. 8, s. 591. — Toż pod zm. tyt.: Officium albo usługa codzienna Przeczystej Bogarodzicy Panny Marii przez rozpamiętywanie świąt jej chwalebnych godzinami przez tydzień codziennymi... rozporządzone... trzeci raz... wydrukowane. W Wilnie 1693 Typis Academicis Societatis Jesu 8° k. 15 s. 416.

6. Przekł.: Św. MECHTYLDA: Zwierciadło duchownej łaski to jest dziwna cudownej pannie... Mechtildzie S... niebieskie objawienia... przez... We Lwowie 1645 w Druk. Societatis Jesu 4° k. 6 s. 400, k. 10.

7. Terror cleri totis illi cordium medullis apprehendendus nec non iugiter ruminandus. Ex libris Revelationum S. Brigittae Viduae... excerptus... B. m. r. [Lwów] 8° k. nlb. 18.

8. Przekł.: Św. GERTRUDA: Poseł boskiej łaskawości albo wielkich łask duchownych... Gertrudzie Ś... obwieszczenia... przez... We Lwowie 1648 w Druk. Collegii Societatis Jesu 4° k. 4, s. 579, k. 5.

9. Opis oblężenia miasta Lwowa przez Turków w 1672 r. Opis ten ks. J. T. JÓZEFOWICZ włączył do swych „Annotationes", których część (z pracą Gawata) wydał M. MANIECKI w tłum. M. PIWOCKIEGO pt. Kronika miasta Lwowa od roku 1634 do 1690... Lw. 1854 s. 307-320.

10. Kopia listu... do arcybpa W. Korycińskiego z 1672. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1820 k. 4.

III.

WYCZAWSKI H.: Gawath Jakub. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 313-314. tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 183-184, tamże literatura. — Ponadto: Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia. T. 1. Wr. 1965 s. 129-131.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Gawłowicki Szymon h. Prus († po 1686), kanonik płocki i pułtuski, popularyzator teologii.

Nie znamy daty i miejsca jego urodzenia, ani daty przyjęcia przezeń święceń kapłańskich. Możliwe, że w latach 1633-1634 odbył studia na Uniwersytecie Padewskim, wieńcząc je doktoratem filozofii i medycyny. W 1678 r. występował jako kanonik pułtuski, w 1686 r. jako kanonik płocki i pułtuski. Zabiegał o względy hierarchii kościelnej, prawdopodobnie jednak poprzestał na wymienionych godnościach. Zmarł po 1686 r. W historii literatury jest znany jako autor wielkiej „mesjady" pisanej oktawą pod urokiem Tassa. Dzieło, składające się z 20 pieśni, przedstawia historię wygnania z raju i odkupienia, łącząc w swobodnej manierze barokowej elementy Pisma św. i wyobrażenia ściśle sarmackie.

I.

1. Jezus Nazareński, Syn Ojca Przedwiecznego Wcielony, albo Jeruzalem niebieska przezeń wyzwolona. Warszawa 1686 Karol Ferdynand Schreiber 4° k. nlb. 2, s. 558. — Fragm. przedr. K. DĄBROWSKI: Antyfony „O". *Mysterium Christi.* R. 1931/1932 nr 1 s. 1-8.

III.

MIKULSKI T.: Gawłowicki Szymon. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 319, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 186, tamże literatura. — Ponadto: JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 86; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 4 s. 82. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 264.

Ks. Józef Mandziuk

Gawroński Hilary Feliks, krypt.: X.F.G., (1835-1919), misjonarz, po sekularyzacji prałat kapituły krakowskiej, tłumacz.

Urodził się 14 I w Baszowicach k. Kielc jako syn Wincentego i Franciszki z Ochotnickich. Studia filozoficzne i teologiczne odbył w warszawskiej Akademii Duchownej jako alumn diecezji sandomierskiej. Święcenia kapłańskie przyjął 18 III 1858 r. Wysłany na dalsze studia do Rzymu, uzyskał tam w Liceum Papieskim św. Apolinarego w 1860 r. doktorat z prawa kanonicznego. Następnie udał się do Paryża i tam wstąpił do misjonarzy. Seminarium Internum odbył w domu macierzystym św. Łazarza.

W latach 1862-1863 pracował w Poznaniu, sprawując głównie opiekę nad SS. Miłosierdzia. Pod koniec 1863 r. został dyrektorem Seminarium Internum w Warszawie przy kościele św. Krzyża. Po kasacie misjonarzy w 1864 r. nie przyjął urzędu regensa w Seminarium św. Jana i w 1865 r. wyjechał do Paryża. Od 1868-1872 r. był superiorem w Chełmnie i dyrektorem SS. Miłosierdzia Prowincji Chełmińskiej. Potem jako jedna z ofiar kulturkampfu przeniósł się do Krakowa, gdzie był superiorem i rektorem krakowskiego Seminarium Duchownego na Stradomiu. Zrażony do wizytatora P. Soubieilla wystąpił ze zgromadzenia w 1874 r.

Od 1879 r. pracował w krakowskim konsystorzu jako kanclerz, pełniąc też inne funkcje, a w 1889 r. został kustoszem kapituły. Po śmierci kard. A. Dunajewskiego został w 1894 r. wikariuszem kapitulnym i rządził diecezją przez 8 miesięcy. W 1895 r. został prezesem sądu biskupiego, a wkrótce potem wikariuszem generalnym bpa J. Puzyny; urząd ten sprawował do 1903 r., a z większości pozostałych zrezygnował po 1911 r.

Współpracował z tygodnikiem poznańskim „Gwiazda", ale niezachował się komplet tego czasopisma, a w dostępnych rocznikach brak jego artykułów. Zresztą artykułów wówczas przeważnie nie podpisywano. Gawroński zmarł w Krakowie 30 XII 1919 r.

I.

1. Przekł.: [U.] MYNARD: Życie świętego Wincentego a Paulo... Tłum. z franc. z dodatkiem wiadomości o założeniu misjonarzy i sióstr miłosierdzia w Polsce... Kr. 1876 Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 8° s. 364.

2. Artykuły w Encyklopedii Kościelnej (ks. Michała Nowodworskiego).

II.

1. Przekł.: Rozmyślania na rekolekcje miesięczne do użytku Zgromadzenia Córek Miłosierdzia. Tłum. nowego wyd. francuskiego. P. 1862 Druk. S. Pawickiego 16° s. IV, 547, IV. — Przekład przypisywany Gawrońskiemu.

2. Przekł.: Rozmyślania na wszystkie dni roku do użytku Córek Miłosierdzia. T. 1-3. Pelplin 1872 Druk. St. Romana 8° (do t. 1-2 nie udało się dotrzeć). t. 3 s. 509.

3. Nauki w czasie rekollekcji czyli ćwiczeń duchownych napisał... Lw. 1879 Nakł. autora, z Druk. Ludowej 8° s. 350, nlb. 2.

4. Socjalizm, jego historia i zasady przez... Lw. 1879 Druk. i nakł. Druk. Ludowej 16° s. 50.

5. Konferencja na uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najśw. Marii Panny przy *założeniu Seminarium Sióstr* Miłosierdzia w Chełmnie (1868). *Rocz. Obydwóch Zgromadzeń.* R. 31: 1928 s. 246-254.

III.

SCHLETZ A.: Gawroński Hilary Feliks. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7, s. 330-332, tamże literatura. — Ponadto: KUMOR B.: Obsada biskupstwa krakowskiego w latach 1790-1914. *Anal. Crac.* T. 8: 1976 s. 332, 336.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Gawroński Konstanty (1800-1869), katecheta, autor pomocy katechetycznych.

Urodził się w 1800 r. Nie znamy imion jego rodziców, ani miejsca urodzenia. Studia teologiczne odbył we Lwowie i tam w 1830 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Pracował jako katecheta w Archidiecezji Lwowskiej. W 1857 r. przeniósł się do Krakowa, gdzie zamieszkał bez posady. Zajmował się pisaniem pomocy katechetycznych. Zmarł w 1869 r.

I.

1. Historia święta Starego i Nowego Testamentu, według nauki Kościoła Rzymsko-Katolickiego. Kr. 1861 Nakł. Księg. i Wyd. Dzieł Katolickich, Naukowych i Rolniczych. Druk. Karola Budweisera 4° s. nlb. 4, 303. — Toż. Kr. 1892 Nakł. XX. Misjonarzy, Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 6, 263, nlb. 1, 189, nlb. 3.

2. Jasny i gruntowny wykład prawd wiary i moralności chrześcijańskiej. Wyd. nowe i uzup. i z przykładami. Kr. 1890 Nakł. XX. Misjonarzy, Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 8° s. VIII, 420. — Toż. Wyd. 5 stereotypowe 2, uzup., popr. i z przykładami. Kr. 1892 Nakł. XX. Misjonarzy, Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 8° s. VI, nlb. 2, 421, nlb. 3. Do wyd. 1-go i innych nie udało się dotrzeć.

II.

1. Krótki zbiór katechizmu według nauki Kościoła świętego rzymsko-katolickiego dla łatwiejszego wyuczenia dzieci po wsiach. Lw. 1843 Druk. Piotra Pillera 8° s. 18. — Toż. Lw. 1848 Druk. Zakł. Ossol. 8° s. 16. — Toż. Lw. 18...? Druk. Zakł. Ossol. — Toż. Lw. 1851 Jabłoński 8° s. 17. — Toż. Lw. 1853 s. 16. — Toż. Lw. 1860 Druk. Zakł. Ossol. 8° s. 16. — Toż. Kr. 1864 Druk. Karola Budweisera 16° s. 44, nlb. 1. — Toż. Kr. [1865] Druk. Karola Budweisera 16° s. 24. — Toż. Kr.-W. 1880 Nakł. Gebethnera i Wolffa, Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 16° s. 30. — Toż. Kr.-W. 1898 Nakł. Gebethnera i Wolffa, Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 16° s. 32.

2. Prosty wykład nauki Kościoła Świętego Rzymsko-Katolickiego dla użytku młodzieży wiejskiej. Lw. 1849 Druk. Instytutu Nar. im. Ossol. 4° s. nlb. 8, 233, nlb. 3. — Toż. Lw. 1850 Druk. Instytutu Nar. im. Ossol. 4° s. 249, nlb. 3. — Toż. Wyd. nowe, popr. Kr. 1859 Nakł. Księg. i Wyd. Dzieł Katolickich, Naukowych i Rolniczych, Druk. K. Budweisera 4° s. 263, nlb. 3. — Toż. Kr. 1861 Nakł. Księg. i Wyd. Dzieł Katolickich, Naukowych i Rolniczych, Druk. K. Budweisera 4° s. 262, nlb. 2.

III.

Gawroński Konstanty. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 60. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej na rok 1857; Schemat. Diec. Krakowskiej (części galicyjskiej) na rok 1857.

Ks. Józef Mandziuk

Gątkiewicz Maciej (XVI w.), autor kwestii teologicznych.

W historiografii panuje o nim milczenie. Pozostawił w rękopisie omówienie problematyki teologicznej Dekalogu, stanowiący przyczynek źródłowy do poznania dziejów teologii moralnej w Polsce w XVII w.

I.

1. Quaestiones de decem Decalogi praeceptis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2396 17 VI 46 4° k. 81.

III.

WISŁOCKI W.: Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr. 1877-1881, s. 573.

Bp Edward Ozorowski

Gdowski Zygmunt h. Prus I (XVII w.), karmelita trzewiczkowy, wykładowca Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Pochodził z Zamościa, lecz nie wiadomo, kiedy się urodził i kiedy wstąpił do zakonu karmelitów. Jako zakonnik zapisał się w 1618 r. na studia w Akademii Krakowskiej i w tymże roku uzyskał bakalaureat teologii, zatem studia humanistyczne odbył wcześniej, może w Zamościu. Później zdobył stopień magistra teologii i jakiś czas wykładał teologię w Akademii Krakowskiej. W 1621 r. był przeorem klasztoru krakowskiego, a w 1623 r. przewodniczył teologicznej dyspucie podczas kapituły swego zakonu we Lwowie. Gdowski był autorem kilku rozprawek dogmatycznych, wydanych w latach 1618-1622. Jedna z nich (poz. 1), stanowiła tezę do egzaminu przy uzyskaniu stopnia bakałarza w Akademii, trzy inne (poz. 2-4) przygotował jako materiał do dysput, odbywanych u karmelitów z okazji ich kapituł. Poza tym opublikował książkę do nabożeństwa dla Bractwa Szkaplerza Karmelitańskiego oraz rozprawkę o jubileuszu. W pracach swych nie był oryginalny, ale jasny w wykładzie.

I.

1. Quaestio de gratiae divinae auxiliantis efficatia... publicae in alma Academia Cracoviensi ad disputandum proposita pro loco inter S. T. bacalaureos..., assequendo. Cracoviae 1618 in Officina Matthiae Andreoviensis 4° k. 1, 1, 4.

2. Propositiones theologicae ex prima secundae D. Thomae Doctoris Angelici depromptae publicoque certamini expositae a... pro commitiis provincialibus in conventu Cracoviensi... in Arenis... 1619 celebrandis. Cracoviae b. r. [1619] in Officina Mathiae Andreoviensis 4° ark. $2^1/_2$.

3. Theoremata theologica de scientia Dei. Ex prima parte Angelici Doctoris deprompta. Cracoviae 1621 4° k. nlb. 4.

4. Dogmata theologica de vera christiana catholica apostolica fide... proponuntur gravissimae controversiae, quas disputare solent theologi occasione 10 articuli primae Quaestionis D. Thomae ad disputandum pro commitiis provincialibus eiusdem ordinis celebrandis in... civitate Vilnensis 1622. B. m. r. 4° k. A-D_2.

5. Thesaurus Sponsae Christi apertus seu elucidatio brevis Jubilei 1626. Egzemplarz znany NIESIECKIEMU, przytoczony w tym brzmieniu przez SIARCZYŃSKIEGO i JOCHERA.

II.

1. Officium de B. V. Maria pro confratribus Sacri Scapularis. Liber unus. B. m. r. [ok. 1619]. Po łac. i po pol.

III.

WYCZAWSKI H.: Gdowski Zygmunt. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 361-362. tamże literatura. — Ponadto: Alb. stud. Univ. Crac. T. 4 s. 60.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Gengell Jerzy (1657-1727), jezuita, dogmatyk, polemista.

Urodził się w Wielkopolsce 1 IV 1657 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w Kaliszu 4 X 1673 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1673-1675), filozofię studiował w Kaliszu (1676-1679), teologię w Krakowie (1682-1686),

gdzie w 1685 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Filozofię wykładał w jezuickich kolegiach we Lwowie (1687-1689), Jarosławiu (1690-1691) i Lublinie (1691-1693). Profesorem teologii scholastycznej był we Lwowie w latach 1693-1704. Rządził jako rektor kolegiami w Sandomierzu (1704--1709), Jarosławiu (1709-1710) Gdańsku (1714-1717), Krakowie (1717--1721) i we Lwowie (1721-1725). Gengell należy do wybitniejszych polemistów XVIII w. W dziełach swoich stosował metodę dialektyczną, wykazywał umysłowość żywą i wnikliwą. Zajmował się też filozofią kartezjańską, ukazując niebezpieczeństwo jej tez dla fizolofii chrześcijańskiej i religii. Zmarł w Kaliszu 15 XII 1727 r.

I.

1. Defensio theologiae scholasticae contra Lutherum per enervationem eius thesium ultra sexaginta oppositarum theologiae, tractatibus quinque comprehensa. Leopoli 1713 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° s. 174, k. nlb. 11.

2. Admiranda Lutheri tribus exposita tractatibus. Pragae 1714 Typ. Univers. in Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 6, s. 114, k. nlb. 4.

3. Admiranda Jansenismi tribus exposita tractatibus. Brunsbergae 1715 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 5, s. 252, k. nlb. 4.

4. Eversio atheismi seu pro Deo contra atheos libri duo. Primus liber continet tractatus tres... Brunsbergae 1716 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 378, k. nlb. 1.

5. Gradus ad atheismum. Primus genus graduum per quos in voraginem atheisticam descenditur sunt certae peccatorum species. Secundum haereses. Tertium demum genus graduum, sunt opiniones quaedam erroneae. De singulis his generibus, separatis tractatibus agitur. Brunsbergae 1717 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 7, s. 108. — Toż. Leopoli 1724 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 10, s. 132, k. nlb. 4.

6. Admiranda Zvingli et Calvini tribus exposita tractatibus... Pragae 1717 Typ. Univers. et Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 6, s. 131. k. nlb. 2.

7. Censura prophetiarum de Romanis Pontificibus quaestionibus multifariis illustrata et comprehensa. Leopoli 1724 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 8 s. 128, k. nlb. 3.

8. De judicio particulari, dissertatio multifariis comprehensa quaestionibus... Leopoli 1725 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 4. s. 91, k. nlb. 2.

9. Scrutinium unicae veritatis in historia triplici, scilicet: 1. De lapsu sancti papae Marcellini. 2. De sancto Dionysio Parisiensi. Unusne est cum S. Dionysio Areopagita? 3. De S. Gregorio Magno precibusne ille suis liberavit ex inferno animam Traiani imperatoris? Leopoli 1725 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 8, s. 128, k. nlb. 6. — Toż. Leopoli 1776.

10. Vindiciae Marianae innocentiae per enervationem propositionum quadraginta illibatae conceptioni preciossimae Dei Parentis adversantium. Leopoli 1725 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 8, s. 216, VIII (Alexandri papae Innovatio constitutionum), k. nlb. 4 (index). — Toż. Calissii 1746 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 5, s. 216, VIII, k. nlb. 4. — Toż. Calissii 1766 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 14, s. 216, VIII, k. nlb. 4.

11. De Constantino Magno primo Christianorum Imperatore dissertatio multifariis quaestionibus comprehensa. Calisii 1726 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 7, s. 89, k. nlb. 3.

12. De immortatitate animae humanae veritas (quae totius vitae christianae est basis) multifariis quaestionibus propugnata et illustrata. Calissii 1727 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 10.

13. De passione Domini Nostri Jesu Christi. Historia per quaestiones et responsiones ex Patribus et theologis desumptas illustrata. Calissii 1727 Typ. Col. SJ 4° k. nlb. 17 s. 217.

14. Tractatus theologicus de iudicio universali nec non de signis ac rebus proximae antecedentibus judicium. Item de rebus illud consequentibus. Tractatus huic complectitur quinque disputationes... Calissii 1727 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 9-174. k. nlb. 5. — Toż. Calissii 1758 Typ. Coll. SJ 4° s. 174.

II.

1. Defensio Aristotelis et philosophiae peripateticae per enervationem quinquaginta Lutheri propositionum oppositarum Aristoteli et suae philosophiae. Tractatibus tribus comprehensa... Pragae 1713 Typ. Univ. in Coll. SJ 4° k. nlb. 8, s. 119.

2. Philosophia naturalis seu physica disputationibus illustrata. Anno 1688 Leo-

poli. Rkps Centr. Bibl. Nauk. Akad. Nauk USSR w Kijowie, sygn. 91P/54.

III.

POPLATEK J.: Gengell Jerzy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 385, tamże literatura. — Ponadto: ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Nowy Sącz 1896 s. 67, 265; STRUVE H.: Historia logiki w Polsce W. 1911 s. 191-193; SZYJKOWSKI M.: Dzieje polskiego upiora przed wystąpieniem Mickiewicza. *Rozpr. AU Wydz. Filolog.* T. 55: 1917 s. 343-345, 347, 348, 351; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 83; KLAWEK A.: Zarys dziejów teologii katolickiej w Polsce. Kr. 1948 s. 21; JARGO J.: Jerzy Gengell jako pierwszy polski historyk ateizmu. *Euhemer.* R. 15: 1971 nr 1 s. 61-68; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 177-178; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 204-205, 207. 213. — ARSJ. Pol. 16-24 (katalogi trzyletnie z lat 1675-1723); Pol. 44-45 (katalogi roczne z lat 1673-1727); ATJKr. H. KRAWCZYK: Stosunek Jerzego Gengella SJ do filozofii René Descartesa. Kr. 1969. maszynopis.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

German Chryzostom (ok. 1635-1671), paulin, dogmatyk.

Urodził się w Kłobucku jako syn mieszczanina Jerzego. Nauki początkowe pobierał w Kaliszu. Do zakonu paulinów wstąpił w 1653 r. a profesję złożył 15 V 1654 r. Studiował teologię na Węgrzech, gdzie uzyskał tytuł doktora teologii. Święcenia kapłańskie otrzymał 19 IX 1658 r. Uczył filozofii i teologii w Krakowie, pozostawiając po sobie 3 skrypty wykładów, w tym 2 spisane przez uczniów. Pod jego kierunkiem bronił tez z całej teologii R. Kitowski, drukując je w Krakowie w rzadkim formacie 1 dużego arkusza (AJG I 93 s. 27). German był doradcą prowincjała, w dniu 7 IV 1671 r. mianowany został przeorem w Krakowie. Stanowiska jednak nie objął, albowiem pod koniec kapituły w czasie wizytacji Konopisk wespół z gen. J. Kery zapadł w chorobę i zmarł 20 IV 1671 r. W pamięci potomnych pozostał jako człowiek o dużych zdolnościach i dobry zakonnik.

I.

1. Ad 3-am partem D. Thomae Aquin. Conclussiones theologicae de sacramentis *in genere ac de tribus primis in specie* scilicet de baptismo, confirmatione et Eucharistia publico certamini a... in Rupella... 1658... praesidente... Matthia Błeszyński eiusdem Ordinis... Cracoviae [1655] in Officina Viduae et Heredum Francisci Caesarii 4° k. 4.

2. In tertiam partem D. Thomae Aquinatis de verbi Divini incarnatione disputationes theologicae per... traditae in conventu nostro Rupellano 1664. Rkps AJG., sygn. I 78 s. 567-902.

3. In tertiam partem d. Thomae Aquinatis de paenitentia, disputationes theologicae. Rkps AJG., sygn. I 81 s. 1--349.

4. In tertiam partem d. Thomae Aquinatis de sacramentis in communi, nec non de baptismo, confirmatione et Eucharistia, disputationes theologicae. Rkps AJG., sygn. I 81 s. 353-859. Toż. Rkps AJG., sygn. I 87 s. 355-584.

5. In primam partem D. Thomae de Deo Uno et Trino. Disputationes theologicae, anno Domini 1667 10 Octobris. Rkps AJG., sygn. I 92 s. 1-351.

6. In primam partem D. Thomae Aquinatis de Angelis. Disputationes theologicae. Anno Domini 1668. Rkps AJG., sygn. I 92 s. 353-506.

7. In primam secundae D. Thomae de actibus humanis, disputationes theologicae. 1669. Rkps AJG., sygn. I 92 s. 509--597.

III.

BENGER N.: Annalium eremi-coenobiticorum. Posonii 1743 s. 102-103; KRACIK J.: Paulini XVI-XVIII w. w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Kr. 1977 poz. 168, maszynopis AJG. b. sygn. — Rkps AJG., sygn. 77: Catalogus patrum, s. 45, 424-425.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Gidloski (Gidlowski) Protazy († 1767), franciszkanin konw., autor konkluzji teologicznych.

Po raz pierwszy spotykamy go w 1723 r., kiedy wydrukował swoje „Conclusiones theologicae". Należał do prowincji ruskiej franciszkanów konw. W latach 1738-1741 był jej sekretarzem i miał wówczas stopień bakałarza. Nie wiemy, kiedy otrzymał doktorat teologii, którym się tytułował jako prowincjał. W 1750 r. należał do grupy 27 misjonarzy swojej prowincji, głoszących wielki jubileusz. Pełnił obowiązki kaznodziei w klasztorach lwowskim i zamojskim. Był gwardianem we Lwowie. Urząd prowincjała sprawował w latach 1757-1760. W 1759 r. wyjeżdżał na kapitułę generalną zakonu. Po śmierci swojego następcy na urzędzie prowincjała Antoniego Brodowskiego został mianowany w maju 1762 r. przez generała zakonu komisarzem prowincji ruskiej aż do najbliższej kapituły prowincjalnej w 1763 r.

Jako przełożony prowincji odznaczył się szczególną troską o karność zakonną i o sprawy ogólnozakonne, jak beatyfikacje Sług Bożych zakonu, pomoc dla misji franciszkańskiej w Turcji, publikacja Bullarium Franciscanum itp. Podczas sprawowania przezeń urzędu komisarza generalnego prowincja ruska została wyniesiona dekretem definitorium generalnego z 25 V 1762 r. do stopnia II klasy, a klasztor lwowski, w którym była siedziba prowincjała, do rangi klasztorów generalskich — tzw. „Conventus de mensa ministri generalis". Gidloski zmarł 7 XI 1767 jako gwardian klasztoru w Kamieńcu.

I.

1. Conclusiones theologicae ex prologo ac primo sententiarum libro. Leopoli 1723 Typis SS. Trinitatis. 2°.

II.

1. Cudowny patron Antoni święty atlas w dźwiganiu kłopotów ludzkich... Przez jednego franciszkanina konwentu lwowskiego... Lwów 1748 Druk. SS. Trójcy. 8° k. nlb. 10, s. 137.

2. Mocna w sam dzień elekcji przełożonego na urząd zwierzchności zakonnej konsyderacja, albo kazanie podczas kapituły prowincjalskiej WW. OO. Franciszkanów Prow. Ruskiej miane w Międzyrzeczu na Wołyniu przez... za wyraźnym dozwoleniem przełożonych. [Lwów] b. r. W Druk. lwowskiej. 8° k. nlb. 9.

III.

Arch. Prow. Franc. w Krak.: Nekrolog krakowski stary; Acta Conventus Haliciensis — „Halicz", s. 45. 54, 56, 62 n, 68, 71, 202-208, 210-212, 214-224, 239, 242-248; A. KARWACKI: Materiały III, s. 95. 101, 103; Nekrolog lwowski do 1800 r. — Arch. Franc. w Przemyślu: Nekrolog klasztoru przemyskiego.

O. Damian Synowiec OFMConv.

Gieburowski Stanisław (1825-1891), proboszcz, autor monografii kościoła w Górce Duchownej.

Urodził się 16 XI 1825 r. w Mielżynie w Archidiec. Gnieźnieńskiej, był synem Józefa i Wiktorii z Daszyńskich. Do Gimnazjum uczęszczał w Trzemesznie, maturę złożył w 1850 r. i wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu. Święcenia kapłańskie przyjął w 1854 r., na wikariat został powołany do Wielkich Strzelec w archidiec. poznańskiej, skąd przeszedł w 1856 r. na wikariat w Środzie Wlkp. Po dwóch latach otrzymał probostwo w Górce Duchownej, gdzie pozostał do śmierci. Jako proboszcz ożywił to miejsce pielgrzymkowe, upiększył kościół, zbudował dla pielgrzymów trzy kaplice. Zmarł 19 IX 1891 r. w Górce Duchownej.

Na podstawie kroniki parafialnej i dokumentów opracował dość obszerne dzieje kościoła i cudownego obrazu Matki Boskiej Pocieszenia w Górce Duchownej.

I.

1. Krótki opis kościoła i cudownego obrazu Matki Boskiej Pocieszenia w Górce Duchownej z wyszczególnieniem cudów niektórych, bractw i odpustów, jako też z dodatkiem godzinek, nowenny, pieśni i modlitw rozmaitych. Wydany na pomnożenie funduszu ku wybudowaniu wieży przy kościele Góreckim przez... Grodzisk 1865 Druk. Tygodnika Katolickiego 8° s. 176, tabl. 1. — Toż. [Wyd. 2] pod zm. tyt.: Nabożeństwo do Najświętszej Marii Panny Pocieszenia wraz z wiadomością o Jej słynącym łaskami obrazie w Górce Duchownej, modlitwami przygodnymi i drogą krzyżową, wydane przez... Dochód na upiększenie kościółka. P. 1870 Druk. A. Schmaedickego 8° s. 258, nlb. 2. — Toż. Wyd. 3. P. 1877 Druk. A. Schmaedickego 8° s. 269, nlb. 3, tabl. 1. — Toż. Wyd. 4. P. 1884 Druk. Kuriera Poznańskiego 8° s. nlb. 4, 340.

III.

(Nekrolog). *Kur. Pozn.* R. 20: 1891 nr 217, 252. — Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1855-1874, 1888-1892. — Arch. Archidiec. w Poznaniu, zespół KA (292): Akta personalne ks. Stanisława Gieburowskiego.

Ks. Marian Banaszak

Giedroyć Józef Arnulf h. Kitaurus (1754-1838), biskup żmudzki, tłumacz.

Urodził się w Kossakowszczyźnie-Giedrojciach w pow. wileńskim. Uczył się w Wilnie, gdzie również wstąpił do Seminarium Duchownego w 1775 r. i w 1781 r. został wyświęcony na kapłana. Został kanonikiem inflanckim i plebanem w Łajżejewie. W latach 1781-1785 studiował w Rzymie. W 1786 r. wszedł do kapituły żmudzkiej, w której w 1788 r. posunął się na prałaturę archidiakona. W 1790 r. został biskupem tyt. i koadiutorem z prawem następstwa swego stryja, bpa żmudzkiego, Jana Stefana Giedroycia. W 1801 r. przejął całkowicie rządy od chorego stryja, a w 1803 r. po jego śmierci został ordynariuszem. Założył wiele szkół parafialnych, podwydziałowych, powiatowych i gimnazjalnych. Rozwinął również akcję pomocy charytatywnej na terenie swej diecezji. Przełożył na j. żmudzki Nowy Testament. Zmarł 17 VII 1838 r. w Worniach.

I.

1. Przekł.: Naujas istatimas Jezaus Christaus viešpapies musu Lietuvišku Ležuviu išguldita par Jozapa Arnulpa Kunigaykšti Giedrayti Viskupa Žiemayciu, Ženklinika S. Stanislawo. Vilniuje 1816 išpaustat pas Kunigus Missionorius 4° s. nlb. 22, 389.

II.

1. Urządzenie szpitalów parafialnych w Diecezji Żmudzkiej. (List pasterski z 29 V 1811). *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 1: 1820 s. 88-97.

2. Stan szpitalów parafialnych czyli gospod dla ubogich w Diecezji Żmudzkiej, podług wizyty jeneralnej samego biskupa... w roku 1821 odprawionej. *Dzieje Dobrocz. Kraj i Zagr.* [R. 3]: 1822 kol. 7752-7769.

III.

GODLEWSKI M.: Giedroyć Józef Arnold. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 428, tamże literatura. — Ponadto: BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 220-241, 263.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Gieniusz (Genijusz, Gienjusz) Paweł (1805-1848), kartuz, autor dzieła historyczno-informacyjnego.

Urodził się w 1805 r. w powiecie sokólskim na Białostocczyźnie. W 1823 r. ukończył szkołę w Grodnie i wstąpił do nowicjatu w Berezie Kartuskiej. Po przyjęciu w 1827 r. święceń kapłańskich rozpoczął wykłady w nowicjacie. W 1830 r. został przeorem w Berezie, gdzie obok pracy naukowej z zamiłowaniem zajmował się ogrodnictwem. Za udział w powstaniu listopadowym został 3 XI 1831 r. uwięziony w Grodnie. Po kasacie klasztoru w Berezie znalazł się w klasztorze benedyktyńskim

w Horodyszczu, gdzie zaprzyjaźnił się z rodziną księcia Hieronima Druckiego-Lubeckiego i zajął się wychowaniem ich syna. W 1813 r. został przeorem w klasztorze benedyktyńskim w Starych Trokach, prowadząc równocześnie duszpasterstwo parafialne. W tym czasie nawiązał przyjaźń z prof. Wolfgangiem, znakomitym przyrodnikiem. Po kasacie klasztoru, wrócił do majątku Druckich-Lubeckich Łunina, gdzie do śmierci pełnił funkcję kapelana. Zmarł na febrę 15 IX 1848 r. i został pochowany w Horodyszczu pod Pińskiem.

I.

1. Wiadomość do dziejów Kościoła i religii katolickiej w krajach panowaniu rosyjskiemu podległych. Cz. 2. Poznań 1843 Stefański 12° k. 3, s. 303. V. Cz. 1 jest dziełem S. SZANTYRA: Zbiór wiadomości o Kościele i religii katolickiej w cesarstwie rosyjskim.

II.

1. Mowa na pogrzebie p. J. Panny Wolfgang... miana... w kaplicy połukniańskiej przez... Wil. 1845 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 20.

2. Wiersze. W: W[AŻYŃSKI] A.: Rys życia śp. X. Pawła Gienjusza. W. 1853 s. 26, 27, 28, 29, 32, 50-51, 52, 54-57, 59, 65-66.

3. Fragmenty listów. W: [WAŻYŃSKI] A.: Rys życia śp. X. Pawła Gienjusza. W. 1853 s. 17-19. 20-21, 48, 49, 65-66.

III.

TURKOWSKI T.: Gieniusz Paweł. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 441, tamże literatura. — Ponadto: Gienijusz Paweł. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 4. s. 388; N[IEDZIELSKI] J.: Gienjusz Paweł. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 130-131.

Ks. Józef Mandziuk

Gierasiński Jakub (1806-1868), prałat kapituły sandomierskiej, liturgista.

Urodzony w 1806 r., studia seminaryjne odbywał w Sandomierzu, święcenia kapłańskie przyjął w 1828 r. Był wikariuszem w Radomiu, a od 1835 r. proboszczem w Łukawie. W latach 1838-1846 i 1852-1855 pełnił funkcję rektora Seminarium Duchownego w Sandomierzu, wykładał teologię dogmatyczną, Pismo św. St. Testamentu, historię Kościoła i ryty, był jednocześnie proboszczem w Bielinach od 1846-1856 r. i dziekanem opatowskim. W 1851 r. został kanonikiem kapituły sandomierskiej i penitencjarzem większym. Od 1856 r. był proboszczem w Wzdole. Gdy w 1860 r. został kustoszem w kapitule, zrezygnował z tej parafii, a objął w Sandomierzu parafię św. Trójcy. W konsystorzu biskupim pracował także, najpierw jako sędzia surogat, potem jako oficjał. Zmarł 13 II 1868 r. w Sandomierzu.

Jako wykładowca rytów w Seminarium układał rubrycele dla Diecezji Sandomierskiej. Wydał także oficja brewiarzowe o świętych dla użytku kapłanów tamtejszej diecezji.

I.

1. Officia Sanctorum quae in antiquis breviariis desiderantur pro commoditate cleri Dioecesis Sandomiriensis cum licentia et approbatione... Josephi Michaelis Juszyński episcopi Sandomiriensis edita. Varsoviae 1864 Typis Alexandri Gins 8° s. nlb. 4, 212, nlb. 2. Bezimiennie wydane.

III.

WIŚNIEWSKI J.: Dekanat opatowski. Radom 1907 s. 15-18; TENŻE: Katalog prałatów sandom. s. 73-74. — Schemat. Diec. Sandomierskiej na lata 1840, 1842, 1844-1848, 1850-1860.

Ks. Marian Banaszak

Gierczyński Ernest (XVIII w.), autor dysertacji teologicznej.

W literaturze brak kompletnie o nim informacji.

I.

1. Colligatio angelica sive Quaestiones theologicae de Angelis, beatitudine et actibus humanis dicatae sub fav. auspiciis Brunonis Janicki. Cracoviae 1721 Typis J. Matyaszkiewicz 2° k. nlb. 4.

Ks. Michał Grzybowski

Giese Tiedeman Bartłomiej (1480-1550), biskup chełmiński, potem warmiński, polemista.

Urodził się 1 VI 1480 r. w gdańskiej, niemieckiej rodzinie mieszczańskiej, przybyłej w połowie XV w . z Westfalii, jako syn Alberta i Elżbiety Langerbeck. W 1492 r. zapisał się na Uniwersytet w Lipsku, gdzie w 1495 uzyskał stopień bakałarza, a w 1498 r. magistra. Przy poparciu spokrewnionej rodziny Ferberów uzyskał w 1504 kanonię, a w 1523 r. prałaturę kustosza w kapitule warmińskiej i zdobył w niej przodujące stanowisko. W 1512 r. otrzymał probostwo w Zblewie i w 1515 r. probostwo św. Piotra i Pawła w Gdańsku. W latach 1523-1537 pełnił urząd oficjała generalnego diecezji warmińskiej. Za propolską działalność na Warmii i wywierany w tym duchu wpływ na bpa warmińskiego Fabiana Luzjańskiego otrzymał w 1519 r. od króla Zygmunta I szlachectwo. Rozwijał akcję przeciw szerzącemu się na Warmii luteranizmowi. Dla obrony wiary zabrał się do pracy pisarskiej. Sądząc, że da się doprowadzić do pojednania z protestantami, zamieścił w głównym swym dziele „De Regno Christi" pewne sformułowania, niezgodne z dogmatyką katolicką, od których odżegnał się później w liście do Hozjusza. Zaprzyjaźniony od czasów lipskich z Kopernikiem zachęcał go do publikacji napisanego przezeń dzieła „De revolutionibus" i pozostał mu wierny do końca jego życia.

W 1538 r. został Giese biskupem chełmińskim. Na stanowisku tym zabiegał o powstrzymanie reformacji, rozwijał ożywioną działalność polityczną, zwłaszcza w sejmie pruskim, i — pozostając nadal lojalny wobec króla polskiego — bronił pruskich przywilejów i odrębności. Otaczał się uczonymi, w tym i niektórymi protestantami. W 1549 r. otrzymał biskupstwo warmińskie; Zygmunt August bardzo niechętnie godził się na tę promocję ze względu na nieustępliwość Giesego odnośnie do przywilejów pruskich. Zmarł Giese 23 X 1550 r. w Lidzbarku i został pochowany w podziemiach katedry fromborskiej.

Oprócz wymienionej niżej pracy drukowanej pozostawił 3 dzieła w rękopisie, z których 2 zaginęły.

I.

1. Centum et decem assertionum, quas autor earum Flosculos appellavit de homine interiore et exteriore Cracoviae 1525 per Hieronymum Vietorem 8° k. nlb. 52. — Toż pod zm. tyt.: Flosculorum Lutheranorum de fide et operibus Cracoviae 1525 per Hieronymum Vietorem 8° k. nlb. 47.

2. De Regno Christi. Rkps. Obszerne dzieło, zaginione.

II.

1. Aristotelis metaphysica, politica, oeconomica. Rkps Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. 31 VI 64.

2. Hyperaspites. Traktat w obronie teorii heliocentrycznej Kopernika. Rkps zaginiony.

3. Listy: Do J. Bonnera, J. Retyka. Wyd. J. BROŻEK. B. m. r. — Toż. Wyd. J. DIANNI w: J. BROŻEK. Wybór pism. T. 2. W. 1956 s. 82-86. — Do M. Humana z 1535. Wyd. w: *Acta Tom.* T. 17 s. 642-643.

III.

POCIECHA W.: Giese Tiedeman Bartłomiej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 454-456, tamże literatura. — Ponadto: WERNTER J.: Giese Tiedeman. W: *Lexikon f. Th. u. K.* Bd 4 kol. 887; BORZYSZKOWSKI M.: Mikołaj Kopernik i Tideman Giese. *Stud. Warm.* T. 9: 1972

s. 185-204; KEMPFI A.: W kręgu Mikołaja Kopernika. (Tydeman Giese a Filip Melanchton). *Rocz. Teol.* R. 15: 1973 z. 2 s. 75-86. RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI w. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 48. — Polonica ex Libris „obligationum et solutionum" Camerae Apostolicae ab a. 1373. Collegit J. LISOWSKI. W: *Elementa ad Fontium Editiones.* Vol. 1 s. 257.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Gilewski (Bularni, Bularny, Gilevius) Marcin (1564-1630), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, autor dysertacji teologicznych.

Mało wiadomo o jego życiu. Urodził się w 1564 r. Studiował w Akademii Krakowskiej i tu zdobywał swoje stopnie naukowe. W 1601 r. pełnił obowiązki dziekana Wydziału Filozoficznego. W 1628 r. odbył promocję na doktora teologii, który to fakt uczcili panegirykami Maciej Burszowic (Syncharma) i Jan Jedliński (Timnoxenia honori et meritis). Był kanonikiem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu oraz posiadał tytuł protonotariusza apostolskiego. Zmarł w 1630 r.

I.

1. Quaestio de virtutibus theologicis ex Ia 2dae D. Thomae desumpta... ad disputandum proponet... Cracoviae 1609 in Officina Simonis Kempinii 4° k. 4.

2. Quaestio de redemptionis humanae dispensatione salutifera pro loco inter doctores S. Th. in celebri Academia Cracoviensi obtinendo... ad disputandum publice proposita... Cracoviae 1628 in Officina Francisci Caesarii 4° k. 5.

II.

1. „Liber fiscariatus" Universitatis Cracoviensis, ab. a. 1606-1632... Tabulae fiscariae M. Martini Gilevii ab a. d. 1606... Rkps Bibl. Jag., sygn. 250 DD VII 19 2° k. 200, 4.

2. Observationes decani Artistarum Facultatis, ex libello manu scripto... Martini Slachcinski... a... collectae et Facultati Philosophicae pro dominis decanis donatae, a. 1601. Rkps Bibl. Jag. sygn. 3263 DD XV 26 8° s. 138. — Toż w: Statuta et acta Facultatis Philosophicae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3889 (98).

3. Fragment pamiętnika. Wyd. A. KARBOWIAK: Ułamek pamiętnika profesora Uniwersytetu Krakowskiego z początku XVII wieku. *Kwart. Hist.* R. 14: 1900 s. 222-229.

III.

FRANKE J.: Jan Brożek (J. Broscius) akademik krakowski 1585-1652. Kr. 1884 s. 135; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 160, 166, 167, 171. 228. — Statuta nec non liber promotionum, s. 257.

Bp Edward Ozorowski

Ginkiewicz Michał (1594-1663), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, teolog ascet.

Urodzony na Żmudzi w 1594 r., wstąpił do Towarzystwa Jezusowego w 1615 r. Po 2-letnim nowicjacie uczył w Krożach w klasie gramatyki i w Akademii Wileńskiej w klasie poetyki (do 1620 r.). Następnie studiował filozofię w Braniewie (1620-1623) oraz teologię w Akademii Wileńskiej (1623-1627) (nie w Rzymie jak twierdzi Pol. słow. biogr. T. 7 s. 473). Po rocznym studium prawa zakonnego w Nieświeżu został przeznaczony do pracy dydaktycznej. W Pułtusku wykładał teologię moralną (1629-1630) oraz filozofię (1630-1633) (nie w Akademii Wileńskiej, jak twierdzi Pol. słow. biogr. T. 7 s. 473). W latach 1633-1637 prowadził wykłady teologii scholastycznej w Akademii Wileńskiej. W czasie tej profesury otrzymał stopień doktora teologii (1636).

Późniejsze lata Ginkiewicz poświęcił działalności administracyjnej. Pełnił obowiązki rektora kolegium w Nieświeżu (1641-1644), a następnie (po rocznej przerwie na katedrze Pisma św. w Akademii Wileńskiej) obowiązki przełożonego domu profesów w Wilnie (1646-1650) i domu

profesów w Warszawie (1651-1653). Siedmioletni pobyt w Rzymie (1653--1660) w charakterze penitencjarza w bazylice św. Piotra przerwał tę działalność. Po powrocie do kraju objął w 1661 r. urząd rektora Akademii Wileńskiej. Jego zasługą było odbudowanie uczelni i zorganizowanie jej działalności dydaktycznej po całkowitej dewastacji i zniszczeniach, których dokonały wojska rosyjskie w czasie zdobywania Wilna i jego kilkuletniej okupacji.

Obok działalności dydaktycznej i administracyjnej Ginkiewicz oddawał się z wielką gorliwością pracy duszpasterskiej — szczególnie kaznodziejskiej. „Wyniszczony pracami" zmarł na stanowisku rektora Akademii Wileńskiej 4 VIII 1663 r.

I.

1. *Rationes septem, quibus ostenditur, quantopere sacerdotibus omnibus, praesertim in aliqua dignitate ecclesiastica onerosa constitutis, conandum sit, ut vitam suam supra vulgus mortalium, hoc est dignissime instituant.* Vilnae 1651 Typ. Acad. SJ 8° k. nlb. 46.

2. Zodiacus stellarum... seu commentarii in Salve Regina canticum XII Matris Virginis SS. titulos comtinens, respondentes sex praecipuis solemnitatibus eiusdem. Gedani 1707 Impens. Ae. Janssonii a Waesbergae 8° k. nlb. 5, s. 762, k. nlb. 6; Pars 2 k. nlb. 5, s. 772.

3. Żywoty biskupów wileńskich. Rkps. Por. J. POPLATEK: Ginkiewicz Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 473.

II.

1. Recepta z nieba na choroby dwojakiego języka wyjęta ze św. Ewangelii, którą Kościół katolicki czyta na XI niedzielę *po Świątkach*... Vilnae 1646 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 16.

2. Itinerarium albo pielgrzymowanie losu szczęśliwego na pogrzebie... Jana Kościałkowskiego podsędka ziemskiego bracławskiego... Wilno 1648 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 23.

3. Kazanie na pogrzebie... Zofii z Drucka Lubeckiej Pawłowy Laskowskiej. Wilno 1649 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 21.

4. Kalendarium hiero-poeticum *per singulos anni dies, gesta et prodigia sanctasque mortes divorum coelitum varia poesi recensens.* Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. dawna 62.

5. List do Marcina Wituskiego z 1630. Rkps Arch. Król. w Sztokholmie, Skokloster Samling, nr 342.

III.

POPLATEK J.: Ginkiewicz Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 473, tamże literatura. — Ponadto: PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 215; Ginkiewicz Michał. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 140-141; PETRAUSKIENE I.: Vilniaus Akademijos spaustuve, 1575-1773. Vilnius 1976 s. 65, 168, 196, 227. — ATJ Kr., sygn. 1536 (J. POSZAKOWSKI: De *viris* illustribus provinciae Lituaniae SJ), s. 242.

Ks. Ludwik Piechnik

Gintyłło Jan Chryzostom (1789-1857), kanonik żmudzki i administrator diecezji żmudzkiej, autor słownika hebrajsko-polskiego.

Urodził się w 1789 r. na Żmudzi w rodzinie drobnoszlacheckiej. Do Seminarium Duchownego wstąpił w Krasławiu, lecz po roku został wysłany do Seminarium Głównego w Wilnie, które ukończył w 1812 r. Rok później przyjął święcenia kapłańskie i początkowo pracował prawdopodobnie w duszpasterstwie, a w 1816 r. objął funkcję prefekta w ponownie otwartym Seminarium Głównym w Wilnie. Jako zastępca profesora wykładał tam także przez jeden rok Pismo św. Chociaż był bibliofilem i erudytą, oddawał się przede wszystkim działalności administracyjnej. Od 1821 r. posiadał godność kanonika kapituły żmudzkiej, lecz przebywał w Petersburgu jako kapelan kościoła maltańskiego i asesor Kolegium Duchownego z ramienia swej kapituły; potem był członkiem tegoż Kolegium z nominacji rządowej. Obdarzony orderami rządowymi, zyskał też kościelną godność infułata, a w 1838 r. otrzymał ce-

sarską nominację na biskupa sufragana żmudzkiego. Podczas wakansu w latach 1844-1850 rządził diecezją żmudzką jako administrator, lecz mimo zabiegów rządu nie uzyskał od papieża prekonizacji. Od 1850 r. przebywał w rezydencji biskupiej w Olsiadach k. Telsz i tam zmarł w sierpniu 1857 r.

Swoje zainteresowania erudyty skierował przede wszystkim na język hebrajski i arabski, na Uniwersytecie Wileńskim cieszył się opinią pioniera orientalistyki. Rzekomo projektował wydanie elementarza i modlitewnika arabskiego dla polskich Tatarów. Opanowany ideą nawracania Żydów, zapoznał się z Talmudem i literaturą rabinistyczną, pozostawiając w rękopisie z tej dziedziny 3 prace i słownik hebrajsko-polski, nad którym pracował przez wiele lat. Jako wykładowca Pisma św. widział z pewnością potrzebę takiego słownika do studiów biblijnych.

I.

1. Rozprawa o prawdziwości przyjścia Mesjasza. Rkps w j. hebrajskim. Informacja o poz. 1-3 i II/1 w: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 474 i w K. ESTREICHERA Bibliografii polskiej XIX w. Wyd. 2. T. 8 s. 381.

2. Wypisy wszystkich miejsc z Talmudu i dzieł rabinów o Mesjaszu i religii chrześcijańskiej. T. 1-2. Rkps bliżej nieznany.

3. Słownik hebrajsko-polski. Rkps (1000 arkuszy) nieznany.

II.

1. Nauka czytania po polsku dla młodzi wyznania starozakonnego. Wil. 1817 Druk. J. Zawadzkiego 4° s. nlb. 2, VI, 18.

2. Katechizm katolicki dla Żydów. Rkps (napisany po żydowsku) bliżej nieznany.

III.

TURKOWSKI T.: Gintyłło Jan Chryzostom. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7 s. 474, — tamże literatura. — Ponadto: Gintyłło Jan Chryzostom. W: *Enc. kośc.* T. 6 s. 177-178; X. S. G.: Gintyłło Jan Chryzostom. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 142-143; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 40.

Ks. Marian Banaszak

Gizbert-Studnicki Bogusław Michał (1682-1730), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 18 XI 1682 r. na Litwie. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1701 r. W Akademii Wileńskiej ukończył filozofię (1704-1707) i teologię (1710-1714). Uczył retoryki w Wilnie (1714-1716) i w Słucku (1716-1717, 1718-1720), filozofii w Akademii Wileńskiej (1720-1723), a teologii scholastycznej, polemicznej i prawa kanonicznego w Warszawie (1723-1725) i w Akademii Wileńskiej (1727—1726). W 1726 r. wyjechał do Rzymu, gdzie spełniał obowiązki postulatora w sprawie beatyfikacji Andrzeja Boboli. Zmarł w Rzymie 7 III 1730 r.

I.

1. Tractatus theologicus... In Academia Vilnensi SJ, 1725-1726. Rkps Bibl. Lit. Akad. Nauk w Wilnie, sygn. F41-583.

II.

1. Maeror in mero effuso sanguine temperatus olim Persiae Regno inter regiarum mensarum hilaria a cratere mendicati meri a monarcha Aba propinatus, nunc ab oratoriae facultatis iuventute in Vilnensi SJ Acad. dramate adumbratus anno 1715 2da Martii. [Vilnae 1715 Typ. Coll. SJ] 2° k. nlb. 2.

2. Saltus citra motum e Rhodo insula in caelum quiete beatifica terminatus, olim a tribus Rhodiensibus martyribus adornatus, nunc a rhetorica iuventute Acad. Vilnensis SJ tragica scena reproductus anno 1715 die 13 Aprilis. [Vilnae 1715 Typ. Acad. SJ] 2° k. nlb. 2.

3. Wyd.: Sacra Rituum Congregatione E-mo et R-mo D. Cardinali Corradino. Polona seu Luceoriensis Beatificationis seu Declarationis martyrii Ven. Servi Dei Andreae Bobola sacerdotis professi SJ. Romae 1728 2°.

4. Wyd.: K. ŁOSIEWSKI: Plinius Pa-

laemonicus magnus e Lituana Societate orator... Varsaviae 1717 Typ. Coll. SJ 8° s. 7, 136.

5. Sermones varii genio eruditi saeculi accomodati. Sub R. P. Boguslao Gizbert rhet. prof. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-1777.

6. Wykłady z fizyki w Akademii Wileńskiej, 1721-1722. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-860.

III.

KRASZEWSKI J. I.: Wilno od początków jego do roku 1750. T. 4. Wil. 1842 s. 229-230; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 1494-1495; POPLATEK J.: Błogosławiony Andrzej Bobola Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1936 s. 172-173; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 422--423; Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia. T. 2 cz. 1. Programy teatru jezuickiego. Wr. 1976 s. 491-493. — ARSJ.: Lit. 22-24 (katalogi trzyletnie z lat 1705-1730); Lit. 57-58 (katalogi roczne z lat 1702--1730); ATJKr.: Rkps 1536 s. 949 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Giżycki Andrzej (XVIII w.), autor dysertacji teologicznej.

Poza tym, że był związany w jakiś sposób z arcybpem lwowskim J. Skarbkiem — może jako ze swym mecenasem, nic o nim nie wiemy.

I.

1. Coronis theologica in principe meritorum et bonorum thesauro deposita id est Theologia Universa Illustrissimo... Domino Joanni in Osala et Michalcze Skarbek Dei et Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopo Metropolitano Leopoliensi, Abbati Plocensi dicata, simulque Praesuleis dantis ac ultimo theologici cursus Agoni imposita... Leopolis 1727 2° k. 7.

III.

Brak wzmianek o Giżyckiem w literaturze.

Ks. Michał Grzybowski

Glabisz Leonard Florentyn (1844-1911), proboszcz w Murzynnie, autor rozprawy z historii teologii.

Urodził się 16 VI 1844 r. w Kostrzynie Wlkp. Do Gimnazjum uczęszczał w Ostrowie Wlkp., a po maturze wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu w 1867 r. Po roku został wysłany do Monasteru na Wydział Teologiczny i tam uzyskał licencjat teologii. W 1871 r. ukończył w Gnieźnie tzw. rok pastoralny i przyjął święcenia kapłańskie. Pracę duszpasterską rozpoczął jako mansjonarz przy kolegiacie św. Marii Magdaleny w Poznaniu, skąd po 2 latach został przeniesiony na wikariat w Wągrowcu, łącząc z nim obowiązki nauczyciela religii w gimnazjum. Od 1886 r. był proboszczem w Murzynnie w Archidiecezji Gnieźnieńskiej, okresowo także dziekanem gniewkowskim. Udzielał się w pracy społecznej i narodowej, m. in. wygłosił odczyt „O położeniu Kościoła Katolickiego w trzech dzielnicach polskich" na wiecu polsko-katolickim w Poznaniu w 1894 r. Zmarł 4 I 1911 r. w Murzynnie.

Swoją rozprawę przygotował podczas studiów w Monasterze, a ogłosił ją jako alumn Seminarium gnieźnieńskiego. Później nie zajmował się pracą naukową.

I.

1. Teologia katolicka w Niemczech przy końcu 18 i 19 wieku z szczególnym uwzględnieniem kierunku teologicznego w czasach naszych. Szkic historyczny. Napisał... *Tyg. Kat.* R. 11: 1871 s. 8-10, 45-47, 87-89, 272-274, 351-353, 358-371.

II.

2. Mowa żałobna w czasie eksporty do kościoła zwłok ś.p. ks. dr Antoniego Kanteckiego w Strzelnie dnia 19 listopada 1893 roku powiedziana przez... P. 1894 Druk. Kuriera Poznańskiego 8° s. 16.

3. [Korespondencja z Monasteru]. *Dz. Pozn.* R. 11: 1869 nr 284.

III.

[Wiec w Poznaniu]. *Gazeta Toruńska*. R. 28: 1894 nr 133-134. — Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1871-1873; Schemat. Archidiec. Gnieźnieńskiej na lata 1888-1912.

Ks. Marian Banaszak

Glicius (Glicki, Glicza, Pilsnensis) Marcin (1528-1591), kanonik kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, wydawca.

Urodził się w 1528 r. w Pilźnie k. Dębicy. W 1544 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je w 1550 r. mistrzostwem sztuk wyzwolonych. W 1553 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1559 r. do Większego. Otrzymawszy w 1560 r. kanonię kolegiaty św. Anny w Krakowie, przyjął święcenia kapłańskie i rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym. W 1569 r. uzyskał doktorat teologii. W życiu Akademii brał wybitnie czynny udział. W latach 1560-1566 sprężyście administrował uniwersyteckim majątkiem, podobnie od 1560 r. do śmierci fundacją biblioteczną Benedykta z Koźmina i od 1569 r. fundacją stypendialną S. Borka. Przyczynił się do powstania nowej fundacji stypendialnej bpa H. Rozrażewskiego. W 1570 r. wyjednał u Zygmunta Augusta potwierdzenie przywilejów Akademii ku wielkiemu jej pożytkowi. W 1573 r. został rektorem Akademii, na które to stanowisko wybierano go jeszcze 15 razy. Dzięki dużemu taktowi cieszył się ogólną powagą. Jako profesor był zwolennikiem średniowiecznego uniwersalizmu w nauce, choć nie odcinał się i od prądów nowych, o czym świadczyła jego biblioteka, zaopatrzona w najnowsze dzieła. W 1567 r. otrzymał kanonię w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu, w 1571 r. kanonię wrocławską i w 1575 r. kanonię w katedrze krakowskiej.

Obok profesury rozwijał Glicjusz w latach 1560-1579 działalność kaznodziejską, kolejno w kościele św. Anny, WW. Świętych i w katedrze. Bezkompromisowość wystąpień narażała go na konflikty z kapitułą i bpem F. Padniewskim. Doprowadził do konwersji szeregu wpływowych różnowierców. Był kolektorem subsidii charitativi z diecezji krakowskiej na wojnę moskiewską w 1580/81 r.

Naukowo w zasadzie nie pracował, uchodził jednak w oczach współczesnych za męża wysoce uczonego. Poza wydaniem dzieła konwertyty niemieckiego Sebastiana Flascha z dłuższą własną przedmową-rozprawą zostawił niedrukowany zbiór kazań oraz diariusz z lat 1556-1591, pisany na marginesie dzieła C. Leoviciusa: „Ephemeridum... 1556-1606". Zmarł w Krakowie 23 VIII 1591 r. i został pochowany w kościele WW. Świętych.

I.

1. Wyd.: Sebastianus FLASCH: Philosophia Lutheranorum et omnium huius temporis hereticorum... olim edita nunc necessario repetita. Contra haeresiarchos et haereticos atque sectatores utrumque... Cracoviae 1588 in Officina Andreae Petricoviensis 4° k. 4, A-Fii. Dołączony przedruk: Professio catholica Magistri Sebastiani MANSFELDENSIS... ubi Lutheranam haeresim... breviter et accurate depingit. Brixiae 1578 Donatus Fetius excudebat 4° k. nlb. 7.

2. Diariusz z lat 1556-1591, pisany ręcznie na marginesie dzieła C. LEOVITIUSA: Ephemeridum novum opus 1556-1606. Augsburg 1557. Cim Bibl. Jag.

3. Rec.: H. POWODOWSKI: Wędzidło na błędy i bluźnierstwa nowoariańskie. Kraków 1588 pt. Wędzidła polerowanie przez... samemu autorowi oddane. Rkps umieszczony na ostatnich, czystych, kartach egzemplarza „Wędzidła" w Bibl. Jag., Cim. 4518.

III.

BARYCZ H.: Glicius Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 48-50, tamże literatu-

ra. — Ponadto: LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492--1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 141, 157, 158. 176, 182, 183, 195, 217, 227, 239, 240; WYCZAWSKI H. E.: Dar Marcina Glicjusza dla biblioteki parafialnej w Pilznie. *Stud. Theol. Vars.* R. 16: 1978 nr 1 s. 179-188.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Gliński Jan Chryzostom (XVII w.), karmelita bosy, autor dysertacji dogmatycznej.

O Glińskim wiemy jedynie, że jako magister teologii, odbył w 1649 r. dysputę teologiczną w Poznaniu. Przez szereg lat był przeorem klasztoru karmelickiego w Wilnie oraz definitorem i komisarzem konwentów białoruskich.

I.

1. Sacra ex theologicis de gratia divina theoremata. Per... publice... ad discutiendum proposita. B. m. 1649 4° k. nlb. 6.

II.

1. Kazanie na exsequiach... Teodory hrabianki na Tarnowie Tarnowskiej... w Białyniczach... odprawianych. Białynicze [1652] Druk. fundacji Kazimierza Leona Sapiehy 4° k. nlb. 16.

III.

Informacje z pism Glińskiego; ESTREICHER K. T. 17 s. 171.

Ks. Józef Mandziuk

Gładyszewicz Mateusz (1798-1862), kanonik i administrator diecezji krakowskiej, historyk.

Pochodził z Brzeska k. Bochni, gimnazjum kończył w Krakowie, studia filozoficzne, prawnicze i teologiczne odbył na Uniw. Jagiellońskim, magisterium ob. praw osiągnął w 1823 r. na Uniw. Warszawskim. Wstąpiwszy do Seminarium Duchownego w Kielcach, został księdzem w 1825 r. Był od 1827 r. sekretarzem bpa J. P. Woronicza, pełniąc zarazem funkcje notariusza w krakowskim konsystorzu i w kapitule, której członkiem został w 1835 r. Porządkował archiwum i bibliotekę kapitulną. W 1850 został mianowany przez żyjącego na wygnaniu bpa K. Skórkowskiego wikariuszem generalnym części diecezji w Rzeczypospolitej Krakowskiej, a w 1851 r. po śmierci Skórkowskiego wikariuszem kapitulnym. Administrował diecezją do śmierci, która nastąpiła 28 V 1862 r. Czynny udział w działalności Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, a zwłaszcza praca o bł. Prandocie świadczą o naukowych zainteresowaniach Gładyszewicza.

I.

1. Życie S. Aureliusza Augustyna biskupa hipponeńskiego ojca i nauczyciela Kościoła Bożego. Kr. 1832 Druk. Akademicka 8° s. nlb. 8, 149.

2. Przekł.: Aurelius AUGUSTINUS: O mieście Bożym pierwszych ksiąg pięcioro. Kr. 1835 Druk. Józefa Czecha 8° s. nlb. 3, 392.

3. Rys życia i zasług Xiędza Mikołaja Janowskiego S. T. D[oktora] kan[onika] katedralnego krak. w Uniwersytecie Jagiellońskim wysłużonego profesora; przedstawiony na posiedzeniu publicznem Towarzystwa Naukowego w dniu 21 Lutego 1842 r. przez... *Rocz. TN Krak.* T. 17: 1843 s. 63-76. — Toż w osob. odb. 8° s. 16.

4. Żywot błogosławionego Prandoty z Białaczowa biskupa krakowskiego napisał... Kr. 1845 Druk. Uniw. Jagiell. Nakł. Ferdynanda Kojsiewicza, J. Cypcer 8° s. 269, nlb. 3.

II.

1. Konsystorz Jeneralny Biskupi do Szanownego Duchowieństwa i Wiernych w Mieście Krakowie i Okręgu. [Z datą: Kraków 3 IX 1850. Inc.: „Dla ludzi wiarą mających..." przeciw drukowi pt. Kopia Listu znalezionego w Rzymie pod ołtarzem Kr. 1850]. B. m. r. [2° s. nlb. 1.].

2. Konsystorz Jeneralny Biskupi Diecezji Krakowskiej Szanownemu Duchowieństwu Świeckiemu i Zakonnemu, oraz wszystkim wiernym Djecezji. [Z datą:

Kr., 27 IV 1859. Inc.: „Wiadomość, na którą z upragnieniem...", w sprawie powrotu papieża do Rzymu]. B. m. r. 2° s. nlb. 1.

3. [List pasterski z datą: Kr., 4 XI 1850]. Inc.: „Szczęśliwie rządzący Kościołem..." [W sprawie Mszy i officium o Niepokalanym Poczęciu Najśw. Marii Panny]. Kr. 1850 Druk. Czasu 2° s. nlb. 2.

4. [List pasterski z datą: Kr. 20 VIII 1850]. Inc.: „Bóg naszą ucieczką..." [w sprawie odbudowy kościołów zniszczonych w pożarze Krakowa]. B. m. r. 2° s. 3.

5. [List pasterski z datą 27 IV 1850]. Z powodu powrotu Piusa IX do Rzymu. B. m. r. 2° k. 1.

6. List pasterski z datą 6 VIII 1851. Ogłoszenie wielkiego jubileuszu w m. Krakowie i okręgu. B. m. r. 2° s. 7, 3, 4.

7. [List pasterski z datą: Kr. 8 II 1851]. Inc.: „Przełożonym cię uczyniono" [zawiadamia, że objął urząd administratora jeneralnego Diecezji Krak.] B. m. r. 2° s. 3.

8. [List pasterski z datą: Kr. 4 II 1852]. Inc.: „Przy schyłku niedawno...", [w sprawie ogłoszonego przez papieża nabożeństwa 30 dniowego odpustu]. B. m. r. 2° s. 3.

9. [List pasterski z datą: Cracoviae a. D. 1853]. B. m. r. 8° s. 6.

10. [List pasterski z datą: Kr. 22 VII 1854]. Inc.: „W odezwie Jego Excell. J. W. Prezydenta...", [popierający nowo rozpisaną w Austrii pożyczkę]. Kr. 1854 Druk. Czasu 2° s. 2.

11. [List pasterski z datą: Kr. 10 XI 1854]. Inc.: „Szukajcie Pana...", [w sprawie ogłoszonego przez papieża odpustu]. Kr. 1854 Druk. Czasu 2° s. 3.

12. [List pasterski z datą 4 XI 1855]. Inc.: „Przed pięcią laty...", [w sprawie uczczenia Święta Niepokalanego Poczęcia N. M. P. w związku z nowo ogłoszonym dogmatem]. Kr. [1855] Druk. Czasu 2° s. 2.

13. Przemowa przy zagajeniu Sądu Biskupiego Spraw Małżeńskich Diecezji Krakowskiej w dniu 29 stycznia 1857 r. miana przez... [Kr.] Druk. Czasu 4° s. 4.

14. [List pasterski z datą: Kr. 14 VIII 1857]. Inc.: „W roku i miesiącu bieżącym..." [w sprawie 600-lecia śmierci św. Jacka]. Kr. [1879] Druk. K. Budweisera i Ski 2° s. nlb. 4.

15. Konsystorz jeneralny Diecezji Krakowskiej. Do Szanownych J. XX. rządców kościołów parafialnych tejże djecezji. [Z datą: Kr. 27 IX 1858]. Inc.: „Nie wątpię Bracia..." zalecenie upowszechniania książek religijnych. B. m. r. 2° s. nlb. 1.

16. [List pasterski z datą: Kr. 21 X 1858]. Inc.: „Nieprzyjaciele Kościoła św...." [w sprawie ogłoszonego przez papieża odpustu]. B. m. r. 2° s. nlb. 3.

17. [List pasterski z datą: Kr. 30 X 1858]. Inc.: „Sześć dni robić będziesz..." [w sprawie święcenia niedziel i świąt]. B. m. r. 2° s. 25.

18. [List pasterski z datą: Kr. 7 V 1859]. Inc.: „Co od czterech miesięcy..." [w sprawie wybuchu wojny austriacko-francuskiej]. [Kr. 1859] Druk. Karola Budweisera 2° s. 2.

19. [List pasterski z datą: Kr. 2 I 1860]. Inc.: „Przypomnieć sobie raczycie...", [z zaleceniem modłów za papieża Piusa IX]. Kr. [1860] Druk. K. Budweisera 2° s. nlb. 2.

20. [List pasterski z datą: Kr. 26 V 1860]. Inc.: „Odkąd najzamożniejsze powiaty..." [w sprawie pożyczki dla Państwa Kościelnego]. Kr. [1860] Druk. Budweisera 2° s. nlb. 2.

21. [List pasterski z datą: Kr. 3 IV 1862]. Inc.: „W tych opłakanych czasach..." [w sprawie składki na Bułgarów]. [Kr. 1862], 2° s. nlb. 2. — Przedr. fragm. *Czas.* R. 1862 nr 95 s. 2.

III.

GLEMMA T.: Gładyszewicz Mateusz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 10, tamże literatura.

Ks. Jan Kracik

Głogowski Franciszek (1. poł. XVIII w.), karmelita trzewiczkowy, autor tezy teologicznej.

Bliższych danych o jego pochodzeniu i działalności nie posiadamy. Należąc do zakonu karmelitów trzewiczkowych, opublikował ok. 1746 r. we Lwowie dysertację, zawierającą wybrane zagadnienia z zakresu biblistyki i teologii pozytywno-kontrowersyjnej, wykładane zapewne w studium zakonnym karmelitów. Autor najbardziej skoncentrował się na kwestiach biblijnych, prezentując współczesny sobie stan wiedzy na temat natchnienia, autorstwa poszczególnych ksiąg St. Testamentu oraz przekładów z tekstów oryginalnych ksiąg N. Testamentu. Ponadto usi-

łował określić stosunek tłumaczenia zatwierdzonego przez Sobór Trydencki — tzw. Wulgaty do tekstów źródłowych, zadając pytanie, czy wolno te ostatnie korygować tekstem zatwierdzonym przez Kościół.

I.

1. Triumphus Ecclesiae militantis in certamine theologico contra heterodoxos perduelles verae fidei perfidos hostes... defendente... sub assistentia R.P. Valeriani Gruszczyński... A. D. 1746 die 24 mensis Maii. B. m. r. 2° k. 6 i k. 3 dedykacji. Współautorstwo z W. GRUSZCZYŃSKIM.

III.

ESTREICHER K. T. 17 s. 184-185.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Głowacki Ignacy (1667-1729), jezuita, kanonista.

Urodził się 31 VII 1667 r., wstąpił do zakonu jezuitów w Lublinie 19 XII 1685 po skończeniu dwóch lat filozofii. Nowicjat odbył w Krakowie (1685-1687), filozofię studiował w latach 1690-1693 w Jarosławiu i Lublinie, teologię w Krakowie (1694-1698), gdzie w 1697 r. przyjął święcenia kapłańskie. W Łucku nauczał filozofii (1704-1706), a w Sandomierzu (1706-1709, 1712-1713) i Kaliszu (1716-1721) prawa kanonicznego. W l. 1724-1727 był rektorem kolegium w Rawie Mazowieckiej. Zmarł 10 VII 1729 r. w Grudziądzu.

I.

1. Gladius evaginatus pro defensione immunitatis ecclesiasticae seu immunitas ecclesiastica jure tum divino tum humano in aliquibus, etiam statutis Regni Poloniae, adversus impugnatores suos propugnata... Calissii [1725] Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 425, k. nlb. 2. — Toż. pt.: Immunitas ecclesiastica jure tum divino tum humano in aliquibus etiam statutis Regni Poloniae adversus impugnatores suos olim propugnata... nunc vero Domini Alexandri Gembarth... una cum conclusionibus Academicis dedicata Calissii AD. 1758 die 26 Januarii. Typis SRM Coll. Calissiensis Soc. Jesu [1758] 4° k. nlb. 5, s. 304 oraz Conclusiones academicae k. nlb. 2.

2. De consecratione ecclesiae et altaris, de censuris et poenis, decisiones ex libro IV et V Decretalium. Sandomiriae 1706. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandom., sygn. 1503.

3. Quaestiones canonicae in II Decretalium. Sandomiriae 1712. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandom., sygn. 1487 k. 208-293.

4. Teologia moralno-prawna. Kalisz 1715-1716. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 150. Autorstwo niepewne.

II.

1. Caelestes gemini amica orbis sidera, divinissimi Stanislaus Kostka et Aloisius Gonzaga... publica panegyri in templo 16 Novembris... 1727. Varsaviae [1727] Ravensi Societatis Jesu declarati... die Typis Collegii SJ 2° k. nlb. 12. Autorstwo ustalone na podstawie ARSJ., Pol. 58 f. 308.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 180; Głowacki Ignacy. W: *Enc. kośc.* T. 6 s. 199; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 1502; Głowacki Ignacy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 170. — ARSJ. Pol. 20-25 (katalogi trzyletnie z lat 1690-1727); Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1685-1730).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Głuchowski Łukasz Wacław od św. Eliasza (1644-1705), karmelita bosy, polemista.

Urodził się w rodzinie szlacheckiej na Pomorzu z ojca Ludwika i matki Zofii Elizanowskiej. O jego wykształceniu i początkowej działalności w zakonie karmelitów bosych nic nie wiadomo. Ok. 1700 r. był prowincjałem polsko-litewskiej prowincji i zasłynął jako jeden z czołowych polemistów polskich z przełomu XVII i XVIII w. Jego obszerne dzieło pt. „Echo salutis aeternae" utrzymane w duchu ekumenicznego dialogu z protestantami stanowi odpowiedź na konkretne trudności i ekumenicz-

ne propozycje ministra wyznania ewangelicko-augsburskiego Mateusza Prätoriusa Memela, zawarte w jego dziele pt. „Tuba pacis seu discursus theologicus de unione Ecclesiae Romanae et Protestantium", wydanym po raz pierwszy w 1685 r. Głuchowski na życzenie Prätoriusa, nawróconego już wtedy na katolicyzm (1701), podjął przyjacielski dialog z jego dziełem z okresu protestanckiego, odpowiadając m. in. na trudności w kwestii znamion prawdziwego Kościoła oraz znaczenia Pisma św. i Tradycji, jako podstaw w ustalaniu dowodów tejże prawdziwości. Poza tym poparł w pełni postulat Prätoriusa o konieczności nawiązywania pokojowych kontaktów i przeprowadzania rozmów międzywyznaniowych, z tym zastrzeżeniem jednak, żeby wykluczyć w tych kontaktach fanatyzm i to wszystko, co udaremniło toruńskie Colloquium charitativum w 1645 r. W swoim dziele Głuchowski poświęcił też wiele miejsca judaizmowi i islamowi, nie wychodząc jednak poza dotychczasowe uprzedzenia katolików do tych religii.

I.

1. Echo salutis aeternae... ex sono Tubae pacis ad dissidentes in occidente ecclesias resonans. Cracoviae 1701 ex Officina Francisci Cezary 4° k. 20 s. 920 k. 8.

II.

1. Medytacje roczne. B. m. r. Według zapiski ESTREICHERA. T. 17 s. 194.

III.

ESTREICHER K. T. 17 s. 193-194; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno kontrowersyjna w XVII i XVIII w. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 165, 188-191, 198, 215, 217, 219; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 386, 387, 390; WIDER D.: Znamiona Kościoła w polemicznej nauce o. Wacława od św. Eliasza OCD. Lublin 1961 maszynopis w Bibl. KUL.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Gnatowski Jan, krypt. i pseud.: ks. J.G.; Ł.; Jan Łada (1855-1925), prałat papieski, kanonik żytomierski, redaktor i pamiętnikarz.

Urodził się 22 VII 1855 r. na Podolu w rodzinnym majątku Skarzynówka. Gimnazjum ukończył w 1876 r., naukę kontynuował w Odessie i Rydze, w 1877 r. rozpoczął na Wydziale Filozoficznym Uniw. Jagiellońskiego studia literatury, ulegając wpływom prof. St. Tarnowskiego co do poglądów i stylu w swojej działalności literackiej. W celu pogłębienia znajomości historii sztuki odbył dwuletnią podróż po Włoszech i Grecji, a po powrocie, w 1882 r., osiadł w Warszawie, gdzie oprócz działalności literackiej zajmował się także tajną pracą narodową wśród młodzieży. Śledzony przez policję carską, zdecydował się na wyjazd za granicę. Udał się do Austrii i w Insbrucku odbywał od 1884 r. studia teologiczne. Święcenia kapłańskie przyjął w 1887 r., a w roku następnym został sekretarzem nuncjatury papieskiej w Monachium. Po dwóch latach opuścił to stanowisko i przeniósł się do Lwowa, obejmując tam obowiązki katechety gimnazjalnego, początkowo także wikariusza przy kościele św. Antoniego, a następnie rektora tego kościoła. Jako sekretarz nuncjatury otrzymał w 1889 r. godność tajnego szambelana papieskiego, w 1900 r. został kanonikiem żytomierskim i uzyskał papieskie odznaczenie „Bene Merenti", w 1905 r. godność prałata domowego. Ze względu na chorobę oczu zrezygnował z pracy katechetycznej i przeniósł się w 1905 r. do Warszawy. Kontynuował wszakże działalność pisarską, był też redaktorem czasopisma „Wiara — Przegląd Katolicki" i korespondentem pism zagranicznych. Zmarł w Warszawie 9 X 1925 r.

Studia uniwersyteckie i kilkakrotny pobyt za granicą dały mu rozległą wiedzę i wysoką kulturę towarzyską. W Warszawie utrzymywał salon literacki, w którym gromadził wybitnych przedstawicieli literatury, sztuki, teatru i nauki. Swoje utwory literackie z dziedziny nowelistyki i powieści publikował pod pseudonimem Jana Łady. Nie stronił jednak od działalności kościelno-społecznej, ożywił w Warszawie Towarzystwo św. Wincentego à Paulo, organizował akcję dobroczynną wśród inteligencji, oddawał się kaznodziejstwu, a zwłaszcza głoszeniu konferencji religijnych dla inteligencji. Można zaliczyć go do pamiętnikarzy, gdyż pozostawił wspomnienia z lat szkolnych, ze swoich podróży i z okresu pracy w nuncjaturze monachijskiej.

I.

1. Rec.: St. SMOLKA: Mieszko Stary i jego wiek. W. 1881. *Niwa.* R. 11: 1882 t. 22 s. 685-697.

2. O Teologicznym Wydziale Uniwersytetu Innsbruckiego. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 4 s. 60-61.

3. Ojciec Marian Morawski. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 26 s. 401-405.

4. Śp. ks. biskup Valussi i jego pasterska działalność w Trydencie. *Prz. Katol. R.* 42: 1904 nr 4 s. 62-63.

5. O. Henryk Jackowski Tow. Jez. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 13 s. 177-181.

6. Śp. biskup Strossmayer. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 20 s. 301-303.

7. Rec.: A. GERSTMANN: O grzesznikach nałogowych, nawrotnych i pozostających w okazji do grzechu. Wyd. 2. W. 1905; TENŻE: O zadośćuczynieniu sakramentalnym. Lw. 1904. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 29 s. 455-456; nr 30 s. 472.

8. Śp. ks. Antoni Szandlerowski. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 3 s. 44-46.

9. Śp. matka Marcelina Darowska. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 4 s. 65-69.

10. Kardynał Rampolla. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 52 s. 817-882.

11. Śp. o. Stefan Bratkowski T. J. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 12 s. 183-186.

12. Z ciężkich dni. W. 1915 Druk. Polaka-Katolika 16° s. 31. — Toż. W: *Z doliny łez.* Lw. 1900. Są to wspomnienia szkolne.

13. Red.: *Przegląd Katolicki.* R. 53: 1915 nr 1 — nr 8.

14. O minionych czasach i ludziach. *Prz. Warsz.* R. 5: 1925 nr 46 s. 39-50; nr 47 s. 121-135. Dot. okresu pracy w nuncjaturze monachijskiej.

II.

1. O realiźmie w literaturze nowoczesnej. Studium. *Prz. Lwow.* R. 8: 1878 t. 16 s. 35-65, 170-176, 285-291, 349-355, 520-527, 597-606; R. 9: 1879 t. 17 s. 217-225. — Toż. w osob. odb. Lw. 1879 Druk. Ludowa 8° s. nlb. 4, 77, nlb. 2.

2. Listy o literaturze i sztuce. *Kur. Pozn.* R. 1879 nr 149 — nr 152; nr 155 — nr 156. — Toż w osob. odb. P. 1879 Druk. J. Leitgebra 12° s. 127.

3. Moja Beatrice. Kartka z życia Zygmunta Krasińskiego. *Niwa.* R. 8: 1879 t. 16 s. 847-860, 892-904. — Toż w osob. odb. W. 1880 Druk. Wł. Dębskiego 8° s. 27. — Toż. W: *Wybór pism.* T. 1. Lw. 1896.

4. Krakowska Akademia Umiejętności i jej dotychczasowa działalność naukowa. *Niwa.* R. 9: 1880 t. 17 s. 717-730.

5. Rec.: Sprawozdanie Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce. T. 1. Kr. 1879. *Niwa.* R. 9: 1880 t. 17 s. 797-807.

6. Przegląd artystyczny i literacki. *Niwa.* R. 11: 1882 t. 22 s. 26-40, 191-203, 278-289, 838-849; R. 12: 1883 t. 23 s. 68-79, 347-362; R. 12: 1883 t. 24 s. 723-740; R. 13: 1884 t. 25 s. 362-371.

7. Rec.: Roczniki Towarzystwa Poznańskiego Przyjaciół Nauk. 1881. T. 11. *Niwa.* R. 11: 1882 t. 21 s. 815-827.

8. Wpływy greckie na wybrzeżach Zatoki Tarenckiej. *Ateneum.* R. 7: 1882 t. 28 s. 54-80, 222-244. — Toż. W: *Pastele.* Lw. 1895.

9. Listy z Konstantynopola. *Słowo.* R. 1882 nr 183 — nr 282. — Toż. *Gaz. Krak.* R. 1882 nr 119 — nr 222. — Toż w osob. odb. Kr. 1883 Druk. W. L. Anczyca 8° s. nlb. 6, 285, nlb. 2.

10. Ze świata literacko-naukowego. *Niwa.* R. 12: 1883 t. 24 s. 588-602.

11. Rec.: Wł. KNAPIŃSKI: Kto jest autorem dziełka „O naśladowaniu Chrystusa"? W. 1883. *Niwa.* R. 13: 1884 t. 25 s. 401-402.

12. Rec.: Listy Zygmunta KRASIŃSKIEGO. T. 1: Do Konstantego Gaszyńskiego. Lw. 1882. *Klosy.* R. 1883 t. 36 nr 933 s. 316; nr 934 s. 331; nr 395 s. 346-347; nr 396 s. 362-363; nr 937 s. 384-386.

13. Rec.: Pogląd na dzisiejszy stan duchowny przez X. M. z J. W. 1883. *Niwa* R. 13: 1884 t. 25 s. 876-878.

14. Katolicka szkoła socjalna we Fran-

cji i stowarzyszenia „Kółek rzemieślniczych". *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 5 s. 220-231.

15. Dwie pasje. Vorderthiersee i Oberammergau. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 28 s. 1-28; 196-221. — Toż. W: *Kron. Rodz.* R. 1890 nr 23 s. 707-720; nr 24 s. 739-751. — Toż w osob. odb. W. 1891 Druk. Nowakowskiego 16° s. 69.

16. Listy z nad Adriatyku. W. 1891 Druk. „Wieku" 8° s. 77. Biblioteka Wieku. T. 20.

17. Rec.: Sprawozdanie literackie. „Wisła". T. 4. W. 1890. *Kraj.* R. 10: 1891 t. 18 nr 14.

18. Rec.: Z dziejów kultury czeskiej. Dr Czenek LIBERT: Listy z czeskich diejin kulturalnych. Praga 1891. *Kraj.* R. 10: 1891 t. 18 nr 11 s. 9.

19. Rec.: A. MAŁECKI: Studia heraldyczne. *Prz. Liter.* (Dodatek do *Kraju*). R. 9: 1890 nr 38.

20. Z życia chrześcijańskiego żołnierza. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 36 s. 1-19.

21. Rec.: Z. CHEŁMICKI: W Brazylii. (Notatki z podróży). T. 1-2. W. 1892. *Niwa.* R. 21: 1892 nr 5 s. 89-90.

22. Paweł Popiel. Sylwetka pośmiertna. *Prz. Polit., Społ. i Lit.* R. 1892 nr 68, 81, 93-95, 99. — Toż w osob. odb. Lw. 1892 Druk. W. Manieckiego 16° s. 40.

23. W Tyrolu. *Kraj.* R. 11: 1892 nr 50 s. 4-9; nr 51 s. 6-12; nr 52 s. 4-11. — Toż. W: *Pastele.* Lw. 1895.

24. Majówka. Z notatek nauczyciela. *Gaz. Lwow.* R. 1892 nr 245 — nr 247. — Toż. W: *Pastele.* Lwów 1895.

25. Mowa miana w archikatedrze lwowskiej o. ł. w uroczystość N. P. Marii Łaskawej Królowej Korony Polskiej dnia 1 maja 1892. Lw. 1892 Druk. W. Łozińskiego 8° s. 15, nlb. 5; Statuta Bractwa Najśw. Marii Panny Łaskawej.

26. Gawęda starego biuralisty. *Łowiec.* R. 1885 nr 5.

27. O duszę. Powieść. *Prz. Pol.* R. 1893 t. 107 s. 1-12, 291-324, 551-586. — Toż. *Bies. Liter.* R. 1894 t. 38 nr 41 s. 228-229; nr 42 s. 243-244; nr 43 s. 259-260; nr 44 s. 276-277; nr 45 s. 291-292; nr 46 s. 307-309; nr 47 s. 322-323; nr 48 s. 339-341; nr 49 s. 355-357; nr 50 s. 372-373; nr 51 s. 387; nr 52 s. 403-404; R. 1895 t. 39 nr 1 s. 4-5; nr 2 s. 19-20; nr 3 s. 36-38; nr 4 s. 51-64 nr 5 s. 67-68; nr 6 s. 83-85; nr 7 s. 99-100; nr 8 s. 115-117; nr 9 s. 131; nr 10 s. 147-149; nr 11 s. 164; nr 12 s. 179-180; nr 13 s. 195-196; nr 14 s. 211-213. — Toż. *Echo Przemyskie.* R. 1901 nr 34-49. — Toż w osob. odb. W. 1895 Druk. Emila Skiwskiego 8° s. nlb. 4, 112. Wydawnictwo „Biesiady Literackiej".

28. Ostatnia Msza. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 38 s. 386-411; — Toż w osob. odb. Lw. 1893 Druk. W. L. Anczyca w Krakowie 16° s. 49. — Toż. W: *Z doliny łez.* Lw. 1900. — Toż. W: *Proboszcz z Priesław.* W. 1912. — Toż. 2. Lw. 1912 Tow. im. Piotra Skargi 16° s. 76. — Toż. Wyd. 3. W. 1916 Druk. Polaka-Katolika 16° s. 31.

29. Wiosną. *Słowo.* R. 1893 nr 3-11. — Toż. W: *Pastele.* Lw. 1895.

30. Atak cholery. Przygoda w podróży. *Dz. Chic.* R. 1893 nr 225-228. — Toż. W: *Pastele.* Lw. 1895.

31. Ernest Renan. *Przew. Nauk. i Liter.* (Dodatek do *Gazety Lwowskiej*). R. 1893 s. 1-13, 97-108. — Toż. *Słowo.* R. 1893 nr 45-nr 49. — Toż. W: *Wybór pism.* T. 1: Studia. Lw. 1896.

32. Studia nad najnowszymi prądami we Francji. Cz. 1: Kościół wobec reformy społecznej. *Prz. Pol.* R. 27: 1893 t. 108 s. 421-459; Cz. 2: Burget i geneza jego ostatnich powieści. Tamże. R. 28: 1893 t. 109 s. 496-523; Cz. 3: Burget i jego wyznanie wiary. Tamże. R. 28: 1893 t. 110 s. 81-121. — Toż. W: *Wybór pism.* T. 1: Studia. Lw. 1896.

33. Matejko. *Przew. Nauk. i Liter.* R. 28: 1893 z. 1 s. 1-14.

34. Kto winien? Szkic z życia. *Prz. Pol.* R. 1894 t. 114 s. 233-258.

35. Wyd. zbior.: Pastele. Lw. 1895 Druk. Pillera i Sp. 8° s. nlb. 4, 333. Zawartość: Wiosną; W Tyrolu; Majówka; Kto on?; Atak cholery; W otchłań!

36. Moloch. Studium z natury. *Wędrowiec.* R. 33: 1895 nr 10 s. 194-195; nr 11 s. 214-215; nr 12 s. 235; nr 13 s. 255; nr 14 s. 275-276; nr 15 s. 295; nr 16 s. 314; nr 17 s. 322; nr 18 s. 342; nr 19 s. 362; nr 20 s. 382-383; nr 21 s. 402; nr 22 s. 422; nr 23 s. 442-443. — Toż w: *Sweet boy.* Lw. 1904.

37. Rec.: Książeczka do modlitwy dla mężczyzn. *Gaz. Kośc.* R. 1895 s. 170.

38. Kto on? *Prz. Polit., Społ. i Liter.* R. 1895 nr 7-nr 12. — Toż. W: *Pastele.* Lw. 1895.

39. Wyd. zbior.: Wybór pism. T. 1: Studia: Moja Beatrice; Wpływy greckie na wybrzeżach Zatoki Tarenckiej; Ernest Renan; Kościół wobec reformy społecznej; Burget i jego powieści. Lw. 1896 Druk. Pillera i Sp. 8- s. XI, nlb. 1, 272.

40. Na śmierć. *Słowo Pol.* R. 1895 nr z 24 XII; R. 1896 nr z 1 I. — Toż w osob. odb. W. 1916 Druk. Polaka-Katolika 16° s. 34.

41. Wrócić. *Słowo Pol.* R. 1896 nr 257-nr 284. — Toż. W: *Z doliny łez.* Lw. 1900. — Toż. W: *Proboszcz z Priesław.* W. 1912.

42. Kra-kra-kra. *Gaz. Nar.* R. 1896 nr 302-nr 311. — Toż. W: *Z doliny łez.* Lw. 1900. — Toż. W: *Proboszcz z Priesslau.* W. 1912.

43. Doczekał! *Czas.* R. 1897 nr 69- nr 79. — Toż. W: *Z doliny łez.* Lw. 1900. — Toż. w osob. odb.: Doczekał! Z dawnych wspomnień. W. 1916 Druk. Polaka-Katolika 16° s. 77.

44. Sweet boy. Obrazek z życia. *Bibl. Warsz.* R. 58: 1898 t. 2 s. 420-448; t. 3 s. 53-86. — Toż. *Ruch Katol.* R. 1898 nr 287-nr 298; R. 1899 nr 1-nr 17. — Toż. Sweet boy. Trzy nowele. Lw. 1904 Tow. Wydawnicze 16° s. nlb. 4, 302.

45. Gwiazdka w Baedekerze — ze wspomnień Szwajcarii. *Gaz. Lwow.* R. 1897 nr 78-nr 108. — Toż. *Słowo.* R. 1899 nr 217-nr 231. — Toż. W: *Lucifer.* W. 1913.

46. Mowa żałobna podczas nabożeństwa za duszę śp. Kornela Ujejskiego, urządzonego staraniem reprezentacji stołecznego miasta Lwowa w kościele archikatedralnym w piątek dn. 1 października 1897 r. Lw. 1897 Druk. Ludowa 16° s. 14.

47. Pan z Rychlic. Fotografia z Galicji. *Słowo Pol.* R. 1898 nr 17-nr 40. Toż. W: *Sweet boy.* Lw. 1904.

48. Wyd. zbior.: Z doliny łez. Lw. 1900 Druk. Ludowa 16° s. nlb. 2, 272. Nowele: Na śmierć; Wrócić; Z ciężkich dni; Doczekał! Kra-kra-kra; Ostatnia Msza.

49. Przegląd tygodniowy spraw kościelnych. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 50 s. 786-791; nr 51 s. 801-804; R. 39: 1901 nr 3 s. 36-38; nr 7 s. 99-103; nr 10 s. 149--153; nr 11 s. 161-165; nr 13 s. 200-203; nr 14 s. 213-217; nr 25 s. 385-390; nr 28 439-445; nr 29 s. 453-458; nr 30 s. 465-469; nr 32 s. 497-501; nr 33 s. 513-517; nr 34 s. 529-533; nr 35 s. 545-550; nr 37 s. 577--581; nr 39 s 609-614; nr 40 s. 625-630; nr 42 s. 657-661; nr 43 s. 673-678; nr 44 s. 689-694; nr 45 s. 705-710; nr 46 s. 721--727; nr 47 s. 737-742; nr 48 s. 753-758; nr 49 s. 770-774; nr 50 s. 785-789; nr 51 s. 801-806; nr 52 s. 817-821; R. 40: 1902 nr 2 s. 17-21; nr 3 s 33-38; nr 4 s. 49-54; nr 5 s. 65-69; nr 6 s. 81-85; nr 7 s. 101--106; nr 8 s. 113-128; nr 9 s. 131-136; nr 10 s. 145-150; nr 11 s. 161-166; nr 12 s. 177-182; nr 13 s. 193-198; nr 14 s. 210--215; nr 16 s. 241-246; nr 17 s. 257-262; nr 18 s. 273-278; nr 19 s. 290-295; nr 20 s. 308-313; nr 21 s. 324-328; nr 22 s. 342-347; nr 23 s. 356-361; nr 24 s. 377; nr 25 s. 388-393; nr 26 s. 404-409; nr 27 s. 420-425; nr 28 s. 436-442; nr 29 s. 449-456; nr 30 s. 465-471; nr 31 s. 481-484; nr 32 s. 497--502; nr 33 s. 513-518; nr 34 s. 529-536; nr 35 s. 545-551; nr 36 s. 561- 566; nr 37 s. 577-583; nr 38 s. 597-603; nr 39 s. 609--616; nr 40 s. 625-632; nr 41 s. 641-647; nr 42 s. 657-663; nr 43 s. 673-678; nr 44 s. 689-693; nr 45 s. 705-710; nr 46 s. 723--729; nr 47 s. 737-743; nr 48 s. 753-758; nr 49 s. 770-774; nr 50 s. 786-790; nr 51 s. 802-807; nr 52 s. 817-821; R. 41: 1903 nr 1 s. 3-7; nr 2 s. 19-24; nr 3 s. 36-43; nr 4 s. 51-56; nr 5 s. 67-73; nr 6 s. 83-88; nr 7 s. 99-104; nr 8 s. 115-121; nr 10 s. 147--153; nr 11 s. 163-166; nr 12 s. 178-184; nr 13 s. 194-199; nr 14 s. 209-213; nr 15 s. 226-231; nr 16 s. 257-262; nr 17 s. 273--279; nr 19 s. 290-295; nr 20 s. 305-312; nr 21 s. 321-327; nr 22 s. 337-344; nr 23 s. 353-359; nr 24 s. 369-374; nr 30 s. 467--472; nr 31 s. 487-490; nr 32 s. 501-507; nr 33 s. 519-522; nr 34 s. 532-535; nr 35 s. 553-556; nr 36 s. 569-572; nr 37 s. 582--586; nr 38 s. 593-598; nr 39 s. 609-614; nr 40 s. 625-639; nr 41 s. 643-647; nr 42 s. 657-661; nr 43 s. 673-677; nr 44 s. 689--693; nr 45 s. 705-711; nr 46 s. 721- 725; nr 47 s. 738-742; nr 48 s. 753-756; nr 49 s. 775-780; nr 50 s. 793-799; nr 51 s. 801--805; nr 52 s. 817-821; R. 42: 1904 nr 1 s. 2-6; nr 2 s. 18-22; nr 3 s. 35-39; nr 4 s. 51-55; nr 5 s. 65-68; nr 6 s. 81-85; nr 7 s. 98-102; nr 8 s. 113-119; nr 9 s. 129-133; nr 10 s. 145-150; nr 11 s. 161-166; nr 12 s. 177-182; nr 13 s. 193-197; nr 14 s. 209-213; nr 15 s. 227-231; nr 16 s. 245-249; nr 17 s. 261-264; nr 18 s. 276-281; nr 19 s. 292--297; nr 20 s. 308-312; nr 21 s. 321-324; nr 22 s. 338-342; nr 23 s. 353-357; nr 24 s. 369-373; nr 25 s. 385-390; nr 26 s. 403--407; nr 27 s. 420-425; nr 28 s. 436-441; nr 29 s. 452-457; nr 30 s. 468-471; nr 31 s. 484-488; nr 32 s. 500-504; nr 33 s. 515--519; nr 34 s. 536-537; nr 35 s. 546-550; nr 36 s. 564-569; nr 37 s. 580-585; nr 38 s. 596-600; nr 39 s. 612-616; nr 40 s. 625--628 nr 41 s. 641-646 nr 42 s. 657-661 nr 43 s. 673-677; nr 44 s. 689-692; nr 45 s. 705-709; nr 46 s. 721-725; nr 47 s. 738-741; nr 48 s. 753-757; nr 49 s. 769-772; nr 50 s. 785-788; nr 51 s. 801-805; nr 52 s. 817--820; R. 43: 1905 nr 1 s. 2-7; nr 2 s. 17--21; nr 3 s. 33-36; nr 4 s. 49-53; nr 5 s. 65-69; nr 6 s. 81-85; nr 7/8 s. 98-101; nr 9/10 s. 117-121; nr 11 s. 139-143; nr 12 s. 157-161; nr 14 s. 197-201; nr 15 s. 217-220; nr 16 s. 233-237; nr 17 s. 249-253; nr 18 s. 268-271; nr 19 s. 283-286; nr 21 s. 316--319; nr 22 s. 335-337; nr 23 s. 351-354; nr 24 s. 365-368; nr 25 s. 379-382; nr 26 s. 397-399; nr 27 s. 414-417; nr 28 s. 428--432; nr 29 s. 445-449; nr 30 s. 462-466; nr 31 s. 475-478; nr 32 s. 492-495; nr 33 s. 512-516; R. 48: 1910 nr 1 s. 10-11; nr 2 s. 25-28; nr 3 s. 50-54; nr 4 s. 65-69; nr 5 s. 86-90; nr 6 s. 103-106; nr 8 s. 150--152; nr 11 s. 209-211; nr 12 s. 227-230;

nr 14 s. 266-269; nr 15 s. 284-288; nr 17 s. 329-331; nr 19 s. 366-369; nr 20 s. 384--387; nr 21 s. 404-408; nr 23 s. 445-449; nr 24 s. 464-467; nr 25 s. 486-89; nr 26 s. 507-510; nr 27 s. 524-529; nr 28 s. 543--546; nr 29 s. 564-569; nr 30 s. 586-588; nr 31 s. 605-606; nr 41 s. 809-810; nr 46 s. 909-911; nr 47 s. 928-930; nr 49 s. 972--973; nr 50 s. 986-988; nr 52 s. 1028-1029; nr 53 s. 1044-7; R. 49: 1911 nr 2 s. 26-9; nr 5 s. 88-90; nr 6 s. 109-110; nr 12 s. 223-225; nr 13 s. 244-246; nr 14 s. 267--270; nr 15 s. 289-290; nr 16 s. 308-312; nr 17 s. 326-329; nr 18 s. 346-349; nr 21 s. 405-409; nr 22 s. 425-428; nr 23 s. 446--449; nr 24 s. 464-467; nr 25 s. 487-489; nr 26 s. 505-509; nr 28 s. 544-545; nr 39 s. 765-768; nr 40 s. 785-788; nr 41 s. 804--807; nr 42 s. 828-829; nr 44 s. 864-868; nr 45 s. 884-888; nr 50 s. 988-991; R. 50: 1912 nr 2 s. 19-22; nr 3 s. 33-37; nr 4 s. 51-54; nr 6 s. 82-86; nr 7 s. 108; nr 8 s. 117-120; nr 9 s. 129-134; nr 13 s. 194-197; nr 17 s. 262-265; nr 18 s. 274-276; nr 19 s. 290-293; nr 20 s. 310-312; nr 24 s. 370--374; nr 26 s. 402-404; R. 51: 1913 nr 1 s. 5-7; nr 11 s. 162-166; nr 14 s. 209-211; nr 15 s. 226-228.

50. Pasje w Oberammergau. *Prz. Liter.* (Dodatek do *Kraju*). R. 9: 1900 nr 48 s. 1-2; nr 49 s. 1-2; nr 50 s. 6-7; nr 52 s. 8-11.

51. Na przełomie dwóch wieków. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 1 s. 1-3; nr 2 s. 21--23; nr 4 s. 52-54.

52. Z Rzymu. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 5 s. 67-70.

53. Z francuskiego kulturkampfu. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 5 s. 70-72.

54. 17-20 stycznia 1901 we Lwowie. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 6 s. 87-89.

55. Ostatnie ćwierć wieku: Leon XIII i jego pontyfikat. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 6 s. 84-87; nr 9 s. 132-134.

56. Nominacja ks. arcybiskupa Webera. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 6 s. 95-96.

57. Polskie duszpasterstwo na obczyźnie. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 12 s. 177--180.

58. Anglia. Jeszcze w sprawie Kościoła polsko-litewskiego w Londynie. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 40 s. 638-639.

59. Karnawał. *Bies. Liter.* R. 1901 t. 51 nr 3 s. 54-55; nr 4 s. 73-74; nr 5 s. 96--97.

60. J. E. Ks. Józef Teodorowicz. arcybiskup ormiański. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 7 s. 97-101.

61. Z Wielkiego Tygodnia w Górnych Włoszech. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 15 s. 225-228; nr 17 s. 262-264; nr 19 s. 295--298.

62. Z najnowszej literatury francuskiej. *Prz. Powsz.* R. 20: 1903 t. 79 s. 269--288, 422-438.

63. Jak liście z drzew strącone... Pastel sceniczny w 1 akcie. *Prz. Pol.* R. 1904 t. 155 s. 191-212. — Toż w osob. odb. Lw. 1904 Druk. Gubrynowicza i Schmidta 8° s. nlb. 8, 44. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1911 Druk. W. L. Anczyca w Krakowie 16° s. 52. — Toż. W: *Lucifer.* W. 1913. — Toż w przekł. czeskim: R. HUCHERKO: *Ostravský dennik.* R. 1909 nr 40 i n. Sztukę tę wystawiono we Lwowie 29 XI 1903.

64. Proboszcz z Priesslau. *Słowo Pol.* R. 1904 nr 604 — nr 611; R. 1905 nr 3 — nr 89. — Toż pt.: Proboszcz z Priesslau. Szkic z życia ludu polskiego pod zaborem pruskim. *Naród Polski* (Chicago). R. 1905 nr 33-nr 41. — Toż pt.: Proboszcz z Priesslau. Powieść na tle życia ludu śląskiego. *Bies. Liter.* R. 35: 1911 nr 1 s. 4-5; nr 2 s. 23-24; nr 3 s. 43-44; nr 4 s. 63-64; nr 5 s. 83-84; nr 6 s. 103-104; nr 7 s. 123-124; nr 8 s. 143-144; nr 9 s. 164; nr 10 s. 183-184; nr 11 s. 204; nr 12 s. 233-234; nr 13 s. 243-244; nr 14 s. 264; nr 16 s. 304-nr 17 s. 324; nr 18 s. 344; nr 20 s. 386-387; nr 21 s. 404; nr 22 s. 423-424; nr 23 s. 444; nr 24 s. 464; nr 25 s. 484; nr 26 s. 503; R. 35: 1911 t. 70 nr 27 s. ; nr 28 s. 24; nr 29 s. 43-44. — Toż w osob. odb. W. 1912.

65. Wyd. zbior.: Sweet boy. Trzy nowele. Lw. 1904 Tow. Wydawnicze 16° s. nlb. 4, 302. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1914. Zawarzość: Sweet boy; Pan z Rychlic. Fotografia z Galicji; Moloch. Studium z natury.

66. Prusy. Wniosek hr. Moy w bawarskiej izbie panów o wykluczeniu księży z parlamentu. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 11 s. 176.

67. Niedokonany utwór Leonarda da Vinci. *Bibl. Warsz.* R. 65: 1905 t. 1 s. 262-278.

68. Przedmowa do: P. SAUN: Święty Franciszek de Borgia. W. 1906 Druk. S. Niemiery 8° s. 1-7.

69. Nieśmiertelnej pamięci Deotymy. Słowo żałobne nad zwłokami śp. Jadwigi Łuszczewskiej 22 września 1908 roku. W. 1909 Druk. Synów St. Niemiry 16° s. 12.

70. Przeciw gorszycielom ludu. *Wiara--Prz. Katol.* R. 1: 1908 nr 7 s. 97-105. — Toż w osob. odb. W. 1908 Druk. Synów St. Niemiery 16° s. 72.

71. W kwestii żydowskiej. *Wiara-Prz. Katol.* R. 2: 1909 nr 15 s. 221-232. — Toż w osob. odb. W. 1909 Druk. Synów St. Niemiery 16° s. 86.

72. Trochę o Szechu i jego ostatnich broszurach. W. 1910 Druk. Synów St. Niemiery 16° s. 29.

73. Wyższa oświata dla kobiet w duchu chrześcijańskim. *Wiara-Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 2 s. 23-25.

74. Sancta-Sancte!. *Wiara-Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 3 s. 43-47; nr 5 s. 83-86; nr 7 s. 123-125; nr 10 s. 183-186; nr 17 s. 325-327.

75. Przewrót w Portugalii i jego znaczenie dla Półwyspu Pirenejskiego. *Prz. Katol.* R. 48: 2910 nr 43 s. 850-855; nr 44 s. 870-872.

76. Sine ira et studio. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 46 s. 905-907.

77. Solidarność katolicka. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 47 s. 925-927.

78. W sprawach patronatu. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 51 s. 1007-1009.

79. Dla młodzieży. W. 1911 Druk. P. Ambroziewicza 4° s. nlb. 4, 91. Wspólnie z J. BALIŃSKIM i J. WEYSSENHOFFEM.

80. „Nie zabijaj". *Bies. Liter.* R. 35: 191 t. 69 nr 8 s. 142.

81. Chrystus, papież, Rzym. *Bies. Liter.* R. 35: 1911 t. 69 nr 14 s. 262-263. — Toż. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 14 s. 263-266.

82. Rok Jubileuszu — Rok żałoby. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 4 s. 59-65.

83. Żydowskie jasełka. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 8 s. 142-145.

84. Jan Popiel. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 21 s. 403-405.

85. W sprawie zmniejszenia ilości świąt. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 38 s. 747--749.

86. Przewrót w Meksyku a Kościół. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 43 s. 847--848.

87. Oman. Czarodziejska historia o Rycerzu-upiorze, o Wodnicy-topielicy i o padewskim studencie. *Romans i Powieść (Dodatek do Świata).* R. 1912 nr 9-50. — Toż w osob. odb. W. 1913 Druk. S. Orgelbranda 16° s. 474, tabl. 4.

88. O arcbpie i ks. Maksie Saskim. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 9 s. 132-134.

89. W sprawie procesu przeciw katolickiemu duchowieństwu. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 10 s. 146-148; nr 11 s. 161-164; nr 12 s. 178-181; nr 15 s. 225-227; nr 16 s. 243-245; nr 17 s. 260-262.

90. Nowe prądy we Francji. Walka z syndykatami nauczycielskimi. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 38 s. 594-595; nr 39 s. 618--619.

91. Nasze kooperatywy a Kościół. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 41 s. 644-647.

92. Polski apostoł trędowatych. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 42 s. 662-664. — Toż. *Bies. Liter.* R. 36: 1912 t. 72 nr 45 s. 375. O Beyzym.

93. Upadek Turcji a katolicyzm. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 46 s. 727-729.

94. Po wyborach. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 44 s. 692-695; nr 45 s. 707-712; nr 46 s. 725-727; nr 47 s. 742-743.

95. Mowa Canalejasa i stosunki w Hiszpanii. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 49 s. 755-756.

96. Przyczynek do stosunków kościelnych na Bałkanach. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 50 s. 790-792; nr 51 s. 812; nr 52 s. 822-824.

97. Setna rocznica Hieronima Kajsiewicza. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 51 s. 809-810; nr 52 s. 819-821.

98. Śmierć bawarskiego regenta i jej następstwa. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 51 s. 810-811.

99. W sprawie procesu Macocha. W. 1912 Druk. Przeglądu Katolickiego 8° s. 40.

100. Wyd. zbior.: Lucifer. W. 1913 Druk. W. L. Anczyca w Krakowie 16° s. nlb. 4, 302, nlb. 1. Zawartość: Lucifer; Gwiazdka w Baedekerze; Kto on?; W otchłani; Jak liście z drzew strącone.

101. Mag. Powieść z ostatnich lat panowania Zygmunta III. *Gaz. Warsz.* R. 1913 nr 1-nr 225. — Toż. *Dz. Chic.* R. 1913 nr 248-nr 301. — Toż. Wyd. osob. T. 1-2. Kijów 1914.

102. Bojkot w świetle zasady. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 3 s. 34-38.

103. Początek naprawy złego. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 7 s. 99-101.

104. Z powodu zabójstwa socjalistycznego posła. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 8 s. 114-116.

105. Do czytelników „Przeglądu Katolickiego". *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 16 s. 241. Wspólnie z ks. W. ZAŁUSKOWSKIM.

106. Strajk masoński w Belgii. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 18 s. 277-279.

107. Reakcja katolicka i reformy wojskowe we Francji. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 22 s. 341-344.

108. Przeciw wolnomularzom. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 23 s. 354-358.

109. In hoc signo... *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 24 s. 371-373; nr 25 s. 287-390.

110. Wiec południowo-słowiańskich katolików. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 27 s. 418-421.

111. Owoce fanatyzmu i szczucia. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 27 s. 422-423.

112. W sprawie naszej sztuki kościelnej. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 28 s. 435--437.

113. Trzechletnia służba wojskowa we Francji a katolicy. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 30 s. 470-472.

114. Korzeniowski i Kraszewski. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 41 s. 642-647; nr 42 s. 658-663; nr 43 s. 674-678.

115. Co sądzić o mordzie rytualnym?

Prz. Katol. R. 51: 1913 nr 43 s. 675-680.

116. Przedmowa do: „Sternik". Spis książek wydanych przez Kat. Związek Kobiet Polskich. W. 1914 Druk. Polaka-Katolika 8° s. 1-5.

117. W zaklętym zamczysku. Powieść z lat dawnych. *Słowo* R. 1914 nr 12 i n. — Toż. Wyd. osobne. T. 1-2. W. 1925 Druk. Wł. Łazarskiego 8° t. 1 s. 300, nlb. 4; T. 2 s. 251, nlb. 5.

118. Sienkiewicz jako chrześcijanin *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 4: 1916 nr 12 s. 374-377.

119. Sprawa 181. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 2 s. 19-21. O procesie na Węgrzech o propagandę przeciwpaństwową i antykatolicką.

120. Jak zaradzić brakowi nabożeństw i kościołów w Warszawie. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 5 s. 65-67; nr 6 s. 85-87.

121. Nasza inteligencja a Kościół. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 7 s. 98-102.

122. Bankructwo radykalizmu. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 12 s. 179-180.

123. O masonerię. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 8 s. 114-118; nr 9 s. 132; nr 10 s. 147-149; nr 11 s. 161-165.

124. Po berlińskim zgorszeniu. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 13 s. 193-198.

125. Emancypacja Irlandii czy hegemonia Ulsteru? *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 16 s. 241-243.

126. Odkrycie istnienia masonerii. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 18 s. 274-278.

127. Zły humor zachowawców krakowskich. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 19 s. 289-293.

128. Sprzeczne prądy wśród katolików niemieckich. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 20 s. 305-309.

129. Koniec farsy albańskiej. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 22 s. 338-340.

130. Nacjonalizm, uniwersalizm, Kościół. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 23 s. 355-357; nr 24 s. 370-374; nr 25 s. 388-390.

131. Niebezpieczny posiew. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 27 s. 418-421.

132. Śp. Arcyksiążę Franciszek Ferdynand. *Prz. Katol.* R. 52 1914 nr 27 s. 421-424.

133. Czego potrzeba naszemu Kościołowi? *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 32 s. 503-504.

134. Przedmowa do: Moralne postawy życia narodowego. W. 1915 Druk. Polaka-Katolika 8° s. 1-9.

135. Między dwoma pontyfikatami. *Prz. Katol.* R. 53: 1915 nr 1 s. 1-3; nr 2 s. 9-11; nr 3 s. 17-19.

136. Wolność Stolicy św. a wojna. *Prz. Katol.* R. 53: 1915 nr 5 s. 33-34.

137. A Kościół? *Prz. Katol.* R. 53: 1915 nr 8 s. 57-58.

138. Antychryst. Opowieść z ostatnich dni świata. P. 1920 Druk i Księg. św. Wojciecha 16° s. 352. — Toż. East 1926 Trybuna Polska 16° s. 330.

139. Odradzająca się Polska w Świętym Kolegium. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 10: 1920 nr 1 s. 1-7.

140. Białe i czarne duchy. W. 1921 Druk. Gebethnera i Wolffa 16° s. nlb. 2, 180.

141. Z Polski do Rzymu. Pius XI. W. 1922 Druk. Gebethnera i Wolffa 16° s. 120, portr. 1.

142. Zły czar. Powieść. P. 1923 Druk. i Księg. św. Wojciecha 16° s. 362.

143. Dwie wilie. Nowela. *Kur. Pol.* R. 1919 nr 338.

144. Podstawy neoekonomii. W. 1924 Druk. „Rozwój" 8° s. 60.

145. Lewy pawilon. *Kur. Warsz.* R. 1925 nr 15. — Toż w osob. odb. W. 1925 Druk. Kuriera Warsz. 8° s. 13.

146. Hetmanik. Powieść kresowa. Rkps. Miejsce zdeponowania nie znane.

147. O śpiących rycerzach i czuwającym królu. Baśń. Rkps jak poz. 146.

148. Listy: Do J. I. Kraszewskiego z 1884. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6503 IV. — Do T. Wierzbowskiego z 1888. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1881 t. 9 — 12 listów do S. Tomkowicza z 1890-1893. Rkps. Bibl. PAN Kr., sygn. 1981. — Do M. Godlewskiego z ok. 1896. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7890 III. — 15 listów do B. W. Korotyńskiego z 1908-1912. Rkps BN., sygn. 7284. — Do M. Łempickiego z 1916. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6903/III. — Do Księgarni Gebethnera i Wolffa z 1920. Rkps BN., sygn. 7111. — 2 listy do Z. Sarneckiego. B. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6714 t. 2.

III.

LEWICKI K.: Gnatowski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 139-140, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 14 s. 86-90, tamże literatura. — Ponadto: A. SZLAGOWSKI: Mowa nad zwłokami śp. ks. prał. Jana Gnatowskiego. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 15: 1925 nr 9 s. 287-290.

Ks. Marian Banaszak

Gniadkowski Rafał Józef (1702-1758), paulin, autor tezy teologicznej. Urodził się w Krakowie jako syn mieszczan kazimierskich Andrzeja i Jadwigi Gawędzianki. Do zakonu paulinów wstąpił w 1717 r., profesję złożył 4 XII 1718 r., studiował w Krakowie i w Trnawie od 1722 r.

Był dyrektorem braci na Jasnej Górze i przeorem w nieznanym bliżej konwencie. Przez wiele lat pracował w Warszawie, gdzie zmarł 17 V 1758 r.

Gniadkowski opracował tezę o grzechu pierworodnym i uczynkowym w duchu ówczesnej nauki Kościoła.

I.

1. Confessio scholastica peccatorum speculative consideratorum sub feliccissimis auspiciis... Joannis Chrisostomi Koźbiałowicz... prioris generalis... peracta in publica... hospitum... et religioso... praeside Patre Caietano Gruszyński... Cracoviae 1722 Typis Jacobi Matyaskiewicz 2° k. nlb. 24. (Conclussiones ex tractatu de peccatis zaczynają się od s. nlb. 5).

III.

Rkps AJG., sygn. 77: Catalogus patrum, s. 128, 655; Rkps ASk., sygn. B 35: Tractatus theologicus de vitiis et peccatis, s. tylna drugiej okładki, o szczegółach studiów trnawskich.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Godebski Jan (1645-1691), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor wykładów teologii moralnej.

Do zakonu jezuitów wstąpił 14 VIII 1663 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1663-1665), następnie uczył gramatyki w Łomży (1665-1666) oraz retoryki w Reszlu (1666-1667). Studia filozoficzne przeszedł w Wilnie (1667-1670) i znowu nauczał syntaksy w Wilnie (1670-1671) oraz poetyki i retoryki w Pińsku (1671-1672). Studia teologiczne odbył w Rzymie (1672-1676) i tam w 1675 r. przyjął święcenia kapłańskie. W Nieświeżu był profesorem teologii moralnej i prefektem szkół (1676-1677), w Wilnie i Warszawie profesorem filozofii (1678-1683). W 1683 r. rozpoczął wykłady teologii scholastycznej w Warszawie, a w roku następnym przeniósł się do Wilna i wykładał teologię dogmatyczną (1684-1686) i prawo kanoniczne (1686-1687). W 1687 r. został wicerektorem Akademii Wileńskiej, a we wrześniu 1688 r. rektorem kolegium w Krożach. Zmarł w Warszawie 24 IX 1691 r.

I.

1. Tractatus moralis de iure et iustitia, iniuria et iniustitia continens pleniorem explicationem, 1676 ad 1677 Nesvisii dictatus. Rkps Bibl. Uniw. w Wil. dawna sygn. 2012 k. 420-512.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 893; T. 4. s. 1019; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 394, 423. — ARSJ.: Lit. 12-18 (katalogi trzyletnie z lat 1665-1690); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1664-1691); Lit. 62 f. 79 (nekrolog); ATJKr. rkps 1536 k. 254-255 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Godzimirski Gabriel (XVII w.), dominikanin, autor dysertacji dogmatycznej, tłumacz.

Nie znamy daty i miejsca urodzenia Godzimirskiego, ani imion jego rodziców. Śluby w zakonie dominikanów złożył 12 VI 1612 r. w Lublinie. Studia filozoficzno-teologiczne rozpoczął w Lublinie, a kontynuował je w latach 1617-1619 w dominikańskim studium generalnym w Krakowie. Uzyskawszy lektorat, objął w 1623 r. wykłady filozofii we Włodzimierzu. Inne szczegóły z życia nie są znane. W teologii propagował naukę św. Tomasza z Akwinu.

I.

1. Visio visionis deificae visa et revisa ad mentem Divi Thomae Doctoris Angelici proposita publicae visioni per... Zamosci 1616 excudebat Martinus Lenscius. 4° k. 14.

2. Przekł.: Historia krótko opisana o przenajświętszym i zbawiennym drzewie Krzyża Pańskiego... teraz świeżo z łacińskiego na polski język... przełożona. Kraków 1618 Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 12.

III.

BANDTKIE S.: Historia drukarń krakowskich. Kr. 1815 s. 328; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 1 s. 141; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo. T. 3 s. 96-97; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 165; Godzimirski Gabriel. W: *Podr. enc. Kośc.* T. 13/14 s. 218; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 262.

Ks. Józef Mandziuk

Godziszewski Jerzy (1581-1640), bernardyn, komentator Jana Duns Szkota.

Poza datą urodzenia (1581) brak wiadomości o jego pochodzeniu i młodości. Nie wiadomo także, kiedy wstąpił do zakonu bernardynów i kiedy przyjął święcenia kapłańskie. Od 1607 r. był kaznodzieją w kilku klasztorach, potem lektorem na studium zakonnym w Poznaniu, w latach 1614-1616 w Krakowie, w 1620 we Lwowie. Do zarządu prowincji zakonnej wszedł w 1617 r., a w 1626 został prowincjałem. Na stanowisku tym obronił prowincję przed komisarzem generalnym. A. Stroz-zim, usiłującym przekształcić konwenty bernardyńskie na reformackie. Po podziale zakonu w Polsce na prowincje w 1628 r. Godziszewski przeszedł do prowincji wielkopolskiej, w której dwukrotnie obierano go prowincjałem, 1628-1635-1637. Zabiegał o wewnętrzne odrodzenie zakonu i w tym celu dokonał kompilacji dotychczasowych konstytucji zakonnych. Po złożeniu prowincjalstwa objął urząd kaznodziei w Poznaniu, gdzie też zmarł 13 III 1640 r.

Godziszewski należy do najświatlejszych i najbardziej zasłużonych bernardynów XVII w. Uchodził za dobrego skotystę, jednakże swego komentarza do Sentencji Szkota nie opublikował.

I.

1. Commentarius super I et II librum Sententiarum [Joannis Duns Scoti]. T. 1-2. Powst. 1615-1616. Rkpsy Bibl. Czart. w Kr., sygn. 3669 i 3670.

II.

1. Kazanie na pogrzebie... Anny z Czarnkowa Przyjemskiej wojewodziny inowłocławskiej... odprawione w kościele koźmińskim dnia 22 stycznia roku Pańskiego 1629 przez... Poznań 1629 w Druk. Jana Wolraba 4° k. nlb. 3, s. 32.

2. Constitutiones provinciales. Rkps Bibl. Czart. w Kr., sygn. 1654. Kompilacja dokonana przez Godziszewskiego.

III.

SOKOŁOWSKI E.: Godziszewski Jerzy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 194-195, tamże literatura i źródła. — Ponadto: MURAWIEC W.: Bernardyni warszawscy. Dzieje klasztoru św. Anny w Warszawie 1454-1864. Kr. 1973 s. 101, 104, 121, 122, 145.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Golański Filip Nereusz (1753-1824), pijar, profesor Uniw. Wileńskiego, biblista.

Urodził się 30 VIII 1753 r. w woj. krakowskim. Kształcił się w Podolińcu na Spiszu. W 1769 r. wstąpił do zakonu pijarów i w 1771 r. złożył śluby zakonne. Następnie uczył w szkołach pijarskich w Międzyrzeczu, Złoczowie, Chełmnie, Piotrkowie i w Radziejowie. Od 1783 r. uczył w Collegium Nobilium w Warszawie i wygłaszał okolicznościowe mowy. Od 1787 r. wykładał literaturę łacińską i polską w Szkole Głównej Litewskiej jako zastępca profesora. W 1792 r. został profesorem zwyczajnym. Od 4 V-6 VII 1794 r. redagował Gazetę Narodową Wileńską.

Po reorganizacji Uniw. Wileńskiego został w 1803 r. mianowany profesorem Pisma św. na Wydziale Nauk Moralnych i Politycznych. Od r. szk. 1808/9 wykładał nadto homiletykę na Wydziale Literatury i Sztuk Wyzwolonych. W tym okresie wykładał również w wileńskim Seminarium Duchownym. Od 1803 r. należał do komitetu, mającego przygotować ustawy dla Seminarium Duchownego, potem był do 1823 r. członkiem Rady Seminarium. Od 1803 r. był również cenzorem książek. W 1812 r. przeszedł na emeryturę, nadal jednak pełnił szereg funkcji na Uniwersytecie. Wizytował podległe uczelni szkoły, w latach 1817--1819 był dziekanem Wydziału Literatury. Brał udział w posiedzeniach i wygłaszał odczyty oraz mowy ku czci zmarłych profesorów.

Zajmował się obok biblistyki popularyzacją wiedzy teologicznej, pedagogiką oraz sprawami językoznawczymi. M.in. przedstawił projekt reformy ortografii polskiej. Był również utalentowanym tłumaczem literatury klasycznej. Jako proboszcz kaplicy św. Kazimierza w katedrze wileńskiej wygłaszał okolicznościowe kazania, z których część wydał. Zmarł w Wilnie 26 I 1824 r.

I.

1. Nowy Testament. Ewangelia. Dzieje i Pisma Apostolskie w swoich wyjątkach, treści i wykładzie, ze stosunkiem Starego do Nowego Testamentu, do pacierza, dla każdego wieku i stanu chrześcijan przez... Wil. 1808 Druk. Księży Misjonarzy 8° s. nlb. 2, VI, 421, nlb. 2.

2. Pacierz wedle swego porządku w objęciu wielkiej treści nauki chrześcijańskiej, gdzie oraz o sposobie uczenia się i uczenia jej w szkołach dla pomocy nauczyciela religii jak i dalszych uczniów i dla rozwagi starszych. Przez... T. 1: Od znaku krzyża S. do IV artykułu składu Apostolskiego. Wil. 1808 Druk. Księży Misjonarzy 8° s. nlb. 2, 342; T. 2: Od artykułu V Składu Apostolskiego do ostatniego. Wil. 1808 Wyd. Księży Misjonarzy 8° s. nlb. 2, 343-631, nlb. 2.

3. Filozof i antyfilozof. Rozmowy w zarzutach i odpowiedziach dla dochodzenia i uznania prawdy. Przez... Wil. i W. 1811 Wyd. J. Zawadzki 8° s. nlb. 2, XI, nlb. 3, 196. Bez wymienienia nazwiska autora.

4. Rys Moyżeszowego prawodawstwa. W głosie Professora... na publicznej sesji Imperatorskiego Uniwersytetu 15 września 1804. Wil. 1815 Wyd. Księży Misjonarzy 16° s. 32.

5. Przekł.: F. J. P. ANCILLON: Stosunek pierwszego wynalazcy nowego świata do świętego wodza i prawodawcy ludu Bożego, czyli porównanie Kolumba z Mojżeszem. *Dz. Wil.* T. 3: 1816 s. 514--530; T. 4: 1816 s. 26-43.

6. O czytaniu biblii w teraźniejszych językach. *Dz. Wil.* T. 4: 1816 s. 400-411.

7. Zapisy w kronice domu pijarów. Wyd. L. CHMAJ: Historia domus Varsoviensis Scholarum Piarum. Wr. 1959 Ossolineum 8° s. 147-148, 150-151.

II.

1. Mowa przy obchodzie setnej rocznicy zwycięstwa pod Wiedniem. Do uczącej się młodzi w szkołach warszawskich XX. Scholarum Piarum. Miana przez... w tychże szkołach nauczyciela wymowy. Roku 1783. B. m. r. [1783] 4° nlb. k. 13. — Przedr. J. K. RADECKI: Z dziejów dawnej Polski. T. 2. P. 1843 16° s. 59-96.

2. Oratio pro instauratione studiorum in Collegio Regio Varsaviensi Scholarum Piarum habita a... Anno Dni 1783 4° k. nlb. 7. — Toż... habita Varsaviae 1784 8°. — Toż... habita Varsaviae 1785 8°.

3. Na szczęśliwy do Warszawy powrót Jego Królewskiej Mości Pana Miłościwego z prowincji litewskiej po sejmie grodzieńskim roku 1784 dnia 2 grudnia. B. m. 4°.

4. List Sandomierzanki do Podolanki. Kraków 1784 u Ignacego Grebla 8° k. nlb. 10. Autorstwo niepewne, najprawdopodobniej ks. F. SIARCZYŃSKIEGO, przypisywane także F. K. DMOCHOWSKIEMU.

5. Mowa przy dorocznym zaczęciu szkół warszawskich XX. Scholarum Piarum miana przez... 1784. B. m. r. [1784] 8° s. 31. — Toż. (Tekst skrócony). Z. FLORCZAK, L. PSZCZOŁOWSKA: Ludzie Oświecenia o języku i stylu. T. 2. W. 1958 s. 489-499.

6. Mowa przy dorocznym zaczęciu szkół warszawskich XX. Scholarum Piarum miana przez... 1786. B. m. r. [1786] 8° s. 16.

7. O wymowie i poezji. W. i Wil. 1786 8° s. 315. — Toż. Powtórne wydanie Nowemi uwagami pomnożone przez... Wil.

1788 Wyd. Księży Pijarów 8° s. 488 k. nlb. 3. — Toż... Edycja trzecia przez... Wil. 1808 8° s. nlb. 6, 590 (ostatnia strona mylnie podana jako 600). — Przedr. fragm. J. SZYDŁOWSKI: Przykłady stylu polskiego. T. 1. Wil. 1827 s. 147-149. — Przedr. fragm. Z. FLORCZAK, L. PSZCZOŁOWSKA: Ludzie oświecenia o języku i stylu. T. 1. W. 1958 s. 536-569.

8. Listy, memoriały i supliki. Z uwagami stosownemi przez autora o Wymowie i Poezji. Wil. 1788 Wyd. Księży Misjonarzy s. 366, nlb. 4. — Toż. 1804 Wyd. J. Zawadzki 8° s. 366, nlb. 4. — Przedr. fragm. Z. FLORCZAK, L. PSZCZOŁOWSKA: Ludzie Oświecenia o języku i stylu. T. 1. W. 1958 s. 569-572.

9. Leo Sapieha olim palatinus etc. Alexandro ... Sapieha supremo M.D.L. cancelario ... dum ... fasces Vilnae poneret sumptuque suo nuper Sapiehorum vitas in lisque primum Leonis publicam in lucem prodire fecisset. XVII Cal. Maii 1790. B. m. r. [1790] 4°.

10. Kazanie w dzień Ś. Kazimierza w katedrze wileńskiej miane przez... 4 marca 1790. Wilno 8° k. 21.

11. Mowa przed wykonaniem przysięgi od korpusu Wojska roku 1791. Wilno b. r. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

12. Red.: *Gazeta Narodowa Wileńska.* Od 4 V-6 VIII 1794.

13. Przekł.: PLUTARCH: Sławni ludzie i onych porównania. Dzieło historyczne, moralne i filozoficzne przekładania... T. 1-4. Wil. 1801-1805 Wyd. Księży Pijarów 16° t. 1 s. nlb. 6, 449; T. 2 s. nlb. 8, 475, nlb. 2; T. 3 s. nlb. 4, 481 (pod tyt.: Żywoty sławnych mężów); T. 4 s. nlb. 2, 538, nlb. 2. — Toż pod zm. tyt.: Żywoty sławnych mężów z dod. 3 żywotów w przeróbce Ignacego KRASICKIEGO. Ze wstępem i uwagami Tadeusza SINKI. Kr. 1920 Druk. Krakowska Spółka Wyd. 16° s. XXX, nlb. 2, 380, nlb. 1. — Toż. Kr. 1928 16° s. XXX, nlb. 2, 380, nlb. 1.

14. Allegorie starożytne w stosunku do I wieku Sławnych ludzi Plutarcha i czasów bohatyrsko-mitologicznych przez... Wil. 1801 Druk. Akademicka 16° s. nlb. 22, 311, nlb. 3.

15. Sesja publiczna Uniwersytetu i Akademii Wileńskiej w dzień uroczystego w Wilnie obchodu Koronacji Najjaśniejszego... Imperatora całej Rossji Aleksandra I. Wil. 1801 8° s. 47. Według ESTREICHERA zawiera odę autorstwa GOLAŃSKIEGO.

16. Mowa w dzień doroczny urodzin Jego Imperatorskiej Mości Aleksandra I przy ogłoszeniu wskazanych ustawami nagród dla celniejszych uczniów Imperatorskiego Uniwersytetu na publicznej sessji przez... miana 12 grudnia 1803. Wil. 1803 Druk. Uniwersytetu 8° s. nlb. 2, 44, nlb. 1.

17. Mowa ...o zakładzie i dalszym zroście Akademii Wileńskiej. Na publicznej sessji Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego po przeczytaniu aktu potwierdzenia dnia 17 czerwca 1803. Wil. 1803 Druk. Akademicka 8° s. nlb. 2, 74. — Toż pod zm. tyt.: Mowa... Professora literatury w Akademii Wileńskiej miana na posiedzeniu publicznem złożonem z okoliczności najłaskawszego potwierdzenia tejże Akademii przez Najjaśniejszego Imperatora i nadania jej nowych dobrodziejstw. W. 1803 Druk. Księży Pijarów 8° s. 40.

18. Kazanie podczas żałobnego nabożeństwa przy uroczystym przeniesieniu do wystawionego pomnika zwłok śp. Dawida Pilchowskiego biskupa echineńskiego... sede vacante administratora diecezji, miane w kościele świętego Stefana przy wielkim cmentarzu dnia 28 listopada 1804. Przez... Wilno 1805 Wyd. Księży Pijarów 8° s. 32.

19. Pamiątka Tomasza Husarzewskiego profesora historii powszechnej i krytyki Franciszka Smuglewicza... na publicznem posiedzeniu Imp. Uniwersytetu w Publicznej Bibliotece Akademickiej 15 września 1808. Wil. 1808 Druk. J. Zawadzki 16° s. 2 nlb. 66.

20. Kopia autentyczna pewnej konferencji pomiędzy dwoma pierwszymi z porządku rzeczy pospolitej literalnej kollegami... Zgodna z oryginałem. Pisał i podpisał... Wil. 1809 Wyd. Księży Misjonarzy 16° s. nlb. 2, 90, nlb. 1.

21. Katechizm czyli krótszy wykład pacierza, o początkach i zasadach wiary i moralności chrześcijańskiej, stosowny do tego, co pospolicie i najmłodsi chrześcijanie na pamięć umieją. Przez... Wil. 1809 Wyd. Księży Misjonarzy 8° s. nlb. 2, IV, 67, nlb. 1.

22. Literatka chińska dla literatek i literatów w Europie. Z niektórymi wiadomościami o Chinach i Chińczykach, z ich autorów, historii, myśli, zdań i prawideł, z niektóremi oraz ich przysłowiami, sposobem tłumaczenia się, i filozofią Konfucjusza. Wedle dokładniejszych pamiętników o Chinach. Przez... Wil. 1810 Wyd. J. Zawadzki 16° s. nlb. 2, 238. nlb. 3. Bez wymienienia nazwiska autora.

23. Kazanie na dzień świętego Kazimierza w katedrze wileńskiej. Przez... dnia 4 marca 1790. Wil. 1811 Wyd. Księży Misjonarzy 8° s. nlb. 26. Ostatnia strona mylnie oznaczona 76.

24. Materiał kaznodziejski dla pomo-

cy zbawiennego opowiadania słowa boskiego. Służyć mogący do kazań, nauk albo homilii na święta i szczególne uroczystości i niedziele całego roku. Z przyłączeniem oraz materiału do użycia kaznodziejskiego z niektórych miejsc Pisma św. W części też kazań lub ich wyjątków przez... Wil. 1813 Wyd. Księży Misjonarzy 8° s. nlb. 2, 22, nlb. 4, 564, nlb. 1.

25. Kazanie przy uroczystym obchodzie żałobnego nabożeństwa za duszę śp. Tadeusza Czackiego miana w kościele akademickim św. Jana 20 marca roku bieżącego przez... Wil. 1813 Wyd. Księży Misjonarzy 16° s. 40. — Toż. 1815.

26. Przymówienie się wysłużonego Professora... Na sessji Rady Imperatorskiego Uniwersytetu 1 kwietnia 1814. Wil. Wyd. Księży Misjonarzy 8° s. nlb. 8.

27. Kazanie na uroczystych egzekwiach w kościele akademickim św. Jana dnia 16 października 1815 ku pamiątce śp. Hieronima Hrabi Stroynowskiego, niegdy professora wysłużonego... zasłużonego rektora tego Uniwersytetu różnych uczonych Towarzystw członka... biskupa wileńskiego, kaw. Ord. S. Anny 1 kl., św. Stanisława... miane przez... Wil. 1815 Wyd. Księży Misjonarzy 12° s. 46.

28. Słownik języka polskiego przez M. Samuela Bogumiła LINDEGO. *Dz. Wil.* R. 1815 t. 2 s. 287, 318, 401-439, 526--573.

29. Treść dzieła o edukacji z porównania we 22 kantonach szwajcarskich i niektórych krajach niemieckich: ze wzorami tablic w oryginale do porównywania postrzeżeń: dla użytku tych, co by chcieli poznać teraźniejszy stan edukacji i instrukcji powszechnej w rozmaitych krajach europejskich. Wyciąg z zamiaru czyli rysu pisma bezimiennego autora pod tytułem „Esquisse d'un ouvrage sur l'education comparée dans les vingt deux Cantons de la Suisse..." *Bibl. Univers. Litter.* Nouv. Serie. Vol. 3: 1816. *Dz. Wil.* R. 1817 t. 5 s. 444-456. — Toż w osob. odb. Wil. 8° s. 13.

30. Głos... na posiedzeniu publicznem Uniwersytetu Imperatorskiego Wileńskiego dnia 15 września 1817 roku ku pamiątce zeszłego professora X. Józefa Mickiewicza. — *Dz. Wil.* R. 1817 t. 6 s. 409-425. — Toż w osob. odb. Wil. 8 s. 16.

31. Ostrzeżenie czytelnika Historii powszechnej J. M. SCHROEKA z niemieckiego po polsku we 3-ch tomikach 1813 i 1814 roku w Wilnie wydanej przekładania X. Pawła KOTOWSKIEGO S.P. *Mies. Połoc.* T. 2: 1818 s. 20-29.

32. Przekł.: J. B. BOSSUET: Kazania [niektóre] z edycji paryskiej r. 1808 nie tak wedle porządku czasów i uroczystości, jak każdego czasu do materiału kaznodziejskiego i zbudowania czytelnika przydatne. Przez jednego kapłana diecezji wileńskiej. Wil. 1821 Wyd. Księży Misjonarzy 8° s. VIII, 401, k. nlb. 4.

33. Rys polskiego słownika JP Linda po wyjściu całego dzieła na powszechny widok w Dzienniku Wileńskim r. 1815 w miesiącu wrześniu, październiku i listopadzie umieszczony. Teraz w jedno zebrany i przedrukowany. Wil. 1822 Wyd. A. Marcinkowski 16° s. nlb. 4, 211. Wydanie anonimowe.

34. Głos z 23 stycznia 1811 w sprawie obsadzenia katedry wymowy Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd.: L. UZIĘBŁO: Głos prof. Golańskiego i Euzebiusz Słowacki. Na powodzian. W: *Księga zbioru prac literackich i artystycznych.* W. 1904.

35. Listy: Do M. Molskiego z 25 V 1801. Wyd. T. WIERZBOWSKI: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 2. 1904 s. 149-150.

III.

CIECHANOWSKA Z.: Golański Filip. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 203-205, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 4 s. 475--478, tamże literatura. — Ponadto: PIETRASZKO S.: Golański Filip. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 95-96; KLIMOWICZ M.: Oświecenie. W. 1977 według indeksu; *Słownik literatury polskiego Oświecenia.* Praca zbior. pod red. T. KOSTRZEWICZOWEJ. Wr.-W. 1977 według indeksu.

Ks. Wincenty Myszor

Golemowski Jakub h. Poraj (1584-1650), jezuita, polemista.

Urodził się w Wielkopolsce w lipcu 1584 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 27 XI 1605 r. po ukończeniu studiów filozoficznych. Teologię studiował w Rzymie (1607-1611). Był profesorem filozofii we Lwowie (1612--1615) i Kaliszu (1615-1616), teologii w Poznaniu (1616-1619), Krakowie (od 1623) i znowu w Poznaniu (przynajmniej od 1626 do 1628). Zarządzał jako rektor kolegiami w Kaliszu (1629-1632), Poznaniu (1632-1635), Lwowie (1638-1643) i Krakowie (1644-1645, 1646-1647). Zmarł w Poznaniu 30 IX 1650 r.

I.

1. *Minister delirans seu colloquium* rhetorum Posnaniensium purgatorio, adversus Calviniani cuiusdam in Magno Ducatu Lithuaniae ministri... Habitum Posnaniae anno 1600. Colloquentibus nobilibus adolescentibus... Adamo Kaczkowski... Jacobo Golemowski... Posnaniae 1602 in Offic. Haer. J. Volrabi 8° s. 224--384.

2. Controversia de sacrarum usu et cultu imaginum. 1628. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3630 od k. 253-309.

3. In 1am 2ae S. Thomae Aquinatis... in Collegio Posnaniensi, 1618-1620. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 527.

4. In 2dam 2ae D. Thomae, De fide, spe et charitate... In Collegio Posnaniensi SJ, 1617-1618? Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 616.

II.

1. Wiersz. W: L. ROGERIUS: *Defensio* pro libris de purgatorio Roberti cardinalis Bellarmini a rhetoribus Posnaniensibus. Posnaniae 1602 in Offic. Haer. J. Volrabi 8° k. nlb. 8, s. 384. Dzieło poprzedzone wierszami retorów poznańskich, m. in. GOLEMOWSKIEGO.

2. List do A. Zborowskiego z 1640 r. Rkps ATJKr., sygn. 834 s. 27.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 1545; Golemowski Jakub. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 226; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 219, 242, 250, 657; T. 4 s. 122. — ARSJ. Pol. 8-12 (katalogi trzyletnie z lat 1622--1649); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1611-1650); Pol. 68 f. 463 (nekrolog); Biblioteka Czartoryskich w Krakowie; rkps 1266 s. 58 (biogram).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Golian Zygmunt, krypt.: ks. Z.G., X.Z.G., (1826-1885), prałat, profesor Akademii Duchownej w Warszawie i Uniwersytetu Jagiellońskiego, dogmatyk.

Urodził się 10 VII 1824 r. w Krakowie, był synem Pawła i Kunegundy z Pruchnickich. Po ukończeniu gimnazjum św. Anny i studiów teologicznych w Krakowie przyjął w 1849 r. święcenia kapłańskie. Następnie studiował w Lowanium i w Rzymie, gdzie uzyskał doktorat teologii. Od młodości okazywał duży talent kaznodziejski, toteż po wikariatach w parafii św. Floriana i WW. Świętych w Krakowie został kaznodzieją katedralnym. Rzymska Kongregacja Propagandy Wiary przyznała mu w 1856 r. tytuł misjonarza apostolskiego. Golian rozwijał w Krakowie działalność publicystyczną. W 1857 r. został członkiem krakowskiego Towarzystwa Naukowego. W roku następnym wstąpił do zakonu dominikanów, lecz już z nowicjatu wystąpił. W kazaniach i wydawanych broszurach bronił świeckiej władzy papieża, m.in. przeciw ks. Walerianowi Serwatowskiemu, i ułożył adres krakowskich katolików do Piusa IX. Z wdzięczności rzymska Accademia dei Quiriti przyjęła go w 1862 r. na swego członka.

W tymże 1862 r. arcybp Zygmunt Szczęsny Feliński zaprosił Goliana na profesora teologii fundamentalnej w warszawskiej Akademii Duchownej, w której po wyjeździe z Warszawy ks. Juliana Felińskiego objął ponadto wykłady dogmatyki szczegółowej. Wykładał do końca istnienia Akademii i trzymał się — jeden z pierwszych w Polsce — lowańskiego kierunku neoscholastycznego. Równocześnie prowadził w Warszawie aktywną działalność kaznodziejską. Związany z domem margrabiego Wielopolskiego występował z ambony w czasie powstania styczniowego przeciw powstaniu, czym ściągnął na siebie nienawiść powstańców.

Wróciwszy do Krakowa, został w 1868 r. administratorem parafii św. Floriana. W czasie trwania Soboru Watykańskiego I bronił w kazaniach i prasie dogmatu nieomylności papieskiej oraz redagował wraz

z jezuitami „Tygodnik Soborowy". Ostro zwalczał też krakowskich sympatyków ks. Döllingera i starokatolików, a w czasie procesu Waryńskiego także socjalistów. W latach 1872-1880 był administratorem parafii mariackiej w Krakowie, a zarazem pracował w miejscowym konsystorzu, Rząd wiedeński uporczywie odrzucał kandydaturę Goliana na to infułackie probostwo. Pomagając Teresie Ewie Potockiej w organizowaniu zgromadzenia zakonnego Matki Bożej Miłosierdzia (tzw. magdalenek), został oficjalnym jego opiekunem i spowiednikiem. Bronił wytrwale bpa Antoniego Gałeckiego, krakowskiego wikariusza apostolskiego, przed atakami opozycji z posłami ks. Ruczką i Weiglem na czele. Przez 2 lata wykładał filozofię na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wreszcie w 1881 r. otrzymał probostwo w Wieliczce. Pap. Leon XIII odznaczył go prałaturą domową. Proponowanej przez bpa Albina Dunajewskiego kanonii katedralnej nie przyjął. W Wieliczce gruntownie odnowił kościół parafialny. Zaciągnięte na ten cel długi spłaciło miasto po śmierci Goliana. Zmarł 21 II 1885 r. pochowany na koszt magistratu m. Wieliczki. W kościele mariackim w Krakowie postawiono mu nagrobek.

I.

1. Czy niesłuszną jest wiara katolicka w Niepokalane Poczęcie Najświętszej Marii Panny, jak to utrzymuje Zwiastun Ewangeliczny? *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 52 s. 817-827; R. (2): 1864 nr 2 s. 17--22, nr 3 s. 37-43; nr 6 s. 85-92; nr 8 s. 115-123; nr 9 s. 133-140; nr 14 s. 213-223.

2. Czyn ludzki wobec teologii moralnej. Rzecz czytana na uroczystym akcie zakończenia roku naukowego 1864/65 w Akademii Duchownej. *Prz. Katol.* R. [3]: 1865 nr 32 s. 497-504; nr 33 s. 513-519.

3. Wyd.: J. TAULER: Ustawy duchowne, dzieło z XIV wieku. Tłum. polskie przejrzał i wyd... Kr. 1852 16° s. 408.

4. Moderantyzm. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 321-357. — Toż. w osob. odb. pt. Moderanci wobec Kościoła, narodu i dziejowej przeszłości przez... Lw. 1871 Red. Prz. Lwow., Druk. K. Budweiser 8° s. nlb. 2, 37.

5. O metodzie scholastycznej w zastosowaniu jej do dogmatycznej teologii, jej geneza, rozwijanie i dojrzałość. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 119-127, 273-279; T. 2 s. 228-234, 299-304, 360-371.

6. O sztukach pięknych wobec Ewangelii. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 437--448; 493-503, 560-573; T. 8 s. 461-470, 561-576; T. 9 s. 17-26, 100-107. Toż w osob. odb. pt. Sztuka wobec Ewangelii. Kr. 1875 Wł. Miłkowski, Drukarnia Lud. we Lwowie 8° s. nlb. 4, 76.

7. Śp. ks. biskup Wołonczewski. *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 12 s. 189-194.

8. Praelectiones theologiae generalis... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 259 k. 181, spisał student J. H. Jaworski.

II.

1. Hieronim Savonarola i Florencja w drugiej połowie XV wieku. *Prz. Pozn.* R. 10: 1854 t. 18 s. 15-40.

2. Przekł.: Św. KATARZYNA Genueńska: Pociecha dla dusz chrześcijańskich czyli nabożeństwo zaduszne, poprzedzone traktatem o czyścu. Kr. 1854 W. Wielogłowski 16° s. XVII, nlb. 1, 174.

3. O dziennikarstwie w stosunku do Kościoła. *Czas.* Dod. mies. R. 1: 1856 t. 1 s. 299-322.

4. O najznakomitszych tegoczesnych mówcach religijnych. *Czas.* Dod. mies. R. 1: 1856 t. 2 s. 64-141; T. 4 s. 21-72, 306--359.

5. Pismo zbiorowe przez X. Waleriana Serwatowskiego... i Walerego Wielogłowskiego czyli część literacka kalendarza dla rodzin katolickich na rok 1856. Kr. 1856 Wyd. Dzieł Katol., Nauk. i Roln. 8° s. 149, nlb. 2.

6. Przekł.: Dante ALIGHIERI: Ostatnia pieśń pierwszej części poematu „La Commedia" pod tytułem Piekło. *Czas.* Dod. mies. R. 1: 1856 t. 1 s. 712-717.

7. Przekł.: G. VENTURA de RAULICA: Niewiasty ewangeliczne. Homilie... Kr. 1856-1858 W. Wielogłowski 12° s. 651. — Wyd. 2. Kr. 1871.

8. Kazania niedzielne, świętalne, passyjne i majowe. Kr. 1858 Wyd. Dzieł Katol., Nauk. i Roln., Druk. J. Czech 4° s. nlb. 8, 612, IV. — Wyd. 2 powiększone. Kr. 1886 W. Głowacki, Druk. Czasu 8° s. nlb. 2, 632.

9. Słowo w ruinach kościoła św. Trójcy z okoliczności święcenia pierwszego kamienia pod nowe filary tegoż kościoła

powiedziane przez... dnia 26 kwietnia 1858. Kr. 1858 Druk. K. Budweiser 8° s. 11, k. nlb. 3.

10. Kazanie miane w r. 1857 w Krakowie w kościele dominikańskim przez... na otwarcie sześćsetletniego jubileuszu św. Jacka. *Prz. Pozn.* R. 15: 1859 t. 27 s. 148--157.

11. Kazanie na pogrzebie śp. Elżbiety z hrabiów Wielopolskich hrabiny Wielopolskiej miane w kościele OO. Reformatów krakowskich przez... Kr. 1859 Myszkowski, Druk. Uniw. 8° s. nlb. 2, 17.

12. Słowo o prawdziwym zjednoczeniu miane na zakończenie nabożeństwa majowego w kościele św. Piotra w Krakowie 1860 r. przez... Kr. 1860 J. Wildt, Druk. J. Wywiałkowski 8° s. 41.

13. Baczność katolicy! Kr. 1860 8° s. 46. — Wyd. 2 popr. i pomn. pt. Baczność katolicy! i Słowo o prawdziwym zjednoczeniu. Dwie broszury w sprawie papieskiej przez... Kr. 1861 Druk. J. Wywiałkowski 8° s. nlb. 4, 74.

14. Adres do Ojca Świętego papieża Piusa IX przez katolików diecezji krakowskiej z upoważnienia władzy duchownej podpisywany w kościołach parafialnych krakowskich. Kr. 1860 Druk. J. Wywiałkowski 2° k. nlb. 1. — Toż bez tyt. Incipit: „Ojcze Święty"... Kr. 1860 2° k. nlb. 1.

15. Modlitwy za Ojca św. Kr. 1860 Druk. J. Wywiałkowski 8° s. 4.

16. Kazanie na pogrzebie śp. Heleny z Turnów Jenerałowej Dembińskiej miane w kościele OO. Kapucynów krakowskich przez... Kr. 1860 Druk. J. Wildt 8° s. 15.

17. Nieprzyjaciele sprawy papieskiej w Polsce stawieni wobec prawdy dziejowej. Rozbiór broszury pt. Papież i Polska. Kr. 1860 Druk. J. Wildt 8° s. 114, VI. — (Nakł. skonfiskowany) Kr. 1860 Druk. Friedleina 8° s. nlb. 4, 164.

18. Wyd.: Prokop LESZCZYŃSKI: Kilka słów o doczesnej władzy papieża. Upominek dla katolików. Wydał... Kr. 1860 Druk. Czasu 8° s. 83, k. 2.

19. Adres katolików krakowskich i skarżąca go protestacja. Kr. 1861 Wyd. Dzieł Katol., Nauk. i Roln., Druk. K. Budweiser 8° s. nlb. 2, 75, nlb. 3.

20. List do *Przeglądu Powszechnego* lwowskiego w sprawie księdza Serwatowskiego. Kr. 1861 K. Budweiser i Sp., J. Wielogłowski 8° s. 14.

21. Słowo o Rozmyślaniach Chaignon'a i o rozmyślaniu. *Prz. katol.* R. 6: 1868 nr 32 s. 497-503; nr 33 s. 513-519; nr 34 s. 529-535.

22. Kazanie miane na pogrzebie śp. Antoniego Zygmunta Helcla założyciela Stowarzyszenia Warowni Krzyża w dniu 2 kwietnia 1870 r. w kościele karmelitanek na Wesołej przez... *Warownia Krzyża.* R. 1870 nr 1/2 s. 28-65. — Toż. w osob. odb. Kr. 1888 A. Z. Helclowa, Druk Czasu 8° s. 39.

23. Red.: *Tygodnik Soborowy.* R. 1: 1870 nr 1-26. (Czasop. wychodziło w Krakowie, ostatni nr 26).

24. Wobec wypadków krakowskich. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 623-630. — Toż w osob. odb. pt. Do historii wypadków krakowskich w maju 1871 r. Lw. 1871 Druk. K. Budweiser 8° s. 12.

25. Przymusowe szkoły ludowe wobec liberałów. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 2 s. 481-500. — Toż w osob. odb. pt. Przymusowe szkoły ludowe. Wniosek na sejmie p. Leona Chrzanowskiego. Czas i Dziennik Poznański przez... Lw. 1871 Seyfarth, Czajkowski, Druk. K. Budweiser 8° s. 22.

26. Kazania. T. 1-2. Kr. 1871-1872 Wyd. Dzieł. Katol. J. Jaworski 8° T. 1: 1887 s. 267, nlb. 1; T. 2: 1872 s. nlb. 2, 276.

27. Liberalizm wiedeński na wszechnicy krakowskiej. *Prz. lwow.* R. 1: 1871 t. 2 s. 112-131. — Toż w osob. odb. Lw. 1871 Prz. Lwow., Druk. K. Budweiser 8° s. 20.

28. Stanowisko *Przeglądu* do dziennikarstwa polskiego. (1) Mianowicie ze względu na sprawy religii. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 35-51; (2) *Gaz. Nar.* Tamże, s. 89-99; (3) Cele *Gazety Narodowej* i drogi jakimi do nich zmierza. Tamże, s. 141-149; (4) Schizmatyckie dążności *Gazety Narodowej.* Tamże, s. 228-249.

29. Korespondencje *Przeglądu. Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 2 s. 502-503.

30. Stanowisko arcybiskupa gnieźnieńskiego wobec wojny wydanej Kościołowi w Niemczech. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 526-534.

31. W sprawie dyplomatu doktorskiego protegowanej przez liberalne dzienniki osobistości. *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 10 s. 321-329.

32. Ostatni bohaterowie Judei. *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 11 s. 355-363, 577-584, 641-650; T. 12 s. 160-188, 207-223. — Toż w osob. odb. Lw. 1876 ks. E. Podolski 8° s. nlb. 4, 55, nlb. 3.

33. Kazanie na pogrzebie śp. Maurycego Manna dnia 15 listopada 1876 r. *Czas.* R. 1876 nr 265, Dod., s. 1-4. — Toż w osob. odb. Kr. 1876 Druk. Czasu 8° s. 37. — Toż. W: TARNOWSKI S.: Mowy na pogrzebie śp. Maurycego Manna dnia 15 listopada 1876 r. Kr. 1876 Red. Czasu s. 3-37.

34. Mowa... miana w kościele NMP dnia 21 marca na pogrzebie śp. Aleksandra Kuntza. *Czas.* R. 1876 nr 68; nr 69;

nr 70. — Toż w osob. odb. w postaci dodatku do *Prz. Lwow.* R. 6: 1874 t. 14 s. 29. — Toż. Lw. 1876 E. Podolski, Druk. Lud. 8° s. 29, nlb. 1. — Toż pt. Mowa o patriotyzmie chrześcijańskim. Kr. 1876 Red. Czasu 8° s. 53, nlb. 1.

35. List otwarty do księdza Ruczki deputowanego do Rady Państwa plebana z diecezji tarnowskiej napisał... Kr. 1878 Nakł. aut., Druk. Wł. L. Anczyc i Sp. 8° s. 58. — Toż w j. franc. pt. Lettre à monsieur l'abbé Ruczka député au Conceil d'Etat curé du diocése du Tarnow par... Cracovie 1878 Nakł. aut., Druk. Wł. L. Anczyc i Sp. 8° s. 66.

36. Prof. Adam Prażmowski. *Kron. Rodz.* Ser. 4. T. 13: 1885 s. 160.

37. Miesiąc Marii zawierający Msze święte na wszystkie dni mają oraz rozmyślania na każdy dzień z zapisków czynionych podczas konferencji majowych śp... przez A. D. Lw. 1887 Księg. K. Łukaszewicza, Druk. Gaz. Nar. 32° s. nlb. 2, 201, nlb. 7, 175, nlb. 4 — Wyd. 2. Kr. 1893 A. Jerzmanowska, S. A. Krzyżanowski, Druk. Czasu 32° s. nlb. 8, 357. — Wyd. 3 pod zm. tyt. Rozmyślania na każdy dzień maja. Zapiski z konferencji majowych. Dano najwyborowsze modlitwy i pieśni do Matki Najświętszej. Kr. 1931 16° s. 216.

38. Kazania niedzielne i świąteczne... Wyd. pośmiertelne staraniem ks. Zdzisława BARTKIEWICZA. T. 1 z portretem i życiorysem autora. Kr. 1888 Księg. J. K. Żupańskiego i K. J. Heumanna, Druk. Wł. L. Anczyc i Sp. 8° s. XLI, nlb. 1, 483. nlb. 1, IV, tabl. 1. — Wyd. 2. Kr. 1897 8° s. LXI, nlb. 1, 483, nlb. 1, IV, tabl. 1.

39. Pieśń Debory. Parafraza białym wierszem przez śp... *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 19 s. 149-156.

40. Prospekt na zbiorowe wydanie kazań... Kr. 1888 J. K. Żupański i K. J. Heumann, Druk. Wł. L. Anczyc i Sp. 8° s. 19.

41. Korespondencja... listów do J. N. Kr. 1890 Księg. S. A. Krzyżanowskiego, Druk. W. Korneckiego 8° s. II, 364, XI. — Wyd. 2 pt. Listy. Seria 1. Z listów do J.N. Kr. 1899 8° s. nlb. 2, II, 364, XI. — Wyd. cenzurowane pt. Listy duchowne wiernie odpisane z oryginałów za zezwoleniem osób, do których były pisane. Kr. 1899 Spół. Wydawn. Pol., Druk. Czasu 8° s. nlb. 2, 313, nlb. 1, XIX. — Wyd. nowe. Kr. 1901 16° s. 313, XIX.

42. Szkic kazalny na uroczystość Bożego Narodzenia. O łaskawości Chrystusa Pana, jaką nam okazał w narodzeniu swoim. Przez... *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. 3 s. 674-680.

43. Szkic kazalny na uroczystość św. Szczepana. O człowieku dobrej woli przez... Z rękopisu dotąd niedrukowanego opracował i wydał ks. M. N[OWODWORSKI]. *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. 4 s. 243-250.

44. Sto rozmyślań o Przenajświętszym Sakramencie na tle Pisma świętego. Kr. [1924] 16° s. 207. — Wyd. 2. Kr. [1928] 16° s. 207.

III.

GROBLICKI J.: Golian Zygmunt. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 219-220, tamże literatura; *Nowy Korbut*, T. 7 s. 395-397, tamże literatura. — Ponadto: [Ks. Z. Golian u papieża]. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 6 s. 770; Golian Zygmunt. W: *Enc. kośc.* T. 6 s. 275; Ks. Zygmunt Golian. *Kron. Rodz.* Ser. 4. T. 13: 1885 s. 160; Śp. ksiądz Zygmunt Golian. *Bies. Liter.* T. 19: 1885 nr 479 s. 159; Ksiądz Zygmunt Golian. *Tyg. Powsz.* R. 9: 1885 nr 9 s. 143; Śp. ksiądz Zygmunt Golian. *Bibl. Warsz.* R. [45]: 1885 t. 1 s. 489-490; N[OWODWORSKI] M.: Śp. ksiądz Zygmunt Golian. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 10 s. 145-146; Śp. ks. dr Zygmunt Golian. *Prz. Kośc.* R. 6: 1885 nr 36 s. 294-295; nr 49 s. 406; MIŁKOWSKI W.: Ks. Zygmunt Golian. *Ognisko Dom.* R. 2: 1885 nr 34 s. 150-152; „Dobry pasterz". Śp. ks. prałat Zygmunt Golian. *Warta.* R. 12: 1885 nr 559 s. 5185-5186; Śp. ks. Zygmunt Golian. *Rola.* R. 3: 1885 nr 9 s. 106; NASSALSKI M.: Kilka uwag o kazaniach śp. ks. Zygmunta Goliana. *Homiletyka.* R. 2: 1899 s. 672-674; STANEK W: Praca kaznodziejska ks. Z. Goliana. Na podstawie jego listów do J. N. *Prz. Homilet.* R. 13: 1935 s. 125-131; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński. 1822-1895. W. 1975 według indeksu; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 116, 139-140; BRZOZOWSKI T.: Teologia kaznodziejstwa. Tamże. T. 3 cz. 2 s. 108.

Ryszard Żmuda

Golichowski Norbert Adam, krypt. Ks. N. G. (1848-1921), bernardyn, historyk Kościoła.

Urodzony 9 XII 1848 r. we Lwowie był synem drobnego kupca Marcina i Marii Jaruszewskiej, 1-voto Sołtykiewiczowej. Do szkoły elementarnej i do gimnazjum uczęszczał we Lwowie. W 1869 r. wstąpił Go-

lichowski do zakonu bernardynów i po odbyciu nowicjatu w Leżajsku uczył się teologii na studium zakonnym we Lwowie oraz przez 1 rok w seminarium duchownym w Tarnowie. Tam też przyjął w 1873 r. święcenia kapłańskie. Do 1887 r. przebywał w klasztorze lwowskim, pełniąc kolejno obowiązki wikariusza i katechety, potem administratora parafii, w latach 1882-1885 prowincjała, wreszcie przełożonego klasztoru. Złożył też w tym czasie egzamin konkursowy na wykładowcę i uczył teologii pastoralnej na lwowskim międzyzakonnym studium teologicznym (mieściło się w klasztorze bernardynów).

Od 1887-1894 r. pracował Golichowski przy sanktuariach zakonu w Ziemi Św., gdzie też przez jedno trzechlecie należał jako dyskret do zarządu tamtejszej kustodii. Z Palestyny nadsyłał korespondencje do polskich czasopism. Wróciwszy do kraju, objął ponownie administrację parafii przy lwowskim klasztorze, a po śmierci prowincjała A. Gargulińskiego został wybrany tymczasowym rządcą zakonnej prowincji jako jej wikariusz. Po złożeniu w 1897 r. wikariatu prowincji był do 1899 r. gwardianem klasztoru w Krakowie. W latach 1902-1912 wykładał teologię moralną i pastoralną na lwowskim studium zakonnym. Ostatnie lata życia spędził w klasztorze w Leżajsku i tam zmarł 21 V 1921 r., pochowany na klasztornym cmentarzu.

Golichowski położył duże zasługi dla galicyjskiej prowincji bernardynów. Jako prowincjał przywrócił po klasztorach zanikłe w okresie józefinizmu życie wspólne i pracował nad podniesieniem obserwy zakonnej. Całe życie szerzył, głównie swymi pismami, kult błogosławionych bernardynów, zabiegał też o zabezpieczenie i kompletowanie zbiorów bibliotecznych i archiwalnych po klasztorach. Drukowane prace Golichowskiego mają charakter popularny, jednakże niektóre z nich, oparte na źródłach, posiadają wartość naukową.

I.

1. Żywot bł. Jana z Dukli. Lw. 1878 Druk. Ludowa 16° s. 71, nlb. 1.

2. Udzielanie Komunii św. Rusinom. *Bonus Pastor.* R. 2: 1878 nr 12 s. 93.

3. Kilka uwag o sakramencie małżeństwa ze stanowiska pasterskiego i o tak zwanej mszy pro sponsis. *Bonus Pastor.* R. 2: 1878 nr 16 s. 128-129.

4. X. Dr Józef Krukowski i jego replika umieszczona w nrze 12 „Boni Pastoris" 1880. Lw. 1880 Druk. K. Budweisera 16° s. 15.

5. O. Samuel Piasecki z zakonu OO. Bernardynów. Wspomnienie pośmiertne. *Wiad. Kośc.* (Lwów). R. 8: 1880 nr 20 s. 155-156.

6. Kwestie w sprawie ślubów małżeńskich. *Bonus Pastor.* R. 5: 1881 nr 21 s. 168-169.

7. O jurysdykcji spowiedników papieskich. *Dobry Pasterz.* R. 1: 1883 s. 130--132, 141-142.

8. O. Leon Trusiewicz. Wspomnienie pośmiertne. Lw. 1885 OO. Bernardyni 8° s. 12.

9. Wykład o papieżu i świętopietrzu. Lw. 1887 Druk. M. D. Starzyńskiej 8° s. 49, nlb. 2.

10. Droga krzyżowa w świetle historii. *Tyg. Katol.* R. 2: 1892 s. 361-362, 370-371.

11. Rec.: LUCIUS Lector: Le Conclave. Paris 1894. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 23 s. 238.

12. Upominek dla... zakonnej braci OO. Bernardynów w Galicji i W. Ks. Krakowskim. Cz. 1: Szereg prowincjałów i wykaz wypadków znaczniejszych. Cz. 2: Szereg lektorów zestawionych w chronologicznym i alfabetycznym porządku. Lw. 1895 OO. Bernardyni 8° s. 44; 66, Cz. 3: Uzupełnienia. Lw. 1896 8° s. 68. — Toż rozszerz. pod zm. tyt.: Przed nową epoką. Materiały do historii OO. Bernardynów w Polsce. Kr. 1899 Nakł. Redakcji „Głosu św. Antoniego z Padwy" 8° s. 444.

13. Historia et catalogus observantis Provinciae Ordinis Minorum... vulgo Bernardinorum... ad annum 1896. Leopoli 1895 Typis Eduardi Winiarz 16° s. 71. nlb. 1.

14. Bł. Szymon z Lipnicy. Żywot, papamiątki i nabożeństwo. Kr. 1898 OO.

Bernardyni 8° s. nlb. 2, 72, nlb. 1. — Toż uzup. ks. Tomasz SIEMEK. Kr. 1904 Druk. Związkowa 16° s. 108, nlb. 2.

15. Bł. Władysław z Gielniowa. Kr. 1899 OO. Bernardyni 8° s. 52.

16. Rafał z Proszowic zakonu OO. Bernardynów czczony w Warcie. Kr. 1899 Red. „Głosu św. Antoniego z Padwy" 16° s. 25. — Toż. Kalisz 1904 Druk. A. Czerwińskiego 8° s. 23.

17. Rec.: M. SIENIATYCKI: Wniebowzięcie N. Marii Panny. Studium teologiczne. Lw. 1904. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 nr 43 s. 374-375.

18. Bł. Jan z Dukli. Lw. 1909 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. 224.

18. Kościół OO. Bernardynów we Lwowie. Lw. 1911 OO. Bernardyni 8° s. 128, nlb. 6.

20. Pamiętnik... od r. 1873 spisany z dawnych zapisków w r. 1915 w klasztorze rzeszowskim, a następnie leżajskim. Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-89, k. 1-201.

21. Pamiętnik z czasu wojny między Austrią, Prusami a Rosją w r. 1914, 1915, 1916, 1917 oraz inne zapiski. Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-90, k. 1-74, s. 75-115.

22. Autobiografia... napisana dla jego przyjaciół Bolesławów Eulenfeldów. Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-91, s. 1-66.

23. Statystyczne opracowanie stanu zakonu Braci Mniejszych (Bernardynów) za lata 1918-1920 przez...; Zapiski biograficzne o bernardynach XIX i początku XX w. oraz zapiski o klasztorach przez... Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-92, s. 130, 296.

24. Palestyna czyli pokłosie zebrane z różnych autorów i własne spostrzeżenia. Napisał... misjonarz apostolski w Ziemi św. T. 1-2. Rkpsy Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-93, k. 248; Sygn. RGP-k-94, k. 181.

25. Praktyczne uwagi o prowadzeniu kancelarii parafialnej napisane w formie wykładów przez... Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-95, s. 109.

26. Zapiski. (Notatki z Palestyny; Podróż do Włoch w r. 1895; Materiały do historii Bernardynów w Polsce). Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-96, s. 322.

II.

1. Żywot bł. Małgorzaty Marii Alacoque... oraz nabożeństwo czerwcowe. Lw. 1879 Druk. Ludowa 16° s. 72.

2. Pamiątka uroczystości 400-letniej rocznicy śmierci bł. Jana z Dukli zakonu OO. Bernardynów odbytej we Lwowie i w innych klasztornych kościołach r. 1884. Lw. 1886 8° s. 88, XXIV.

3. Ceremoniał Trzeciego Zakonu św. Franciszka z Asyżu aprobowany przez św. Kongregację Obrzędów dekretem z d. 18 czerwca 1883. Lw. 1884. — Toż. Wyd. 2 pomn. Lw. 1894 Druk. K. Budweisera 16° s. 144.

4. Jubileusz nadzwyczajny nadany przez ojca św. Leona XIII na rok 1886. Lw. 1886 Druk. Pillera 8° s. 02. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1886 Red. „Wiadomości Katolickich".

6. Dziewięciodniowe nabożeństwo ku czci bł. Jana Duklanina. Lw. 1887 Nakł. OO. Bernardynów 16°.

7. Nowenna do bł. Jana z Dukli doświadczonego opiekuna w różnych przypadkach i potrzebach. Lw. 1887 Druk. „Gazety Narodowej" 16° s. 67.

8. Msza św. ku czci bł. Jana z Dukli. Lw. b. r. — Toż pod zm. tyt. i anonimowo: Sposób słuchania Mszy św. na cześć bł. Jana z Dukli oraz modlitwy. Wyd. 2. Lw. 1894 Nakł. OO. Bernardynów.

9. Incoronatio B. Mariae Virginis in conventu Montis Calvariae Obs[ervantis] Prov[inciae] Galicianae. *Acta Ord. Min.* R. 6: 1887 s. 154-156.

10. Z Palestyny. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 22 s. 140-148.

11. Z Palestyny. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 27 s. 141-145.

12. Wspomnienia z wycieczki: El-Bire, Betel i Anatot. *Tyg. Katol.* R. 1: 1891 s. 325-326.

13. Wspomnienie z wycieczki do Emaus i Nebi Samnil. *Tyg. Katol.* R. 1: 1891 s. 397-398, 405-406.

14. Z wycieczki po Ziemi Świętej. Herodium, Tekna, Ławra św. Charitona. *Typ. Katol.* R. 2: 1892 s. 76-77.

15. Z Ziemi Świętej. Szlachta, lud i polskie pamiątki w Palestynie. *Tyg. Katol.* R. 2: 1892 s. 108-109, 114-115.

16. Wybór papieża. *Tyg. Katol.* R. 2: 1892 s. 124-125.

17. Jerozolima czy Nazaret? Sprawozdanie o narodzeniu N. Marii Panny. *Tyg. Katol.* R. 2: 1892 s. 130-131.

18. Z Ziemi Świętej. Polscy rycerze Grobu Pańskiego. *Tyg. Katol.* R. 2: 1892 s. 179-180.

19. Miasto Judzkie i jego okolice. *Tyg. Katol.* R. 2: 1892 s. 247-348.

20. Zbrodnia w Betlejemie. *Krakus.* R. 3: 1893 nr 47 s. 6.

21. Z wycieczki do Aleksandrii. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 1 s. 3-5.

22. Ucieczka Najśw. Rodziny do Egiptu. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 s. 9-10.

23. Zakończenie kongregacji general-

nej zakonu św. Franciszka od obserwy. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1894 nr 24 s. 231-232.

24. Przekł.: Pobożne stowarzyszenie ku czci św. Antoniego Padewskiego kanonicznie zaprowadzone... we wszystkich klasztorach OO. Bernardynów w Galicji. Kr. 1895 W. L. Anczyc i Sp. 8° s. 13, nlb. 3. — Toż. Wyd. 4 (pomyłka w numeracji). Lw. 1897 Druk. Związkowa 16° s. 15. — Toż. Wyd. 5. Kr. 1899 OO. Bernardyni 16° s. 16. — Toż. Wyd. 6. Lw. 1903 Red. „Dzwonka Trzeciego Zakonu" 16° s. 16. — Toż. Wyd. 9. Kr. 1919. Red. „Dzwonka Trzeciego Zakonu" 16° s. 16.

25. W kwestii społecznej. Kr. 1896 OO. Bernardyni 8° s. 21.

26. Ziemia Święta. Przewodnik po Palestynie. Lw. 1896 Prow. OO. Bernardynów 8° s. 609, 5.

27. Pobożne stowarzyszenie ustawicznej Drogi Krzyżowej. Kr. 1896 OO. Bernardyni 8° s. 105.

28. Odczyt o Ziemi św. miany w Czytelni Katolickiej we Lwowie. Kr. 1896 OO. Bernardyni 8° s. 34.

29. Pamiątka pierwszej nowenny ku czci bł. Szymona z Lipnicy r. 1898 w kościele św. Bernardyna w Krakowie... odprawionej. Kr. 1898 W. L. Anczyc i Sp. 16° s. 40.

30. Św. Jan Kapistran. Kr. 1899 Red. „Głosu św. Antoniego z Padwy" 16° s. 12.

31. Pamiątka nabożeństw wtorkowych w kościele św. Antoniego. Kr. 1899 W. L. Anczyc 8° s. 21.

32. Wyd. i przerob.: G. PIKULSKI: Rok bogomyślny z poczwórnymi na każdy dzień medytacjami przez o. R. KUKULSKIEGO dopełniony. Lwów 1765 i wydał pod zm. tyt.: Rok bogomyślny czyli rozmyślania na każdy dzień roku dla braci zakonu św. O. Franciszka Seraficiego. Cz. 1-2. Kr. 1902 Prow. Zak. Br. Mn. 8° Cz. 1 s. 446; Cz. 2 413, nlb. 2. — Toż pod zm. tyt.: Rok bogomyślny... dla członków zakonu św. Jana Bożego. Cz. 1-2. Kr. 1930 OO. Bonifratrzy 8° Cz. 1 s. 500; Cz. 2 444.

33. O Ziemi Świętej. *Gaz. Kośc.* R. 10: 1902 s. 147-148.

34. Żywot, cuda i nabożeństwo do św. Antoniego Padewskiego. Kr. 1903 Prow. Zakonna 16° s. 324.

36. Bł. Władysław z Gielniowa. *Gaz.* 1904 nr 8 s. 61.

36. Bł. Władysław z Gielniowa. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 nr 30 s. 250-251.

37. Ze stosownej pory. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 nr 30 s. 274.

38. W sprawie bibliotek. *Gaz. Kośc.* R. 21: 1913 nr 25 s. 301.

III.

GUSTAW R.: Golichowski Norbert. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 220-221, tamże literatura i źródła. — Ponadto: N[IEDZIELSKI] J.: Golichowski Norbert. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 227-228; WYCZAWSKI H.E.: Dzieje Kalwarii Zebrzydowskiej. Kr. 1947 s. 116, 122; TENŻE: Błogosławiony Jan z Dukli. Życie i cześć pośmiertna. Kr. 1957 s. 85; TENŻE: Alwernia. Dzieje klasztoru OO. Bernardynów. Kr. 1957 s. 79, 88, 95; TENŻE: Katalog Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 73, 77, 87, 94, 105, 110, 113, 147-148, 175, 180, 187; T. 5: 1962 s. 87, 101, 112, 132, 134, 161.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Gołdonowski Andrzej (1596-1660), paulin, teolog ascetyczny.

Do zakonu paulinów wstąpił w 1615 r. Studiował u jezuitów w Kaliszu i Poznaniu. Pracował najpierw w Pińczowie jako lektor teologii, gdzie napisał traktat wprowadzający do filozofii tomistycznej. Od 1623 r. spotykamy go w charakterze lektora na Jasnej Górze, później także kaznodziei i promotora bractw. Był przeorem w Wieruszowie w latach 1631-1632, w Brdowie w 1635, prowincjałem w latach 1641-1644 oraz magistrem nowicjuszy w latach 1638 i 1653 (?)-1654. Był zwolennikiem obostrzonej obserwy w zakonie i popierał daleko idące reformy generała M. Staszewskiego. W jego imieniu wizytował prowincję w latach 1641-1644. W 1644 r. został wikariuszem prowincji i przeorem w Wieruszowie, a w latach 1647-1648 przeorem konwentu św. Zygmunta w Częstochowie i wreszcie w 1649 r. znowu przeorem w Brdowie.

W Częstochowie zbudował kaplicę św. Rocha (1641), pod Jasną Górą klasztor św. Barbary, kaplicę św. Jakuba i obok niej szpital dla ubogich pielgrzymów. Zobowiązał przeora brdowskiego do zbudowania kaplicy

przy tamtejszym kościele. Erygował kilka bractw Aniołów Stróżów w kościołach paulińskich i diecezjalnych. Odnowił cudowny obraz Miłosiernego Chrystusa w Wieruszowie i Matki Bożej w Brdowie. W konwencie św. Barbary erygował w 1646 r. nowicjat. Cieszył się opinią gorliwego zakonnika, czciciela świętych i ich relikwii, oraz lubianego kaznodziei. Zainteresowania literackie orientował głównie na historię zakonu i hagiografię kościelną. Oprócz prac wydanych drukiem, zainicjował „Księgę dokumentów" i „Kronikę bractw" (AJG II 55 i 2094). Zmarł 28 IX 1660 r. na Jasnej Górze.

Gołdonowski w nauce teologicznej wyłożył praktyczne zastosowanie rad ewangelicznych dla osób zakonnych, a dla świeckich rozwinął naukę o ich zadaniach w dziewictwie i wdowieństwie. Na przykładzie św. Izydora wskazał drogi świętości dla wszystkich ludzi, zwłaszcza pracujących w rolnictwie.

I.

1. Stan wdowiej albo małe opisania z zaleceniem jego. Przez... W Toruniu 1635 w Druk. Franciszka Sznełbołcza 8° s. 21.

2. O stanie panieńskim, krótkie zebranie przez... Kraków 1636 Maciej Andrzejowczyk 4° k. nlb. 26.

3. Wyd.: G.C. PANNONIUS: Explanatio regulae D. Augustini episcopi Hipponen[sis] facta... a... nunc autem per... Cracoviae 1642 Andreas Petricovius 8° s. nlb. 12, 212. — Toż. Częstochoviae 1756 Typis Clari Montis 8° s. nlb. 8, 184, nlb. 2. — Toż. W: Regula S. Augustini. Cracoviae 1892 s. 15-140.

II.

1. Krótkie zebranie świątobliwych żywotów S. Isidora Rolnika z Madryki, S. Ignacego Loyole Soc. Iesu, S. Franciszka Xawiera Wyznawce tegoż zakonu, S. Teresy fundatorki OO. Karmelitów Bosych i panien tego zakonu, S. Philipa Ne[re]i fundatora Congr. Oratorii Romani, nowokanonizowanych przez Grzegorza XV w Rzymie w kościele S. Piotra na Watykanie d. 12 marca R.P. 1622. Na pociechę ludzi nabożnych z procesu kanonizacji wypisane. W Jarosławiu 1622 4° k. 6 nlb. — Toż. Poznań 1622 w Druk. Jana Rossowskiego 8° k. nlb. 8.

2. Żywot S. Philipa Neriusza Congregationis Oratorii Romani fundatora i Bractwa Anioła w Polsce zaczętego Patrona od św. pamięci Grzegorza XV między święte wpisanego. Teraz na krótko spisany i do druku podany za okazją wniesienia relikwii znacznych jego do kościoła... na Jasnej Górze... przez... W Krakowie 1625 w Druk. Franciszka Cezarego 8° s. 35 nlb.

3. Poema historicum de s. Paulo Primo Eremita FF. Eremitarum Patriarchia, factum a... Cracoviae 1628 4° ark. 7 1/2.

4. Krótkie zebranie świątobliwego żywota S. Isydora Rolnika z Madryki od S. pamięci Grzegorza XV między święte policzonego. Przy nim przydane są krótkie nauki albo powinności każdego gospodarza chrześcijańskiego przez... Kraków 1629 w Druk. Antoniego Wosińskiego 4° k. 52.

5. Epideigma seu brevis cognitio, ortus, et originis Ordinis antiquissimi S. Pauli Primi Eremithae, Authore... Thorunii 1634 Franciscus Schelhotz 4° s. nlb. 33.

6. Summarium historiej o obrazie Panny Mariej, który jest na Jasnej Górze Częstochowskiej z różnych historii starych polskich i łacińskich króciusieńko zebrany. Przez... Kraków 1639 12°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

7. Bractwo S. Anioła Stróża od Ojca S-go Urbana VIII etc. za przyczyną śp. Zygmunta III króla polskiego etc. przez... zebrane i wydane. Kraków 1641 u Piątkowskiego 8° k. nlb. 134. — Toż. Częstochowa 1724 w Druk. Jasnej Góry 8°.

8. Diva Claromontana seu Imaginis origo, translatio, miracula per... conscripta. Cracoviae 1642 in Officina Andreae Petricovii 8° s. nlb. 6, 222, nlb. 4. — Toż. w przekł. niem.: Ursprung, Translation und Wunderzeihen dess weitberümhten Mariae-Bilds von Zestochau in Polen etc. Wien [1648] bei Math. Cosmerovio 8° s. 300.

9. Historia imaginis Brdoviensis. Druk. nieznany.

10. Liber historiarum Andreae Gołdonowski. Rkps zawierający różne materiały historyczne, teologiczne i astronomiczne, spisany w 1614 r., częściowo przez Gołdonowskiego. AJG., sygn. II 55 s. 599.

11. [Liber historiarum Andreae Gołdonowski.] Rkps zawiera akta do historii

zakonu, oraz m.in. „Dispupationes theologicae ex omnibus patribus D. Thomae". Powst. w latach 1622-1623. AJG., sygn. II 46 s. 894.

III.

KACZMARCZYK K.: Gołdonowski Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 246--247, tamże literatura. — Ponadto: BENGER N.: Annalium eremi-coenobiticorum. Posonii 1743 s. 9, 33-34; Gołdonowski Andrzej. W: *Enc. kośc.* T. 6 s. 277-278; ADAMCZYK J.: Wizerunki dostojników w Sali Rycerskiej na Jasnej Górze. W. 1901 s. 29-30; JĘDRZEJEWSKI A.: O. Andrzej Gołdonowski prowincjał OO. Paulinów. *Niedziela.* R. 12: 1937 s. 399; TAZBIR J.: Społeczna funkcja kultu św. Izydora „Oracza" w Polsce XVII w. *Prz. Hist.* R. 46: 1955 s. 433-434, tamże obszerne fragmenty z żywotu Św. Izydora Gołdonowskiego; TENŻE: Święci grzesznicy i kacerze. W. 1959 s. 31; SZAFRANIEC S.: O. Andrzej Gołdonowski. *Vox Eremi.* R. 9: 1958 nr 5 s. 25-27; TENŻE: Konwent Paulinów Jasnogórskich. 1382--1864. *Arch. Ord. S. Pauli P. Er.* T. 1: 1966 s. 73, 78, 79, 115; SZCZEPAŃSKI W.: Z proboszczem zatarg o szpital. *Nad Wartą.* R. 9: 1966 s. 4; ALTER B.: Pojęcie czystości chrześcijańskiej w pismach o. Andrzeja Gołdonowskiego. Kr. 1974. Maszynopis, Arch. Paulinów w Brdowie, sygn. I 115; ZBUDNIEWEK J.: Kopiarze dokumentów Zakonu Paulinów w Polsce do końca XVII wieku. *Arch. Bibl. Muz.* T. 34: 1977 s. 297, 309, 317, 322, 323, 334, 335.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Gołębiowski (Gołembiowski) Jan Chryzostom h. Prawdzic († 1700), augustianin, autor kazań-traktatów teologiczno-społecznych.

Urodził się w 1654 r. k. Nowego Korczyna jako syn Macieja i Reginy z Koźmińskich. W 1671 r. wstąpił do zakonu augustianów w Krakowie, gdzie w trzy lata później złożył profesję zakonną. Filozofii uczył się w studiach augustiańskich w Krakowie i Warszawie. Stopień lektora filozofii otrzymał w 1677 r. od generała zakonu. Przez jakiś czas prowadził wykłady z filozofii w konwencie warszawskim, następnie wyjechał do Paryża, aby studiować teologię i prawo kanoniczne. Doktorat teologii uzyskał w 1678 r. w Walencji. W rok później brał udział w zakonnej kapitule generalnej w Rzymie. Po powrocie do kraju został regensem studium zakonnego w Warszawie, a w latach 1685-1688 zajmował tamże stanowisko przeora konwentu i wizytatora zakonu, a w latach 1688-1691 i 1697-1700 — prowincjała. Faktycznie rządził prowincją jako jej rektor i w latach 1691-1694, ponieważ wybrany po nim prowincjałem B. Roszkowiański zmarł po miesiącu urzędowania. W międzyczasie pełnił obowiązki kaznodziei nadwornego Jana III Sobieskiego.

Gołębiowski pozostawił tom kazań, które stanowią źródło do poznania historii teologii i Kościoła w Polsce w XVII w. Zaliczany jest do najwybitniejszych augustianów polskich tego czasu. Zmarł 6 IV 1700 r. Kazanie na pogrzebie wygłosił jezuita Antoni Szyrma (Głos kaznodziei. Varsaviae 1718).

I.

1. Głos wołającego na puszczy augustiańskiej... to jest kazania na wszystkie niedziele całego roku podczas sejmów, tudzież na różnych miejscach przed majestatem J.K.M. miane... We Lwowie 1757 w Druk. J.K.M. Bractwa S. Trójcy 2° k. 6, s. 500, k. 5.

2. Teologia moralna. Rkps zaginiony.

3. Tractatus de actibus humanis. Rkps zaginiony

II.

1. Kazanie w: Synodus Luceoriensis et Brestensis... Varsaviae 1684 excudebat Carolus Schreiber 4°.

2. Pojedynek śmierci z życiem na pogrzebie... Krzysztofa Zygmunta Paca W. X. Lit. kanclerza... żałobną mową... reprezentowany. W Warszawie 1685 drukował Karol Ferdynand Schreiber 2° k. nlb. 17.

3. Niedołężna śmierć przeciwko prześwietnemu Dołędze... na pogrzebie... Ada-

ma Lasockiego kasztelana wyszogrodzkiego... pokazana... W Warszawie b.r. drukował Karol Ferdynand Schreiber 4° ark. A-E_4.

III.

SCHLETZ A.: Gołębiowski Chryzostom. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 249-250, tamże literatura.

Bp Edward Ozorowski

Gondek Feliks (1821-1892), proboszcz, pisarz ascetyczny, pamiętnikarz.

Urodził się w 1821 r. w Bobowej k. Gorlic. Studia teologiczne odbył w Seminarium Duchownym w Tarnowie, gdzie został wyświęcony na kapłana w 1846 r. Był później proboszczem i wicedziekanem w Krzyżanowicach, następnie w Trzcianie, oraz asesorem i radcą hon. tarnowskiego konsystorza biskupiego. Zmarł 9 IV 1892 r. w Bochni.

I.

1. O maronitach i innych pokoleniach na Libanie, napisał... Cały dochód przeznaczony na jałmużnę nieszczęśliwym braciom naszym w Syrii. Bochnia 1860 Nakł. autora, Druk. Wawrzyńca Pisza 8° s. nlb. 2, 50.

2. Uświadomienie o dziełku pod tytułem: Wspomnienie z pielgrzymki do Ziemi Świętej w roku 1859 odbytej napisał... Bochnia 1860 Druk. Wawrzyńca Pisza 8° s. nlb. 4.

3. Wspomnienia z pielgrzymki do Ziemi Świętej w roku 1859 odbytej. Napisał... Bochnia 1860 Druk. Wawrzyńca Pisza 8° s. nlb. 8, 242, nlb. IV. — Toż. Drugie popr. i powiększ. wyd. Kr. 1862 Nakł. Księg. i Wyd. Dzieł Katolickich, Naukowych i Rolniczych, czcionkami K. Budweisera 8° s. nlb. 6, 268, nlb. 4. — Toż. Trzecie popr. i powiększ. wyd. Kr. 1871 Nakł. Wyd. Dzieł Katolickich W. Jaworskiego 8° s. nlb. 4, 280, nlb. 2. — Toż. *Gwiazdka Cieszyńska* R. 13: 1860 s. 200-211, 17-219, 224-227, 242-244, 251-253, 259-260, 267-268, 275-276, 283-284, 290-292, 299-301, 306-308, 323-325, 338-339, 347-348, 355-356, 370-372, 378-380.

4. Józefata dolina czyli Sąd ostateczny. Napisał... Kr. 1861 Druk. K. Budweisera 8° s. 88. — Toż. Kr. 1867 Nakł. Księg. i Wyd. Dzieł Katolickich W. Wielogłowskiego i W. Jaworskiego, Druk. Wł. Jaworskiego 8° s. 97. — Toż. Wyd. 3 Kr. 1870 8° s. 95. — Toż. Kr. 1877 Nakł. Księg. G. Gebethnera i Sp. oraz Wyd. Dzieł Katolickich, Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 8° s. 94. — Toż. Kr. 1883 8° s. 70. — Toż. Wyd. 6. Kr. 1898 8° s. 70. — Toż. Chicago 1883 Nakł. i Druk. Wł. Dyniewicza 8°.

II.

1. Prawdy nad prawdami czyli Lekarstwo niebieskie dla człowieka. Nap. ... Kr. 1862 Nakł. autora i Wyd. Dzieł Katolickich, Druk. Karola Budweisera 8° s. XVI, 253, nlb. 3. — Toż w przekł. na j. litewski: Vadovas arba dangiškos gidyklos del Išganimo Zmogaus Išguldita ant letuviško ležuvio iš pirmo išdavimo parašyto, per... lenkiško kalbe. Pirmas išpaudymas. Kr. 1881 8° s. 301.

2. Gorzałka źródłem wszelkich zbrodni wobec Boga i ludzi. Napisał... Kr. 1864 Druk. K. Budweisera 8° s. VIII, 119. — Toż. Wyd. 2 powiększ. Kr. 1868 Nakł. Wyd. Dzieł Katolickich, Naukowych Rolniczych i Ludowych W. Wielogłowskiego i W. Jaworskiego, Druk. Wł. Jaworskiego 8° s. IX, nlb. 3, 149, nlb. 2. — Toż. Wyd. 3 powiększ. Kr. 1874 Wyd. Dzieł Katolickich Wł. Miłkowskiego, Druk. W. Korneckiego 8° s. VI, nlb. 3, 18-166, nlb. 1. — Toż. Kr.-W. 1878 Nakł. G. Gebethnera i Sp., Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 1878 8° s. 158, nlb. 1. — Toż. Kr. 1881 8° s. 151, nlb. 1. — Toż. Wyd. 6. Tamże 1896 8° s. 121, nlb. 1. — Toż. w j. litewskim: Arielka ira Šaltiniu visokiu piktibiu Prieš Dieva ir Zmones paraše K.P. Gondkus Klebonas Wiskupistes Tarnavos. Vilniuje 1862 8° s. 198.

3. Ćwiczenia duchowne czyli Lekarstwo niebieskie dla człowieka. Z Igo wydania „Prawdy nad prawdami" do ćwiczeń duchownych zastosowane i pomnożone. Napisał... Kr. 1865 Nakł. Księg. i Wyd. Dzieł Katolickich, Druk. K. Budweisera 8° s. XVI, 246, nlb. 2. — Toż. Kr. 1870 Nakł. W. Jaworskiego, Druk. Wł. Jaworskiego 8° s. XVI, 252, nlb. 2. — Toż. Wyd. popr. i powiększ. Kr. 1883 Nakł. G. Gebethnera i Sp., Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 8° s. XVIII, 20-310. — Toż. Kr. 1890 8° s. XVIII, nlb. 1, 20-310.

4. Siedem grzechów głównych napisał... 1: Pycha; 2. Łakomstwo. Kr. 1869 Wyd. Dzieł Katolickich, Naukowych, Rolniczych i Ludowych W. Jaworskiego 8° s. 175, nlb. 1; 186, nlb. 3. — Toż. 3: Nieczystość; 4: Obżarstwo. Kr. 1871 8° s. 180, nlb. 2. — Toż. 5. Zazdrość; 6.

Gniew; 7. Lenistwo. Kr. 1871 8° s. nlb. 2, 196, nlb. 4. — Toż. Siedem grzechów głównych. Napisał... 1. Pycha. Wyd. 2. Kr. 1879 Nakł. Księg. G. Gebethnera i Sp., Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 8° s. 175, nlb. 1. — Toż. 2. Łakomstwo. Wyd. 2. Kr. 1881 8° s. 176, nlb. 2. — Toż. 3. Nieczystość; 4. Obżarstwo. Wyd. 2. Kr. 1881 8° s. 178, nlb. 2. — Toż. 1. Pycha. Wyd. nowe. Kr. 1900 G. Gebethner i Sp., Druk. W. L. Anczyca 8° s., nlb. 4, 160, nlb. 2. — Toż. 2. Łakomstwo. Wyd. nowe. Kr. 1900 8° s. 4 nlb., 164, nlb. 2. — Toż. 3. Nieczystość; 4. Obżarstwo. Wyd. nowe. Kr. 1900 8° s. nlb. 4, 164. — Toż. 5. Zazdrość; 6. Gniew, 7. Lenistwo. Wyd. nowe. Kr. 1900 8° s. nlb. 4, 175.

5. Wieczór św. Sylwestra czyli Wypisy z mojego dziennika. Napisał... Kr. 1875 Druk. W. Korneckiego 8° s. 350, nlb. 2. Toż. Wyd. drugie. Kr. 1900 G. Gebethnera i Sp., Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 4, 332.

6. Rozmyślania nad Ewangeliami każdego dnia wielkiego postu ku zbudowaniu i uświęceniu ludu chrześcijańskiego. Kr. 1881 Nakł. G. Gebethnera i Sp., Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 391. — Toż. Wyd. 2 powiększ. Kr.-W. Nakł. Gebethnera i Wolffa, Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 2, 351.

7. Męka Pańska do rozmyślania w poście i w dni piątkowe przez cały rok. Napisał... Kr. 1882 Nakł. autora. Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 4, 290. — Toż. wyd. nowe. Kr. 1899 8° s. nlb. 4, 290.

8. Środek przeciw wściekliźnie. *Czas.* R. 39: 1886 nr 89 s. 2.

9. Czyściec, wieczność i czas. Kr. 1887 Nakł. autora, Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 200. — Toż. Wyd. drugie. W.-Kr. 1900 Nakł. G. Gebethnera i Sp., Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 200.

III.

KRYNICKI W.: Gondek Feliks. W: *Wiel. enc. ilustr.* T. 25 s. 368; B[ARTYNOWSKI] M.: Gondek Feliks. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13-14 s. 238; BYSTROŃ J.: Polacy w Ziemi świętej, Syrii i Egipcie. Kr. 1930 s. 248-250; PERTEK J.: Polacy na szlakach morskich świata. Gdańsk 1947 s. 465, 562. — Schemat. Diec. Tarnowskiej na lata 1868, 1869, 1892.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Gorajewski Maciej od św. Tadeusza (1644-1697), pijar, autor dzieła ascetycznego.

Urodził się w 1644 r. W zakonie występował jako Maciej od św Tadeusza. Napisał dzieło ascetyczne z przeznaczeniem dla sióstr wizytek, w którym oparł się głównie na nauce św. Franciszka Salezego. Stanowi ono źródło do poznania recepcji myśli ascetyczno-mistycznej tego świętego w Polsce. Zmarł w 1697 r. O innych szczegółach jego życia panuje milczenie w historiografii.

I.

1. Posag duchowy od świętych ojców i matek zakonnych córkom zostawiony w praktyce codziennej, miesięcznej i rocznej życia zakonnego, prócz wielu różnych, niebieskimi S. Franciszka Salezyusza naukami wzbogacony przez... pokazany przez też zakonnice Nawiedzenia Najświętszej Panny klasztoru wileńskiego do druku podany. Varsaviae 1722 Typis Scholarum Piarum 4° k. 9, s. 247, 267. 334.

III.

BIELSKI S. P.: Vitae et scripta quorundam e Congregatione Cler. Reg. Scholarum Piarum. Varsaviae 1812 s. 17; ESTREICHER K.: T. 17 s. 236.

Bp Edward Ozorowski

Gorczyński Akwilin Michał (1656-1713), kanonik regularny laterański, historyk swego zakonu, hagiograf.

Do zakonu kanoników regularnych laterańskich wstąpił w 1675 r. Uczył się filozofii i teologii w studium zakonnym w kraju, a następnie we Włoszech, dokąd wyjeżdżał dwukrotnie w sprawach kongregacji zakonnej i dla kontynuowania studiów, uzyskując doktoraty teologii i prawa kanonicznego oraz notariat publiczny z nadania Stolicy Ap. Po powrocie był przez pewien okres czasu magistrem nowicjatu, następ-

nie wykładowcą Pisma św. i prawa kanonicznego w studium zakonnym. W 1694 r. został przełożonym klasztoru w Wilnie.

Mianowany dwukrotnie wizytatorem generalnym klasztorów swojego zakonu w Koronie i na Litwie (1704-1706) kładł nacisk na podniesienie stanu intelektualnego zakonników m. in. przez zarządzenia wizytacyjne o właściwym urządzeniu bibliotek klasztornych, systematycznym kompletowaniu zbiorów oraz lekturze najnowszych pozycji teologicznych. Przy okazji wizytacji klasztorów spisał osobiście katalogi wszystkich bibliotek w klasztorach zakonnej kongregacji krakowskiej. Ukończywszy wizytację, zajął się opracowaniem dziejów poszczególnych domów kongregacji w oparciu o XVII-wieczną kronikę S. Ranotowicza. Przygotowaną pracę wydał wraz z dziejami całego zakonu pióra Jana de Nigra Valle pt. „Genealogia... canonicorum regularium". Poświęcił też wiele uwagi postaci świątobliwego Stanisława Kazimierczyka, wydając w 1702 r. jego życiorys w oparciu o biografię A. Biesiekierskiego z 1636 r., o czym zresztą wspomniał we wstępie. Jest to opracowanie odmienne od pierwotnego życiorysu Kazimierczyka z 1617 r. autorstwa bernardyna M. Baroniusza w przekładzie K. Łoniewskiego, wydanego ponownie w 1660 r. przez S. Ranotowicza. Niezależnie od tego, tytuły następnych wydań biografii Kazimierczyka z XVIII w. nazywają Gorczyńskiego wydawcą dzieła Baroniusza i Łoniewskiego, nie wspominając nic o Biesiekierskim. Oprócz nowych wydań życiorysu Stanisława poczynił Gorczyński starania o beatyfikację tegoż, publikując w 1693 r. tezy teologiczne z zakresu logiki, fizyki i metafizyki, na podstawie działalności Kazimierczyka. Temu samemu celowi służyły również tezy bronione i opublikowane przez uczniów Gorczyńskiego: P. Łasińskiego („Incarnati Verbi contemplator". Cr. 1701) i B. Wawrzeckiego („Segregatus a peccatoribus". Cr. 1703). Z innych pism, pozostawił Gorczyński wydane drukiem 2 opracowania na użytek bractw przykościelnych, z których pierwsze, wydane w 1703 r. pt. „Źródło troiste nabożeństwa" wznowione w 1870 r. stało się popularnym podręcznikiem brackim przy kościele Bożego Ciała. Gorczyński zmarł w Krakowie w 1713 r.

I.

1. *Via caelestis philosophi b. Stanislai* Casimiritani... Cracoviae 1693 Typis Universitatis 2° ark. 4.

2. Żywy wzór apostolskiej doskonałości b. Stanisław Kazimierczyk... Kraków 1702 w Druk. Akademickiej 4° k. 5 s. 164; — Toż... na ostatek przez x. Wojciecha Bertranda GRABOWSKIEGO... przełożony. Kraków 1763 w Druk. Akademickiej Kolegium Większego 4° k. 4 s. nlb. 6, 136. Jest to przedruk poprzedniego z dodatkiem spisu cudów. — Toż. Kraków 1763 w Druk. Akademickiej 4° s. VI i 136.

3. JOANNIS de NIGRA VALLE, Ordinis Praemonstratensis... in Genealogiam... auctoribus dilucidatus et per Canonicos Congregationis Cracoviensis... vitae sanctitate, status eminentia et doctrinae, soliditate insignes, ampliatus... B. m. 1707 2° s. 122.

4. Inhumanati verbi allegoricae theoriae. B. m. r. 2°. Druk nieznany.

II.

1. *Respirium viatorum in solitudine* spirituali. Cracoviae 1704 Typis Nicolai Aleksandri Schedel 8° k. nlb. 7 s. 608 i k. 4.

2. Źródło troiste nabożeństwa z trojakiego bractwa literackiego. B. m. 1703. — Toż. Kr. 1870. Oba wydania niedostępne.

3. Congregacja albo bractwo. Kraków 1710. Druk nieznany.

4. [Katalog biblioteki klasztoru kanoników later. w Kraśniku]. W: ZALEWSKI L.: Biblioteka ks. ks. kanoników regularnych laterańskich w Kraśniku. Lubl. 1922 s. 20-22.

5. *Reformationes conventuum.* Rkps Arch. Klasztoru Bożego Ciała w Krakowie, w którym zamieścił Gorczyński m. in. katalogi bibliotek klasztorów: w Kraś-

niku (s. 109-120), Krzemienicy (s. 177--185), Kurozwękach (s. 67-69), Słonimiu (s. 247-260), Suchej (s. 403-415), Wilnie (s. 298-308) i Wolbromiu (s. 53-60).

III.

WICHER W.: Gorczyński Akwilin Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 295, 296, tamże literatura. — Ponadto: Kanonicy regularni w Polsce. W: *Enc. kośc.* T. 9 s. 462, 463; HURTER H.: Nomenclator. T. 4 kol. 912; JAKUBOWSKI Z.: Stan badań nad kongregacją krakowską kanoników regularnych laterańskich. W: *Kanonicy regularni laterańscy w Polsce.* Studia z dziejów kongregacji krakowskiej XV-XIX wieku. Pod red. Z. JAKUBOWSKIEGO. Kr. 1975 s. 19, 20; WOJTYSKA D.: Czytelnictwo i biblioteki u kanoników regularnych laterańskich kongregacji Bożego Ciała (XV-XVIII w.). Tamże, s. 62-64; TENŻE: Nauka i nauczanie u kanoników regularnych. (Na przykładzie kongregacji Bożego Ciała). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 458, 462. 471, 472, 474, 476-478, 490, 501, 502. — Bibl. Jag., rkps 5349: Żegoty PAULEGO Słownik biograficzno-bibliograficzny bakałarzy, magistrów, doktorów i profesorów Uniwersytetu Krakowskiego, t. 4 k. 99.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Gorzelański Mikołaj (1835-1896), kapelan w Sierocińcu Rodziny Marii w Kostowcu, autor artykułów historyczno-prawnych.

Urodził się 4 IX 1835 r. w Marulewie, studia teologiczne odbył w Seminarium Duchownym warszawskim, święcenia kapłańskie przyjął w 1859 r. i był kapelanem bpa sufragana warszawskiego J. Dekerta. Choroba w trzecim roku kapłaństwa wyłączyła go z działalności parafialnej, objął w 1864 r. funkcje kapelana w sierocińcu na ul. Żelaznej, okresowo wrócił do pracy duszpasterskiej jako wikariusz w parafii św. Andrzeja Ap. w Warszawie, lecz od 1883 r. wyłącznie przebywał i pracował na kapelanii w sierocińcu SS. Rodziny Marii w Kostowcu, gdzie też był nauczycielem religii. Odznaczony został godnością kanonika honorowego. Umarł w Warszawie 8 IV 1896 r.

Zaopatrzony w zasobną bibliotekę prywatną, oddawał się studiom historyczno-prawnym i pisał artykuły z tej dziedziny do Encyklopedii Kościelnej ks. Nowodworskiego. Publikował także książeczki ascetyczno-moralne i dewocyjne.

I.

1. Artykuły w Encyklopedii Kościelnej (ks. M. NOWODWORSKIEGO). M. in.: Adopcjoniści (t. 1 s. 49-50); Agapety (t. 1 s. 63-64); Aleksandryjskie sobory (t. 1 s. 139); Arelateńskie sobory, (t. 1 s. 395-396).

II.

1. Trzydniowe rekolekcje czyli przygotowanie się do przyjęcia godnie Sakramentu Pokuty świętej i Najświętszego Sakramentu dla młodych panien, zebrał... W. i Wil. 1868 Druk. S. Orgelbranda 16° s. nlb. 4, V, nlb. 1, 289, nlb. 2, III.

2. Przeł.: B. BATAILLE: Przewodnik do pierwszej Komunii św. czyli zbiór nauk o Sakramencie Pokuty, N. Eucharystii i Bierzmowaniu, z dołączeniem w drugiej części ćwiczeń pobożności i doprowadzeniem do spowiedzi i Komunii świętej. Dziełko poświęcone J. E. Kardynałowi de Cheverus i ofiarowane młodzieży chrześcijańskiej. Z 6 wydania spolszczył i pomnożył... W. 1868 Druk. Czerwińskiego i Sp. 12° s. 477, nlb. 3. — Toż. Wyd. 2 pomnożył... W. 1871 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 432. — Toż. Wyd. 3. Dla panien. W. 1883 (na okładce): 1884 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 418. — Toż. Wyd. 3. Dla chłopców. W. 1884 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 424.

3. Przeł.: H. LEBON: Sam na sam z Bogiem. Rozmyślania duchowne, przełożył... W. 1869 Druk. S. Orgelbranda 8° s. 171. — Toż. Wyd. 2. W. 1873 Druk. S. Orgelbranda 24° s. 171.

4. Mały katechizm, według L. G. SEGUR napisany przez... W. 1868 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 77. — Toż. Wyd. 2. W. 1872 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 80.

5. Miesiąc Marii dla młodzieży zebrał... Dla chłopców. W. 1870. Druk. Czerwińskiego i Sp. 16° s. 208, tabl. 1. — Toż. Dla panien.

6. Zbiór nauk i przemówień do dzieci przy pierwszej spowiedzi i Komunii

świętej. W. 1869 (na okładce: 1870) Druk. Czerwińskiego i Sp. 8° s. LXIV, 637, nlb. 3.

7. Katechizm większy. Ułożył... W. 1874 Druk. J. Bergera 8° s. nlb. 4, 211, nlb. 1, III. — Toż. Wyd. 2 pomn. W. 1878 Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiery 8° s. 215, nlb. 1, III, nlb. 1. — Toż. Wyd. 3 pomn. W. 1888 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 210, nlb. 2, III.

8. Historia święta Starego i Nowego Testamentu wraz z geografią Palestyny, ułożył... z 3-ma drzeworytami i mapą Ziemi Świętej. W. 1875 Druk. J. Bergera 8° s. nlb. 4, III, nlb. 1, 119, nlb. 1, III, nlb. 1. 131, nlb. 1, III, nlb. 1, mapka 1. — Toż. Wyd. 2. W. 1883 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. VII, nlb. 1, 122, III, nlb. 3, 131, nlb. 1, III, nlb. 1. — Toż. Wyd. 3. W. 1896 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. VII, nlb. 1, 122, III, nlb. 3, 131, nlb. 1, III. nlb. 1, mapka 1.

9. Przeł.: Św. BONAWENTURA: Modlitwy do Najśw. Marii Panny, Niepokalanie Poczętej na wszystkie dni tygodnia celem uproszenia sobie szczęśliwej śmierci, wyjęte z psałterza św. Bonawentury, spolszczył... W. 1877 Druk. Fr. Czerwińskiego i Sp. 32° s. 78. — Toż. Wyd. 2. W. 1881 Druk. Fr. Czerwińskiego i S. Niemiery 32° s. 78.

10. Wiersz na cześć arcbpa Z. S. Felińskiego. Rkps w Arch. SS. Rodziny Marii w Warszawie, ul. Żelazna 97.

11. Listy: 6 listów do arcybpa Z. I. Felińskiego. Rkps Arch. Zmartwychwstańców w Rzymie. — Listy do Juliana Felińskiego. Tamże. Kopie listów posiada Arch. SS. Rodziny Marii w Warszawie, ul. Żelazna 97.

III.

X. St. N.: Śp. ks. Mikołaj Gorzelański. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 21 s. 332-333; Gorzelański Mikołaj. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 25/26 s. 479; M. B.: Gorzelański Mikołaj. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 259; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 s. 24, 282, 283, 301, 302, 315.

Ks. Marian Banaszak

Goski Adam (1579- ok. 1627), franciszkanin konw., biskup bakowski, autor dysertacji dogmatycznej.

Goski urodził się w 1579 r. w woj. rawsko-mazowieckim. W 1600 r. wstąpił we Lwowie do franciszkanów konwentualnych, składając rok później profesję zakonną. Studia teologiczne odbywał w Krakowie, a w latach 1603-1607 we Włoszech. Jako bakałarz teologii uczył w gimnazjum w Neapolu i tam w 1607 r. zdobył doktorat, ogłaszając następnie drukiem swoją dysertację. Po powrocie do kraju był regensem studium lwowskiego, a od 1609 r. pełnił funkcję kustosza we Lwowie. Sprawując w latach 1612-1615 urząd prowincjała, odznaczył się gorliwością i surowością i stąd otrzymał przydomek „Gorzki". Jako gwardian konwentu lwowskiego, otrzymał 26 XI 1618 r. prowizję na biskupstwo bakowskie. Nie wiadomo, czy po wojnie chocimskiej był w swojej diecezji. Umarł ok. 1627 r.

I.

1. Te Deum laudamus speculativis sacrae theologiae conclusionibus ad disputandum et positivis discursibus ad praedicandum breviter insertum. Neapoli 1607 Typis Jacobi Carlini et Constantini Vitalis 4° s. 28.

III.

STAROWOLSKI S.: Setnik, s. 210; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 184; Goski Adam. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 4 s. 443; Goski Adam. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 25 s. 500; Goski Adam. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 261; Hierarchia catholica medi et recentioris aevi. T. 4. Monasterii — Patavii 1913-1952 s. 107; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 124-125, 322; SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrz. łac. przedrozbiorowej Polski. W: *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 69; BAR J.: Udział Polski w literaturze franciszkańskiej. *Stud. Theol. Vars.* R. 5: 1967 nr 2 s. 188; R. 7: 1969 nr 1 s. 277.

Ks. Józef Mandziuk

Gosławski Jan Damascen († 1659), dominikanin, autor dziełka ascetycznego.

Nie wiadomo, gdzie i kiedy się urodził. Wstąpił do dominikanów

w Lublinie i tam 16 XII 1619 r. złożył śluby zakonne oraz prawdopodobnie odbył studia filozoficzno-teologiczne. Pracował jako misjonarz na Rusi. W dziełku „Rosarium" zamieścił wiele treści z zakresu teologii życia wewnętrznego. Zmarł w 1659 r. jako przeor w Klimontowie.

I.

1. Rosarium Beatissimae Virginis Mariae et Sanctissimi Nominis Jesu cum aliis multis devotis additionibus per... praelo mandatum. Lublini 1642 in Officina Typogr. Annae Viduae exprimebat Andreas Lob 12° k. 12, s. 395, k. 3.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 141-142; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 262. — Supplicationes Ecclesiae Unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 97, 98. 100, 124.

Bp Edward Ozorowski

Gostkowski Michał Albert (XVII w.), autor dysertacji prawniczej.

Wiadomo o nim jedynie, że jako prepozyt kościoła szpitalnego św. Ducha w Miejskiej Górce odbył w 1622 r. w Akademii Lubrańskiego dysputę z zakresu kanoniştyki.

I.

1. Conclusiones iuris utriusque... de justitia et jure... proponet ad disputandum... Posnaniae 1622 in Officina Joannis Rossokowski 4° k. 6.

II.

1. Oratio funebris in obitum illustrissimi Andreae e Przyjmy Przyemski... Posnaniae 1620 Wolrab 4°.

III.

Informacje z karty tytułowej: Conclusiones iuris utriusque"; ESTREICHER K. T. 17 s. 280-281.

Ks. Józef Mandziuk

Goszczewski Krzysztof (1578?-1626), jezuita, autor rozprawki polemicznej.

Urodził się w Wielkopolsce w 1578 lub 1579 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 7 IX 1597 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1600-1603), a teologię w Poznaniu (1606-1610), gdzie w 1609 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył teologii moralnej we Lwowie (1610-1612), a teologii polemicznej w Lublinie (1615-1616). Był rektorem kolegium w Łucku (1619-1622) i we Lwowie (od 1622). Zmarł w Lublinie 25 X 1626 r.

I.

1. Controversia de Conciliis... In Collegio Lublinensi SJ. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 528 k. 318-333.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. s. 961. — ARSJ.: Pol. 8-9 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1625) Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1598-1623).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Goszkowski Wojciech Józef († 1757), członek kilku kapituł kolegiackich, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznej.

Studia na Wydziale Filozofii w Akademii Krakowskiej rozpoczął zapewne ok. 1710 r., skoro w 1717 r. otrzymał bakalaureat, w 1719 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych, a następnie doktorat filozofii. Przejął ponadto w 1721 r. seniorat szkoły N.M. Panny w Krakowie i przez pewien czas uczył gramatyki i poetyki. W grudniu 1723 r. został seniorem Bursy Starnigela, zdobywając po 2 latach kolegiaturę mniejszą oraz dyrektorstwo w kolonii akademickiej w Pińczowie. Po powrocie z Pińczowa został powołany w 1731 r. do Kolegium Większego

i w 1734 r. był zaangażowany na Wydziale Filozofii jako „professor cursus Wladislaviani". W tym też czasie posypały się nań godności kościelne i beneficja z prezenty akademickiej, a mianowicie probostwo proszowskie i kanonie w 3 kapitułach kolegiackich: św. Anny i św. Floriana w Krakowie oraz w Wiślicy. W pierwszej z nich doszedł do achidiakonatu (1738), a w wiślickiej do godności dziekana (1738). Od 1744 r. Goszkowski związał się już na stałe z Wydziałem Teologii jako doktor i profesor tegoż Wydziału (1752) oraz prowizor Bursy Jagiellońskiej. Doktorat teologii uzyskał na podstawie podanej do dysputy i opublikowanej w 1752 r. kwestii teologicznej o przeznaczeniu według św. Tomasza z Akwinu oraz jego interpretatorów zwłaszcza XVII-wiecznych. W latach 1735-1751 był ponadto Goszkowski administratorem drukarni akademickiej. Zmarł w Krakowie w 1757 r.

I.

1. Quaestio theologica de praedestinatione... ad disputandum proposita. Cracoviae 1752 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

II.

1. Remedium ad aeternam salutem... a fatis clarissimo olim J. Słowakowicz... professoris, consulis Cracoviensis... dum ei iusta parentalia persolverentur... porrectum. Cracoviae 1721 Typis Universitatis 2° k. 5.

2. Legatus sine regressu... nobilis olim J. P. Friznekier... dum ei iusta parentalia persolverentur... renuntiatus. Cracoviae 1722 Typis Universitatis 2° k. 6.

3. Rosae sub sigillo... Joanni Szembek supremo Regni Poloniae cancellario... inter atra mortis explicatae... in lucem publicam productae... Cracoviae 1731 Typis Collegii Maioris Universitatis Cracoviensis 2° k. nlb. 20.

4. Messis aurea... perillustris olim Martini Waleszyński... collecta ac dum ei iusta parentalia persolverentur... calamo descripta. Cracoviae 1739 Typis Universitatis 2° k. 12.

III.

BIEGACZEWICZ W. J. K.: Sors immortalis vitae D. Mathiae Ziętkiewicz... dum iusta ei funebria persolverentur, proposita. Cracoviae 1740 s. nlb. 18; BANDTKIE J. S.: Historia drukarń w Królestwie Polskim. T. 1. Kr. 1826 s. 208; ESTREICHER K. T. 13 s. 59, 72; T. 17 s. 289, 290, 452; T. 22 s. 109. — Rkps Arch. Uniw. Jag., sygn. 90, s. 588. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 5359. T. 4 k. 148, 149.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Goślicki (Goslicius, Gozliski, Grimaldius, Grimalius) Wawrzyniec h. Grzymała († 1607), biskup kolejno kamieniecki, chełmski, przemyski, poznański, prawnik wydawca.

Urodził się ok. 1530 r. W 1556 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1562 r. uzyskał magisterium sztuk wyzwolonych. W 1567 r. zdobył w Bolonii doktorat obojga praw, studiował nadto w Padwie i Rzymie. Po powrocie do kraju pełnił urząd sekretarza w kancelarii królewskiej Zygmunta Augusta i Stefana Batorego. Odbył wiele misji dyplomatycznych. Był kolejno dziekanem kieleckim, kanonikiem kujawskim, krakowskim, sandomierskim, płockim oraz opatem komendataryjnym klasztoru cystersów w Oliwie. W 1586 r. został biskupem kamienieckim, w 1590 r. otrzymał biskupstwo chełmskie, w 1591 r. przeszedł na biskupstwo przemyskie, a w 1601 r. objął rządy diecezji poznańskiej.

Goślicki bronił praw duchowieństwa w państwie. Występował po stronie Akademii Krakowskiej w jej sporze z jezuitami. W filozofii był eklektykiem, chociaż sam uważał się za arystotelika. Opowiadał się za mieszaną formą rządu, przy czym mediatorską rolę przyznawał senatowi. Pisma swe nasycił w wielu miejscach nauką teologiczno-kano-

niczną. Zmarł 31 X 1607 r. w Ciążeniu i został pogrzebany w katedrze poznańskiej. Brat jego Paweł był kanonikiem krakowskim, płockim i kujawskim.

I.

1. Wyd.: Andrzej KRZYCKI: Religionis et Reipublicae quaerimonia... Posnaniae 1606 4° ark. 1½.

II.

1. De optimo senatore libri duo, in quibus magistratuum officia, civium vita beata, Rerumpublicarum foelicitas explicantur. Opus plane aureum, summorum philosophorum et legislatorum doctrina refertum. Venetiis 1568 apud Jordanum Zilettum 4° k. nlb. 3, k. 83, k. nlb. 6. — Toż. Basileae 1593 apud Leonardum Ostenium. impensis Roberti Cambieri 8° k. nlb. 4, s. 290, k. nlb. 14. — Toż w przekł. na j. angielski: The Counsellor Exactly Portraited in Two Books. Londyn 1598 (druk skonfiskowany). — Toż pt. A Common Wealth of Good Counsail. Londyn 1607 (druk skonfiskowany). — Toż pt. The Accomplished Senator in Two Books Written... London 1773 Printed for the Autor 4° s. XXXII, 330. — Przekł. fragm. w j. pol. T. BIEŃKOWSKI: O senatorze doskonałym. W: *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku.* Wyd. L. SZCZUCKI. W. 1978 s. 305-316.

2. Mowa duchowieństwa koronnego na sejmie warszawskim do króla J. Mci przez... W: *Postulata ordinis ecclesiastici universi in Regno Poloniae...* Posnaniae 1585 in Officina Typogr. Joannis Wolrabi 4° nr 2. — Toż w: Melchior STEPHANIDES: Opuscula tam ecclesiastici quam equestris ordinis... Cracoviae 1632 4° nr 4. — Toż w: *Connotatio processus iudiciarii.* B. m. 1756 2°.

3. Witanie Rady i Senatów Koronnych Polskich od króla... Zygmunta III... czynione... W Krakowie 1587 z Druk. Łazarza 4° k. nlb. 7. — Toż. W Krakowie 1587 z Druk. Łazarza 4° s. 13. — Toż w: K. MECHRZYŃSKI: Historia wymowy w Polsce. T. 1. Kr. 1856 s. 503-507. — Toż w: A. MAŁECKI: Wybór mów staropolskich. Kr. 1860 s. 107-114.

4. Widzenie się Zygmunta III z arcyksięciem Maksymilianem jeńcem wojennym w Krasnym Stawie, opisane przez... do Stanisława Reszki roku 1588. Wyd. F. SIARCZYŃSKI w: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 1 s. 320-323.

5. Wiersze: De victoria Sigismundi Augusti... Pataviae 1564 4° k. 4. — Drobne wiersze w: J. SADOLET: Elegantissimae orationes... Cracoviae 1561 Lazarus Andreas impressit 8°; M. PUDŁOWSKI: Oratio. B. m i r. 8°.

6. Drobne pisma urzędowe znajdują się w: J. SAWICKI: Concilia Poloniae. Źródła i studia krytyczne. VIII. Synody diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego i ich statuty. Wr. 1955 s. 72-73, 171--174; W. FIJAŁKOWSKI: Kościół parafialny w Raszynie. *Biul. Hist. Szt.* R. 1954 nr 3 s. 339; W. DWORZACZEK: Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. T. 1 cz. 1. 1957 *Poz. Tow. Przyj. Nauk. Wyd. Źródłowe Komisji Hist.* T. 12 s. 268-269, 290-291; Rkps Arch. Min. Spraw. Wewn. w Pradze, sygn. MS Pol. I nr 40; Rkpsy Bibl. PAN Kórn., sygn. 68, 104, 201.

7. Testament. Wyd. R. WEIMANN w: Testamenta episcoporum et canonicorum Posnaniensium. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Pozn.* T. 37: 1911 s. 8-16.

8. Listy: 2 listy do C. Distelmejera z 1584 i 1588 oraz 1 list do J. Zamoyskiego z 1590. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego T. 1. W. 1900 s. 251, 279-280, 294-295. — Do J. Zamoyskiego z 1587. Wyd. K. LEPSZY w: Archiwum Jana Zamoyskiego. T. 4. Kr. 1948 s. 339-340. — Do H. Rozrażewskiego z 1589. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2363 s. 884-885. — Do pap. Sykstusa V z 1589. Wyd. S. LUBOMLCZYK w: De vita, miraculis et actis canonizationis Sancti Hyacinthi. Romae 1594 s. 280. Toż w przekł. na j. francuski. Wyd. F. ESTIENNE le CLOR w: Histoire de la vie, miracles et canonisation de S. Hiacinte. Arras 1602. — 2 listy do S. Reszki z 1589 i 1590. Wyd. A. GRABOWSKI w: Starożytności historyczne polskie. T. 1. Kr. 1840 s. 90-97; T. 2. Kr. 1840 s. 434-436. — Do pap. Sykstusa V z 1590 w przekł. na j. polski. Wyd. J. M. OSSOLIŃSKI w: Wiadomości historyczne do dziejów literatury polskiej. T. 2. Kr. 1819 s. 84-86. — Do S. Żółkiewskiego z 1599. Wyd. W. A. MACIEJOWSKI w: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 210--212. — 2 listy do arcyksięcia Maksymiliana b. r. Rkpsy Bibl. Jag., sygn. 1135 Bbb II II (DD IV 79); 2363 AA XIII 20. — 2 listy do Zygmunta III b. r. Rkpsy Bibl. Czart., sygn. 318, 320.

III.

MANIEWSKA D.: Goślicki Wawrzyniec. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 379-382, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s.

214-216. tamże literatura. — Ponadto: NOWACKI J.: Archidiecezja Poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. T. 2. P. 1964 s. 25, 30, 103, 131, 149, 186, 208, 217, 270-273, 325, 328, 330, 331, 374, 470, 474, 508. 513-514, 534, 587, 601, 603, 619, 631, 636, 677, 757, 764, 768, 777; VOISÉ W.: Goślicki Wawrzyniec. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 100-101; BORAS Z., TRZECIAKOWSKI L.: W dawnym Poznaniu. P. 1971 s. 105, 132, 148; KOROLKO M.: Klejnot swobodnego sumienia. Polemika wokół konfederacji warszawskiej w latach 1573-1658. W. 1974 s. 52, 84, 93, 153. 155, 404; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 193; LITWORNIA A.: Sebastian Grabowiecki. Zarys monograficzny. Wr. 1976 s. 40, 50, 62, 74, 75, 78.

Bp Edward Ozorowski

Gottwald Olaf Józef (1708-1782), paulin, pisarz ascetyczny.

Urodził się w Opolu jako syn Jerzego i Elżbiety. Do zakonu paulinów wstąpił w 1729 r., profesję złożył 20 X 1730 r. Studiował teologię w Trnavie, gdzie wywarł duży wpływ na jego postawę jezuita Antoni Gabon, profesor fizyki i astrologii. Jego wykłady streścił w zachowanym rękopisie (ASk B 43). Po święceniach kapłańskich, otrzymanych 19 IX 1733 r., pełnił funkcje dyrektora braci na Jasnej Górze oraz spowiednika nowicjuszy w konwencie św. Barbary (1748-1750), następnie był kaznodzieją w Topolnie i Brdowie oraz egzorcystą we wszystkich domach. Oddał duże zasługi dla konwentu brdowskiego jako jego przeor (1769-1773). Obronił w wielu wypadkach prawa tamtejszego domu wobec zaborczych decyzji wojsk rosyjskich w 1769 r. i pruskich w 1772 r. Zmarł na Jasnej Górze 22 IV 1782 r.

Znacznie większą rolę odegrał Gottwald jako autor dzieł teologicznych i instruktarzowych, w których zachęcał kierowników duchownych do rozpowszechniania nietypowej ascezy postnej, którą sam praktykował.

I.

1. Chleb i woda ludzka wygoda, w pomnożeniu każdego zboża, w posileniu i uzdrowieniu ciała... do publicznej wiadomości, ku bliźniemu z miłości podana przez... Wrocław 1778 Nakł. Gullielma Bogumiła Korna 8° s. 132, k. nlb. 2. — Toż. Częstochowa 1778 Druk. Jasnej Góry 8° k. 7 nlb., s. 132, nlb. 4.

2. Rózga sprawiedliwości boskiej okiem niezasypiającym nad grzesznikami czująca wszystkim każdego stanu i kondycji ludziom starania o zbawienie swoje przykładającym do pilnej uwagi o historiach i wielorakich naukach do dobrego zachęcających a od złego odwodzących, które podczas Jubileuszu kaznodziejom, katechistom i spowiednikom dobrze się przysłużą przez... T. 1-5. Kalisz 1779-1781 w Druk. J. K. M. i Rzplitej 8° t. 1 s. 210; T. 2 s. 488; T.3 s. 535; T. 4 s. 465; T. 5 540.

II.

1. Sacra trium dierum via ad sacrificandum Domino in solitudine, respirantis a saeculi curis ecclesiastici sacerdotis ad profectum Spiritus instituta, ab illustrissimo Dioecesis Vladislaviensis ordinario commendata... oblata per... 1778. Rkps AJG., sygn. I 324 s. 2-134.

2. Circulus menstruus brevium meditationum sacerdotibus curatis et regularibus ad quotidianos usus a... oblatus... anno 1778. Rkps AJG., sygn. I 324 s. 135-402.

III.

KOŚMIŃSKI S.: Słownik lekarzy polskich. T. 1. W. 1883 s. 149; PESZKE J.: Gottwald Olaf. W: *Wiel. enc. pow. ilustr.* T. 24 s. 532; SZAFRANIEC S.: Konwent Paulinów Jasnogórskich 1382-1864. *Arch. Ord. S. Pauli I Er.* T. 1: 1966 s. 79; KRACIK J.: Paulini XV-XVIII wieku w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Kr. 1977. Rkps AJG., b. sygn. — Rkps AJG., sygn. 77: Catalogus patrum, s. 167, 743-744; Rkps AJG., sygn. 1602: Brdów, akta prowincjała, s. 5, 113, 120, 139, 249; Rkps Arch. Paulinów w Brdowie, sygn. 2: Connotatio miraculorum B. V. Mariae in ecclesia Brdoviensi. k. 16-188. — Rkps AJG., sygn. II 110: Conciones in festa totius anni R. P. Philippi Kiselii (oraz traktaty teologiczne skopiowane przez Gottwalda).

O. Janusz Zbudniewek ZP

Góralewicz Joachim od Narodzenia NMP. (1643-1711), pijar, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się w 1643 r. Studiował u dominikanów w Krakowie, gdzie w 1665 r. przedłożył do dysputy tezę o wolności Bożej, oraz u karmelitów bosych. Wcześniej wstąpił do zakonu pijarów i tam przyjął święcenia kapłańskie. Uczył następnie filozofii w domu zakonnym w Prywidzy na Węgrzech. Po zorganizowaniu w 1679 r. przez prowincjała M. Krausego pijarskiego studium teologicznego w Warszawie, objął tam prowadzenie wykładów z teologii. Zmarł w 1711 r.

I.

1. Sacratissimum Divini Rectoris aenigma per Angelicum Divinae voluntatis interpretem... D. Thomam Aquinatem orbi universo mirifice propositum... nunc publice theologorum trutinae offertur... et in Studio Generali Cracov. Ordinis Praedicatorum studentium magistri tentandum dissolvendum... Cracoviae 1667 in Officina Schedeliana 4° k. 6.

II.

1. Sideris Leonini felix aspectus quem Regni Primario notario... dum natalis et in... D. Ignatio Andrea Baier thesauri patroni sui D. Andreae annuo recurrentes ferias ageret, observavit ac votivo adumbravit elogio... Varsaviae 1671 4° k. 3.

2. S. P. Gemma fluminis Aquinatici ortu, splendore, pretioque suo D. Thomae de Aquino... exellentiam ad vivum exprimens retibus magis piae quam fecundae eloquentiae capta, et sub aspectu frequentissimae florentissimaeque hospitum panegyris in aedibus S. Hyacinthi... data... Varsaviae 1672 4° ark. 4.

III.

PITALA A.: Kolegium pijarów w Krakowie. *Nasza Przeszł.* T. 15: 1962 s. 67--68, 78.

Bp Edward Ozorowski

Górka Jakub (1864-1917), profesor Seminarium Duch. w Tarnowie, historyk Kościoła, hagiograf, homileta, popularyzator teologii, tłumacz.

Urodził się 16 VII 1864 r. w Bożęcinie k. Tarnowa. Szkołę średnią i Seminarium Duchowne (1885-1889) ukończył w Tarnowie. Ponadto studiował na Uniwersytecie Wiedeńskim i tam uzyskał doktorat teologii w 1893 r. Po krótkim wikariacie we Wierzchosławicach wykładał historię Kościoła w tarnowskim Seminarium Duchownym w latach 1892-1917. Udzielał się także społecznie w organizacjach charytatywnych, był radnym miasta Tarnowa. W licznych podróżach odwiedzał polskie środowiska emigracyjne, ogłaszał wspomnienia z pielgrzymek, recenzje, popularne i poważniejsze prace hagio- i biograficzne. Zmarł w Tarnowie 8 III 1917 r., pochowany na Starym Cmentarzu.

I.

1. Rec.: G. STANG: Historiographia ecclesiastica, quam historiae seriam solidamque operam navantibus accommodavit... Friburgi Br. 1879. *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 61 s. 268-271.

2. Rec.: E. JAROSZYŃSKI: Katolicyzm socjalny. Kr. 1900. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 5: 1901 nr 8 s. 217-218.

3. Przekł.: Życie świętej Anieli Merici i dzieje przez nią założonego zakonu urszulanek. Kr. 1901 Nakł. tłumacza, Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 672, 2.

4. Rec.: J. FIJAŁEK: Mistrz Jakób z Paradyża. T. 1-2. Kr. 1900. *Prz. Powsz.* R. 19: 1902 t. 76 s. 245-250.

5. Znaczenie O. Pawła Segneri'ego w literaturze kaznodziejskiej. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 s. 70-73.

6. O przedziwnych rządach Bożych w dziejach Kościoła św. (Kilka praktycznych uwag przy nauczaniu historii kościelnej). *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 s. 1902 s. 326-330. Pod błędnym imieniem Jana.

7. Charakterystyka kazań Wielebnego Sługi Bożego Jana Marii Vianney'a proboszcza z Ars. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 s. 458-462.

8. Ulubiona księga duszpasterza. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 7: 1903 s. 221--223, 245-247.

9. Święci Cyryl i Metody. Wobec artykułów dra A. Brücknera. *Dwutyg. Ka-*

tech. i Duszp. R. 7: 1903 s. 679-685, 711--716.

10. Wspomnienia z Częstochowy. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 10: 1906 s. 11-16.

11. Wspomnienia z Litwy. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 10: 1906 s. 441-450, 506-510, 570-575, 607-610, 643-645, 674--677, 711-714; R. 11: 1907 nr 146-151. 191--194, 229-232. — Toż w osob. odb. łącznie z poz. 12 pt. Wspomnienia z Królestwa Polskiego i Litwy. Tarnów 1907 Druk. J. Styrny 8° s. 87, nlb. 1.

12. Życie katolickie i oświata w Królestwie Polskim. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 10: 1906 s. 111-114, 269-273, 300-305, 339-342. — Toż w odb. jak w poz. 11.

13. Zasługi ks. Holzhausera na polu oświaty. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 11: 1907 s. 426-429.

14. Błogosławiona Magdalena Zofia Barat. Szkic życia wydany w roku jej beatyfikacji. Kr. 1908 Druk. W. L. Anczyca 8° s. III, 79, tabl. 1.

15. Żywot i dzieła wielebnego Sługi Bożego Bartłomieja Holzhausera. Tarnów-Kr. 1908 8° s. V, 245.

61. Bartłomiej Holzhauser jako katecheta i kaznodzieja. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 12: 1908 s. 12-14, 66-68, 98--100.

17. O seminariach duchownych w duchu Holzhausera. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 12: 1908 s. 17-20.

18. Pius X a kaznodziejstwo. *Gaz. Kośc.* R. 16: 1908 nr 40 s. 474-477; nr 41 s. 486-487; nr 42 s. 498-500.

19. Uwagi o Dziewicy Orleańskiej z powodu beatyfikacji. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 13: 1909 s. 667-670, 689-694, 779-787.

20. Dziewica Orleańska. Błogosławiona Joanna d'Arc. Z licznymi ilustracjami i kartą topograficzną. Tarnów 1911 Druk. Z. Jelenia 8° s. XIV, 470.

21. Żywot autora [ks. Karola Szczeklika]. W: K. SZCZEKLIK: Pilzno i Pilznianie. T. 1. Kr. 1911 Wyd. Kółka Pracy Społecz. w Dębicy, Druk. Czasu w Krak. 8° s. 9-13.

22. Z podróży na Wschód. *Gaz. Kośc.* R. 21: 1913 nr 1 s. 6-7.

23. Z podróży do Egiptu. *Gaz. Kośc.* R. 21: 1913 nr 12 s. 139-140; nr 15 s. 175--176; nr 21 s. 246-247; nr 25 s. 274-275; nr 26 s. 313-314.

24. Podróż do Ziemi Świętej [i Egiptu]. Kr. 1913 Nakł. autora, Druk. „Głosu Narodu" 8° s. 203, nlb. 3.

25. Św. Aniela, urszulanki i ich prace w szkolnictwie na ziemiach polskich. W: Programy szkolne pryw. Liceum Urszulanek. Tarnów 1913/1914 s. 16.

26. Ks. Wojciech Blaszyński proboszcz w Sidzinie. Rys historyczny z dziejów diecezji tarnowskiej. Tarnów 1914 Druk. Z. Jelemia 8° s. 275.

27. Artykuły w Podręcznej Encyklopedii Kościelnej (ks. Zygmunta Chełmickiego).

II.

1. Rec.: Okruszyny historyczne. Kr. 1898. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 5: 1901 s. 332.

2. Przekł.: I. LEMOYNE: O matusi Małgorzacie. Obrazki z życia świątobliwej Małgorzaty Bosco, matki zmarłego 31 stycznia 1888 w Turynie ks. Jana Bosco... Przekład z włoskiego. Kr. 1898 Druk. Czasu 16° s. 203.

3. Nauka na zakończenie roku szkolnego. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 3: 1899 s. 232-236.

4. O zachowaniu się w kościele. (Egzorta na uroczystość poświęcenia kościoła). *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 4: 1900 s. 372-375.

5. Bóg i Ojczyzna. Kazanie wypowiedziane d. 24 marca 1900 na nabożeństwie uroczystym w kościele Najśw. Marii Panny w Tarnowie, odprawianym w celu uproszenia błogosławieństwa Bożego dla działalności Stronnictwa Katolicko-Narodowego. Tarnów 1900 Nakł. autora 16° s. 15.

6. Kazanie na drugą niedzielę po Wielkanocy. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 4: 1900 s. 182-185.

7. Jubileusz 25-letni pontyfikatu Leona XIII. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 s. 81-84. Pod błędnym imieniem Jana.

8. Nauka o Marii Królowej Korony Polskiej. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 s. 222-228.

9. Przekł.: P. SEGNERI: Kazania wielkopostne. Tłum. z włoskiego... T. 1. Tarnów 1902 Druk. Z. Jelenia 8° s. 334. — Toż. T. 1-2. Wyd. 2 (t. 1). Tarnów 1904 Druk. Z. Jelenia 8° t. 1 s. XXIX, 334; T. 2 s. 369. — Toż. T. 3. Tarnów 1907.

10. Kazania wielkopostne o. P. Segnerego. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 s. 543-548.

11. Ks. Vianney'a proboszcza z Ars kazanie. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 7: 1903 s. 273-281.

12. Wspomnienia z podróży: 1. O muzeum polskim w Rapperswylu; O grobie Bolesława Śmiałego w Ossyaku. Tarnów 1904 Druk. J. Pisza 8° s. 40.

13. Objawienie się i cuda Najśw. Marii Panny w Lourd. Kr. 1904.

14. Kongres Mariański we Lwowie i pokłosie zeń. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 8: 1904 s. 669-673.

15. Lourdes. Wspomnienia z pielgrzymki. Tarnów 1904 8° s. 44. — Toż. Tarnów 1914 Druk. Z. Jelenia 16° s. 55.

16. Nauka o obrazie Serca Jezusowego i pobudkach do czci tego Boskiego Serca. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 9: 1905 s. 347-351.

17. Przemowa na ślubie panny Tekli Sulikowskiej z panem Antonim Korneckim w Jeżowie (Królestwo Polskie) dnia 28 października 1905 r. Tarnów [1905] Druk. J. Pisza 16° s. 20.

18. Kilka uwag o Ars z okazji beatyfikacji x. Vianney'a. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 11 s. 113-115; nr 12 s. 129-130.

19. Przekł.: J.M. VIANNEY: Kazania niedzielne i świąteczne. Tłum. z franc. Lw. 1906 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. XVI, 503, 360.

20. Szkic kazań wielkopostnych. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 10: 1906 s. 106-108, 137-139. 139-141, 170-172, 173-175, 204-206, 206-210.

21. Cześć Marii. O pobudkach i środkach nabożeństwa do Najśw. Marii Panny. Kr. 1907 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. IV. 479.

22. List z Rzymu. *Gaz. Kośc.* R. 15: 1907 nr 7 s. 70-71.

23. Pojemność kościołów. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 12: 1908 s. 7-20.

24. W 50-letnią rocznicę kapłaństwa Piusa X. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 12: 1908 s. 81-85, 121-132.

25. Jubilat na tronie cesarskim [Franciszek Józef]. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 12: 1908 s. 241-245.

26. Pius X do kleru. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 12: 1908 s. 321-325.

27. Miłość ojczyzny u Dziewicy Orleańskiej. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 13: 1909 s. 779-787.

28. Jubileusz biskupi Ojca św. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 13: 1909 s. 257.

29. Cnoty bohaterskie Joanny d'Arc. *Gaz. Kośc.* R. 17: 1909 nr 14 s. 173-175; nr 15 s. 188-189; nr 16 s. 200-201.

30. Heliopolis czyli miasto słońca w Egipcie. *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 nr 6 s. 65-66.

31. Budujące nawrócenie Żyda. *Gaz. Kośc.* R. 21: 1913 nr 36 s. 435-436; nr 37 s. 448-449; nr 38 s. 460-461; nr 39 s. 472-473; nr 41 s. 495-497; nr 42 s. 508-509. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Wzorowy neofita [Śp. Antoni Maurycy Rokacki]. Lw. 1914 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. 30.

32. Refleksje z okazji 50-letniej rocznicy powstania styczniowego. *Gaz. Kośc.* R. 21: 1913 nr 4 s. 37.

33. Kazania okolicznościowe. T. 1. Kr. 1916 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. VI, 437.

III.

WĘGIEL W.: Górka Jakub. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 407. — Ponadto: GAJDA P., NOWAK A.: Sylwetki biograficzne profesorów Seminarium Duchownego w Tarnowie. *Currenda.* R. 109: 1959 s. 303-306; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1973. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 372.

Ks. Jan Kracik
Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Górnisiewicz Andrzej (Jędrzej) (1830-1900), dominikanin, autor broszur historyczno-informacyjnych.

Urodził się w 1830 r. Nie znamy imion jego rodziców, ani miejsca urodzenia. Duszpasterzował w Małopolsce zachodniej, na Spiszu, Orawie, Śląsku oraz w Małopolsce wschodniej. Był m. in. przeorem w Jarosławiu i w Borku Starym. Organizował misje ludowe, w których sam brał udział. W latach 1862-1873 założył przeszło 300 bractw różańcowych w Małopolsce. Był członkiem zarządu głównego i skarbnikiem Towarzystwa Szkoły Ludowej. Starał się o podniesienie poziomu umysłowego i duchownego w klasztorach dominikańskich i o zakonne wychowanie braci konwersów. Zmarł w 1900 r.

Ogłosił broszury, w których zawarł informacje o bractwie Paska św. Tomasza i o klasztorze w Borku Starym.

I.

1. Wyd. i oprac.: M. SIEJKOWSKI: Historia Jasnej Góry Marii w Borku Starym, o. p. Tyczyn pod Rrzeszowem... przez... Rzeszów 1886 Nakł. i Druk. J.A. Pelara (H. Czerny) 16° s. 13, nlb. 3. Jest to fragm. pracy M. SIEJKOWSKIEGO: Dni roczne sług Boskich Zakonu Kaznodziejskiego. Kraków 1743.

2. Pasek anielski św. Tomasza z Ak-

winu Doktora Kościoła Bożego, Patrona anielskiej czystości, wyznawcy z Zakonu św. O. Dominika. Rzeszów 1887 Nakł. Księg. J.A. Pelara (H. Czerny) 16° s. 31. nlb. 1.

II.

1. Wiadomość o Arcybractwie Różańca świętego. Rzeszów 1884 Druk. J.A. Pelara 8° s. 63, nlb. 1.

2. Procesje różańcowe dla parafialnych kościołów pobożnych braci i sióstr arcybractwa różańca św. P. Jezusa i N. Marii, wydał... Rzeszów 1887 Nakł. i Druk. Księg. J.A. Pelara (H. Czerny) 16° s. 20.

3. W sprawie Towarzystwa Szkoły Ludowej. Zestawienie rachunkowe. Kr. 1898 Druk. „Czasu" Fr. Kluczyckiego i Sp. 8° s. 23.

4. Mniejsze artykuły i wzmianki ogłaszane w czasopismach: *Chata*. R. 12: 1882 nr 18; R. 16: 1886 nr 15; *Gazeta Krakowska*. R. 2: 1882 nr 163.

III.

TYROWICZ M.: Górnisiewicz Jędrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 430, tamże literatura. — Ponadto: Górnisiewicz Andrzej W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 249.

Ks. Józef Mandziuk

Górski (Gorscius, Górski Sztemberg Szeliga) Jakub h. Szeliga (ok. 1525-1585), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, polemista.

Urodził się ok. 1525 r. w ziemi liwskiej na Mazowszu jako syn drobnego szlachcica Jana i Anny. W 1542 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1550 lub 1551 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. W latach 1551-1554 był prawdopodobnie nauczycielem w jakiejś pozakrakowskiej szkole parafialnej. Wykłady w Akademii rozpoczął w półroczu zimowym 1554/55, a równocześnie otrzymał rektorat wawelskiej szkoły katedralnej. Z posady tej odszedł, gdy w 1556 r. uzyskał katedrę w Kolegium Mniejszym; do Kolegium Większego dostał się w 1560 r. Początkowa działalność pisarska Górskiego pozostawała w kręgu retoryki. Ogłoszone przezeń podręczniki weszły do programu Akademii i poczęły wypierać podręczniki obce. W tym też czasie wdał się Górski w wielki i długo trwający spór naukowy z Benedyktem Herbestem na temat definicji okresu retorycznego.

Pod wpływem ks. Stanisława Orzechowskiego zwrócił się od 1561 r. do polemiki teologicznej z innowiercami (Stankar, Grzegorz Paweł z Brzezin) i z Fryczem Modrzewskim. Pragnąc pogłębić swą wiedzę teologiczną, poprosił o 3-letni urlop w Akademii i w 1563 r. udał się do Padwy, a następnie do Rzymu, gdzie wszedł w bliższe stosunki z niektórymi humanistami i w 1566 r. uzyskał doktorat obojga praw. Wystarał się też o papieską prowizję na kanonię w kapitule włocławskiej, na którą jednak nie dopuścił go bp kujawski Stanisław Karnkowski. Przyłączywszy się w maju 1567 r. do orszaku posła polskiego Piotra Barzego, udał się do Neapolu, a następnie do Hiszpanii.

Do kraju wrócił Górski z końcem 1567 r., a w półroczu zimowym 1568/69 wznowił wykłady na Wydziale Filozoficznym. Myślał o wstąpieniu do jezuitów, lecz niektórzy profesorowie odwiedli go od tego zamiaru, wysyłając go w charakterze kaznodziei do kolegiaty sandomierskiej, starając się dlań o probostwo w Nowym Korczynie i obiecując mu bakalaureat teologii. W 1571 r. przeszedł Górski na Wydział Prawa. Dzięki głównie bpowi P. Myszkowskiemu otrzymał kanonię płocką, następnie probostwo w Toruniu, w 1578 r. archidiakonat gnieźnieński, w 1582 kanonię krakowską, w 1583 r. archipresbiterat mariacki w Krakowie.

Teologiczna działalność pisarska Górskiego obracała się w okół obro-

ny katolicyzmu przed protestantami. Zbliżyła go ona do najwybitniejszych osobistości kościelnych. Od r. szk. 1574/75 pełnił ośmiokrotnie urząd rektora Akademii. W kołach uniwersyteckich zarzucano mu, że wbrew większości profesorów pomógł osiedlić się w Krakowie jezuitom i to bez żadnego zastrzeżenia odnośnie do otwarcia przez nich tu szkół. Chorując długo na gruźlicę, zmarł w Krakowie 17 VI 1585 r. i został pochowany w katedrze wawelskiej.

I.

1. Wyd. i Przedmowa do: Listy S. ORZECHOWSKIEGO..., w których który jest prawdziwy Kościół... naprzeciwko nowym ewangelikom dowodzi. B. m. r. [Kraków 1561] 8° k. nlb. 35.

2. Wyd. i Przedmowa do: S. ORZECHOWSKI: Chimaera sive de Stancari... secta. [Cracoviae] 1562 4° k. 8. tabl. 1, k. 104, k. nlb. 5.

3. Wyd. i Przedmowa do: S. ORZECHOWSKI: Ad Jacobum Uchanium Cuiaviae episcopum Fricius sive de maiestate Sedis Apostolicae. B. m. r. 8° k. nlb. 12, k. 89. nlb. 1.

4. Ad... Stanislaum Miskowski... Mercurius sive de Trinitate contra Gregorium Bresinensem. B. m. [1563].

4. Praelectionum Plocensium liber primus sive de baptismo recens natorum. Coloniae 1572 apud Maternum Cholinum 8° s. 206; Toż. Liber secundus sive de mediatore. Coloniae 1580 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 18, s. 222; Toż. Liber tertius de pastore. (Na końcu) Oratio Stanislai SOCOLOVII De vestitu haereticorum et fructu haereseon adiecta est una cum documentis parochis... necessariis. Cracoviae 1580 impensis Stanislai Carn[kowski] Cuiaviensis episcopi in Officina Lazari 8° k. nlb. 179; Toż. Liber quartus de usu legitimo sacrosancti Eucharistiae Sacramenti sub altera specie... Coloniae 1582 apud Maternum Cholinum 8° s. 237; Toż. Liber quintus sive de lapsu et restauratione iustificationeque hominis. Opus novum, solidum et elegans... Coloniae 1583 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 19, s. 592.

6. Pro tremenda et veneranda Trinitate adversus quendam apostatam Francken falso appellatum christianum Apologeticus sive Anti-christianus. Coloniae 1585 apud Maternum Cholinum 8° k. 32 s. 414. — Część dzieła wyd. pt. Praemunitio adversus insanum dogma Christiani Francken Deum unum in substantia trinum in personis blasphemantem et Christum mediatorem Dei Patris et hominum explodentem. Cum praefatione ad... Andream Patricium Nidecki episcopum Vendensem nominatum. Cracoviae 1584 [Druk. Łazarza] 4° k. nlb. 16.

7. Animadversio sive Crusius. In theologos Wirtembergenses sua Acta et scripta apud patriarcham Constantinopolitanum iactantes et Stanislai Socolovii operam in edenda Ecclesiae Orientalis „Censura" calumniantes. Opusculum hoc tempore variis haeresibus sectisque miserе dissecto lectu pernecessarium. Coloniae 1586 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 4, s. 346.

II.

1. De periodicis atque numeris oratoriis libri duo... Oratores e quibus haec doctrina decerpta est: M. Cicero, M. Fabius Quintilianus, Joannes Sturmius, Jacobus Strebaeus, M. Antonius Maioragius. Cracoviae 1558 ex Officina Matthei Siebeneicher 8° k. nlb. 11. — Toż. Secunda editio. Cracoviae 1575 ex Officina Matthei Siebeneycher 8° k. nlb. 96.

2. De generibus dicendi liber adolescenti dicendi studioso opus utile et necessarium. Cracoviae 1559 apud Mattheum Siebeneycher 8° k. 15.

3. De figuris tum grammaticis tum rhetoricis libri quinque nunc recens editi. Cracoviae 1560 in Officina Matthaei Siebeneycher 8° k. nlb. 18, s. 430, k. nlb. 4.

4. Disputationis de periodis contra se a Benedicto Herbesto Neapolitano editae refutatio. Anno Domini 1562. B. m. r. 8° k. nlb. 8.

5. Commentariorum artis dialecticae libri decem. Lipsiae [1563] in Officina Vogeliana 8° s. 1015, k. 3. — Przekł. fragm. w j. pol. J. GAJDA, wyd. L. SZCZUCKI: *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej.* W. 1978 s. 163-168.

6. Index errorum aliquot ex innumeris stultitiis, blasphemiis et impietatibus Thalmudici operis collectus. Ex secundo libro Bibliothecae Sanctae Sixti Senensis extractus. Cracoviae 1569 Lazarus Andreae excudebat 4° 3 ark.

7. Apologia... pro Akademia Cracoviensi publice in renunciandis novis magistris dicta anno Domini 1581 die 11 mensis Martii una cum Parenesi ad Professores eiusdum Academiae Cracoviensis. Cracoviae 1581 in Officina Lazari 8° k. nlb. 23.

8. Orationes gratulatoriae apud... Regem Poloniae Stephanum Batoreum diversis temporibus habitae quattuor. His adiuncta est in calce quinta ad... Joannem Zamoscium cancellarium Regni. Cracoviae 1582 in Officina Lazari 4° k. nlb. 32.

9. Wyd. i Przedmowa do: F. KALLIMACH: In synodo episcoporum de contributione cleri oratio. Cracoviae 1584 in Officina Lazari 4° k. nlb. 12.

10. Wyd. i Przedmowa do: S. ORZECHOWSKI: Fidelis subditus sive de institutione regia ad Sigismundum Augustum libri duo. Cracoviae 1584 in Officina Lazari 4° k. 1. s. 89.

11. Annotattiones in M.T. CICERONIS Divinationem in C. Verrem e Jacobi Gorscii Praelectionibus et aliorum commentariis ab Alberto SERPCIO in Academia Cracoviensi professore collecta. Cracoviae 1585 8° k. nlb. 96.

12. Przekł.: F. CERIOLA FURIUS: Rada Pańska to jest, jakich osób Pan każdy wybierać sobie ma do rady swojej przez... po hiszpańsku napisana, a przez x. doktora Jakuba Górskiego... z włoskiego na polskie przełożona, do wieków przeszłych stosowana. teraźniejszym niemniej potrzebna. [Wyd. J. JANUSZEWSKI]. W Krakowie 1597 w Druk. Łazarzowej 4° s. 182. — Toż. Wyd. kryt. W. CZERMAK. Kr. 1892 Bibl. Pis. Pol. Nr 21.

13. Listy: Do S. Orzechowskiego z 1561. Wyd. J. KORZENIOWSKI: Orichoviana. Opera inedita et epistulae Stanislai Orzechowski 1543-1566. Vol. 1. Cracoviae 1891 s. 518-519. — Fragm. 2 listów do S. Hozjusza z 1564 i 1567. Wyd. K. MORAWSKI: J. Górskiego życie i pisma. *Rozpr. AU. Wydz. Filol.* T. 17: 1893 s. 262, 263. Przedr. pt. J. Górski humanista i apologeta. W: *Czasy Zygmuntowskie na tle prądów Odrodzenia.* W. 1922 s. 129, 130. — List z 1564 i drugi z tegoż roku (niepublikowany dotąd) do S. Hozjusza. Wyd. A. SZORC w: Korespondencja Stanisława Hozjusza... T. 5: Rok 1564. *Stud. Warm.* T. 13: 1876 s. 146-147, 175--196. — Do S. Hozjusza z 1568. Wyd. J. FIJAŁEK: Szczegół z życia J. Górskiego. *Kwart. Hist.* R. 9: 1895 s. 247. — 2 listy do J.A. Caligariego z 1582. Wyd. L. BORATYŃSKI w: I. A. Caligarii... epistolae et acta. *MPV.* T. 4 s. 855-657. — Korespondencja z P. Manucjuszem. Wyd. w: Epistolarum P. MANUCII libri XII. T. 9. Wenecja 1180. — Korespondencja z J. Camerariusem. Wyd. T. WOTSCHKE: Der Briefwechsel der Schweitzer mit den Polen. *Archiv f. Reformationsgeschichte.* Ergänzungsband 3: 1908.

III.

BARYCZ H.: Górski Jakub. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 438-440, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 223-226, tamże literatura. — Ponadto: ZIEMSKI S.: Jakub Górski jako logik i myśliciel. *Stud. Filoz.* R. [6]: 1962 nr 2 s. 81-107; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio--bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 195-196; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno--kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 71-72, 74; SZCZUCKI L.: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 169.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Górski (Gorscius) Jakub (1585-1652), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się w 1585 r. w Krakowie jako syn Jana. W 1610 r. zapisał się na studia w miejscowej Akademii, gdzie w 1612 r. uzyskał bakalaureat, a w 1615 r. — mistrzostwo sztuk wyzwolonych. W rok później wyjechał do Poznania jako nauczyciel Kolegium Lubrańskiego. Po powrocie do Krakowa, wszedł w 1621 r. do Collegium Minus i jednocześnie rozpoczął studia prawnicze, uwieńczone w 1629 r. stopniem licencjata, a w 1634 r. doktora obojga praw. To ostatnie osiągnięcie uczcił Stefan Jurkowski w panegiryku „Virtutis et laboris mnemosynon". W 1624 r. pełnił Górski obowiązki seniora Bursy Jurystów, a w 1626 r. jeździł jako delegat Akademii na sejm warszawski w sprawie sporu z jezuitami.

Po uzyskaniu doktoratu objął Górski katedrę „novorum iurium", jednakże bardziej poświęcił się karierze duchownej niż pracy naukowej. Związał się z bpem P. Gembickim, przez co sciągnął na siebie ostrą krytykę kolegów w czasie zatargu biskupa z Akademią. Był referentem

kurii i sędzią synodalnym w konsystorzu krakowskim. Otrzymał kustodię kolegiaty Wszystkich Świętych, probostwo w Mszanie, tytuł pronotariusza ap. i wreszcie w 1642 r. kanonię katedralną, który to fakt upamiętnił Jan Racki w utworze „Honor coronatus". W 1651 r. został wybrany na rektora Akademii. Zmarł 4 III 1652 r. podczas grasującej w Krakowie zarazy i został pogrzebany w kościele Wszystkich Świętych. Śmierć jego uczcił Wojciech Rajmund Strażyc w wierszu „Lugubris lessus".

I.

1. Quaestio de precio in contractu emptionis et venditionis quam... Jacobus Gorski... ad disputandum proponet... Cracoviae 1624 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 4.

2. Quaestio de vi et effectu praescriptionis quam... dum publice J. U. baccalaureus renuntiabitur... ad disputandum proponet... Cracoviae 1626 ex Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 4.

3. Quaestio de foro clerici quam... pro licentiatura in Utroque Jure obtinenda publice ad disputandum proponet... Cracoviae 1629 Typis Matthiae Andreoviensis 4° ark. 1.

4. Quaestio de alienatione rei emphyteuticae... quam... pro licentiatura in Utroque Jure obtinenda publice ad disputandum proponet. Cracoviae 1629 Typis Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 4.

II.

1. Quaestio de erroribus visionis... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1621 apud Haeredes Jacobi Siebeneycher 4° k. nlb. 4.

2. Sermones de sanctis, pars aestiva. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1636 BB II 18 2° s. 573, 12.

III.

HAJDUKIEWICZ L.: Górski Jakub. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 440-441, tamże literatura. — Ponadto: PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 313. 320, 321, 332-334, URBAN Wacław: Losy wychowanków Akademii Krakowskiej w drugiej połowie XVI i pierwszej połowie XVII wieku. W: *Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego w dobie renesansu.* Kr. 1964 s. 166-167.

Bp Edward Ozorowski

Górski Józef Franciszek († ok. 1785), archidiakon tarnowski, autor rozprawy historycznej.

Kapłan diecezji krakowskiej, o którym wiadomo jedynie, że był proboszczem w Brzozowej i Kobylance oraz posiadał w kapitule kolegiackiej w Tarnowie najpierw godność kanonika hon., potem w latach 1776-1785 prałata archidiakona. Studia odbył w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1722 r. uzyskał bakalaureat z prawa, a następnie stopień doktora obojga praw. W 1785 r. ustała jego działalność jako archidiakona, co prawdopodobnie oznacza datę jego śmierci. On pierwszy zebrał i opublikował wiadomości historyczne o słynącym łaskami obrazie Pana Jezus Ukrzyżowanego w kościele parafialnym w Kobylance.

I.

1. Zebranie niektórych wiadomości o Obrazie Ukrzyżowanego Chrystusa Pana. w kościele farnym kobylańskim z łaskami ku Wiernym wylewającego się. Z przyłączeniem niektórych Nabożeństw w tym Kościele odprawuiących się. Ku wygodzie odwiedzających to Święte Miejsce służące... W Krakowie R. P. 1780 w Druk. Akademickiej 8° k. nlb. 5, s. 43, nlb. 2. — Toż w j. łac.: Collectio nonnullarum notitiarum de imagine gratiosa Domini nostri Jesu Christi in ecclesia parochiali in Kobylanka... Sumptibus vero edita Spectabilis ac Perillustris Domini Emerici Barczy de Barczy-Haza... Cassoviae b. r. ex Typgr. Landereriana 8° s. 52. Data cenzury kościelnej w Krakowie: 1781. (JOCHER 8857 podaje: 1784). — Toż. Wyd. 2: Jezus w obrazie kobylańskim, z dodatkiem nabożeństwa do Serca Pana Jezusa napisał, rozszerzył ks. Hipolit RYZNERSKI pleban w Kobylance, według łacińskiego wydania z r. 1781 ks. W.J. Franciszka GÓRSKIEGO, o. p. dra, plebana kobylańskiego. Tarnów

1886 Druk. J. Pisza 16° s. 69, nlb. 2. — Nie można stwierdzić, czy istnieje wydanie z 1800 r., wzmiankowane przez Bibliografię Polską XIX stulecie K. ESTREICHERA t. 9 s. 121.

III.

HERZIG F.: Katedra, niegdyś kolegiata w Tarnowie 1400-1900. Tarnów 1900 s. 70. — Statuta nec non liber promotionum, s. 384.

Ks. Marian Banaszak

Grabia Rafał (1647-1720), franciszkanin konw., hagiograf.

Urodził się w 1647 r. prawdopodobnie w Obornikach. Do zakonu franciszkanów konw. został przyjęty 27 III 1669 r. i afiliowany do klasztoru w Kaliszu. Później transfiliował się do klasztoru warszawskiego. W 1684 r. spotykamy go ze stopniem bakałarza jako sekretarza kapituły prow. w Kaliszu. Potem był gwardianem poznańskim, a od 1689 r. warszawskim. Przez jakiś czas był kustoszem kustodii krakowskiej. W 1690 r. generał zakonu pozwolił mu na podróż do Rzymu i do term na Śląsku. Podczas kapituły prow. w Chęcinach otrzymał 8 VI 1693 r. magisterium teologii. Był teologiem króla Jana III. Po wyborze Stanisława Leszczyńskiego w 1704 r. na króla wręczył mu z polecenia nuncjusza wystosowany przezeń protest. W 1707 r. prowincjał Walerian Szembek wyprawił go do Rzymu, by go reprezentował na kapitule generalnej. We Włoszech papież wyznaczył mu na mieszkanie hospicjum w Loreto, przyznając zarazem pensję na utrzymanie. Od 1712 r. też z woli papieża zamieszkał Grabia w konwencie XII Apostołów w Rzymie. Tu zabiegał około ogłoszenia bł. Kunegundy patronką Polski i Litwy oraz podniesienia jej święta do rangi 1 kl. z oktawą, do czego wreszcie doszło. Zebrał również nieco materiałów do kanonizacji bł. Kunegundy. Pomagał także w tym czasie polskim prowincjałom udającym się do Włoch. Za zasługi prowincja polska podniosła go do godności definitora wieczystego. Zmarł 2 IX 1719 względnie 9 IV 1720 r. (ostatnia data jest pewniejsza), a w jego pogrzebie lud rzymski wziął tłumny udział.

I.

1. Vite delle ammirabili Beate Cunegonda e Salomea Regine... La prima data in luce dal P. Maestro Giuseppe Maria Favini... la seconda dal P. Giambattista Beltrami da Rivarolo... dedicate di Augusto II Re di Polonia dal P. Raffaele Grabia Polacco. In Roma 1716 nella Stamparia del de Martiis 12° nlb. 8, 85.

II.

1. Sex alae seraphicae D. Bonaventurae Illustriassimo, Rever. Excelsissimo Domino, D. Joanni Antonio De Via Archiepiscopo a... dedicatae... 1699 4°.

III.

Arch. Gen. Braci Mn. Konw. w Rzymie: Reg. Rmi P.M. Josephi M. Bottari de Venetiis 1689-1692, k. 63; Reg. II triennii P. Rmi J. Bottari 1692-1695, k. 72v; Postulazione, scritture, relazioni e notizie concernenti alla Vita ed altre cose spettanti ai Santi, Beati, Venerabili e servi di Dio dell'Ordine dei Minori Conventuali (materiały zebrane przez R. Grabię do procesu bł. Kunegundy wynoszą ok. 200 kart); Raphael Grabia. W: Manoscr. cl. II-36, Scriptores, Continuazione inedita del P. Sbaraglia [autore] trascritta ed integrata alquanto dal P. Rinaldi Stef.; Rafael Grabia di Cracovia. W: Manoscr. cl. III-79b, Dizionario Francescano compilato da... F. Niccolá Papini, parte II; Abate G.: Necrologie, Custodi S. Convento — 9 IV 1720; — Arch. Prow. Franc. w Krak.: Repertorium Conventus Calissiensis, k. 364, 444v; Nekrolog krakowski stary 2 IX 1719.

O. Damian Synowiec OFMConv.

Grabia Stanisław Stefan h. Grabie (1 poł. XVIII w.), kanonik regularny later., historyk swego zakonu.

O jego pochodzeniu i początkowych naukach nic nie wiadomo. Po

wstąpieniu do zakonu kanoników regularnych uczył się filozofii i teologii w studiach zakonnych w kraju, a po otrzymaniu święceń udał się do Włoch w charakterze prokuratora polskich klasztorów dla podtrzymania więzi ze współbraćmi rzymskimi, jak również w celu kontynuowania studiów teologicznych. Po powrocie został przełożonym klasztoru w Trzemesznie, pracując równocześnie nad zebraniem materiałów do dziejów zakonu w Polsce. Owocem tej jego pracy była najpierw wydana w Kaliszu w 1730 r. hagiografia św. Benona kanonika regularnego w Hildesheim, biskupa Miśni i apostoła Słowian połabskich, którego kult w Trzemesznie był tradycyjnie propagowany. W 1747 r. opublikował pracę o początkach i rozwoju kanoników regularnych laterańskich w Polsce, opartą na literaturze wcześniejszej, a w szczególności na kronice XVII-wiecznej S. Ranathowicza.,

I.

1. [Żywot i cuda błogosławionego Bennona kanonika najpierw regularnego hildeńskiego a potem biskupą miśnieńskiego i o szczególnej czci jego u Polaków i w Trzemesznie]. B.m. 1730 8° ark. 7.

2. [O obrządkach ludów religię katolicką wyznających i o ustanowieniu po kościołach... dróg krzyżowych zwanych kalwarią...] B.m. 1739 12° ark. 5.

3. [O kanonikach regularnych s. Augustyna kongregacji lateraneńskiej w Polsce]. Kalisz 1747 4° ark. 3.

III.

JANOCKI J.D.: Polonia litterata nostri temporis. T. 1. Vratislaviae 1750 s. 23; TENŻE: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1. Breslau 1755 s. 39; JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 3 poz. 8342; Grabia Stanisław Stefan. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 10 s. 382; ESTREICHER K. T. 17 s. 301, 302; URUSKI S.: Rodzina. T. 4 s. 330.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Grabianowski Andrzej h. Świnka († 1683), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii kanonistycznych.

Był synem Marcina, wielkopolskiego szlachcica. W 1640 r. wpisał się do Akademii Krakowskiej i tu w 1643 r. zdobył bakalaureat, upamiętniony panegirykiem Szymona Campianusa pt. „Euphimia Palladis". W rok później został magistrem filozofii i notariuszem konsystorza krakowskiego za bpów P. Gembickiego i A. Trzebickiego. Wykonywał też notariat publiczny. W 1648 r. wszedł do Collegium Minus i rozpoczął studia prawnicze, najpierw w Krakowie, a potem w Rzymie, gdzie w Sapienzy w 1652 r. uzyskał doktorat obojga praw. W 1655 r. był profesorem kazuistyki na kolegiaturze Łukasza Doctoriusa, a w trzy lata później objął katedrę instytucji prawa rzymskiego. W tym też roku otrzymał członkostwo Wydziału Prawa, który to fakt uczcił Stanisław Bieżanowski panegirykiem „Doctoris apex". Był kilkakrotnie dziekanem tegoż Wydziału.

Grabianowski posiadał liczne beneficja kościelne: scholasterię kolegiaty Wszystkich Świętych i kolegiaty w Skalbmierzu, kantorię wiślicką oraz od 1670 r. kanonię katedralną krakowską. W sporach Akademii z bpami Gembickim i Trzebickim stał po stronie biskupów, przez co ściągnął na siebie niechęć kolegów. Zmarł 24 XI 1683 r. Śmierć jego uczcił Maciej Brocki w panegiryku „Lachrymae parentales".

I.

1. Quaestio de clericis causa studiorum in Ecclesia vel praebenda non residentibus... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1654 apud Lucam Kupisz 4° k. nlb. 4.

2. Quaestio de clericis causa servitii in Ecclesia vel praebenda non residen-

tibus pro loco in Facultate Iuridica... obtinendo... publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1658 in Officina apud Viduam et Haeredes Stanislai Bertutowic 2° k. 5.

3. Wykłady z prawa rzymskiego. Rkps Bibl. Kap. we Wrocławiu.

II.

1. Panegiryk godowy na szczęśliwy związek miłości... Krzysztofa Krauza... i... Jadwigi Cieleśnianki... W Krakowie 1642 w Druk. Marcina Filipow. 4° k. nlb. 10.

2. Cornucopiae honorum et virtutum... dum XIV venerabiles et eruditi sapientiae candidati primam Artium et Philosophiae lauream prensantes... renuntiarentur... Cracoviae b.r. ex Officina Francisci Cazarii 4° k. nlb. 12.

III.

HAJDUKIEWICZ L.: Grabianowski Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 463, tamże literatura. — Ponadto: WYCZAWSKI H. E.: Biskup Piotr Gembicki 1587--1657. Kr. 1957 s. 178, 268, 288, 291, 294; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 321, 326. 334; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 273.

Bp Edward Ozorowski

Grabiecki Franciszek (1614-1678), dominikanin, autor dysertacji teologicznych.

Urodził się w 1614 r. Był bratem Wojciecha. W 1631 r. złożył śluby zakonne w klasztorze dominikańskim w Lublinie. W latach 1635-1638 uczył się teologii w zakonnym studium generalnym w Krakowie, następnie wyjechał do Paryża, gdzie na Sorbonie w 1649 r. uzyskał doktorat teologii. W 1655 r. na kapitule warszawskiej został wybrany prowincjałem prowincji polskiej, który to urząd pełnił do 1659 r. W latach 1660-1663 był regensem studium krakowskiego. W 1664 r. został prowincjałem prowincji ruskiej. Występował w charakterze teologa królów Jana Kazimierza, Michała i Jana III. Zmarł w 1678 r. w Lublinie.

I.

1. Theoria Sanctissimae Trinitatis disputationi publicae exposita in Conventu Lublinensi. Lublini 1634 ex Officina Typogr. Pauli Conradi 4° k. nlb. 8.

2. Assertiones theologicae de Incarnatione Verbi Divini ex primo capite D. Joannis Evangelii ad mentem D. Thomae Aquinatis depromptae. Disputabuntur pro conventu Lublinensi. Lublini 1635 ex Officina Typogr. Pauli Conradi 4° k. A-C_4.

II.

1. Biskup w zacności swej... w dzień poświęcenia na biskupstwo... Waleriana Wilczogórskiego, biskupa margaritańskiego, sufragana włocławskiego... pokazany... Dantisci 1653 Litteris Molleris 4° k. nlb. 12.

2. Chorągiew żywota pobożnego... na pogrzebie... Jana z Oleksowa Gniewosza... *przemową rozwiniona*... W Lublinie 1654 w Druk. Jana Wieczorkowicza 4° k. nlb. 14.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 167; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 262; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 489.

Bp Edward Ozorowski

Grabiecki Wojciech († 1673), dominikanin, komentator pism św. Tomasza z Akwinu, patrolog, polemista.

Nie wiadomo, gdzie i kiedy się urodził. Profesję zakonną złożył u dominikanów w Lublinie. Kształcił się w ich Studium Generale w Krakowie. Na dalszą naukę wyjechał w 1653 r. do Paryża, gdzie w 1649 r. zdobył doktorat teologii, nostryfikowany w rok później w Krakowie. W latach 1650-1653 pełnił obowiązki przeora w dominikańskim konwencie w Warszawie; powtórnie urząd ten piastował w latach 1659-1664.

W 1655 r. rozpoczął wykłady w klasztorze M. B. ad Quercum w Witerbo.

Grabiecki słowem i piórem zwalczał arian. W swych pismach dostarczył prawdopodobnie uzasadnienia do wydania przez sejm warszawski w 1658 r. uchwały o wypędzeniu ich z Polski. Zmarł w 1673 r. w Warszawie.

I.

1. Luminaria mundi revelati in firmamento Ecclesiae Dei posita, et in luminare maius, theologiae nimirum beatorum, et Christi Domini, atque in luminare minus fidei divinae, nec non theologiae viatorum et stellas triumphantis ac militantis Ecclesiae, distincta... Cracoviae 1635 4° k. nlb. 12.

2. Compendium Supplementi T.P.D. Th. seu totius theologiae promptuarii, ab III. Bernardo Bonjoanne in Summam Doctoris Angelici inchoati, et ex 4 Sent. eiusdem Doctoris consummatio... Parisiis 1649 apud Viduam Dyonisii Moreau et Dyonisii Moreau filium 12° k. nlb. 22, s. 406, k. 1.

3. Przekł.: Jałmużna chrześcijańska, albo tradycja kościelna o miłosierdziu przeciwko ubogim, zebrana z Pisma św. z Ojców św. łacińskich i greckich z przykładami znamienitszymi świętymi z historii kościelnej przetłumaczona z francuskiego języka na polski... W Warszawie 1653 w Druk. u Wdowy i Dziedziców Piotra Elerta 8° k. nlb. 5. s. 517, k. nlb. 12.

4. Tryumph niezwyciężonej Królowej Polski Matki Bożej z wytrąbionego błędu ariańskiego, który przy Piśmie św. rozumem samym przyrodzonym reprobowany być może... W Warszawie 1660 u Wdowy i Dziedziców Piotra Elerta 4° k. nlb. 27. Do tego przydano: Disputacja albo kontrowersja o Trójcy Przenajświętszej między S. Athanazym... a między Ariuszem... przed Probusem Sędzią... w Laodycei... złożona i szczęśliwie wykonana... s. 68, k. 1.

5. Przekł.: Reguła św. Augustyna, konstytucje i directorium dla Sióstr Zak. Nawiedzenia Najśw. P. Maryey... W Warszawie 1664 u Wdowy i Dziedziców P. Elerta 12° k. 6, s. 420. Przekł. z łac. na j. polski.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Grabiecki Wojciech. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 465, tamże literatura. — Ponadto: ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 262; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 488-489.

Bp Edward Ozorowski

Grabiński Kazimierz (1732- po 1773), jezuita, polemista.

Urodził się 4 III 1732 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 28 VII 1749 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1749-1751), filozofię studiował w Ostrogu (1751-1754), teologię w Poznaniu (1758-1762), gdzie też przyjął w 1760 r. święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Rawie Mazowieckiej (1765--1767) i Krośnie (1767-1769), a teologii polemicznej w Krośnie od 1769 r. aż do kasaty zakonu w 1773 r. Dalsze jego losy nie są znane.

I.

1. Institutionum polemicarum dissertatio. Crosnae 1769-1772. Rkps Bibl. Kapucynów w Krośnie, sygn. K. 1.

II.

1. Institutiones philosophicae in Collegio Crosnensi Societatis Jesu. Anno 1767. Rkps Bibl. Kapucynów w Krośnie, sygn. K. 15.

III.

GADACZ K.: Katalog rękopisów bibliotecznych prowincji krakowskiej kapucynów. *Arch. Bibl. Muz.* T. 7: 1963 s. 202, 210. — ARSJ. Pol. 32-37 (katalogi trzyletnie z lat 1754-1770); Pol. 46, 48 (katalogi roczne z lat 1750-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Grabowiecki Sebastian h. Grzymała († 1607), komendatoryjny opat bledzewski, polemista.

Urodził się ok. 1543 r. w Mszczyczynie k. Kościana jako syn Stani-

sława i Zofii Daleszyńskiej. W 1559 r. wpisał się do metryki studentów protestanckiego uniwersytetu we Frankfurcie n. Odrą. Po powrocie do kraju zbliżył się za poparciem stryja Gabriela do dworu królewskiego. W 1571 r. zawarł związek małżeński z Krystyną Czermińską. W trzy lata później wyruszył u boku Olbrachta Łaskiego do Paryża w poselstwie do przyszłego króla polskiego Henryka III Walezego. Korespondował z cesarzem Maksymilianem i arcyksięciem Ferdynandem. Od Stefana Batorego otrzymał nominację na sekretarza królewskiego. Towarzyszył arcybpowi J. Uchańskiemu podczas uroczystej audiencji u papieża w Rzymie w 1579 r. Prowadził akcję mediacyjną w Rydze. Po śmierci żony wstąpił ok. 1585 r. do stanu duchownego, nie wiadomo jednak, czy przyjął święcenia kapłańskie. Podpisywał się jako proboszcz lemzalski (Lemzal po łotewsku Limbaži — miasteczko w Inflantach). W 1592 r. został komendatoryjnym opatem cystersów w Bledzenie. Należał do poetów barokowej awangardy. Zmarł 19 X 1607 r.

I.

1. Martinus Lauter eiusque levitas. Cracoviae 1585 Typis Lazarienis 4° k. 1, s. 74, k. 1.

II.

1. Setnik rymów duchownych... W Krakowie 1590 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 84. — Toż. Wyd. J. KORZENIOWSKI pt. Rymy duchowne. Kr. 1893 Biblioteka pisarzów polskich s. 1--197 nr 26. — Toż we fragm. wyd. W. BOROWY w: Od Kochanowskiego do Staffa. Lw. 1930. — Toż. Wyd. 2. Londyn 1954 — Toż. Wyd. 3. W 1958 s. 18-19. — Toż we fragm. wyd. J. SOKOŁOWSKA w: Poeci renesansu. Antologia. W. 1959 s. 192--197. — Toż w fragm. Wyd. A. JASTRZĘBSKI, A. PODSIAD: Z głębokości... Antologia polskiej modlitwy poetyckiej. W. 1966 s. 137-152. — Toż we fragm. Wyd. K. ŻUKOWSKA w: Poeci polscy od średniowiecza do baroku. W. 1977 s. 293--299.

2. Listy: 2 listy do ces. Maksymiliana II z 1576 Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 1. W. 1900 poz. 304 i 305 s. 211-221; Do króla Stefana Batorego z 1586. Odpis w rkpsie Bibl. PAN Kórn. sygn. 1708 k. 10-11; Do marszałka w. kor. Andrzeja Opalińskiego z 1586. Wyd. we fragm. A. LITWORNIA w: S. Grabowiecki. Zarys biograficzny. Wr. 1967 s. 57-59. Prace Literackie IX; 4 listy do tegoż z 1588. Wyd. A. LITWORNIA w: Listy Sebastiana Grabowieckiego z 1588 r. W: *Ze skarbca kultury*. Biuletyn Biblioteki Zakładu Narodowego Ossolińskich. Wr. 1976 z. 27 s. 16-23; 3 listy do arcyksięcia Ferdynanda z 1587. Wyd. T. WIERZBOWSKI, j. w. poz. 392-394 s. 273-275; Do proboszcza płockiego Andrzeja Opalińskiego, syna marszałka. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1627 IV s. 80-81.

3. Pokwitowanie pieniężne i inne pisma urzędowe. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 1. W. 1900 s. 162, 263. 264, 300, 302-303, 309-310.

III.

LITWORNIA A.: Sebastian Grabowiecki. Zarys monograficzny. Wr. 1976, tamże literatura; WITCZAK T.: Grabowiecki Sebastian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 474, tamże literatura; *Nowy Korbut*. T. 2 s. 229-231, tamże literatura.

Bp Edward Ozorowski

Grabowski Adam Stanisław h. Zbiświcz, przydomek rodowy Goetzendorf (1698-1766), biskup kolejno chełmiński, włocławski, warmiński, mecenas i historyk sztuki sakralnej.

Urodził się 3 IX 1698 r. w Grabowie w pow. człuchowskim jako syn Andrzeja Teodora, kasztelana chełmińskiego, i Zofii Kleist luteranki. Jego młodszy brat Jan Michał był kasztelanem elbląskim. Domowe wykształcenie zapewniło mu znajomość j. niemieckiego i francuskiego. Uczył się następnie w szkołach w Chojnicach, a potem w Toruniu. Na życzenie ojca wyjechał na studia prawnicze do Rzymu i po powrocie

pracował jako notariusz (1720). Niebawem osiadł na pewien czas w majątku rodzinnym i w jednej ze swoich wsi wybudował kościół.

Za zgodą ojca wstąpił do stanu duchownego i w 1725 r. zamieszkał w Warszawie, gdzie na dworze podkanclerzego kor. J. A. Lipskiego rozpoczął karierę kościelną i polityczną. Dzięki znajomości j. niemieckiego oraz zdolnościom dyplomatycznym pozyskał względy Augusta II, co mu zapewniło zdobycie rozlicznych beneficjów: kanonii (kujawskiej, lwowskiej i chełmińskiej oraz probostw: skarszewskiego, jaworskiego, tujeckiego i chełmińskiego). W kwietniu 1733 r. uzyskał prekonizację na bpa sufragana poznańskiego u boku bpa S. Hozjusza. Ponadto został oficjałem i kanonikiem poznańskim oraz kanonikiem gnieźnieńskim. Podczas bezkrólewia po śmierci Augusta II stanął wraz z Hozjuszem i Lipskim po stronie Augusta III, a nawet udał się w poselstwie do Rzymu i wyjednał uznanie papieskie dla nowego króla. Uzyskał też w 1736 roku prekonizację dla siebie na biskupstwo chełmińskie. Jednak już 3 lata później przeniósł się na biskupstwo kujawskie, a w 1741 r. osiadł na biskupstwie warmińskim. W tym czasie otrzymał od króla Order Orła Białego, za co dziękował królowi na sesji senatu we Wschowie w 1742 r.

Pracował bardzo sumiennie w różnych komisjach senatu, wszakże w swoich przemówieniach politycznych (1740, 1744) ujawnił brak zrozumienia dla zwiększenia armii, twierdząc, że Polskę mogą uratować jedynie odnowione sojusze z sąsiadami, a w ostateczności pospolite ruszenie. Pobożny, cierpliwy i przystępny dla podwładnego sobie duchowieństwa popierał kształcącą się młodzież, był mecenasem sztuki i budownictwa sakralnego i świeckiego i to nie tylko na terenie własnej diecezji (Dobre Miasto), ale i poza diecezją (katedra gnieźnieńska, kościół w Królewcu). Odnowił zamek biskupi w Lidzbarku i wybudował podobny w Smolanach. Dbał o dobre zaopatrzenie własnej biblioteki zwłaszcza w dzieła prawnicze i historyczno-geograficzne. Z jego inicjatywy G. Lengnich wydał w 1749 r. z rękopisu biblioteki w Lidzbarku nieznaną dotąd „Kronikę Galla" oraz kronikę Wincentego Kadłubka. Sam Grabowski opublikował w 1752 r. dziełko z zakresu historii sztuki sakralnej pt. „Explication historique d'un Tableau", w którym opracował powstałą w starożytności chrześcijańskiej rzymską płaskorzeźbę św. Jana i Marka, analizując szczegółowo jej bogatą inskrypcję w języku greckim, z pomocą literatury leksykograficznej (C. Du Cange) i patrystycznej (Klemens Aleksandryjski, Grzegorz z Nyssy). Z jego inicjatywy i poparcia J. E. Endersch opracował w 1755 r. mapę diecezji warmińskiej.

W październiku 1766 r. już schorowany otrzymał na życzenie króla, koadiutora w osobie bpa I. Krasickiego. Zmarł w zamku lidzbarskim 15 XII 1766 r. Jego serce umieszczono w grobowcu rodzinnym w klasztorze bernardynów w Zamartem, ciało — w katedrze we Fromborku.

I.

1. Explication historique d'un Tableau en relief. B. m. 1752 2° k. 3 s. 30, ryc. 1.

2. Wyd.: J. F. ENDERSCH: Tabula geographica, episcopatum Warmiensem in Prussia exhibens. Elbingae 1755. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

II.

1. Literae pastorales dd. Varsaviae Kalendis Martii a. 1740. B. m. r. 2° s. 1 (plakat).

2. Podziękowanie... za toż biskupstwo na senatus consilium we Wschowie 1742. W: OSTROWSKI DANEJKOWICZ J.:

Swada polska i łacińska. T. 1. Lublin 1745 s. 386.

3. Sermo... ad Capitulum ecclesiae suae cathedralis d. 8 Octobris a. 1742. B. m. r. 2° k. 1.

4. Mowa... podczas sejmu grodzieńskiena sesji prowincjonalnej wielkopolskiej miana d. 3 Novembris 1744. W: OSTROWSKI DANEJKOWICZ J.: Swada polska i łacińska. T. 1. Lublin 1745 s. 386.

5. Landesordnung... v. J. 1766. B. m. [Braunsberg] b. r. 2°. Do druku nie udało się dotrzeć.

6. Adam Stanislaus... episcopus Varmiensis et Sambiensis S.R.I. princeps et terrarum Prussiae praeses. List pasterski. Dabatur Heilsbergae nonis Novembris 1764. B. m. r. 2° ark. 1.

7. Korespondencja, rachunki i inwentarz pozostałych rzeczy. Rkps w Bibl. Ossol., sygn. 4175/III-4182/III.

III.

LIBROWSKI S.: Grabowski Adam Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 478-480, tamże literatura. — Ponadto: HIPLER F.: Literaturgeschichte des Bisthums Ermland. Braunsberg und Leipzig 1873 s. 188, 199, 221; SMOLEŃSKI W.: Przewrót umysłowy w Polsce wieku XVIII. W. 1923 s. 47; WIMMER J.: Grabowski Andrzej Teodor. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 484; OBŁĄK J.: Stosunek do nauki i sztuki biskupa warmińskiego A. S. Grabowskiego. *Stud. Warm.* T. 1: 1964 s. 7-56; ORACKI T.: Grabowski Adam Stanisław. W: *Słow. pracow. książki pol.*, s. 286 — Bibl. Jag., rkps 5491 t. 3: Akta oryginalne i odpisy oraz notatki dotyczące różnych rodzin i osób XV-XIX w., s. 13-20; Bibl. Ossol.. rkps 4240/I O bpie A. S. Grabowskim. Wypis z rękopisu ALBERTRANDIEGO O medalach polskich, passim.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Grabowski German (1836-1911), hon. kanonik kaliski, popularyzator wiedzy liturgicznej.

Urodził się 6 XII 1835 r. w Dąbiu, w ówczesnej gubernii kaliskiej. Do gimnazjum uczęszczał w Piotrkowie. Jako alumn Archidiecezji Warszawskiej studiował teologię w Seminarium Duchownym św. Krzyża w Warszawie. Wyświęcony na kapłana w 1859 r., został na krótko kapelanem biskupa sufragana łowickiego, przez kilka zaś lat był w Łowiczu wikariuszem i psałterzystą. Następnie pracował po jednym roku na wikariacie w Łodzi, Mieleszkach, i w Złakowie. Przez 5 lat był wikariuszem w Kałuszynie, skąd przeniósł się do Parzęczewa jako administrator parafii. Od 1886 r. był proboszczem i dziekanem w Rawie Mazowieckiej, pełnił też obowiązki cenzora książek treści religijnej. Odznaczony został godnością hon. kanonika kaliskiego, ze strony rządu złotym krzyżem zasługi, a następnie orderem św. Stanisława. Zmarł 23 VIII 1911 r. w Rawie.

Pisał wiele, lecz są to przede wszystkim budujące książeczki dla ludu. Opublikował także pierwszy życiorys wybitnego kapucyna Prokopa Leszczyńskiego i pierwszy podręcznik liturgiczny dla organistów i zakrystianów.

I.

1. Wiadomości liturgiczne niezbędne dla organistów i zakrystianów przez... W. 1895 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 287, nlb. 1.

2. Śp. Ojciec Prokop [Leszczyński]. *Prz. Katol.* R. 32: 1895 s. 195-197, 212-216. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Śp. Ojciec Prokop kapucyn. Pamiątka pośmiertna z portretem przez... W. 1895 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 29, nlb. 1.

II.

1. Rada kapłana dla ludu. Przez... W. 1870 Druk. Fr. Czerwińskiego i Sp. 8° s. 228. — Toż. Wyd. 2. W. 1880 Druk. Fr. Czerwińskiego i S. Niemiery 8° s. 184. — Toż. Wyd. 3. W. 1891 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 176.

2. Pamiątka z Łagiewnik z nowenną do św. Antoniego przez... W. 1874 Druk. Fr. Czerwińskiego i Sp. 8° s. IV, nlb. 1, 6-108, nlb. 2. — Toż. Wyd. 2-3 (niedostępne). Toż. Wyd. 4 pomnożone. W. 1895 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 119, nlb. 1.

3. Miesiąc Marii dla ludu ułożony przez... W. 1875 Druk. Fr. Czerwińskiego i Sp. 8° s. 270, nlb. 1 i strona błędnie

oznaczona jako 256. — Toż. (Wyd. 2). W. 1881 Druk. Fr. Czerwińskiego i S. Niemiery 8° s. 272. — Toż. Wyd. 3. W. 1891 Druk. Fr. Czerwińskiego i S. Niemiery 8° s. 276. — Toż. Wyd. 4. W. 1896 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 276.

4. Pamiątka pierwszej Komunii świętej. Książka do nabożeństwa dla chłopców. Ułożył... W. 1876 Druk. J. Kaufmana 8° s. XXII, nlb. 2, 344, VI. — Toż. Wyd. 2 pomn. W. 1889 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 390.

5. Pamiątka pierwszej Komunii świętej. Książka do nabożeństwa dla dziewcząt. Ułożył... W. 1876 Druk. J. Kaufmana 8° s. XVI, nlb. 2, 335. — Toż. Wyd. 2. W. 1889 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 359.

6. Odwiedziny biskupa i objaśnienie o sakramencie bierzmowania. W. 1880 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 32.

7. Czytania o grzechu nieczystości. Dla ludu. W. 1881 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 198, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. W. 1889 Druk. Fr. Czerwiński 16° s. 115, nlb. 1.

8. Obowiązki rodziców. W. 1883 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 197, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. W. 1892 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 189, nlb. 2.

9. Grzechy jarmarczne. Dla ludu. Przez... W. 1885 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 115. nlb. 1.

10. Antek urlopnik, powieść ludowa. W. 1886 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 140.

11. Cześć Marii przez szkaplerz św. W. 1886 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 129, nlb. 1.

12. Słowa prawdy o papierosianej modzie i o pijaństwie. Dla ludu. Wyd. 1 (niedostępne). — Toż. Wyd. 2 powiększone. W. 1886 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 79, nlb. 1. — Toż. Wyd. 3. W. 1899 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 79, nlb. 1.

13. Czytania o cnocie posłuszeństwa. W. 1892 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 295, nlb. 1.

14. Mowa żałobna nad zwłokami śp. o. Prokopa kapucyna, b. prowincjała tegoż zakonu, wypowiedziana 2 marca 1895 roku w kościele klasztornym w Nowym Mieście. W. 1895 Druk. St. Niemiery 16° s. 14. portr.

15. Mowa żałobna w dzień pogrzebu śp. Jana Kantego Krupskiego, lekarza powiatowego, obywatela miasta Rawy, wypowiedziana dnia 12 sierpnia 1895 roku w kościele parafialnym w Rawie przez... W. 1896 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 16.

16. Rozmyślania majowe o Matce Boskiej Bolesnej z dodatkiem modlitw zalecanych przez Kościół i udarowanych odpustami — także do Matki Boskiej Bolesnej. Przez... W. 1897 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 240.

17. Mowa żałobna w dzień pogrzebu śp. Antoniego Krupskiego, b. profesora b. szkół rawskich, wypowiedziana dnia 13 stycznia 1900 roku w kościele parafialnym w Rawie przez... W. 1900 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 16.

18. Rozmyślania majowe na cześć Niepokalanej Marii jako Matki Nieustającej Pomocy. W. 1904 Druk. Synów St. Niemiery 16° s. 219.

19. Czytania o pacierzu. T. 1-2: Ojcze nasz — Zdrowaś Maria. T. 2 cz. 3; Dziesięcioro Bożego przykazania. W. 1905 Druk. Synów St. Niemiery 8° t. 1 s. 512; T. 2 s. 662.

III.

Ks. German Grabowski. *Wiadom. Archidiec. Warsz.* R. 1: 1911 nr 9 s. 235-236; Śp. ks. German Grabowski. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 36 s. 718; Śp. ks. German Grabowski. *Rola.* R. 29: 1911 nr 35 s. 615; G[ALL] S.: Grabowski German. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 286. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1856-1911.

Ks. Marian Banaszak

Grabowski Ignacy od Najśw. Marii Wspomożycielki (1727-1810), trynitarz, kanonista.

Urodził się w styczniu 1727 r. w Brześciu Litewskim. O jego pochodzeniu społecznym i początkowym wykształceniu nic nie wiadomo. Do zakonu trynitarzy wstąpił we wrześniu 1746 r., przyjmując habit w klasztorze antokolskim w Wilnie i odbywając nowicjat pod kierownictwem Łukasza Łobaczewskiego w Trynopolu k. Wilna. Uczył się potem filozofii w studium zakonnym w Wilnie oraz teologii we Lwowie. Po przyjęciu święceń kapłańskich w Trynopolu w 1750 r. był przez pewien czas kaznodzieją, a następnie przełożonym klasztoru w Brześciu Litewskim (ok. 1763), potem przełożonym konwentu w Wilnie, wyzwolicielem jeń-

ców z oficjalnym tytułem redemptora, a w końcu prowincjałem polskich trynitarzy (1790-1793).

Uznawany przez współczesnych trynitarzy za wybitnego znawcę prawa kanonicznego i cywilnego zabierał głos w polemikach na aktualne tematy religijne i społeczno-polityczne. W osobnej rozprawie z 1767 r. zakwestionował prawa i przywileje dysydentów, a w 1790 r. polemizując z dziełkiem ks. Dawida Pilchowskiego, ukazującym opłakany stan chłopów pańszczyźnianych, usiłował uzasadnić swoje wsteczne poglądy na ten temat, usprawiedliwiając ten stan uświęconym porządkiem naturalnym, ustanowionym przez Boga. W literaturze zasłużył na miano przeciwnika reform społecznych. Zabierał też głos w obronie autorytetu władzy papieskiej, wydając w 1789 r. odpowiedź na dziełko skrajnego józefinisty Józefa Eybla pt. „Was ist der Papst?". W swojej kontrargumentacji bazował Grabowski przede wszystkim na budujących przykładach z życia pap. Piusa VI. Ostatnią i stosunkowo najlepszą publikacją Grabowskiego był jego zbiór praw papieskich na temat zakonnej klauzury (1793), oparty przede wszystkim na pismach Benedykta XIV. Ostatnie lata życia spędził Grabowski w klasztorze trynitarzy w Wilnie na Antokolu, gdzie zastała go śmierć 6 IX 1810 r.

I.

1. Zbiór praw papieskich o klauzurze zakonnej... Lublin 1793 w Druk. XX. Trynitarzy 8° s. 52.

2. Przekł.: Odpowiedź bezimiennemu autorowi książeczki w tytule Co jest papież wydanej wierszem łacińskim przez J. SZ[OSTOWICZA] drukowanej. Teraz polskim wierszem... z dodatkiem okazującym dostojeństwo papieża za papiestwa Piusa VI... Warszawa 1789 Druk. XX. Misjonarzy 4° s. 16.

II.

1. Kazania na misji w kościele brzeskim litewskim zakonu kaznodziejskiego... w roku 1763 odprawionej... Lwów 1764 w Druk. Sukcesorów Szlichtyna 8° ark. 1, s. 239.

2. Sąd ostateczny... ogłoszony w czterech kazaniach na Pokuciu w farze buczyckiej r. 1759... Warszawa 1769 w Druk. Societatis Jesu 8° ark. 8.

3. Dopytywanie się u przodków czułości ku poddanym, autorowi odpowiedzi czyli dodatku do księgi o poddanych polskich... r. 1789. B. m. r. 8° k. nlb. 42.

4. List okolny... do braci swej prowincji r. 1790 9 września z Wilna. B. m. r. [1790] 8° k. nlb. 8.

5. Nauka o rozmyślaniu i rachunku sumienia... r. 1790 zebrana. Wilno b. r. w Druk. XX. Bazylianów 8°. Druk nieznany:

III.

MICHALSKI J.: Grabowski Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 492, tamże literatura. — Ponadto: Grabowski Ignacy. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 12. s. 425; Grabowski Ignacy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 286; SMOLEŃSKI W.: Przewrót umysłowy w Polsce wieku XVIII. W. 1923 s. 284; BRÜCKNER A.: Dzieje kultury polskiej. T. 3. Kr. 1931 s. 361; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (w. XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 466. — Monumenta Ordinis Excalceatorum SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum ad Provincias s. Joachim (Poloniae) et s. Joseph (Austriae-Hungariae) spectantia a Antonio ob Assumptione ŻAKOWSKI edita. Romae 1911 s. 138, 164, 201. — Bibl. Jag. rkps 5359 Żegoty PAULEGO Słownik biograficzno-bibliograficzny bakałarzy, magistrów. doktorów i profesorów Uniwersytetu Krakowskiego. T. 3 s. 139.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Grabowski Joachim (1756-1829), oficjał mohylewski, wydawca materiałów źródłowych.

Urodzony w 1756 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1780 r., posiadał doktorat teologii. W archidiecezji mohylewskiej doszedł do wysokich godności kościelnych, był oficjałem mohylewskim, archidiakonem bia-

łoruskim i kijowskim, prałatem scholastykiem w kapitule katedralnej żytomierskiej, nadto proboszczem parafii w Żwinogrodzie. Zmarł w Mohylewie w 1829 r.

Pod jego nazwiskiem opublikowano akta wizytacji Seminarium Duchownego kijowskiego.

I.

1. Stan kijowsko-żwinogrodzkiego seminarium, wyjęty z wizyty... odprawionej we wrześniu 1823 r. z polecenia A. B. Siestrzencewicza. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 1824 t. 4 s. 102-111, 193-201.

III.

Schemat. Archidiec. Mohylewskiej na lata 1825, 1830.

Ks. Marian Banaszak

Grabowski Kazimierz (1859-1910), proboszcz, popularyzator ascetyki i hagiografii.

Urodził się 2 III 1859 r. w Kielcach, gdzie ukończył szkołę elementarną oraz gimnazjum w 1872 r. W miejscowym Seminarium Duchownym studiował filozofię i teologię (1878-1883) i otrzymał święcenia kapłańskie w 1883 r. Pracował jako wikariusz w Ostrowcach, Włoszczowej (1885--1889), Sączowie (1889-1893); a w charakterze proboszcza w Moskarzewie (1893-1906), Szczekocinach (1906-1910?), Lelowie (1910) i w Chechle. Zmarł 13 VIII 1910 r. w Pradze czeskiej w drodze powrotnej z kuracji.

Grabowski w popularnej formie uprzystępnił tradycyjne formy kultu mariańskiego, o świętych i męce Pańskiej.

I.

1. Przekł. i wyd.: Cuda i łaski najświętszej Marii Panny Leśniowskiej przez wielebnych Ojców Paulinów od r. 1703 spisywane. Z łac. na j. pol. przełożył i wydał... W. 1896 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 63.

2. Żywot bł. Władysława z Gielniowa patrona miasta Warszawy. Płock 1905 8°. Druku nie odnaleziono.

II.

1. Katechizm rzymsko-katolicki dla dzieci przygotowujących się do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej, ułożony przez... W. 1893 Druk. F. Czerwińskiego 32° s. 95. — Toż. Wyd. 2. W. 1894 32° s. 95.

2. Nabożeństwo majowe i październikowe ku czci Najśw. Marii Panny. W. 1894 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 32. — Toż. W. 1903 Gebethner i Wolf 8° s. IV, 70.

3. Nauki majowe ku czci Najświętszej Panny z dodaniem cudów Matki Boskiej Jasno-górskiej. Ułożył i wydał... W. 1898 Druk. Franciszka Czerwińskiego 8° s. 144.

4. Kolendy z melodiami. Płock 1904 8°. Druk nie znany.

5. Pieśni postne, droga krzyżowa i gorzkie żale z melodiami. Płock 1905 8°. Druk nieznany.

6. Nauki i pieśni majowe Matki Boskiej Częstochowskiej. W. 1908 8° s. 128.

7. Pięćdziesięcioletni jubileusz pracy kapłańskiej Ojca świętego Piusa X. W. 1908 16° s. 51.

III.

Grabowski Kazimierz. W: *Pod. enc. kośc.* T. 13-14 s. 287; Śp. ks. Kazimierz Grabowski. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 31 s. 619. — Schemat. Diec. Kieleckiej na lata 1894, 1897, 1901. — Rkps Arch. Diec. w Kielcach, sygn. 803: Status Cleri.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Grabowski Manswet († 1757), bernardyn, historyk swego zakonu.

Szlachcic z pochodzenia, pojawia się w źródłach w 1729 r. jako kaznodzieja w klasztorze bernardynów w Piotrkowie Trybunalskim, skąd udał się na Litwę jako sekretarz wizytatora generalnego dla tamtejszych bernardynów, J. K. Szysieckiego. Po powrocie był kolejno gwardianem w Kaliszu (1733), uczestnikiem kapituły generalnej w Valladolid w zastępstwie chorego prowincjała (1740), definitorem, gwardianem we Wschowie, prowincjałem wielkopolskim (1743-1746), kustoszem prowin-

cji i faktycznym jej rządcą w czasie nieobecności prowincjała Wróblewskiego (1749), a w latach 1753-1756 gwardianem klasztoru w Poznaniu. Równolegle do zajęć w administracji pracował Grabowski do ok. 1751 r. jako kronikarz i archiwariusz prowincji. Napisał m. in. 6-ty tom kroniki swojej prowincji zakonnej (mylnie tytułując go 5-tym) za lata 1728-1752, stanowiący mniej udaną kontynuację dzieła Jana Kamieńskiego pt. „Annales Polono-seraphici". Zdaniem W. Mitzlera de Kolof i S. Barącza był Grabowski również autorem nieznanej dziś historii bernardynów za lata 1753-1744. Jako archiwariusz postarał się o dokłady rejestr zawartości archiwum prowincji we Wschowie i urządził przy tymże archiwum introligatornię (1752). W 1756 r. wizytował klasztory prowincji litewskiej i w trakcie tej wizytacji zmarł 1 I 1757 r. w Cytowianach.

I.

1. Annalium Polono-seraphicorum tomus V (VI) almae Provinciae Maioris Poloniae Observantis ab anno 1728-1752. Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. W-29.

II.

1. Illuminacje kaznodziejskie nieszpornymi kazaniami odświętnymi... zapalone. B. m. 1738 4° s. 328.

2. Kampament zbrojnej Marsa ręki walecznie uszykowanym. Toruń 1739 4° k. 5 s. 328.

3. Charakter pański... Stefana Wyhowskiego starosty niechorowskiego, fundatora konwentu piotrkowskiego Obserwantów wypisany... Poznań 1739 w Druk. Akademickiej 2° k. 5 s. 356 k. 2.

4. Godziny kaznodziejskie, w niedziele całego roku nieszpornymi kazaniami wymierzone. Poznań 1747 W Druk. Akademickiej 2° k. 4 nlb. s. 272 k. 2.

5. Jeruzalem Pańskie krwawe ślady krzyżowej drogi... reprezentujące... zaszczycone kazaniami. Poznań 1755 W Druk. Collegii Societatis Jesu 2° k. 4 s. 115 k. 4.

III.

MITZLER de KOLOF W.: Acta litteraria Regni Poloniae et M. D. Lithuaniae a. 1755 publicata. B. m., s. 115; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 1 s. 84; Grabowski Manswet. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 10 s. 394; BARĄCZ S.: Pamiętnik oo. bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 205-207; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa. T. 2. Kr. 1896 s. 245; Grabowski Manswet. W: *Enc. kośc.* T. 6 s. 345; Grabowski Manswet. W: *Podr. enc. kośc.* T. 14 s. 287; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 173; KANTAK K.: Bernardyni pol. T. 2 s. 424. 501, 502.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Grabski Franciszek h. Wczele (1635-1705), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Do zakonu wstąpił w 1651 r. Studiował 3 lata filozofię i 4 lata teologię w Poznaniu (1660-1664). Nauczał przez 15 lat teologii scholastycznej we Lwowie (1672-1676), Poznaniu (1676-1679) i Krakowie (1679-1681), a teologii moralnej w Kaliszu (1688-1693, 1697-1699). Był też profesorem filozofii i matematyki w Poznaniu. Zmarł 25 III 1705 r. w Poznaniu.

I.

1. Tractatus theologicus de peccatis et de gratia. Posnaniae 1678. Rkps Bibl. Cystersów w Mogile, sygn. 722.

III.

ARSJ. Pol. 13-22 (katalogi trzyletnie z lat 1655-1705); Pol. 44-45 (katalogi roczne z lat 1651-1705).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Graff Józef, krypt.: J. G., Joz. Gr., (1798-1886), proboszcz w Leżajsku, autor artykułów z teologii pastoralnej.

Urodził się 30 VI 1798 r. w Rzeszowie. Ojciec jego był Czechem i pracował w magazynach wojskowych, najpierw w Rzeszowie, potem w Leżajsku. Do szkoły elementarnej uczęszczał Graff w Leżajsku, do gimna-

zjum w Rzeszowie, filozofię ukończył we Lwowie, a teologię we Wiedniu, gdzie 31 XII 1827 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1828-1830 był Graff wikarym w Brzostku, 1830-1832 katechetą w Rzeszowie, w 1832 r. został ojcem duchownym, a w 1834 r. wicerektorem Seminarium Duchownego w Przemyślu. Od 1835-1853 r. był rektorem domu poprawczego dla księży w Przeworsku. W 1853 r. otrzymał probostwo w Leżajsku, na którym pozostał do śmierci, piastując równocześnie od 1856 r. urząd dziekana leżajskiego, a potem także jarosławskiego. W 1857 r. został kanonikiem honorowym kapituły przemyskiej. Zgromadzony przezeń zbiór ornitologiczny zniszczył pożar jeszcze za życia twórcy. Zmarł w Leżajsku 24 III 1886 r.

I.

1. Co duszpasterz przy katechizowaniu, w kazaniach. w naukach prywatnych mówić może do młodzieży... o materii grzechu nieczystości... jakich prawideł ma on się w tej mierze trzymać, jakich ostrożności zażywać... *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 3: 1835 z. 3 s. 29-38. Zm. tyt.: Czyli o grzechu nieczystości do dziatek mówić należy? Z. 4 s. 38-46.

2. Jakim sposobem mogą i powinni duszpasterze przyczyniać się do zaradzenia teraźniejszemu brakowi pracowników w winnicy Pańskiej? *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 4: 1836 z. 1 s. 28-34.

3. Nieco o stosunkach, w jakich zostają między sobą wikariusze a plebani, toż w obrębach, w jakich się jedni i drudzy zachować mają. *Przyj. chrześc. prawdy*. R. 4: 1836 z. 3 s. 25-31; z. 4 s. 26-31.

4. Prawdziwe zdarzenia niektóre przy dysponowaniu na smierć chorych, przy kazaniach etc. (W oparciu o czasop. „Atanazja" — Würzburg). *Przyj. chrześc. prawdy*. R. 4: 1836 z. 2 s. 31-41. Autorstwo niepewne.

III.

FEDERKIEWICZ J.: Kapituła przemyska ob. łac. *Kron. Diec. Przemys.* R. 9: 1909 nr 12 s. 687-689; KWOLEK J.: „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy". Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. D. BIALIC. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 218.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Gratowski Bernard Jan (1834-1904), kapucyn, kartograf.

Urodzony 14 I 1834 r. w Olsztynie na Warmii był synem Jana i Janiny Rehag. Na chrzcie otrzymał imię Jan. W 1860 r. wstąpił do zakonu kapucynów w Lubartowie pod imieniem Bernarda, a po złożeniu ślubów uczył się filozofii i teologii w kapucyńskim klasztorze warszawskim. W związku z kasatą konwentu w Warszawie został Gratowski wywieziony 27 XI 1864 r. do klasztoru w Zakroczymiu, gdzie ukończył teologię i 23 VII 1865 r. przyjął święcenia kapłańskie. W klasztorze tym pełnił obowiązki kaznodziei i spowiednika. Gdy w 1892 r. skasowano klasztor zakroczymski, został przeniesiony do klasztoru w Nowym Mieście n. Pilicą, gdzie też zmarł 14 X 1904 r., pochowany w katakumbach pod kościołem.

Gratowski interesował się kościelną geografią i kartografią i opracował mapy 4 diecezji i 10 dekanatów. Wyrabiał też gipsowe płaskorzeźby i figury Świętych.

I.

1. Mapa Archidiecezji Warszawskiej. [W.] 1887 Nakł. S. Niemiry, Lit. G. Wattsona 650×780 mm.

2. Mappa Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. [W.] 1887 Nakł. S. Niemiry, Lit. G. Wattsona 620×790 mm.

3. Mappa Diecezji Płockiej. [W.] 1888 Nakł. S. Niemiry, Lit. G. Wattsona 610×790 mm.

4. Mapa Diecezji Sejneńskiej czyli Augustowskiej. [W.] 1890 Nakł. S. Niemiry, Lit. G. Wattsona 790×840 mm.

5. Mapa Dekanatu Płockiego. [W.] 1892 Nakł. S. Niemiry. Lit. G. Wattsona 410×450 mm. — Toż. Wyd. 2. [W.] 1894

Nakł. S. Niemiry, Lit. G. Wattsona 450×480 mm.

6. Mapa Dekanatu Lipnoskiego. [W.] 1893 Nakł. S. Niemiry. Lit. G. Wattsona 430×460 mm.

7. Mapa Dekanatu Płońskiego. [W.] 1893 Nakł. S. Niemiry, Lit. G. Wattsona 410×450 mm.

8. Mapa Dekanatu Rypińskiego. [W.] 1893 Nakł. S. Niemiry, Lit. G. Wattsona 400×430 mm.

9. Mapa Dekanatu Sierpeckiego. [W.] 1893 Nakł. S. Niemiry, Lit. G. Wattsona 445×480 mm. — Toż. Wyd. 2. [W.] 1894 Nakł. S. Niemiry, Lit. G. Wattsona 430×465 mm.

10. Mapa Dekanatu Przasnyskiego. Powst. 1893. Rkps Bibl. Kapucynów w Nowym Mieście n. Pilicą, sygn. KGR 113, 420-460 mm.

11. Mapa Dekanatu Ciechanowskiego. Powst. 1894. Rkps Bibl. Kapucynów w Nowym Mieście n. Pilicą, sygn. KGR 111, 440×460 mm.

12. Mapa Dekanatu Mławskiego. Powst. 1894. Rkps Bibl. Kapucynów w Nowym Mieście n. Pilicą, sygn. KGR 107, 430×440 mm.

13. Mapa Dekanatu Ostrowsko-Mazowieckiego. Powst. 1894. Rkps Bibl. Kapucynów w Nowym Mieście n. Pilicą, sygn. KGR 117, 410×470 mm.

14. Mapa Dekanatu Pułtuskiego. Powst. 1894. Rkps Bibl. Kapucynów w Nowym Mieście n. Pilicą, sygn. KGR 114, 435×460 mm.

III.

Ł[YSZKOWSKI] L.: Gratowski Bernard. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 307-308; JASTRZĘBSKI A.: Kapucyni Prowincji Polskiej po kasacie. (Sylwetki zmarłych w latach 1865-1975), s. 81-84. Maszynop. w Bibl. Kapucynów w Nowym Mieście n. Pilicą. sygn. III 1074.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Grużewski Jan (1578-1646), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk.

Urodzony w 1578 r. na Białej Rusi, po ukończeniu poetyki w Akademii Wileńskiej wstąpił do Towarzystwa Jezusowego 1 XI 1959 r. W zakonie przerabiał przez rok retorykę, słuchał przez 3 lata filozofii w Akademii Wileńskiej oraz 5 lat studiował teologię na jezuickim Uniwersytecie w Rzymie. Po powrocie do kraju został promowany w 1609 r. w Akademii Wileńskiej na doktora teologii i przeznaczony do nauczania tamże filozofii. Po 5 latach działalności na katedrze filozofii (1609-1614) podjął tamże wykłady z teologii. Równocześnie z profesurą pełnił obowiązki konferencjonisty i spowiednika w klasztorze bazylianów św. Trójcy w Wilnie, przyczyniając się w znacznej mierze do jego odrodzenia. W 1618 r. przeszedł Grużewski do pracy administracyjnej i kaznodziejskiej. Jako rektor Akademii Wileńskiej (1618-1625) wprowadził oryginalną metodę katechizacji — w niedziele i święta chłopcy śpiewali na placach Wilna wierszowane prawdy religijne w j. polskim i litewskim. W czasie epidemii, która objęła Wilno (1624, 1625) Grużewski zbudował szpital za murami miasta.

W następnych latach pełnił Grużewski obowiązki przełożonego domu profesów w Warszawie oraz kaznodziei Zygmunta III. W 1641 r. jeszcze raz powrócił na stanowisko rektora Akademii Wileńskiej, ale w 1643 r. został mianowany prowincjałem litewskim. Otwarcie Wydziału Prawa w Akademii Wileńskiej (1644) było w wielkim stopniu zasługą Grużewskiego. Jako prowincjał brał udział w ósmej kongregacji generalnej (21 XI 1645-14 IV 1646). Z Rzymu powrócił chory i wnet zmarł w Warszawie 12 VIII 1646 r. Współcześni podkreślali głębokie wyrobienie duchowe Grużewskiego.

I.

1. Ultima et maxima hominis mutatio. Sive de mystica cum Deo unione, eaque admirabili et de duplici dispositione ad eandem tribus libris explicanda. Liber primus. De prima et remota dispositione

Pars libri prior. De honestate morali acquisita in communi eiusque subiectis partibus, duabus prudentia et temperantia. Vilnae 1641 Typ. Academicis SJ 4° k. nlb. 8, s. 493, k. nlb. 9. Pars posterior: De fortitudine et justitia. Vilnae 1644 Typ. Acad. SJ 4° s. 821.

2. Tractatus theologicus traditus A.D. 1615 de poenitentia et de matrimonio. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2059.

3. In II partem D. Thomae Aquinatis commentaria in Collegio Vilnensi SJ, AD 1618. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2154. Autorstwo niepewne.

II.

1. Listy: 2 listy do Radziwiłłów z lat 1629-1630. Rkps AGAD, Arch. Radziwiłłów, dział V, teka 106.

III.

POPLATEK J.: Grużewski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 66 (z dużymi nieścisłościami), tamże literatura. — Ponadto: SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 161; KRASZEWSKI J.: Wilno od początków jego do roku 1750. Wil. 1840-1841. T. 2 s. 458; T. 4 s. 38, 187, 192; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1848 s. 59; ZAŁĘSKI S.: Reforma XX. Bazylianów w Polsce w XVIII w. Lw. 1883 s. 16-17, 22; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 1894; N[IEDZIELSKI] J.: Grużewski Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 368; ŁASKI S.: Prace i boje metropolity Rutskiego. *Oriens.* R. 5: 1937 s. 110, 111; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 425. — ARSJ. Lit. 6-10 (katalogi trzyletnie z lat 1611-1644); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1604-1646).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Gregorowic (Grigorowic, Grygierowic, Kosicki, Kozicki, Radomscensis) Zygmunt († 1652), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Pochodził z Radomska. W 1607 r. wpisał się do metryki Akademii Krakowskiej jako syn Tomasza. Tamże uzyskał w 1610 r. bakalaureat, a w 1615 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. W międzyczasie był kierownikiem szkoły parafialnej w Radomsku, a następnie rektorem Szkoły Zamkowej na Wawelu. W latach 1619-1621 uczył dialektyki w Szkołach Nowodworskich oraz piastował godność seniora Bursy Filozofów. W 1621 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1626 r. do Większego. W latach 1623-1637 sprawował kilkakrotnie urząd dziekana Wydziału Filozoficznego i prowizora Bursy Sisiniego.

W 1634 r. zdobył bakalaureat teologii oraz otrzymał kanonię w kolegiacie św. Anny. W latach 1638-1643 nadzorował wraz z J. Witeliuszem budowę gmachu Szkół Nowodworskich. W 1640 r. został kanonikiem kolegiaty św. Floriana, który to fakt uczcił Stanisław Ossędowski panegirykiem „Felix omen". W 1645 r. przeszedł na prepozyturę św. Mikołaja, a następnie wyjechał do Rzymu, gdzie w 1649 r. w Sapienzy uzyskał stopień doktora teologii. W tym samym roku wrócił do kraju i objął katedrę w Akademii Krakowskiej. Dyplom nostryfikował w dwa lata później, co uczcił Andrzej Korzeniowski panegirykiem „Adorea immortalis". W 1649 r. ubiegał się Gregorowic wraz ze Stanisławem Jurkowskim o prepozyturę kolegiaty św. Floriana, z czego wynikł między zwolennikami poszczególnych kandydatów przewlekły spór, w który zaangażował się król oraz Kuria Rzymska i który pogłębił zatarg Akademii z bpem P. Gembickim. U schyłku życia został Gregorowic rektorem Uczelni, lecz piastował ten urząd zaledwie kilka miesięcy, gdyż zmarł 15 VI 1652 r. w Świeborowicach podczas podróży do wsi akademickich.

I.

1. Quaestio theologica de sacramentis in communi ex tertia parte Summae Divi Thomae Aquinatis desumpta... Cracoviae 1642 ex Officina Christophori Schedelii 4° k. nlb. 6.

2. Quaestio theologica de charitate virtutum omnium excellentissima... pro loco inter S. Theologicae Facultatis doctores eiusdemque Almae Academiae Crac. professores obtinendo proposita... Cracoviae 1648 in Officina Christophori Schedelii 4° k. nlb. 7.

II.

1. Quaestio de natura coeli in Alma Academia Crac. disputationi publicae proposita... Cracoviae 1621 in Officina Typogr. Francisci Cezarii 4° k. nlb. 6.

2. Quaestio de scientia naturali peripatetica in communi octo Libris Physicis ab Aristotele comprehensa... Cracoviae 1626 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 6.

III.

HAJDUKIEWICZ L.: Gregorowic Zygmunt. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 565-566, tamże literatura. — Ponadto: PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 313, 333-334; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 145, 167, 171, 172, 184. 220, 248.

Bp Edward Ozorowski

Groblicki Benedykt Marcin (XVII w), kanonik poznański, profesor Akademii Krakowskiej, potem Akademii Lubrańskiego, autor dysertacji kanonistycznej.

Był synem Adriana, mieszczanina krakowskiego. W 1630 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, w której w 1634 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych, a w 1636 r. doktorat filozofii. W 1642 r. przebywał w Perugii, następnie studiował w Padwie, uzyskując tam w 1652 r. doktorat obojga praw. Wykładał w Akademii Krakowskiej, skąd przeniósł się do Poznania. W 1648 r. pełnił urząd rektora Akademii Lubrańskiego, a w 1652 r. wszedł do kapituły katedralnej. Wykonywał nadto obowiązki kanclerza w kurii biskupa poznańskiego.

I.

1. Quaestio de concursu promovendorum ad ecclesias parochiales... publice ad disputandum proposita in Lectorio DD. Jureconsultorum... Cracoviae 1648 in Officina Francisci Caesarii 4° k. 4.

III.

URBAN Wacław: Losy wychowanków Akademii Krakowskiej w drugiej połowie XVI i pierwszej połowie XVII wieku. W: *Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego w dobie renesansu.* Kr. 1964 s. 166-167; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1 Wr. 1971 s. 274. — Statuta nec non liber promotionum, s. 301, 303; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 101.

Bp Edward Ozorowski

Grocholski Walerian Mateusz h. Syrokomla († 1644), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Był synem Wojciecha z Grabowa i Małgorzaty Wielogórskiej. Profesję zakonną złożył przed 1608 r. w klasztorze dominikańskim w Lublinie. Przez ok. 3 lata studiował w Neapolu, uzyskując w 1611 r. stopień lektora. W latach 1613-1616 uczył filozofii i teologii w studium zakonnym w Lublinie. W 1623 r. zdobył bakalaureat w dominikańskim studium generalnym w Krakowie, a w 1628 r. tamże doktorat teologii. W latach 1627-1631 pełnił urząd prowincjała. Na kapitule zakonnej w Warszawie w 1627 r. przeprowadził reformę wykładów z logiki w studiach dominikańskich w Polsce. W 1630 r. odbył kapitułę prowincjalną w Sandomierzu, której akta wydał drukiem. W 1634 r. jeździł do Rzymu. Prowadził dysputy z arianami. Zmarł w 1644 r. w Lublinie.

I.

1. Contemplatio altitudinis divitiarum sapientiae et scientiae Dei edita ad mentem D. Thomae Divinae voluntatis interpretis. Proposita publico certamini... Zamosci 1614 in Academia Zamoscen. excudebat Mat. Lenscius 4° k. nlb. 11.

II.

1. Wyd.: Acta Congregationis Provinciae Polonae. Cracoviae 1630 4° k. A-E_4.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 1 s. 374; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 262-263; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 481, 487.

Bp Edward Ozorowski

Grochowicki Kajetan (1725- po 1791), jezuita, autor traktatów teologicznych.

Urodził się 8 II 1725 r. w Wielkopolsce. Do zakonu jezuitów wstąpił 17 VIII 1741 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1741-1743), filozofię studiował w Ostrogu (1743-1746), teologię w Poznaniu (1749-1753), gdzie w 1752 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był profesorem filozofii w Piotrkowie (1753-1755), prawa kanonicznego w Krakowie (1756-1757), filozofii w Poznaniu (1757-1762?), teologii scholastycznej w Poznaniu (1764-1772). Po kasacie zakonu objął w grudniu 1774 r. katedrę prawa kanonicznego w Akademii Wielkopolskiej w Poznaniu i pracował na niej do 1776 r. Odszedł następnie do Trzemeszna na stanowisko prefekta szkoły utrzymywanej przez kanoników regularnych laterańskich i kierował nią do 1782 r., po czym przeszedł na emeryturę. W 1791 r. pobierał jeszcze pensję emerytalną z kasy KEN.

I.

1. Disputatio polemico-theologica de Ecclesia Christi in scholis Posnaniensibus, Anno 1770. — Tractatus theologicus de virtutibus moralibus in collegio Posnaniensi SJ, Anno 1771-1772. Rkpsy Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 282.

III.

Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoły w Koronie 1773-1794. Wyd. Teodor WIERZBOWSKI. Z. 7. W. 1905 s. 205; Z. 25. W. 1907 s. 17, 70. 86; Z. 39. W. 1915 s. 96, 135; POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 207; Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku. T. 3 cz. 1: Wielkopolska. Wr. 1977 s. 79. — ARSJ. Pol. 27-37 (katalogi trzyletnie z lat 1743-1770); Pol. 46, 48 (katalogi roczne z lat 1742-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Grochowski (Grochovius) Stanisław h. Lubicz († 1612), kanonik kilku kolegiat, tłumacz i wydawca dziełek ascetyczno-liturgicznych.

Urodził się ok. 1542 r. na Mazowszu jako syn Piotra w ubogiej rodzinie szlacheckiej Wierzbowskich, którzy od wsi Grochy na Podlasiu zmienili nazwisko na Grochowskich. Od młodości korzystał z protekcji sekretarza królewskiego późniejszego arcybiskupa lwowskiego Jana Dymitra Solikowskiego i prymasa Jakuba Uchańskiego. Kształcił się w kolegium jezuickim w Pułtusku, gdzie nawiązał trwałe kontakty z Jakubem Wujkiem i Piotrem Skargą. Ok. 1573 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1577 r. został kanonikiem uniejowskim, a potem kolejno kaliskim i łowickim. W 1584 r. pełnił funkcje sekretarza królewskiego. W 1594 r. został proboszczem czerskim, a w 1601 r. kustoszem kruszwickim. W latach 1600-1607 przebywał w Krakowie, korzystając z opieki bpa Bernarda Maciejowskiego. W dwa lata później przeniósł się do należącej do kustodii kruszwickiej wsi Małe Piecki, po czym wrócił do Krakowa, gdzie uzyskał altarię w kaplicy kolegium prawniczego.

Grochowski w swej twórczości był przede wszystkim poetą. Nauką właściwie się nie zajmował. Przez swe jednak prace przekładowe i wydawnicze przyczynił się do popularyzacji myśli teologicznej w Polsce. Przez to głównie zasługuje tu na uwagę. Zmarł 30 I 1612 r. w Krakowie. Nieco później żył inny Stanisław Grochowski (†1644), arcybiskup lwowski, któremu poświęcono kilka panegiryków.

I.

1. Przekł.: Fulvius ANDROCY: Ścieżka pobożnego chrześcijanina, to jest nauka i przestrogi co potrzebniejsze na poratowanie wszystkich zbawienia pragnących... W Krakowie 1600 w Druk. Jakuba Siebeneychera 4° k. nlb. 8, k. 40. — Toż. W Krakowie 1608 w Druk. Mikołaja Loba 4° k. 3, s. 77. — Toż. W Poznaniu 1647 u Wojciecha Regulusa 4° k. nlb. 6, k. 37. — Toż. W Poznaniu 1648 4° k. nlb. 6, k. 37.

2. Wyd.: Lavacrum animae seu exercitatorium vitae spiritualis cum directorio horarum canonicarum antiquum a viro quodam religioso ordinis S. Benedicti olim in Italia conscriptum... editum... opera et studio... Cracoviae 1601 in Officina Jac. Sibeneycher 8° k. nlb. 12, k. 154.

3. Wyd.: Tractatus directorii horarum canonicarum. Cracoviae 1601 in Officina Jacobi Sybeneycher 8°. Druk bliżej nie znany.

4. Przekł.: Sposób krótki rozmyślania przenajdroższej męki i śmierci Zbawicielowej łacińskim językiem od jednego z doktorów w Piśmie S. zawołanego krótko spisany... po polsku wydany... W Krakowie 1606 w Druk. Mikołaja Loba 4° k. nlb. 7.

II.

1. Do tego co czytać będzie. W: J. WUJEK: Postilla catholica. W Krakowie 1573 u Mateusza Siebeneychera 2°. — Toż. W Krakowie 1584 2°. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Poezje ks. Stanisława Grochowskiego. T. 2. Kr. 1859 s. 59-63.

2. Wiersz nowo uczyniony do Rzeczypospolitej Polskiej na szczęśliwy przyjazd K.J.M.... B. m. r. [1574] 4° k. nlb. 3. Na końcu wiersz: Echo po koronowaniu. B. m. 1574. — Toż. Wyd. A. PRZEŹDZIECKI w: Jagiellonki polskie. T. 4. Kr. 1868 .— Echo. Przedr. J. CZUBEK w: Pisma polityczne z czasów pierwszego bezkrólewia. Kr. 1906 s. 69-71.

3. Unioviensis gratulatio... ad... Stanislaum Karnkowski... cum primum in archiepiscopatus sui provinciam ingrederetur... Cracoviae [1582] 4° ark. 1. — Toż. Posnaniae 1582 ex Officina Typogr. Joannis Wolrabi 4° k. 4.

4. Kalliopea słowieńska Zygmunta III na stolicę polską wstępującemu... W Krakowie 1588 w Druk. Jakuba Siebeneychera 4° s. 28. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 4° s. 430-448. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma co przebrańsze. Kr. 1859 s. 3-17.

5. Pieśni Kalliopy Słowieńskiej na teraźniejsze pod Byczyną zwycięstwo... W Krakowie 1588 w Druk. Jakuba Siebenechera 4° k. nlb. 8. — Toż. w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 449-456. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i insze pisma co przebrańsze. Kr. 1859 s. 18-24. — Toż. we fragm. Wyd. Z. ANDRZEJOWSKI w: Wojenna pieśń polska. T. 1. W. 1939 s. 37-38. — Toż we fragm. Wyd. J. SOKOŁOWSKA w: Poeci renesansu. Antologia. W. 1959 s. 247-250.

6. Hołubek S. G. do żołnierzów... W Krakowie 1588 w Druk. Jakuba Siebeneychera 4° ark. 1. — Toż pt. Hołubek albo dzieła rycerskie i śmierć nieśmiertelna jego. W Krakowie 1607 w Druk. Mikołaja Loba 4° k. nlb. 3. — Toż. w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 457-462. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma co przebrańsze. Kr. 1859 s. 25-30. — Toż. Wyd. Z. ANDRZEJOWSKI w: Wojenna pieśń polska. T. 1. W. 1939 s. 63-66. — Toż. Wyd. J. SOKOŁOWSKA w: Poeci renesansu. Antologia. W. 1959 s. 250-253. — Toż. Wyd. K. ŻUKOWSKA w: Poeci polscy od średniowiecza do baroku. W. 1977 s. 287-290.

7. Skarga snu nocnego przed jego królewską mością. W Warszawie 1598 4°. — Toż. W Warszawie 1598. — Toż. w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 463-468. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma co przebrańsze. Kr. 1859 s. 199-209.

8. Przekł.: Hymny kościelne. Cokolwiek się ich w brewiarzach teraźniejszych znajduje i niektóre insze... W Krakowie 1598 w Druk. Jak. Sibenechera 4° k. 51. 2, 4. — Toż pt. Hymny, prozy i cantica kościelne... W Krakowie 1599 w Druk. Jak. Sibenechera 4° k. 83, 1. —

Toż. pt. Hymny kościelne z brewiarza rzymskiego... B.m.r. 4° s. 104. — Toż. — pt. Hymny kościelne cokolwiek się ich w brewiarzach rzymskich teraz najduje... za tym trzecim wydaniem na niektórych miejscach od tegoż autora poprawione... B.m.r. [1607] 4° s. 25-128. — Toż. w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1607 s. 25-258. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 28-258. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1609 s. 25-128. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Poezje ks. Stanisława Grochowskiego. T. 1. Kr. 1859 s. 7-162. — Toż we fragm. Wyd. T. JODEŁKA w: Polska poezja maryjna. Antologia. Niepokalanów 1949. — Toż we fragm. Wyd. J. SOKOŁOWSKA w: Poeci renesansu. Antologia. W. 1959 s. 253-256. — Toż. we fragm. Wyd. A. JASTRZĘBSKI, A. PODSIAD w: Z głębokości... W. 1966 s. 156-164.

9. Przekł.: Rythmy o zacności, dobrodziejstwach i pobożnym wzywaniu Rodzicielki Boskiej Dziewicy Marii dawnym i sztucznym wierszem łacińskim spisane a teraz nowo takowym polskim wyrażone. Wydane za staraniem X. Hieronima POWODOWSKIEGO. W Krakowie 1598 w Druk. Jakuba Siebeneychera 4° k. nlb. 6, 2. — Toż pod zm. tyt.: Rytmy łacińskie dziwnie sztuczne i nabożeństwem swym a starodawnością dosyć wdzięczne... W Krakowie 1606 Bazyli Skalski drukował 4° k. 9. 2. — Toż wyd. fototyp. M. KOROLKO. W W. 1976.

10. Pogrzebowe plakaty wszystkich prowincji i stanów... na żałosną pamiątkę skwapliwego zejścia pani świątobliwej Anny arcyksiężnej z Austrii... B.m. 1599 4° k. 9. — Toż. pt. Trenopis na żałosny pogrzeb świątobliwej pani Anny arcyksiężnej z Austrii... B.m. 1599 4° k. nlb. 6. — Toż pt. Żal pogrzebowy godnej pamięci a świątobliwej pani Annie arcyksiężnej z Austrii... B.m. 1608 4°. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 521-529. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma co przebrańsze. Kr. 1859 s. 31-52.

11. Włoskie miasta co przedniejsze. Kraków 1599 4° ark. 1. — Toż. w: Rzym nowy szczęśliwszy nad stary, Ojcu Pawłowi V z pewnych przyczyn przypisany... W Krakowie 1610 4° k. nlb. 4.

12. Wielkiemu północnych krajów monarsze Zygmuntowi Trzeciemu... kolenda... B. m. 1599 4° k. nlb. 3. — Pierwszy wiersz kolendny. Do polskiego i szwedzkiego króla Zygmunta Trzeciego, na końcu żałoby jego pierwszej małżonce Annie arcyksiężnej z Austrii. B. m. r. 4° k. nlb. 2. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 409-410.

13. Szczodry dzień jego królewskiej miłości ks. Stanisława Grochowskiego... [Kraków, druk. Jak. Siebeneycher] 1600 4° k. 3. Kolenda nowe lato i szczodry dzień. Na dzień i na wszytkę wielką a wesołą oktawę Narodzenia Pańskiego niekiedy napisane... W Krakowie 1608 4°. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 408-414; Kolenda nowe lato szczodry dzień... W Krakowie 1610 4° k. nlb. 3.

14. August wzbudzony... W Krakowie 1603 w Druk. Jakuba Sybeneychera 4° ark. 6 1/2. — Toż pt. August Jagiello wzbudzony przeciwko Parallelom łacińskim osoby tego s. pamięci Pana dotkliwym. W: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 471-520. — Toż Wyd. K.J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma co przebrańsze. Kr. 1859 s. 59-99. — Toż we fragm. wyd. K. ŻUKOWSKA w: Poeci polscy od średniowiecza do baroku. W. 1977 s. 290-292.

15. Stanisława s. krakowskiego biskupa i męczennika żywot... W Krakowie 1604 w Druk. Łazarzowej Bazyli Skalski 4° k. 1, s. 35. — Toż pt. Żywot patrona polskiego s. Stanisława. W: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1607 w Druk. Symona Kempiniego 4° s. 244-271. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 245-271. — Toż w: Niebieskie zabawy. Kraków 1611 cz. 2 s. 206-232.

16. Wyd. Encomia divi Stanislai a duobus doctissimis viris conscripta... opera et studio... in lucem edita... Cracoviae 1604 in Officina Lazari, Bazilius Skalski 4° k. nlb. 28.

17. Święta Cecylia Rzymianka panna i męczennica. W: Hymny, prozy i cantica kościelne. W Krakowie 1599 4°. — Toż w Krakowie 1605 w Druk. Symona Kempiniego 4° s. 66. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 272-322. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Poezje ks. Stanisława Grochowskiego. T. 2 Kr. 1859 s. 1-47.

18. Żałosna Kamoena na powódź gwałtowną w R. P. 1605... W Krakowie 1605 w Druk. Symona Kempiniego 4° k. nlb. 10. — Toż. w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 554-571. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma co przebrańsze. Kr. 1859 s. 211-232. — Toż. Wyd. J. LEMAŃSKI w: Satyra polska. Antologia. T. 1. W. 1914.

19. Łzy smutne... po zejściu... kanclerza i hetmana koronnego Jana Zamoyskiego... W Krakowie 1605 w Druk. An-

drzeja Piotrkowczyka 4° k. 14. — Toż. W Zamościu 1605. — Toż. W Krakowie 1605 u Symona Kępiniego 4° k. 14. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 530-554. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 530--554. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma co przebrańsze. Kr. 1859 s. 127-150.

20. Pamiątka nagrobna Samuela Głowy... B. m. r. [ok. 1605] 4° k. 4. — Toż we fragm. w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 578-579.

21. Pieśni na fest ucieszny wielkim dwiema narodom Polskiemu i Moskiewskiemu... Dymitra Iwanowica cara moskiewskiego i... Mniszkówny wojewodzianki sędomirskiej... uczynione. W Krakowie 1606 u Wdowy Jakuba Sybeneychera 4° k. 15. — Toż... od autora powtóre wydane z przyczynkiem niektórych rytmów... W Krakowie 1606 w Druk. Jana Szeligi 4° k. nlb. 17. — Toż we fragm. w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 598-601. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma co przebrańsze. Kr. 1859 r. 101-126. — Toż. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały k'istorii Moskovskogo gosudarstva. T. 3: Smutnoje vremia v sovremiennoj jemu polskoj literature. W. 1900.

22. Krakowska Polaków z Moskwą biesiada. B. m. 1606.

23. Pieśń o św. Stanisławie patronie polskim nowo wydana z nutami Diomedesa Katona. W Krakowie 1607 Bazyli Skalski 4° s. nlb. 4. k. 1. — Toż w Krakowie 1607 Bazyli Skalski 4°. — Toż w: Hymny kościelne. Kraków 1611 s. 100--104.

24. Pieśni dwu doktorów SS. Ambrożego i Augustyna na pieśni kościelne Starego i Nowego Testamentu. Kraków 1607 Szymon Kempiniusz 4° k. 1. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. nlb. 6. — Toż. Wyd. A. JASTRZĘBSKI, A. PODSIAD w: Z głębokości... W. 1966 s. 156-157.

25. Przekł.: Hierozolimska procesja... wzięta z ksiąg Hierozolimskiej Peregrynatiej albo Pielgrzymowania jaśnie wielmożnego pana Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła... W Krakowie 1607 w Druk. Łazarzowej 4° s. 95. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 167--243. Przekł. z j. łacińskiego.

26. Na kronikę nową polską... do obywatelów koronnych... B. m. r. 2° k. 2. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 581-584.

27. Nagrobna pamiątka Annie Falkowicównie Kłosowej mieszce warszawskiej r. p. 1604... z tego świata zeszłej... B. m. r. 4° k. nlb. 2. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 602-603.

28. Miechowski Smigorzt albo wielkanocna kolenda do J. M. X. Macieja Pstrokońskiego. W: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 596-601.

29. Na nowe trumphy... a wygrane bitwy przeciw zmiennikowi Szujskiemu przez wojska... Dymitra Moskiewskiego cara... pieśń... B. m. r. 4° k. nlb. 2. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 598-600.

30. Cień królewiców Jana Kazimierza syna króla J. M. w pierwszych pieluszkach zmarłego. W: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 395-402. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma do przebrańsze. Kr. 1859 s. 53-58. — Toż we fragm. wyd. K. ŻUKOWSKA w: Poeci polscy od średniowiecza do baroku. Warszawa 1977 s. 290.

31. Gorzkie łzy i serdeczne żale na żałosny pogrzeb... Mikołaja Dobrocieskiego krakowskiego i sandomierskiego kanonika... W Krakowie 1608 drukował Bazyli Skalski 4° k. nlb. 7. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 415-428. — Toż pt. Nażałosny pogrzeb... Mikołaja Dobrocieskiego... gorzkie a serdeczne żale. W: Niebieskie na ziemi zabawy. W Krakowie 1611 s. 233-247. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma co przebrańsze. Kr. 1859 s. 173--197.

32. Threny na żałosne ze świata zejście i pogrzeb... Bernata Maciejowskiego S. K. R. kardynała, arcybiskupa gnieźnieńskiego... W Krakowie 1608 w Druk. Mikołaja Loba 4° k. nlb. 12. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma co przebrańsze. Kr. 1859 s. 151-171.

33. Pieśń o zwycięstwie Dymitra wielkiego cara moskiewskiego w roku teraźniejszym 1608. W: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 603-604.

34. Przekł.: Wirydarz albo kwiatki rymów duchownych o dziecięciu P. Jezusie na chwalebne narodzenie Jego uczynione z łacińskich wierszów Jakuba PONTANA jezuity. W: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 324-375. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1609 s. 332-374; — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Poezje Ks. Stanisława Grochowskiego. T. 2. Kr. 1859 s. 1-58. Rkps Bibl. Kórn., sygn. 45 k. 36-73.

35. Przekł.: Codzienne ćwiczenia chrześcijańskiej dusze... do poprawy żywota

służące. Przełożone z wierszów łacińskich Jakuba PONTANA jezuity. W: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 383-394. — Toż w.: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1609 s. 373-394. — Toż. W Krakowie 1615 4° k. nlb. 7.

36. Przekł.: Pięćdziesiąt punktów rozmyślania męki Pana Jezusowej służących. Przełożone z wierszów łacińskich Jana DAWIDA Societatis Jesu. W: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 159-166. — Toż. w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1609. — Toż. W Krakowie 1611 w Druk. Bazylego Skalskiego 4° s. 19-26.

37. Przekł.: Pieśni kościelne na kształt psalmów z Starego i Nowego Testamentu wzięte. [W Krakowie] 1608 4° s. 24. — Toż w: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 s. 3-24. — Toż w: Niebieskie na ziemi zabawy. Kraków 1611 s. 105-123; Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Poezje Ks. Stanisława Grochowskiego. T. 2. Kr. 1859 s. 123-145.

38. Wyd.: Franciszek AMELRI z Flandrii: Deliciarum spiritualium libellus. Sive de amante anima devotissimus dialogus... Cracoviae 1608 in Officina Nicolai Lobii 8° k. 7. s. 103.

39. Na dzień piątkowy, który był szósty miesiąca czerwca w roku Pańskim 1608. W: Wiersze i insze pisma. W Krakowie 1608 nr 61. — Toż wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne z czasów rokoszu Zebrzydowskiego. T. 1. Kr. 1916 s. 346-347.

40. Rzym nowy szczęśliwszy nad stary Ojcu Pawłowi V z pewnych przyczyn przypisany... W Krakowie 1610 4° k. nlb. 10.

41. Duchowna pociecha pannom, które nad wolą rodziców i powinnych swych świętej doskonałości żywota sobie ulubiły, albo obrona swobody w Kościele Bożym przedniej a wysokiej zacności stanu panieńskiego [Kraków] 1610 4° ark. A-Cij. — Toż. W Krakowie 1611 4° k. nlb. 10.

42. Toruńskie nocy... W Krakowie 1610 Bazyli Skalski drukował 4° s. 47. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersza i inne pisma co przebrańsze. Kr. 1859 s. 285-325. — Toż we fragm. wyd. W. TASZYCKI w: Wybór tekstów staropolskich XVI-XVIII w. Lw. 1928 s. 133-134. — Toż. Wyd. 2. W. 1955 s. 133-134. — Toż fragm. wyd. J. PRZYBYŁOWA w: Toruń w opisach poetyckich. Głosy wieków. Toruń 1958 s. 26. — Toż fragm. wyd. W. TASZYCKI: Obrońcy języka polskiego. Wr. 1953 s. 227-229.

43. Wyd.: Z. OSTROWSKI: Świętej Marii Magdaleny cudowne nawrócenie. W Krakowie 1610 Bazyli Skalski drukował 4°.

44. Porankowa i wieczorna do skruchy zaprawa na kształt modlitwy. W: Cudowne wiersze. Kraków 1611 s. 23-24.

45. Cudowne wiersze z indyjskiego języka na łacińskie przez Franciszka BENCYUSZA a teraz z łacińskiego na polski przełożone. Albo żałoba Panny Najświętszej o męce Pana Jezusa syna Jej z krótką o tymże historią... W Krakowie 1611 w Druk. Bazylego Skalskiego 4° s. 24.

46. Przekł.: Hymny o męce Pańskiej do obrzędów Kalwarii Zebrzydowskiej i do tamecznego nabożeństwa należące... W Krakowie 1611 Bazyli Skalski drukował 4° s. 26.

47. Przekł.: Niebieskie na ziemi zabawy albo bogomyślne rymy wzięte z ksiąg... Tomasza de Kempis o Naśladowaniu Pana Jezusowym... W Krakowie 1611 w Druk. Bazylego Skalskiego 4° s. 385. — Toż. W Krakowie 1611 w Druk. Bazylego Skalskiego 4° s. 386, k. 1.

48. Babie koło. (Tyt. właściwy. O nominacie krakowskim po śmierci ks. Radziwiłła kardynała na sejmie warszawskim w r. 1600. Pasquin albo koło babie). Powst. ok. 1600 r. Wyd. z rkpsu W. A. MACIEJOWSKI w: Piśmiennictwo polskie. T. 3. Dod. s. 171-176. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma co przebrańsze. Kraków 1859 s. 327-340.

49. Drobne wiersze znajdują się w Anzelm GOSTOWSKI: Oekonomija albo gospodarstwo ziemiańskie. W Krakowie 1644; Aleksander GWAGNIN: Kronika Sarmacji europejskiej. W Krakowie 1611; Andrzej LUBELCZYK: Bellum theologicum. Cracoviae 1597; Andrzej WARGOCKI: Przestroga na chytrość ministrów ewangelickich. W Krakowie 1605; TENŻE: O RZYMIE pogańskim. W Krakowie 1610.

50. Historia o znalezieniu ciała Cecylii św. powtóre w r. 1599. Rkps w Bibl. Jagiell. sygn. 1950 BB XXVI 19.

51. Wydania zbiorowe. Wiersze i insze pisma co przebrańsze częścią z łacińskiego przełożone. częścią od niego samego napisane. W Krakowie 1607 w Druk. Symona Kempiniusa 4° s. 375. — Toż. W Krakowie 1608 w Druk. Mikołaja Loba 4° k. 4, s. 604, k. 2, 1: — Toż. W Krakowie 1609 w Druk. Jana Szeligi 4° s. 604, k. 3 (wydania uzupełniające się); Poezje. Wyd. K. J. TUROWSKI (według oprac. Ż. PAULEGO). T. 1-2. Kr. 1859 Bibl. Pol. z. 52-55; Ks. Stanisława Grochowskiego wiersze i inne pisma co

przebrańsze. Wyd. K. J. TUROWSKI. Kr. 1859 z. 34-35.

III.

BEŁCIKOWSKI A.: Ks. Stanisława Grochowskiego żywot i pisma. W. 1893 s. 1-251, tamże literatura; LEWAŃSKI J.: Grochowski Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 597-599, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 233-236; tamże literatura. — Ponadto: JASTRZĘBSKI A., PODSIAD A.: Z głębokości... Antologia polskiej modlitwy poetyckiej. W. 1966 s. 156-164, 938-940; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 6, 38-44, 52, 53, 91, 192, 602; LITWORNIA A.: Sebastian Grabowiecki. Zarys monografii. Wr. 1976 s. 6, 17, 39. 102.

Bp Edward Ozorowski

Grodecki (Grodecius, Grodziecki) Jan h. Radwan (1525-1574), biskup ołomuniecki, wydawca.

Pochodził z osiadłego w Grodźcu k. Cieszyna starego rodu polskiego i był synem Macieja i Heleny Starowiejskiej. W 1549 r. bawił na dworze bpa chełmińskiego S. Hozjusza w Lubawie, skąd w 1551 r. przeniósł się wraz z swym mecenasem na Warmię. W latach 1550-1553 odbył studia w Akademii Krakowskiej, skąd wrócił na dwór Hozjusza, a w 1555 r. przeszedł na służbę do kanclerza w. kor. Jana Ocieskiego. W 1557 r. udał się na dalsze studia do Padwy, gdzie nawiązał kontakt z Wilhelmem Prusinowskim, późniejszym bpem ołomunieckim. W latach 1558-1560 bawił w Rzymie, gdzie uzyskał doktorat obojga praw.

Dzięki poparciu Hozjusza, wówczas nuncjusza wiedeńskiego, otrzymał Grodecki w 1560 r. kanonię w kapitule ołomunieckiej, w 1562 r. w kapitule warmińskiej i w 1563 r. w kapitule wrocławskiej. Był z Hozjuszem na Soborze Trydenckim i przyjął odeń w 1564 r. święcenia kapłańskie. Zamieszkał we Wrocławiu i kontynuował tu zaczętą jeszcze w Rzymie pracę nad przekładem na łacinę greckich pism św. Cyryla Jerozolimskiego. W 1564 r. otrzymał dziekanię kolegiaty w Głogowie. Kiedy w 1566 r. Prusinowski został bpem ołomunieckim, Grodecki dostał odeń prepozyturę kolegiaty w Brnie i pomagał mu w administracji diecezji. Po śmierci Prusinowskiego został Grodecki w 1572 r. biskupem ołomunieckim. Miał duże trudności nie tylko z powodu szerzącej się na Morawach reformacji i walki z kapitułą na tle jej rozległych przywilejów, ale też jako Polak w państwie Habsburgów. Tuż przed śmiercią uzyskał pozwolenie papieskie na założenie w Ołomuńcu Wydziału Filozoficznego, który stał się zaczątkiem późniejszej Akademii. Zmarł 6 I 1574 r.

Jego młodszym bratem był Wacław Grodecki (ok. 1535-1591) kanonik wrocławski, ołomuniecki i brneński, kartograf.

I.

Przekł. i wyd.: Tu en agiois patros ymon KYRYLLU archiepiskopu Ierosolymon mystagogikai katecheseis pente pros tus neo-fotisus. Sancti Patris nostri CYRYLLI archiepiscopi Hierosolymorum mystagogicae catecheses quinque ad eos qui sunt recens illuminati. Quae nunc primum et Graece et Latine simul eduntur... Viennae Austriae 1560 in Aedibus Collegii... Soc. Jesu 4° k. 14, 1, 5, 15.

2. Przekł. i wyd.: Sancti Patris nostri CYRILLI archiepiscopi Hierosolymorum catecheses illuminatorum Hierosolymis XVIII et quinque mystagogicae... nunc primum latinitate donatae in lucem prodeunt... Coloniae 1564 apud Maternum Cholinum 2° k. 10, s. 205. — Toż. Antverpiae 1564 excudebat Christhophorus Plantinus 8° k. nlb. 8, s. 351, k. nlb. 6. — Toż. Parisiis 1564 8°. — Toż. Parisiis 1608 apud Claudium Morellum 4°

3. Przekł. i wyd.: Catecheses ex variis bibliothecis praecipue Vaticana Graecae omnes nunc primum in lucem editae cum Latina interpretatione... plerisque in locis aucta et emendata... Parisiis 1609 apud Claudium Morellum 4° k. 6 s. 555. — Toż. Lutetiae Parisiorum 1631 apud Carolum Morellum. — Toż w wyd.: Opera D. Cirilli. Lutetiae Parisiorum 1720.

4. Listy: Do S. Hozjusza z 30 VII 1564.

Wyd. HIPLER: Joannes Grodziecki Bischof von Olmütz. *Oesterreichische Vierteljahresschrift f. katholische Theologie.* Jg 13: 1873 s. 15-16. — Toż oraz 2 listy z 10 VII i 20 IX 1564. Wyd. A. SZORC: Korespondencja Stanisława Hozjusza... T. 5: Rok 1564. *Stud. Warm.* T. 13: 1976 s. 342-343, 375, 459-461.

III.

MACUOREK J.: Grodecki Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 607-609, tamże literatura i źródła.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Grodzicki Józef Benedykt h. Łada (1703-1783), kanonik katedralny krakowski, autor broszury o polskim alumnacie w Rzymie.

Urodził się w 1703 r. jako syn Aleksandra i Anny Elżbiety Pudwelsówny. Od 1727 r. był kanonikiem katedralnym krakowskim; w 1769 r. z kanonii zrezygnował. Odbywał dwukrotnie podróż do Rzymu. Sam będąc człowiekiem wykształconym, zostawił po sobie fundację w Rzymie w 1763 r. przy kościele św. Stanisława dla polskich alumnów. Fundację tę przyjęła i zatwierdziła Rzeczpospolita w 1765 r. Opisał ją w broszurze: Fundatio alumnatus... Zmarł 17 III 1783 r.

I.

1. Deo ter optimo maximo a quo omnia bona procedunt qui donatam haereditatem tali modo authori operis disponere concessit. Soli honor, gloria, potestas et imperium in aeternum. Cracoviae 1764 Typis Seminarii Epplis Acad. Dioec. 8° k. nlb. 28. Obejmuje: Fundatio alumnatus Poloni in domo nationali Romae 1763.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Grodzicki Józef Benedykt. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 10 s. 756; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 44; BONIECKI A.: Herbarz. T. 7 s. 95; Grodzicki Józef Benedykt. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13 s. 349.

Ks. Michał Grzybowski

Grodzicki Stanisław (1541-1613), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk, polemista, egzegeta.

Urodził się w Poznaniu w 1514 r. Był uczniem szkoły parafialnej i Akademii Lubrańskiego, studiował we Frankfurcie nad Odrą (od 1555 lub 1556) i w Akademii Krakowskiej (1557-1561). Wrócił następnie do Poznania i przez kilka lat zajmował się handlem. W 1567 r. udał się do Rzymu i tam studiował filozofię i teologię. Tam też 31 III 1571 wstąpił do zakonu jezuitów. W 1575 ukończył studia ze stopniem doktora teologii. Był rektorem kolegium w Pułtusku (1575-1582), superiorem w Krakowie u św. Barbary (1582-1584). Od 1586 r. wykładał teologię dogmatyczną w Wilnie, a w 1590 r. został kanclerzem Akademii. Brał w tym czasie udział w dyskusji nad projektem jezuickiego Ratio studiorum. W 1593 r. wyjechał do Rzymu na kongregację generalną. Po powrocie pozostawał kilka miesięcy w Krakowie i brał udział w sporze o lokalizację domu profesów, uparcie walcząc o pozostawienie go przy kościele św. Barbary. Później był rektorem kolegium w Poznaniu (1594-1598) i należał do cenzorów tłumaczenia Biblii, dokonanego przez Jakuba Wujka. W latach 1598-1604 był kaznodzieją katedry lwowskiej, a w latach 1604-1607 ponownie przełożonym w Krakowie. Resztę życia spędził w Poznaniu i tam też zmarł 4 III 1613 r. Kazania Grodzickiego charakteryzują się głębokim ujęciem teologicznym wielu problemów, w mniejszym stopniu natomiast odznaczają się walorami kaznodziejskimi; brak im polotu, siły uczucia i wyobraźni.

I.

1. O poprawie kalendarza. Kazanie dwoje... Pierwsze... w Białą, a wtóre w drugą po Wielkiejnocy niedzielę... wydane przez Stanisława MŁODECKIEGO... W Wilnie 1587 4° k. nlb. 2, s. 41, k. nlb.

2. — Toż. W Wilnie 1587 k. nlb. 2. s. 41. — Toż. Wilno 1589 4° s. 45.

2. O jednej osobie w używaniu Sakramentu Ciała Pańskiego w kościele Bożym zwyczajnej. Kazań sześć. Wilno 1589 4° k. nlb. 6 s. 192.

3. Ewanielik. W Wilnie b. r. Druk. Akadem. SJ 4° k. nlb. 1 s. 33. — Toż pt. Ewanielik albo rozmowy ewangelika z ministrem. W Wilnie 1592 Druk. Akadem. SJ 4° s. 33. — Toż pt. Ewanielik. Kraków 1602 Druk. Andrz. Piotkowczyka 4° k. nlb. 16. Przeciwko tej publikacji ogłosił Stanisław RANIŻOWSKI: Katholik... przeciwko Ewangelikowi X. D. Stanisława Grodzickiego. [1606]. 4° s. 100.

4. O czyścu pierwsze kazanie. Na pogrzebie... Katarzyny z Tęczyna Radziwiłłowej..., miane w kościele wileńskim dnia 20 Julii 1592... A przy tym Trutina psychotopii przeciw temu kazaniu przez ministra nadwornego wydanej. Wilno 1592 Druk. Akad. Soc. Jesu, Daniel Łęczycius 4° k. nlb. 4, s. 111. — Toż pod zm. tyt.: Kazanie na pogrzebie... Katarzyny z Tęczyna Radziwiłłowej... Wilno 1592 Druk. Akad. Soc. Jesu, Daniel Łęczycius 4° k. nlb. 4, s. 111.

5. Prawidło wiary haeretyckiej. To jest okazanie iż wodzowie kacerscy, nie Pismo św. ale własny mózg swój, za regułę albo prawidło wiary sobie mają. A przy tym pierwsza centuria, albo sto jawnych fałszerstw w wierze, z Obrony Postylle kacerskiej, od fałszywego proroka Grzegorza Żarnowca wydanej, zebranych... Wilno 1592 Druk. Akad. Soc. Jesu. przez Daniela Lencycjusza 4° k. nlb. 4, s. 236, k. nlb. 2.

6. O czyścu kazanie wtóre... 26 stycznia miane w kościele św. Jana. Przy pogrzebie... Pana Olbrichta Radziwiłła... Wilno 1593 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 100.

7. O straszliwym sądzie Pańskim na pierwszą niedzielę Adwentu kazanie. Kraków 1603 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 10. — Toż Wilno 1603 4° k. nlb. 11.

8. Conciones pro festis Deiparae Virginis quadripartitas pro singulis conciones adferens. Coloniae 1605.

9. Quadripartitae conciones... in quatuor Dominicas Adventus... Cracoviae 1605 Typ. Andr. Petricovii 8 °k. nlb. 1, s. 473. — Toż. Coloniae Agr. 1606 apud Jo. Crithium 8° k. nlb. 8, s. 423.

10. Quadripartitae conciones... In dominicas septem. quae decurrunt post Adventum ad Septuagessimam. Cracoviae 1606 Offic. typ. Nicolai Lob 8° k. nlb. 4, s. 935.

11. Quadruplices conciones... In dominicas Septuagessimae, Sexagesimae, Quinquagesime. Cracoviae 1607 in Offic. typ. Nicolai Lob 8° s. 386. 12 kazań zostało przedrukowane w edycji ingolstadzkiej w tomie 2. Por. poz. 15.

12. Concio de probandis spiritibus per missionem ordinariam, habita in die festo sancti Andreae Apostoli, coram rege et proceribus. Cracoviae 1607 Offic. Nicolai Lob. 8° s. 48.

13. Concio de passione Domini Nostri Jesu Christi excerpta ex tertio tomo Concionum... Cracoviae 1609 Offic. Nicolai Lob. 8° s. 38. Zapewne przedruk kazania z poz. 11.

14. Concio de una specie pro feria II Paschae, ex IV tomo concionum St. Grodicii excerpta. Coloniae 1609 Gualther 8° s. 39. Wydanie wątpliwe.

15. Quadripartitae conciones... Tomus primus. Continet septem dominicas. A prima Adventus ad tertiam post Epiphaniam. Quibus addita est concio de probandis spiritibus. Ingolstadii 1610 Excud. Andr. Angermarius 8° k. nlb. 12 s. 1046. — Toż. Tomus secundus. Continet septem dominicas, a tertia post Epiphaniam ad ipsam Quadragesimam decurrentes. Ingolstadii 1610 Excud. Andr. Angermarius 8° s. 962. Toż. Tomus tertius. Continet sex dominicas Quadragesimae et coenam cum Passione Domini. Ingolstadii 1609 8° k. nlb. 4, s. 1267. — Toż. Tomus quartus. Continet tres dies Paschales et quinque dominicas sequentes. Ingolstadii 1910 ex Offic. Ederiana apud Andr. Angermarium 8° s. 1053, k. nlb. 7. — Toż. Tomus quintus. Continet octo dies festos incipiendo ab Ascensione Christi... Ingolstadii 1611 Excud. Andr. Angermarius 8° s. 1072, k. nlb. 3. — Toż. Tomus sextus. Continet octo dominicas, a tertia post Pentecosten usque ad undecimam. Ingolstadii 1912 Excud. Andr. Angermarius 8° k. nlb. 1, s. 970, k. nlb. 4. — Toż. Tomus septimus. Ingolstadii 1612 Excud. Andr. Angermarius 8°. — Toż. Tomus octavus et ultimus. Continet conciones sex dominicarum a XIX post Pentecosten ad ultimam et Dominicae Dedicationis. Ingolstadii 1614 Excud. Andr. Angermarius 8° k. nlb. 3, s. 822. Nieznany bliżej rękopis Conciones quadruplices znajduje się w Bibl. Wiktora Emmanuela w Rzymie, sygn. 1021.

II.

1. Listy: 28 listów do generała zakonu z lat 1575-1596. Rkps ARSJ. Germ. 136, 137, 156, 158, 161, 162, 163, 169, 171, 172. 173, 174, 175, 176. Pol. 80.

III.

Grodzicki Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 618-619, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 236-238, tamże literatura; DRZYMAŁA K.: Ks. Stanisław Grodzicki SJ. Kr. 1973, tamże literatura. — Ponadto: RIBADENEIRA P.: Catalogus scriptorum religionis Societatis Jesu. Antwerpiae 1613 s. 215; PATRIGNANI G.A.: Menologio di pie memorie d'alcuni religiosi della Compagnia di Gesù. T. 3. Venezia 1730 s. 31; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 t. 2 s. 152-153; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Paris s. 259-260; N[IEDZIELSKI] J.: Grodzicki Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 350; KOLBUSZEWSKI K.: Postyllografia polska XVI i XVII wieku. Kr. 1921 s. 113, 157, 199; KOCH L.: Jesuiten Lexikon. Paderborn 1934 s. 736; DRZYMAŁA K.: Filar zakonu jezuitów — ks. Stanisław Grodzicki. *Homo Dei.* R. 33: 1964 s. 174-179; LIUIMA A.: Grodzicki Stanisław. *Dictionnaire de spiritualité.* T. 6, Paris 1967 s. 1052-1053; STAROWOLSKI S.: Setnik, s. 184-185, 315; POPLATEK J., PASZENDA J.: Słownik jezuitów artystów. Kr. 1972 s. 119-120; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej. *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 123-124; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 375; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. Tamże, 1 s. 124, 153, 156; PETRAUSKIENE I.: Vilniaus Akademijos Spaustuve, 1575-1773. Vilnius 1976 s. 17, 61, 63, 168, 189. — ATJKr., rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lituaniae) s. 278-279; Bibl. Ossol., rkps 156 (listy H. Rozrażewskiego do S. Grodzickiego).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Grodzicki Tomasz (1718-1802), jezuita, po kasacie proboszcz par. św. Andrzeja w Warszawie, popularyzator teologii.

Urodził się w woj. brzesko-litewskim 21 XII 1718 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1734 r. w Krakowie. Nowicjat odbył w Krakowie (1734-1736), filozofię studiował w Kaliszu (1737-1740), teologię w Lublinie (1744-1748), gdzie w 1747 r. przyjął święcenia kapłańskie. Ważnym polem jego działalności były misje ludowe. Poświęcił jej 2 lata w diecezji gnieźnieńskiej i 13 lat na Wołyniu (Włodzimierz, Turów, Markocice). W Łaszczowie (diec. chełmska) był superiorem domu misyjnego w latach 1758--1762, a w Stanisławowie w latach 1768-1772 rektorem kolegium. W 1773 r., czyli w chwili kasaty zakonu był superiorem domu prowincji małopolskiej na terenie Warszawy. Tam też pozostał do końca życia, najpierw jako senior wikarych w utworzonej parafii św. Andrzeja, a od 1780 r. jako jej proboszcz. Na tym stanowisku rozwinął bardzo ożywioną działalność duszpasterską i społeczną. Zorganizował akcję dobroczynną na rzecz ubogich i chorych. Zmarł 28 V 1802 r. zaszczycony przydomkiem „apostoła Warszawy".

Wydane przez Grodzickiego „Nauki chrześcijańskie" mają charakter wybitnie kerygmatyczny i apologetyczny.

I.

1. Nauki chrześcijańskie katechizmowe z różnych pism gruntownych zebrane w kościele parafialnym warszawskim pod tytułem św. Andrzeja miane. Warszawa Druk. Schol. Piar. Cz. 1 1798 4° s. 431. cz. 2 1798 4° s. 408, cz. 3 1799 4° k. nlb. 2, s. 460. — Toż. T. 1-2. P. 1886 Księgarnia Katolicka 8° s. nlb. 2, 336, 364. — Toż. Cz. 1: Co mamy czynić? w co wierzyć?, o grzechach. Kr. 1887 Nakł. Księg. Katol. Wł. Miłkowskiego. Druk. Związkowa 8° s. nlb. 4, 430.

II.

1. Kazanie na uroczystość św. Józefa z Leonissy. Warszawa 1770.

2. Przemowa przy wyprowadzeniu ciała Xiędza Andrzeja Stanisława Kostki Młodziejowskiego biskupa poznańskiego i warszawskiego... przed pałacem miana... dnia 29 marca 1780 r. Warszawa 1780 Druk. Nadworna JKMci 4° k. nlb. 15.

3. Mowy parafialne w kościele św. Jędrzeja miane w Warszawie, dla wygody nie mogących być na kazaniach w domu do przeczytania ofiarowane. Cz.

1-4. Warszawa 1795 Druk. Pojezuicka 4° cz. 1 k. nlb. 4, s. 444; Cz. 2 s. 364; Cz. 3 s. 456; Cz. 4 s. 230, 236, k. nlb. 1. — Toż. Cz. 1-2: Kazania niedzielne. Kr. 1883 Księg. Katol. 8° s. nlb. 4, 347, nlb. 4, 427; Cz. 3: Kazania świąteczne. Kr. 1884 8° s. nlb. 4, 277, nlb. 7; Cz. 4: Kazania pasyjne. Kr. 1884 8° s. nlb. 4, 316. — Kazanie na Boże Narodzenie ukazało się także w *Bibl. Kazn.* T. 3. P. 1883 s. 779-785.

4. Listy: list do J.A. Załuskiego z 1768. Rkps BN.. sygn. 3268 k. 18. — List do Radziwiłłów z 1778 Rkps AGAD, Arch. Radziwiłłów, dział V, teka 105.

III.

Do Wielmożnego Xdza Tom. Grodzickiego proboszcza kośc. parafialnego św. Jędrzeja w Warszawie, w dzień imienin. 4° k. nlb. 2; BARTOSZEWICZ J.: Kościół św. Andrzeja i kanoniczki w Warszawie. *Bibl. Warsz.* R. 10: 1850 t. 1 s. 197-221, 276-328; t. 2 s. 91-112; ŁUKASZEWICZ L.: Rys dziejów piśmien. pol. P. 1860 s. 370; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 185-186; Grodzicki Tomasz. W: *Enc. kośc.* T. 6 s. 429; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 1848-1849; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 cz. 2 s. 289; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1527, 1528; N[IEDZIELSKI] J.: Grodzicki Tomasz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 13/14 s. 350; WOJNOWSKI J.: Zarys życia religijnego Warszawy, 1788-1806. *Nasza Przeszł.* T. 1: 1946 s. 158; BOBER A., POPLATEK J.: Tomasz Grodzicki. *Wiadomości z Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego.* R. 1957 nr 5 s. 145-146 (powiel.). — ARSJ. Pol. 26-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1734-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Grodziecki Adam h. Dryja, pseud.: Maciej Dargodzki, krypt.: A.G.C.M.; A.G.d.W.C.M (†1647), kasztelan międzyrzecki, polemista.

Był synem Andrzeja i Małgorzaty Witosławskiej, wyznania kalwińskiego. Przeszedł na katolicyzm, dostał się na dwór królewski. W 1615 roku ożenił się z Anną Rydzyńską, z którą miał sześcioro dzieci. Posłował na sejmy w latach 1615, 1618, 1625, 1626 i 1628. W 1627 r. został kasztelanem nakielskim, a w 1634 r. międzyrzeckim. Na sejmie w 1634 r. wystąpił przeciw przyjęciu przez J. Ossolińskiego tytułu cudzoziemskiego, czym wywołał replikę J. Bielejowskiego w broszurze „Obrona tytułów cudzoziemskich". Był jednym z komisarzy przy rozsądzaniu szkód i wyznaczaniu granic między Wielkopolską, Śląskiem, Brandenburgią i Pomorzem. Kilkakrotnie uczestniczył w trybunałach koronnych. Posiadał wysokie wykształcenie oraz odznaczał się zdolnościami oratorskimi i publicystycznymi. Zmarł w 1647 r. w Wyszynie.

I.

1. Odpis albo replika przeciw dialogowi ewangelickiemu o różności quasi w wierze i nauce teraźnich katolików od dawnego Kościoła Rzymskiego, tudzież i znaków, po których sługi Boże znać, aplicatia ku hersztom i ministrom ewangelickim przez... B.m. 1645 4° k. 54.

II.

1. Przestroga o tytułach i dygnitarstwach cudzoziemskich w Polskim Królestwie i w państwach do niego należących... B.m. 1634 4° k. A-F_2. — Toż. B. m. 1637 4° k. nlb. 20. — Toż. B.m. 1637 4° k. nlb. 22. — Toż. pt. Przestroga stanom koronnym o tytułach i dygnitarstwach cudzoziemskich wolnościom polskim i prawu przeciwnych. Wyd. z rkpsu F.K. NOWAKOWSKI w: *Źródła do dziejów Polski.* T. 1. Berlin 1841 s. 110-112.

2. Mowa weselna pt. Grodziecki Adam na Wyszynie, kasztelan międzyrzecki, za pannę Lubomierską, wojewodziankę ruską, od p. Czarnkowskiego, starosty międzyrzeckiego dziekuje. Wyd. J.S. PISARSKI w: *Mówca polski.* T. 2. Kalisz 1676 s. 210-216.

3. Przemówienie wygłoszone na sejmiku w Środzie 8 III 1616 r. Wyd. W. DWORZACZEK w: Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. T. 1 cz. 1. P. 1957 s. 484.

4. Disquisitio in laudem status equestris Polonici. Rkps zaginiony.

5. Drobne utwory wierszowane znajdują się w: A. BRÜCKNER: Dzieje literatury polskiej. T. 1. W. 1903 s. 297. —

Toż w dalszych wydaniach; A. SAJKOWSKI: Staropolskie nekrologi. W: *Opuscula Casimiro Tymieniecki septuagenario dedicata.* P. 1959 s. 273-276; Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 987.

6. Listy: Do Wacława Żernickiego z 1627. Wyd. W. DWORZACZEK w: Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. T. 1 cz. 2. P. 1962 s. 225-226.

III.

DWORZACZEK W: Grodziecki Adam. W: *Pol. słow. biogr.* T. 8 s. 620-622, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 238-239, tamże literatura.

Bp Edw. Ozorowski

Gromalski Mikołaj Sebastjan († 1760), kanonik kolegiaty poznańskiej, autor dysertacji teologicznej.

Pochodził z Diec. Krakowskiej. W 1747 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, zdobywając 1748 r. magisterium, a w 1749 r. doktorat filozofii. Przez jakiś czas wykładał teologię w Poznaniu w Akademii Lubrańskiego. W Seminarium Duchownym poznańskim sprawował funkcję wice-prefekta. Był kanonikiem kolegiaty NMP na Tumie w Poznaniu. Zmarł 18 IV 1760 r.

I.

1. Refrigerium oppressae innocentiae et animorum scholasticis laboribus aestuantium... per Martinum Dominiszewski... defensarum devitatum anno... 1758 die 12 Junii. Posnaniae 1758 Typis Academiae 2° k. nlb. 9.

3. Troisty puklerz protekcja świętych Filipa i Jakuba Apostołów, serafickiego patriarchy Franciszka i cudotwórnego Antoniego wyznawców, w trzech publicznych kazaniach na uroczystość onychże mianych... Poznań 1757 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 15.

II.

1. Bonum omen. Conclusiones pro disputatione publica. Posnaniae 1757 Typis Academiae.

2. Wielkie i osobliwsze dzieło... Boga, Magdalena święta przy... relikwii... do kościoła Czerleńskiego wprowadzeniu kazaniem... przez... pokazana... Poznań 1757 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 21.

III.

Gromalski Mikołaj. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 10 s. 771-772; NOWACKI J.: Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. P. 1964 s. 701. — Statuta nec non liber promotionum, s. 407-408; Alb. stud. Uniw. Crac. T. 5 s. 86.

Ks. Michał Grzybowski

Gronkowski Ignacy Wincenty (1841-1906), proboszcz piłecki, autor rozprawy historycznej.

Kapłan Archidiecezji Poznańskiej, urodził się 19 VII 1841 r. w Buku, był synem Rocha Gronkowskiego i Marianny z Dybizbańskich. Egzamin dojrzałości złożył w Poznaniu w 1863 r. i wstąpił do Seminarium Duchownego, święcenia kapłańskie przyjął w 1867 r. Był wikariuszem w Jedlcu, potem w Buku, a od 1870 r. mansjonarzem w Czarnkowie, gdzie w okresie kulturkampfu zastępował wydalonego przez władze pruskie proboszcza. Zabiegał o pozostanie na probostwie w Czarnkowie, lecz otrzymał w 1887 r. parafię Piłka, gdzie pracował do 1903 r. Schorowany, przeszedł wówczas na emeryturę i jako rezydent zamieszkał w Poznaniu. Zmarł 13 II 1906 r.

Jako mansjonarz czarnkowski zajął się historią miejscowej kolegiaty, a także innych kościołów w parafii czarnkowskiej, pozostawiając rozprawę na ten temat w j. polskim i w tłumaczeniu niemieckim.

I.

1. Opis dawniejszego kościoła kolegiackiego a dzisiejszego parafialnego w Czarnkowie, jako też innych w obrębie parafii czarnkowskiej dawniej i teraz znajdujących się kościołów i kaplic. P. 1886 Druk. J. Leitgebra 8° s. 77. — Toż. w j. niem.: Beschreibung der früheren

Kolegiat — und jetzigen Pfarrkirche zu Czernikau. Posen 1886 Druck. J. Leitgeber 8° s. 75.

III.

Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1868, 1869, 1873, 1888, 1905, 1906. — Arch. Archidiec. w Pozn., zespół KA 338.

Ks. Marian Banaszak

Gruberski Eugeniusz, krypt.: Ks. E.G., Ks. E.Gr., E. G., pseud.: Moderato, Vistulanus, (1870-1923), kanonik płocki, muzyk i kompozytor kościelny.

Urodził się 28 XII 1870 r. w Płocku jako syn Wiktora cenionego organisty i dyrygenta chóru katedry płockiej, i Wiktorii ze Szpekowskich. W Płocku ukończył szkołę elementarną i gimnazjum. W 1886 r. zapisał się do Instytutu Muzycznego w Warszawie, który po roku opuścił. W 1887 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Płocku, po ukończeniu którego otrzymał 29 IV 1893 r. święcenia kapłańskie. Od 1893-1901 r. pełnił obowiązki wykładowcy śpiewu w Seminarium Duchownym, wikariusza w katedrze, a od 1900 r. także dyrygenta chóru katedralnego.

W latach 1896-1897 odbył Gruberski studia muzyczne w Ratyzbonie, po skończeniu których odwiedził Pragę, zapoznając się z dorobkiem muzycznym Czech; zatrzymał się także przez jakiś czas w Rzymie. Po powrocie do kraju rozwinął w Płocku najbardziej intensyną działalność muzyczną i kompozytorską w latach 1901-1904. Wtedy powstały jego kompozycje fortepianowe, pieśni, kantaty, oratoria, msze jedno- i wielogłosowe. Religijna twórczość muzyczna ks. Gruberskiego miała charakter użytkowy. Gruberski przyczynił się walnie do przeprowadzenia reformy śpiewu i muzyki kościelnej w Diecezji Płockiej i w Polsce. Wygłaszał odczyty, publikował, komponował, organizował koncerty filharmonijne z programami kościelno-muzycznymi, podjął mądrą, uczciwą i zdecydowaną walkę o wprowadzenie istotnych zmian w społecznej, zawodowej i materialnej sytuacji organistów. Chodziło mu o unormowanie ich warunków bytowych, podniesienia ich kultury muzycznej i jasnego określenia ich obowiązków. W Płocku podniósł na wysoki poziom produkcję chóru katedralnego, ściągając tym tłumy słuchaczy. Był wiceprezesem „lekcji muzyki kościelnej" przy Warszawskim Towarzystwie Muzycznym, a przy Płockim Towarzystwie Muzycznym, którego był członkiem Zarządu, prowadził wśród organistów akcję systematycznego dokształcania poprzez 2 tygodniowe kursy. Udział w nich brali organiści z archidiecezji mohylewskiej i warszawskiej, z diecezji wileńskiej, kieleckiej i lubelskiej. Od 1903 r. prowadził przy Płockim Towarzystwie Muzycznym naukę gry organowej. Był to nieoficjalny początek późniejszej szkoły. Także w 1902 r. stał się ks. Gruberski właścicielem i redaktorem dwóch pism muzycznych: mięcznika „Śpiew kościelny" i „Rocznika dla organistów". Odtąd „Śpiew kościelny" wychodził jako dwutygodnik; prowadził go do 1907 r. W latach 1906-1907 był katechetą w Gimnazjum Wł. Jagiełły w Płocku. W 1905 r. otrzymał kanonię katedralną.

W 1907 r. zrezygnował Gruberski z zajmowanych stanowisk w Płocku i osiadł na probostwie w Czerwińsku. Tam w dalszym ciągu prowadził działalność pedagogiczną. Do Czerwińska przyjeżdżali organiści na dalszą naukę. Program nauczania w Czerwińsku był 4-letni tzn. taki

sam jak w Płocku. Uczniowie mieszkali w klasztorze, stołowali się prywatnie, a wobec władz rosyjskich występiwali jako śpiewacy chóru parafialnego. Tę pracę prowadził do śmierci. W 1911 r. wyjechał do ważniejszych ognisk europejskich kultury muzycznej, odwiedzając Niemcy, Anglię, Francję, Włochy. Jako proboszcz czerwiński ratował od zagłady zabytkowy kościół i klasztor. Zmarł 13 IX 1923 r. w Koszelówce k. Gąbina. Pochowany na cmentarzu przykościelnym w Czerwińsku. Na grobie postawiono mu pomnik dłuta Władysława Gruberskiego, w kościele czerwińskim zaś tablicę pamiątkową.

I.

1. Wiadomości o grobie i celi św. Stanisława Kostki w kościele św. Andrzeja przy Kwirynale w Rzymie tudzież o jego relikwiach. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 47 s. 739-741; nr 48 s. 757-759.

2. Rec.: Muzyka kościelna. *Śpiew Kośc.* R. 3: 1898 nr 2 s. 27-29.

3. Kapela Sykstyńska. *Rocznik dla organistów.* R. 9: 1900 s. 48-49.

4. Szkoły śpiewu. *Rocznik dla organistów.* R. 9: 1900 s. 45-47.

5. Kilka uwag w sprawie muzyki kościelnej. Płock 1900 Druk. K. Miecznikowskiego 12° s. 24.

6. Pogrzeb śp. ks. biskupa Bereśniewicza. *Śpiew Kośc.* R. 7: 1907 nr 11-12 s. 87-89.

7. W sprawach chórów mieszanych. *Śpiew. Kośc.* R. 7: 1902 nr 15-16 s. 134--135.

8. Praktyczne ćwiczenie odległości używanych w śpiewie chóralnym czyli gregoriańskim według metody ks. Mitterera z dołączeniem śpiewów na Cibavit, hymn Te Deum, ps. Miserere i ant. „Salve Regina". Wydał... Płock 1903 Druk. K. Miecznikowskiego 16° s. 43.

9. Rec.: A. POLIŃSKI: Pieśń Bogarodzica pod względem muzycznym. W. 1903. *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 5 s. 56--58; nr 6 s. 68-69; nr 11 s. 130-132.

10. Kilka słów o gregorianiźmie. *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 1 s. 3-6.

11. Śp. ks. Franciszek Bornik. (Nekrolog). *Śpiew. Kośc.* R. 11: 1906 nr 15-16 s. 183-185.

12. O nadużyciach w śpiewie Mszy św. i Nieszporów. *Mies. Past. Płoc.* R. 1: 1906 nr 1 s. 15-18.

13. Kompozycje ks. dr Chłondowskiego. *Śpiew. Kośc.* R. 12: 1907 nr 20 s. 195-196.

II.

1. Z Iłłukszty. *Prz. Katol.* 2. 20: 1882 nr 7 s. 102.

2. Z Płocka. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 16 s. 248-249.

3. Mazurek F-mol. W. 1895 Druk. Gebethner i Wolff 4° s. 6.

4. Mazurek op. 10. W. 1895 Druk. Gebethner i Wolf 4° s. 4.

5. Afryka. (Kronika zagraniczna). *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 5 s. 77.

6. Palestyna. (Kronika zagraniczna). *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 5 s. 78-9.

7. Z podróży do Szczawnicy. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 35 s. 555-557.

8. Z Włocławka. *Prz. Katal.* R. 34: 1896 nr 14 s. 218-219.

9. Z Ratyzbony. *Śpiew Kośc.* R. 2: 1897 nr 3 s. 48-51; nr 5 s. 118-119; nr 6 s. 146-148; nr 7 s. 171-174; nr 10 s. 246--247.

10. Z Czech i ze Szląska. *Śpiew Kośc.* R. 2: 1897 nr 11 s. 263-265.

11. Jubileusz kapłański *Śpiew. kośc.* R. 2: 1897 nr 10 s. 235-236.

12. Uroczystość św. Cecylii w Warszawie. *Śpiew Kośc.* R. 2: 1897 nr 13 s. 299--300.

13. Rec.: Rocznik dla organistów na rok 1898. Płock 1898. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 52 s. 831-832.

14. Missa in honorem S. Sigismundi, patroni ecclesiae cathedralis Plocensis ad 4 voces comitante organo. Regensburg 1898. Typographia F. Pustet Sedis Apostolicae 4° s. 26.

15. Kapryśny walc. W. 1898 Druk. J. Mękarski 4° s. 11.

16. Po zaprowadzeniu monopolu. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 9 s. 136-137.

17. Msza „Straszliwego Majestatu Panie". Na jeden głos z organem ułożył... Płock 1899 Druk. K. Miecznikowskiego 4° s. 12.

18. Oremus pro Pontifice nostro Leone. Płock 1898 Druk. K. Miecznikowskiego 4° s. 4.

19. „Ecce sacerdos magnus" na 4 głosy męskie lub 5 głosów mieszanych. Płock 1899 Druk. K. Miecznikowskiego 4° s. 6.

20. Kantata ku czci św. Cecylii patronki muzyki na chór mieszany, męski lub orkiestrę. W. 1900 Litogr. C. Witanowskiego 4° s. 9.

21. Pieśń jubileuszowa ułożona z modlitwy Ojca św. Leona XIII napisanej na początek wieku XX. Melodię ułożył...

Płock 1901 Druk. K. Miecznikowskiego 16° s. 8.

22. Rec.: W. BUGAJCZYK: Ecce sacedros magnus na 4 głosy męskie. Płock 1902. *Śpiew Kośc.* R. 7: 1902 nr 13/14 s. 111-112.

23. Śp. Fryderyk Pustet. (Nekrolog). *Śpiew. Kośc.* R. 7: 1902 nr 17/18 s. 154--155.

24. Od Redakcji. *Śpiew. Kośc.* R. 7: 1902 nr 9-10 s. 65-68.

25. Święta Cecylia. *Śpiew Kośc.* R. 7: 1902 nr 21-22 s. 189-192.

26. Rec. A. BORKOWSKI: Bez krzyżyków i bemoli czyli uproszczony i ulepszony system muzykografii. Z. 1. W. 1902. *Śpiew Kośc.* R. 8: 1903 nr 3 s. 34-35.

27. Msza ku czci Zmartwychwstania Pańskiego na 4 głosy mieszane, ułożył... Płock 1903 Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 21.

28. Rec.: K. SŁONECKI: Zasady kształcenia głosu. W. 1902. *Śpiew Kośc.* R. 8: 1903 nr 19 s. 218.

29. „Salve Regina" na 4 głosy męskie. W. 1903 Druk. J. Mękarskiego 8° s. 2.

30. Menuet na fortepian op. 11. W. 1903 Druk. Gebethnera i Wolffa 4° s. 6.

31. Responsoria na uroczystość Bożego Ciała. Płock 1903 Druk. K. Miecznikowskiego 4° s. 16.

32. Rec.: F. JARNIŃSKI: Wykład litanii loretańskiej. Płock 1903. *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 10 s. 120.

33. Rec.: Trzy oratoria ks. PEROSIEGO w Filharmonii Warszawskiej. *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 11 s. 132-134; nr 12 s. 143-144.

34. Organy w Czerwińsku. *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 23 s. 284-285; nr 24 s. 301.

35. Literatura i krytyka. *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 21 s. 250-252.

36. Rec.: A. BORKOWSKI: Bez krzyżyków i bemoli czyli nowy, uproszczony i ulepszony system muzykografii. Z. 2. W. 1903. *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 18 s. 205-208.

37. Kantata na powitanie XX wieku do słów Ojca św. Leona XIII ułożona na chór, orkiestrę i głosy solowe przez... W. 1904 Druk. M. Szczepkowskiego 4° s. 26.

38. Litania Loretańska w potrójnym układzie: na chór męski 2 sposobny i na chór mieszany. Płock 1904 Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 12.

39. Motety wielotygniowe na 4 głosy męskie. Płock 1904 Druk. K. Miecznikowskiego 4° s. 20.

40. Jesu Dulcis Memoriae. Płock 1904 Druk. K. Miecznikowskiego 4° s. 4.

41. Wrażenia muzyczne z podróży do Oporowa i Lipna. *Śpiew. Kośc.* R. 10: 1905 nr 3 s. 34-35.

42. Kilka słów z powodu recenzji pana Grabona o koncercie religijnym w Warszawie. *Śpiew Kośc.* R. 10: 1905 nr 2 s. 16-18.

43. Litania Loretańska osnuta na tle melodii swojskich na 4 głosy męskie wydał... Płock 1906 Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 11.

44. Ave Maria. Antyfona na chór mieszany. W. 1910 Druk. J. Mękarskiego 4° s. 2.

45. Tria moteta ad 4-voces aequales composuit... W. 1910 Druk. J. Mękarskiego 4° s. 10.

46. Responsoria śpiewane w czasie procesji Bożego Ciała na 4 głosy męskie. W. 1910 Druk. J. Mękarskiego 2° s. 14.

47. Parę wrażeń z podróży. *Mies. Past. Płoc.* R. 7: 1912 nr 6 s. 168-170.

48. Młodzież szkolna a muzyka. W: *Wiązanka literacka Ziemi Płockiej.* Płock 1913 s. 51-53.

49. Missa pro defunctis. W. 1915 Druk. J. Mękarskiego 4° s. 12.

50. Synkowie moi. Kantata na solo baryton, chór mieszany i fortepian do słów Żuławskiego, muzyka... Kr. 1929 Nakładem Komitetu Wydawniczego dzieł ks. E. Gruberskiego, Druk. „Akord" 4° s. 20.

51. Responsoria na boże Ciało na chór mieszany. Kr. 1930 Druk. „Akord" 4° s. 9.

52. Pogrzeb Kościuszki. Kantata na głosy solowe i chór mieszany. W. 1933 Litografia „Fletnia" 4° s. 6.

53. Kompozycje wydane drukiem niedostępne w bibliotekach. Kompozycje instrumentalne: Nokturn c-mol; nokturn gis-mol op. 12; Pieśń bez słów; Fantazja; Mazurek salonowy w przeróbce na skrzypce i waltornię; Idylla; Pieśń bez słów a-mol; Pieśń bez słów e-mol; Pieśń bez słów f-dur; Capriccio; Oratorium „Ave Maria"; Akompaniament fortepianowy do czterech pieśni z oratorium Perosiego „Mojżesz"; Niech brzmią głosy; Polka mazurka f-mol. — Kompozycje wokalne: W tak piękny dzień — na chór mieszany; Powinszowanie; Ad multos annos na 4 głosy męskie; Ad multos na chór męski i solo barytonowe; Kantata „Ku czci Józefa Piłsudskiego" na chór mieszany 6-głosowy; Tercet chłopięcy; Kwartet chłopięcy; Msza „Reguiem" na 4 głosy męskie ze wspaniałą sekwencją „Dies irae"; O sacrum convivium; Salva Regina; Ludu mój ludu; Ogrodzie oliwny; Pieśń do św. Stanisława Kostki. — Kompozycje instrumentalno-wokalne: Kołysanka; Powstań Polsko — kantata;

Msza polska „U stóp ołtarza" jednogłosowa; Msza „Do Ciebie Panie" na jeden głos z organem. W. b.r. Litogr. J. Mękarskiego 4° s. 4; Hymn „Na Zwiastowanie" na 4 głosy męskie z organem i orkiestrą. W. b.r. Litografia J. Mękarskiego.

III.

SZEWCZAK E.: Gruberski Eugeniusz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 37, tamże literatura. — Ponadto: Śp. ks. Eugeniusz Gruberski. (Nekrolog). *Mies. Past. Płoc.* R. 18: 1923 nr 8/9 s. 168; LASOCKI I.: Śp. ks. kan. Eugeniusz Gruberski. *Dz. Płocki.* R. 2: 1923 nr 208 s. 3; BULAK Fr.: Ze wspomnień ucznia śp. ks. prof. Gruberskiego. *Dz. Płocki.* R. 2: 1923 nr 218 s. 3; MĄKOWSKI W.: Kilka słów o wybitnym polskim kompozytorze. *Dz. Płocki.* R. 2: 1923 nr 209 s. 2-3;. Odsłonięcie pomnika śp. Eugeniusza Gruberskiego w Czerwińsku. *Dz. Płocki.* R. 3: 1924 nr 232 s. 1; SKOWROŃSKI T.: Pokłosie muzyczne śp. ks. kanonika E. Gruberskiego. *Mies. Past. Płoc.* R. 20: 1925 nr 8 s. 305-307; STAROŚCIŃSKI K.: Ks. Gruberski jako kapłan i muzyk. *Głos Mazowiecki.* R. 2: 1934 nr 108 s. 4; SKOWROŃSKI T.: W 27 rocznicę śmierci śp. ks. kanonika E. Gruberskiego. *Mies. Past. Płoc.* R. 45: 1950 nr 9-12 s. 165; Gruberski Eugeniusz. W: *Podr. enc. muzyki kościelnej* G. MIZGALSKIEGO. W. 1959 s. 187-188; Gruberski Eugeniusz. W: *Mała enc. muzyki.* W. 1968 s. 377; SYNOWIEC M.: Życie, działalność muzyczna i artystyczna ks. Eugeniusza Gruberskiego. W. 1971. (Maszynopis); JEZUSEK W.: Ks. Eugeniusz Gruberski w trosce o reformę muzyki i śpiewu kościelnego. *Stud. Płoc.* T. 1: 1973 s. 67-111; ORACKI T.: Gruberski Eugeniusz. W: Leksykon Sławnych Mazowszan. Ciechanów 1977 s. 66.

Ks. Michał Grzybowski

Grudowicz (Grudowic) Stanisław (1611-1684), filipin, profesor Akademii Lubrańskiego, tłumacz.

Urodził się w 1611 r. jako syn Mikołaja. Początkowe nauki pobierał w Poznaniu. Po śmierci matki w 1621 r. dostał się na dwór królewski. Odbył podróże do Konstantynopola i w 1630 r. do Rzymu. Po powrocie do kraju kontynuował naukę w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1644 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych i prawdopodobnie doktorat filozofii (w metryce promowanych nie figuruje jego nazwisko). Nauczał następnie matematyki oraz teologii moralnej w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu, będąc jednocześnie od 1654 r. proboszczem parafii św. Małgorzaty na Śródce oraz pełniąc do 1660 r. obowiązki penitencjarza i altarzysty katedralnego. Wstąpił następnie do oratorianów, których w 1668 r. sprowadził do Głogówka pod Gostyniem. W latach 1671-1672 był prefektem w Seminarium Duchownym w Poznaniu. W 1671 r. osadził oriatorianów przy kościele na Śródce, w 1674 r. w Studziannie i w 1679 r. w Zdzierzu pod Borkiem. W latach 1675-1676 wybudował drewniany kościół w Błażejewie w dek. śremskim. W 1677 r. był na audiencji u pap. Innocentego IX w Rzymie.

Grudowicz uchodził za tłumacza dziełka, będącego źródłem do poznania dziejów oratoranów. Przekład ten stanowił podstawę do późniejszych jego wydań w j. polskim (Kraków 1674, Jasna Góra 1710, Poznań 1737 i 1746, Lwów 1749). Zmarł 19 XI 1684 r.

I.

1. Przekł.: Salutaria dignaque memoria documenta S. Philippi Nerii... Romae 1650. (Wyd. bliżej nie znane). — Toż... omnibus ac singulis cuiuscunque status personis utilia aeque ac necessaria aucta, aliquarum aliarum eiusdem S. Authoris, ante hac nunquam editarum additione sententiarum, ex Italico Romae impresso A. 1650 in Latinum transfusa, nunc iterum... Posnaniae 1746 Typis Academicis 12° k. nlb. 32.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Grudowicz Stanisław. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 10 s. 797; NOWACKI J.: Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. P. 1964 s. 707, 710, 770-771; KŁOCZOWSKI J.: Zakony męskie w Polsce

w XVI-XVIII wieku. W: *Kościół w Polsce*. T. 2 s. 579; Kościół i klasztor OO. Filipinów na Świętej Górze k. Gostynia (przewodnik). Gostyń Pozn. 1971 s. 9, 28-32. — Statuta nec non liber promotionum, s. 315.

Bp Edward Ozorowski

Gruszczyński Walerian († po 1777), karmelita trzewiczkowy, autor tezy teologicznej.

Informacji o jego pochodzeniu i wykształceniu nie posiadamy. W 1746 r. był regensem studium teologii karmelitów trzewiczkowych prowincji ruskiej św. Józefa we Lwowie i lektorem Pisma św. Pod jego kierunkiem alumn F. Głogowski odbył tegoż roku w maju dysputę teologiczną na temat wybranych zagadnień z biblistyki i teologii pozytywno-kontrowersyjnej, której podsumowanie ukazało się w druku. Ponadto Gruszczyński był autorem dwu stosunkowo obszernych opracowań treści budującej, o charakterze aformyzmów przysłowiowych, które opublikował w Berdyczowie w latach 70-tych. Zmarł po 1777 r.

I.

1. Triumphus Ecclesiae militantis in certamine theologico contra heterodoxos perduelles verae Christi fidei perfidos hostes... defendente Francisco Głogowski... sub assistentia R.P. Valeriani Gruszczyński... A.D. 1746... B.m.r. 2° k. 6 i k. 3 dedykacji. Współautorstwo z F. Głogowskim.

II.

1. Diluvium Pactoli exudans... Josephi Lubomirski... S.R.I. principis, subdapiferi M.D.L.... in gratiarum pelago fundatoris panegyrica cum saepia effusum... Leopoli [ok. 1748] Typis Collegii Societatis Jesu 2° k. nlb. 49.

2. Nauki krótkie duchowno- i świecko-obyczajne... Berdyczów 1774 w Druk. Karmelu Fortecy N.M. Panny 4° k. nlb. 14 s. 147.

3. Ekonomia dobrych obyczajów... różne materie dla różnych stanów służące... Berdyczów 1777 w Druk. Fortecy N.M. Panny 4° k. 2 s. 295 i k. 3.

III.

Wstęp do dzieła GRUSZCZYŃSKIEGO W.: Nauki krótkie duchowno i świecko-obyczajne... Berdyczów 1774 k. nlb. 2-3; ESTREICHER K. T. 17 s. 427-428.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Gruszka Jan (1810-1891), profesor Seminarium Duchownego w Przemyślu, tłumacz.

Kapłan Diecezji Przemyskiej ob. łacińskiego, urodził się w 1810 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1837 r. W Seminarium Diecezjalnym wykładał teologię pastoralną i katechetykę, był egzaminatorem prosynodalnym z zakresu katechetyki. Od 1860 r. do śmierci był proboszczem w Rzeszowie, delegatem biskupa do spraw nauczania religii w szkołach okręgu rzeszowskiego, prezesem Związku Kapłanów „Dobry Pasterz", na koniec kanonikiem hon. kapituły przemyskiej. Wydany przezeń przekład katechetyki F. Schmidta, choć nie najlepszy, był pierwszą w j. polskim publikacją w tym zakresie. Zmarł w Rzeszowie 7 X 1891 r.

I.

1. Przeł.: F. SCHMIDT: Katechetyka umiejętna. Przemyśl 1849 Druk. Kapituły ob. gr.-kat. 8° s. 234.

III.

STROKA H.: Wiersz na cześć Najprzewielebniejszego ks. Jana Gruszki, kanonika honorowego kapituły przemyskiej, emerytowanego profesora teologii pastoralnej, od 27 lat proboszcza rzeszowskiego. w 50-letnią rocznicę kapłańskiej jego pracy ułożył wdzięczny uczeń... prof. c.k. seminarium nauczycielskiego w Rzeszowie. Rzeszów 1887 s. 4; [Jubileusz 50-lecia kapłaństwa]. *Kurier Rzeszowski*. R. 5: 1887 nr 18; FEDERKIEWICZ J.: Kapituła przemyska ob. łac. *Kron. Diec.*

Przemys. R. 10: 1910 s. 116-118; PORĘBA P.: Dzieje katechetyki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 132, 178. — Schemat. Diec. Przemyskiej ob. łac. na lata 1855, 1874, 1881, 1890, 1892.

Ks. Marian Banaszak

Grzegorz Cieniawa z Mysłowic (albo z Zawady) († po 1460), archidiakon lwowski, profesor Akademii Krakowskiej, autor Sermones.

Był synem Piotra Cieniawy, rajcy m. Kazimierza przy Krakowie. W 1428 r. podjął studia filozoficzne na Akademii Krakowskiej i w 1433 r. występował już z tytułem magistra artium jako prokurator pracujący w konsystorzu krakowskim. Studiował w Krakowie także prawo kanoniczne, otrzymując w 1434 r. bakalaureat. W 1437 r. wyjechał do Bolonii na dalsze studia prawa. Po 2 latach wrócił do kraju i już w 1440 r. pełnił urząd archidiakona lwowskiego. W tymże roku występował z tytułem magistra, a w następnym doktora dekretów. Podróżował dwukrotnie do Bazylei, by w imieniu arcybpa lwowskiego Jana Sprowskiego złożyć w 1441 r. obediencję Feliksowi V, a w 1443 r. soborowi. W wyniku ostrego zatargu między arcybiskupem a kapitułą został w 1444 r. usunięty z archidiecezji lwowskiej. Wrócił do Krakowa i podjął wykłady prawa w Akademii, osiągając w 1460 r. godność wicerektora. W 1444 r. spisał w Krakowie kolekcję kazań „de tempore", a w 1454 r. „de sanctis". Zmarł po 1460 r.

W kazaniach swych zawarł dużo treści teologicznej.

I.

1. Sermones de tempore et de sanctis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1357.

III.

WYROZUMSKA B.: Grzegorz Cieniawa z Msłowic. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 84-85, tamże literatura. — Ponadto: FIJAŁEK J.: Mistrz Jakub z Paradyża i Uniwersytet Krakowski w okresie soboru bazylejskiego. Kr. 1900 T. 2, s. 9-10.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Grzegorz Heintze (Heyncze) († przed 1483), dominikanin, autor traktatów teologicznych.

Był jednym z najwybitniejszych przedstawicieli wrocławskiego klasztoru dominikanów w 2 poł. XV w. Brak wiadomości o jego pochodzeniu i latach młodości przed wstąpieniem do zakonu. Jako zakonnik studiował w latach 1453-1454 w Cambridge. W 1455 r. zapisał się na Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej, a pod datą 28 III 1457 r. wymieniony jest w spisie uczelni jako bakałarz teologii. W 1461 r. został mianowany inkwizytorem diecezji wrocławskiej, ale zarazem w tymże roku podjął dalsze studia teologiczne na Uniwersytecie w Gryfii, które uwieńczył tytułem magistra, zatwierdzonym przez kapitułę zakonu w 1462 r. W latach 1462-1466 zajęty był na Śląsku energicznym zwalczaniem husytów. W 1468 r. został regensem zakonnego Studium Generale w Krakowie, ale niebawem wrócił do Wrocławia i dalej pełnił urząd inkwizytora. Zmarł we Wrocławiu przed 1483 r. Według krytycznych ustaleń P. Kielara napisał Grzegorz w ostatnich latach życia kilka traktatów teologicznych, których rękopisy z czasem zaginęły.

I.

1. Lectura super quatuor libros Sententiarum; De oratione Dominica; De communione sub utraque specie; De praecepto Domini et necessitate salutis. Utwory zaginione.

III.

MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Krak. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* T. 4: 1965 s. 169, 197; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 476-478. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 145.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Grzegorz z Kościana (Costenus) († 1643), bernardyn, współautor rozprawki teologicznej.

Urodził się w Kościanie chyba w rodzinie mieszczańskiej. Nie wiemy, gdzie się uczył, kiedy wstąpił do zakonu bernardynów i co robił do 1637 r. W tym bowiem dopiero roku spotykamy go jako lektora w klasztorze wileńskim oraz podczas kapituły zakonnej we Lwowie, gdzie wziął udział w dyspucie na podstawie przygotowanej ze swym uczniem Cyrylem Horną rozprawki „Decreta theologica". W 1640 r. wszedł do zarządu zakonnej prowincji. Wypowiedziany przezeń na posiedzeniu zarządu prowincji w Opatowie w 1642 r. pogląd na kształcenie kleryków zakonnych świadczy o dość ciasnych jego horyzontach myślowych. Zmarł w Krakowie 8 X 1643 r.

I.

1. Decreta theologica praescientiam divinam futurorum absolutorum et condicionatorum ac concordiam cum his liberi arbitrii deficientia ad arbitrium Doctoris Subtilis. Edicta in almo provinciali FF. Minorum... de Observantia Leopoliensi capitulo publico certamini modo academico... Vilnae 1637 Typis Academicis 4° k. nlb. 10.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 208, 377; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 118, 126, 349.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Grzegorz z Szamotuł (Snopek) (ok. 1480-1541), archidiakon poznański, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się ok. 1480 r. w Szamotułach jako syn mieszczanina Macieja Snopka. W 1499 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1501 r. uzyskał bakalaureat, a w 1506 mistrzostwo artium. Po krótkiej docenturze przyjął w 1507 r. stanowisko rektora szkoły katedralnej w Gnieźnie. Na skutek zatargów z kapitułą wrócił w 1509 r. do docentury w Krakowie, pełniąc od 1510 r. równocześnie obowiązki rektora wawelskiej szkoły katedralnej. W 1513 r. przerwał wykłady w Akademii, do której powrócił w 1517 r. jako doktor dekretów, promowany na którejś uczelni zagranicznej. Na Wydziale Prawa był kolejno seniorem Bursy Jurystów, od 1521 r. profesorem zwyczajnym i od 1524 r. profesorem „novorum iurium".

Kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiadomo. Był mansjonarzem w wawelskiej kolegiacie św. Michała (przed 1516 r.), w 1520 r. został penitencjarzem katedralnym, otrzymał też probostwo w Niedźwiedziu i u św. Mikołaja w Krakowie. W 1525 r. bp P. Tomicki ofiarował mu kanonię prawniczą w Poznaniu, gdzie też mieszkał w latach 1525-1527. Zniechęcony do miejscowej kapituły wrócił do Krakowa do swych zajęć uniwersyteckich. Uzyskawszy urlop w Akademii, objął w 1533 r. w Poznaniu archidiakonat i urząd prowizora Akademii Lubrańskiego. W latach 1538-1539 był w Poznaniu wikariuszem generalnym i oficjałem. Przeciwnik humanistów zaatakował pod zarzutem herezji poznań-

skiego profesora Krzysztofa Hegendorfina i doprowadził do jego usunięcia z katedry.

Z Krakowem nie zerwał jednak kontaktów, bo w latach 1537-1538 sprawował tam urząd rektora Akademii, a w 1540 r. jeszcze wykładał. W swych pracach kanonistycznych był kompilatorem. Ustanowił na rzecz Akademii Krakowskiej 2 fundacje: stypendium dla 2 studentów z Szamotuł oraz legat dla skarbca Akademii i Kolegium Mniejszego. W testamencie obdarował ponadto bogato kościoły św. Anny i św. Mikołaja w Krakowie, szpital w Szamotułach, katedrę poznańską. Zmarł w Poznaniu 11 lub 12 VII 1541 r.

I.

1. Lectura super litulo de regulis iuris Libro Sexto. B.m.r. [Kraków F. Ungler] 8° k. nlb. 2, 51. — Toż. Cracoviae 1512 per Florianum Unglerium 8° k. nlb. 78. — Toż. Cracoviae 1524 8° k. nlb. 4, 47. — Toż. Cracoviae 1531 Florianus Ungler 8° k. 51. — Toż. Cracoviae 1537 ex Officina Ungleriana 8° k. 72. — Toż. Cracoviae 1542 Florianus Ungler 8° k. 51.

2. Enchiridion impedimentorum. Cracoviae 1524 Florianus Ungler 8°. (Zachował się 1 arkusz, reszta druku spłonęła w pożarze). — Toż pt. Enchiridion impedimentorum quae iuxta canonicas constitutiones in matrimoniis contingunt. Cracoviae 1529 per Florianum Unglerium 8° k. nlb. 1, 63. tabl. 2.

3. Wyd.: Processus iuris brevior Joannis Andreae per... pro tyrunculis resolutus cum practica exemplari in Regno Poloniae... observari solita. [Cracoviae 1524] 8° k. nlb. 9, 83. Część, oparta na ius Provinciae Polonae, jest własną pracą Grzegorza. — Toż. Cracoviae 1531 per Florianum Unglerium 8° k. nlb. 1, 93, nlb. 1. — Toż. Cracoviae 1537 ex Officina Ungleriana 8° k. nlb. 1. 124. — Toż. pt. Ordo iudiciarius... Joannis Andreae. Venetiis 1573 Aegidius Regazola 8° k. nlb. 3 s. 192.

4. Praeclarus et insignis tractatus docens modum legendi abbreviaturas utriusque censurae studiosis tirunculis valde necessarius ac a multis mendis purgatus et emendatus. B.m.r. [ok. 1524] 8° k. nlb. 55. Autorstwo wątpliwe, a nawet wydanie przez Grzegorza obcej pracy jest niepewne.

5. Sermo de indulgentiis bullaeque iubilei pro fabrica ecclesiae cathedralis Vilnensis a Sede Apostolica concessae resolutio. Cracoviae 1532 Florianus Unglerius 8° k. nlb. 17.

6. Anacephaleosis flosculos monogrammos ex Progunnasmatis (!) Christophori Endorfini selectos complectens. [Cracoviae] 1535 8° k. nlb. 27.

7. Vincula Hipocratis ad ligandum caput Christophori Endorfini girgatum spirantis... pro Helleboro fabricata. Cracoviae 1536 per Florianum Unglerium 8° k. 44. Helleborus to tytuł zwalczanego przez Grzegorza dziełka HEGENDORFINA.

8. Vincula Hipochratis nova Meraco Endorfini apologetica per... sibi amplius girgatum spiranti fabrefacta. Cracoviae 1536 ex Officina Floriani Unglerii 8°.

9. De contractibus deque usuris licitis et illicitis tractatus compendiosus in usum tyrunculorum collectus et dispositus per... Cracoviae 1539 Hieronymus Vietor excudebat 8°.

10. Przedr. z Konrada SUMMENHARDA Opus septipartitum de contractibus pro foro conscientiae et exteriori. Hagenoae 1500: Repetitio capituli ad nostram de emptione et venditione cum quaestione de contractu emptionis de retrovendendo alias na widerkoff frequentari solita ex ipso iure elicita. Cracoviae 1541 per Hieronymum Vietorem 8° k. nlb. 86.

II.

1. Oratio ad... Sigismundum eius nominis primum regem Poloniae... de felici reditu deque dextra valetudine nomine totius Generalis Studii Cracoviensis gratulatoria. [Cracoviae] 1530 per Florianum Unglerium 8°.

III.

Grzegorz z Szamotuł. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 90-91, tamże literatura i źródła. — Ponadto: PRZYBYLSKI H. Grzegorz z Szamotuł i pierwsza regionalna fundacja stypendialna w Polsce. *Prz. Wielkop.* R. 2: 1946 s. 54-55; TENŻE: Grzegorz Snopek z Szamotuł rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Prz. Wielkop.* R. 3: 1947 s. 15-27; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 206-207; RECHOWICZ M. Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 49.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Grzegorzek Wojciech (1810-1890), wykładowca Seminarium Duchownego w Tarnowie, dogmatyk.

Urodził się w Ciścu pow. Wadowice. Szkołę elementarną ukończył w Białej, gimnazjum w Żylinie i Bratysławie, filozofię w Stanisławowie, teologię w Seminarium Duchownym w Tarnowie i we Wiedniu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1842 r. Studia dalsze odbywał we Wiedniu, gdzie uzyskał doktorat teologii (1845). Do 1857 r. był profesorem teologii dogmatycznej i moralnej w tarnowskim Seminarium Duchownym, następnie został proboszczem i dziekanem w Podegrodziu k. Nowego Sącza, a od 1875 r. do śmierci był proboszczem w Bochni. Pełnił obowiązki nadzorcy szkół ludowych w diecezji. Słynął jako zamiłowany badacz fauny i flory Tatr oraz okolic Tarnowa. Gromadził liczne okazy roślin i owadów, a spostrzeżenia o nich konfrontował z opiniami naukowców europejskich, zwłaszcza w Wiedniu, gdzie był członkiem Towarzystwa Zoologicznego i Botanicznego. Za prace na tym polu otrzymał order kawalerski im. Franciszka Józefa. Zmarł 1 III 1890 r. w Bochni.

I.

1. Theses ex universa theologia, quas in Caesareo-Regia antiquissima ac celeberrima scientiarum Universitate Vindobonensi pro obtinendo doctoris in ss. theologia gradu academico publice defendendas suscepit... Die 31 Julii 1845. Viennae 1845 Typis Congregationis Mechitaristicae 8° s. 13.

2. Rola prasy w Kościele. *Gaz. Tarnowska.* R. 1: 1848 nr 22 s. 85-87.

3. Dogmat Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny. Rozprawa historyczno-dogmatyczna napisał... Tarnów 1855 w Tłoczni Anastazego Rusinowskiego 8° s. VIII, 9-195, nlb. 5.

II.

1. Spostrzeżenia fenomenologiczne pierwszego kwiatu poczynione w Podegrodziu 1866 r. *Spraw. Komisji Fizjologicznej c. k. Tow. Nauk. Krak.* R. 1: 1867 s. [236].

2. Spis roślin w różnych okolicach Galicji zebranych przez... *Spraw. Kom. Fizjologicznej c. k. Tow. Nauk. Krak.* R. 1.: 1867 s. [34]-[51]. — Toż. w osob. odb. Kr. 1868 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 18.

3. Kilka sprostowań do Spisu roślin w różnych okolicach Galicji zebranych przez... *Spraw. Komisji Fizjologicznej c. k. Tow. Nauk. Krak.* R. 2: 1868 s. [34]-[51].

4. Wykaz much [Diptera] z okolicy sądeckiej. *Spraw. Komisji Fizjologicznej c. k. Tow. Nauk. Krak.* R. 6: 1872 s. 28-56.

5. Uebersicht der bis jetzt in der Sandezer Gegend West-Galiziens gesammelten Diperten. Von... Odb. z *Verhandlungen der k. k. zoologisch-botanischen Geselschaft in Wien.* Jg 1873. B. m. r. 8° s. 12.

6. Beitrag zur Diperten-Fauna Galiciens, Kaiserthum Oesterreich, von... *Berliner Entomolog. Zeitschrift.* Bd 28: 1885 s. 49-79, 193-198, 245-264. — Toż w osob. odb. [Berlin 1885].

7. Neue Mycetophiliden. *Berliner Entomolog. Zeitschrift.* Bd. 29: 1885 s. 199-206, tab. — Toż w osob. odb. B. m. r. [Berlin 1885].

III.

BARYCZ H.: Grzegorzek Wojciech. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 93-94. tamże literatura. — Ponadto: [Prace Grzegorzka w Towarzystwach Naukowych]: *Spraw. Komisji Fizjologicznej c. k. Tow. Nauk. Krak.* R. 1: 1867 s. 16, 20, 25; R. 2: 1868 s. 7, 15, 31; R. 9: 1875 s. 16; Dziennik Trzeciego Zjazdu lekarzy i przyrodników polskich. Kr. 1881 s. 3, 8; NOWAK A.: Sylwetki biograficzne profesorów Seminarium Duchownego w Tarnowie. *Currenda* R. 109: s. 379; FEDOROWICZ Z.: Zarys historii zoologii. W. 1962 s. 321. — Schemat. Diec. Tarnowskiej na lata 1868, 1869; Schematyzm szkół ludowych w Tarnowskiej Diecezji na rok 1868 s. 4.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Grzembosz (Grembosz) Błażej (1635-1714), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 23 I 1635 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 18 VIII 1652 r. Odbył trzyletnie studia filozoficzne i czteroletnie teologiczne (Poznań

1661-1665). Uczył w szkołach jezuickich poetyki w Krośnie, Sandomierzu i Jarosławiu, retoryki we Lwowie i Kaliszu, filozofii 3 lata w Kaliszu, teologii pozytywnej w Krakowie lat 5 (1671-1676), teologii scholastycznej w Krakowie rok (1676-1677) i w Poznaniu 3 lata (1677-1680). Był rektorem kolegium w Grudziądzu (1680-1684), Ostrogu (1686-1689) i we Lwowie (1689-1693) oraz instruktorem trzeciej probacji w Jarosławiu i Bydgoszczy. Zmarł pod koniec 1714 r.

I.

1. Tractatus theologicus de sacramentis traditus in collegio Posnaniensi, AD. 1678. Rkps Bibl. Cystersów w Mogile. sygn. 722.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1274, 1290. — ARSJ. Pol. 13-23 (katalogi trzyletnie z lat 1655-1711); Pol. 44-45 (katalogi roczne z lat 1652-1714); WAPKr. Teki Schneidra, 703 (Resignationes ex rectoratu Ostrogiensi, 1686, 1689).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Grzepski (Grepsius) Stanisław h. Świnka (1524-1570), profesor Akademii Krakowskiej, hebraista, wydawca.

Urodził się w Grzebsku k. Mławy jako syn Mikołaja, deklasującego się zagonowego szlachcica. W półroczu zim. 1537/38 rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej. Interesowała go szczególnie hellenistyka oraz zagadnienia religijne i moralne; później zwrócił się ku studiom hebraistyki. Pod wpływem rozległej lektury urobił sobie humanistyczny erazmiański pogląd na świat. Z powodu zaburzeń studenckich opuścił w 1549 r. Kraków. Po chwilowym pobycie we Wrocławiu osiadł w Grzebsku, gdzie udzielał prywatnych lekcji. Z sugestii działacza innowierczego Wawrzyńca Diskordii udał się w 1551 r. do Królewca, gdzie uległ nowatorstwu religijnemu. W 1552 r. przeniósł się do Koźminka w Wielkopolsce, obejmując tam rektorat szkoły braci czeskich, których wyznanie najbardziej mu odpowiadało dzięki praktykowanemu rygoryzmowi moralnemu i filoplebejskiemu nastawieniu. Jednakże rosnące spory w łonie protestantyzmu i nieustępliwość dogmatyczna poszczególnych wyznań zraziły Grzepskiego do reformacji. Zerwał z nią i w 1556 r. wrócił do przerwanych studiów w Akademii Krakowskiej, uzyskując tu bakalaureat sztuk wyzwolonych.

W 1557 r. zamieszkał znowu w Grzebsku, trudniąc się po dawnemu guwernerstwem. Do Akademii Krakowskiej wrócił w 1562 r., a po uzyskaniu stopnia magistra rozpoczął w 1563 r. wykłady. W 1565 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1567 r. do Większego. Zbliżył się do S. Hozjusza i M. Kromera, a podczas chwilowego pobytu w 1564 r. na Warmii z powodu panującej w Krakowie zarazy — i do jezuitów w Braniewie. Nie wciągnął się jednak do walczącego obozu kontrreformacyjnego, ponieważ ciągle jeszcze marzył o pojednaniu wszystkich wyznań. Myśl tę zarzucił dopiero podczas Ugody Sandomierskiej w 1570 r., gdy widział, że wszelkie porozumienia są nietrwałe. Tolerantem wszakże do końca być nie przestał. Jego książka „De multiplici sicio et talento habraico" jest jednym z pierwszych w Polsce opracowań naukowych z zakresu kultury materialnej starożytnych Żydów. Zmarł Grzepski w Krakowie 1 XII 1570 r. i został pochowany w kościele św. Anny. Ks. S. Sokołowski ufundował mu tablicę nagrobną.

I.

1. Wyd.: Duo poemata Gregorii Nazianzeni Theologi alterum de virtute hominis, alterum de vitae itineribus et vanitate rerum huius saeculi, scholiis explicata per... Cracoviae 1565 Lazarus Andreae 8° k. nlb. 36. Tekst grecki, objaśn. po łacinie.

2. De multiplici siclo et talento hebraico. Item de mensuris hebraicis... His praemissa est epitome de ponderibus et mensuris... Antverpiae 1568 ex Officina Christophori Plantini 8° s. 163, nlb. 3. — Toż w: Thomas CRUSE: Opusculum quae ad historiam ac philologiam sacram spectant. T. 2. Roterdami 1693 s. 302-408.

II.

1. Geometria to jest miernicka nauka po polsku krótko napisana z greckich i łacińskich ksiąg. W Krakowie 1566 Łazarz Andrysowic wybijał 8° k. nlb. 64. — Toż. W Krakowie 1566 Łazarz Andrysowic wybijał 8° k. 68.

2. Listy: List do S. Hozjusza z 1564. Wyd. K. MORAWSKI w: Andrzej Patrycy Nidecki. Jego życie i dzieła. Kr. 1892 s. 387-388. — Toż. Wyd. A. SZORC: Korespondencja Stanisława Hozjusza... T. 5: Rok. 1564. *Stud. Warm.* T. 13: 1976 s. 339-360.

III.

BARYCZ H.: Grzepski Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 99-102, tamże literatura. — Ponadto: LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 144, 156,, 231, 234.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Grzybowicz (Gribovicius, Grzybek, Grzybkowic, Grzybovius, Grzybowski) Ambroży (XVII w.), dominikanin, autor dziełka ascetycznego.

W 1642 r. złożył śluby zakonne w klasztorze dominikańskim w Krakowie. W 1647 r. wyjechał jako diakon na studia do Hiszpanii. W 1650 r. złożył egzamin lektorski wobec generała zakonu. W 1653 i 1655 r. przebywał w Bolonii. W 1670 uzyskał bakalaureat i doktorat teologii. Prowadził wykłady: z filozofii w latach 1652-1654 w Sieradzu, z teologii w latach 1655-1657 w Przemyślu, w 1659-1661 w Gdańsku, w 1663-1664 i 1673-1674 w Krakowie. W dziełku „Fasciculus" obok kalendarza liturgicznego i oficjów brewiarzowych zamieścił wykład teologii ascetycznej. Stanowi ono źródło do poznania duchowności dominikańskiej.

I.

1. Fasciculus myrrhaeus variarum orationum et exercitationum spiritualium ex probatis authoribus collectus in gratiam et utilitatem fratrum Ord. Praed., nec non aliorum Christi fidelium, vitae spiritualis cultorum. Cracoviae 1674 8° k. nlb. 12. s. 461, k. 1.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 263; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 492.

Bp Edward Ozorowski

Grzybowski Antoni († 1742), franciszkanin konw., hagiograf.

Był franciszkaninem konw. Prowincji Litewskiej. Do zakonu należał już w 1714 r. Jako student teologii w Kolegium św. Bonawentury w Rzymie w 1725 r. określony jest jako „de Olkienicis", co oznacza, że albo pochodził z Olkiennik, albo był afiliowany do tamtejszego klasztoru. Egzamin dla otrzymania stopnia magistra teologii zdał po 25 XI 1725 r. W 1729 r. był regensem studium zakonnego w Grodnie i w tym samym roku regensem w Wilnie. W 1730 r. został wybrany prowincjałem litewskim i był nim do 1733 r. W 1731 r. wziął udział w kapitule generalnej w Rzymie. W 1736 r. generał mianował go wizytatorem, komisarzem i prezesem kapituły prowincji polskiej. W czerwcu 1739 r. po zwizytowaniu z woli generała własnej prowincji litewskiej przewodniczył w jego imieniu kapitule tej prowincji. Został wówczas wybrany gwardianem klasztoru w Grodnie. Umarł 11 IV 1742 r. jako gwardian klasztoru w Wilnie.

I.

1. Skarb nieoszacowany ojców franciszkanów litewskich w roli Chrystusowej zatajony to jest ciała męczenników franciszkanów pod ziemią zachowane, w którym by były miejscu i jako pomęczone, różnymi dowodami komprobowane. Wilno b. r. Druk. Acad. Soc. Jesu. 8° k. nlb. 5 s. 156. — Toż. Wyd. 2. Wilno 1778 Druk. XX. Franciszkanów 8° k. 2, s. 124.

2. Mowy kaznodziejskie albo kazania na niedziele całego roku ku czci i chwale Boskiej i oraz pożytkowi dusz ludzkich przez... do druku podane w roku 1742. W Wilnie 1742 w Druk. Akad. S. Jesu 4° k. 2, 234 i 9.

III.

KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. r. 1938 s. 408, 426, 428. — Arch. Gen. Braci Mn. Konw. w Rzymie: Collegium S. Bonav. Cause, tomo I s. 159 n.; Coll. S. Bonav., Series Collegialium 1583-1870 s. 72; Regestum sub regimine Rmi Patris Magri Vincentii de Comitibus a Bergamo 1731-1737, k. 161v; Manoscr. cl. III-120, G. Abate; Serie dei collegiali di S. Bonav. 1588-1872, rok 1725; — Arch. Prow. Franc. w Krak.: Acta Conventus Grodnensis ab 1690, s. 190. n., 193, 195-198, 199, 232-234, 237, 247; Repertorium Conventus Calissiensis, k. 362 n., 364 n., 366; KARWACKI A.: Sławniejsi franciszkanie w Polsce, s. 123; TENŻE: Litwa. T. VI k. 268; TENŻE: Materiały do historii Polskiej i Ruskiej Prowincji OO. Franciszkanów, s. 523, 527; TENŻE: Materiały. T. XIX s. 29; Liber affiliationum Conventus Petricoviensis ab 1724 a., rok 1736.

O. Damian Synowiec OFMConv.

Grzymała Wojciech Antoni († 1767), kanonik kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Studia na Wydziale Filozofii w Akademii Krakowskiej rozpoczął ok. 1710 r. Po osiągnięciu kolejno mistrzostwa sztuk wyzwolonych (1719), doktoratu filozofii i kolegiatury mniejszej, został w 1729 r. profesorem „cursus Wladislaviani" i członkiem Kolegium Większego. W 1726 r. brał udział w synodzie diecezjalnym warmińskim jako kantor tamtejszej kapituły katedralnej i synodalny kaznodzieja. W latach 1733 i 1736 był dziekanem Wydziału Filozoficznego, a następnie związał się z Wydziałem Teologii jako docent (1746).

W tym też czasie awansował w kapitule kolegiackiej św. Anny do godności dziekana, a w kapitule kolegiaty św. Jerzego na zamku krakowskim został kustoszem, uzyskując ponadto probostwo w Zielonkach pod Krakowem. W 1746 r. poddał publicznej dyskusji i opublikował streszczenie swojej dysertacji licencjackiej „o wierze" według myśli św. Tomasza z Akwinu. Kilkuletnie studia teologiczne uwieńczył w 1748 r. doktoratem teologii. Tegoż roku opublikował tezy scholastyczne „de scientia Dei", zaczerpnięte z „Summy teologicznej" Akwinaty. Jako doktor i profesor teologii ubiegał się w 1757 r. o prepozyturę w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu, rywalizując z kanonikiem J. Popiołkiem. Prepozytury tej wprawdzie nie otrzymał, ale wykorzystując odpowiednią koniunkturę, instalował się na kanonię w kapitule katedralnej fundi Łętkowska. Postąpił także w karierze akademickiej, uzyskując prowizorstwo Bursy Geloniańskiej (1759) i przyjmując wybór na dziekana Wydziału Teologii. Dziekanem tegoż Wydziału, a także prowizorem Bursy Jerozolimskiej był jeszcze w 1763 r. Zmarł w Krakowie z końcem maja 1767 r.

I.

1. Quaestio theologica de fide ex 2. 2. Doctoris Angelici... Cracoviae 1746 Typis Universitatis Cracoviensis 2° k. 2.

2. Quaestio theologica de scientia Dei ex. 1. parte D. Thomae ... publicae disputationi proposita. Cracoviae 1748 Typis Collegii Maioris Universitatis Cracoviensis 2° k. 3.

II.

1. Sermo... in synodo habitus [1726].

W: Constitutiones synodales Warmienses. Recensuit HIPLER F. Brunsbergae 1899 kol. 225-232.

2. Aedes laureati honoris... XIII secundae laureae candidatorum... delineata. Cracoviae 1719 Typis Successorum Hebanowski 2° k. nlb. 12.

III.

BIEGACZEWICZ W.: Sors immortalis. Cracoviae 1750 s. 17; JANOCKI J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 2. Breslau 1755 s. 58, 59; JÓSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 125, 126; JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 1. s. 337; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 60; ESTREICHER K. T. 13 s. 55; T. 4 s. 478; T. 16 s. 298; T. 17 s. 452; T. 20 s. 419; T. 24 s. 419; T. 25 s. 415. — Statuta nec non liber promotionum, s. 381, 395, 397; — Constitutiones synodales Warmienses. Recensuit F.: HIPLER. Brunsbergae 1899 kol. 179, 222, 225-232. — Arch. Uniw. Jag., rkps 50: Liber diligentiarum magistrorum facultatis philosophicae s. 588.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Gumowski Edward Piotr Marcin (1837-1916), augustianin, popularyzator wiedzy liturgicznej.

Urodził się 12 IX 1837 r. w Pieczniewie w pow. łęczyckim, był synem Franciszka i Elżbiety z Hawałkiewiczów. Do szkół uczęszczał w Kaliszu. W 1856 r. wstąpił do zakonu augustianów w Wieluniu i przybrał imię Edward. Święcenia kapłańskie przyjął w 1862 r. Przebywał w klasztorach w Lublinie i Ciechanowie, w tym ostatnim pełnił obowiązki nauczyciela religii. Po kasacji klasztoru w 1864 r. został wywieziony z innymi zakonnikami do Wielunia, lecz w 1866 r. otrzymał pozwolenie na pobyt w Ciechanowie. Później pracował jako wikariusz w Baranowie, od 1875 r. w Płoniawach, gdzie w 1886 r. został administratorem parafii. Podczas pierwszej wojny światowej wyjechał z powodu działań wojennych do Wilna i tam zmarł w listopadzie 1916 r.

Uzdolniony muzycznie, interesował się organami, także liturgią, pisząc artykuły historyczne z tych dziedzin.

I.

1. Święta uroczyste dawnej Archidiecezji Gnieźnieńskiej w zeszłym wieku i jej kolegiaty na początku bieżącego stulecia. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 21 s. 324-325; nr 22 s. 341-342.

2. Kościół i organy w Rokitnie pod Warszawą. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 24 s. 381-382; nr 25 s. 396-397; nr 27 s. 430-431; nr 28 s. 444-445; nr 29 s. 457-458; nr 30 s. 474-476; nr 32 s. 507-508; nr 36 s. 570-571.

II.

1. Dwa ujemne czynniki działające szkodliwie na prawidłową budowę organów. Napisał... (na okładce ponadto:) z Płoniaw. W. 1900 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 32.

III.

Ks. Piotr Marcin Gumowski. *Mies. Past. Płoc.* R. 11: 1916 s. 93-94. — Schemat. Diec. Płockiej na lata 1874-1915.

Ks. Marian Banaszak

Gundelius Filip († 1567), profesor Akademii Krakowskiej, wydawca.

Pochodził z Passawy, studiował we Wiedniu pod kierunkiem Joachima Vadiana. Przez pewien czas uczył dzieci Jana Cuspiniana, kanclerza ces. Maksymiliana. W 1515 r. zjawił się w Krakowie jako prywatny nauczyciel kilku scholarów, w tym 4 siostrzeńców swego profesora, z krakowskiej rodziny Vadianów. Po raz wtóry przybył do Krakowa w orszaku kanclerza Cuspiniana. W 1518 r. został następcą Vadiana na katedrze wymowy w Uniwersytecie Wiedeńskim. Po raz trzeci zawitał do Krakowa w 1521 r., zmuszony do tego szerzącą się we Wiedniu zarazą i zamieszkami religijnymi. W Akademii otrzymał wakującą po śmierci Agrykoli katedrę retoryki. Wydane przezeń w Krakowie „Juris utriusque lectiones" wskazywałyby, że wykładał też prawo. Nawiązał

bliskie stosunki nie tylko z miejskim patrycjatem, ale i z niektórymi biskupami, którzy proponowali mu stałe osiedlenie się w Polsce. Ożenił się tu z Barbarą, wdową po profesorze medycyny Janie Mellarze.

Jako profesor Akademii Krakowskiej wydał przekład łaciński modlitw przed Komunią św. Franciszka Rolandella z Tarvisio, zebranych z greckich Ojców i pisarzy Kościoła. Dziełkiem tym — bez większego znaczenia naukowego — zapoczątkował jednak w Krakowie studia patrystyczne. W 1522 r. wrócił na katedrę we Wiedniu. Był tam doradcą ces. Ferdynanda i arcybpa salzburskiego Mateusza. Zmarł w 1567 r.

I.

1. Juris utriusque lectiones... In regia urbe Cracoviensi 1523 per Hieronymum Vietorem 4°. Do druku tego, jak i w poz. 2, nie udało się dotrzeć.

2. Libellus de officio et potestate vicarii episcopalis. Cracoviae 1523 in Officina Floriani Unglerii 8°.

3. Sanctissimorum Patrum eruditissimorum virorum Basilii Magni, Joannis Damasceni et Symeonis Mataphrastae ac Junioris theologorum, Pauli quoque Monachi orationes in Divini Corporis communione... per... e Graeca iam primum translatae. Cracoviae 1528 Hieronymus Vietor 8° k. nlb. 28. — Toż. pod zm. tyt.: Orationes quaedam devotissimae Basilii Magni et Chrisostomi de communione Eucharistiae a Francisco Rholandello Tarvisiensi e Graeca translatae. Ad lectorem libellus per Philippum Gundelium. Cracoviae 1539 Hieronymus Vietor 8° k. nlb. 32. — Toż. Cracoviae 1540 Officina Typogr. Ungleriana 8° k. nlb. 32.

II.

1. Wyd.: J. CUSPINIAN: Panegyrici variorum et declamationes nonnullae. 1513. Do druku tego, jak i w pozycjach następnych, nie udało się dotrzeć.

2. In divum Imperatorem Caesarem Maximilianum P. F. augustissimum Epicedion. 1519.

3. Oratio in mortem Joannis Conarscii episcopi Cracoviensis. Cracoviae 1525 apud Florianum Unglerium 4°.

4. Poema heroicum de gestis D. Adalberti Poloniae protomartyris. In urbe Cracoviensi 1526 apud Hieronymus Vietorem 8°.

5. De Christi passione deque Servatoris nostri Jesu Christi resurrectione Elegia. In regia Poloniae Cracovia 1527 per Hieronymum Vietorem 8°.

6. Carminum libri II. Viennae Austriae 1539 8°.

7. In mortem Sigismundi regis Poloniae Elegia. Cracoviae 1548 apud Viduam Unglerii 4°.

8. Wiersze w dziełach: J. Marsus HARMONIUS: Elegantissima comoedia quae inscribitur Stephanium. Philippus Gundelius hexastich. Viennae 1517 Hieronymus Vietor 4° s. 41; L. Jodocus DECIUS: Vita hominum mors est... contenta. De vetustatibus Polonorum... Cracoviae 1521 opera Hieronymi Vietoris 2° k. nlb. 2, 109. Wiersz Gundeliusa przed 3 księgą.

III.

Janociana. Vol. 1 s. 102-105; ASCHBACH J.: Geschichte der Wiener Universität. Bd. 2. Viennae 1877 s. 319-320; Die Vadianische Briefsammlung Hrsgb. von E. ANRENZ. St. Gallen 1888-1897 Bd 1 nr 120; Bd 3 nr 28; MIASKOWSKI K.: *Cztery nieznane druki krakowskie z lat* 1523-1534. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Pozn.* R. 30: 1904 s. 2-3; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag., s. 49-52, 58, 210. — Acta Tom. T. 13 s. 96 nr 98.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Gutkowski (Gut) Jan Ksawery h. Rawicz (1696-1765), jezuita, kanonista.

Urodził się 3 IX 1696 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 30 VIII 1712 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1712-1714), filozofię studiował w Kaliszu (1717-1720), teologię w Krakowie (1722-1728). W kolegiach jezuickich wykładał głównie retorykę dla kleryków jezuickich i eksternów. Przejściowo w latach 1735-1737 wykładał we Lwowie teologię i prawo kanoniczne. Od 1738 r. był kapelanem dworskim aż do 1752 r., kiedy został regensem seminarium diecezjalnego w Lublinie. W 1755 r. objął urząd rektora kolegium w Kamieńcu Podolskim i sprawował go do 1758 r. Zmarł tamże 22 V 1765 r.

I.

1. Wykłady z prawa kanonicznego 1735-1736, miane w kolegium lwowskim w latach 1735-1736. Rkps Bibl. Kapucynów w Kr., sygn. 107.

II.

1. Illustres soleae passus a Polonorum exercituum tutelari S. Stanislao Kostka Societatis Jesu Othomanae lunae impressi oratorio cultu deducti in ecclesia clari collegii Sandomiriensis Soc. Jesu Anno 1727. [Sandomiriae 1727] 2° k. nlb. 7.

2. Phosphorus Poloniae, novolucis suae ortu, faustissimos patrio coelo invehens soles, sive S. Stanislaus Kostka Soc. Jesu... in Sandomiriensi Societatis Jesu ecclesia... cultu panegyrico adoratus. Sandomiriae 1727 Typ. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 6.

3. Themidis arae religionis fortunae patriae, ac honoris votum et decus perenne Pilava in... Joachimo Potocki... cultus a collegio Leopoliensi Soc. Jesu Anno... 1729. [Leopoli] 1729 2° k. nlb. 16. Druk anonimowy.

4. Primum vivens ultimum moriens religioni... Stephani Potocki... in ecclesia collegii Leopoliensis SJ gratissimis ejusdem Societatis in affectibus... deducente cordiale funus parentalium lacrymarum lugubri pompa Anno... animavit 1730. [Leopoli 1730] Typ. coll. Leopoliensis SJ 2° k. nlb. 16.

5. Kontynuacja historii obrazu NMP w Jarosławiu (rozpoczętej przez J. KWIATKIEWICZA: Morze łaski, 1744) nie jest obecnie znana.

6. List do A. Monasterskiego z 1758 r. Rkps WAPKr.. Teki Schneidra 1424.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 188; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 3 s. 1972-1973; N[IEDZIELSKI] J.: Gutkowski Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 25. — ARSJ. Pol. 23-32, 38-40 (katalogi trzyletnie z lat 1714-1764); Pol. 45-46, 49 (katalogi roczne z lat 1712-1765); Pol. 89 f. 203 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Gutowski Berard h. Ciołek (ok. 1633-1696), reformat, teolog skotysta. Pochodził z Gutowa na Mazowszu z linii Aleksandra Ciołka. W 1650 r. wstąpił do zakonu reformatów Prowincji Wielkopolskiej. Po odbyciu studiów otrzymał ok. 1657 r. święcenia kapłańskie. Uczył filozofii w studium zakonnym w Wieluniu (1622-1663). W latach 1663-1667 pełnił obowiązki lektora teologii w Warszawie. Wchodził w skład zarządu prowincji jako definitor (1664-1667), prowincjał (1671-1674, 1689-1692) oraz kustosz (1677-1678, 1683-1686). Sprawował też funkcję gwardiana w Kaliszu, Poznaniu i w Warszawie (1675-1676, 1680-1681, 1686-1689). W Warszawie był też kaznodzieją w latach 1681-1683. Zmarł 17 IV 1696 w Warszawie.

I.

1. Conclusiones theologicae ex Primo Sent. desumptae ad mentem Subtilis Doctoris de perfectionibus Dei absolutis defenduntur publice in Conventu Varsaviensis s. Antoni Paduani Ord. Min. Reform. die 15 mensis Julii 1664. B. m. r. 2° k. nlb. 1. Druk wszyty do rękopisu wym. pod nr 5. ESTREICHER go nie notuje.

2. Conclusiones theologicae ex Primo Sententiarum desumptae ad mentem Subtilissimi Doctoris de Visione beatifica defenduntur publice Varsavie (sic!) in aedibus d. Antoni Paduani ab eodem qui supra assistente sibi reverendo patre Berardo Gutowski Ord. Min. Reformat. Provinciae Maioris Poloniae diffinitore actuali Sac. Theologiae lectore a. 1665 die 1 mensis Ianuarii. B. m. r. 2° k. nlb. 1. Opis j. poz. 1.

3. Conclusiones theologicae ex Secundo Sententiarum ad mentem Doctoris Subtilissimi de angelis defenduntur publice in Conventu Varsaviensi in aedibus s. Antonii Paduani Ordinis Minorum Reformat. die 8 mensis Martii anno 1665. B. m. r. 2° k. nlb. 1. Opis j. poz. 1.

4. Conclusiones theologicae ex Primo Sententiarum desumptae ad mentem Subtilis. Doctoris de Sanctisima Trinitate defenduntur in Conventu FF. Ordinis Minorum Reformatorum die 8 mensis Martii anno 1665. B. m. r. 2° k. nlb. 1. Opis j. poz. 1.

5. Summa theologiae ad mentem Doctoris Subtilis. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu. sygn. 515.

II.

1. Kazania na niedziele całego roku z przydatkiem po większej części na świę-

ta uroczyste kościelne i zakonne także o męce Pańskiej na wtorki wielkopostne... W Warszawie 1696 w Druk. J. K. M. in Collegio Scholarum Piarum 4° k. nlb. 2, s. 443. k. nlb. 2, s. 40.

2. Listy: Do M. Sempińskiego i in. z z 1673. Rkps Arch. Fr.-Ref. w Krak. Liber additamentorum ad erectiones conventuum, s. 312. — Do F. Buonvisiego z 1686. Tamże w: Literarium continens varias epistolas, s. 267-68. — 11 listów do podległych klasztorów z 1689-1691, 1694. Tamże w: Protocolla Conventus Wladislaviensis (1680-1734), s. 101-126, 144-48.

III.

KARWOWSKI S: Klasztor OO. Reformatów w Poznaniu. P. 1910 s. 11; KANTAK K.: Franciszek Rychłowski i Berard Gutowski najznakomitsi kaznodzieje reformaccy XVII w. *Prz. Hom.* R. 17: 1939 s. 213-226; DROB J.: Ludowa i kościelna symbolika sakralna w wieku XVII. *Novum.* R. 1977 nr 9 s. 67-84; SZTEINKE J.: Klasztor i kościół św Antoniego OO. reformatów w Warszawie 1623-1867. Lubl. 1970 (maszynopis Bibl. KUL), tamże literatura; WÓJCIK W.: Cenniejsze rękopisy Biblioteki Seminarium Duchownego w Sandomierzu. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 232; Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Scrutinium Conventus Velunensis. T. 2 (mikrofilm).

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Gutowski Walerian Wojciech (1629-1693), franciszkanin konw., autor kazań o treści teologicznej.

Urodził się w 1629 r. w Bieganinie jako syn Stanisława i Barbary Olszewskiej. W 1645 r. wstąpił do zakonu franciszkanów konwentualnych, przybierając imię Waleriana. Studiował w Rzymie. W 1658 r. pełnił urząd regensa studium zakonnego w Krakowie, a w latach 1633--1666 — prowincjała, po czym został gwardianem krakowskim. Wizytował prowincję ruską franciszkanów i przewodniczył obradom kapituły lwowskiej w 1667 r. Wygłosił kazanie podczas koronacji króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego w 1669 r. Zarządzał następnie prowincją polską jako jej komisarz do 1671 r., potem sprawował obowiązki gwardiana i na zmianę kustosza w Krakowie, na którym to stanowisku zabiegał gorliwie o pomnożenie wyposażenia kościoła. W 1676 r. przewodniczył obradom kapituły krakowskiej. Przyczynił się znacznie do przeprowadzenia procesu beatyfikacyjnego bł. Kingi. Proponowanego mu biskupstwa nie przyjął.

W pozostawionych zbiorach kazań zamieścił Gutowski wiele treści teologicznych, opartych na szerokiej znajomości Pisma św., dzieł Ojców Kościoła, teologów średniowiecznych i współczesnych mu pisarzy. Głęboką treść potrafi łączyć z oryginalną formą. Zmarł 22 IX 1693 r. i został pogrzebany w kościele franciszkańskim w Krakowie. Kazanie na jego pogrzebie wygłosił dominikanin Bernard Boszkiewicz (Żeglarz szczęśliwy).

I.

1. Panegiryczne niektóre dyskursy duchowne i różne insze kazania przy celniejszym i obfitszym audytorze, w kościołach zwłaszcza krakowskich pewnych czasów miane... W Krakowie 1675 w Druk. Dziedziców Krzysztofa Schedla 4° k. nlb. 17, s. 713, k. nlb. 22.

2. Quadrajezymał cały, albo kazania w polskim języku na Ewangelie każdodzienne zupełnego Postu świętego z większej części niegdy miane po różnych kościołach krakowskich... do prasy drukarskiej... podane... W Krakowie 1688 w Druk. Mikołaja Aleksandra Schedla 2° k. 6, s. 702, k. nlb. 15.

II.

1. Hartowna strzała... przy pogrzebowym akcie... P. Kazimierza z Koziglów Giebułtowskiego... z kaznodziejskiej ambony żałobnemu auditorowi w kościele kroczyckim prezentowana... W Krakowie 1661 w Druk. Wdowy i Dziedziców Franciszka Cezarego 4° s. nlb. 32.

2. Wielki Franciszek święty w maluczkości swojej na kazaniu przy obecności... Michała... monarchy polskiego pod-

czas walnego sejmu coronationis w krakowskim kościele franciszkańskim auditorowi... reprezentowany... W Krakowie 1669 u Dziedziców Krzysztofa Schedla 4° k. 3, k. A-D_2.

3. Wiersz w: Wespazjan KOCHOWSKI: Hypomnena Reginarium Poloniae Cracoviae 1672.

III.

KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 304-308.

Bp Edward Ozorowski

Guziur Józef (1829-1918), proboszcz, autor biografii błog. Jana Sarkandra.

Urodził się 13 III 1829 r. w Karwinie. Uczył się w miejscowej szkole elementarnej, gimnazjum ukończył w Cieszynie, a studia teologiczne odbył w Ołomuńcu i tam otrzymał 20 VII 1853 r. święcenia kapłańskie. W latach 1853-1871 pracował jako wikariusz w kilku parafiach powiatu bialskiego. W 1871 r. został proboszczem w Jaworzu. Po 8 latach zrezygnował z parafii, przeniósł się na Morawy, nie utrzymując przez blisko 40 lat kontaktów z diecezją wrocławską. Zmarł 26 VIII 1918 r. w Kralicach.

I.

1. Żywot błogosławionego Jana Sarkandra ze Skoczowa w Szląsku. Niemieckie Piekary 1860 Nakł. ks. J. A. Fietzka, Druk. T. Heneczka 4° s. nlb. 2, 58.

II.

1. Przekł. i wyd.: TOMASZA a Kempis: O naśladowaniu Chrystusa Pana. ksiąg IV. Z łacińskiego przeł. i wydał..., do czego przyłączył zbiór modlitw i pieśni najużywańszych. Cieszyn 1860 Feitzinger, Druk. K. Prochaski 16° s. XV, 416. — Toż. Wyd. 2 popr. i modlitwami najpotrzebniejszymi pomnożone. Wiedeń 1862 Mechitarzyści 16° s. VI, 442.

2. Książka do nabożeństwa dla katolików. Biała 1861 Feitzinger. Druk nieznany.

3. Przekł.: J. Ch. BOONNE: Pociecha dla wiernych dziatek Najśw. Marii Panny. Niemieckie Piekary 1881 Nakł. ks. J. A. Fietzka, Druk. T. Heneczka 8° s. 64.

4. Droga do niebieskiej Ojczyzny czyli Książka do nabożeństwa dla chrześcijan prawowiernych rzymsko-katolickich ułożył i wydał... pleban w Jaworzu. Wiedeń 1868 Druk. Mechitarzystów 8° s. 628.

III.

LONDZIN J.: Bibliografia druków polskich w Księstwie Cieszyńskim od roku 1716 do roku 1904. Cieszyn 1904 s. 10; OGRODZIŃSKI W.: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Do druku przyg. L. BROŻEK i Z. HIEROWSKI. Katowice 1865 s. 110, 142, 143, 335.

Ks. Józef Mandziuk

Gwiazdoń Wawrzyniec (1822-1885), prałat kapituły tarnowskiej, wykładowca Seminarium Duchownego w Tarnowie, autor tezy teologicznej.

Urodził się 13 V 1822 r. w Jordanowie. Szkołę elementarną i średnią ukończył w Podolińcu, studia teologiczne w Seminarium Duchownym w Tarnowie, święcenia kapłańskie przyjął w 1845 r. Był wikariuszem w Rychwałdzie, następnie studiował w Wiedniu, gdzie uzyskał doktorat teologii. W Seminarium Duchownym w Tarnowie wykładał historię Kościoła, patrologię i prawo kan. Był nadto prezesem sądu biskupiego, egzaminatorem, dyrektorem studiów teologicznych, wizytatorem żeńskich klasztorów, rozwijał nadto na szeroką skalę akcję charytatywną. W 1865 r. został kanonikiem kapituły tarnowskiej, w 1880 r. jej prepozytem infułatem oraz w styczniu 1885 r. wikariuszem kapitulnym po śmierci bpa J. A. Pukalskiego. Był protonotariuszem ap. Brał udział w posiedzeniach episkopatu austriackiego oraz towarzyszył jako teolog bpowi Pukalskiemu na Soborze Watykańskim I. Zmarł 23 XI 1885 r. w Tarnowie.

I.

1. Theses ex universa theologia, quas in cesareo-Regia antiquissima ac celeberrima Scientiarum Universitate Vindobonensi pro obtinendo doctoris in SS. Theologia gradu academico publice defendendas suscepit Laurentius Gwiazdoń. Die 23 Julii 1850. Vindobonae 1850 Typis Congregationis Mechitaristicae 8° s. 13.

III.

LESIAK M.: X. Dr Wawrzyniec Gwiazdoń. *Currenda* R. 1: 1885 s. 161; TENŻE: Mowa na pogrzebie ks. dr Wawrzyńca Gwiazdonia... d. 26 listopada. *Unia*. R. 4: 1885 nr 24 s. 1-2; [Z działalności Gwiazdonia w radzie miejskiej i w życiu Kościoła]. *Unia*. R. 1: 1882 nr 3 s. 4; nr 5 s. 5; nr 8 s. 3; nr 9 s. 5; nr 10 s. 6; nr 20 s. 5; R. 2: 1883 nr 4 s. 4; R. 4: 1885 nr 4 s. 5; nr 6 s. 3; nr 10 s. 5; X. Inf. Gwiazdoń [jako administrator diecezji i uczestnik konferencji episkopatu austriackiego]. *Unia*. R. 4: 1885 nr 4 s. 5; GAJDA P.: Sylwetki biograficzne profesorów Seminarium Duchownego w Tarnowie. *Currenda*. R. 109: 1959 s. 298-300.

O. Janusz Zbudniewek ZP